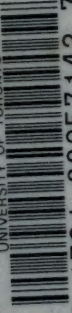
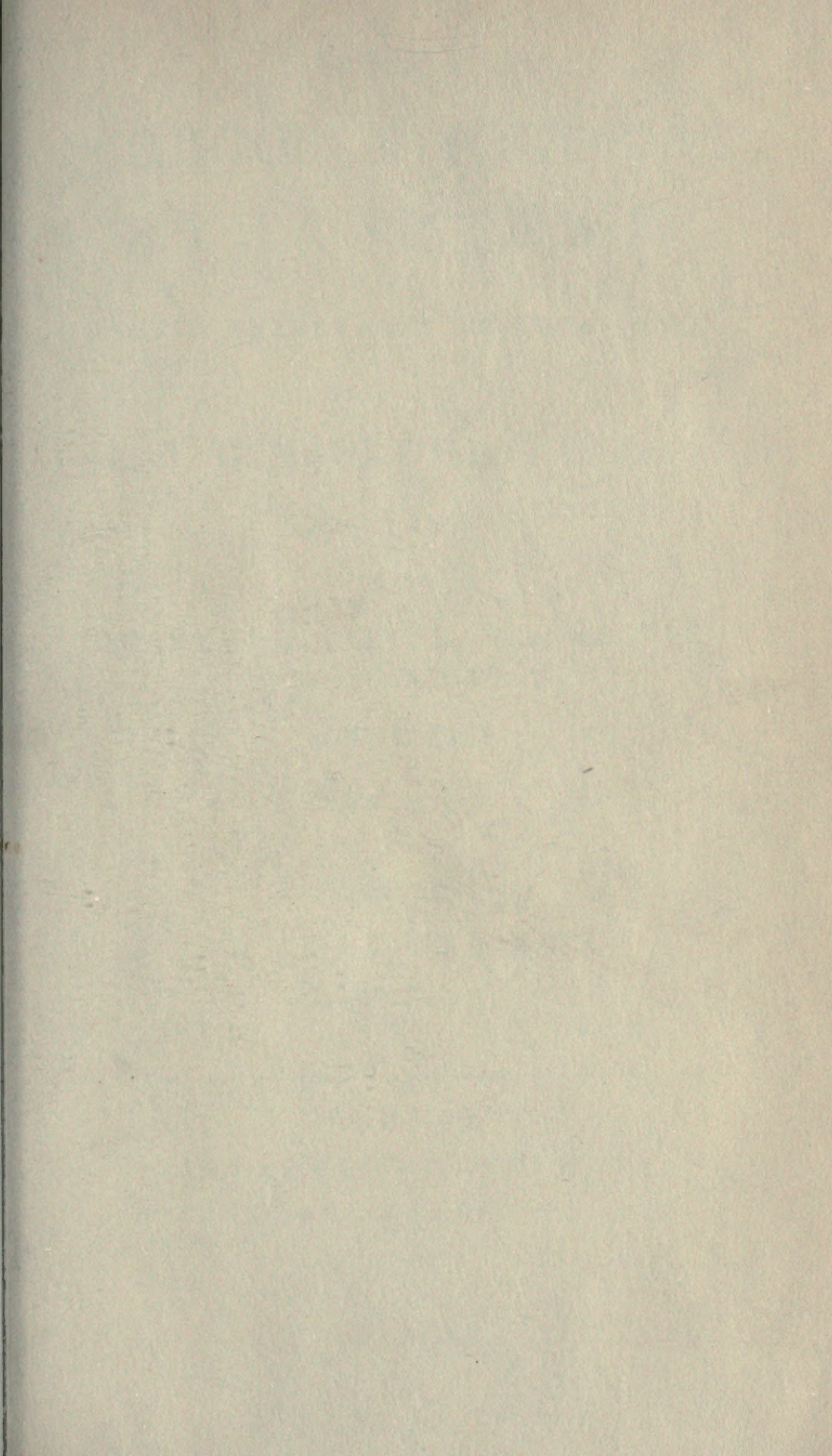

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 00357143 7

283
CORPUS

32

SCRIPTORUM HISTORIAE
BYZANTINAE.

EDITIO EMENDATIOR ET COPIOSIOR,

CONSILIO

B. G. NIEBUHRII C. F.

INSTITUTA,

AUCTORITATE

ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE
BORUSSICAE

CONTINUATA.

PARS XX.

CANTACUZENUS.

VOLUMEN III.

BONNAE

IMPENSIS ED. WEBERI

MDCCCXXXII

DF

503

C6

v. 25

IOANNIS
CANTACUZENI
EXIMPERATORIS
HISTORIARUM

LIBRI IV.

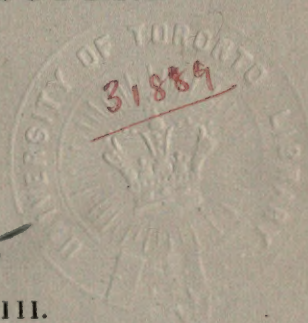
GRAECE ET LATINE.

CURA

LUDOVICI SCHOPENI.

Vol 25

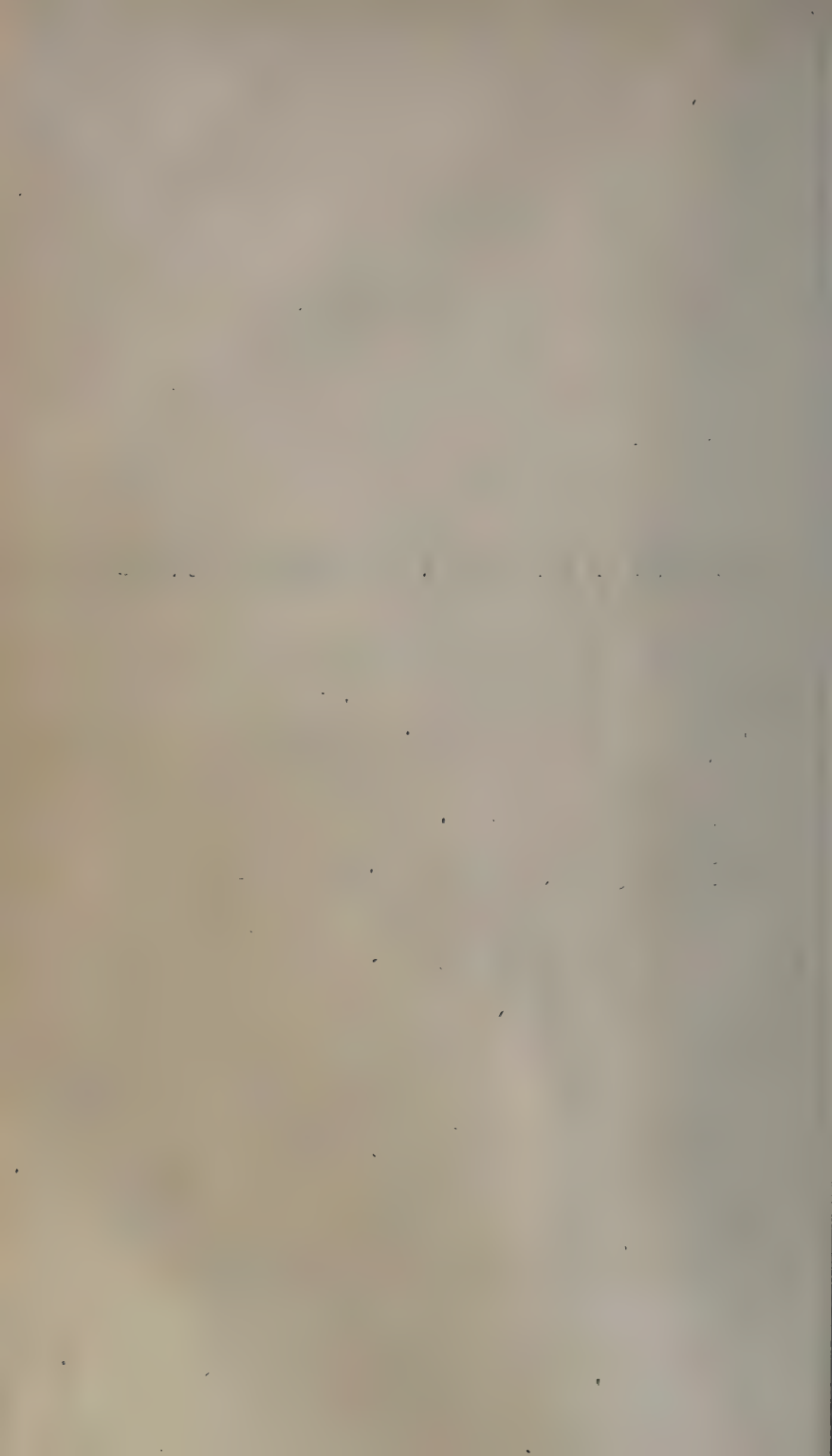
VOLUMEN III.

BONNAE
IMPENSIS ED. WEBERI
MDCCCXXXII

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΒΙΒΛΙΑ Δ.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Δ.

IOANNIS CANTACUZENI

HISTORIARUM LIBER IV.

PERIOCHA.

Testificatur historicus, se, quae gesta sint, fideliter narraturum. Imperatrix cum filii ante imaginem Dei genitricis consistens sic tacite victoris misericordiam implorat. Iurat ibidem Cantacuzenus, se a crimine alienum. Filiam Helenam Ioanni imperatori adolescenti despondet. Iuramentum subditis defertur. Nobiles refragantes utriusque imperatori sacramentum dicere coguntur: de bonis mobilibus per bellum alienatis sanctio. Helena imperatrix salutatur. Nuptiae apparantur. In imperio a seditionibus et armis summa tranquillitas. Marchio e Lombardia Byzantium, Thessalonicam, Aenum, ut sibi iure paterno debitas, occupare cogitat (Cap. 1). Bartholomaei legati duae epistolae, una ad Clementem VI., Romanum pontificem, altera ad Delfinum Viennensem, de laudibus Cantacuzeni imperatoris (2). Ioannem patriarcham conveniens, ei scelera praeterita in se et rem publicam cum dogmatum impietate obiectat: Patriarcha a Synodo damnatur, cuius locum Isidorus capessit. Eius laus. Monachi de ambitione patriarchatus reprehenduntur. Ab Isidoro imperator publice anathemate absolvitur (3). Ab Orchane et eius familia visitur. Iterum in Blachernis iustas ob causas coronatur. Ioanni imperatori uxor iungitur. De collapsa magna parte aede Sophiae illiusque instauratione. Crales semel et iterum appellatus, urbes post ictum foedus ablatas restituitur negat. Contra eum copiae cum Persicis auxiliis. Oppida imperatoris, quoniam a Triballis tenebantur, depraedati Persae, in sedes suas revertuntur, cum Triballos devastare ac diripere debuissent (4). Imperator utrumque filium et fratres uxoris muneribus ornat. Pecuniae viritum exigentiae consilium capit: denuo se in concione contra sycophantas tuetur, de quibus graviter conqueritur: de barbaris subsidio vocatis se purgat: culpam in adversarios reicit: de tuenda re publica sententias poscit (5). Civium primariorum responsum, quo suum, imperatoris, militis, mercatoris, opificis officium declarant. Causa exactionis pecuniariae. In imperatorem inimicorum malignitas et criminatio. Cur illis pepercerit negotiumque deseruerit. Insidiae novae quorundam procerum et cogitationes belli reparandi. Dantur in custodiam, ignoscitur, pristinis functionibus redduntur (6). Que-

rimonia procerum, quod *Annae* et filio fidem adstringere coacti sint: ambos defendit imperator, et illos excusat, qui se utrique fidelem futurum non putabant. Necessario se ad imperium accessisse et imperatrici ac filiis eius infensum non esse. Seditiosi etiam ab *Irene* uxore repelluntur: filium *Matthaeum* ad defectionem a patre, et ad principatum, aliquot urbibus in potestatem reductis, sibi condendum principes sollicitant. Cur ad illum desciverint (7). *Matthaeus* quaedam oppida sibi subdit. Mater filium ad sanitatem revocat. Eius feminae laus. *Andronicus*, minimus natu filius e tribus, pestilentia moritur: eius pestilentiae elegans descriptio. Quas utilitates in hominum animis illa lues effecerit. Imperator cum genero *Thraciae* urbes obit, eiusque ad militiam habilitate laetatur (8). Ad *Clementem* papam legatio, qua se de barbaris in auxilium adscitis excusat: opem suam spondet, si cum principibus Christianis in barbaros bellum suscipere velit. Laudatur a papa. Legati dicta *Cantacuzeni* in ephemeridem referunt. Papa de cura erga adolescentem imperatorem et matrem ei gratias agit: ad ecclesiarum concordiam conciliandam eundem hortatur. Petit ab eo imperator *Concilium*: promittitur: sed bello *Italico* res differtur (9). Interea pontifex vita defungitur: ita ex re parata imparata evadit. *Tomprotizas* urbem tradit. *Persae* populatores caesi, capti: reliquiae in collem confugiunt. *Nicephori* despotae periculosa temeritas. *Persae* donati domum remittuntur. *Matthaei* filii generosus animus in conflictu. *Victoriarum* nuntii utrinque. *Calculus* imperatoris et in morbo virtus (10). Quare *Galataei* bellum imperatori fecerint: spatium regionis supra urbem vasre petunt, nec impetrant: asinis comparantur. *Damna* ab iis per incendium illata *Byzantiis*. In tumultu turrim excitant: spatium muro intercipiunt. *Mercatores* et opifices se de *Galataeis* vindicari orant. *Eorum* lapidum iaculatrix machina. *Saxa* *Constantinopoli* *Galatam* per tormenta displota. *Oneraria* cum machina depressa. *Genuensium* oneraria intercepta. *Bellum* navale. Imperator victus animum excelsum retinet, classem reparat. *Victores* triumphant: eorum in victis contemnendis insolentia. *Locum* reddunt, quem eis imperator donat (11). De nimia exactione calumnia. *Causae* insolitorum tributorum. *Chium* *Genuenses* tandem restituiunt. *Calothesus* *Phocaeam* praefectus mittitur (12). *Status* *Peloponnesi* miserandus. *Manuel* filius imperatricis praetor designatus quid ibi gesserit. *Vincit* hostes et ignoscit. *Latini* *Achaiam* tenentes amici ac socii fiunt. *Laus* eiusdem *Manuelis* a placidis et integris moribus (13). *Lazarus* *Hierosolymitanus* accusatus, gradu pellitur: fame affligitur: a *Galataeis* ad fidei communionem invitatus recusat: iniurias contemnit: hostibus suis traditur. *Patriarchae* in eum et humanitas et inhumanitas. A *Cantacuzeno* legatus ad *Sultanum* *Aegypti* pro Christianis et sua restitutione mittitur. *Epistola* *Sultani* responsoria: in extrema *Cantacuzeni* laus (14). *Gerasimus* iterum *Lazarum* apud *Sultanum* accusare parans, in via moritur. *Successor* *Sultani* *Sichuntis* *archisatrapae* impulsu in Christianos saevit. Cur *Iacobitis* haereticis *Sichum* pepercerit. *Lazarus* flagellatur: *Christiani* damnantur infamia, ceteroqui a suppliciiis immunes. *Palamas* *Thessalonicae* creatus episcopus, a praefectis repudiatur, qui urbem suam facere conantur. *Andreae* *Palaeologi* in imperatorem audacia (15). *Callistus* *Isidoro* patriarchae succedit. Imperator cum uxore monachismum meditat. *Thessalonicenses* opem rogitant suppliciter. *Palaeologum* urbe exigunt, quam *Zelotae* *Crali* tradere student. *Barbarorum* mos in aemulis imperii

occidentis. Merzianes ad imperatorem iuvenem iugulandum ab Orchane subornatus deprehenditur. Imperatrix Anna filium Thessalonicae relinqui non vult (16). Cavetur a Macedoniae direptionibus. Praefectus Anactoropolis urbem sibi vindicat, locis aliis infestus. Imperator eius naves incendit. Orchanes filium cum sociis revocat: revertentes Moesiam depopulantur. Praefecti Amphipolitani in imperatorem humanitas. Thessalonicae intestinae discordiae: res feliciter gesta (17). Veneti opem adversus Genuenses nullam impetrant. Cum principe pastorum, pro filio captivo liberando rogante, pactum init imperator. Qua ratione Berrhoeam Crales muniverit. De navibus in transitu fluminis impeditis et maris aestu expeditis. Berrhoea capitur. Persis diripiendi Cralis regionem fit potestas (18). Movet Edessam imperator et spe sua frustratur. Oppidula plura se dedunt. Expeditio in Servios. Oppidi descriptio. Suburbanorum transitio. Urbs oppugnatur. Urbes egregiae et ipsa Scopia, sedes Cralis, imperatore expetunt. A dynastis item Triballicis accersitur. Duo transfugiunt. Reditus imperatoris Thessalonica (19). Profectio Gynaecocastrum. Perfidia praefecti eiusdem loci. Ante Thessalonica inter Cralem et imperatorem colloquium: ubi se imperator defendit, ipsumque periurum et causam belli ostendit: nihilo minus eius in se et uxoris beneficentiam et humanitatem laudat (20). Crales perfidiam confitetur: ablata non reddit: Imperatore incredibiliter timet. Curnam urbes occupatas retinere cupiat. Imperator ei improbitatem rursus obiicit. Urbium partitio. Pax et epulatio (21). De Cralis perfidia. Copiae utrinque eductae et citra proelium reductae. Imperator iuniorem imperatorem, Ioannem nempe, de Crale cavendo monet, qui proditione Edessam capit. Lyzici praefecti poena et obitus. Edessae eversio. Purgat se Moessorum regi imperator de impressione barbarorum in eius regnum: consilium dat de illis Moesia et Thracia prohibendis. Prodigium, quo Alexander contra Cralem erigitur. Navale purgatur. Moesi inconstantia, quem frustra revocare conatur imperator (22). Synodus propter haeresin Barlaami et Acindyni. Cur se occultarit Acindynus. Quadrimum in disceptatione ponitur. Ephesi et Gani episcopi exauctorantur. De tribus tomis conscriptis, Barlaamitis et Acindyanis silentium indicitur: in custodiis habentur (23). De Nicephoro Gregora, ut seditioso, mendace et in ecclesiam Byzantinam, in imperatorem et monachos maledico. Fabella Atlantis ad sanctos monachos accommodata. Cur imperator ad montem Atho profectus: cur inde reversus: cur imperium suscepit. Eius in curanda ecclesiae pace sedulitas (24). Iterum contra Gregoram disseritur. Veneti contra Genuenses auxilium petunt. Temporarium foedus Venetorum cum imperatore unde ortum (25). Galataeorum superbia cum arrogantia Lacedaemoniorum confertur. Saxum Byzantium bis iaciunt: bellum eis indicitur. Cum Venetis imperator contra Genuenses societatem init. Cur mutuum hae duae res publicae infestae. Galatae obsessio. Venetae classis praefecti audacia. Tres machinae frustra comparatae. De septuaginta triremibus Genuensium nuntius. Populi Genuensis contra optimates turbae, quorum sumptibus eae naves constructae. Veneti ducis ignavia. Galata frustra oppugnatur. Tarchaniotae brachium graviter vulneratur. Venetus domum renavigans Genuenses vix effugit (26). Imperator iunior malevolorum sermunculis in socerum incenditur. Eidem Andronicum callidissime decipiunt, quo eius discessu liberius sint nequam. Ad filium reconciliandum Anna imperatrix a Cantacuzeno mittitur, cui

res succedit. *Cralem cum uxore obiurgat* (27). *Genuenses Euboeae oppidum incassum oppugnant. De munitione Byzantii et stolido consilio cuiusdam Martini eius oppugnandi* (28). *Ad urbes iuxta Pontum imperator mittit subsidia. Sozopolis superbe reiicit et a Latinis capitur. Eius eversionem optimates pecunia redimunt. Philotheus, Heraclideanus episcopus, a Galataeis captivos suos liberat. Nicolai, ducis Venetae classis, timiditas. Genuenses vincuntur. Galataeorum in Catalanos impostura* (29). *Genuensium, Venetorum, Catalanorum clades. Ducis Genuensium magnus animus. Nicolaus victoriam foedat. Imperatoris et Catalanorum ducis in eum ira. Byzantium in Catalanis aegrotis curandis memoranda caritas* (30). *Genuenses ab Orchane auxilium implorant. Cur ille Venetis infensus. Nicolaus denuo reprehenditur. Catalanorum dux prae dolore animi moritur: cui sufficitur Monean, quem imperator ad pugnam frustra incitat. Nicolaus, ut stultus, relinquitur* (31). *Classem reparat. Grimoaldus, Pagani, ducis Genuensium, successor, apud Sardiniam vincitur. A Venetis Genuenses afflicti, se principi Mediolanensium cum conditione subiiciunt. A Pagano apud Methonen Veneti expugnantur. Pax inter utrosque. Pagani et optimatum exilium. Genuensium status restitutus. Palaeologus cum uxore et altero filiorum Didymotichum abit: eodem Irene cum episcopo Matthaeum illi conciliatura proficiscitur* (32). *Palaeologus Matthaeo absolutam gubernationem scripto firmare abruit, et contra socerum arma capit. Matthaeum Adrianopoli obsidet: Zernomianum timore supervenientis soceri concedit. Adrianopolitani Cantacuzeno resistentes vincuntur et diripiuntur. Zernomianenses, ut temerarii, incurstantur. Palaeologus pro auxilio Crali fratrem dat obsidem: eidem Moesus subsidium mittit. Cantacuzenus ab Orchane auxilium contendit* (33). *Moesi Persas fugiunt, a quibus Triballi et Romani partim caeduntur, partim capiuntur. Persae, Moesorum agris illata vastitate, in Asiam redeunt. Cantacuzenus, pace a Palaeologo obtenta, eius oppidis infestus. Chalcidicen propter Morraeos incursat. Ad Palaeologum pacem petentem scita similitudo, cui malos consiliarios pacem impediunt detrahere nititur. Palaeologus desperans in Tenedum cum uxore fugit. Eius feminae laus eximia* (34). *Urbes eius Cantacuzenum accipiunt dominum. Irene Byzantium sedulo tuetur. Palaeologus ad moenia veniens et spe lapsus, Galatam divertit: inde in Tenedum renavigans, maledicta vectorum in Cantacuzenum dissimulat. Tumultus nobilitatis Byzantii et cum Cantacuzeno expostulatio et de Matthaeo imperatore designando petitio* (35). *Callistus patriarcha obsistit, et quasi aliena locutus reprehenditur. Longa oratione, ut saepe, imperator suspicionem tyrannidis a se depellit, iustitiaeque et integritatis laudem aucupatur. Palaeologum de aliquot capitibus accusat, inde probans Matthaeum filium non iniuria imperatorem nominari. Palaeologus se de duobus capitibus purgat* (36). *Matthaeus imperator declaratus, Adrianopolin mittitur. Callisti in sede non repetenda pertinacia. De successore eius deliberatio. Citati Canones. Imperator peccatum suum fateatur. Philotheus fit patriarcha. Callistus Galata in Tenedum profugit* (37). *Coronatio Matthaei et uxoris. Pergamenus Tenedus seditiosus et auctor defectionis, vincitur Thessalonicam mittitur. De Persis pecunia e Thracia educendis. Terrae motus ingens urbes prosternit, quas barbari, ut desertas, occupant. Sulimani perfidia. Ab Orchane imperator urbes reposcit, et ille filium ad reddendum inducit. Causa, cur Cantacuzenus ad generum in Tenedum vel-*

let proficisci. *Duas Galataeorum urbes in Scythia Sulimanus expugnat. Palaeologus Byzantium venit, populus tumultuatur. Cantacuzenus cum uxore de monastica vita complectenda agit (38). Pugna cum Palaeologo. Philothei monitio de barbaris ad auxilium non vocandis: parat imperator (39). Redaccensus populi furor. Philotheus se occidit: certis conditionibus iuratur. Propugnaculum ad portam auream describitur. De barbaris Thracia pellendis, in quos bellum dissuadet Cantacuzenus. Diversum de eius oratione iudicium. Iuniorum obtrectatio (40). Custodes ad portam auream dedere se Palaeologo abhorrent: astus Italicorum militum. Minae Cantacuzeni. Veniam petunt, arcem dedunt. Palaeologus in palatium invitatur: ad epulas socerum ipse invitat. Plebis tumultus propter Cantacuzenum sedatur (41). Socer genero voluntatem profitendi monachismi detegit, et cum uxore fit monachus: mutantque ambo nomina. Petit Palaeologus, ut inter ipsum et filium Matthaeum resarciat concordiam. Redditur throno Callistus. Nicephorus despota fidem fallit. Foedus inter imperatores. Optimates Ioannis impostores: propter eos bellum recrudescit: Matthaeo se purgat (42). Obitus Cralis. Helena Craleena imperat. Factiones nobilium. Nicephorus dux Thessaliam obtinet. Famuli eius scelera. Regina uxor Nicephori Byzantium, deinde ad virum se confert: in Peloponnesum ad fratrem per fugit. Maritus in certamine ab Albanis interficitur: ipsa Byzantii cum matre monacham agit (43). Orchanis filium a piratis captum, persoluta grandi pecunia, liberat Palaeologus. Triballorum principum amicitia cum Cantacuzeno et eius filio. In quantas angustias redactus Matthaeus (44). Urbis Philipporum descriptio. Capitur Matthaeus a Philippensibus in palude. Gratianopolim cum eius uxore et liberis capit Palaeologus. A Boichna Triballo Matthaeus pecunia Palaeologo venditur. Utrum oculi ei effodiendi. Laudatur Palaeologi in eundem misericordia: libertas captivo promittitur (45). Cantacuzenus gratias agit et eum e custodia studet impetrare (46). Ziani in Eugeniam monacham, Cantacuzeni antea coniugem, pestifera calumnia. Quiddam a Matthaeo liberando postulatur: ambitiosius respondet (47). Prudentissima oratio, qua pater filium a cupiditate imperii detorquere nititur (48). Obtemperat Matthaeus et iurat, Palaeologus amice cum eo versatur. Cantacuzenus cum eodem totaque eius familia ad novum dissidium inter illum et generum fugiendum Peloponnesum petit, ibique eum fratri Manueli praefecto commendat: et tandem Manuelem in se a calumniatoribus irritatum placat (49). Callistus patriarcha ad Craleenam legatus imperatoris cum sociis ibidem obit. Eius corpus monachis ab Atho monte negatur: Mesembria obsidetur. Pax. Philotheus in patriarchatum redit. Historiae totius epilogus (50). Notatu imprimis digna in hoc extremo libro sunt: Secunda Cantacuzeni coronatio Constantinopoli; prior enim Adrianopoli contigit. Templi Sophiae laus, collapsio, instauratio. Nuptiae imperatoris Palaeologi cum Helena, Cantacuzeni filia. Litterae et legationes inter Clementem VI. pontificem et Cantacuzenum super barbaris oppugnandis et concordia ecclesiarum. Bellum navale cum Galataeis. Chius insula a Genuensibus recepta. Res gestae in Peloponneso. Legatio Cantacuzeni ad Sultanum Aegypti et eius responsio. Res Thessalonicenses. Contra Barlaamum et Acindynum synodus. Nicephori Gregoriae insectatio. Inter socerum et generum repullulans bellum, prudentia et auctoritate imperatricis Annae repressum. In Catalanos vulneratos et aegyptiorum civium laudabilis cari-*

tas. Inter Matthaëum et Palaeologum propter Adrianopolim finitimasque urbes controversia. De Matthaëo in imperatorem flagitato. Pax et foedus inter imperatores. Res inter Palaeologum et Matthaëum gestae. Matthaëi infelix exitus, Cantacuzeni et coniugis monachus.

- A. C. 1347 α. Τοιοῦτος μὲν ὁ πρὸς ἀλλήλους τῶν Ῥωμαίων πό-
 P. 705 λεμος ἐπὶ πέντε ἔτεσιν ἀνεῳρίσθη, καὶ οὕτως ἐκάκωσαν ἀλ-
 V. 566 λήλους πολλὰ καὶ χαλεπὰ, ἕξ ὧν ὀλίγον δεῖν ἀνατραπῆναι
 συνέβη τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν. ἃ καὶ ὡς ἐγένετο πάντα
 ἐξεθέμεθα μετὰ ἀκριβείας, μηδὲν παραλιπόντες, ἀλλὰ τὴν 5
 ἄρχαίαν φυλάξαντες ἐπαγγελίαν, ὥστε μῆτε πρὸς χάριν, μῆτε
 πρὸς ἀπέχθειαν μηδὲν εἰπεῖν, ἀλλὰ τὰ ὄντα ἀκριβῶς. λοι-
 πὸν δὲ ἤδη καὶ τὰ Καντακουζηνῶ τῷ βασιλεῖ μοναρχοῦντι
 πεπραγμένα διηγῆσασθαι, καὶ ὅσα ἐν διαφορᾷ κατέστη αὐ-
 θις πρὸς Παλαιολόγον βασιλέα τὸν γαμβρόν. ἐπεὶ γὰρ με- 10
 τὰ τοὺς ὅρκους ἐγένετο ἐν βασιλείοις, βασιλίδα μὲν μετὰ τῶν
 τέκνων πρὸς τὴν τῆς Θεομήτορος εἰκόνα τῆς Ὀδηγητρίας εὐ-
 ρεν ἰσταμένην, ἵνα μᾶλλον κάμπτη βασιλέα καὶ πείθῃ μηδε-
 νὸς ἀναμιμνήσκεσθαι τῶν κατὰ τὸν πόλεμον συμβεβηκότων
 P. 706 δυσχερῶν. ὁ δὲ πρῶτα μὲν τὴν τῆς Θεομήτορος εἰκόνα προσ- 15
 ἐκύνει, ἔπειτα ὤμνε κατὰ τῆς εἰκόνης εἰς ἐπήκοον πάντων,
 ὡς οὔτε βουλευσάιτο, οὔτε πράξαι τὸ τυχόν κατὰ βασιλίδος
 καὶ τῶν παιδῶν, πρὶν τὸν πόλεμον κινηθῆναι παρ' αὐτῶν,
 οὐδὲ βουλευσάιτο καὶ οὐδένα τρόπον αὐτὴν καὶ βασιλέα τὸν

1. Istiusmodi bellum inter Romanos ipsos accensum quinquen-
 nlo duravit: adeoque multas ac saevas clades invicem intulerunt, ut
 iis imperium Romanum paene funditus eversum ac deletum sit.
 Quae omnia sicut acciderunt, ita nos, nihil praetermittentes, accu-
 rate explanavimus, et quod iam pridem facturos spondimus, nec
 ad gratiam quidquam, nec ad odium scripsimus. Reliquum est igitur
 ea quoque hominum memoriae commendare, quae in monarchia
 Cantacuzeni gesserit: et quae illi rursus controversia atque dissi-
 idium cum genero, Palaeologo imperatore, intercesserit. Postquam
 enim iureiurando functus, palatium introivit, Augustam ante Deiparae
 Hodegetriae imaginem cum filiis stantem invenit, quo magis imperatorem
 ad misericordiam permoveret essiceretque, ut recordationem omnium,
 quae per bellum gravia sibi et odiosa accidissent, deponeret. Ille primum
 Dei matris iconem supplex veneratus, deinde super ea, universis audientibus,
 iuravit, se nec meditatam esse, nec fecisse quidquam quaecumque contra
 ipsam et filios, priusquam ab

νιὸν τῆς ἀρχῆς ἀποστερεῖν, ἀλλὰ πάντα συκοφαντίας εἶναι A.C. 1347
 καὶ διαβολὰς πλασθείσας ὑπὸ τῶν εἰπόντων. ἐκεῖνον δὲ τοι-
 αύτην γνώμην ἐξαρχῆς ἔχειν, ὡς πάντα πόνον ὑπομενουῦντα,
 καὶ σύμπαντα ὅσα προσῆν χρήματα καταναλώσοντα ὑπὲρ τῆς
 5 ὠφελείας τῶν κοινῶν καὶ αὐτῆς τῆς βασιλίδος καὶ τῶν παί-
 δων καὶ σφετέρως εὐδοξίας, μένων ἐπὶ σχήματος. ἔπειτα B
 πολλὰς εὐχαριστίας ἀπεδίδου θεῷ, ὅτι ζῶν εἰς ταύτην ἦκε
 τὴν ἡμέραν, ἣτις ἀπαλλάξει σαφέστατα τῶν συκοφαντιῶν
 καὶ τῶν ἀδίκων ἐγκλημάτων, ἔργοις αὐτοῖς ποιήσαντα κατα-
 10 φανῆ τὴν τε τῶν εἰπόντων μοχθηρίαν καὶ τὴν ἐπιεικίαν αὐ-
 τοῦ. ἔπειτα εἰσῆσαν ἅμα βασιλίδι καὶ βασιλεῖ τῷ υἱῷ εἰς
 τὴν οἰκίαν, ἣ παρεσκεύαστο πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως ὑποδοχὴν.
 καὶ ἄλλα τε διεiléχθησαν περὶ τῶν πραγμάτων, καὶ Ἑλένην
 τὴν αὐτοῦ θυγατέρα τῷ νέῳ κατηγγύησαν βασιλεῖ. ἔάλω γὰρ
 15 αὐτοῦ κατάκρας εὐθύς ὁ πρεσβύτερος βασιλεὺς, οὐ μόνον
 διὰ τὴν πρὸς τὸν πατέρα εὐνοίαν, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτὸν ἑώρα
 δοχεῖον ἂν τις εἶπε χαρίτων παντοδαπῶν. οὐ μόνον γὰρ εἰ- C
 δος ἄξιον ἐπεδείκνυτο τυραννίδος, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνδρίαν καὶ
 σύνεσιν οὐκ ἀγενεῖς ὑπέφαιεν ἐλπίδας· ἃ καὶ εἰς ὕστερον
 20 ἐξέβη κατ' ἐλπίδας. συνέσει τε γὰρ οὐδενὸς ἀπολείπεται τῶν
 προγόνων βασιλείων, καὶ τὴν εὐψυχίαν καὶ τὴν τόλμαν οὐχ V. 567
 ἀπᾶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἐπεδείξατο τοῖς πολεμίοις. εἰς τὴν
 ὕστεραίαν δὲ ἐκέλευεν ὁ βασιλεὺς τοὺς τε αὐτῷ συνόντας ἔξω

3. ἔχειν om. P. 9. καταφανὲς P.

illis bellum moveretur: neque eam cum filio imperatore imperio spo-
 liare ullo modo cogitavisse, sed omnia meras esse fabulantium cri-
 minationes confictasque calumnias. Sibi inde ab initio fuisse pro-
 positum quemvis laborem subire, et quantum quantum haberet opum,
 ad communem imperatricis filiorumque fructum ac suam denique
 gloriam in privato habitu manentem impendere. Postea Deo exqui-
 sitas agit gratias, cum vivus ad illum diem pervenerit, ex quo ma-
 nifestissime obtreccionibus et iniustis accusationibus liber futurus
 sit, cum rebus ipsis obtreccatorum nequitiam modestiamque suam
 palam declararit. Tum una cum Augusta et filio imperatore in con-
 clave sibi paratum ingressus est. Ibi sermo inductus de re publica
 et adolescenti desponsa Helena filia. Coepit enim statim vehemen-
 tissime iuvenem diligere, non solum ob amorem, quo in patrem eius
 fuerat, sed etiam quod videbat esse Gratiarum omnigenarum, ut ita
 dicam, domicilium. Nec enim forma dumtaxat ei inerat digna im-
 perio, verum etiam fortitudinis atque prudentiae non vulgarem prae-
 se ferebat indolem: quae virtutes postea quoque, ut sperabatur, in
 eo eluxerunt. Nulli quippe maiorum suorum imperatorum intelli-
 gentia secundus est et generosam saepe numero audendi fiduciam
 hostibus demonstravit. Postridie edixit imperator, ut qui secum es-

A.C. 1347 Βυζαντίον καὶ τοὺς βασιλίδι προσκειμένους συγκλητικούς τε ἅμα καὶ στρατιώτας καὶ τοὺς ἄλλους τῶν ἐπιφανῶν πίστεϊς ἀμφοτέροις δι' ὄρκων δίδοναι τοῖς βασιλεῦσι, καὶ μηδεμίαν εἶναι διαφορὰν, μηδὲ διάστασιν, ἀλλ' ὑπὸ μίαν βασιλείαν ἅπαντας τετάχθαι. ὅσοι μὲν οὖν ἔνδον ἦσαν μετὰ βασιλίδος, 5

D καὶ χάριν προσωμολόγουν βασιλεῖ καὶ τοὺς ὄρκους παρείχοντο προθύμως· τῶν ἔξω δὲ οἱ πλείους οὐκ ἠνείχοντο τῶν μάλιστα ἐπιφανῶν, ἀλλὰ Καντακουζηνῷ μόνον ἔφασαν τῷ βασιλεῖ δουλεύσειν, ἑτέρῳ δὲ μηδενί. δεινὸν γὰρ εἶναι, εἰ τοσαῦτα ὑπομεινάντες κατὰ τὸν πόλεμον καὶ χρήματα προέμε- 10 νοι καὶ οἰκείους καὶ σφᾶς αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ νικᾶν τοὺς πολέμιους, ἔπειτα ὅτε ἔδοξαν κεκρατηκέσθαι, ἀθρόον φαίνεσθαι κατὰ κράτος ἠττημένους καὶ δουλεύοντας ἐκείνοις, οἷς ἔξῃν καὶ πρότερον δουλεύειν, εἰ ἐβούλοντο, τῶν πολλῶν ἐκείνων δυσ-

P. 707 χερῶν ἀπαλλαγέντας. ἐπὶ τρισὶ μὲν οὖν ἡμέραις ἐφιλονεύ- 15 κων, μὴ ταυτὰ ποιεῖν τοῖς ἄλλοις, μηδὲ ὑπάγειν ἑαυτοὺς τῇ ὑπὸ τὸν βασιλέα τὸν νέον δουλείᾳ. Καντακουζηνὸς δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν ἔνστασιν ὄρῶν, σύντομόν τινα τὴν ἀπόφασιν καὶ αὐστηρίᾳς ἐξήνεγκε μεστήν. τοὺς γὰρ μὴ βουλομένους τῷ γαμβρῷ ὑπέκτειν ἐκέλευε καὶ αὐτοῦ ἀναχωρεῖν. βιάζε- 20 σθαι γὰρ οὐκ ἐθέλειν ἔφασκέ τινα αὐτῷ δουλεύειν, ὥσπερ οὐδὲ πρότερον, ἀλλ' εἰ μὲν τις βούλοιο τετάχθαι ὑπ' αὐτῷ, ἀνάγκη πᾶσα καὶ βασιλέα τὸν γαμβρὸν ἠγεῖσθαι κύριον· εἰ δ' ἐκείνῳ μὴ βούλοιο ὑπέκτειν, καὶ αὐτοῦ ἀφίστασθαι,

sent extra urbem morantes, et qui ab imperatrice essent optimates, milites aliique nobiles sacramento concepto fidem utrisque imperatoribus adstringerent, et universis uni se imperio subiicientibus, cessaret omnis dissensio et omnes discordiae aliquando tandem finirentur. Quotcumque igitur in urbe cum imperatrice erant, et gratias imperatori agere et sacramentum libenter dicere. Foris autem plures, et quidem nobilissimi, repugnare ac profiteri, Cantacuzeno soli se parituros, praeterea nemini. Esse enim perabsurdum, cum tot tantosque labores bello exantlaverint facultatesque, propinquos, semet ipsos pro nihilo habuerint, ut hostes debellarent, iam cum debellaverint, repente ipsosmet debellatos superatosque videri et subesse illis, quibus et ante, tam multarum molestiarum adhuc expertes, subesse poterant, si voluissent. Sic per triduum, ne idem, quod ceteri, facerent, neu iunioris imperatoris iugum acciperent, renitebantur. Cantacuzenus imperator contumaciam videns, paucis ac summa severitate edixit, qui genero parere nollent, a se quoque discederent. Nolle cuiquam sibi parendi necessitatem imponere, quemadmodum nec antehac imposuisset: sed si quis sibi subdere se cupiat, eum et imperatorem generum oportere dominum agnoscere: aliter enim lites et dissidia nunquam sublaturum iri. Haec imperator, non sine

ὡς οὐκ ἐνὸν ἄλλως, ἢ τοῦτον τὸν τρόπον, τὰς διχοστασίας καὶ A.C. 1347
 τὴν ἔριν ἐκ μέσου γίνεσθαι. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τοιαῦτα B
 εἶπε πρὸς ὄργην. ἐκεῖνοι δὲ οἱ πρότερον ἀνθιστάμενοι, δεί-
 5 σαντες τὴν βασιλέως ἀπειλὴν, εἶκόν τε καὶ τοὺς ὄρκους ἀπε-
 5 δίδουσαν ἢ ἐκέλευεν ὁ βασιλεὺς. μετὰ τοῦτο δὲ ἐθέσπιζε μη-
 δένα μηδενὶ παρενοχλεῖν περὶ τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἠρπα-
 σμένων πλὴν τῶν κτήσεων· ταύτας γὰρ τοὺς ἔχοντας ἀπο-
 δίδοναι τοῖς κυρίοις. εἰ δὲ τινες ἀπέδοντο ἢ διέφθειραν,
 10 μῆτε τὴν ὠνὴν ἀποδίδοναι, μῆτε μὴν εἰς τὸ ἀρχαῖον σχῆμα
 ἀναγκάζεσθαι καθιστᾶν. τοῖς μὲν οὖν ἀδικήσασι καὶ ἠρπα-
 κόσιν ὁ βασιλεὺς τοιαύτην παρείχετο φιλοτιμίαν, τοῖς δὲ
 ἀδικηθεῖσι καὶ ἀποστερουμένοις τῶν οἰκείων ἑτέροις τρόποις
 ἐθεράπευσε τὴν ἔνδειαν. καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἐν ὀλίγῳ C
 χρόνῳ πᾶσαν ἀμφισβήτησιν περιεῖλε καὶ πρόφασιν θορύβου,
 15 καὶ ἐν εὐταξίᾳ πάλιν καὶ εἰρήνῃ τὰ Ῥωμαίων ἦν. ἔπειτα
 ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ βασιλίδος τὴν γαμετὴν μετὰ τῶν θυγατέ-
 ρων μετεκαλεῖτο πέμψας. ἐπεὶ δὲ παρῆσαν ἐν τῷ πρὸ τῆς
 πόλεως τῆς Θεομήτορος τεμένει, ὃ πηγὴ τέ ἐστιν ἀφθόνων
 ἱαμάτων καὶ καλεῖται, βασιλίδος Ἄννης ἐξελθούσης καὶ τῶν
 20 βασιλέων συμπαρόντων καὶ τῶν ἐν τέλει πάντων καὶ ἐπιφα-
 νῶν, Ἑλένη ἢ τῷ νέῳ μέλλουσα βασιλεῖ συνοικεῖν, προστε-
 ταχότος τοῦ πατρὸς καὶ Ἄννης τῆς βασιλίδος, ἐπισήμοις ἐκο-
 σμεῖτο βασιλικοῖς καὶ Ῥωμαίων βασιλῆς προσηγορεύετο. ἔπειτα
 εἰς τὰ βασίλεια πάντων ἅμα βασιλέων γενομένων, οἱ γάμοι

19. γαμάτων M. mg. Vid. p. 874. P.

bile: cuius minis rebelles illi conterriti cesserunt, atque ut iussum erat, iuraverunt. Praeterea sanxit, ne quis ulli ob rapta bello negotium facesseret; res tamen soli ad antiquos possessores redirent. Si quae emptae aut vitiatæ essent, neque redhiberentur, neque in veterem formam habitumque restituerentur. Iniuriosis itaque et invasoribus talem honorem habuit. Qui autem iniuriam perpassi et fortunis suis nudati essent, eorum inopiae aliis rationibus medebatur. Sic brevi spatio omnes disceptationes et turbarum occasiones amputavit, rursumque bene ordinata re publica, pacem ac tranquillitatem agitabat. His actis Adrianopoli uxorem cum filiabus evocat. Quae ut affuerunt in templo Deiparae ante urbem, (quod ut nomine πηγὴ, id est fons, dicitur, sic re ipsa curationum plurimarum fons est,) Anna imperatrix egressa obviam, et praesentibus imperatoribus cum magistratibus et nobilitate universa, Helena adolescenti Ioanni nuptura, patre et Anna Augusta iubentibus, imperatorio cultu exornata et imperatrix salutata est. Deinde omnibus simul cum imperatoribus in palatio congregatis, nuptiae apparabantur, et universi a bellicis miseriis relevati, meliora ominabantur. Quippe non tantum Romani contentionibus et factionibus mutuis desistebant, verum

A.C. 1347 τοῦ νέου βασιλέως παρεσκευάζοντο, καὶ πάντες ἐν ἐλπίσι χρη-
 D στοτέραις ἦσαν, ἀναπνεύσαντες ἀπὸ τῶν τοῦ πολέμου δυσχε-
 ρῶν. οὐ μόνον γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τῆς πρὸς ἀλλήλους ἐπαύοντο
 διαφορᾶς καὶ στάσεως, ἀλλὰ καὶ οἱ ἔξωθεν πολέμοι πνθό- 5
 μνοι, ὡς ὑπὸ βασιλέα τὸν Καντακουζηνὸν ἅπασα ἡ Ῥωμαί-
 ων γένοιτο ἡγεμονία, ἐπαύοντο πολεμεῖν. οὐ μόνον γὰρ οἱ
 ὄμοροι δυνάσται παρασπᾶν τι τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἐπε-
 χείρουν, ἀλλὰ καὶ μαρκέσης ὁ Λουμπαρδίας ἄρχων, υἱὸν ὄ-
 νων τοῦ πρώτου βασιλέως Ἀνδρονίκου καὶ τὴν Ῥωμαίων ἀρ-
 V. 568 χὴν αὐτῷ προσήκειν τῶν ἄλλων μᾶλλον ἀξίῳν, (καὶ γὰρ καὶ 10
 ὁ πατήρ αὐτῷ Θεόδωρος Ἀνδρονίκω τῷ νέῳ βασιλεῖ περὶ
 P. 708 τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἠμφισβήτη,) πνθόμενος, ὡς βασι-
 λεύσειε παρὰ Ῥωμαίοις ὁ Καντακουζηνὸς καὶ τὴν μὲν ἄλλην
 ἅπασαν ἀρχὴν ἀφέλοιτο τῶν βασιλέως παίδων, Βυζάντιον δὲ
 μόνον καὶ Θεσσαλονίκη καὶ Αἴνος ὑπολείπειτο, ἐσκέπτετο, ὡς 15
 καὶ αὐτὸς ἐπελθὼν δυνάμει ναυτικῇ τῶν ὑπολελειμμένων
 τουτῶν πόλεων κρατήσειε μᾶλλον αὐτῷ προσηκουσῶν ἐκ κλή-
 ρον πατρῶου, ἢ Καντακουζηνὸν τὸν βασιλέα ἔχειν. ἐνήγετο
 δὲ μάλιστα πρὸς τοῦτο καὶ παρὰ τοῦ γυναικὸς ἀδελφοῦ Κου-
 μίντζη, προσαγορευομένου Καρδιναλίου, χρήματά τε πολλὰ 20
 πρὸς τὸν στόλον παρεχομένου καὶ ἄλλην συντέλειαν πολλὴν
 πρὸς τὴν παρασκευήν. καὶ ἤδη παρεσκευάαστο, ὡς ἅμα ἦρι
 B τοῦ ἔτους ἐκείνου μεγάλη δυνάμει ναυτικῇ ἐπιπλεύσων Βυ-
 ζαντίοις.

β'. Πνθόμενος δὲ παρὰ Βαρθολομαίου τινὸς, ὡς Καν- 25
 τακουζηνὸς ὁ βασιλεὺς Βυζαντίον τε ἤδη καὶ τὴν ἄλλην ἅπα-

etiam exteri hostes sub Cantacuzeni auctoritatem totum imperium
 Romanum subiectum esse audientes, arma inhibebant: siquidem an-
 tea et vicini dynastae aliquid ab eo abradere laborabant: et Marchio
 e Lombardia princeps, imperatoris Andronici senioris ex filio nepos,
 qui prae ceteris omnibus sibi imperium, tamquam debitum, vindica-
 bat, (cuius etiam pater Theodorus cum Andronica iunioris de eodem
 litigaverat,) certior factus, Romanis Cantacuzenum imperare, ac prae-
 ter Byzantium, Thessalonicam et Aenum reliquum omne imperium
 filii defuncti imperatoris abstulisse, considerabat, quomodo et ipse
 adducta classe harum trium urbium sibi potius ex paterna heredi-
 tate, quam Cantacuzeno, debitarum potiretur: ad quod eum mirifice
 Cumintzes cardinalis, uxoris eius frater, sollicitabat: qui etiam navi-
 bus aedificandis non exiguam pecuniam, et alioqui ad apparatus
 bellicum impensam non modicam conferebat. Iamque instructus erat,
 ut illius anni vere ineunte Byzantios magna potentia navali ag-
 gressurus.

2. Verumenimvero ex Bartholomaeo quodam intelligens, Can

σάν Ῥωμαίων ἀρχὴν ὑποποιήσαιτο, ἀπέσχετο τοῦ ἔργου. A.C. 1347
 Βαρθολομαῖος γὰρ οὕτως, ἐκ Δελφίνου Ντεβιάνα πρὸς Ἄν-
 ναν τὴν βασιλίδα ἦκων πρεσβευτῆς, ἐπεὶ μεταξύ πρεσβευον- C
 τος Καντακουζηνὸς ὁ βασιλεὺς ἐκράτει Βυζαντίου, εἰς λό-
 5 γους ἐλθὼν καὶ τὴν βασιλέως σύνεσιν θαυμάσας, πάπα τε τῷ
 Κλήμεντι καὶ τῷ πέμψαντι Δελφίνῳ ἔγραφεν ἐπιστολάς, ἃς
 ὥσπερ εἶχον προσεθήκαμεν τῇ διηγήσει. εἶχεν οὖν ἡ πρὸς
 μὲν πάπαν οὕτως. „ἀγαλλιᾶσθωσαν πᾶς ὁ λαὸς τῆς τῶν Ῥω-
 10 μαίων ἀρχῆς, καὶ τῆς νίκης ἔνεκεν τοῦ τοσούτου βασιλέως εὐ-
 φρανθήτωσαν σύμπας ὁ κόσμος. ἡγιασμένη γὰρ ἡμέρα πᾶ-
 σι Χριστιανοῖς ἀνατέταλκε κατὰ τὴν τρίτην τοῦ Φεβρουαρίου,
 ἐν ἧ δὴ ἔξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ ἄγγελον κατασκευά-
 15 σοντα τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ τῷ οἰκείῳ δια- D
 γεστάτῳ φωτὶ πόρρω ποιησόμενον τὸ τῆς μάχης σκότος, ἀγα-
 15 γόντα καθάπερ κλάδος χλοαζούσης ἐλαίας τὴν εἰρήνην. οὗ-
 τος γὰρ ἐστὶν ὁ βασιλεὺς τῆς εἰρήνης, ὁ δεύτερος Σολομῶν,
 οὗ τὸ πρόσωπον ἐπιθυμεῖ βλέπειν πᾶσα κτίσις. ἴδου γὰρ, ἵνα
 δείξῃ κύριος, ὡς οὐκ ἐν ἰσχυρῷ ἵππου, οὐκ ἐν δυναστείᾳ ἀγ-
 20 θρώπου, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ γέγονε τὸ τρόπαιον τουτὶ πα-
 20 ρὰ τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ νικητικωτάτου βασιλέως καὶ αυτοκρά-
 τορος κυρίου Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ, ἀνέωξε τοὺς τῆς
 ἑαυτοῦ δυνάμεως θησαυροὺς, ἐγγέας ἐπ' αὐτὸν τὰ δῶμα τῶν
 ἑαυτοῦ χαρισμάτων, τὴν βασιλίδα δηλαδὴ ταύτην τῶν πόλεων, P. 709
 τὴν Κωνσταντίνου φημί, καὶ παρασχὼν ὀλόκληρον αὐτῷ βα-

8. ἀγαλλιᾶσθω P.

facuzenum iam Byzantium atque imperium universum sub se red-
 egisse, ab instituto quievit. Hic namque Bartholomaeus a Delfino
 Viennensi ad Annam imperatricem legatus, cum interea, dum ipse
 legationem obit, Cantacuzenus Constantinopolim occupasset, con-
 gressus cum eo eiusque prudentiam admiratus, Clementi papae
 et Delfino, a quo missus fuerat, scripsit. Eas epistolas in histo-
 riam hanc ad verbum illigavimus. Quae quidem ad papam est, sic
 habet. „Universus populus exultet, victoriaque tanti imperatoris
 totus terrarum orbis gratuletur. Dies enim sanctificatus Christianis
 illuxit tertio Nonas Februarii, quo nimirum Deus emisit angelum
 suum praeparare viam suam ante illum et lumine suo splendidis-
 simo belli tenebras procul dispellere: qui pacem, tamquam virentis
 olivae ramusculum, attulit. Hic enim est rex pacis, alter Salomon,
 cuius faciem omnis terra videre desiderat. Ecce enim, ut ostende-
 ret dominus, non in equi robore, aut in potentia hominis, sed
 divina virtute erectum hoc trophaeum a praecellentissimo et in-
 victissimo Domino Ioanne Cantacuzeno Augusto imperatore, pote-
 statis suae thesauros aperuit, et in illum suorum charismatum dona

- A. C. 1347 σιλειάν τῇ θείᾳ αὐτοῦ δυνάμει ἐν δυναστείᾳ ὄπλων καὶ ἐκ-
 τεταμένῳ βραχίονι, ἔν' ἐν αὐτῷ μᾶλλον φανῶσιν οἱ διὰ παν-
 τὸς ῥέοντες ποταμοὶ τῶν αὐτοῦ χαρισμάτων καὶ τοῦ ἔλεους.
 αὐτὸς γὰρ ἔστι, περὶ οὗ γέγραπται, ὅτι ἠδυνήθη παραβῆναι,
 καὶ οὐ παρέβη, καὶ κακὸν ποιῆσαι, καὶ οὐκ ἐποίησε· μᾶλ- 5
 λον δὲ ἐπόμενος τῷ Χριστῷ ἀνταπέδωκεν ἀγαθὸν ἀντὶ κακοῦ,
- V. 569 μνησθεῖς ἔλεους καὶ ἐπιλαθόμενος ἀνομίας. ὅς γε καὶ γέγο-
 ρεν ἀγαθὸς στρατιώτης κατὰ τὸν πρῶτως ἀθλήσαντα Στέφα-
 ρον, ὑπὲρ τῶν λίθοις βαλλόντων αὐτὸν διωκτῶν προσευξά-
 μενον, καὶ „μὴ στήσης αὐτοῖς,” εἰρηκότα, „δέσποτα, τὴν ἁμαρ- 10
 Β τίαν ταύτην· οὐ γὰρ οἶδασι, τί ἐποίησαν.” οὐδέ ποτ' ἀπ' αἰ-
 ῶνος ἤκουσται τοσαύτην ἀνδρὸς ἀρετὴν γεγονέναι, οὐτ' Ὀκτα-
 βιανῷ τῷ βασιλεῖ, οὔτε Θεοδοσίῳ, οὔτε μὴν Ἀνγούστῳ τῷ
 Καίσαρι, ὡς οὗς ἠδυνήθη τῇ τῶν ὄπλων δυνάμει καταστρω-
 νῆναι εἰς γῆν, τούτοις δοῦναι τὸν ἑαυτοῦ χρηστὸν ἔλεον, ἐπι- 15
 λαθόμενος τῶν εἰς αὐτὸν πάντων κακῶν. ταῦτά τοι καὶ χαῖ-
 ρε, ἀγιώτατε δέσποτα, τῇ οὕτως εὐτυχεῖ, οὕτω νικητικωτάτῃ
 εἰσόδῳ ἀναιμιάτῳ τε καὶ ἀζημίῳ τοῦ Χριστιανικοῦ λαοῦ.
 καὶ αὐθις χαῖρε, ὅτι ἡ ἀλήθεια δι' ἀληθείας ἐδείχθη. ἡ
 γὰρ τοῦ Χριστοῦ ἀλήθεια ἔδειξε τὴν τοῦ ἀθῶου τούτου 20
 βασιλέως ἀλήθειαν ἐπὶ τῷ ἀπαντῆσαι τὴν ἀλήθειαν αὐτῷ
 C καὶ τὸν ἔλεον καὶ καταφιλῆσαι εἰρήνην τε καὶ δικαιοσύ-
 νην. ἐγὼ δὴ πέποιθα τοῦτ' εἶναι μᾶλλον ὑπὲρ εἰρήνης καὶ

3. ἑαυτοῦ P. 13. ἐν add. P. ante Ἀγ. Vid. Annot. 23. δὲ M.

effudit, dum videlicet illi hanc reginam urbium, Constantinopolim inquam, et quantumcumque est imperium, coelesti virtute in potentia armorum et brachio extento tradidit, ut in ipso donorum eius et misericordiae fluvii perennes clarius apparerent. Hic enim est, de quo scriptura: „Qui potuit transgredi, et non est transgressus, facere mala, et non fecit.” Immo profecto Christum imitatus, bonum pro malo reddidit, memor miserationis et immemor iniquitatis. Qui etiam fuit bonus miles, secundum exemplar primi athletae Stephani, orantis pro persecutoribus se lapidantibus dicentisque: „Domine, ne statuas illis hoc peccatum, quia nesciunt, quid faciunt.” Nunquam post homines natos ullius tam singularis incredibilisque virtus audita est, neque Octaviani, neque Theodosii: ut quos vi armorum humi prosternere potuit, illis, omnium in se commissorum oblitus, pie misericordiam suam impertiret. Lactare igitur, sanctissime Domine, adeo felici, adeo triumphali incruentoque et Christiano populo minime noxio ingressu. Iterum gaude, quoniam veritas per veritatem suscepta est. Christi enim veritas huius insontis imperatoris veritatem ostendit: propterea quod veritas et misericordia illi obviaverunt, iustitiaque et pax inter se osculatae sunt. Equidem hoc ad pacem potius et optimum uni-

καταστάσεως τοῦ σύμπαντος Χριστιανικοῦ λαοῦ καὶ εἰς ἐπί- A.C. 1347
δοσιν τοῦ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ σταυροῦ τροπαίου, ὥσπερ
οὐ μικρὰν τὴν ζημίαν εἰργάσατο τοῖς βασιλεῦσι Ῥωμανίας
ἢ χρόνον ἐπὶ πλείστον αὐξηθεῖσα διχόνοια. τοίνυν εἰ καὶ
5 τινὰ δεδήλωται τῇ σῇ ἀγιότητι ἀρῶντουργήματα κατὰ τοῦ
προῤῥηθέντος γαληνοτάτου βασιλέως καὶ αὐτοκράτορος Ῥω-
μαίων κυρίου Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ, τοῦ καὶ πατρὸς D
νῦν τοῦ γαληνοτάτου βασιλέως καὶ αὐτοκράτορος Ῥωμαίων
κυρίου Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, ἀλλ' οὖν μηδαμῶς εἶεν
10 δεκτέα ἢ πιστευτέα κατὰ τινὰ τρόπον. οἶμαι γὰρ, ὡς ἐν τού-
τῳ θήσεται ἡ σῇ ἀγιότης περὶ τούτων καλῶς παρὰ τῶν προῤ-
ῥηθέντων τούτων κυρίων καὶ βασιλέων, ἢ διὰ πρέσβεων, ἢ
διὰ γραμμάτων ἀληθέστερόν τε καὶ καθαρώτερον." τοιαῦτα
μὲν οὖν πρὸς πάναν Κλήμεντα ἔκτον ὁ Βαρθολομαῖος ἔγρα-
15 ψε περὶ τῶν βασιλέων. Ἰνιμπέρτω δὲ Δελφίνῳ Ντεβιάνῳ,
παρ' οὗ καὶ πρεσβευτῆς πρὸς Ἄνναν ἦκε τὴν βασιλίδα, οὐ-
τως. „ἀλλαλαξάτωσαν ἄσμενοι τῶν πιστῶν ἅπας ὁ δῆμος·
ψαλάτωσαν ὁ χορὸς τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως· ἀνακαί- P. 710
νιζέσθωσαν ἐν ταῖς ἱεραῖς καὶ ἀγίαις ἐκκλησίαις περιφανεῖς
20 ἔσονται· ἠχείτωσαν εἰς τὸ ὕψος αἱ ψαλμῳδαί· τὰ τῶν μο-
ναχῶν ὄργανα πληττέτωσαν τὸν ἄερα, καὶ διὰ στόματος ἴω-
σαν πάντων, καὶ πᾶσαν τὴν περιχώρον διατρεχέτωσαν αἱ προσ-
νηεῖς αὐταὶ πανηγύρεις, ὅπως ἡ τῶν χαϊρόντων κραυγὴ μὴ

11. ἀγιότης P. et M. μαθήσεται M. mg.

versi populi Christiani statum et ad incrementum trophaei contra
inimicos crucis Christi pertinere confido: quemadmodum non me-
diocri detrimento fuit Romanorum imperatoribus longissimo tem-
pore amplificata discordia. Proinde etsi quaedam nefanda facinora
de nominato a me serenissimo imperatore et Augusto domino Io-
anne Cantacuzeno (qui etiam pater nunc est serenissimi imperatoris
et Augusti Romanorum, Ioannis Palaeologi,) sanctitati tuae narrata
sunt, certe nequaquam admittenda nec ullo modo credenda sunt.
Arbitror enim beatitudinem tuam de his ab ipsis dominis impera-
toribusque nostris sive per legatos, sive per litteras probe et verius
atque liquidius nihilo minus cognituram." Haec ad papam Clemen-
tem VI. Bartholomaeus de imperatoribus. Ad Imbertum autem,
Delfinum Viennensem, a quo etiam legatus ad Annam imperatricem
venit, in haec verba litteras dedit. „Totus fidelium populus iubilet
hilariter: psallat Christianorum chorus: in sacrosanctis ecclesiis il-
lustrissimi dies festi renoventur: feriant sidera psalmodiae: eant
coelo monachorum organa: volvantur per omnium ora, omnemque
circumcirca regionem pervagentur haec iucundae panegyres, ut gau-
dentium clamor non a terrestribus solum, sed etiam a coelestibus
civibus exaudiatur. Audite igitur coeli quae loquar, et audiat terra

- A.C. 1347 μόνον παρὰ τῶν ἐπιγείων, ἀλλ' ἔτι καὶ παρὰ τῶν οὐρανίων ἀκούηται πολιτῶν. ἀκούσατε τοίνυν οὐρανοί, καὶ λαλήσω· καὶ ἀκουέτω γῆ ῥήματα ἐκ στόματός μου. ἀλλὰ τίς οὐκ ἂν ἀσμένως ἀκούσαι, τίς οὐκ ἠκριβωμένως προσέξοι τοῖς λεγομένοις, ὅτι χεῖρ κυρίου ἐγένετο ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων, ἐπὶ τῷ τῆν ἡμέραν 5
- B καταφωτίσαι τὴν νύκτα, καὶ τὴν λαμπρότητα πόρῳ τὸ σκότος ποιήσασθαι, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν σκότει καὶ σκιᾷ τοῦ θανάτου φῶς ἐξ οὐρανῶν ἀνατεταλκέναι; ὁρῶτε γοῦν, ὅπως τουτί τὸ φῶς ἀνατέταλκεν ἄνωθεν, ὡς οὐ τῇ μεγάλῃ τῶν ὅπλων κατασκευῇ τὸν ἐπὶ πάντας καθημένον ὑπιστον, τῇ οἰκείᾳ δυνά- 10 μει παρεσχηκέναι τῷ μεγάλῳ περιφανεστάτῳ βασιλεῖ κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ Καντακουζηνῷ, τῷ καὶ τῆς βασιλείας καὶ τοῦ βασιλέως πατρὶ, τὴν ἀπασῶν βασιλεύουσαν ταυτηνὴ πόλιν, καὶ μέχρι καὶ εἰς δεῦρο διατηρεῖσθαι τὸν τοῦ δικαίου κριτὴν τῷ τοιούτῳ βασιλεῖ τὸ παρὸν τῆς ἀρχῆς δώρημα, ἵνα γινῶσι σα- 15
- C φῶς ἅπαντες τοῦτο παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ γεγονὸς, καὶ οὐ V. 570 παρὰ ἀνθρώπου. φησὶ γάρ ὁ σοφώτατος Σολομών· „καιρὸς τῷ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν παντὶ πράγματι, καὶ πάντα καλὰ ἐν καιρῷ αὐτῶν. καιρὸς θρήνου καὶ καιρὸς χαρμονῆς.” οὕτως εἰρηκὲ ποτε καὶ ὁ Χριστός· „οὐκέτι ἦλθεν ἡ ὥρα μου.” καὶ ἀλ- 20 λαχοῦ λέγει· „πάτερ, ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἔστιν, ἵνα δόξασθῇ ὁ υἱός σου” καὶ παραχρηῖμα ἡ πατρικὴ φωνὴ τῷ υἱῷ ἀπεκρίνατο· „καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω.” οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ἀνέγνωμεν, ὁπηνίκα ὁ Ἰωάννης εἶρηκε τῷ Χριστῷ

9. οὐ om P. et. M.

10. οἰκία P.

16. ὑπὸ M. mg.

verba oris mei. At enim quis non libenter audiat, quis non sollicite dictis adhibeat animum, factam esse scilicet manum domini super Romanum imperium, quia dies illuminavit noctem, et splendor fugavit tenebras, sedentibusque in tenebris et umbra mortis lux de coelis orta est? Videte, quomodo lux haec desuper orta sit, ut qui sedet super omnes excelsissimus, non apparatu bellico eximio, sed sua ipsius virtute magno et inclitissimo imperatori, domino Iohanni Cantacuzeno, eidemque imperii et imperatoris parenti, hanc omnium urbium reginam traderet, et huc usque iustus iudex hoc ei imperium pro munere servaret: ut omnibus hoc a domino Deo, non ab homine factum plane constaret. Ait enim sapientissimus Salomon: „Tempus cuique rei sub coelo: et omnia bona in tempore suo. Tempus flendi, et tempus laetandi.” Sic aliquando et Christus: „Nondum venit hora mea.” Et alibi: „Pater, venit hora, et nunc est, ut clarificetur filius tuus:” statimque paterna vox ad filium: „Et clarificavi, et iterum clarificabo.” Etiam in evangelio legimus, Iohanni Christo nostro ad Iordanem dicenti: „Ego a te baptizari debeo, et tu venis ad me?” respondisse Christum: „Sine modo: sic enim decet nos implere omnem iustitiam.” Verba illa „sine modo”

ἡμῶν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ· „ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με;” τί Χριστὸς ἀπεκρίνατο; „ἄφες D γάρ,” φησὶν, „ὦ Ἰωάννη, ἄφες ἄρτι. οὕτω γὰρ δεῖ πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην.” τοιγαροῦν „ἄφες ἄρτι” δηλοῦντος τοῦ λόγου, ὡς οὐπω καιρὸς ὑψώσεως, οὐδὲ δόξης, ὡς οὐπω ἐηλύθει ἡ τῆς εὐλογίας καὶ τῆς χάριτος ὥρα. αὕτη τοίνυν ἡ τοῦ φωτὸς ὥρα ἡ τῆ βασιλείᾳ Ῥωμαίων τηρηθεῖσα, ἵνα μὴ ἀθροῖον ἐπιστᾶν τοῖς πιστοῖς τὸ δῶρον εὐτελὲς νομισθῆναι οὗτός ἐστιν ὁ μετὰ τὸ νέφος αἰθροῖαν δούξ· οὗτός ἐστιν ὁ μετὰ τὸν ὄδυρμόν καὶ τοὺς θρήνους ἀγαλλίαμα ἐγγέων. τίνα γὰρ τῶν ἁγίων πατέρων ὑψωσεν ἐν δόξῃ, μὴ προτέρων θλίψεων ἠγησαμένων, καθὺ καὶ ἡ γραφὴ διαρρόηδην βοᾷ· „πᾶς υἱὸς ὑψούμενος παρὰ κυρίου πρῶτον παιδεύεται.” καὶ ὁ Θεὸς λέγει· „οὓς ἀγαπῶ, διορθοῦμαι τε καὶ παιδεύω.” οὕτω καὶ ὁ ψαλμωδὸς καὶ P. 711 κίθαροδὸς οὐράνιος ἐκεῖνος Δαβὶδ ἦσε· „παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ κύριος, τῷ δὲ θανάτῳ οὐ παρέδωκέ με.” καὶ ἀλλαχοῦ· „ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου καὶ πάντες οἱ γνωστοί μου ἐγκατέλιπόν με, ὁ δὲ κύριος προσελάβετό με.” προσλαμβάνον τοίνυν καὶ αὐτὸς, ἐρασιμώτατε δούξ, τὸν ῥηθέντα τουτονὶ βασιλέα, ὅνπερ ὁ Θεὸς προσελάβετο εἰς τὴν τῆς βασιλείας κατάστασιν, καὶ τοῦτον ἐν τοῖς μάλιστα τάττε, ὃν ὁ Θεὸς διετήρησεν εἰς τὴν βασιλείαν. πᾶσα γὰρ ἐξουσία εἰς ἀγαθὸν παρὰ κυρίου τοῦ Θεοῦ ἐστίν· ὁ δὲ τῆ τοῦ βασιλεύοντος ἀνθιστάμενος ἐξουσία κατὰ τὸν ἀπόστολον τῆ τοῦ Θε-

14. καὶ post ψαλμωδὸς om. M.

nondum adesse tempus significabant exaltationis et gloriae, quoniam nondum venerat hora benedictionis et gratiae. Haec igitur luminis hora Romanorum servata est imperio: ne, si repente et improvise munus hoc fidelibus exhiberetur, vili penderetur. Hic est, qui coelum ac tempestates serenat, hic ille, qui post lamentationem et lacrimas laetitiam infundit. Quem enim sanctorum patrum exaltavit in gloria tribulationibus prius non exercitum? sicut et scriptura perspicue clamat: „Flagellat autem omnem filium, quem recipit.” Et Deus dicit: „Quos diligo, arguo et castigo.” Sic et psalmicen, coelestis ille citharoedus David, cecinit: „Castigans castigavit me dominus, sed morti non tradidit me.” Et alio loco: „Pater meus et mater mea et omnes noti mei dereliquerunt me, dominus autem assumpsit me.” Tu quoque, amabilissime dux, hunc, de quo loquor, imperatorem admittite, quem Deus ad imperium temperandum delegit: et hunc inter praecipuos numera, quem Deus imperio custodivit. Omnis namque potestas a Domino ad bonum aliquem finem instituta est: et qui potestati imperantis resistit, secundum Apostolum divinae ordinationi resistit. Et cave, ne quando unus de illorum ordine reperire, qui a iusto

- A. C. 1347 οὐ βουλήσει ἀνθίσταται. ὄρα δὲ, μὴ ποτε ἦς καὶ αὐτὸς εἰς ἐκείνων τῶν παρὰ τοῦ δικαίου Ἰωβ ἐλεγχομένων, λέγοντος· „οὗτοί εἰσιν οἱ ἀνθιστάμενοι τῇ φωτὶ, οὗτοί εἰσιν οἱ τοῦ φωτὸς ἀποστάται, ὅπερ ἐν τῇ σκοτίᾳ φαῖνον οὐ φέρει αἰτίαν· εἶγε ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.” ἐν μέντοι γε διηρηκοῦς μνή- 5 μης ἄξιον ὑπόδειγμα τοῖς τῷ Χριστῷ λατρεύουσι δῆλου, ὡς ὁ μέγας οὐτοσί βασιλεὺς τὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐν ἑαυτῷ φέρει χρηστότητα, ἣτινι φονευθῆναι τοὺς παῖδας ἀπέρξεν, ὧν ἐν τῷ αἵματι θεραπεύεσθαι ἔμελλεν ἀπὸ τῆς λέπρας. τὸ τοῦ μετὰ Ἰούλιον Καίσαρα βεβασιλευκότος Ὀκτα- 10 C βιανοῦ φιλάνθρωπον, ᾧτινι καὶ φιλάνθρωπότητος ἐκεῖνος κέκληται βασιλεὺς, ὁ παρῶν βασιλεὺς ὑπερήλασεν· ἴσος, εἰ μὴ καὶ μείζων, ἐστὶν εἰς θεοσέβειαν τῷ καλῶς ἄρξαντι Θεοδοσίῳ ὑπερέβη τὴν ἐπιείκειάν τε καὶ χρηστότητα τοῦ Ἀφρικανοῦ Σκηπίωνος τοῦ τοῖς ἡμετέροις Ἰταλοῖς τὴν Ἀφρικὴν 1 ὑποτάξαντος. πολλῶν γὰρ ἀνθρώπων καὶ κατὰ διαφόρους τρόπους τῷ τοιούτῳ βασιλεῖ προσκεκρουκότων, οἳ γε καὶ εἰκότως ὤφειλον τὸν τοῦ θανάτου κίνδυνόν δειλιᾶν, ἐπεὶπερ ἐν ὅπλων δυνάμει ἐντὸς γένοιτο, οὐδενὶ κακόν τι ἐπαγαγὼν ἐλυμῆματο· πάντας δ' εὐεργετεῖν βούλεται ἀγαθούς τε καὶ πο- 2 D νηροὺς, ζηλῶν ἐπὶ τούτῳ θεὸν τὸν ἀνατέλλειν ποιοῦντα ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς. πῶς οὖν οὐκ ἂν ἀγαθὸν βουλοίμην τοῖς Χριστιανοῖς τούτοις; πῶς τὸ τῶν Ῥωμαίων γένος τὸ τὸν ἑστανρωμένον Χριστὸν προσκυνοῦν, ᾧ γε καὶ ἡ παλαιὰ καὶ

5. δι pro εἶγε M. mg.

Job reprehenduntur, istis verbis: „Hi sunt, qui resistunt luci. Hi sunt desertores luminis, quod in tenebris sine crimine lucet: siquidem tenebrae id non comprehenderunt.” Et exemplum aeterna dignum memoria Christi cultoribus exhibeto, quomodo magnus iste imperator magni Constantini clementiae in se ipso fert imaginem, qua infantes, in quorum cruore a lepra curandus erat, iugulari vetuit. Et humanitatem illius, qui post Iulium Caesarem imperavit, Octaviani (propter quam et humanitatis rex vocatus est) noster imperator superavit: aequalis, si non etiam maior, pietate optimo imperatori Theodosio. Vicit aequitatem ac bonitatem Scipionis Africani, qui Africam nobis Italis tributariam fecit. Nam cum multi diversisque moribus et ingeniis mortales imperatorem talem offendissent meritoque capitis poenam timere potuissent, simul atque vi bellica intra moenia fuit, nulli malo aliquo inflicto nocuit: de omnibus autem bonis et malis bene mereri cupit, Deum in hoc imitando, qui solem suum super bonos et malos oriri facit. Quonam igitur modo Christianis istis bonum non velim? Quomodo Romanorum genus, quod Christum in crucem actum adorat, (quem

νέα διαθήκη καὶ ἀκαγινώσκει καὶ ἔπεται, οὐκ ἂν θείην ἐν A. C. 1347.
 μέσω τῆς καρδίας μου; δι' ὃν οὐθ' αἵματι ἀνθρωπίνῳ λυ-V. 571
 θροῦται μάχαιρα, οὔτε μὴν κακὸν ἀντὶ κακοῦ, μᾶλλον δ' ἀ-
 γαθὸν ἀντὶ πονηροῦ ἀποδίδοται. διὰ τοῦτο παρακαλῶ τὴν
 5 σὴν δουκικὴν ἐξουσίαν, ἵνα τὸν τοιοῦτον βασιλέα Ἰωάννην,
 τὸν χάριν Θεοῦ μεθερμηνεύομενον, ἐν μεγάλοις φιλίαις τάτ-
 τῃς Θεομοῖς, καὶ μηδὲν κατ' αὐτοῦ καινότερον ἢ πράττειν ἢ
 ἀκούειν. οὗτος γὰρ ὁ Ἰωάννης χάρις λέγεται, καὶ εἰκότως, P. 712
 πᾶσι χαρίεις γε ὢν καὶ μετὰ τοῦ ἀποστόλου δυνάμενος λέ-
 10 γειν· „χάριτι Θεοῦ εἰμι, ὃ εἰμι· καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐν ἐμοὶ
 κενὴ οὐ γέγονεν, ἀλλὰ διὰ παντὸς ἐν ἐμοὶ μένει.” ἐπεὶ γὰρ
 ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκειται καὶ ὁ καρπὸς ἐκ τοῦ
 δένδρου λαμβάνει τὸν ἔπαινον, πέποιθα ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ
 δυνάμει, ὡς ὁ προῤῥηθεὶς βασιλεὺς ἐκ τοῦ καρποῦ τῶν ἀγα-
 15 θῶν ἔργων γνωσθήσεται. καὶ γὰρ παντὸς τοῦ αὐτοῦ γε ἀνα-
 φέροντος μακροθύμως ἀκούει, ἐπιεικῶς ἀποκρίνεται, σοφῶς
 ἐξετάζει, κρίνει δικαίως. ταῦτά ἐστι τὰ τέσσαρα, ἅπερ οἱ
 βασιλεύοντες κατέχειν ὀφείλουσιν ἐπιμήκιστον· αὐταὶ εἰσιν αἱ B
 ἀρεταὶ αἱ ζητούμεναι ἐν ταῖς τῶν σοφῶν προτανέων ἀρχαῖς·
 20 περὶ ὧν Πλάτων ὁ φιλόσοφος λέγει, εὐδαίμονα τὰ τῶν πρα-
 γμάτων δημόσια εἶναι, ὀπηρῖκα οἱ τούτων διοικηταὶ σοφία κε-
 κόσμηται. ἧς δὴ σοφίας μέγα τὸ ἀξίωμα, ἡ δὴ καὶ τὸν
 Ἀθηναῖον Σωκράτην τῷ ἄκρῳ Θεῷ ἴσον πεποίηκεν. ἐγὼ μὲν
 οὔν ἐλπίδας φέρω, ὡς ἡ βασιλεία τούτου ἐστὶ ὑπὲρ τῆς

vetus ac novum testamentum agnoscit et sequitur,) in medio cordis
 mei non collocem? propter quem neque sanguine humano gladii
 imbuntur, neque malum malo, immo malum bono pensatur. Quae
 cum ita sint, tuam ducalem potestatem hortor, ut huncce impera-
 torem Ioannem, cuius nomen Dei gratiam sonat, arcis amicitiae
 vinculis tibi adstringas, nihilque contra illum novi vel facere vel
 audire sustineas. Hic enim Ioannes gratia dicitur, nec falso, cum
 sit gratus et iucundus omnibus, quique cum Apostolo dicere queat:
 „Gratia Dei sum id, quod sum: et gratia Dei vacua in me non fuit,
 sed semper in me manet.” Quoniam enim ex fructu arbor cognos-
 citur, et fructus ab arbore laudatur, in virtute Christi spero, im-
 peratorem, de quo agimus, ex bonorum operum fructu cognitum iri.
 Etenim unumquemque ad se referentem facile et humaniter audit,
 leniter respondet, sapienter inquirat, iuste iudicat. Haec sunt illa
 quatuor, quae imperatores habere perpetuo debent. Haec sunt vir-
 tutes, quae a sapientissimis rectoribus postulantur: de quibus
 Plato philosophus, tum demum fore beatas res publicas, cum carum
 moderatores sapientia instructi et ornati fuerint. Cuius quidem
 sapientiae eximia est sane dignitas, quae et Socratem Atheniensem

A. C. 1347 τῶν Χριστιανῶν εἰρήνης, καὶ τῶν Ἰσμηλιτῶν ἀποσόβησις, ἔσται ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης τοῦ λαοῦ δι' ἔλεον τοῦ ὑψηλοῦ παντός, ὡς γέγραπται ἐν τῷ ἑκατοστῷ εἰκοστῷ κεφαλαίῳ τῶν παροιμιῶν· „ἔλεος καὶ ἀλήθεια τηροῦσι τὸν βασιλέα, καὶ C στερεωθήσεται ἐν δικαιοσύνῃ ὁ θρόνος αὐτοῦ.“ τοιαῦτα μὲν 5 ἔγραψε καὶ πρὸς Ἰνιμπέρτον· ταῦτα δὲ ἡμῖν οὐκ ἀργῶς, οὐδὲ ἀκαίρως παρείληπται πρὸς τὴν ἱστορίαν, ἀλλ' ἵν' ἐπιδείξωμεν, ὡς διὰ τῶν εἰς βασιλέα τουτῶν ἐπαίνων μαρκέσης ἐκωλύθη μὴ Ῥωμαίοις στόλῳ μεγάλῳ ἐπιέναι. πρότερον γὰρ ἀκούοντες περὶ βασιλέως πολλὰ καὶ δεινὰ, πάπυς τε ὁμοίως 10 καὶ οἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν δυναστεύοντες ἐπέτρεπον τὴν ἔφοδον τῷ μαρκέσῃ. ἐπεὶ δὲ τὰ γράμματα ταῦτα ἤκε παρὰ ἀνδρὸς αὐτοῖς ἀξιόχρεω πρὸς πίστιν, οἱ τε ἄλλοι ἀπηγόρευον τὴν ἔφοδον, καὶ αὐτὸς μαρκέσης ἡμβλύνθη τὴν ὁρμὴν, οὐ τὴν D ἀρετὴν μόνον βασιλέως αἰδεσθεῖς, ἀλλ' ἤδη καὶ τὸ μέγα τι 15 κατορθοῦν ἀπαγορεύσας, βασιλέως ἤδη τὴν σύμπασαν Ῥωμαίων ἔχοντος ἡγεμονίαν, ὃν ἐν στρατηγίαις μέγαν παρὰ πάντων ἐπυνθάνετο. ἐκεῖνος μὲν οὖν ἐκ τούτων ἐκωλύθη, καὶ διέλυε τὴν στρατιάν.

P. 713 γ'. Βασιλεὺς δὲ, ἐπεὶ ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ἐν βασι- 20

V. 572 λείοις ἔτι ἦν σχολάζων οἶκοι, πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν προσηγό-
B βρενέ τε προσηνῶς, ἔπειτα καὶ ἀνεμίμνησκεν ὧν μετὰ τὴν βα-

17. ὁς P. 21. προσηγορεύετο M.

summo Deo similem reddidit. Ego igitur spe bona sum, imperium huius viri Christianis ad pacem, Ismaëlitis ad repulsam, atque ad iustitiam et misericordiam toti populo ei subiecto futurum, (ut scriptum est centesimo vicesimo capite proverbiorum,) misericordia et veritas custodiunt regem, et firmabitur in iustitia thronus eius." Haec ille etiam ad Imbertum: quae non frustra aut intempestive inseruimus, sed ut per huiusmodi laudationem imperatoris marchionem a Romanis magna classe invadendis repressum doceremus. Siquidem papa et principes Italiae, cum multa et indigna de illo ad eos perferrentur, marchioni expeditionem commiserant. At vero missis huiusmodi litteris ab homine, cui fidem accommodandam iudicabant, cum ceterorum consilium eius invadendi ad nihilum venit, tum marchionis impetus elanguit, qui non solum virtutem imperatoris revereretur, sed etiam quippiam egregium felici successu iam se facturum desperaret: quandoquidem imperator nunc ex asse potitus imperio, insuper ut dux probatissimus sibi ab omnibus praedicaretur. His de causis ille coepta intermisit et exercitui missionem dedit.

3. Imperator autem, quoniam Ioannes patriarcha adhuc in palatio morabatur eratque vacuus, ipsum adit, placide salutatur, in memoriam redigit, quae post imperatoris obitum ante belli exordia

σιλέως τελευτήν πρὶν τὸν πόλεμον κινεῖσθαι διειλέχθη πρὸς A. C. 1347
 αὐτὸν, ὡς μέλλουσί τινες κατ' αὐτοῦ διαβολὰς συρροῦνται, καὶ ὡς ἔδειτο αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ κοινῆ λυσιτε-
 5 λοῦντος πᾶσαν ἐπιδείκνυσθαι σπουδὴν καὶ μὴ ἔαν τοὺς συ-
 10 κοφάντας παραπεῖθειν βασιλίδα καὶ πόλεμον ἐμφύλιον κινεῖν,
 ἀλλ' ἀπελαύνειν ὡσπερ κῆρας καὶ κοινήν τῆς Ῥωμαίων εὐ-
 τυχίας λύμην, καὶ ἐμέμφετο οὐ μόνον, ὅτι μηδὲν ἐνδείξαιτο
 φρόνημα πρὸς τὰς διαβολὰς αὐτῷ προσήκον, ἀλλὰ καὶ συν-
 ἔπραττε, τοῖς συκοφαντοῦσι, καὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον τὸν πό-
 15 λεμον αὐτὸς ἐκίνει, σαφέστατα εἰδὼς, ὡς καταψεύδεται καὶ C
 συκοφαντεῖ· τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι καὶ μετὰ τὴν τοσαύτην ἐ-
 πακολουθήσασαν ἐκ τοῦ πολέμου συμφορὰν καὶ τῶν μυρίων
 αἱμάτων τὰς ἐκχύσεις καὶ τοὺς ἀνδραποδισμοὺς καὶ τὰς δη-
 20 μεύσεις καὶ τὰ δεσμοτήρια καὶ τὴν κοινήν πανωλεθρίαν οἴ-
 25 κτον οὐδένα τῶν ἀπολλυμένων ἐποιεῖτο, οὐδὲ ὑφῆκέ τι τῆς
 πρὸς αὐτὸν πικρίας ἄχρι τέλους, ἀλλὰ πολλὰ πολλάκις γρά-
 φοντος αὐτοῦ καὶ δεομένου παρὰ πάντα τὸν τοῦ πολέμου
 χρόνον περὶ εἰρήνης, οὐχ ὅτι γὰρ οὐκ ἐπέθετο αὐτὸς ἢ τῶν
 30 λεγομένων ἤθελεν ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ πάντα κάλων ἐκίνει καὶ
 35 τοὺς ἄλλους ἐπειθε μὴ κατατίθεσθαι τὸν πόλεμον. ἔπειτα
 ἔφρασκεν, ὅτι, ταῦτα μὲν ὡς μὴ προσήκοντα τῷ χρόνῳ νῦν ἐ- D
 ὤμεν· οὐ γὰρ ὀνειδιζέειν αὐτῷ τὴν ἀγνωμοσύνην προσηρημέ-
 νος νῦν εἰπεῖν, ἀλλ' ἴν' εἰδείεν πάντες, ὡς καὶ πρὶν γενέ-

1. πρὸς τὸν P. 3. αὐτοῦ fortasse.

cum eo collocutus sit: futuros nimirum, qui calumnias contra se
 comminiscerentur: et quomodo eum rogaverit, uti pro iustitia com-
 muniq̄ bono nullo labori parceret nec ab obtrectatoribus impe-
 ratricem corrumpi bellumq̄ civile excitari pateretur, sed eos tam-
 quam pestem Romanaeque felicitatis perniciosissimos inimicos abi-
 geret: dabatq̄ crimini, quod non solum excelso animo, quemad-
 modum decuisset, calumniatoribus non restitisset, sed cum minime
 nesciret, se mentiri et calumniari, tamen eos insuper adiuvisset
 et classicum bello movendo ipse praec aliis cecinisset. Illud vero
 esse horribile, quod post tantam calamitatem e bello profectam,
 post caedes innumerabiles, post tot mortales in servitutem abreptos,
 post bonorum publicationes, carceres, commune extremumque exitium
 nulla pereuntium miseratione captus sit neque de acerbitate in
 ipsum usque ad finem quidquam remisit; sed quamvis toties ipse
 multumque scripserit, et quamdiu bellum fuit, pacem oraverit, non
 modo adduci eo non potuerit, aut quae dicerentur audire voluerit,
 verum omnibus nervis contenderit, et alios ad idem impulerit, ne
 bello finis adderetur. „Sed haec, ut tempori aliena, omittamus,” in-
 quit; „non enim ista dixi, ut tibi scelus tuum exprobrarem, verum
 ut omnes scirent, me futura omnia, antequam fierent, rerum usu

2. C. 1347 σθαι, πάντων ἀκριβῶς κατεστοχάζετο τῶν ἐσομένων ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἐμπειρίας. νυνὶ δὲ εἰ μὲν μὴ πρὶν αὐτὸν εἶσω γενέσθαι Βυζαντίου, ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων τοῦ θρόνου καθηρεῖτο, περὶ τοιούτων μὲν οὐδεὶς ἂν ἠνώχλει μὴ μένειν ἐπὶ τοῦ προσχήματος. ἀλλὰ περὶ δογμάτων τῆς διαστροφῆς, ἢ παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐγκαλοῖτο, ἔκρινεν ἂν καὶ κατεψηφίζετο, εἰ ταῖς κατηγορίαις ἀλισκόμενος ἐφαίνετο. εἰ δ' αὖ
- P. 714 ἀπέφηνε τὴν δίκην, οὐδὲν ἂν ἐκόλυε πάλιν ἐπὶ τῶν θρόνων εἶναι. ἐπεὶ δὲ οὕτω συνηρέθη, αὐτὸν μὲν μὴ δύνασθαι, τῶν ἀρχιερέων καταψηφισαμένων, αὐθις ἀνάγειν πρὸς τὸν θρόνον, ἔφεσιν δὲ δίδόναι πρὸς αὐτὸν, ὡς, εἰ βούλοιο, ποιησόμενον ἀπολογίαν ἐπ' αὐτοῦ τῶν κατηγορουμένων. ὁ δὲ τὸ τοῦ βασιλέως προσηγὲς καὶ τὴν εὐμένειαν τὴν πρὸς αὐτὸν ὄρων, μικροῦ μὲν ἐδόκει ὄνειρώττειν διὰ τὴν παρ' ἐλπίδας τῶν πραγμάτων ἔκβασιν. καινὸν τινα γὰρ ὑπενόει θανάτου τρόπον ὑποστήσασθαι καὶ πᾶσαν ἐρεσχηλίαν καὶ ὑβρεως ὑπερβολὴν ὑπομενεῖν, τὴν ἀτοπίαν ἐνθυμούμενος τῶν εἰργασμένων πρὸς
- V. 573 αὐτὸν ὑπὸ τὸν πόλεμον. ἔπειτα δὲ ἤδη χρησσιωτέρων τῶν ἐλπίδων ἐπιβὰς καὶ ἀναπνεύσας ἐκ τῶν κατεχόντων φόβων, βασιλέως μὲν τῆς ἡμερότητος καὶ τῆς ἀμνηστίας τῶν κακῶν ὑπερηύχετο πολλὰ καὶ μεγάλας ὠμολόγει χάριτας τῆς συμπαθείας καὶ τῆς συγγνώμης, ἧς παρέσχετο. ἤτεῖτο δὲ χρόνον πρὸς διάσκεψιν, εἰ βούλοιο ἀντικαθίστασθαι τοῖς ἀρχιερεῦσι πρὸς τῶν κατηγορουμένων τὴν ἀπολογίαν, καὶ παρέ-

1. κατεστοχάζοιτο P.

doctum coniectasse. Nunc nisi ante meum ingressum Constantino-
polim sede tua motus esses ab episcopis, de his nemo tibi molestiam exhibuisset, quominus praetexeres, quod praetexebas. Quod autem ad prava dogmata attinet, quorum te episcopi coarguunt, ego quoque te calculo meo condemno, si convincare. Sin absolvare, nihil impedit, quin thronum tuum recipias. Quoniam vero te ab episcopis exauctorari contigit, ego te in sedem restituere non possum. Tamen ad me provocas licet, meque arbitro ad obiecta respondeas." Patriarcha imperatoris erga se mansuetudinem benevolentiamque cernens, propemodum somnare se putabat, propter rerum eventum inopinatum videlicet. Inusitatum enim mortis genus et omnia summa ludibria supremasque contumelias sibi patiendas suspicabatur, dum perpenderet, quam multa belli tempore in eum nefarie deliquisset. Deinde iam meliore spe subnixus et e timore, quo tenebatur, recreatus, imperatorem de lenitate iniuriarumque oblivione praedicabat oppido, agebatque gratias impense, quod sui misertus ignovisset. Petebat autem tempus ad deliberandum, quid episcopis respondendum esset, si causam suam tueri vellet: quod ei

σχετο ὁ βασιλεὺς. τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ μετ' ἐκείνην πάλιν πρὸς αὐ- A. C. 1347
 τὸν ἐλθῶν, λόγοις τε ἀνεκτάτο πολὺ τὸ ἐπαγωγὸν καὶ χάριεν κε-
 κτημένοις, καὶ περὶ τῆς δίκης ἐπανήρετο, εἰ βούλοιο πρὸς τὴν
 ἐξέτασιν χωρεῖν. ὁ δὲ αὐθὶς τε ὑπερηύχετο πολλὰ καὶ τὴν δί-
 5 κην ἔφρασκεν αὐτῷ κατὰ γνώμην εἶναι· ἀπολύσεσθαι γὰρ τὰ ἐγ- C
 κλήματα πρὸς ἐκείνην καταστάς. αὐτίκα τε ὁ βασιλεὺς τοῖς ἀρ-
 χιερεῦσιν ἐδήλου τὴν ἀξίωσιν τοῦ πατριάρχου, ἐπεψηφίζετό τε,
 ὡς δικαία εἴη ἡ ἀξίωσις. ἐδόκει δὴ καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι μάλιστα
 ἡ δίκη φίλη· ἰσχυρίζοντο γὰρ οὐδὲ αὐτοῖς κατὰ γνώμην εἶναι
 10 ἐξάγεσθαι τοῦ θρόνου τὸν πατριάρχην, εἰ μὴ ἐλέγχετο δόγμασι
 προσέχων διαστρόφοις καὶ πολὺ τῶν ὀρθοδόξων παραλλάττουσι.
 καὶ συνειτίθεντο ἡμέραν, ἐν ἧ πάντας ἐν βασιλείοις ἔδει γενομέ-
 νους, τῶν δογμάτων τὴν ἐξέτασιν ποιέσθαι. ἐπεὶ δὲ ἡ προθε-
 σμία ἤκει, παρῆσαν μὲν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ τῶν μοναχῶν ὅσοι μάλιστα
 15 ἔδει ἐν λόγῳ ἦσαν, καὶ τῶν συγκλητικῶν οἱ μάλιστα ἐπι-
 φανεῖς. ἐκαλεῖτο δὲ ἐπὶ τὴν δίκην καὶ ὁ πατριάρχης· ὁ δὲ D
 ἀνεβάλλετο μὴ ἦξειν φάσκων. δις δὲ καὶ τρίς γενομένης τῆς
 μηνύσεως κατὰ τὸ ἔθος, ὁ μὲν ὁμοίως ἐν πάσαις ἀπείπατο
 τὴν δίκην, τοῖς δὲ ἀρχιερεῦσιν ἐδόκει τὴν ἐψηφισμένην κα-
 20 θάρσει ἐπικυροῦν κατὰ τοὺς περὶ τούτων κειμένους τῶν
 πατέρων νόμους. βασιλεὺς δὲ οὐκ εἶα, ἀλλ' αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ
 παραγενόμενος, ἐπυνθάνετο πατριάρχου, εἰ μὴ βούλοιο χω-
 ρεῖν πρὸς τὴν ἐξέτασιν τῶν κατηγορημένων. ἐπεὶ δὲ φε-
 νερῶς καὶ ἐπὶ τοῦ βασιλέως ἀπηγόρευε τὴν δίκην, τὴν τε κα-

4. τε om. M. 11. προσέχειν P. διαλλάττουσι. M. mg. 16.
 καὶ om. P.

imperator concessit. Tertio post die ad eum regressus, perblandis ac festivis sermonibus eum exhilarans, etiam de iudicio percunctabatur, velletne causam suam agitari. Patriarcha rursus affatim imperatorem laudare, et iudicium sibi optatum affirmare: etenim crimina se diluturum. Imperator eius petitionem episcopis statim significat, suaque sententia, ut iustam, confirmat: id quod episcopis quoque perplacere videbatur, affirmantibus, nec sibi probari, patriarcham throno depelli, nisi perversam doctrinam et ab orthodoxa religione valde discrepantem sectari ostenderetur: praefigebantque diem, quo omnes in palatium coacti, in eius dogmata inquirerent. Qui ubi illuxit, episcopi et monachorum praecipui aulicorumque procerum lectissimi conveniunt. Vocatur patriarcha; differt et se venturum negat. Iterum ac tertium pro more vocatus, iudicium semper detrectat. Episcopi decretam exauctorationem iuxta patrum de his rebus sanctiones ratam faciendam constituunt. Non permittens imperator, ipse patriarcham adit, quaerit, num ad causam dicendam velit occurrere. Quo aperte, etiam illo praeside, iudici-

A. C. 1347 θαιρέσειν ἐκείνου ἐγγράφως ἐπιποιῶντο οἱ ἀρχιερεῖς πάντες ἐπιψηφισάμενοι ὁμοίως, καὶ τόμον περὶ τῶν δογματῶν ἐξετίθεντο, ἐν ᾧ πάντες συνωμολόγουν, ὡς Ἀκίνδυνος μὲν καὶ ἡ περὶ αὐτὸν φατρία, (οἷς καὶ ὁ χρηματίας πατριάρχης Ἰωάννης ὠμοφρόνει, διὸ καὶ καθηρέθη τοῦ θρόνου,) ἐκθέσειν 5 καὶ κακῶς περὶ τὰ θεῖα δόγματα φρονοῦσι. Παλαμᾶς δὲ καὶ ὅσοι τῶν ὁμοίων ἔχονται, ἀκόλουθα τοῖς θεοσόφοις θεολόγοις καὶ λέγουσι καὶ φρονοῦσιν. οὕτω μὲν οὖν ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ἐκβέβλητο τῶν θρόνων, καὶ πρὶν βασιλεῖα τὸν Καντακουζηνὸν ἦκειν εἰς Βυζάντιον. οὐ μὴν ἠσύχασε μετὰ 10 τὴν ἐκβολήν, ἀλλὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας προσεταιρισάμενός τινος καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν ἰδιωτῶν, αὐτῶν ἐθορύβει καὶ ἡδικοῦσθαι διετείνετο περὶ τὴν δίκην καὶ τῶν κατελόιτων ἀρχιερέων κατεβόα. ὅθεν πάντες προσελθόντες βασιλεῖ πλήν 15 Βοὶ ἐκείνῳ συνείποντο τριῶν, ἡξίον Βυζαντίου ἐκβληθῆναι, ὡς οὕτω πανσομένης τῆς κατὰ τὴν ἐκκλησίαν στάσεως καὶ ταραχῆς. ἐδόκει δὴ κακείνῳ τὴν στάσιν τοῦτο λύσειν, καὶ ἐπέμπετο εἰς Διδυμότειχον. οὐ πολὺ δὲ ὕστερον τὴν τσοάντην μεταβολὴν οὐκ ἐνεγκῶν, (ἐκ γὰρ ἄκρας εὐτυχίας εἰς τυναντίον ἅπαν ἡ μεταβολὴ ἐκείνῳ περιέστη,) πρῶτα μὲν ἐνόσσησεν, ἔπειτα ἐξέστη καὶ τῶν φρονῶν, οὐ μὴν καθάπαξ, ἀλλ' ἐνίστε καὶ σωφρονῶν, αὐτῶν τοῦ καθεστηκότος ἐξεφέρετο. ἃ δὴ πυθόμενος ὁ βασιλεὺς, αὐτῶν αὐτὸν ἐκέλευεν εἰς Βυζάν- 15. τριῶν om. P. 16. πανσαμένης P. τῆς om. P.

cium repudiante, episcopi consensu abdicationem eius in litteras redigunt, et de dogmatis tomum edunt, in quo confitentur omnes, Acindynum eiusque coelum (quibuscum et patriarchae Ioanni, eadem sentienti, consuetudo fuerit, quocirca et sede sua deiectus sit,) prave atque impie de religione sentire, Palamam aulem cum sui similibus divinorum Theologorum placitis consentanea et sapere et profiteri. Tali modo Ioannes patriarcha throno eiectus est, etiam antequam Byzantium intraret imperator. Nec vero quiescebat, sed cum ecclesiasticis quibusdam et episcopis ac privatis conspirans, iterum turbas commovebat, et iactare perseverabat, sibi in iudicio factam iniuriam, vociferans contra episcopos, qui ei patriarchatum abrogaverant. Quamobrem omnes, exceptis tribus eius asseclis, ad imperatorem adeuntes petunt, ut Byzantio pellatur; ita a seditione et tumultu ecclesiam eonquieturam. Imperatori ob seditionem componendam similiter visum est faciendum. Ergo Didymotichum illum misit. Qui non diu post tantae mutationis impatiens (a summo enim felicitatis gradu ad imam miseriam praecipitatus erat,) primum quidem morbum contraxit: postmodum e potestate exivit, quamquam non simul et semel: interdum enim recepta mente, rursus de ea deturbabatur. Quod audiens imperator cum Byzantium reverti

τιον ἐπανάγειν, ὥστ' ἐπιμελείας τυχεῖν παρὰ τῶν ἰατρῶν. A. C. 1347
 ἐπανελθῶν δὲ οὐκ ἀντέσχεν ἐπιπλεῖστον, ἀλλ' ὑπὸ τῆς νόσου
 καὶ τῆς λύπης κατεργασθεὶς, ἐτελεύτησε μετὰ μικρόν. ταῦτα C
 μὲν οὖν ὕστερον. τότε δὲ εὐθύς μετὰ τὴν καθάρσειν ἐκεί-
 5 νου λόγος ἦν πολὺς περὶ τοῦ προσητισμομένου τῆς ἐκκλησίας. V. 574
 οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες εὐθύς σὺδένα ᾗοντο δικαιότερον εἶ-
 ναι Παλαμᾶ ἀνάγεσθαι ἐπὶ τῶν θρόνων, οὐ διὰ τὴν ἀρετὴν
 μόνον καὶ τὴν κατὰ τὸν βίον φιλοσοφίαν καὶ τὴν περὶ τὰ
 θεῖα δόγματα ἀκριβείαν καὶ ἐμπειρίαν, ἀλλ' ὅτι καὶ φανερώς
 10 εὐθύς ἐξαρχῆς πρὸς τοὺς πεπολεμηκότας ἀντίστη βασιλεῖ,
 φάσκων ἀδίκως καὶ τῶν κοινῶν ἐπὶ φθορᾷ καὶ λύμῃ τὸν πό-
 λεμον κεκινήκεναι, δι' ἃ καὶ δεσμοτήριον οἰκεῖν κατεκρίθη D
 ἄχρι τέλους ἀπαρχῆς. τοῖς ἀρχιερεῦσι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις
 λογάσι τῶν μοναχῶν πολλὴ ἦν ἡ ἀμφισβήτησις περὶ τοῦ πρά-
 15 γματος. πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν λογιωτέρων καὶ μάλιστα ἀξίων
 λόγου, κατὰ τὸν τοῦ πολέμου χρόνον ὑπὲρ βασιλείως, οἱ μὲν
 ἐν ταῖς οἰκίαις καθειροχθέντες, ἕτεροι δὲ ἐν δεσμοτηρίοις, καὶ
 ἄλλοι ἑτέροις τρόποις κακωθέντες, πάντες ἠλπίζον ἀμοιβὴν
 αὐτοῖς τῶν πόνων ἔσσεσθαι τὸν θρόνον καὶ τῶν ἄλλων ἐαν-
 20 τὸν ἕκαστος προὔτιθει. συνορῶν δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν φιλονει-
 κίαν καὶ στοχαζόμενος ἀναφύησεσθαι τινα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ
 στάσιν ἐκ τῆς οὐ καλῆς ταύτης ἔριδος, ἐσκέπατο μηδὲν ποιεῖν
 παρ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τοῖς ἀρχιερεῦσι τὴν ἀρεσιν τοῦ προσητι-

et a medicis curari praecepit. Reversus non diu duravit, sed morbo
 et cruciatu animi consumptus, decessit. Sed haec postea accide-
 runt. Tum vero eo exauctorato, de alio in eius locum sufficiendo mox
 sermones vulgo seriebantur. Alii igitur omnes neminem opinabantur
 Palama throno magis idoneum, non ob virtutem tantummodo ac
 religiosum vitae institutum divinatorumque dogmatum accuratam co-
 gnitionem atque usum: sed quod insuper iam inde ab initio impe-
 ratoris hostibus palam adversatus ac testatus esset, inique et cum
 rei publicae labe atque exitio bellum moveri. Quare a principio
 usque ad finem carcerem habitavit. Episcopi vero et honoratiores
 de monachis vehementer in eo negotio disputabant. Multis siqui-
 dem et eruditioribus et ante alios venerabilibus per tempus belli pro
 imperatore, his quidem in aedibus conclusis, his in carcere, et aliis
 alia ratione afflictis, patriarchicam sedem sibi suorum laborum prae-
 mium singuli promiserant, et quilibet sibi prae ceteris suffragium
 dabat. Quam contentionem parum liberalem animadvertens, sedi-
 tionemque inde in ecclesia suborituram prospiciens imperator, nihil
 per se facere, sed electionem patriarchae episcopis liberam relin-
 quere statuit. Plures uno animo Isidorum eligunt, virum probatis
 moribus ac mitem, ad omnem sanctimoniam natum atque in littera-

Α. C. 1347 σομένον ἐπιτρέπειν. συμφωνήσαντες δὲ οἱ πλείους εἶλοντο
 Ρ. 716 Ἰσίδωρον, ἄνδρα ἀγαθὸν τοὺς τρόπους καὶ ἐπιεικῆ καὶ πρὸς
 ἀγιοσύνην μάλιστα ἔχοντα εὐφυῶς καὶ περὶ λόγους καὶ ἀκρι-
 βειαν δογμάτων κάλλιστα ἐξησηκήμενον. καὶ ὁ βασιλεὺς αὐ-
 τὴν ἐπεψήφισε τὴν ἐκλογὴν· μετ' οὗ πολὺ δὲ καὶ ἐχειροτο- 5
 νεῖτο. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες τὸ ὑπ' ἐκείνῳ ἔστεργον τε-
 τάχθαι· ὅσοι δὲ αὐτοῖς προεμνηστεύοντο τὸν θρόνον, ἐδυ-
 χέραινον περιορώμενοι, καὶ τέλος εἰς τοσοῦτον ἐξήχθησαν
 ὑπὸ φιλαρχίας ἀτοπίας, ὥστε οὐκ ἔχοντες, ἢ χρὴ ἀμύνεσθαι
 βασιλέα καὶ τοὺς περιδόντας ἐπισκόπους, τῆ τῶν τὰ Ἀκιν- 10
 Β θύνου φρονοῦντων μερίδι ἐπέδωκαν ἑαυτοὺς καὶ ῥῆγμα μέγα
 κατεσκεύασαν τῇ ἐκκλησίᾳ, σφᾶς αὐτοὺς τε καὶ πλήθος ἄλλο
 ἀπορῥήξαντες, οἱ μικρῶ πρόσθεν Ἰωάννην τῶν αὐτῶν τούτων
 ἕνεκα τῶν θρόνων ἐκβαλόντες καὶ ἐν τοῖς μάλιστα δοκοῦντες
 εἶναι προστάται τῶν δογμάτων, μεταβαλόντες ἐξαίφνης διὰ 15
 τὸ ἡμελῆσθαι, καὶ ὧν κατηγοροῦν γενόμενοι ἐκδικηταί. τὰ
 μὲν οὖν τοιαῦτα τῷ ἐξαρχῆς πολεμίῳ κοινῷ τοῦ τῶν ἀνθρώ-
 πων γένους ἂν τις προσλογίζοιτο δικαίως. ἔδει γὰρ ἐκείνους
 συνειοῦς τε ὄντας καὶ πολλοῦ ἀξίους λόγου, εἰ μὴ τι ἄλλο,
 ἀλλ' ἐκεῖνο πάντως ἐνοεῖν, ὡς, πολλῶν ὄντων τῶν δοκούντων 20
 ἀξιώχρεων πρὸς προστασίαν, ἕνα προβεβληθῆναι ἦν ἀνάγκη,
 C τοὺς λοιποὺς δὲ ἄγεσθαι. νυνὶ δ' ἐπιτρέψαντες ἑαυτοὺς κα-
 θάπαξ ἀκρισίᾳ δόξης κενῆς ἐπιθυμίᾳ, ἀδοξία τε μεγίστη καὶ
 ναυαγίῳ περὶ τὴν πίστιν σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ ἄλλους οὐκ

10. τὰ om. M. 22. ἐπισιτρέψαντες M.

rum disciplinis et recondita dogmatum scientia perfectum. Imperator electionem approbat, nec multo post consecratur. Et cum ceteri quidem, nullo excepto, illi subesse non nollent, qui prius sedem sibi desponderant, se praeteritos non concoquebant tandemque amore dominandi eo nequitiae devenerunt, ut, cum non haberent, quomodo imperatorem et episcopos, a quibus se despectos rebantur, ulciscerentur, inter sectatores Acindyni nomina darent, seque ipsos cum alia multitudine ab ecclesia abrumpentes, vehementer illam deformarent, cum paulo ante eadem de causa Ioannem throno submovissent. Et qui tutores dogmatum longe primi videbantur, quod praeteriti essent, repente mutati, eorum facti sunt vindices, quorum fuerant accusatores. Haec iure quispiam ei tribuerit, qui ab orbe condito communis humani generis inimicus exstitit. Oportebat enim viros illos prudentes atque in primis honorabiles, si non aliud, illud saltem cogitare, cum essent multi, qui ad huius officii procuracionem appositi haberentur, unum proferri necessarium fuisse, qui regret, reliquos autem regi. Nunc ambitione nimia caecati, semet ipsos prorsus retro agentes, ignominia maxima et naufragio circa

ὀλίγους περιέβαλον. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον εἰρησεται ὀλίγῳ A.C. 1347
 βέλτιον, καθὼς ἐν τοῖς πράγμασι συνέβη. τότε δὲ ὁ βασι-
 λεὺς τὴν διάστασιν ἰδὼν τῶν διατεμόντων ἑαυτοὺς τοῦ λοι-
 ποῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ἤχθετο μὲν οὐκ ἀνεκτιῶς καὶ ἐλυ-
 5 πείτο, οὐ μόνον τῆς διαφορᾶς ἕνεκα, ἣν διεφέροντο πρὸς τοὺς
 λοιποὺς περὶ τῶν ὁρθῶν τῆς πίστεως δογμάτων, ἀλλ' ὅτι καὶ
 τῶν φίλων ἦσαν καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ πολλὰ ἀνασχομένων δυσ-
 χερῇ κατὰ τὸν τοῦ πολέμου χρόνον, οὓς ᾔετο εἶναι δεῖν πολ- D
 λαῖς ἀμειβεσθαι εὐεργεσίαις καὶ εὖ ποιεῖν τὰ δυνατὰ, εἰ καὶ
 10 τῆς πρώτης ἀπειύγχανον ἀξίας. οἱ δὲ καθάπαξ ἀπαχθέντες
 τῇ μνησικακίᾳ, ὅτι μὴ τῶν πατριαρχικῶν ἡξίωοντο θρόνων,
 οὐδὲν ᾔοντο ἕτερον ἔσσεσθαι ἀντίρροπον πρὸς τοὺς πόρους
 καὶ τὴν ὑπὲρ βασιλέως σπουδὴν, ἀλλὰ καθάπαξ ἑαυτοὺς
 βασιλέως καὶ τῆς ἀληθείας ἀποστήσαντες, ἐκεῖνόν τε ἔλεγον V. 575
 15 κακῶς καὶ τὴν ἀλήθειαν διέφθειρον, τῷ ψεύδει συνηγοροῦντες
 καὶ τοῖς Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου διαστρόφοις δόγμασιν ἐπό-
 μενοι κατ' ἴχνος. Ἰσιδώρος δὲ ὁ πατριάρχης ὀλίγῳ μετὰ τὴν
 χειροτονίαν ὕστερον καὶ τοὺς ἄλλους τῶν ἀρχιερέων ἔχων, ὅσοι P. 717
 20 παρῆσαν, ἡνίκα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου μάλιστα Ἰωάν-
 νης ὁ πατριάρχης κατὰ βασιλέως τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐξεφώ-
 νει τὸν ἀφορισμὸν παρὰ πάντα τοῦ δικαίου λόγον καὶ προσή-
 κοντα, τοὺς αὐτοὺς δὴ καὶ οὗτος ἔχων, ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος λε-
 γομένου ἀναβάς, ἵνα μᾶλλον διὰ πάντων δικυνοῖτο ἡ φωνή,
 τὸν ἀφορισμὸν διέλυε πάντων ἀκουόντων, καίτοι καὶ Ἰωάν-

fidem seque aliosque non paucos involverunt. Sed haec aliquanto
 post enucleatius, sicut evenerunt, explicabuntur. Imperator cognos-
 scens, quo pacto se ipsos a reliquis ecclesiae corpore praecidissent,
 ferebat aegerrime et dolebat, non propter dissensionem dumtaxat,
 qua ab aliis in germana fidei doctrina differebant, sed quod simul
 amici erant proque illo, bello durante, multa perpessu aspera ex-
 hauserant: quos, quamquam praecipua patriarchatus dignitate fru-
 stratos, nihilo minus donis ac beneficiis remunerandos existimabat,
 quantum posset. At illi iniuriae memoria semel acti praecipites,
 quod patriarchico throno dignati non erant, nullo praeterea prae-
 mium labores ac studia sua erga imperatorem compensari posse arbi-
 trabantur: simulque ab illo et a veritate se abstrahentes, ipsum ma-
 ledictis lacerabant, et hanc mendacio patrocinantibus corrupabant,
 Barlaami et Acindyni falsa dogmata per vestigia insequentes. Isidorus
 autem patriarcha brevi post inaugurationem, etiam alios episco-
 pos secum habens, quotquot affuerant, dum ipso belli initio Ioannes
 patriarcha in Ioannem Cantacuzenum praeter omne ius fasque
 devotionis carmen pronuntiaret, eosdem, inquam, secum habens,
 in ambonem qui dicitur adscendens, quo clarius ab omnibus exau-

A. C. 1347 νης αὐτὸς εὐθὺς μετὰ τὸ βασιλεία Βυζαντίου κεκρατηκέναι, ἐπεὶ πρὸς ἐκεῖνον παρεγένετο, ἔλκε καὶ αὐτὸς πολλῶν ἀκου-
B ὄντων τὸν ἀφορισμόν· ἀλλ' ὁμῶς ἐδόκει καὶ αὐθις Ἰσιδώ-
ρω τὰ ἴσα πλείονος ἕνεκα ἀσφαλείας πράττειν.

δ'. Ὁρχάνης δὲ ὁ βασιλέως γαμβρὸς, ἐπεὶ ἐπύθετο βα- 5
σιλέα κεκρατηκότα Βυζαντίου καὶ πᾶσαν ἤδη τὴν Ῥωμαίων
ἡγεμονίαν ἔχοντα βεβαίως, πανοικησίᾳ ἦλθε πρὸς τοῦ Βυζαν-
C τίου τὴν περσίαν, ὃ Σκουτάριον ἐγχωρίως ὀνομάζεται, συν-
ησθησόμενος ἐπὶ τῇ νίκῃ. καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτίκα τριήρεσιν
ἐπεραιούτο πρὸς αὐτόν· καὶ ἔφ' ἡμέραις οὐκ ὀλίγαις συνήδον- 10
το ἀλλήλοις, θήραις σχολάζοντες καὶ πότοις καὶ φιλοτησίαις.
συνήσθιον δὲ βασιλεὺς μὲν καὶ Ὁρχάνης ὁ γαμβρὸς ἐπὶ τρα-
πέζης τῆς αὐτῆς, οἱ υἱοὶ δὲ τέτταρες ὄντες, ἕξ ἐτέρων γυναι-
κῶν αὐτῇ γεγενημένοι, ἔφ' ἐτέρας οὐ μακρὰν τῆς βασιλέως·
τῶν ἐπιφανῶν δὲ Περσῶν οἱ ἄλλοι καὶ Ῥωμαίων ἐπὶ ταπή- 15
των ἦσαν ἀνάκεκλιμένοι πρὸς τὸ ἐσθίειν, ὅσον ὄρασθαι ὑπὸ
βασιλέως. ἐπεὶ δὲ ἔφ' ἱκανὸν συνήσθησαν ἀλλήλοις, Ὁρχάνης
μὲν ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου, βασιλεὺς δὲ μετὰ τῆς θυ-
D γατρὸς Θεοδώρας τῆς Ὁρχάνῃ γυναικὸς, ἐπομένων καὶ τῶν
Ὁρχάνῃ παίδων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐκ τῆς οἰκίας, εἰς Βυζάν- 20
τιον ἀνέστρεφεν. ἢ συγγενομένη βασιλίδι τῇ μητρὶ καὶ ταῖς
ἀδελφαῖς ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις, ἔπειτα ἀνέστρεφεν εἰς τὴν Βι-
θυνίαν μετὰ τῶν υἱῶν Ὁρχάνῃ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐφεπο-
μένων, εὐεργετηθέντων φιλοτίμως παρὰ βασιλέως τοῦ πατρὸς.

directur, anathematismum praesente populo rescidit: tametsi ipse
Ioannes, ut imperator occupato Byzantio ad eum venit, eundem anti-
tiquarat. Nihilo minus Isidoro id ipsum iterato fieri complacitum fuit.

4. Orchanes, imperatoris gener, posteaquam socerum Byzantio
potitum totum iam imperium Romanum, quantum esset, certo possi-
dere didicit, cum tota domo Scutarium, (ut ab indigenis vocitatur,)
e regione Byzantii situm, victoriam gratulaturus advenit. Ad quem
extemplo imperator triremibus traiecit, diebusque non paucis vena-
tionibus et symposiis vacantes collaetati sunt. Ad eandem porro
mensam imperator et Orchanes gener: filii quatuor ex prioribus sus-
cepti uxoribus ad aliam non longe accumbebant: ceteri illustres Per-
sae et Romani in eorum conspectu super stratis tapetibus discumbe-
bant. Ubi se diu mutuo delectarunt, Orchanes quidem in castris
seu classe remansit: imperator cum filia Theodora, Orchanis coniuge,
sequentibus eiusdem filiis reliquisque domesticis, Byzantium se re-
cepit: ibi cum matre et sororibus triduum versata, postea in Bithy-
niam cum privignis et comitibus honorifice a patre donatis rediit.
Tertio Idus Maias eodem vere in templo Dei genitricis in Blacher-
nis imperator Cantacuzenus ab Isidoro patriarcha denuo, Anna im-

τρίτη δὲ ἐπὶ δέκα Μαΐου ἱσταμένου ἤρος τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ A. C. 1347
 τῆς Θεομήτορος τεμένει τῶν Βλαχερονῶν βασιλεὺς ὁ Καντα-
 κουζηνός ὑπὸ Ἰσιδώρου τοῦ πατριάρχου ἐστέφθη αὐθις, Ἄν-
 νης τε τῆς βασιλίδος παρουσίας καὶ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ
 5 γαμβροῦ· καὶ πάντα ἐτελεῖτο τὰ νενομισμένα ἐν τῇ ἑορτῇ,
 οὐδενὸς παραλειφθέντος· ἔπειτα καὶ αὐτὸς Εἰρήνην ἔστρεψε
 τὴν βασιλίδα κατὰ τὸ ἔθος. καὶ εἰς τὰ βασίλεια ἐπαυελθόν-
 τες πότους καὶ φιλοτησίας καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐξεπλήρουν, P. 718
 ὅσα φαιδρύνειν οἶδε τὴν ἑορτήν. καίτοιγε αὐτὸς ἐν Ἀδρια-
 10 νουπόλει ὑπὸ Λαζάρου τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχου
 πρότερον ἐστέφθη καὶ ἀπέχρησεν ἂν ἢ τοῦ ἀγίου μύρου χρί-
 σις ἐκείνη παρ' εὖ φρονοῦσιν· ἵνα δὲ μηδεμίᾳ εἴῃ πρόφασις
 τοῖς ὑβρισταῖς, ὡς ἄρα μὴ ἐν Βυζαντίῳ κατὰ τὸ ἀρχαῖον
 τῶν βασιλέων ἔθος ἔστρεπτο, καὶ τὸ δεύτερον αὐθις ἐτελεῖτο. V. 576
 15 ὁγδόῃ δὲ ἡμέρᾳ ἀπ' ἐκείνης κατὰ τὴν Κωνσταντίου καὶ Ἐλέ-
 νης μνήμην τῶν μεγάλων βασιλέων καὶ οἱ τοῦ νέου βασιλέως
 ἐτελοῦντο γάμοι ἐν τῷ αὐτῷ τεμένει τῆς Θεομήτορος τῶν Βλα-
 χερωνῶν. ὁ γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, κάλλει τε καὶ μεγέθει B
 τοὺς ἀπανταχοῦ νικῶν καὶ ὡσπερ τι κοινὸν ἄγαλμα τῆς Ῥω-
 20 μαίων ἡγεμονίας ὧν καὶ δεῖγμα τῆς μεγαλοουργίας καὶ τῆς
 περὶ τὰ καλὰ φιλοτιμίας, ἔτει ἐνὶ πρότερον ἢ Καντακουζην-
 νὸν τὸν βασιλέα τὸ Βυζάντιον ἐλεῖν, σεισμῶν ἑξαισίων γε-
 νομένων, κατηνέχθη, οὐ καθάπαξ, ἀλλ' ἢ τε πρὸς τῷ βήματι
 9. οἶδε pro εἴωθε; vid. Reisk. ad Constant. II, p. 5. 21. ἔτεσι
 δυοῖ M. mg.

peratrice et Ioanne imperatore praesentibus, coronatus est, servatis
 omnibus, quae illo tam festo die servari moribus receptum est. Mox
 et ipse Irenen coniugem pro consuetudine coronavit: reversique in
 palatium, quaecunque ad hilaritatem diei pertinere nossent, iis se
 dederunt. Et quamquam Adrianopoli antehac a Lazaro, patriarcha
 Hierosolymitano, corona exornatus esset, sufficissetque apud viros
 prudentes illa sacra unctio: tamen ne oblocutoribus sermonem daret,
 quod non Byzantii secundum imperatorum solenne coronam accepis-
 set, iterum coronari placuit. Octavo autem die ab illo, id est duo-
 decimo Kalendas Iunias, qui dies Constantini et Helenae, clarissimo-
 rum imperatorum, memoriae consecratus est, in eodem templo Dei-
 parae in Blachernis iuniori imperatori uxor tradita est. Nam So-
 phiae templum, elegantia ac magnitudine quaecunque templa orbis
 terrarum superans et veluti quoddam commune Romani imperii dec-
 us atque ornamentum, magnificaeque structurae et ambitiosi cu-
 iusdam studii pulcherrime aedificandi specimen, anno antequam Can-
 tacuzenus Byzantium caperet, immani terrae motu conciderat: non
 illud quidem totum, sed magna porticus una cum tabernaculo et
 tecti partes plus duae. Idcirco sacra et caerimoniae imperatorum in

A. C. 1347 μεγάλη στοά και τῆς ὄροφῆς οὐκ ὀλίγον, ὑπὲρ δύο μοίρας ἀπολειφθείσης. διὸ καὶ αἱ τῶν βασιλέων τελεταὶ ἐν Βλαχερναις ἐτελοῦντο, ἐκεῖσε πρότερον εἰωθός. τὴν μὲν οὖν μεγάλην στοάν μετὰ τοῦ βήματος ἢ βασιλῆς ἀνήγειρεν αὐθις Ἄννα, Φακεωλάτον ἐπιστήσασα τῷ ἔργῳ· τὸ ἐπέκεινα δὲ μετὰ 5
 C τῆς ὄροφῆς βασιλεὺς ὕστερον ἀνέστησεν ὁ Καντακουζηνός και τῆς ἄλλης ἐπεμελήθη τοῦ τεμένους εὐκοσμίας, ὅση τε ἐν μαρμάροις και λεπτῆς ψηφίδος διαθέσει. εἴ τι δὲ ἐνέδει πρὸς τελείωσιν, Παλαιολόγος ὕστερον ἐπέδθηκεν ὁ νέος βασιλεὺς μόνος ἤδη τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἔχων τὴν ἀρχήν. 10
 διηκόνει δὲ ἑκατέροις τοῖς βασιλεῦσι πρὸς τὴν καλὴν φιλοτιμίαν ταύτην Ἀστράς ὁ μέγας στρατοπεδάρχης, τὰ τε ἄλλα λόγου ἄξιος πολλοῦ και περὶ οἰκοδομίας ἔχων εὐφυνῶς, και ἐκ τῶν ὑπηκόων βασιλεῖ Λατίνων τις Ἰωάννης Περάλτα προσ-
 αγορευόμενος. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον. τότε δὲ ἐπεὶ τὸ 15
 D μέγα τῆς οἰκουμένης Θαῦμα ὁ περιβόητος οὐτοσί ναὸς πτόμα δακρῶν φιλοκάλοις ἄξιον ἦν ψυχαῖς, ἐν τῷ τῶν Βλαχερνῶν τῆς Θεομήτορος ναῷ ὑπὸ Ἰσιδώρου πατριάρχου Ἑλένη τῇ βασιλέως Θυγατρὶ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης συνεζεύγνυτο. ἔσπερε δὲ κατὰ τὸ ἔθος τὴν γυναῖκα και αὐτὸς, πρότερον ἐστεμμέ- 20
 νος ὑπὸ πατριάρχου ὦν τοῦ Ἰωάννου. και εὐωχίαι ἦσαν και κρότοι, και δημόσιοι ἤγοντο ἑορταί, ἣ προσῆκε τοῖς βασιλέων γάμοις. ἐπεὶ δὲ τὰ οἴκοι καλῶς διόκητο τῷ βασιλεῖ, ἐτρέπετο ἐπὶ τοὺς ἔξω πολεμίους. και πρεσβείαν πρὸς Κρούην πέμψας, πολλὰς μὲν ὁμολόγει χάριτας αὐτῷ τῆς εἰς αὐτὸν 25
 14. Πιεράρια P.

Blachernis, ut quondam, peragebantur. Magnam itaque porticum et tabernaculum imperatrix Anna, Phaceolato operis praefecto, instauravit: superiora cum tecto postea Cantacuzenus refecit ceteramque templi venustatem in marmore et tesselato opere positam curae habuit. Verum Palaeologus deinde solus imperator, quod deerat, explevit, manumque extremam imposuit. Subserviebant autem imperatoribus in hac praeclara aemulatione Astras, magnus stratopedarcha, vir in primis spectatus et architectus insignis: et cum eo ex Latinis imperatori subiectis Ioannes Peralta nominatus. Sed haec posterius contigerunt. Tunc ergo, ut docebam, quoniam magnum illud mundi miraculum et decantata aedes ruinae erant rerum elegantium studiosis lacrimabiles, in Blachernis in Dei matris, sub Isidoro patriarcha, Helena, imperatoris Cantacuzeni filia, Ioanni imperatori in manum convenit: qui et ipse a Ioanne patriarcha ante coronatus, uxorem suam usitato more coronavit. Et indulgebatur epulis ac plausibus, exercebatur ferias populus, ut videlicet nuptiis imperatoris decorum erat. Imperator domi rebus probe constitutis, ad hostes

φιλοτιμίας καὶ σπουδῆς, ἣν πρὸς παρόντα ἐνεδείξατο, καθ' Ἀ. C. 1347
 ὃν ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων ἐπολεμεῖτο χρόνον, καὶ δικαίως εἶναι P 719
 ἀμείβεσθαι τοῖς ἴσοις καιροῦ καλοῦντος, μὴ παραλυομένων
 μέντοι τῶν ὄρκων καὶ τῶν σπονδῶν τῶν πρὸς ἀλλήλους. εἰ
 5 γὰρ ἐκεῖνα παραβαίνοντο ὑφ' ὄτουσιν, οὐ δίκαιον εἶναι ἀ-
 μυνόμενον τὸν ἕτερον αἰτίας ἀξιούν· κωλύει γὰρ οὐδεὶς ἀ-
 μύνεσθαι νόμος τὸν πάσχοντα κακῶς. ἡξίου τε αὐτῷ ἀποδο-
 θῆναι τὰς πόλεις, ἃς μετὰ τὸ πρὸς αὐτὸν τὰς σπονδὰς καὶ
 τοὺς ὄρκους θέσθαι τῆς Ῥωμαίων παρείλετο ἀρχῆς· οὕτω
 10 γὰρ ἐγγεγραμμένον τοῖς ὄρκοις εἶναι. μὴ μόνον γὰρ Φεράς
 τε καὶ τὰς ἄλλας τῆς Μακεδονίας πόλεις καὶ τὰ φρούρια πλὴν B
 Θεσσαλονίκης εἶλεν, ἀλλὰ καὶ Βεργῶσιωτῶν τοὺς δυνατωτά-
 τους χρήμασι καὶ μεγάλας ἐπαγγελίας διαφθείρας, τὸν βα-
 σιλέως ἐπεισεν υἱὸν ἐξελάσαι τὸν Μανουήλ, κάκεινῳ τὴν πό-
 15 λιν παραδοῦναι· ἃ οὐκ ἐπ' ὀλίγον ἡνία βασιλέα. ὁ μὲν οὖν V. 577
 υἱὸς ἐν Θετταλίᾳ διέτριβε παρὰ τὸν θεῖον Ἄγγελον τὸν Ἰω-
 ἀννην. Κράλης δὲ ἐπεὶ ἐδέξατο τὴν πρεσβείαν, δίκαιον μὲν
 ἀντιτιθέναι τοῖς λόγοις ἡδύνατο οὐδέν, ἀλλὰ συνωμολόγει τοὺς
 ὄρκους οὕτω γεγενῆσθαι, ἀποδιδόναι δὲ τὰς πόλεις οὐκ ἠβού-
 20 λητο, ἀλλὰ πρὸς σκήψεις ἐχώρει καὶ προφάσεις ἐχούσας ὑ-
 γιᾶς οὐδέν. βασιλεὺς δὲ καὶ αὐθις δευτέραν ἐποίησατο πρε- C
 σβείαν καὶ πάλιν ἡξίου τῶν πόλεων αὐτῷ παραχωρεῖν κατὰ
 τοὺς ὄρκους. εἰ δὲ μὴ βούλοιο, ἠπειλεῖ πολεμήσειν· ἡξίου
 11. τὰς om. P. 23. ἠπειλεν P.

externos sese convertit, et ad Cralem missis oratoribus, amplas ei gratias egit de honore ac studio, quibus praesentem prosecutus fuisset, quo tempore homophylorum arma pertulisset: seque, ubi occasio incidere, iure ac merito factis responsurum: si tamen foedera salva manerent, quibus ab utroque violatis, alterum vindicem propterea in vitio ponere, haud aequum esse: nullam quippe obstare legem, quin qui laesus est, ab eo, qui laesit, iniuriam persequatur, postulabatque urbes post foedus sancitum Romano imperio ademptas restitui: sic enim in iuramentis scriptum exstare. Namque non solum Pheras et alia Macedonia oppida atque castella praeter Thessalonicam occuparat, sed Berrhoeotarum quoque potentissimos pecunia et pollicitationibus magnis corruptos eo pertraxerat, ut exacto Manuele, imperatoris filio, urbem sibi addicerent: quod sane molestia afficiebat imperatorem non mediocri. Manuel itaque apud Ioannem Angelum consobrinum in Thessalia degebat. Crales, audita legatione, nihil iuste obtendere poterat. Et iuramenta sic concepta esse, non ibat ille quidem inficias, oppida tamen reddere nolebat, sed ad praetextus et accusationes ineptas confugiebat. Imperator iterata legatione postulat, ut sibi urbibus ex iuramentis cedat: si abneget, bellum ei denuntiat, et orat, futuras caedes ac servitutes ne

A.C. 1347 τε μὴ αὐτῷ προσλογίζεσθαι τοὺς ἔσομένους φόνους καὶ τοὺς ἀνδραποδισμούς. τῆς γὰρ Ῥωμαϊκῆς δυνάμεως διεφθαρμένης ὑπὸ τοῦ συγγενικοῦ πολέμου, ἀναγκαιῶς χρῆσεσθαι βαρβάροις κατὰ συμμαχίαν. ἃ ἐκέλευε σκεψάμενον τὰ δέοντα ποιεῖν. ὡς δὲ καὶ μετ' ἐκείνην τὴν πρεσβείαν οὐδὲν ὁ Κρά-5 λης ἐποίει τῶν δεόντων, ἀλλὰ καὶ τὰς ὑπολοίπους ἐπολιόρκει πόλεις, πέμπας πρὸς Ὀρχάνην τὸν γαμβρὸν ὁ βασιλεὺς, μετεκαλεῖτο στρατιάν. καὶ παρῆσαν ὑπὲρ μυρίους τῶν βαρβά-
D ρων, ὧν Σουλμιὰν μετὰ τῶν ἀδελφῶν, οἱ τοῦ Ὀρχάνη παῖδες, ἔστρατήγουν. πέμπει δὴ μετὰ τοῦτων καὶ Ματθαῖον τὸν 10 νιόν ὁ βασιλεὺς τῆς Ῥωμαίων στρατιᾶς ἡγούμενον, καὶ ἐκέλευε τοὺς ὄρους τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας διελθόντας ἀβλαβῶς, οὕτω πορθεῖν τοὺς Τριβαλούς. οἱ βάρβαροι δὲ ὡς μόνον ἐπέβησαν Μυγδονίας, τὸ περὶ Χριστοῦπολιν τείχισμα διαβάντες, πυθόμενοι, ὡς ὑπὸ Κράλην αἱ πόλεις ἐκεῖναι ἄγοντο, 15 εὐθὺς ἐτράποντο ἐπὶ λεηλασίαν, ὀλίγα φροντίσαντες τῶν στρατηγῶν, καὶ τὰς κόμας πάσας ἐξεπόρθησαν, καὶ τὰς πόλεις κατέδραμον τὰς κατὰ Μυγδονίαν, καὶ ἀπέκτεινάν τε πλείστους καὶ ἠνδραποδίσαντο οὐκ ὀλίγους. λείαν τε πλείστην δοριά-
P. 720 λωτον ἐλάσαντες, ἀνέστρεφον καὶ ἐπεραιοῦντο κατὰ τὸν Ἑλλήσ-20 ποντον εἰς τὴν οἰκίαν. βασιλεὺς δὲ πυθόμενος τὴν ἀταξίαν τῶν βαρβάρων, οὐ μετρίως ἠνιάτο, ὅτι ὑπὲρ ὧν ἐδόκει τὸν πόλεμον αἰρεῖσθαι, τούτους διέφθειρεν ἢ συμμαχεῖν δοκοῦσα στρατιά.

1. τοὺς ante ἔσομένους add. M. 20. τὸν om. M. 21. οἰκίαν P.

sibi adscribat: opibus enim Romanis civili bello fractis ac debilitatis, se barbarorum auxiliis vel nolentem usurum. Quae ut expendat, et quo facto opus sit, faciat, se hortari. Cum nec post alteram legationem praestaret Crales, quod debebat, immo potius ceteras urbes obsideret, imperator Orchanem generum subsidium poposcit: veneruntque barbarorum supra decem millia, ducentibus Sulimano cum fratribus, Orchanis filiis. Mittit una imperator etiam Matthacum filium Romano agmini praepositum, et citra maleficium transitis Romanorum finibus, Triballos devastare iubet. At barbari ubi tantum Mygdoniam per munitionem, quae iuxta Christopolim est, pervenerunt et urbes illas a Crale teneri intellexerunt, ducum imperia parvi pendentis, ad populationem sese illico effuderunt vicosque omnes vastaverunt, et urbes Mygdoniae finitimas incursarunt, occideruntque et captivos egerunt quam plurimos: atque cum opima praeda armis quaesita per Hellespontum in Bithyniam redierunt. Imperator ut barbaros deseruisse ordines audivit, molestissime tulit: quandoquidem in quorum utilitatem bellum hoc susceperat, eos ipsos hi, qui se pro sociis adiuturi videbantur, perdiderant.

ε'. Μετὰ τοῦτο δὲ εἰς Θεσσαλίαν τριήρη πέμψας, τὸν A. C. 1347
 υἱὸν μετεπέμπετο Μανουήλ· ἐπεὶ δὲ ἦν ἐν Βυζαντίῳ, ἐκεῖ- B
 νον μὲν καὶ τὸν γαμβρὸν δοῦκα τὸν Νικηφόρον δεσπότας
 ἀπεδείκνυ. Ματθαῖον δὲ τὸν πρεσβύτερον υἱὸν ἀξίας μὲν
 5 οὐδεμιᾶς ὀνομασίᾳ ἡξίου, τιμὴν δὲ παρεῖχε τὴν ὑπὲρ δεσπό-
 τας, ὡς εὐθὺς εἶναι μετὰ βασιλέα, ἣν ὁ πρῶτος τῶν Πα-
 λαιολόγων βασιλέων Μιχαήλ ἐκαινοτόμησεν ἐπὶ υἱῷ Κωνσταν-
 τίνῳ τῷ Πορφυρογεννήτῳ, ἣ ἐδόκει πλέον τι τῆς τῶν δεσπο-
 τῶν ἀξίας ἔχειν. τοὺς γυναικὸς δὲ τῆς βασιλίδος ἀδελφοὺς
 0 Ἰωάννην καὶ Μανουήλ σεβαστοκράτορας ἀπέδειξεν. ὁρῶν δὲ C
 τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν δεινῶς ὑπὸ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου διε-
 φθαρμένην καὶ καταφρονουμένην ὑπὸ τῶν περιοίκων, ἀμύνε-
 σθαι δὲ ἀδυνάτως ἔχων διὰ σπάνην τῶν χρημάτων, (νεῦρα
 γὰρ τις καιρίως εἶπε τὰ χρήματα τοῦ πολέμου,) καὶ μῆτε οἴ-
 5 κοθεν ἔχων χορηγεῖν, μῆτε ἐκ τῶν δημοσίων· (τά τε γὰρ κει- V. 578
 μῆλια ἀνάλωται πάντα τὰ βασιλικά, καὶ αἱ πρόσοδοι αἱ κοι-
 ναι ἐξέλιπον, τῆς χώρας καθάπαξ ὑπὸ τοῦ πολέμου διεφθαρ-
 μένης, καὶ νῆσων καὶ ἡπειρωτίδων πόλεων τῶν μὲν ὑπὸ τῶν
 πολεμίων κατεχομένων, τῶν ἐπιλοίπων δὲ εἰς ἐσχάτην ἀπο-
 0 ρίαν ἐκ τε τῶν ἔξωθεν ἐφόδων καὶ τῶν ἔνδον στάσεων ἡκόν-
 των· τρέφεσθαι δὲ ἐνῆν τοὺς στρατιώτας οὐδαμῶθεν· πάν- D
 τες δὲ ἦσαν ἄχρηστοι καὶ ἄοπλοι ὑπὸ πενίας, καὶ οὐδεμία
 ὄνησις ἐκείνων ἦν, καὶ ταῦτα πολλῶν ὄντων καὶ ἀγαθῶν·) ἀ-
 πορία πανταχόθεν συνεχόμενος, ἐσκέπαστο εἰσφορὰν ποιήσα-

3. δούκαν P. 8. τῶν om. M.

5. Sub haec missa triremi in Thessaliam, filium Manuelem accersit, eumque Constantinopoli cum Nicephoro duca, genero suo, despotam declarat. Matthaicum, seniore filium, nulla dignitate nominatum cohonestat, honore tamen supra despotas effert, nempe ut esset imperatori proximus: quem honorem primus Palaeologorum, imperator Michael, propter filium, Constantinum Porphyrogenitum, invenit, videbaturque ea dignitas despotarum dignitati antecellere. Fratres uxoris, Iohannem et Manuelem, sebastocratoras legit. Cernens autem Romanum imperium civili bello vehementer quassatum et attritum atque a vicinis cum propter inopiam pecuniae, (quam quidam nervos esse belli non inscite dixit,) ulcisci se non posset, quod nec de suo, nec de publico sumptus suppeditaret; (quae enim in thesauris imperatoriis reposita habebantur, absumpta erant omnia, et vectigalia, regione funditus direpta ac devastata, defecerant, et insulae atque continentis urbes aliae hostibus serviebant, aliae propter hostiles incursiones foris, et civium discordias intus, extremis difficultatibus conflictabantur: nec suppeditabat in milites alimonia, qui, quamquam multi ac strenui, prae egestate, qua undique premiebantur, erant inermes atque inutiles;) edicere cogitavit, ut cives de

- A. C. 1347 σθαι ἐκ τῶν ἰδίων πάντα, ἵν' αὐτοί τε σώζοιντο οἱ ἔχοντες, καὶ τοὺς ἀπόρους συνδιασώζοιεν. οὕτω δὲ σκεπτομένην οὐ βίαν εἰσφέρειν ἐδόκει δεῖν μέλλοντι ὑπὲρ αὐτῶν τῶν εἰσφερόντων τὰ χρήματα ἀναλίσκειν, ἀλλὰ πείθειν παραινέσαντα μᾶλλον πρὸς τὴν πρᾶξιν ἔκοντι χωρεῖν, καὶ κοινὴν ἐκκλησίαν ἐκ πάσης ἰδέας βίου συναθροίσας ἐκ τῶν Βυζαντίου πολιτῶν. οὔτε γὰρ ἔμπορος ὑπελείπετο, οὔτε στρατιώτης, ἀλλὰ καὶ χειροτέχναι παρῆσαν, καὶ τοῦ δήμου οὐκ ὀλίγοι καὶ τῶν ἱερῶν φροντιστηρίων οἱ ἐξηγούμενοι καὶ τῶν ἐκκλησιῶν οἱ προστάται. καὶ καταστάς εἰς μέσους ἔλεξε τοιαύδε· „ἄνδρες Ῥωμαῖοι· τὴν μὲν ἀρχαίαν τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας εὐδαιμονίαν ὡς θαυμαστὴ τις ἦν καὶ τῶν περὶ αὐτὴν οἰκούντων βαρβάρων τῶν μὲν ἐκράτει καὶ ὑποχειρίουσ εἶχεν, οἱ δὲ ὑπόφοροι διετελούν, οἱ περιφανέστατοι δὲ καὶ δοκοῦντες μεγάλην δύναμιν περιβεβλησθαι, ἀγαπητὸν ἠγοῦντο, εἰ φίλους καὶ συμμάχους ἔχοιεν καὶ ἐξίσσης φέροντο αὐτοῖς μηδὲν πλεονέκτουμένοι, οὐδ' ὑμεῖς ἀγνοεῖτε, εἰ καὶ μὴ πάντες, ἀλλὰ ταῦτα δὴ τὰ σεμνὰ καὶ θαυμαστὰ καὶ μόνον ἀδόμηνα νυνὶ, ὡσπερ τινα τῶν ἔξω Θούλης εἰργασμένων, μέχρι τότε περιῆν, ἄχρι πᾶσιν ὁμοίως καὶ βασιλεῦσι καὶ ἰδιώταις τῆς κοινῆς ἔμελεν εὐδοξίας, καὶ τῶν ἰδία συμφερόντων τὰ κοινῇ προὔτιθεσαν. ἀφ' οὗ δὲ τοῖς τε βασιλεῦσιν ἕρις ἐνέπεσεν ἐσχάτη καὶ φιλονεικία περὶ τῆς ἀρχῆς, καὶ τοῦ μετὰ τῶν οἰκείων μάχεσθαι τοῖς πολεμίοις ἀποσχόμενοι, ἀλλήλοισ συν-
6. ἀπελείπετο M.

facultatibus suis viritim conferrent, quo et ipsi, qui haberent, et ii, qui egerent, una servarentur. Hoc meditati occurrit, vim abstinentiam, siquidem illam ipsam pecuniam collatitiam pro conferentibus insumpturus esset, sed hortando potius ad id libenter faciendum impellendus. Inde conventu civium Byzantium ex omnibus ordinibus indicto, (nam et mercatores et milites et opifices et plebes infima frequens et sacrorum monasteriorum praefecti et ecclesiarum procuratores confluebant,) in medium progressus, sic inquit dicere: „Veterem Romani imperii felicitatem, viri Romani, admirandam fuisse, et barbaros circumiacentes alios quidem ab iisdem victos et subiugatos esse, alios mansisse semper stipendiarios, clarissimos autem eosdemque praepotentes satis se beatos putavisse, si illos amicos et socios haberent parique cum iis iure suis rebus integris viverent, vos quoque universi propemodum non ignoratis. Verum haec augusta et admiranda et hodie fama tantum, velut si extra ultimam Thulen gesta essent, celebrata tamdiu viguerunt, quamdiu aequae omnibus, imperatoribus nimirum et privatis, communis gloria cordi fuit et publica commoda privatis antelata. Ex quo autem imperatores litigare et contendere de summa rerum, et hostes op-

εὐδ'άγησαν, καὶ οἱ ἄλλοι τῆς κοινῆς ἀμελήσαντες σωτηρίας A. C. 1347
καὶ τοῦ πειθαρχεῖν τοῖς νόμοις καὶ τοῖς ἄρχουσιν, ἧ̄ προσ-
ῆκε, τῶν ἰδίᾳ τι διαφερόντων μάλιστα ἀντεποιήσαντο, πάντα
ἄνω καὶ κάτω γέγονε καὶ τῆς τε εὐδοξίας ἀφηρημέθα τὸ πλεῖ-
5 στον, καὶ εἰς τοσοῦτον ἤκομεν ἀδυναμίας, ὥστε μηκέθ' ἡμῖν C
ἐπὶ τῷ καταδουλοῦν ἑτέροισιν τὸν λόγον εἶναι, ἀλλ' ὅπως μὴ
αὐτοὶ αἰσχωρῶς καὶ ἀγεννῶς δουλεύσομεν. ὡς μὲν οὖν καὶ
αὐτὸς οὐκ ἐπεβούλευσα βασιλέως τοῖς παισίν, οὐδὲ βασιλείας
ἐρῶν, ἢ τῆς πατρῴας ἡγεμονίας αὐτοῦς ἀποστερῶν, εἰς τοῦ-
10 το ἦλθον, πᾶσιν ἔξοστιν ἀπόδειξιν λαμβάνειν ἐναργῆ ἐκ τῶν
πραγμάτων. εἰ γὰρ, ὡς περ οἱ συκοφάνται κατηγοροῦν, τοῦτο
προὔθεμην ἐξαρχῆς, οὐκ ἂν μετὰ τὸν τοσοῦτον πόλεμον καὶ τὴν
παντοίαν τῶν δεινῶν ἐπιφορὰν καὶ τῶν χρημάτων τὴν ἀποβολὴν
καὶ τῶν οἰκείων καὶ τῶν φίλων τὴν τοσαύτην κακοπραγίαν, νῦν
15 ἀπεσχόμην τῆς προθέσεως, πάντα ἔχων ἐν χεροῖν. δι' ἃ καὶ
μάλιστα πολλαπλασίονος χάριτας ὁμολογῶ τῷ κρείττονι, ὅτι, D
μὴ ἐκείνων τὴν εἰρήνην ἐλομένων, μηδὲ πρὸς συμβάσεις χω-
ρησάντων, καίτοι γε πολλάκις ἐμοῦ πολλά περὶ εἰρήνης δεη-
θέντος, ἀλλὰ πεπολεμηκότων ἄχρι καὶ τοῦ δυνατοῦ καὶ οὐδε-
20 νός ἡμεληκότων τῶν ἡκόντων εἰς αὐτοῦς, τῇ ἄνωθεν μόνῃ
συμμαχοῦμενος ῥοπῇ, πάντων περιεγεγόμεν, ἵνα μὴ δοκῶ διὰ
τοὺς ὄρκους καὶ τὰς συμβάσεις, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀρχαίαν ἐπι-
εΐκειαν καὶ τὴν πρὸς βασιλέα τὸν θανμαστὸν ἐκείνον καὶ
φίλτατον ἐμοὶ φιλίαν τῶν παίδων τῶν ἐκείνου φεῖδεσθαι καὶ V. 579

pugnare parcentes, cum consanguineis confligere coeperunt, alique,
communi salute neglecta, et quam debebant, obedientia legum ac
principum abiecta, ad proprios quaestus omni ratione comparandos
incubuerunt, mista sunt ima summis et summa infimis, gloriaeque
nostrae damnum longe maximum fecimus, eoque infirmitatis recidi-
mus, ut iam non amplius, quomodo alios subigamus, sed, ne ipsi
ignaviter ac turpiter subigamur, providendum sit. Quod igitur libe-
ris imperatoris insidias nequaquam fecerim, nec regnandi cupiditate
paterno eos principatu spolians huc venerim, cuius ex ipsa re evi-
denter licet perspicere. Si enim, ut sycophantae clamitant, hoc ab
initio in animum induxissem, post tam atrox bellum et clades mul-
tifariam illatas, post creptas mihi facultates, propinquorum et ami-
corum tantas aerumnas, nunc certe, quando omnia in manibus meis
sunt, quod constituissem, exsequerer. Quocirca et maiores multo nu-
mini gratias ago, quando non pacem illis amplectentibus, neque ad
pacta descendantibus, (tametsi id ego rogarem creberrime,) sed bel-
lantibus, quantum vires paterentur, nihilque in hoc genere non au-
dentibus, solo Deo mihi favente pugnans, omnibus evasi superior,
ne propter conventa et iuramenta, sed propter veterem animi mei
moderationem et cum singulari illo mecumque quondam coniu-

- A. C. 1347 τὴν πατριάν ἀρχὴν συνδιασώζειν. εἰ μὲν οὖν, ὡσπερ ἕξα-
 P. 722 χῆς αὐτὸς διενουίμην, πάντα πράττειν ὑπὲρ τῆς κοινῆς Ῥω-
 μαίων ὠφελείας, καὶ χρήματα ἀναλίσκειν τοσαῦτα ὄντα, ὅσα
 ἴστε, καὶ πάντα πόνον καὶ κίνδυνον ὑφίστασθαι, καὶ οἱ ἄλ-
 λοι συνείποντο προθύμως ἢ τό γε μετριώτερον, μὴ ἐκόλων
 αὐτοί, οὐκ ἂν νῦν περὶ τοῦ ἢ χρῆ σωζέσθαι, ἀλλ', εἰ μὴ ἐπί-
 φθονον εἰπεῖν, περὶ τοῦ ὁποίους χρῆ καταδουλοῦν ἐβουλεύο-
 μεθα. ἐπεὶ δὲ οὕτω ταῦτα πονηροῦ τινος δαίμονος ἡμῖν βα-
 σκῆναντος συνεσκεύασθη, καὶ πρὸς μὲν ἐμὲ τὸν ὑπὲρ τῆς κοι-
 νῆς σωτηρίας πολλὴν πρόνοιαν ποιούμενον πόλεμον ἤρατο
 προθύμως, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας συνέπεισαν, καὶ τὰ τε
 B ἡμέτερα ἅπαντα ἀναλώκασι καὶ τὰ κοινὰ, οὐδὲν ἦτιον κατ'
 ἐμοῦ, ἢ καὶ καθ' ἑμῶν ἁπάντων, εἰ δεῖ τάληθες εἰπεῖν, καὶ
 τὴν χάραν ἅπασαν διέφθειραν, ἀφ' ἧς αἱ συντάξεις συνελέ-
 γοντο, καὶ τοὺς μὲν πολεμίους φοβεροὺς ἐποίησαν ἡμῖν, πό-
 λεις τὰς μὲν ἐκοντὶ προέμενοι ἐκείνοις, ἴν' ἔχωσι συμμάχους
 κατὰ Ῥωμαίων, τῶν δ' ἀμελήσαντες, ὥστ' ἐκείνους δύνασθαι
 καταδουλοῦν, ἡμᾶς δὲ ἀσθενεστάτους ὀλιγότητι τῆς στρατιᾶς
 καὶ χρημάτων ἀπορία, περιέστηκε δὲ νῦν ἡμῖν ἐν ἀπόρῳ
 πάντα, σκεπτότεον ἕκαστον καὶ γνώμην τινὰ εἰσενεκτέον, δι' ἧς
 C ἔσται τὰ πράγματα ἡμῖν βελτίω, καὶ τῆς τε παρούσης δυσ-
 πραγίας καὶ τῆς ἔτι ἀπαλλαξόμεθα προσδοκωμένης. Τριβα-

atissimo imperatore amicitiam filiis eius parcere et paternum eis imperium custodire existimer. Si ergo, quemadmodum a principio ipse cogitabam, ad communem Romanorum fructum scilicet, omnes actiones meas dirigere impendereque pecunias meas tantas, quantas vos scitis, et nullum laborem aut discrimen subterfugere, si haec, inquam, alii cogitassent et me impigre secuti fuissent, aut, quod minus est, saltem me non prohibuissent, non hoc tempore de nostra libertate retinenda, sed (absit verbo invidia) de aliena potius eripienda consultaremus. Ceterum quia haec adversum nos malignus quispiam daemon ex invidia callide machinatus est, et illi contra me, communis libertatis diligentissimum, arma cupide susceperunt eodemque alios omnes perpulerunt nostrasque fortunas et communem pecuniam omnem prodegerunt, in eo (si verum licet dicere) non magis me, quam vos universos, laescrunt, totamque regionem, unde pensiones colligebantur, expilarunt, et hostes nobis formidabiles, urbium alias sponte ipsis dimittentes, (ut eos contra Romanos haberent socios,) alias non curantes, (ut illi eas possent subigere,) nos autem paucitate militum et inopia pecuniaria infirmissimos reddiderunt, coniectique sumus in angustias per omnia. Cum haec, inquam, ita sint, perpendendum cuique et afferenda in medium sententia, qua status rerum emendetur, et cum praesenti, tum adhuc imminente miseria liberemur. Nam Triballi, Moesi, Persae et

λοί τε γὰρ ὁμοίως καὶ Μυσοὶ καὶ Πέρσαι καὶ εἰ δὴ τινες A. C. 1347
 ἄλλοι γειτονοῦσιν ἡμῖν δυναστείαν ἔχοντες, οὐ τοῖς ἠρπασμέ-
 νοις κατὰ τὸν τοῦ πολέμου χρόνον ἀρκοῦνται, ἀλλ' ἐφάπαξ
 καταφρονήσαντες, οὐδαμῆ στήσαι τὴν πλεονεξίαν βούλονται.
 5 Ἐγὼ δὲ ἠδέως ἂν εἶδον ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἐν ἣ δίκας ἐκ του-
 των πάντων ἂν ἐξῆ λαβεῖν τῶν εἰς ἡμᾶς ἠσεληγημένων. οὐδὲ
 γὰρ οὐδὲ κατὰ τὸν τοῦ πολέμου χρόνον ἐκοντὶ τὴν τῶν βαρ-
 βάρων ἠρούμην κατὰ τῶν Ῥωμαίων συμμαχίαν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν
 πολεμουμένων πρὸς ἀνάγκην ἐναγόμενος. ῥαδίως γὰρ ἐκεῖνοι
 10 πόλεις καὶ χώρας καταπροϊέμενοι, Μυσοὺς καὶ Τριβαλοὺς D
 καὶ εἰ δὴ τινὰς ἄλλοις ἐπειθον ἐμοὶ ἀπάσῃ δυνάμει πολεμεῖν.
 οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ἤδεσαν αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτῶν, ὥς, ἐμοῦ
 μὲν καταστάντος ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, οὐ μόνον οὐδὲν προσκτι-
 15 σονται τῶν ἡμετέρων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἠρπασμένα ἀναγκασθή-
 σονται ἀποδιδόναι, ἐκείνων δὲ ἀρχόντων, οἷα ἀνδραπόδοις χρή-
 σονται· δι' ἃ προθύμως συνεμάχουν. ἄλλως τε οὐδὲ πρὸς
 Πέρσας ἔμειναν ἀνεπιχείρητοι, ἀλλ' αὐτοὶ τε πρῶτοι ἐπήγοντο
 20 συμμάχους κατ' ἐμοῦ, καὶ ὕστερον οὐχ ἄπαξ καὶ δις, ἀλλὰ P. 723
 καὶ πολλάκις ἐπεχείρησαν ἐμοὶ ἐκπολεμῶσαι, χρήματα πολλὰ
 25 τὰ μὲν δίδοντες, τὰ δὲ ἐπαγγελλόμενοι. πρὸς οὖν τοσαύτην
 δύναμιν τῶν πανταχόθεν περιεστηκότων πολεμίων δυνάμεως
 οἰκείας ἀπορῶν, ἄλλως τε καὶ δεδοικὼς, μὴ παροφθέντας ἐ-
 κείνοι προσλάβωσι συμμάχους, ἀναγκαίως τὴν ἐκείνων περι-

si qui alii vicinas nobis provincias incolunt, quae per belli tempus rapuerunt, iis contenti non sunt, sed simul et semel nobis contemptis, avaritiae suae imperare nulla ratione volunt. Ego vero libenter viderem diem illum, quo omnia in nos insolenter ac proterve admissa punirentur. Nec enim vel ipsis armis durantibus sponte mea, sed ab hostibus adactus, barbarorum contra Romanos auxilia adscivi. Illi enim oppida et regiones nulla religione proicientes, Moesos, Triballos et si quos alios ad me totis viribus oppugnandum incitarunt, qui per se sciebant, si adeptus essem imperium, non solum de cetero rerum nostrarum nihil acquisituros, sed et rapta compulsos a me reddituros, illis autem regnantibus, se velut mancipiis usuros; quare arma armis alacriter iunxerunt. Ad hanc neque Persas non etiam aggressi sunt, quos ipsi et prius auxiliares contra me induxerunt, et post non semel iterumve, sed saepius hostes mihi facere, partim data, partim promissa ingenti pecunia, studuerunt. Ad tantam igitur potentiam hostium undique cingentium ipse imbecillis, praeterea timens, ne a me contemptos illi socios assumerent, necessitate sic postulante, barbarorum societatem et amicitiam studiosissime expetendam iudicavi. At nunc pulchre a Deo optimo maximo dirempta controversia, omnique seditione ac discordia sublata, vobiscum prompte illorum facinorum poenas repossam.

- A. C. 1347 σπούδαστον ἐνόμιζον καὶ συμμαχίαν καὶ φιλίαν. νυνὶ δὲ τῶν πραγμάτων καλῶς ὑπὸ τοῦ κρείττονος κριθέντων, καὶ πάσης στάσεως καὶ διχονοίας ἀπεληλαμένης, προθύμως σὺν ὑμῖν τῶν τότε τετολμημένων δίκας ἀπαιτήσω. ὡς οὖν οὐδενὸς ἀφεξομένου τῶν ὅσα λυσιτελεῖν ἡμῖν δοκεῖ καὶ πρὸς εὐδοξίαν 5
- B καὶ ἀνάκλησιν τῆς προτέρας εὐειτηρίας, πάντα λέγετε προθύ-
V. 580 μως, ὅσα οἴεσθε λυσιτελεῖν, ὡς καὶ ἐμοῦ ἂ τε δοκῶ βελτίω συμβουλευέσονται, καὶ τοῖς καλῶς εἰρησομένοις τῶν ἄλλων μᾶλλον εὐχερέστερον πεισθησομένου. εὖ γὰρ ἴστε σαφῶς, ὡς, ἣν μὲν νῦν ἡμεῖς τὰ δέοντα καὶ βουλευόμεθα καὶ πράτ- 10 τωμεν, καὶ δύναιμι ποριζώμεθά ποθεν, τοῖς τε οὗσι φίλοις ποθεινότεροι ἐσόμεθα καὶ τοῖς πολεμοῦσι φοβερώτεροι. ἂν δὲ πρὸς τὴν ἀδυναμίαν ἀπειπόντες, καθελώμεθα πράττοντες μηδὲν, τὴν ἀπραγμοσύνην καὶ τὴν ἡσυχίαν ἀσπαιζόμενοι, οὐδὲν ἕτερον ἡμῖν ἢ δουλεύειν ἑτέροις περιέσται ἐν βραχεῖ. ἢ γὰρ 15
- C ἄρχειν δεῖ πάντα πραγματευομένους καὶ μηδὲν τῆς προτέρας δόξης καὶ τῆς εὐτολμίας ὑφιέντας, ἢ δουλεύειν ἀσφαλῶς τοῖς κρείττοσιν. ὡς οὖν οὐχ ὑπὲρ εὐδοξίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον ἀσφαλείας καὶ ὑμῶν αὐτῶν ἐλευθερίας, καὶ βούλεσθε καὶ πράττετε, ἅττα ἂν ὑμῖν δοκῇ λυσιτελεῖν.” 20
- D 5. Τοιαῦτα μὲν ὁ βασιλεὺς κοινῇ πρὸς ἅπαντας διελέχθη, φανερῶς οὐδὲν εἰπὼν περὶ τοῦ δεῖν εἰσφέρειν χρήματα. ἐβούλετο γὰρ, ὥσπερ εἴρηται, μὴ δοκεῖν εἰσπράττειν βίᾳ, ἀλλ’ αὐτοὺς πρὸς τὸ κοινῇ λυσιτελοῦν οἰκοθῆν τὴν συν-

3. ἡμῖν P.

Ut igitur me nihil omissuro, quod ad gloriam et pristinae felicitatis restitutionem expedire nobis videatur, omnia alacriter editote, quae conducere censetis. Nam et ego, quae magis probro, ea suadebo, et ab aliis recte dictis facilius assentiar. Omnino enim sic vobis persuadete, si nunc, quae tempus flagitat, et statuerimus, et egerimus, et alicunde vires comparaverimus, cum amicis cariores, tum hostibus terribiliores fore. Sin ob imbecillitatem nostram desperationi cedentes, otium et quietem complexi sedebimus, nihil nobis praeter servitutem brevi intervallo exspectandum erit. Aut enim, tentatis omnibus, imperandum nihilque de priori decore ac fortitudine remittendum, aut potentioribus sine dubio serviendum est. Cum itaque non solum praeterita gloria, sed et futura securitas et libertas vestra agatur, consulite, et quae vobis ad hunc finem prodesse posse videbuntur, facitote.”

6. Haec imperator in commune ad omnes: aperte autem de pecunia collatitia nihil: volebat enim, ut dicebamus, vi exigere, sed ipsos per se publicae utilitatis gratia conferre. Tum principes civitatis, quanta et privatis et publicis rebus data sit bello isto perni-

τέλειαν ἐλέσθαι. τῶν πολιτῶν δὲ οἱ μάλιστα ἐν λόγῳ καὶ A. C. 1347
 τῶν ἄλλων προὔχοντες τὴν μὲν κατὰ τὸν πόλεμον καὶ τῶν
 ἰδιωτικῶν καὶ τῶν κοινῶν φθορὰν γεγενημένην ἔφασαν οὐκ
 ἀγνοεῖν καὶ τὴν νῦν κατέχουσιν ἐπίστασθαι τῶν χρημάτων
 5 ἀπορίαν. δεῖν δὲ οἶεσθαι καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνα πράττειν, ὅφ' ὧν P. 724
 ἐξέσται πρὸς τὴν ἀρχαίαν πάλιν τοὺς Ῥωμαίους εὐδαιμονίαν
 ἐπανήκειν. τοῦτο δὲ ἐτέρως οὐδαμῶς ἐξέσται, ἢ ἕκαστον εἰς
 ἃ προσήκει χρήσιμον τῷ κοινῷ παρεσχημένον ἑαυτὸν, ὥστε
 βασιλέα μὲν ὀρθῶς βουλευέσθαι καὶ τοῖς πολεμίοις τὴν δύ-
 10 ναμιν ἀντεπεξάγειν καὶ πάντα τρόπον ἐκείνων κωλύειν τὴν
 αὐξὴν ἐπιχειρεῖν, ἢ καὶ καταστρέφειν, εἰ δύναιτο, ἐκείνους
 καὶ τὰς ἠρπασμένας πόλεις ἀνασώζειν· τοὺς στρατιώτας δὲ
 προθύμους ἑαυτοὺς παρέχεσθαι ἐν τῷ στρατεύεσθαι καὶ
 μηδὲν ὑφιέναι τῆς προτέρας δόξης καὶ τῆς εὐτολμίας, ἀλλ'
 15 ἀλλήλους αἰδεῖσθαι κατὰ τὰς μάχας καὶ ἄνδρας εἶναι ἀγα-
 θοὺς, ὡς τῆς ἀνδραγαθίας αὐτοὺς τε πρώτους ἀπολαύσοντας
 καὶ τοῖς ἄλλοις μεταδώσοντας, ὧν προπολεμοῦσι· τοὺς ἐμ- B
 πορευομένους δὲ καὶ τοὺς ἄλλην τέχνην μετιόντας τρέφειν τοὺς
 στρατιώτας, χρήματα εἰσφέροντας, ἐπεὶ μὴ ἐξεστὶν ἀπὸ τῶν
 20 δημοσίων τρέφεσθαι ἀπολωλότων. γεωργός τε γὰρ ὁμοίως
 καὶ ὁ ἔμπορος καὶ ὁ χειροτέχνης, ἂν μὲν ἀδείας ἀπολαύῃ,
 ἑαυτῷ ὁμοίως χρήσιμος ἔσται καὶ τῷ προπολεμοῦντι στρατι-
 ώτῃ, ἂν δὲ μὴ βούλοιτο ἐκεῖνον τρέφειν, καὶ ἑαυτὸν τῷ
 στρατιώτῃ συνδιαφθερεῖ, ἐκεῖνον μὲν λιμῷ, ἑαυτὸν δὲ καὶ

4. κατέχουσιν P. 12. διασώζειν M. mg. 24. συνδιαφθει-
 ρει M.

cies, non se nescire, nec ignorare, quanta in praesens pecuniae pe-
 nuria laboretur. Existimandum vero, ipsos quoque ad illa incum-
 bere, per quae iterum fortunate vivere liceat. Id neutiquam fore,
 nisi pro se quisque ad quae par est, rei publicae operam suam prae-
 beat: ut imperator quidem recte consultet et hostibus cum exercitu
 occurrat, illorumque incrementa omnimodis impedire nitatur, aut
 illos etiam, si possit, evertat, ademptasque urbes recipiat: milites
 ad militandum faciles sint nihilque de antiqua gloria et virtute de-
 perdant, sed inter se in pugna vereantur ac viros praestent stren-
 uos, utpote sibi primum, deinde pro quibus propugnant, fortitu-
 dine sua profuturi: mercatores et qui alias artes quaestuosas perse-
 quuntur, milites alant, pecuniam conferentes, quando de aerario iam
 exinanito ali nequeant. Agricola enim, mercatorem et opificem,
 si tutus sit, sibi aequae et militi propugnanti posse consulere. Sin
 eum alere fugiat, sequi, ut se ipsum perdat cum milite, hunc quidem
 fame, se ipsum liberisque fane, obsidione et hostium gladiis: aut
 certe si necessitatis vi se subiecerit, maiora et acerbiora domitori-

- A. C. 1347 παίδας λιμῶν τε ὁμοίως καὶ πολιορκία καὶ τοῖς πολεμίους ξίφρουν. ἢ εἰ μὴ τοῦτο, ἀλλ' ἀνάγκη καταδουλωθέντα, πλείους τοῖς δεδουλωμένοις καὶ βιαιοτέρους παρέχειν φόρους, ἢ
- V. 581 ὅσα ἐξῆν εἰσφέροντα προθύμως τῶν ἄλλων ἀπολαύειν ἐλευθέρως. τοιαῦτα καὶ τῶν Βυζαντιῶν πολιτῶν εἰπόντων, ἐπήναι τε ὁ βασιλεὺς καὶ συνηγόρει πρὸς τοὺς λόγους, ἀναγκαίως δεῖσθαι χρημάτων εἰπὼν πρὸς τὸ παρασκευάσασθαι κατὰ τῶν πολεμουμένων. εἰ μὲν οὖν μὴ προανάλωτο αὐτῷ τὰ ὄντα ὑπὸ τῶν κακῶς ἐπὶ λύμῃ πεπολεμηκότων τῇ κοινῇ, οὐδὲν ἂν ἐδεήθη ἐρανίζειν παρ' αὐτῶν, ὥσπερ οὐδὲ πρότερόν ποτε μεγάλων πολέμων κεκινημένων, βασιλέως ἔτι περιόντος Ἀνδρονίκου, ἐφ' οὓς, εἰ μὴ τὰ δημόσια ἐξήρκει, καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων τὰ ἐνδέοντα ἐπεχορήγει αὐτός, ὧν ἀπάντων τῶν κοινῶν διοικητής. νυνὶ δὲ ἐκείνων τε εἰς οὐδὲν χρήσιμον ἀπολωλότων,
- D καὶ τῶν δημοσίων ἐκλελοιπότων φόρων ὑπὸ τοῦ τὴν χώραν διεφθάρθαι, ἀναγκαίως ἀποβλέπειν εἰς τὴν συντέλειαν ταύτην τὴν κοινῇ, ὡς, εἰ χρημάτων καὶ μετρίων εὐπορήσοι, ῥαδίως αὐτοῖς τὴν Ῥωμαίων καταπεσοῦσαν ἡγεμονίαν ἀνορθώσωσιν. τοιαῦτα καὶ ἕτερα ἅτινα παρόμοια προσεπειπὼν, διέλυε τὴν ἐκκλησίαν, οἰόμενος αὐτῷ τι τῷ κοινῷ λυσιτελεῖς καὶ χρήσιμον ἦνύσθαι. τινὲς δὲ τῶν ἐξαρχῆς ἐκείνῳ ἤρημένων πολεμεῖν, (ἦσαν δὲ οὐκ ὀλίγοι, καὶ ἐκ τῶν ἐν ἐργαστηρίοις ἐμπορευομένων ἀργυραμοιβῶν,) καὶ μετὰ τὴν δοκοῦσαν διάλυσιν ἔτι δυσμεναινόντες καὶ μνησικακοῦντες καὶ πάν-
αι. ἦνύσθαι P.

bus tributa pendat, quam alioqui, re sua incolumi, in libertate libens ac volens pependisset. Haec cum cives Byzantini respondissent, imperator laudare et eorum sententiae suffragari ac dicere, pecuniam ad apparatus contra hostem plane requiri. Quodsi divitiae eius ab iis, qui cum rei publicae detrimento pugnassent, consumptae non essent, nihil opus fuisse nunc ab ipsis mutuari: ut neque prius unquam, cum magna bella, imperatore Andronico adhuc vivo, gererentur, ad quae, pecunia publica non sufficiente, ipse, imperii administrator, de sua summa expleverit. Modo, quoniam ea inutiliter profusa sit, et propter direptam devastatamque provinciam publicae pensiones cessaverint, cogi se ad communem istam collationem respicere. Etenim si vel moderati sumptus suppeditent, se collapsum Romanorum imperium parvo negotio instauraturum. Haec et similia effatus, conventum dimisit, ratus, se magnopere e re publica locutum. At nonnulli eorum, qui ab initio adversari instituerant, qui plurimi erant, et ex tabernis argentariis nummularii, etiam postquam pax visa est confirmata, animos retinentes armatos et iniuriae memores, manibusque ac pedibus eum impedire laborantes nihilque si-

τα τρόπον επιχειροῦντες αὐτὸν κωλύειν καὶ μηδὲν ἔἴη τῷ A. C. 1347
κοινῷ λυσιτελὲς ποιεῖν, ὡς ἂν μάλιστα ἐκείνων ἢ κακία συ- P. 725
σκιάζοιτο, καὶ μὴ δοκοίη διὰ τὸν πρὸς βασιλέα πόλεμον ἢ
Ῥωμαίων ἡγεμονία διεφθάρθαι, ὡς καὶ μετὰ τὴν εἰρήνην
5 καὶ τὸ πάντας ὑπαγαγέσθαι βασιλέα ὠφελείας οὐδεμιᾶς, οὐδὲ
ἀνακοχῆς τῶν κακῶν γεγενημένης, αὐτοὶ τε ἐθορύβουν, ὡς
οὐ χρήματα παρεξόντες, καὶ τοὺς ἄλλους ἔπειθον ὁμοίως,
δεινὰ πείσεσθαι φάσκοντες, εἰ ἂ μὴ πρότερον πολέμιος ὢν
ὁ βασιλεὺς ἠδυνήθη κατεργάσασθαι, ταῦτα νῦν ἐν εὐνοίας
10 καὶ κηδεμονίας προσχήματι ὑπομενοῦσι. πολέμων γὰρ τῶν
μὲν ἔξω τειχῶν ἀπεστέρησεν ἀπάντων, τῶν ἔνδον δὲ καὶ ἐν
χερσὶ χρημάτων ἠδυνήθη λαβεῖν οὐδέν. νυνὶ δὲ ἐκεῖνά τε B
ἀπόλωλε καὶ τῶν ἔνδον ὄντων βούλεται ἀποστρεφεῖν, πολέμους
προφασιζόμενος καὶ παρασκευὰς καὶ ἄλλας ἐξαπάτας, ὧν οὐ-
15 δὲν αὐτοὺς πείσει τῶν ὄντων αὐτῷ παραχωρεῖν, εἰ μὴ βού-
λοιτο βιάζεσθαι φανερῶς καὶ διαφθεῖρειν. τοιαῦτα μὲν καὶ
πολλῷ δεινότερα τούτων πρὸς τοὺς ἄλλους διεδίδοτο, καὶ θό-
ρυβος ἦν καὶ ἀταξία, καὶ πάντες ὁμοίως πρὸς τῶν χρημά-
των ἀνένεον τὴν εἰσφοράν. βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο, συν-
20 εῴρα μὲν ἤδη τῶν συνέσκενακότην τὴν κακίαν καὶ ὄρητο
κολάζειν τοὺς ἐπὶ τοιαῦτα ἐνάγοντας τὸν δῆμον, ἄτοπον ἢ C
γούμενος καὶ παντελῶς ἔξω τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου πί-
πτον, διὰ τὴν τινῶν ἀγνώμοσύνην τῆς τῶν ἄλλων ἀπάντων

nentes communi commodare, maxime ut ipsorum improbitas tegere-
tur, nec videretur propter bellum contra imperatorem afflictum ac
perditum Romanum imperium, (siquidem et post pacem et post
omnes ab imperatore subiugatos nulla fuisset subsecuta commoditas,
nullae malorum induciae,) et ipsi tumultuabantur, ut aes nequa-
quam collaturi, et aliis idem dabant consilium, male admodum se-
cum actum iri diceates, si, quae imperator antea, adhuc hostis, con-
ficere nequisset, ea nunc propter benevolentiae et sollicitudinis si-
mulationem ab ipso ferant. Nam dum bellaret, omnem suburbano-
rum diripuisse pecuniam: quae intra urbem et in manibus civium
esset, de ea auferre nihil potuisse. Nunc et illam deperdidisse, et
hanc avertere velle, nescio quos apparatus bellicos et alias quasdam
fallacias praetextendo: quorum nihil tantum apud eos valiturum sit,
ut illi bonis suis cedant, nisi forte vim manifestam adhibuerit et
caedibus saevierit. Huiuscemodi et his tetriora in vulgus dissemi-
nabantur, existebantque tumultus et perturbatio, et omnes pariter
contribuere pecuniam abnuebant. Imperator, his auditis, praestigias
ac dolos improborum artificum intelligebat, et populo earum turba-
rum auctores poenis subdere parabat, stultum et ab omni honestate
iustitiaque alienum ducens, ob quorundam perversitatem ceterorum

- A.C. 1347 σωτηρίας καταμελεῖν. ἵνα δὲ μὴ δοκοῖη μὴ τῆς κοινῆς ὠφελείας ἕνεκα, ἀλλὰ τοῦ προσκεῖσθαι Ἄννη τῇ βασιλίδι τοὺς ἄνδρας πρότερον ἀμνυόμενος κολάζειν εὐπροσώπου προφάσεως εὐπορήσας, αὐτοὺς τε ἠφίει ἀτιμωρήτους καὶ τῆς ἄλλης πράξεως ἀπάσης κατημέλει, πολλὰ ἀγανακτῶν καὶ ἀνιώνος, ὅτι 5 μὴ προπαρασκευάζοιτο πρὸς τοὺς ἐπιφυησομένους πολεμίους, ἀλλ' ἅμα ἀναγκασθήσεται τοῖς τε πολεμίοις ἀντιτάττεσθαι, καὶ χρήματα καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἀναγκαῖα D ἔκπορίζειν. τότε μὲν οὖν διὰ ταῦτα τῶν καλῶς ἀπέσχετο βεβουλευμένων, ὅπερ ὕστερον οὐκ ὀλίγον ἔβλαψε τὰ πράγματα. εἰ γὰρ, ὡς περ ὁ βασιλεὺς διανοεῖτο τότε, ναυτικὴν V. 582 δύναμιν συνίστη καὶ τριήρεις ὠπλιζεν ἐπὶ τῆς θαλάττης τὴν ἀρχὴν, οὐκ ἂν τοσαῦτα ὑπὸ Λατίνων τῶν κατὰ τὸν Γαλατῶν τὰ Ῥωμαίων ἔκακοῦτο πράγματα. μετὰ μικρὸν δὲ καὶ ἄλλη τις ἐπεφύετο ἐπιβουλῇ. τῶν γὰρ συγκλητικῶν τινες ἐκ 15 τῶν πρότερον πολεμούντων βασιλεῖ, καὶ ἄλλους τῆς αὐτῆς κεραμείας προσεταιρισάμενοι, βασιλέα τὸν νέον Ἰωάννην ἐβούλοτο, οὐδὲν βασιλίδος συνειδυίας τῆς μητρὸς, ἐξαπατήσαντες, οἷα νέον καὶ οὐπω φρονήματος ἀνδρὶ προσήκοιτος ἐπιλημμένον, σὺν αὐτῷ εἰς τὸ Γαλατῶ φρονήριον διαδιδράσκειν 20 καὶ πόλεμον αἶρεσθαι πρὸς βασιλέα τὸν κηδεστὴν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ πολλοὺς προσθήσεσθαι τῶν Βυζαντίων. μηνυθείσης δὲ τῆς ἐπιβουλῆς τῷ βασιλεῖ, δίκας ἔδοσαν τῆς κακουργίας οἱ συσκευασάμενοι, εἰς δεσμοτήρια ἐμβληθέντες· χρόνον δὲ 9. καλῶν P.

omnium salutem flocci pendere. Verum enim vero, ne illos, non communi spectato emolumento, sed quod prius ab Anna Augusta stetissent, specioso quodam praetextu ad poenam vocare seseque ulcisci putaretur, iis plectendis supersedit, totumque negotium reliquum neglectui habuit, multum iratus ac moestus, quod se contra hostes emersuros instruere non posset, sed simul illis resistere, simul pecuniam et alia bello opportuna conquirere compelleretur. Hanc ob causam tum a bene cogitatis destitit, quod postea rei publicae insigni nocumento fuit. Si enim, quod meditabatur, navali exercitu comparato, triremes ad obtinendum mare ornavisset, non ita res Romana a Latinis Galataeis pessumdata fuisset. Brevi post novae exortae sunt insidiae. Quidam namque de proceribus palatinis, hostibus antea et oppugnatoribus imperatoris, aliis item ex eadem filina in coetum pellectis, Ioannem imperatorem, matre imperatrice nescia, ut adolescentem nec adhuc iudicio maturum, decipere volebant, et cum eo in oppidum Galatam transfugientes, bellum adversum socerum imperatorem moliri, cum spe, Byzantium complures sese socios addituros. Insidiis delatis, huius machinae fabricatores sceleris sui poenam in carcerem traditi persolverunt: quos non longo tem-

ὀλίγον παρελθόντος, συγγνώμην τε αὐθις παρέσχετο ὁ βασι- A. C. 1347
 λεύς τοῖς ἀμαρτήσασι, καὶ τῶν δεσμοωτηρίων ἀπολύσας αὐ-
 θις ἐχρῆτο, ἧ ἕκαστος ἐπιτηδείως εἶχε. B

ζ. Τῶν Καντακουζηνῶ δὲ τῷ βασιλεῖ κατὰ τὸν πόλεμον
 5 συνόντων οἱ μάλιστα ἐπιφανέστεροι προσελθόντες, ἀδικεῖσθαι
 ἔφασαν καὶ βίαν ὑπομένειν παρ' αὐτοῦ ἀναγκάζοντος ὄρκους ἐπὶ
 δουλείᾳ παρέχεσθαι βασιλεῖ τῷ νέῳ καὶ βασιλίδι τῇ μητρὶ, οὐ- C
 δέποτε δυνησομένοις καθαρῶς καὶ ἀδόλως καταλλάττεσθαι αὐ-
 τοῖς, ἀλλὰ καὶ καιρὸν ἐπιτηροῦσιν ἐπιτίθεσθαι καὶ διαφθεῖρειν.
 10 τοῦτο δὲ οὐδὲ μακρὰν ἀνοίας ἂν δόξῃε παρ' εὐ φρονοῦσιν,
 εἰ αὐτοὶ μὲν πολλὰ κατὰ τὸν πόλεμον ὑπομεμενηκότες δυσ-
 χερῆ, καὶ νῦν μετὰ τὴν νίκην δουλεύσουσι τοῖς πολεμήσα-
 σιν, οὐδὲ ἀντιβλέπειν δυνάμενοι διὰ τοὺς ὄρκους, ἐκεῖνοι δὲ
 15 λονται, ἀποκτενοῦσιν. ἰδοὺ γὰρ εἰ προὔχωρησεν αὐτοῖς ἡ
 νῦν ἐπιβουλή, οὐδὲν ἂν ἐκόλυεν ἢ ἀποθνήσκειν νικηθέντας,
 ἢ ἀντισχόντας πρὸς τὸν πόλεμον, αὐθις ἐν τοῖς προτέροις
 εἶναι κακοῖς στρατεύοντας κατὰ τῶν ὁμοφύλων καὶ καταστα- D
 σιαζομένους, ὥσπερ καὶ πρότερον ὑπὸ τῶν δῆμων, καὶ δη-
 20 μεύσεις ὑπομένοντας καὶ δεσμοωτήρια καὶ ἄλλα αἴτια τοῖς προ-
 τέροις παραπλήσια. ἤξιόν τε καὶ αὐτοῖς τοὺς ὄρκους δια-
 λελύσθαι καὶ πράττειν, ἧ αὐτοῖς δοκεῖ συμφέρειν. καὶ πρό-
 τερόν τε γὰρ ἀναγκασθέντες ὑπ' ἐκείνου τοὺς ὄρκους ἀκου-
 σίως παρασχέσθαι, καὶ νῦν, ἐπειδὴ πρῶτοι παραβεβήκασιν
 25 ἐκεῖνοι, οὐδεμίαν αὐτοῖς αἰτίαν εἶναι, εἰ πρόνοιάν τινα ποι-

pare interiecto, data venia, emisit, eorumque opera, ut quisque vo-
 lebat, de integro usus est.

7. Porro illustrissimi genere, qui castra Cantacuzeni secuti fue-
 rant, cum conveniunt, seque iniuria affici et violenter ab eo haberi,
 conqueruntur, quando imperatori iuniori et matri imperatrici servi-
 tutem iurare cogat, qui pure sincereque ipsis reconciliari nunquam
 possent, sed occasionem captarent, qua eos adorientes interficerent.
 Hoc vero sapientibus propemodum delirum videri posse, si, cum bello
 multa laboriosa et aspera subierint, nunc in victoria hostibus ser-
 viant, quos propter iusiurandum nec intueri libere audeant; qui, si
 iurata servant, ipsis imperaturi, si periuri fiant, cum liberit, ipsos
 occisuri sint. Nam ecce, si nunc insidiae ipsis procederent, nihil
 prohibitorium, aut occidi victos, aut armis resistentes rursum priori-
 bus implicari miseris, contra homophylos pugnantes et populari se-
 ditione, ut antea, exagitatos, publicationesque bonorum et carceres
 et alia quaecumque antecedentium similia sustinentes. Proinde ora-
 bant, ut sacramenti dandi religione soluti, sibimet consulendi pote-
 statem acciperent. Nam et prius ab ipso compulsos iuravisse, et

A. C. 1347 οἴντο ἑαυτῶν. τοιαῦτα μὲν τῶν Καντακουζηνῶ τῷ βασιλεῖ προσκειμένων οἱ ἐν τέλει εἶπον. βασιλεὺς δὲ οὐκ ἔφρασκεν ἐφ' οἷς ἕτεροι ἐξήμαρτον, ἑτέροους εὐθύνειν εἶναι δίκαιον. βασιλὶς τε γὰρ οὐδὲν ἤδει τῶν γεγενημένων, ἀλλὰ τὰ ὁμομοσμένα πάντα μετὰ ἀκριβείας φαίνεται φυλάττουσα, καὶ 5

P. 727 βασιλεὺς ὁ υἱὸς οὐ δίκαιος εὐθύνεσθαι διὰ τὴν ἡλικίαν, εἰ V. 583 καὶ τοῖς εἰς ἡμᾶς συνέπραττεν ἀγνωμονοῦσι. μάλιστα δὲ ἐκείνων τὴν ἀβελτηρίαν καὶ τὴν ἀνοιαν θανατῶσαι, εἰ μετὰ τοσαύτας ἀποδείξεις τῆς εἰς βασιλίδαν εὐνοίας καὶ τοὺς παῖδας, ἔτι διπλᾶ περὶ αὐτοῦ λογιζονται καὶ ἀμφισβητοῦσιν, 10

εἰ διὰ τέλους εὐμενῆς αὐτοῖς μενεῖ. τὸ μὲν γὰρ ἐν μεγάλοις αὐτὸν τὴν φιλοτιμίαν ἐπιδείκνυσθαι, καὶ οἷα οὐπω πρότερον τοῖς Ῥωμαίων βεβασιλευκόσιν οὐδέσιν ἐφιλοτιμήθη, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοὺς βασιλίδι προσκειμένους μὴ δύνασθαι πιστὰ ἡγεῖσθαι, οὐδὲν ἀπεικός. τίτι γὰρ τῶν προτέρων τοῦτο βα- 15

Βσιλέων ἐτολμήθη, ὥστε μετὰ τὴν τῶν ἀντιπάλων ἦτταν καὶ τὸ πᾶσαν ὑφ' ἑαυτοὺς ποιήσασθαι τὴν ἡγεμονίαν, αὐτοὺς συναρχοντας αἰρεῖσθαι τοὺς προτέρους βασιλεύοντας· μᾶλλον δὲ, εἰ δεῖ τάλκηθές εἰπεῖν, τὸ πλέον προσνέμειν τῆς ἀρχῆς ἐκείνοις, οἷα δὴ ἐκείνου μὲν ἐπὶ χρόνον τινὰ τοῖς πράγμασι χρη- 20

σομένου, ἐκείνοις δὲ καὶ πρὸς παίδων διαδοχὴν μενούσης τῆς ἀρχῆς; πάντως οὐδενί. τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι ἐκείνοις μὲν οὐδὲν ἕτερον ἐσπουδάζετο, ἢ ἐξ ἑτέρων εἰς ἑαυτοὺς μεταγείν

11. φανῆ M. mg.

nunc, quoniam illi priores deliquerint, si ipsi iam sibi providerint, culpa carituros. Haec illustres viri, addicti Cantacuzeno, dixerunt. Quibus respondit, iniustum esse, alios peccasse et alios plecti. Nam imperatricem facti non esse consciam, et quae iurata sint, servare diligenter omnia, filiumque imperatorem, quamvis malevolos adiuverit, ob consilii imbecillitatem, ut adolescentem, debere excusari. Illorum stultitiam temeritatemque se admirari, cum post tam clara benevolentiae suae in imperatricem ac filios argumenta adhuc, utrovis distracta cogitatione, ambigant, ecquid ad finem in ea perseveraturus sit. Quia enim in arduis elaborarit, et quae nemo Romanorum imperatorum efficere tanta contentione studuerit, propterea amicos imperatricis fidelem ipsum fore non credere, nihil esse absurdum. Neminem enim ex superiorum temporum imperatoribus post debellatos adversarios et redactum sub se universon imperium, qui prius imperarant, denuo collegas adsciscere ausum fuisse, immo si, quod res est, fateri velimus, potiore imperii partem illis attribue-re, ut se nimirum ad tempus aliquod regnatura, illis vero etiam ad liberos imperium transmissuris. Causam fuisse, quod in eo omnis eorum cura evigilaret, omnis cogitatio verteretur, quomodo ab aliis imperium ad se transferrent. Alia se via incessisse; ab initio enim

τὴν ἀρχὴν, ἑτέρου δὲ ἔμελεν οὐδενός, ἐκεῖνον δὲ οὐχ οὕτως, A. C. 1347
 ἀλλὰ τὸ μὲν ἔξαρχῆς εἶναι σπουδαζόμενον, σωτῆρα καὶ κη-
 δεμόνα φαίνεσθαι τῶν βασιλέως τοῦ φίλου παίδων καὶ μη- C
 δὲν ἀνάξιον τῆς εἰς ἐκεῖνον φιλίας ὁρᾶσθαι ποιούντα καὶ μετὰ
 5 τελευτῆν, τὸ δ' ὕστερον ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν βασιλείαν, οὐ προ-
 αιρέσεως ἰδίας εἶναι, οὐδ' ἐπιθυμίας τιμῆς βασιλικῆς, (τὴν
 ἴσην γὰρ ἐξῆν καρποῦσθαι μένοντα καὶ ἐπὶ σχήματος,) ἀλλὰ
 τῆς ἀνάγκης, ἥδη τοῦ ἐμφυλίου πολέμου κεκινημένου. σώ-
 ζεσθαι γὰρ ἑτέρως οὐκ ἔνῃν, οὕτω καταψηφισθέντα τὴν ἐπὶ
 10 θάνατον ἐρήμην. οὐδὲν μὲν οὖν θαυμαστὸν ἔφρασκεν, εἰ καὶ
 ἐκεῖνοι τοῖς οὕτω μεγάλοις ἀπιστοῦσιν, ἐκεῖνο δὲ δίκαιον αὐ-
 τῶν κατηγορεῖν, εἰ καὶ μετὰ τὴν ἐναργῆ τῶν πραγμάτων ἔκ-
 βασιν ἔτι δυσνοεῖν αὐτὸν περὶ βασιλίδα καὶ τοὺς παῖδας οἴ-
 ονται. εἰ γὰρ τοιαύτην εἶχε γνώμην, οὐκ ἂν προήκατο τὸν D
 15 καιρὸν, ἡνίκα Βυζαντίου μὲν ἐκράτει βία, ἔλων τοῖς ὅπλοις,
 βασιλῆς δὲ μετὰ τῶν παίδων ἐν βασιλείοις ἐπολιορκεῖτο, ἐπι-
 κουρία δὲ οὐδαμῶθεν ἦν, ἀπορία δὲ τῶν ἀναγκαίων παν-
 τελῆς, καὶ οἱ συνόντες ἐπεβούλευον, καὶ κομιδῇ πάντα ἦσαν
 ἐν στενῷ· νεῦσαι δὲ ἐξήρκει μόνον καὶ πάντας ἄρδην ἀπο-
 20 λέσθαι. εἰ δὲ τότε πάντα πράττειν ἔχων εὐχερῶς, οὐ τὰ
 ἥδιιστα μᾶλλον ἢ τὰ βέλτιστα ἠθέλησε, καὶ ὅρκους παρῆ-
 σχετο ἐπ' ἀμνηστία τῶν κακῶν, ἀνάγκης οὐδεμιᾶς ὑπόουσης,
 καὶ τὴν θυγατέρα ἐξέδωκε τῷ νέῳ βασιλεῖ καὶ πάντα ἔπρα-
 ξεν, ὅσα οὐδ' ἂν εἷς τῶν ἄκραν εὐγνώμοσύνης ἐννοούντων ἤλ-

id operam dedisse, ut constaret, se filiorum amici imperatoris de-
 functi tutorem et servatorem esse, ac nihil etiam post obitum il-
 lius amborum amicitia indignum perpetraret. Quod vero postea in
 imperium venerit, non id sui arbitratus ac voluntatis, neque ambi-
 tionis, quia honores imperatorios sitiret, (quos etiam, habitu retento,
 consequi licuerit,) sed necessitatis fuisse, bello civili iam flagrante
 videlicet: aliter quippe, capite suo absentis iam devoto et consecrato,
 saluum esse non potuisse. Quare nihil mirum, si et illi tam inusi-
 tatis fidem derogent. Illud in ipsis iure accusandum, si post rerum
 eventum adeo clarum adhuc eum imperatrici et filiis eis infensum
 arbitrentur. Etenim si haec sibi mens fuisset, vi et armis occupato
 Byzantio, cum ea et filii in palatio obsiderentur, auxilium nusquam
 appareret, rerum necessariorum extrema urgeret inopia, domestici in-
 sidiarentur, et omnia ferme in angusto illis essent, tantumque nutus
 ad omnes funditus delendos sufficeret, opportunitatem e manibus di-
 missurum non fuisse. Quodsi tunc, quando nullo impedimento fa-
 cere quidvis poterat, non iucundissima, sed utilissima maluerit in-
 iuriarumque oblivionem iuraverit, cum necessitas nulla moneret, et
 filiam adolescenti imperatori locaverit omniaque praestiterit, quae

- A. C. 1347 πισεν ὑπερβολὴν, τίν' ἔχει λόγον ὑποπεύειν νῦν καὶ νομίζειν,
 P. 728 ὀφθήσεσθαι ποτε κακὸν περὶ βασιλέα τὸν γαμβρόν, ἀλλ' οὐ-
 δεμίαν ἀπολείπειν ἀνοίας ὑπερβολήν; „ταῦτα μὲν οὖν” ἔφα-
 σκεν „ἐκείνοις τε ἔλεγχος πρὸς τὴν ἀγνωμοσύνην καὶ ὑμῖν
 πρὸς τὴν ἀξίωσιν ἀπολογία. οὐ γὰρ δίκαια οὐδὲ ἄλλως ἐν-
 νοεῖσθε δυνατά. βασιλέα γὰρ τὸν ἐμὸν γαμβρόν οὔτε ἀπο-
 κτείνειν δυνατόν, οὔτ' ἀποστερεῖν τῆς βασιλείας μετὰ τῆς
 θυγατρὸς τὸν γάμον. οὔτε μὴν βασιλίδι τῇ μητρὶ δίκαιον ἐγ-
 καλεῖν ἐφ' οἷς οὐδὲν συνήδει, ἀλλὰ πᾶσαν αὐτοῖς προσάγειν
 βούλομαι πάντας, καὶ τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν αἰδῶ, καθὼς προσ-
 ἦκει βασιλεῦσι. τοὺς δ' ἀγνωμονήσαντας ἐκείνους καὶ ῥά-
 Βψαντας τὴν ἐπιβουλήν ἐγὼ τὰς ἀξίας τῆς ἐπιτοκίας ἀπαιτή-
 σω δίκας.” ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τοιαῦτα τοῖς ἐν τέλει διε-
 λέχθη, ἐφ' οἷς ἤλπιζον αὐτὸν ἐξορμήσειν ἐπὶ τὸ κακῶς περὶ
 V. 584 βασιλίδα διατίθεσθαι καὶ βασιλέα τὸν γαμβρόν. ἐπεὶ δὲ
 ἐκεῖνοι ἔγνωσαν ἀνηνῆτοις ἐπιχειροῦντες καὶ, τὸ λεγόμενον,
 τόξεύοντες εἰς οὐρανὸν, ἀπογνόντες τὸ ἐκεῖνον μεταπέθειν,
 ἐπὶ βασιλίδα ἐχώρουν τὴν Εἰρήνην, οἰόμενοι περιγενήσεσθαι
 ἐκείνης καὶ πείσειν αὐτοῖς προσέχειν, ὡς λυσιτελῆ βουλευο-
 μένοις. ὡς δὲ καὶ αὐτὴ ταῖς ἴσαις ἢ καὶ αὐστηροτέραις ἡ-
 μείβετο ἀπολογίαις, καὶ παύεσθαι ἐκέλευε μεγάλας αὐδῆς
 C συμφοραῖς τοὺς Ῥωμαίους ἐπιχειροῦντας περιβάλλειν, ὥσπερ
 τοὺς ἐλέγχους αἰσχυνθέντες, οἱ μὲν καὶ παντελῶς ἡσύχασαν,
 19. βοσκευομένοις P.

nec a summa bonitatis excellentia quispiam speravisset, cur sine ratione nunc suspicentur, et aliquando in generum imperatorem improbum repertum iri et in cum nihil amentiae praetermissurum existiment? „Haec igitur,” inquit, „et illis ad iniquitatem eorum redarguendam et ad petitioni vestrae respondendum dixerim. Nec enim aequa, addo, nec quae fieri queant, cogitatis. Imperatorem enim generum meum occidere non possum, neque post collocatam filiam meam imperio deturbare. Neque vero matrem eius Augustam ob ea, quorum conscia non est, accusare decet. Quin ego ambos ea benevolentia et veneratione coli volo, quam maiestas imperatoria postulat. A sceleratis autem illis et insidiarum compositoribus meritas periurii poenas expetam.” Haec fuit imperatoris ad proceres oratio pro eo, quod ipsum in odium imperatricis et generi imperatoris erupturum speraverant. Qui ut se operam perdere, et, quod proverbio fertur, in coelum iaculari, agnoverunt, illius mutatione desperata, ad Irenem imperatricem se contulerunt, rati, eam se expugnatos persuasurosque, ut sibi, tamquam bene monituris, aures daret. Ceterum ubi illa eadem vel etiam severiora respondit atque a Romanis iterum magnis calamitatibus obruendis facessere iussit, nonnulli quidem reprehensionibus istis pudefacti, omnino quieverunt:

ἔνιοι δὲ αὐτῶν, ὅσοις ὁ βίος ταραχῆς ἀνάπλεως καὶ θορυβῶ- A. C. 1347
 δης ἦν, ἤσυχάσαντες ἐπὶ μικρὸν, ἔπειτα Ματθαῖον ἔπεισαν
 τὸν βασιλέως υἱὸν, Διδυμότειχον καὶ τὴν Ἀδριανοῦ καὶ τὰς
 περὶ αὐτὰ πολίχνας κατασχεῖν, ἰδίαν συστησάμενον ἡγεμονίαν
 5 μετ' αὐτῶν. πρόφασις δὲ ἦν καὶ πρὸς ἐκεῖνον τῆς ἀποστασίας
 τοῖς στασιασταῖς, ὅτι βασιλεὺς ὁ πατὴρ μετὰ τοὺς μυρίους
 πόνους καὶ κινδύνους καὶ τὴν πολλὴν ἀπόδειξιν τῆς εἰς αὐτὸν
 εὐνοίας, ἐπεὶ περιεγένοντο τῶν πολεμίων, τῇ περὶ βασιλέα Ἰω-
 ἀννην τὸν γαμβρὸν εὐνοία οὐ μόνον ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς περὶ D
 10 αὐτὸν ἅπαντας προτιμήσαι, καὶ τὰ τε ὄντα αὐτοῖς ὑπ' ἐκείνων
 πρότερον ἤρπασμένα, οὐκ ἐάσειεν ἀπολαμβάνειν, ἀλλ' ἔχοντας
 περιορᾶν, ἢν ἀλγῶσι μᾶλλον, καὶ πᾶσαν πρόνοιαν ποιοῖτο τὴν
 δυναστείαν τῷ νέῳ βασιλεῖ περιποιεῖν· ὅς καὶ νῦν μετὰ τῶν
 προσκειμένων ἀδειήσας τοὺς ὄρκους, βουλευσείε δρασμὸν.
 15 ἂ εἰ προὔχῳρει κατὰ γνώμην, οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν αὐτῆς εἶναι
 ἐν πολέμοις καὶ κινδυνεύειν καὶ περὶ τῆς σωτηρίας αὐτὸν τε
 καὶ πάντας αὐτοὺς ὁμοίως. ἂ ἐκέλευον αὐτὸν ἐν φροντίδι
 τίθεσθαι καὶ μὴ οὕτως ἀπερισκέπτως τῶν κινδύνων περιμέ-
 νειν τὸν καιρὸν, πράττοντα μηδὲν ὑπ' ἀβουλίας, ἀλλὰ πρό- P. 729
 20 νοιάν τινα αὐτοῦ ποιεῖσθαι καὶ αὐτῶν, ἢν, εἰ βασιλεὺς ὁ
 γαμβρὸς γένοιτο τῆς ἀρχῆς ἀπάσης ἐγκρατῆς, ἢ τοῦ πατρὸς
 βασιλέως τελευτήσαντος, ἢ τρόπῳ δὴ τινι ἑτέρῳ, ἔξω κινδύ-
 νων αὐτὸς μετὰ τῶν φίλων εἴη. μηδὲ γὰρ οἶεσθαι ποτε εὐ-
 νοήσειν αὐτῷ βασιλέα τὸν γαμβρὸν, ἀλλ' ἀμνηεῖσθαι πάντα
 10. προτιμήσοι P. 15. ἐκώλυον P. 16. καὶ ante περὶ om. M.

alii, homines in omni vita turbulenti ac seditiosi, cum pausam ali-
 quantam fecissent, Matthaeum filium induxerunt, ut Didymotichum,
 Adrianopolim et in circuitu oppidula occuparet, ipsisque adiu-
 vantibus, proprium principatum fundaret. Factiosis ad illum de-
 ficiendi invitamentum et occasio erat, quod pater imperator post
 mille labores atque pericula et amorem praecipuum erga eos de-
 monstratum, hostibus devictis, Ioannem generum, nec illum dum-
 taxat, sed familiares eius omnes benevolentia praeferreret, nec sineret
 bona, quibus essent ab illis mulctati, recipere, sed retinere ea pa-
 teretur, despectis iis, qui amiserant, ut dolerent amplius, et enixe
 laboraret, ut imperatori iuniori imperium conservaret, qui et nunc,
 spretis iuramentis, cum coetu suo fugam meditaretur. Quae si irent
 ex sententia, nihil obstiturum, quin iterum bellum habeant, perin-
 deque, ut antea, cum ipso omnes de salute contendant De his ut
 sollicito cogitaret, nec in otio stulto inconsiderate periculi tempus
 exspectaret, monebant, sed sibimet illisque prospiceret, ut, si im-
 perator, maritus sororis, vel mortuo patre, vel alio quodam modo to-
 tius imperii potens evaderet, ipse cum amicis extra discrimen esset.
 Ne enim Ioannem, imperatorem et affinem, unquam sibi amicum fore

A. C. 1347 τρόπον καὶ σπουδάσειν ποιεῖν ἐκ μέσου, οἴομενον ἀμφισβητήσειν αὐτῷ περὶ τῆς βασιλείας, οἷα δὴ καὶ αὐτὸν βασιλέως ὄντα παῖδα καὶ δίκαιον ὄντα τὴν πατρῴαν ἀρχὴν κληρονομεῖν· συνεβούλευόν τε τὰς εἰρημένας πόλεις ὑποποιεῖσθαι καὶ τῆς ἄλλης ἡγεμονίας Ῥωμαίων ἀποτεμεῖν οὐ παντάπασι, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀποστασίαν δεήσεσθαι αὐτῶν βασιλέως Β τοῦ πατρὸς, ὥστε ὄρκους παρασχέσθαι συστρατεύεσθαι μὲν ἐκείνῳ μετὰ τῆς ἐγκαθιδρυμένης στρατιᾶς αὐτοῦς, ὅποι ἂν κελεύοι, τὴν δ' ἄλλην ἅπασαν ἀρχὴν τῶν πόλεων εἶναι πρὸς αὐτὸν, καὶ ζῶντος τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τελευτῆν. οὕτω γὰρ 10 ἐν ἀσφαλείᾳ ἔσεσθαι αὐτὸν τε καὶ φίλους, καὶ βασιλέα τὸν γαμβρὸν, κἂν βούλοιο, μηδὲν δυνήσεσθαι δεινὸν ἐπάγειν. οἱ μὲν οὖν τοιαῦτα παρήκον, ἡρέμα τὸν νέον εἰς ἀποστασίαν ἄγοντες καὶ σπέρματα καταβάλλοντες πονηρὰ τῆς μετὰ ταῦτα πονηροτέρας ἔσομένης βλάβης.

C ἦ. Πειθόμενος δὲ αὐτοῖς τοῦ βασιλέως ὁ υἱὸς διὰ τοὺς V. 585 ἐπισειομένους φόβους καὶ κινδύνους, ἐπεχείρησε τῷ ἔργῳ, ἧ ἐκείνοι ἐβουλεύοντο, καὶ τὰς πόλεις ἀφίστη πρὸς ἑαυτὸν, γνώμην ἔχων ὡς ὕστερον δεησόμενος βασιλέως τοῦ πατρὸς, τὴν D μὲν ἀρχὴν τῶν πόλεων αὐτὸν ἔχειν διὰ βίου, τελεῖν δὲ ὑπὸ τὴν αὐτοῦ τε καὶ βασιλέως τοῦ γαμβροῦ ἡγεμονίαν. ἐπεὶ δὲ ἐπίθετο ὁ βασιλεὺς, ὀργῇ μὲν ἐφέρετο ἀκράτῳ πρὸς τοὺς τὰ τοιαῦτα πεπεικότας καὶ ἤδη ὠρμητο πρὸς τιμωρίαν. ἔπειτα 15

16. πυθόμενος P.

duceret, sed ultorem quacumque ratione enixurumque, ut eum vita multet, dum secum de imperio, ut et ipsum imperatoris filium, pro debita sibi hereditate controversaturum opinabitur: erantque auctores, ut oppida supra nominata sub se redigeret, ac de reliquo corpore imperii avelleret, non quidem penitus, verum ita, ut post defectionem rursus patrem imperatorem rogaret, liceret iuramento firmare, militaturos ipsi cum collocatis ibi praesidiis, quo eos vocaret: omne ius reliquum earum urbium, patre vivo ac mortuo, penes se resideret: sic namque et se et amicos secure victuros, et imperatorem, sororis virum, etiam volentem, nihil damnosum inferre posse. Hac cohortatione sensim iuvenem ad defectionem impellebant, malaque semina peioris deinde germinis iaciebant.

8. Motus eorum consilio filius imperatoris propter incussum timorem ac pericula, rem incipit, ut illi voluerant, et oppida a fide patris ad suam abducit, deliberatum habens deinde orare patrem, ut in ea imperium sibi, quoad vixerit, retinere liceret, principatus autem in potestate ipsius et affinis imperatoris esset. Cantacuzenus, intellecto negotio, adversum suasores longe iratissimus, iam in eos vindictam parturiebat. Postea tamen iram mansuetudine temperans,

ἡμερότῃτι κεράσας τὸν θυμὸν, (ἦδει γὰρ ἐπιεικείᾳ ῥᾶον προσ- A. C. 1347
 ἀξόμενος τὸν υἱόν,) Εἰρήνην βασιλίδα τὴν ἐκείνου μητέρα
 ἐπέμπε διαλλάξουσιν ἐκεῖνον τῷ πατρὶ καὶ τῶν ἀτόπων ἐρ-
 γῶν ἀποστήσουσαν. ἣ δὲ ὄφθεισα μόνον τῷ νιῷ, ῥᾶστα πάν-
 5 τα τὰ προσκόμματα διέλυε καὶ τὰς ὑποψίας. ἦν γὰρ οὐ
 συνετὴ μόνον καὶ δεινὴ χρήσασθαι πράγμασι μεγάλοις καὶ
 μεταποιῆσαι, ἣ ἐβούλετο, ἀλλὰ καὶ Ματθαῖον τὸν υἱὸν ἔξο- P. 730
 χως τῶν ἄλλων μᾶλλον φιλοῦσα παίδων καὶ φιλουμένη ὑπὲρ
 αὐτοῦ. ὄφην οὐδὲ λόγων ἐδεήθη πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἐκέλευε
 10 μόνον, καὶ πάνθ' ὑπήκουεν ἐκεῖνος. ἔπειτα τοὺς τῆς στάσεως
 αἰτίους λόγοις ἐπιπλήξασα καὶ ἀπειλήσασα τὰ δεινότατα, εἰ
 τοιαῦτα αὐθις πανουργεύνοντο, (ἦσαν γὰρ αὐτῇ τῶν καθ' αἴ-
 μα προσηκόντων,) καὶ τὸν υἱὸν, ὥσπερ καὶ πρότερον, πάνθ'
 ὑπέκοντα προθύμως ἀποδείξασα βασιλεῖ τῷ πατρὶ, ἀνέστρε-
 15 φε. γενομένη δὲ ἐν Βυζαντίῳ, Ἀνδρόνικον εὗρε τὸν νεότε-
 ρον ἀποτεθνηκότα τῶν υἱῶν ὑπὸ τοῦ τότε ἐνοκῆψαντος λοιμοῦ,
 ὅς ἐκ τῶν Ὑπερβορέων πρῶτον ἀρξάμενος Σκυθῶν, πάντα
 ἐπέδραμε σχεδὸν τὰ παρᾶλια τῆς οἰκουμένης καὶ τὸ πολὺ B
 διέφθειρε τῶν ἐνοικούντων. οὐ γὰρ Πόντον μόνον διῆλθε
 20 καὶ Θράκην καὶ Μακεδονίαν, ἀλλὰ καὶ Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν
 καὶ νήσους ἀπάσας, Αἴγυπτόν τε καὶ Λιβύην καὶ Ἰουδαίαν
 καὶ Συρίαν, καὶ κύκλω πᾶσαν σχεδὸν τὴν οἰκουμένην. οὕτω

16. ἀπὸ M. λοιμοῦ. Imitatur in seqq. Thucydidem fere ad
 verbum, neque in hac solum pestilentiae descriptione, sed in
 locis quam plurimis, ut exemplis ostendit Spengelius in Seebo-
 dii Bibl. Crit. a. 1829. num. 87. p. 384.

quod sciret, lenitate facilius conciliatum iri filium, Irenen coniu-
 gem, eius matrem, misit, a qua cum patre in gratiam reduceretur
 atque ab incepto nefario revocaretur. Illa ad spectu solo omnia offen-
 dicula suspicionesque facillime sustulit. Erat enim femina non so-
 lum prudens et usu magnarum rerum, quas ad arbitrium commu-
 taret, perita, sed et filium Matthaëum ante alios liberos amabat ipsa,
 et redamabatur ab eo mirabiliter. Quare nec longa oratione indiguit,
 sed verbo tantum mandavit, illeque mandanti morem perfecte ges-
 sit. Deinde discordiarum auctoribus obiurgatis cum minis gravissi-
 mis, si rursus in tali scelere, quam essent callidi, ostenderent,
 (erant enim ei consanguinitate iuncti,) et filio ad pristinam plenam-
 que obedientiam patris reducto, Byzantium reversa est, ubi mini-
 mum natu Andronicum pestilentia extinctum reperit, quae tunc
 grassabatur quaeque a Scythiis Hyperboreis incipiens, ferme omnes
 oras maritimas pervasit magnamque indigenarum partem absumpsit.
 Nec enim Pontum tantummodo, Thraciam, Macedoniam, sed etiam
 Helladem, Italiam, insulas omnes, Aegyptum, Libyam, Iudaeam,
 Syriam et orbem fere universum in circuitu permensa ac pervagata

A. C. 1347 δὲ ἦν ἄμαχον τὸ κακὸν, ὡς μήτε δίαιταν μηδεμίαν, μήτε ῥώμην σώματος δυνηθῆναι ἀντισχεῖν. πάντα γὰρ ὁμοίως καθήρει καὶ ἰσχυρὰ καὶ ἀσθενῆ σώματα, καὶ οἱ μάλιστα θεραπευόμενοι ὁμοίως ἀπέθνησκον τοῖς ἀπορωτάτοις. ἄνοσον μὲν γὰρ ἦν ἐκεῖνο τὸ ἔτος παντάπασιν εἰς τὰς ἄλλας ἀσθενείας. εἰ δέ τις καὶ προέξαμνέ τι, πάντα εἰς ἐκεῖνο κατέληγε τὸ νόσημα, καὶ οὔτε ἰατρῶν ἐξήρει τέχνη οὐδεμία, οὔτε παρόμοιον πᾶσιν ἦν, ἀλλ' οἱ μὲν αὐτίκα οὐδὲ πρὸς βραχὺ ἀντέχοντες ἀθήμερον ἀπέθνησκον, ἔτιοι δὲ καὶ ἀθωρόν· ὅσοι δὲ ἐπὶ δυοῖν ἀντεῖχον ἢ τρισὶν ἡμέραις, πρῶτα μὲν πυρετῶν κατείχοντο λαβροτάτῳ, καὶ ἐς τὴν κεφαλὴν τοῦ νοσήματος ἐμπίπτοντος, ἀφωνία κατείχοντο καὶ ἀναισθησίᾳ πρὸς πάντα τὰ γινόμενα, καὶ ὡσπερ πρὸς ὕπνον κατεφέροντο βαθύν. ἦν δὲ πον ἀνανήψειαν, φθέγγεσθαι μὲν ἐβούλοντο, δυσκίνητος

D δὲ ἡ γλωσσοῦσα ἦν καὶ ἀδιάφθρωτα τὰ πολλὰ ἐφθέγγοντο, τῶν

V. 586 περὶ τὸ ἰνίον νεύρων νεκρωθέντων, καὶ τάχιστα ἀπέθνησκον. ἑτέροις δὲ οὐκ εἰς τὴν κεφαλὴν, ἀλλ' εἰς τὸν πνεύμονα ἐμπίπτον τὸ κακὸν, φλόγωσίς τε ἦν αὐτίκα πρὸς τὰ ἔνδον, καὶ δριμυείας ἐνεποίει ἀλγυδόνας περὶ τὰ στήθη· ὕφαιμόν τε πτύελον ἀνέπεμπον καὶ πνεῦμα ἄτοπον ἀπὸ τῶν ἔνδον καὶ δυσῶδες· ἢ τε φάρυγξ καὶ ἡ γλωσσοῦσα καταξηραίνόμενα ὑπὸ τοῦ καύσονός, μέλανα καὶ αἱματώδη ἦσαν· καὶ ποτὸν τὸ τε πλεόν καὶ τὸ ἔλασσον ἐν ὁμοίῳ καθειστήκει· καὶ ἡ ἀγρονυμία

7. οὐκ ἔχει M. mg. 9. ἀντίσχοιτες M. mg.

est. Sic autem erat incurabile malum, ut neque ulla diaeta, neque robur corporis posset resistere, cum omnia, aequae valida, ut imbecilla corpora, prosterneret, quique maxima impensa curabantur, non secus, ac pauperrimi, moriebantur. Et vacabat quidem a morbis ceteris annus ille. Quodsi quis etiam ante aliquantum aegrotaret, omnia in illud morbi genus se exonerabant. Mussabat ars medicorum tota. Nec similiter omnes occupabat, sed alii quidem continuo nec paulum durantes, ipso die, quidam ipsa hora ponebant animas. Quotquot autem biduum triduumve restitissent, primum quidem febrim habebant acutissimam, et morbo caput invadente, elingues et ad omnia, quae fierent, stupidi reddebantur, ac velut somno profundo absorbebantur. Sin forte ad se redirent, loqui nitabantur illi quidem, sed haeresciente lingua, multa inarticulata, nervis in occipitio emortuis, promebant, et exspirabant celerrime. Aliis non in caput, verum in pulmones malum incidens, mox praecordia inflammabat, et dolores acutos circum pectus afferebat, et sputa sanguine contacta eiciebant, atque e visceribus spiritus tetrum foras odorem volvebat. Fauces et lingua calore exaruerant, nigra et suffusa sanguine: nec plus proficiebant, si multum, quam si parum bibereut. Somno uti nullo poterant et undequaque ange-

ἐπέκειτό διὰ παντός καὶ ἀπορία πανταχόθεν ἦν ἐπὶ τε ταῖς A. C. 1347.
 ὠλέναις ταῖς ἄνω καὶ κάτω, οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ πρὸς τὰς σια-
 γόνας, καὶ ἕτεροις ἐν ἑτέροις μέρεσι τοῦ σώματος ἀποστάσεις P. 731
 ἐγίνοντο, τοῖς μὲν μεΐζους, τοῖς δὲ ἐλάσσους, καὶ μέλαιναι
 5 φλυκτίδες ἀνεφύοντο. ἑτέροις δὲ ὡσπερ στίγματα μέλαινα
 κατὰ παντός τοῦ σώματος ἐξήνθει, τοῖς μὲν ἀραιά τε καὶ
 διαφανέστερα, τοῖς δ' ἀμυδρότερα καὶ συνεχῆ· καὶ πάντες
 ὁμοίως ὑπὸ πάντων ἔθνησκον. τοῖς μὲν γὰρ τὰ πάντα ἐπε-
 γίνετο, τοῖς δὲ πλείω ἢ ἐλάσσω, οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ ἐν τῶν
 0 πάντων ἤρκεσε πρὸς θάνατον· ὅσοι δὲ ἐκ πολλῶν ὀλίγοι ἤ-
 δυνήθησαν διαφυγεῖν, οὐκέτι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κατείχοντο κα-
 κοῦ, ἀλλ' ἐν τῷ θαρσαλέῳ ἦσαν ἡδῆ. δις γὰρ οὐκ ἐπελάμ-
 βανεν, ὥστε καὶ κτείνειν· ἀποστάσεις δὲ ἐγίνοντο μεγάλαι B
 πρὸς τοῖς μηροῖς ἢ ἐν ταῖς ὠλέναις· ὧν τεμνομένων, σφά-
 5 κελλος ἐξέρόφει δυσώδης καὶ πολὺς, καὶ τὸ νόσημα διεφορεῖτο
 εἰς ἐκεῖνο, τὴν διανοχλοῦσαν ἕλην ἀπορρόιπτον. πολλοὶ δὲ
 καὶ ὑπὸ πάντων κατασχεθέντες, παρὰ δόξαν διεσώζοντο. ἦν
 δὲ ἐπικουρία οὐδεμία οὐδαμόθεν. ὃ γὰρ ἑτέρῳ συνήνεγκε,
 τοῦθ' ἑτέρῳ τὰ ἴσα πάσχοντι δηλητήριον ἐγίνετο· καὶ ἕτερος
 0 ἀφ' ἑτέρου θεραπείας ἀνεπίμπλαντο τῆς νόσου, καὶ τὴν πλεί-
 στην φθορὰν τοῦτο ἐνεποιεῖ, καὶ πολλαὶ οἰκίαι ἐκενώθησαν
 τῶν οἰκητόρων, καὶ τῶν ἀλόγων τοῖς κυρίοις συναποθανόντων.
 δεινότατον δὲ ἦν ἡ ἀθνημία. ὁπότε γὰρ τις αἰσθοῖτο κάμνον· C

18. οὐδεμία om. P.

bantur. In brachiis supra et infra, non paucis item in maxillis,
 et quibusdam in aliis corporis partibus abscessus sive ulcera his
 maiora, illis minora exsistebant, et nigrae papulae enascebantur.
 Quibusdam velut atra stigmata per totum corpus erumpebant, aliis
 rariora magisque conspicua, aliis densiora et obscuriora: et omnes
 perinde ex his omnibus moriebantur. Nonnullis enim cuncta haec,
 aliis plura aut pauciora contingebant. Compluribus unicum tantum-
 modo ex istis omnibus mortiferum erat. Quicumque vero de
 multis pauci evaserant, non amplius eo malo corripiebantur sic, ut
 etiam interirent: quamobrem rursus correpti, bene confidebant.
 Fiebant porro magni abscessus in femoribus aut in brachiis: quibus
 sectis, multa et foetida sanies effluebat, et morbus, turbante mate-
 ria sic emissa, levabatur. Complures his omnibus obsessi, praeter
 opinionem convalescebant. Nec ullum undecumque certum auxilium
 inveniebatur. Quod enim uni salutare, alteri idem patienti vene-
 num erat: alterque ab alterius curatione morbum indispicebatur,
 et cumulabantur funera, quibus multae domus vacuabantur, cum et
 incolae et brutae animantes una cum dominis vitam redderent. Sed
 nihil erat desperatione miserabilius. Cum enim quis tam aegrum
 se sentiebat, spes nulla incolumitatis relinqucbatur, ac despera-

- A. C. 1347 τος ἑαυτοῦ, ἔλπις οὐδεμία σωτηρίας ὑπελείπετο, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀνέλπιστον τραπόμενοι, προΐεντο σφᾶς αὐτοὺς καὶ ἀπέθνησκον ἐν τῇ αὐτίκα, μεγάλην ἰσπὴν τῷ νοσήματι τὴν ἀθυμίαν προστιθέντες. τὸ μὲν οὖν τῆς νόσου εἶδος τοιοῦτον κρείσσον λόγου ἦν· ὄθεν καὶ μάλιστα ἐδεδήλωτό, οὐ τῶν συντρόφιων καὶ τῇ φύσει προσηκόντων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἕτερόν τι ὄν ὑπὸ Θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἐπενηγεγμένον πρὸς σωφροισμόν· καὶ πολλοὶ ἐκ τοῦ τοιούτου βελτίους τὴν ψυχὴν ἐγένοντο σωφρονοσθέντες, οὐ μόνον οἱ τελευτήσαντες, ἀλλὰ καὶ ὅσοι περιεγένοντο τῆς νόσου. πάσης γὰρ ἀπέσχοντο κακίας ἐν τῇ τότε χρόνῳ καὶ ἀρετῆς ἐπεμελοῦντο· καὶ πολλοὶ τὰ ὄντα πένησι διένειμον καὶ πρὶν τὴν νόσον εἰς αὐτοὺς ἐγκατασκήψαι· εἰ δέ ποτε καὶ αἰσθόιντο αὐτοὺς κατεχομένους, οὐδεὶς ἦν οὕτως ἀναληγῆτως ἔχων, ὥστε μὴ μετάνοιαν ἐνδείξασθαι τῶν πεπλημμελημένων καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ δικαιοτήρια μὴ πρόφασίν τινα παρασχεῖν τοῦ σωθῆσεσθαι ὑπὸ Θεοῦ, εἰ μὴ πάνυ ἀνιάτως εἶχε καὶ ἀθεραπεύτως τὴν ψυχὴν. ὑπὸ τῆς τοιαύτης νόσου πλεῖστοί τε ἀπέθανον ἐν Βυζαντίῳ τότε, καὶ ὁ βασιλέως παῖς Ἀνδρόνικος κατασχεθεὶς ἐτελεύτησε τριταῖος. βασιλὶς δὲ ἡ μήτηρ, ἐπεὶ ἐπύθειο τοῦ παιδὸς τὴν τελευτὴν,
- P. 732 ὑπὸ σφοδροτάτης ἀλγηδόνης πληγεῖσα τὴν καρδίαν, διὰ βίου ἀνεξάλειπτον ἔσχε τὴν μνήμην τοῦ παιδός. ἦν γὰρ οὐ μόνον ἀγαθὸς ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντα μάλιστα, ὅσα νέον
- V. 587 οἶδε κοσμεῖν, ἔχων εὐφυῶς καὶ μεγάλας ἐλπίδας ὑποφαίνων

bundi semet ipsos abiiciebant, morbumque non mediocriter ista deiectione tristitiaque augentes, repente animas efflabant. Species igitur ista luis satis exprimi verbis non potest. Unde maxime intellectum est, non humanae naturae quiddam agnatum et conveniens, sed divinitus immissam castigationem fuisse: multique inde ad sanitatem mentis conversi, meliores evaserunt, non illi modo, qui ea peste morte occubuerunt, sed quotquot ea liberati vitam retinuerunt. Tunc enim viliis omnibus desertis, virtuti studebant, et multi facultates suas in pauperes distribuebant, etiam priusquam a morbo illo invaderentur. Quo si se affectos deprehenderent, nemo tam lapideus erat animoque plane immedicabili atque insanabili, ut non poenitentiam de peccatis suis prae se ferens, Deo apud tribunal illud sui salvandi aliquam occasionem daret. Hac pestilentia Byzantii quam plurimi, et filius imperatoris Andronicus tertio die interiit. Imperatrix mater, ubi de obitu filii comperit, vehementissimo dolore animum percussa, quamdiu superavit, infixam in medullis eius memoriam circumtulit. Erat quippe non solum forma liberali, sed ad omnia item, quae nosset adolescentiae ornamenta, natura habilis in primis et idoneus, imitandorumque parentum spem

τοῦ τῶν γεγεννηκότων ἄξιον ἐαντὸν ἀποφανεῖν. μετὰ τοῦτο A. C. 1347
 δὲ ὁ βασιλεὺς βασιλέα τὸν γαμβρὸν ἔχων, πρὸς τὰς τῆς Θρά-
 κης ἕξῃσι πόλεις καὶ πάσας περιῆλθε, τοῦτο μὲν βασιλέα πᾶ-
 σιν ἐμφανίζων ἄχρι τότε ἀγνοούμενον ταῖς πόλεσι, καὶ πᾶσιν
 5 ἔργοις αὐτοῖς κατάδηλον ποιῶν, ὡς τὴν πατρῴαν βασιλείαν
 ὁ νέος διαδέξοιτο βασιλεὺς, τοῦτο δὲ πρὸς τοὺς πόρους στρα-
 τιωτῆ πρόποντας ἀσκῶν. ἦδετό τε κατάκρας ὁ πρεσβύτερος
 βασιλεὺς ὁρῶν τὸν νέον ἐπιτηδείως ἔχοντα πρὸς τὰς στρα-
 τείας καὶ μεγάλα ἐπαγγελλούμενον ἐκ τῶν παρόντων. ἀλύπως
 0 γὰρ καὶ ἰλαρῶς τοὺς τε πόρους ἔφερε, καὶ τῆς διαίτης τὴν
 ἐναλλαγὴν, καὶ πάντα ἐπραττεν ὁμοίως τοῖς εἰθισμένοις ἐκ
 πολλοῦ.

9. Αὐθὶς τε εἰς Βυζάντιον ἀναστρέψας ὁ βασιλεὺς, C
 πρὸς τὸν Ῥώμης ἐπίσκοπον Κλήμεντα τὸν τε Σπανόπουλον
 5 Γεώργιον τὸν πρωτοβεστιαρίτην καὶ Σιγηρὸν τὸν πραιίτωρα
 τοῦ δήμου, καὶ ἐκ τοῦ Λατίνων γένους Φρανσὲς ὄνομά τινα,
 πολὺν ἤδη χρόνον δεδουλενκότα βασιλεῖ, τῶν ἐπιτηδείων δ'
 ὄντα καὶ γνωρίμων πάπα, πρέσβεις ἤρξειτο. ἡ πρεσβεία δὲ
 ἦν, ἅμα μὲν ἀπαλείφουσα τῆς πάπα ψυχῆς τὰς περὶ βασι-
 0 λέως προσπεσούσας φήμας. ἦδει γὰρ αὐτὸν περὶ αὐτοῦ ἀ-
 κηκοῦτα, ὡς κατὰ τὸν τοῦ πολέμου χρόνον βαρβάρους χρῆσαιτο D
 συμμάχοις, ἀναιροῦσι καὶ ἔξανδραποδιζομένοις ὁσημέραι τοὺς
 Ῥωμαίους. διὸ περὶ πλείονος ἐποιεῖτο τὰς αἰτίας τῶν συμ-
 βεβηκότων πάπαν καταμαθεῖν, καὶ ὡς ἀνάγκη διὰ τὸν περι-

6. τοῦς om. P.

9. ἀλύτως P.

16. Φρανῆς M.

non modicam sustinebat. Post haec imperator cum genero imperatore
 urbes Thraciae singulas obivit, partim ut eum hactenus ignotum
 omnibus ostenderet, et ipso opere palam declararet, iuniorum imper-
 ratorem patrum excepisse imperium, partim ut eundem ad labo-
 rem militare assuefaceret; quem cum militiae aptum et e prae-
 sentibus indicibus magna in futurum pollicentem animadverteret,
 gaudio exsultabat incredibili. Etenim citra molestiam hilariterque
 labores et mutationem victus tolerabat, et omnia quasi ex diuturna
 consuetudine faciebat.

9. Reversus Constantinopolim imperator, ad Clementem, episco-
 pum urbis Romae, Georgium Spanopulum, protovestiarium, et Sige-
 rum, praetorem populi, et de Latinis Franciscum quendam nomine,
 veterem ministrum suum, papae notum ac familiarem, legatos deligit.
 Legationis capita erant, ut deleret ex animo eius, quam de eo opi-
 nionem ille conceperat. Non enim ignorabat auditum a Romano
 pontifice, quomodo belli tempore barbarorum usus esset auxilio, qui
 Romanos occidissent et captivos rapuissent quotidie. Idcirco nimi-
 opere desiderabat papam causas eorum, quae gesta erant, edocere,

- A. C. 1347 σχόντα πόλεμον ἐπὶ τοιαῦτα ἔλθοι, ἀλλ' οὐ τὴν κοινωνίαν τῶν βαρβάρων ὑσπαζόμενος. ἔπειτα εἶδετο καὶ τὴν μελετωμένην ὑπ' αὐτοῦ πάπα καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν ἄλλην ἐσπέραν κατὰ τῶν βαρβάρων ἔφοδον τῶν πολεμίων τῷ
- P. 733 στρατηγῷ ἐπ' αὐτοῦ νυνὶ γεγενῆσθαι. ἤδεσθαί τε γὰρ μάλιστα ἐπὶ τῇ ἐκείνων ἀπολείᾳ καὶ φθορᾷ καὶ αὐτὸν τὰ μέγιστα συνεργήσειν, οὐ μόνον διάβασιν παρέχοντα τῇ στρατιᾷ πρὸς τὴν Ἀσίαν ἄπονον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν συμπαρόντα μετὰ τῆς στρατιᾶς καὶ συναγωνιζόμενον προθύμως. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων πλεονεκτημάτων τοῖς πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκόσι ῥᾶστα ἂν παραχωρήσειε· προθυμίας δὲ τῆς περὶ τὰ καλὰ καὶ τοῦ βούλεσθαι τοὺς βαρβάρους ἐπιδεῖν πάσχοντας ἀντιῤῥόπα τοῖς τολμηθεῖσι κατὰ Χριστιανῶν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον, οὐδενί. ἢ μὲν οὖν πρεσβεία τοιαύτη ἦν, καὶ πάντα ἐτελεῖτο κατὰ γνώμην βασιλεῖ. διαλεγομένων γὰρ τῶν πρεσβέων τῷ πάπα περὶ ὧν ἤκον, ἐκεῖνος τὸν λόγον ἀναλαβὼν, πάντα διηγεῖτο
- B ἀκριβῶς, ὥσπερ ἂν αὐτὸς παρῶν τοῦ πολέμου τελουμένου. θαυμαζόντων δὲ τῶν πρεσβέων καὶ πνιθανομένων, ὅθεν εἰ-
- V. 588 δεῖη ταῦτα ἀσφαλῶς, παρὰ Ζαμπαίας τῆς ἐκ Σαβωΐας ἔφρασκεν ἀκηκοῆναι βασιλίδι συμπαρούσης ἐν Βυζαντίῳ ἀπ' ἀρχῆς μάλιστα τοῦ πολέμου ἄχρι τέλους· ἢ μετὰ τὸ βασιλεῖα Βυζάντιον ἐλεῖν, ἀπαίρουσα εἰς τὴν οἰκείαν, πάντα διηγεῖτο ἀκριβῶς τῷ πάπα συντυχοῦσα, ὡς ἐγένετο, μηδὲν ἀποκρύψασα τῆς ἀληθείας. ἐπῆναι τε ὁ πάπας βασιλεῖα καὶ ὑπερηύ-

6. καὶ φθορᾷ om. P. 22. οἰκίαν P.

nempe, bello premente, necessario id fecisse, non quod communionem barbarorum amplecteretur. Deinde rogabat, quam ipse papa et cum eo Italiae et occidentis principes contra barbaros crucis hostes expeditionem meditati essent, se nunc imperatore susciperent. Plurimum enim se illorum peste et internectione lactari, seque adiutorem fore maximum, non solum transitum expeditum exercitui in Asiam concedendo, sed cum suis quoque copiis proficiscendo et una certamen cupide obeundo. Aliis enim praerogativis antecessoribus suis imperatoribus libentissime cedere, alacritate autem ad res honestas et desiderio videndi barbaros eadem pati, quae Christianis tam diu nefarie intulissent, nulli cedere. Legatio ita se habebat, et ibant ex sententia imperatoris omnia. Cum enim legati exposuissent papae, quorum gratia venerant, ille exorsus, omnia bello gesta tam exacte, quam si coram affuisset, recensebat. Mirantibus legatis ac percunctantibus, unde haec illi tam certa notitia, a Zampaca, Sabaudiensi femina, quae in comitatu imperatricis inde ab exordio belli usque ad extremum versata esset, se accepisse dixit: quae, capto Byzantio, in patriam remigrans, penitus omnia sibi uti contigissent, diligenter enarrasset: lau-

χετο αὐτοῦ, ὅτι πολεμηθεὶς ἀδίκως οὕτω καὶ διαβληθεὶς ὑπὸ Α. C. 1347
 συκοφαντῶν καὶ τосαῦτα ἐνεγκῶν δεινὰ κατὰ τὸν πόλεμον,
 ἐπειδὴ τοῖς ὅπλοις περιεγένετο τῶν ἀντιστόχων, οὐδὲν μι- C
 κρόψυχον ἔπαθεν, οὐδ' ἀγεννές· οὐδὲ ἐμνησικακήσε τοῖς κα-
 5 κοῖς περὶ αὐτὸν γεγενημένοις, καὶ ταῦτα ὑπ' ἐκείνου πρότε-
 ρον πολλὰ εὐεργετηθεῖσιν, ἀλλὰ βασιλίδι τε καὶ τοῖς παισὶν
 ἄξιος ὤφθη ἑαυτοῦ καὶ τῆς βασιλέως τοῦ φίλου περὶ αὐτὸν
 σπουδῆς, καὶ τοῖς ἄλλοις ἄπυσιν ὁμοίως ἡμέρος καὶ προση-
 νῆς, οὐ μόνον τῶν τετολημμένων δίκας μηδένα ἀπαιτήσας,
 10 ἀλλὰ καὶ φιλοτίμως εὐεργετῶν ἐξ ἀντιστρόφου. μάλιστα
 δὲ ἐπῆνει τὸ τὴν θυγατέρα συναρμόσαι βασιλεῖ τῷ νέῳ καὶ
 τὴν πατρῴαν ἀποδοῦναι βασιλείαν. φιλοτιμώτατά τε ὁ πύπυς
 περὶ τοὺς βασιλέως πρέσβεις διατεθεὶς ἐν προεδρίαις καὶ προ-
 πομπαῖς καὶ ὑπαντήσεσι καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς προσήκουσιν, D
 15 ἔπειτα ἀπέπεμπε, καὶ πρέσβεις δύο τῶν ἐπισκόπων συνεκ-
 πέμψας, ὧν ὁ ἕτερος τοῦ μενουριῶν τάγματος ἦν Γελιέλμος
 προσαγορευόμενος, Οὕγα δὲ Σπέρτ ὁ λοιπὸς ἐκαλεῖτο ἐκ τῶν
 κηρύκων προσαγορευομένων ὧν, ἀρετῆς τε μάλιστα ἀντιποι-
 ούμενοι καὶ τὴν θύραθεν σοφίαν εἰς ἄκρον μεμελετηκότες·
 20 δι' αὐτὰ καὶ μάλιστα ἠδέϊς ἦσαν ἐν ταῖς συνουσίαις καὶ πιθανοὶ
 πρὸς διαλέξεις. οὗς ὁ βασιλεὺς μετὰ πολλῆς ἐδέξατο τῆς
 εὐμενείας καὶ τῆς τιμῆς, καὶ ἠδέως ὠμίλει ὁσημέραι καὶ συν-
 ἦν, αὐτοῖ τε προὔργου παντὸς ἐποιοῦντο τὸν χρόνον, ὃν αὐ-

17. Οὔγγα P.

dabatque et in coelum tollebat imperatorem, qui adeo iniuste armis
 oppugnatus et calumniis ita vexatus et bello tam multa indigna per-
 pessus, post devictos hostes nihil parum ingenuum, aut pusilli ani-
 mi prae se tulisset, neque malus sibi malis, ac praesertim antea tot
 a se beneficiis affectis, fuisset: sed cum Augusta et filiis eius cum
 ut semet, tum ut studio illo imperatoris amici erga se dignum erat,
 egisse visus esset, et in alios omnes similiter sese mitem ac placidum,
 non solum commissorum poenas a nemine reposcendo, sed contra
 studiose benefaciendo praestitisset. Illud vero in prima laude
 ducebat, quod imperatori adolescenti filiam copulasset paternumque
 imperium ei restituisset. Tractatis autem legatis honorificentissime,
 in primis sedibus, in deductionibus, in decessionibus de via et aliis,
 quibus decuit, eos tandem dimisit cum duobus episcopis, quorum
 unus erat ordinis Minorum, Guilielmus nomine, alter ex praedicatorum
 familia, Hugo de Spert vocabatur, uterque virtuti deditissimus
 et in profanis litteris apprime versatus. Quare et in congressu erant
 festivissimi et poterat multum eorum ad persuadendum sermo. Quos
 imperator perbenevole et magno cum honore exceperit, quotidieque
 cum illis iucunde collocutus est; ipsique operae pretium maximum

A. C. 1347 τῇ συνῆσαν, ὅσα ἐπ' ἐκείνου προβληθεῖη καθημέραν, καὶ οἷα
 P. 734 περὶ τῶν προβλημάτων διαλεχθεῖη γράφειν, ἵνα μὴ λάθῃ, τῆς
 μνήμης ἐκρύντα. ἃ εἰς Ἰταλίαν ἀγαγόντες καὶ πάντα τε καὶ
 τοῖς ἐκέλευε διαδόντες σοφοῖς, μέγαν ἐκ τούτων ἀπεδείκνυον βα-
 σιλέα, καὶ ἀπὸ γλώττης οὐκ ὀλίγα ἐξηγούμενοι αὐτοί. ταῦ-5
 τα μὲν οὖν ὕστερον. τότε δὲ μετὰ τὴν ἀφίξιν μικρὸν ἀπήγ-
 γελλον βασιλεῖ τὰ περὶ τῆς πρεσβείας. τὰ δὲ ἦν πρῶτα μὲν
 εὐχαρισταὶ καὶ εὐχαὶ τῆς περὶ βασιλέα τὸν νέον κηδεμονίας
 καὶ βασιλίδα τὴν μητέρα, ὅτι ἃ μὴδ' ἄν τις προσεδόκησε με-
 τὰ τὸν τοσοῦτον πόλεμον καὶ τὴν ἄσπονδον ἐκείνην ἔχθραν καὶ 10
 τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγνωμοσύνην τῶν διαβαλόντων, οὐ πρὸς τὰ
 B γεγενημένα εἶδεν, ἀλλ' ἀρκεῖν ἠγήσατο τὸ τῶν πρὸς τὸν πό-
 λεμον αἰτίων ὀφθῆναι μόνον καθαρὸν. αὐτὸς δὲ, ὥσπερ οὐ-
 δενὸς μεταξὺ καινοῦ γεγενημένου, τὸ ἀρχαῖον ἦθος διεσώσα-
 το, καὶ τὴν περὶ τοὺς βασιλέως παῖδας εὐγνωμοσύνην καὶ 15
 κηδεμονίαν, ἣν εἶχεν ἔξαρχῆς εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκείνου τελευ-
 τήν. ἔπειτα δὲ καὶ τὴν κατὰ τῶν βαρβάρων ἔφοδον ἐμήνυε,
 καὶ τοῖς ἄλλοις μὲν τοῖς πρὸ αὐτοῦ Ῥώμης ἐπισκόποις εἶναι
 περισπούδαστον, μᾶλλον δὲ αὐτῷ τῶν ἄλλων εἶναι κατὰ γνώ-
 μην καὶ πολλοῖς πολλάκις περὶ τούτου διειλέχθαι τῶν κατὰ 20
 τὴν Ἰταλίαν δυναστῶν, καὶ πάντα παρακαλεῖν ἐπὶ τὸ ἔργον
 κοινῇ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῶν Χριστια-
 C νῶν ἐσόμενον, καὶ αὐτὸν ἔτοιμον εἶναι καὶ χρήματα παρέ-

5. οὐκ ὀλίγα om. M. 10. τὸν om. M.

duxerunt omnia, quae is in dies singulos proposuisset et super pro-
 positis disseruisset, toto illo tempore, quo apud eum mansissent, lit-
 teris consignare, ne e memoria elaberentur. Quae in Italiam secum
 portantes ibique et papae, ut viris sapientibus exhibentes, quantus
 vir esset, ostendebant, et ore ipsi nihilo minus eius laudes praedi-
 cabant. Verum haec posterius facta sunt. Tum vero sub adventum
 suum legationem explicant, cuius haec erat summa. Primum cum
 bonis omnibus gratias agunt, quod iunior imperator eiusque mater
 illi curae sint: cum, quae nemo unquam exspectasset, post tam sae-
 vum bellum et inimicitias implacabiles et criminatum in illum
 scelus non ad praeterita respexerit, sed satis esse existimarit, si
 tantum belli causarum purus videretur, et quasi nihil novi interve-
 nisset, pristinis moribus vixerit, statimque a morte imperatoris An-
 dronici benignam voluntatem ac sollicitudinem erga eius filios susce-
 perit. Praeterea quod de bello barbaris inferendo animum suum
 significarit. Et aliis quidem ante ipsum Romanis episcopis fuisse id
 optatissimum; sibi tamen longe magis, crebroque ac multum super
 eo cum Italiae dynastis egisse omnesque hortatum communiter ad
 opus, unde Christianorum libertas a barbaris asseratur, et quod ad

χειν και στρατιῶν, ὄσων ἂν μάλιστα ἐξῆ, και μεγίστην πρὸς A. C. 1347
 τὸν πόλεμον παρέχεσθαι συντέλειαν. νυνὶ δὲ και μᾶλλον
 ὑπὸ τῶν αὐτοῦ λόγων και τῆς προσβείας ἐξωρηθῆναι, και
 χάριν αὐτῷ εἰδέναι ὑπὲρ τῆς προθυμίας, ἧς ἐνδείκνυται, τοῖς
 5 βαρβάροις ὑπὲρ τῶν τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἐλομένων τὸν
 πόλεμον ἐπεγεύρων. εἰ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς, ὧν αἰ- V. 589
 τιος σπουδάζει Ῥωμαίους καταστῆναι, και τῶν ἐκκλησιῶν προ-
 γματεύσαιτο τὴν ἔνωσιν, και δι' αὐτοῦ τὰ διεσθηκότα τοῦ
 Χριστοῦ μέλη συναφθεῖη, οὐκ ἀνθρώποις μόνον πᾶσιν, ἀλλὰ
 10 και ταῖς οὐρανόις δυνάμεσι και αὐτῷ Θεῷ μεγάλης ἂν εὐ-
 φροσύνης αἷτιος κατασταίη. τοιαῦτα μὲν ὁ πάπας διὰ τῶν
 ἐπισκόπων ἐπροσβέυετο. βασιλεὺς δὲ και αὐτὸς πρῶτα μὲν D
 τῷ πάπῃ χάριτας ὡμολόγει τῆς τε περὶ αὐτὸν εὐνοίας και
 τοῦ κατὰ βαρβάρων τῶν Χριστιανοῖς ἐχθρῶν ὁραδίως ἐξωρ-
 5 μῆσθαι. αὐτὸν τε διπλῆ διὰ τὸν κατὰ τῶν βαρβάρων ἔλεγε
 χαίρειν πόλεμον, τοῦτο μὲν ὡς ὑπὲρ τῆς κοινῆς τῶν ἀπὸ
 Χριστοῦ καλουμένων ὠφελείας ἔσοιτο, τοῦτο δ' ὅτι κοινωνὸς
 ἔσται και αὐτὸς τοῖς τὸν καλὸν ἀγῶνα τοῦτον ἀγωνισομένοις.
 οὕτω γὰρ εἶναι παρεσκευασμένος, ὡς και ναυσὶ και χρήμασι
 10 και ὄπλοις και ἵπποις και πᾶσιν, οἷς ἔχει, κατ' ἐκείνων ἐξορ-
 μῆσων, κέρδος μέγιστον ἠγούμενος τὸ ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἀ-
 γωνιζόμενος ἀποθανεῖν. περὶ δὲ τῶν διεσθηκότων τοῦ Χρι- P. 735
 στοῦ μελῶν τῆς ἐνώσεως και ἁρμοονίας και τῆς εἰρήνης τῶν

5. τὴν om. P.

se attineat, ad pecuniam et copias, quantas maximas possit, omni-
 noque ad sumptus non modicos pro sua parte conferendos paratum
 esse. Nunc etiam amplius eius legatorumque verbis exarsisse, et
 gratias agere, cum se ad barbaros pro Christi fidelibus expeditione
 lacesse adeo propensum demonstrat. Quodsi praeter alia bona,
 quae Romanis conciliare enitatur, etiam ecclesias concordia devin-
 cire conetur, ut divulsa Christi membra per eum conglutinentur,
 non hominibus dumtaxat universis, sed coelestibus etiam potestatibus
 ipsique Deo id magnae voluptati futurum. Hactenus papa
 per legatos episcopos. Imperator illi gratias agere de benevolentia,
 et quod ultro contra barbaros Christianorum inimicos exarsisset, se-
 que dupliciter hoc bello laetum esse: tum quia pro communi Chri-
 stianorum utilitate gerendum sit, tum quia et ipse tam pulchrum
 hoc certamen certantium socius et commilito futurus sit. Sic enim
 se statuisset, et classe et sumptibus et armis et equis et quibus-
 cumque possit rebus illos invadere: putareque se fore beatissimum,
 si in tali causa oppetere mortem contingat. Quanto autem distra-
 ctorum Christi membrorum coniunctio atque concertus et pax ec-
 clesiarum sibi desiderio ac studio sit, verbis se effari haud posse.

A. C. 1347 Ἐκκλησιῶν ὄσσην ἔχει τὴν ἔφρσιν καὶ τὴν σπουδὴν, οὐδὲ λόγοις δύνασθαι καταφανὲς ποιεῖν. πλὴν οὕτως εἶναι καὶ πρὸς ταῦτα παρεσκευασμένον, ὥστ', εἰ δεήσειεν αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ὁμοιοῦσας ἀποσφαγῆναι, ἢ μόνον ἐμπαρέξειεν ἑαυτὸν προθύμως, ἀλλὰ καὶ μάχαιραν προσεπιδοῦναι. ἢ εἰ δόξειε καυθέντα 5
διὰ τῆς τέφρας τοῦ ἐκείνου σώματος τὴν ἔνωσιν ταῖς ἐκκλησιαῖς βραβευθῆναι, αὐτὸν ἐπὶ τὴν πυρὰν πρῶτον ἐπιθεῖναι ξύλα, δι' ὧν ἐκτερωθῆναι περιέσται. δεόν μέντοι τοῦτο τὸ μέγα τε καὶ θαυμάσιον καὶ τῶν ἄλλων ἀντάξιον πάντων
B ἔργον μὴ ἀπλῶς οὕτω καὶ εἰκῆ καὶ ἀπερισκέπτως γίνεσθαι, 10
ἀλλὰ πολλῆς πρότερον ἐρεύνης ἀξιώσαντας καὶ πᾶσαν σπουδὴν ἐνδειξαμένους περὶ τοῦ ὄντος ἀγαθοῦ, οὕτω χωρεῖν ἐπὶ τὴν αἴρεσιν τῶν δοκούντων ὀρθῶν καὶ ἀσφαλῶν περὶ τὴν πίστιν. ἄτοπον γὰρ περὶ ἐπιγείων μὲν τινων βουλευομένους, ὧν μικρὰ τε ἢ ὄνησις ἐπιτυχοῦσι καὶ ἢ ζημίαι σφαλεῖσι φαν- 15
λοτέρω, περὶ ταῦτα μὲν πᾶσαν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν, μὴ τοῦ δοκοῦντος ἀγαθοῦ διαμαρτεῖν, περὶ οὐρανίων δὲ τοῦ λόγου ὄντος καὶ τῶν περὶ τὴν πίστιν ἀπλανῶν δογμάτων, τούτων
C ὀλίγην τινὰ ποιεῖσθαι τὴν φροντίδα καὶ μόνοις ἑαυτοῖς θαρ-
ρεῖν πρὸς τοσοῦτον γνώσεως ὕψος ἐξαρχέσειν. τοῦτο γὰρ εἶ- 20
ναι τοῦτο, ὃ καὶ τὴν διάστασιν ἐνεποίησε ταῖς ἐκκλησιαῖς ἐξ-
αρχῆς. εἰ γὰρ οἱ πρῶτως τὰ νῦν ὑπὸ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλη-
σίας πρεσβευόμενα δόγματα ἐξενεγκόντες μὴ ἐθάρῃσαν ἑαυ-

4. ἀποσφαγῆναι P. 8. μὲν τοιοῦτο M. pro μέντοι τοῦτο.

Enimvero ad hoc tantopere ferri sese et incitari, ut si pro concordia interfici oporteret, non solum interficienti iugulum, sed et gladium alacriter ipse porrigere vellet: aut si putaretur ipse exustus per cineres corporis sui ecclesiis consensum conspirationemque tributurus, ipsum se ante alios ligna in pyram, qua in cinerem redigeretur, impositurum. Attamen tale tamque magnum et admirabile et unum instar omnium opus non ita indiligenter ac temere et inconsulto fieri, sed antegressa indagazione multa omniique sedulitate ad vere bonum cognoscendum adhibita, sic demum ea eligere oportere, quae fidem germanam et tutam complecti videantur. Ineptum quippe ac turpe videri, de quibusdam fluxis et caducis consilia agitan-tes, quae et adeptis haud ingens emolumentum, et frustratis leve damnum pariunt, in illis nullam diligentiae partem omittere, ne, quod bonum apparet, amittatur, cum de coelestibus et de veritate dogmatum fidei quaestio est, parva tangi sollicitudine, et fidere tibi soli, perinde ac si per te ad tam sublimem cognitionem sis idoneus. Hoc enim, hoc esse, unde a primordio in ecclesia dissensio manaverit. Si enim, qui primi doctrinam, quae nunc apud Romanam ecclesiam viget, intulerunt, non sibi tantum arrogassent, neque alios

τοῖς, μηδὲ τῶν ἄλλων κατεφρόνησαν, ἀλλ' εἰς μέσον προὔθη- A. C. 1347
 καν τοῖς ἄλλοις τῶν ἐκκλησιῶν προστάταις ἐξετάζειν, οὐκ ἂν
 ἄχοι τοσούτου τὸ κακὸν προὔχωρησεν, οὐδὲ τὰ Χριστοῦ διή-
 ρητο μέλη καὶ ἐκπεπολέμωτο ἀλλήλοις. ἢ γὰρ, εἰ καλῶς εἶ-
 5 χεν, ὑπὸ πάντων ἂν ἐστέρχθη καὶ οὐδεμία ἀμφισβήτησις ἐγί-
 νετο περὶ τῶν πᾶσιν ὁμοίως ὠμολογημένων, ἢ, εἴ τι τοῦ κα- D
 λῶς ἔχοντος ἐφαιnéτο ἐκπίπτοντα, πᾶσιν ὁμοίως λήθης παρε-
 πέμφθη καὶ σιγῆς βυθῷ. ἀρχαῖος δὲ ὁ τρόπος καὶ τοῖς πρώ-
 τοις τοῦ εὐαγγελίου κήρυξι τετιμημένος. καὶ γὰρ καὶ Παῦ-
 10 λος ἐκοινοῦτο τοῖς ἀποστόλοις τὸ εὐαγγέλιον, δεδοικώς, φησι,
 μὴ εἰς κενὸν τρέχει, ἢ μὴ φίλα καταγγέλλων Θεῷ, καίτοι γε εἰς
 τρίτον οὐρανὸν ἄρπαγείς καὶ μυσταγωγηθεὶς τὰ ἄρῃστα. καὶ
 βασιλεῖ γὰρ τῷ πρώτῳ Παλαιολόγων Μιχαὴλ τοῦτο τετολ-
 μημένον οὐ συνήνεγκεν, ἀλλὰ χειρὸν γέγονε τὸ ῥῆγμα, καὶ ἡ
 15 διάστασις χαλεπωτέρα. δι' ἃ οὐδὲ αὐτὸς οἶομαι πεισθῆσε- V. 590
 σθαί ποτε πρὶν οἰκουμενικὴν σύνοδον ἀθροισθεῖσαν τὸ δοκοῦν P. 736
 ἀσφαλὲς ἀποφῆνασθαι περὶ τὴν πίστιν, ἐπιχειρήσειν αὐτὸς
 τε προσέχειν καινοτομίαις, καὶ βιάζεσθαι τοὺς ἄλλους, οὐ
 διὰ τὴν ἐκκλησίαν μόνον καὶ τὸ Χριστιανῶν ἅπαν πλήρωμα,
 20 ἀλλὰ καὶ δι' ἐμὲ αὐτόν. καὶ γὰρ οὕτως ἔχω, ὡς πᾶσι μὲν
 πεισθησόμενος, ἅττα ἂν ὑπὸ κοινῆς γνώμης τῶν ἀρχιερέων
 περὶ τῆς πίστεως ἐπιψηφισθεῖη, τούτου δὲ ἀπόντος, καινο-
 τομία οὐδεμιᾶ προσέξω. οἶομαι δὲ καὶ τοὺς ἀρχιερέας ἄ-

4. κακῶς P. 23. προσέξων P.

vilipendissent, sed in medium ab aliarum ecclesiarum rectoribus dis-
 cutiendam proposuissent, tantum mali non vidissemus, neque dis-
 tracta Christi membra sibi bellum intestinum indixissent. Aut
 enim ut pura puta ab universis absque refragatione accepta fuisset,
 (quippe quam communis consensus approbasset,) aut si a recto non
 nihil devia, ob omnibus aequaliter oblivioni altoque silentio man-
 data fuisset. Vetus est hic mos et a primis Evangelii praeconibus
 in pretio habitus. Nam et Paulus, quantumvis in tertium coelum
 raptus et arcana mysteria edoctus, Evangelium suum cum Apostolis
 communicavit, „Timens,” inquit, „ne in vacuum curram, annuntians,
 quae Deo non placent.” Quin et primo ex Palaeologis imperatoribus
 Michaëli hic ausus non profuit: deterius enim schisma et pernicio-
 sius consecutum est dissidium. Quare nec mihi aliquando persua-
 deri patiar, ut, antequam congregata synodus oecumenica, quae se-
 cure credenda sint, decernat, etiam ipse novitates consector et alios
 ad id cogam: idque non propter ecclesiam et universitatem Chri-
 stianorum modo, sed et propter me ipsum. Etenim sic sum com-
 paratus, ut credere velim omnia, quae commune episcoporum iudi-
 cium et scutentia de fide constituerit: extra hoc nulli me novitati

Α. C. 1347 παντας και τους άλλους τους δογματων των της εκκλησίας
 τροφίμους προς τουτο μεν εσσεσθαι προθύμους μάλιστα· αν
 δε βιάζοιντο αρχικως, τα ωτα βύσαντας, μηδε της πρώτης
 ανεξεσθαι φωνης. καιτοι γε ουδε παρ' υμιν εμε αξιόχρεων
Β εγω νομιζω εσσεσθαι προς πιστιν περι των μελλοντων, ει ρα-5
 διως ουτω και ανεξετάστως επι τα δοκουντα δόγματα υμιν
 μεταχωρησω. ο γαρ τοις υπο των προγονων παραδεδομενοις
 και οις συντέθραπτο αυτος, μη πανν προσεχω ασφαλως, αλλ'
 εξ ετοιμον προιεμενος, τινα αν εχοι περι των προσφατων πι-
 στιν; δι' α νομιζω δεον ειναι, εγχε και υμιν συνδοκεε, περι 10
 των ουτω μεγαλων συνοδον οικουμενικην, εν η οι τε εφοι και
 οι εσπεριοι παρεσονται αρχιερεις, γενεσθαι. τουτου δε γε-
 γενημενου, πιστος ο θεος, ος ημας ουκ εασει της αληθειας
 αποπλανηθηναι. ει μεν ουν ωσπερ προτερον υπο την Ρω-
C μαϊων βασιλειαν η τε Ασια και Ευρωπη διετελει, παρ' ημιν 15
 εδει την συνοδον αθροισθηναι. επει δε τουτο νυν αδυνατον,
 (ο,τε γαρ παπας ενταυθα αφικεσθαι αδυνατως εχει, εμοι τε
 ου ραδιον τοσουτον αποστηναι της αρχης δια τους συνεχεις
 πολεμους και τους πανταχοθεν επιοντας ημιν βαρβαρους τε
 τους ομορους και τοις άλλους δυναστας, οι περι την πι- 20
 στιν ημιν ουδεν διαφερομενοι, ομως πολεμοι εισιν,) ει και
 τω πατρι συνδοξειε παπα, προς τι των παραλιων αφιξιόμεθα
 χωριων εκ συνδηματος, ο μεσως αν σχοιη εκατεροις προς α-
 πόστασιν των οικoi. και ουτω συνελευσόμεθα, εκεινος μεν

addicam. Et cum episcopus omnes, tum alios ecclesiasticorum do-
 gmatum defensores ac patronos hoc propensissime facturos opinor.
 Sin auctoritate imperiali compellantur, aures obturatos, ut nec pri-
 mam vocem excipiant. Quamquam nec apud vos mihi fidem habi-
 tum iri puto, si ita leviter nulloque examine dogmatis vestris sub-
 scripsero. Qui enim parum constanter inhaeret et paratus est de-
 serere, quae maiores illi tradiderunt, et in quibus est educatus, quam,
 quaeso, teneat de recentibus fidem? Quocirca necessarium arbitror,
 si idem vobis probabitur, super rebus adeo magni momenti orienta-
 lium occidentaliumque episcoporum conventum oecumenicum cele-
 brari. Id si fiat, fidelis est Deus, qui nos a veritate aberrare non
 patietur. Si igitur Asia et Europa, quemadmodum olim, in Roma-
 norum imperio censerentur, apud nos synodus cogenda esset. Quod
 cum fieri iam nequeat, (nam et papa huc proficisci nequit, et mihi
 tam longe ab imperio discedere propter continentia bella vicinosque
 barbaros et dynastas alios, nobis undique incumbentes, qui cum de
 fide nobiscum sentiant, tamen hostes se profitentur, non est facile,)
 si et Patri papae videbitur, ad locum aliquem maritimum, in medio
 utrorumque situm, consensu deveniemus, ille cum occidentis episco-

τοὺς ἐκ τῆς ἐσπέρας ἔχων ἀρχιερέας, ἐγὼ δὲ τοὺς πατριάρχ- A. C. 1347
 χας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῖς τελουῦντας ἐπισκόπους. πιστεύω δὲ
 θεῷ, ὡς ἀπράκτους ἡμᾶς ἐπανελθεῖν οὐκ εἶσει, ἀλλὰ τῇ σφε- D
 τέρα χρησάμενος φιλανθρωπία, ὀδηγήσει ἡμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν
 5 ἀλήθειαν. ἐπὶ τέλει δὲ καὶ τοῦτο προσετίθει, ὡς, εἰ ἀρεστόν
 εἴη πάπα τὴν σύνοδον συγκροτηθῆναι, τάχιστα αὐτῶν πέμπειν
 ἀγγελίαν πρὸς αὐτὸν, ὅτι τε συνέθετο μηνύουσαν, καὶ τὸν τό-
 πον καὶ τὸν χρόνον, ἐν ᾧ προσῆκον συνελθεῖν. οὐκ ὀλίγου
 γὰρ δεήσεσθαι χρόνον καὶ αὐτὸν, τοὺς τε πατριάρχας μετα-
 10 πεμπόμενον καὶ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους. τοιαῦτα μὲν ὁ βα-
 σιλεὺς πρὸς τὴν πρεσβείαν πάπα ἀπεκρίνατο. καὶ ἐδόκει βέλ-
 τιστα τοῖς πρεσβευομένοις ἐπισκόποις, οἳ πολλῶν πρότερόν τε
 καὶ μέλλοντες ἀναχωρεῖν παρὰ βασιλέως ἐνέργεσιων τυχόν-
 15 τες, ἀπῆραν πρὸς τὴν οἰκίαν· καὶ παραγενόμενοι πρὸς πά- P. 737
 παν, τὴν τε πρεσβείαν ἀπήγγελλον, καὶ πολλοὺς διεξήρισαν
 ἐπαίνους ὑπὲρ βασιλέως καὶ τὰς γεγραμμένας ἐφημερίδας
 ἐπιδεικνύντες. πάπας δὲ καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν σύνοδον φά-
 μενος ἠδέως ἔχειν, ἔπεμπε κατὰ τάχος τοὺς ἐροῦντας βασι-
 20 λεῖ, ὡς δοκοίη καὶ αὐτῷ βελτίστη ἢ παραίνεσις, καὶ τὴν συν-
 ἔλευσιν τῶν ἐπισκόπων ποιοῖτο περὶ πλείστου. δεόν μὲντοι
 τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἅπαντας γενομένους ἐν ταύτῃ, τόπον τε κυ-
 ροῦν καὶ χρόνον, καθ' ὃν ἔσται. οὐ πολλοῦ δὲ χρόνου παρελ-
 θόντος ἐν τῷ μεταξύ, γράμματα αὐτῶν ἤκε πρὸς τὸν βασι-
 25 λεῖα παρὰ πάπα, τῆς συνόδου τὴν ὑπέροψιν μὴ δοκεῖν ὑπ'
 ἀμελείας γίνεσθαι δηλοῦντα. αὐτὸν μὲν γὰρ προὔργου παν- B

pis, ego cum patriarchis eorumque episcopis. Et in spe sum, Deum
 benignitate sua adducturum nos in omnem veritatem, nec permissu-
 rum, ut negotio infecto revertamur. Ad extremum adiecit, si papae
 placeret synodum colligi, celerrime ad se nuntium mitteret, qui se,
 et annuisset illum, et de loco ac tempore, quando et ubi congre-
 gari debeant, certiores faceret: sibi enim ad patriarchas aliosque
 episcopos convocandos mora longiore opus fore. Haec imperator ad
 legationem papae, quae legati episcopi vehementer approbantes, et
 cum antea, tum discessuri, multis ab eo muneribus culti, in Italiam
 redierunt: ac pontifici legationem renuntiantes, multis imperatorem
 laudibus praedicarunt, exaratasque a se ephemeridas ostenderunt.
 Papa et ipse, non se a synodo abhorrere, confessus, celeriter misit,
 qui ei dicerent, consilium eius se valde amplecti, conventum episco-
 porum sibi esse in optatissimis. Ceterum episcopos suos omnes in
 unum congregatos, locum et tempus synodo agundae nominare de-
 bere. Interim haud multo post rursus a papa litterae imperatori
 redduntur, quibus monebatur, ut procrastinationem synodi negligen-

A. C. 1347 τὸς ποιεῖσθαι τῶν ἐκκλησιῶν τὴν ἔνωσιν καὶ τῶν ἀναγκαιο-
 V. 591 τάτων μάλιστα νομίζειν εἶναι. πολέμου δὲ μεγάλου κεινη-
 μένου κατὰ τὴν Ἰταλίαν, τῶν παρ' αὐτοῖς μεγίστων ῥηγῶν
 ἀλλήλοις ἐκπολεμωθέντων καὶ μελλόντων μυριάσι πολλαῖς
 ἀλλήλοις ἐπιέναι, προσήκειν μάλιστα αὐτῷ, πατρί γε ὄντι 5
 πνευματικῷ, περὶ εἰρήνης τοῖς μαχομένοις διαλέγεσθαι καὶ
 πείθειν κατατίθεσθαι τὸν πόλεμον. τούτου δὲ πραχθέντος
 κατὰ γνώμην, οὐδὲν ἕτερον αὐτῷ μᾶλλον ἔσεσθαι διὰ σπου-
 δῆς, ἢ βουλευσαμένῳ περὶ τῆς συνόδου μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν,
 δηλοῦν καὶ χρόνον καὶ τόπον, ἐν ᾧ συνελθόντες, περὶ ὁμο- 10

C νοίας καὶ εἰρήνης πράξουσι ταῖς ἐκκλησίαις. ἐπὶ τούτοις δὲ
 καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἐν Γαλατᾷ διατριβόντων φίλων Ἰωάννην
 ὄνομα, τῆς τάξεως ὄντα τῶν κηρύκων, πρὸς πάπαν πέμψας,
 χάριτάς τε ὁμολόγει πολλὰς τῆς προθυμίας τε καὶ τῆς σπου-
 δῆς, ἧς περὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς εἰρήνης ἐπιδεικνύται. καὶ 15
 αὐτῆς ἡξίου τῶν ἴσων ἔχεσθαι, καὶ μὴ διὰ ῥαθυμίαν πόλε-
 μον εἰσηνεγμένον ταῖς ἐκκλησίαις περιορᾶν, δυναμένους κα-
 ταλύειν.

D ἰ. Τοῦ χρόνου δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις τριβομένῳ, Κλή-
 μης ὁ πάπας ἐτελεύτησεν ἐν τῷ μεταξύ, καὶ ἡ περὶ τῆς συν- 20
 ὁδου αὐτῆς διελέετο φροντίς. βασιλεὺς δὲ καὶ βασιλεῦα ἐπα-
 γόμενος τὸν γαμβρὸν, ἐπεστράτευσεν Μηδείᾳ τῇ κατὰ τὸν
 Πόντον παραλίῳ πόλει, ἧς κατὰ τὸν τοῦ πολέμου χρόνον ἄρ-
 χων ὁ Τομπροτίτζας ὑπὸ βασιλίδος Ἄννης ἀναδειχθεῖς, οὐδὲ

tiae alicui ne attribueret: se quidem ecclesiarum redintegrandae con-
 cordiae nihil antevertendum ducere, et hoc unum in summe neces-
 sariis numerare; bello autem maximo in Italia inter potentissimos
 regulos exorto, multisque hominum millibus concursuris, decere se
 in primis, ut patrem spiritualem, pacem illis et otium consuadere.
 Quo ex sententia perfecto, nihil antiquius habiturum, quam consultis
 episcopis suis, et tempus et locum ei significare, quo conveniant, et
 de coniungenda ac pacificanda ecclesia inter se disserant. Tum et
 imperator ex amicis Galatae habitantibus Iannem, ordinis praedica-
 torum, ad papam mittens, gratias agit liberales de propensa volun-
 tate ac diligentia, quam super ecclesiarum reconciliatione demon-
 stret: petitque rursum, ad rem eandem incubat, neu bellum eccle-
 siae illatum, quod tolli possit, per socordiam despiciatur.

10. Dum in his tempus volvitur, Clemens papa vivere desi-
 nit, et cura de synodo in nihilum recidit. Imperator, comitante ge-
 nero, adversus Mediam, urbem maritimam, ad Pontum exercitum du-
 cit, cuius, vigente bello, praefectus Tomprotitzas ab imperatrice Anna
 declaratus, neque post factam inter imperatores pacem parere Can-
 tacuzeno volebat, sed numerosa praedonum ad se allecta manu,

μετὰ τῶν βασιλέων τὴν ὁμόνοιαν ὑπέκλειν βασιλεῖ τῷ Καντα- A. C. 1347
 κουζηνῷ ἠβούλετο, ἀλλὰ χεῖρα ληστικὴν πολλὴν περὶ αὐτὸν P. 738
 ἀθροίσας, τὰς περιοίκους πόλεις ἐληΐζετο καὶ ἐκάκου οὐκ ὀ-
 λίγα. ὃν πρότερον μὲν ὁ βασιλεὺς ὑπ' ἄλλων ἀναγκαιοτέρων
 5 ἐπειγόμενος περιεώρα· ἐπεὶ δὲ ἔβλαπτον αἱ ἐκ Μηδείας λη-
 στεῖται οὐ μικρὰ, πρῶτα μὲν ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης πέμψας
 στρατιὰν ἐπολιόρχει, ἔπειτα Μανουὴλ δεσπότην τὸν υἱὸν ἄρ-
 χοντα καταλιπὼν ἐν Βυζαντίῳ καὶ τριήρεις κελεύσας ναυ-
 πηγείσθαι, Φακεωλάτον τὸν πρωτοστράτορα τῷ ἔργῳ ἐπιστή-
 10 σας, (πάνν γὰρ ξυνεώρα ναυτικῆς δυνάμεως τὴν Ῥωμαίων
 ἡγεμονίαν δεομένην,) ἔξεστράτευσεν αὐτὸς, ἔχων καὶ τὸν νέον
 βασιλέα, καὶ ἐπεὶ ἐγένετο ἐν Μηδεῖα, λόγους προσῆγε Τομ-
 προνίτζα περὶ τοῦ αὐτῷ ὑπέκλειν καὶ τὴν πόλιν παραδιδό-
 ναι. ὁρῶν δὲ ἐκεῖνος, ὡς ἀδύνατος εἶη ὄπλα ἀνταίρειν βα- B
 15 σιλεῖ, προσεχώρησεν ὁμολογίᾳ καὶ τὴν πόλιν ἐνεχείρισεν. ὃν
 ὁ βασιλεὺς εὐμενείας τε καὶ προνοίας ἠξίωσε τῆς προσηκού-
 σης, καὶ τοῖς ἐπιφανεστέροις συγκατέλεξε Ῥωμαίων. ἐπεὶ δὲ
 εἶχε Μήδειαν, βασιλέα μὲν τὸν νέον οἶκαδε ἐκέλευεν ἐπανι-
 20 ἔναι καὶ τὸ πολὺ διέλυε τῆς στρατιᾶς κατὰ τὰς πόλεις, ἐκεῖ-
 νος δὲ ὀλίγους ἔχων, ἐπὶ Ἀδριανούπολιν ἐχώρει δημοσίων
 ἐνεκά τινων φροντίδων. μετὰξὺ δὲ ὁδεύοντι ἠγγέλλετο, ὡς κα-
 τὰ τὸν Ἑλλησποντον στρατιὰ Περσῶν ἰππικὴ περαιωθεῖσα C
 ὀλίγη ἐλάσσους διαχιλίων ἐπιλέκτων, ἐτράπετο ἐπὶ λεηλασίαν C
 κατὰ τὰς τῆς Θυάκης πόλεις. ἤχθετο μὲν οὖν εὐθὺς ὁ βα- V. 59a

vicina oppida populationibus non mediocriter vexabat. Eum impe-
 rator antea, potioribus negotiis necessario intentus, contemnebat.
 Quia vero latrocinia illa, quae ex Media fiebant, non parum detri-
 mentosa accidebant, primum quidem terra marique eum missis co-
 ppiis oppugnabat. Deinde filio Manuele despota Byzantii relicto prae-
 fecto, et triremibus fabricari iussis, Phaccolato Protostratore operi
 praeposito, (admodum enim navali potentia Romanum imperium egere
 intelligebat,) cum iunior imperatore Mediam ipse venit, ubi de obe-
 dientia sibi praestanda et urbe dedenda Tomprotitzan appellavit.
 Qui ut vidit resisti non posse, seque urbemque dedit, quem im-
 perator benevolentia curaque convenienti dignatus, Romanis nobi-
 lioribus annumeravit. Recepta Media, imperatorem iunior domum
 remisit, copiarumque bonam partem, quosque in suas sedes abire
 iussit: ipse cum paucis publicae rei causa Adrianopolim tetendit;
 cum in itinere ad eum perfertur, manum Persicam paulo minus duo
 millia selectos, transito Hellesponto, per urbes Thraciae praedatum
 discurrere. Indoluit ista auditione confestim imperator ob dimissum
 militem, quem rursus cogere tam brevi tempore non poterat, me-
 tuebatque, ne interea, dum cogeret, Persae cum praeda in Asiam

- A. C. 1347 σιλεὺς ἐπὶ τῆς στρατιᾶς τῇ διαλύσει· μεταπέμπεσθαι γὰρ αὐθις οὐκ ἔνῃν, οὐκ ἔξαρχοῦντος τοῦ χρόνου. ἐδεδεί γὰρ, μὴ ἐν ᾧ τὴν στρατιὰν συλλέγων διατρίβοι, οἱ Πέρσαι μὲν τὴν λείαν ἄγοντες αὐθις περαιωθῶσιν εἰς Ἀσίαν, ὑστερήσῃ δὲ ἔλθών. ὅθεν εἰς ἀνάγκην συνωθούμενος, ἐχώρει μεθ' ὧν εἶχεν ἐπ' ἐκείνους, καὶ εἰς τὴν ἐπιούσαν ἐγγὺς ἐγένετο Περσῶν, οἱ ἐστρατοπεδευμένοι ἦσαν κατὰ τὸ τοῦ Δίπικος ὄρος προσαγορευόμενον. συνέβη δὲ ἐν τε δυσχωρίαις τοὺς Πέρσας ἐστρατοπεδεῦσθαι καὶ μηδὲν εἰδέναι περὶ βασιλέως, ὡς ἐγγὺς εἶη συμπλέκεσθαι βουλόμενος. βασιλεῖ δὲ οὐκ ἐδόκει δεῖν ἐν δυσχωρίαις καὶ τάφροις καὶ φάραγξι διατετημημένοις χωρῶν συμπλέκεσθαι πρὸς μάχην. πρὸς γὰρ τῷ πολλαπλασίους εἶναι καὶ ἡ δυσχωρία οὐκ ὀλίγα συμβαλεῖται πρὸς τὴν νίκην. δι' ἃ ἐκέλευε τὴν στρατιὰν καταξενγγύειν ἐν τόποις μάλιστα συνηρεφῆσι καὶ δυναμένοις ἀποκρύπτειν, πολλὴν πρόνοιαν ποιουμένους, μὴ κατάδηλοι γενέσθαι τοῖς βαρβάροις. καὶ διήγαγον οὕτω τὸ λεῖπον τῆς ἡμέρας, τοῖς βαρβάροις ἀντιστρατοπεδευόμενοις ἀγνοοῦμενοι. δίνοντας δὲ ἡλίου ἤδη, οἱ τε βάρβαροι ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἄραντες, ἐβάδιζον, ἢ αὐτοῖς ἐδόκει, ἐπὶ τῷ λήϊσασθαι. καὶ ὁ βασιλεὺς τὴν στρατιὰν ἔχων, ἦει σχολῇ κατόπιν διὰ πάσης τῆς νυκτός, πᾶσαν πρόνοιαν ποιούμενος ἀγνοηθῆναι. τῇ ἐπιούσῃ δὲ ἐν Μεσήνῃ τῇ πόλει συνηρέχθη τὰ στρατόπεδα ἀμφοτέρω· καὶ γενομένης συμβολῆς, ἐνίκων οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ κράτος. καὶ τοὺς πλείους

renavigarent, et ipse incassum veniret. Itaque coactus praesentem copiam in illos ducit, et postridie apud montem Lippici appellatum castrametantibus appropinquat. Forte in loco impedito Persae tendebant, et imperatorem configere volentem adesse nesciebant. Imperator autem locis difficilibus fossisque et vallibus interruptis, quos ducebat cataphractus sagittariis levibus et expeditis opponendos non putabat. Nam praeterquam quod plures erant, etiam difficultatem loci non parum iis ad victoriam momenti allaturam. Idcirco prospiciebat suis, ut in locis opacissimis et ad occultandum sese idoneis densarentur cum cautione multa, ne a barbaris conspicerentur. Ita reliquum diem consumeabant, fallentes illos, qui e regione castra habebant. Sole iam occidente, barbari castris praedatum, quo lubebat, procedebant, et imperator eos lento gradu tota nocte, omnimodis latere studens, sequebatur. Postero die ad Mesenam oppidum agmina ambo veniunt, conflictuque inito, Romani, plurimis barbarorum occisis, multis etiam captis, virtute victoriam obtinuerunt. In pugna alter ducum, Caramachumet vocabulo, cecidit; pauci, qui in

στους μὲν ἔκτειναν τῶν βαρβάρων, εἶλον δὲ καὶ ζῶντας πολ- A. C. 1347
 λούς. ἔπεσε δὲ καὶ ὁ ἕτερος τῶν στρατηγῶν κατὰ τὴν μά-
 χην, Καραμαχοῦμετ προσαγορευόμενος. ὁ δὲ λοιπός, Μαρα-
 τουμάνος, ὀλίγους τῶν ἐν τῷ αὐτίκα τὸ ἀποθανεῖν διαφυγόν-
 5 των ἔχων, τῶν ἵππων ἀποβάντες λόφῳ προσεχώρησάν τι
 καὶ καταστάτες ἡμύνοντο βάλλοντες συχνοῖς τοῖς βέλεσιν ἀπὸ
 τοῦ λόφου τοὺς Ῥωμαίους, καὶ πολλοὺς ἐτίθρωσκον στρατι-
 ώτας τε καὶ ἵππους. κελεύσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἀποσχέσθαι μά-
 χης τὸ στρατόπεδον, ἔγγυς γενόμενος αὐτὸς, ἐκέλευε τοῖς Πέρ- B
 10 σαις προσχωρεῖν αὐτῷ, μηδὲν ὑποπτέοντας δεινόν. ἦν γὰρ
 αὐτοῖς οὐκ ἄγνωστος, πολλάκις συστρατεύσασι κατὰ τὸν τοῦ
 ἐμφυλίου πολέμου χρόνον. οἱ δ' ἔφασαν γνώμης μὲν οὕτως
 ἔχειν, ὡς ἐν τοῖς ὅπλοις ἀποθνήσκειν ἀμυνόμενοι καὶ μὴ
 καταπροΐεσθαι τὰς τοῦ σώζεσθαι ἐλπίδας· μὴ δ' ἀλλάττεσθαι
 15 δουλείαν αἰσχρὰν καὶ ἀγεννῆ ἀντὶ τοῦ μαχομένουσ γενναίως
 ἀποθνήσκειν. αὐτοῦ δὲ καλοῦντος καὶ κελεύοντος θαρσύνειν,
 ὡς οὐδὲν ὑπομενοῦντας ἀγενεῖς, προθύμως ἐγχειρίσειν σφῶς,
 καὶ προσήεσαν αὐτίκα, καὶ περιστάμενοι προσεκύνουν καὶ
 ἡσπάζοντο τοὺς πόδας, μόνον ἔχοντες ἐν μέσοις. διαλεγομένου C
 20 δὲ ἐκείνου τοῖς Πέρσαις καὶ τὴν ἀγνωμοσύνην ὀνειδίζοντος,
 ὅτι τῶν φίλων ὄντες στρατεύσειαν ἐπὶ τὴν ἐκείνου, Νικηφό-
 ρος δεσπότης, ὁ βασιλέως γαμβρὸς, μετὰ τινων ἐτέρων νέων
 ἐξ εὐπατριδῶν, ἀταξία χρησάμενοι καὶ ἀβουλία, ἐν χορῇ κιν-
 δύνου κατέστησαν τὸν βασιλέα. ἀθρόον γὰρ τοῖς περιεστηκόσι

17. οὐδὲ P. 18. προσέτεσαν P.

praesens mortem effugerunt, cum Maratumano, altero duce, desertis
 equis, collem quendam occuparunt, unde crebro in Romanos iacu-
 lantes multosque et equos et milites vulnerantes, sese tuebantur.
 Imperator suis edicens, uti pugna abstinerent, propior factus, Persas
 se dedere iussit, nihil gravius formidantes: erat enim illis haud igno-
 tus, quippe quicum saepius bello civili militaverant. Qui affirma-
 runt, in armis pro se dimicantes paratos occumbere, nec abicere
 spem salutis, nec cum generosa morte in proelio turpem et abiectam
 servitutem commutare velle. Vocante autem eo hortanteque, uti
 confidentes, nihil secus passuros, libenter se traderent, statim ac-
 cesserunt, et circumfusi, cum solum in medio habentes adorarunt,
 eique pedes osculati sunt. Quo illos alloquente et iniquum facinus
 exprobrante, quod, amici cum essent, in suam provinciam irruissent,
 Nicephorus despota, gener, cum adolescentibus quibusdam nobilibus,
 temere perturbatis ordinibus, in extremum discrimen imperatorem
 coniecit. Etenim repente in circumstantes Persas incurrentes, eos
 neci dabant. Qui, nudatis ensibus, facile, si voluissent, imperato-
 rem, in medio eorum consistentem, trucidassent. Rati autem, id quod

- A. C. 1347 Πέρσαις ἐπιδραμόντες, ἔκτεινον. ἐκεῖνοι δὲ γυμνώσαντες τὰ ξίφη, ῥαδίως μὲν ἂν, εἰ ἐβούλοντο, ἀπέκτενον βασιλέα ἐν μέσοις περιειλημμένον· νομίσαντες δὲ, ὕπερ ἦν, οὐ κατὰ τὴν ἐκείνου γνώμην, ἀλλ' ἀταξία τῶν στρατιωτῶν γεγενῆσθαι τὴν ἐπιβουλήν, ἠγνωμόνησαν οὐδέν. βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ ἑώρα κτεινόμενους, ἐκέλευεν αὐθις εἰς τὸν λόφον ἀνατρέχειν Περσιστὶ D καὶ σώζεσθαι· ἄπειρος γὰρ οὐ παντάπασιν ἦν τῆς ἐκείνων διαλέκτου. καὶ ἀνελθόντες αὐθις καθίσταντο εἰς μάχην, ἐννέα κατὰ τὴν ἔφοδον πεσόντων καὶ τοῦ στρατηγοῦ. βασιλεὺς δὲ πρὸς ὄργην τὸν τε γαμβρὸν καὶ τοὺς στρατιώτας ἀφίστη 10 τῶν Περσῶν, καὶ δίκας τῆς ἀταξίας ἐπιτίθει· τοῖς περιει-
- V. 593 φθεισι Πέρσαις δὲ κατὰ τὸν λόφον παρασχόμενος δωρεάς, ἐλευθέρους ἀπέπεμπεν εἰς τὴν οἰκίαν, οὐχ ἑαυτοῦ νομίσας εἶναι μὴ διασώζεν τοὺς ἀπολυπραγμόνως πιστεύσαντας ἐκείνῃ τὴν σφετέρην σωτηρίαν. ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ Ματ- 15 θαῖος ὁ υἱὸς, τῶν κατὰ τὴν Χαλκιδικὴν πόλεων ἔχων τὴν ἀρχὴν, ἑτέραν ἐνίκα στρατιὰν Περσῶν πεζὴν. ἦν ναυσὶ περραιωθεῖσαν καὶ τὰ ἐκείνη. χωρία ληϊζομένην ἐνίκησε συμβα-
- P. 740 λῶν, οὐσαν οὐκ ὀλίγην· καὶ τοὺς μὲν ἀπέκτεινε κατὰ τὴν μάχην, τοὺς δὲ εἴλε ζῶντας, οὐδενὸς ἀπολειφθέντος. συνηνέ- 20 χθη δὲ κακείνον ἐν χοῦ κινδύνου κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην γεγονέναι. ἀκρατῶς γὰρ ἐπελαύνων τοῖς πολεμίοις ὑπὸ προθυμίας καὶ κτείνων ἐν ταῖς διεξόδοις καὶ ἀναστροφαῖς, τοῦ ἵππου συμποδιοσθέντος, ἀπερῶν. περισιάντων δὲ τῶν βαρ-

11. περιληφθεισι P. 13. οἰκίαν P. 14. ἀπολυπραγμόνης P., ἀποπραγμόνως M. mg.

erat, praeter illius voluntatem, militibus turbantibus, id accidisse, nihil praeter fas egerunt. Imperator, ut quosdam adspexit interfici, statim Persica lingua mandavit, uti in collem salutis causa confugerent; nec enim Persice omnino nesciebat. Novem illo impetu una cum duce desideratis, colle rursus conscenso, pugnam ciere institerunt. Imperator ira inflammatus generumque et milites a Persis revocans, poenas confusionis huius sumpsit: Persas reliquos in tumultu donis impertitos, domum liberos dimisit, haud sum esse ducens, non servare eos, qui ei salutem suam bona fide credidissent. Sub idem tempus et Matthaeus, Chalcidices urbium praefectus, Persarum pedestrem eamque non exiguam multitudinem, navibus ad loca illa diripienda traiectam, vicit et alios quidem interemit, alios cepit, desiderato ex suis nemine. Quem ipsum quoque eo conflictu praesentissimum adire periculum contigit. Dum enim iuvenili quadam audacia impotentius in hostium aciem se immittit, eundoque ac redeundo stragem edit, equo lapsante effunditur, circumfusisque repente barbaris, pedes se defendit, et proximi caput amputat incre-

βάρων, ἡμύνετο πέζος, καὶ τοῦ πρώτως ἔγγυς γεγενημένου A.C. 1347
 τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμε τῷ ξίφει ἐπιπλήξας. οἱ δὲ ἄλλοι δει-
 σαντες ὑπεχώρουν, καὶ τῶν οἰκείων στρατιωτῶν ἵππον ἕτερον
 προσαγαρόντων, ἀπαθῆς τε ἐπέβη καὶ τὴν νίκην καθαρὰν
 5 προσεξειργάσατο. αὐτίκα τε ἔπεμπε πρὸς βασιλέα τὸν πα-
 τέρα τοὺς τὴν νίκην ἀπαγγελοῦντας. τὰ ἴσα δὲ καὶ βασιλεὺς B
 ἐποίει πρὸς τὸν νίον. καὶ συνέβαινε τοὺς ἀγγέλους τῶν τρο-
 παίων κατὰ μέσσην τὴν ὁδὸν ἀλλήλοις ὑπαντᾶν. βασιλεὺς δὲ
 μετὰ τὴν νίκην ἐκ Μεσσηνίας εἰς Διδυμότειχον ἐλθὼν, ἐνό-
 10 σησε τοὺς νεφρούς ἐφ' ὀλόκληρον ἔνιαυτὸν, καίτοι παρὰ πάν-
 τα τὸν βίον ἄχρι τότε μηδέποτε μηδὲν χρόνιον νοσήσας, ἀλλὰ
 κατὰ περίοδον ὀγδοῦν ἢ ἐβδόμου ἔνιαυτοῦ ὑπὸ τριταίου πυ-
 ρετοῦ ὀχλούμενος, ἄχρι τρίτης περιόδου αὐτίκα ἀπηλλάττε-
 15 το. τότε δὲ καὶ πρὸ τῆς μάχης τῶν νεφρῶν αὐτῷ ὀδονομέ-
 νων, μετὰ τὴν μάχην εὐθύς ἐπέκειτο λαμπρῶς τὸ νόσημα. C
 ἐδόκει δὲ καὶ αὐτὸς αἰτίαν παρασχεῖν πρὸς τὸ ἄλγημα οὐ
 τὴν τυχοῦσαν. κατὰ γὰρ τὴν μάχην πολλῶ περιττόθρομος
 ἰδρῶτι ἐκ τοῦ κατὰ τὸν ἀγῶνα μόχθου, ἄλλως θ' ὅτι καὶ
 πνίγος ἦν ἐν θέροισι ὥρα, τὰ ὄπλα ἀποθέμενος, ἀνέμοις
 20 ἐνετύγχανεν εὐχράτοις καὶ πλέον ἢ προσῆκε ψύχουσιν, ἐξ ὧν
 ὑπωπτεύετο τὸ νόσημα ἐπιπλέον τὴν αἰτίαν σχεῖν. ἐνόσει
 μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ ἰατρῶν ἐξήροκεί τέχνη οὐδεμία, καί-
 τοι γε τῶν μάλιστα εὐδοκιμεῖν δοκούντων ἰατρῶν ἐκεῖ πα-
 ρόντων, ἄχρως ἐφ' ἑτέραν ἔνιαυτοῦ περιτροπὴν ἐλίθη αὐτο- D
 25 μάτως, τὴν αἰτίαν συνιδεῖν τῶν ἰατρῶν μὴ δυνήθέντων, ἐξ

2. πλήξας P.

pitans. Tum ceteri terrefacti retro pedem referre, milites alium equum
 subiicere, ille imperturbatus ascendere victoriamque complere
 et ad parentem victoriae nuntios illico mittere. Idem parens ad fi-
 lium facere: evenitque, ut, qui nuntium trophaeorum portabant, in
 media via sibi occurrerent. Imperator victor Mesena Didymotichum
 reveniens, ex reuibus anno integro laboravit, cum tota vita usque
 ad id temporis nunquam aegrotasset, sed octavi aut septimi anni
 periodo tertiana febre correptus, post tertiam accessiouem mox
 convalescebat. Tum vero, cum ante pugnam dolor cepisset, secun-
 dum eam statim crevit magnopere. Nec levem huic incremento oc-
 casionem ipse dedisse visus est. In congressu siquidem ob laborem
 multo sudore manans undique, calore insuper aestatis intolerabili,
 depositis armis ventulum captans, plus aequo se refrigeravit, ex quo
 morbum esse auctum, suspicio fuit. Aegrotabat igitur, nec medico-
 rum, quamquam clarissimorum, auxilia quidquam proficiebant, do-
 nec, anno vertente, dolor evanesceret: nec potuerunt illi, unde ce-

- A. C. 1347 ἤς ἐγένετο ἡ ἐλύθη. ἐτρέφετο δὲ συνήθως, μηδὲν παραβλαπτόμενος ὑπὸ τῆς ἀλγηδόνος τῶν νεφρῶν, καὶ ἐπέβαινε οὐκ ὀλιγάκις ἵππου, πρὸς τὴν ἐπὶ κλίνης ἀχθόμενος διατριβὴν, δυσχερῶς δὲ καὶ οὐκ ἄνευ ἀλγηδόνων.
- A. C. 1348 ^{ια.} Ἐν ὅσῳ δὲ ἐκεῖνος ἐνόσει ἐν Διδυμοτείχῳ, ὃ παρά 5
P. 74¹_B τῶν ἐν Γαλατῇ Λατίνων πόλεμος ἀνήπτετο, ἔσχε δὲ τὴν
V. 594 ἀρχὴν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. τοῦτο τὸ γένος αἰεὶ μὲν ἐπίβουλον καὶ πολέμιόν Ῥωμαίοις καὶ πρὸς ἐπιτορκίας ἐτοιμότατον, ἂν συνοροφῆ δυνατὴν τὴν ἐπιχειροσίν τινος· καὶ βασιλέως γὰρ τοῦ νέου Ἀνδρονίκου περιόντος, Φώκαιαν κατέσχον ἐπιτορκήσαντες καὶ Μιτυλήνην, εἰ καὶ μηδὲν ἠδυνήθησαν ἀπονασθαι τῆς πόνηρίας, καλῶς καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης αὐτοῖς αἰσχύνῃς ἐξελαθέντες, καὶ μετὰ τὴν ἐκεῖνου τελευτὴν, καθ' ὃν ὁ συγγενικὸς πόλεμος χρόνον Ῥωμαίοις ἦν, Χίῳ ἐπιθέμενοι, ἐκράτησαν ἀμελήσαντες τῶν ὄρκων καὶ τῶν συνθη- 15
C κῶν τῶν πρὸς Ἄνναν τὴν βασιλίδα· ὕστερον δὲ, ἐπεὶ ἡ εἰρήνη ἦν καὶ βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς ἐκράτει τῶν πραγμάτων, ἐδέοντο προσελθόντες παραχωρησαί σφισι τοῦ ὑπὲρ τὸ φρούριον χωρίου, πρόφασιν μὲν ὡς μείζω τοῦ φρουρίου τὸν περίβολον ποιήσοντες, τοῦ ὄντος πρὸς οἴκησιν οὐκ 20
ἐξαρκούντος, τῇ δ' ἀληθείᾳ τὸ χωρίον βουλόμενοι τειχίσματι διαλαβεῖν, ἵνα μὴ ῥάδιοι πολιορκεῖσθαι εἶεν· ἄναγτες γὰρ ὄν καὶ οἷον ἐπικρεμάμενόν σφισι κατὰ κεφαλῆς, οὐ μικρὰν πα-

perit aut desiderit, cognoscere. Tenebat autem consuetam victus rationem, nec raro assiduitatem in lectulo non ferens, in equum se, tametsi difficulter, nec sine cruciatu, sustollebat.

11. Eo apud Didymotichum aegro, a Latinis Galataeis bellum oritur, tali initio. Genus hoc hominum semper insidiosum et infestum Romanis fuit, atque ubi commoditatem aggrediendi animadvertit, ad fidem prodendam paratissimum. Nam et imperatore Andronico iuniore superstite, Phocaeam et Mitylenen perfidiose occuparunt, (etsi pravitas nil eis profuit, quandoquidem egregie et quo debuerunt cum dedecore inde pulsi sunt,) et post illius obitum tempore belli civilis Chium adorti, foedus cum Anna imperatrice sancitum posthabentes, eam subegerunt. Postea pace composita et Cantacuzeno summam tenente rem publicam, adeuntes rogarunt, ut quod supra oppidulum esset regionis, ipsis concederetur; specie quidem oppiduli ampliandi, cum, qui nunc esset ambitus, ad habitandum non sufficeret, revera autem spatium illud muro volentes interciperi, ne facile obsideri possent. Nam quod acclive et velut imminens ipsorum capitibus, incommodum erat valde, si quando cum Romanis bellum gererent. Nihil enim humile cogitabant, sed mari volebant imperitare et Romanos navigatione excludere, quasi id ipsis debe-

ρεῖχε βλάβην, εἴποτε συμβαίῃ πρὸς πόλεμον Ῥωμαίους κατα- A. C. 1348
 στήναι. ἐνεόουν γὰρ οὐδὲν μικρὸν, ἀλλὰ θαλασσοκρατεῖν
 ἐβούλοντο καὶ Ῥωμαίους ἀπείργειν πλεῖν, ὡς σφισι προση-
 κούσης τῆς θαλάσσης, (ἐώρων γὰρ Ῥωμαίους τότε μᾶλλον
 5 τῶν ἄλλων χρόνων προσχόντας τῇ θαλάσσει καὶ ὀλκάδας καὶ D
 ναῦς ἐτέρας φορητοὺς οὐκ ὀλίγας κτησαμένους, πολλὴν προ-
 νοϊαν Καντακουζηνοῦ τοῦ βασιλέως ποιησαμένου περὶ τοῦτο,)
 ἂ ὑπενόουν βασιλέα οὐκ ἀνέξεσθαι. διὸ καὶ πρότερον ἢ ἐκ-
 φαίνειν, ἂ διενοοῦντο, τοὺς ὑπόπτους ἐβούλοντο προκατα-
 10 λαμβάνειν τύπους, ἐξ ὧν ᾗοντο βλαφθῆσθεσθαι. βασιλεὺς δὲ
 αὐτῶν τὴν ἐπίνοιαν οὐκ ἀγνοῶν, ναῦς τε παρεσκευάζετο, ὡς,
 εἰ δεοὶ πολεμεῖν, ἐτοιμοὺς εἶναι, καὶ τοῦ χωρίου τὴν παρά-
 ληψιν αὐτοῖς ἀπηγόρευε παντάπασιν. ἦδει γὰρ αὐτοὺς φόβῳ
 μᾶλλον, ἢ εὐγνωμοσύνη καὶ εὐδοκίᾳ ἀποσχησομένους τῶν ἀ-
 15 τόπων βουλευμάτων. διὸ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Λατίνων ὄνοις P. 742
 παρεικάζεται τὸ γένος τοῦτο. ἐκεῖνός τε γὰρ, ἂν ὁ ἐλαύνων
 μὴ δύνηται βαρείας πληγὰς ἐντείνειν, οὐκ ὀρθοποδεῖ πρὸς
 τὴν ὁδὸν, ἀλλὰ παραφέρεται παρατρεπόμενος καὶ τῆς ὁδοί-
 20 πορίας ἀμελῶν διὰ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἐλαύνοντος· καὶ οὐ-
 τοι, ἂν μὴ τὸν τοῦ κακῶς παθεῖν φόβον ἔχωσιν ἐπηρητημέ-
 νον, ἐξ οὐδεμιᾶς αἰτίας ἄλλης τὰ δεοντά ποτε βουλήσονται
 ποιεῖν. βασιλεὺς μὲν οὖν αὐτῶν εἰδὼς τὴν μοχθηρίαν, οὐ
 παρεχώρει τοῦ χωρίου. ἐκεῖνοι δὲ τὰς τε τριήρεις ὀρῶντες
 κατασκευαζομένης, ἀχθόμενοι τε ὁμοίως πρὸς τε τὴν ὑπο-
 4. τότε om. P. 21. βουλεύσονται P.

retur, (videbant quippe Romanos magis tunc, quam antea, id frequen-
 tantes. eorumque naves longas et alias onerarias non paucas, mul-
 tum studii in id Cantacuzeno impendente,) quod imperatorem minime
 toleraturum verebantur. Quare priusquam cogitata aperirent,
 locos suspectos, unde se laedi posse existimabant, praecoccupare cu-
 piebant. Imperator vasfrum illorum commentum non ignorans, naves
 comparabat, ut, si bello opus foret, ne imparatus esset: et spatium
 illis negabat penitus, quod eos timore magis, quam aequitate et iu-
 ramenti religione, perversis consiliis temperaturos noverat. Quare
 et ab aliis Latinis cum asinis conferuntur. Etenim asinus, si agaso
 forte debilior non possit valide fustem incutere, haud recta ingre-
 ditur via, sed exorbitat et deflectit et propter agentis imbecillita-
 tem ambulare desinit. Ita hi, nisi poenam supra caput adstantem
 metuant, nulla alia de causa, quod debent, praestabunt. Quocirca
 imperator, ut dicebamus, eorum improbitatis haud nescius, loco, quem
 expetebant, minime cessit. Illi, triremes compingi, cernentes, pati-
 terque et loci frustrationem et multitudinem onerariarum, quas Ro-
 mani habebant, indignantes, bellum facere decernunt, ut simul et

- A. C. 1348 τυχίαν τοῦ χωρίου καὶ πρὸς τὸ πλῆθος τῶν φορτίδων, ἃς Βέκτῆσαντο Ῥωμαῖοι ναῦς, ἐσκέψαντο πόλεμον κινεῖν, ἰν' ὁμοῦ τε εἰργῶσι Ῥωμαίους τῆς θαλάττης, καὶ τὸ χωρίον, εἰ δύναιντο, τειχιζῶσι, βασιλέως ἄκοντος. καὶ συνέλεγον λίθους λογάδην ἐφ' ἐτέραις δὴ τισι προφάσει, καὶ τὴν ἄλλην ὕλην 5 συνεπόριζον ἐν ἀπορρήτῳ. ἐπεὶ δὲ βασιλεὺς νοσεῖν ἐν Διδυμοτείχῳ ἔγνωσται, καιρὸν εἶναι οἰηθέντες ἐπιτηδειότατον αὐτοῖς πρὸς ἐπιχείρησιν, ἀθρόον ἐπιτίθενται νυκτὸς τοῖς κατὰ τὴν περαιᾶν οἰκοῦσι Ῥωμαίοις πρῶτον, καὶ τὰς οἰκίας ἀπάσας ἐνέπρησαν πυρὶ. εἰς τὴν ὕστεραιάν δὲ τὰς σφῶν τριήρεις ἐφοπλίσαντες, οὓσας παρεσκευασμένας, καὶ ἀκάτια καὶ
- C** λέμβους, ὅσα ἦν, τὰς ἐξῶ τειχῶν παρὰ τὴν θάλασσαν Βυζαντίου οἰκίας ἐνεπίμπρων καὶ ὀγκάδας τὰς μὲν ἐλάμβανον, τὰς δὲ ἐνεπίμπρων· κατέκαυσαν δὲ καὶ τὰς κατασκευαζόμενας ἀπάσας τριήρεις πλὴν τριῶν, ἃς, ἐπεὶ τὸ κακὸν πάντα 15
- V. 595 ἐπενέμετο, ἄραντες ἐξ οὗ κατεσκευάζοντο τόπον τοῦ Κοσμιδίου προσαγορευομένου, τοῦ βασιλέως υἱοῦ κελεύσαντος, διὰ τοῦ κατὰ τὴν καλουμένην Πίσσαν διόντος ποταμοῦ διαγαγόντες, ἀνεῖλκυσάν τε πρὸς τὴν χέρσον, καὶ φρουρὰν ἐκατέρωθεν ἐπιστήσαντες, ἐφύλαττον. οὕτω μὲν οἱ Λαῖνοι τὸν 20 πόλεμον κατὰ Ῥωμαίων φανερῶς ἐξήνεγκαν, καὶ ἐξ ἐκείνου ἤδη τῆς θαλάσσης ἄρχοντες, πάντα ἄνω καὶ κάτω τὰ παράλια παραπλέοντες, ἐκάκουν καὶ πυρὶ τὰ πάντα ἐπενέμον-
- D** το, πανδημεί τε ἐξελθόντες, πρῶτα μὲν ετείχιζον τὸν λόφον, 8. τοῖς ante κατὰ om. P.

Romanos mari arceant, et locum, si possint, vel invito imperatore communiant. Iamque selectos lapides, quamvis aliud simulantes, colligebant reliquamque materiam clam convehebant. Postquam autem imperatorem Didymotichi morbo affectum cognoverunt, rati, advenisse rei incipiendae occasionem maximam, noctu de improvviso Romanos primum e regione incolentes invadunt, aedes omnes inflammant. Postridie triremes suas iam paratas, item acatia et lembos, quotquot erant, armatis instruunt, Byzantii aedificia extra muros ad mare incendunt, et onerarias alias quidem capiunt, alias exurunt. Quin etiam constructis triremibus universis, tribus tantum exceptis, ignem iniiciunt. Quas tres, reliquis flamma absumptis, tollentes Byzantii e loco, ubi parabantur, Cosmidio appellato, filio imperatoris Manuele mandante, per fluvium Pissam interfluentem in terram subduxerunt, et custodiam illis utrinque adhibuerunt. Sic Latini bellum Romanis apertum inferentes et ex eo iam maris potentes, oras legebant omniaque direptionibus et incendiis permiscebant: et egressus populus frequentissimus primum quidem collem, in eius iugo turri excitata, municbant, omni que in eam rem conatu mulieres iuxta atque viri incumbebant: nec vel illustrissimi ad aedificationem

πύργον ἐγείροντες πρὸς τῇ ἀκρολοφίᾳ, καὶ πᾶσαν ἐπεδείκνυν- Δ. C. 1348
 το σπουδὴν, καὶ ἄνδρες ὁμοίως καὶ γυναῖκες· καὶ οὐδ' οἱ
 περιφανέστατοι αὐτῶν ἀπηξίουν τὸ τοῖς ἄλλοις συναίρεσθαι
 πρὸς τὴν οἰκοδομίαν. ἔπειτα καὶ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ χωρίου
 5 διαλαβόντες διετείχιζον ἄχρις οὗ ἔξήρκεσεν ἡ ὕλη, καὶ εἰς
 ὕψος τε ἤρετο τὸ τεῖχος ἰκανὸν αὐτοῖς, καὶ ἄλλην πᾶσαν ἐκ
 κατασκευῆς ἀσφάλειαν ἐπετεχνῶντο. ὅσον δὲ οὐκ ἔξῃν τειχίζειν
 δι' ὕλης ἀπορίαν, χαρακώμασι μεγάλοις καὶ σταυροῖς περιελάμ-
 βανον, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τὸ χωρίον ἅπαν εἶχετο. βασιλεὺς P. 743
 10 δὲ ἐπεὶ ἐπίθεται τὰ παρὰ τῶν ἐν Γαλατῇ τετολμημένα, ἤλγησε
 μὲν οὐ μέτρια ἐφ' οἷς τοιαῦτα ἔπασχεν ὑπὸ Λατίνων, τὴν Ρω-
 μαίων οἰκούντων γῆν καὶ δικαίων ὄντων ἀκριβῶς δουλεύειν.
 ὁμως ὡς εἶχε, καίτοι πιεζόμενος ὑπὸ τῆς νόσου ἔτι, εἰς Βυ-
 ζάντιον ἀφῆκτο. αὐτίκα δὲ οἱ ἐν Βυζαντίῳ, μάλιστα οἱ περὶ
 15 ἔμπορίας ἡσχολημένοι καὶ οἱ ἐν ἐργαστηρίοις διατρίβοντες, ἐν
 βασιλείοις συνελθόντες, ἐδέοντο βασιλέως, μὴ σφᾶς περι-
 δεῖν οὕτως ὑπὸ Λατίνων τῶν ἐν Γαλατῇ περιφρονομένους καὶ
 τὰ ἀνήκεστα ὑπομένοντας, ἀλλὰ δίκας τῶν τετολμημένων
 ἀπαιτῆσαι τριήρεις ἐφοπλίσαντα. αὐτοὺς δὲ ἐτοίμους εἶναι
 20 χρήματα παρέχειν πρὸς τὸν πόλεμον, ἢ ἂν ἕκαστος εὐπο- B
 ροίῃ. μᾶλλον γὰρ τῶν ἄλλων ἐκείνων ἤψατο ἢ παρὰ Λατί-
 νων φθορὰ γεγεννημένη. νῆές τε γὰρ καὶ χρήματα καὶ οἰκίαι
 αἱ ἐμπροσθεῖσαι, τὰ σύμπαντα σχεδὸν ἐκείνων ἦσαν. βασι-
 λεὺς δὲ πρῶτα μὲν ἐμέμφετο αὐτοῖς, ὡς οὐ χρωμένοις κατὰ
 25 καιρὸν τῇ προθυμίᾳ· τότε γὰρ ἔδει παρέχεσθαι τὰ χρήματα

1. ἐπιδείκνυντο P.

sociare operam dedignabantur. Deinde et reliquum spatii occupan-
 tes, muro includebant, quoad calx et caementa suppeditarent, qui
 in altitudinem magnam satis surrexit. Quin alias quoque structuras
 omnes ad securitatem facientes adiungebant. Qua autem defecti mu-
 rali materia, producere opus non poterant, excelsis aggeribus et cru-
 cibus eam partem circumdabant, brevique tempore, quidquid erat
 spatii, comprehensum est. Imperator de audacia Galataeorum factus
 certior, maximopere doluit, propterea quod haec a Latinis Roma-
 num solum accolentibus, et qui merito subesse ac parere sedulo
 deberent, pateretur. Tamen, quamquam adhuc morbo cruciaretur, ut
 potuit, Byzantium inivit: ubi eum statim mercatores potissimum et
 opifices in palatio convenerunt, orantes, ne se ita contemni a Latinis
 Galataeis et intolerandis exagitari iniuriis sineret, sed armatis trirc-
 mibus nefarie perpetratorum poenas exigeret: se impensam ad bel-
 lum prompte pro facultate collaturos: illata siquidem a Latinis de-
 trimenta magis ad ipsos pertinebant, quod naves, suppellex et domus
 incensae, omnia fere illorum erant. Imperator eos primum de in-

A. C 1348 προθύμως, ὅτε συνεβούλευεν αὐτὸς, καὶ νῦν Λατίνοις οὐδὲν ἂν τοιοῦτον ἐτολμᾶτο. τοῦτο γὰρ ἐκ τῆς πολυπειρίας τῶν πραγμάτων προορώμενον αὐτὸν, καὶ πρὶν γενέσθαι, συμβουλεύειν, ἅπερ ᾔετο μετὰ μικρὸν τὰ μέγιστα λυσιτελήσειν. ὁμοίως καὶ αὐτὸς, ἐπεὶ ἐδόκει πρὸς τὸν πόλεμον χωρεῖν, χρή-5
 C ματὰ τε ἐκέλευεν εἰσφέρειν Βυζαντίους, καὶ Κωνσταντῖνον τὸν Ταρχανειώτην ἐπίστη πρὸς τὴν εἰσπραξίν, καὶ αὐτὸς ἐτρέπετο τριήρεις κατασκευάζειν. τῆς θαλάττης δὲ ὑπὸ τῶν Γαλατίων κατεχομένης, ἐπεὶ ἐν ἀπόρῳ ἦν ξύλα ναυπηγήσιμα κομίζειν ἐκ θαλάττης, ζεύγεσι καὶ ἡμιόνοις ἐκ τῶν κατὰ τὸ 10
 Σεργέντζιον ὄρων ἐκέλευε κομίζειν. καὶ ἤγοντο μοχθηρῶς ἄγαν καὶ δυσέργως· καὶ πρὸς τῷ λεγομένῳ Κοιτοσκαλίῳ νεωρίῳ αἱ τριήρεις ἐναυπηγοῦντο. οἱ ἐν Γαλατῇ δὲ Λαίτιοι ἤλιπζον μὲν αὐτίκα ἐλθόντα βασιλέα τὸν πρὸς αὐτοὺς ἀπογνόντα πόλεμον, πάντων αὐτοῖς παραχωρήσειν, ὧν ἐβούλον- 15
 το, καὶ χωρήσειν πρὸς συμβάσεις, ἄρχοντας καταλιπόντα τῆς θαλάσσης. ὡς δ' ἀπήντα κατὰ γνώμην αὐτοῖς οὐδὲν,
 D ἀλλὰ ναῦς ἐώρων ναυπηγούμενον καὶ παρασκευαζόμενον πρὸς μάχην, μεταβαλόντες πρεσβείαν ἐποιοῦντο καὶ περὶ εἰρήνης διελέγοντο. βασιλεὺς δὲ αὐτοῖς τὴν πονηρίαν καὶ τὴν ἀγνω- 20
 μοσύνην ὀνειδίσας, ὅτι μηδὲν μῆτε πρότερον, μῆθ' ὕστερον ὑπ' αὐτοῦ ἀδικηθέντες, μηδὲ πρόφασιν πολέμου παρεσχημέ-

12. ἐν ἐπιτοκίῳ M. pro λεγομένῳ Κοιτοσκαλίῳ. Utrique loco navale adiacebat. Vid. Ducang. Constant. Christ. I. p. 56. et 60. Rectius tamen, quod P. hic et infra p. 74, 7. habet. Vid. Cantacuzen. IV. p. 796. P.

tempestiva cupiditate reprehendere. Tunc enim prompte conferendam fuisse, cum ipse auctor fiebat. Ita nunc Latinos nihil tale ausuros fuisse. Nam cum hoc longa rerum experientia doctus praevideret, antequam fieret, suadere voluisse, quae paulo post plurimum profutura putaret. Nihilo minus et ipse, postquam bellum visum est capessendum, Byzantios pecuniam numerare iussit et Constantinum Tarchaniotam exactioni praefecit, eique triremium aedificandarum negotium dedit. Tenentibus autem mare Galataeis, cum per id ligna construendis navibus subvehere difficile esset, bobus et mulis iunctis, ex Sergentii montibus advchi iussit: quod operose admodum et difficulter fiebat, atque in Heptascalo navali triremes fabricabantur. Ceterum Galataei imperatorem, ut venit, statim bello adversus ipsos desperantem, quae vellent, omnia concessurum et ad pacta descensurum eosque maris dominos relicturum, confidebant. At ubi nihil eis pro opinione evenit, sed naves compingi, et ad pugnam instrui viderunt, mutata voluntate, legationem de pace miserunt. Imperator eis iniquitatem stultitiamque exprobrare, quod nihil unquam ab eo laesi, nec ulla belli occasione data, tam improbi

νου μηδεμίαν, αὐτοὶ τοσαῦτα ἠγνωμόνησαν καὶ τοσαύτης ἤρ- A. C. 1348
 ξαν ἀδικίας καὶ φθορᾶς. ἔπειτα ἐκέλευε τὸ τειχοσθὲν χω- V. 596
 ρίον καταλείπειν καὶ τὰ τεῖχη καθαιρεῖν. οὕτω γὰρ ἔσεσθαι
 σπονδὰς αὐτοῖς καὶ εἰρήνην πρὸς αὐτὸν, συγγνώμην παρα-
 5 σχόμενον, ὧν ἐζημίωσαν κατὰ τὸν πόλεμον. οἱ δὲ οὐδ' ἄκροισ
 κατεδέχοντο ὧσιν, ἀλλὰ δεῖν ἔφασαν αὐτοῖς τοῦ χωρίου πα-
 ραχωρεῖν τετειχισμένον, ἢ οὐδενὸς τῶν πρὸς αὐτοὺς ἠγόν- P. 744
 των ἀμελήσειν. καὶ ἅμα ἐπετείνετο ὁ πόλεμος, καὶ περιπλέ-
 οντες διέφθειρον τοὺς προστυχόντας. ἐπεὶ δὲ τὴν θάλατταν
 10 ἄπλωτον ἐποίησαν Ῥωμαίοις, ἐφ' ὀλκάδος μυριοφόρου μη-
 χανὴν ἐπιστήσαντες τειχομαχικὴν, ἀφ' ἧς λίθου βάρους, ὅσον
 εὐρωστος ἀνὴρ ἂν ἄροιτο, ἠφίετο. εἶτα τριήρει περιέλκοντες
 τὴν ὀλκάδα, λίθους ἠφίεσαν πανταχοῦ τῆς πόλεως, ἔβλαπτον
 δὲ οὐδέν. βασιλεὺς δ' ἐπεὶ ἐκ τοῦ αὐτίκα ἀντιτάττεσθαι αὐ-
 15 τοῖς οὐκ εἶχεν ἐκ θαλάττης, τριηρέων ἀπορῶν, στρατιὰν ἐκ
 τῆς ἠπείρου πέμπων, ἐφόδους ἐκέλευε συγγὰς ποιεῖσθαι, καὶ
 ἔβλαπτον ὅσα δυνατὰ. οὐ μὴν οὐδὲ τῆς θαλάττης παντά-
 πασιν ἠμέλει, ἀλλὰ πετροβόλους στήσας μηχανὰς τὸ μέγεθος B
 ὑπερφρεῖς, λίθους ἐκέλευεν ἐκ Βυζαντίου ἀφιέναι πρὸς Γα-
 20 λατᾶν. δικνουῖντο γὰρ καὶ πολλὰς κατέστρεψαν οἰκίας, μά-
 λιστα τὰς παρὰ θάλασσαν, καὶ ταῖς ὀλκάσι τῶν Λατίνων
 οὐκ ὀλίγα ἐλυμήναντο οἱ λίθοι. τὴν τε τὴν μηχανὴν ἀπέ-
 χουσαν ὀλκάδα κατέδυσαν βαλόντες, μόλις τῶν ἐπιβατῶν τὸν
 κίνδυνον διαφυγόντων. οἱ Λατῖνοι δὲ καὶ δις καὶ τρίς περὶ

exstitissent et tantas aliis iniurias tantamque perniciem ultro intulissent. Deinde campum muro septum relinqui, murum deiici imperare: sic enim secum, damna data ignoscente, foedus et pacem fore. Illi iussa auribus aversari ac dicere, oportere ipsis locum iam munitum cedere, aut nihil, quod quidem in se sit, omissuros: et simul bellum invalescebat, et navibus vagantes, obvios dire multabant. Sublata Romanis navigatione, in praegrandi oneraria muralem machinam constituerunt, ex qua saxa tanti ponderis emittebantur, quantum homo robustus ferre posset. Tum triremi onerariam circumtrahentes, undique in urbem, sed citra damnum, iaculabantur. Imperator, quoniam in praesens mari occurrere illis nequibat, quod trimibus careret, misit, qui ex continente crebris incursionibus, quantum possent, illis incommodarent. Neque tamen mare penitus neglige-
 bat, sed tormenta statuebat immensae magnitudinis, unde lapides Byzantio Galatam explodebantur. Pertingebant enim eo, ac domos complures, praesertim ad littus positas, conterebant: nec parum ea saxa Latinorum onerariis nocebant. Quin etiam illam, qua machina sustentabatur, classariis vix effugientibus, lapidum iactu Byzantii summerserunt. Latini de pace oratores iterum ac tertium

A. C. 1348 εἰρήνης πρεσβείαν ἐποιήσαντο, οὐκ ἠνέσχετο δὲ ὁ βασιλεὺς, εἰ μὴ τὰ τεῖχη καθελόντες, τὸ χωρίον καταλίποιεν. ἐν τούτοις δὲ οὐκ ὀλίγου τριβέντος χρόνου, καὶ τῶν τριηρέων ναυπηγηθεισῶν, ναύτας τε κατέλεγεν ὁ βασιλεὺς καὶ ὀπλίτας, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐξηρτύετο πρὸς μάχην· στρατηγούς τε ἐφίστη, ταῖς μὲν πρὸς τῇ Πίσσῃ τρισὶ τριήρεσι Φακεωλίτων τὸν πρωτοστράτορα, ταῖς δ' ἐν τῷ Κοντοσκαλίῳ ναυπηγηθείσαις Τζαμπλάκωνα τὸν μέγαν δοῦκα. ἐφιλονείκησε δὲ ὁ μέγας δοῦξ φιλοτιμότερον προσεξεργύσασθαι τὰς ἰδίας· ἦσαν γὰρ καὶ μέγισται μεγέθει, καὶ ξυλίνοισι ἐπιστήσας πύργους καὶ τοὺς ἐρέτας ἄνωθεν ἐρέψας, διπλᾶς ἐποίει τὰς τριήρεις, καὶ πλῆθος ὀπλιτῶν ἐπέστησε καὶ ψιλῶν, ὃ καὶ μάλιστα ἐβλάψε κατὰ τῆς μάχης τὸν καιρὸν, ὡς ὀλίγω ὕστερον εἰρησεται. τῇ προτεραιῇ δὲ, ἧς ἔμελλον ἀνάγεσθαι αἱ τριήρεις ἐκ τοῦ νεωρίου, ὀλκὰς ἀναπλέουσα ἐφαίνετο ἐκ Γεννοῦας, ἢ πλοῦτιον ἄγουσα, ὡς ἐλέγετο, πολὺν. ἀπλοίας δὲ, τῶν ἀνέμων παυσαιμένων, κατασχούσης, πρὸς Πριγγίῳ τῇ νήσῳ ὠρμιζέτο ἐπ' ἀγκυρῶν. ἐφ' ἣν δύο τῶν βασιλικῶν τριηρέων ἐκ τοῦ νεωρίου ἀνήγοντο νυκτός· παρείποντο δὲ καὶ μονήρεις ἴσαι. καὶ προσβαλόντες τῇ ὀλκάδι, ἐπεὶ ἡμύνοντο οἱ ἔνδον κραταιῶς, πῦρ ἐνίεσαν οἱ τριηρῖται, καὶ οὕτω περιγεγόμενοι, ἐπέβησάν τε τῆς ὀλκάδος, οὐκ ὀλίγους τῶν ἀμυνομένων ἀποκτείναντες, καὶ πάντων ἦσαν ἤδη κύριοι. φήμης δὲ ἀδήλως ταῖς τριήρεσιν ἐπιπεσοῦσης, ὡς τριήρεις ἐπιπλέουσιν ἐκ Γα-

3. τριβομένου M. mg.
κερῶν P.

7. ἐν τῷ ἐπιασκάῳ M. 18. ἐπαγ-

mittere: Imperator, eos se auditurum, negare, nisi, muro everso, quod loci vindicarent, relinquerent. Consumpto in his multo tempore, confectis triremibus, remiges et milites legit et alia ad pugnam omnia adornavit, ducesque praefecit: illis quidem apud Pissam ternis triremibus Phaceolatam protostratorem, aliis in Heptascalo constructis Zamplaconem, magnum ducem, qui contendeat enixius, insuper suas allaborari ac perfici: erant enim visenda mole, quas ligneis turribus impositis, et remigibus desuper tabulato contactis, (super quo gravis armaturae et velitum multitudinem constituebat, quod magno ei in pugna detrimento fuit, ut paulo infra dicetur,) duplicabat. Pridie porro illius diei, quo triremes et navali educendae erant, oneraria, quae Genua solverat, in alto conspecta est, magnis, ut aiebant, onusta divitiis. Malacia autem ventis ponentibus oppressa, ad Principis insulam ancoris fundata est. In eam ex imperatoris triremibus duae cum totidem uniremibus noctu e navali profectae, invaserunt, vectoribusque fortiter se defendentibus, ignem iniecerunt, atque ita victores in eam insiluerunt, nec paucis obtrun-

λατᾶ Λατινικαὶ, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ὀλίγῳ ἐλάσσους A. C. 1348
 πενήκοντα τῶν οἰκείων καταλιπόντες ἐπὶ τῆς ὀλκάδος. ἦσαν
 δὲ παντάπασι ψευδεῖς αἱ φῆμαι. οἱ δὲ καταλειφθέντες P. 745
 Ῥωμαῖοι ἐπὶ τῆς ὀλκάδος, αἰσθόμενοι ἀποπλευσάσας τὰς
 5 τριήρεις, ἐν ἀμηχανίᾳ καταστάντες, εἰς λόγους ἤλθον τοῖς Λα-
 τίνοις νενικημένοις ἤδη κατὰ κράτος. καὶ συνέβησαν ὥστε
 κοινῇ σβεννύειν κατακαιομένην τὴν ὀλκάδα, ἵνα μὴ συνδια-
 φθαροῦσι καὶ αὐτοί. εἰς τὴν ἐπιούσαν δὲ, ἂν μὲν Ῥωμαῖοι
 ἐπιπλεύσαντες, κίριοι τῆς ὀλκάδος γένωνται, συνδιασώζειν
 10 τοὺς ἀπολειφθέντας Ῥωμαίους τοὺς Λατίνους ἐξαίτησάμενους
 παρὰ τῶν ἀρχόντων· ἂν δ' οἱ Λατῖνοι ἐπιπλέωσι καὶ κυ-
 ρεύωσι τῆς ὀλκάδος, τὰ ἴσα Λατίνους ποιεῖν πρὸς τοὺς Ῥω- V. 597
 μαίους, ὃ καὶ ἐγένετο ἅμα ἔφ. ἐπεὶ γὰρ οὐπω πᾶσαι πα- B
 ρεσκενασμέναι ἦσαν αἱ βασιλικαὶ τριήρεις, οἱ Λατῖνοι ἐπι-
 15 πλεύσαντες, ἡμιπλεγῆ ἀνεῖλκον τὴν ὀλκάδα. διέσωζον δὲ καὶ
 τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τοὺς ὅρκους οἱ ἐν τῇ νηί. αἱ βασιλι-
 καὶ δὲ τριήρεις ἐπεὶ πᾶσαι παρεσκενασμέναι ἦσαν, καὶ οὐδὲν
 ἐνέδει ἔτι, ἀνήγοντο ἐκ τοῦ νεωρίου πᾶσαι διαπρεπῶς κε-
 20 κοσμημέναι, καὶ πλήθει ὀπλιτῶν καὶ λαμπρότητι καὶ μεγέθει
 παρασκευῆς οὐδενὶ τῶν ἐκ πολλοῦ γεγενημένων Ῥωμαίων
 στόλων ἐλασσούμεναι. παρείποντο δὲ καὶ μονήρεις οὐκ ὀλί-
 γαι καὶ λέμβοι καὶ ἀκάτια ὀπλίτας ἄγοντα, ἔχθει τῶν Λατί-
 νων προθύμως ἀπάντων συστρατευμένων. οἳ τε Λατῖνοι C
 πρὸς τὸ μέγεθος τῆς παρασκευῆς ἐκπεπληγμένοι, πάντα μᾶλ-
 9. γίνονται P. 13. ἐγένετο P.

catis, onerum potiti sunt. Verum ubi rumor incerto auctore mana-
 vit, Latinas triemes e Galata eo cursum dirigere, perculsi Romani,
 circiter quinquaginta de suis in oneraria relictis, fugam arripuerunt.
 Sed hic rumor plane mendax erat. Deserti in oneraria Romani tri-
 remes abnavigasse cum sentirent, consilii inopes, cum Latinis iam
 victis colloquuntur; et convenit, ut communiter incendium restin-
 guerent, ne et ipsis una pereundum foret. Postero die, si Romani
 adnavigantes onerariam caperent, ipsi Latinos, exoratis ducibus, con-
 servarent: sin Latini, ut Romanis idem officium Latini praestarent, quod
 et factum prima luce. Paratis enim ita omnibus imperatoris triemibus,
 Latini adlabentes semiustam onerariam abstraxerunt, quique in ea ve-
 hebantur Latini, ex iuramento Romanis incolumitatem impetrarunt. Im-
 peratoriae triemes instructae omnes et paratae penitus ornataeque
 insigniter, et armatorum numero, splendore ac magnitudine apparatus
 nihilo antiquis Romanorum classibus inferiores, e navali deducun-
 tur. Uniremes non paucae sequuntur, lembi item et actuaria, et
 in iis cataphracti, qui omnes odio Latinorum cupide militatum pro-
 ficisciebantur. Latini tanto apparatu attoniti, omnia potius cogita-

A. C. 1348 λον ἢ πρὸς τὰς βασιλικὰς τριήρεις διανανμαχεῖν διανοοῦντο, ἀλλὰ τὰς σφετέραις τριήρεις πεπληρωμένας ἔχοντες, ὠρμίζοντο πρὸ τοῦ φρουρίου, δόκησιν μὲν παρέχοντες, ὡς ἐμβαλοῦντες ἐπιούσι τοῖς βασιλικοῖς, οὕτω δὲ ἦσαν παρεσκευασμένοι, ὡς τὰς μὲν τριήρεις καλωδίους ἀνεκλύσοντες, ἂν αἰσθων- 5 ται τὰς βασιλικὰς ἐπιπλεύσας, αὐτοὶ δ' ἀμυνόμενοι ἀπὸ τῶν τειχῶν. ἦσαν δὲ φανλοτάτας ἔχοντες τὰς ἐλπίδας τοῦ καὶ ἐν τοῖς τείχεσι διασωθῆσθαι. αἱ μὲν οὖν βασιλικαὶ τριήρεις ἀναχθεῖσαι ἐκ τοῦ νεωρίου, αὐτοῦ που πλησίον ἠυλίσαντο τὴν νύκτα, διανοοῦμενοι, ὡς ἐς τὴν ὑστεραίαν ταῖς με-

Διὰ τοῦ Φακεωλάτου τρισὶ τριήρεσιν εἰς ἓν γενόμενοι, Γαλατίοις ἐπιπλεύσασιν. Φακεωλάτος δὲ καὶ αὐτὸς τὰς τριήρεις ἐφοπλίσας, παρεσκευασμένος ἦν ὡς ἐς τὴν ὑστεραίαν ἐξορμήσων, καὶ ὁ βασιλεὺς ἰππικὴν ἐπέμπε στρατιὰν ἅμα δεσπότη τῷ νιῷ πολλὴν τε καὶ ἀγαθὴν, ὡς, τῆς συμβολῆς γενομένης τῶν τριηρέων, καὶ αὐτοὶ προσβάλοιεν ἐκ τῆς ἡπείρου. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἦδη ἦν, αἱ μὲν ἐκ τοῦ νεωρίου τριήρεις ἀναχθεῖσαι πρὸς τῇ Εὐγενίου καλουμένῃ πύλῃ ἦδη ἦσαν, αἱ δὲ μετὰ Φακεωλάτου τοῦ πρωτοστράτορος καὶ αὐταὶ τοῦ ποταμοῦ ἐξορμηθεῖσαι, ἡπείγοντο ταῖς ἄλλαις ἐν ταυτῷ γενέσθαι· τοῦ δὲ πάντα ἄγοντος θεοῦ καὶ πᾶσι ταλαντεύοντος δικαίως Ῥωμαίους, ὡς ἔοικεν, εἰς πολλῶν ἄλλων ἔκτισιν ἀμαρτημάτων τιμωρουμένον καὶ τοῖς πολλῶ χεῖροσιν ἠττάσθαι παραχωροῦντος, ἀθρόον πνεύματος ἀκρίτου προσπεσόντος,

7. τὰς om. P.

bant, quam cum triremibus imperatorii decertare. Suas autem ante oppidum instructas habebant, opinionem praebentes, in imperatorias, si venirent, ituras. Sic autem erant comparati Galataci, ut, si imperatorias accurrere viderent, funibus suas retraherent, ac de muris sese tuerentur. Verum enim vero etiam in muris sui servandi spem gerebant inanissimam. Triremes imperatoris deductae ea nocte prope navale steterunt, ut altero die cum tribus, quas Phaceolatus ducebat, coniunctae, in Galataeos agerentur. Phaceolatus et ipse paratus erat, ut postridie erumperet. Et imperator cum filio despota frequentem ac strenuum equitatum mittebat, ut, congressis triremibus, ipsi quoque a continente irruerent. Die iam procedente, naves e navali ad portam Eugenianam cernebantur: quibus autem Phaceolatus protostrator praeerat, et ipsae pulsu remorum agitatae, alii sese aggregare festinabant. At enim Deo, qui gubernat omnia et cuique sua iuste dispensat, Romanos, ut apparet, propter praeterita eaque multa delicta puniente et a multo inferioribus superari permittente, ecce tibi magna vis venti cooritur, et primas triremes, in quibus lignae turres, evertit, simulque milites cum ipsis armis et

καὶ πρώτας ἀνατρέψαντος τὰς τρεῖς τριήρεις, ἐφ' αἷς οἱ ξύ- A. C. 1348
 λιοι πύργοι ἦσαν, καὶ οἱ ἄλλοι αὐτοῖς ὄπλοις κατέπιπτον P. 746
 ἀπὸ τῶν νεῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ναῦται ὁμοίως καὶ ὀ-
 πλιται, καὶ ἐν μιᾷ ῥοπῇ χρόνον πῦσαι ἐωρῶντο κεναὶ ἐπι-
 5 βατῶν. τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ καὶ ὧν ὁ Φακεωλάτος ἐστρατήγει,
 τῶν καταστρωμάτων καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν κατέπιπτον,
 καὶ ὄλεθρος ἦν παντοῖος ναυτῶν ὁμοῦ καὶ ὀπλιτῶν. οἱ μὲν
 οὖν πολλοὶ διεσώθησαν, ἐγγὺς τῆς γῆς γεγενημένης τῆς τρο-
 πῆς, ἀπέθανον δὲ ἐν τοῖς ὕδασιν ὀλίγῳ ἐλάσσους διακοσίῳν,
 10 καὶ ἐκ τῶν μετὰ τοῦ Τζαμπλάκωνος τεταγμένων τοῦ μεγά-
 λου δονκὸς ὁ Φιλανθρωπηρὸς Μανουήλ, τῆς ναυαρχίδος ἄρ-
 χων, ἀνὴρ κατὰ χεῖρα γενναῖος καὶ τῆς παρὰ βασιλέως εὐ- B
 μενείας ἀπολαύων μάλιστα. οἱ ἐν Γαλατῶν δὲ Λατῖνοι ἀνα-
 θαρσῆσαντες, ἀναχθέντες ἀνεῖλκον τὰς τριήρεις ἀναψάμενοι,
 15 κωλύοντος οὐδενός, οὐδὲ ἀμυνομένου, καὶ ἀναιμιωτὶ τὴν νίκην
 εἶχον. ἡ δὲ ἐκ τῆς ἠπειροῦ στρατιὰ μετὰ βασιλέως τοῦ υἱοῦ
 ἔργου μὲν ἔχεσθαι ἐβούλοντο, οἴομενοι καὶ τὸ ναυτικὸν ἐκ
 τῆς θαλάττης ἐμβαλεῖν. ἐπεὶ δὲ ἐώρων τὰς Ῥωμαίων ναῦς
 κενὰς ἀνελκομένας, ἀνεχώρουν καὶ αὐτοί. βασιλεὺς δὲ τὴν
 20 τοσαύτην δύναμιν ἐκ προφάσεως οὐδεμιᾶς ὄρων ἀπολωλυτῶν,
 ἐστέναξε μὲν τὴν τοιαύτην κακοπραγίαν τῶν Ῥωμαίων, οἷον
 αἴτιον κακῶν τὸ θεῶν προσκρούειν συνορῶν, οὐδὲν δὲ ὑφῆκε C
 τοῦ φρονήματος, οὐδὲ κατέπεσε πρὸς τὴν ἤτταν, ἀλλ' εὐθὺς
 ἐπὶ ξυλισμὸν ἐκέλευε χωρεῖν, ὡς τριήρεις ἐτέρας κατασκευά- V. 598

1. τρεῖς om. M.

20. ἀπολωλεῖαν P.

23. εὐθὺς om. P.

remiges in pelagus decidunt, et uno momento omnes vectorum vacuae adspiciuntur. Eodem puncto temporis qui stabant in tabulatis earum, quas Phaceolatus ducebat, similiter in undas delapsi sunt, eratque multiplex nautarum ac militum interitio. Complures sane, quoniam iuxta littus naves evertébantur, evaserunt: aquis suffocati circiter ducenti: et de Zamplaconis, Magni ducis, grege Manuel Philanthropenus, praefectus navis praetoriae, vir manu promptus imperatorique carissimus. Tum Galataei, instauratis animis, provehuntur: naves hostium retrahunt, easque, nemine prohibente aut ulciscente, flammis implent, et victoriam sine sanguine consequuntur. Qui vero in continente cum filio imperatoris erant, operi quidem sese accingebant, putantes etiam navales socios e mari impressionem facturos. At ubi naves Romanas inanes subduci conspexerunt, etiam ipsi retro cesserunt. Imperator videns, tantam copiam gratis periisse, tam gravi Romanorum calamitate ingemuit, ut qui Deum offensum hoc egisse intelligeret. Nihil tamen de altitudine animi discessit, nec quia victus, etiam fractus: quin subito ad novas triremes aedificandas liguatum ire praecepit, et operi curatores praefecit. Galataei

- A. C. 1348 σων αὐθις, καὶ ἐφίστη τοὺς ἐπιμελησομένους πρὸς τὰ ἔργα. οἱ ἐν Γαλατῇ δὲ εὐτυχεσιτάτην νομίσαντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἐν ἣ τοσοῦτων νεῶν ἐκράτησαν πολεμίων, οὐδὲν αὐτοῖ εἰσενεγκόντες πρὸς τὴν ἤτταν, ἐώρταζον οὐκ ἐπινίκια μόνον, ἀλλὰ καὶ σωτήρια. πῦσαι γὰρ αὐτοῖς ἐν στενῷ αἰ περὶ τοῦ σώζεσθαι κατέστησαν ἐλπίδες. ἐς τὴν ὑστεραίαν δὲ πάσας ἐφοπλίσαντες τὰς ἑαυτῶν τριήρεις ἑστεφανωμένας ὡς ἐπὶ νίκη καὶ κεκοσμημένας ἐκπρεπῶς, ἀντικρὺ παρέπλεον βασιλείων, D δύροντες ἀτίμως καὶ τὰς βασιλικὰς σημαίας, ὥσπερ ἔθος, τὰς νεικημένας. ᾤοντο δὲ βασιλέα πρὸς τὴν δυσπραγίαν καὶ τὴν γνώμην ἠττημένον, αὐτίκα καταθήσεσθαι τὸν πόλεμον καὶ χωρήσειν πρὸς τὴν εἰρήνην, παραχωροῦντα τοῦ χωρίου. ὡς δὲ ἀπήντα κατ' ἐλπίδας αὐτοῖς οὐδὲν, ἀλλ' ἐπυνθάνοντο, βασιλέα αὐθις παρασκευαζόμενον τριήρεις ναυπηγεῖσθαι, πέμπαντες πρεσβείαν ἐκεῖνοι διελέγοντο περὶ εἰρήνης. καὶ πρῶτα μὲν ἐπειρῶντο βασιλέως, εἰ αὐτοῖς παραχωροίη τοῦ χωρίου· ὡς δ' ἐώρων οὐδαμῶς ἐκπεπληγμένον, οὐδὲ τὴν γνώμην ἠττημένον, ἀλλὰ τὴν μὲν δυσπραγίαν ἐκείνην νομίζοντα ἐτέρων τινῶν ἀμαρτημάτων εἰσπραξίν, αὐτὸν δὲ τῆς προτέ-
- P. 747 ρας γνώμης ἀκριβῶς ἐχόμενον, καὶ οὐδ' ἂν, εἰ μυρία τοιαῦτα γένοιτο, ἐκόντα εἶναι τοῦ χωρίου παραχωρήσοντα, ἀλλ' ὀργῇ φερόμενον μᾶλλον πρὸς τὴν ἤτταν καὶ προθυμότερον πρὸς τὴν παρασκευὴν, ὥσπερ ἄρτι τότε πρῶτον ἡμμέμον τοῦ πολέμου, δεισάντες, μὴ εἰς κακὸν αὐτοῖς ἢ πολλὴ φιλονεικία τελευτήσῃ,

3. πολεμιῶν M. mg. 12. τὴν om. P.

porro diem illum faustissimum numerantes, quo tot hostium navibus nullo suo labore potiti essent, non solum epinicia, sed insuper soteria celebrabant. Iam enim tota spes salutis levi momento illis penderat. Die sequenti omnibus triremibus suis instructis et tamquam in victoria coronatis elegantemque in modum exornatis, ex adverso palatii sursum ac deorsum navigantes, imperatoria signa capta ad ludibrium, ut mos est, trahebant. Et imperatorem propter adversum casum etiam animo succubuisse, statimque bello posito, pacem expetiturum et spatium, de quo supra, illis donaturum arbitrabantur. Sed ut spem eventus fefellit, eumque novas triemes compingendas locavisse audiverunt, pacem per legatos poposcerunt. Ac primum quidem de loco sibi relinquendo imperatorem tentaverunt: quem ut intrepidum et animo invictum putantemque, tristem illam fortunam aliorum quorundam delictorum esse pretium, et in priore sententia immobilem viderunt, nec, si millies talia contingerent, locum illis donaturum, et iratum frementemque potius, quod victus, et ad vires reparandas alacriorem, velut tum primum arma capessivisset, metuentes, ne sibi parum feliciter caderet diuturna

συνέθεντο τὸ χωρίον καταλείπειν. καὶ ἐγένετο ἡ εἰρήνη ἐπὶ Δ. C. 1348
 τοῦτοις, ὥστε παραδόντας βασιλεῖ αὐτούς, ἐπὶ τὸν πρότερον
 περιβόλον χωρεῖν. καὶ γεγενημένων τῶν σπονδῶν, παρεδί-
 δσαν τὸ νέον φρούριον πρὸς δεσπότην τὸν βασιλέως υἱὸν,
 5 ἔλθοντα μετὰ στρατιᾶς. βασιλεὺς δὲ αὐτῶν μεταπεμφόμενος
 τοὺς ἀρίστους, ἡμέρωσ τε διειλέχθη καὶ προσηνῶς, καὶ τὸ
 χωρίον αὐτὸς ἔκων εἶναι ἐχαρίζετο. ἔφη γὰρ πρὸς αὐτούς,
 οὐ περὶ γῆς τοσαύτης φιλονεικεῖν, οὐδενὸς ἀξίας οὔσης, ἀλ-
 10 λὰ περὶ τῶν προσηκόντων δικαίων τῆ Ῥωμαίων βασιλείᾳ.
 ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλο ἄτοπον γὰρ, ἐπὶ ἡλύδας ὄντας αὐτούς καὶ πολλὰ ὑπὸ τῶν Ῥω-
 μαίων βασιλέων εὐηργετημένους καὶ δικαίους ὄντας ἐν δου-
 λευόντων εἶναι μοίρα, ἔπειτα ἀναισχυντεῖν καὶ παρασπᾶν τι
 τῆς ἡγεμονίας βούλεσθαι ἀκόντων. διὰ ταῦτα ἔλεγε τὸν πό-
 λεμον αἰρεῖσθαι μᾶλλον, οὐ διὰ τὴν κτῆσιν τοῦ χωρίου, καὶ
 15 γνώμην ἔχειν, ὡς πολεμήσων διηνεκῶς ἄχρι τοῦ διαφθερεῖν,
 εἰ μὴ βουλευθεῖεν τὰ δίκαια ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ αὐτοὶ τῆς ἀγνω-
 μοσύνης ἀποσταῖεν καὶ καταλείποιεν τὰ ἤρπασμένα, μηδ' αὐ-
 τὸν μικρολογῆσειν οὕτως, ὥστ' ἀποστερεῖν, οὐ τοσοῦτον ἐξέ-
 20 χονται καὶ ποιοῦνται περὶ πλείστου. καὶ αὐτίκα ἐκέλευε τὸν
 υἱὸν ἐξάγειν τὴν στρατιάν, τὸ χωρίον τοῖς Γαλατίοις παρα-
 δόντα. οἱ δὲ βασιλεῖ πολλὰς ὁμολόγουν χάριτας μετὰ πλεί-
 στων τῶν εὐφρημῶν, καὶ πρὸς τὸν βασιλέως υἱὸν ἐλθόντες,
 ἐπεὶ κατὰ τὸ τοῦ πατρὸς ἐπίταγμα τὸ χωρίον παρεδίδοτο,
 αὐθὶς τε εὐφρῆμον βασιλέα, καὶ χρυσίῳ πολλῷ τὴν βασιλι-

contentio, locum remittere de compacto statuerunt: factaque pax in
 hanc conditionem, ut spatium illud imperatori redderent, veteri
 ambitu contenti. Et inito foedere, novam munitionem despotae,
 imperatoris filio, cum agmine armatorum venienti restituerunt. Im-
 perator autem, accersitis eorum optimatibus, comiter ac placide illos
 allatus, locum sponte donat. Aiebat enim, non de tantilla ac nul-
 lius pretii regiuncula, sed de iure imperii Romani cum ipsis sibi
 controversiam esse. Haud enim cum ratione congruere, cum sint
 advenae et a Romanis imperatoribus complura consecuti beneficia,
 ut subesse ac parere iure optimo debeant, adhuc impudenter agere,
 et ipsis nolentibus, aliquid de imperio velle decerpere. Atque ob
 hanc causam magis, quam ob loci possessionem, se ad bellum aggres-
 sum. Quod nisi iustitiae serviant, certum sibi esse, tamdiu arma
 continuare, quoad eos deleverit. Quoniam vero ipsi scelere desiste-
 rent, et quae rapuissent, ea relinquerent, nec se rei exiguae ita
 magnam rationem habiturum, ut eos privet, quod illorum tantopere
 intersit, quodque longe plurimi faciant: statimque filio praecipit,
 loco illis attributo inde militem abducere. Galataci gratias agere
 cum innumeris laudibus, et ad filium eius post locum iussu paterno

- A. C. 1348 κήν περιέρχαινον σημαίαν, ἃ διήρπασαν οἱ στρατιῶται, κελύσαντος τοῦ δεσπότου, παιδιᾶς ἕνεκα καὶ ἡδονῆς. τοιαύτην
- D μὲν ὁ πόλεμος ἔσχε τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τοῦτο ἐτέλεύτησε.
- V. 599 ιβ'. Βασιλεὺς δὲ κατὰ τε τὸν τοῦ πολέμου χρόνον βιαίαν τῶν χρημάτων τὴν εἰσπραξιν ἀκούων παρὰ Ταρχανειώτου γεγενημένην, καὶ θορύβων μεστὴν καὶ ὀδυρμῶν τὴν πόλιν δι' ἐκείνην γινομένην, καὶ τοὺς ὑβριστὰς καὶ συκοφάντας
- P. 748 προφάσεως λαβομένους καὶ λογοποιοῦντας ἄπιστα, εἴκοσι μυριάδων τὴν εἰσπραξιν χρυσίου γεγενῆσθαι λέγοντας, πολλοὺς δὲ καὶ τριάκοντα, ἐσκέπατο αὐτοῖς ἔργοις τοὺς συκοφάντας ἐπιστομιῶν. καὶ ἐκκλησίαν αὐθις πάνδημον συναγαγὼν, εὐθύνας ἤτει περὶ τῶν χρημάτων Ταρχανειώτην. καὶ ἀπεδείκνυτο, καὶ τῶν τὰ χρήματα παρασχομένων συνομολογούντων, μὴ πλέον εἰσπεπραῶχθαι πέντε μυριάδων, ἃ ἀνάλωτο πρὸς τοῦ στόλου τὴν παρασκευὴν, καὶ ἕτερα οὐκ ὀλίγῳ πλείω τούτων ἐκ τῶν δημοσίων καὶ βασιλικῶν. ὄρων δὲ τῶν δεόντων πολλὰ διὰ τῶν χρημάτων τὴν ἔνδειαν παραλειπόμενα, καὶ τότε ἐκ τῶν ἰδίων εἰσφέρειν Ῥωμαίους οὐ προθυμουμένους, καὶ τὰς δημοσίας προσόδους παντάπασιν ἐκλελοιπυίας, φόρους ἔτατε μὴ πρότερον νενομισμένους, ὥστε πᾶσαν ὀλκάδα σῆτον ἄγουσαν ἔξ ἀλλοδαπῆς ἐωνημένον, ὑπὲρ μεδίμνου ἡμισυ χρυσίου τῷ δημοσίῳ φέρειν, καὶ τῶν ἄλλων καρπῶν ἀναλόγως· τοὺς δὲ περὶ γεωργίαν ἡσχολημένους οἴνου ὑπὲρ πενήκοντα χοῶν χρυσίου ἐν τελεῖν· τοὺς μέντοι ἐκ τῶν γε-
15. πολέμου M. mg. 24. ἐντέλειν M. mg.

illis traditum veniendo rursus imperatorem in coelum ferre, magnamque nummum aureorum vim circa vexillum imperatorium spargere, quos, despota iubente, milites lusus et voluptatis gratia diripuerunt. Huiusmodi igitur initium ac finem id bellum accepit.

12. Imperator autem per id bellum Tarchaniotam immane quantum exegisse, et turbarum querelarumque plenam esse urbem audiens, convitiatoresque ac sycophantas, captata occasione, incredibilia comminisci, bis centenum, immo, ut multi garriebant, ter centenum millium aureorum exactum fuisse, ipso facto os illis obturare decrevit. Mox convocato toto populo, Tarchaniotam imperatae pecuniae rationem poposcit. Reddidit, iis ipsis, qui pensitarant, confidentibus, non plus quinquaginta millia exegisse: praeter alia non paulo plura ex aerario publico et fisco imperatoris, quae in apparatus classis consumpta fuerint. Cum porro animadverteret, necessaria multa propter difficultatem omitti, et tum Romanos ad conferendum de suo parum faciles publicaue vectigalia omnino defecisse, tributa prius inusitata imposuit: ut oneraria quaelibet frumentum in extera regione coemptum advectans pro medio medimno

ωργοῦντων ὠνουμένους διπλάσιον παρέχειν, οὐ μόνον ὡς A. C. 1348
 εὐπωρωτέρους, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀμογητὶ ἐκ τῶν ἐτέρων πόνον
 αὐτοὶ πολλαπλασίω τὰ κέρδη φέρονται. νόμου δὲ ὄντος ἀρ-
 χαίου δεκάτας τοὺς ἐμπορευομένους ἅπαντας τελεῖν τῷ δη-
 5 μωσίῳ, πεντηκοστίας ἔταξεν αὐτός. ἐξ ὧν ὀλίγω δέουσαι C
 διακοσίων ὀκτώδεκα προσεγένοντο Ῥωμαίοις ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ,
 οὐδέπω ἄχρι τότε γεγενημένον, καὶ μεγάλην δύναμιν ἐκτή-
 σαντο ναυτικὴν καὶ πολλὰ ἐκ τῆς ἐμπορίας ὠφελούντο, θα-
 λίσσης ἤδη ἄρχοντες γεγενημένοι. ἐχομένης δὲ τῆς Χίου,
 10 ὡς περ ἰστόρηται ἡμῖν, ὑπὸ τῶν ἐκ Γεννοῦας ἀδίκως ἐν σπον-
 δαῖς, πρὸς τὸν ἄρχοντα αὐτῆς, δοῦκα ἐγχωρίως προσαγο-
 ρεούμενον, καὶ τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον ὁ βασιλεὺς ἐπεμ-
 ψε πρεσβείαν, ἀπαιτῶν τὴν νῆσον κατὰ τὰς σπονδὰς καὶ τοὺς
 ἄρχους, οὓς ἔχουσι μετὰ τῶν Ῥωμαίων βασιλέων. δούξ δὲ
 15 καὶ ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος δίκαια μὲν ἔφασαν προκαλεῖσθαι
 βασιλεία, οὐ κατὰ γνώμην δὲ αὐτοῖς ἔχεσθαι τὴν νῆσον, οὐ- D
 δὲ ψήφῳ τῆς βουλῆς, ἀλλὰ τῶν παρ' αὐτοῖς εὐπατριδῶν τι-
 νας οἰκείους ἀναλώμασι τὸν στόλον ἐφοπλίσαντας κατασχεῖν,
 οὓς μὴ δύνασθαι νῦν βιάζεσθαι • δεήσει γὰρ πολλῶν χρημάτων
 20 καὶ παρασκευῆς οὐ τῆς τυχούσης, ὥστε ἀκόντων τὴν νῆσον ἀ-
 φαιρεῖσθαι • ἀλλὰ τοῦ χρόνου προϊόντος προνοίᾳ μᾶλλον ἀφελο-
 μένους καὶ οἰκονομίᾳ ἀποδοῦναι βασιλεῖ ἀναμφιβόλως. τοιαῦτά
 τε εἶπον πρὸς τοὺς πρέσβεις βασιλέως, καὶ ἅμα Ἐρμίνιον Ἰά-

20. οὐκ ὕτων M.

aureum dimidium aerario penderet, et pro fructibus pro portione
 similiter. Agricolaе pro quinquaginta congiis vini aureum persol-
 verent. Qui a rusticis mercarentur, duplum darent, non solum ut
 copiosiores, sed quod etiam citra laborem ipsi ex aliorum laboribus
 luera maiora facitarent. Cumque vetus esset lex, ut mercatores
 singuli aerario decumas solverent, ipse quinquagecumas instituit:
 unde paulo minus ducentis onerariae brevi tempore Romanis acces-
 serunt, quod antea nunquam factum: valebantque navali potentia,
 et iam domini maris ex mercimoniis quaestum non mediocrem colli-
 gebant. Quia vero Chius, ut narravimus, iniuste et contra foedus
 a Genuensibus teneretur, ad principem eorum, (ducem ipsi appel-
 lant,) ad senatum populumque imperator legatos misit, insulamque
 secundum saucita cum Romanis foedera repetivit. Dux, senatus po-
 pulusque responderunt, iusta quidem imperatorem postulare, verum-
 tamen insulam non sententia ac suffragio suo, sed quorumdam apud
 se nobilium seu patriciorum, qui suis sumptibus classem instruxissent,
 audacia obtineri, quos in praesens coercere non possent: opus enim
 fore grandi impensa et apparatu non minimo, quibus cum carerent,
 eos insula nequire depellere, sed tempore procedente, industria pot-
 tius ac providentia quadam illis ademptam imperatori haud dubie

A. C. 1348 κωβον καὶ Πινέλον Ἀνταρῶ, ὄντας ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς ἐπιφανῶν,
 V. 600 πρὸς βασιλέα πρέσβεις ἐπέμψαν ἰσχυρισμένους περὶ τῶν αὐ-
 P. 749 τῶν. βασιλεῖ δὲ ἐδόκει ἢ ἀπολογία οὐκ ἀρκοῦσα, ἀλλὰ προθε-
 σμίαν τινὰ ἐζήτει, καθ' ἣν ἀποδώσουσι τὴν νῆσον, ἢ μὴ ἐγκαλεῖν
 ἐπιτοκίαν, ἣν αὐτὸς ἀφέλγεται δυνηθεῖς. καὶ συνέβησαν, ὥσ-
 τε Λατίνους μὲν τὴν κατὰ τὴν νῆσον πόλιν, Χίον καὶ αὐτὴν
 προσαγορευομένην, ἐπὶ δέκα ἔτεσι κατέχειν καὶ καρποῦσθαι
 τὰς προσόδους, παρέχοντας ἐνιαύσιον τῷ βασιλεῖ δισχιλίους
 καὶ μυρίουσ χρυσοῦς. ἐγείρειν δὲ καὶ σημαίαν βασιλικὴν ἐν-
 τὸς τῆς πόλεως κατὰ τὸ ἔθος, καὶ ἀρχιερέα εἶναι ἐκ τῆς ἐν
 Βυζαντίῳ ἐκκλησίας χειροτονημένον, καὶ εὐφημεῖν τοὺς βα-
 σιλέας κατὰ τὰ σάββατα, ὡς ἔθος· μνηεῖν τε αὐτῶν τοὺς ἱε-
 ρεῖας ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις ποιεῖσθαι καὶ μηδὲν κωλύεσθαι
 B παρ' οὐδενός. τὴν δὲ ἄλλην νῆσον ἄπασαν καὶ τὰ φρούρια
 καὶ κώμας ὑπὸ βασιλέως ἔχεισθαι καὶ ἄρχοντα αὐτοῖς, ὃν
 ἂν ἐθέλη, ἐφιστᾶν· τὸν δὲ καὶ τῶν ἐντὸς Χίου τῆς πόλεως
 Ῥωμαίων ἄρχειν. κὰν μὲν Ῥωμαῖοι πρὸς Ῥωμαῖον ὑπὲρ
 ἰδίων ἀδικημάτων ἀμφισβήτησις ἦ, παρὰ τὸν Ῥωμαίων ἄρ-
 χοντα δικάζεσθαι· ἂν δὲ Λατίνῳ πρὸς Ῥωμαῖον, ἢ τὸ ἔμ-
 παλιν, τοὺς δύο ἄρχοντας συνερχομένους, διαλύει τὴν ἀμ-
 φιβολίαν, ἑκατέρῳ τὸ δίκαιον περισώζοντας, ὅποτέρῳ ἂν
 προσῆ. μετὰ δὲ τὰ δέκα ἔτη, ἐξ ὅτου βασιλεὺς ὁ Καντακουζην-
 νὸς ἐκράτησε Βυζαντίου ἀριθμούμενα, παντάπασιν ἀφίστα-
 σθαι Χίου τοὺς Λατίνους. τοιαῦτα μὲν οἱ ἐκ Γεννοῦας πρέ-

15. ἄρχοντας P.

restituturos. Haec responderunt, et simul Iacobum Herminium et Antaram Pinellum de nobilitate fidei faciendae miserunt. Imperatori responsum non placuit, voluitque diem praestitui reddendae insulae: aut se periurii ne accusarent, si eam extorquere potuisset. Et conventum est in eam conditionem, ut Latini urbem insulae, etiam Chium nominatam, ad decennium retinerent fruerenturque redditibus, pendentes in annos singulos imperatori duo et viginti aureorum millia. Insuper vexillum imperatorium in urbe pro consuetudine erigerent; episcopum ex ecclesia Byzantina acciperent, et sabbatis pro more faustum imperatoribus acclamarent: eorumque memoriam sacerdotes in sacrificio missae frequentarent, nec ab ullo prohiberentur. Reliqua insula tota cum castellis et vicis sub imperatore esset: qui praefectum pro arbitrato constitueret: et is Romanos, qui intra urbem versarentur, regeret privatasque eorundem controversias disceptaret. Quodsi Latinus quispiam Romano, aut Romanus Latino litem intenderet, praefectores seu praefecti simul ius illis dicerent, et litem secundum alterutrum darent. Post decem vero annos ab occupato a Cantacuzeno Byzantio Latini Chio peni-

σβεις συνέθεντο πρὸς βασιλέα. Βενιούζος δὲ Συμέων, ὃς ἦν A. C. 1348
 διαφορώτατος τῶν τὴν Χίον κατεχόντων, καὶ οἱ ἄλλοι οὐ
 προσεδέξαντο τὰς συμβάσεις, ἀλλὰ φανερώς ἀπέιπαντο, πολέ-
 μοι μᾶλλον ψηφίζεσθαι τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου Γεννοῦας
 5 ἢ Χίου ἀποστῆναι προσελόμενοι. ἐν ᾧ δὲ οἱ βασιλέως πρέ-
 σβεις χρόνῳ ἐν Γεννοῦᾳ ἦσαν, Τζυβός τις, ὁ δυνατώτατος
 τῶν Χίων, Φωκαίας τῆς παλαιᾶς ὑπὸ Γεννοῦϊτῶν ἄρχων κα-
 ταστάς, ὅτε πρὸς αὐτοὺς ἡ Χίος παρεδίδοτο, (ὁμολογία γὰρ
 προσεχώρησαν, ὡς περ ἔφημεν, σίτου ἐνδείᾳ πεισθέντες,) πρὸς
 βασιλέα πέμψας, πρῶτα μὲν συγγνώμην ἤτει ἐπὶ τῇ παρα-
 δόσει Χίου, ὡς οὐ κακίᾳ μᾶλλον, ἢ ἀνάγκῃ πεπραγμένη, πα-
 ρήνει δὲ μὴ τῆς νῆσου ἀμελεῖν, ὡς, εἰ μικρὰν παράσχοιτο D
 ἐπικουρίαν, ῥαδίως αὐτῆς αὐτοῦ Ῥωμαίοις ἀνασσομένον.
 βασιλεὺς δὲ ἐπήνει τε τὸν Τζυβὸν καὶ μεγάλα ἐπηγγέλλετο
 5 τῆς προθυμίας ἕνεκα. ἐκέλευε δὲ τὸ νῦν ἔχον ἀτρεμεῖν, ἄ-
 χρις ἂν οἱ ἐν Γεννοῦᾳ πρέσβεις ἐπανήξουσιν. ἄδηλον γὰρ
 εἶναι, εἰ μὴ χωρὶς κινδύνων ἀπολήψεται τὴν νῆσον· ἄλλως
 τ' οὐδ' αὐτῷ προσῆκον ὄν, περὶ τε εἰρήνης καὶ σπονδῶν δια-
 λέγεσθαι προσβέοντα καὶ πρὸς ἐπιβουλὰς ἐν ταύτῳ καὶ πύ-
 0 λεμον χωρεῖν. καὶ ἦν ἂν βέλτιον, εἰ ἐπέιθετο τῇ βασιλέως
 παραινεῖσει. ὑπὸ δὲ προθυμίας καὶ τῆς πρὸς τοὺς κινδύνους
 καὶ τὰς μάχας εὐτολμίας μὴ περιμείνας καὶ τὴν ἐκ βασιλέως
 ἐπικουρίαν, ἀλλὰ μόνῃ τῇ σφετέρᾳ θαρσύνουσας ἀπόλετο δυνά- F. 750
 5 μαι. συναγαγὼν γὰρ ὅσους μάλιστα ἐκ Φωκαίας ἐνῆν Ῥω-
 μαίους, διέπλευσεν ἐπὶ τὴν Χίον ἀπροσδοκῆτως καὶ τοῖς Λα-

tus excederent. Haec pacta legati Genuensium cum imperatore in-
 ierunt. Simeon vero Beniuzus, eorum, qui insulam tenebant, facile
 princeps, ceterique manifeste repugnarunt, praecoptantes hostes se-
 natus populique Genuensis iudicari, quam Chio discedere. Dum
 legati Genuae versantur, Zybus quidam, Chiorum potentissimus, Pho-
 caeae veteris praefectus a Genuensibus creatus, quando illis Chius
 dedebatur, (deditione enim ad eos venit, victu defecta, ut diximus,)
 ad imperatorem mittens, primum quidem veniam propter Chium tra-
 ditam rogabat: id enim non magis nequitia sua, quam necessitate
 factum. Deinde hortabatur, ne insulam sibi negligendam duceret:
 nam si parvo adiuuaretur auxilio, se illam Romanis haud operose
 recuperaturum. Imperator Zybo laudem impertiri et ob voluntatem
 adeo propensam magna polliceri: monere tamen, se contineret, donec
 legati Genua revenirent. Fortassis enim citra dimicationem eam re-
 cepturum. Addebat, alienum esse a dignitate sua, de pace et foe-
 dere legatos mittere, et interim inimica inire consilia bellumque
 moliri. Ac melius de se meruisset, si imperatori obtemperasset

A. C. 1348 τίνους συμβαλὼν, ἐνίκα κατὰ κράτος καὶ τειχῆρεις ἐποίησεν ἐν Χίῳ, πολλῶν πεσόντων καὶ Βενιαύζου τοῦ ἄρχοντος τραυματίου γενομένου. τοῦ Θεοῦ δὲ ἐτέρως ταλαντεύοντος, συνέβη κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ ἡ μάχη ἐγεγένητο, Ἀνδρέαν Πετριλίαν, ἐκ Γεννούας ὄντα καὶ αὐτὸν, ἅμα δυοὶ τριήρεσιν ἐκ Σμύρνης τὴν Χίον παραπλέοντα πρὸς Βυζάντιον ἐπέγεσθαι· πυθόμενον δὲ, ὡς ὑπὸ Τζυβοῦ πολιορκοῦντο οἱ ὁμόφυλοι, ἀποβῆναί τε πρὸς τὴν Χίον καὶ ἐπικουρεῖν τοῖς πολιορκουμένοις. δευτέρας δὲ μάχης γενομένης καὶ τῆς νίκης αὐ-

V. 601 τις ἀφορώσης πρὸς Ῥωμαίους, ὁ Τζυβὸς ἀγωνιζόμενος εὐψύχως ἔπεσε, βέλει τρωθεὶς κατὰ τὴν μάχην, καὶ πάλιν οἱ Λατῖνοι τῆς Χίον κύριοι ἦσαν, τῶν Φωκαίων εἰς τὴν Φώκαιαν περαιοθέντων μετὰ τοῦ στρατηγοῦ τὴν τελευταίαν· ἣν καὶ βασιλεῖ παρέδωσαν κατασχόντες πρότερον τελοῦσαν ὑπὸ Γεννουίταις ὅσον χρόνον καὶ ἡ Χίος. βασιλεὺς δὲ ἔπεμψεν εἰς Φώκαιαν Λέοντα τὸν Καλόθετον ἄρχειν, Χίον μὲν ὄντα καὶ αὐτὸν, κατὰ δὲ τὸν τοῦ πολέμου χρόνον τῆς νήσου παρὰ Ἀποκαύκου ἐκβληθέντα τοῦ μεγάλου δουκὸς καὶ πολλὴν ὑποστάνατα κάκωσιν διὰ τὴν πρὸς Καντακουζηνὸν τὸν βασιλέα

C εὐνοίαν, Τζυβὸν ἀντ' ἐκείνου καταστήσαντος ἄρχοντα. ὁ καὶ μάλιστα αἴτιον τῆς Χίον ἀπωλείας ἐδόκει γεγενῆσθαι. πολὺ γὰρ ἐκείνου βελτίων ἦν συνέσειως ἔνεκα καὶ προμηθείας καὶ τοῦ διασώζειν εἰδέναι τὴν πιστευθεῖσαν πόλιν ἀπὸ τῶν πο-

7. οἱ om. P.

Prae cupiditate enim audaciaque militari non exspectato subsidio, sed suis dumtaxat viribus confisus, periit. Coactis enim, quot maxime licebat, ex Phocaea Romanis, repentino Chium navigavit, et cum Latinis conserto proelio, palam eos vicit, multisque occisis et Beniuo principe vulcerato, reliquos intra moenia compulit. Deo autem aliter statuente, eo ipso die, quo pugnatum est, contigit Andream Petriliam Genuensem cum duabus triremibus Smyrna Chium urbem praeternavigantem, Byzantium festinare, et audientem, cives suos a Zybo obsideri, et in insulam descendere obsessisque succurrere. Conflictu iterato et rursus ad Romanos spectante victoria, Zybus, animose pugnans, ictu sagittae moribundus concidit, et Chius, Phocaeensibus post caedem ducis sui Phocacam reversis, ad Latinos rediit, quam a se tandiu obtentam, quamdiu et urbem Chium, imperatori tradiderunt. Imperator Phocaeam Leonem Caloethum praefectum mittit, qui et ipse Chius erat, ac belli tempore ab Apocaucho, magno duce, in Zybum translata praefectura, propter studium erga Cantacuzenum magnopere afflictatus et insula denique pulsus erat, quae praecipua Chii amittendae causa visa est: intelligentia enim ac provisione futurorum scientiaque tuendae urbis sibi creditae multum illi prae-

λεμίων. ὃς εἰς Φώκαιαν ἔλθων, περιεποίησεν αὐτὴν Ῥωμαί- A. C. 1348
οις ἄχρι νῦν κατεχομένην.

17. Ἐπεὶ δὲ καὶ Πελοπόννησος διέφθαρτο παντάπασιν D
οὐ μόνον ὑπὸ τῶν Περσῶν στόλοις μεγάλοις ἐπιόντων καὶ
5 ὑπὸ Λατίνων τῶν τὴν παρ' Ἑλλήσιν Ἀχαιῶν λεγομένην κα-
τεχόντων, ὑπηκόων ὄντων πρίγγιπυ, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὑπὸ
σφῶν αὐτῶν, διηγεκῶς ἀλλήλοις ἀντικαθισταμένων καὶ διαρ-
παζόντων τὰ ἀλλήλων καὶ ἀποκτενόντων, καὶ κῶμαι μὲν ἀ-
τειχιστοὶ ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ἀνάλωται πολεμίων, αἱ πόλεις δὲ
10 ὑπὸ τῶν ἐνοικούντων, καὶ παντάπασιν προσεδοκῶντο ἐκλιπεῖν·
πρόνοιάν τινα αὐτῶν ποιήσασθαι ἐσκέψατο ὁ βασιλεὺς. μετ' ὧ P. 751
δὲ οὐκ ἔχων, τὸν υἱὸν ἐπέμψε δεσπότην τὸν Μανουὴλ τρι-
ήρεσιν, ἀρξόντα Πελοποννήσιων καὶ πρόνοιαν ποιησόμενον
τὴν δυνατὴν. ὃς ἔλθων πρώτῃ μὲν τὰς ἐμφυλίους ἔλυσε στά-
15 σεις, τοὺς τε πρώτους ἀρχομένους κολάζων, ὥσπερ δίκαιον,
καὶ τοὺς ἄλλους ἐκφοβῶν μὴ τοῖς ὁμοίοις ἐγχειρεῖν. ἔπειτα
δὲ καὶ πρὸς Λατίνους θέμενος σπονδὰς, ἀβλαβεῖς τοὺς οἰ-
κειούς ἔξ ἐκείνων διετήρει, καὶ πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀντι-
καθιστάμενος καὶ μάχαις πολλαῖς νικήσας, ἔπεισε μὴ πάνυ
20 Πελοποννησίων καταφρονεῖν. ἔξ ὧν αἱ τε πόλεις ἀνερόδωννον-
το καὶ ὥσπερ ἀναφέρειν ἐκ μεγάλων συμφορῶν ἐδόκουν, καὶ
ἡ χώρα συνήκλιζετο, ἀδείας οὔσης τοῖς ἀγροῦς ἐνδιατρίβειν, B
καὶ ἡ Σκυθῶν ἐρημοτέρα Πελοπόννησος ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐ-
8. ἀποκτενόντων M.

stabat. Hic Phocacam veniens, eam in fide Romanorum usque ho-
die conservavit.

13. Quoniam vero et Peloponnesus omnino labefactata erat,
non a Persis solum, classibus magnis eam invadentibus, et a Lati-
nis, quam Graeci Achaiam vocant, occupantibus et principi suo pa-
rentibus, sed etiam, et quidem amplius, a semet ipsis, continenter mu-
tuo belligerantibus, diripientibus, occidentibus: et vici muris caren-
tes ab externis hostibus, urbes autem a civibus incolis vastabantur,
ut ab extrema pernicie non procul abesse viderentur, curam aliquam
eis impendere imperator cogitavit. Maiorem autem filium ad ma-
num non habens, minorem, nempe Manuelem despotam, cum tri-
remibus praetorem Peloponnesiis misit, pro virili iis commodaturum.
Qui ante omnia civiles discordias sanavit, punitis earum, ut decuit,
auctoribus et territis aliis, ne similia conarentur. Postea cum La-
tinis foedere composito, suos ab eorum servavit iniuriis, et cum
barbaris acie congregiens ac saepe vincens effecit, ne ita Pelopon-
nenses contemnerent. Quibus ex rebus et civitates pristinas vires
recipiebant, et ex magnis calamitatibus respirabant quodammodo,
et agris parta securitate regio domiciliis frequentabatur, ac demum
Peloponnesus Scythia desertior, brevi culta apparebat, beneque ha-

- A. C. 1348 φαίνεται γεωργομένη, καὶ τῆς μελλούσης εὐεξίας οὐκ ἀγεν-
 νεῖς παρείχεται ἐλπίδας. οὐ μόνον δὲ ταῖς πόλεσι κοινῇ πα-
 ρείχεται τὰς εὐεργεσίας, ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ εὖ τοὺς δυνατοὺς ἐ-
 ποίει τῶν Πελοποννησίων· τοῖς δὲ οὐδὲν τῶν γινόμενων ἤρ-
 κει, ἀλλὰ πάντα μᾶλλον ἦσαν ἀνεκτὰ, ἢ τὸ μὴ στασιάζειν
 καὶ τῷ σφετέρῳ χρῆσθαι ἦθει. ὅθεν πρὸς ἀλλήλους μὴ δυ-
 νάμενοι διὰ τὸ πρὸς τὸν δεσπότην δέος, μιᾷ γνώμῃ πάντες
 ἐπ' αὐτὸν συνέστησαν καὶ πόλεμον ἤρξαντο κοινῇ. συνεσκεύ-
 Cασε δὲ τὴν ἐπιβουλὴν Λαμπούδιός τις ὁ περὶ ταῦτα δεινό-
 τatos τῶν Πελοποννησίων· ὃς ἐπειδὴ πρότερον οἱ ἀνδιστά-
 μενοι ἐνίκων, πάντων ὧν εἶχεν ἀποστερηθεὶς, εἰς ἐσχάτην
 ἤλασε πενίαν, διὰ τῶν τρόπων τὴν μοχθηρίαν καὶ τὸ περὶ
 V. 602 τὸ στασιάζειν ἐξησκήσθαι καὶ ὑπὸ τοῦ δεσπότου παροφθεῖς.
 εἶτα προσελθὼν καὶ δεηθεὶς καὶ πιστεὺς παρυσχόμενος, ὡς
 οὐδὲν οὐδέποτε νεωτερίσειεν, ἀλλ' εὖνους αὐτῷ καὶ τῶν φι-
 λούντων ἄγαν μενεῖ, ἀνελαμβάνετό τε καὶ εἰς τὴν προτέραν
 τύχην ἤγετο, πολλὰς ἀφορμὰς εἰς τὸ πλουτεῖν παρεχομένου
 τοῦ δεσπότου. καὶ πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἀξιόμαχος ἦδη ἦν.
 Δοῦτε γὰρ κακοπραγία, οὐτ' εὐημερία, οὔτε χρόνος ὁ πάντα
 λύων διαλύειν δύναται αὐτοῖς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἔχθραν,
 ἀλλὰ διὰ βίου τε πολέμοι εἰσιν ἀλλήλοις, καὶ μετὰ τελευ-
 τὴν ὥσπερ τινὰ πατρῶον κληῖρον καταλείποντες τοῖς παισὶ
 τὴν πρὸς τινὰ διαφορὰν. καὶ τῶν Λυκούργου νόμων πᾶν-

bitura etiam atque etiam sperabatur. Nec solum urbibus communiter, sed separatim quoque proceribus Peloponnesiacis benefaciebat, quibus tamen nihil sufficiebat, sed ferre poterant omnia, praeterquam non exercere factiones, nec suis uti moribus. Quare cum id inter se metu despotae non possent, una mente omnes in eum conspirant pariterque arma sumunt. Insidias autem et dolos quidam Lampudius machinatur, harum artium ex omnibus Peloponnesiis peritissimus, qui ab adversa factione victus et facultatibus suis usque ad assem nudatus, ad ultimam redactus inopiam, propter morum improbitatem exercitationemque in concitandis seditionibus a despotae quoque despiciebatur. Ad quem deinde adiens et cum precibus fidem obstringens, nihil unquam novarum rerum moliturum, sed eius cupidissimum semper fore, ab eo susceptus atque in priorem statum restitutus est, multaeque ad opes exaggerandas illi occasiones datae, ut iam potentia adversariis exaequaretur. Nec enim vel secundae vel turbidae res, nec tempus omnia consumens mutua illorum odia valet consumere, sed usque ad mortem inimicitias gerunt: et post mortem velut patrimonium quoddam filiis simultatem cum aliquibus relinquunt, ac Lycurgi legum parum observantes, uni tantum Solonis studiose obediunt, notantis infamia cives, qui

των ἀμελήσαντες, ἐνὸς μόνου τῶν Σόλωνος ἐξέχονται τοῦ Α. C. 1348
 Ἀθηναίου ἀκριβῶς, ὃς ἀτίμους ποιεῖ τῶν πολιτῶν τοὺς ἐν
 στάσει μηδεμιᾷ μερίδι προσκειμένους. τοῦ δεσπότην δὲ διὰ
 τὰς ληστείας τῶν Περσῶν, (ἐποιοῦντο γὰρ πολλὰς καὶ συνε-
 5 χεῖς ἐκ τῆς Ἀσίας περαιούμενοι ὀλίγοι καὶ κατὰ γῆν καὶ
 κατὰ θάλασσαν,) δεῖν οἰομένου τριήρεις κατασκευάζειν ἐφ' ᾧ
 περιπλέοιεν τὴν νῆσον καὶ κωλύοιεν τοὺς πειρατὰς, ἐπεὶ P. 752
 πᾶσι λυσitteλεῖν ἐδόκει, καὶ ἔδει πάντας χρήματα εἰσφέρειν,
 ὃ Λαμπρόδιος ὑπέρχεται τὴν εἰσπραξίν ἐκοιτῆ, πολλὰ τοῦ
 10 δεσπότην δεηθεῖς, ὡς τῶν ἄλλων μᾶλλον αὐτὸς καταπραξί-
 μενος βέλτιον διὰ τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὴν πρὸς ἐκεῖνον εὐνοι-
 αν. ἀδείας δὲ τυχὼν, τὴν Πελοπόννησον ἅπασαν περιῶν,
 ἐξεπολέμων τῷ δεσπότη, καὶ πόλεσιν ἅπασαις καὶ κώμαις
 τὴν ἐθελουσίαν ὀνειδίτων, καὶ τὸ μὴ ἀξίως τῶν προγόνων
 15 ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν προθυμεῖσθαι, ἀλλ' ὡς περ ἀνδράποδα
 ἀνέχεσθαι ἄγεσθαι καὶ φέρεσθαι ὑπὸ τοῦ δεσπότην, καὶ
 τέλος πάντας ἐπειθεν ὁμοίως τῷ δεσπότη πολεμεῖν, ἰσχυρι-
 ζόμενος, ὡς ἢ οὐκ ἀντιστήσῃ κοινῇ πρὸς πάντας πολεμῶν, B
 ἀλλὰ φεύξεται καταλιπὼν τὴν Πελοπόννησον, ἀγαπητὸν ἢ-
 20 γούμενος τὸ σῶζεσθαι, ἢ διαφθαρήσεται μένων, πανταχόθεν
 τοῦ πολέμου περιώρρόντος. οὕτω μὲν ἐκεῖνους ἐπειθε καὶ πᾶ-
 σιν ἔδωκε σύνθημα κοινόν, ἵν' ἐν ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ τοῖς σφισιν
 ἄρχουσι πάντες ἐπιθέμενοι, πρῶτον μὲν αὐτῶν κρατήσωσιν,

5. γῆν καὶ κατὰ om. P.

in seditione neutrarum partium fuissent. Despota vero propter Per-
 sarum depraedationes, (quas multas et assiduas terra marique pauci
 ex Asia traicientes inferebant,) iudicante, triremes comparandas,
 quibus insula circumnavigaretur, et piratae arcerentur, cum id pro
 utili placeret omnibus, et in id pecuniam conferri viritim oportet,
 Lampudius munus exactionis, ut prae ceteris universis ob ex-
 perientiam et amorem erga illum melius eo functurus, multis pre-
 cibus sibi a despota ultro deposcit, nactusque potestatem, totam Pe-
 loponnesum obiens, animos ad arma in eum sollicitat; urbibus ac
 vicis omnibus voluntariam servitutem exprobrat: eos maiorum suo-
 rum dissimiles, ad asserendam libertatem torpere, ac mancipiorum
 instar agi se ferrique a despota perpeti. Sic tandem peraeque omni-
 bus armorum corripendorum auctor fuit, affirmans, aut nihil ipsum
 contra universitatem valiturum, sed Peloponneso relicta fugiturum,
 contentum servasse animam, aut si maucat, cum bello undique co-
 arctetur, periturum. Sic illos seduxit, communeque pactum propo-
 suit, ut omnes eodem die suos praefectos aggressi, primum quidem
 illos in potestate haberent, deinde in despotam iam imbecillio rem
 infesti irent. Acta transacta ex illius consilio omnia. Uno enim

A. C. 1348 ἔπειτα ἐπιστρατεύσῃσι δεσπότη, ἀσθενεστέρῳ γεγενημένῳ ἡδη·
καὶ κατὰ τὴν ἐκείνου παραίνεσιν πάντα ἐτελεῖτο. ἡμέρα γὰρ
τῇ αὐτῇ πάντων ἐκράτησαν, ὅσοι πόλεων ἤρχον ἢ κωμῶν·
ἔπειτα ἀπανταχόθεν ἀθροισθέντες παμπληθεῖς πεζοὶ τε καὶ
Cίλπεις ἐπήεσαν δεσπότη, Λαμπουδίου μετὰ τῶν ἄλλων τῶν 5
δυνατωτέρων ἡγουμένων. δεσπότης δὲ τοὺς ἰδίους ἐφοπλί-
σας, ὅσοι εἶποντο ἐκ Βυζαντίου, περὶ τριακοσίους ὄντας λο-
γάδας πάντας, ἀντεπεξῆει τοῖς Πελοποννησίοις, καὶ μισθο-
φόρους ἔχων ὀλίγους Ἀκαρνανάας. οἱ δὲ οὐδὲ εἰς ὄψιν ὑπο-
μείναντες ἐλθεῖν, εἰς φυγὴν τε ἐτράποντο καὶ διελύθησαν κα- 10
τὰ πόλεις· καὶ οἱ μὲν αὐτίκα προσεχώρουν παραιτούμενοι
καὶ ἐτύγχανον συγγνώμης, ὅσοι δὲ ἦσαν τολμηρότεροι πρὸς
νεωτερισμούς, τὰς πόλεις κατασχόντες, οὐκ ἐδέχοντο δεσπό-
Dτην ἀνοήτως. οἱ γὰρ ὁμοῦ σύμπαντες ἀντισχεῖν οὐκ ἠδυνή-
θησαν, οὔτοι κατ' ὀλίγους διαιρεθέντες, ἤλπισαν περιγενήσε- 15
σθαι. ὕστερον μέντοι καὶ αὐτοὶ μετὰ πολλὴν κάκωσιν καὶ τὰς
συνεχεῖς ἐπιδρομὰς καὶ λεηλασίας τὸ συνοῖσον συνιδόντες,
προσεχώρουν τῷ δεσπότη δεόμενοι τυχεῖν συγγνώμης. ὁ δὲ
παρείχετο πᾶσιν, οὐ μισῶν μᾶλλον, ἢ τῆς ἀνοίας ἐλεῶν, ὅτι
V. 603 ἀκινδύνως σώζεσθαι ἐνὸν, ἀπώλοντο τοῖς ὑπὲρ δύναμιν ἐπι- 20
χειροῦντες. ἤσυχασαν δὲ χρόνον οὐκ ὀλίγον, τὴν ὑπὸ δεσπότη
δουλείαν οὐ μᾶλλον ὑπ' εὐγνωμοσύνης εὐμαρῶς φέροντες, ὅσον
ὑπὸ δέους. τοῦ πρὸς ἀλλήλους δὲ τῶν βασιλέων αὐθις πολέμου

eodemque die sub iugum missi omnes, qui urbibus aut vicis prae-
erant. Post undequaque conflata ingens peditum equitumque vis,
Lampudio et potentioribus praeerantibus, in despotam tendit. Is cum
suis quotquot Byzantio adduxerat, (adduxerat autem circiter trecen-
tos, selectos omnes,) paucisque conductitiis Acarnanibus contra Pe-
loponnesios procedit, qui ne in conspectum quidem hostium venire
sustinentes, in fugam versi et oppidatim dilapsi sunt. Tum de
his alii quidem in eius fidem statim se tradidere, veniam poscentes,
quam mox consequebantur; alii, quibus ad studium rerum novarum
plus inerat audaciae, urbibus occupatis, despotam non admitte-
bant, stolide profecto; qui enim omnes simul resistere non pote-
rant, hi per cohorticulas dissipati, victoriam sibi pollicebantur.
Tandem aliquando et ipsi, tot perlatis incommodis et incursionibus
direptionibusque assiduis oculos aperuerunt, et petita venia, in despotae
auctoritatem concesserunt. Ille ignoscere omnibus, nec eos odisse magis,
quam, ut amentes, miserari: qui cum sine periculo servari possent,
iniqua viribus conati, sese perditum iverant. Nec diu requierunt,
quod despotae imperium non tam propter aequanimitatem libentes,
quam cum timore nolentes sufferrent; et bello inter imperatores resuscitato
iunioraque imperatore Palaeologo rerum potente, rursus, quia pa-

ἀναρξίπισθέντος, καὶ τοῦ νέου βασιλέως τοῦ Παλαιολόγου τῶν A. C. 1348
 πραγμάτων ἄρξαντος, αὐθις οἱ Πελοποννήσιοι διὰ τὸ βασιλέα P. 753
 τὸν πατέρα πεπαῦσθαι τῆς ἀρχῆς δυνήσεσθαι τι πλεόν οἰηθέν-
 τες, ἄλλως τε καὶ τῶν Ἀσάνη τοῦ Ἰσαακίου υἱῶν ἐναγόντων πρὸς
 τὸν πόλεμον, οἳ ἦσαν ἐκεῖ ὑπὸ βασιλέως τοῦ νέου ἐπιτροπεύειν
 πεμφθέντες τῆς Πελοποννήσου, σύμπαντες ὁμοῦ ἀπέστησαν
 δεσπότην, πλὴν μιᾶς πόλεως, ἧς φρουρὰ κατεῖχε τὴν ἀκρό-
 πολιν ἀνάλωτον οὖσαν διὰ καρτερότητα τὴν τε φυσικὴν καὶ
 τὴν κατεσκευασμένην. ὁ δὲ τῆ σφετέρᾳ χρώμενος δυνάμει
 μόνῃ, αὐθις τε ἐκράτει συμπάντων καὶ τοῖς ὅπλοις χρώμενος
 κατεδουλοῦτο. ἔξ ἐκείνου δὲ παντάπασιν ἀπειπόντες τὸ ἐκεί-
 νῃ πολεμεῖν, τὴν τε πρὸς ἀλλήλους ἀσπάζονται εἰρήνην καὶ B
 τὴν πρὸς ἐκείνον εὐνοίαν, καὶ τὰ μέγιστα ὠφέληται ἐκ τού-
 του, ἐπὶ γεωργίας τραπόμενοι καὶ βοσκημάτων ἐπιμέλειαν,
 καὶ κτήσεις ἐκτήσαντο ἐν τοῖς ἀγροῖς πολλὰς, πρότερον καθ'
 ὃν ὁ δεσπότης ἀφῆκτο χρόνον οὐδενὸς ὄντος πλὴν τῶν πόλεων,
 καὶ τούτων ὑπὸ τῶν στάσεων διεφθαρμένων. Λατῖνοι δὲ οἱ
 πρίγγιπυ ὑπήκοοι πρῶτα μὲν καὶ αὐτοὶ ὄρμητο δεσπότη πο-
 λεμεῖν καὶ κακῶς ποιεῖν τὰς πόλεις, οὐδὲ πρότερον ἀμελοῦν-
 τες. εἰς τούναντίον δὲ ἔπαν τὸ τόλμημα ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ
 ἐκείνοις περιέστη. μᾶλλον γὰρ αὐτοὶ κακῶς ἔπασχον κατὰ
 τὸν πόλεμον. συνιδόντες δὲ αὐτοῖς οὐκ ὀλίγα λυμαινόμενον C
 τὸν πόλεμον, πρεσβείας ποιησάμενοι καὶ πολλὰ δεσπότην δεη-
 θέντες, ἔπεισαν θέσθαι πρὸς αὐτοὺς σπονδὰς εἰρημικὰς, ὥστε
 εἶναι ὑπηκόους μὲν πρίγγιπυ, αὐτῷ δὲ φίλους καὶ συμμάχους,
 16. δ om. P.

ter imperio se abdicasset, plus se posse confisi, et insuper Asanis
 Isaaci filiis, qui illuc a Palaeologo ad insulam procurandam missi
 erant, ad arma eos revocantibus, universi simul a despota, praeter
 unicam urbem, cuius praesidarii milites arcem natura loci et opere
 inexpugnabilem tenebant, defecerunt. Ceterum despota suis dum-
 taxat copiis et armis denuo subiugavit omnes. Ex illo bellum
 adversus eum penitus valere iubentes, ad pacem ipsumque colendum
 se dederunt plurimumque inde emolumenti senserunt; quando et
 arvis imperare et pecuniam facere et possessiones ac fundos mul-
 tos acquirere licebat, cum prius, despota adveniente, praeter urbes,
 et has seditionibus ac discordiis intestinis aegras ac depositas, ni-
 hil fuisset. Latini vero principi subiecti primum quidem et ipsi
 despotam armis aggredi constituerant et infestare urbes, quod nec
 ante omiserant. Verum tota audacia brevi tempore secus cessit; ipsi
 enim bello potius afflicti sunt vehementer. Quod cum intelligen-
 ter, per legatos obnixè preccantes, a despota pacis foedus impetrarunt, ut
 in ditione quidem ac potestate principis, ipsius autem amici ac so-

A. C. 1348 καὶ ἔνδον τε Πελοποννήσου προθύμως συμμαχεῖν, ἣ ἂν δέ-
 οῖτο αὐτῶν, ἐκ τῶν οἰκείων τρεφομένους, καὶ ἐκτὸς ὁμοίως.
 ὅθεν μαχομένη τε πρὸς Πέρσας ναυσὶν ἐπιστρατεύοντας πολ-
 λίκις συνεμάχησαν, καὶ πολλῶν αὐτῷ τροπαίων ἐκοινώνησαν
 κατὰ βαρβάρων, καὶ εἰς Βοιωτίαν συνεισέβαλον πρὸς τινα
 τῶν ἐκεῖ δυναστευόντων Λατίνων πολεμοῦντι, Ῥουντζέρον Ντε-
 λωρίαν προσαγορευόμενον, πολλήν τε εὐνοίαν πρὸς αὐτὸν ἐ-
 D κτήσαντο διὰ τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὸ φιλάληθες. ἐν χρόνῳ γὰρ
 ἤδη οὐκ ὀλίγη οὐδέποτε οὐδὲν ἐφάνη τῶν ἐπηγγελμένων ἐ-
 ψευσμένος. ὅθεν οὐδὲ ὄρκων δέονται, ἣν τι δέονται ἐκείνου,
 ἀλλ' ἀξιοχρεως αὐτοῖς πρὸς πίστιν καὶ λόγος προϊόμενος ἄ-
 πλῶς. ἣ μὲν οὖν Πελοπόννησος οὕτως ἄγεται μέχρι νῦν ὑπὸ
 δεσπότου Μανουὴλ τοῦ Καντακουζηνοῦ πολλά ὠφελουμένη
 ἐκ τε ὧν τοῖς πολεμίοις ἀήττητος ἄχρι νῦν διατετέλεκε, καὶ
 τοῖς ὑπηκόοις προσηγῆς καὶ κηδεμονικός.

P. 754 id'. Βασιλεὺς δὲ καὶ πρὸς τὸν Αἰγύπτου καὶ Συρίας
 V. 604 καὶ Ἰουδαίας Σουλτὰν ὑπὲρ τῶν ἐκείνη Χριστιανῶν πρεσβεΐ-
 αν ἐποιεῖτο. πρεσβεύται δὲ ἦσαν ἐκ τε τῶν Βυζαντίου πολι-
 Β τῶν ὁ Σεργόπουλος Μανουὴλ καὶ ὁ τῶν Ἱεροσολύμων πατρι-
 ἀρχης Λάζαρος, ὃν ἔδει προστάγματι Σουλτὰν εἰς τὸν θρό-
 νον ἀποκαταστήναι. ἄλλως γὰρ οὐκ ἔξιστιν οὐδένα τῶν κα-
 τὰ τὰς πόλεις ἐπισκόπων, αἱ δουλεύουσι τούτοις τοῖς βαρβά-
 ροις, οὕτω συγκεχωρηκός τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ πολλὰ ἡμᾶς τοὺς
 καλουμένους ἀπὸ Χριστοῦ αὐτῷ προσκεκροκέναι καὶ προσ-

1. οἱ M. mg.

cii essent, et sicubi eorum operam in insula, et extra insulam re-
 quireret, prompte illum suis stipendiis militantes adiuvarent. Hinc
 et contra Persas praedones saepius ei auxilium tulerunt, multaque
 cum eo contra barbaros trophaea statuerunt, et in Bocotiam contra
 quendam e Latinis dynastam, Runtzerem de Loria appellatum, una
 irruerunt: deque morum suavitate et fidelitate eximie illum di-
 lexerunt. Iam enim pridem nullius promissi fidem sefellisse com-
 pertus est. Unde si quid eo egent, eius tamen iureiurando non
 egent, cum ad fidem verbum ipsius nudam sufficiat. Peloponnesus
 itaque a Manuele, Cantacuzeni filio, multis cumulata bonis, (ob quae
 usque hodie ab hostibus invicta manet,) ab eodem mansuete et cum
 sollicitudine erga subiectos etiam nunc administratur.

14. Iam vero imperator ad Aegypti, Syriae et Iudaeae Sulta-
 num legationem pro illarum regionum Christianis misit. Legati e-
 rant Manuel Sergopulus, civis Byzantius, et Hierosolymitanus patri-
 archa Lazarus, quem concessu ac mandato Sultani in sedem restitui
 oportebat: aliter quippe non erat licitum quemquam episcoporum
 per urbes hisce barbaris subditas restituere, sic Deo permittente

κροῦεῖν ἄχρι νῦν. οὗτος γὰρ δὴ ὁ πατριάρχης, ἔτι βασι- A.C. 1348
λέως Ἀνδρονίκου περιόντος, ὑπὸ τῶν συνεπισκόπων ἐν τῇ ἁ-
γίᾳ πόλει κεχειροτονημένος, ὡσπερ ἔθος, εἰς Βυζάντιον ἔπειτα
ἀφῆκτο προβληθσόμενος καὶ παρὰ βασιλέως. Γερασίμου δέ
5 τινος μοναχοῦ ἐκεῖθεν ὠρμημένον καὶ ἄλλων τινῶν πρὸς τὸ C
τόλμημα συναιρομένων, τοῦ πατριάρχου πρὸς συκοφαντίαν
τινὰ αἰτιωμένου, δι' ἃ ἐδόκει δίκαιος ἀποχειροτονεῖσθαι, οὐδ'
οὕτως ἔσχεν ὁ βασιλεὺς, ὥστε ἀντίκα διὰ τὸ αἰτιῶσθαι Γε-
ράσιμον ἀποχειροτονεῖν, οὔτε παντάπασιν ἠπίσται, ἀλλ' ἐν
10 Βυζαντίῳ κελεύσας μένειν ἄχρις ἂν τὰ κατ' αὐτὸν ἐξετα-
σθῆι, πρεσβείαν ἐποιεῖτο πρὸς Σουλτάν, ἅμα μὲν καὶ τινων
πέρι ἀναγκαίων ἄλλων καὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Χριστιανῶν, οὐχ
ἦτιον δὲ καὶ τούτου ἔνεκα τοῦ πατριάρχου· καὶ ἐκέλευε
τοῖς πρέσβεσιν ἐν Παλαιστίνῃ γενομένοις, ἐξετάζειν τὰ κατ'
15 αὐτὸν μετὰ τῶν ἐπισκόπων. τοῦ βασιλέως δὲ ἐν τῷ με-
τάξῃ χρόνῳ τετελευτηκότος, καὶ τοῦ πρὸς βασιλέα τὸν Καντα-
κουζηνὸν πολέμου κεινημένου, καὶ ὁ πατριάρχης Λάζαρος D
ὑποπευθεὶς ἠρῆσθαι τὰ ἐκείνου, ὑπὸ πατριάρχου τοῦ Ἰω-
άννου ἐρήμην κατεψηφίσθη, οὐτ' ἐλέγχων, οὔτε συνόδου,
20 οὔτε τινὸς ἐτέρου τῶν νομίμων δεηθέντος· ἀντ' ἐκείνου δὲ
ὁ κατηγορῶν Γεράσιμος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας παρανόμως ἐχει-
ροτονεῖτο πόλεως. Λάζαρος δὲ ὁ πατριάρχης οὕτως ἰδὼν
ἑαυτὸν ἀτιμωθέντα ἐπ' οὐδεμιᾶ τὸ εὐλογον αἰτία κεκτημένη,
ἀλλὰ διὰ τὸ πρὸς βασιλέα μόνον ἔχθος, ἄλλως θ' ὅτι καὶ

6. συγκαιρομένου P. 14. πρέσβεσιν P.

ob multa, quae in ipsum peccavimus et etiamnum peccamus nos, qui a
Christo nomen ducimus. Hic namque patriarcha, adhuc Andronico im-
peratore superstite, a coëpiscopis in sancta civitate, ut mos est, electus,
postea Byzantium ab imperatore confirmandus venit. Tum Gerasimus
monachus indidem profectus, cum aliis quibusdam audaciae suae satel-
litibus, patriarcham in iis calumniose accusat, ob quae gradu movendus
videbatur. Imperator nec statim patriarchatum propter Gerasimi accu-
sationem ei abrogat, nec audita omnino pro falsis ducit, sed Byzantii ma-
nere iubet, donec eius causa cognoscatur: interim legationem ad Sulta-
num cum de aliis necessariis quibusdam, tum de Christianis in Aegy-
pto, nec minus de hoc etiam patriarcha mittit, et legatis mandat, ut,
cum in Palaestina fuerint, una cum episcopis in eius res inquirant. Per
id tempus defuncto imperatore, et bello contra Cantacuzenum excitato,
etiam Lazarus Cantacuzenisini suspectus, a Ioanne patriarcha, nec syn-
odum, nec aliquid aliud legibus praescriptorum quaerente, indicta cau-
sa condemnatur, et in eius locum Gerasimus accusator episcopus san-
ctae civitatis contra fas eligitur. Lazarus patriarcha tali se ignomi-
nia prorsus immerentem affectum intuens, nec probabili de causa,

- A. C. 1348 τῶν ἐπιτηδείων ἐχορήγουν οὐδὲν ὡς ἀπερῆμιμένον, καὶ γλί-
 P. 755 σχως διέζη καὶ τῶν πρὸς τὴν χρεῖαν ἐνδεῶς, ἐσκέπιετο πρὸς
 Καντακουζηνὸν τὸν βασιλέα διαδιδράσκειν μετὰ τὴν ἐπάνο-
 δον εἰς Λιδυμότειχον ἐκ τῆς ἐσπέρας. οὕτω δὲ δόξαν, πρὸς
 Γαλατῶν τὸ Λατίνων φρούριον διαβάς, τρόπον ἐπεζήτηει, καθ' 5
 ὃν ἀφίξεται εἰς βασιλέα. οἱ δὲ ἐν Βυζαντίῳ ἄρχοντες φω-
 ράσαντες τὸν δρασμὸν, καὶ πατριάρχης ὁ Ἰωάννης, πέμψαν-
 τες εἰς Γαλατῶν, ἐκέλευον Λατίνους πατριάρχην αὐτοῖς τὸν
 Ἱεροσολύμων ἐκδιδόναι. οἱ δ' αἴρεσιν αὐτῇ προὔτιθεσαν,
 ἢ κοινωνεῖν αὐτοῖς πρὸς τῶν δογμάτων τὴν διαφορὰν καὶ 10
 τὸν ἐπίλοιπον συνεῖναι χρόνον, ὡς νῦν τε αὐτῶν πολλὴν φι-
 λотиμίαν περὶ τῆς εἰς αὐτὸν εὐποιίας ἐπιδειξομένων, καὶ τοῦ
 B Ῥώμης ἐπισκόπου ἕστερον εὐεργετήσοντος μεγάλα καὶ τοῖς
 ὑπ' αὐτὸν συναριθμήσοντος ἐπισκόποις, ἢ ἠπειλὸν ἐκδιδόναι
 τοῖς αἰτουσίν, ὅφ' ὧν πείσεται ἀνήκεστα. ὁ δὲ οὐ τοσοῦτον ἔδει- 15
 σε τὰς ἀπειλὰς, ὅσον τῆς ἐκείνων ἀνοίας κατεγέλα, εἰ μικρῶν ἐνε-
 κα καὶ εὐκαταρρονητῶν τῆς πατρίου δόξης ἠλπισαν ἀποστήσειν,
 ἀντηπείλησέ τε καὶ αὐτὸς, ὡς ῥᾶον ἂν αὐτὸς αὐτοὺς τῶν κακῶς
 μεταστήσειε δεδογμένων, ἢ αὐτὸς συναπαρθεῖν, ἢ μεγάλαις ἀγα-
 θῶν ἐπαγγελίαις, ἢ τῶν πάνυ φοβερωτάτων ἀπειλαῖς. ἐπεὶ δὲ 20
 αὐτὸν ἀμεταθέτως εἶδον ἔχοντα, δεσμώτην ἔξειδίδουν τοῖς αἰτου-
 σιν. οἱ δὲ ἤγαγον πρὸς πατριάρχην, προσδύκιμον ὄντα ἀφίλαν-
 C θρώπως χρῆσεσθαι αὐτῷ. ὁ δὲ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρὸς αἰδε-

sed propter odium dumtaxat, quo in Cantacuzenum fervebant, haec pati: praeterea nihil paene sustentando corpori necessarium sibi, tamquam reiectamento, praebere, seque tenuissimo cibo ali et egere rebus omnibus, ecquid ad Cantacuzenum imperatorem Didymotichum ex occidente redeuntem transfugeret, secum deliberat, probatoque consilio, Galatam, Latinorum oppidum, vadens, modum captat, quo ad illum pervenire queat. Archontes Byzantii, comperta eius fuga, patriarcha Ioanne conscio, Galatam mittunt, Hierosolymorum patriarcham dedi postulant. Galataei optionem illi integram relinquunt, aut secum communicare in dogmatis, et de cetero inter ipsos habitare, quem et ipsi nunc beneficentissime tractaturi, et Romae episcopus postea magnis meritis prosecuturus suisque episcopis annumeraturus sit: aut (quod minabantur) petentibus tradi, a quibus immania pateretur. Ille vero non tantum terrebatur comminationibus, quantum eorum ridebat stultitiam, qui minorum et despiciabilium bonorum promissis a patriis eum institutis se aversuros sperarent: contraque et ipse pollicebatur, facilius se illos ab adulterinis dogmatis revocaturum, quam ut ipse cum illis ab ingentium bonorum sponsonibus, aut teterrimorum suppliciorum minis simul in errorem abriperetur. Galataci ut obfirmatum ac praefractum viderunt, vinctum petentibus transdiderunt: qui eum ad patriarcham,

οφείς, (οὐδὲ γὰρ ἠγνόησεν ὅσα ἀπέειπε τοῖς Λατίνοις ἐπὶ τὴν A. C. 1348
κοινωνίαν προκαλουμένοις, οὐδ' ὡς μᾶλλον εἴλετο ἀποθανεῖν, V. 605
ἢ τῆς πατρῴου δόξης ἀποστῆναι,) προσιόντι τε ὑπανέστη, καὶ
προσαγορεύσας ἡμέρως καὶ προσηνώς, παρεκάθισέ τε καὶ ὀ-
5 μιλίαις ἠξίωσε πρεπούσης φίλῳ, ὁμολογητὴν ἐν ταῖς διαλέ-
ξεσιν ἀποκαλῶν. ἔπειτα ἀπέπεμπεν εἰς τὴν οἰκίαν, οὐδὲ ἴχνος
ἐπιδεδειγμένος δυσμενείας, προνοίας δὲ ἠξίωσεν οὐδεμιᾶς.
διὸ καὶ μετὰ μικρὸν, ἐπεὶ ὑπ' ἐνδείας οὐ μετρίως ἐπιέζετο,
ἤχρητο ἀποδοῦς πρὸς βασιλέα, καὶ τὸν τε ἐπίλοιπον τοῦ πο-
10 λέμου χρόνον συνῆν φροντίδος ἀξιούμενος, καὶ μετὰ τὸ πάν- D
των κύριον καταστῆναι εἰς Βυζάντιον ἐπανελθὼν, πολλῆς πα-
ρὰ βασιλέως ἀπήλαυε προνοίας. τοῦτον δὴ τὸν πατριάρχην
μετὰ Σεργοπούλου ὕστερον πρὸς τὸν Σουλτὰν Αἰγύπτου πέμ-
ψας πρεσβευτὴν, ἄλλα τε ἠξίου τὸν Σουλτὰν ποιεῖν, ἃ ἐλυ-
15 σιτέλει τοῖς ἐκεῖ Χριστιανοῖς, καὶ τὸν πατριάρχην εἰς τὸν
θρόνον ἀποκαταστῆσαι, τὸν παρὰνόμως ἐπισκοποῦντα ἀπελά-
σαντα Γεράσιμον. Σουλτὰν δὲ τὰ τε ἄλλα φιλοτίμως πρὸς
τὴν βασιλέως πρεσβείαν διετέθη, καὶ πάντα ἐξεπλήρου, ὧν ἐ-
δέοντο οἱ πρεσβευταί, πολλὴν χάριν ὁμολογῶν περὶ τῆς εἰς
20 αὐτὸν πρεσβείας. ἦν γὰρ θαυμάσιά τινα περὶ βασιλέως πε- P. 756
πυσμένος, καὶ τοῦ παντὸς ἐτιμᾶτο τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν,
καὶ τὸν πατριάρχην πρὸς τὴν ἀγίαν πόλιν πέμψας, ἐκέλευε
τοῖς ἐκεῖσε τῶν βαρβάρων ἄρχουσι τὸν μὲν Γεράσιμον ἀπε-
λαύειν, Αἰζάρον δὲ τὸν πατριάρχην ἄγειν διὰ τιμῆς, καὶ
25 μηδὲν αὐτῷ παρενοχλεῖν τοῖς ἐν Παλαιστίνῃ Χριστιανοῖς ἐ-

3. ὑπέστη P.

a quo crudeliter accipiendus putabatur, deduxerunt. Atqui is vir-
tutem viri reveritus, (neque enim nesciebat, quantopere Latinis ad
communione religionis eum allicientibus repugnasset, neque quo-
modo mori maluerit, quam a patrum suorum recto sensu discedere,)
accedenti assurrexit, humaniterque ac leniter salutatum, assidere sibi
iussit, et amanter cum eo sermonem miscens, confessorem appellavit.
Post in domum designatam dimisit, nec minimo malevolentis animi
dato indicio: nulla autem cura dignatus est. Quamobrem paulo
post, cum egestate admodum premeretur, ad imperatorem confugiens,
per reliquum belli tempus apud eum diversatus, eiusdem liberalitate
procuracioneque etiam Byzantii, postquam ille imperium obtinuit,
usus est. Hunc ergo patriarcham cum Sergopulo postmodum ad Sul-
tanum Aegypti legans, simul alia ab eo petebat pro Christianis illic
degentibus: simul, ut patriarcham, deiecto Gerasimo, contra ius et fas
episcopatum gerente, in sedem suam reponeret. Sultanus et ad ce-
tera quod attinet, honorifice legatos suscepit, et omnia, quae pete-
rent, praestitit, multasque ob legationem ad se missam gratias egit.

A. C. 1348 πισκοποῦντι. ἔπεμπε δὲ καὶ πρὸς βασιλέα γράμματα οὕτως ἔχοντα ἐν λέξει· „εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐλεοῦντος καὶ ἐλεήμονος. μακροημερεύσοι ὁ Θεὸς ὁ ὑψιστος πάντοτε τὰς ἡμέρας τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου, τοῦ εὐεργετικοῦ, τοῦ φρονίμου, τοῦ λέοντος, τοῦ ἀνδρείου, τοῦ ἐν πολέμοις ὀρμητικοῦ, εἰς ὃν οὐ δύναται τις σταθῆναι ἔμπροσθεν αὐτοῦ, τοῦ σοφωτάτου εἰς τὸ δόγμα αὐτοῦ, τοῦ δικαιοτάτου εἰς τὸν τόπον καὶ τὴν χώραν αὐτοῦ, τοῦ θεμελίου τῆς πίστεως καὶ τοῦ δόγματος τῶν Χριστιανῶν, τοῦ κίονος τοῦ ἀσείστου ὑπάντων τῶν βεβαπτισμένων, τοῦ βοηθοῦ τῶν δογμάτων τοῦ Χριστοῦ, τῆς σπάθης τῶν Μακεδόνων, τοῦ Σαμφῶν, τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων, τῶν Ἀσανίων, τῶν Βλάχων, τῶν Ῥώσων καὶ τῶν Ἀλανῶν, τῆς τιμῆς τοῦ δόγματος τῶν Ἰβήρων καὶ τῶν Σύρων, τοῦ κληρονόμου τῆς βασιλείας τῆς γῆς αὐτοῦ, τοῦ ἀυθέντου τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν ποταμῶν τῶν μεγάλων καὶ τῶν νήσων, Ἀγγέλου Κομνηνοῦ Παλαιολόγου τοῦ Καντακουζηνοῦ. πάντοτε ἡ βασιλεία σου τὸ θῆλημα αὐτῆς νὰ τὸ ζητῇ ἀπὸ τὴν Σουλτανικὴν ἔξουσίαν μου, καὶ ἀπὸ τὸ ὀσπήτιόν μας τὸ ἡγιασμένον καὶ πεφωτισμένον, καὶ ὡς ἔχομεν πᾶσαν δύναμιν νὰ πληρῶμεν τὴν ἀγάπην τῆς βασιλείας σου, καὶ καθὼς εὐρίσκετο τῶν προγόνων τῆς βασιλείας σου μετὰ τῶν προγόνων τῆς Σουλτανικῆς ἔξουσίας μου, καὶ καθὼς ἐπληροῦτο ἡ ὕρεξις τῶν βασιλέων τῶν προγόνων

3. ὁ ante ὑψ. om. P.

Audierat enim de imperatore quaedam mirifica, et eius amicitiae cupidissimus erat, patriarchamque ad sanctam civitatem mittens, barbarorum illic magistratui praecepit, Gerasimum expellerent, Lazarum patriarcham honorarent, nihilque illi, episcopum Christianorum per Palaestinam agenti, molestiarum facerent. Ad haec litteras ad imperatorem dedit in haec verba: „In nomine Dei misericordis et miseratoris. Producat Deus altissimus semper dies imperii, magni, benefici, prudentis, leonis, fortis, bellatoris strenui, cuius conspectum ferre adversarius nemo potest, sapientissimi in religione, iustissimi in loco et regione sua, fundamenti Christianorum fidei atque dogmatis, omnium sacro fonte initiatorum, columnae immobilis, doctrinae Christi propugnatoris, gladii Macedonum, regis Graecorum, regis Bulgarorum, Asaniorum, Blachorum, Rhossorum et Alanorum, ornamenti dogmatis Iberorum et Syrorum, heredis imperii regnorum eius, marium et magnorum fluminum et insularum, domini Angeli Comneni Palaeologi Cantacuzeni. Maiestas tua, quod ei placitum est, a Sultanica potentia nostra, et sanctificata atque illuminata domo nostra semper requirat. Nam pro eo amore, quo amborum maiores inter se coniuncti fuerunt, et nos erga te sumus, quantum viribus possumus, tantum tibi gratificabimur. Ut quemadmodum patrum

τῆς βασιλείας σου ἀπὸ τῆς αὐθεντίας μας, καὶ ἠὺχαρίστουν A. C. 1348
 μας πάντοτε ἐκεῖνοι, καὶ ἔπεμπαν εἰς τὴν ἡγιασμένην ἀλλήν
 μας, καὶ συνετύγγαινάν μας, οὕτως πάλιν νὰ ἐνεργεῖται ἡ
 ἀγάπη τῆς βασιλείας σου, καὶ νὰ πληροῦνται ἡ ὄρεξις αὐτῆς
 5 ἀπὸ τῆς αὐθεντίας μας. καὶ διότι ἀπεκόπη καὶ ἐμάκρυνεν D
 ἡ συνήθεια ἐκείνη, ἀπεστάλη ἡ γραφὴ αὕτη ἀπ' ἐμᾶς νὰ ἀ-
 ναγνωσθῇ ἔμπροσθεν εἰς τὸν μέγαν βασιλέα, εἰς ἔπαινον τῆς
 προτέρας φιλίας καὶ εἰς παρακίνησιν τῶν ζητημάτων, ὅτι
 πάντοτε μετὰ χαρᾶς νὰ ἔναι πεπληρωμένα, καὶ περισσότερα
 0 νὰ γίνωνται, καὶ τὸ ἦλθεν ἀπ' ἐσᾶς εἰς τὸν πλατυσμόν τῆς
 καλοσύνης μας τὸν γλυκύτατον, νὰ τὸ δεχώμεθα με τὴν κα- V. 606
 λογνωμίαν, καθὼς τὰ ἐδεξάμεθα, καὶ τῶρα καλὰ ἀπὸ τὰ χέρια
 τοῦ ἀποκρισιarioύ τῆς βασιλείας σου τοῦ ἄρχοντος τοῦ Μα-
 νουήλ, καὶ παρελάβομεν αὐτὰ μετὰ εἰρήνης, καὶ ἐγνωρίσαμεν τὸ
 5 ἔγραφεν ἀπέσω. ἐκεῖνο τὸ ἐζήτει, ὅτι νὰ ἔναι ἀγάπη καὶ φι-
 λία τὸ ἦτον μέσον εἰς τὸν πατέρα μου τὸν Σουλτάνον τὸν μέγαν,
 ὁ θεὸς ὁ ὑψηλὸς νὰ ἀγιάσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸν P. 757
 βασιλέα τῶν Ῥωμαίων τὸν ἀδελφὸν τῆς βασιλείας σου, ὡς
 εἶχον συνήθειαν, καθὼς λέγεις, νὰ ἔναι τὰ δύο ὀσπήτια ἐν,
 0 καὶ ἤρχοντο ἀπ' αὐτοῦ ἐδὼ ἀποκρισιarioι, καὶ ἀπ' ἐδὼ πά-
 λιν αὐτοῦ, καὶ τὸ θέλεις νὰ γίνεται. καὶ νὰ ὑπαγαίνουν,
 καὶ νὰ ἔρχονται κατὰ τὴν πρώτην συνήθειαν. πάλιν ἐζήτησε
 διὰ τὰς ἐκκλησίας τῶν Ῥωμαίων ἐκεῖνας ὅπου ἔναι εἰς τὰ

3. ἐνεργῆται M. mg. 11. καλονῆς M. mg. 15. ὅ τινα ἔναι P.

tuorum desiderio a nostra auctoritate respondebatur, nobisque illi
 gratias habebant, et ad nos legatos mittebant, et commercium inter
 nos erat: sic iterum quae tibi grata sunt, fiant, et voluntati tuae ad
 nos provocanti a nostra potestate satisfiat. Et quoniam consuetudo
 illa interrupta et in longum dilata est, denuo a me mittuntur istae
 litterae, ut coram magno imperatore legantur, ad laudem veteris a-
 micitiae et ad invitamentum petendi, utpote nobis omnia libenter
 cum auctario praestituris. Quidquid autem a vobis ad honestatis
 dulcissimam propagationem pertinens venerit, id omne animo bene-
 volentissimo suscipimus: quomodo et nunc de manu praefecti Ma-
 nuelis, vestrae maiestatis legati, mira cum laetitia et pace eius litteras
 suscepimus, et quam continebant petitionem, legimus. Aio igitur, ca-
 ritate et amicitia colligatos fuisse magnum Sultanum, patrem meum,
 Romanorum imperatorem, ut propter consuetudinem amborum do-
 mus una, ut dicis, esset, et inde legationes ad nos et rursus hinc
 illuc mitterentur, et fierent, quae ille vellet. Praeterea de sacris
 Hierosolymae sanctae templis petebat, quod etiam legimus, et ec-
 clesiae, de quibus significastis, curam adhiberi iussimus. Quod au-

A. C. 1348 Ἱεροσόλυμα τὰ ἅγια, καὶ ἐγνωρίσαμεν καὶ αὐτό. καὶ ὠρίσαμεν νὰ προσέξουν τὰς ἐκκλησίας, δι' ἃς ἐμηνύσατε, καὶ ἐκεῖνο τὸ ἐζήτησατε νὰ ἀκούσωμεν τὸν λόγον τοῦ ἄρχοντος τοῦ ἀποκρισιάρχου τοῦ Μανουήλ, καὶ νὰ τὸν ἀπολογηθῶμεν, **B** καὶ νὰ πληρώσωμεν τὰς δουλείας του, ἐπληρώσαμεν τὸ ἠθέλην αὐτοῦ, καὶ ὠρίσαμεν ἵνα ἀκουσθῇ ὁ λόγος του. πάλιν ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάρχος, ὅτι χάλασμα ἦν παλαιᾶς ἐκκλησίας εἰς τὴν γειτονίαν τῶν Ῥωμαίων ὁ ἅγιος Γεώργιος, νὰ ὀρίσωμεν νὰ κτισθῇ, καὶ ἠκούσαμεν τὸν λόγον του, καὶ ἐπληρώσαμεν τον. πάλιν ἐζήτησεν οὗτος τὸν ὀρισμὸν μας τὸν ἅγιον νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν, νὰ προσκυνήσῃ καὶ ἐκεῖνος, καὶ οἱ εὐρισκόμενοι μετ' ἐκείνου ἀπὸ τῆς βασιλείας σου, καὶ ἠγαπήσαμεν εἴ τι ἐζήτησες, καὶ ἐπληρώσαμεν το, καὶ ἐγράφη ὀρισμὸς εἴ τί μας παρεκάλεσεν ὁ ἀποκρισιάρχος νὰ πληρωθῇ εἰς τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν. καὶ ὡς **C** ἐζήτησεν νὰ ὑπάγῃ, ἐδώκαμεν ἄρχοντα μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀπέσωσέν τον ἐκεῖ, καὶ προσεκίνησεν ὡς ἠθέλε, καὶ ἐγύρισε μετ' εὐχαριστίας. πάλιν ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάρχος νὰ γένηται ὀρισμὸς μας ὑψηλός, νὰ φυλάσσονται οἱ εὐρισκόμενοι Χριστιανοὶ εἰς τὸν ἀγιώτατον τόπον τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ τὰ μοναστήρια, καὶ αἱ ἐκκλησίαι, καὶ νὰ ἔχωσιν ἀγάπην, καὶ δεφένδουσιν ἀπὸ τὸν ἀμηρῶν τὸν εὐρισκόμενον ἐκεῖ, καὶ οὐ μόνον οἱ τοπικοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ καιροὺς ἐρχόμενοι εἰς τὴν προσκύνῃσιν τῆς ἁγίας ἀναστάσεως, καὶ οἱ κατὰ καιροὺς εὐρισκόμενοι δουλευταὶ Μουσουλμάνοι εἰς τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν, νὰ

8. γειτονείαν M. 19. φυλάσσονται M. 21. δεφέντευσιν M.
23. ἐχόμενοι P.

tem apposuistis, ut copiam fandi daremus Manueli praefecto legato, ut conficeret, quorum causa veniret, invenit, quod optavit: nam eum audiri iussimus. Post haec petivit legatus vester, ut quoddam veteris templi ruinosum aedificium, vicinum Romanis, sancti Georgii renovaretur: id etiam fecimus. Insuper sacram a nobis facultatem petebat, ut cum sociis a tua maiestate illi attributis ad sanctam resurrectionem adorandi causa proficisci posset, quod permisimus et libenter eius voluntati respondimus. Nam de eo, quod legatus petebat, ut fieret, quod ad sanctam resurrectionem pertinet, scriptum est mandatum, et roganti illuc proficisci, comitem praefectum adiunximus, adoravitque quantum voluit, et cum gratiarum actione reversus est. Etiam hoc idem legatus adiecit, ut edictum serium ederemus, quo qui in sanctissimis Hierosolymae locis habitant Christiani, item monasteria et ecclesiae ne violarentur, et per caritatem coniungerentur, qui illic est Amerae seu praefecto eiusque auxilio defenderentur. Nec solum indigenas, sed et qui distinctis tem-

μηδὲν ἀφήνουν, νὰ καταφρονοῦν, καὶ νὰ δέρονουν, καὶ νὰ A. C. 1348
 ὀχλώσι τοὺς κατὰ καιρὸν ἐρχομένους εἰς τὸ αὐτὸ ἅγιον
 προσκύνημα, ἢ εἰς τοὺς τοπικούς· ἀλλὰ μᾶλλον νὰ τιμῶσι,
 καὶ νὰ ἀναδέχωνται, καὶ νὰ κυβερνῶσιν αὐτούς. καὶ ὠρίσα- D
 5 μεν καὶ ἐπληρώθη ὑψηλότατος ὀρισμὸς διὰ τὰ ζητήματα αὐτὰ
 εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον. πάλιν εἰς τὸ ἐνεθύμιζεν ἡ βασιλεία
 σου ἡ μεγάλη διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ πατριάρχου τοῦ Λαζάρου
 ὅτι εἶχεν ἀποστείλειν αὐτὸν ὁ ἡγιασμένος Σουλτάν ὁ
 Μελήκ Νάσαρ. ὁ Θεὸς συγχωρήσει τὰ κρίματά του εἰς τὰς
 10 ἡμέρας τὰς ἀγίας αὐτοῦ. ὁ ἀποκρισιάριος νὰ δείξῃ, καὶ νὰ
 πληροφορήσῃ τὴν μεγάλην βασιλείαν σου διὰ τὴν τοιαύτην
 ὑπόθεσιν ὅπως ἐγένετο, καὶ ἀπεπληρώθη ἐνεκεν τοῦ τοι-
 οῦτου πατριάρχου, ἀπελύθη γοῦν ὀρισμὸς ὑψηλὸς εἰς τὰ
 ἅγια Ἱεροσόλυμα, νὰ στέργωσι τὸν πατριάρχην τὸν Λάζα- P. 758
 15 ρον, καὶ νὰ τὸν φυλάσσωσι καλὰ, καθὼς καὶ τοὺς πρώην
 πατριάρχας. καὶ ὠρίσαμεν καὶ ἐγένετο ἡ κατάστασις τοῦ τοι-
 οῦτου πατριάρχου, καὶ ἀπεστάλη καὶ αὐτὸς εἰς τὰ ἅγια Ἱε-
 ροσόλυμα μετὰ τοῦ ἀποκρισιαρίου. πάλιν ἐζήτησεν ὁ ἀπο-
 κρισιάριος δια τοὺς αἰχμαλώτους, οἵτινες ἐδρίσκονται ἀπὸ
 20 τὴν χώραν τῆς Ῥωμανίας, ἵνα ἐλευθερώσωμεν αὐτούς. καὶ
 ἡμεῖς νὰ γνωρίσῃ ἡ βασιλεία σου, ὅτι τοιαύτην συνήθειαν
 ἀρχαίαν εἶχομεν διὰ τὰ αἰχμαλώτα, ὅτι νὰ γίνεται ἀνταλ-
 λαγή, καὶ νὰ ἀπολύωμεν ἡμεῖς ἐξ ὧν ἔχομεν, καὶ ἡ βασι- V. 607

2. δχλοῦσι P.

poribus ad sanctam resurrectionem adorandam eo venirent, et prae-
 cipue qui illic serviunt Musulmanos, ne sineret conviciis lacerare ac
 verberare aut ulla molestia afflicere, tum eos, qui ad sanctam adora-
 tionem certo tempore adveniunt, tum eos, qui in loco illo habitant,
 sed potius in honore illos haberent eosque susciperent, iisdemque
 ministrarent. Ita mandatum a nobis, prout petebatur, super illo
 loco sacrosanctum est editum. Quod vero postea nos maiestas tua
 de causa Lazari patriarchae admonuit, quem sanctae memoriae Sul-
 tanus Melec Nasar, dum viveret, (propitius sit peccatis eius Deus,)
 throno depulit, ut legatus docebit, ac plenam fidem faciet, quo modo
 res acta sit, et quem finem habuerit, missum est a nobis manda-
 tum Hierosolymam, ut Lazarum patriarcham libenter recipiant
 eumque velut antecessores patriarchas observent; qui etiam ipse cum
 legato Hierosolymam missus et restitutus est. Praeterea et hoc le-
 gatus vester petebat, qui invenirentur ex imperio Romano captivi,
 libertate eos ut donarem. Nos autem, ut et istud maiestas tua no-
 verit, iam pridem in captivis morem hunc habemus, ut eos per-
 mutemus et dimittamus, quos a vobis habemus, vicissimque maie-
 stas tua, quos a nobis habet. Quin etiam de hoc consilio certio-
 rem te fieri iussimus, et quotquot legatus petivit, eos manumisi-

A. C. 1348 λεία σου πάλιν ἐξ ὧν ἔχει ἀφ' ἡμῶν σκλάβων νὰ πέμπῃ πρὸς
 Β ἡμᾶς. ὅμως ὠρίσαμεν καὶ ἐπληρώθη καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο,
 καὶ ἤλευθερώσαμεν ὅσους ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάριος, καὶ πα-
 ρέλαβεν αὐτούς. πάλιν ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάριος νὰ ἔναι
 ἀσφάλεια, εἰς τοὺς ἐρχομένους ἐδῶ ἀπ' αὐτοῦ πραγματευτᾶς, 5
 καὶ ἐγροικίσαμέν το, καὶ ἐγένετο ὄρισμός, ἵνα ἀναδέχονται
 τοὺς τοιοῦτους πραγματευτᾶς, καὶ φυλάσσωσιν αὐτούς, κα-
 θὼς ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάριος. καὶ μὲ τὸν ὑψηλότατον ὄρι-
 σμὸν, καὶ μὲ τὴν ἀπολογία ἐγυρίσαμεν τὸν ἀποκρισιάριον,
 καὶ ὡς γινώσκῃ τοῦτο ἀληθινὰ ἡ βασιλεία σου. καὶ ὅταν ἔχη 10
 θέλημα ὡς μας φθάσῃ μανδάτον, νὰ πληρώσωμεν τὸ θέλημα
 τῆς βασιλείας σου. ἡμεῖς πρότερον ἐγνωρίσαμεν ὅπως ὡς εἰς-
 C ἦλθεν ἡ βασιλεία σου μὲ τὸν ὄρισμὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ μετὰ
 ἰσχύος μεγάλης εἰς τὴν πόλιν, οὐδὲν ἐμνήσθης κακῶν, ἀλλὰ
 ἐφύλαξες τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως, καὶ ἐσυνεπάθησες τοὺς 15
 ἐχθρούς σου, καὶ ἐχάρημεν εἰς τοῦτο πολλὰ, καὶ ἐπαινέσα-
 μεν τὴν βασιλείαν σου. τῶρα πάλιν ἐμάθαμεν τοῦτο πλα-
 τύτερα καὶ καθαρώτερα καὶ ἀπὸ τὸν πατριάρχην τὸν Λά-
 ζαρον καὶ ἀπὸ τὸν ἄρχοντα τὸν ἀποκρισιάριον τὸν Μανου-
 ἦλ, καὶ τὸ πῶς τὸν ἔδωκες τὴν θυγατέρα σου, καὶ ἐποίησες 20
 αὐτὸν υἱὸν σου καὶ γαμβρόν σου, καὶ εἰς αὐτὸ πλεώτερον
 ἐχάρημεν, καὶ ὁ Θεὸς τὴν καρδίαν σου νὰ τὴν πλατύνῃ,
 καὶ τὴν χώραν σου εἰς τὸ ἓν ἑκατὸν νὰ τὴν ποιήσῃ, καὶ
 τὸ σπαθίον σου εἰς τοὺς ἐχθρούς σου φοβερόν νὰ τὸ ποιήσῃ.

8. μετὰ τὸν P.

21. πλεώτερον P.

24. σπαθί M.

mus, quos et secum abduxit. Apposuit et hoc rogatis legatus, ut mercatoribus inde huc venientibus tuto commorari liceat. Cui aures praebeuimus ediximusque publice, ut huiusmodi mercatores admittantur et defendantur, quemadmodum legatus rogaverat. Sic cum gravissimo edicto et responsione legatum dimisimus, et hoc tuae maiestati, ut verissimum, notum esse cupimus. Quodsi quid aliud voluerit, nobis indicet, et voluntati eius satisfaciemus. Nos te post tuum in urbem Dei nutu cum robusta manu ingressum malorum tibi irrogatorum oblitum esse, imperatoris filium conservasse, inimicis misericordiam tribuisse, antehac cognovimus. Ex quo magnam cepimus delectationem, teque commendavimus. Id modo fusius et clarius a patriarcha Lazaro et praefecto Manuele didicimus, ut etiam illud, te, data in matrimonii societatem adolescenti filia tua, et generum tibi et filium cooptasse: unde etiam uberiore gaudio perfusum sumus. Deus dilatet cor tuum atque imperium tuum, ac pro uno centum tribuat, gladiumque tuum hostibus formidabilem efficiat, et te conservet, misericordiaeque ac beneficentia sua beatum reddat. Etiam, ita fiat, precor, Deus altissime. Scripta est epistola die

ὁ Θεὸς ὁ ὑψιστος νὰ σε διακρατῇ, καὶ νὰ εὐτυχῆς ἀπὸ τοῦ Α. C. 1348
 ἐλέους του καὶ ἀπὸ τῆς εὐεργεσίας του. καὶ ἄμποτε Θεὸς D
 ὑψηλῆ. ἐγράφη εἰς τὰς δεκαπέντε τοῦ Σααπὰν, τῷ ἑπτακο-
 σιοστῷ πενηκοστῷ ἔτει τοῦ Μαχούμετ. ἐγράφη κατὰ τὸν Α. C. 1349
 5 ὁρισμὸν τὸν ὑψηλόν. δόξα τῇ μεγάλῃ δόξῃ τοῦ μόνου Θεοῦ.
 εὐχαὶ καὶ προσκυνήματα εἰς τὸν ἀθθέντην ἐκεῖνον τὸν Μα-
 χούμετ, μετὰ τῶν μαθητῶν του τὸ ἐντιμότερον πλάσμα τοῦ
 Θεοῦ. εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν παντοκράτορα ὁποῦ ἐλπίζω εἰς
 ἐκεῖνον." καὶ ταῦτα μὲν τὰ τοῦ Σουλτάν.

10 ιε'. Γεράσιμος δὲ ἐπεὶ ἐξηλαύνετο τῶν Θρόνων, ὄρμητο P. 759
 μὲν αὐθις, ὡς ἐπὶ Σουλτάν ἐλθὼν, καταφεύσοιτο τοῦ πα-
 τριάρχου καὶ πείσοι τοῦ Θρόνου ἐξελαύνειν. μετὰ τρίτην B
 δὲ ἡμέραν τῆς ἐκ τῆς ἀγίας πόλεως ἀποδημίας ἐτελεύτα κα-
 τὰ τὴν ὁδόν, οὕτω τοῦ Θεοῦ δικάσαντος, ὡς ἂν δικαίῳ θανά-
 15 τῷ πειρασμῶν ἀδίκων ὁ δίκαιος ἀπαλλαγείῃ. χρόνον μὲν οὖν
 οὕτως οὐ μικρὸν τινα ὁ πατριάρχης διήγαγεν ἐπὶ τῶν Θρό-
 νων. τοῦ δὲ Σουλτάν ἐκεῖνου τετελευτηκότος, ἄρχων ἕτερος
 ἀνεδείκνυτο, ὃς ὑπ' οὐδεμιᾶς αἰτίας προφανοῦς πρὸς τὸν κα-
 τὰ Χριστιανῶν κεκίνητο διωγμὸν, Σειχοῦν τινος τῶν παρ'
 20 αὐτῷ δυνατωτάτων ἀρχισατράπου πρὸς τὸ ἔργον μάλιστα ἐνά-
 γοντος καὶ χαλεπωτάτου Χριστιανοῖς γεγεννημένου πᾶσι, πλην V. 608
 τῶν ἐκ τῆς αἰρέσεως Ἰακώβου, πολλῶν ὄντων μάλιστα ἐν τῇ
 ἀγίᾳ πόλει καὶ κατ' Αἴγυπτον καὶ Συρίαν καὶ ἀρχιερέα ἰδίᾳ C
 τῆς αὐτῆς αἰρέσεως ἐχόντων. ἐφείδετο δὲ αὐτῶν οὐ μᾶλλον

2. καὶ ἀπὸ τῆς εὐεργεσίας του om. P. 12. πείσει P.

decimo quinto mensis Saapan, septingentesimo quinquagesimo anno
 Mahometi, et scripta est ex summo Dei mandato. Gloria magnae
 gloriae unius Dei. Vota et adorationes nostro illi auctori Mahome-
 to, simul et discipulis eius, honorabiliori plasmati Dei. Gratias
 ago Deo omnipotenti, in quem spero." Haecenus Sultanus.

15. Gerasimus throno eiectus, rursus ad Sultanum venire men-
 daciisque patriarchae depositionem ei persuadere properavit. Cete-
 rum profectus ex urbe sancta, post diem tertium in itinere spiritum
 edit, sic Deo iudicante, ut iusta illius morte tentationibus iniustis
 iustus liberaretur. Atque ita diu satis patriarcha suos honores ges-
 sit. Sed, Sultano illo mortuo, alius in principatu suffectus est,
 quem nulla causa manifesta ad Christianos persequendos commovit:
 sed quidam Sichun archisatrapa, plurimum gratia et auctoritate apud
 illum valens, incitavit, homo Christianis omnibus infensissimus,
 praeterquam Iacobitis haereticis, quorum in sancta civitate praeser-
 tim ac per Aegyptum et Syriam magna multitudo cum episcopo pro-
 prio visebatur: quibus non tam propter bonitatem, quam metum
 parcebat. Fertur enim gens magna, Iacobi haeresiu pertinacissime

- A. C. 1349 δι' εὐγνωμοσύνην ἢ δέος. λέγεται γὰρ, ὡς πρὸς τὴν Νεῖλου δίοδον μέγα ἔθνος ἐστὶ καταγκισμένον τὴν Ἰακώβου πρεσβειῶν αἵρεσιν καθάπαξ, οὓς ἀνάγκην ἔχει θεραπεύειν ὁ Σουλτάν Αἰγύπτου διὰ τὸ δύνασθαι τὸν Νεῖλον ἐπ' ἄλλην γῆν μετοχετεύειν. ὃ εἰ γένοιτο, σύμπασα ἄρδην Αἰγύπτος καὶ ἡ ἄλλη 5
 Συρία ἀπολοῦνται τρεφόμεναι ὑπ' ἐκείνου φιλοτίμως. δι' ἣν αἰτίαν καὶ τότε οἱ βάρβαροι τοῖς Ἰακώβου αἵρεσιώταις μόνοις ἦσαν εὐμενεῖς. τοῖς δ' ἄλλοις ἅπασιν οὕτως ἐπετέθησαν σφοδρῶς, ὡς πολλοὺς μὲν τῆ δια μαρτυρίου τέλει παραπέμψαι ποικίλαις καὶ διαφόροις κολάσεων ἰδέαις, οὐκ ὀλίγους 10
 D δὲ καὶ τῆς εἰς Χριστὸν ἀποστῆσαι πίστεως καὶ τῆς σφετέρως πείσαι ἔχουσαι θρησκείας, ὃ καὶ μάλιστα δακρύων ἄξιον, ὅσοι δῆτα καὶ μετὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως συναπήγοντο τῆ πονηροῦ διὰ τῶν ἔργων καὶ τῆς αὐτῆς ἐκείνῳ γεέννης ἦσαν κληρονόμοι. οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστι τὸν ὀρθοῦ βίου μετὰ 15
 τῆς πίστεως ἐχόμενον ναυαγῆσαι ποτε περὶ τὴν πίστιν, τῆς παρὰ θεοῦ ἐπικουρίας ἔρημον γενόμενον. ὅτε δὴ καὶ Αἰζαρον τὸν πατριάρχην συλλαβόντες, πρῶτα μὲν πολλὰς ὑπῆρχοντο θωπείαις καὶ παραλύειν τὸν τόνον ἐπειρῶντο καὶ τῆς εἰς Χριστὸν ἀπάγειν πίστεως, νομίζοντες, ἂν τοῦτον ἔλωσι, 20
 P. 760 πάντας ὑπάξουσαι Χριστιανούς πρὸς ἄρνησιν αὐτίκα τοῦ Χριστοῦ, τῆ σφετέρῳ προστάτῃ τῆς πίστεως ἐπομένους, καὶ μὴ ἀναγκασθῆσθαι ἀποκτινύναι. μᾶλλον γὰρ ἠβούλοντο μεταστῆσαντες τῆς πίστεως ζῶντας ἔχειν, ἢ ἀναιρεῖν, ἐξ ὧν περ

23. ἀποκτινύναι M. hic et infra.

complexa, Nilum accollere, quam Sultanus Aegypti officiis demereri necesse habet, propterea quod illa Nilum alio potest derivare. Quod si fiat, tota Aegyptus et Syria, quae inde affatim aluntur, fame funditus intereant. Hac de causa et tunc barbari solis Iacobitis erant propitii, reliquos Christianos omnes sic premebant, ut complures variis tormentorum generibus excruciatos e medio tollerent, non paucos etiam a fide in Christum ad sua sacra pellicerent. Dignum sane lacrimis, adeo multos cum fide Christi per opera ad cacodaemonem abripi, et eiusdem gehennae coheredes illi evadere. Non enim est, non, inquam, est vitae integritatem cum vera fide sectantem aliquando circa fidem, divino auxilio destitutum, naufragari. Tum igitur et Lazarum patriarcham comprehedentes, primum quidem blanditiis eum captabant, eiusque invictam constantiam labefactare et a religione Christiana abstrahere nitentur, confisi, si hunc expugnassent, universos statim Christianos, ducis sui exemplum sequentes, ad Christum negandum adacturos, nec ad eos mactandos compulsum iri; siquidem eos, a sacris ipsorum dimotos, habere vivos, quam nullo cum fructu occidere malebant.

οὐδεμία ονησις. ὡς δὲ οὐδεμία τις αὐτοῖς ἐκ τοῦ ἐκεῖνον
 κολακεύειν ὑπεφαίνετο ἐλπίς, (πάντα γὰρ ἐκεῖνος μᾶλλον ἔ-
 τοιμος ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑπομένειν ἦν, καὶ δη-
 μίων ἐξεκαλεῖτο χειρας, καὶ ξεσμούς καὶ στρεβλωτήρια ἐδό-
 5 κει μᾶλλον ποθεῖν, καὶ „οὐδὲν τῶν ὄντων” ἔλεγε „τῆς εἰς
 Χριστὸν με δυνήσεται πίστεως ἀποστῆσαι,”) ἀπεγίνωσκον μὲν B
 οἱ βύρβαροι τὴν μετάθεσιν, καὶ τὸ κολακεύειν ὥσπερ τι τῶν
 ἀχρήστων ἀπετίθεντο, ἐχώρουν δὲ ἐπὶ τὴν σύντροφον ὠμό-
 τητα καὶ φιλίην, καὶ Σειχοῦν μὲν θάνατον εὐθύς κατεψηφί-
 10 ζετο τοῦ πατριάρχου, Σουλτὰν δὲ, ὡς ἐλέγετο, ἐδεῖτο μὴ
 ἀποκτινῦναι, ἀλλὰ τρόπον ἕτερόν τινα τῆς ἀπειθείας ἔνεκα
 κολάζειν. οὐ γὰρ τοσοῦτον ἦν βαρὺς Χριστιανοῖς ἐκεῖνος,
 μᾶλλον δὲ ἐλέγετο καὶ ἄχθεσθαι ἀναιρουμένων, ὅσον Σειχοῦν,
 τὸ τοῦ πονηροῦ πονηρότερον οἰκητήριον, ὃ τῆς ἀπωλείας
 15 υἱός, ὃς τῷ ἀνθρωποκτόνῳ πατρὶ πειθόμενος κατάκρας, κό-
 ρον οὐδένα κτεινομένων ἐλάμβανε Χριστιανῶν, ἀλλ’ ἤχθετο
 μᾶλλον, ὅτι μὴ ταχέως τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα τῆς γῆς ἡδύ- C
 νατο ἐξελαύνειν. ἡ μὲν οὖν τοῦ ἀποκτείνειν ψῆφος ἐκωλύ-
 ετο· πληγὰς δὲ ἐκέλευε Σειχοῦν ἐπὶ γυμνῶν τῶν σαρκῶν βου-
 20 νεύροις ἐντείνειν πεντακοσίας. ὤρετο γὰρ οὐκ ἀντισχῆσειν πρὸς
 τοσοῦτον πληθός, ἀλλὰ πρὶν εἰς τέλος ταύτας ἔκειν, ἀπολεί-
 ψειν αὐτὸν τὸ ζῆν, ὅσον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην δύναμιν ἀπο-
 σκοπῶν. ἐπεὶ δὲ οἱ δῆμιοι διαλαβόντες ἤκισον καὶ οἱ μὲν
 πρὸς τὸ πληθός ἔκαμνον τῶν πληγῶν, ὃ ἀθλητὴς δὲ τὸν νοῦν

Ubi adulatio frustra fuit, (omnia siquidem ille potius pro fide Chri-
 stiana perpeti paratus erat carnificumque in se manus provocabat,
 et laniatus ac membrorum distorsiones exoptare magis videbatur, et,
 „Nihil,” inquit, „me a fide Christi separare poterit,”) desperata viri
 mutatione, barbari blandimenta, ut supervacanea, omittunt, ad inge-
 nitam et amicam sibi immanitatem se convertunt. Et Sichun quidem
 statim illum morte damnat, Sultanus autem, ut accepimus, ne oc-
 cidatur, rogat, sed alio quodam modo de inobedientia puniatur.
 Non enim ille tam infestus erat Christianis, (immo vero eorum nec-
 ces dolenter ferre dicebatur,) quam Sichun, mali illius peius domi-
 cilium, hoc est, ipso daemone peior, filius perditionis, qui homici-
 dae, patri suo, obsequentissimus, Christianorum caedibus saturari
 nequibat, sed cruciabatur potius, quod non celeriter Christi nomen
 e terris eradere posset. Sententia igitur mortis inhibebatur, plagas
 autem quinquaginta nervis bubulis nudato corpori Sichun iubebat
 imponi, quod ad tot verbera minime duraturum putaret, sed ante
 finem animam emissurum, ad vires humanas videlicet respiciens. Car-
 nifices postquam seductum flagellarunt, et illi quidem plagarum,
 quas inferebant, numero defecerunt, athleta vero mentem in Deo,

- A. C. 1349 πρὸς ὃν ἐπόθει Χριστὸν εἶχε καὶ τὴν ἐκεῖθεν βοήθειαν ἐξεκαλεῖτο, οὐδὲν ἀγεννὲς οὔτε πρᾶττων, οὔτε φθεγγόμενος πρὸς τὰς πληγὰς, ὃ τύραννος ἔτι μᾶλλον ἐξαπτόμενος ὑπὸ θυμοῦ, D καὶ ὡσπερ ἐαυτοῦ μαλακίαν καὶ μικρολογίαν καταγνοῦς, καὶ ἑτέρας τοσαύτας ἐκέλευεν ἐντείνειν. Θᾶττον δὲ ἢ λόγος τὰ 5 κεκελευσμένα πραττόντων τῶν δημίων, αἵμασι μὲν τὸ ὑπο-
- V. 609 κείμενον ἅπαν ἔδαφος ἐφοινίσσετο, σύρκες δὲ κατέρχοντο ἀποσπώμεναι καὶ νεῦρα κατελείπειτο καὶ ὀστέα γυμνὰ σαρκῶν. ὁ πατριάρχης δὲ πρὸς τοσαύτην ἀπειπὼν τῶν δεινῶν ἐπιφορῶν, ἔκειτο μικρὸν ἐμπνέων, καὶ τοῖς βαρβάροις ἐκπλήξιν 10 ἐνεποίει, ὅτι πρὸς τοσαύτας διαρκέσειεν αἰτίας. ἔπειτα ἠρώτων αὐθις, εἰ μὴ τοῖς Σουλτὰν προσταγμάσιν εἰκων, τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἀποστῆναι βούλοιο καὶ συμμετέχειν αὐτοῖς πρὸς τὴν θρησκείαν· ὡς δ' ἐκεῖνος μετὰ παρρησίας ἀπηγόρευε, καὶ „οὐδὲν με τῆς εἰς Χριστὸν” ἔφρασκε „πίστεως 15
- P. 761 δυνήσεται ἀποστῆσαι,” ἐπὶ τι δεσμοτῆριον, ὃ τοῖς ἐπὶ θάνατον ἐξήρητο κατεγνωσμένοις, φέροντες ῥιπτοῦσιν, ὡς, εἰ μὴ νῦν ἐκ τῶν πληγῶν, ἀλλ' ὕστερον τὴν διὰ ξίφους σφαγὴν ὑποστησόμενον. οἱ συνδεσμῶται δὲ, (ἦσαν γὰρ οὐκ ὀλίγοι ἐκ βαρβάρων ἐφ' ἑτέραις δὴ τισιν αἰτίαις κατεψηφισμένοι ἀπο- 20 θνήσκειν,) φιλάνθρωπόν τι παθόντες καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν κατοικτεῖραντες, πρόνοιάν τε ἐποίησαντο αὐτοῦ οὐ τὴν τυχοῦσαν· καὶ πρὸς θεραπείας τοιούτων παθημάτων ἐμπειρῶς ἔχοντες, ἀνεκτήσαντό τε διὰ χρόνον καὶ τῶν ἐκ τῶν πληγῶν

1. Θεὸν M. pro Χριστὸν.

quem desiderabat, defixam habens, coeleste auxilium imploravit, nihil abiectum nec dicens, nec faciens ob acerbiteriam verberum, tyrannus magis accensus furis et ira, quasi se ipsum mollitiei et timiditatis coarguens, totidem alias infligi mandavit. Quod cum illi dicto citius exsequerentur, totum pavementum sanguine rubescebat, et carnes dilaceratae defluebant, fatiscentibusque compagibus, ossa patescebat. Patriarcha tanto cruciamento deficiens et humi collabens iacebat, paulum adhuc spirans, et barbaris tolerantia tam dirae verberationis stuporem commovebat. Deinde iterum quaerunt, num Sultani mandatis obtemperans, Christi fidem deserere et cum ipsis communicare velit, libereque recusantem ac dicentem: „Nihil me a fide in Christum separare poterit,” in carcerem quendam morte damnatis destinatum asportantes proficiunt, ut, si non ex plagis, certe post gladio moriturum. Socii autem carceris, (quorum erant non pauci ex barbaris, alii alias ob causas capite damnati,) humanitate quadam et miseratione ob naturae consortium, non modica eum cura dignabantur, peritique huiusmodi affectuum medendorum, paulatim eum, persanatis plagarum vulneribus, restituerunt. Adhuc sub iudicio mor-

ἀπήλλαξαν τραυμάτων. ἦν δὲ ἔτι ὑπὸ τὴν θανατηφόρον δί- A. C. 1349
 κην. ὁ δὲ τῶν Ἰακώβου αἰρεσιωτῶν ἀρχιερεὺς, καίτοι πρό-
 τερον διὰ τὸ περὶ τὴν δόξαν διαφέρεισθαι ἀπεχθῶς πρὸς B
 ἐκεῖνον ἔχων καὶ ἠδέως ἂν ἰδὼν διεφθαρμένον, ὡς παρὰ δό-
 5 ξαν εἶδεν ὕστερον διασωθέντα, οὐ δυνάμεως ἀνθρωπίνης,
 θείας δὲ εἶναι τὰ γεγενημένα οἶθηίς, ὡς ἀθλητῆ ἢ τε προσεῖ-
 χεν ἔξ ἐκείνου, καὶ πᾶσαν προσῆγε τιμὴν καὶ θεραπείαν,
 καὶ τῶν ἐπιτηδείων τὴν χορηγίαν ἐποιεῖτο φιλοτίμως καθ'
 ὅσον χρόνον ἐδεσμεῖτο. καὶ μετὰ χρόνον οὐκ ὀλίγον Σειχοῦν
 10 τὴν ψυχὴν ἀπορῶξάντος βιαίως, αὐτὸς τὸν πατριάρχην ἐξη-
 τεῖτο παρὰ Σουλτάν, καὶ ἐξῆγε τοῦ δεσμοτηρίου καὶ τὴν ἄ-
 δειαν τοῦ ἐμπολιτεύεσθαι τῷ Χριστιανῶν θρησκευματι πα-
 ρεῖχeto. ἦν γὰρ δὴ, ὡς περ ἔφημεν, ὁ Σουλτάν οὐκ οἶκοθεν C
 ἐπὶ τὸν διωγμὸν κεινημένος, ἀλλ' ὑπὸ Σειχοῦν καὶ παρὰ
 15 γνώμην ἐναγόμενος. διὸ καὶ μετὰ τὴν ἐκεῖνου τελευτὴν εὐ-
 θὺς ἐπέπαντο, ἀτιμίαν μόνον Χριστιανῶν κατεψηφισμένους,
 τῆς τε ἄλλης ἰσοπολιτείας τοῖς βυρβάρους οὐ μεταδιδούς,
 ἀλλ' ἐν δοριαλώτων ἄγων μοῖρα καὶ ἐπίσημόν τι χρῶμα φέ-
 ρειν ἐν ταῖς στολαῖς προσεταχῶς, ἵν' εἶεν ἐκ τοῦ χρώματος
 20 κατάδηλοι ὄντες Χριστιανοί, τινὰ ὄνειδισμόν ἐκ τούτου προσ-
 τρέβεσθαι οἰόμενος αὐτοῖς. τοῖς δὲ οὐκ ἀτιμότερον ἐκεῖνο
 δοκεῖ τὸ χρῶμα, ἢ τῶν Παύλου διὰ Χριστὸν στιγμαίων, οἷς
 αὐτὸς ἐκαλωπίζετο, „τὰ στίγματα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ ἐν τῷ σώματί μου” λέγων „περιφέρω.” Λάζαρος δὲ D

tis erat, cum Iacobitarum episcopus, quamquam prius ob sacrorum
 diversitatem eum odisset interfectumque cupivisset, praeter opinio-
 nem servatum conspiciens, nec humanae id, sed divinae virtutis
 monumentum existimans, ex eo ut athletam complecti omnique ho-
 nore et observantia colere, et studiose victum, quamdiu in vinculis
 fuit, subministrare coepit. Ac post intervallum longius Sichunti ab-
 rupta anima, ipse patriarcham a Sultano impetratum, e carcere e-
 duxit, qui et Christianae religionis colendae potestatem dedit. Erat
 namque Sultanus, ut decuimus, non sua sponte ad persecutionem
 propensus, sed a Sichunte vel nolens eo inducebatur: idcirco et
 post obitum illius statim cessavit, et infamia dumtaxat Christianos
 damnavit. Nam civilibus eos functionibus excludens atque in capti-
 vorum loco habens, certi coloris vestitum pro signo gestare iussit,
 unde pro Christianis agnoscerentur, quoddam probum illis hac
 ratione se inusturum arbitratus. Verum ipsis color ille non est
 visus ignominiosior, quam Paulo propter Christum stigmata, qui-
 bus condecorabatur. „Ego,” inquit, „stigmata Domini nostri Iesu
 Christi in corpore meo porto.” Lazarus porro, sanctae civitatis pa-
 triarcha, cum post flagellationem creditum sibi gregem diu pavis-

- A. E. 1349 ὁ πατριάρχης τῆς ἁγίας πόλεως οὐκ ὀλίγον χρόνον μετὰ τὰς αἰκίας τὴν πιστευθεῖσαν ποιμνὴν διΐθυνας, πρεσβευτῆς ὑπὸ Σουλτάν ἐπέμφθη πρὸς βασιλέα Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον ὕστερον. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Ἱεροσολύμων ἱεράρχην οὕτως ἔσχεν ἄχρι τέλους ἀπ' ἀρχῆς. Ἰσίδωρος δὲ ὁ τὴν Βυζαντίων ἐκκλησίαν μετὰ Ἰωάννην λαχὼν ἰθύνειν, ἄλλους τε οὐκ ὀλίγων πόλεων ἀρχιερεῖς ἐχειροτονεῖ, καὶ Γρηγόριον τὸν Παλαμῶν Θεσσαλονίκης. ὃν ἐπεὶ εἰς τὴν λαχοῦσαν ἔδει στέλλεσθαι, ὁ βασιλεὺς γράμμασιν ἐφωδιάζε πρὸς τοὺς ἐν Θεσσαλονίκῃ ἄρχοντας, οἱ ἦσαν πρωτοσέβαστός τε ὁ Μετοχίτης 11
- P. 762 Ἀλέξιος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης Παλαιολόγος, κελύοντα τὸν ἀρχιερέα μετὰ πάσης εὐνοίας δέχεσθαι καὶ τιμῆς. οἱ δὲ οὔτε τοῖς βασιλέως γράμμασιν ἐπέειπον, οὔτε τὸν ἀρχιερέα εἰσεδέχοντο, ἀλλ' ἀναφανδὸν ἀπέειπον τὸ ὑπὸ βασιλέα εἶναι, πρόφασιν μὲν, ὡς τῷ Παλαιολόγῳ βασι- 12
- V. 610 ἰδόντες γάρ, ὡς οὔτε βασιλεῖ ῥάδιον αὐτοῖς ἐπιέναι διὰ τὸ Μακεδονίαν πλὴν Θεσσαλονίκης ἤδη πᾶσαν ὑπὸ Κράλη 20
- Β διὰ πολεμίας τε ἵέναι καὶ ἐν μέσῃ στρατοπεδεύεσθαι πολεμίας, αὐτοὺς πολιορκοῦντα, ἃ ἐνόμιζον ἀδύνατα, τὸν τε Κράλην οὐ χρήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν, εἰ οἶόντε εἰπεῖν,

22. πολεμίας P.

set, a Sultano postea legatus ad imperatorem Ioannem Palaeologum missus est. Res igitur Hierosolymorum antistitis ab initio ad finem eiusmodi fuerunt. Isidorus vero, qui ecclesiam Byzantinam post Ioannem moderandam accepit, et alios non paucarum urbium, et Gregorium Palamam Thessalonicae episcopum consecravit. Quem ad ecclesiam, quam sortitus erat, praefecturum imperator litteris ad praefectos Thessalonicenses, Alexium Metochiten, protosebastum, et Andream Palaeologum, mensae imperatoriae praefectum, tanquam viatico instruxit. His mandabatur, uti episcopum summa benevolentia summoque honore susciperent. At illi nec litteris imperatoriis paruerunt, nec episcopum susceperunt, palam negantes, se imperatori obstrictos: in speciem quidem, ac si Palaeologi partium essent, atque ideo Cantacuzeno, qui cum imperio spoliasset, rebellarent, vere autem, ut Thessalonicam sibi acquirerent. Nam cum scirent, nec imperatori expeditum esse, eorum conatus armis comprimere, (quando iam Macedoniam universam, Thessalonicam excepta, Crales occupasset,) et requisitum iri apparatus ingentem, si per terram hostilem transiens, in eius medio castrametaretur, ipsosque obsideret, quae fieri non pos-

τὴν φίλην προησόμενον ζῶν ὑπὲρ τοῦ κύριον Θεσσαλονίκης Δ. C. 1349
 εἶναι, ἐσχέψαντο βασιλέα μὲν ἀπωθεῖσθαι καὶ μὴ ὑπ' αὐτὸν
 τελεῖν, ἀπειλεῖν τε, εἰ μὴ ἐφ' ἡσυχάζειν, ὡς παραδώσουσι
 Τριβαλοῖς τὴν πόλιν, Κράλην δὲ φενακίζειν, ὡς, ἐπειδὴ τοῦ
 5 Ῥωμαίων βασιλέως ἀφροστήκασι, ἑαδίως προσχωρήσουσιν αὐ-
 τῷ, καὶ διὰ τούτου πείθειν μὴ μᾶλλον πολεμεῖν, ἢ εὐγνω-
 μουσύνη καὶ ἐπιεικείᾳ προσάγεσθαι πειραῖσθαι, καὶ οὕτως ἐ-
 κατέρους δι' ἀλλήλων ἀποκρονομένους, τὴν πόλιν αὐτοὶ καρ- C
 ποῦσθαι· ἃ ἀπέβαινεν αὐτοῖς κατὰ γνώμην ἐπὶ χρόνον. Γρη-
 γόριος μὲν οὖν ὁ Θεσσαλονίκης ἀρχιερεὺς, ἐπεὶ μὴ εἰσεδέχετο
 παρὰ τῶν ἀρχόντων, εἰς Αἴμωνα διέτριβεν ἀναστρέφας, καὶ
 προνοίας παρὰ βασιλέως τῆς δεούσης ἤξιοῦτο. οἱ δὲ ἐν Θεσ-
 σαλονίᾳ ἄρχοντες καὶ μάλιστα Παλαιολόγος, τὸ Ζηλωτικὸν
 ἔχων περὶ ἑαυτὸν, φοβερός τοῖς ἄλλοις πολίταις ἦν ἐκ τῶν
 10 πρῶτερον παραδειγμάτων, καὶ πάντες ὑπεπτήχασαν καὶ οὐδὲν
 ἐτόλμων ἀντιγρύζειν. διὸ καὶ μετὰ μικρὸν βασιλέως ἐπιει-
 κείᾳ καὶ εὐεργεσίαις προσάγεσθαι τὴν πόλιν βουλομένου, (βιά-
 ζεσθαι γὰρ τοῖς ὄπλοις οὐκ ἔξην,) καὶ θεσπίσματα πέμψαν-
 τος ἐπ' εὐεργεσίαις κοιναῖς τε καὶ ἰδιωτικαῖς, ὁ Παλαιολόγος D
 15 τῶν πάντα τόλμωντων συνεφαπτομένων Ζηλωτῶν, ἐπὶ μέσης
 κατέκαυσε τῆς πόλεως. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον εἰρήσεται
 ὀλίγω.

15. Τότε δὲ ἐπεὶ Ἰσίδωρος ὁ πατριάρχης ἐτεθνήκει, τοῖς P. 763

sint: Cralem insuper non pecuniam modo, sed ipsam quoque, si di-
 ci potest, animam, qua nihil ei carius, prae Thessalonica spreturum,
 imperatoris iugum excutere, ac, nisi eos missos faceret, Triballis ur-
 bem addicturos minari decreverunt. Crali autem verba dare: nempe
 cum a Romanorum imperatore desciverint, facile ad illum transitu-
 ros: et idcirco suadere illi, ne se armis potius cogere, quam acqui-
 tate animi et lenitate allicere conetur. Sic cum utrumque, alterum
 per alterum repulerint, ipsi civitatem sibi vindicare, eaque frui. Et
 processerunt illis ad tempus doli. Gregorius Palamas, Thessalonicen-
 sium episcopus, a praefectis non admissus, revertens in Lemuo in-
 sula consedit: cui ab imperatore qua par fuit cura prospectum est.
 Praefecti vero Thessalonicae, inprimisque Palaeologus, Zelotas circum
 se habens, civibus propter exempla praecedentia terrori erat, omnes-
 que prae metu illi se submittentem, contra mussitare non audebant.
 Hinc etiam paulo post, cum imperator humanitate et beneficentia
 urbem sibi conciliare cuperet, (armis enim compelli non poterat,) et
 super beneficiis publice privatimque conferendis edicta mitteret, Pa-
 laeologus Zelotis, quorum audacia a nullo facinore abhorrebat, adiu-
 vantibus, ea in foro combussit: qua de re paulo infra disseretur.

16. Per id tempus Isidoro patriarcha rebus mortalibus exempto,

- A. C. 1349 θρόνοις ἐπ' ἔτεσι δυσὶν ἐνδιαπρέφας καὶ τὸ ποιμνιον ποιμά-
 Βνας Θεοφιλῶς, τὸν Κάλλιστον ὁ βασιλεὺς τοῖς πατριαρχικοῖς
 θρόνοις ἐφιστᾷ, τῇ κατὰ τὸν Ἄθω μονῇ τῶν Ἰβήρων μετὰ
 τὴν ἐκ τοῦ κόσμου ἀναχώρησιν ἐνδιατρούψαντα. ὄν ἐπεὶ ἐπύ-
 θητο ἀρετῆς ἀντιποιεῖσθαι καὶ πρὸς τὴν τοιαύτην διακονίαν
 εἶναι ἐπιτήδειον, ἤγαγεν εἰς Βυζάντιον τριήρη πέμψας. ἀ-
 χθομένων δὲ τῶν ἀρχιερέων πρὸς τὴν αἵρεσιν, οὐ πάντων,
 καὶ ἄλλων ἄλλον προβαλλομένων, σπουδῆν πολλὴν εἰσενεγκῶν,
 πάντας ἐπειθεν ὁ βασιλεὺς συνθέσθαι· καὶ ἐχειροτονεῖτο τῶν
 ἄλλων προκριθεῖς. ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ πρότερον καὶ κατὰ τὸν
 C τοῦ πολέμου χρόνον, ἐπεὶ ὑπὸ Ῥωμαίων κατεστασιάσθη, ἄκων
 V. 611 μὲν καὶ πρὸς ἀνάγκην πολέμοις προσέχων καὶ λεηλασίαις,
 (ἄλλως γὰρ αὐτὸν τε καὶ τοὺς συνόντας οὐδαμῶς διασώζε-
 σθαι ἐνῆν,) ἡδέως δὲ ἔχων πραγμάτων ἀπαλλάττεσθαι, καὶ
 τοῦ παντὸς τιμώμενος τὸ συζῆν ἀπραγμοσύνη, καὶ ὕστερον
 μετὰ τὸ τῶν πραγμάτων ἄρξαι ἀχθόμενος πρὸς τὸν θόρουβον
 τὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, καὶ βίου γαληνοῦ καὶ ἀπράγμονος ἐρῶν,
 ἐσκέφατο μετὰ Εἰρήνης βασιλίδος τῆς γυναικὸς τὴν μὲν βα-
 σιλείαν γαμβροῦ τῷ βασιλεῖ παραδοῦναι, αὐτοὺς δὲ ἀναχω-
 ρεῖν τῶν πραγμάτων καὶ μοναχῶν ἐλέσθαι βίον. καὶ βασι-
 λίδα μὲν συνέθετο τὴν Εἰρήνην πρὸς τὸ τῆς Μάρθας προσ-
 D αγορευόμενον μοναστήριον, ἣ βασιλέως ἦν ἀδελφὴ τοῦ πρώ-
 του τῶν Παλαιολόγων Μιχαῆλ, γενέσθαι, ὡς βασιλεῖ προσῆ-

1. *δυσὶν* om. P. et M. Pontanus male *annis decem*. Vid. supr. p. 26, 1.

qui thronum annis duobus tenuerat et gregem divino ardens amore paverat, Imperator Callistum in eius sede collocat. Hic post secesum a mundana vita in monasterium Iberorum apud montem Atho se abdiderat. Quem ut virtutis aemulum et ad ministerium tale idoneum audivit, missa tiremi Byzantium adduxit. Eam electionem episcopis indigne patientibus, quamquam non omnibus, et aliis alium nominantibus, data sollicite opera, imperator ad consensum omnes impulit: ita Callistus ceteris omnium calculis praelatus est. Verum enim vero imperator et alias, et per tempus belli cum seditionibus Romanorum exagitatus haud volens, sed necessitate adactus, arma tractaret et direptionibus vacaret, (aliter quippe servare se cum suis nequaquam potuisset,) molestiis exsolvi cupiens, et vitam procul negotiis beatissimam reputans, tandemque post adeptum imperium nascentes inde turbas et curarum moles intoleranter sustinens, ac genus vivendi placidum minimeque negotiosum suspirans, cum Irene uxore sensa sua communicat, statuuntque ambo, translato in generum imperio nuntium rebus humanis mittere monachorumque instituta sectari. Et convenit, ipsam quidem ad monasterium Marthae, (ea Michaëlis primi Palaeologi soror fuit,) ut imperatori ex hereditate

κον ἐκ πρώτου κλήρου, καὶ μοναχῶν ἐνδυσσαμένην σχῆμα, τὸν A. C. 1349
 ἐπίλοιπον βίον διανύειν· βασιλέα δὲ τῷ τῆς Ἡρακλείας ἐπι-
 σκόπῳ τῆς ἐν Θράκῃ φιλοθέῳ ὑποτάξαντα ἑαυτὸν, οὐ μόνον
 διὰ τὴν ἄλλην σύνεσιν καὶ παιδείαν τὴν τε ἔξω καὶ τὴν καθ'
 5 ἡμᾶς, ἀλλ' ὅτι καὶ τῷ μονήρει βίῳ ἐκ πρώτης ἡλικίας, ὡς
 εἶπεῖν, ἐκδούς, τῇ τε σπουδῇ καὶ τῷ περὶ τὴν ἄσκησιν χρονίῳ
 πολλὴν περὶ τὰ τοιαῦτα πεῖραν ἔσχευ, ὡς καὶ τῆς ἱερῆς ἐξη-
 γεῖσθαι λαύρας τῆς ἐν Ἄθῳ παρὰ τῶν ἐκεῖ πατέρων ἐγκριθῆ-
 ναι, καὶ πρὶν ἐπίσκοπον γενέσθαι, καὶ ἑτέροις ἐδόκει τὰ τοι- P. 764
 0 αῦτα παιδοτριβεῖν εἶναι ἰκανός, παρὰ το τοῦ ἁγίου Μάμαν-
 τος φροντιστήριον θέσεως ἔχον εὐφυῶς, καὶ ἐρημίας ἀπο-
 λαῦον ὡς ἐν πόλει μάλιστα, τῆς ψυχῆς ἐκεῖ φροντίζειν γενο-
 μένους, καὶ περὶ τῶν τῆδε πεπραγμένων ἐξιλάσκεσθαι θεόν.
 συνείποντο δὲ αὐτῷ πρὸς τὴν ἐκ τοῦ βίου ἀναχώρησιν καὶ
 5 Καβάσιλας Νικόλαος καὶ Δημήτριος ὁ Κυδώνης, σοφίας μὲν εἰς
 ἄκρον τῆς ἔξωθεν ἐπειλημμένοι, οὐχ ἦττον δὲ καὶ ἔργοις φιλοσο-
 φούντες καὶ τὸν σῶφρονα βίον καὶ τῶν ἐκ τοῦ γάμου κακῶν ἀπὴλ-
 λαγμένον ἤρημένοι. δι' ἃ καὶ πολλῆς αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς ἡξίου
 εὐμενείας καὶ ἐν τοῖς πρώτοις μάλιστα τῶν φίλων ἤγε καὶ τῶν
 0 ὁμιλητῶν. πρῶτα μὲν οὖν ἐδόκει πᾶσι κοινῇ βουλευσαμένοις, πα- B
 ρὰ τὸ τοῦ ἁγίου Μάμαντος φροντιστήριον τὴν κατὰ τὸν βίον φι-
 λοσοφίαν ἐπιδεικνύσθαι καὶ τὸν ἀκύμαντον καὶ θορύβων ἀπὴλ-
 λαγμένον βίον διανύειν. ἔπειτα μεταβουλευσάμενοι, τὴν Μαγγά-

15. Κυδώνης P.

materna debitum, concedere, et illic monacharum indutam habitu,
 quod restaret vitae consumere: ipsum autem Philotheo, Heracleae in
 Thracia episcopo, se subiicere, (non solum quia prudentia et erudi-
 tione, qua profana, qua Christiana excelleret, sed etiam quia vitae
 solitariae, prope dixerim a puero addictus, diligentia et diuturnitate
 in sanctimonia vivendi, harum rerum sanequam experiens erat: ut
 et moderator sacrae laurae in Atho monte a patribus ibidem ante
 episcopatum deligeretur, atque ad alios in his instruendos idoneus
 apparebat,) in monasterio sancti Mamantis situ opportuno, et loco,
 ut in urbe, maxime solitario, atque ideo ad curandam animam at-
 que ad Deum propter contractas in vita maculas propitiandum ap-
 posito. Addebant se ad hanc secessionem socios Nicolaus Cabasilas
 et Demetrius Cydones, qui externae sapientiae fastigium attigerant,
 et moribus philosophantes, vitam coelibem coniugaliumque pertur-
 bationum expertem amplexi fuerant. Quocirca praecipuum gratiae,
 amicitiae et familiaritatis locum apud imperatorem obtinebant. Pri-
 mum igitur re inter illos deliberata, placuit omnibus in monasterio
 sancti Mamantis tranquillum istuc et a strepitu curarum alienum
 ac philosophicum vitae genus actitare. Deinde mutata sententia, mo-
 nasterium Manganicum maluerunt, idque ratum fuit. Quare et im-

Α. C. 1349ων μᾶλλον εἶλοντο μονήν, καὶ ἐκεκύρωτο τὸ δόξαν. διὸ καὶ
 ὁ βασιλεὺς κήσεις πολλὰς προσῆγε τῇ μονῇ καὶ ὡς μάλιστα
 ἐπεμελεῖτο, ἵν' ἐκεῖθεν τὴν εὐπορίαν τῶν ἐπιτηδείων ἔχοιεν.
 ἤδεσαν μέντοι τὰ πραττόμενα οὐδένας πλὴν τῶν κεκοινωνη-
 κότεων τῆς βουλῆς. ἐπεὶ δὲ πάντα παρεσκευασμένα ἦσαν, καὶ
 ἔδει μόνον εὖ τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν διαθέμενον, ἵνα μηδε-
 μία τοῖς παισὶν ἀμφισβήτησις ἐκείνου τῶν πραγμάτων ἀπολί-
 C ποιτο ἀναχωρήσαντος, μηδὲ πρόφασιν πολέμου αὐτῶν σχοῖν
 ἐμφυλίου διὰ τὸ αὐτὸν ἀναχωρεῖν, καὶ ἔμελλεν ἤδη ἔργου
 ἔχουσιν, γράμματα ἀφῆκτο ἐκ Θεσσαλονίκης, τῶν τε ἄλλων
 πολιτῶν καὶ πρωτοσεβάστου τοῦ Μετοχίτου, τὴν μὲν προτέ-
 ραν ἀγνωμοσύνην καὶ ἀναισχυντίαν Ἀνδρέα προσάπτοντα, ὡς
 πάντων αἰτία, τῷ Παλαιολόγῳ, αὐτοῦ δὲ δεόμενα τὴν δυνα-
 τὴν καὶ ταχύτην πρόνοιαν ὑπὲρ τῆς πόλεως ποιεῖσθαι, καὶ
 μὴ περιορᾶν ὑπὸ Τριβαλοῖς ὅσον οὐδέπω ἐσομένην, ἣν μὴ
 αὐτὸς ἐπικουροίη, μηδ' ἑτερόφθαλμον τὴν Ῥωμαίων γεγενη-
 μένην ἀνέχεσθαι ἰδεῖν ἀρχὴν, μάλιστα Παλαιολόγου ἐξεληλα-
 μένου, καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἀπάντων πλὴν τῶν μάλιστα
 D πονηροτάτων Ζηλωτῶν προθύμως δεχομένων καὶ τὴν πόλιν
 παραδιδόντων. ὡς γὰρ ἐν μέσῃ πόλει, ὡσπερ ἔφημεν, τὰ βα-
 σιλικὰ γράμματα, δι' ὧν κοινῇ τε καὶ ἰδίᾳ πολλὰ τὴν πόλιν
 εὐηργέτει, κατεφλέχθη ὑπὸ Ζηλωτῶν καὶ Παλαιολόγου, πρω-
 V. 612 τοσεβάστος ὁ Μετοχίτης ἐν δεινῷ ἐτίθετο καὶ ἀποστασίαν
 ᾗτο παντάπασι τῆς Ῥωμαίων βασιλείας εἶναι. διὸ καὶ τοῖς

7. ἀπολείπειτο P.

perator multas ei possessiones dicabat, curabatque diligentissime, ut
 inde ad usus vitae necessarios copiae suppeditarent. Atque haec
 praeter eiusdem consilii populares nemo noverat. Paratis omnibus,
 cum id unum restaret, ut imperium recte constitueret, quo filiis de-
 functi imperatoris nulla eius recessu controversia de principatu re-
 linqueretur, neque novam belli civilis occasionem invenirent, et iam
 opus inchoaturus esset, litterae Thessalonica cum aliorum civium,
 tum Metochitae protosebasti redduntur, quibus prior illa nequitia
 et impudentia Andreae Palaeologo, tamquam capiti et auctori omni-
 um, tribuebatur. Et rogabatur, ut quantum posset, et quidem quam
 primum, urbi consuleret, neu pateretur primo quoque tempore sub
 Triballis futuram, nisi succurreret, neve Romanum imperium altero
 oculo privari sustineret: cum praesertim, eiecto Palaeologo, cives om-
 nes praeter sceleratissimos Zelotas cum gaudio eum accepturi ur-
 bemque tradituri sint. Ut enim in foro, quod diximus, imperatoriae
 litterae, quibus ille publice privatimque beneficia distribui mandabat,
 a Zelotis et Palaeologo crematae sunt, Metochites protosebastis id
 facinus pro indigno habuit, nihilque aliud, quam absolutam a Ro-

ἄλλοις πολίταις κρύφῃ διαλέχθεις περὶ τοῦ πεπραγμένου, καὶ Ἀ. C. 1349
 συναγανακτοῦντας πάντας εὐρηκῶς, ἔχων καὶ τὴν στρατιάν
 αὐτῷ προσέχουσαν, διηρέχθη φανερῶς πρὸς Παλαιολόγον καὶ
 τοὺς Ζηλωτάς. Παλαιολόγος δὲ ὄρων ἐπ' αὐτὸν συνισταμέ-
 5 νους τοὺς πολίτας, τοὺς παραθαλασσίους κατελάμβανεν, ὡς-
 περ καὶ τὸ πρότερον, καὶ πρὸς ὕψη ἐκέλευε χωρεῖν, ὡς
 πρωτοσεβάστω τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἀντικαταστησόμενος πο- P. 765
 λίταις. ἐκεῖνοι δὲ ἐκ τῶν προτέρων τὰ δέοντα δεδιδραγμένοι,
 οὐ πρὸς ἀσχολίας ἐτράποντο καὶ μέλλησιν, ἀλλ' ἅμα τε ἠσθάν-
 0 οντο μετὰ τῶν παραθαλασσίων ὀπλιζόμενον νυκτός, καὶ αὐ-
 τοὶ ἐπήεσαν, μὴ περιμείναντες τὴν ἡμέραν, καὶ περιγεγόμενοι,
 ἐξέωσαν τῆς πόλεως, τὴν τε οἰκίαν ἐκείνου διήρπασεν ὁ δῆμος
 καὶ τὰς παραθαλασσίων· ἀπέθανε δὲ οὐδεὶς κατὰ τὴν μά-
 χην. ὁ μὲν οὖν Παλαιολόγος εὐθύς πρὸς πῦσαν πείραν ἀ-
 5 κειπῶν, ἐπεὶ ἐξηλαύνετο τῆς πόλεως, πρὸς Κράλην ἦλθεν,
 ἔπειτα ἐκεῖθεν εἰς Ἄθω τὸν ἱερόν. οἱ Ζηλωταὶ δὲ ἐπεὶ τὸν B
 δῆμον ἄγειν ἠδύνατο οὐκέτι, οὐδὲ διαρπάζειν τὰς οἰκίας
 τῶν ἐχόντων, τὴν προτέραν ἀποθέμενοι ὑπόκρισιν, ὡς ὑπὲρ
 βασιλείως ἀγωνίζονται τοῦ νέου, ἔπρασσον, ὅπως ἡ πόλις προ-
 0 δοθεῖη Τριβαλλῶς. Κράλης γὰρ οὐδαμῶς ἐφείδeto χρημάτων,
 ἀλλὰ παρείχε τε πολλὰ, καὶ πλείω ἐπηγγέλλετο. ἦν γὰρ
 καὶ ἄλλως μὲν πρὸς εὐεργεσίας ὁ ἀνὴρ φιλότιμος, μάλιστα
 δὲ πρὸς τὴν Θεσσαλονίκης αἵρεσιν πάντα δεύτερα ἤγειτο, εἰ-
 δὼς, ὡς, εἰ γένοιτο κύριος τῆς πόλεως, τὰ τε ἀναλωθέντα ἀ-
 mano imperio defectionem, esse censuit. Quam ob rem clam cum civibus
 ea de re sermocinatus, cum omnes aequae stomachantes reperisset, tene-
 retque auctoritate sua praesidium, aperte se a Palaeologo et Zelotis se-
 iunxit. Palaeologus cives in se conspirantes animadvertens, parathalassios,
 (id est ad mare seu in littore habitantes,) ut etiam ante, occupavit, et
 arma capere iussit, contra protosebastum aliosque cives se defensurus vi-
 delicet. Qui ex praeterito casu facti cautiores, non iam otio et cuncta-
 tioni indulgebant, sed simulac cum senserunt noctu cum parathalass-
 siis in armis esse, non exspectata luce, in illum invaserunt, victum
 urbe pepulerunt. Eius et parathalassiorum domos populus diripuit,
 in pugna tamen eorum nemo cecidit. Palaeologus confestim rebus
 suis dissisis, ad Cralem, inde postea ad sanctum montem Atho venit.
 Zelotae cum populum amplius concitare non possent, nec divitum
 aedes diripere, abiecta persona, qua se pro iunioris imperatore con-
 tendere simulabant, ut civitas Triballis proderetur, laborarunt. Cra-
 les enim ob id grandem pecuniam effundebat, grandiore promitte-
 bat: homo, qui etiam alioqui ex largitionibus famam aucuparetur.
 Verum nihil erat, quod ei prae Thessalonica non sorderet: quam si
 occupasset, impensam se refecturum, nec pusillam Romani imperii
 partem, tam spatiosa urbe ad ceteras iam ante occupatas adiuncta,

A. C. 1349 νασώσεται, καὶ μέρος οὐ μικρὸν τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἔξει, Cτηλικαύτην πόλιν ταῖς προκατειλημμέναις τοσαύταις οὐσαις ἐπιθείς. ἀφειδῶς οὖν ἐκκενῶν τὰ χρήματα, τοὺς τε Ζηλωτάς καὶ δι' ἐκείνων οὐκ ὀλίγους ἔπεισε τῶν πολιτῶν αὐτῷ προσέχειν, ὥστε καὶ ἀναφανδὸν ἐδικαιολόγουν ὑπὲρ τοῦ δεῖν ἐκείνῳ προσχωρεῖν, βλάπτειν τὰ μέγιστα δυναμένη διὰ τὸ τὴν χώραν ἅπασαν ἔχειν ὑφ' ἑαυτὸν καὶ δύνασθαι πολιορκεῖν, καὶ ὠφελεῖν ἐθέλοντι, εἰ προσχωροῖεν. αὐτὸς τε ὁ Κράλης, ἐκείνων ἐναγόντων, περιστρατοπεδεύετο καὶ ἐπολιόρκει. ἂ πρωτοσέβαστος τε ὄρων καὶ οἱ φιλορῥώμαιοι τῶν πολιτῶν, οὔτε περιγίνεσθαι τῶν προδιδόντων ἦσαν δυνατοὶ διὰ τὴν ἔξωθεν ἐπικειμένην δύναμιν, ἄλλως τε καὶ τοῦ δήμου πρὸς τὴν πολιορκίαν ἀχθόμενον καὶ λύσιν οἰομένου τῶν κα-
 D κῶν τὴν ὑπὸ Τριβαλοῖς δουλείαν ἔσεσθαι, οὔτε ἠνείχοντο τὴν τε πόλιν Ῥωμαίους οὖσαν τηλικαύτην ἀποστερηθῆναι καὶ αὐ-
 τούς ἐν ἀνδραπόδων μοίρᾳ δουλεῦν τοῖς βαρβάροις. διὰ ταῦτα ἐδέοντο βασιλέως, μὴ σφᾶς περιδεῖν, ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἐπιβοθ-
 θεῖν, ὡς εἶσω ὀλίγων ἡμερῶν, εἰ μὴ ἐπικουροίη, τῆς πόλεως ἀλω-
 σομένης. τοιαῦτα μὲν ἐκεῖνοι ἔγραφον. βασιλεῖ δὲ τότε τοιαύ-
 τῆς πόλεως κινδυνεύουσης μηδεμίαν πρόνοιαν ποιήσασθαι δει-
 νὸν ἐδόκει, καὶ πρὸς τὸ τῶν δεδογμένων ἀμελήσαντα αὐτῆς ἐπὶ πολέμους τρέπεσθαι καὶ στρατηγίας ἐδυσχέραινεν. ὁμως
 τῆς κοινῆς ὠφελείας Ῥωμαίων τὴν ἰδίαν δευτέραν θέμενος,
 P. 766 αὐτῆς ἔπραττεν, ὅπως μὴ ἀπόλοιτο Θεσσαλονίκη. καὶ ἔγρα-

23. ἐν δευτέρῳ M. 24. ἀπόληται P.

habiturum sciebat. Itaque profusus donationibus, et Zelotas et per illos non paucos cives ad se traduxit, ut etiam palam affirmaret, iuste ac merito ad se transiri, qui quando totam provinciam obtineret, urbem obsidere et detrimenta inferre quam gravissima posset, et si se dederent, illis commodare vellet. Quibus conditionem reicientibus, urbem cinxit atque obsedit. Quod cum protosebastus et cives Romanorum studiosi cernerent, neque proditoribus praevalere poterant propter vim, quae foris instabat, (cum praesertim et populus, obsidionem aegre ferens, Triballis subiici fore malis liberari, putaret,) neque tam amplam urbem Romanis eripi, et se barbaris servitutem servire aequis animis patiebantur. Quapropter imperatorem obsecrabant, ne sui esset immemor, sed quam citissime opem ferret. Nam si moraretur, urbem paucis diebus in hostium potestatem venturam. Haec illi scripserunt. Imperator tam praeclarae urbi, tam periculose laboranti, non venire auxilio, inhumanum existimabat, et tamen deponere, quod animo constitutum habebat, et ad bella ductandosque exercitus redire gravabatur. Nihilo minus utilitatem suam communibus Romanorum commodis postponens, iterum sata-

φε μὲν ἐκείνοις, ἀνθίστασθαι τοῖς προδιδοῦσι καὶ μὴ ῥαθυμεῖν, A. C. 1349
ὡς καὶ αὐτοῦ τὴν βοήθειαν ὄξειαν ποιησομένον. ἔπειπε δὲ καὶ
πρὸς Ὀρχάνην τὸν γαμβρὸν πρεσβείαν, στρατιὰν αἰτῶν πρὸς συμ-
μαχίαν. ὁ δὲ αὐτίκα τὸν υἱὸν ἐκέλευε Σουλμῖαν δισμυρίους ἰπ-
5 πέας ἔχοντα ἐπὶ Τριβαλὸς συστρατεύεσθαι τῷ βασιλεῖ. ὁ βασι-
λεὺς δὲ βουλόμενος καὶ βασιλέα τὸν γαμβρὸν ἐπὶ τὴν εἰς Θεσσα-
λονίκην ἐπάγεσθαι στρατείαν, ἐφώπλιξε τριήρεις, ὡς ἀσφαλῶς
ἐν αὐταῖς ἅμα ἐκείνῃ εἰς Μακεδονίαν καταπλεύσων. ἦδη γάρ V. 613
τοὺς βαρβάρους ζηλοτυποῦντας πρὸς τὸν νέον βασιλέα καὶ ῥα- B
10 δῖως ἀποκτενοῦντας, εἰ γένοιτο ἐν ἐφικτῷ. νόμος γάρ ἐστιν
αὐτοῖς βαρβαρικὸς πάντα τὸν πρὸς τὴν ἀρχὴν ἀμφισβητήσοντα
ἀποκτινῆναι, καὶ μηδεμιᾶς φεῖδεσθαι μήτε ἡλικίας, μήτε
συγγενείας. διὸ καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς μάλιστα τῶν βασιλέων
τῆς εἰρήνης, μετὰ τὸ τὸν νέον βασιλέα Ἑλένη τῇ βασιλίδι συν-
5 οικεῖν, νομίσας ὁ Ὀρχάνης φίλα πράττειν βασιλεῖ τῷ κηδε-
στῇ, εἰ τρόπον δὴ τι τὸν νέον βασιλέα ἀποκτενοῖεν, ἐκτο-
μίαν τινὰ Μερτζιάνην προσαγορευόμενον, καὶ ἑτέρους οὐκ ὀ-
λίγους ἔχοντα, ἐπὶ ῥώμῃ σώματος καὶ εὐτολμίας παρ' αὐτοῖς
θαυμαζομένους, ἔπειπε ὡς βασιλέα, πρόφασιν μὲν, ὡς ἀ-
ναγκαίων τινῶν πρεσβευσομένους πέρι, τῇ δ' ἀληθείᾳ, ἴν', εἰ C
δύναιτο, βασιλέα τὸν νέον ἀποκτενοῖεν. ἀπιστεῖν δὲ οὐ χρῆ
λογιζομένους, ὡς οὐκ ἐξῆν τοιαῦτα ἀκινδύνως τολμᾶν ἐν μέ-
σοις Ῥωμαίοις. ἔθος γάρ αὐτοῖς οὐ πρὸς ἄλλοφύλους μόνον,
ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους τοιαῦτα πράττειν, καὶ ἐκοντὶ

10. ἀποκτενοῦντες M. mg. 15. φιλοπράττειν M.

gebat, ne Thessalonica periret. Rescribit igitur illis, segnitiam ab se amoveant, proditoribus se opponant, auxilia propediem missurum. Mittit etiam ad Orchanem generum et copias ab eo subsidarias petit. Is subito Sulimano filio mandat, cum viginti equitum milibus imperatori militet. Volens autem imperator etiam imperatorem generum in expeditionem Thessalonicensem secum educere, trimemes armatis complet, quibus tuto in Macedoniam cum eo navigaret. Non enim ignorabat, barbaros malevolentia in eum suffusos, et si eum possent adipisci, facite interempturos. Est siquidem apud eos immanis ista consuetudo, quemvis imperii aemulum occidere, et in eo nulli vel aetati, vel cognationi parcere. Hinc et principio statim pacis inter imperatores factae, post Helenam imperatori iuniori nuptam, opinatus Orchanes, gratum se facturum socero, si quo modo iuniorum imperatorem iugularet, eunuchum quemdam, Mertzianem vocabulo, et plures alios robore corporis confidentiaque insignes misit: obtentu quidem legationis necessariae, re ipsa, ut eum data occasione obtruncarent. Nec igitur fides huic narrationi deroganda est, quasi haec in medio Romanorum citra periculum auderi

Α. C. 1349 τὸν θάνατον αἰρεῖσθαι ὑπὲρ τοῦ τὸν πολέμιον τῇ σφετέρῳ
 δυνάστη ἀνελόντας, χάριν μεγίστην καταθέσθαι καὶ παισὶ
 καὶ τοῖς οἰκείοις τὴν ἐκείνου εὐνοίαν καταλιπεῖν, ὥσπερ δῆτα
 καὶ ὁ Μερτζιάνης οὗτος σαφέστατα εἰδὼς, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀ-
 ποθανεῖται; ὅμως ὑφίστατο τὴν ἐπιχείρησιν, διὰ τὴν πρὸς
 τὸν Ὁρχάνην εὐνοίαν τὴν οἰκείαν σωτηρίαν καταπροδιδούς.
 βασιλεὺς δὲ ὁ Καντακουζηνός, ἐπεὶ ἤσθάνετο μηνυθεῖσαν τὴν
 τοῦ παιδὸς ἐπιβουλήν, ἐκείνον μὲν ἐκέλευε μὴ χωρὶς αὐτοῦ
 προβαίνειν βασιλείων μῆτε νῦν, μῆθ' ὕστερον, Βυζαντίῳ μύ-
 λιστα ἐκ τῶν βαρβάρων πρέσβειων ἐπιδημοῦντων. Μερτζιά-
 νην δὲ, ταχεῖαν τὴν ἀπόκρισιν ποιησάμενος ἐφ' οἷς ἐπρέσβευεν,
 ἀπέπεμπε. διὰ ταύτην οὖν τὴν πρὸς τον νέον βασιλέα τῶν
 βαρβάρων δυσμένειαν τὰς τριήρεις ἐφοπλίσας παρασκευάζετο
 καὶ αὐτός. γνώμην δὲ εἶχεν, ὡς νῦν μὲν ἐξ ἐφόδου κακουρ-
 γήσων τε τὰ Τριβαλῶν καὶ Θεσσαλονίκην τῶν κινδύνων ἀ-
 παλλάξων. ἤδη γὰρ καὶ περὶ ἐκβολὰς τοῦ φθινοπώρου ἡ ὥ-
 ρα ἦν. ἔπειτα βασιλέα μὲν τὸν νέον ἐκέῖσε καταλείπειν,
 αὐτὸς δὲ εἰς Βυζάντιον ἐπανελθὼν καὶ παρασκευασάμενος
 τοῦ χειμῶνος, μετὰ μεῖζονος τῆς παρασκευῆς καὶ χρονισού-
 σης ἐπελθεῖν. ἂ τῇ βασιλίδι Ἄννη οὐκ ἤρεσκε παντάπασιν,
 ἀλλὰ ἐδεῖτο βασιλέως καὶ παρήνει, μὴ τὸν νιὸν ἐκεῖσε κατα-
 λείπειν, ἀλλ' ἔχοντα ἐπαναστρέφειν. δεδιέναι γὰρ ἔφρασκεν
 οὐ μᾶλλον τοῦ παιδὸς τὴν ἡλικίαν οὖσαν εὐεξαπάτητον, ὅσον
 20. ἐπανελθεῖν M. mg. οὖν P. 23. ἐξαπάτητον M. mg.

non potuerint. Mos enim illis erat, non apud externos et alienigenas modo, sed in sua item gente huiusmodi facinus designare et sponte sua leto caput offerre pro eo, quod inimicum dynastae suo trucidantes, gratiam inirent maximam liberisque ac familiae suae benevolentiam illius, velut patrimonium quoddam, relinquerent: quomodo nimirum etiam hic Mertzianus se cum sanguine poenas expensurum nihil dubitans, tamen conatum suscepit, et qua erat in Orchanem propensione, salutem suam prodidit. Imperator Cantacuzenus ubi insidias factas cognovit, adolescentem absque se nunquam extra palatium prodire voluit, potissimum barbarorum legatis Byzantii versantibus; Mertzianem vero, celeriter ad legationem dato responso, dimisit. Ob hanc igitur erga iuniorum imperatorem barbarorum malignitatem, armatis in triemes impositis, et ipse se comparabat. Habebat autem propositum, nunc quidem primo impetu Triballos obsidione depellere et Thessalonicam discrimine liberare; iam enim et autumnus senescebat; deinde imperatorem iuvenem ibi relinquere, ipse Byzantium redire et per hiemem se instruere, atque cum maiore ac diuturniore apparatu reverti: quod Augustae Annae nullo modo probabatur: rogabatque et admonebat, ne filium ibi relinqueret, sed cum eo rediret: timere enim se non magis

τῶν ἐσπερίων τὴν μοχθηρίαν καὶ τὴν ἐτοιμότητα πρὸς νεω- A. C. 1349
 τερισμούς· ἃ φυλάττεσθαι παρήνει, μὴ, ὕπ' ἐκείνων ἕξαπα-
 τηθέντος τοῦ νέου βασιλέως, στάσις αὐθις καὶ πόλεμος με-
 ταξὺ Ῥωμαίων ἕξαφθῆ, καὶ τοῖς πράγμασι καὶ σφίσι· αὐ-
 5 τοῖς λυμῆνται τὰ μέγιστα. βασιλεὺς δὲ ἐπήνει τε τῆς παραι-
 νέσεως τὴν βασιλίδα, ὡς ἄληθους καὶ δικαίας οὔσης καὶ τῆς
 πρὸς αὐτὸν φιλίας ἄκρως ἐχομένης καὶ κηδεμονίας τῶν κοι-
 νῶν, καὶ παρήνει καὶ αὐτὸς θαρσύνειν, ὡς μετὰ τὴν εἰς Θεσ- B
 σαλονίην ἐπιδημίαν, ὅτι ἂν δοκοίη μάλιστα λυσιτελεῖν ποι-
 ἦσαντος. οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτῆ μάλιστα τῶν ἀγαθῶν δοκεῖν
 βασιλεῦ τὸν υἱὸν μόνον καταλείπειν μέλλοντα ἐπιπολὺ ἀπέ-
 σεσθαι αὐτοῦ· ἀλλὰ νῦν μὲν ὡσπερ ἔφοδον ποιεῖσθαι διὰ
 τὸν Θεσσαλονίκης κίνδυνον ὄξυν ὑποπτευόμενον· ὃν οὐχ ἡ
 ἀδυναμία τῶν ἐνοικούντων μᾶλλον ἐπήγαγεν, ἢ ἡ μοχθηρία·
 15 ἐκείσε δὲ γενόμενον καὶ τοὺς προδιδόντας τοῖς Τριβαλοῖς τὴν
 πόλιν ἔξελάσαντα, βασιλεῦ μὲν τῇ πόλει καταλείπειν τοῦ χει-
 μῶνος κωλύσοντα τοὺς προδιδόντας, εἴ τινες ὑπολειφθεῖεν C
 ἔτι· οὐ γὰρ δὴ κοινῇ παρόντος αὐτοῦ βουλήσονται αὐτόν V. 614
 τε καὶ τὴν πόλιν προδιδόναι, κἂν εἰς ἄκρον μάλιστα ἐλά-
 20 σωσι μοχθηρίας· ἔπειτα ἅμα ἦρι μετὰ πλείονος ἐπελθόντα
 τῆς παρισκευῆς καὶ αὐτὸν, τότε ἤδη Θεοῦ συναιρομένου, οὐ
 περὶ Θεσσαλονίκης μόνον ποιήσεσθαι τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ
 περὶ τῆς ἄλλης Μακεδονίας καὶ Θετταλίας καὶ Ἀκαρνανίας,

17. κωλύσαντα M. mg.

adolescentis aetatem fraudi opportunam, quam improbitatem occiden-
 talium et proclives ad res novandas animos, quae cavere hortabatur,
 ne, ab illis decepto iuvene, seditio et bella inter Romanos rediute-
 grascerent: quod et ipsi et rei publicae damnosissimum accideret.
 Imperator consilium imperatriciis, ut verum ac iustum, et cum erga
 se amicitiae voluntatis, tum erga rem publicam sollicitudinis plenum
 laudare, iubereque bono esse animo. Facturum enim post adventum
 Thessalonicam, quae conducere maxime arbitraretur; neque enim ipsi
 videri filium illic solum relinquendum esse, cum ipse diutius inde
 abfuturus sit. Et nunc quidem eam impressionem faciendam, quan-
 doquidem in gravi periculo civitas versari videatur, quod ei non
 tam infirmitas incolarum, quam perversitas attulerit: et se, cum ibi
 fuerit, expulsis, qui urbem Triballis prode cogitassent, imperato-
 rem iuvenem ibidem per hiemem relicturum, qui proditoribus, si
 qui superfuerint, obsistat. Non enim ulique eo praesente communi
 sententia, ut vel scelestissimi sint, ipsum cum civitate hostibus tra-
 dituros. Vere incunte, ubi et ipse cum maiore apparatu advenerit,
 tum iam Deo adiuvante, non de Thessalonica solum, sed et de reli-
 qua Macedonia, Thessalia et Acarnania (quas, dum bellum gerere-

A. C. 1349 ἄς ἔχουσιν οἱ Τριβαλοὶ κατασχόντες ἐπὶ τὸν τοῦ πολέμου χρόνον. τοιοῦτοις μὲν δὴ λόγοις ἔπειθε τὴν βασιλίδα, οὐ πάνυ πειθομένην.

A. C. 1350 ιζ'. Αὐτὸς δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο τὴν Περσικὴν στρατιὰν τὸν Δ' Ἑλλήσποντον περαιομένην, καὶ αἱ τριήρεις παρεσκευασμέναι ἦσαν, ἀπέπλει κατὰ τάχος, καὶ βασιλέα τὸν νέον ἔχων, καὶ γενόμενος ἐν Ἑλλήσποντῷ, βασιλέα μὲν τὸν νέον κατελίμπα¹⁷ εν ἐν ταῖς τριήρεσιν, αὐτὸς δὲ πρὸς τὴν ἡπειρον ἐξελεύσθων, συνεμίγνυτο τῆς στρατιᾶς τοῖς ἡγεμόσι, καὶ παρήνει, ἥ χρη ποιεῖσθαι τὴν ὁδοιπορίαν· πρόνοιάν τε ἐποιεῖτο οὐκ ὀλίγην τοῦ μὴ τὴν Μακεδονίαν διαφθεῖρειν αὐτῷ ὑπήκοον αὐτίκα
P. 768 ἔσομένην, ἀλλ' ἐπειδὴν εἰς Θεσσαλονίκην ἀφίκωνται, αὐτῷ μελήσειν, ἥ χρη κακοῦν τὴν πολεμίαν. τὸν τε Ματθαῖον τὸν υἱὸν ἐκέλευε τὴν Ῥωμαίων ἔχοντα στρατιὰν, μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἡγεῖσθαι τοῖς βαρβάροις τὴν εἰς Θεσσαλονίκην. σκο¹⁸ πὸς δὲ ἦν αὐτῷ, ὡς ἐκεῖ μὲν βασιλέα τὸν νέον καταλείποντι ἐν ἀσφαλείᾳ, αὐτὸς δὲ Ῥωμαίους, ἅμα καὶ βαρβάρους ἄγων, εἰς τὴν πολεμίαν ἐμβαλεῖν. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν ἡπειρωτίν στρατιὰν εὖ διαθέμενος, ὡς ἐδόκει, ἔπειτα ἀνήγετο ἐν ταῖς τριήρεσιν. ὁδοῦ δὲ πάρεργον καὶ τῆς Ἡϊόνος πόλεως παρα²⁰ λίου κατὰ τὴν Θράκην, ἣ νῦν Ἀνακτορόπολις καλεῖται, τῶν Βτειχῶν ἀπεπειράτο, ἧς ἤρχεν Ἀλεξιὸς τις ἐκ Βιθυνίας ὠρμημένος ἐκ κόμης τινὸς Βελικώμης προσαγορευομένης· ὃς κατὰ τὸν τοῦ πολέμου χρόνον Ἀποκαύκῃ τῷ μεγάλῳ δουκὶ ἐμισθοφόρησεν οὐκ ὀλίγον χρόνον μονήρους ἄρχων ληστρικῆς, 21

1. τῶν τ. π. χρόνων P.

21. κατὰ τὴν Θράκην om. P.

tur, Triballi occuparint,) ad eos verba facturum. Hac ratione Augustam, quod nitebatur, non admodum flexit.

17. Imperator ut Persicas copias ad Hellespontum transmittere intellexit, paratis iam triremibus, celeriter solvit, imperatorem iuniorum secum ducens. Cumque in Hellesponto esset, eo in navibus relicto, ipse in continentem egressus, duces admonebat, qua incederent, cavebatque diligenter, ne Macedoniam, suam mox futuram, populantur, sed cum Thessalonicam venissent, sibi curae futurum, quatenus regionem hostium infestarent. Et Matthacum filium, Romanas agentem copias, cum ducibus praeire Thessalonicam barbaris iussit. Scopus autem illius erat, ut, cum ibi in tuto imperatorem iuniorum reliquisset, ipse cum Romanis et barbaris in hostium provinciam irrumperet. Ubi igitur, ut videbatur, exercitum terrestrem recte constituit, triremibus in altum est proventus. Obiter porro atque in transitu Eiones, urbis maritimae in Thracia, quae nunc Anactoropolis vocatur, moenia tentavit, cui praeerat quidam Alexius Bithynus, e vico quodam, nomine Bellicoma, oriundus, qui bello civili sub Apo-

ἄστερον δὲ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευταίην τοῖς ἄλλοις ὁμοίως καὶ A. C. 1350
 αὐτὸς διὰ τὴν ἀναρχίαν ἐπὶ νεωτερισμοὺς χωρήσας, οὐ τὴν
 Ἡϊόνα μόνον δὴ ταύτην ἐαυτῷ περιεποίησε κρατήσας, ἀλλὰ
 καὶ Χριστοῦπολιν ἐκάκον, ὅσα δυνατὰ, καὶ Θασίους καὶ Αἰ-
 5 μνίους λυπηρὸς ἦν, πάντα ὑφ' ἐαυτῷ βουλόμενος ποιῆσθαι
 καὶ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀποτέμνειν. δι' ἃ ὁ βασιλεὺς
 καταπλέων ἐπέθετο τῇ Ἡϊόνι, καὶ τειχομαχίας ἐπὶ δύο καὶ
 τρισὶν ἡμέραις ἐποιήσατο, καὶ τῶν μὲν τειχῶν ἤττων ὠφθη,
 τῶν περὶ Ἀλέξιον ἀμυνομένων κραταιῶς· πλοῖα μέντοι, ὅσα C
 10 ἦν, καὶ μονήρεις πειρατικὰς, ἃς αὐτὸς ἐχοῖτο πρὸς ληστείας,
 πάντα ἀνάλωσε πυρὶ. ἔτι δὲ αὐτῷ περὶ ἐκεῖνα διατρίβοντι
 τὰ μέρη ἠγγέλλετο, ὡς ἢ κατὰ συμμαχίαν ἀφικνουμένη ἀνα-
 στρέψει στρατιὰ Περσῶν. ἐδόκει μὲν οὖν τότε τοῖς πολλοῖς
 15 ἔχθει τῷ πρὸς τὸν γέν βασιλέα, ὡς ἂν μὴ ἡ Ῥωμαίων ἀν-
 ῥοξοίτη ἀρχή. τὸ δὲ οὐ τοιοῦτον ἦν, ἀλλὰ παντάπασιν ἡμάρ-
 τανον οἱ ὑποπεύοντες τῆς ἀληθείας. Ὀρχάνης γὰρ μετὰ τὸ
 τὴν στρατιὰν εἰς τὴν Θράκην περαιωθεῖσαν τῆς εἰς ἑσπέραν V. 615
 ἔχουσαι ὁδοῦ γράμματα τῷ νυκτὶ Σουλμανῶν ἐν ἀποφύγη πέμ-
 20 ψας, ἐκέλευεν ἀναστρέφειν· ἐπιέναι γὰρ αὐτῷ τῶν ὁμῶρων D
 Περσῶν τοὺς δυνατωτάτους, καὶ τὴν στρατιὰν παρεῖναι δέον
 καὶ ἀμύνεσθαι τοῖς ἐπιούσιν. ἐκέλευε μέντοι μὴ κατάδηλον
 Ῥωμαίοις τὴν αἰτίαν τῆς ἀναχωρήσεως ποιεῖν, ἵνα μὴ ὁ βα-
 σιλεὺς αὐτῷ ὀργίζοιτο, ἀλλὰ πλασάμενόν τινας αἰτίας ἀνα-

4. Θεσίους M. mg.

caucho magno duce meruerat, et non parum diu uniremis praedato-
 riae praefectum egerat. Post cuius necem, similiter ut alii, propter
 interregnum res novas moliens, non hanc urbem solum sibi subiecit,
 sed etiam Christopholi nocuit, quantum potuit, Thasiosque et Lemnios
 pressit, omnia a Romano imperio avellere sibi que subiugare concupi-
 scens. Quocirca descendens imperator Eionemque adortus, biduum aut
 triduum muros oppugnavit, nec, Alexianis fortiter defendentibus, expu-
 gnavit: naves vero ad unam, et triremes piraticas, quibus Alexius
 utebatur, flammis combussit. Adhuc in illis locis moranti nuntiator,
 Persas, qui auxilio venerant, abiisse. Visum tunc compluribus, a Ro-
 manis quibusdam Persas ad discedendum incitatos: odio scilicet iu-
 nioris imperatoris, ne Romanum imperium augetur. Id autem se-
 cus erat, et omnimodis a vero aberrabat suspicio. Orchanes siqui-
 dem post exercitum in Thraciam traiectum, ut in occidentem perge-
 ret, missis occulte ad filium Sulimanum litteris, reditum praecipiebat:
 se enim a vicinis et potentissimis Persarum dynastis invadi: ad quos
 profligandos iis copiis sibi opus sit. Iubebat item, ne reversionis
 causam Romanis indicaret, ne imperator sibi irascetur: sed fingeret

- A. C. 1356 στρέφειν. ἂ Σουλιμὰν ἐποίει ἡ αὐτῷ ὁ πατὴρ προσέτατε, καὶ τινὰ πλασάμενος μὴ ὄντα, ἐκ τοῦ κατὰ τὸν Ἑβρον πόρου πρὸς τὴν Μυσιάαν ἐπὶ λεηλασίαν ἀπεχώρει, καὶ πλῆθος ὁμοῦ βοσκημάτων καὶ ἀνθρώπων ἐλάσας αἰχμαλώτων ἐπὶ τὴν Ἀσίαν ἐπεραιοῦτο. Ματθαῖος δὲ ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς ἐπεὶ 5 μὴ τῇ Ῥωμαίων μόνῃ στρατιᾷ δυνατὸς ἦν τὴν πρὸς Θεσσαλονίκην ἀπιέναι διὰ πολεμίας, ποταμῶν τε ἀεννάων διόντων ἐν τῷ μεταξὺ καὶ οὐ ῥάδιον τὸν πόρον παρεχομένων, καὶ
- P. 769 Τριβαλῶν ἐνεδρεονόντων, ὄντων δυνατωτέρων, ἡ καθ' ἣν ἤγεν αὐτὸς Ῥωμαίων στρατιάν, ἀνέστρεφε καὶ αὐτὸς καὶ διέλυε 10 τὸ στράτευμα· βασιλεῖ τε τῷ πατρὶ ἐδήλου τὴν αἰτίαν τῆς κωλύμενης. βασιλεὺς δὲ ἤγανάκει μὲν πρὸς τὰ συμβάντα, πρὸς τι δὲ λυσιτελέστερον οὐκ ἔχων τρέπεσθαι, ἐχώρει τὴν εἰς Θεσσαλονίκην, ἐκ τῆς Ἡϊόνος ἄρας, καὶ τὴν νύκτα ἐκείνην ὠρμίσατο ἐπ' ἀγκυρῶν Ἀμφιπόλεως ἐγγὺς ὑπὸ Τριβαλῶν κα- 15 τεχομένης. ἧς ἐπετρόπευε Μπραϊάνης, βασιλεῖ ἔς τὰ μάλιστα φίλος ὢν ἐκ τῆς πρὸς αὐτοὺς διατριβῆς· πρὸς ὃν ἀκατίου ἐπιβάς νυκτὸς, ἀφίκετο εἰς Ἀμφίπολιν ὁ βασιλεὺς κρύ- 20 βρα καὶ διειλέχθη. ὁ δὲ τὰ τε πρὸς αὐτὸν εὖ διέθετο βασιλεῖ ἐπαγγελιάμενος πάντα ποιήσειν κατὰ γνώμην, καὶ τοῖς ἄλ- 20 τοις βασιλέως φίλοις ὑπέσχετο διυλεχθήσεσθαι, ἵν' ἐν καιρῷ προσήκοντι χρήσιμοι ὀφθεῖεν βασιλεῖ, ἀπήγγελλέ τε, ὡς περὶ Στρυμμώνα νῆες ὀρμίζονται δύο καὶ εἴκοσι Περσικαὶ ἐπὶ λεηλασίᾳ ἀφιγμέναι, ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τοιαῦτα ἐπὶ νυκτὸς

16. Μπραϊάνος M.

aliquid, atque ita rediret. Quae praecepta patris sui agitans Sulimanus, Hebro transmisso, in Moesiam populatum abiit, et cum pecorum hominumque magno numero in Asiam renavigavit. Matthaeus, quoniam cum solis Romanis per hostes ire non poterat, perennibus etiam in medio fluvii haud facilem transitum concedentibus, et Triballis vias insidentibus, ac firmioribus multitudine, quam pro copiis Romanis, quas ducebat, etiam ipse reversus est, et exercitus dissipatus: patrique, quid sibi obstitisset, indicavit. Imperator hoc eventu stomachatus, cum, quid potius ageret, non haberet, Eione Thessalonicam proficiscens, nocte illa prope Amphipolim, quam Triballi tenebant, iactis anchoris mansit. Eam Braianes regebat, imperatori ob veterem consuetudinem coniunctissimus: ad quem noctu navigiolo clam venit, et cum eo sermonem habuit. Qui quod ad se attinebat, bene imperatori volens, omnia ex eius complacito facturum, et cum aliis eiusdem amicis acturum recipiebat, ut opportuno tempore illi operam navarent: nuntiabatque, ad Strymonis ripas naves Persicas duas supra viginti populandi causa appulsas. Imperator, finito hoc nocturno colloquio, ad triremes revertit, cautione magna adhibita,

διαλεχθεῖς, πάλιν εἰς τὰς τριήρεις ἀπεχώρει, πρόνοιαν πολ- A. C. 1350
 λην ποιούμενος τοῦ μὴ φανεροῦ εἶναι διειλεγμένος τῷ Τρι-
 βαλῶ. ἅμα δὲ ἔω ἔπεμπεν ἐπὶ τοὺς Πέρσας καὶ ἐκάλει
 ἐπὶ συμμαχίαν· οἱ δὲ παρῆσαν οὐδὲν μελλήσαντες. οὗς ἄ-
 5 γων μετὰ τῶν τριηρέων ἀφίκτο εἰς Θεσσαλονίκην, εὗρε δὲ
 τὸν δῆμον καὶ τοὺς Ζηλωτὰς πρὸς τοὺς ἀρίστους διαστασιάζ-
 ζοντας, καὶ κοινῇ κακῶς τὴν πόλιν ἔκ τε τῶν ἔξωθεν πολε- C
 μίων καὶ τῶν ἔνδον ἐπιβούλων ἔχουσαν. πάντα δὲ εὐθύς
 διέλυε τὰ δεινὰ ἐπιφανεῖς, καὶ ἡ πᾶσα πόλις ἐν ἑορταῖς ἤ-
 10 σαν, καὶ μετὰ πολλῆς εὐφημίας ὑπεδέχοντο τοὺς βασιλέας.
 μικρὸν δὲ μετὰ τὴν ἐπιδημίαν Καντακουζηνὸς ὁ βασιλεὺς
 ἐκκλησίαν πάνδημον ἐκ τῶν Θεσσαλονικέων συναθροίσας, περὶ
 τε τοῦ συμβεβηκότος πρὸς αὐτὸν πολέμου τοῖς Ῥωμαίοις διει-
 λέχθη, ὡς οὐκ αὐτοῦ παρασχομένου τὰς αἰτίας, ἀλλὰ τῶν
 15 σεσυκοφανηκότων, καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτοῖς Ζηλωτῶν, ὡς οὔτε
 πρότερον τῆς εἰς βασιλεία τὸν νέον ἔνεκα εὐνοίας τὸν πόλε-
 μον κινοῖεν πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ διαρπάζειν τὰ τῶν ἔ- D
 χόντων, ἄποροι ὄντες αὐτοῖ ὡς τὰ πολλά· καὶ νῦν οὐδὲν
 ἦττον παρὰ Τριβαλῶν χρηματιζόμενοι, οὐ βασιλεία μόνον, ὑπερ
 20 οὔ ἀγωνίζεσθαι ἰσχυρίζοντο, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν
 προϋεῖδον ἰδίας ὠφελείας ἔνεκα, καὶ ἀπεδείκνυνεν ἐκ πολλῶν
 οὐ βασιλεῖ τῷ νέῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσι Ῥωμαίοις καὶ τοῖς
 πολίταις δύνονους ἔξαρχῆς· καὶ ἐκέλευε συλλαμβάνεσθαι τοὺς
 μάλιστα ἐν λόγῳ, οὗς καὶ εἰς Βυζάντιον ἤγαγεν ἐπανελθῶν.
 25 τοὺς δ' ἄλλους τῆς πόλεως ἐκέλευεν ἔξωθεῖσθαι· τοὺς τε

ne cum Triballo congressus resciretur. Diluculo Persas ad auxilium
 invitat, qui sine mora advolant, cum iis Thessalonicam defertur, ubi
 populum et Zelotas ab optimatibus dissidentes invenit: et urbem tum
 ab externis hostibus, tum ab internis insidiatoribus afflictatam com-
 muniter. Verum omne malum adventu suo discussit, totaque civitas
 festum diem agens et acclamations ingeminans, imperatores laeta
 suscepit. Secundum adventum Cantacuzenus, vocato in concionem
 populo, de bello, quod contra se Romani movissent, disseruit: non
 sibi, sed sycophantis causam illius adscribendam: et de Zelotis ipso-
 rum, qui neque antea, quasi imperatori iuniori studerent, arma in se
 movissent, sed ut locupletum facultates diriperent, ipsi plerique om-
 nes egentis: et nunc nihilo minus Triballorum largitionibus cor-
 rupti, non imperatorem modo, pro quo se pugnatos affirmassent,
 sed et urbem totam propter compendium suum prodiderint. Ac mul-
 tis argumentis demonstrabat, non solum imperatori iuniori, sed uni-
 versis quoque Romanis et civibus inde ab initio malevolos exstitisse:
 praecipuosque comprehendi imperabat, quos et Byzantium secum ad-
 duxit. Alios urbe fugari iussit: Triballos vero propugnaculis circum

A C. 1350 Τριβαλοὺς τῶν περὶ τὴν πόλιν φρουρίων ἔξήλαυσε, τοὺς μὲν δραπετεύοντας καὶ πρὸ τῆς συμβολῆς, ἐνίους δὲ καὶ μάχαις, πέμπων στρατιάν· καὶ ἐν ὀλίγῃ χρόνῳ καθαρὰν ἀπέδεικνυ τὴν χώραν πολεμίων. ἦσαν γὰρ πρὶν βασιλεῖα ἦκειν πᾶσαν τὴν ἔξω πυλῶν χώραν οἱ Τριβαλοὶ διανενεμημένοι.

P. 770 ἡ. Ἐν τούτῳ δὲ ἐκ Βενετίας πρὸς βασιλεῖα τέταρτος

V. 616 ἀφίκοντο τριήρεις εἰς Θεσσαλονίκην, ἄγουσαι πρεσβευτὴν τῶν παρ' αὐτοῖς ἐπιφανῶν Ἰάκωβον Μπραγαδῖνον· ὃς μεγάλα Β ἐπηγγέλλετο βασιλεῖ ἐκ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου Βενετίας, εἰ αὐτοῖς πρὸς τοὺς ἐκ Γεννούας Λατίνους συμπολεμοίη. κε- 10 κίνητο γὰρ αὐτοῖς διαφορὰ μεγίστη· ἐδέοντό τε εἰς Βυζάντιον ἐπανελθόντα πόλεμον αἰρεῖσθαι πρὸς ἐκείνους μετ' αὐτῶν. ὑπώπτευν γὰρ ἐκ τοῦ προτέρου πόλεμον ἀπεχθῶς βασιλεῖα πρὸς τοὺς ἐν Γεννούα Λατίνους διακεῖσθαι. βασιλεὺς δὲ ἀπηγόρευεν αὐτοῖς τὴν συμμαχίαν, πρὸς Κράλην εἶναι φάμε- 15 νος αὐτῷ τὸν λόγον, ὃς πόλεις τε οὐκ ὀλίγας καὶ γῆν ἀφείλετο πολλὴν τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας, αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἔμφυλίου πολέμου πρὸς ἀλλήλους ἡσχολημένων. τῶν δὲ ἐπαγγελ- λουμένων, εὖ διαθήσειν αὐτῷ τὰ κατὰ Κράλην γεγενῆσθαι γὰρ C ἕνα τῆς αὐτῶν βουλῆς καὶ ἔχειν ἀνάγκην πείθεσθαι αὐτοῖς· 20 ἐπείθετο οὐδ' οὕτως, ἀλλὰ δῶρα παρασχῶν καὶ φιλοφρονησάμενος, ἀπέπεμψεν. οἱ βάρβαροι δὲ οἱ ταῖς ναυσὶ συστρατευόμενοι οὐ μόνον τὰ κατὰ Μακεδονίαν παράλια διήρπαζον, πρὶν γενέσθαι ὑπὸ βασιλεῖα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν Βοττιαίαν

10. συμπολεμοί M. mg. κεκίνητο M. mg.

urbem expulit, alios per se fugientes, etiam ante conflictum, alios conserta manu: brevique spatio temporis regionem hostibus purgavit. Etenim antequam eo veniret, quidquid extra portas est agri, Triballi possidebant.

18. Postmodum quatuor triremibus Thessalonicam Venetorum legatus, domi suae vir nobilis, Iacobus Bragadinus, appellitur, qui senatus populique verbis imperatori promissa dat ingentia, si ipsis contra Genuenses ferat auxilium; (erat enim permagnum inter eos subortum dissidium;) precanturque, ut Byzantium reversus, arma secum in illos sumat: ex priore enim bello aliquas odii adversum Genuenses reliquias apud eum residere suspicabantur. Imperator abnegat: sibi cum Crale negotium esse, qui, Romanis bello civili occupatis, non paucas urbes et terrarum regiones imperio abstulerit. Legati pollicentes, Venetos illi rem cum Crale transacturos: cooptatum enim esse in eorum senatum ac proinde necesse habere obtemperare: ne sic quidem persuaserunt, sed humaniter habiti, cum donis dimissi sunt. At barbari navibus una militantes, non tantum oras Macedoniae maritimas populati erant, antequam imperatori se coniungerent, sed etiam in Bottiacam

περαιούμενοι, πάντα ἐλπίζοντο καὶ ἐκάκουν· ἐν ᾗ ἄλλους τε A. C. 1350
 ἠνθραποδίσαντο πολλοὺς, καὶ τινος υἱὸν Μαρζελάτου προσ- P. 725
 αγορευομένου νομέων τινῶν ἐξάρχοντος, οἱ βοῶν ἔνεμον ἀγέ-
 λην τῶν κατὰ τὴν Βεῤῥόσιαν Τριβαλῶν· ἦν δὲ γνώριμος τῷ
 5 βασιλεῖ, ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῷ τελούντων νομάδων τὸ ἀρχαῖον ὧν
 ᾗ καὶ μᾶλλον πεπεισμένος, πρὸς βασιλέα εἰς Θεσσαλονίκην
 ἦκε, καὶ ἐδεῖτο περὶ τοῦ υἱοῦ, πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ βασιλέως D
 κυλινδούμενος. βασιλεὺς δὲ ὥσπερ ὑπὸ τινος κεινημένος,
 τῇ ἀνθρώπῳ διελέγετο μόνον παραλαβὼν, ὡς, εἰ βούλοιο ἀπὸ
 10 τῶν βαρβάρων τὸν υἱὸν ἐλευθεροῦν, πρὸς τὴν Βεῤῥόσιαν αἰρε-
 σιν συμπράττειν, οὐδὲν ἕτερον ἢ νυκτὸς μόνον κλίμακα τοῖς
 τείχεσιν ἐπιθέντα. ὁ βάρβαρος δὲ τὴν τε ἐπιχείρησιν ὑπὴρ-
 χετο προθύμως, καὶ τὰ μεγάλα ἐπήγγέλλετο συμπράξειν. ἔ-
 φασκε δὲ καὶ ἡράδιαν μάλιστα αὐτῷ ἔσθθαι τὴν ἐπιχείρησιν.
 15 τῶν γὰρ ἐν Βεῤῥόσιᾳ δυνατωτάτων Τριβαλῶν μετὰ τινων ἐτέ-
 ρων νέμων βοῦς, μεταξὺ τῶν δύο τειχῶν ἀλλίξεσθαι τῆς πό-
 λεως τὴν νύκτα, καὶ μηδεμίαν κατ' αὐτοὺς εἶναι φυλακὴν,
 ὥστ' εἶναι ἡράδιον τοὺς ἑταίρους πείσαντα, πράττειν βασιλεῖ P. 771
 τὰ κατὰ γνώμην. ὁ μὲν οὖν βάρβαρος οὕτω συνθέμενος πρὸς
 20 βασιλέα, ἀπεχώρει, ἐκείνου ἐπαγγειλαμένου τὸν υἱὸν ἀπὸ τῶν
 Περσῶν ἐλευθεροῦν, εἰ συμπράξειε τὰ δυνατὰ πρὸς τὸ Βεῤῥό-
 σιαν ἄλῶναι. καὶ βασιλεὺς δὲ παρεσκευάζετο, ὡς εἰς Βεῤῥό-
 σιαν ἀφιξόμενος νυκτὸς, καὶ τὰς μὲν τριήρεις ἐκέλευε τοὺς
 ναυάρχους ἐροπλίσιαντας, ἄγοντας καὶ τοὺς βαρβάρους, ἐπὶ

6. πρὸς βασιλέα om. P. 22. καὶ om. P.

navigantes omnia directionibus et vastitate foedaverant, in qua
 praete: alios Marcelati cuiusdam filium ceperant, pastorum quorun-
 dam principis, qui armenta bouum Triballis Berrhocensibus pascebant,
 eratque imperatori notus: quippe qui quondam unus de eius pasto-
 ribus fuisset. Qua re potissimum fretus, Thessalonicam se contulit,
 et stratus ad eius pedes pro filio captivo rogavit. Imperator, nescio
 quo instinctu hominem apprehendens, cum eo agit, ut, si velit a bar-
 baris filium recipere, in Berrhoea capienda operam sibi det: nullam
 aliam, quam ut noctu tantum scalas muris apponat. Barbarus con-
 ditionem perlibenter suscipit, et maiora etiam praestitutum spondet,
 confirmatque, rem sibi haud difficilem fore. Nam se cum quibus-
 dam aliis, Triballorum Berrhocae potentissimorum pascentem boves,
 inter binos muros urbis noctu mansitare: quibus nulla sit custodia,
 ut facile possit persuasis sociis imperatori gratificari. Sic barbarus
 cum eo pactus recedit, filii a Persis liberandi promissa secum aufe-
 rens, si ad urbem occupandum operam viriliter contulisset. Iamque
 imperator, ut Berrhoeam noctu iret, se comparabat, mandans navar-
 chis, triremes iustrerent, et barbaros simul ducentes, in fluvium

- A. C. 1350 *τινα ποταμὸν τῶν ἀενάων οὐ πᾶν πόρρω ῥέοντα Βεῤῥοΐας, ἐκ συνθήματος ἔλθειν καὶ περιμένειν βασιλέα. αὐτὸς δὲ τὴν τε ἐκ Θεσσαλονίκης ἄγων στρατιάν, καὶ τῶν ἐκ Βυζαντίου*
- V. 617 *ἐπομένων οὐκ ὀλίγους, αὐτόθεν ἵππους συμπορισσαμένους, ἐκ Βτῆς ἠπείρου πρὸς Βεῤῥοΐαν ἐχώρει, βασιλέα τὸν νέον ἐν Θεσ-5 σαλονίκη καταλιπών. ἐν Βεῤῥοΐα δὲ καὶ πρότερον μὲν ἦσαν οὐκ ὀλίγοι Τριβαλῶν ὑπὸ Κράλῃ κατηκισμένοι, οὐ στρατιώται μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν δυνατῶν, διὰ τε τὴν ἄλλην τῆς πόλεως εὐφυΐαν· οὐδενὸς γὰρ τῶν ὕσα πόλιν εὐδαίμονα ποιεῖ ἐνδεῖ· καὶ διὰ τὸ μεγάλην εἶναι καὶ πολλοὺς τοὺς ἐνοικοῦν-10 τας ἔχειν, οὐ δημῶδη μόνον ὄχλον, ἀλλὰ καὶ στρατιώτας, καὶ οὐκ ὀλίγους τῶν συγκλητικῶν· ὧν τοὺς πλείους μὲν ἢ πάντας ὁ Κράλης ἐξήλασε κατασχών, ὅμως ἔτι τὴν ἀποστασίαν δεδιῶς τῆς πόλεως, στρατιώτας τε ἐγκατέκισεν οὐκ ὀλίγους,*
- C *καὶ τῶν παρ' αὐτῷ ἐπιφανῶν τινας· ἀκροπόλεις δὲ οἰκοδο-15 μίσας δύο, τὴν μὲν ἀπηρτισμένην πάντη φρουρὰ κατέσχε Γερμανῶν τὴν πρὸς τῇ βασιλικῇ καλουμένην πύλην, ἣ λοιπὴ δὲ ἐνέδει ἔτι. οὐ γὰρ ἀκρόπολις ἦν, ἀλλ' ὥσπερ μικρὰ πόλις ἐν μεγάλῃ. μέρος γὰρ οὐκ ὀλίγον τοῦ περιβόλου τῆς πρώτης πόλεως ἀποτεμόμενος, διετείχιζεν ἐπὶ τὰ ἐνδον τὰς οἰκίας 20 καθαιρῶν, καὶ πύργους ἀνίστη ἐφ' ἐνὶ τῇ μεγίστῃ τρεῖς ἐλάσσους, καὶ τῶν κατὰ τὰ μεσοπύργια τειχῶν πάχος σύμμετρον ἐχόντων, διπλᾶς ἐποίει τὰς ἐπάλξεις, ἵν', εἰ δέοιτο ἐφ' ἕτερον ἵεναι ἐξ ἑτέρου, ῥαδίᾳ εἴη ἢ διεξαγωγῇ· καὶ εἰ συμβαίῃ τὴν*

quendam perennem, non admodum Berrhoea procul manantem, ex composito venirent, ibique se exspectarent. Ipse vero tum ex Thessalonica praesidium, tum qui e Byzantio se sequentes non paucos inde equos conquisierant, ducens ex continente Berrhoeam, imperatore iuniore Thessalonicae relicto, petebat. Berrhoeae autem, etsi iam antea multi degerent Triballi, a Crale eo habitatum missi, non milites modo, verum etiam homines copiosi, tum propter ceteram commoditatem, (nihil siquidem eorum, quae urbem aliquam beatam faciunt, illic deest,) tum quia ampla est multisque incolis frequens, non plebeia solum turba, sed et militibus et optimatibus, quorum plures, vel omnes potius, Crales ea occupata expulit, nihilo minus adhuc eius defectionem timens, non paucos milites et nobiles aliquot ibi stabili sede collocarat. Arces porro construxit duas. Ac omnino quidem perfectae ad portam, quae regia dicitur, Germanos praesidiarios imposuit: altera etiamnum praesidio carebat: non enim tam arx, quam parva urbs in magna erat. Parte enim non exigua de ambitu prioris urbis abscissa, muro eam discludebat, solo aequatis aedibus, et turres erigebat post unam maximam tres minores, murorumque inter turres crassitudine illis respondentium duplicia

ἀκρόπολιν ἀλώσαι, μηδὲν παραβλάπτουσι οἱ φύλακες ὁμοίως A. C. 1350
ἀπό τε τῶν ἔξω καὶ τῶν ἔνδον πολεμίων. ταύτην μὲν οὖν D
τοιαύτην οὖσαν οὐκ ἔφθασεν εἰς τέλος ἀγαγεῖν, ἀλλὰ τοῦ
προσήκοντος ὕψους ἀπελείποντο οἱ πύργοι ἔτι. διὰ τε οὖν
5 τὰς εἰρημένας αἰτίας πολλοὶ Τριβαλῶν ἐνδιέτριβον Βερόοιμ
καὶ ἀξιόμαχος στρατιά· καὶ τότε διὰ τὴν βασιλέως ἔφοδον οὐκ
ὀλίγοι ἐκ τῶν ἐν ταῖς κόμαις καταφικισμένων συνῆλθον. ὑπό-
πτενον γὰρ καὶ αὐτοὶ βασιλέα ἐπιχειρήσειν σφίσι, καὶ τῆς τε
πόλεως ἐποιούντο φυλακὴν καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν οὐ
10 ῥαθύμως· καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ἄμυναν, ἣν τις αὐ-
τοῖς ἐπή. ἃ καὶ βασιλεὺς σαφέστατα εἰδὼς, οὐ φανερῶς
ἐπεχειρεῖ· ἦδει γὰρ οὐ δύνατος ἐσόμενος τοσοῦτους βίαι
αἰρήσειν μετὰ τῶν τειχῶν· ἀλλ' ἐπὶ κλοπὴν ἐχώρει μῆλ-
λον, οὐκ ὀλίγα καὶ τοῖς ἐγχωρίοις πεπορθῶς, ὡς συστή- P. 772
15 σονται ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἣν αἰσθωνταὶ ἔνδον ὄντα, καὶ
συγκατεργάσσονται αὐτῶ τὸν πόλεμον. ὁ μὲν οὖν πρόνοιαν
πολλὴν ποιούμενος τοῦ μὴ κατάδηλος εἶναι Τριβαλοῖς ἐπι-
στρατεῶν, ἦλθεν ἐπὶ τὸν ποταμὸν κατὰ τὸ σύνθημα. αἱ
τριήρεις δὲ οὐπω παρήσαν. γενόμεναι γὰρ πρὸς τὸ στόμα
20 τοῦ ποταμοῦ, οἷα φιλεῖ συμβαίνειν, ὑπὸ τε τῆς θαλάττης καὶ
τοῦ ποταμοῦ ἔξωθουμένης τῆς ἰλῦος προσχοῦσθαι τὰ κατὰ
τὴν εἰσβολὴν, ἡδυνάτου πρὸς τὴν δίοδον· καὶ μηχανῆ τοῖς
ναυάρχοις οὐδεμία ἐξευρίσχετο, ἀλλὰ μόνον ἤχθοντο τοιαύ-
19. γενόμενοι et κατὰ τὸ σι. M. mg. 21. τὰ om. P.

propugnacula seu pinnas faciebat, ut, si opus foret, ab una in alteram facile commearent milites, et si arx forte caperetur, custodes ab hostibus aequae intus, ac foris nihil laederentur. Hanc igitur arcem sic institutam ad finem perducere non potuit, sed conveniens altitudo turribus adhuc deerat. Propter causas igitur a me positas magna et bellicosa Triballorum vis Berrhoeam incolebat: et tunc propter infestum imperatoris adventum non pauci in vicis habitantes, quod et se invasum iri metuerent, eo confluerant, custodiebaturque urbs noctu et interdum vigilantur: et ad hostem propulsandum sese instruebant. Quae cum et imp. exploratissime sciret, non aperte eos aggrediebatur, quod se ad tam multos expugnatione subigendos viribus imparem nosset, sed ad furta se convertebat potius, non parum et incolis confusus: nempe si se intus esse cognoverint, simul in hostes surrecturos bellumque secum confecturos. Itaque magnopere studens, ne in Triballos ire nosceretur, ex compacto cum exercitu ad flumen venit. Tritemes autem nondum aderant. Cum enim essent ad ostium fluminis, e mari atque e fluvio in modum aggeris aggesto luto, (ut amat accidere,) aditus ad transeundum obtineri non poterat: et navarchi ad naves expediendas nullam machinam inveniebant, tantumque occasionem talem rei bene gerendae elabi dolebant. Sciebant quippe,

- A. C. 1350 της πράξεως ἀπολλυμένης. ἤδεσαν γὰρ οὐδὲ βασιλέα χωρὶς αὐτῶν ἐπιστρατεύοντα Βεῤῥόια, ἀλλ' ἄμυ ἐφ' κατάδηλον γενόμενον, ἀναγκασθῆσθαι εἰς Θεσσαλονίκην ἀναστρέφειν. βασιλεύς τε ὁμοίως ἠγανάκτει ἐφεστῶς τῷ ποταμῷ, ὅτι μὴ παρῆσαν αἱ τριήρεις· τὴν αἰτίαν δὲ τῆς ἀπολείψεως ἠγνοεῖ. καὶ ἀπόλλυσθαι τοιαύτην πράξιν ὑπενόει καὶ αὐτὸς, εἰ ἐπιγένετο ἡμέρα. ἐν ὅσῳ δὲ οἱ ἐν ταῖς τριήρεσι περὶ τοῦ ὅτι χρῆ πρόαιτεν διηπόρου, ἀθρόον πλημμυρήσασα ἢ θάλασσα καὶ κυμήσασα ἐπὶ μικρὸν, ἡμέρῳ καὶ προσηγεῖ ῥοθίῳ παρέπεμπε τὰς ναῦς ἐπὶ τὸν ποταμὸν, καὶ ἐν ὀλίγῳ βασιλεὺς συμμίξασαί, διηγοῦντο τὸ κατὰ τὴν διάβασιν, ὥσπερ ἐξαίσιον συμβεβηκός. βασιλεύς τε οὐ κατὰ τύχην, ἀλλὰ πρόνοια θεῖα τὰ τοιαῦτα συνεσκευάσθαι οἰηθεὶς, μᾶλλον ἐπερρώσθη πρὸς τὴν πράξιν, ὡς θεοῦ συναιρομένου· καὶ ἡ τάχους εἶχε, τοὺς τε ὀπλίτας καὶ ψιλοὺς καὶ τοὺς βαρβάρους τῶν νεῶν ἐξαγαγῶν, ἐχώρει πρὸς Βεῤῥόιαν σπουδῆ, ἐπὶ τὴν φυλακὴν τῶν νεῶν καταλιπὼν ὅσους ἤετο ἀρκέσειν. μεταξὺ δὲ πορευομένη καὶ ὁ Μαρζελάτος παραγενόμενος, ἐπέσπευδε πρὸς τὴν πορείαν. πάντα γὰρ αὐτῷ ἔφρασκεν γινώσθαι, καὶ τοῖς ἐταίροις ἐπιτετραφέναι τὴν τῆς κλίμακος κατασκευὴν. ἐπεὶ δὲ ᾗσαν οὐκ ἄπωθεν τῆς πόλεως, βασιλεὺς μὲν αὐτῶν ἐπέμπε Μαρζελάτον ἰδεῖν, εἰ κατεσκευάστο ἡ κλίμαξ. ὁ δὲ ἐπαναστρέψας, μηδεμίαν ἔφρασκε κατεσκευάσθαι κλίμακα, καὶ πάλιν ὁ βασιλεὺς ἐν ἀπόροις ἦν. οἱ περὶ αὐτὸν δὲ ξύλα τε-

nec imperatorem sine ipsis Berrhoeam inuasurum, sed diluculo agnitum Thessalonicam repetere coactum iri. Imperator similiter ad fluvium consistens, nondum adesse triremes dolenter ferebat, causamque absentiae ignorabat, et ne coepta in nihilum caderent, si dies intervenisset, etiam ipse verebatur. Interea dum classarii haerent, quid agant, desubito exaestuans marej et aliquamdiu fluctuans, naves placido ac leni impetu in flumen promovet, citoque cum imperatore coniuncti, quam iniquo casu impediti fuissent, commemorabant. Imperator haec non fortuna, sed divina providencia fieri existimans, ad negotium transigendum, ut Deo opitulante, confirmabatur, et quam celeriter licebat, cum gravi levique armatura et barbaris Berrhoeam properabat, relictis ad custodiam triremium quot sufficere arbitrabatur. Euntem Merzelatus occurrens ad festinandum acuebat, quod diceret, omnia se confecisse, et scalas faciendas sociis commisisse. Cum ab oppido propius abessent, imperator rursus Merzelatum mittit visum, ecquid scalae sint confectae. Refert ille, nullas esse confectas. Imperator iterum ancipiti cogitatione turbari. Tum qui illi erant proximi aptare in silvis trabes, altitudinem muri aequantes, (una enim in expeditione versabantur Berrhoeotarum

μόντες ἐκ τῆς λόχμης τῷ τείχει ἰσομήκη · συνεστρατεύοντο γὰρ A. C. 1350
 Βεῤῥόιοι τῶν οἱ μάλιστα ἐν λόγῳ ὑπὸ Κράλῃ φρυγαδευθέντες, D
 πρὸς εὐψυχίαν καὶ τόλμην οὐδενὸς λειπόμενοι τῶν συνόν-
 των βασιλεῦ οἱ καὶ μάλιστα προθύμως πρὸς πάντα ὑπερέ-
 5 σταν, καὶ πρὸς τὴν τῆς πατρίδος ἐσπούδαζον κατάληψιν.
 ἐπειδὴ ἦλθον οὐκ εὐπόρουν, τοῖς ἐκ τῆς βασιλικῆς σκηνῆς
 χρῆσάμενοι καλωδίους, κλίμακας κατεσκεύασαν τέτταρας ἐν
 βραχεῖ, ὀπλῆται δὲ καὶ ἐκ τῶν ψιλῶν ἄραντες αὐτάς, Βεῤῥ-
 10 ῥοιωτῶν ἡγουμένων μετὰ Μαρχελάτου, τοῖς τείχεσι προσή-
 ραιον, μηδενὸς εἰδότος τῶν ἔνδον πολιτῶν · καὶ αὐτοὶ ἀνέ-
 βαινον πρῶτοι, ἔπειτα καὶ ἐκ τῶν ὀπλιτῶν καὶ τῶν ψιλῶν.
 βασιλεὺς δ' ἐπεὶ ἤσθάνετο ἔνδον ὄντας τοὺς οἰκίους, αὐτίκα P. 773
 τὸ στρατεύμα διήρει, καὶ Ῥωμαίους μὲν ἔχων αὐτὸς ἰππέας
 καὶ πεζοὺς, ἐπὶ τὰς κλίμακας ἐχώρει, τὸ βαρβαρικὸν δὲ με-
 15 τὰ Ῥωμαίων τῶν ἐπιλοίπων ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν ἐκέλευε χω-
 ρεῖν, ὥστε καταπλήττειν πολλαχόθεν προσβαλόντας: οἱ ἔνδον
 δὲ γενόμενοι στρατιῶται, πρῶτα μὲν φύλαξι τισὶ περιτυχόν-
 τες, συνελάμβανον καὶ σιωπῆν ἐκέλευον, ἢ ἡπεύλου ἀποκτεί-
 νειν. ἔπειτα ἐλθόντες ἐπὶ πύλῃν τὴν Ὀψικκιανὴν προσαγο-
 20 ρουμένην, ἑτέροις ἐνέτυχον φύλαξι πολίταις, οὓς ἐκέλευον
 συμπράττειν σφίσι καὶ καταγνῖναι τοὺς μοχλοὺς · θᾶττον
 δὲ ἢ λόγος ἐκένοι τὰς πύλας διανοίξαντες, εἰσεδέχοντο βασι-
 25 λέα. ὁ δὲ, τῶν ἀρίστων ὀλίγους πρὸς ταῖς πύλαις κατασχών B
 περὶ αὐτὸν, τοὺς ἄλλους ἔνδον ἐκέλευε χωρεῖν καὶ συμπλέ-

primarii, a Crale in exilium acti, magnanimitate et fidentia nihil reliquis de imperatoris agmine concedentes prompteque ad omnia praeservientes, et ad patriam occupandam studium suum accommodantes,) et quoniam clavi non suppetebant, funibus ex tabernaculo imperatoris usi, quaternas scalas brevi componere, quas cataphracti et quidam levis armaturae tollentes, Berrhocotis cum Merzelato ducibus, muris applicuerunt, oppidanis ad unum ignorantibus: ipsique primi, deinde utriusque armaturae milites adscenderunt. Imperator ut suos intus esse comperit, divisis copiis, ipse Romanos, equites peditesque, ducens ad scalas processit, barbaros cum reliquis Romanis arcem adoriri iussit, ut pluribus ex partibus invadentes terrorem indigenis asferrent. Qui intus iam erant milites primum quidem in quosdam custodes incidentes, eos comprehendebant, mortemque interminabantur, si vocem ederent. Deinde cum ad portam Opsicceianam venissent, alios custodes eosdemque cives offenderunt, quos ad se invadens vecesque diffringendos hortati sunt. Dictum ac factum. Illi, portis apertis, imperatorem intronittunt, Qui optimum paucos apud portam secum retinens, alios introrsus ire, et cum Triballis hostibus dimicare iussit: ad quos perdendos soli incolae

A. C. 1350 κερσθαι τοῖς πολεμίοις. τοὺς δὲ καὶ μόνοι ἤρχον διαφθεῖ-
 ρειν οἱ ἐγγώριοι. ὡς γὰρ ἦσθοντο ἔνδον ὄντα βασιλέα, τῆς
 εὐφημίας πᾶσι ποιούσης δῆλον, ἐπέθετο αὐτίκα Τριβαλοῖς,
 καὶ τὰ τε ὄντα διήραπάζον, καὶ συνελάμβανον εἴ ποῦ περιτύ-
 χοιέν τι. οἱ Τριβαλοὶ δὲ ἐπεὶ ἦσθάνοντο ἐλακωκίαν Βέρ-
 ροιαν, πρῶτα μὲν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας συνέθεον πανταχόθεν
 ὠπλισμένοι, ὡς ἢ ἀμυνούμενοι, ἂν ἐξῆ, ἢ τὰς πρὸς τῇ ἀ-
 κροπόλει πύλας διανοίξαντες ἀποδιδράσκοιεν. τῶν βαρβάρων
 δὲ ἀλαλαζάντων ἐξῶθεν τῆς ἀκροπόλεως, αὐτίκα πῦσαν ἐλ-
 C πίδα σωτηρίας ἀπογνόντες, τῶν ἵππων ἀποβαίνοντες, εἰσῆ-
 σαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, παῖδας καὶ γυναῖκας ἔχοντες,
 τῶν δὲ ἄλλων οὐδένα λόγον ἐποιοῦντο. ὄντων δὲ πολλῶν,
 (τριακόνα γὰρ ἦσαν τῶν εὐπατριδῶν ἅμα γυναίξει καὶ τέκνοις,
 οἱ στρατιωτῶν πάντες ἦρχον, στρατιῶται δὲ πεντακόσιοι καὶ
 χίλιοι,) ἐπεὶ τὰ τῆς ἀκροπόλεως τείχη καὶ οἱ πύργοι ἦσαν
 ἀτελεῖς, οἱ μὲν ἄρχοντες ἅμα γυναίξει καὶ τέκνοις εἰς ἓνα
 τῶν πύργων ὕψους ἰκανῶς ἔχοντα εἰσῆσαν, τὸ δ' ἄλλο τῶν
 στρατιωτῶν πλῆθος, οἱ μὲν συνελαμβάνοντο αὐτίκα, οἱ δὲ
 πρὸς τὰς οἰκίας κατεκρύπτοντο παρὰ τοὺς φίλους. οἱ Γερ-
 μανοὶ δὲ τὴν ἑτέραν εἶχον ἀκρόπολιν καθ' ἑαυτοὺς, ἢ πρὸς τῇ
 Βασιλικῇ καλουμένῃ πύλῃ ἦν· ἄλλο δέ τι πλῆθος ἀχθοφορούν-
 D των, ὡς ἐλέγετο ὑπὲρ μυρίους ὄν, ἐκ πάσης τῆς ὑπὸ Κρά-
 λην γῆς ἠγμένον ἐπὶ τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἀκροπόλεως, ἐξω ἀν-
 λιζόμενον τειχῶν, ὡς ἦσθετο τοὺς βαρβάρους, ἔτι δοκῶν με-

sat multi erant. Ut enim intra moenia imperatorem esse cognove-
 runt, acclamatione fausta eum prodente omnibus, statim in Tribal-
 los irruentes, facultates illorum diripiebant et forte occurrentes
 capiebant. Triballi urbem captam animadvertentes, primum ad prae-
 fectos cum armis undique concurrerunt, ut eos defenderent, si pos-
 sent: aut, portis apud arcem apertis, aufugerent. Barbaris autem extra
 arcem laetum vociferantibus, statim salute funditus desperata, ab
 equis descendentes cum liberis et uxoribus, ceteris neglectis, in
 arcem confugerunt. Cum porro multi essent praefecti militum, (tri-
 ginta videlicet nobiles, habentes uxores ac liberos, milites autem
 mille quingenti,) quoniam arcis muri et turres nondum extremam
 manum acceperant, praefecti cum coniugibus et filiis in unam tur-
 rim satis altam se abdiderunt: de militibus alii quidem mox com-
 prehendebantur, alii in aedibus ab amicis occultabantur. Germani
 alteram arcem, quae ad portam regiam erat, soli tuebantur: alia
 multitudo operariorum, ut ferebatur, plus decem millia, ex tota
 Cralis provincia ad arcis aedificationem collecta, extra muros ma-
 nens, ubi barbaros sensit, etiam tum trabibus magnis ad muros ap-
 plicitis (lapidibus reliquaeque materiae sursum attrahendae videlicet)

γάλων προσερχηρισμένων τοῖς τείχεσιν, ἐπὶ λίθων καὶ τῆς A. C. 1350
 ἄλλης ὕλης ἀνολκὴν δι' αὐτῶν εἰσρύνετες, διεσώθησαν ἐντὸς
 τῆς πόλεως. ὁ βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ ἤσθετο ἤδη κατὰ κράτος τὴν
 πόλιν ἐχομένην, ἦ καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν ἀκρόπολιν εὐφημού- V. 619
 5 μενος ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ προπεμπόμενος· γενόμενος δὲ
 ἐκεῖ, πάντα μὲν εὕρισκεν ὑπὸ τε τοῦ δήμου καὶ τῆς στρα-
 τιᾶς διηρηασμένα· τὸν βαρβάρους δὲ πέμψας ἐκώλυσε, μὴ
 εἰσελθεῖν ἐντὸς τῆς πόλεως, ἵνα μὴ τι ὑπ' αὐτῶν κακουργη-
 θῆ, ὡς πολέμῳ τῆς πόλεως ἐαλωκυίας. ἔπειτα τοῖς Τριβα-
 0 λοῖς τοῖς ἐν τῇ πύργῳ ἐκέλευεν ἐξιναίαι δεξιὰν διδοῦς, ὡς P. 774
 οὐδὲν παρ' αὐτοῦ πείσονται δεινόν. οἱ δ' αὐτίκα ἐξιόντες
 προσεκύνουν. πάντες γὰρ τῶν φίλων ἦσαν. Γερμανοὶ δὲ ἀν-
 τεῖχον πρὸς τὸν δῆμον καὶ τοὺς ἐκ τῶν τριηρέων ὀπλίτας μα-
 χομένους ἄχρι οὗ βασιλεὺς ἐγένετο καὶ πρὸς αὐτούς. αὐτίκα
 5 δὲ καὶ αὐτοὶ ἐκλιπόντες τὴν ἀκρόπολιν προσεχώρουν. ἦσαν δὲ
 ἐκεῖνοι, οἱ μετὰ βασιλέως, ὅτε πρὸς Βεῤῥόϊαν τὸ πρῶτον ἦκε,
 Κράλη προστάτιοντος, συνεστρατεύοντο, οἷς ὁ βασιλεὺς μεγά-
 λας ἦδει χάριτας τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας τότε. οὐ γὰρ ὑπέ-
 μειναν, καίτοι ὑπὸ Κράλη κελευόμενοι, ἐκλιπεῖν αὐτὸν ἐν Θεσ-
 0 σαλονίῃ στρατευόμενον, ἀλλὰ, καίτοι πολλῶν κινδύνων περι-
 σχόντων, ὅμως ἄχρι Βεῤῥόϊας εἶποντο προθύμως. δι' ἃ αὐτοῖς B
 ὁ βασιλεὺς, καίτοι ἀλχημαλώτοις γεγενημένοις, ἡμέρωσ ἐχρή-
 σατο καὶ προσηνώσ, καὶ ὄπλα παρασχόμενος καὶ ἵππους, ἔτι
 δὲ καὶ ἀργύριον προσθεῖς, ἀπέπεμπεν ἐπὶ Κράλην. τοὺς δὲ

per eas in urbem scandentes servati sunt. Quam ut iam vi ac vir-
 tute occupatam cognovit imperator, et ipse ad arcem, acclamante ac
 deducente populo, profectus, ibi omnia et a plebe et a militibus di-
 repta invenit: misitque et barbaros urbis ingressu prohibuit, ne
 quid ei, ut bello captis solet, noceretur. Deinde Triballos, qui se
 in turrim condiderant, exire iussit, data fide publica, nihil mali
 perpessuros. Qui protinus egressi, omnes cum adorarunt: erant si-
 quidem amici omnes. At Germani populo, et qui ex triremibus ven-
 erant, cataphractis resistebant, quoad imperator accessit: tum enim
 confestim arce deserta se dederunt. Atque hi ipsi illi erant, quos
 ei primum Berrhocam petenti, Crales socios adiunxerat: quibus tunc
 imperator magnas de benevolentia gratias egit. Non enim, quamvis id
 Crales mandasset, Thessalonicae in castris ipsum deseruerant, sed
 per media multaque discrimina usque Berrhocam cupide secuti fue-
 rant. Qua de causa imperator, etsi captivos, benigne et humaniter
 eos habuit, et cum equis atque etiam cum armis, donato viatico,
 ad Cralem dimisit. Ceteros milites omnes extra triginta praefectos,
 contentos indumentis, pedibus abire domum voluit: equi namque
 ab exercitu direpti erant: reliquam colluviem, baiulorum nimirum

- A. C. 1350 ἄλλους στρατιώτας ἅπαντας πλὴν τριάκοντα τῶν ἀρχόντων ἠμφιεσμένους ἐκέλευε περὶ ἀναχωρεῖν εἰς τὴν οἰκίαν. οἱ γὰρ ἵπποι διηρησάθησαν ὑπὸ τῆς στρατιᾶς. καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος ἅπαν τὸ ἀχθοφορικὸν οἱ στρατιῶται μακρὰν τῆς πόλεως ἀπαγαγόντες, ἀπέλκυν, κελείσαντος βασιλέως, ἵνα μὴ ὑπὸ τῶν βαρβάρων διαρπασθῶσιν. οἱ τριάκοντα δὲ, βασιλέως ἐπιτίμως
- C βουλομένου ἀπολύειν, ἐδεήθησαν κατέχεσθαι, ἵνα μὴ πρὸς τὸν σφέτερον δυνάστην διαβληθῶσιν, ὡς τὰ βασιλέως ἡρημένοι, καὶ ἐκόντες ὄντες δόξωσι σφᾶς τε παραδεδωκέναι καὶ τὴν πόλιν. μετὰ μικρὸν δὲ οἱ μὲν ἀπῆσαν εἰς τὰς οἰκίας, βασιλέως ἐπιτρέποντος, οἱ δ' ἐδόκουν διαδιδράσκειν ἔνιοι δὲ αὐτῶν ἀχθέντες εἰς Θεσσαλονίκην, ἐκεῖθεν ἀπεδίδρασκον. οὐ γὰρ ἐν δεσμωτηρίοις κατεκλείοντο, ἀλλ' ἐν μοναστηρίοις ἄδειοι μόνον ἐφρουροῦντο. τοιαῦτα μὲν τὰ πρὸς Βερόζοιαν συνηρέχθη κρείττω πάσης ἐλπίδος εὐτυχηκὸς βασιλέως, καὶ ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τοσοῦτων πολεμίων ἀναιμωτὶ κυρίου γεγενημένων. τέθνηκε γὰρ οὐδεὶς οὔτε Ῥωμαίων, οὔτε Τριβαλῶν πλὴν
- D ἑνὸς βαρβάρου, κάκεινου, ὡς ἐλέγετο, ὑπὸ Ῥωμαίων ἀνηρημένου. οἱ βάρβαροι δὲ ἐπεὶ ἐκ τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως οὐδὲν ἀπώναντο, (οὐ γὰρ εἶασεν ὁ βασιλεὺς ἐντὸς γενέσθαι,) τὴν ὑποκειμένην Κράλη γῶραν ἐδεήθησαν καταδραμεῖν, καὶ βασιλέως ἐπιτρέψαντος, κατέδραμόν τε, καὶ λείαν ἤλασαν πολλὴν μάλιστα ἐκ βοσκημάτων, ἀνθρώπων δὲ ὀλίγων. συνηρεφοῦς γὰρ ὄντος τοῦ τόπου καὶ λοχμῶδους, ῥαδίως διεδίδρασκον.

P. 775
V. 620

19. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ τὰ κατὰ Βερόζοιαν ἤ ἐβούλετο
2. οἰκίαν M.

ac fossorum, longius ab urbe iussu imperatoris abductam, ne a barbaris spoliarentur, milites dimiserunt. Cum autem et triginta illos honorifice vellet dimittere, se retineri rogaverunt, ne apud ipsorum principem per calumniam accusarentur, seseque volentes cum urbe tradidisse viderentur. Paulo post alii quidem domos suas imperatoris permissu petiverunt: aliis fuga placuit: nonnulli Thessalonicam ducti, inde fugiebant: nec enim in carceribus concludebantur, sed in monasteriis sine vinculis custodiebantur. Talia apud Berrhocam acciderunt, feliciorē imperatore, quam sperari poterat, et tot hostium uno die victore ac domino sine sanguine. Nemo enim vel Romanus vel Triballus occubuit: unus barbarus a Romanis interemptus narrabatur. Barbari postquam ex urbe capta nihil praedarum acquisierunt, (nec enim eos imperator sinebat ingredi,) subiectam Crali regionem ut sibi incursare liceret, oraverunt. Permittente imperatore, vim maximam pecoris, homines paucos abegerunt, quod illi opacis ac nemorosis locis facile eorum manus effugerent.

19. Imperator, statu Berrhocensium rerum ex sententia formato,

διώκει, Ἐδέσση ἐπεστράτευσε, πλείους ἄγων, ἢ Βερροία ἐπι- A. C. 1350
 ών. οὐκ ὀλίγοι γὰρ πρὸς τοῖς οὖσι συνείπιτο καὶ ἐκ Βερ- B
 ροίας. οὐ μέντοι τοσοῦτον πρὸς τὴν αἴρεσιν τῆς πόλεως ἐθά-
 ρει τῇ συνούσῃ στρατιᾷ, ὅσον Ἐδεσηνῶν τοῖς δυνατοῖς, οὓς
 5 ᾔετο αὐτίκα προσχωρήσειν καὶ τὸν ἄλλον δῆμον πείσαντας.
 οἱ δὲ τούναντίον ἅπαν ὥφθησαν, ἥπερ ᾔετο ὁ βασιλεὺς. οὐ
 μόνον γὰρ αὐτοὶ πολέμοι ἦσαν φανερώς; ἀλλὰ καὶ τὸν δῆ-
 μον ἔπειθον, ἐστώτες τε ἀπὸ τῶν τειχῶν ἀπέσκωπτον εἰς
 βασιλέα, πολλὴν αὐτοῦ φάσκοντες καταγινώσκειν ἀπειρίαν,
 10 εἰ Κράλη μετὰ πολλαπλασίον στρατιᾶς ἐν ἑκκαίδεκα ἔτεσι πο-
 λιорκοῦντος καὶ πλεόν οὐδὲν ἀνύειν δυνηθέντος ἐκ τῶν ὅπλων, C
 εἰ μὴ ἐκόντες πρόσεχώρουν, αὐτὸς ἤλιπσεν ἐν βραχεῖ περιγε-
 νήσεσθαι τοσοῦτους ἄγων. βασιλεὺς δὲ ἤχθετο μὲν πρὸς τὴν
 ἀποτυχίαν τῆς πόλεως· αὐτίκα τε ἀπεγίνωσκε τὸ τειχομαχεῖν
 15 οὐ μόνον διὰ τὴν φυσικὴν ὀχυρότητα τῆς πόλεως καὶ τὴν ἐκ
 τῶν τειχῶν, (ὑπὲρ ἡμῖσιν γὰρ ὕδασι περικλυζομένη, ἀπρόσ-
 τίτος ἐστὶ πολεμίοις διὰ τὴν λίμνην· τὸ δὲ ἐπίλοιπον τείχεσιν
 ὀχυρωτάτοις καὶ πύργοις μεγάλοις, ἐστὶ δ' ὄπου καὶ κρημνοῖς
 καὶ φάραγγιν ἀβάτοις περιέχεται,) ἀλλ' ὅτι καὶ στρατιὰ οὐκ
 20 ὀλίγη ἦν ἐκ Τριβαλῶν ἐγκαθιδρυμένη πρὸς τῇ πόλει φρουρᾶς
 ἐνεκά, ὧν ἤρχον τέταρες τῶν παρ' αὐτοῖς ἐπιφανῶν, οἷς συν-
 ηγωνίζοντο προθύμως καὶ τῶν πολιτῶν οἱ δυνατοί. ὁμως D

4. Ἐδεσηνῶν P.

8. ἀπέσκωπτον P.

18. ὀχυροτάτοις P.

Edessam maiore cum agmine, quam Berrhoeam venerat, discessit: multi siquidem etiam Berrhoea se adiunxerant. Verumtamen non tantam in praesentibus copiis, quantam in civibus Edessenis praestantioribus urbis capiendae fiduciam reponebat, quos statim ad se defecturos reliquosque secum tracturos confidebat. Ceterum res longe secus omninoque adversus opinionem evenit. Nam et ipsi palam se inimicos profitebantur, et infirmam plebem eodem incitabant, ac stantes pro muris, in imperatorem conviciis incurrebant, aientes, valde imperitum esse, quod, cum Crali longe maiore cum exercitu sedecim annis obsidenti nihilque proficienti se dedere noluerint, ipse parvo spatio cum tam pauxillo agmine eos domituum speraret. Imperator urbe se frustrari doluit, et oppugnationi mox desperavit, non solum quia natura manuque munita esset, (plus quam dimidiata enim lacu circumdata, hostibus inaccessa est: pars reliqua muris multo firmissimis et vastis turribus, alicubi etiam praecipitiis et vallibus imperviis cingitur,) sed quia item non modica Triballorum manus eam praesidii causa insidebat, cui quatuor apud eos illustres praecrant, quos cives potentiores adiuvabant strenue. Nihilo minus noctem ibi manendum, postridieque discedendum, nec in iis, quae effici nequirent, aggrediendis tempus conterendum statuit. In quam

- A. C. 1350 ἐδόκει τὴν νύκτα αὐτοῦ ἀνλισαμένους, εἰς τὴν ὑστεραίαν ἀναχωρεῖν, καὶ μὴ τρέβειν τὸν καιρὸν ἐπιχειροῦντας ἀδύνατοις. τὰ ἴσα δὲ καὶ τοῖς ἐν τέλει Ῥωμαίων ἐδόκει πᾶσι καὶ τῆς στρατιᾶς τοῖς ἡγεμόσιν. ἀδύνατον γὰρ κάκεινοι ὑπενόουν τειχομαχίαν τὴν λῆψιν τῆς πόλεως, ὅσον ἐκ τῆς κατὰ τὰς μάχας πείρας. νυκτὸς δὲ ἐκ τῶν ὀπλιτῶν τινες, οἱ εἶποντο βασιλεῖ ἐκ τῶν τριηρέων, προσελθόντες ἐπυνθάνοντο βασιλέως, εἴ τι σκέπτοιο περὶ τῆς πόλεως. τοῦ βασιλέως δὲ πρὸς εἰρωνεῖαν ἐρομένου, τί δ' ἂν αὐτοῖς δοκοίη βέλτιον, ἀποπειραῖσθαι τῶν τειχῶν, ἢ ἀναχωρεῖν, αὐτοὶ μάχεσθαι παρήνουν καὶ ἐδέοντο, μὴ διὰ τὴν Ἐδεσ-
- P. 776 σηνῶν ἀγνωμοσύνην ἀπολιπεῖν τὴν πόλιν ὄπλοις ἀλίσκεσθαι οὕσαν δυνατήν. αὐτοὶ τε ἐπηγγέλλοντο προθύμως ἀγωνιεῖσθαι, καὶ τοὺς ἄλλους τριηρίτας παρῆξιν πείσαντες. ἀντίκα τε ἐφαίνετο καὶ βασιλεῖ βέλτιστα τοὺς ὀπλίτας παραινεῖν καὶ ἐπένευε πρὸς τὴν τειχομαχίαν, ἐκέλευέ τε τοῖς μὲν ὀπλίταις κλίμακας κατασκευάζειν, τοῖς δὲ ἡγεμόσι τῆς στρατιᾶς ἅμα ἐφ' ἐροπλίξειν, ὡς τειχομαχήσοντας, τὴν στρατιάν. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἤδη ἦν, διέταττε τὴν στρατιάν, καὶ τὸ μὲν βαρβαρικὸν τοῖς κατὰ τὴν
- V. 621 λίμνην τείχεσιν ἐφίστη, ὅθεν ἦν ἀδύνατον ἐλεῖν, ἴν', εἰ καὶ ἀλῶναι Ἐδεσσαν συμβαίη, μὴ ἔχοιεν οἱ βάρβαροι, ὅθεν εἰσελθόντες ἀποκτείνοιέν τινας· αὐτὸς δὲ τὸ κράτιστον ἔχων τῶν
- B ὀπλιτῶν μετὰ τῶν εὐπατριδῶν, πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἀντικαθίστατο, ὅθεν τείχη τε ἦσαν καρτερώτατα, καὶ Τριβαλῶν καὶ τῶν Ἐδεσσηνῶν τὸ κράτιστον ἐφρουρεῖ· τοὺς δὲ ἄλλους ἡγεμόνας μετὰ τῶν ταγμάτων τοῖς λοιποῖς τείχεσιν, ὡς ἔκα-

15. τε om. P. 20. οἱ om. P.

sententiam et proceres Romani omnes et duces, ab experientia militari urbem inexpugnabilem iudicantes, iverunt. Noctu porro quidam de gravi armatura, quae cum triremibus secuta fuerat, accedunt, quid de oppido cogitet, percunctantur. Imperator per simulationem vicissim quaerit, utrum probent, tentare moenia, an discedere. Illi ad oppugnationem hortantur et orant, ne propter Edessenorum perfidiam ab urbe armis subigenda desistat, siquidem subigi possit: suamque et aliorum e triremibus, quibus id persuasuri essent, promptam operam pollicentur. Imperator consilium illico arripit, eos scalas comparare, duces bene mane militem in armis ad oppugnationem habere iubet. Ubi diluxit, copias digerit, et barbaros muris iuxta lacum admovet, unde urbs capi nullo modo poterat, ut, si ea forte occuparetur, non haberent, qua ingressi aliquos trucidarent; ipse vero cum robore, cataphractis scilicet ac nobilibus, ad arcem se applicuit, ubi muri validissimi et Triballorum Edessenorumque flos: alios duces cum ordinibus suis ad alias moenium partes, ut cuique sors cecidit, adhibuit, coeptaque cum die oppugna-

στος ἔτυχεν, ἀντικαθίστη, καὶ ἤρχοντο τειχομαχίας ἀρχομέ- A. C. 1350
 νης εὐθύς ἡμέρας· ἐγένετο δὲ καρτερωτάτη ἄχρι μέσης ἀνευ-
 δότως. οἱ τε γὰρ ἔνδοθεν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἠμύνοντο καρτε-
 ρῶς, καὶ οἱ ἔξωθεν τόλμης ἔργα καὶ ἀνδρίας ἐπεδείκνυντο
 5 θαυμαστά, μάλιστα δὲ οἱ ὀπλίται καὶ οἱ ἀπὸ τῶν τριηρέων
 ψιλοὶ ἠφείδουν ἑαυτῶν. ὁ βασιλεὺς γὰρ ἐκήρυξε τῷ πρώτῳ
 ἀναθέντι τοῖς τείχεσι σημαίαν τέτταρας μνᾶς ἀριστεῖον ἔσε- C
 σθαι χρυσοῦ, τρεῖς δὲ τῷ μετ' ἐκείνον ἀναβάντι, καὶ τῷ
 τρίτῳ δύο μετ' αὐτούς. κατὰ μέσσην δὲ ἡμέραν, πολλῶν ἀπὸ
 10 τῶν ἔνδοθεν ἀμυνομένων τραυματιῶν γενομένων, ἐνίων δὲ
 καὶ ἀποθανόντων, τὰς τε κλίμακας προσήρεισαν τοῖς τείχεσιν,
 ἀδρανῶς ἤδη τῶν ἔνδοθεν ἀμυνομένων, καὶ τῇ πύλῃ τῆς
 ἀκροπόλεως πῦρ ὑψήπτον· δαπανηθείσης δὲ, ἐκεῖθεν τε καὶ
 ἀπὸ τῶν κλιμάκων εἰσεσχέοντο, καὶ εἶχετο ἡ πόλις τοῦτο δὴ
 15 τὸ λεγόμενον κατάκρας. καὶ ὁ βασιλεὺς, ἐπεὶ κατ' αὐτὸν ἐγέν-
 νετο ἡ ἄλωσις, ἔνδον γενόμενος, οὐκ εἶα ἀτακτεῖν τοὺς στρα-
 τιώτας, πλὴν τῶν πρώτῳ εἰσελθόντων τινὰ μικρὰ ὠφελη-
 θέντων· ἀπέθανε μέντοι ἐκ τῶν μετὰ βασιλείῳς Ῥωμαίων ἢ D
 βαρβάρων οὐδὲ εἷς· τραυματῖαι δὲ ἐγένοντο πολλοί. μετὰ δὲ
 20 τὴν ἄλωσιν ὁ βασιλεὺς τοὺς στρατιώτας, ὅσοι ἦσαν Τριβα-
 λοὶ, ἀπέλυσε πρὸς τὴν οἰκίαν ἀνευ ἵππων. τέτταρας δὲ τοὺς
 ἡγεμόνας εἶχεν ἐν φρουρᾷ, καὶ τῶν πολιτῶν τοὺς τὰ Κράλη
 ἡρημένους ἐξήλασε τῆς πόλεως· φρουρὰν τε πρὸς τὴν ἄκραν
 διακοσίους ὀπλίτας καὶ ψιλοὺς καταλιπὼν καὶ ἡγεμόνα τῇ

8. ἐκείνων P.

21. οἰκίαν M.

tio est, et certatum sine remissione usque ad meridiem acerrime.
 Oppidani enim de muris proeliabantur fortiter, et qui foris oppugna-
 bant, imperterritae virtutis documenta dabant eximia; praecipue
 autem qui e triremibus gravis et levis armaturae erant, corporibus
 suis minime parcebant. Imperator etenim ei, qui primus in muro
 vexillum defixisset, praemium virtutis quatuor minas seu libras auri,
 ternas secundo, binas tertio praeconis voce promiserat. Meridie
 multis ex propugnatoribus vulneratis, aliquot etiam interfectis, et
 scalas muris affixerunt, languidius iam oppidanis resistentibus, et
 portae arcis ignem subiecerunt: qua consumpta, inde, et per scalas
 se infuderunt, obtinebaturque urbs, ut dicitur, funditus. Impera-
 tor ea capta non est passus milites turbatis ordinibus ad praedam dis-
 currere, praeter eos, qui primi introruperant et quaesticulum sibi
 fecerant. Ex Romanis et imperatoriis multi vulnerati sunt: nemo
 tamen occubuit: milites Triballi ad unum sine equis ad suos di-
 missi. Quatuor praesidii duces et ex civibus Cralis fautores expulsi:
 pro arce defendenda ducentos, partim gravis, partim levis armatu-
 rae, reliquit: urbis praefectum Georgium Lyzicum, virum bello for-

Cantacuzenus III.

- A. C. 1350 πόλει Λυζικὸν Γεώργιον, κράτιστον δοκοῦντα τὰ πολέμια καὶ συνετὸν, εἰς Βέρροϊαν ἐπανήει. προσεχώρουν δὲ καὶ ἄμαχεϊ τὰ περὶ Ἐδεσσαν καὶ Βέρροϊαν φρούρια καὶ αἱ πολίχναι, τὰ τε Σταρίδολα λεγόμενον καὶ ἡ Πέτρα καὶ ὁ Σωσκὸς καὶ ἡ Δεύρη, ἔτι τε ὁ Ὀστροβὸς καὶ τὰ Νότια καὶ ἐκ τῶν Θετταλίας πολυχνίων τὸ Λυκοστόμιον λεγόμενον καὶ τὸ Καστρίον.
- P. 777 ἀναπαύλης δὲ μικρᾶς τιнос ὁ βασιλεὺς ἀξιώσας τὴν στρατιάν, ἐξεστράτευσεν αὐτῆς κατὰ Σερβίων. πόλις δὲ ταῦτα οὐ μικρά, ἐν μεθορίοις Βοττιαίας κειμένη καὶ Θετταλίας· ἥς ἤρχε μετὰ τῆς ἄλλης Θετταλίας Προεάλμπος τῶν παρὰ Κράλη δυνατῶν, ὅς μάλιστα ἐδόκει συνέσει καὶ εὐτολμίᾳ καὶ τῇ περὶ τὰ πολέμια τῶν ἄλλων προέχειν ἐμπειρίᾳ. κέῖται δὲ ἡ πόλις ἐκείνη ἐπὶ τιнос ἀνάντους τοῦ ὄρους προβολῆς εὐθὺς ἐξαρχῆς αὐτῆς ἐαντῆς μετεωροτέρα φαινομένη καὶ οὐσα προϊόντι. ἐπ' αὐτὴν τε τὴν ἀκρόρειαν καταλήγει τρισὶ διατειχίσμασι διηρημένη, ὡς δοκεῖν ἐξωθεν τρεῖς εἶναι πόλεις κειμένας ἐπαλλήλους. ἐκατέρωθεν τε φάραγγας περιβέβληται βαθείας. τὸ δ' ἀπὸ τῆς πόλεως ἄχρι τοῦ ἐπιπέδου καὶ τῶν φαράγγων, ὅσον μάλιστα οἰκεῖσθαι ἐπιδέχεται, οἰκιῶν πεπλήρωται καὶ ἀνθρώπων οὐ τῶν πολλῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρίστων ἐκ τῶν πολιτῶν καὶ ἐκ τῶν στρατιωτῶν, οἳ ἦσαν ἐγχώριοι πολλοί τε καὶ ἀγαθοί· ἢ τε πόλις, ἐπαλλήλους τὰς οἰκίας ἔχουσα διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου θέσιν, ὀλίγας ἔχειν δοκεῖ οἰκίας πολυροφούς. οἰκεῖται δὲ τὰ μὲν δύο τμήματα ὑπὸ τῶν πολι-

10. Κράλην Μ.

23. τοῦτό που Ρ.

tissimum ac prudentem, designavit, atque ita Berrhoeam repetiit. Citra Martem quoque accesserunt circum Edessam et Berihocam castella et oppidula, nempe haec, Staridola, Petra, Soscus, Deura, Strobus, Notia: et ex oppidulis Thessaliae Lycostomium, Castrium. Aliquanta requie exercitui concessa, imperator rursus expeditionem contra Servios suscepit. Urbs haec non parva ad confinia Bottiaeae et Thessaliae iacet: cui et reliquae Thessaliae Prealimpus e proceribus Cralis praeerat, qui prudentia, fortitudine, exercitatione bellica supra ceteros excellere videbatur. Aedificata est super montis ardua prominentia, statimque a principio semet ipsa altior, sicut est, accedenti apparet. In ipso autem iugo montis desinit, triplici muro distincta et intersepta, ut foris existimes, tria esse oppida, aliud post aliud. Utrumque vallibus profundis circumdatur. Quod patet ab urbe spatii usque ad planitiem, et ad valles, quae habitari potest, aedibus et incolis, non plebeis modo, sed et optimatibus ac militibus domesticis multis atque strenuis plenum est. Ipsa urbs propter loci positionem sursum succedentes domos habens, paucas aedes cum multis contignationibus videtur habere. Eius

τῶν· τὸ δὲ τρίτον, ἄκρα ὄν, τῷ ἄρχοντι ἀνεῖται. ἔστι δὲ A. C. 1350
 δυσπρόσοδος πανταχόθεν, καὶ οὐ πᾶνν ξαδία πρὸς τειχομα-
 χίαν. ἥ ὁ Πρεάλιμπος ἐνδιατρίβων, τάφρων μὲν οὐκ ἐδεήθη, C
 οὐδέ τινος πρὸς ὀχυρότητα σπουδῆς· ἤρκει γὰρ ἡ προσοῦσα
 5 φρούσει· τοῖς πολίταις δὲ καὶ πᾶνν ἀπιστῶν, τῶν μὲν τὴν πό-
 λιν οἰκούντων παῖδας καὶ χρήματα καὶ γυναῖκας εἰς τὸ δεύ- V. 622
 τερον διατείχισμα ἀνελάμβανε, τοὺς ἄνδρας δὲ πάντας ἐξή-
 λανεν ἐπὶ τὸ τρίτον, καὶ ἐκέλευεν ἀμύνεσθαι βασιλέα ἐπι-
 όντα ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν καὶ τέκνων· αὐτὸς δὲ τὴν ἄκραν
 10 κατεῖχε, καὶ τῷ δευτέρῳ διατειχίσματι, ἐν ᾧ αἱ γυναῖκες καὶ
 οἱ παῖδες ἦσαν, φρουρᾶν ἐπέστησε Τριβαλικήν. συνῆσαν γὰρ
 αὐτῷ ὑπὲρ πεντακοσίους, ὡς ἐλέγετο. τοὺς μέντοι τῶν τει-
 χῶν οἰκοῦντας ἔξω οὐτ' αὐτοὺς εἶα εἰς τὴν πόλιν εἰσιεῖναι,
 οὔτε παῖδας εἰσεδέχετο καὶ γυναῖκας, ἀλλ' ἐκέλευε πρὸ τῶν D
 5 οἰκιῶν ἐσιῶτας μάχεσθαι, δυσπρόσοδου ὄντος τοῦ χωρίου
 καὶ χαλεπωτάτου τοῖς ἐπιούσιν. οὕτω μὲν οὐκ ἐκείνος πα-
 ρεσκευάστο πρὸς τὴν πολιορκίαν. ἐλέγετο δὲ καὶ ὡς ἄκων
 κατασχεθεῖν πρὸς τῆ πόλει. μᾶλλον γὰρ ἐβούλετο φυγομα-
 χεῖν ἐπὶ τὰς τῆς Θετταλίας πόλεις. οἱ συνόντες δὲ παρή-
 10 ρουν μὴ τὴν πόλιν ἐκλιπεῖν, ὡς, εἰ ταύτης περιγένοιτο, καὶ
 Θετταλίαν πᾶσαν καθέξοντος βασιλέως ἀσφαλῶς. οἷς πειθό-
 μενος ὑπέμεινε τὴν πολιορκίαν. βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ ἐγγὺς τῆς
 πόλεως ἐστρατοπεδεύετο, πρῶτα μὲν ἐπὶ λεηλασίαν ἔπεμπε

9. αὐτῶν om. P.

duae partes inferiores a civibus incoluntur: tertia, quae eadem arx
 est, praefecto relinquitur. Est autem undequaque accessu oppu-
 gnatuque difficilis. Illic Prealimpus sedens fossis ac munitionibus
 non egebat, cum huic rei natura providisset. Et is civibus magno-
 pere dissidens, eorum liberos, uxores et rem familiarem in secun-
 dum seu medium septum sevocabat, viros omnes in ultimam seu
 infimam urbem expellebat, mandans, uti imperatorem, si invade-
 ret, a se liberisque suis propulsarent: ipse mediae illi urbi, in
 qua coniuges cum prolibus erant, praesidium e Triballis impone-
 bat, quos supra quingentos habere dicebatur. Habitantes autem ex-
 tra muros neque in urbem ingredi sinebat, neque filios eorum cum
 uxoribus recipiebat, sed pro aedibus stantes pugnare iubebat, loco
 paene inaccesso et adorientibus difficillimo. Sic igitur ille ad obsi-
 dionem excipiendam se comparabat. Rumor vagabatur, invitum in
 urbe retineri, malleque vitandae pugnae ad urbes Thessaliae pro-
 fugere. Contra sui eum ab hac mente deducebant; quodsi ea urbe
 potiretur imperator, tota quoque Thessalia pro certo potiturum.
 Quibus obsequens, obsidionem sustinuit. Imperator postquam ca-
 stra propius urbem movit, primum quidem milites, paucis secum

A. C. 1350 τὴν στρατιάν, ὀλίγους ἐν τῷ στρατοπέδῳ κατασχών· καὶ ἔκ τε αὐτῶν Σερβίων καὶ τῶν περικειμένων κωμῶν πολλὴν λείαν ἄγοιες ἐπανῆγον Ῥωμαῖοί τε καὶ βάρβαροι ὁμοίως. ἔπειτα ἐγγύτερον γενόμενοι παρεσκευάζοντο πρὸς τὴν τειχομαχίαν.

P. 778 οἱ ἐπὶ τῆς ἔξω δὲ Σερβίων συνοικίας, τὴν τε βασιλέως δεδοικότες ἔροδον, καὶ τῶν Τριβαλῶν εἰς τὴν πόλιν οὐ προσδεχομένων, ἄλλως τε καὶ τὰ βασιλέως μᾶλλον ἠρημένοι, κοιῆ τε πάντες ἐκ συνθήματος προσεχώρουν βασιλεῖ, καὶ τὴν στρατιάν ἐδέχοντο καὶ ἐξένιζον ἐπὶ τῶν οἰκιῶν. οἱ δὲ ἔνδον καὶ αὐτοὶ μὲν τὰ βασιλέως μάλιστα ἠροῦντο, ἐχομένων δὲ τῶν

Β τῶν παίδων καὶ τῶν γυναικῶν, ἀναγκαίως προσεῖχον Τριβαλοῖς. εἰς τρίτην δὲ ἡμέραν παρασκευασάμενοι εἰς τειχομαχίαν, καὶ τῶν ἐγχωρίων μάλιστα ἐφελχομένων καὶ οὐκ ἀδύνατον ἐπαγγελιομένων τὴν παράληψιν. ἐπεὶ δὲ οὐ πανταχόθεν ἐξῆν προσβάλλειν ἀποκρότων ὡς ἐπιπλεῖστον καὶ σκληρῶν Β τῶν τόπων ὄντων, ἔνθα μάλιστα ἐξῆν προσβαίνειν τὸ κράτιστον τῶν τοξοτῶν ἐπιστήσας ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευε τοῖς τόξοις χρῆσθαι καὶ ἀνείργειν τοὺς ἀμυνομένους. ἄλλοι δὲ ἀσπίδας ὑποδύντες προσέβαλλον τε τοῖς τείχεσι καὶ διώρυκτον. ἔτυχε δὲ τὸ διόρυγμα ἐντὸς οἰκίας εἶναι κενῆς ἀνθρώπων· ἐπεὶ δὲ ἤδη διορώροντο, καὶ ἔμελλον εἰσιεῖναι, ἡ τῆς οἰκίας δεσπόζουσα ἐκείνης κατὰ τύχην εἰσελθοῦσα καὶ ἀλίσχομένην τὴν πόλιν αἰσθημένη, βοῆ τε ἐχοῖτο καὶ συνεκάλει τοὺς ἀμυνομένους. οἱ δὲ παρῆσαν ἅμα τῷ αἰσθῆσθαι, καὶ τοὺς διορύκτοντας βάλλοντες, ἀφίστων τῶν τει-

remanentibus, praedatum dimisit: praedam opimam Romani barbarique similiter, et ex ipsis Serviis, et ex circumiacentibus vicis retulerunt. Postea vicinius accedentes, oppugnationi se accingebant. Qui de Serviis extra oppidum habitabant, impressionem hostium metuentes, et Triballis eos intra moenia non admittentibus, et quia insuper ab imperatore haud erant alieni, omnes consensu in eius se potestatem tradiderunt, ac milites hospitio receperunt. Qui in urbe erant, ipsi quoque partibus eiusdem vehementer adhaerebant: tamen propter uxores ac liberos, qui in medio tenebantur, necessario Triballis auscultabant. Tertio die parati muros, indigenis praecipue allicientibus et capi urbem posse affirmantibus, oppugnant. Sed quia non undecumque licebat invadere, locis ut plurimum duris et asperis, ubi maxime dabatur adscensus, florem ipsum sagittariorum constituens imperator propugnatores propellere iubet. Alii testudine facta ad muros ruunt, eosque perfodientes penetrant: contigitque, intra domum moenibus haerentem, hominibus vacuum, veniri, per quam cum se in urbem immisuri essent, domina domus casu ingressa oppidumque captum advertens, elato clamore propu-

χῶν. ἅμα δὲ καὶ ὄμβρων βαρῶν ἐπενηνεγμένων ἐν αὐτῇ A. C. 1350
 μάλιστα τῆς μάχης τῇ ἀκμῇ, ἣ τε ἄλλη στρατιὰ ἐπέπαντο C
 καὶ ἀνεχώρει πρὸς τὸ στρατόπεδον, οὐ δυναμένη πρὸς τε
 ὄμβρους ὁμοῦ καὶ πολεμίους μάχεσθαι ἀσφαλῶς ἐσιῶτας ἐπὶ
 5 τῶν τειχῶν, αὐτοὶ διολισθαίνοντες τὰ πολλὰ πρὸς τὸν πηλόν.
 καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπεὶ διημύρανε τῆς πόλεως πρὸς τὴν πρώ-
 τὴν ἐπιχείρησιν, τότε βιάζεσθαι τοῖς ὄπλοις ἀπογνοῦς, καὶ
 πρὸς τὸ πολιορκεῖν διὰ τοὺς ὄμβρους καὶ τὸν χειμῶνα ἀδυ-
 νάτως ἔχων, αὐτὸς ἀνέστρεφεν εἰς Βερόδοιαν· εἶποντο δὲ καὶ
 0 οἱ ἐκ τῆς ἔξω Σερβίων συνοικίας πλὴν ὀλίγων πάντες, ὅσοι
 μάλιστα ἐν λόγῳ ἦσαν, ἅμα γυναῖξί καὶ τέκνοις, ὀλίγα ἔχον-
 τες ἐκ τῆς οὐσίας, ὅσα φέρειν ἦσαν δυνατοὶ, οὐ μόνον διὰ
 τὴν πρὸς βασιλέα εὐνοίαν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐκ Τριβαλῶν οὐδέν D
 διὰ τὴν ἀποστασίαν ἤλπισαν ἐπιεικῆς, εἰ γένοιτο ἐπ' αὐτοῖς.
 5 ἔτι δὲ ἐν Βερόδοιᾳ βασιλέως διατρίβοντος, ἐκ τῶν μάλιστα
 ἐπισήμων πόλεων αἱ Ῥωμαίων μὲν ἦσαν ὑπήκοοι τὸ ἀρ-
 χαῖον, χρόνον δὲ ἐδούλευσαν οὐκ ὀλίγον Τριβαλοῖς, ἦκον δια- V. 623
 λεγόμενοι κρούφα καὶ δεόμενοι ἤκειν παρ' αὐτοὺς, ὡς εἰσδε-
 ξόμενοι ἐκβαλόντες Τριβαλοῦς. οὐ μόνον δὲ ἐκ τῶν ἄλλων,
 ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς Σκοπιᾶς, ἣ δοκεῖ βασιλεία Κράλη εἶναι
 ἀπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ πρώτου τῶν Παλαιολόγων Μιχαὴλ
 τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἐκτεταγμένη, πρῆσβεις ἦκον ἀναγαιδὸν
 ἀπὸ τῆς πόλεως κοινῇ βασιλέα καλοῦντες ἤκειν ἐπ' αὐτοὺς, ὡς

20. βασιλεὶ M. mg.

21. τῶν βασ. P. et M.

gnantes convocat. Illi extemplo accurrunt, fidentesque iaculis a
 muro depellunt. Cumque in ipso potissimum fervore certaminis im-
 ber effusius caderet, manus illa a pugna destitit atque in castra
 recessit quando simul adversus imbrem et hostem dimicare non
 poterat tuto supra muros stantem, cum ipsi fallentibus vestigiis to-
 ties in lutum prolaberentur. Imperator quoque primum impetum
 fuisse irritum cernens, et armis cogi posse desperans, et propter
 imbrem atque hiemem continuare obsidionem non valens, Berrhocam
 rediit: quem suburbanum Serviorum praecipui omnes praeter paucos
 cum liberis et uxoribus, de facultatibus suis non plus habentes,
 quam asportare secum poterant, secuti sunt. Neque id faciebant
 ob amorem erga imperatorem tantummodo, sed quod etiam a Tri-
 ballis, si eis amplius subsessent, defectionis suae praemia parum
 bona exspectabant. Adhuc agente apud Berrhocam imperatore, ex
 nobilissimis urbibus, quae antiquitus Romanis parebant iamque diu
 Triballis servierant, veniebant qui clam colloquerentur rogarentque,
 ad se veniret, cunctis Triballis illum suscepturos. Nec ex aliis
 dumtaxat urbibus, verum etiam ex ipsa Scopia, quae Cralis regia
 putatur, quam Michael, ex Palaeologis primus imperator, a Romano
 imperio separavit, legati palam urbis nomine venerunt, cum ad se

A. C. 1350 παραδώσοντες τὴν πόλιν. ὁ Κράλης γὰρ ἐπὶ Παίονας ἔστρω-
 P. 779 τευμένος τότε, ὡς ἐπύθετο βασιλέα ἐπιόντα, καίτοι στρα-
 τῖαν πλείστην περὶ αὐτὸν ἠθροισμένην ἔχων, ἀντικαθίστα-
 σθαι πρὸς βασιλέα οὐκ ἐθάρσεν, ἀλλὰ πάντα προέμενος ἐβού-
 λετο φυγομαχεῖν. ὄθεν καὶ τῶν Σκοπιᾶς πολιτῶν πρῆσβευ-
 σαμένων πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν ἔφοδον ἀπαγγελλόντων βασι-
 λέως καὶ δεομένων βοηθεῖν, πρῶτα μὲν ἐλπίδας παρείχετο
 ὡς βοηθήσων, ἂν ἐπίωσιν αὐτοῖς Ῥωμαῖοι· ὡς δὲ μᾶλλον
 προσέπιπτον αἱ φῆμαι φοβερώτεραι τῶν ἐπιόντων Ῥωμαίων
 B καὶ βαρβάρων, φανερώς ἀπέπε τὴν ἐπικουρίαν τοῖς ἐκ τῆς
 Σκοπιᾶς· ἐκέλευέ τε σῶζειν ἑαυτοὺς ὡς ἂν οἴοιτε ὄσιν. αὐ-
 τὸν γὰρ μὴ δύνασθαι τὸ νῦν ἔχον ἤκειν πρὸς αὐτούς. οἱ
 βουλευσάμενοι κοινῇ καὶ πολλῆς ἀνοίας εἶναι κρίναντες ἀντι-
 καθίστασθαι οἷς ὁ σφῶν δυνάστης τοσαύτην ἔχων δύναμιν
 οὐκ ἐτόλμα, ἤκουσι πρὸς βασιλέα καὶ τὴν πόλιν παρεδίδουν
 πρὶν διαφθαρεῖναι. ὕστερον δὲ ἐπεὶ οἱ φόβοι διελύοντο, ἐπὶ
 δίχην καταστάντες ὑπὸ Κράλη καὶ διωκόμενοι ἀποστασίας,
 ῥᾶον ἀπελύσαντο τὰ ἐγκλήματα, τοῦ παρ' αὐτοῖς ἀρχιεπι-
 σκόπου δαιτυῶντος· ὃς ἐπεψηφίζετο αὐτοὺς μηδὲν ἡδικηκεῖναι,
 εἰ, ἐπικουρεῖν μὴ βουλομένου Κράλη, ἀλλὰ καὶ παραινοῦντος
 C σῶζειν ἑαυτοὺς, συκετά τε ἅμα καὶ σωτήρια σφίσι βουλευ-
 σαντο, δουλεύειν τοῖς δυνατωτέροις ψηφισάμενοι. οὕτω πᾶ-
 σαι πόλεις κατεσεύσθησαν τῷ φόβῳ τότε καὶ προσχωρεῖν

in deditionem accipiendos invitantes. Nam Crales, qui tunc in Paeonas moverat, ut imperatorem adventasse audivit, quamquam haberet copias ingentes, non se illi audebat opponere, sed omnia ducens in minimis conflictum volebat declinare. Unde etiam, cum Scopiae cives, legatione missa, Imperatorem infestis signis ad se tendere nuntiassent auxiliumque poposcissent, primum quidem spem faciebat, si Romani ipsos adorirentur. Ut autem fama de adventantibus Romanis barbarisque increbuit terroremque duplicavit, manifeste opem Scopiensibus negavit hortans, ut semet ipsos pro viribus defensarent: se in praesentia ad eos venire non posse. Illi communi consilio magnae dementiae tribuendum statuentes, illis resistere, quibuscum eorum princeps cum tanto exercitu bellare non auderet, ad imperatorem adeunt, urbisque, antequam duriora experiantur, deditionem faciunt. Postmodum, sedato timore, in iudicium a Crale vocati et defectionis accusati, facile crimen refutarunt, archiepiscopo eorum cognoscente, qui eos nihil adversus aequitatem patravisse pronuntiavit, si, Crale nolente succurrere, sed hortante, ut se ipsos tuerentur, illi prudenter sibi ac salutariter consulentes, potentioribus parere constituerint. Adeo tunc omnes urbes percul-

ἐβούλοντο ἐκοῦσαι βασιλεῖ, πρὶν ἀναρπασθῆναι. οὐχ αἱ πό- A. C. 1350
 λεις δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν Τριβαλῶν οἱ δυνατώτατοι, καὶ
 πρότερον εὔνωσεν περὶ βασιλέα διακείμενοι, καὶ μᾶλλον ὑπ'
 ἐκείνου ἤρημένοι βασιλεύεσθαι, τότε καὶ μᾶλλον ὑπὸ δέους
 5 κρύφα διελέγοντο καὶ παρώξυνον ἤκειν ἐπὶ σφᾶς, ὡς πάντων
 τὰ δυνατὰ βουλευσομένων συνεργεῖν. ἤκον δὲ καὶ αὐτόμολοι
 δύο ἐξ αὐτῶν· ὧν ἄτερος τῶν μάλιστα ἦν ἐπιφανῶν, κατὰ
 γένος προσήκων Κράλῃ, Χλάπαινος ὠνομασμένος, στρατιάν D
 τε ἔχων ὑφ' ἑαυτὸν οὐκ εὐκαταφρόνητον καὶ πολλὴν περιου-
 10 σίαν· ὁ λοιπὸς δὲ οὐ τῶν πάντων περιδόξων ἦν, πλὴν κάκεινος
 ἀρχάς τε πόλεων ἐγκεχειρισμένος καὶ στρατοπέδων ἡγεμονίας,
 ὄνομα Τολίσθλαβος. καὶ ἄμφω δὲ ἐκ τῶν ἄλλων δυνατῶν
 λόγους ἐκόμιζον πρὸς βασιλέα, ὡς, ἦν ἐπὶ Κράλῃ, καὶ αὐ-
 τοὶ συμπολεμήσουσιν ἀποστάτες. βασιλεῖ δὲ ἀξιόμαχον στρα-
 15 τιάν οὐκ ἔχοντι οὐκ ἐδόκει δεῖν ταῖς ἀποστασίαις θαρ-
 ροῦντα μόνον, ἑαυτὸν εἰς τοὺς κινδύνους εἰσωθεῖν, ἀλλὰ πα-
 ρασκευασάμενον ἐπιστρατεύειν ἐπικαίρως. τότε δὲ ἄρχοντα
 ἐν Βεθῆοῖα Διπλοβατάτην τὸν πρωτοβεστιαρίτην καταλι-
 πὼν, πραγμάτων τε δυσκολίαις καὶ μεταβολαῖς εἰδόμενα χρῆ-
 20 σθαι καὶ πρὸς μάχας τολμητῆν, ταῖς τε κατὰ Θετταλίαν P. 780
 προσχωρησάσαις Νικηφόρον ἐπιστήσας τὸν Σαρατηνὸν, ἐπα-
 νέβηξεν εἰς Θεσσαλονικίην.

κ'. Μετὰ μικρὸν δὲ τὴν τε ἰππικὴν καὶ τὴν πεζὴν V. 624

3. εὔνοιας P. 19. δυσκολίας P.

sae, ultro, priusquam diriperentur, imperatoris esse cupiebant. Nec
 urbes solum, sed etiam Triballorum potentissimi, qui antea impe-
 ratori fuissent amici et ei subesse maluissent, tunc etiam magis
 volebant: sed ob metum secreto cum eo agebant, et ad se illum
 allecebant, omnes quantam possent opem eidem allaturi. Vene-
 runt et duo ex ipsis transfugae, quorum alter illustrissimus e Cra-
 lis familia, Chlappaenus nomine, manum sub se non contemendam
 habebat et divitiis pollebat: alter non valde clarus, tamen et ille
 urbium praefecturas gesserat exercitusque ductaverat, Tolisthlabus
 appellatus. Atque hi ceterorum dynastarum sententiam decretum-
 que afferebant, si Cralem invaderet, armis suppetias laturos. Impe-
 ratori, pares ad confligendum copias non habenti, visum, non oportere
 fretum defectionibus tantummodo periculum subire, sed in-
 structum pro opportunitate in hostem ire. Ac tunc quidem praefec-
 tum Berrhoeae Diplobatzen protovestiarium, ad rerum difficultates
 et conversiones scientem accommodare consilia et ad pugnam in-
 territum, relinquens, iis autem, qui e Thracia accesserant, Nicepho-
 rum Tarentinum praeficiens, Thessalonicam regressus est.

20. Paulo post cum equitatu peditatuque et genere expeditionis

A. C. 1350 δύναμιν ἀναλαβὼν, ἔχων καὶ βασιλέα τὸν γαμβρὸν συ-
 Βοτρατευόμενον, ἐπεστράτευσεν Γυναικοκαστράφ, ὃ φρούριον
 ἐστὶ καρτερώτατον ὑπὸ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ νέου
 οἰκοδομηθὲν αὐταῖς κρηπίσιν, ἡμέρας ὁδοῦ μῆκος ἔλατ-
 τον ἀφροσθηκὸς Θεσσαλονίκης. εἶχετο δὲ ὑπὸ Τριβαλῶν μετὰ 5
 τῶν ἄλλων αὐτὸ ἐλόντων. οὐκ ὀλίγα τε ἔβλαπτε Θεσσαλο-
 νίκην, στρατιὰν ἔκ τε Ῥωμαίων τῶν προσεχωρηκότων καὶ
 Τριβαλῶν ἔχον ἐγκαθιδρυμένην. Βέλκος δὲ ὁ τοῦ φρου-
 ρίου ἄρχων, ὡς ἐπύθετο βασιλέα ἐπιόντα, τοῖς ὄπλοις δει-
 C σασ μὴ ἀλλῶ, πέμψας ἐπηγγέλλετο προσχωρεῖν ἐκὼν. πίστεως 10
 δὲ ἕνεκα καὶ τὰ ἐν κόλποις ἅγια παρείχετο, ὄρκους μονον-
 οὐ ὑπὲρ τοῦ τὸ φρούριον ἐγχειρῆσαι παρεχόμενος. βασι-
 λεῖ τε ἐδόκει βέλτιστον τὸ φρούριον ἔχειν ἄνευ φόνων καὶ
 κινδύνων· ἐκέλευέ τε Βέλκον ἦκειν παρ' αὐτόν. ἐπεὶ δὲ
 ἦκε πρὸς τὸ στρατόπεδον πρὸς βασιλέα, ὄρκους μὲν παρεί- 15
 χετο ἐπὶ τῷ βασιλεῖ τε αὐτὸν προσχωρεῖν καὶ τὸ φρούριον
 παραδιδόναι· ἐδεῖτο δὲ μὴ τὸ νῦν ἔχον ἢ αὐτὸν εἰσιέναι,
 ἢ φρουρὰν εἰσάγειν· τὴν τε γὰρ οὐσίαν αὐτῷ πλείστην οὐ-
 σαν καὶ διεσκεδασμένην ἀπολεῖσθαι ὑπὸ Τριβαλῶν διαρπα-
 σθεῖσαν, καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτῇ καὶ οἰκείους Κράλην ἄρ- 20
 D δην διαφθερεῖν διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπέχθειαν· ἀλλὰ περι-
 μείναντα ἡμέρας πεντεκαίδεκα, ἄχρισ ἂν οἰκείους τε καὶ
 χρήματα μεταπέμψηται, οὕτω τὸ φρούριον παραλαμβάνειν.
 τούτοις μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς πεισθεὶς, καὶ ὄρκους ἐπὶ τοῖς εἰρη-
 μένοις ἐκείνου παρασχομένου, ἀνέστρεφεν εἰς Θεσσαλονίκην. 25

socio Gynaecocastrum abit. Castellum est munitissimum, ab Andro-
 nico iuniore imperatore ab ipsis fundamentis exaedificatum, unius
 paene diei itinere Thessalonica distans. Id cum aliis captum a Tri-
 ballis tenebatur, et ex iis atque e Romanis dedititiis praesidarios
 habebat. Bessus praefectus, adventu imperatoris cognito, timens, ne
 vi caperetur, per nuntium sponte ad eum se transiturum promisit.
 Fidei autem faciendae et quas de collo suspensas gestabat sacras
 reliquias adiecit: et tantum non iuravit, castellum sese traditurum.
 Imperator optimum fore ratus, nullis dimicationibus ac caedibus
 id recipere, Bessum accersit. Ut in castra venit, sacramento quid-
 em confirmat, ad eum se deficere castellumque dedere: precatur
 tamen, ne in praesens aut ipse ingrediatur, aut praesidium inducat:
 suas enim facultates et maximas et locis disiunctas Triballis dirip-
 pientibus amissuram: et Cralem odio incensum, cognatos atque do-
 mesticos suos funditus perditurum: sed expectato die quinto de-
 cimo, donec proquinquos et opes suas collegerit, sic demum illud
 occupet. Illis imperator, iuramento praesertim accedente, persuasus,

Βέλκος δὲ τὰ ὁμιωμοσμένα δῆθεν ἐκπληρῶν, τοὺς τε οἰκείους ἐκ Α. C. 1350
 Τριβαλῶν μετεπέμπετο καὶ βοσκήματα καὶ τὴν ἄλλην περιου-
 σίαν, ἔπεμπε τε καὶ εἰς Θεσσαλονίκην οὐκ ὀλίγα, δεῖγμα τῆς
 πρὸς βασιλέα εὐνοίας καὶ τῆς φυλακῆς τῶν συνθηκῶν. Κράλης
 5 δὲ ἤδη πεπνυμένος, ὡς ἡ μὲν ἐκ τῆς ἡπείρου στρατιὰ καὶ
 Ῥωμαίων καὶ βαρβάρων τοσαύτη οὖσα ἀναστρέψει, βασι-
 λεὺς δὲ ταῖς τριήροσι μόναις καὶ βαρβάροις πεζοῖς ὀλίγοις
 ἀφιγμένος εἰς Θεσσαλονίκην Βεῤῥοϊάν τε εἶλε καὶ Ἐδεσσαν P. 781
 καὶ ἄλλας πόλιντας οὐκ ὀλίγας, ἀνεθάρσυσέ τε καὶ στρα-
 10 τιὰν ἀναλαβῶν οὐ πολλὴν μὲν, πολὺ δὲ ὁμῶς ὑπερέχουσαν
 τῆς βασιλέως, ἤλαυνε σπουδῇ ἐπὶ Θεσσαλονίκην. καὶ Βέλ-
 κος μὲν αὐτίκα ὑπ' ἐκεῖνον ἦν, καὶ συνεστρατεύετο μετὰ
 τῶν ὑπ' αὐτὸν, τῶν πρὸς βασιλέα συνθηκῶν καὶ ὄρκων
 ἀμνημονήσας. Κράλης δὲ ἐγγὺς γενόμενος Θεσσαλονίκης,
 15 προσβείαν ἔπεμπε πρὸς βασιλέα καὶ πρῶτα μὲν ὠνείδιζε
 τὴν εἰς αὐτὸν ἀγνωμοσύνην, ὅτι ἀμνημονήσας ὦν εὖ ὑπ'
 αὐτοῦ πρότερον πεπόνθει, καιροῦ τυχῶν αὐτοῦ ταῖς πόλεσιν
 ἐπιστρατεύσειε, καὶ τοὺς φρουροῦντας κατασχοίη ἐκβαλῶν,
 καὶ χρημάτων ἀποστερήσειεν οὐκ ὀλίγων· ἃ οὐκ ἐχοῖεν ποι- B
 20 εῖν, ἀλλὰ τῶν εἰς αὐτὸν γεγενημένων ἀπομνημονεύοντα, τὴν
 φιλίαν διασώζειν πρὸς αὐτόν. ἐπεὶ δὲ ἃ μὴ ἔδει εἰργαστο,
 κατηγορεῖν μὲν αὐτόν, οἶεσθαι δὲ καὶ πάντα ὀπινοῦν. ἀνα-
 λύεσθαι δὲ ὄντων ἀδυνάτων τῶν γεγενημένων, βούλεσθαι μά- V. 625
 λιστα αὐτόν, εἶγε καὶ αὐτῷ δοκοίη, ἀλλήλοις συνελθεῖν, καὶ
 25 διαλεχθέντας περὶ τῶν διαφορῶν, συμβάσεις θέσθαι καὶ τὸν
 16. πρὸς M. mg. 23. ἀδυνάτων om. P.

Thessalonicam repetit. Bessus iurata exsequens et propinquos ac
 pecora resque alias e Triballis cogens, Thessalonicam non pauca,
 suae in imperatorem propensionis pactique servati indicium, mittit.
 Crates ut accepit, tantum e Romanis atque barbaris collectum exer-
 citum e continente reversum, et imperatorem triremibus solis, cum
 barbaris peditibus non ita multis Thessalonicam profectum, Ber-
 rhoeamque et Edessam et alia oppidula complura cepisse, sese con-
 firmans, cum copiis non magnis, imperatoriis tamen longe maiori-
 bus, Thessalonicam contendit. Et Bessus quidem cum militibus suis,
 pactorum et iuramenti oblitus, statim illi se iungit. Crates Thessa-
 lonicae appropinquans, legationem ad imperatorem mittit, eique in-
 gratum animum exprobrat, quod acceptorum beneficiorum immemor,
 tempore adiuvente, urbes suas oppugnarit, eiectisque praesidiis occu-
 parit, et facultatibus non modicis spoliarit, secus quam debuerit. De-
 buisse autem recordantem sua merita sacrosanctam servare amicitiam.
 Et quia contra fas egerit, se illum reprehendere putareque reprehen-
 sum iri ab omnibus. Verum quia praeterita corrigi nequeant, velle se, si

- A. C. 1350 πόλεμον καταθέσθαι, ἀνανεωσαμένους τὰς σπονδὰς καὶ τὴν εἰρήνην. τοιαῦτα μὲν ἐπρέσβευεν ὁ Κράλης, βασιλεῖ τε ἐδόκει βέλτιστα, καὶ συνέθεντο ἡμέραν ῥητὴν, ἐν ἧ ἔδει γενομένους ἐν ταυτῷ λύειν τὰς διαφορὰς, σπονδὰς θεμένους. ἐπιστάσης τε τῆς προθεσμίας, οἱ τε βασιλεῖς ἀμφοτέροισι ἐξήσαν ὀπλισμένοι καὶ οἱ συνόντες. Κράλης τε ὁμοίως μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ὀπλισμένοι ὄντες ἦγον ἐγγὺς Θεσσαλονίκης καὶ συνεγένετο τοῖς βασιλεῦσι. μετὰ δὲ τὴν προσαγόρευσιν ὁ Κράλης πρῶτος ἤπτετο πρὸς βασιλέα λόγον, „Ἀδικεῖς,” εἰπὼν, „ὃ βασιλεῦ, πολέμον ἄρχων. ἐγὼ δὲ ὅμην εἶναι μηδὲν τῶν ὄντων, ὃ σε πρὸς ἐμὲ πείσαι δυνήσεται ἀγνωμονεῖν. οἴσθα γὰρ αὐτὸς τῶν ἄλλων μᾶλλον, ὡς πολεμηθεῖς ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων καὶ τῆς Ῥωμαίων γῆς ἀπελαθεῖς, ἀδίκως μὲν, (οὐ γὰρ ἂν ἀρνηθεῖν οὐδ' αὐτὸς,) ὅμως δ' οὖν ἀπελαθεῖς, ἦκες παρ' ἡμᾶς, οὐτ' ἀμοιβὰς σοι προτέρων εὐεργεσιῶν ἰ
- D ὀφείλοντας, οὐτ' ἀγανακτοῦντας ὑπὲρ σοῦ ἀδικουμένου, ἀλλ' εἰ δεῖ τᾶλθηδὲς εἰπεῖν, καὶ τὴν ὑμῶν πρὸς ἀλλήλους διαφορὰν ἐν εὐτυχίας μέρει λογιζομένους τῷ τὰ ἴδια εὖ τίθεσθαι. ἐγὼ δὲ, καίτοι τῶν σοῖ πολεμούντων πολλὰς πρεσβείας πεποιημένων καὶ χρήματα παρεχομένων καὶ πόλεις πολλὰς καὶ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀπόμοιραν προῖεμένων οὐκ ὀλίγην, καὶ φίλον ἔχειν καὶ σύμμαχον ὑπισχνουμένων, καὶ μίαν τούτων ἀπάντων χάριν ἀπαιτούντων τὸ σὲ δεσμώτην παρασχεῖν, ἢ αὐτὸν κατέχειν συλλαβόντα, οὐκ ἠθέλησα αὐ-

idem ipsi placeat, cum eo congregari, disceptatisque controversiis pacisci et bello valere iusso, foedus pacis renovare. Haec in legatione Crales, quae imperatori gratissima accidere: praefixusque amborum voluntate dies, quo convenirent ac dissidium icto foedere componerent. Iamque dies praefinitus ad colloquium aderat, cum ambo imperatores et comites armati exeunt. Crales similiter cum stipatoribus suis armatus ad urbem Thessalonicam et imperatores accedit. Ubi inter se consalutarunt, Crales prior fari incipit: „Iniquus es in me, imperator, cum bellum mihi facis. Ego vero sic arbitrabar, rem esse nullam, quae alienum et ingratum te reddere posset. Scis enim, ut nemo melius, quomodo hostiliter ab homophylis oppugnatus et Romanorum finibus exactus, (iniuste quidem, quis negat? sed tamen exactus,) ad nos confugeris, qui neque beneficium aliquod tibi debebamus, nec tua iniuria dolebamus. Sed si vera dicenda sunt, discordias in loco beatitudinis numerabamus, cum inde res nostrae bene haberent. At ego, quamquam hostes tui crebro legationes mitterent, pecuniam et urbem non unam offerrent, imperii-que Romani partem non minimam parvipenderent, si me amicum atque socium nanciscerentur, et unam solam pro his omnibus gra-

τὸς, ἀλλὰ καὶ χρημάτων πολλῶν καὶ πόλεων τσοσούτων καὶ A. C. 1350
 χώρας πολλῆς καὶ ἀγαθῆς τὴν σὴν φιλίαν προειλόμην, καὶ
 οὐ μόνον οὐ προδέδωκα τοῖς πολεμίοις, καίτοι ῥᾷστά γε
 δυνάμενος, (οὐ γὰρ οὐδ' αὐτὸς ἄγνοεῖς, ἐν ὅτοις ἦσθα τότε,)

5 ἀλλὰ καὶ τό γε εἰς ἐμὲ ἦγον, καὶ δὶς καὶ τρεῖς ἐπὶ συμμα- P. 78a
 χίᾳ παρεσχόμην στρατιάν. ὧν ἐνόμιζον ἀπάντων μεμνημέ-
 νον, οὐδέποτε βουλήσεσθαι, κἂν δυνήσῃ τὰ μεγάλα, τὰς ὑπ'
 ἐμὲ τελούσας πόλεις κακουργεῖν. σὺ δ', ὡς ἔοικεν, ἐκείνων
 ἀπάντων ἐπιλελησμένος, ἤκεις νῦν βαρβάρους ἄγων, ὡς ἐπὶ
 10 πολέμιον καὶ τὰ μέγιστα ἡδίκηκότα, καὶ πόλεις τὰς μὲν
 τοῖς ὅπλοις εἶλες, ἑτέρας δὲ κλοπῇ, οὐκ ὀλίγας δὲ καὶ ὑπὸ
 δέους προσχωρησάσας. καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας στρατιώτας καὶ
 τῶν ἐπιφανῶν πολλοὺς τοὺς μὲν ἀπέκτεινας κατὰ τὰς μά-
 15 χας, τοὺς δὲ ἄλλους ἀνδραποδίσας, ἐν εὐεργεσίας μέρει τὴν
 ἐλευθερίαν τῶν σώμάτων, ὅτε σοὶ βέλτιον ἐφαίνετο, παρείχον, B
 οὐ μᾶλλον ἤδεσθαι ποιῶν τυγχάνοντας ἐλευθερίας, ἢ ὅσον
 ἐξανδραποδιζόμενος ἐλύπεις· χρημάτων τε ἀπεστέρησας καὶ
 βοσκημάτων, οὐδὲ ἀριθμητῶν. ἅ πάντα ἄχθεσθαι ποιεῖ καὶ
 20 πολλὴν σου κατηγορεῖν ἀγνωμοσύνην. ὅμως μέντοι, καίτοι
 τσοσαῦτα ὑπὸ σοῦ ἡδίκημένος, οὐ πολέμιος, ἀλλὰ φίλος καὶ
 σύμμαχος, ὥσπερ καὶ πρότερον, αἰροῦμαι εἶναι σός. καὶ πᾶ-
 σαν ἀποθέμενον παραινῶ μικροψυχίαν, τὴν προτέραν φιλίαν

4. ὅσοις V.

7. δυνήσεται μεγάλα P.

tiam peterent, ut te vinctum illis traderem, aut ipse constrictum tenerem, nihilo minus immani pecuniae et tot oppidis tamque amplae et cultae regioni necessitudinem tuam anteposui: nec tantum, quod facillime poteram, hostibus non prodidi, (haud enim tibi memoria excidit ille status tuus,) sed etiam, quod in me fuit, bis terque auxilia mea tibi adiunxi. Quorum omnium existimabam te perpetuo memorem, nunquam eo progressurum, ut, quamvis potens, urbes meas affligeres. Tu autem, quod apparet, eorum omnium posita memoria, nunc barbaros in me, ut in hostem iniuriosissimum, ducis. Et urbium quidem alias armis cepisti, alias dolo et insidiis, aliquantas etiam metu subegisti. Militum vero praesidiariorum, qui in quaque reperti sunt, atque nobilium multorum, partim pugna occidisti, partim in servitutem redigesti, et libertatem eis corporum, quando tibi libuit, praebuisti, non magis manumissione eos exhilarans, quam, dum servos faceres, contristaveras: quod non ita ipsis iucunda esset post servitutem libertas, quam tristis fuerat libertati imposita servitus. Pecuniam quoque infinitam et pecora innumerabilia abstulisti. Quae omnia me excruciant, faciuntque, et vehementer ingratum te et iniquum iudicem. Verum enim vero, tametsi abs te laesus toties, non hostis tibi, sed amicus et socius esse

- A. C. 1350 καὶ τὰς σπονδὰς ἀνανεοῦσθαι, ἔχοντας ἂ ἔχομεν ἐκάτερον. εἰ δέ σε λυπεῖ τὸ καὶ αὐτὸν ἐκ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας μοῖρᾶν τινα παρηρημένον ἔχειν, ἀλλ' ἐκεῖνο ἐννοεῖν χρή, ὡς αὐτὸς
- C ἔχεις πολλαπλάσιον λαβῶν ἐκ τῆς αὐτῆς ἐτέρω προσηκούσης. οἷς προσῆκον ἀγαπᾶν ἐκάτερον, καὶ σπονδὰς θεμένους εἰρήνην 5 ἄγειν. εἰ δὲ μὴ ταῦτα φίλα σοι δοκεῖ, ὄρα μὴ σοι πρὸς τῷ
- V. 626 μηδὲν πλέον ἤνυκέναι καὶ ἀπληστίας καὶ ἀχαριστίας πρὸς τοὺς φίλους καὶ τοὺς εὖ πεποηκότας ἐγκλημα προσέσται." τοιαῦτα μὲν ὁ Κράλης διεiléχθη πρὸς βασιλέα, πολλῶν παρόντων. βασιλεὺς δὲ ἐπισχὼν μικρὸν, τοιαύτην πρὸς Κράλην ἐποίησατο 10 ἀπολογίαν· „οὐδὲν οὕτως οἶομαι λυμáινεσθαι τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων ἔσαρχῆς, οὐδὲ μᾶλλον αἴτιον τῶν μεγάλων δια-
- D φορῶν καὶ τῶν πολέμων γεγενῆσθαι, ἢ τὸ μὴ δικαίως ἑκα- στον ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις διαιτᾶν, ἀλλ' ἑαυτῷ μὲν καὶ τὰ ἀτοπώτατα πολλακίς συγχωρεῖν, τοὺς δ' ἄλλους καὶ ὑπὲρ 15 τῶν ἐλαχίστων μεγίστας ἀπαιτεῖν εὐθύνας. καὶ τοῦτό ἐστιν, ὃ πολλῆς ἐμπέπληκε τὸν βίον ταραχῆς, καὶ οὐ πόλεσι μόνον καὶ οἰκίαις μεγάλας ἐνειργάσατο συμφορὰς, ἀλλὰ καὶ ὄλας διέφθειρεν ἡγεμονίας, ἢ αὐτοὺς τινὰς ὑπ' ἀπληστίας ἐτέρους διαφθείραντας πολέμων ἄρχοντας ἀδίκων, ἢ ὑπὸ τῶν 20 ἀδίκουμένων διαφθαρέντας, δικαίως καὶ καλῶς ἀμνημονομένων. ὅπερ οἶομαι καὶ σοὶ συμβεβηκέναι νῦν. εἰ γὰρ δικαίως καὶ καλῶς

volo, perinde ut antehac, et hortor, ut, abiectis istis cogitationibus humilibus, priorem amicitiam et foedus mecum renoves, et uterque quae habet retineat. Quodsi aegre tibi est, me quoque portionem aliquam de Romano imperio ablatam possidere: at illud cogites velim, te multo amplio rem habere, detractam ex ea, quae alterius erat propria: quibus utrumque contentum esse et, facto foedere, pacem agitare par est. Sin ista conditio te non delectat, vide, ne, praeterquam quod nihil proficis, etiam inexplebilis avaritiae et ingrati animi erga amicos ac bene meritoꝝ crimen incurras." Haec Crales ad imperatorem, multis praesentibus. Imperator aliquamdiu silens, in haec verba responsum reddidit: „Nihil aequè hominum vitae iam inde ab initio obesse opinor, neque aliud magna dissidia et bella gravia peperisse, quam quod unusquisque sibi et aliis haud iustus est arbiter, sed sibi quidem vel turpissima frequenter ignoscit, ab aliis autem etiam pro minutissimis delictis poenas poscit acerbissimas. Atque hoc est, quod vitam humanam tantopere perturbavit atque permiscuit, nec urbibus tantum ac domibus ingentia incommoda intulit, sed et tota imperia pessumdedit, cum aut quidam insaturabili cupiditate bello per nefas illato alios evertunt, aut ab aliis, quibus iniqui fuerant, iuste ac honeste se ulciscuntibus evertuntur: quod et tibi modo contigisse arbitror. Si enim aequum et bonum

ἔμοι τε καὶ σαυτῇ διήτεις, οὐκ ἂν σὺ μὲν ἐκσπόνδως καὶ A. C. 1350
 παρὰ τοὺς ὄρκους τοσαύτας ἔχων Ῥωμαίων πόλεις, καινὸν P. 783
 ᾧου μηδὲν ποιεῖν, ἐμὲ δ' ὅτι ἐκ πολλῶν ἀπέλαβον ὀλίγα,
 ἐδίωκες ἀγνωμοσύνης καὶ ἀχαριστίας καὶ τὸ τούτων ἔτι
 5 θαυμασιώτερον, ἀπληστίας. ὡς μὲν οὖν ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων
 πολεμηθεὶς ἀδίκως καὶ τῆς Ῥωμαίων γῆς ἀπελαθεὶς, πρὸς
 σὲ ἀφῆμαι, πολλοὺς ἄγων καὶ τῶν οἰκείων καὶ τῶν φίλων
 καὶ χρήματα οὐκ ὀλίγα, καὶ ὡς αὐτὸς οὔτε χρημάτων ἐπιθυ-
 μιά τοσοῦτων ὄντων τῶν τε παρ' ἐμοὶ καὶ τῶν ὑπὸ τῶν πο-
 10 λεμίων παρεχομένων, οὔτε πόλεων καὶ χώρας τοσαύτης προ-
 ἰεμένων ἐπὶ τῷ κακῶς ποιεῖν ἐμὲ, οὐδενὸς ἠτιτήθης, ἀλλὰ B
 πάντων τὴν εἰς ἐμὲ φιλίαν προὔθηκας, οὐκ ἂν ἀρνηθεῖην οὐδ'
 αὐτὸς. ἀδικοῖην γὰρ ἂν τὰ μέγιστα σέ τε ὁμοίως καὶ τοὺς
 ἄλλους, οἷς ἔξην τοιούτοις παραδείγμασι καλοῖς χρωμένους
 15 ἐπὶ τὸ τὰ βελτίω πράττειν προθυμεῖσθαι. τὸ γὰρ μηδὲν,
 ὥσπερ ἔφησ καὶ αὐτὸς, πρὸς ἀντίδοσιν εὐποιίας προσφείλον-
 τα καὶ κατὰ συμφορὰν εἰσδεδεγμένον, ἔπειτα μὴτ' οἴκοθεν
 ὀδηθηθῆναι πρὸς πλεονεξίαν, μὴδ' ὑπ' ἄλλων ἐναγόμενον καὶ
 καταναγκαζόμενον, μὴτ' ἄδικον, μὴτ' ἀγεννὲς βουλευσασθαι
 20 περὶ ἐμὲ, ἀλλὰ πάντων ἐκείνων τῶν δοκούντων πρὸς τὴν ἀρ-
 χὴν λυσιτελεῖν τὴν τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου αἵρεσιν προῖκα
 προτιμῆσαι, οὐ μεγαλοψυχίαν μόνον καὶ φιλοτιμίαν, ἀλλὰ C
 καὶ δικαιοσύνην καὶ εὐβουλίαν σοὶ συμμαρτυρεῖ, καὶ τούτων

23. σοὶ om. P.

te in nostra amborum causa iudicem praestitisses, non tu contra
 foedus et iuramenta tot oppidis Romanorum incubans, nihil te no-
 vum admittere censuisses: nec me, qui ex multis pauca recepi, ut
 improbum ingratumque, et quod his mirabilius est, avarum accu-
 savisses. Me igitur a civibus meis bello petatum et Romano solo
 pulsum, cum necessariis et amicis et pecunia multa ad te venisse,
 te neque amore pecuniae, quam ego et hostes tam grandem offere-
 bamus, neque urbibus et regione, quibus tibi cedebatur, ut mihi
 malefaceres, te, inquam, nullo horum victum esse, sed omnibus
 amicitiam meam praetulisse, nec ipse negaverim: essem enim in te
 et alios, qui tam egregiis exemplis ad virtutem incitari poterant,
 iniustissimus. Nam quod nullum, ut aiebas, beneficium mihi de-
 bens, in mea me calamitate excepisti, neque tuopte ingenio ad
 commoda tua ex me comparanda impulsus es, neque ab alio in-
 ductus, aut coactus iniuste, aut indigne in me consuluisti: sed omni-
 bus illis, quae ad principatum amplificandum pertinere videban-
 tur, honestatem atque iustitiam anteposuisti, haec te non modo
 excelso animo et ardore quodam immortalis gloriae praeditum, sed
 et bonum virum, intelligentia praestantem, testantur, et ob haec
 omnia ego tibi multas gratias iure debere confiteor: non solum quod

- A. C. 1350 ἀπάντων ἐγὼ σοὶ πολλὰς ὀφείλειν δίκαιος εἶναι χάριτας ὁμολογῶ, οὐ μόνον διὰ τὸ μηδὲν ἠδίκηκεναι μάλιστα δύναμενον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὴν εἰς ἐμὲ τιμὴν μεῖζω ἢ πρὸς φίλον ἐπεδείξω. σχεδὸν γὰρ παρ' ὅσον χρόνον σοὶ συνῆν, τῆς ἀρχῆς ἐμοὶ τῆς σῆς ἐξέστῃς, οὐκ αὐτὸς μόνον τῶν πρωτείων ἀεὶ παραχωρῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπηκόους ἅπαντας ὡς αὐτῶν βασιλεύοντι προσέχειν κελεύων καὶ πᾶσαν αἰδῶ παρέχειν καὶ τιμῆν. δι' ἃ σοὶ καὶ μεῖζους οἶδα χάριτας, ἢ τῆς
- D σωτηρίας. τότε μὲν γὰρ σωθεὶς, πάντως ὕστερον ἀποθανοῦμαι, ἢ τιμὴ δὲ καὶ μετὰ τελευτὴν διαμενεῖ ὑπὸ πάντων ἀδομένη καὶ τῶν εἰς ὕστερον ἐσομένων. οὐ σὲ δὲ μόνον ἐπὶ τούτοις δίκαιος ἂν εἶην ἐπαινεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν σὴν γυναῖκα μάλιστα αἰτιωτάτην ὀφθεῖσαν τῶν γεγενημένων εἰς ἐμέ. αὐτὴ γὰρ καὶ ἐβουλεύσατο καὶ ἔπεισέ σέ τε ὁμοίως καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τέλει, μὴ μικρολογεῖν, μηδ' εἶναι ἀγαθούς ἐπὶ μι-
- V. 627 οἰσθῆ, ἀλλὰ προῖκα καὶ κατὰ φιλοτιμίαν, μέγιστον κέρδος αὐτὸ τοῦτο ἠγουμενούς τὸ τὰ καλὰ καὶ δίκαια αἰρεῖσθαι· οἷ τε ἐν τέλει πάντες καὶ ἡ ἄλλη στρατιὰ οὐ διὰ τὸ σὲ βού-
- P. 784 λεσθαι μόνον καὶ κελεύειν, ἀλλὰ καὶ οἴκοθεν ὠρμημένοι, μεγάλην ἐπεδείξαντο τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην εἰς ἐμέ. ὧν ἀπάντων αὐτὸς τε χάριτας ὀφείλω, καὶ οἱ ἄλλοι ἐπαινέσονται, ὅσοις εἰς ἀκοὴς ἀφίξεται καὶ μετὰ χρόνον τὸ διήγημα. τί οὖν ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι τῶν τοσούτων ἀγαθῶν

8. τῆς om. P.

14. σέ om. P.

nihil nocueris, cum id facillime posses, sed etiam quod maiori me honore, quam amicum, cumulaveris. Ferme enim, quamdiu tecum vixi, tuo principatu mihi cessisti, non ipse dumtaxat priores mihi deferens, sed et subiectos tuos omnes, tamquam si eorum rex essem, mihi obtemperare omnique veneratione et honore me prosequi praecipiens. Quorum gratia ampliores tibi, quam pro salute et incolumitate mea abs te conservata, gratias ago. Tum siquidem abs te servatus, omnino tandem aliquando hac luce defungar: honor autem, quo me cohonestasti, etiam post fata manens, per ora posteriorum volitabit. Neque vero te tantum his de causis, sed et coniugem tuam iure laudibus celebrarim, quae tuorum erga me beneficiorum causa praecipua fuit. Ipsa enim consilium dedit, ipsa tibi aliisque proceribus persuasit, ne quid sordidius committeretis, neve praemium aliquod exspectantes, sed gratis prorsus, et laudi vobis studium in me vestrum ducentes, benefici essetis, hoc unum in lucris maximis deputantes, iusta et honesta consecrari. Principes porro tui omnes et milites, non tantum quia tu ita velles itaque mandares, sed sponte et voluntate libera humanitatem candoremque eximium adversus me declararunt. Pro quibus et ipse gratias debeo, et quorum aures vel sero ea narratio tetigerit, illos praedicabunt. Quid

ἀμνήμων ἐγὼ γεγενημένος, ἔξ οὐδεμιᾶς αἰτίας εἰλόμην πο- A. C. 1350
 λεμῆν καὶ κακοῖς ἀμείβεσθαι τοὺς ἐνήργητότας; πάντων
 μεντῶν εἴη ἀποπώτατον, γλώττη μὲν οὕτως εἰδέναι χάριν τοῖς
 εὐπεποιηκόσι, καὶ μὴ συγκρούπειν αἰρεῖσθαι τὰγαθὰ, ἔργοις
 5 δὲ ἀχαριστεῖν καὶ ἑαυτῷ φαίνεσθαι ἐναντιώτατον, ὃς οὐδὲ
 πρὸς τοὺς πολλὰ προσκεκρονκότας καὶ μεγάλων γεγενημέ- B
 νους αἰτίους συμφορῶν τοιαύτην οὐδέποτε γνώμην ὄφθην
 ἔχων. ἀλλὰ καὶ τῆς τοιαύτης διαφορᾶς καὶ τοῦ κεκινήμενου
 πρὸς ἡμᾶς νυνὶ πολέμου αὐτοὶ τὰς αἰτίας ἔξαρχῆς καὶ
 10 ἄχρι νῦν παρέσχεσθε, καὶ τοῦτο πειράσομαι ποιεῖν ἐκ τῶν
 πραγμάτων ἐναργές. ὥς γὰρ διατρίβοντί μοι παρ' ὑμῶν ἐδό-
 κει σπονδὰς καὶ ὄρκους ἐπὶ συμμαχίᾳ τίθεσθαι, καὶ οὕτω
 παρέχεσθαι πειρᾶσθαι τὴν ὠφέλειαν, σὺ μὲν μισθὸν τῆς
 συμμαχίας ἦτεaris πόλεις πολλὰς καὶ χώραν τῇ Ῥωμαίων προσ-
 15 ἤκουσαν ἡγεμονία, ἐγὼ δὲ οὐδ' ἐνὸς τῶν φανλοτάτων τι-
 νὸς φρουρίου παρεχώρουν, ἀλλ' ἠξίουον προῖκα βοηθεῖν. οὐ
 γὰρ ὑμῶν εἶναι μόνον ἀγεννὲς καὶ ἀνελευθέρον καὶ ἀδοξίαν
 προστριβόμενον πολλήν, μὴ διὰ φιλοτιμίαν καὶ φιλίαν, ἀλλὰ C
 μισθῷ δουλεύειν, ἀλλὰ καὶ ἐμοὶ τῶν πάντων ἀδυνατώτατον,
 20 διὰ τὴν ἑμαντοῦ καὶ τῶν συνόντων σωτηρίαν καταπροῖεσθαι
 Ῥωμαίους, εἰ καὶ ἀγνωμονοῦντες ἐκεῖνοι τὸν πόλεμον κεκινή-
 κασι τὸν πρὸς ἐμέ. οὐ γὰρ καταδουλοῦν, ἀλλ' ἐλευθεροῦν ἀπὸ
 τῶν πολεμίων μᾶλλον ἔξαρχῆς τε εὐθύς καὶ ἄχρι νῦν μά-

10. παρέχεσθε P.

est igitur, quod dicis, me tot meritorum immemorem sine ulla
 causa voluisse bello te lacessere, tam male respondentem tuis be-
 nefactis? Atqui longe foret absurdissimum, lingua quidem sic pro-
 lixe gratias agere bene merentibus, nec tacita velle habere merita,
 re autem ingratum esse, viderique sibi maxime contrarium: quem
 neque in illos, qui me vehementer offenderant et in miseras prae-
 cipitaverant, unquam tali animo fuisse constat: sed et dissidii hu-
 ius et armorum istorum causas ab initio usque nunc ipsi praebui-
 stis, id quod rebus demonstrare contendam. Ut enim mihi apud
 vos diversanti super societate visum est foedus sancire, et sic invi-
 cem commodare conari, tu mercedem societatis multa oppida et re-
 gionem Romani principatus propriam postulabas. Ego vero nec ab-
 iectissimum quidem castellum tibi spondebam: volebamque auxi-
 lium esse gratuitum. Non enim vobis dumtaxat indignum, illibe-
 rale et pudendum esse summopere, non gloriae et amicitiae gra-
 tia, sed mercede servire, verum etiam mihi tam impossibile factu
 esse, ut nihil magis, propter meam et eorum, qui me sequerentur,
 salutem Romanos prodere, quamvis illi in me arma improbe movis-
 sent: quandoquidem non illos servitute mactare, sed ab eorum
 cervicibus hostile servitutis iugum deicere, iam inde a principio

- A. C. 1350 λιστα σπουδὴν ποιοῦμαι, εὐθύς τε ἀπεφαιρόμην, ὥς, εἰ μὲν δοκοίη, διὰ φιλίαν μόνην καὶ φιλοτιμίαν βοηθεῖν· εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' αὐτὸν γε καταπράξασθαι ἀνελεύθερον οὐδὲν, οὐδὲ προδότην φανεῖσθαι Ῥωμαίων τῶν ὁμοφύλων, ἀλλ' αἰρήσεσθαι
- D μᾶλλον αὐτὸς ἀπόλλυσθαι καὶ τέκνα καὶ οἰκείους, ἢ διὰ τὴν ἐν τῷ παρόντι χρεῖαν ἀδοξίας ἀείμνηστα μνημεῖα τοῖς εἰσέπειτα Ῥωμαίοις καταλείπειν. ἃ ἐδόκει καὶ σοὶ μετὰ γυναικὸς βουλευομένῳ καὶ τῶν ἐν τέλει δίκαιά τε εἶναι καὶ πολλὴν οἴσοντα φιλοτιμίαν ἐμοί τε ὁμοίως καὶ ὑμῖν· καὶ συνεθέμεθα τὰς σπονδὰς καὶ τοὺς ὄρκους ἐπὶ τούτοις, ὥστε φίλους ἀλλήλοις εἶναι καὶ συμμάχους διὰ βίον, καὶ βοηθεῖν ἑκάτερον ἑτέρῳ, ὥς ἂν μάλιστα ἔχοι καλούσης χρεῖας· πόλεις δὲ καὶ χώραν τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις, ὅσης μὲν αὐτὸς βασιλέως ἔτι περιόντος Ἀνδρονίκου ἢ οἱ πρόγονοι ἀφείλοντο ἐκ τῶν
- P. 785 προτέρων βασιλέων, ταύτην ἔχειν ἀσφαλῶς, καὶ μηδενά πόλεμον ἐμὲ κινεῖν περὶ αὐτῆς, κἂν δύνωμαι ἀφαιρεῖσθαι τὰς ἔτι δὲ ὑπολειπομένας ἄχρι τότε μηδενὶ τρόπῳ, μήτε τέχνῃ, μήτε μηχανῇ μηδεμιᾷ πειραῖσθαι ἀφαιρεῖσθαι, ἀλλ' ἐμοὶ τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν συγκατακτᾶσθαι ἄχρι καὶ τοῦ δυνατοῦ πολεμοῦντα τοῖς ἐμοὶ ἀνθεστηκόσι, καὶ τὰς μὲν ἀλισκομένας ἢ προσχωρούσας ἐμοῦ παρόντος, ταύτας ἔχειν ἐμὲ ἀνενδοιάστως· εἰ δὲ ποτε συμβαίῃ καὶ ἀπόντος, ἢ αὐτὸν, ἢ τῶν ὑπὸ σὲ τελούντων δυνατῶν τινα πόλιν κατασχεῖν ὑπήκοον Ῥω-

3. καταπράξασθαι M.

nervis omnibus contendo; statimque meam sententiam aperui, ut, si videretur, amicitiae tantum et honoris amplissimi causa open ferres: sin minus, me tamen nihil ab ingenuitate abhorrens commissurum, neque cives meos Romanos proditurum, sed cum liberis et propinquitate coniunctis moriturum potius, quam ob praesentem utilitatem aeterna dedecoris monumenta ad posteros Romanos relicturum. Quae tu quoque cum coniuge proceribusque consultando iusta et utrique nostrum laudem non minimam conciliatura iudicabas: foedusque percussimus et sacramenta concepimus, ut amicitiam et societatem in omni vita coleremus, alterque alterum, ut maxime posset, in tempore adiuveret. Oppida vero et regionem Romanam, quantam Andronico imperatore adhuc superstite tu ipse, aut maiores tui prioribus imperatoribus abstulissent, tantam secure teneres, nec propterea ego arma sumerem, quamvis ea possem tibi eripere. Relictas usque ad id tempus urbes nullo modo, neque arte, aut machina ulla auferre niterere: sed mihi ad recuperationem Romani principatus pro facultate contra adversarios meos dimicans navares operam. Et captas quidem aut deditas me praesente ego habcrem sine controversia: sin contingeret me absente, aut ipsum te, aut dynastarum tuorum quempiam urbem aliquam

μαίσις, ἢ προδοσίᾳ, ἢ πολιορκίᾳ, ἢ διαφθείραντα τοὺς ἔνδον A. C. 1350
 χρήμασιν ἢ τρόπῳ δὴ τινι ἑτέρῳ, πάσας ἐμοὶ ἀποδιδόναι, καὶ B
 μηδεμίαν πρόφασιν ἀρκεῖν ἐπὶ μηδεμιᾶς ἀποστερήσει, καὶ V. 628
 5 τούτων ἕξεστιν ἀπόδειξιν παρέχειν ἑναργῆ ἐκ τῶν ἐγγράφων
 ὅρκων τουτωνῶν, οὓς ἐποιήσω τότε πρὸς ἐμὲ ἐν ταῖς συνθή-
 καις, παρόντος ἀρχιεπισκόπου τοῦ σοῦ καὶ τῶν νυνὶ παρόν-
 των ἐνθάδε τουτωνῶν τῶν ὑπὸ σὲ ἐπιφανῶν. σκεψόμεθα δὴ
 οὖν, ὁπότερος ἐνέμεινε τοῖς ὅρκοις τούτοις, ἄρ' ὁ πολλὴν ἀγνω-
 10 μοσύνην καὶ ἀχαριστίαν κατηγορούμενος ἐγὼ καὶ κακὸς περὶ
 τοὺς φίλους καὶ ἀπληστίας δίκην φεύγων, ἢ σὺ ὁ τῶν ἄλ-
 λοτριῶν μηδενὸς ἐπιθυμῶν, ἀλλὰ βέβαιος περὶ τοὺς φίλους, C
 καὶ ὡσπερ πολιτείαν διὰ βίου μετιῶν τὸ μὴ συμμεταβάλλε-
 σθαι ῥαδίως τοῖς καιροῖς, μηδὲ τὰ εἰσάπαξ ἐψηφισμένα τρό-
 15 πων εὐκολίᾳ διαλύων. ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, μὴτ' εὐδοκίας
 ἐμὲ καὶ βεβαιότητος περὶ τοὺς φίλους καὶ εὐγνωμοσύνης μη-
 δὲν δεῖγμα παραλείπειν, μῆτε σὲ ἀπληστίας καὶ ἐπιτοκίας
 καὶ περὶ τοὺς φίλους ἀπιστίας. ὡς γὰρ ἐγενόμην ἐν
 Βεζήροια, καὶ τινες πολίχται προσεχώρουν περὶ αὐτὴν καὶ
 20 Θετταλία, ἐγὼ μὲν ἐκ τῶν ἐνότιων ἐπειρώμην αὐξῆν τὴν
 ἀρχὴν, καὶ στρατιὰν ἠθροικῶς ὄσσην μάλιστα ἕξῃν, ἔχων καὶ
 Γερμανοὺς τοὺς παρὰ σοῦ, ἤκον εἰς Θεσσαλονίκην ὑπὸ τῶν D
 φίλων κεκλημένος· σὺ δὲ αὐτίκα ἐπεβούλευες μηδεμίαν αἰ-
 τίαν; μηδὲ πρόφασιν πρὸς τὸν πόλεμον παρασχομένη; καὶ
 τοῖς τε Θεσσαλονικεῦσι συνεβούλευες ἐπεξιέναι, καὶ Γερμα-

13. ὁμοίως M. mg. pro ῥαδίως.

Romanorum aut proditione, aut obsidione, aut corruptis largitione
 civibus, aut alia quadam ratione occupare, mihi restitueretur, nul-
 lusque obtentus ad ullum auferendi modum sufficeret. Atque istuc
 probare evidenter licet ex iuramentis in tabulas relatis, quibus tunc
 foedus inter nos ictum sanxisti, praesentibus archiepiscopo tuo et
 iis, qui nunc coram adsunt, principibus tuis. Consideremus itaque,
 uter iuramenta ista servarit, egone, quem tu tantae improbitatis
 et tam ingratae voluntatis atque sceleris in amicos et insatiabilis
 cuiusdam cupiditatis accusas, an tu, qui scilicet alienum nihil con-
 cupiscis, sed amicitiam constanter colis, et quasi quoddam vitae
 institutum tenes, ut non facile cum tempore commuteris, neque se-
 mel decreta per levitatem retractes. Equidem mihi videor nullum
 religionis, constantiae, aequitatis munus erga amicos praetermisisse,
 neque avaritiae meae, periurii et infidelitatis in eosdem ullum ar-
 gumentum exstat. Cum enim Berrhoeae versarer, urbesque finitimae
 quaedam ad me desciscerent, ego quidem, ut res ferebat, augere
 imperium conabar, et collectis quantas poteram copiis, habens et
 Germanos abs te mihi missos, Thessalonicam amicorum accersitu
 veni. Tu mox, nulla causa, nulla occasione a me praebita, mihi in-

A. C. 1350 τοὺς τοὺς σουὺς ἀνεκαλοῦ ἀπ' αὐτῆς τῆς παρατάξεως σχεδόν· ἂ εἰ μὴ πολεμιοτάτου, εἰ μὴ σύ γε, ἀλλ' οἱ παρόντες ἄπαντες ἔροῦσι. ἀναστρέφοντι δὲ ἐκεῖθεν στρατιὰν ἔπεμψας ἐπὶ τὸν Ἀξιὸν κωλύουσαν πρὸς τὸν πόρον, καὶ μονονουχὶ τοῖς πολεμίοις αὐτοχειρίᾳ παρεδίδους· ἐς τοσαύτην γὰρ κατέστησας ἀνάγκην, ὥστ' εἰ μὴ θεὸς ἄνωθεν ἑπερέσχε χεῖρα πρὸς τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ, ἀπωλόμεθ' ἂν πάντες ἀκλεῶς ὑπὸ

P. 786 τῶν περιχυθέντων ὁμοῦ Ῥωμαίων καὶ βαρβάρων. οὕτω τοὺς ὄρκους διετήρησας ἀκριβῶς, καὶ ταῦτα οὐ πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου γεγραμμένους. οὐ μὴν ἠρέεσθης ἀφανῶς ἐπιβουλεύειν μόνον, ἀλλ' Ἀποκαύκου τοῖς κόμποις καὶ τοῖς πλάσμασι πεισθεὶς, χρήματά τε, ὡς ἐλέγετο, παρ' ἐκείνου εἰληφῶς, πολέμιον ἐμὲ ἐψηφίσω φανερῶς, ὃν ἐν τοῖς ὄρκοις γράφεις διὰ βίου σύμμαχον καὶ φίλον ἔξειν οὐδ' αὐτὸς ἂν, οἶμαι, φαίης εὐδοκῶν. καὶ γράμματα ἔπεμψες ἐμοὶ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν συμμαχίαν φανερῶς ἀπαγορεύοντα καὶ πόλεμον καταγγέλλοντα ἀκήρυκτον· ἂ καὶ νῦν ἔξεστιν ὄρῳ εἰς δεῦρο διαβωθέντα παρ' ἐμοί. καὶ ἔξ ἐκείνου οὐ διέλιπες φανερῶς τε πολεμῶν καὶ ἀφανῶς ἐπιβουλεύων. ἐμοὶ τε γὰρ εἰς Διδυμότειχον ἐπανήκοντι μετὰ Ἀμοῦρ, ἐπεὶ ἐκεῖνος ἦν εἰς τὴν Ἀσίαν, τὴν ὑπόσχεσιν Ἀποκαύκῳ ἐκπληρῶν, τὸ κράτιστον τῆς στρατιᾶς ἔχων ἐπεστράτευες, καὶ προῆλθες ἄχρι Μυγδονίας φανερῶς ἐπιὼν ἐμοί. Περσῶν δὲ πεζῶν περιτυχόν-

6. ὥστε μὴ P. 10. ἠρέεσθη P.

sidiatus, Thessalonicensibus, ut in me irent, auctor fuisti, Germanosque tuos ex ipsa propemodum acie revocasti. Quae profecto importunissimi hostis esse, si tu non dicas, at dicent quotquot hic adstant. Me autem inde revertentem manum ad Axium flumen transitu me prohibituram misisti, et tantum non tua ipse manu hostibus me tradidisti. Eo enim necessitatis adegisti, ut, nisi Deus desuper manum suam ad flumen traiciendum extendisset, a circumfusus simul Romanis atque barbaris nulla cum nostra gloria delendi fuerimus: tam praeclare tu iusiurandum, idque in litteras nuper relatum, praestitisti. Nec clandestinis insidiis contentus, etiam Apocauchi, hominis ventosi, figmentis credens, et pecunia ab illo, ut aiebant, accepta, hostem me palam declarasti, quem in iurciurando socium semper atque amicum habiturum te scribis. Haec qui faciat, nec tu eum, opinor, iuratis stare affirmaveris. Insuper litteras mittebas, quibus pacem et amicitiam aperte renuntiabas, et bellum non ante, pro more, indictum denuntiabas: quas et in hunc usque diem a me servatas videre licet. Ex illo me et manifestis armis, et occultis insidiis petere non cessasti. Nam et Didymotichum cum Amurio reversum, postquam ille in Asiam renavigavit, ut Apocaucho promissa faceres, robur exercitus in me duxisti, et usque Mygdo-

των, ὧν τὰς ναῦς αἱ Λατινικαὶ ἐνέπρησαν τριήρεις, καὶ πολ- A.C. 1350
 λὰ τῆ στρατιᾷ λυμνηναμένων, ἣν ἔπεμπεν ἐπ' αὐτοὺς, ἀνε-
 χώρεις καὶ αὐτὸς εἰς τὴν οἰκίαν πληγείς ἀπροσδοκῆτως. καὶ
 Μανουὴλ δεσπότην τὸν υἱὸν ἐπὶ τῆς Βεῤῥοῖας τὴν ἀρχὴν
 5 καὶ τῶν ἄλλων πολιχνίων καταλελειμμένον ὑπ' ἐμοῦ φανερώς C
 τε ἐπολιόρχεις πέμπων στρατιάν, καὶ τοὺς ἔνδον οὐκ ἡμέλεις
 διαφθείρων χρήμασιν, ἄχρῃς οὗ πείσας ἐκείνη δυσνοεῖν, ἐκεῖ-
 νον μὲν ἐξήλασας εἰς Θετταλίαν, αὐτὸς δὲ τὴν πόλιν εἶχες.
 καὶ Φεράς ὁμοίως ἐπὶ συχνὸν πολιορκήσας χρόνον, ἐμοῦ δεο-
 10 μένον καὶ τῶν ὄρκων ἀναμιμνήσκοντος, ἐπεὶ μὴ ταῖς πόλε-
 σιν εἶχον ἐπιδημεῖν ὑπὸ τοῦ ἐμφυλίου κατεχόμενος πολέμου,
 οὐδένα λόγον ἐποιοῦ, ἀλλ' ἐνδεία πείσας καὶ συχνῆ πολιορ- V. 629
 κία, τέλος ἔπεισας προσχωρεῖν, κάκει τοὺς δυνατωτέρους
 διαφθείρας χρήμασι. καὶ μετὰ τοῦτο Θετταλία καὶ Ἀκαρ-
 15 νανία ἐπεστράτευσας Ῥωμαίοις οὔσαις ὑπηκόοις, πλῆθος πε-
 ζῶν τε καὶ ἰππέων ἄγων, καὶ τὴν μνημονευομένην ἐκείνην
 φθορὰν εἰργάσω, ὑφ' ἧς εἰς τοσαύτην ἀνάγκην Ἀκαρνᾶνες D
 ἦλθον ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, ὡς ἔκοντι πρὸς τὰ παράλια γινόμενοι,
 προκεῖσθαι τοῖς ἀνδραποδισταῖς βαρβάροις κέρδος ἄπονον,
 20 καὶ δεῖσθαι ἐφ' ἑτέραν γῆν μετενεχθέντας δουλεύειν μᾶλλον
 διὰ βίου, ἢ ἐν τῷ αὐτίκα διαφθεῖρεσθαι ὑπὸ λιμοῦ. ὕστερον
 δὲ Ἀγγέλον τοῦ ἐμοῦ τετελευτηκότος ἀνεψιοῦ, ὃς ἦρχεν ὑπ'
 ἐμοῦ πεμφθεὶς, ἀρπάσας τὰς ἐπαρχίας ἔχεις· καὶ πρὸς τού-

3. αὐτοῦς P.

niam palam hostis meus tetendisti. Persis autem peditibus occur-
 rentibus, quorum naves Latinae triremes incenderant, et egregie
 attrito ab eis exercitu, quem contra ipsos mittebas, ipse quoque
 improvisa re percussus, in tuam provinciam rediisti: et Manuelem
 despotam, quem ego Berrhoeae oppidulorumque alio-
 rum praefectum reliqueram, palam obsedisti: nec cives pecunia de-
 pravare omisisti, donec illis exosum in Thessaliam expulisti. Tu
 vero urbem occupabas, et Pheras similiter longo tempore obsidens,
 cum te orare iuramentique commonefacere, quandoquidem ci-
 vili bello distentus, ad urbes illas accedere non poteram, auris dis-
 cerpenda mea verba tradebas, et egestate illos obsessioneque assi-
 dua premens, postremo etiam ibi civibus primariis pecunia trans-
 versim actis, urbem ad te allexisti: et postmodum magno equitum
 peditumque numero Thessaliam et Acarnaniam, Romanorum provin-
 cias, invasisti, ac memorabilem illam calamitatem invexisti, ut Acar-
 nanes ob intolerandam famem ad maritimas oras sponte profecti,
 barbaris plagiariis lucrum se gratuitum prostituerent, obscrautes in
 alias terras transferri, ibique servire tota vita potius, quam prac-
 senti inedia contabescere. Postea Augelo, consobrino meo, demortuo,
 quem ego praetorem eo miseram, tu provincias tibi viudicasti et

A. C. 1350 τοις ἑτέρας πόλεις τῆς Μακεδονίας οὐκ ὀλίγας, αἱ ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἦσαν, ὅτε πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν ἐγίνοντο οἱ ὄρκιοι. πότερον οὖν ταῦτα φιλοῦντος καὶ εὐορχοῦντος καὶ μισοῦντος τὴν ἀπληστίαν καὶ τὴν ἀρπαγὴν, ἢ τοῦναντίον ἄπαν;

P. 787 ἀλλ' οὐ τὰ ἡμέτερα τοιαῦτα, ἀλλὰ καὶ Ἄμοιρον ἐνταῦθα πρὸς 5
ἐμὴν ἐπικουρίαν γενομένον, τετρακισχιλίους ἐπὶ δισμυρίοις
ἀγοντος βαρβάρους, οἳ τὴν σὴν ἡγεμονίαν πᾶσαν ἀνατρέπειν
ἦσαν δυνατοί, αὐτὸς ἐποιησάμην πᾶσαν πρόνοιαν, μηδὲν τὴν
ὑπὸ σὲ ζημιωθῆναι χόρον, καίτοι πρόφασιν εὐπρόσωπον
ἔχων τοῦ πολέμου τὰς προτέρας ἐπιβουλὰς καὶ τὸ φανερώς 10
ἐκπεπολεμῶσθαι καὶ ἔργοις καὶ τούτοις δὴ τοῖς παρὰ σοῦ
πεμφθεῖσι γραμμασίαι ἐπὶ ἀπαγορεύσει τῆς εἰρήνης καὶ τῶν
ὄρκων, μάλιστα καὶ τῶν βαρβάρων δεομένων. ἀλλ' ἄτοπον
B ἐνόμισα δεινῶς καὶ οὐδὲ ἐμοὶ προσῆκον, διὰ τὴν σὴν μικρο- 15
ψυχίαν καὶ τὴν ἀστασίαν περὶ τὰ καλὰ ἀχάριστον καὶ ἄπι-
στον φανῆναι πρὸς τοὺς φίλους, εἰ τῷ τοσοῦτων ἀγαθῶν
ὑπάρξαντι μηδεμίαν ἀποδοίην ἀμοιβῆν, ἀλλ' ἀνεκτῶν τινῶν
χάριν αἰτιῶν οἷα πολεμίῳ χρῆσαιμην διὰ βίον. καὶ μετὰ
ταῦτα πολλάκις δυνηθεὶς ἀμύνεσθαι, οὐκ ἠθέλησα, ἀλλὰ
προσβείας πέμπων, καὶ πρὶν Βυζάντιον ἐλεῖν καὶ μετὰ ταῦτα, 20
τὰ δίκαια ποιεῖν ἐδεόμην, οἷα φίλον, καὶ μὴ τοὺς ὄρκους
παραβαίνειν. σὺ δὲ τῶν μὲν δικαίων καὶ προσηκόντων ἔπρατ-

10. τῷ P.

praeterea urbes Macedoniae non paucas, quae, quando vicissim iurabamus, sub imperio Romano censebantur. Utrum igitur haec amantis et iuramenti sanctitatem custodientis habendique inexplabilem aviditatem et rapinas odientis sunt, an plane secus? A quibus vitii nos procul absumus. Quinimo cum Amurius hic ad me iuvandum cum quatuor et viginti barbarorum millibus adesset, qui universum principatum tuum concutere ac destruere poterant, cavi diligentissime, ne quid damni provincia tua pateretur, quamquam belli honestam occasionem haberem priores insidias, quodque opere ipso apertum te hostem profiterbare et hisce litteris, quas ad me misisti, pacem et iuramentum rescindebas: et id a me barbari etiam atque etiam flagitarent. Tamen absurdum nimis et personae meae indecorum duxi, propter minutum abiectumque animum tuum et in rebus honestis inconstantiam ingratum erga amicos atque infidelem videri, si qui tanta in me prior bona contulisset, ei nihil rependerem, sed propter culpas quasdam tolerabiles in omni vita mea reliqua hostis loco eum ducerem. Post id tempus cum saepius ulcisci me possem, nolui, verum missis oratoribus, etiam ante captum Byzantium, ut tandem amici officium sequerere, neve iuramenta violares, rogavi. At tu quid ius fasque postularent,

τες οὐδὲν, λόγοις δὲ ἀπατηλοῖς καὶ περιέργοις παράγειν ἐπει- A. C. 1350
 ρῶ. ἐγὼ δὲ καίτοι σαφέστατα εἰδὼς, ὡς ἀπατῶμαι, οὐκ C
 ἀντίκα ἐπεστράτευον, ἀλλ' ἐπειρώμην αἰεὶ, μὴ αὐτὸς ὑπὸ μι-
 κροψυχίας ὠρμημένος πρὸς τὸν κατὰ σοῦ πόλεμον φανῆναι.
 5 ἐπεὶ δὲ ἐώρων ἀνήνυτα πονῶν, καὶ μὴ μεγαλοψυχίαν ἤδη
 καὶ εὐγνωμοσύνην, ἀλλ' ἀμέλειαν τῶν ὁμοφύλων καὶ προδο-
 σίαν οὐσαν τὴν μέλλῃσιν σχεδόν, οὐδ' οὕτως ἐπὶ τὴν σοὶ προσ-
 ῆκουσαν ἤκω γῆν, ἀλλὰ τὰς ἀφηρημένας πόλεις ἀνασώζε-
 σθαι πειρῶμαι, ἔφ' αἷς αὐτὸς ἀδικίαν καὶ πλεονεξίαν ἐγκα-
 10 λείψ, παραπλήσιον ποιῶν τῇ παροιμίᾳ, ἣ φησι προσεγκαλεῖν
 τοὺς φῶρας, καὶ ὥσπερ τι τῶν δικαίων προβαλλόμενος, ἀπλη- D
 στίαν ὀνειδίξεις, ὅτι τὸ πλεῖστον τῆς ἀρχῆς Ῥωμαίων ἔχων
 αὐτὸς, σοὶ τοῦ ἐλάττονος οὐ βούλομαι παραχωρεῖν. τοῦτο
 δὲ, ὧ βέλτιστε, οὐδὲ ὀλίγου δεῖ τοῦ λόγον ἔχειν πρὸς τὸ εἶ-
 15 ναι εὐπρέπες καὶ δίκαιον. σὺ γὰρ δὴ τὴν Μυσῶν ἀρχὴν, ἣ
 Παιόνων, ἣ τινῶν ἄλλων διειλόμεθα, ἣ προσῆκεν οὐδ' ἑτέ-
 ρῳ, ἀλλὰ τῆς ἐμοὶ προσηκούσης Ῥωμαίων ἡγεμονίας οὐκ ὀλί-
 γον μέρος ἀφελόμενος, καὶ χάριν ἀξιοῖς εἰδέναί περὶ τοῦ
 ὑπολειφθέντος. ἐγὼ δ' ὅτι μὲν καὶ πρὶν εἰς τοῦτο ἦκειν σχή-
 20 ματος Ῥωμαίων ἥρχον, ἀποφαίνειν οὐκ ἀνάγκη, πάντων σα- V. 631
 φέστατα εἰδόντων. πλὴν ἀλλ' εἰ καὶ ἀφανεία πολλῇ τὸ πρό-
 τερον συζῶν, ἀθρόον ἐρωώμην Ῥωμαίων βασιλεύς, οὕτως ἂν P. 788
 ἤξιόν τῶν προβεβασιλευκότων ἔχειν τὴν ἀρχὴν, ὥσπερ τινὰ

non curabas: sermonibusque fallacibus et curiosis circumscribere
 me attentabas. Ego, tametsi id nossem planissime, non statim in
 te arma movi, sed enitebar semper, ne timiditate quadam ad bellum
 tibi inferendum prosiluisse existimarer. Cum cernerem autem, in-
 cassum me laborare, cunctationemque meam non magnitudinem ani-
 mi et aequitatem, sed morum civilium neglectum ac propemo-
 dum proditorem esse, ne sic quidem in provinciam tuam irruī,
 sed ademptas urbes nitor recipere, quarum causa tu me avaritiae
 iniquitatisque insimulas: tale quiddam faciens, quale est in prover-
 bio: „Fures insuper accusant:” et cupiditatem quasi merito mihi
 obiectas, quod, cum ipse amplissimam Romani imperii partem obti-
 neam, tibi minorem invidiam. Atqui, bone vir, hoc iustum et
 decorum esse, difficulter probaveris. Non enim sane Moesorum aut
 Paeonum aliorumve regnum, quod neutrius erat, divisimus, sed
 cum tu de Romano imperio, cuius penes me ius et auctoritas est,
 non exiguam portionem detraxeris, adhuc de reliqua tibi gratias
 agi postulas. Me vero etiam ante hunc habitum, quem gesto, Ro-
 manis imperasse, docere nihil attinet, quando id omnibus notissi-
 mum est. At enim etsi antea in tenebris vivens, repente imperator
 prodiissem, tamen sic me in antecedentium imperatorum principa-

A. C. 1350 πατροῦν κληῖρον, καὶ παντί τῳ δίκαιος ἂν ᾦν, οὐ περὶ τοσοῦτων μόνον, ὅσων ἀπεστέρησας αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ περὶ ἐλαττόνων καὶ τῶν τυχόντων ἀμφισβητεῖν καὶ πόλεμον κινεῖν, εἰ μὴ ἐβούλετο τὰ δίκαια ποιεῖν. ἐμοὶ δὲ οὐ τοῦτο μόνον πρόσ-
 εστι δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ οἱ ὄρκοι, οὓς αὐτὸς ἐποιήσω πρὸς 5
 ἐμὲ, καίτοι μηδέπω τὴν ἡγεμονίαν πᾶσαν ἔχοντα Ῥωμαίων. ἄτοπον γὰρ τότε μὲν μήτε τὴν περισχοῦσαν δυσπραγίαν, μήτε τὸ Ῥωμαίους ἐμοὶ τοσοῦτον ἐκπέπολεμῶσθαι, μήθ' ὅτι πρὸς τὴν σὴν ἐπικουρίαν ἀφεώρων, ὥστε δυνησέσθαι τῶν
 Β ἄλλων εἶναι κύριος, μήτ' ἄλλο μηδὲν τῶν φαινομένων τότε 10
 δυσχερῶν, σοὶ πείσαι τῶν Ῥωμαίους ὑπηκόων πόλεων παρακεχωρηκένας, ἀλλ' αἰρεῖσθαι μᾶλλον ἀποθνήσκειν, ἢ τι πράττειν ἀγεννές, σὲ δὲ μᾶλλον τὰς Ῥωμαίους ὑπηκόους πόλεις ἐμοὶ πείσαι ψηφίσασθαι προσήκειν νυνὶ δ' ὅτε τῆς ἀρχῆς ἀπάσης κύριος αὐτὸς κατέστην καὶ δύναμιν ἀνακαλεῖ- 15
 σθαι τὰ ἀφρηημένα ἔχω, ἢ φρονήσῃν οὕτω δοῦλα, ὥσθ' ἔκοντὲ παραχωρεῖν τῶν πόλεων, ἢ σὲ λόγον οἶεσθαι λέγειν ἔχοντα τοιαῦτα ἀξιοῦντα. ὡς μὲν οὖν οὐκ ἀδικῶν, οὐδὲ ἐπιπορῶν αὐτὸς οὔτε πρότερον φαίνομαι, οὔτε νῦν, ἐκ τῶν
 C εἰρημένων πᾶσιν εἶναι οἴομαι καταφανές. εἰ μὲν οὖν, εἰ καὶ 20
 μὴ πρότερον, ἀλλὰ νῦν γοῦν τὰ δίκαια ποιεῖν ἐθέλεις καὶ αὐτὸς, καὶ Ἀκαρνανίαν ἀποδιδόναι καὶ Θετταλίαν καὶ τὰς ἄλλας, ἃς ἔχεις, τῆς Μακεδονίας πόλεις, τῆς προτέρας ἀδικίας

4. ποιεῖν P.

tum, quemadmodum in hereditatem quamdam paternam, successisse arbitrarer, totisque viribus debere et verissime posse non solum de iis, quae tu avellisti, sed de minoribus quoque et parvi momenti cum quovis contendere, illumque, ni iustitiae munus praestare velit, bello aggredi. Non solum autem hoc firmamento causa mea nititur, sed iuramento insuper, quo te mihi, et quidem nondum totius Romanorum imperii compoti, obstrinxisti. Parum enim consentaneum esset, tum neque circumstantes me undique casus, neque Romanorum tantum in me odium, neque quod opem tuam implorabam, quo aliorum dominus evaderem, neque aliud quippiam eorum, quae tunc adversa nobis videbantur, mihi persuasisse, ut urbibus Romanis tibi cederem, sed mori praeoptasse, quam indignum quidquam admittere, et te potius permovisse, ut Romanorum civitates mihi deberi decerneres: nunc quando totum in manu habeo imperium, et ea sum potentia, ut ablata recuperare queam, aut ita summisso ac servili esse animo, ut urbes tibi volens relinquam, aut putare, te istuc postulantiem rationi convenienter loqui. Me igitur nec iniurium, nec periarum vel ante fuisse, vel modo esse, ex dictis patere omnibus opinor. Quare si vel nunc servire iustitiae et acquitati est animus et Acarnaniam, Thessaliam at-

ὀλίγον ποιήσομαι τὸν λόγον, τῆς φιλίας ἀμειβόμενος καὶ τῆς A. C. 1359
 φιλοτιμίας, ἧς ἤνικα ἐδεόμην ἐπεδείξω, καὶ τὰς προτέρας
 ἀναγεωσάμενος σπονδὰς καὶ τοὺς ὄρκους, αὐθις σύμμαχον
 καὶ φίλον ἔξω, καὶ πειράσομαι ἐμαντὸν ἀποδεικνύναι αὐθις
 5 ἔξαρχῆς ἄξιον τῆς παρὰ σοῦ φιλοτιμίας καὶ σπονδῆς. εἰ δ'
 αὐθις οὐδὲν δίκαιον ποιεῖν διανοῆ, ἀλλ' ἀδικεῖν εἰσάπαξ
 ἔγνωσ καὶ ἐπιρκεῖν, ἐγὼ μὲν τῶν προσηκόντων τῇ Ῥωμαίων D
 βασιλείᾳ οὐδενὸς παραχωρήσω, θεὸν δὲ μαρτυράμενος τὸν
 ἔφορον τῶν ὄρκων, καὶ ἀνθρώπους, οἳ τότε τε παρῆσαν ἐν
 10 τοῖς ὄρκοις καὶ νῦν πάρεσιν, ἐμοῦ τὰ δίκαια προκαλουμέ-
 νου καὶ καταλύειν τὸν πόλεμον ἐθέλοντος, ἂν μὴ τυγχάνω
 τῶν δικαίων, πειράσομαι τοῖς ὄπλοις τὴν τε οὖσαν διασώ-
 ζειν, καὶ τὴν ἀφηρημένην ἀρχὴν ἀνακαλεῖσθαι· ἦν δέ τινα
 συμβαίῃη δυσχερῆ διὰ τὸν πόλεμον, μὴ ἐμοὶ τὴν αἰτίαν,
 15 ἀλλὰ σαντῶ τῶν γινομένων μὴ εὖορκα ποιεῖν προσλογίζε-
 σθαι ἐθέλοντι."

καί. Τοιαῦτα μὲν Καντακουζηνὸς ὁ βασιλεὺς ἐφ' οἷς P. 789
 ἐγκαλεῖν ὁ Κράλης ἐπεχείρει, ἀπεκρίνατο· ὁ Κράλης δὲ ἀν-
 τεπεῖν οὐκ ἔχων πρὸς οὐδὲν, (συνῆδει γὰρ αὐτῶ καὶ ἀδι- V. 631
 20 κίαν καὶ παρὰβασιν τῶν ὄρκων,) ὀλίγον μὲν ἐπέσχε σιωπή-
 σαι· ἔπειτα ἐδεῖτο βασιλέως, τῶν ἄλλων ἀποστάντας μόνου
 διαλέγεσθαι ἐφ' ἑαυτοὺς περὶ τῶν διαφορῶν. ἐπεὶ δὲ ἐπεί- B
 θετο ὁ βασιλεὺς καὶ ἀφίσταντο τῶν ἄλλων, ἐπιρκεῖν μὲν ὁ
 Κράλης ὠμολόγει καὶ παρασπονδεῖν, τὰς Ῥωμαίων κατέχων

11. μὴ om. P.

20. μὲν om. P.

que urbes, quas habes in Macedonia, restituere, praeteritas iniurias
 haud in magno ponam discrimine: quando cas amore et honore
 mihi temporibus meis exhibito compensas, instauratoque foedere et
 sacramento, de integro ut amicum et socium te amplectar, rur-
 sumque studio atque observantia tua dignum me ab initio osten-
 dam. Sin autem ius fasque contemnis, et iniuriam inferre ac
 peierare imbibisti, ego de Romano imperio nihil dimittam: Deum
 vero iurisiurandi praesidem, et homines, qui tunc aderant, cum
 iuraretur, et nunc adsunt, dum ad aequitatem provoco et bello
 supersedere cupio, Deum, inquam, hominesque testor, nisi ius
 meum consequar, me armis et quae habeo conservare, et quae
 ablata sunt recipere conaturum. Quodsi inde evenerint, quae tu mi-
 nime velles, ne mihi, sed tibi irascere, qui iuratis manere nolueris."

21. Haec imperatoris ad Crales criminationem responsio fuit: cui
 cum ille opponere nihil posset, (quippe quem iniuriarum atque
 perfidiae conscientia stimularet,) paulum conticuit. Deinde impera-
 torem rogavit, uti secedentes de controversia sua sine arbitris col-
 loquerentur. Annuit, secedunt. Ibi tum Crales confiteri, se fidem

A. C. 1350 πόλεις, οὐκ ἐβούλετο δὲ ἀποδιδόναι, ἀλλ' ἔδειτο βασιλέως τῶν εἰς αὐτὸν γεγενημένων ἀπομνημονεύοντα, ταύτην τὴν χάριν καταθέσθαι, τὸ ἔχοντας ἐκάτερον, ἃ ἔχουσιν ἐν τῷ παρόντι, τίθεσθαι σπονδάς. βασιλέως δὲ οὐδὲ τῶν φανλοτάτων οὐδενὸς παραχωροῦντος, διελύθησαν ἀσύμβατοι. καὶ 5 Κράλης μὲν εἰς τὸ στρατόπεδον, βασιλεὺς δὲ εἰς τὴν πόλιν ἐπανῆλθον, εἰς τὴν ὑστεραίαν αὐτῆς επαγγελάμενοι ἀλλήλοισι συντηχεῖν. καὶ ἐς τὴν ὑστεραίαν συνελθόντες, λόγους ἐποιοῦντο περὶ τῶν ὁμοίων, καὶ οὔτε βασιλεὺς περὶ τῶν κατεχομένων ἐνεδίδου πόλεων, οὔθ' ὁ Κράλης ὑπέμενε ἀφίστασθαι. καίτοι γε ἔλεγε Κράλης, ἐς τοσοῦτον δέους πρὸς βασιλέα καθεστάναι, ὡς καὶ ἐν ὀνείροις εἴ ποτε ὄρᾳ συμβαίῃ, τοῦ ὕπνου ἀφίστασθαι αὐτίκα, καὶ πρὶν ληφθῆναι ὕπνῳ, ἄϋπνον διανυκτερεύειν, εἰ λογίζοιτο περὶ ἐκείνου, ὅπως χρὴ πολεμεῖν, ἐν ἀπόροις ὑπὸ δέους καθεστῶς. οὐ μὴν οὐδὲ 15 πρὸς τοὺς ἔξω τὸ πάθος ἀπεκρύπτετο, ἀλλ' ἀναφανδὸν καὶ πρὸς Τριβαλοὺς καὶ Ῥωμαίους τοὺς συνόντας μηδένα ἀνθρώπων ἔλεγε διὰ βίου, μήτε πρότερον, μήθ' ὕστερον ὥσπερ D Καντακουζηνὸν τὸν βασιλέα ἐκπεπληχθαι καὶ δεδοικέναι. καὶ ἐν τῇ συνοσίᾳ δὲ ἐκείνῃ, ἐρομένου βασιλέως, ὅτιοι χάριν τοσαύτην ὑπομείνειεν αἰσχύνῃ τοῖς τῆς Βενετίας βουλευταῖς συγκαταλέξας ἑαυτὸν, μείζονα καὶ περιφανεστέρων συμπάντων ἐκείνων ἔχων αὐτὸς ἀρχὴν, διὰ τὸν ἐκείνου φό-

parum sanctam habuisse, contraque foedus Romanorum oppida occupasse: nec tamen ad reddendum propendere, sed orare, collata in se beneficia apud animum recoleret, et hanc sibi gratiam persolveret, ut, ambobus retinentibus quod haberent, ita demum foedus ferirent. Cum nihil vel minimum concederetur, re imperfecta, Crales in castra, imperator in urbem rediit. Postridie denuo, ut inter se polliciti erant, conveniunt, eademque iterantur, et neque imperator de repetitione urbium occupatarum quidquam remittere, neque Crales eas reddere, quanquam diceret, tantum se timorem imperatoris concepissee, ut etiam si per somnium cum videret, statim expergisceretur, et, si de bello cum eo gerendo cogitaret, antequam somno consopiretur, prae metu anxio noctem insomnia traducere. Neque vero morbum celabat suum: quin palam apud Romanos et Triballos narrabat, se in omni ante acta vita nullum perinde mortalem, ut Cantacuzenum, timuisse horruiisque. Et in illa congressione quaerente imperatore, quid ita tandem dedecus tantum concevisset, dum in senatum Venetorum se allegisset, qui maius et illustrius, quam ipsi, imperium haberet, respondit, eius metu adactum id fecisse: et adiecit, nihil mirum, quod se huc demisisset: mirum magis, non vilius atque despectius aliquid ausum.

βον, ἀπεκρίνατο καὶ προσετίθει, μηδὲν εἶναι θαναστὸν, A. C. 1350
 εἰ τοιαῦτα ὑπομείνεις. τούναντίον μὲν οὖν, ὅτι μὴ καὶ πρὸς
 τι χεῖρον καὶ πολλῶ φανλότερον ἐξετράπη καίπερ δὲ οὕτω
 δέους ἔχων, καὶ οὐδὲ πρὸς πάντας αἰσχυνόμενος ὁμολογεῖν,
 5 ὅμως ἀφίστασθαι τῶν πόλεων οὐκ ἤθελεν, ἀλλ' ἐδεῖτο μόνον
 βασιλέως χωρεῖν πρὸς τὰς συμβάσεις Βέρροϊαν μόνην ἔχον-
 τα καὶ Ἐδεσσαν καὶ τὰ ἄλλα φρούρια καὶ τὰς πολίχνας, ὅσαι P. 790
 προσεχώρησαν. ἰσχυρίζετο δὲ καὶ ὄρκους τοῖς λόγοις προστι-
 θεῖς, ὡς οὐ πλεονεξίας μᾶλλον ἢ αἰσχύνης ἔνεκα τῶν πόλεων
 6 ἀντιποιοῖτο. αἰσχύνεσθαι γὰρ οὐ τοὺς οἰκείους μόνον, ἀλλὰ
 καὶ τοὺς ἄλλους ὅπουδήποτε δυνάστας, εἰ φαίνοιτο τοσοῦτον
 ἠττημένος πρὸς τὸν βασιλέως φόβον, ὥστε τοσοῦτων πόλεων
 ἀμαχεὶ παραχωρεῖν, ἅς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον κτώμενος, χρη-
 ματὰ τε ἀναλώκει πλεῖστα, καὶ τοσοῦτους πόνους καὶ κινδύ-
 5 νους ὑπομεμενήκει μετὰ τῆς στρατιᾶς. βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ
 ἑώρα ἀσυμβάτως ἔχοντα, „τὴν μὲν ἐμὴν” εἶπε „πρὸς σὲ εὐ-
 γνωμοσύνην, καὶ ὡς οὐδὲν τῶν φίλῳ προσηκόντων οὔτε πρό- B
 τερον, οὔθ' ὕστερον ἐνέλιπον, καὶ ὁ παρελθὼν μὲν χρόνος,
 οὐκ ἦκιστα δὲ καὶ ὁ νυνὶ παρὼν ἀξιοχρεως συμμαρτυρεῖν.
 6 σοῦ δὲ μηδὲν ἐθέλοντος τῶν δικαίων ποιεῖν καὶ προσηκόντων,
 ἀνάγκη πρὸς τὸν πόλεμον χωρεῖν, ταῦτόν τοῖς θηρίοις πά-
 σχοντα. καὶ γὰρ ἐκεῖνα βαλλόμενα καὶ ἐλαυνόμενα ὑπὸ τῶν
 θηρευτῶν, πρῶτα μὲν φεύγουσι καὶ τὴν πρὸς ἀνθρώπους
 μάχην, ὅση δύναμις, ἐκκλίνουσιν. ἐπειδὴν δὲ εἰς ἀνάγκην
 5 καταστῶσι καὶ τὸν κίνδυνον αἰσθῶνται ἐφρονηκότες, στρεφό-

At enim cum tali timore laboraret, nec eum propalam confiteri erubesceret, nihilo minus urbes reddere detrectabat, rogabatque, uti tantum foedus iiceret, contentus Berrhoea [duntaxat et Edessa castellisque et oppidulis aliis, quae ad eum defecissent. Et iuratus affirmabat, non se urbes cupidinis potius, quam pudoris ergo, affectare: quem pudorem non apud domesticos modo, sed alios quoque ubicunque dynastas sibi incutiat, si metu imperatoris adeo percussus deiectusque videatur, ut tot oppida sine pugna deserat, quae post tantam impensam tamdiu possederit, quorumque causa cum exercitu tot labores et discrimina pertulerit. Obstinationem viri cernens imperator, „Mei quidem candoris erga te,” inquit, „et quod nullum unquam amici officium a me desiderari passus sim, cum praeteritum, tum maxime praesens tempus idoneo possunt esse testimonio. Quia nihil tibi facere allubescit, quod iustum honestumque sit, venire me ad arma oportebit, feras imitantem, quae venatorum iaculis appetitae et per silvas agitatae, primum quidem fugiunt et certamen cum hominibus quantum valent devitant; ad necessitatem autem redactae, periculoque iam proximae, se cou-

- A. C. 1350 *μενα ἀμύνονται, καὶ οὕτω μετὰ σφοδρότητος, ὡς τῆς σφε-
 Cτέρας ἀφειδεῖν παντάπασι ζωῆς. τοῦτο δὴ καὶ αὐτὸς νῦν
 ποιήσω. μάλιστα μὲν γὰρ ἐβουλόμην μὴ πόλεμον κινεῖν πρὸς*
 V. 632 *σε, ἀλλὰ φίλον καὶ σύμμαχον ἔχειν, ὥσπερ δίκαιον, καὶ τῶν
 ὑπηρογμένων ἀγαθῶν, ἧ ἂν μάλιστα δυναίμην, ἐκτίνειν ἀμοι-
 βίας. ἐπεὶ δ' αὐτὸς τῶν δικαίων ἤρῃσαι ποιεῖν οὐδὲν, οὐδὲ
 τῶν Ῥωμαίοις πόλεον ἀφίστασθαι, ἃς ἔχεις ἀδίκως κατα-
 σχῶν, ἀνάγκη καὶ αὐτὸν ἃ νομίζω συμφέρειν Ῥωμαίοις πράτ-
 τειν, καὶ μὴ περιορᾶν ἀδίκως οὕτω καταδουλωθέντας Τριβα-
 λοῖς. ἀλλὰ νῦν μὲν ἐπεὶ μὴ καὶ ἡ παρεσκευασμένη στρατιά
 ἀφῆκτο, εἰς Βυζάντιον καὶ αὐτὸς ἐπανελεύσομαι, καὶ παρα-
 Dσκευασάμενος τοῦ χειμῶνος, ἅμα ἦρι ὡς μάλιστα ἔχω μετὰ
 πολλῆς δυνάμεως καὶ μεγάλῃ τῆς παρασκευῆς ὑμῶν ἐπιστρα-
 τεύσω, γνώμην ἔχων, ὡς ἢ μαχόμενος πεσεῖσθαι, ἢ πρὸς τῷ
 Ῥωμαίους ἐλευθεροῦν καὶ αὐτὸν καὶ ὑπηκόους ἐξανδραποδί-
 ζεσθαι καὶ διασφείρειν καὶ καταδουλοῦσθαι. ἃ εἰδῶτα καὶ
 αὐτὸν ὡς ἀληθῆ, παρασκευάζεσθαι ὡς ἀμυνοῦμενον καὶ δια-
 γωνιούμενον περὶ τῶν ὅλων." Κράλης δὲ ἀκούσας βασιλέως
 οὕτως ἐμβριθῶς διειλεγμένον περὶ τοῦ πολέμου, καὶ ὄρων
 ἀμετάθετον τὴν γνώμην ἔχοντα, καὶ γενόμενος περιδεῆς, ἐδέε-
 το βασιλέως μὴ οὕτω πρὸς ὄργην ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐξάπτε-
 σθαι, ἀλλὰ λύσιν τινὰ ἐξευρίσκειν τῶν κακῶν, ὅθεν ὅτε πό-
 P. 791 *λεμος καταλυθήσεται, καὶ μηδ' αὐτὸς παντάπασι μηδὲν τῶν**

17. *διαγωνούμενον P.*

vertunt, et dum vitam suam vehementissime defendunt, ipsi vitae nullo modo parcunt. Idem sane ego nunc faciam. Nihil enim minus cupiebam, quam bello te persequi, sed, ut aequum erat, amicum et socium habere, tuisque meritis ultro mihi praestitis, quantas maximas possem, gratias referre. Quoniam tamen nihil rectum ac probum agere, neque ab urbibus, quas contra fas occupatas retines, discedere decrevisti, opus est et me aggredi, quae ex Romanorum re publica fore sentio, et excutere iugum, quod eorum cervicibus Triballi per nefas iniunxerunt. Verum nunc quidem, cum insuper conscriptae copiae nondum adsint, Byzantium revertar, instructusque hibernis mensibus, primo vere cum quam ingenti potero exercitu, magnoque apparatu in vos movebo, ea mente, ut aut proeliando occumbam, aut praeter libertatem mea opera Romanis restitutum teque populumque tuum caedibus ac servituti subiiciam. Et cum tu quoque scias, me vera loqui, ad resistendum et decertandum de summa rerum te compara." Crates, auditis tam graviter ac serio de bello dictis, cum voluntatem imperatoris immutabilem videret, admodum extimescens, precabatur, ne sic iratus ad arma ferveret: quin potius viam aliquam in his malis inveniret, qua et bello supersederetur, et ipse pro laboribus atque periculis, quae

τε πόνων καὶ τῶν κινδύνων, ὧν ὑπέμεινε τὰς πόλεις κτώμε- A. C. 1350
 νος, ἀπόναίτο. ἐπέτρεπέ τε πάντα βασιλεῖ καὶ συνετίθετο
 στέργειν πᾶν, ὅ,τι ἂν αὐτῷ δοκοίη βέλτιον καὶ λυσιτελοῦν
 ἑκατέροις. βασιλεὺς δὲ τό,τε πάντα ἔχειν ὄρων ἀπονητὶ
 5 ἀδύνατον, καὶ τό τινων ἀποστεροῦμενον ὀλίγων μὴ συγκατα-
 τίθεσθαι πρὸς τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ περὶ τῶν ὄλων διακιν-
 δυνεύειν βούλεσθαι ἀβουλίας, ἀδήλου μάλιστα τοῦ μέλλον-
 τος ὄντος, καὶ τοῦ πολέμου πολλὰς ἐν τῷ μεταξύ δυναμένου
 δέχεσθαι μεταβολὰς, ἄλλως θ' ὅτι καὶ βαρβάρους ἔμελλεν
 0 ἐπάγειν ἐνθυμούμενος, οἳ πλεῖστα καὶ Ῥωμαίους βλάπτουσιν, B
 οἷς δοκοῦσι συμμαχεῖν, καὶ τὴν ἐσομένην Τριβαλῶν φθορὰν
 καὶ τοὺς φόνους καὶ τοὺς ἀνδραποδισμοὺς, ὧν ἐκίηδετο, καί-
 τοι πολεμίων ὄντων, διὰ τὴν θρησκευίαν, τὸ μὲν ἀληθές,
 εἶπε, καὶ δίκαιον, πρὸς Κράλην, καὶ ὃ πᾶς ὁστισοῦν ἂν ἐπι-
 5 ψηφίσαιτο δικαίως διαιτῶν, οὐδὲν εἶναι ἕτερον, ἢ ἐξίστα-
 σθαι Ῥωμαίοις τῶν πόλεων τῶν τοῖς ὄρκοις περιειλημμένων.
 ἐπεὶ δ' αὐτὸν ὄρα πᾶν περιεχόμενον τῶν πόλεων, καὶ τῆς
 ζωῆς οὐ μικρὸν μέρος ἠγνούμενον ἀφαιρεθῆσεσθαι, εἰ τούτων
 ἀποστερηθεῖη, ἀδικήσειν μὲν Ῥωμαίους, πλὴν διελόμενον
 0 τὰς πόλεις, ὡς ἂν αὐτῷ δοκοίη, καὶ παραχωρήσαντα ὅσων C
 ἂν ἐθέλοι, εἰ μὲν καὶ αὐτῷ δοκοίη καὶ πείθοιτο αὐτοῦ τῇ
 ψήφῳ, τίθεσθαι εἰρήνην ἐπὶ τούτοις καὶ σπονδάς. εἰ δὲ
 μὴ βούλοιτο, ἐξείναι αὐθις πολεμεῖν τὰς πάσας ἔχοντι. καὶ
 αὐτίκα Ἀζαρνανίαν μὲν καὶ Θετταλίαν, Σέρβιάν τε καὶ
 4. τότε P. 21. καὶ ante αὐτῷ om. P.

urbibus acquirendis tolerasset, non omnino nihil reciperet: remque
 totam eius arbitrio permittebat, aequi bonique se facturum promit-
 tens, quidquid ipse utrisque melius commodiusque futurum iudi-
 casset. Imperator, intelligens et omnia citra molestiam laboremque
 haberi non posse, et paucis quibusdam privatum paci repugnare ac
 de summa iacere aleam velle dementis esse, cum futura incertissima
 sint, et anceps ac dubia fortuna belli: ad haec barbaros se in-
 troducturum cogitans, qui et Romanis, quorum videntur socii, plu-
 rimum nocent, et Triballorum futuram cladem, caedes, servitutes,
 (de quibus, quanquam hostibus, nihilominus ut Dei cultor erat sol-
 licitus,) Cralem compellens ait, veritatem et iustitiam et quod
 quilibet bonus aestimator calculo suo approbarit, nihil esse aliud,
 quam Romanis urbibus iuramento comprehensus se abdicare. Ce-
 terum quia ipsum tantopere urbibus inescatum videat et arbitran-
 tem, vitae partem non modicam cum illis amissurum, iniuriam qui-
 dem Romanis se irrogaturum, verumtamen iudicio suo urbes parti-
 turum et cessurum, quot sibi placuerit, si illi etiam videatur, et
 suae stet sententiae, pacem super his et foedus faciendum. Si re-
 cuset, licere illi, se omnes habentem de integro armis lacessere:

A. C. 1350 τὰς ἐντὸς τούτων πρὸς Θάλασσαν πολίχνας, καὶ Βέρροϊαν καὶ Ἐδεσσαν, Γυναικόκαστρον τε καὶ Μυγδοनीαν μετὰ τῶν κατακλισμένων πόλεων, καὶ τὰς περὶ Στρυμόνα κόμας ἄχρῃ τῶν Φερῶν ὄριων, καὶ Ταντεσάνου ὄρη προσαγορευόμενα, ἀπένευμε Ῥωμαίοις, Ζίχνα δὲ καὶ Φεράς καὶ Μελενίκου καὶ Στρούμβιτζαν καὶ Καστορίαν καὶ τὰς ἄλλας Μακεδονικὰς κόμας καὶ πολίχνας, αἱ τῶν εἰρημένων ὄρων ἐκτὸς ἦσαν, Κράλην ἔχειν· καὶ συμμαχίαν ἐπὶ τούτοις ποιεῖσθαι καὶ σπονδὰς, καὶ μηδὲν ἀλλήλους ἀδικεῖν. οὕτω μὲν ὁ βασιλεὺς διήρει τὰς πόλεις· καὶ ἐδόκει καὶ Κράλη καλῶς ἔχειν, καὶ συνέβησαν ἐν τούτοις, καὶ πάντες ἤδοντο, καὶ Τριβαλοὶ καὶ Ῥωμαῖοι, πρὸς τὴν εἰρήνην. ὅτε βασιλεὺς εἰστία φιλοτίμως Κράλην καὶ τοὺς συνόντας ἐπ' αὐτοῦ τοῦ τόπου, οὗ αἱ συμβάσεις ἐγεγένητο, παρόντος καὶ τοῦ νέου βασιλέως καὶ συμφιλοτιμουμένου βασιλεῖ τῷ κηδεστῇ.

P. 792 καβ. Μετὰ δὲ τὸ ἄριστον συνέθεντο, ὥστε εἰς τὴν ὑστε-
 V. 633 ραίαν βασιλέα μὲν ἐπιλέξασθαι πέντε Ῥωμαίων τῶν ἐν τέλει,
 B καὶ τούτοις ἐπιτρέψαι τὴν παράληψιν τῶν πόλεων· Κράλην δὲ ἐκ τῶν οἰκείων ἴσους παρασχεῖν, ὥστε παραδοῦναι. καὶ συνταξάμενοι ἀλλήλοις, ἐπεὶ τέλος εἶχον αἱ συμβάσεις, οὗ μὲν εἰς τὸ στρατόπεδον, οἱ βασιλεῖς δὲ εἰς τὴν πόλιν ἀπεχώρουν. ἐπελθούσης δὲ νυκτὸς, τινὲς τῶν συνόντων βασιλεῦσι κρύφα ἐλθόντες πρὸς τὸν Κράλην, συνεβούλευον τὰς

4. καὶ τὰ ντε σάλου M. mg. 6. Στρίμβ. M. 20. αἱ om. P.

et mox Acarnaniam, Thessaliam, Servia, et intra has ad mare sitas, et Berrhoeam cum Edessa, Gynaecocastrum et Mygdoniam cum instauratis oppidis, et circum Strymonem vicus usque ad terminos Pherarum, et Tantessani montes appellatos Romanis attribuit; Zichna, Pheras, Melenicum, Strombitzam, Castoriam aliosque vicos et oppidula Macedonica, quae extra dictos montes erant, Cralem retinere voluit, et super his foedus societatemque inire, et abstinere damnis mutuis. Sic imperator urbes distribuit: quae distributio etiam Crali placuit: et ita inter illos convenit: paxque confecta Triballis iuxta ac Romanis gaudio fuit. Atque eodem in loco Cralem eiusque comitatum imperator ad epulas magnificas invitavit, iunior imperatore praesente et cum socero pariter ex ea munificentia gloriam aucupante.

22. Secundum prandium pacti sunt, ut postridie imperator Romanos principes viros quinque deligeret, qui suo nomine urbes acciperent, Crales de suis totidem destinaret, qui illas pro eo traderent: finitisque conventis et salute dicta, hic ad castra, ille in urbem se retulit. Iam nox erat, cum quidam ex comitibus imperatorum clam ad Cralem adeunt hortanturque, urbes ne tradat, sed bellum ad-

πόλεις μὴ παραδιδόναι, ἀλλὰ πόλεμον αἰρεῖσθαι μᾶλλον πρὸς Δ. C. 1350
 Καντακουζηνὸν τὸν βασιλέα, ὡς βλάπτειν δυνησόμενον ὀλίγα
 ἢ οὐδέν. νῦν μὲν γὰρ ἀξιόμαχον οὐκ ἔχειν στρατιάν· ἂν
 δὲ ἐπανήκη εἰς Βυζάντιον ὡς παρασκευασόμενος, τὸν Πα- C
 λαιολόγον βασιλέα πείσειν συνθῆσεσθαι πρὸς αὐτὸν, ἢ ἂν μά-
 λιστα δοκῇ κατ' ἡδονήν, καὶ κοινῇ τὸν πόλεμον πρὸς ἐκεῖνον
 ἀνελέσθαι. ἡγεῖσθαι γὰρ αὐτοὺς οὐκ ἀνεκτὸν ἐκεῖνον ἄρχειν,
 βασιλέα τῆς πατρίδας ἀποστερήσαντα ἀρχῆς. καὶ ὁ Κραλης
 αὐτίκα ἔνθους ἦν ὑφ' ἡδονῆς, καὶ πολλὰς ὠμολόγει χάριτας
 τοῖς ἀπαγγέλασι, βασιλεῖ τε ἐπηγγέλλετο προθύμως τῷ Πα-
 λαιολόγῳ συμμαχήσειν κατὰ κηδεστοῦ τοῦ βασιλέως καὶ πᾶ-
 σαν ἐπιδειξέσθαι σπουδὴν καὶ εὐνοίαν πρὸς αὐτόν· ἅμα τε εἶπεν,
 ἐπεὶ ἡμέρα ἦν, πέμψας πρὸς βασιλέα, ἀπηγόρευε τὴν ἐπὶ τοῖς
 εἰρημένους εἰρήνην· ἀλλ' εἰ βούλοιτο τὰς ἄρτι ληφθείσας πό- D
 λεις μόνας ἔχειν, μᾶλλον δὲ καὶ ἐξ ἐκείνων ἀποδόντα, οὕτω
 πείθειν αὐτὸν μὴ πολεμεῖν. εἰ δὲ μὴ βούλοιτο, παρασκευασάμε-
 νον πρὸς μάχην ἐξελθεῖν· αὐτὸν γὰρ παντὶ σθένει πολεμήσειν.
 τῶν μὲν οὖν Κράλη λόγων ὁ βασιλεὺς ὀλίγον ἐποίητο λόγον.
 ἤδει γὰρ ὡς δυνησόμενος αὐτὸν καταναγκάζειν καὶ ἄκοντα
 τὰ δίκαια ποιεῖν. σφόδρα δὲ ἤχθετο κατὰ Ῥωμαίων τῶν ἐπι-
 βουλευόντων (οὐ γὰρ ἠγνόησεν, ὅθεν ἡ μεταβολή,) καὶ τὴν
 διόρθωσιν τῶν πραγμάτων ἀπεγίνωσκε, πολέμων αὐτίς ἐμ-
 φυλίων καὶ στάσεων μεγάλων τὰ τοιαῦτα οἰόμενος ἀρχήν.
 ὅμως καὶ οὕτως ἔχων, ἐπηγγέλλετο εἰς τὴν ὑστεραίαν ἐξε-
 λεύσεσθαι πρὸς μάχην. Κράλης δὲ καὶ αὐτὸς παρεσκευά- P. 793

versus Cantacuzenum malit, qui, cum in praesentia exercitu inferior
 sit, parum aut nihil obesse possit. Si Byzantium redeat, ut illic
 se comparcet, Palaeologum imperatorem permoturos, ut cum eo qui-
 bus videbitur optatissimis conditionibus paciscatur, coniunctimque
 bellum contra illum suscipiat. Sibi enim intolerabile videri, impe-
 rare eum, qui heredem imperii legitimum hereditate sua deiecerit.
 Crates statim laetitia ebrius, multas suasoribus gratias agit, seque
 imperatori Palaeologo contra socerum prompte affuturum, et omnem
 ei benevolentiam studiumque spondet. Postquam luxit, pacem
 certa lege constitutam renuntiavit. Sed si velit urbes nuper occu-
 patas solas habere, imo vero, si etiam de iis adhuc quasdam red-
 dat, sic persuasurum sibi, ut bello abstineat: si nolit, paratus ad
 proelium exeat; se totis viribus contra pugnaturum. Imperator Cra-
 tes verba parvi ducere: norat enim, se illum cogere in gyrum posse.
 Vehementer autem Romanis insidiatoribus succensebat: non enim
 ignorabat, unde haec eius mutatio: et rerum emendationem despe-
 rabat, ratus, bellorum rursus civilium magnarumque seditionum
 haec esse praeludia. Tamen, quamvis sic affectus, postridie se ad

A. C. 1350 ζετο, καὶ παραθαρόζυνον τους οἰκείους πρὸς τὸν βασιλέως πόλεμον. οὐ χρὴ δεδοικέναι, ἔφασκε, Καντακουζηνὸν τὸν βασιλέα, ἄχρις ἂν ὑπὸ τῶν οἰκείων πολεμῆται, ἀλλὰ βεβαίως ἔχειν ἐλπίδας τοῦ περιέσεσθαι καὶ τὰς ἠρπασμένας Ῥωμαίων πόλεις καθέξειν ἄσφαλῶς. εἰκέναι γὰρ ἔφασκεν ἐκεῖνον ἐν ὕδασι ἀνθρώπῳ καταβεβαπτισμένῳ, τοὺς οἰκείους δὲ ἐφειστώτας, εἴ ποτε δυνηθεῖν ἀνακύναι, πιέζοντας αὐθις κατα-

V. 634 βαπτίζεῖν καὶ μὴθ' ἑαυτῷ χρῆσιμον, μὴτ' ἐκείνοις γίνεσθαι εἶν. ἂν μέντοι τῶν οἴκοι διαφορῶν ποτε ἀπαλλαγείη, τότε ἤδη πάντων αὐτῷ ἐξίστασθαι ἐκόντας, καὶ πολλὴν πρόνοιαν ἔχειν. ἀντικαθίστασθαι γὰρ πρὸς πόλεμον, ἂν τῶν οἴκοι δυσχερῶν ἀπαλλαγείη, οὗτ' αὐτὸν λυσιτελεῖν ἠγεῖσθαι, οὗτ' ἐκείνοις συμβουλεύειν. οὕτω μὲν ὁ Κράλης οὐ τῇ σφετέρᾳ μᾶλλον θαρσύνων δυνάμει, ἢ ταῖς διχοστασίαις καὶ διαφοραῖς Ῥωμαίων, αὐθις ὤρμητο πρὸς πόλεμον, καὶ ἐς τὴν ὑστεραίαν ἅμα ἔω συντάξας ἐπὶ φάλαγγας τὴν στρατιάν, ἐχώρει πρὸς Θεσσαλονίκην ἐκ τοῦ στρατοπέδου. καὶ ὁ βασιλεὺς ὁμοίως τὴν τε πεζὴν καὶ ἰπικὴν δυνάμιν ἀντιπαρέταπτεν ἐξαγωγῶν. οὐδέτερος δὲ ἐπεχείρει πολέμον ἄρχειν, ἀλλ' ἐπιπολὺ ἀτρεμοῦντα ἀντικαθίστατο ἀλλήλοις τὰ στρατόπεδα. Κράλης δὲ πρὸς βασιλέα πέμψας, ἢ τὴν εἰρήνην ἔφασκεν αἰρεῖσθαι, ἂν ἐθέλη, ἔχοντας ἂ ἔχουσιν ἐκάτερον, ἢ μὴ μέλλειν, ἀλλ' ἄρχειν συμβολῆς. βασιλεὺς δὲ τὰ τῇ προτεραιᾷ εἰρημμένα καὶ αὐθις ἔφασκεν αἰρεῖσθαι, καὶ

8. ἐκείνους P.

18. ἀντέταπτεν M. mg.

dimicationem exiturum denuntiavit. Crales contra se parere et suos confirmare: Cantacuzenum non esse timendum, quamdiu a suis oppugnetur, sed constanter sperandum, victoriam, quasque Romanis ademerint urbes, retenturos. Similem enim esse homini aquis submerso, quem sui adstantes, si quando emerit, iterum sub aqua deprimunt, et neque sibi, neque ipsis commodare sinunt. Sin domesticis discordiis ac dissidiis aliquando expeditus fuerit, tum iam omnibus illi cedendum libenter, ambiendamque studiosè eius amicitiam. Nam tum illi armis adversari, nec se putare conducere, nec ipsis hoc suadere. Sic Crales non sua magis potentia, quam seditionibus ac dissensionibus Romanorum confisus, de integro bellum parturiebat, et die altero prima luce per phalangas disposito exercitu, e castris Thessalonicam procedebat: similiterque imperator pedestres et equestres copias educens, in acie adversa constituebat. Neuter autem proelium ordiebat, stabantque diu, nec se exercitus commovebant. Crales tandem imperatori nuntiat, aut pacem componendam, si utrumque retinere velit, quae habet: aut sine mora pugnam incipiendam. Renuntiare iubet imperator,

φίλον ἐθέλειν μᾶλλον ἔχειν, ἢ πολέμιον, τὰς πόλεις ἀπο- A. C. 1350
 δόντα· ἂν δ' αὐτὸς τὸν πόλεμον αἰροῖτο, πρῶτον μᾶλλον
 αὐτὸν ἄρχειν συμβολῆς μικρὸν προβάντα, ὡς οὕτω καὶ αὐ-
 τὸν ὡς ἀμυνόμενον καὶ οὐκ ἄρχοντα πολέμου ἀγωνιούμενον
 προθύμως, ἐπιμαρτυρόμενον καὶ ἀνθρώπους καὶ θεὸν, ὡς
 οὐκ ἀδικεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον ἀδικεῖται, οὐδὲ ἐπιорχεῖ καὶ κα-
 κὸς εἶναι βούλεται περὶ τὸν φίλον, ἀλλ' ἀνάγκη ἐφ' ἧ μὴ
 βούλοιο χωρεῖ. ἂν δ' αὐτοῦ κινουμένου πρῶτον, ἔφρασκε, μὴ D
 τὸ στρατεύμα ἀντεπάγη καὶ αὐτὸς, τὴν νίκην ἐκεῖνον ἔχειν,
 ὡς αὐτοῦ φυγομαχῆσαντος. Κράλης δὲ ἐπεὶ ἐπόθετο τοὺς
 βασιλέως λόγους, πέμπας αὐθις, ἔφρασκε μὴδ' αὐτὸς βούλε-
 σθαι τὴν μάχην· ἂν δὲ φαίνοιτο κινῶν τὰς φάλαγγας μετὰ
 μικρὸν, μὴ νομιζεῖν ἐπιέναι, ἀλλ' ἀναχώρησιν εἶναι τὴν κί-
 νησιν πρὸς τὸ στρατόπεδον. τοιαῦτα ὁ Κράλης εἶπε· καὶ
 μετὰ μικρὸν ἀναστρέψας αὐθις ἠγλίσατο πρὸς τὸ στρατόπε-
 δον τὴν νύκτα. καὶ βασιλεὺς ὁμοίως εἰσῆλθαι εἰς τὴν πό-
 λιν μετὰ τῆς στρατιᾶς. Κράλης δὲ εἰς τὴν ὑστεραίαν δια-
 βὰς τὸν Ἀξειὸν, τὰ περὶ Ἐδεσσαν κατέδραμε καὶ περιστρα-
 τοπεδευσάμενος ἐπολιόρχει. βασιλεὺς τε ἐπεὶ μὴ ἐδόκει ἔτι
 μέλλειν ἐν Θεσσαλονίκη, (πράττειν γὰρ ἔτι ἀξιόλογον οὐδὲν
 ἔξῃν,) παρεσκευάζετο ὡς εἰς Βυζάντιον πλευσούμενος. μέλ- P. 794
 λων δὲ ἀπαίρειν ἤδη, πολλὰ βασιλεῖ τῷ νέῳ περὶ τοῦ μὴ
 πεῖθεσθαι παρήγει Κράλη. ἤδει γὰρ ἐπιχειρήσοντα ἐκεῖνον,
 αὐθις τὸν πρὸς ἀλλήλους πόλεμον κινεῖν Ῥωμαίων, ἵν' αὐτῷ

11. αὐτὸ P.

23. ἐπιχειρήσαντα M.

se hesterno die pacta praeferre, et amicum ipsum, quam hostem,
 malle, si urbes restituerit. Sin bellum ei optatius sit, prior pau-
 lum progressus, pugnae det initium: tum enim se non ut conflictus
 auctorem, sed ut sui defensorem alacriter dimicaturum, Deum at-
 que homines testantem, non se dare, sed accipere ac perpeti in-
 iuriam, neque fidem frangere et male mereri de amico, sed nec-
 essitatem a se exprimere, quae ipse nolit. Quodsi prior ille se
 moverit, nec ipse contra gradiatur, victoriam sibi quasi de fugitivo
 habeat. His acceptis, Crales nec se pugnae avidum esse dixit. Si
 phalangas paulo post moveri viderit, ne putet motum illum sui in-
 vadendi, sed in castra revertendi causa exsistere. Haec Crales.
 Nec diu post in castra se recipiens, ibi pernoctavit. Imperator quo-
 que cum cohortibus suis urbem repetivit. Crales, Axio transmissio,
 et finitimos Edessae locos depraedatus, ipsam obsidere instituit.
 Imperator cum diutius Thessalonicae commorandum non putaret,
 quod nihil memorabile agendum restaret, Byzantium navigationem
 comparabat. Discessurus iuniorum imperatorem maiorem in modum
 hortabatur, ne Crali fideret. Iam enim rursus aggressum bello ei-

- A.C. 1350 ἔξῃ τὰς πόλεις ἔχειν, ἐκείνων ἀσχολουμένων πρὸς ἀλλήλους. καὶ συνεβούλευε φυλάττεσθαι τὴν ἐπιβουλὴν. οὐδὲ γὰρ εἶναι περὶ μικρῶν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἐπιβουλεύειν, καὶ τὴν βλάβην οὐκ αὐτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔσσεσθαι Ῥωμαίοις· καίτοι γε ἐκείνων τῶν ὄντων τὰ ἐναντία καταψεύσεσθαι, φάσκοντα προθύμως συμμαχήσειν ἐπὶ τῷ τὴν πατρῴαν ἡγεμονίαν ἀσπάζεσθαι ἀρχὴν ἀφρονημένην, καὶ ἀμύνεσθαι
- Β** τὸν ἡδικοῦτα, ἀδελφὸν ὄν, εἰ μὴ μόνον οὐκ ἀποδώσει τὴν ἀρχὴν, ὡσπερ ἐπαγγέλλεται, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ζωῆς ἐπιβουλεύσει. τούτων δὲ αὐτῷ πείθεσθαι μηδὲν σαφῶς εἰδόμενα, ὡς ἀπάτη πάντα συσκευάζεται, ἵνα μᾶλλον ἀφέληται αὐτὸς τὴν οὖσαν ἀσφαλῶς. εἰ δ' ἀμελήσας τῶν παραινέσεων πείθοιτο αὐτῷ, τότε εἴσεται τὴν βλάβην, ὅτε μήτ' αὐτῷ μηδὲν, μήτε τοῖς ἄλλοις ὄφελος ἐκ τοῦ εἰδέναι ἔσται. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῖς πρωτοπλάστοις συνήνεγκε τοῦ παραδείσου ἐκβλήθεισι τὸ εἰδέναι, ὡς ἠπάτηται τῷ ὄφει. τοιαῦτα καὶ ἕτερά τιν' ἄλλα πλείω παραινέσεως καὶ συνταξάμενος, ἀπέπλει, Ἀσάνην Ἀνδρόνικον τὸν κηδεστὴν μετὰ βασιλείῳ τοῦ νέου καταλιπών. Κράλης δὲ ὀλίγῳ ὕστερον ἢ ὁ βασιλεὺς ἀπῆρεν ἐκ
- Γ** Θεσσαλονίκης, Ἐδεσσαν ἐπόρθησεν, ἐλὼν τινῶν προδοσίᾳ τῶν
- V. 635** τὰ κείνου ἡρημένων. συντέθειτο γὰρ αὐτοῖς κλίμακας κατασκευασάμενος, ἐπὶ τειχομαχίαν ἤκειν, αὐτοὺς δὲ σημεῖον ἄραντας ἐπὶ τῶν τειχῶν, ἐφ' ὧν ἑστᾶσιν, ἤκειν ἐπ' ἐκείνους μετὰ τῶν κλιμάκων. ἄδειαν δὲ ἐκείνων παρεχομένων καὶ ἀμνηνομένων τοὺς
3. μικρὸν P.

vili Romanos implicare, ut, iis inter se dimicantibus, ipse urbes sibi habeat: et monebat, caveret insidias, quae non res parvas, sed imperium ipsum attingerent: unde non ad ipsum duntaxat, sed ad alios quoque Romanos calamitas redundaret. Tametsi is aliud, quam res est, loquens et mentiens, dicat, impigre se ipsum adiuturum, quo paternum imperium a raptore recuperet eumque ulciscatur: cum dubitetur, an non solum ei imperium non restitutus, quod tamen polliceatur, sed etiam vitae eius insidias instructurus sit. Nullam ei fidem horum commodet, certoque sciat, omnia haec artificiose strui, ut potius ipse quod reliquum est imperii secure devoret. Si, spretis admonitionibus, Crali crediderit, tunc cogniturum esse, quantum damni fecerit, quando nec ipsi, nec aliis ullum fructum ea cognitio datura sit. Neque enim protoplastis paradiso eiectis a serpente deceptos esse cognoscere profuisse. Haec et plura cum admonisset, Andronicum Asanem socerum cum iunioris imperatore relinquens, dicto vale, solvit. Crates paulo post eius Thessalonica discessum, quibusdam de factione sua prodentibus, Edessam cepit, captam evertit: cum quibus pepigerat, ut, paratis scalis, signum de muro ipsis sustollentibus, accederet. Tum iidem arcen-

ἔνδον μᾶλλον, θραδίαν ἔσσεσθαι τὴν ἄλωσιν. ὅπερ δὴ καὶ ἐγί- A. C. 1350
 νετο κατὰ τὸ σύνθημα. καταστάντων γὰρ εἰς τὴν τειχομα-
 χίαν, τοῖς τε προδιδούσιν ἤρετο τὸ σημεῖον ἀπὸ τῶν τειχῶν,
 καὶ ὁ Κράλης τὰς κλίμακας ἔχων, ἐχώρει πρὸς ἐκείνους·
 5 ἀδείας δὲ τυχόντες, ἀνέβαινον ἐπὶ τὰ τεῖχη, καὶ καθήρουν
 αὐτίκα προσπεσόντες, ἕως ἐποίησαν καὶ ἵπποις βάσιμα· ἦν D
 γὰρ οὐδὲ ὕψους ἔχοντα ἱκανῶς. Λυζικός δὲ ὁ τῆς πόλεως
 ἄρχων, αἰσθόμενος τὴν προδοσίαν, ἐχώρει μὲν ἐπ' ἐκείνους
 ἔχων τοὺς περὶ αὐτὸν, ἦννε δὲ οὐδὲν, καθηρημένων ἤδη τῶν
 10 τειχῶν ἄλλ' ἀναστρέψας ἔσπευδεν ἐπὶ τὴν ἄκραν. καὶ οἱ
 ἐκ Βυζαντίου παρὰ βασιλέως καταλελειμμένοι διακόσιοι φρου-
 ροὶ, ὡς ἠσθάνοντο τὴν πόλιν ἐαλωκυῖαν, ἀνεχώρουν καὶ αὐ-
 τοὶ ἐπὶ τὴν ἄκραν. Κράλης δὲ ἐπεὶ τὴν πόλιν εἶχεν, ἐχώ-
 ρει ἐπ' ἐκείνους τεθορυβημένους ἔτι ἀπὸ τῆς τροπῆς. καθι-
 5 σταμένων τε πρὸς μάχην, ὁ Λυζικός ἐτέρωτο βέλει τὸν μη-
 ρὸν, ἀμυνόμενος ἀπὸ τοῦ πύργου. ἦν γὰρ ἀνεπισκεύαστος
 ἡ ἄκρα. καὶ αὐτίκα ἡ φρουρὰ τὰ ὄπλα παρεδίδουν, πίστει
 λαβόντες ἐπὶ τῷ μηδὲν ἀνήκεστον παθεῖν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ ἄκρα P. 795
 εἶχετο, τὴν μὲν φρουρὰν καὶ Μακροδοῦκαν τὸν ἄρχοντα ἀπέ-
 λυεν ὁ Κράλης κατὰ τοὺς ὄρκους, τὰ ὄπλα μόνον ἀφελόμε-
 νος, Λυζικῷ δὲ τὸ γένειον ἐπ' αὐτοῦ τίλλεσθαι ἐκέλευεν,
 οὐ μόνον διὰ τὸ ἀντιστῆναι τότε, ἀλλ' ὅτι καὶ βασιλέως Ἀν-
 δρονίκου περιόντος, ἐν Καστοριά μεγάλων αἴτιος αὐτῷ κατέ-
 στη συμφορῶν. ἔπειτα ἐκέλευε δεθέντα ἄγεσθαι τὴν ἐπὶ

20. καὶ post ὄρκους add. P. 23. αὐτῷ om. P.

tes, qui intus propugnarent, securitatem facerent, ut ita urbs facilius caperetur. Res secundum pacta transigitur. Nam cum in eo essent, ut muros oppugnarent, proditoresque signum inde dedissent, Crales scalas admovit, milites impune adscenderunt, statimque irruentes ita eos diruerunt, (non enim erant alti,) ut equis pervios redderent. Lyzicus praefectus urbem proditam conspiciens, cum praesidio contra vadit: sed muris iam prostratis, actum agere se intelligens, in arcem festinus recurrit. Similiter Byzantii ducenti, ab imperatore in praesidio relictis, ubi urbem captam senserunt, ipsi quoque in arcem refugerunt. Crales urbe politus, in illos adhuc ex fuga pavitantes tetendit. Cum e turri se tuerentur, (arx enim nondum reparata erat,) et Lyzicus femur sauciatus esset, subito praesidarii arma tradiderunt, fide accepta, nihil incommodi perpessuros. Ut autem et arx in potestatem venit, praesidium et Macroducum praefectum Crales, ut iurarat, armis tantum ablatis, dimisit: Lyzico in conspectu suo barbam velli iussit, non solum quia tum restitisset, sed quia etiam Andronico vivo apud Castoriam non parvae calamitatis ipsi auctor fuisset. Deinde vinctum Scopiam, ibi poenas

- A. C. 1350 Σκοπιάν, ὡς ἐκεῖ τῶν τολμημάτων δίκας δώσοντα. ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ τραύματος ἀμεληθέντος καὶ τῆς ἄλλης δυσπραγίας ἐτελεύτησε μεταξύ ἀγόμενος. Κράλης δὲ ἐφῆκε τὴν πόλιν τοῖς Βοστροιωταῖς διαρπάζειν καὶ ἐπόρθησάν τε καὶ ἐνέπρησαν τὰς οἰκίας· τῶν οἰκηθῶρων δὲ τὸ μὲν πλεῖστον καὶ ἄριστον ἐξήλασε γυμνὸν μάλιστα ἐν ἀκμῇ τοῦ χειμῶνος, Τανουαρίου ἄρτι ἰστα-
- A. C. 1351 μένου, καὶ διεσκεδάσθησαν κατὰ Βερόδοιαν καὶ τὰς ἄλλας πόλεις. ὁ δὲ ἄπορος παντάπασι καταλέλειπτο ἐκεῖ ἐπὶ τὰς ὑπολειπομένας καταφυγῶν οἰκίας. αὐτὸς δὲ ἐπεὶ καὶ χειμῶν ἐπεγένετο ἐξαίσιος, φρουρὰν ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν καταλιπὼν, πρὸς τὴν οἰκίαν ἀνεχώρει. ἐλέγετο δὲ ὑπὸ χειμῶνος στρατιώτας τε καὶ τῶν σκευοφόρων ὑποζυγίων πλεῖστα τῷ στρατοπέδῳ ἐναποθανεῖν. βασιλεὺς δὲ εἰς Βυζάντιον ἐπα-
- C νελθὼν ἐπυνθάνετο περὶ τοῦ Μυσιῶν βασιλέως Ἀλεξάνδρου, ὅτι πλεῖστα ἀνιῆτο διὰ τὴν τῶν βαρβάρων ἔφοδον ἀπροσδόκητον γεγενημένην καὶ μέγιστα κακώσασαν τὴν γῆν αὐτοῦ. ὑπώπτενε δὲ οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν τοὺς βαρβάρους ἐπελθεῖν, ἀλλὰ βασιλέως πέμψαντος, ὁ καὶ μάλιστα ἠνία, ὅτι, μηδεμίαν πρόφασιν αὐτοῦ πρὸς τὸν πόλεμον παρεσχημένον βασιλεῖ, παρασπονδῶν αὐτὸς κακῶς ποιεῖ τὴν χώραν. πέμψας δὲ ὁ βασιλεὺς πρεσβείαν πρὸς αὐτὸν, πρῶτα μὲν περὶ τῶν βαρβάρων τῆς ἐφόδου ἀπελογεῖτο, μὴ κατὰ γνώμην ἐκεῖνῳ γεγενῆσθαι, ἀλλ' αὐτοὺς ἀφ' ἑαυτῶν μεγάλα δυναμένους, ἅττα ἂν δοκῇ ποιεῖν. τοῦτο δὲ συμβαίνειν οὐ μᾶλλον διὰ τὴν ἐκείνων δύναμιν,

11. οἰκίαν Μ.

audaciae excepturum, duci mandavit. Qui et propter neglectam curationem vulneris et alioqui propter hunc casum suum in ipsa via decessit. Crales militi urbem diripiendam, incendendam evertendamque permisit. Incolarum pars maxima et praecipua, summa hieme, novo nimirum Ianuario, nuda expellitur, perque Berrhoeam et alias urbes dissipatur. Egentissimus quisque ad aedes relictas confugiens, ibi relinquitur. Crales, hieme saeviente, imposito in arcem praesidio, domum redit. Fama vulgavit, milites et animalia vectoria plurima frigoris acerbitate in castris emortua. Byzantium reversus imperator de Moesorum rege Alexandro quaerit: singularem quippe ex eo moestitudinem capiebat, quod Persae in eius regnum inopinato irruentes, cladem ei gravissimam intulerant. Incessebat enim Alexandrum suspicio, non suoapte nutu, sed missu imperatoris irrupisse barbaros: quae res vehementissime illum cruciabat, quia, cum ei nullam ansam hostilia machinandi praebuisset, tamen, contempto foedere, ab eo vexaretur. Missa igitur legatione, primum quidem de incursione barbarorum respondit, non eam sua voluntate factam, sed ipsos per se potentes, cupiditatibus suis mo-

ἢ διὰ τὸ μὴ αὐτοὺς ἐθέλειν τῆς πλεονεξίας ἀποστάντας καὶ A. C. 1351
 τῶν ἀλλοτρίων τῆς ἐπιθυμίας, ἀλλήλοις ὄση δύναμις ἐπιμα- D
 χεῖν καὶ ἀνείργειν τοὺς βαρβάρους, ῥᾶστα δυναμένους, εἰ
 συμφωνήσαιεν. εἰ γὰρ ἐβούλετο Κράλης τὰς ἠρπασμένας
 5 πόλεις ἀποδιδόναι καὶ τὰ δίκαια ποιεῖν κατὰ τοὺς ὄρκους, V. 636
 οὐκ ἂν αὐτῷ ἐδέησε βαρβάρων πρὸς τὴν συμμαχίαν πάν-
 των μάλιστα ἀπεχθῶς πρὸς αὐτοὺς διακειμένῳ, ἀνάγκη δὲ
 χρωμένῳ, ἵνα τὰ τε ὄντα διασώζοι καὶ τὰ ἠρπασμένα, εἰ
 δύναιτο, ἀνακαλοῖτο. πρὸς μὲν οὖν ἐκεῖνον ποιήσειν, ὅτι
 0 ἂν δοκῇ μάλιστα λυσιτελεῖν, αὐτῷ δὲ συμβουλεύειν, συναί-
 ρεσθαι αὐτῷ πρὸς τὸ κωλύειν τοὺς βαρβάρους ἀδεῶς, ὅταν
 δοκῇ, πρὸς τὴν Θυράκην περαιοῦσθαι. τοῦτο δ' ἂν γένοιτο, εἰ
 χρήματα παρέχοιτο τακτὰ πρὸς τῶν τριηρέων τὴν παρασκευήν.
 αὐτὸν μὲν γὰρ εὐπορεῖν τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, δεῖσθαι δὲ P. 796
 5 χρημάτων, ἐξ ὧν ἂν τραφεῖ· ὧν εἰ καὶ αὐτὸς παρᾶσχοιτο
 ὅσα δυνατὰ, τριηρεῖς ἐπιστήσει κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον, αἱ
 παραπλέουσαι οὐκ ἐάσουσι τοὺς βαρβάρους περαιουμένους
 βλάπτειν. καὶ τοῦτον τὸν τρόπον τῆς ἐκείνων ἀπηλλάχθαι
 περιέσται βλάβης. ἂν δὲ μὴ Κράλης ἐθέλῃ ποιεῖν τὰ δί-
 0 καια πρὸς ἀμφοτέρους, (εἰδέναι γὰρ καὶ αὐτὸν ὑπ' ἐκεῖνον
 ἀδικούμενον οὐ μικρὰ τινα,) εἰ μὴ ἡ παροῦσα δύναμις ἐξαρ-
 κεῖ ἐκεῖνον καταναγκάζειν τὰ δέοντα ποιεῖν, τότε χρήσεσθαι
 καὶ τοῖς βαρβάροις τοσοῦτους ὑπ' αὐτῶν περαιουμένους, ὅσους

rem gerere. Nec tamen magis istuc propter illorum potentiam eve-
 nire, quam quod ipsimet nolint avaritia et appetitione rerum ali-
 enarum desistentes, pro virili iuvare mutuum et coërcere barbaros,
 quod facile possent, si conspirarent. Etenim si Crales ereptas ur-
 bes restituere, et ut iuraverat, conservare iustitiam voluisset, non
 sibi societatem barbarorum requirendam fuisse, quos pessime oderit:
 necessario autem iis uti, quo et praesentia tueatur, et abrepta, si
 possit, recuperet. Adversus Cralem igitur se facturum, quod in-
 primis commodaturum videatur: ipsi autem se hoc dare consilii, uti
 ad barbaros in Thraciam nullo metu ac pro libidine traicentes
 prohibendos secum vires coniungat. Hoc fieri posse, si pecuniae
 ad apparatus triremium constitutae pendantur: sibi navales copias
 non deesse, deesse autem pretium, unde alimenta provideantur:
 quod si ille pro facultate eroget, triemes in Hellespontum dedu-
 cturum, quae oras praeternavigando barbaros traicere ac nocere
 continenti non sinant. Et hoc modo eorum vexationes licere effu-
 gere. Quodsi Crales praestare se ambobus, qualem decet, noluerit,
 (constare enim sibi, eum quoque laesum ab illo graviter,) si
 praesens eum copia ad officium cogere nequiverit, tunc et barbaro-
 rum ope usuros, traicte eorum auctoritate tanta multitudine, quan-

A. C. 1351 ἄγεσθαι οἷ ἂν ἐθέλωσι, καὶ μὴ πολλοὺς ὄντας, ἀφοβία τρέ-
 B πεσθαι ἐπὶ σφᾶς καὶ διαφθείρειν. τοιαῦτα μὲν ὁ βασιλεὺς
 πρὸς τὸν Ἀλεξάνδρον ἐπροσβέυετο. καὶ ἐδόκει κακείνῳ ἢ
 βασιλέως παραινεσις λυσιτελεῖν, καὶ συνετίθετο πρὸς τὴν
 πρᾶξιν συμβᾶν δέ τι καὶ τοιοῦτον ἐπέρῳωσε μᾶλλον πρὸς
 τὸ ἔργον. ἑορτῆς γάρ τινος δημοσίας ἀγομένης ἐν Τρινόβῳ
 τοῖς αὐτοῦ βασιλείοις, καὶ ὄχλου πλείστου συνεῳδηκότος,
 ἐπεὶ παρῆει δι' ἐκείνων, καὶ τῶν βασιλέως ἐπομένων πρέ-
 σβεων, τῇ σφετέρῃ διαλέκτῳ πάντες ἐπεβῶν, ὡς δεῖ Καν-
 τακουζηνῶ τῷ βασιλεῖ πάντα ποιεῖν τὰ κατὰ γνώμην καὶ τὴν
 C εἰρήνην ἐκ παντὸς τρόπου τὴν πρὸς αὐτὸν αἰρεῖσθαι, ἵνα μὴ
 ἐκπολεμωθέντος, ἀπόλωνται αὐτοὶ διαφθαρέντες ὑπὸ τῶν βαρ-
 βάρων, καὶ ἐδέοντο πείθεσθαι αὐτοῖς. Ἀλεξάνδρου δὲ τῶν
 πρέσβεων πυνθανομένου, εἰ τῶν εἰρημένων ἐπαῖνουν, ἐπεὶ
 ἀγνοεῖν ἐκείνοι ἔφασαν, ἤρμηνευεν αὐτὸς ἑλληριστί, καὶ τε-
 κμήριον ἐποιεῖτο μέγιστον τοῦ ὄχλου τὴν ἀξίωσιν τοῦ σφίσι
 μάλιστα λυσιτελεῖν τὴν πρᾶξιν, ὅτι καὶ μηδ' ὑφ' ἐνὸς ἐρω-
 τώμενοι, τὰ σφίσι συμβουλεύουσι συνοίσοντα. αὐτίκα τε
 ἐπιψηφισάμενος, καὶ αὐτὸς ἐξέπεμπε τοὺς πρέσβεις. βασι-
 λεὺς δὲ πυνθόμενος, ὡς προθύμως δέξαιτο Ἀλεξάνδρος τὴν
 παραίνεσιν καὶ βούλοιτο παρέχεσθαι χρήματα πρὸς τὴν πα-
 D ρασκευὴν, ὑπερήσθη τε, δυνήσεσθαι νομίσας ἀπείργειν τοὺς
 βαρβάρους τοῦ μὴ Ῥωμαίους καὶ Μυσσοὺς ἐπιόντας διαφθεί-
 ρειν, καὶ ὥρμητο παρασκευάζεσθαι ἤδη πρὸς τὸ ναυτικὸν συ-

tam ducere quocunque voluerint: et ita, in hostes paucos intrepide
 facto impetu, eis vitam adepturos. Haec fuit legationis sententia.
 Regi cohortatio imperatoris visa est conducibilis, reique gerendae
 societatem pactus est. Evenit autem quiddam, quod ei ad hoc ope-
 ris animos addidit. Cum enim Trinobi, ubi sedes illi, publica lac-
 titia dies festus ageretur plurimique mortales aliunde concurrissent,
 dum per eos transit, legatis imperatoris prosequentibus, omnes, sua
 quique lingua, acclamarunt, Cantacuzeno gratificandum per omnia,
 et omnimodis pacem cum eo conficiendam, ne, si is ad bellum irri-
 tetur, ipsi barbarorum gladiis intereant, et orabant voti compotes
 fieri. Alexandro autem legatos interrogante, ecquid audita intelli-
 gerent, cum negassent, Graece illis interpretatus est, populique pe-
 titionem pro augurio maximo habuit, bene ipsis rem processuram,
 quod etiam a nemine interrogatus, quae sibi expedirent, suasisset:
 statimque et ipse petitis suffragatus, legatos dimisit. Imperator
 cognoscens, Alexandrum hortationi suae benignas aures commodasse
 et velle pecuniam ad apparatus conferre, mirabiliter gavisus est,
 ratus, se posse barbaros reprimere, ne Romanos et Moesos incur-
 sando vastarent, et accingi ad expeditionem navalem barbaris pro-

στησασθαι ἐπὶ κωλύσει τῶν βαρβάρων. τότε νεώριον τὸ A.C. 1351
 πρὸς τῷ Ἐπτασκάλῳ ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει ἐξεκάθηρεν, ὑπὸ πολ-
 λῶν ἐτῶν ἰλῆος ἐπιγενομένης προσχωσθὲν καὶ μὴ δυνάμενον
 εὐπετῶς εἰσδέχεσθαι ὀγκάδα φόρτον ἄγουσαν, μέγα ἔργον
 5 καὶ πλείστα λυσιτελοῦν τῇ πόλει, καὶ πολλῶ πόνῳ καὶ ἀνα-
 λώμασι κατορθῶσαι δυνηθεῖς. ἔληγον δὲ εἰς οὐδὲν αἱ τοῦ
 Μυσοῦ ἐπαγγελίαι. ὕστερον γὰρ ὀλίγῳ πρὸς βασιλέα πρε-
 σβείαν πέμψας, ἀπηγόρευε τὴν εἰσφορὰν. Κράλην γὰρ ἔφα-
 σκε πυθόμενον, οὐ μετρίως αὐτοῦ κατηγορεῖν, ὅτι φόρους P. 797
 10 Ῥωμαίοις παρέχειν ὑποσταίῃ ἔκοντι, καὶ ἂ μὴ τοῖς ὄπλοις
 δύναιτο βιάζεσθαι βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνός, ταῦτα πείσειε
 παραγαγόν. δι' ἂ μὴδ' αὐτὸν τὰ ὑπεσχημένα δύνασθαι
 ποιεῖν, τοσαύτην αἰσχύνην προστριβόμενα αὐτῷ καὶ γένει.
 ἐφ' οἷς οὐ μετρίως ἀγανακτῶν ὁ βασιλεὺς, ἐπεχειρεῖ πεί-
 15 θεῖν, ὡς μᾶλλον αὐτῷ λυσιτελοῖῃ ἢ αὐτοῦ παραίνεσις, ἢ
 Κράλη. φθονοῦντα γὰρ ἐκείνον καὶ ἐπιβουλεύοντα αἰεὶ
 ταῦτα πειροῦσθαι διαλύειν, ἂ πολλὴν αὐτῷ καὶ τοῖς ὑπη-
 κόοις οἴσει τὴν ὠφέλειαν. οὐ γὰρ παρέχειν φόρους, ὥσπερ V. 637
 ἐκείνος ἀπατᾷ, ἀλλ' ἀναλίσκειν εἰς δέον ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς, πλὴν
 20 εἰ μὴ καὶ τὰ τοῖς σφετέροις στρατιωταῖς παρεχόμενα φό- B
 ρους ὀνομάσει. ἀλλ' ἦν οὐδὲν ἀξιόχρεων τῶν λεγομένων εἰς
 πειθῶ. βασιλεὺς δὲ τὴν ἐσομένην αὐτῷ φθορὰν ὑπὸ τῶν
 βαρβάρων προειπὼν καὶ διαμαρτυρούμενος, ὡς τότε τῆς νυνὶ
 μεταμελήσει ἀβουλίης, ὅτε μὴδὲν ἀπόνυσθαι ἐξέσται τῆς

16. φρονοῦντα P.

hibendis constituit, navaleque in Heptascolo, pluribus annis luto
 ibidem exaggerato, ut onerariam cum onere haud commode posset
 excipere, illo anno expurgavit, potuitque magnum et civitati uti-
 lissimum opus multo labore multoque aere feliciter conficere. Ce-
 terum Moesi promissa venti rapuerunt: non diu enim post per le-
 gatos de pecunia collatitia retractavit. Cralem quippe, re audita, non
 leviter reprehendisse, quod tributa Romanis ultro promississet, et
 quae armis obtinere Cantacuzenus nequiret, haec sibi dolo persua-
 deri sustinisset. Quare se promissa tantum dedecus sibi ac ge-
 neri suo inurentia persolvere non posse. Hac de causa non pa-
 rum indignatus imperator, docere aggressus est, suam, quam Cralis,
 admonitionem illi fructuosiore fore: qui, ut homo invidus et in-
 sidiosus, semper ea disturbare nitatur, quae ipsi Alexandro eiusque
 populo valde conductura sint. Non enim Alexandrum tributa pen-
 dere, ut ille fraudulentus commiscatur, sed in rebus imperio nec-
 cessariis collocare pecuniam: nisi quae suis ipsemet militibus sti-
 pendia solvit, tributa nominet. Verum nihil horum ad Alexandrum
 inducendum satis valebat. Imperator imminentem a barbaris cla-

A. C. 1351 μεταμελείας, ἐπέπαντο πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν καὶ αὐτός. ἅ
εἰς ὕστερον ἅπαντα ἐξέβαινε.

C κγ'. Μετὰ τοῦτο δὲ ὁ βασιλεὺς σύγχυσιν δεινὴν καὶ
ἀταξίαν ὄρθῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γινομένην, καὶ τῆς κοινωνίας
τῶν λοιπῶν ἀφισταμένους τοὺς τὰ Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου
ἠρημένους, πολλοὺς τε τούτοις συναπαγομένους, διαστροφὴν
τε τῶν ὄρθῶν δογμάτων ἐγκαλοῦντας τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τὴν δί-
κην ἐπιβουμένους καὶ παρενοχλοῦντας ὁσημέραι καὶ δεομέ-
νους ἀντικαθίστασθαι πρὸς τὴν ἐξέτασιν, Καλλίστου τε
ὁμοίως τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν ἄλλων ἀρχιερέων καὶ τῶν

D λογάδων τῶν μοναχῶν, ὅσοι τοῖς ἀποσχισταῖς ἐναντία ἐφρό-
νονν ἐν τοῖς δόγμασι, δεομένων καὶ αὐτῶν ὁμοίως σὺν ὁδὸν
συγκροτεῖν καὶ τῶν δογμάτων τὴν ἐξέτασιν ποιῆσθαι, δί-
καιον εἶναι οἰηθεῖς μὴ τοιαῦτα γινόμενα περιορᾶν, ἀλλὰ τῆς
κατὰ τὴν ἐκκλησίαν εἰρήνης προνοεῖσθαι ὅση δύναμις, ἐπέ-
τρεπε τὴν σὺν ὁδὸν γενέσθαι. καὶ τοὺς τε ἄλλους μετεπέμ-
πειτο ἀρχιερέας γράμμασι καὶ τὸν Θεσσαλονίκης Γρηγόριον
τὸν Παλαμᾶν, καίτοι βασιλεὺς εὐθὺς ἐξαρχῆς μετὰ τὸ πε-
παῦσθαι τὸν συγγενικὸν πόλεμον καὶ πᾶσαν ὑπ' αὐτῷ τὴν
Ῥωμαίων ἡγεμονίαν γεγενῆσθαι, ἀναγκαῖον οἰηθεῖς ὥσπερ
τὴς κοσμικᾶς διαφορᾶς, οὕτω δὴ καὶ τὰς τῆς ἐκκλησίας παύε-
σθαι, τὸν Ἀκινδύνον Γρηγόριον ἔτι περιόντα, ὅστις τῆς τοι-

P. 798 αὐτῆς διαφορᾶς μετὰ Βαρλαάμ μάλιστα προέστη, οὐχ ἄπαξ,
ἀλλὰ καὶ πολλάκις μετεπέμψατο, καὶ ἐκέλευε τῶν ἀντικαθι-

6. συναγομένους M.

dem ei praedicens et testificans, tunc prout istam amentiam poenitudine tactum iri, quando poenitere nihil proderit, hortatione destitit. Quae omnia postmodum ita acciderunt.

23. Post haec imperator confusionem horribilem et turbas in ecclesia excitatas intuens, atque a communione reliquorum discessisse Barlaam et Acindyni sectatores, multosque ab iis seductos, et illos ecclesiam perversorum dogmatum accusare, et iudicium postulare, tumultuantes quotidie rogantesque ad rationem reddendam se vocari, Callisto patriarcha et aliis episcopis monachorumque primariis, quod seditiosis ac distractoribus illis contraria sentirent, similiter orantibus synodum congregari et dogmata examinari, aequum existimans, non haec vili pendere, sed, quantum posset, ecclesiae paci consulere, synodum agi permisit: et cum alios episcopos, tum Gregorium Palamam Thessalonicensem litteris accersivit. Quamquam statim ab initio, postquam fluctus belli civilis resederunt, totius iam compos imperii, necessarium reputans quomodo civiles, sic etiam ecclesiasticas sedare lites atque controversias, Gregorium Acindynum adhuc superstitem, (qui cum Barlaamo huic dissidio au-

σταμένων ἀναφανδὸν κατηγορεῖν, εἴ τι ἔχοι. μάλιστα γὰρ A. C. 1351
 αὐτὸν, εἰς λόγους ἀλλήλοις ἐλθόντων τῶν μερῶν, βούλεσθαι
 εἰδέναι τὰληθῆς, ἐκ τῶν πρὸς ἀλλήλους ἀντιλογιῶν γινομέ-
 νου ἐναργοῦς. Ἀκίνδυνος γὰρ αὐτὸς μὲν παρῴησιάζεσθαι
 5 οὐκ ἐθάρῃξει, ἑτέρουσ δέ τινας προσπέμπων τοὺς αὐτῷ φρο-
 νοῦντας ἴσα, βασιλεῖ δι' ὄχλου γίνεσθαι παρέπειθε, καὶ τὴν
 δίκην ἐξαιτεῖσθαι, ὡς ἀδικουμένους καὶ διαστροφὴν ἐγκαλου-
 μένους τῶν ὀρθῶν δογμάτων, τῶν περὶ Παλαμαῖν μᾶλλον
 τοιούτων ὄντων καὶ δικαίων ἐξωθεῖσθαι. δι' ἃ ὁ βασιλεὺς B
 10 Ἀκινδύνῳ μᾶλλον παρῴησιάζει μετεδίδου, καὶ ἐκέλευε μὴ αὐ-
 τὸν κρυπτόμενον δι' ἑτέρων τὴν διαφορὰν ἀνακινεῖν, ἀλλ'
 αὐτὸν ἐν φανεροῦ τοῖς ἐναντίοις ἀντικαταστάντα, ἢ νικᾶν,
 ἢ φαίνεται μᾶλλον αὐτὸς εὐσεβέστερα πρὸς βεβύων, ἢ ἡτιώ-
 μενος διορθοῦσθαι, καὶ μὴ ἀναισχυνητεῖν, ἐφ' οἷς αὐτὸς ἀδι- V. 638
 15 κεῖ μᾶλλον ἑτέροις τὴν παρατροπὴν τῆς ἀληθείας ἐγκαλῶν.
 Ἀκίνδυνος δὲ, ἀπηγγελμένων αὐτῷ τῶν βασιλέως λόγων, μά-
 λιστα μὲν ἔφασκε βούλεσθαι ἀντικαθίστασθαι τοῖς ἀντιλέ-
 γουσι, δεδοικέναι δὲ, μὴ φανερὸς γενόμενος δίκας ἀπαιτῆται,
 ὧν καὶ αὐτὸς παρὰ τὸν τοῦ πολέμου χρόνον τῷ πατριάρχῳ
 20 Ἰωάννῃ συναιρόμενος προσέκρουσε πρὸς βασιλέα. καὶ ὁ βα- C
 σιλεὺς αὐτίκα θέσπισμα ἐξετίθει, ὥστε μηδεμίαν Ἀκίνδυνον
 βλάβην ὑφορᾶσθαι, ἀλλὰ παρῴησιάζει περὶ τῶν δογμάτων λέ-
 γειν ὅσα οἴεται εἶναι ἀληθῆ. ὁ δὲ καὶ μετὰ τὴν τοσαύτην

12. ἀντικαθιστάντα M. 21. ἐτίθει M. mg.

ctor et patronus fuit,) non semel, sed saepius advocavit, et ad-
 versarios, si quid haberet, manifeste reos peragere iussit: maxime
 enim se, partibus disceptantibus, veritatem ex mutua contentione
 elucentem velle cognoscere. Acindynus siquidem ipse libere loqui
 non audebat, sed alios quosdam farinae suae allegans, suadebat
 eis nequiter, ut imperatorem turbarent et actionem, tanquam laesi
 deque corruptela rectorum dogmatum falso accusati, postularent, cum
 potius socii Palamae tales essent et proscribi mererentur. Quo-
 circa imperator maiorem Acindyno libertatem impertiebat, hortans,
 ne se occultaret, aut per alios controversias suscitaret, sed palam
 ac per se adversariis resistens, aut vinceret, si magis pietatem ipse
 colere videretur, aut victus corrigeretur: neve impudenter ageret,
 aliis dissensionem a veritate exprobrans, cum in eo ipsemet scelus
 admitteret. Ille, verbis imperatoris sibi renuntiatis, percipere se
 dixit palam respondere adversariis, timere autem, ne, si publico se
 credat, poenas reposcatur eorum, in quibus, patriarchae Ioanni belli
 tempore subservicus, imperatorem offenderit. Imperator statim edi-
 ctum proponit, ut Acindynus nihil durius formidans, de dogmatis
 quae vera putet, citra metum expromat. Nihilominus ille, etiam

A. C. 1351 ἄδειαν μᾶλλον ἀφανῆς ἦν καὶ τὸν ζόφον ἤρημένος ἄχρι τελευτῆς. καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν οἱ τε πρότερον τὰ ἴσα ἤρημένοι, διαδεξάμενοι τὴν διαφορὰν, ἔτι τε ὁ τῆς Ἐφεσίων πρόεδρος καὶ ἄλλοι, ὅσοι αἰρεθῆσθαι ἐλπίζοντες ἐπὶ τῶν πατριαρχικῶν θρόνων ἠγανάκτων διὰ τὴν ἀποτυχίαν, 5 προσθήμενοι ἐκείνοις, καίτοι Βαρλαάμ τε καταψηφισάμενοι τὴν ἀρχὴν καὶ ὕστερον κατὰ Ἰωάννου τοῦ πατριάρχου καὶ Ἀκινδύνου πνεύσαντες σφοδρὸν, καὶ ψήφοις ἀπάσαις ἐκείνον καθελόντες τῆς ἀρχῆς δι' οὐδὲν ἕτερον, ἢ τὸ τὰ Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου πεπροσβενκέαι, ἐθορῖβουν τε ὕστερον 10 καὶ τῆς ἐκκλησίας κατηγόρουν, ὡς παρὰ τῶν θεολόγων τὴν παράδοσιν περὶ τῶν τῆς πίστεως δογμάτων καὶ προσβενούσης καὶ τοὺς ἄλλους διδασκούσης. δι' ἃ ὁ βασιλεὺς ᾤήθη δεῖν σύνοδον ἀθροίσας, ἐξέτασιν ποιῆσθαι περὶ τῶν δογμάτων. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον οἱ ἕκασταχόθεν προστάται τῶν ἐκκλη- 15 σιῶν, ἀμφοτέρων τῶν μερῶν γενομένων ἐν βασιλείοις τοῖς τῶν Βλαχερνῶν λεγομένοις, καὶ βασιλέως τοῦ Καντακουζηνοῦ παρόντος καὶ τῶν ἐν τέλει Ῥωμαίων τῶν μάλιστα ἐπιφανῶν, ἐπὶ τέσσαρσιν ἡμέραις τῶν ἀμφισβητουμένων τὴν ἐξέτασιν ἐποιήσαντο. ὅσα μὲν οὖν ἀλλήλοις ἀντεῖπον Πα- 20 λαμᾶς τε ὁ Θεσσαλονίκης (πρὸς ἐκείνον γὰρ μάλιστα ὁ λόγος ἦν,) καὶ οἱ τὰ Ἀκινδύνου ἤρημένοι, ὧν ἦν κεφάλαιον ὄτε Ἐφέσου καὶ ὁ Γάννου μητροπολίται, καὶ Γρηγορᾶς καὶ Δεξιὸς, οὐκ ἀναγκαῖον διηγῆσθαι. εἰ γὰρ τῷ τὰ τοιαῦτα

tanta libertate concessa, se oculere et in latebris usque ad obitum delitescere. Post hominis obitum eius sectae affines dissidium excipientes, (Ephesiorum antistite et aliis, qui se throno patriarchico, quem speraverant, excidisse indignabantur, accedentibus, quemvis Barlaamum a principio damnassent posteaque contra Iohannem patriarcham et Acindynum fremuissent, et omnibus calculis illum de gradu deturbassent, ob hoc solum, quod Barlaami et Acindyni doctrinam admiraretur,) tumultuabantur et ecclesiam criminabantur, quod de dogmatis fidei, quae theologi non tradidissent, ipsa et honorifice sentiret, et alios doceret. Idcirco imperator, coacta synodo, dogmata in disquisitionem adducenda censuit. Ubi undequaque ecclesiarum rectores convenerunt, et utraque pars affuit in palatio in Blachernis, quae dicantur, affuit etiam Cantacuzenus imperator et de nobilitate Romana illustrissimi quique, inque controversiarum quaestione dies quatuor consumpti sunt. Quae nam igitur ibi altercationes exstiterint Palamae, Thessalonicensis episcopi, (cum eo enim potissimum certamen erat,) et Acindynianorum, (quorum capita et antesignani Ephesi et Gani metropolitae, Gregoras item et Dexius erant,) commemorare hoc loco supervacaneum esset.

προὔργον μαθεῖν, τῷ περὶ τούτων γεγραμμένῳ τόμῳ κατὰ A. C. 1351
 μέρος ἅπαντα διηγουμένῳ ἐντυχόντι, πάντα ἀκριβῶς εἶδέναι
 περιέσται. ἐκεῖνο δὲ μόνον ἀναγκαῖον εἶναι ἠγησάμεθα προσ-
 κεῖσθαι τῇ ἱστορίᾳ, ὡς ἐάλωσαν ἐπ' αὐτοφώρῳ οἱ τὰ Ἀκιν- B
 5 δύνου ἠρημένοι τὰς ἴσας δόξας Βαρλαάμ περὶ τῶν δογμάτων
 ἔχοντες τῆς ἐκκλησίας. διὸ τῶν μὲν ἀρχιερέων ἡ σύνοδος
 Ἐφέσου καὶ Γάννον καθαιρέσιν κατέγνω, Βαρλαάμ τε καὶ
 Ἀκινδύνου διαρρήδην χωρισμὸν ἀπὸ τοῦ λοιποῦ τῆς ἐκκλη-
 σίας σώματος, ὡς μέλη νεροσηκότα ἀνιάτως καὶ μηδεμίαν
 0 μετὰ τελευτὴν διόρθωσιν ἐπιδεχόμενα, τῶν δ' ἄλλων εἰ μὲν
 τις ἐπιστρέψας συνθῆται τοῖς ὑγιαίνουσι τῆς ἐκκλησίας δό-
 γμασιν, ἐκείνων πολλὴν ἀσέβειαν καταγνοῦς, δέχεσθαι τὴν ἐκ-
 κλησίαν καὶ ὡς οἰκείου μέλους προνοεῖν, μηδὲν μῆτε ἐγκα-
 λούσαν τῶν προτέρων, μῆτε ὀνειδίζουσαν εἰ δέ τις μένοι C
 5 διὰ τέλους ἀδιόρθωτος, τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίαις ὑποκεῖσθαι
 Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνῳ. καὶ ἐπὶ τούτοις ἐγένετο τόμος τρί-
 τος ἐπὶ δυσὶ τοῖς πρότερον γεγενημένοις. ὅ, τε γὰρ ἐπὶ κα-
 θαιρέσει πατριάρχου τοῦ Ἰωάννου γεγενημένος, ὃν καὶ ὁ τῶν
 Ἱεροσολύμων πατριάρχης ὑπογέγραφε, πολλὴν ἀσέβειαν Βαρ-
 0 λαάμ καὶ Ἀκινδύνου κατηγορεῖ καὶ τῶν ὀρθῶν δογμάτων
 διαστροφὴν, δι' ἧ καὶ πατριάρχης ὁ Ἰωάννης καθηρέθη, ὡς
 ταῦτά φρονήσας Βαρλαάμ, καὶ ὁ πρώτως ἐπὶ τῇ διαγνώσει
 βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ νέου γεγενημένος, ἤνικα καὶ ὁ πα- V. 639
 5 τριάρχης Ἰωάννης τῆς συνόδου προστάτης ἦν, ὃν καὶ αὐ- D
 τὸς ὑπεσημήνατο χερσὶν οἰκείαις, οὐ μόνον Βαρλαάμ καὶ
 17. γεγενημένος M.

Si cuius ea nosse interest, tomum super hoc conscriptum et sigil-
 latim omnia recensentem legat licet, sat superque omnia discet.
 Illud tantummodo huic historiae inserendum duximus, Acindyni
 sectatores, quasi in ipso furto, ut dicitur, cum Barlaamo de eccle-
 siae dogmatibus sapere deprehensos fuisse. Quapropter synodus
 Ephesi et Gani episcopos ordine movendos decrevit: Barlaamum
 vero et Acindynum a reliquo ecclesiae corpore, ut membra morbo
 insanabili infecta nulliusque correctionis post mortem capacia, ma-
 nifeste amputavit. Si quis autem eorum, nefaria impietate damnata,
 ad rectam semitam rediens, incorruptam ecclesiae doctrinam com-
 plecteretur, eum ab ecclesia suscipiendum et ut membro legitimo,
 sine ulla praeteritorum reprehensione aut exprobratione, providen-
 dum statuerunt. Qui usque ad extremum spiritum obstinatus man-
 ret, iisdem poenis, quibus Barlaamus et Acindynus, multaretur.
 Secundum haec tomus tertius duobus prioribus est additus. Nam
 ille post Ioannis patriarchae abdicationem conscriptus, (cui etiam pa-
 triarcha Hierosolymorum subscripsit,) Barlaami et Acindyni scelerata-

- A. C. 1351 Ἀκινδύνου καταψηφίζεται, ὡς ἀδίκως κατηγορηκῶτων τῶν μοναχῶν, ἀλλὰ καὶ εἴ τις, φησὶν, ἕτερός τι τῶν ὑπὸ τοῦ Βαρλαάμ βλασφημῶς καὶ κακοδόξως κατὰ τῶν μοναχῶν, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς λαληθέντων ἢ συγγραφέντων φανείη πάλιν τῶν μοναχῶν κατηγορῶν, ἢ ὅπως ἐν τοῖς τοιοῦτοις καθάπτόμενος, τῇ αὐτῇ καταδίκη παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος καθυποβάλλεται, καὶ ἀποκήρυκτος ἔσται καὶ αὐτὸς καὶ ἀποτετμημένος καὶ τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὀρθοδόξου τῶν
- P. 800 Χριστιανῶν συστήματος. οὕτω μὲν καὶ ὁ τρίτος τόμος ἀκόλουθος τοῖς δυοῖ προτέροις ἐγεγόνει, καὶ τὰ αὐτὰ καταψηφίσαιτο τῶν τὰ Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου ἡρημένων. ὃν πατριάρχης τε ὁ Κἀλλίστος μετὰ τῶν ἀρχιερέων ὑπογέγραφε καὶ βασιλεὺς πρὸ αὐτῶν ὁ Καντακουζηνός· ὕστερον δὲ καὶ ὁ Παλαιολόγος Ἰωάννης βασιλεὺς ὁ νέος σύμψηφος γενόμενος, τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐρυθροῖς καὶ αὐτὸς γράμμασιν ὑπεσημῆνατο. ἐπεὶ δὲ πάντα εἶχε τέλος τὰ περὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν δογματικῶν, καὶ ὁ τόμος οὐδενὸς ἐδεῖτο ἔτι, Κἀλλίστου τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ νεῷ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας τὴν θείαν ἐπιτελοῦντος μυσταγωγίαν μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων, καὶ βασιλεὺς
- B ὁ Καντακουζηνός πᾶσαν σκευὴν βυσιλικὴν ἐνδύς καὶ τῶν ἀδύτων ἐντὸς γενόμενος, πατριάρχη καὶ τῇ λοιπῇ τῶν ἀρχιερέων ἐκ-

8. Θεοῦ pro Χριστ. M.

tam impietatem et germanorum dogmatum corruptionem detegit, (quam ob causam et Ioannes patriarcha sede sua depulsus est: quod nimirum cum Barlaamo sentiret:) et primus, post diiudicationem Andronici iunioris imperatoris compositus, quando et patriarcha Ioannes synodo praesidebat, quem et ipse manu sua subsignavit, non solum Barlaamum et Acindynum, ut iniustos monachorum accusatores, damnat, sed et si quis alius, inquit, quippiam a Barlaamo, blaspheme et haeretice contra monachos, imo vero contra ecclesiam ipsam dictorum scriptorumve rursus monachis obiecerit, aut omnino in talibus eos perstrinxerit, eadem poena a nostra mediocritate damnatur, atque a sancta Dei catholica et apostolica ecclesia et orthodoxo Christianorum coetu etiam ipse exterminatur atque praeciditur. Sic itaque et tertius tomus duos praecedentes consequens factus est, eademque contra Barlaami et Acindyni sequaces decreta: cui Callistus patriarcha cum episcopis subscripsit, et ante eos Cantacuzenus imperator, deinde Ioannes Palaeologus imperator iunior, ecclesiae concors, et ipse rubrica subsignavit. Discussionem dogmatum penitus absoluta et tomo plane iam perfecto, Callisto patriarcha in templo divinae sapientiae cum reliquis episcopis Missae sacrificio fungente, Cantacuzenus, omni imperatorio ornatu excultus, intra adyta patriarchae reliquoque episcoporum ordini to-

κλησία τὸν τόμον ἐπιδέδωκεν. μετὰ τοῦτο δὲ οἱ τὰ Βαρλαάμ A. C. 1351
καὶ Ἀκινδύνου ἡρημένοι ὑπὸ βασιλέως καὶ πατριάρχου τοῦ
Καλλίστου ἐκελεύσθησαν μηδὲν περὶ δογμάτων μῆτε λέγειν,
μῆτε γράφειν, ἵνα μὴ διαφθείροιν τοὺς ἀκεραιότερους ἑξα-
5 πατῶντες. οἱ μὲν τοῦν αὐτῶν ἐπέειθοντο καὶ ἦγον ἡσυχίαν,
τοῖς δὲ οὐκ ἦρκει σιωπᾶν, ἀλλὰ καὶ διαλεγόμενοι πολλοὺς
προσδιέφθειρον καὶ γράφοντες. διὸ καὶ δεσμοτῆριον ὑπὸ βα-
σιλέως κατεκρίθησαν καὶ ὤκησαν ἐπὶ χρόνον· ὅσοι δὲ αὐ- C
τῶν ἦσαν ἐπιφανέστεροι, ἐν ταῖς ἰδίαις οἰκίαις εἴργοντο μηδέ-
ο σιν ἔρχεσθαι εἰς λόγους. καὶ οὕτω δεισάντες ἐπαύοντο τοῦ
κακουργεῖν· εἰ δὲ τινες αὐτῶν καὶ μετὰ τὸ περιηροῦσθαι τὴν
τοῦ πᾶσιν ἐντυγχάνειν ἄδειαν. ἔγραφόν τισιν, ἣ διελέγοντο
περὶ τῶν δογμάτων, ἀλλὰ κρύφα καὶ πολλὴν τοῦ λανθάνειν
πρόνοιαν ποιούμενοι.

5 κδ'. Γρηγοῦς δὲ ὁ Νικηφόρος οὔτε πρότερον, οὔθ' ὕστε- D
ρον ἐπέπαυτο, ἀλλὰ πρῶτα μὲν Τραπεζουντίοις ἔγραφε τοῖς
ἐπιτηδείοις καὶ τῆς Βυζαντίων ἐκκλησίας παρατροπὴν τῶν
δογμάτων κατηγορεῖ, ἐδίδασκέ τε ἀδεῶς, ὡς χρὴ ταύ- V. 640
της ἀποτέμενεσθαι νεοσηκίας· ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἐν Κύ-
πρω φίλοις, τῶν ἄλλων δὲ μάλιστα Λαπίθῃ Γεωργίῳ τινί,
πρὸς ὃν οὐ κοινῇ τῆς ἐκκλησίας μόνον κατηγορεῖ, ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ
τῶν προσηκόντων. ἔγραφε δὲ ποτε πρὸς οὐδένα ὑγιᾶς οὐδὲν, P. 801
ἀλλ' ἐξεπίτηδες ψεύδη πλάττων καὶ συκοφαντίας, τὰ μῆτε
ὄντα, μῆτε λαληθέντα περὶ τῶν δογμάτων κατηγορεῖ. ἐπεὶ

num tradidit. Postea Barlaami et Acindyni discipuli ab imperatore et patriarcha iussi sunt de dogmatis nihil neque dicere, neque scribere, ne sinceriores suis fallaciis perverterent. Horum alii obedientes quiescebant, alii tacere non poterant, sed cum voce, tum scriptis disserendo plures insuper depravabant: quare et carcere ab imperatore puniti sunt, quem ad tempus habitarunt. Eorum illustriores in suis ipsorum aedibus attinebantur, ne cum illis verba miscerent. Ita timentes, sceleri modum faciebant. Si qui etiam post ablatam cum omnibus colloquendi potestatem cum quibusdam per litteras, aut coram super dogmatis agerent, id clam et cum multa latendi providentia fiebat.

24. At Nicephorus Gregoras nec ante, nec post cessabat, sed primum quidem, datis Trapezuntium litteris ad amicos, Byzantinam ecclesiam, ut rectorum dogmatum desertricem, accusabat, docebatque audacter, ab ea, ut morbida, secedendum; deinde et in Cyprum ad sui cupidos; prae aliis autem ad quendam Georgium Lapitham, apud quem non solum ecclesiam communiter, sed et separatim eius magistratus in vituperationem adducebat, cum tamen nihil quidquam sanum cuiquam scriberet, sed de iadustria mendacia et ca-

A. C. 1351 δὲ τὰ τοιαῦτα τολμώμενα λανθάνειν οὐκ ἔνῃν, βασιλεῖ τε ὁμοίως καὶ πατριάρχῃ δεινὸν ἐδόκει τὸ μὴ μόνον αὐτὸν ἑαυτῷ, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἑτέροις τῆς ἴσης ἀπωλείας αἴτιον εἶναι, τοῖς ἐν τῇ μονῇ τῆς ἀχωρήτου χώρας τοῦ σωτήρος Χοιστοῦ προσαγορευομένης προσέτατον μοναχοῖς, ἐπεὶ καὶ Γρηγοροῦς αὐτοῖς χρόνον συχνὸν συνῆν, μηδένα πρὸς αὐτὸν φοιτᾶν ἔαν, κωλύειν τε ὁπόση δύναμις, μὴ τοῖς ἔξω γράμματα πέμπειν
 B καὶ διαφθεῖρειν τοὺς πολλοὺς ἑξαπατῶντα. ἐπεὶ δὲ ἐκωλύετο τὰ κατὰ γνώμην πράττειν, οὐχ ἦτιον κατὰ βασιλέως, ἢ τῆς ἐκκλησίας ἐκμανεῖς, ἔγραψε κατ' ἀμφοτέρων. καὶ τῆς μὲν
 C κατὰ τῆς ἐκκλησίας ὕβρεως τὴν τοῦ γενομένου κατὰ τὴν τρίτην σύνοδον τόμον περὶ τῆς Ἀκινδύνου καὶ Παλαμᾶ διαφοροῦς προεστήσατο κατηγορίαν, μεγάλα μὲν αἰεὶ ἐπαγγελλόμενος καὶ δεινὰ ἀπελέγξειν καταψευδόμενον καὶ τοῖς θεολόγοις ἐναντία περιέχοντα, οὐδέποτε δὲ οὐδὲν τῶν ἐπηγγελμένων ἐκπληρῶσαι δυνηθεῖς. ὅταν γὰρ ἐπ' αὐτὴν μάλιστα τὴν
 C ἀκμὴν τῶν ἀποδείξεων τοῦ ζητουμένου καταστῆ, ὡσπερ ἐκλαθόμενος τῶν ἐν χερσίν, ἐφ' ἑτερά τινα μὴ προσήκοντα ἑξάγεται, ἢ τινων ὕβρεις καὶ συκοφαντίας, (ταῦτα γὰρ μάλιστα αὐτῷ φίλα κατὰ πᾶσαν συγγραφὴν,) ἢ διηγήματά τινα μηδὲν
 προσήκοντα, καὶ παραπαίει εἰκῆ καὶ μάτην λογομαχῶν καὶ

lumnias confingens, quae nec erant, nec in sermonem venerant de dogmatis, ea ille accusabat. Ubi vero huiusmodi facinorosa audacia diutius latere non potuit, pariterque imperator et patriarcha pro intolerando habuerunt, cum non sibi tantum, sed aliis praeterea multis idem exitium parare, monachis in monasterio, quod Christi appellatur, (et est in regione solitaria,) quoniam et Gregoras inter eos longo iam tempore vivebat, mandarunt, neminem aditum ad eum permitterent caverentque, quantum possent, ne foras litteras quopiam daret ac fraudibus suis multos circumduceret. Cum voluntatem explere non sineretur, nihilo minus contra imperatorem aequae, ut contra ecclesiam, insanians, utrumque scriptis laceravit. Et contumeliis quidem in ecclesiam tomī in tertia synodo super Acindyni et Palamae dissensione facti reprehensionem praeposuit, semper pollicens, se ostensurum, illum librum valde ac turpiter mentiri sanctorumque patrum scitis contraria continere: nec tamen unquam, quod pollicetur, aliqua ex parte praestare valet. Cum enim ad ipsum articulum venit, quo probare debet, de quo quaeritur, quasi oblitus, quae in manibus erant, ad alia quaedam, nihil ad institutum pertinentia, aut ad quosdam calumniis et maledictis incessendos, (quod illi in omni scriptione sollemne est,) aut ad narrationem ineptam delabatur: et frustra atque inaniter verbis velitando nihilque opportunum proferendo desipit. Postquam vero Cantacuzenum imperatorem ipsum per se deprimere atque evertere

μηδὲν καιρῖον φθηγόμενος. βασιλέως δὲ ἐπεὶ μὴ αὐτοπροσώ- A. C. 1351
 πως εἶχε καταφέρεισθαι, τῶν τε Παλαιολογῶν βασιλέων πρὸς
 ἀλλήλους πόλεμον ἐνστιγσάμενος ὑπόθεσιν τοῦ λόγου, καὶ τὰ
 μὲν ἀγνοίᾳ τῶν πραγμάτων, τὰ δ' εὐνοίᾳ τὴν ἀλήθειαν πα-
 5 ραφθείρας, καὶ κατὰ πᾶσαν ἔξουσίαν ὥσπερ ἐν πλάσματι κα-
 ταφενσάμενος, ἔπειτα καὶ καθ' εἰρμὸν ἐπὶ τὸν ἐφ' ἡμῶν πρὸς D
 Καντακουζηνὸν τὸν βασιλέα πόλεμον κεκινημένον προϊὼν,
 πολλὰ μὲν αὐτοῦ καὶ ἄλλα κατηγορεῖ, ἀνδραποδισμοὺς καὶ
 φόρους καὶ σφαγὰς καὶ λεηλασίας καὶ ὅσα δυσχερῆ ἐν τῷ
 0 τοῦ πολέμου χρόνῳ συμπέπτωκε Ῥωμαίοις, αὐτῷ προσάπτων,
 καὶ διὰ φιλαρχίαν καὶ τιμῆς βασιλικῆς ἐπιθυμίαν τῶν δει-
 νῶν ἐκείνων οὐδένα λέγων πεποιῆσθαι λόγον. ὃ δὲ μάλιστα
 αὐτοῦ καθάπτεται καὶ ὡς ἐπιπλεῖστον διατρίβει, ἐκεῖνό
 ἔστιν, ὅτι, περιόντος τε ἔτι βασιλέως Ἀνδρονίκου, τῆς Ῥωμαί-
 5 ῶν βασιλείας ἐρῶν ὑπερφυῶς καὶ μὴ δυνάμενος τυχεῖν, ἐπὶ P. 802
 τοὺς ἐν Ἀθῶν μοναχοὺς δοκοῦντας ἀρετῆς ἀντιποιεῖσθαι καὶ
 μυστήρια Θεοῦ εἰδέναι ἐφοίτησε, πευσόμενος περὶ τῶν μελ-
 λόντων, καὶ εἰ πρὸς αὐτὸν ἢ βασιλεία Ῥωμαίων ἦξει. ἔπειτα
 ἐπὶ τοὺς μοναχοὺς τραπόμενος, πολλὰ καὶ δεινὰ κατηγορεῖ,
 0 οὐ μόνον Μασσαλιανούς καὶ περὶ τὰ ὄρθα δόγματα διεφθαρ-
 μένους λέγων, ἀλλὰ καὶ περὶ πότους καὶ οἴνοφλυγίας ἀκρα-
 τεῖς. „ἔσθιονσι γάρ” φησιν „ὑπὲρ χοίρους, καὶ πίνουσιν ὑπὲρ
 ἐλέφαντας. ἐπειδὴν δὲ ἀνανήψωσι τῆς πολλῆς μέθης, μυ-

1. αὐτὸ προσώπως P.

non potuit, Palaeologorum imperatorum bellum mutuum pro argu-
 mento sumens, et partim ignorantia rerum gestarum, partim gratia
 corrupta veritate, ac totis viribus velut in fabula comminiscenda
 mentiens, deinde ordine ad bellum, quod nostra memoria contra
 Cantacuzenum excitatum est, progressus, tum alia complura crimini
 dat, servitutes, caedes, trucidationes, populationes et quaecunque
 Romanis per id bellum luctuosa inciderunt, illi adscribens: tum ob
 amorem dominandi imperialisque fastigii cupidinem malorum illo-
 rum nullam duxisse rationem affirmat. Illud autem Cantacuzenum
 ante alia vellicat, et cor eius urit, quod mentitur, eum, adhuc vi-
 vente Andronico, imperii Romani longe appetentissimum, cum id
 assequi non posset, ad monachos in monte Atho, qui viri sancti et
 a Deo afflati futurorum praesensionem habere iudicabantur, profec-
 tum esse, de futuris, et an ad se Romanum imperium perventu-
 rum esset, percunctaturum. Post ad monachos conversus, multis et
 acriter in eos, non solum ut in Massalianos et prave de religione
 sentientes, sed etiam ut crapulae ac vinolentiae deditos, invehitur.
 Comedunt enim, inquit, plus quam sues, et bibunt plus quam ele-
 phanti. Ubi autem ebrietatem nimiam edormierunt, arcana Dei se

- A. C. 1351 στήρια Θεοῦ εἰδέναι διατείνονται καὶ περὶ μελλόντων προ-
φητεύουσι." καὶ ἕτεροῦ ἅττα κατηγοροῦσιν ἐκείνων, ὧν πᾶς τις
V. 641 ἂν ἀπέσχετο πλὴν αὐτοῦ. ἔπειτα διηγησάμενος τὰ κατὰ τὸν
B πόλεμον μάλιστα φιλοψευδῶς, καὶ γενόμενος ἐν ᾧ τὰ κατὰ
τῆς ἐκκλησίας τὴν διαφορὰν διηγείσθαι ἔμελλε, κακοδοξίαν
βασιλέως κατηγορεῖ καὶ τῶν πατρίων ἀθέτησιν δογμάτων.
δι' ἃ οὐδὲ τὴν δίκην οἶεται δεῖν στέργειν τὴν παρ' ἐκείνου
δικασθεῖσαν, ὡς ἐκδεδιητημένην διὰ τὸ ἐκεῖνον Παλαμῶ προσ-
κεῖσθαι καὶ τὴν ἴσῃ ἐν τοῖς δόγμασι διαστροφὴν ἤρησθαι.
ἂ ἐπεὶ ἀνέγνω βασιλεὺς, (ἦκε γὰρ αὐτῷ εἰς χεῖρας,) περὶ μὲν
τοῦ τόμου τῆς κατηγορίας οὐδένα ποιήσεσθαι λόγον εἶπεν,
ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀπολογεῖσθαι δυναμένον μάλιστα. εἰ γὰρ ἐκεῖ-
νου τῆς ὀρθότητος καὶ τῆς ἀληθείας σαφῆς ἀποδείξεις τὸ τοῖς
C ἀγίοις σύμφωνα λέγειν θεολόγοις καὶ τοῖς ὑπὸ τῶν θείων
πρότερον συνόδων περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως κεκυρωμένοις,
τοῦτο δ' ἐκείνῃ σπουδάζεται διαπαντὸς καὶ πολλὴν τούτου
τοῦ μέρους πρόνοιαν ποιεῖται, ἑτέρας ἀποδείξεως οὐκ ἂν δε-
ηθείη περὶ ἑαυτοῦ, τῆς προσοῦσης ἐξαρκούσης. ἀξιόχρεως δ'
ἂν εἶη καὶ ὁ κατηγορῶν αὐτὸς, ἐν ἄλλοις αὐτοῦ συγγράμ-
μασι τὰ Βαρλαάμ διεφθορότα δόγματα κακίζων καὶ ὅλην
γλωττίαν ἐπαφιεῖς, ἠνίκα βασιλέα τὸν νέον Ἀνδρόνικον τετε-
λευτηκότα μοναχῶν, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐγκωμίσις καὶ τοῦτο
τέθεικεν „οἱ τῆς ἐκκλησίας ἱεροὶ προστάται, ζητήσατε τὸν
διάπυρον σπουδαστὴν καὶ σπληνιότορα τῶν δογμάτων, οἱ ἐν

scire contendunt, et responsa edunt. Denique aliorum quorundam eos insimulat, quae praeter ipsum nemo illis intentasset. Deinde cum de bello mirifice mentiendi narrasset, iamque eo pervenisset, ut ab ecclesia dissensionem quorundam exponeret, ipse docet, quo pacto imperator in fidem orthodoxam offendant et dogmata patria convellat. Quare nec iudicium ab illo iudicatum approbatione dignum putat, ut qui Palamae adhaereat eandemque doctrinae perversitatem colat. Quae cum legisset Cantacuzenus imperator, (in manus enim eius venerunt,) de accusatione quidem tomi nullum se verbum dicturum ait, cum is semet tueri maxime possit. Si namque ex eo eius rectitudo et veritas demonstratur, quia sanctis patribus et a sacris antea synodis de germana fide constitutionibus consentanea loquitur, et is haec semper studet, eique rei diligenter prospicit, alia probatione opus non est, cum sufficiat, quae suppeditat. Quin et ipse accusator testis idoneus fuerit, qui in aliis scriptis suis prava Barlaami dogmata liberrime vituperat, quando mortuum Andronicum iuniorum lamentans, inter cetera encomia sic praedicat: „Sacri ecclesiae praesides, fervidum amatorem et tutorem dogmatum: qui in montibus et speluncis habitatis, vestrae

ὄρεσι καὶ σπηλαίοις, τὸν πρόβολου καὶ προασπιστὴν τῆς ὑμετέρας A. C. 1351
 εὐκλείας καὶ δόξης, οἱ τῶν θείων ἀσκητηρίων ἡγήτορες, τὴν τῆς D
 ὑμετέρας ἰσχύος ἀκρόπολιν. μνήσθητε τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν τελει-
 5 ταιούς ἀγῶνας αὐτοῦ, πῶς, πεπονηκότος ἤδη καθάπαξ τοῦ σώμα-
 5 τος ἔκ τε τῶν πολεμικῶν τραυμάτων, ἔκ τε τῶν ἱατρικῶν καντή-
 ρων, καὶ πρὸς θάνατον ἐντεῦθεν ἐλαννόμενος, κατεφρόνησέ τε
 τοῦ σώματος, καὶ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς ἀφειδήσας, προθύμως ἐπὶ
 τὸ βῆμα καὶ τοὺς ἱεροφάντας ἦκε, καὶ οὐ πρότερον ἐκεῖθεν ἀπήλ-
 λαξε, πρὶν τοὺς ὑμῶν ὑβριστὰς καὶ τὰ ἐκείνων διεφθορότα
 0 δόγματα καὶ παρέγγραπτα τῆς ἐκκλησίας νανάγια συντριψαι
 τε καὶ ὅλοις δοῦναι φθορᾶς καὶ ἀπωλείας βυθοῖς τε καὶ κύ-
 μασι." τοιαύτας καὶ αὐτὸς πρὶν διαφθαρεῖν τὰς δόξας εἶχε P. 803
 περὶ τῶν δογμάτων. οὐ γὰρ ἔστιν εἰπεῖν, ὡς ἕτερα μὲν ἦσαν,
 ὧν κατέγνω βασιλεὺς δικάζων καὶ διαφθορὰν κατεψηφίσατο
 5 καὶ παρατροπὴν τῆς ἀληθείας, ἕτερα δ' ὁ ἐπ' ἐμοῦ γεγενη-
 μένος τόμος ἐξήλασε τῆς ἐκκλησίας, καθ' οὗ τὴν θαυμαστὴν
 ἐπεδείξατο σπουδὴν, ἀλλὰ ταυτὰ παντάπασιν. ὡσαύτως δὲ
 καὶ περὶ τῶν ἐν Ἄθῳ ἁγίων, ὧν μέθας καὶ ἀδδηφαγίας κα-
 ταπεύδεται, τοῦ βίου λαμπρότερον παντὸς φωτὸς τὴν ἐκείνων
 0 ἀρετὴν καὶ οἰκειότητα πρὸς θεὸν ποιοῦντος ἐναργῆ. τοσοῦτον
 γὰρ ἀπέσχοντο μέθης καὶ κραιπάλης διὰ βίου, ὅσον ἀληθεί-
 ας ὁ κατηγορῶν. Ἕλληνες μὲν οὖν φασιν ἐν μύθοις, Ἄτλαν- B
 τὰ τινα, τῶν μετὰ Κρόνου θεῶν καθρημένων, ταύτην ὑπο
 τῶν ἀρξάντων τὴν δίκην κατεψηφίσθαι τοὺς τῆς γῆς ἀνέχειν

5. ἱατρῶν add. M. ante ἱατρ. 12. τοιαῦτα P.

claritudinis et gloriae defensorem ac propugnatorem: sacrorum
 monasteriorum moderatores, vestri roboris arcem desiderate. Me-
 mentote supremos eius pro vobis agones, quomodo, debilitato iam
 penitus toto corpore hostilibus vulneribus medicorumque ustioni-
 bus, et inde ad mortem tendente, se contempserit vitaeque haud
 pepercerit, alacriter ad tribunal et sacrorum antistites venerit, nec
 prius inde abierit, quam insectatores vestros et depravata illorum
 dogmata et inducta ecclesiae naufragia contriverit et imis perdi-
 tionis exitiique fluctibus dederit." Talis item eius fuit, priusquam
 perverteretur, de dogmatis sententia. Non enim dici potest, alia
 fuisse, quae iudicio suo ut depravationem ac perniciem veritatis
 condemnavit imperator: alia tomum sub me confectum ex ecclesia
 exturbasse, (adversus quem tomum mirum est quantum studii adhi-
 buerit,) sed eadem penitissime. Idem et de sanctis in monte Atho
 habendum, quos temulentiae ac ventris vitio deditos mentitus, cum
 Deo coniunctionem produunt. Tantum enim semper a vinolentia et
 crapula abfuerunt, quantum accusator a veritate. Graeci fabulan-
 tur, Atlantem quendam, diis cum Saturno coelo pulsus, hac poena

- A. C. 1351 κίονας, ὡς ἂν πιέζοιτο τοσοῦτῳ βάρει. ἐγὼ δὲ τούτους φαίην ἂν, καὶ τῆς ἀληθείας ἔμοι συμμαρτυροῦσης, ταύτην τὴν τιμὴν λαχεῖν τοῦ βίου τῆς πολλῆς φιλοσοφίας ἕνεκα παρὰ θεοῦ τὸ τὴν γῆν ἀνέχειν, εὐχαῖς ἱλεουμένους αὐτῇ τὸ θεῖον. ὅτι δ' αὐτὸς ἐν αὐτοῖς γενόμενος, ἔτι βασιλέως περιόντος, περὶ τῆς Ῥωμαίων βασιλείας προφητεύειν ἐδεόμην, εἰ ἤξει πρὸς ἔμὲ, ψεύδεται σαφῶς. καὶ τούτου γε ἀπόδειξις ἐναργεστάτη,
- C οὐχ ἦττον μὲν καὶ τοῦτ' αὐτὸ τὸ ἐκεῖνον τοιαῦτα λέγειν ψευδόμενον, ὡς τὰ πολλὰ καὶ περὶ τᾶλλα, ὥσπερ δὴ καὶ περὶ τοῦτο. μάλιστα δὲ καὶ Ἄννα ἡ βασιλὶς τάληθῆ συμμαρτυ-
- V. 642 ρήσεις πάντων μάλιστα ἔμοι τὰ τοιαῦτα συνειδυῖα. οὐχ ἦττον γὰρ ἢ βασιλεὺς καὶ αὐτὴ τότε τοῦ τὰ βεβουλευμένα ὑπερθέσθαι μοι ἐγένετο αἰτιωτάτη. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐκεῖνος κατεψεύσατο, ἐπὶ προφητείας ἦκον ἐγὼ τότε καὶ μελλόντων ἀποβάσεις ἐπὶ τοὺς ἐν Ἄθῳ μοναχοὺς, ἀλλὰ μάλιστα μὲν δεησόμενος ἐκείνων ὑπὲρ τῆς βασιλέως ὑγείας, ἧς οὐδὲν ἔμοι βέλτιον, οὔτε τιμιώτερον ἐν βίῳ ἦν, ἔπειτα καὶ τὸ θεῖον ἴλεων εὐχαῖς ἔμοι ποιεῖν πολλὰ προσκεκροκότι ἐν τῷ βίῳ
- D καὶ τὴν ἐκεῖσε τῶν ἐνθάδε βεβιωμένων εὐθύνην δεδοικότι. πρὸς τούτοις δὲ ἐπεὶ ἐδόκει καὶ τῶν τοῦ βίου θορύβων ἀναχωρεῖν, εἰς κόρον ἀπολαύσαντι καὶ δόξης ἀνθρωπίνης καὶ εὐημερίας καὶ τρυφῆς, ἐσκεπτόμην, ἐν τίνι τῶν φροντιστηρίων
2. ταύτης τῆς τιμῆς τυχεῖν M. mg. 19. εὐθύνην P. 21. κόρον P.

a principibus punitum, ut terrae columnas sustineret, atque ita ponderis vastitate premeretur. Atqui ego, veritate mihi attestante, hosce homines vita puriter admodum agenda hunc honorem a Deo consequi dixerim, ut terrarum orbem, eius numen precibus illi placantes, fulciant ac sustentent. Me autem, etiamnum vivo Andronico imperatore, ad eos profectum de imperio Romano ut mihi vaticinarentur, rogasse, ecquid ad me venturum esset, aperte mentitur: quem hoc ipsum mentiri certissima illa probatio est, quod toties etiam in aliis mentiri consuevit. Inprimis autem et Anna imperatrix, eorum omnium mihi conscia, veritati testimonium impertiet. Non enim minus illa me, quam imperator, commovit, ut deliberata in aliud tempus differrem. Non ego, ut ille mendax ait, tunc ad monachos in Atho monte discessi, ut futuros eventus ex eorum praedictionibus elicere, sed ante omnia, ut imperatoris valetudinem, qua in vita nihil habebam melius ac pretiosius, eorum votis precibusque commendarem. Item, ut eorundem pro me supplicationes impetrarem, qui, quod toties Deum offendissem, perpetratorum supplicia post obitum luenda pertimescerem. Ad haec cum animo sederet, post humanae gloriae, felicitatis ac deliciarum satietatem a tumultibus recedere, praestare cogitabam alicui

βέλτιον οἰκεῖν καὶ τὸν ἐπίλοιπον βίον ἐν ἀταραξίᾳ διανύειν, A. C. 1351
 τῶν τοῦ βίου ματαίων ἀποστάντα θορύβων καὶ ταραχῶν. καὶ
 ἐδόκει τὸ Βατοπεδίου αἰρετώτερον, αὐτίκα τε τοῖς ἐκεῖσε
 μοναχοῖς ἐκέλευον, ἀναλώματα παρέχων, οἰκῆσεις ἐμοὶ ποιεῖν,
 5 καὶ καὶ εἰς δεῦρο διασωζονται ἀπόδειξις ἐναργῆς τῆς παρ'
 ἐμοὶ πρεσβευομένης ἀληθείας. τοῦ δὲ μὴ τότε αἴτιον ἐκεῖ
 καταλειφθῆναι καὶ σχῆμα μοναχῶν ἀναλαβεῖν, ἀλλ' αὖθις P. 804
 πρὸς βασιλέα καὶ τὸν θόρυβον τῶν πραγμάτων ἐπανήκειν,
 οὐδ' ἢ φιλοκοσμία ἦν, οὐδ' ἢ ῥαθυμία περὶ τὰ καλὰ, ἀλλὰ
 10 βασιλεὺς αὐτὸς ἀτόπως ἐξεχόμενος καὶ οὐδὲ βιωτὸν ἠγού-
 μενος αὐτῷ τὸν βίον ἐμοῦ διεστηκότος. ὡς γὰρ ἐπνυθάνετο
 τὴν αἰτίαν, ἣ με ἔγει πρὸς τὸν Ἄθω, καὶ τῆς ἐν βίῳ φιλο-
 σοφίας ἤκουεν ἐπιθυμίαν καὶ θορύβων καὶ πραγμάτων ἀπαλ-
 λαγῆς, πολλὴν ἀφιλίαν κατηγόρει, ὅτι τὰ δοκοῦντα λυσιτε-
 15 λεῖν ζητῶν ἰδίᾳ, τῶν κοινῶν καταμελῶ, καὶ μόνον καταλεί-
 πων ἐπὶ τοσοῦτον πραγμάτων ὄχλον, αὐτὸς βούλομαι ἀναχω-
 ρεῖν καὶ ἀπολαύειν τῆς γαλήνης. ἠγανάκτει τε καὶ ἀδικίαν B
 τὸ πρᾶγμα ἀπεκάλει καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀθέρτησιν φιλίας,
 ἐμοῦ δὲ τὸ περὶ ψυχῆς τὸν λόγον πεποιῆσθαι ἰσχυριζομένου,
 20 καὶ μηδὲν ἀξιοῦντος ἠγεῖσθαι προτιμότερον, καὶ μᾶλλον ἐκεῖ-
 νον ἀποδεικνύντος ἀδικεῖν, εἰ βουλομένη ταύτης πρόνοιαν
 ποιεῖσθαι καὶ τινὰ εὐπρόσωπον ἀπολογία ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ
 ἐκείνου βήματος, ἐφ' οἷς προσκέκρουκα θεῷ, πορίζειν ἐμαντιῷ

11. βίον om. P.

monasterio me mandare, ibique reliquum annorum meorum ab inani-
 bus mundi perturbationibus strepituque remotum in tranquillitate
 consumere. Placebat autem magis Batopedii monasterium. Moxque,
 monachis illis dato argento, praecepi, domicilia mihi construenda
 locarent, quae usque nunc exstant veritatemque, qua nihil colo
 sanctius, testantur clarissime. Cur autem non illic monachi habitum
 indutus manserim, sed ad imperatorem negotiorumque tumultus
 redierim, nec amor mundi in causa fuit, nec ad res humanas laude
 dignas torpor quidam, sed imperator ipse immo-
 dixit mihi, et qui sine me vitam sibi insuavem atque acerbam putaret.
 Ut enim sciscitatus, quid me Atho adduxisset, causam percepit,
 nempe liberandi me a curis et negotiorum turbis vitaeque
 innocenter actitandae desiderium, amicitiam a me magnopere violatam
 conquestus est, quod privata sectans commoda, publica negligere
 et ipsum solum in tanta occupationum multitudine molestiaeque
 destitutus, ipse secedere et tranquillo otio perfrui meditarer:
 erumpensque in me stomachum, propositum meum iniuriam et
 amicitiae suae contemptum appellabat. Me autem affirmante,
 animam curare voluisse, et aequum censente, nihil hoc uno praestantius
 existimari, magisque ipsum iniu-
 quum esse, si me eo incumben-

- A. C. 1351 αὐτὸς φαίνοιτο κωλύων, ἐπεὶ μὴ πείθειν ἐκεῖνος εἶχεν, ἀλλ' ἰσχυρῶς ἐχόμενον ἑώρα τῶν προτέρων λογισμῶν, καὶ βασιλίδι τῇ γυναικί χρησάμενος συμμάχῳ, ἔπεισαν ἄμφω πολλοῖς
 C χρησάμενοι λόγοις καὶ παραινέσεσι, μὴ τὸ νῦν ἔχον πράττειν τὰ κατὰ γνώμην. φίλον δὲ τάληθές, οὐδ' αὐτὸν δυνάμενον διαστῆναι βασιλέως ὑπὸ τῆς ἄκρας συνηθείας, καίτοι μάλιστα βουλόμενον, οὐ μὴν παντάπασι τῶν λογισμῶν ἐκείνων ἀπεσχόμεν, ἀλλὰ τότε μὲν αὖθις ἀναστρέφειν ἐπηγγελόμην, ὥσπερ ἐκεῖνοί γε ἠξίουσαν, καὶ ἀνέστρεφον εἰς Θεσσαλονικήν πρὸς ἐκείνους μετὰ τὸ τοὺς ἁγίους ἐκείνους προσεῖπεν, καὶ τὴν δεξιόθεν ἐν ὑστέρω οἴκησιν οἰκοδομεῖσθαι ἐν Βατοπεδίῳ παρασκευάσαι. γνώμην δὲ εἶχον, ὡς, εὖ διαθέμενος τὰ κατ' ἐμὲ, αὖθις ἐπανήξω καὶ συνεσόμενος τοῖς ἐκεῖσε μοναχοῖς, τὸν ἴσον βίον ἐλόμενος αὐτοῖς. ὀλίγῳ δὲ ὕστερον
 D τετελευτηκότος βασιλέως, ἐπεὶ πράττειν ἑτέρως οὐκ ἔξῃην, τῆς ὅλης διοικήσεως τῶν πραγμάτων ἐπ' ἐμὲ καταλειφθείσης, καὶ ἄκων κατεσχόμεν, τῶν συκοφαντῶν δὲ ἐκείνων τὸν πόλεμον κεκινήκωτων καὶ τὸν περὶ τοῦ ζῆν κίνδυνον ἐμοί τε καὶ τοῖς
 V. 643 συνοῦσιν οὕτως ἀθρόον ἐπενεγκόντων, οὐ τῆς ἐμαντοῦ μᾶλλον ἢ τῶν ὄλων σωτηρίας ἕνεκα τὸ βασιλεὺς Ῥωμαίων εἰλόμην εἶναι, καὶ τοσοῦτον ὑπέμεινα κακῶν ἔσμον, ἀνημέρως οὕτω πολεμηθεῖς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον. δι' ἃ μάλιστα ψεύδεται Γρηγορᾶς οὐκ ἀνεξέλεγκτα, ἀλλὰ πάντων μάλιστα εὐελεγκτό-

9. ἐν Θεσσαλονίκη P.

tem et honestam aliquam responsionem apud formidabile illud Dei tribunal pro admissis acquirere laborantem prohibere conaretur, postquam animum meum flectere nequivit et in suscepto consilio obfirmatum vidit, Augustam adscivit sociam. Inde ambo multis verbis et argumentis me perverserunt, ne tum, quod cupiebam, exsequerem. Quanquam (amica enim veritas) nec ipse, etsi impense volebam, propter coniunctissimam familiaritatem ab imperatore separari poteram. Nec tamen ab ea mente prorsus discessi, sed tum quidem, pro eo ac illi petebant, rediturum me promisi: et ubi sanctos illos allocutus effeci, ut in Batopedio habitaculum mihi construeretur, Thessalonicam ad imperatorem redii. Erat autem in animo, rebus meis bene compositis, reverti, et inter monachos illos eadem vitae instituta legesque profiteri. Brevi intervallo imperatore mortalitate perfuncto, quia aliud non licebat, tota rectione in humeros meos translata, detentus sum etiam invitus. Cum autem sycophantae illi bellum suscitassent, et me meosque adeo in summum discrimen coniecissent, non meae potius, quam omnium saluti consulturus, imperatorem Romanum fieri me sustinui, tantumque malorum examen tamdiu oppugnatus toleravi. Quod cum ita sit, Gregoras mentitur ea impudentissime, quae non refutari modo, sed

5 τата. ὅτι δὲ μὲ φησι τῇ Παλαμᾷ προσκειμένον μερίδι ἄδικον ψῆφρον ἐπενεγκεῖν, καὶ διὰ τοῦτο μὴδ' αὐτὸν πείθεσθαι ἐθέλειν, ὡς τὸν αὐτὸν ὄντα καὶ δικαστὴν καὶ ἀντικαθιστάμενον πρὸς τὴν δίκην τοῖς κρινομένοις, εὐχερέστατα ψευδόμενον ἀπελέγξω. τούναντίον γὰρ μᾶλλον Βαρολαᾶμ, ὃς τῆς τοιαύτης ἤρξε διαφορᾶς, προσκειμένην ἐξαρχῆς αὐτός. αὐτὸν τε γὰρ εἶχον ἐπὶ τῆς ἐμῆς οἰκίας διατρίβοντα καὶ τοὺς ἀδελφούς, καὶ πολλῆς ἤξιον τῆς προνοίας, καὶ ἐν τοῖς μάλιστα τῶν φίλων ἦγον, καὶ μᾶλλον ἐπ' ἐκείνου χώραν εἶχε τὸ ἐμὲ

10 προκατελιῆφθαι. ἐκεῖνος γὰρ αἰεὶ συνῆν καὶ τὰ παρ' ἐαυτοῦ ἐξετίθει ἀκριβέστατα καὶ ὑψηγέιτο συνεχῶς. ὅθεν οὐδ' ἔστι σκήψασθαι τινα, ὡς ἂ μὲν Παλαμᾶς περὶ ὧν πρεσβεύει B καὶ διαβεβαιούται, ἤδειν, τὰ τῶν ἀντιλεγόντων δὲ ἠγνόουν. ἀλλ' εἰ δεῖ τάληθές εἰπεῖν, ἐκείνοις μᾶλλον ἐνέτυχον προτέ-

15 ροις, καὶ μετὰ τοῦ πολέμου τὴν κατάλυσιν, ἐπεὶ τῶν Ῥωμαίων ὑπ' ἐμοὶ πᾶσα ἡ ἡγεμονία ἦν, τοσοῦτον ἀπέσχον τοῦ μᾶλλον προσκεῖσθαι τοῖς ἑτέροις ὑπ' ἀκρισίας, ὥστε πατριάρχην τὸν Ἰωάννην οὐχ ἄπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἐπὶ τὴν δίκην προὔκαλούμενη μέλλοντα ἐν τοῖς αὐτοῖς τούτοις ἐξετάζεσθαι.

20 τὰ ἴσα γὰρ ἐνεκαλεῖτο. καὶ μετ' ἐκεῖνον αὖθις τὸν Ἀκίνδυνον, ἐπεὶ κρυπτόμενος αὐτὸς ἑτέρους προσέπεμπε καὶ παρέπειθε θορυβεῖν, ὡς ἀδίκως ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας διαστροφὴν C

5. οὐ γὰρ μόνον P. pro τούναντίον γὰρ μᾶλλον, addito μᾶλλον ante προσκειμένην. 12. πρεσβεύειν διαβεβαιούται P.

facillime refutari queant. Quod porro me partibus Palamae additum, iniustam tulisse sententiam ait, atque ideo nec se paritum, cum iudicio disceptantibus idem et iudex et adversarius fuerit, nullo negotio eius vanitatem demonstrabo. Contra enim potius Barlaamo, eius dissensionis incentori, a principio adhaerebam, quem et in aedibus meis cum fratribus hospitio exceperam, et curabam eum studiose numerabamque in amicissimis: cui prae aliis patebat ad me aditus; assiduo enim mecum versabatur resque suas exponbat mihi accuratissime et docebat quotidie. Unde non est, cur quis fingat, me, quae Palamas quidem pro verissimis duceret et confirmaret, non ignorasse, ignorasse autem, quae contra ab aliis dicerentur. Sed si vera licet loqui, cum illis et prius et bello finito, postquam imperio universo potitus sum, egi: tantumque abfuit, ut magis temeritate quadam ab aliis starem, ut Ioannem patriarcham saepius in his ipsis examinandum ad iudicium provocarim: siquidem eorumdem reus erat. Et post illum rursus Acindynum (qui se parietibus tegens, alios mittebat, male a se persuasos, ut tumultuarentur, perinde, quasi corruptorum ecclesiae dogmatum per nefas accusaretur, cum ipsi potius adversarii ea corrumpere, non praeterii, sed ad quaestionem de se habendam ire et iuri stare iussi,

- A. C. 135, τῶν δογματῶν ἐγκαλοῦντο, αὐτοὶ μᾶλλον κακῶς περὶ αὐτῶν φρονοῦντες, οὐ περιεῖδον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν ἐκέλευον χωρεῖν καὶ τυγχάνειν τῶν δικαίων, καὶ πίστεις παρεῖχον ἐπὶ τῷ πείσεσθαι προσδοκῆν μηδὲν δεινόν. δεδοικέναι γὰρ ἔλεγε, μὴ εἰρχθῆ. αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἤττον καὶ μετὰ τὰς πίστεις ἀπεκρούπτετο καὶ ἠγνοήθη μέχρι τελευτῆς. χρόνῳ δὲ ὕστερον ἐπεὶ αὐτὸς τε Γρηγορᾶς καὶ ἄλλοι ἀνεφύησαν τῆς Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου αἰρέσεως διάδοχοι καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐθορύβουν καὶ τὸ δικαστήριον ἐπεβοῶντο, οὐ περιεῖδον αὐθις, ἀλλὰ σύνοδόν τε ἐκ πολλῶν ἀρχιερέων συνεκρότου, καὶ τὸν Θεσσαλονίκης Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν μετεπεμπόμην λόγον, περὶ ὧν ἐνεκαλεῖτο, δῶσόντα, καίτοι δίκαιος ὧν τὰ δις ἐψηφισμένα στέργειν πρότερον. βασιλεὺς τε γὰρ Ἀνδρόνικος ὁ αἰοιδιμος μετὰ τῆς συνόδου κατεδίκασεν ἀπάσαις ψήφοις οὐ Βαρλαάμ τότε μόνον, ἀλλὰ καὶ εἴ τις ὕστερον φαίνοιτο φρονοῦν τὰ ἴσα, καὶ μετὰ ταῦτα, ἐμοῦ ἀπόντος, Ἄννα ἡ βασιλὶς μετὰ τῶν ἀρχιερέων, ἠνίκα πατριάρχην τε καθεῖλον τὸν Ἰωάννην διὰ τὴν κακοδοξίαν καὶ τοὺς φρονοῦντας τὰ ἴσα αὐθις ἢ φρονησόντας, ὅτε καὶ τῶν ὕστερον ἀντιλεγόντων οἱ πλείους ἦσαν σύμφηφοι, ἢ προστάται τῶν γινομένων μᾶλλον. δίκαιος οὖν, ὥσπερ ἔφην, τὰ ἐψηφισμένα στέργειν ὧν, οὐχ ὑπέμεινα,
- P. 806 μὴ καὶ ἐπ' ἐμαυτοῦ τὴν ἐξέτασιν ποιήσασθαι τῶν λεγομένων, καὶ τὸν τοῦ δικαίου λόγον οὐ παρεῖδον, ἀλλ' ἐξήνεγκα τὴν ψῆφον ἀληθῆ καὶ δικαίαν, οὔτε φιλίαν, οὔτε ἐχθραν, οὔτε

1. ἐγκαλοῖτο M. mg.

fidemque dedi, nihil ei triste eventurum: timere enim se affirmabat, ne iussu meo in carcerem raperetur. Ille vero, quamquam accepta fide, nihilo minus se occultabat, et ad mortem usque latuit. Tempore procedente, ubi ipse Gregoras et alii Barlaami et Acindyni haeresis successores exorti, ecclesiam perturbarunt et tribunal appellarunt, denuo rem minime dissimulandam censui, sed multorum episcoporum synodum coëgi Gregoriumque Palamam, Thessalonicensem antistitem, accersivi, de quibus accusabatur, responsurum, quamvis antea bis decretis merito contentus esse potuissem. Nam et laudatissimus ille imperator Andronicus cum synodo non Barlaamum solum, sed si quis in posterum paria sentire reperiretur, penitus damnavit, et postea, me absente, Anna imperatrix cum episcopis, quando Ioannem patriarcham propter opinionis errorem simulque omnes eadem sentientes aut sensuros exauctoravit, cum plures eorum, qui contradixerunt, assentirentur, imo rei agundae praesentent potius. Cum itaque, ut narravi, decretis contentus esse possem, non quievi, quin me quoque imperatore, quae dicta sunt, in disquisitionem vocarentur, et iustitiae rationem habui, sententiam

τῶν ὄντων οὐδὲν ἕτερον τῆς ἀληθείας προτιμήσας. ὅς γὰρ A. C. 1351
 οὐδ' ἐπὶ μικροῖς τισι καὶ εὐκαταφρονήτοις τινῶν διαφορομέ-
 νων τὸ δίκαιον παρεῖδον, ἀλλ' ἀληθῶς καὶ δικαίως ἐδίκασα
 πᾶσι, σχολῇ γ' ἂν περὶ δογμάτων τῆς δίκης οὕσης, ἔνθα τὸ
 5 κινδυνευόμενον θεός, τῆς ἀληθείας ἕτερόν τι προειλόμην.
 ἀλλ' ὡς ἐπ' αὐτοῦ θεοῦ τὴν ἐξέτασιν τῶν δογμάτων σαφῆ
 καὶ καθαρὰν πεποιημένος, Παλαμῶν μὲν εὗρισκον καὶ τοὺς V. 644
 τὰ ἴσα ἡρημένους τοῖς ἀγίοις καὶ θεολόγοις ἄκρως συμφω-
 νοῦντας, καὶ κατ' ἴχνος ἐπομένους φανερώς, Γρηγοῶν δὲ B
 10 καὶ τοὺς ἄλλους, οἱ ἀντικαθίσταντο, τὰ Βαρλαάμ καὶ Ἀκιν-
 δύνου δοξάζοντας ἀπαραιοποιήτως, ἃ ὅτι τῆς ἀληθείας ἔκφυ-
 λα καὶ τῆς περὶ τῆς εὐσεβοῦς ὑπὸ τῶν ἀγίων πατέρων πα-
 ραδοθείσης πίστεως ἐναντία, ἐξῆν μὲν καὶ τοῖς προτέροις τό-
 μοις χρήσασθαι διδασκάλοις. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τοῖς
 15 ὑπο τῶν διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας παραδοθεῖσιν, ὡς περ κα-
 νόσι, παραθέντες, τὴν διαστροφὴν εὗρομεν σαφῆ καὶ καθαρὰν.
 οὐ ἔνεκα καὶ αὐτὸς, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀρχιερέων συν-
 επιψηφιζομένων, ἐκείνους μὲν ὡς ὀρθῶς φρονοῦντας ἐδι-
 καιώσα, τούτων δὲ κατεψηφισάμην· τὸ δὲ ἐξῆς, ὡς περ ἦν
 20 δίκαιον, τοῖς μὲν νενικηκόσι πάντα τρόπον ἐπεκούρησα, τοῖς C
 ἠττημένοις δὲ ἀναισχυντοῦσι καὶ μήτ' ἐπιστρέφειν πρὸς τὴν
 ἀλήθειαν βεβουλημένοις, μήτε ἡσυχίαν ἄγειν, τῇ σφετέρᾳ μόν-
 ον ἀγαπῶσιν ἀπωλείᾳ, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἴσον βάραθρον καὶ
 ἄλλους ἐκκαλουμένοις, καὶ πρὸς ὑβρεῖς χωροῦσιν ἀνεροθριά-

veram et iustam, nullo vel ad amicitiam, vel ad odium, vel ad
 aliud quidquam respectu, tuli. Qui enim nec ob parva quaedam et
 despicabilia litigantium iura vilipendi, sed ex vero et iusto ius dixi
 omnibus, multo minus in dogmatum iudicio, ubi id, de quo peri-
 culum est, Deus est, veritate quidquam antiquius habui; sed tam-
 quam praesente et audiente numine dogmata ad liquidum et fide-
 liter discutienda cum curassem, Palamam et socios sanctis Patri-
 bus summe congruentes eorumque vestigia manifeste prementes,
 Gregoram vero et alios, qui his adversabantur, Barlaami et Acin-
 dyni genuinos discipulos inveni, quorum placita cum veritate pug-
 nantia, et pietate fidei a sanctis Patribus traditae esse contraria,
 licebat etiam magistris prioribus tomis discere. Nihilo minus cum
 praescriptis ab ecclesiae doctoribus velut canonibus ea comparasse-
 mus, minime dubiam plane depravationem vidimus. Quocirca, epi-
 scopis omnibus approbantibus, illos quidem ut recte sentientes ab-
 solvi, hos condemnavi: ac de cetero, ut aequum erat, victoribus
 omni ratione adiutorem me praebui, victis, amissa fronte nec ad
 veritatem redire, nec quiescere volentibus, nec sua tantum pernicie
 contentis, sed ad idem barathrum et alios illicientibus, sine ulla

- A. C. 1351 στως καὶ πᾶσαν ὑπερβολὴν ἀναισχυντίας ἐπιδεικνυμένοις, ὡσπερ ἔθος ἔξαρχῆς τοῖς ἐχθροῖς τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐκκλησίας πολεμίους, καὶ δίκην τὴν προσήκουσαν ἐπέθηκα, μᾶλλον δὲ καὶ τῆς ἀξίας ἀποδέουσαν πολὺν. οὐδὲ γὰρ τοῦ κακῶς ἐκείνους πάσχειν πρόνοιαν ἐποιησάμην, ἀλλὰ τοῦ μὴ δύνασθαι κακῶς ποιεῖν. ἔστι δὲ, οἶμαι, νόμος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν βιωτικῶν, καὶ δημοσίων καὶ ἰδίων, ἐγκλημάτων, τὸν δικαστὴν πρὶν μὲν εἰς λόγους ἀντικαταστῆναι τοὺς ἀλλήλους διαφερομένους, μηδενὸς καταψηφίζεσθαι ἐρήμην, εἰ μὴ βούλοιο ἐκδιαιτᾶν· ἐπειδὴν δὲ ἤκοιεν εἰς λόγους, καὶ ἡ νίκη χωρῆσοι πρὸς τὸν ἕτερον, (πᾶσα γὰρ ἀνάγκη,) καὶ αὐτὸν τῷ τὸ πλέον ἔχοντι προστίθεσθαι καὶ καταναγκάζειν τὸν ἀδικοῦντα τὰ δίκαια ποιεῖν. οὐ δὲ διὰ τοῦτο πᾶς τις ἀδικῶν παραγράφεται τὸν δικαστὴν καὶ ἀδικίαν ἐπικαλέσει, ὅτι τῷ ἡδίκημένῳ προσετέθη. ἂν Γρηγορᾶς νυνὶ ποιῶν, οὐ μᾶλλον ψευδολογίας, ἢ ἀνοίας καὶ μοχθηρίας δόξαν ἀποφέρεται. ὅτι δ' αὐτὸς τὴν διαστροφήν παθὼν τῆς ἀληθείας καὶ τὴν πάτριον
- P. 807 εὐσέβειαν ἔξομοσάμενος καὶ συναπαχθεῖς τοῖς αἵρετικοῖς Ἀκινδύνῳ καὶ Βαρλαάμ ὑπὸ μοχθηρίας τρόπων καὶ ἀποτυχίας, ὡσπερ ἤλπισεν, ἀφειδήσας καὶ ψυχῆς αὐτῆς, ἵνα μόνον ἀμύνηται τοὺς δόξαντας λελυπηκένοι, ἐμοὶ τὰ ἴσα ἐγκαλεῖ, θανμαστὸν οὐδέν. ὃς γὰρ οὐκ ἐφείσατο Θεοῦ, ἀλλὰ διὰ τὴν πρὸς τινὰς ἀπέχθειαν ἐκείνου ψευδῆ πολλὰ κατεῖπε, σχολῆ

verecundia contumeliosis et supra omnem modum impudentibus (id quod a principio inimicis veritatis et ecclesiae hostibus in more fuit) poenam debitam inflixit, imo enimvero minorem debita; neque enim ut illi malum, quod merebantur, acciperent, sed ne possent malum dare, providebam. Est autem, opinor, lex et in aliis vitae humanae publicis privatisque criminibus, iudicem, priusquam litigatores causam dicant, nullum damnare, nisi ab officio velit discedere: auditis autem utrisque partibus, et ad alteram respiciente victoria, (quod omnino oportet,) et ipsum ad validiorem accedere, illamque aliam, quae laeserat, ad officium compellere. Non igitur iniurius quilibet propterea contra iudicem excipiet eumque pro iniusto traducet, quia se ad violati partes adiunxerit. Quod Gregoras nunc faciens, non magis mendacii, quam amentiae et improbitatis opinionem consequitur. Quod autem legitimum de veritate sensum in se corrumpi passus, et patria pietate eiurata, transversim raptus, a Barlaamo et Acindyno haereticis, propter improbitatem suam et frustrationem eorum, quae speraverat, nec ipsi animae suae pepercit, ut ulcisceretur tantummodo, a quibus se laesum putat, mihi eadem obiicit, mirari nemo debet. Qui namque Deum ipsum non est reveritus, sed propter odium suum in quosdam adversus illum

γ' ἂν ἀπέσχετο βασιλέως, καὶ ταῦτα δόξαντος λελύπηκέναι. A. C. 1351
 ὅτι δ' εὐσεβῆς ἐγὼ καὶ τῆς ὀρθῆς καὶ πατρίου δόξης ἐξε-
 χόμενος ἀκριβῶς, καὶ πᾶσα μὲν ἡ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησία
 συμμαρτυρήσῃ, χάριτι θεοῦ βεβαίως ἠδρασμένη περὶ τὴν
 5 ἀλήθειαν καὶ τῶν ἀποστολικῶν παραδόσεων ἐχομένη ἀκρι-
 βῶς· οὐχ ἦτιον δὲ καὶ Γρηγοῤῃς αὐτὸς ὁ νυνὶ τοιαῦτα ἐγκα- B
 λῶν, παρὰ πάντα τὸν τοῦ πολέμου χρόνον οὐ μόνον ἐγκώμια
 πολλὰ διεξιὼν ἐμοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔσχατα ὑπομένειν ὑπὲρ
 τῆς εἰς ἐμὲ εὐνοίας ἠρημένος, ὅτε τὰ αὐτὰ ἐφρόνουν οἷα καὶ
 10 νυνί. τῇ γὰρ ὑπὸ βασιλέως ἐξηνηγεμένη καταδίκη Βαρλαάμ
 καὶ αὐτὸς συνεπεψηφισάμην, καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν
 αὐθις Ἀκίνδυνον κατεδίκασα, Ἰωάννου τότε πατριάρχου τὴν
 σύνοδον συγκροτοῦντος καὶ οὐ μέτρια ἀγανακτοῦντος, ἐφ'
 οἷς Ἀκίνδυνος Παλαμᾶ καὶ τῶν ἄλλων μοναχῶν ἀδίκως
 5 κατηγορεῖ, Βαρλαάμ συνηγορῶν. C

κέ. Τοιαῦτα μὲν βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς ὕστερον, V. 645
 ἐπεὶ εἰς χειρὸς αὐτῷ τὰ Γρηγοῤῃ συγγράμματα ἦκει, ἀπε- D
 λογεῖτο περὶ ἑαυτοῦ, καὶ ψευδῆ καὶ ἀπίθανα συγγεγραφέναι
 ἀπεδείκνυεν ἐκεῖνον. ἔπειτα καὶ τῶν Ῥωμαίων τοὺς ἐν λόγῳ
 μάλιστα καὶ ἐπιφανεστέρους ἐξεπίτηδες συγκαλεσάμενος, εἰς
 ἐπήκοον ἀναγινώσκεσθαι παρεῖχε πάντων, καὶ πολλὴν αὐτοῦ
 πάντες κατεγίνωσκον ψευδολογίαν καὶ ἀναίδειαν καὶ κούφω-
 τητα, ὅτι περὶ δημοσίων πραγμάτων, ἃ πολλοὶ, μᾶλλον δ'
 ἅπαντες συνίσουσι, γράφειν προείλετο οὐκ ἀληθῆ, ἐφ' οἷς

17. γράμματα P. ἀπεγορεῖτο P.

mendacia multa effudit, longe minus ab imperatore, praesertim cum
 ei officisse videretur, temperare voluit. Pietati autem meae et in
 vera atque avita religione constantiae tota ecclesia, gratia Dei in
 veritate stabilita et Apostolicis traditionibus sedulo inhaerens, te-
 stimonium dabit: nec minus ipse Gregoras, accusator meus, qui toto
 belli tempore non solum de laudibus meis multa disseruit, sed
 etiam benevolentia quadam in me mea causa extrema perpeti pa-
 ratus fuit, quando eadem sentiebam, quae hodie sentio. Nam da-
 mnationem Barlaami, qua illum scribit Andronicus imperator, ipse ap-
 probavi, et post eius mortem rursus Acindynum damnavi, Ioanne
 patriarcha synodum convocante et stomachante vehementius pro-
 pter ea, quae Acindynus Barlaamo patrocians, in Palama ceteris-
 que monachis iniuste accusaverat.

25. Haec Cantacuzenus imperator postea, cum scripta Gregorae in
 manus eius venissent, pro se respondit, ipsumque falsa et incredi-
 bilia scripsisse demonstravit. Deinde honoratissimis et nobilissimis
 Romanorum dedita opera convocatis, in eorum praesentia recitari
 ambo iussit, omnesque Gregoram mendacem graphicum et hominem
 bene luverecundum ac levem pronuntiatunt, quod de publicis re-

A. C. 1351 ἔμελλε ῥᾶστα ἀπελέγχεσθαι ψευδόμενος. πυθόμενος δὲ ὁ Γρηγοῤῃς ἅ δράσεις βασιλεὺς τὰ ἐκείνου θριαμβεύσας πλάσματα, οὐ μετρίως ἠνιάθη, ὅθεν καὶ συντυγῶν ὕστερον, ὠνείδιζε

P 808 τὸν θριάμβον, ὡς ἐπ' ἐκείνου τῆ ἀισχύνη εἰργασμένον. ἔφασκέ τε τὴν μὲν πρὸς τὸν τόμον ἀντιλογίαν ἰδίαν εἶναι, τὰ δὲ κατ' αὐτοῦ συγγεγραμμένα, ὅτου εἶη, ἀγνοεῖν βούλεσθαι δὲ ἀφανίζειν ἐντυχόντα καὶ αὐτόν· ἃ εἰ καὶ πρότερον ἐπέμφθη πρὸς αὐτόν, πρὸ παρεδίδου ἂν πρὶν εἰς ἑτέρας ἦκειν ἀκοάς. βασιλεὺς δ' ἔφασκεν, οὐ συνορᾶν αὐτῷ τοὺς λόγους εἰς ὅ,τι τείνει. εἰ μὲν γὰρ μὴ τὰ συγγεγραμμένα ἤθελεν εἶναι φανερά, ἀλλ' ἀφανεία πολλῇ κατέχεσθαι τὸν πάντα χρόνον, ἀνθ' ὅτου συντιθεῖς τοσοῦτον πόνον ἤνεγκεν; εἰ δ' ὅπερ δίκαιον, μᾶλλον εἶναι φανερά ἐβούλετο, καὶ μεγάλας ἂν εἶη χάριτας εἰδέναι δίκαιος, ὅτι ἐπὶ τοσοῦτων καὶ τῶν ἐπιφανεστέρων μάλιστα καὶ θανμάζειν λόγων δύναμιν εἰδότεων παρέσχετο ἀναγινώσκεσθαι, ἵν' ἐπαινοῖτό τε καὶ τὰς ἐπικαρπίας κομιζοίτο τῶν πόνων ζῶν, μάλιστα καὶ τῶν ἐπαίων αἰσθανόμενος. νεκροὺς γὰρ οὔτ' ἐπαινος, οὔτε ψόγος ἠδύνειν ἢ ἀλγύνειν οἶδεν. εἰ δὲ διὰ τὸ πεφωρᾶσθαι τὰ ψευδῆ, ἃ ἔξ οὐκ ὄντων αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ πλάττεται, ἀλγεῖ, οὐκ αὐτὸς ἂν εἶη τῆς ἀληθοσύνης αἴτιος αὐτῷ, εἴπερ μηδὲ πέπεικεν αὐτὸς φαῦλον εἶναι καὶ τῆς ἀληθείας καταψεύδεσθαι. δέον μέντοι καὶ πρὸς τοῦτο μὴ πάνυ δάκνεσθαι. ὀλίγῳ γὰρ ὕστερον ἀπολιπὼν τὸν

bus, quas plerique omnes nossent, figmenta litteris mandare non dubitasset, adeo ut mendaciorum convinci facillime posset. Gregoras, audito quod imperator fecisset, et quomodo de eius commentis triumphum egisset, tristitia non vulgari affectus, eum convenit, de triumpho illo, ut ad dedecus suum instituto, conquestus est. Quae contra tomum dicta sint, sua esse: quae contra ipsum imperatorem, nescire se, cuius sint: velle autem, ubi inciderit, ea suppressere: quae si prius accepisset, quam ad aliorum aures venirent, igni mandaturum fuisse. Hic imperator, non se perspicere, quorsum verba eius pertineant. Si enim scripta sua nolebat exire in publicum, cur tantum laborem in componendo suscepit? Si autem, quod aequius, publica volebat esse, etiam magnas sibi gratias merito debere, cum coram tam multis et illustribus et vim dicendi admirari scientibus ea legenda dederit, ut et laudaretur et laborum suorum fructum adhuc vivus perciperet gloriamque sentiret; mortuos enim nec laudibus delectari, nec vituperatione contristari. Quodsi propterea doleat, quia eius mendacia deprehensa sint, quae nullo fundamento ipse excogitarit, non se illi causam doloris esse, quandoquidem non suaserit, ut tam improbe contra veritatem mentiretur. Oportere tamen etiam ob hoc moereri non indulgere:

βίον, οὔτε τῶν ἐπαινούντων αἰσθήσεται, ἢ τῶν ὑβριζόντων, A. C. 1351
 ἂν τε δίκαιοι καὶ ἀληθεῖς αἱ μέμψεις ὧσιν, ἂν τε μὴ, ὥσπερ C
 καὶ ὧν αὐτὸς κατηγορήκε πολλὰ καταψευδόμενος. ἐκεῖνο δὲ
 μᾶλλον δίκαιον λυπεῖν καὶ οὐκ ὀλίγην ἐμποιεῖν φροντίδα,
 5 μὴ ἐν τῷ μέλλοντι δικαστηρίῳ, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἐγκλη-
 μάτων τῶν κατὰ τὸν βίον καὶ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς συκο-
 φαντίας δίκας δῶμεν, καὶ μάλιστα εἰ μηδεμίαν πρόφασιν
 ἐτέραν ἔχοι, ἢ ἄδικον ἀπέχθειαν. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον
 βασιλεῖ τῷ Καντακουζηνῷ ἐπράχθη τε καὶ εἴρητο μετὰ τὸ
 10 τῆς ἀρχῆς βασιλεῖ τῷ γαμβρῷ παρακεχωρηκέναι καὶ καθ'
 ἡσυχίαν βιοτεύειν, ὑποδύντα σχῆμα μοναχῶν. τότε δὲ ἐπεὶ
 τὰ κατὰ τὴν σύνοδον ἀπήρηστο πάντα καὶ τέλος εἶχε, καὶ V. 646
 οἱ τὰ Ἀκινδύνου ἤρημένοι ἤλέγχοντο ἀσεβοῦντες φανερώς, D
 ἐπὶ τὰς πολιτικὰς ἐτρέπετο πάλιν πράξεις· καὶ παρεσκευάζετο
 15 ὡς ἐπιστρατεύσων Τριβαλοῖς. ἐν τούτῳ δὲ τοῖς ἐν Γαλατῶ
 Λατίνοις δέκα καὶ τέσσαρες ἐκ Βενετίας ἐπέπλευσαν τριήρεις.
 νυκτὸς τε ἐπελθόντες ἀπροσδόκητοι, ἀπέβησάν τε οὐ προαι-
 σθημένων, καὶ ἐγένοντο ἐντὸς τειχῶν, (ἦσαν γὰρ αἱ πύλαι
 τοῦ φρουρίου νυκτὸς ἀνεωγμέναι ὑπ' αὐθαδεῖας καὶ θρα-
 20 σότητος τῶν ἐνοικούντων,) καὶ ἐκάκωσαν οὐκ ὀλίγα. ὡς γὰρ
 ἤσθάνοντο οἱ φύλακες τὴν ἄλωσιν, βοῆ τε ἐχρῶντο καὶ συν-
 ἐκάλουν ἐπὶ τὴν ἄμυναν τοὺς ἐγχωρίους. οἱ δὲ ἐκ τῶν
 οἰκιῶν ἄοπλοι ἐπὶ τὴν θάλασσαν κατιόντες, βουλόμενοι, ὅτι

12. ἀπήρηστο P. 17. τε om. M. 21. ἄλῃσιν P. 23. βου-
 λόμενοι om. P.

paulo enim post discessu facto ex hac vita, nec laudes, nec repre-
 hensiones sensurum, sive iure ac vere, sive secus reprehendatur.
 Sicut nec illi sentiant, quos ipse multa mentiendo insimulaverit.
 Illud potius aegritudinem ac sollicitudinem non parvam ingenerare
 nobis debere, ne in futuro iudicio quomodo aliorum criminum in
 hac vita designatorum, sic mendacii quoque calumniarumque poe-
 nas persolvamus: potissimum si praeter iniquum odium nullam
 aliam mentiendi calumniarumque causam habuerimus. Haec postea
 a Cantacuzeno facta et dicta sunt, quum imperatori genero impe-
 rium tradidit et sub habitu monachi vitae genus pacatum et
 quietum agere constituit. Tunc autem synodo prorsus finita, et
 Acindyri sectatoribus impietatis evidentiter convictis, civilibus actio-
 nibus sese reddens, expeditionem in Triballos adornavit. Interea
 ad Latinos Galataeos quatuordecim Venetorum triremes appelluntur.
 Et quia noctu improvisi supervenerant, non animadversi descende-
 runt, intraque muros ingressi, (portae siquidem oppidi per noctem aper-
 tae relinquebantur; ea erat incolarum superbia et audacia;) non pa-
 rum nocuerunt. Custodes enim ubi oppidum captum animadverte-
 runt, vociferationibus cives ad vim propulsandam concitarunt, qui

Α. C. 1351 εἶη τὰ δρώμενα μαθεῖν, ἐτιρώσκοντό τε καὶ ἀπέθνησκον πολ-
 P. 809 λοί. ἔπειτα ὡς ἤσθοντο ἀναδρασθήσαντες καὶ ὄπλισάμενοι,
 ἐξήλασαν τοὺς πολεμίους αὐθις, οὐδὲν γενναῖον εἰργασμένους,
 ἀλλὰ φανιλότατα ἠγωνισμένους· ὁμως διεσώθησαν πάντες ἐπὶ
 τὰς τριήρεις, οὐδενὸς πεσότος, τραυματιῶν δὲ ὀλίγων γενο-
 μένων, ἀναγόμενοί τε τοῦ λιμένος, καὶ ὀλκάδας εἴλκυσαν
 κενὰς τινὰς καὶ ἐκυρίευσαν. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἦδη ἦν, δις μὲν
 καὶ τρις ἐπεχείρησαν πῦρ ἐνεῖναι ταῖς ὀλκάσιν οὐσαις πλεί-
 σταις ἐπὶ τοῦ λιμένος, ἀπεκρούσθησαν δὲ ὑπ' ἐκείνων, οὐδ'
 ἐγγὺς γενέσθαι δυνηθέντες. ἔπειτα παραπλέοντες ἐκάκουν,
 καὶ τινῶν ἐκράτησαν ὀλκάδων ἐκ Πόντου κατυπλευουσῶν. ἔν
 Β ταύταις δὴ ταῖς ὀλκάσι καὶ πρέσβυς ἐκ Βενετίας ἀφῆκτο
 Δελφίν ὠνομασμένος πρὸς βασιλέα, καὶ ἐδεῖτο συμμαχεῖν
 αὐτοῖς πρὸς τὸν κατὰ τῶν ἐκ Γεννούας πόλεμον, μεγάλα τέ
 τινα ἐπηγγέλλετο τὸν δοῦκαν Βενετίας καὶ τὴν βουλὴν Ῥω-
 μαίους ὠφελήσειν, εἰ πείθοιτο αὐτοῖς συμμαχεῖν ὁ βασιλεὺς.
 τὰ ἴσα δὲ καὶ ὁ ῥῆξ Ῥαουήνας πρὸς βασιλέα διὰ γραμμάτων
 ἐπροσβέυετο, καὶ μεγάλα ἐπηγγέλλετο, καὶ ἐδεῖτο βασιλέως
 τοῖς ἐκ Βενετίας συμμαχεῖν, οἷς καὶ αὐτὸς σύμμαχος ἐστι.
 βασιλεὺς δὲ ἀπηγόρευεν αὐτοῖς, ὥσπερ καὶ πρότερον, τὴν
 συμμαχίαν ἐν Θεσσαλονίκῃ. ἔφρασκε γὰρ ἀδικεῖν μηδὲν, εἰ
 C πρὸς τῷ μηδὲν αὐτοῖς ἐμποδῶν εἶναι πρὸς τὸν πόλεμον, μηδὲ
 πρὸς ἐκείνους πολεμοίῃ. ὡς μὲν γὰρ αἰτίας ἐκείνοι πολλὰς

6. εἴλκυσαν P. 12. τριήρεσι M.

ex aedibus inermes versus mare decurrentes, et quid hoc rei esset noscitare cupientes, partim vulnerabantur, partim (et quidem non pauci) interficiebantur. Tandem re comperta, animis et armis instructi, hostes, nulla re memorabili gesta, et ignavissime procliantes, rursum eiciunt: qui ad triremes, nullo suorum interfecto, aliquot dumtaxat vulneratis, pervenerunt, solventesque onerarias quasdam vacuas secum abstraxerunt ac sibi proprias fecerunt. Claro iam die bis terque ignem in onerarias, quae plurimae in portu stabant, immittere conati sunt, sed accedere propius non sinebantur. Deinde praetereundo alias infestabant et quasdam e Ponto descendentes onerarias capiebant. In istis igitur triremibus etiam legatus Venetorum, nomine Delphinus, ad imperatorem mittebatur, opem rogatum ad bellum contra Genuenses, promittebatque, ducem Venetiarum et senatum de Romanis meriturum optime, si auxilium annueret. Paria Ravennae princeps per litteras pollicens rogabat, nempe uti Venetos adiuvandos susciperet, quibus etiam ipse opitularetur. Imperator eis societatem, ut et antea apud Thessalonicam, negavit, addiditque, nullam se ipsis facere iniuriam, si, praeterquam quod nullo eis ad bellum impedimento esset, adversum Galataeos etiam non pugnaret. Qui tametsi bellum saepe commenerint, et

παρέσχοντο πόλεμον, καὶ οὐδεὶς ἂν αὐτῷ μέμφοιτο δικαίως A. C. 1351
 ἀμυνομένῳ τῶν προτέρων ἕνεκα ἀδικημάτων, οὐδεὶς ἂν ἔχοι
 ἀντειπεῖν πρὸς μέντοι τὴν αὐτῶν φιλίαν ἐνστήσεσθαι οὐδὲν,
 εἰ αὐτὸς ἐκὼν εἶναι τοῖς προσκεκρονκόσι παρέχοιτο συγγνώ-
 μην. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς οὕτως εὐφρῶς ἀπεσκευάζετο τὸν
 πόλεμον. μᾶλλον γὰρ ἐδόκει εἶναι ἄριστον ἑκατέρων ἀποσχό-
 μενον προσέχειν τῇ ἡπειρῷ καὶ τὰς δεδουλωμένας Ῥωμαίων
 πόλεις ἐλευθεροῦν ἀπὸ τῶν πολεμίων. ὁ ἐκ Βενετίας δὲ
 πρεσβευτῆς καὶ ἄλλοι οὐ μετρίως ἠγανάκτουν, πρὸς τὴν συμ-
 μαχίαν αὐτοῖς ἀπαγορευόντος βασιλέως. οἳ τε ἐκ Γαλατᾶ D
 ὁμοίως εἰδότες, ὡς οἱ πολέμοι σφίσι δέονται βασιλέως συμ-
 μαχεῖν, πρεσβείας καὶ αὐτοὶ συχνὰς ποιούμενοι, ἐδέοντο μὴ
 σφᾶς περιδεῖν, ἀλλὰ συγγνώμην τε παρέχειν, εἴ τι πρότερον
 ἠγγνωμονήκασι, καὶ νῦν μὴ συμμαχεῖν τοῖς πολεμίοις. ἐπηγγέλ-
 λοντό τε εἰσαῦθις μηδέποτε ἀγνωμονήσειν, ἀλλὰ πάντα ποι-
 ῆσειν τὰ κατὰ γνώμην βασιλεῖ καὶ δουλεύειν ἀκριβῶς. ἅμα
 δὲ καὶ χρήματα παρείχοντο οὐκ ὀλίγα. βασιλεὺς δὲ τὸ μὲν
 μὴ πολεμήσειν ἐπηγγέλλετο, εἰ τὰ ἐπαγγελόμενα καὶ αὐτοὶ
 ἀληθῆ ἐπὶ τῶν ἔργων ἀποδείξαιεν, τὰ δὲ χρήματα οὐκ ἐλάμβαν-
 εν, οὐκ αὐτῷ πρέπουσαν οἴομενος εἶναι τὴν μικρολογίαν, οὐδὲ
 δοκεῖν ἐπὶ χρήμασι τὰ κοινῇ λυσιτελοῦντα προῖεσθαι Ῥωμαίοις.
 οἱ ἐκ Βενετίας δὲ ὡς βασιλεὺς ἀσυμβάτως ἔχει συνορῶντες P. 810
 πρὸς αὐτούς, (οὐδὲ γὰρ ᾔοντο οὐδὲν λόγου ἄξιον αὐτοὶ δε- V. 647
 νῆσεσθαι, μὴ βασιλέως συνεφραπτομένου πρὸς τὸν πόλεμον,).

nemo queat reprehendere, aut contradicere, si praeteritas iniurias
 persequatur, attamen in amicitiam Venetorum nihil peccaturum, si
 offensas ipsis sua sponte condonet. Imperator igitur ita scite bellum
 subterfugit. Longe enim melius putabat, ab utrisque abstinentem,
 ad Romanorum urbes, quae erant in continente, ab hostium domi-
 natu asserendas incumbere. At Venetus legatus et alii, qui cum
 eo venerant, huius societatis recusationem permolestē ferebant.
 Galataei quoque, ut resciverunt, hostes suos imperatorem rogare
 auxilia, iteratis legationibus orare insistebant, ne despicerentur,
 sed si quid antea improbius in illum admisissent, veniam daret,
 nec iam vires hostium augetet, in posterum nihil per scelus un-
 quam, sed omnia ex eius arbitratu facturos diligenterque parituros;
 simul pecuniam ingentem offerebant. Imperator armis se tempera-
 turum spondere, si opere ipso promissorum veritatem confirmit:
 pecuniam repudiare, ratus, non se decere hanc humilitatem animi,
 neque videri pecunia delinitum commune Romanorum emolumentum
 in extremis ponere. Veneti cum a societate secum paciscenda
 abhorrentem experti, quoniam absque ipso nihil egregium se effe-
 cturos opinabantur, graviter id atque indigne ferebant: et cum

A. C. 1351 δεινὰ μὲν ἐποιοῦντο καὶ ἡγανάκτου· φανερωῶς μέντοι κινεῖν πρὸς βασιλέα πόλεμον ὠρημένοι οὐκ ἐφαίνοντο, ἀλλ' ὑποψίας παρεῖχον μόνον. αἱ γὰρ πρὸς Ῥωμαίους αὐτοῖς σπονδαὶ ἐπ' ἐξόδῳ ἔτυχον οὐσαι τότε. ἔχουσι γὰρ πρὸς Ῥωμαίους οὐ διηνεκεῖς, ἀλλ' ἐπ' ἔτεσι ῥητοῖς ἀπὸ τῶν Μιχαὴλ τοῦ πρώτου τῶν Παλαιολόγων βασιλέως χρόνων. ἐπειδὴν δὲ ἐν ἐξόδῳ αἱ συμβάσεις γένωνται, ἔξεστιν ὅποτερωοῦν πόλεμον, εἰ βούλοιοτο, κινεῖν· εἰ δ' ἐκατέροις λυσιτελεῖν δοκοῖη μᾶλλον ἢ εἰρήνη, αὐθις τὰς σπονδὰς ἀνανεοῦσι καὶ τοὺς ὄρκους. ἐπε-
 B κράτησε δὲ παρὰ Ῥωμαίοις καὶ τοῖς ἐκ Βενετίας Λατίνοις τὸ τοιοῦτον ἔθος ἐκ τοιαύτης μάλιστα αἰτίας. βασιλεὺς ὁ πρῶτος Μιχαὴλ, ἐπεὶ Βυζάντιον ἀνεσώσατο Ῥωμαίοις καὶ Θράκην καὶ Μακεδονίαν καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν ἐσπέραν ἐξήκοντα ὀλίγῳ πλεῖω ἔτη δουλεύσαντα Λατίνοις, πεζὴν μὲν καὶ ἱππικὴν δύναμιν μεγάλην εἶχε καὶ ἀξιομάχον πρὸς πάντας πολεμίους, ναυ-
 τικὴν δὲ οὐπὼ τσαύτην παρεσκευασμένος ἦν, ὅσῃν ὕστερον ὄθεν καὶ τοὺς θαλασσοκρατοῦντας ἐδεδίει καὶ ἐθεράπευε, τῷ καιρῷ προσήκοντα ποιῶν· δεῆσαν μέντοι πρὸς ἐκάστους τί-
 C θεσθαι σπονδὰς, τοῖς μὲν ἄλλοις, ὅσοι κατ' ἐμπορίαν εἰς Βυζάντιον ἢ ἐτέρας παραλίους πόλεις Ῥωμαίοις ὑπῆκούους καταπλέουσι, φόρους ἔταπτε καὶ ἀργύριον ῥητὸν τῷ δημοσίῳ καὶ ἐπέθοντο ἀδύνατοι ὄντες ἀντιλέγειν. ἄχρι γὰρ καὶ νῦν παρέχονται τοὺς φόρους, οἱ ἐκ Βενετίας δὲ καὶ Γεννοῦας μέγα δυνάμενοι καὶ τὸν Ἰώνιον καὶ Αἰγαῖον καὶ τὸν Εὐξει-

20. Ῥωμαίους P.

24. μεγάλα M. mg.

Ἰόνιον P. et M.

aperte bellum adversus illum moliri non viderentur, suspicionem tamen praebebant: nam foedus cum Romanis tum exspirabat. Quod quidem non aeternum, sed ad annos praefinitis ac certos habent, a temporibus Michaelis primi Palaeologi imperatoris: quibus transactis, utrivis parti bellum movere integrum est. Sin utrique parti pax utilior appareat, foedus denuo sancitur. Ea consuetudo inter Romanos ac Venetos hinc potissimum manavit. Michael imperator, Byzantio, Thracia, Macedonia, toto occidente (quae paulo amplius sexaginta annos sub ditione Latinorum fuerant) Romano imperio recuperatis, copias quidem pedestres et equestres non exiguas et quibusvis hostibus opponendas habebat, classem nondum tantam, quantum postea aedificavit: unde et maris dominos timebat, et tempori se accommodans, officiis eos demerebatur. Cum autem foedus facere cum singulis oporteret, aliis quidem mercatus causa Byzantium et ad alias urbes Romanorum maritimas navigantibus portoria et pecuniam certam aerario inferendam imposuit: qui quod aliter non possent, parebant et usque hodie vectigal pendunt. Veneti autem et Genueses, freti potentia sua et Ionium, Aegacum, Euxinum

νον στόλοις μεγάλοις παραπλέοντες, ὧν τὰ παράλια πάντα A. C. 1351
 μάλιστα, ἢ τὰ πλείω ὑπήκοα Ῥωμαίοις τότε ἦσαν, οὐκ ἐπέι-
 θοντο παρέχειν φόρους, ἀλλ' ἠξίουσαν ἐν πᾶσιν ἐμποροῖσι τὴν
 βασιλέως ἀτέλειαν καρποῦσθαι. βασιλεὺς δὲ τότε πείθειν
 οὐκ ἔχων, καὶ βιάζεσθαι τοῖς ὅπλοις μὴ δυνάμενος, τοῖς μὲν
 ἐκ Γεννούας ἔθετο σπονδὰς διηγεκεῖς ἐπὶ τῷ ἐκείνους μὲν εἶ- D
 ναι ἀτελεῖς παντάπασιν ἐν πάσαις πόλεσι καὶ ἐμποροῖσι, ἅ
 εἰσιν ὑπήκοα Ῥωμαίων, καταπλέοντας, αὐτοὺς δὲ τινα τρόπον
 ὑπὸ βασιλέα τελεῖν, τριήρεις τε παρέχειν κατὰ συμμαχίαν,
 εἰ δέοιτο, πενήτηντα ἐφωπλισμένας, βασιλέως μόνου ναύ-
 ταις καὶ ὀπλίταις μισθὸν παρέχοντος. εἰ δὲ κενῶν δέοιτο
 τριηρέων, τὰς ἴσας παρέχειν μετὰ τῶν ὀπλων μόνων καὶ ἀρ-
 χόντων, συμμαχεῖν τε βασιλεῖ καθ' ὁποῖου ἔν ποτε πολεμῆ,
 καὶ φίλους εἶναι αὐθις καὶ συμμάχους, οἷς ἂν ἐκεῖνος φί-
 λους χρῆτο. τοῖς ἐκ Βενετίας δὲ ἀσυμβάτως εἶχε καὶ ἐβού-
 λετο πολεμεῖν. ἐτέρου δὲ πολέμου μείζονος ἐπικειμένον τοῦ
 ῥηγὸς Καρούλου, (προσεδοκᾶτο γὰρ ἐκεῖνος στόλῳ μεγάλῳ P. 811
 ἐπιπλεύσειν Βυζαντίοις,) καὶ παρασκευαζομένου βασιλέως πρὸς
 ναυμαχίαν ἐπ' ἐκεῖνον, ἐδόκει δεῖν ἀνακωχὰς πρὸς τοὺς ἐκ
 Βενετίας τίθεσθαι, καὶ ἔθετο ἐπ' ἔτεσι ῥητοῖς, ἵν', εἴ ποτε
 ἀπαλλαγείη τοῦ πρὸς Κάρονλον πόλεμον, ἐξείη πολεμεῖν αὐ-
 τοῖς, τῶν σπονδῶν ἐξηκουσῶν. τὸ δὴ τοιοῦτον ἐξ ἐκείνου ἄχρι
 νῦν ἐπικρατήσαν ἔθος, τὸν ἴσον τρόπον αἱ πρὸς Ῥωμαίους

8. καταπλεύουσιν P.

maria magnis classibus circumnavigantes, (ad quorum littora urbes
 paene omnes, aut saltem plurima pars tunc Romanis suberat,) huius-
 modi portorium solvere detrectabant, volebantque per omnia emporia
 immunitatem sibi concedi. Imperator, quoniam illos tunc nec
 verbis movere, nec armis cogere valebat, cum Genuensibus foedus
 perpetuum percussit, ut essent quidem per universas urbes et emporia
 Romanorum immunes penitus, aliquo tamen modo imperatori
 subiacerentur et, si opus foret, subsidiarias triremes armatas quin-
 quaginta mitterent, imperatore solum remiges et stipendia in mili-
 tem suppeditante. Si vacuis egeret, totidem numero, tantum cum
 armis et praefectis praeberent et, quo bellatum proficisceretur, eo
 sequerentur eosdemque secum amicos ac socios colerent. Cum
 Venetis, quia convenire nihil poterat, proelio contendere cogitabat.
 Verum bello alio maiore ingruente, a rege, inquam, Franciae Caro-
 lo, (expectabatur enim cum potenti classe Byzantium venturus,) et
 parante se ad navalem pugnam imperatore, placuit in annos cer-
 tos cum Venetis inducias pacisci: ut, si quando bello contra Caro-
 lum defungeretur, exeunte foedere, adversum illos fortunam belli-
 cam experiretur. Atque hac ab illis temporibus ducta consuetudine,

A. C. 1351 αὐτοῖς γίνονται σπονδαί. ἐπειδὴν δὲ ἤκωσιν εἰς τέλος, ἀναγεοῦνται αὐθις. εἰ δὲ δοκοίη θατέρω πολεμεῖν, ἔξῃστι μηδὲν ἐγκαλουμένω. ἐν ἐξόδῳ τοίνυν τῶν πρὸς τοὺς ἐκ Βενετίας σπονδῶν, ὡσπερ ἔφημεν, οὐσῶν, ἐπεὶ μὴ βασιλέα πείθειν εἶχον συμμαχεῖν αὐτοῖς ἐπὶ τοὺς πολεμίους, φανερωῶς Ἰμὲν οὐ κατήγγελλον τὸν πόλεμον, τὸν δὲ ἄρχοντα τῶν ἐν Βυζαντίῳ οἰκούντων ὑπηκόων αὐτοῖς ἐν ταῖς τριήρεσιν ἀναλαβόντες, ἀπεχώρουν, δόκησιν δὲ παρεῖχον, ὡς ἀμνησθῆναι βασιλέα τοῦ μὴ συμμαχεῖν, εἴ ποτε λάβοιντο καιροῦ.

V. 648 κς'. Οἱ ἐν Γαλατῇ δὲ ὄρωντες ἐκείνους ἀποχωροῦντας, Κοῦκ ἐνόμισαν ὕπερ ἦν, ὡς πρὸς τὴν ἐκείνων χάριν ἀπαγορεύσειεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς τὴν συμμαχίαν, ἀλλ' ἦγοντο μεγάλα τινα ἀλλήλους ἀπαιτεῖν, δι' ἅπερ ἀσυμβάτως ἐσχηκέσθαι, ἄλλως τε καὶ τοὺς εὐεργετοῦντας αὐτῶν κακοῖς ἀμείβεσθαι εἰσθότες, ὡσπερ τοὺς πάσαι Λακεδαιμονίους λέγουσιν, ἵνα μηδενὸς δοκῶσι δεῖσθαι, μηδ' ἥττους εἶναι μηδενὸς, ὑπ' ἄκρας Δαυθαδείας καὶ φρσημάτος, ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ, καὶ μηδεμίαν αὐτοῖς αἰτίαν πολέμου παρεσχημένον βασιλέως, λίθον ἀφῆκαν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον διὰ τῆς μηχανῆς. ἐπεὶ δὲ ἐπύθτετο τὸ συμβᾶν ὁ βασιλεὺς, πρὸς τὸν ἐκείνων ἄρχοντα πέμψας καὶ τὴν βουλὴν, τὴν αἰτίαν ἐπυνθάνετο, δι' ἣν ἄρχοντα πολέμου. ἐκείνων δὲ ὑποκρινομένων ἀγνοεῖν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀτοπίας τῆ ἐπὶ τῆς μηχανῆς ἀνατιθέντων τεταγμένω, ἐκέλευον οἱ πρέσβεις ἐκεῖνόν τε καὶ τοὺς συναραμένους κολάζειν. ἀδύ-

15. Λακεδαιμονίας P.

Veneti cum Romanis foederantur: ea foedera, cum terminus advenerit, renovantur. Quod si alterutris bellum arriserit, citra crimen licet. Ergo in exitu foederis cum Venetis, ut dicebamus, ubi imperatorem ad coëundam belli societatem adducere nequiverunt, palam quidem arma haud denuntiantes, praefectum suorum, qui Byzantii habitabant, in triremes accipientes recesserunt, cum opinione, si occasionem nanciscerentur, se de imperatore ulturos.

26. Galataei cernentes, abire Venetos, et falso existimantes, non in ipsorum gratiam imperatorem auxilium denegasse, sed potius, cum magna quaedam inter se reposcerent, convenire non potuisse: cum alioqui etiam bene meritis semper male gratiam referre consuevisent, (quomodo olim Lacedaemonios fecisse fertur,) ne ullius egere, neve ulli cedere viderentur, prae nimio fastu et arrogantia meridae, nulla re ab imperatore irritati, lapidem tormento Byzantium per machinam iaculati sunt. Quo cognito imperator ad eorum principem et senatum mittit percunctatum, quare bellum inceptarent. Illi factum ignorare simulant et causam facinoris tam insolentis machinario tribuunt. Tum legati in illum et ministros exemplum edū-

νατον γὰρ μὴ καὶ πολλοῖς ἑτέροις χρῆσθαι συνεργοῖς. οὕτω A. C. 1351
 γὰρ ἦν αὐτοῖς προστεταγμένον ὑπὸ βασιλέως. οἱ δὲ ἐπηγ-
 γέλλοντο προθύμως. ἐς τὴν ὑστεραίαν δὲ ἅμα ἐπὶ καὶ λίθον
 ἕτερον ἐπὶ Βυζάντιον ἀφῆκαν. νομίσας δ' ὅπερ ἦν ὁ βασι- P. 812
 5 λεύς, ὡς διὰ τὸ τοὺς ἐκ Βενετίας ἀνακεχωρηκέναι θρασυν-
 θέντες αὐτοὶ περιφρονοῦσι καὶ πολέμου ἄρχουσιν, αὐτοῖς
 μὲν αὐτίκα πόλεμον κατήγγελλε πέμψας, καὶ ἐκέλευεν ἡμέ-
 ραις ὀκτώ διαλυσαμένους, ὅσα πρὸς Ῥωμαίους ἔχουσι συμ-
 βόλαια ἐπ' ἐμπορίας ἢ χρέα ἢ ἑτέρας τινὰς προφάσεις, κη-
 0 δίστασθαι πρὸς πόλεμον. τοὺς δὲ ἐκ Βενετίας μετεπέμπετο.
 οἱ δ' ἀνέστρεφον αὐτίκα χαίροντες, καὶ ἐτίθετο πρὸς αὐτοὺς
 συμμαχίαν καὶ σπονδὰς, ἥττους μὲν ὧν ἔμελλε πρότερον
 ποιεῖν παραπολὺ, (μεγάλα γὰρ τινὰ καὶ μάλιστα λυσιτελῆ
 Ῥωμαίοις ἐπηγγέλλοντο, περιπλείστου ποιούμενοι τὴν βασι-
 5 λέως συμμαχίαν,) τότε δὲ, ἐπεὶ ἐώρων ἀδυνάτως ἔχοντα ἐτέ- B
 ρως πράττειν, (ἤδη γὰρ οἱ ἐν Γαλατῶ ἐκπεπολέμωντο,) ἀφῆ-
 ρουν πολλὰ τῶν πρότερον ἐπηγγελμένων. ὅμως δ' οὖν γε-
 γεννημένων τῶν σπονδῶν, ὁ πρὸς τοὺς ἐκ Γεννούας ἀθῆς ἤρ-
 χετο πόλεμος τῷ βασιλεῖ. αἰτία δὲ ἦν τοῖς ἐκ Βενετίας καὶ
 0 Γεννούας τοῦ πολέμου τούτου, ὃς ἀμφοτέροις συμφορῶν με-
 γάλων αἴτιος ἐγένετο, ὅτι, πρὸς Τανάιν ἐπ' ἐμπορία πλεόν-
 των ἀμφοτέρων, συμβέβηκέ τιμι τῶν ἐκ Βενετίας πρὸς Σκυ-
 θην τινὰ διενεχθῆναι, καὶ τὴν διαφορὰν μέχρι θόνου προελ-
 θεῖν, ἀμνηνομένων δὲ ὑπὲρ τοῦ ὁμοφύλου τῶν Σκυθῶν, τῶν

8. διαλυσόμενος M.

22. Γεννούας M. mg.

instant; (fieri enim neuliquam posse, quin multos adiutores habue-
 rit;) sic enim sibi ab imperatore mandatam. Galataci se facturos
 statim pollicentur. Postridie mane aliud saxum Byzantium iaciunt.
 Tum reputans imperator et scopum tangens, propter recessum Ven-
 etorum in hanc confidentiam et contempionem erupisse, ut bel-
 lum ordiantur, ipsis continuo per internuntium bellum indicit, iu-
 bens, diebus octo, quos haberent cum Romanis, mercaturae con-
 tractibus ac nominibus aliisve, quae praetexti possent, compositis, ad
 preliandum occurrant. Deinde Venetos revocat, qui statim gauden-
 tes revertuntur. Cum his societatem ac foedus instituit, multo mi-
 nore conditione, quam prius erat facturus, quando, summopere ex-
 petita imperatoris societate, eximia quaedam et Romanis utilissima
 promittebant. Sed ut eum animadverterent facile aliter non posse,
 (iam enim Galataci arma fremebant,) multa ex promissis illis magni-
 ficis resciderunt. Nihilo minus facto contra Genuenses foedere,
 bellum denuo ab imperatore inchoatum est. Causa porro belli hu-
 ius Venetis et Genuensibus (quod utrisque magnae cladis fuit) erat
 quod, Tanaim ambobus mercatus gratia navigantibus, Genuensi

A. C. 1351 *τε Λατίνων ὁμοίως ὑπὲρ τοῦ οἰκείου, δημοσία τῶν γενῶν*
Ἐκατέρων ἐγένετο ἡ μάχη, καὶ ἔπεσον μὲν πολλοὶ Λατίνων
 V. 649 *παρὰ τὴν μάχην, διπλασίους δὲ καὶ περαιτέρω τῶν Σκυθῶν.*
ἔπειτα ἐπὶ τὰς ναῦς τῶν Λατίνων ἀναχωρησάντων, ἐπεὶ μη-
δὲν οἱ Σκύθαι βλάβειν ἦσαν δυνατοί, ἀθάλαττοι ὄντες παν-
τελῶς, ἐπεστράτευσαν Καφᾶ, ὃ Λατίνων τῶν ἐκ Γεννοῦας
φρούριόν ἐστι τοῖς παραλίοις τῆς Σκυθίας καταφυκισμένον, καὶ
ἐπολέμησαν ἐπ' ἔτεσι δυσὶ, μηδεμίαν ἐνδιδόντες ἀναχωρήν. ἐν
οἷς αὐτοὶ τε τῶν οἰκείων πολλοὺς ἀπέβαλον κατὰ τὰς μάχας
καὶ τοῖς Λατίνοις αἴτιοι πολλῶν κατέστησαν ἀναλωμάτων. τῶν
μὲν γὰρ τειχῶν ἦσαν ἤτιους, τῶν ἐνδον κραταιῶς ἀμυνομέ-
 D *νων, ἐμπορικῶν δὲ χρημάτων κατὰ τὴν Σκυθίαν ἐκράτησαν*
πολλῶν, καὶ κατὰ τὸν πόλεμον ἀναγκάζοντες τρέφειν μισθο-
φορικὸν ἐπὶ φρουρᾷ τοῦ πολυχνίου, οὐκ ὀλίγα ἐζημίωσαν.
ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς ἀνήνυτος ἐφαίνετο ἡ ἐπιχείρησις, διέλκον τὸν
πόλεμον, θέμενοι σπονδᾶς. μετὰ δὲ τοῦ πολέμου τὴν κατά-
λυσιν ἤξιουν οἱ ἐκ Γεννοῦας, μηδένα μῆτε Ῥωμαῖον, μῆτε ἐκ
Βενετίας ἔμπορον πλέειν ἐπὶ Τάναϊν, μῆτ' ἐκ σφῶν, πρό-
φρασι μὲν, ὡς μὴ καὶ αὐθις ἀναγκάζονται ἕκ τινος αἰτίας
Σκύθαις πολεμεῖν, τῇ δ' ἀληθείᾳ, προσόδων μεγάλων ἀφορ-
μὰς σφίσι μὲν αὐτοῖς κατασκευάζοντες. διηροῦντο γὰρ, ὡς, εἰ
κοινὸν ὁ Καφᾶς ἐμπόριον τοῖς ἀπανταχόθεν κατασταίῃ, με-
γάλα ὠφελήσεσθαι αὐτοὺς ἀπανταχόθεν ἀργυρολογούοντας

13. ἀνασκευάζοντες M. 23. τοὺς add. P. ante ἀπανταχόθεν.

cum Scythia quodam altercante, lis usque ad caedem pervenerat. Dumque Scythae tuerentur suum et Latini suum similiter, communis et publica inter utramque gentem pugna commissa est, multique Latini, sed amplius altero tanto Scythae oppetiverunt. Postea Latinis ad naves reversis, Scythae quia nocere nequibant, utpote maris expertes funditus, Capham, Genuensium oppidum in maritimis Scythiae aedificatum, oppugnare instituerunt obsederuntque biennio continenter. Quo tempore et de suis adverso Marte multos amiserunt et Latinos ad grandes impensas adegerunt. Nam muris oppugnandis haud satis valebant, quod castellani viriliter se acriterque defenderent: mercatorum vero mercimonia et illa multa per Scythiam occupantes et conductitios ad oppidi praesidium alere cogentes, non parum eis detrimenti creabant. Verum ut labor inanis apparuit, bellum foedere diremerunt. Quo dirempto, Genuates neque Romanum, neque Venetum mercatorem, nec de suis ullum Tanaim navigare vulerunt: verbo, ne rursus ipsis belli cum Scythiis gerendi nasceretur materia, re, ut magnorum vectigalium causam sibi pararent. Sic enim ratiocinabantur, si Capha undecumque adventantibus commune emporium fieret, quaestum uberem argenti exactione collecturos:

ἢ εἰ μὴ τούτοις, ἔφασαν, ἀγαπήσεν, τὰς κατὰ τὸν πόλεμον συνεκ- A. C. 1351
 τινέτωσαν δαπάνας. Βενετικοῖς δὲ τότε Ταναΐδος παντά- P. 813
 πασιν ἀποσχέσθαι ἐδόκει ἥκιστα λυσιτελεῖν, καὶ τὸ τὰ χρή-
 ματα συνεκτίνειν ἀνεκτὸν οὐδ' ἄκροις ἦν ὤσιν, ἀλλ' ἔφασαν,
 5 μηδένα ἂν κωλύσειν πλέειν, ὅποι ἂν δοκῇ λυσιτελεῖν· καὶ
 ἅμα ἐπεχείρουν πλέειν ἐπὶ Ταναΐν, ἀκόντων Γεννουϊτῶν· οἱ δ'
 ἐκώλουν πρὸς βίαν καὶ ἐζημίωσαν εἰς χρήματα, ἐμπόροις
 ἐπιθέμενοί τισι καὶ κρατήσαντες ὀλκάδων. ἐκ δὲ τούτου εἰς
 τὸν πόλεμον κατέστησαν, καὶ μέγας ἀνερξοπίσθη, καὶ χρή-
 0 ματα οὐκ ὀλίγα καὶ τριήρεις ἀπώλοντο ἀφ' ἑκατέρων. τότε
 δ' οὖν ἐπεὶ καὶ βασιλεὺς Βενετικοῖς συνεξώρητο πρὸς τὸν Β
 πόλεμον, τριήρεις τε ἐπλήρου καὶ τῆς θαλάττης ἐκράτει μετὰ
 τῶν ἐκ Βενετίας, καὶ ἐκ τῆς ἡπείρου πέμπας στρατιάν, ἐπο-
 λιόρκει. καὶ πρῶτα μὲν ἑκατέρωθεν ἢ τε ναυτικὴ καὶ ἰππικὴ
 5 δύναμις προσβαλόντες, τὰς ἔξω Γαλατᾶ ἐνέπησαν οὐκίας πά-
 σας πλὴν ὀλίγων, αἱ ὑπὸ τοῖς τείχεσιν αὐτοῖς ἦσαν, ἔπειτα
 ἢ μὲν ἡπειρωτῆς συχρὰς καθημέραν ποιουμένη τὰς ἐφόδους,
 ἀκριβῶς ἐπολιόρκει καὶ οὐδὲ προβαίνειν εἰς τειχῶν ἔξω τοὺς
 Λατίνους. τὴν ναυτικὴν δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς δύο διελῶν, τὴν
 0 μὲν αὐτοῦ κατέλιπε τὸ φρούριον πολιουκεῖν, τὴν ἑτέραν δὲ
 ἐπεμπευ ἐπὶ Πόντον, τὰ Γεννουϊτῶν κακώσουσαν· καὶ ἐκάκω- C
 σαν ἐπιπλεῖστον. χρημάτων τε γὰρ ἐκράτησαν καὶ ἐμπόρων
 οὐκ ὀλίγων, καὶ ὀλκάδας ἐνέπησαν πολλάς. ἐπεὶ δὲ ἐπα-

12. τῆς om. P.

17. ἡμῖν P.

21. ἐκάκωσεν M.

aut si istuc non probarent, belli sumptum una tolerarent. At Venetis Tanai prorsus excludi non videbatur e re publica, de communitate autem sumptuum horrebant audire, aiebantque, neminem sibi navigationem, quo sperata inquitaret utilitas, adempturum: simulque, nolentibus etiam Genuensibus, Tanaim cursum dirigebant, qui per vim obsistebant et quosdam mercatores cum onerariis intercipientes, mercibus eos multabant. Inde bellum atrox conflatum, nec parum pecuniae et triremium utrimque deperditum. Tum igitur, ut et imperator Venetis belli socium se adscripsit, triremes militibus complebat, mare cum Venetis obtinebat et ex continente missa manu oppidum obsidebat. Ac primum quidem ab utroque latere et navalis et terrestri copia invadentes, aedes exteriores, (exceptis, quae sub ipsis muris erant,) incenderunt. Deinde agmen ex continente frequenter in dies singulos impetum faciebat arctique obsidebat, ut Latinos ne prodire quidem extra muros permitteret. Navalem vero turbam bipartito dividens imperator, unam partem illic ad obsidionem reliquit, alteram in Pontum ad Genuates vexandos misit, quod cumulatissime praestiterunt: nam et merces et mercatores non paucos interceperunt et onerarias multas exusserunt.

- A. C. 1351 νῆκον ἐκ τοῦ Πόντου, παρεσκευάζοντο πρὸς τὴν τειχομαχίαν, καίτοι μάλιστα βασιλέως ἀπαγορευόντος καὶ μὴ δεῖν οἰομένου τείχεσιν ὀχυρωτάτοις καὶ πολλοὺς τοὺς ἀμυνομένους ἔχουσιν ἐφεστηκότας προσβάλλειν, οὐδεμιᾶς ἐλπίδος οὔσης περιγίνεσθαι τοῖς ὅπλοις, ἀλλὰ μᾶλλον χρονίῳ κατεργάζεσθαι πολιορκίᾳ, καὶ τῶν τῶν Βενετικῶν ναυαρχοῦντι Νικολάῳ τῷ Πισσαίῳ παραινοῦντος. τῷ δὲ ἐδόκει μᾶλλον τειχομαχεῖν
- D ὑπ' ἀπειρίας, καὶ τῶν Ῥωμαίων ἐφίκει ὁμαλῶς καθάπτεσθαι, ὡς διὰ τὴν ἀτολμίαν σφῶν Γαλατᾶ ἀναλώτου μένοντος, ὃς
- V. 650 στα δυναμένου, εἰ αὐτοῖς καὶ Ῥωμαῖοι συμπροθυμηθεῖεν. διὰ ἃ ὁ βασιλεὺς, καίτοι μάλιστα εἰδῶς, ὡς οὐ προσήκουσιν ἔμφρονι καὶ δεινῷ στρατηγῷ ἐπιχειρεῖ, ὅμως ἐπέιθετο διὰ τὸ φῦσημα τοῦ Λατίνου καὶ τὸ μὴ δοκεῖν ὑπ' ἀτολμίας προῖεσθαι τὰ δυνατά. καὶ ἄλλα τε παρεσκευάζοντο ἐπιτήδεια πρὸς τὴν τειχομαχίαν, καὶ ὀκτάδας μυριοφόρους συζεύξας δύο καὶ, ὡς μάλιστα ἐνῆν, δοκοῖς μεγάλοις ἐφαρμόσας, ἔπειτα πύργου ξύλινον ἐπέστησεν ἐπὶ τοσοῦτον ὕψους ἦκοντα, ὥστε
- P. 814 εἶναι τῶν Γαλατᾶ μειωρότερον τειχῶν. ὀροφάς τε εἶχε τρεῖς, ἐξ ὧν ἔμελλον ἐσιῶτες οἱ ὀπλίται μάχεσθαι. ἀπὸ δὲ τοῦ πύργου προβεβλημένα ἦσαν δύο κεραταὶ μέγισται μεγέθει, ἃς ὥοντο δικνεῖσθαι ἄχρι τῶν τειχῶν, ἐφ' ἃς σανίσιν οἱ δημιουργοὶ, ὡσπερ ἀναβάσεις, θέμενοι, ὁδόν τινα κατεσκευάσαν ἀπὸ τοῦ πύργου φέρουσαν ἐπὶ τὰ τείχη. ὥοντο δὲ, ὡς, τῶν ἀπὸ τοῦ πύργου μαχομένων ἄδειαν παρεχομένων καὶ ὄρασι

8. ἐδόκει M. mg. pro ἐφίκει.

Ubi e Ponto redierunt, ad oppidi expugnationem se instruxerunt, quamquam imperatore nimio opere adversante existimanteque, muros validissimos, multis propugnatoribus supra adstantibus, nulla spe obtinendae victoriae adoriri non oportere, sed longinquitate obsidionis potius rem confectum iri, ac Venetae classis Nicolauum Pisanum ob id monente, cui, ut inexercitato, tentanda videbatur oppugnatio, quique Romanos aequae omnes notabat quodammodo, quasi per eorum timiditatem staret, quo minus Galata caperetur, quod facillime posset, si Romani secum vires alacriter consociarent. Quocirca imperator, etsi evidentissime sciret, eum aggredi, quae prudentem ac peritum ducem non decerent, tamen ne, quae obtineri possent, ipse quadam ignavia e manibus dimisisse putaretur, Latini spiritibus obsecundavit et cum alia ad oppugnationem apta comparavit, tum binas onerarias praegrandes coniunxit et, quantum potuit, trabibus copulavit, ligneamque turrin superposuit, cuius altitudo Galatae muros excederet. Turris illa tabulata habebat tria, in quibus milites consistentes pugnarent. Ab eadem duo cornua longissima proiiciebantur, quae usque ad moenia perventura existimabant, super

νην πρὸς τὴν δίοδον, δι' αὐτῆς τῶν εὐψύχων τινὲς συμβα- A. C. 1351
 λοῦσι τοῖς ἐπὶ τοῖς τείχεσι καὶ κρατήσουσι βαλλομένους καὶ
 ἀπὸ τοῦ πύργου. ὃ κὰν προὔχώρησε κατὰ τὴν ἐπίνοιαν αὐ-
 τοῖς, εἰ αἱ κεραῖαι ἄχρι ἀφικνοῦντο τῶν τειχῶν. ἀποδέουσαι
 5 δὲ ὀφθεῖσαι οὐκ ὀλίγον, ἄπρακτον τὸ μηχανήμα ἐποίουν. B
 ταύτη δὲ ὁμοίαν, πλὴν τοῦ πύργου, καὶ Φακεωλάτος ὁ πρω-
 τοστράτωρ κατεσκευάζετο, βασιλέως προστεταχότος, μηχανὴν
 ἐφ' ὀλκάδος καὶ αὐτὸς μεγάλης. ἐπ' ἄκραις δὲ ἐκείνος ταῖς
 κεραδαῖς ἐσχάραν ἐπέθηκε ξυλίην· οὕτω δὲ ἦν ἡ ἐσχάρα
 10 κατεσκευασμένη, ὥστε κινεῖσθαι καλωδίσις δὴ τισι καὶ δοκοῖς,
 ἐφ' οἷς ἐπέκειτο· ἔπειτα ὕλην συμφορήσας τρέφειν δυναμέ-
 νην πῦρ, ἐπέθηκε τῇ ἐσχάρα. γνώμην δὲ εἶχεν, ὡς ἐνὶ τῶν
 Γαλατῶν πύργων ἐπιθήσων ἔξαφθεῖσαν, (ἦσαν γὰρ οὐκ ὀλίγοι
 ξύλοις ἄνωθεν ἐπεσκευασμένοι,) ὥστε διὰ τοῦ πύργου καὶ C
 15 ταῖς οἰκίαις ἐπελθεῖν τὸ πῦρ, ἀνέμου πνεύσαντος. ἀνύειν δὲ
 οὐδὲν οὐδ' ἡ ἐκείνου ἐπίνοια ἐδύνατο, ἀποδεουσῶν τῶν κεραιδῶν.
 καὶ τρίτην δὲ οἱ Βενετικοὶ προσέξειργάσαντο, ὥσπερ κλίμακα
 ἀπὸ τῆς νεῶς ἐπὶ τὰ τεῖχη τῶν πολεμίων. ἐπεὶ δὲ τὰ ἐκ θα-
 λάττης πάντα ἦσαν παρσκευασμένα, καὶ ἐκ τῆς ἠπείρου τὰ
 20 δέοντα προσεπορίζοντο καὶ κλίμακας τε κατεσκευάζον καὶ
 σιδήρια, οἷς χρῆσθαι ἔμελλον ἐπὶ τῷ τὰ τεῖχη διορῦσειν,
 ὕλης τε φάκελοι ἐκομίζοντο ἐφ' ἀμάξων, αἷς ἔμελλον πρὸς
 τε τὴν διύβασιν τῆς τάφρου χρήσεσθαι, αὐταῖς ἀμάξαις εἰσ-
 ωθήσαντες, καὶ πρὸς ταῖς πύλαις, εἰ δέοι, ἐνιέναι πῦρ. καὶ D

quibus fabri compactis instar tabulati asseribus pontem ad muros
 straverant. Credebant autem, iis, qui de turri pugnantibus, tuto
 transeundi facultatem praebentibus, magnanimos quosdam inde pro-
 gressos, cum oppidanis propugnatoribus in muro commissuros et vi-
 cturos. Et processisset illis inventum, si extrema cornuum usque
 ad moenia pertinuissent. Sed quia non parum longitudini deerat,
 machina inanis fuit. Similem pontem absque turri etiam Phaceo-
 latus protostrator iussu imperatoris super grandi oneraria fecit, et
 extremis cornibus ligneam basin seu craticulam imposuit, ita com-
 positam, ut quibusdam funibus et vectibus, super quibus iacebat,
 moveretur, eoque ligna igni alende idonea congegit, eo consilio,
 ut incensam uni turri Galatae imponeret, (erant enim pleraeque
 ligna superne constructae,) quo per turrim etiam aedes flamma, vento
 flante, comprehenderet. Sed enim cornibus deficientibus, in nihilum
 recidit eius cogitatio. Tertiam insuper machinam Veneti tam-
 quam scalas a navi ad muros fabricati sunt. Paratis iam a mari
 omnibus, etiam a continente quae opus erant, praestabantur, sca-
 laeque et ferramenta quaerebantur, quibus muros perfoderent: et
 libenter lignorum fascas advehantur, quibus cum ipsis plaustis

- A. C. 1351 ἐπεὶ οὐδὲν ἐνέδει ἔτι, ἡ πεζὴ καὶ ἵππικὴ δύναμις ἐξήγετο, ὧν ἐστρατήγει δεσπότης Μανουὴλ Ἀσάνης, ὁ βασιλίδος τῆς Εἰρήνης ἀδελφός, ὑποστράτηγον ἔχων τὸν πρωτοστράτορα Φακρασίην, καὶ περιεστρατοπέδευε Γαλατῶν. καὶ ἡ ναυτικὴ ἤδη παρεσκευάσθη, ὡς εἰς τὴν ὑστεραίαν ἅμα ἔφ' τοῖς τεύχεσιν ἐμβαλοῦντες. καὶ οἱ ἐν Γαλατῶ δὲ παρεσκευάζοντο, ὡς ἀμυνόμενοι. τὰς τε γὰρ ὀλκάδας καὶ τριήρεις, ὅσας εἶχον, κατέδυσαν πρότερον εἰς τὴν θάλασσαν, κατὰ μίαν ἐφεξῆς πρὸ τῶν τειχῶν ἀνάψαντες τοῖς καλωδίοις ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων, ὅσον μὴ παντάπασι καταδύεσθαι, ἀλλ' ἀνάγεσθαι εἶεν εὐχε-
 P. 815 λυσitelήσειν τῶν μηχανημάτων. συνήνεγκε δὲ αὐτοῖς ἐς τὰ μάλιστα τῶν ὀλκάδων ἢ κατάδυσσις. αὐταὶ τε γὰρ ἀνάλωτοι ἦσαν τῷ πυρὶ διὰ τὸ ὕδωρ, καὶ ταῖς πολεμίαις ναυσὶν ἀπόβασιν οὐ παρεῖχον, τὰς τε μηχανὰς ἐκώλυνον ἐγγὺς τει-
 V. 651 ἀπὸ θαλάττης, ὡς καὶ τῆς πεζῆς καὶ ἵππικῆς δυνάμεως ἐκ τῆς ἡπείρου ἐμβαλοῦντων. τριήρεις δὲ ἦσαν αἱ σύμπασαι Ῥωμαίων καὶ Λατίνων κατ' ἐκείνην τὴν μάχην δύο καὶ τριάκοντα. συνέβη δὲ τῆς αὐτῆς νυκτὸς ἐκ Βενετίας τριήρη πρὸς
 B Νικόλαον ἀφίχθαι, ἡ ἐμῆνεν, ἐβδομήκοντα τριήρεις ἐκ Γεν-

in fossam iniectis, ad transeundum et ad portas, si opus foret, inflammandas uterentur. Cumque nihil iam desideraretur, peditatus et equitatus a despota Manuele Asane, Irenes imperatricis fratre, eductus, (cuius legatus seu minor dux Phacrases protostrator,) Galatam circumsegit. Et pars navalis iam accincta erat, ut orta luce postridie ad muros ferretur, ipsique Galataei ad resistendum se instruebant. Nam onerarias et triremes, quotquot habebant, prius deduxerant, singulas deinceps ante muros funibus a piuis religatas, ne penitus abriperentur, sed pro tempore subduci facile possent, et alia quaecumque ad machinas avertendas commodatura credebant. Maxime autem illis profuit onerariarum deductio: ipsae enim igne consumi nequibant, propter aquam scilicet, et hostiles naves accessu ad muros prohibebant. Imperator itaque cum exercitu terrestri adveniens, noctem egit: protostratorem vero Tarchaniotam, imperatoris triremibus praefectum; et Venetorum ducem Nicolaum die recenti a mari aggredi iussit, utpote eodem tempore equitibus et peditibus a continente simul aggressuris. Numerabantur autem in illa pugna triremes Romanorum et Venetorum simul binae supra triginta. Eadem porro nocte triremem Venetiis ad Nicolaum venire

νοίας ἀνηγμένας ἵνα ἐπ' αὐτοὺς, ἐκέλευόν τε ἡ βουλὴ καὶ ὁ A. C. 1351
 δουξ, πρόνοιαν αὐτοῦ καὶ τῶν τριηρέων ποιεῖσθαι, μὴ ὑπὸ τοῦ
 πολεμίων στόλου ἐγκαταληφθεὶς ἀπόληται. ὁ γὰρ ἐν Γεννοῦρα
 δῆμος οὐκ ὀλίγω χρόνῳ πρότερον πρὸς τοὺς παρὰ σφίσι πο-
 5 λεμίσαντες δυνατοὺς, τοὺς μὲν ἐξήλασαν, περιγενόμενοι τῶν
 ἀρίστων καὶ ἀειφυγίαν καταψηφισάμενοι, τοὺς δ' ἀτίμους
 εἶχον, μήτε βουλῆς ἀξιούντες, μήτ' ἀρχῆς μηδεμιᾶς, ἀλλὰ
 πάντα τρόπον ἐπίεζον καὶ ἐταπεινούν. δημοκρατεῖσθαι γὰρ
 ἐβούλοντο μᾶλλον, ἢ ὑπ' ἐκείνων ἄρχεσθαι. τοῦ δήμου δέ
 10 τινα προστησάμενοι Σίμωνα Μπουκανέγραν προσαγορευόμενον, C
 ἄρχειν ἐφῆκαν τῶν πραγμάτων, καὶ τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς
 συνεπιψηφίζομένης. τοῦ Βενετικοῦ δὲ πολέμου τουτουῖ κεκινή-
 μένου, ἐπεὶ ἐώρων ἀντικαθίστασθαι ὄντες ἀδύνατοι αὐτοὶ, μὴ
 καὶ τῶν δυνατῶν συναιρομένων, οἷα δὴ πολλῶν χρημάτων καὶ
 15 μειζονος δεομένων τοῦ πολέμου τῆς παρασκευῆς, τῶν τε φευ-
 γόντων ἀρίστων κάθοδον ἐψηφίσαντο καὶ τῆς παρὰ σφίσι με-
 τέδοσαν βουλῆς καὶ τῶν πραγμάτων ἀπτεσθαι ἐκέλευον. οἱ δυ-
 νατοὶ δὲ ὀρῶντες, ὡς, ἦν αὐτοὶ πρὸς ὀργὴν τὰς πρὸς τὸν δῆμον
 διωθῶνται καταλλαγὰς, οὐδὲν ἕτερον ὑπολείπεται, ἢ, ἐκείνων
 20 διαφθειρομένων ὑπὸ τῶν ἐκ Βενετίας, καὶ αὐτοὺς συγκινδυ- D
 νεύειν, καὶ δεινὸν ἠγούμενοι καὶ τῶν αἰσχίστων, διὰ τὴν τοῦ
 δήμου πρὸς αὐτοὺς ἀγνωμοσύνην ἐκοντὶ προδιδόναι τὴν ἐλευ-
 θερίαν καὶ δουλεύειν τοῖς πολλῶ χειροσιν αἰσχωῶς καὶ ἀγεν-
 νῶς, ὠνείδισαν μὲν τῷ δήμῳ τὴν ἀγνωμοσύνην καὶ τὴν ἀκρι-

16. μετέδωκαν M. mg.

contigit, quae docebat, septuaginta triremes solvisse Genua et in
 illos tendere: mandabantque dux et senatus, sibi et navibus suis
 consuleret, ne ab hostium classe interclusus periret. Populus siquid-
 em Genuensis, iam pridem potentibus oppugnatis, et optimatum vic-
 tor, alios in perpetuum exilium egerat, alios capite diminutos, ne-
 que senatorio ordine, neque ullo magistratu dignabatur, sed omni-
 bus modis eos premebat ac deprimebat: populari enim, quam illo-
 rum, imperio uti malebat. Tum vero de plebe quemdam Simonem
 Buccanegram summae rei publicae praefecerant, idque populus et se-
 natus approbat. Ceterum bello hoc cum Venetis exardescente, cum
 se viderent non posse resistere, nisi a potentibus adiuvarentur, quod
 et multa pecunia et maiore apparatu opus esset, optimatibus redi-
 tum ab exilio decreverunt, eos in senatum legerunt et rem publicam
 capessere iusserunt. Potentes, cum prospicerent, si iratis animis re-
 conciliationem gratiae cum populo aspernarentur, futurum, ut, eo a
 Venetis attrito, ipsi eandem calamitatem subirent, et turpe, imo
 vero turpissimum ducentes, propter populi adversus se crimen ultro
 libertatem prodere, iustitiamque ac minime ingenuam servitutem

A. C. 1351 σίαν, ὅτι τοὺς ἀρίστους οὕτω προφηλακίζουσιν εὐχερῶς, μηδὲν ἕτερον ἔχοντες ἐγκαλεῖν, ἢ ὅτι βελτίους τῶν πολλῶν εἰσιν, ὑφίόταντο δὲ τὸν πόλεμον προθύμως ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ, καὶ χρήματα παρασχόμενοι καὶ ὄπλα καὶ τὴν ἄλλην συντέλειαν, ὅσῃν ἔδει τὸν τε στόλον τῶν ἑβδομήκοντα νεῶν παρεσκευάσαντο, καὶ Παγανήν ἐπιστήσαντες στρατηγὸν ἐκ τοῦ τῶν Οὐρίων γένους τὸν ἐπιφανέστατον, καὶ συνέσεως καὶ τόλμης ἕνεκα καὶ ἐμπειρίας ὑπερέχοντα τῶν ἄλλων, ἐξέπεμψαν ἐπὶ τὸν πόλεμον. Νικόλαος δὲ ὁ τῶν Βενετικῶν τριηρέων στρατηγός, ἐπεὶ ἐπύθετο τὴν περὶ τοῦ τῶν πολεμίων στόλου ἀγγελίαν, καὶ πρότερον ἀτολμώτατος πρὸς μάχας ὢν, τότε μᾶλλον ἐξεπέπληκτο καὶ εὐθύς ἀπεῖδε πρὸς φυγὴν· ἵνα δὲ μὴ ἡ παρεσκευασμένη τειχομαχία κωλυθῆ, βασιλεῖ μὲν οὐδὲν ὧν ἐπύθετο ἀπήγγελλε, τὰς σφετέρας δὲ τριήρεις ἔχων καὶ τὴν ἐπὶ τῆς ὀλκάδος μηχανὴν, ὅσον μὴ βάλ्लεσθαι παρατεταγμένος, μόνον ἔν τῷ ἐν τοῖς ὄπλοις ἦν, δόκησιν παρέχων, ὡς μαχούμενος, ἔργου δὲ παντάπασιν ἀπείχετο. Ῥωμαῖοι δὲ κατὰ τὸ ἐπίταγμα βασιλέως ἅμα ἐφ' τοῖς τείχεσι προσέβαλον τῶν πολεμίων καὶ Βυταῖς τριήρεσι καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν ὀλκάδων μηχαναῖς. αἱ μὲν οὖν μηχαναὶ τῶν τειχῶν μὴ ἐφικνούμεναι, ἄπρακτοι ἐλείποντο. ὁμοῦς ἐγγὺς γενόμενοι οἱ ἐν αὐταῖς ὀπλιταὶ ἔβαλλον τοὺς ἀπὸ τῶν τειχῶν καὶ πλείστους ἐτραυματίσαν ὁμοίως καὶ οἱ ἀπὸ τῶν τριηρέων. ἐτραυματίσθησαν δὲ οὐκ ὀλίγοι καὶ ἀπὸ τῶν βασιλικῶν, καὶ ἔπεσόν τινες. ἐτρόφθη

7. *Urtium* M. mg.

11. εὐτολμώτατος Pontanus.

longe inferioribus servire, scelus ei et stultitiam exprobrarunt, quod optimates ob hoc solum, quia vulgo praestarent, adeo facile dedecori ac ignominiae subiecissent, bellum pro re publica impigre arripuerunt, arma et reliqua necessaria contulerunt et classem septuaginta navium aedificatam cum praefecto Pagano Auria, viro nobilissimo prudentiaque, fortitudine, experientia ante alios eminente, bellatum miserunt. Nicolaus, Venetarum triremium ductor, ubi classem hostium adventare accepit, quamquam alioqui ad pugnam audacissimus, timore correptus, confestim de fuga cogitavit. Sed ne parata oppugnatione impediretur, imperatorem audita celans, cum triremibus suis et machina super oneraria, extra teli spatium dumtaxat, ordinem armatus tenebat, pugnaturi opinionem praebens, cum re penitus abstineret. Romani diluculo iussa facessentes, cum triremibus et machinis onerariarum muris sese admovent. Verum machinae, quod eos non attingerent, inutiles erant. Nihilominus qui intus erant milites propiores facti, in propugnatores iacula contorquebant et vulnerabant plurimos. Id ipsum faciebant, qui e triremibus pugnabant. Nec pauci ex imperatoribus vulnerati sunt, ex quibus nonnulli occubuerunt. Quin et

δὲ καὶ ὁ στρατηγὸς Ταρχανειώτης τὸν δεξιὸν ἀγκῶνα βέλει, A. C. 1351
καὶ διήλασεν ἀμφοτέρας τὰς ἐπιφανείας, καίτοι τεθωρακι-
σμένον· μετὰ τοσαύτης προσέπεσε τῆς ῥύμης· ἕξ οὗ μάλιστα
μὲν ἦλθε τοῦ ἀποθανεῖν ἐγγύς, προνοία δὲ θεοῦ περιεσώθη,
5 πολλὰς καὶ ἀνυποίστους ἀλγηδύνας ἐνεγκῶν· μόλις γὰρ ἐν
ἔτεσι δυσὶν οὐλὴν ἐδέξατο τὸ τραῦμα. βασιλεὺς τε ἐκ τῆς V. 65a
ἡπειρον προσβάλλειν τε ἐκέλευε τῇ στρατιᾷ καὶ τῇ τάφρῳ C
ἐμβάλλειν τὰς ἀμάξας, ὡς ἂν τοῖς τείχεσι τὰς κλίμακας ἐρεί-
σωσι, διαβατῆς γεγεννημένης. καὶ ἐνέβαλλον οὐ πάσας. ἔτι δὲ
10 τοῖς στρατιώταις περὶ ταῦτα ἠσχολημένοις, οἱ ἐν Γαλατῶ τὴν
ἐκ θαλάττης μάχην ἀποσκευασάμενοι, ἔθεον ἐπὶ τὸ μάλιστα
πονοῦν τῶν κατὰ τὴν ἡπειρον τειχῶν, καὶ τὰς πύλας διανοί-
ξαντες, ἔξεχέοντο καὶ πῦρ ἐνίεσαν τῇ ὕλῃ καὶ πῦσαν κατέφλεξαν
αὐταῖς ἀμάξαις. ἐτραυμάτισαν δὲ καὶ ἀπὸ τῶν τειχῶν βάλ-
5 λοντες πολλοὺς ἀνθρώπους τε καὶ ἵππους· οὐκ ἐλάττους δὲ
καὶ αὐτῶν ἐτραυματίσθησαν. ὁ βασιλεὺς δὲ ἤδη τὴν ἐπι-
χειρήσιν ὀρῶν ἀδύνατον, καίτοι καὶ πρότερον εἰδὼς, ἀπή- D
γαγε τὴν στρατιάν, καὶ τὴν μὲν πεζὴν ἐκέλευεν ἀναχωρεῖν
αὐτίκα, αὐτὸς δὲ τὴν ἵππον ἔχων ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου
καὶ ἠύλισατο τὴν νύκτα. εἰς τὴν ὑστεραίαν δὲ ὀπλισμένην ἀγα-
γῶν τὴν στρατιάν, ἔστησε πρὸ τῶν Γαλατῶ πυλῶν ἐφικανόν,
οὐδεὶς δὲ Λατίνων ἀντεπεξῆλθεν, οὐδὲ βέλος ἀφῆκεν ἐπ’
αὐτούς. ἐκίθην δὲ, ἐπεὶ μηδεὶς ἀντεπεξῆει, εἰς Βυζάντιον ἀνέ-

9. ἐνέβαλον P.

dux Tarchaniota cubitum dextrum per thoracem seu loricam (tanto impetu telum advolavit,) traiectus, paulum a morte absuit. Divina autem providentia servatus, multos et intolerandos dolores sustinuit: vix enim biennio plaga cicatricem obduxit. Imperator quoque ex continente invadere et currus onustos fossae immittere iussit, ut, ea pervia, scalae ad muros applicarentur. Immiserunt, etsi non omnes. Adhuc in eo negotio militibus occupatis, Galataci, maritima pugna dimissa, qua moenia versus continentem praecipue laborabant, accurrerunt, apertisque portis effusi et igni in virgulta arida coniecto, omnia cum ipsis plaustris combusserunt: ac de muris homines et equos magno numero vulnerarunt: nec ipsi vicissim pauciores vulnera retulerunt. Imperator iam cernens, operam inanem esse, quamquam id futurum antea scivisset, receptui cecinit, et pedites quidem extemplo iussit abscedere: ipse cum equitatu per noctem in castris mansit. Altero die cum armatis diu ad portas Galatae constitit, nec quisquam Latinorum contra processit, nec telum iecit. Inde, quia nullus prodibat, Byzantium se recepit. Nicolaus, Venetorum ductor, occultata causa, ob quam proelio supersedisset, omnino volebat discedere, atque hoc solum elocutus, a senatu et duce sibi

- A. C. 1351 στρεφε. Νικόλαος δὲ ὁ τῶν Βενετικῶν ἄρχων τὴν αἰτίαν ἀποκρούσας, δι' ἣν τῆς τε μάχης ἀπέσχετο παντάπασι καὶ βούλοιο ἀναχωρεῖν, μόνον δὲ τοῦτο εἰπὼν, ὡς παρὰ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δουκὸς ἀποπλέειν κελευσθεῖη, πρὸς Βενετίαν ἀπεχώρει συντάξάμενος, τὸν πρὸς τοὺς ἐκ Γεννοῦας πό-
- P. 817 λεμον μόνῳ βασιλεῖ καταλιπὼν, ὃς τριήρεσί τε ἐκ θαλάττης ἐπόλιόρκει ταῖς ἰδίαις καὶ ἐκ τῆς ἡπείρου συγγὰς ἐποιεῖτο τὰς ἐφόδους, πέμπων στρατιάν, καὶ πάντα ἐπύραττεν, ἐξ ὧν ἐκείνους πάσχειν ἦν κακῶς, καὶ ἐβλαπτεν οὐ μέτριά τινα. Νικόλαος δὲ πρὸς Βενετίαν ἀποπλέων, τῷ τῶν πολεμίων στόλῳ περιέτρυχε, προαισθηθὲς δὲ ἔφρευγεν, ἣ τάχους εἶχεν, ἐπεδίωκόν τε οἱ πολέμοι, φθάσας δὲ αὐτοὺς πρὸς τῇ κατὰ τὴν Εὐβοίαν πολίχνη, ἣ αὐτοῖς ἐστὶν ὑπήκοος, τὰς τε τριήρεις διέσωσεν οὐδεμίαν ἀπολέσας, καὶ περιεποίησε τὴν πολίχνην, ὅσατα ἂν ἔαλωκῦταν, εἰ μὴ φθάσαντες αὐτοὶ εἰσῆλθον.
- B κζ'. Ἐν τούτοις δὲ τῶν πραγμάτων ὄντων, καὶ ὁ τῶν βασιλέων πόλεμος αὐτῶν ἤρχετο καὶ ἐλάμβανεν αἰτίας οὐ μικράς. οἱ γὰρ ἐν Θεσσαλονίκῃ μετὰ βασιλέως ὑπολελειμμένοι τοῦ νέου Ἰωάννου οὐκ ἠγάπων τοῖς παροῦσιν, ἀλλὰ
- C νεωτέροις ἐπεχειροῦν καὶ βασιλέα τὸν νέον ἐξεπολέμουν βα-
- σιλεῖ τῷ κηδεστῇ, καίτοι οἱ πολλῆς εὐμενείας παρὰ Καντακουζηνῷ τῷ βασιλεῖ τυγχάνοντες καὶ τῶν εὐνῶν καὶ οὐκείων μάλιστα δοκοῦντες εἶναι. ἔφασαν γὰρ ἀγανακτεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀδικουμένου καὶ τῆς πατρῴας ἡγεμονίας ἀπο-

21. οἱ om. V.

mandatum, uti rediret, salute dicta, Venetias renavigavit, bello contra Genuates soli imperatori relicto, qui triremibus suis e mari Galatam obsidebat et a continente crebris tam Impressionibus lacerabat nihilque ad oppidanos affligendos praetermittebat: nec sane mediocriter illos vexabat. Nicolaus Venetias cursum tenens, in hostium classem devenit, quam praesentiens summam in fugiendo celeritatem adhibuit, et hostes insequentes effugiens, apud Eubocae oppidulum, Venetis subiectum, triremes servavit ipsumque tutatus est, quod Genuenses cepissent, ni ille intrando antevertisset.

27. Hoc rerum statu etiam bellum inter imperatores ex causis non levibus recrudit. Qui enim cum Ioanne imperatore Thessalonicae remanserant, praesentibus non contenti, nova moliebantur et Ioannem ad arma socero inferenda sollicitabant: quamquam iidem apud Cantacuzenum gratiosi admodum eique amicissimi ac familiarissimi viderentur. Aiebant enim, molestum sibi accidere, quod paterno fraudatus imperio tam iniuste haberetur. Etenim non hoc solum esse iniquum, quod ille totum sibi adsciscens imperium, imperatoris vocabulum inane ac nudum prorsus ei reliquisset, sed

στεροβυμένου. καὶ γὰρ οὐ τοῦτο μόνον εἶναι τὸ δεινόν, ὅτι A. C. 1351
 σύμπασαν ἐκεῖνος ἔχων τὴν ἀρχὴν, ὄνομα μόνον βασιλείας
 καταλέλοιπεν αὐτῷ κενὸν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ ὡσπερ ὑπερ-
 ορσίαν καταψηφισάμενος, ἀγαγὼν ἐν μέσοις πολεμίοις κατα-
 5 λέλοιπεν, οὐδεμιᾶς προνοίας ἀξιώσας, ὡσπερ ἐπηγγέλλετο
 ἀπαίρων, ἀλλὰ πολέμους προφασιζόμενος, τὴν Ῥωμαίων V. 653
 κάθηται αὐτὸς ἡγεμονίαν ἔχων, αὐτὸν δὲ ὡσπερ τι τῶν D
 ἀχρήστων προεῖτο, ἢ ὑπὸ Τριβαλῶν ἐκπολιορκηθόμενον,
 ἢ προδοθησόμενον ὑφ' οὕτως ἀτάκτου δήμου καὶ τολμῶν-
 10 τος πάντα εὐχερῶς. ἂ χρὴ συνορᾶν αὐτὸν καὶ σκοπεῖν,
 ὅπως τῆς πατριᾶς αὐτῆς ἐγκρατῆς γένοιτο ἀρχῆς ῥᾶστα γε
 δυνάμενος. Κράλης τε γὰρ δυνάμει πάσῃ βοηθήσει, ἐν τοῖς
 πολεμιοτάτοις ἐκεῖνον ἄγων καὶ βουλευσόμενος αὐτῷ μάλι-
 στα συναίρεσθαι, καὶ αὐτοὶ ὑπὲρ αὐτοῦ πάντα κίνδυνον
 5 ὑπομενοῦσι καὶ προθύμως συναγωνιοῦνται καὶ χρήμασι καὶ
 ὅπλοις καὶ σώμασι· καὶ μὴ κατοκνεῖν πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν πα-
 ρήνουν. ἐνήγοντο δὲ ἐκεῖνοι πρὸς τὸ κινεῖν τῶν βασιλέων P. 818
 πρὸς ἀλλήλους πόλεμον οὐχ ἥττον μὲν καὶ τρόπων φανλό-
 τητι καὶ μοχθηρίᾳ, ἢ καὶ πρὸς τὰ αἰσχιστα ἐξήγοντο ἐτοι-
 10 μως, μάλιστα δὲ καὶ χρήμασι διεφθάρησαν πρὸς Κράλη, εἰ
 τὸν πρὸς ἀλλήλους Ῥωμαίων αὐτῆς πόλεμον κινοῖεν. οἷς ὁ
 νέος βασιλεὺς, ἅτε δὴ πρὸς πανουργίας καὶ διαφθορᾶς καὶ
 βίων καὶ λόγων παντάπασιν ἀπέριως ἔχων καὶ δίκαια βου-
 λεύεσθαι καὶ συμφέροντα νομίσας καὶ τὴν σπουδὴν ὑπὲρ

4. κατέλιπεν M. 22. εἰτε μὴ M. mg.

quod etiam quasi exilio damnasset, abductumque in mediis hostibus
 deservisset, nulla cura adhibita, quemadmodum discedens promisisset,
 sed bellorum causas confingendo ipse Romanum tenens principatum
 sederet, eum vero, ut hominem nullius frugi, aut a Triballis expugnan-
 dum, aut a tam turbulento et ad omnem audaciam praecipiti populo
 prodendum abiiiceret. Quae animadvertenda sint, et considerandum,
 quo pacto maiorum suorum imperium recuperet, in quo quidem nulla
 sit futura difficultas. Cralem enim, Cantacuzeno infensissimum, tota
 potentia libenter auxilio succursurum. Se quoque quamvis dimica-
 tionem capitis eius causa minime recusaturos cupideque una et pe-
 cuniis et armis et corporibus certaturos. Hortabantur proinde, ne
 ad rem aggredi moraretur. Inducebat autem illos ad arma inter
 imperatores instauranda non parum vitiositas et nequitia, qua vel
 ad infanda prompti ferebantur, potius tamen promissa a Crale pe-
 cunia, si bellum inter Romanos iterum inflammassent, eorum ani-
 mos depravaverat. Quibus iunior imperator, utpote calliditatis et
 sermonum atque morum corruptelae omnino ignarus et inexpertus,
 et aequa fructuosaque suaderi ac sibi studeri ratus, obtempera-

A. C. 135: αὐτοῦ ποιῆσθαι, ἐπειθεύ τε καὶ ἐν τοῖς μάλιστα τῶν φίλων ἔταπτε τοὺς πολεμιοτάτους ὡς ἀληθῶς καὶ κέρδους μικροῦ καὶ λήμματος αὐτόν τε καὶ σύμπασαν ἡγεμονίαν προδιδόντας, καὶ ἐσχέπετο σὺν αὐτοῖς, ὅθεν τε καὶ ὅπως τὸν πρὸς βασιλέα τὸν κηδεστὴν πόλεμον ἀνακινοίη. ἐδόκει δὴ δεῖν, πρὶν ἔκπυστα γενέσθαι τὰ βεβουλευμένα, Ἀσάνην τὸν Ἀνδρόνικον ἀριστιᾶν Θεσσαλονίκης. ὑπόπτενον γὰρ ἐκείνον τὰ μέγιστα ἐναντιώσεσθαι, οὐ μόνον ἀντικαθιστάμενον πρὸς τᾶλλα, ἀλλὰ καὶ βασιλεῖ τῷ νέῳ παραινοῦντα τῶν ἀτόπων ἀπέχεσθαι ἐπιχειρήσεων καὶ μὴ διαφθεῖρειν τὴν ἡγεμονίαν ἕκοντι, ἧς ἔσοιτο κύριος μετὰ μικρὸν, εἰ πρὸς βασιλέα τὸν κηδεστὴν εὐγνωμονοίη. καὶ προσελθόντες ἐν προσχήματι φιλίας πρῶτα μὲν ὄρκους ἀπήτουν, ὥστε καταδήλους μὴ ποιεῖν, μέλλοντας ἐκκαλύπτειν τὰ μάλιστα ἀπόρρητα τῷ νέῳ βασιλεῖ. ἔπειτα, ὅτε ἐλάμβανον τὰς πίστεις καὶ ἦσαν ἐν πεποιθήσει δῆθεν, βασιλέα τὸν νέον ἔλεγον συνθέσθαι Κράλην ἐπὶ τῷ πόλεμον κινεῖν κατὰ βασιλέως τοῦ κηδεστοῦ, καὶ οὐδενὸς ἔτι ἐνδεῖν πρὸς τὰς συμβάσεις, Κράλην δὲ προθυμότερα μὲν ἐθέλειν βασιλεῖ τῷ νέῳ συμμαχεῖν καὶ πᾶσαν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ σπονδὴν ἐνδείκνυσθαι καὶ προθυμίαν, δεινὸν δὲ ὄντα ταράζει καὶ συγγέαι πράγματα καὶ χρῆσασθαι προσηκόντως τοῖς καιροῖς καὶ τοῦτ' ἐπιπνεοηκέναι, ἵν' ἀσυμβάτως μᾶλλον ἔχειν παρασκευάσῃ τοὺς βασιλέας, τὸ σὲ βούλεσθαι ὥσπερ ὕμνηρον λαβεῖν καὶ σκήπτεται δῆθεν ἀπιστεῖν τῷ νέῳ βασιλεῖ,

vit: et profecto inimicissimos, quique ob vile lucellum et parvum compendium ipsum cum universo imperio prodiderunt, pro amicissimis habuit: quibuscum deliberare coepit, unde et quomodo bellum contra socerum institueret. Placuit igitur, priusquam consulta emanarent, Andronicum Asanem Thessalonica removeri, quem acerrimum fore adversarium, nec solum alioqui se oppositurum, sed et iuniorum imperatorem admoniturum verebantur, uti conatu tam male ominato desisteret, neve imperium (cuius paulo post futurus sit dominus, si erga socerum imperatorem probe et candidè se gesserit,) sciens ac volens pessumdaret. Ergo eum cum simulatione amicitiae adeuntes, sacramentum silentii exigunt, iunioris imperatoris secretissima patefacturos. Ubi, fide iurantibus accepta, ausi sunt fidere, cum Crale bellum socero inferendum pepigisse, nihilque pactis et conventis deesse narrant, Cralemque propensissimo studio et alacritate imperatori opitulaturum. Cum autem is vir ad res perturbandas ac permiscendas sit appositus et foro uti noverit, etiam hoc vafre excogitasse, quo imperatores a resarcienda concordia alieniores reddat, ut ipsum obsidis loco accipiat: simulare enim, non se fidere imperatori iuniori, ne forte exercitui, quem sit suppetias

μη τῇ στρατιᾷ ἐπιβουλεύσει, ἣν παρεῖξει συμμαχῆσουσαν, A. C. 1351
καὶ διαφθερεῖ, τὰς διαφορὰς διαλυσάμενος πρὸς βασιλέα. ὧν
ἕνεκα ἐγκείμενος βασιλεῖ τῷ νέῳ σὲ λαβεῖν αἰτεῖ. βασιλεὺς D
δ' ἐπεὶ ἔγνω τὸν πόλεμον κινεῖν καὶ μάλιστα τῇ Τριβαλῶν
5 προσέχειν συμμαχίᾳ, συνέθετο ἐξ ἀνάγκης ἐκδιδόναι. ἃ
σκέπτεσθαι χρεῶν καὶ μηχανὴν τινα ἐξευρίσκειν, ἐξ ἧς αὐ-
τός τε καὶ τὰ παρόντα πράγματα διασωθήσεται. ἐκεῖνοι
μὲν οὖν οὕτω πιθανὴν συσκευασάμενοι προσῆγον τὴν ἐπιβου-
λήν, Ἀσάνης δὲ ἀγνοήσας τὴν ἀπάτην, (ἴδει γὰρ ἐκείνους
0 πρότερον τὰ Καντακουζηνοῦ τοῦ βασιλέως μᾶλλον ἠρημένους,
ἄλλως θ' ὅτι καὶ φῆμαι πάντοθεν προσέπιπτον αὐτῷ καὶ
βασιλεὺς ὁ νέος ἐμηνύετο πόλεμον βούλεσθαι κινεῖν πρὸς βα-
σιλέα τὸν κηδεστήν,) ἐπίστευέ τε τοῖς εἰρημένοις καὶ σφο-
δρῶς ἐθορυβεῖτο, χάριν δὲ πολλὴν ὁμολογῶν αὐτοῖς τῆς εἰς P. 819
5 βασιλέα καὶ αὐτὸν εὐνοίας, ἔπειτα ἐδεῖτο καὶ τρόπον ὑπο-
θέσθαι, οἷ τραπεύμενος τὰ προσδοκώμενα ἐκφρεύεται κακά.
οἱ δ' οὐδὲν ἔφρασαν λυσιτελέστερον, ἢ τάχιστα ἀπαίρειν εἰς V. 654
Βυζάντιον, ὡς ἅμα τε ἐν τούτῳ ἐκφενυζόμενον τὸν κίνδυνον
καὶ βασιλεῖ δηλώσοντα περὶ τῶν πραγματοποιέων, ἐν' αἰσθόμενος
τὸν κίνδυνον ἐκεῖνος, ὄξεϊαν τὴν βοήθειαν ποιοῖτο καὶ μὴ
παρέργως, μηδὲ ῥαθύμως οἰόμενος κινδύνων ἕξω τὰ τῆδε
πράγματα εἶσθαι. ἦν δ' ὁ νέος βασιλεὺς ἐπιχειροῦν κατέχειν,
ἀλλ' αὐτοὺς συμπράξειν τὰ μέγιστα πρὸς τὴν ἀποδημίαν,
παραينوῦντας αὐτῷ καὶ πείθοντας μηδὲν πρὸς βίαν πράττειν,

4. ἔγνωκε M.

5. προσέχει M.

missurus, insidiatur, eumque, composita cum Cantacuzeno contro-
versia, disperdat. Ob hoc, ut Asanem obsidem accipiat, imperato-
rem urgere. Qui quoniam bellum movere statuerit maximeque Tri-
ballorum auxilium expetat, necessario annuisse. Quae perpendenda
sint, et invenienda machina, qua sibi et praesenti rerum conditioni
consulat. Sic illi probabilem fraudem nexuerunt. Asanes, quia im-
posturae huius erat nescius, (norat enim, eos antehac Cantacuzeno
deditissimos,) et quia insuper aures eius rumoribus de bello, quod
iunior imperator in socerum parturiret, undique circumsonabant,
dictis fidem commodabat etangebatur magnopere, amplasque ipsis
de benevolentia erga imperatorem Cantacuzenum et se gratias agens,
modum orabat, quo imminentibus sese malis eriperet. Illi affirmare,
nihil utilius, quam celerrime Byzantium discedere, ut qui ita et
periculum effugeret et imperatori, quid ageretur, exponeret: quo is
rebus nutantibus maturime succurreret, nec ullam segnitie tar-
ditatemve admitteret. Quod si iunior imperator eum retinere cona-
retur, se abutum fideliter curaturos, hortantes ipsum et suadentes,
ne quid per vim agat, neve profectio ni adversetur. Hoc modo Asani

Α. C. 1351 μηδ' ἐνίστασθαι πρὸς τὴν ὁρμὴν. τοιαῦτα μὲν ἐκείνοι ἔπει-
 Βσαν ἐξαπατήσαντες, Ἀσάνης δὲ, ἐπεὶ τριήρης παρεσκευα-
 σμένη ἔτυχεν ἐκεῖ, δεισας τὰ ἠπειλημένα, ἀπέπλεεν εἰς Βυ-
 ζάντιον καὶ ἀπήγγειλε βασιλεῖ, ὅσα παρ' ἐκείνων πύθοιτο,
 ἰσχυροζυγὸς τε, ὡς βασιλεὺς ὁ νέος πρὸς τὸν πόλεμον ἐκτρα-
 πείη φανερωῶς. ἐκείνοι δὲ οἱ πράττοντες τὸν πόλεμον, ἐπεὶ
 Ἀσάνης ἀπεχώρει, πολλῆς ἐπιλαβόμενοι ἀδείας, πείθουσι
 τὸν νέον βασιλέα πρὸς βίαιαν ποιήσασθαι πρὸς Κράλην. ὁ δ'
 ἐδέχετο ἀσμένως καὶ μεγάλα ἐπηγγέλλετο, καὶ στρατιᾷ ἐπαγ-
 γελλόμενος καὶ χρήμασι καὶ πάσῃ δυνάμει βοηθήσειν ἐπὶ
 C βασιλέα τὸν κηδεστήν καὶ τὴν ἀφηρημένην ἀνασώσεσθαι
 ἀρχὴν, ἔπραττέ τε πάντα καὶ ὑπερίθει, ὅσα ᾔετο τὸν πρὸς
 ἀλλήλους τῶν βασιλέων πόλεμον τηρήσειν ἄλυτον, συμβά-
 σεις πρότερον πρὸς βασιλέα θέμενος, ἃς ἐνόμιζε μάλιστα
 αὐτῷ πρὸς τὴν ἀρχὴν λυσιτελεῖν. βασιλεὺς δὲ ὁ Καντα-
 κουζηνὸς δεινὰ ἐποιεῖτο τὰ ἀπαγγελλόμενα, (ἐμηνύετο γὰρ
 παρὰ τῶν φίλων κρύφα ὀσημέραι,) καὶ δεῖν ᾔετο ἐκεῖ πα-
 ραγενόμενον, διαλύειν τὰς ἐπ' αὐτὸν συστάσεις. τοῦ Λα-
 τινικοῦ δὲ τότε ἀκμάζοντος πολέμου, οὗτ' ἀφίστασθαι ἐξῆν,
 οὗθ' ἐτέραν δύναμιν παρασκευάζειν, ὡς τῆς παρεσκευασμέ-
 νης ἀναγκαίως πρὸς τὸν πόλεμον κατεχομένης. ἐπεὶ δὲ αὐ-
 D τὸν ἐπὶ Μακεδονίαν ἀδυνάτως πλέειν ἔχοντα ἑώρα, Ἄνναν
 τὴν βασιλίδαν ἔπεμπε πρὸς τὸν υἱὸν, ὡς πείσουσαν ἀποσχέ-
 σθαι τῶν ἀτόπων καὶ διαλλάξουσιν αὐτῷ, οὐκ ἄγνοεῖν φά-

imposuerunt, qui minis exterritus et triremem ibi paratam nactus,
 Byzantium solvit et Cantacuzeno imperatori audita nuntiavit, iunio-
 rem manifeste bellum moliri asseverans. Discessu Asanis belli solli-
 citatores largam nacti licentiam, iuniori imperatori auctores fiunt,
 uti legationem ad Cralem mittat. Quam ille libens admisit, impe-
 ratoremque adversus socerum copiis, pecunia, nervis omnibus adiu-
 turum atque imperium restitutum magnifice spondit, factoque
 foedere, quod illi ad eam rem imprimis fructuosum fore confide-
 bat, fecit ac suggestit omnia, quae ad arma inter imperatores
 alenda valitura credidit. His nuntiis, quos ab amicis clanculum
 quotidie accipiebat, graviter commotus Cantacuzenus, ad conspira-
 tionem dissipandam eo sibi proficiscendum existimabat. Verum quia
 tunc bellum Latinum flagrabat, nec abesse licebat, nec alias con-
 scribere copias, cum et conscriptae ad bellum iam dictum necessa-
 rio retinerentur. Quoniam igitur videbat, se navigatione in Mace-
 doniam excludi, Annam imperatricem ad filium legavit, cuius oratio
 illum ab indecenti facinore abstractum, in concordiam secum redu-
 ceret: quam ita est allocutus: „Nec tu, nec alius quisquam ignorat,
 quales quantasque calamitates bellum civile Romanis non subiectis

μενος πρὸς ἐκείνην οὐτ' αὐτήν, οὐθ' ἕτερον οὐδένα, οἶον A. C. 1351
κακῶν αἴτιος καὶ συμφορῶν ὁ συγγενικός κατέστη πόλεμος
Ῥωμαίοις, οὐ τοῖς ἀρχομένοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄρ-
χουσιν αὐτοῖς. οὗ καταλυθέντος διὰ χρόνου, καὶ τῶν τε
5 κοινῶν καὶ ἰδιωτικῶν πραγμάτων πάντων πρὸς τὸ βέλτιον με-
ταδιδόντων, βάσκανός τις δαίμων ἤρεμεῖν οὐκ εἴασεν, ἀλλ'
αὐθις φθόρους ἀνθρώπους καὶ σκοφάντας ἀναστήσας καὶ
τρόπων οὐδὲν ἄμεινον φανλότητι διακειμένους τῶν προτέρων,
χαλεπώτερον πόλεμον ἀνακινεῖν ἐπιχειρεῖ. βασιλέα γὰρ τὸν
ο υἱὸν πολλὰ καταφυσάμενοι καὶ παραγαγόντες, οἷα νέον καὶ
τῶν πανουργιῶν καὶ τῶν δόλων καὶ τῶν ἐφ' ἑκάτερα μετα-
βολῶν τῶν ἀνθρώπων ἄπειρον παντάπασιν, ἐπείσαν προσέ- P. 820
χειν σφίσι, ὡς φιλοῦσι καὶ κηδομένοις καὶ πάντα πράττου-
σιν ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅπως τὴν πατρίαν ἀνασώσονται ἀρχὴν,
5 δυσμενέστατοι ὡς ἀληθῶς ἐκείνῳ τε καὶ πᾶσι Ῥωμαίοις ὄν-
τες, ἐμὲ δὲ ἐπίβουλον ἡγεῖσθαι καὶ πολέμιον τὸν ὡς ἀληθῶς
φιλοῦντα καὶ πάντα πραγματευόμενον, οὐχ ὥστε μόνον τὴν
πατρίαν ἡγεμονίαν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ μεῖζον καὶ βελτίον, ἂν
ἔξῃ. καὶ πολέμου ἤδη ἤρξε, συμβάσεις θέμενος πρὸς Κράλην
ἐπὶ τῷ στρατιᾷ ἐκείθεν λαβὼν Τριβαλικὴν ἐμοὶ ἐπάγειν.
ἀ οὐτ' ἐκείνῳ οἶομαι λυσιτελήσειν, οὔτε τοῖς ὑπηκόοις, οὐθ'
ἡμῖν. τὰ μὲν οὖν προσδοκώμενα δεινὰ οὕτω χαλεπὰ· οἶο-
μαι δὲ οὐδένα ἕτερον ταῦτα δυνήσεσθαι ῥᾶστα διαλύσειν, ἢ B
ἡμᾶς. εἰ μὲν οὖν μὴ ὁ παρῶν οὕτοσι Λατινικός πόλεμος

modo, verum etiam principibus ipsis attulerit. Quo tandem ali-
quando finito, et publicis privatisque rebus omnibus iam melius
euntibus, cuiuspiam daemones invidia otium et quietem hanc per-
turbavit, rursumque homines impuros et sycophantas et nequitia ni-
hil prioribus concedentes excitans, bellum saevius commovere anni-
titur. Imperatorem enim filium tuum mendaciis onerantes, atque
ut iuvenem dolos et astutias et in utrumvis humanorum ingenio-
rum mutabilitatem necdum agnoscentem decipientes, eo penitus per-
pulerunt, ut sibi tamquam amicis et eius causa sollicitis totoque
pectore ad paternum imperium ei recuperandum incumbentibus ob-
sequatur, cum pro certo et ipsi et Romanis universis hostes sint in-
festissimi, me autem insidiatorem atque hostem ducat, qui ex ani-
mo ipsum diligo et nihil non tento, quo non tantum paternum prin-
cipatum, sed et maiorem ac meliorem habeat, quantum fieri possit.
Etiam bellum texit, foedere cum Crale inuito, ut, ab eo Triballo
milite accepto, in me ducat: quam ego rem nec illi, nec subditis,
nec nobis profuturam auguror. Quae itaque impendent mala, adeo
perniciosa sunt, et ea alium praeter nos facillime posse depellere
non arbitror. Quodsi praeterea bellum hoc Latinum me non ur-

A. C. 1351 ἄκουσιν ἐπέκειτο ἡμῖν, ῥᾶστα ἂν αὐτὸς διέλυσαι τὰς συστάσεις ἐπελθὼν, οὐχ ὅτι γε ὄφθεις τοῖς ἐπιβουλεύουσιν ἐκείνοις καὶ τὸν πόλεμον κινῶσιν, ἀλλὰ καὶ ἀκουσθεῖς μόνον, ὅτι ἐπ' αὐτοὺς βαδίζειν ὄρμημαι. οὐ γὰρ ἂν ὑπέμειναν μὴ οὐχὶ κυνῆν, ὃ φασιν, ἄδου ὑποδύντες διαδιδράσκειν τὸν κίνδυνον πειρᾶσθαι. ἐπεὶ δ' ἀνάγκην ἔχω πρὸς τὴν παρεσκευαζομένην αὐτὸς παρεῖναι μάχην, δέον αὐτὴν εἰς Θεσσαλονίκην ἀποπλεύσασαν διαλύειν τὰς διαφορὰς καὶ τὸν προσδοκώμενον πόλεμον παύειν, διδάξασαν μὲν τὸν νῆον, ὅσω χαλεπὸν τὴν ἡγεμονίαν αὐτὸν ἐκόντα διαφθεῖρειν, ἧς μετὰ μικρὸν ἔσται κύριος αὐτὸς ἄνευ πολέμων καὶ πραγμάτων, (αὐτὸς γὰρ, εἰ μὴ ὁ πρὸς Τριβαλοὺς πόλεμος κεκίνητο, καὶ νῦν ὁ Λατινικὸς οὐτοσί ἀκουσίως ἐπελθὼν, πάλαι ἂν ἐκείνῳ ἐνεχείρισαι τὰ πράγματα, μοναχῶν σχῆμα ὑποδύς αὐτὸς, ὥσπερ καὶ μικρὸν αὐθις ὕστερον παρεσκευάσμαι ποιεῖν,) τοὺς δὲ στασιαστὰς ἐκείνους καὶ τὴν κοινὴν Ῥωμαίων δυστυχίαν πράττοντας ἐπιπλήττουσαν καὶ ἀπειλοῦσαν τὰ δεινότερα καὶ πάντα τρόπον πειρωμένην ἀφιστᾶν τῆς μοχθηρίας. τοιαῦτα δὲ μὲν Καντακουζηνὸς ὁ βασιλεὺς πρὸς Ἄνναν τὴν βασιλίδαν διεiléχθη, πείθων πρὸς Θεσσαλονίκην ἀποπλεῖν ἐπὶ τῷ τὴν κινουμένην ἤδη στάσιν διαλύειν. ἡ δὲ πρῶτα μὲν ἡρέμα καθήπτετο βασιλέως, ὡς οὐ πειθομένον τὰ βέλτιστα παραινούσης καὶ δεομένης, μὴ καταλείπειν ἐν Θεσσαλονίκη μόνον τὸν νῆον, ἔτι νέον ὄντα καὶ ῥαδίως δυνάμενον ἐξαπατᾶσθαι καὶ

geret, cum armis supervenissem coniurationemque istam non conspectu tantum, sed sola auditione adventus mei nullo labore disturbassem. Nec enim potuissent, quin, ut aiunt, orci galeam induti, vitae servandae elabi conarentur. Quia vero instanti pugnae interesse me praesentem oportet, par est, te Thessalonicam navigantem, sedare hanc discordiam et, quod ante fores est, bellum reprimere: ubi filium docueris, quam fatuum sit, eum principatum ultro vastare, cuius possessionem citra ullum certamen citraque molestiam brevi aditurus sit; (nam ni bellum contra Triballos coeptum esset, et nunc Latinum istuc invitum me occupasset, pridem ei clavum imperii tradidissem ac inter monachos professus essem, id quod haud ita longo post tempore facere iterum paratus sum;) seditiosos autem illos communique Romanorum pestem molientes a meditato scelere et increpatione et horribilibus minis et omni demum ratione avocare studueris." Haec ad Annam Augustam Cantacuzenus imperator, quibus eam moveret, ut Thessalonicam navigans, excitatam seditionem in tranquillum redigeret. Quem illa primum leniter obiurgare, quod optime monenti ac roganti, ne filium adhuc adolescentem Thessalonicae relinqueret, qui dolis capi et transversim

ἔξάγεσθαι τοῦ μετρίου, καὶ ταῦτα τοῖς πονηροτάτοις συν- A. C. 1351
 διατρίβοντα ἐκείνοις, οἳ κὰν καὶ τοῦ δεινοτάτου περιγένοιτο
 καὶ πολλὴν πειρᾶν τῶν πανουργιῶν αὐτῶν καὶ τῶν δόλων
 ἐσχηκότος, πολλαῖς ἀπάταις χρώμενοι καὶ κολακείαις. ἐπεὶ δ'
 5 οὕτω συνεσκευάσθη, καὶ τὰ μὴ λυσιτελοῦντα μᾶλλον αἰρε-
 τώτερα ἐφάνη, προθύμως ἐπὶ τὸν νιὸν πλευσοῦμαι, εἶπε, P. 821
 καὶ πάντα διαλύσω τὰ δυσχερῆ ὄφθεισα. καὶ ὁ βασιλεὺς,
 ἐπεὶ ἐπέθετο, τριήρεις παρέσχετο ἐκ τῶν ἐφωπλισμένων,
 καὶ κατέπλεεν εἰς Θεσσαλονίκην. γενομένη δὲ ἐκεῖ, τὸν τε
 0 πόλεμον εὗρισκε λαμπρῶς ἔξαφθέντα ἤδη, (πᾶσαι γὰρ αἱ
 πρὸς Κράλην συμβάσεις ἀρητισμέναι ἦσαν, ἐφ' αἷς ἔδει
 συμμαχεῖν τῷ νέῳ βασιλεῖ,) καὶ Κράλης αὐτὸς μετὰ τῆς γυ-
 ναικὸς ἐγγὺς ἐστρατοπεδεύοντο Θεσσαλονίκης, τὸν πρὸς ἀλ-
 λήλους τῶν Ῥωμαίων πόλεμον ἐπισπεύδοντες. πάνν γὰρ
 5 ἐδόκει σφίσι λυσιτελεῖν Καντακουζηνὸν τὸν βασιλέα δεδιόσι,
 καὶ μεγάλας ἐπεδείξαντο πρὸς βασιλέα τὸν νέον τὰς φιλοτι-
 μίας, βουλόμενοι πείθειν αὐτὸν ἐκ τούτου, ὡς φιλοῦσί τε B
 καὶ κήδονται αὐτοῦ ἀδικουμένου. τούναντίον δ' ἅπαν ἐσπου-
 δάζετο. ὑπὲρ γὰρ τοῦ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀποστερεῖν
 0 φαῦλά τινα καὶ οὐδένος ἄξια παρεῖχον. ταῦτα μὲν οὖν
 ἅπαντα ἀραχνίων δίκην διέλυεν ἡ βασιλις ἐπιφανεῖσα. τῷ τε
 γὰρ νίῳ τὰ δέοντα παρήγει καὶ ἔπειθεν εἰδότα τιμᾶν γο-

6. εἶχε P. 8. ἐφωπλισμένων P. 16. τὰς om. M. 19. ὑπὸ P.
 21. τότε P.

agi facile posset, idque inter improbissimos illos vivens, qui vel
 callidissimum et eorum versutias ac technas longa experientia do-
 ctum fraudibus et blandimentis suis irretirent, non paruisset.
 Quoniam autem haec tam inique comparata sint, et quae non con-
 ducerent, praevaluerint, libenter ad filium profecturam, et omnia
 ista odiosa, cum in conspectum venerit, e medio sublaturam. Ei
 imperator triremem instructam attribuit. Quae Thessalonicam in-
 gressa bellum iam plane fervens invenit: omnia siquidem pacta
 conditionesque cum Crale transactae, quibus imperatorem iuniorem
 adiuvaret, ipseque Crales et uxor prope Thessalonicam tendentes,
 intestinum Romanorum bellum, unde compendia sua sperabant, nec
 exigua, urgebant. Cantacuzenum quippe timebant et ardens studium
 erga iuniorem imperatorem prae se ferebant, cupientes illi ex hoc
 persuasum, se cum amare et eius iniuriae vindicandae cura affici,
 cum tamen contrarium omnino, et quidem non segniter, facerent.
 Etenim pro magnis et multis, quae abstulerant, vilia quaedam nul-
 liusque pretii restituebant. Haec igitur omnia, quasi araneolorum
 opera, adventu praesentiaque sua imperatrix disiecit. Nam filium,
 quae decuit, admonuit, eumque flexit, quod parentes honorare sci-

- A. C. 1351 νέας καὶ πάντα ὑπέικειν, ὅσα ἐκεῖνοι, πάντων μάλιστα φιλοῦντες, συμβουλευέουσι, καὶ πρὸς τοὺς στασιαστὰς ὄγγη ἐφέρετο καὶ ἐξεφόβει καὶ κατηνάγκαζεν ἀπέχεσθαι τῶν ἀτόπων, τὰ ἔσχατα διαθήσειν ἀπειλοῦσα. πρὸς τε Κράλην C ἐξελθοῦσα καὶ διαλεχθεῖσα μετὰ τῆς γυναικὸς, ἀδίκους καὶ παρανόμοις ἀπεδείκνυεν ἐπιχειροῦντας, καὶ κεραυνοὺς ἐπαυετείετο καὶ ἄλλας ἐξ οὐρανοῦ πληγὰς, ὅτι πρὸς τῷ Ῥωμαίους τοσαῦτα ἀδικεῖν ἐπισηκοῦντας καὶ παρασπονδοῦντας ἔτι καὶ πολέμους αὐτοῖς ἐμρυλίους ἐπεγείρουσιν, ἐξ ὧν ἐκεῖνοι μὲν διαφθαρήσονται ἀλλήλοις περιπίπτοντες, αὐτοῖς δ' ἐξέσται τὴν ἐκείνων καρποῦσθαι ἀδεῶς. καὶ τέλος ἔπειθεν ἀποχωρεῖν ἀπράκτους, ὥσπερ αἰσχυνθέντας φανερώς τῶν εἰργασμένων τὴν ἀτοπίαν. βασιλεὺς δὲ ὁ νέος βασιλίδι μὲν τῇ μητρὶ ἐπέιδετο τὰ βέλτιστα παραινούση, Αἴνον δὲ ἤγειτο παρὰ βασιλέως τοῦ κηδεστοῦ καὶ τὰς τῆς Χαλκιδικῆς πό-
- V. 656 λεις, ἃς Ματθαῖος ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς εἶχεν, ὥστε αὐτῇ D Ἰδίαν ἡγεμονίαν εἶναι, πάντα μέντοι αὐτῆς ὑπέικειν βασιλεῖ τῇ κηδεστῇ. βασιλεὺς δὲ ὁ Καντακουζηνὸς ἐπεὶ ἐπύθετο τὴν ἀξίωσιν τοῦ νέου βασιλέως, θαυμάζειν μὲν ἔφασκεν αὐτοῦ, εἰ τοῦ παντὸς κύριος μετὰ μικρὸν ἐσόμενος, ὀλίγων τινῶν ἄρχειν βούλεται ὑπὸ μικροψυχίας, ὅμως παρείχετο ἐτοιμῶς, καὶ αὐτόν τε ἐκέλευε τοὺς παραληφόμενους τὰς πόλεις πέμπειν. κάκεῖνος ἔπεμπε τοὺς παραδώοντας.

15. Καλχηδικῆς P.

18. δ om. P.

ret et obedire in omnibus, quae summa illorum caritas suadet. In factiosos autem ira fervescens eos territabat et dirissimorum suppliciorum comminationibus abstinere cogebat a facinore improbissimo. Ad haec ad Cralem egressa eumque et uxorem affata, ostendit, eos contra ius fasque agere, fulmina coelestesque plagas velut intentans, quia, praeterquam quod Romanos periuriis suis foederibusque violandis toties laederent, etiam bellis civilibus eos committerent, quibus mutuis stragibus intereuntibus, ipsi eorum bona tuto possiderent. His verbis effectum est, ut factorum turpitudine palam erubescences, re imperfecta, discederent. Imperator autem iunior matri imperatrici sapienter monenti obsecundans, Aenum nihilo minus oppidaque Chalcidices, quae Matthaëus gubernabat, pro principatu singulari sibi a Cantacuzeno petebat: alioqui per omnia rursus in eius auctoritate se futurum. Audita petitione, Cantacuzenus mirari se dixit, quod omnium dominus brevi futurus, tamen ita pusillo angustoque esset animo, ut locis quibusdam paucis imperare vellet. Nihilo minus prompte dedit, et mittere iussit, qui eius nomine ea acciperent: ipse contra mittebat, qui suo nomine traderent.

ὁ μὲν οὖν προσδοκώμενος τῶν βασιλέων πόλεμος οὕτω τότε A. C. 1351
διελύθη ὑπὸ βασιλίδος Ἄννης.

κῆ. Παγανῆς δὲ ὁ τῶν ἐκ Γεννούας στρατηγὸς νεῶν, ἐπεὶ P. 822
ὑστέρει πρὸς τὴν δίωξιν, καὶ αἱ ἐκ Βενετίας μετὰ Νικολάου νῆες B
ἦσαν ἐν ἀσφαλεῖ, Εὐβοία καὶ αὐτὸς προσχῶν, Νικόλαον ἐπολιόρ-
κει καὶ τειχομαχίας ἐποιεῖτο πολλὰς καὶ καρτεράς. ἦννε δὲ οὐ-
δὲν, εὐρώστως τῶν ἔνδοθεν ἀμυνομένων, ὄντων ἀξιωμαχῶν. ἐπεὶ
δ' ἐπιχειροῦντες ἀδυνάτοις συνεώρων, ἄραντες ἐκείθεν, ἔπλεον
ἐπὶ Ῥωμαίους. ἤδη γὰρ ἦσαν πεπυσμένοι, ὡς καὶ βασιλεὺς εἶη
πολέμιος αὐτοῖς καὶ πολιορκοῖη Γαλατᾶν. προσχόντες δὲ
τῇ κατὰ Θράκην Ἡρακλεία καὶ ὀρμισάμενοι ἐπ' ἀγκυρῶν τὴν
νύκτα, εἰς τὴν ὑστεραίαν ἀνήγοντο ὡς εἰς Βυζάντιον πλεν-
σούμενοι ἀνέμων δὲ σφοδρῶν ἀντιπνευσάντων, ἀναστρέψαν- C
τες αὐθις ἐπὶ μοῖρα κακῆ τῶν Ἡρακλεωτῶν, τῷ σφῶν λιμένι
προσέσχον καὶ ἀπέβαινον διεσκεδάννυντό τε πρὸς λαχανισμὸν
οἱ ναῦται ἐν τοῖς πρὸ τῆς πόλεως κηπίοις, ὧν ἔξ ἐφόδου οἱ
Ἡρακλεῶται δύο συλλαβόντες, ἀπέτεμον τὰς κεφαλὰς αὐτίκα,
οἱ δὲ ἐν ταῖς τριήρεσιν ὀργῇ φερόμενοι ὑπὲρ τῶν ὁμοφύλων
ἐχώρουν πρὸς τὰ ὄπλα καὶ ἐδέοντο τοῦ στρατηγοῦ ἐπάγειν
σφᾶς τῇ πόλει, ποινὰς τῆς ἀδικίας ληψομένους. Παγανῆς δὲ
καταστέλλειν ἐπειρᾶτο καὶ ἀποτρέπειν τῆς τειχομαχίας, οὐ
σωφρονούντων εἶναι φύσκων ἐπὶ δυσὶ τοῖς ἀπολλυμένοις καὶ
πολλοὺς προσπολλύνει ἄλλους, τείχεσι προσβάλλοντας, οἱ πολ-
λοὺς ἀνάγκη ἀποθνήσκειν ἡμῶν τε καὶ τῶν πολεμίων. τοὺς

12. ὡς om. P.

Hoc maxime modo gliscens tunc inter imperatores bellum ab Anna
imperatrice compressum est.

28. Verum enim vero Paganus, Genuensium navarchus, Nicolaum
et Venetas naves, quae iam in tuto erant, frustra insectatus, Eu-
boeam et ipse appellitur, eumque obsidet, muros crebro acriter-
que, qui intus propugnabant pari virtute se defendentibus, oppu-
gnat. Cernens, se actum agere, contra Romanos cursum vertit: au-
dierat siquidem, etiam imperatorem hostem factum, Galatam obsi-
dere. Delatus porro ad Heracleam Thraciae, ea nocte, iactis ancho-
ris, ibi substitit, postridieque in altum, velut Byzantium navigaturus,
procedens, ventis immane reslantibus, mala sorte Heracleensium
reversi in eorum portum descendunt, remigesque ad olera ex hortis
suburbanis colligenda discurrunt, quorum duobus in via comprehen-
sis, Heracleotae statim capita praecidunt. Qui in triremibus erant,
propter cives suos ira furentes, arma corripunt, duces orant, uti
se ad urbem poenas huius iniuriae expetituros adducat. Paganus
illos cohibere et ab oppugnatione avertere nititur, haud sanae men-
tis esse affirmans, propter duos interfectos moenia adoriundo plu-

Cantacuzenus III.

14

- A. C. 1351 μὲν γὰρ οἱ πεσόντες παραβλάπουσιν οὐδὲν, ἑτέρους δυνα-
 D μένους ἐκ τῶν ἄλλων ἄγειν πόλεων καὶ πλείους καὶ βελτίους·
 ἐφ' ἡμῶν δὲ οὐχ ὁ ἴσος λόγος. ἂν γὰρ ἀποβάλωμέν τινας
 τῶν ὄντων, ἑτέρους ἀντεισάγειν ἐξέσται οὐδαμῶθεν, καὶ συμ-
 βήσεται ἡμῖν τὴν δύναμιν ἀσθενεστέραν εἶναι, ἣν δεῖ φυλάτ- 5
 τειν σώαν μάλιστα καὶ ἄδικτον, μέλλοντας πρὸς δύναμιν το-
 σαύτην Ῥωμαίων ὁμοῦ καὶ Κατελάνων καὶ τὴν ἐκ Βενετίας
 μάχεσθαι. ταῦτα δὲ ἔλεγεν ὁ στρατηγός, ἅμα μὲν καὶ σώ-
 φρονος καὶ ἄρχειν ἐμπείρου κεχρημένος λογισμοῖς, ἅμα δὲ
 καὶ τὰ Ῥωμαίων οὐ βουλόμενος κακοῦν διὰ τὴν πρὸς Καν- 10
 V. 657 τακουζηνὸν τὸν βασιλέα εὐνοίαν· ἦν γὰρ τῶν φίλων. Παγα-
 νῆς μὲν οὖν οὕτω πείθειν ἐπειράτο τὸ στρατόπεδον ἀπέχε-
 P. 823 σθαι τῆς πρὸς Ἡρακλεώτας μάχης, οἱ δ' οὐκ ἐπέιθοντο, ἀλλ'
 ἠγανάκτουσαν κωλυόμενοι. Μαρτῖνος δὲ Ντεμόρω, τριήρεως ἄρ-
 χων καὶ αὐτὸς, εἰς μέσους παρελθὼν, ἐμαρτύρητο ἀδικεῖν 15
 καὶ προδιδόναι σφᾶς τὸν στρατηγόν. τὴν μὲν γὰρ τοσαύ-
 την παρασκευὴν καὶ τὴν δαπάνην οὐδενὸς ἑτέρου γεγενῆσθαι,
 ἢ ὅπως κακώσουσι τὰ πολεμίων· νυνὶ δὲ δυναμένους μάλι-
 στα τὴν Ἡράκλειαν ὅπλοις κατασχεῖν καὶ τὰ τε Ῥωμαίων
 διαφθεῖρειν καὶ αὐτοὺς τὰ μέγιστα ὠφελεῖσθαι, διὰ τὴν 20
 πρὸς βασιλέα εὐνοίαν κωλύεσθαι ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ· ἐκέλευέ
 τε τὸν γραμματέα τὰ εἰρημμένα γράφειν, ὡς ἐπὶ τοῦ δήμου
 σφῶν καὶ τοῦ δουκὸς γραψόμενος τὸν στρατηγὸν ἡδίκηκότα
 B δημοσίᾳ. τοιαῦτα μὲν ἠπέλιψε Μαρτῖνος· δεῖσας δὲ ὁ

res perdere. Nam ibi, inquit, et de nostris et hostibus multos oportere oportebit: siquidem illi suos, qui ceciderint, inultos non sinent, cum ex aliis urbibus et plures et fortiores accire possint. De nobis alia ratio est. Si namque de praesentibus nonnullos amiserimus, non aliunde reintegrare numerum licebit, contingetque vires nostras infirmari, quas in primis salvas et integras, cum tanto Romanorum simul et Catalanorum Venetorumque exercitu pugnatos, conservare necesse est. Haec dux simul prudenter et ex usu imperatorio ratiocinatus disserebat: simul Romanorum rebus propter Cantacuzenum, cui erat amicus, detrimentosus esse nolebat. Ac Paganus quidem suos hisce verbis a pugna cum Heracleensibus detertere laborabat, nec persuadebat, quod sibi cupita denegari conquire non poterant. Martinus vero Ntemorus, et ipse triremis praefectus, in medium prodians, ducem iniquum ac proditorem esse omnium testificabatur. Tantum quippe apparatus tantosque sumptus non alia de causa factos, quam ut hostibus damna afferrent. At nunc, quando Heracleam armis commodissime obtinere et Romanorum potentiam labefactare et sibi prodesse quam plurimum possent, intempestiva eius erga imperatorem benevolentia impediri:

στρατηγός, μὴ ἐπὶ τοῦ δήμου κατηγορηθεὶς ἀλίσκεται καὶ δι- A. C. 1351
 κας τὰς ἐσχάτας δῶ, ἐφῆκε τὴν τειχομαχίαν. καὶ αὐτίκα
 πᾶν τὸ στράτευμα τῶν τριηρέων ἐξεχεῖτο ὀπλισμένον, καὶ
 περισχόντες τὴν πόλιν ἐτειχομάχουν· πολλαχῆ δὲ τῶν πρὸς
 5 τὴν ἡπειρον τειχῶν ὄντων εὐαλώτων, (οὐ γὰρ ἤλπισαν ἐπιθί-
 σεσθαί τινα ἐκ τῆς ἡπείρου,) καὶ τῶν πολιτῶν ἀόπλων καὶ
 ἀπαρασκευίων καὶ πρὸς τοσαύτην δύναμιν ἀντισχεῖν οὐ δυ-
 νηθέντων, ἤλiskeτο ἡ πόλις τοῖς Λατίνοις κατακράτος, καί-
 τοι παρ' αὐτὴν τὴν πρὸς τὰ τεῖχη προσβολὴν ἐκ τε Βυζαν-
 10 τίου στρατιᾶ ἰππέων ἤκεν, ἣν ἐπεμψεν ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ τῆς
 πόλεως ἀμυννομένην, (ὑπόπτεισε γὰρ τὸ μέλλον, ὡς ἐπύ- C
 θετο τὸν στόλον πρὸς Ἡράκλειαν κατάραντα,) καὶ Νικηφό-
 ρος δεσπότης ὁ τοῦ βασιλέως γαμβρός, τῶν κατὰ τὸν Ἑλλήσ-
 ποντον Θρακικῶν πόλεων ἀρχων, ἤκε μετὰ στρατιᾶς Ἡρα-
 15 κλεώταις βοηθήσων, καὶ ἐκ Βιζύης ὁ τῆς βασιλίδος Εἰρή-
 νης ἀδελφὸς Ἀσάνης δεσπότης ὁ Μανουὴλ ἐπεμπε καὶ αὐτὸς
 στρατιὰν πρὸς συμμαχίαν. ὦνησαν δὲ οὐδὲν ἐπ' αὐτὴν τῆς
 μάχης τὴν ἀκμὴν ἐλθόντες. ἐρειπίων γὰρ ἐκ τῆς προτέρας
 συνοικίας πρὸ τῶν τῆς πόλεως πυλῶν τινων περισιωζομένων,
 20 ἐνταῦθα οἱ Λατίνοι τὸ κράτιστον τάξαντες τῶν σφετέρων
 τοξοτῶν, ἀπειρογον τοὺς ἰππέας μὴ παριέναι εἰς τὴν πόλιν
 ἄχρῃς οὐ ὑπὸ τῶν ἐπιλοίπων ἐάλω μάχομένων. Ἡρακλεῶται
 δὲ ἐπεὶ ἤσθάνοντο ἐαλωκότες, ἐφ' ἀρπαγὴν τῶν Λατίνων D
 πρὸς τὰς οἰκίας τραπομένων, πυλίδα τῆς πόλεως μίαν δια-

15. Βυζύης P. 24. ἀνοίξαντες M.

mandabatque scribae, dicta in tabulas referret, ut eum domi apud
 populum ac duces maiestatis reum accusaturus. Huiusmodi minas
 Martinus iactabat. Paganus metuens, ne ad populum reus citatus
 convictusque capite puniretur, oppugnationem indulget, confestim-
 que classarii cum armis se triremibus expromunt, urbemque cir-
 cumdantes oppugnare insistent. Cumque muri versus continentem
 multis locis faciles essent occupatu, (non enim quemquam ex con-
 tinente invasurum putabant,) et cives praeterea inermes atque im-
 parati et ad resistendum tantis copiis infirmi, vi et virtute Latino-
 rum, quamquam ipso oppugnationis tempore Byzantio equestribus
 turmis ab imperatore subsidio venientibus, captum est oppidum.
 Suspiciabatur enim id, quod futurum erat, ubi classem Heracleam ap-
 pulsam intellexit. Quin et Nicephorus despota gener, urbium Thra-
 ciarum ad Hellepontum praefectus, et Manuel Asanes despota, Ire-
 nes imperatricis frater, Byzania manus auxiliares mittebant. Sed quia
 in ipso articulo dimicationis veniebant, frustra venerunt. Exstanti-
 bus enim adhuc ante portas urbis aedium parietinis, Latini illic
 florem suorum sagittariorum collocarant, qui equites tantisper ab

- A. C. 1351 *νοῖξαντες, ἔξεχώρουν, καὶ διεσώθησαν πολλοὶ μάλιστα τοῦ δήμου πρὸς τὸ ἵππικόν, τῶν Λατίνων ἔξω τῆς πόλεως ἐπιδιώκειν οὐ τολμώντων διὰ τοὺς ἵππεύς. τὸ δὲ ἄριστον τῆς πόλεως μάλιστα ἔάλω, ὅσον ἐν γυναιξὶ καὶ παιδίοις, καὶ χρημάτων πολὺ τι πλῆθος. ἦν γὰρ Ἡράκλεια ἐκ τῶν Ἄνδρονί- 5*
- P. 824 *κου τοῦ πρώτου τῶν Παλαιολόγων βασιλέως χρόνων οὐδέποτε ὑπ' οὐδενὸς ἔαλωκνῦα. Λατῖνοι δὲ ἐπεὶ τὰ χρήματα διήρπασαν, τὰς μὲν πρὸς τὴν ἡπειρον ἀπρωκοδόμησαν πάσας πύλας, ἔπειτα τῶν πολιτῶν ἀπολεξάμενοι τοὺς ἀρίστους καὶ 10*
- ἄνδρας καὶ γυναῖκας, τριήρεις τε καταλιπόντες, ὅσας ᾔοντο ἀρκέσειν πρὸς φρουρὰν τῇ πόλει, ταῖς ἄλλαις εἰς Γαλατῶν ἦλθον, ἔχοντες τοὺς αἰχμαλώτους. σίτῃ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδείοις, ὅσα μὴ ἀνάλωντο κατὰ τὴν ἄλωσιν, ἐχρήσαντο κατὰ τὸν τοῦ πολέμου χρόνον οὐκ ὀλίγον γεγενημένον· ὃ καὶ μάλιστα τὴν διατριβὴν αὐτοῖς ἄλυπον ἐποίησεν, ἐκεῖθεν τὰ 15*
- ἐπιτήδεια ποριζομένοις. βασιλεὺς δὲ, τοῦ στόλου ἐπιόντος, ὀλκάδας τε πάσας καὶ τὰς τριήρεις, αἱ πρὸς τὴν πολιορκίαν ἦσαν ὀπλισμέναι Γαλατῶ, πρὸς τῷ ἐν Ἑπτασκάλῳ νεωρίῳ ἐκέλευεν εἰσάγειν, πρότερον, ὥσπερ ἔφθηνεν εἰπόντες, ἐκκεκαθαρομένῳ ὑπ' αὐτοῦ καὶ δυναμένῳ οὐ τὰς οὐσας μόνον, ἀλλὰ 20*
- Β πλείους δέχεσθαι ἑτέρας. οὗ δὲ ἔνεκα Βυζαντίους βλάπτειν οὐδὲν ἠδύνατο Λατῖνοι. βασιλεὺς δὲ καὶ πρὶν τὸν στόλον*
- V. 658 *ἦκειν καὶ μετὰ τοῦτο τῶν δεόντων οὐδενὸς ἡμέλει, ἀλλὰ τὰ*

10. 824 P.

urbis aditu distinebant, quoad a reliquis caperetur. Heraclenses ut se captos viderunt, Latinis domos praedatum concursantibus, una urbis portula reserata, exierunt, multique, de plebe praesertim, ad equitatum fugientes servati sunt, cum Latini extra urbem propter eosdem equites insequi non auderent. Optimates potissimum in potestatem adducti cum uxoribus et liberis et rerum copiis non modicis. Heraclea siquidem a temporibus Andronici, ex Palaeologis primi huius nominis, expugnata nunquam fuerat. Latini, praeda facta, portas omnes versus continentem obstruxerunt. Deinde selectis primariis civibus ac feminis, relictisque triremibus, quot urbi tuendae satis fore iudicabant, et in ceteras captivis impositis, Galatam navigarunt. Annona autem et reliquo victu, quemcumque capta urbe invenerant, per tempus belli non exiguum usi sunt: id quod in illa diurnitate levamento ac solatio maximo fuit. Imperator, hostili classe adventante, onerarias omnes et triremes, quae ad Galatam oppugnandam apud Heptascalum in navali (prius, ut meminimus, ab se repurgato, nec illarum modo, sed plurium quoque navium capaci) instructae stabant, deduci iussit. Propter quod Latini Byzantiis nocere nihil poterant. Porro cum ante, tum post adven-

τε πρὸς τῆς θαλασσης τείχη ἄριστα ἐπεσκεύασε, τὰ τε πεπο- A. C. 1351
 νηκότα ἀνακτώμενος καὶ τοῖς ἐνδέουσιν ὕψος προστιθείς· καὶ
 ἐκ τῶν Εὐγενίου πυλῶν ἄχρι τῆς Ξυλίνης λεγομένης πύλης
 τάφρον περιήλασε βαθεῖαν, πάσας τὰς οἰκίας κελύσας εἰσά-
 5 γειν ἐντὸς τειχῶν· καὶ τὴν ἐκ τῆς Θράκης στρατιὰν μετεκα-
 λείτο, οὐσαν οὐκ ὀλίγην, καὶ πάντα παρεσκευάζετο, ὡς, ἦν
 ἐπίωσιν οἱ Λατῖνοι, ἀμννούμενος. Μαρτίνος δὲ Ντεμόρω αὐ-
 θις τῆς στρατηγῆς σφῶν καὶ τοῖς τριηράρχαις συνεβούλευε
 καὶ τῶν Βυζαντίου τειχῶν ἀποπειραῖσθαι. ἀντεῖπε δὲ ὁ C
 10 στρατηγὸς ἀναφανδόν, ἀλυσιτελῆ βουλευέσθαι εἰπὼν Μαρτῖ-
 νον. οὐ γὰρ ὁμοίαν ἔχειν δύναμιν Βυζαντίους τοῖς Ἡρα-
 κλεώταις· καίτοι γε εἰ καὶ πρὸς Ἡράκλειαν ἢ ἐπὶ συμμα-
 χίαν ἀφιγμένη δύναμις ἠδυνήθη παρελθεῖν, οὐ μόνον ἀνάλω-
 τον ἐκείνην διετήρησεν, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς πολλῶν καὶ ἀγαθῶν
 15 ἀπεστέρησεν ἂν ἀνδρῶν. τὰ Βυζαντίων δὲ οὐ τοιαῦτα, ἀλλὰ
 τὰ τε τείχη, ὡς ὄρωμεν, ἄριστα ἐπεσκεύαστο καὶ οὐδὲν ἡμε-
 λήθη τῶν δεόντων, καὶ πλήθος ὀπλιτῶν τε καὶ ἵππέων τῶν
 ἀμννουμένων παρεσκευάστο, οἷς καὶ χωρὶς τειχῶν ἔργον ἦν
 ἀντικαθίστασθαι πρὸς μάχην. ἐπὶ τούτοις δὲ πᾶσι πάρεστι D
 20 καὶ βασιλεὺς, ὃν ἀκούομεν συνέσεώς τε καὶ ἐμπειρίας τῆς πρὸς
 τοὺς πολέμους οὐδενὸς ἀπολειπόμενον τῶν καθ' ἡμᾶς. οὐ δὴ
 σωφρονούτων ἀνθρώπων εἰς προὔπιον κίνδυνον ἐμβάλλειν
 ἑαυτοὺς ἐπ' οὐδενός τινος ἐλπίδι κέρδους, ἀλλὰ διασώζειν
 τὴν δύναμιν ἐπικαίρως ὀλίγω ὕστερον χρησίμην ἐσομένην.

tum classis nihil, quod res postularet, omisit, sed et muros versus
 mare instauravit optime, qua admodum ruinosos reficiens, qua hu-
 miliiores altius extollens: et a porta Eugenii usque ad Ligneam,
 quae dicitur, fossam profundam circumduxit, omnibus familiis intra
 moenia commigrare iussis: et quae erant per Thraciam, copias non
 parvas accersivit: omniaque demum ad Latinos, si invaderent, ar-
 cendos comparavit. Martinus Ntemorus duci et trierarchis rursum
 suadere, tentanda Byzantii moenia. Dux aperte repugnare ac di-
 cere, Martinum inutile dare consilium: Byzantios enim potentiores
 esse Heraclensibus. Quamquam si auxilia, inquit, quae illis ve-
 niebant, accedere potuissent, non solum urbem invictam servassent,
 sed et nos compluribus ac fortibus viris orbassent. At Byzantiis
 res longe secus, qui muros, ut cernimus, egregie refecerunt ac in-
 staurarunt et nihil requisitorum neglexerunt multitudinemque pe-
 ditum et equitum ad defensionem providerunt: quibus etiam nullo
 muro septis sese opponere difficile est. Praeter haec omnia adest
 ipse imperator, quem prudentia et exercitatione bellicarum artium
 nulli nostra aetate secundum accepimus. Ego sic existimo, non
 esse sapientis, in mala ante oculos posita, nulla spe alicuius emor-

- A. C. 1351 τοιαῦτα μὲν ὁ στρατηγὸς αὐτὸς τε ᾔετο λυσιτελεῖν καὶ τοὺς ἄλλους ἔπειθε πλὴν Μαρτίνου. ἐκεῖνος γὰρ πάντα ἔπρατιε καὶ παρῳξυνε πρὸς μάχην τὸ στρατόπεδον, ἠαδίαν ἔσεσθαι φάσκων αὐτοῖς οὐσι τηλικούτοις τὴν παράληψιν τοῦ Βυζαντίου. Παγανῆς δὲ ἔργοις αὐτοῖς ἐθέλων ἀμαθῶς καὶ θρα- 5
- P. 825 σέως ἀποδεικνύει περὶ τοῦ πολέμου βουλευόμενον Μαρτίνου, ἐκέλευεν ὀπλιζέσθαι τὴν στρατιάν, ὡς μαχουμένους. ἐπεὶ δὲ ἦσαν ὀπλισμένοι, παρέπλεύν τε καὶ ἀπειριῶντο τῆς δυνάμεως Ῥωμαίων καὶ πᾶσιν ἔδοξεν ὁμοία τῷ στρατηγῷ, ὡς οὐ μαχητέα εἶη πρὸς τοσαύτην δύναμιν, καὶ πολλὴν Μαρ- 10
- V. 659 τίνου κατεγίνωσκον ἀβελτηρίαν. ὡς γὰρ μόνον ἐκεῖνοι ἐκινήθησαν ἐκ τοῦ λιμένος, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν τειχῶν ἐφαίνοντο πολλοὶ Ῥωμαίων ὀπλισμένοι, ὡς δοκεῖν ὑπὸ τῆς στεροχωρίας συνωθεῖν ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ θάλασσαν πρὸ τῶν τειχῶν ἀπὸ τῶν Εὐγενίου πυλῶν ἄχρι τῆς Ξυλίνης, ὡς 15
- ἐπὶ μιᾷς φάλαγγος, ἵππεῖς τε οὐκ ὀλίγοι καὶ πλῆθος ὀπλιτῶν καὶ ψιλῶν ἦσαν παρατεταγμένοι. αὐτίκα μὲν οὖν ὁ τῶν Λατίνων στρατηγὸς ἀνέστρεφε καὶ καθώριμιζε τὰς ναῦς πρὸς τῷ λιμένι.
- B κθ'. Βασιλεὺς δὲ τοσοῦτον στόλον οὐκ ἂν οἴηθεις ἀρ- 20
- γὸν καθῆσθαι ἀνασχέσθαι, ἀλλὰ ταῖς κατὰ τὸν Πόντον Ῥω- μαίοις ὑπηκόοις πόλεσιν ἐπιχειρήσειν, ἔδεισέ τε ὑπὲρ αὐτῶν, C μη οὐχ οἶαί τε ὡς πρὸς τοσαύτην δύναμιν ἀντικαθίστασθαι, 18. ἐν M. mg. pro πρὸς.

lumentī, ruere, sed vires suas in opportunum tempus et ad paulo post futuram utilitatem reservare. Haec dux et ipse expedire censebat et aliis sententiam suam probabat, Martino excepto, qui nihil non faciebat, et milites ad pugnam irritans, facile a tam multis Byzantium subactum iri dictitabat. At Paganus re ipsa volens ostendere, Martinum imperite atque confidenter oppugnationem urgere, militibus edixit, arma ut pugnaturi caperent. Capiunt, praeternavigant: vires Romanorum explorant: duci adstipulantur omnes, non esse pugnandum adversus tantam potentiam, et Martinum pro insigniter stulto condemnant. Ut primum enim Genuenses a portu se moverunt, non solum per moenia magna Romanorum frequentia in armis conspecta est, ut prae loci angustia se comprimere viderentur, sed etiam ad mare ante muros a porta Eugeniana usque ad Ligneam et in una phalange non pauci equites et gravis ac levis armaturae multi stabant dispositi. Itaque Latinorum dux subito revertens, naves in portu constituit.

29. Imperator porro tantam classem otium non passuram ratus, sed urbes ad Pontum Romanis parentes aggressuram formidans, quo tantae potentiae valerent resistere, ad singulas idoneum mittit contra hostes subsidium. Aliis igitur hilariter id suscipientibus et impe-

καὶ στρατιάν ἔπεμπεν ἀξιόμαχον πρὸς ἑκάστην, ὡς ἄμυνον- A. C. 1351
 μένην πρὸς τοὺς πολεμίους, ἂν ἐπίωσιν. αἱ μὲν οὖν ἄλλαι
 πόλεις ἐδέξαντο προθύμως τὴν ἐπιμαχίαν καὶ χάριτας ὁμο-
 λόγουν βασιλεῖ πολλὰς τῆς ὑπὲρ σφῶν προνοίας καὶ παρε-
 5 σκευάζοντο καὶ αὐτοὶ τὰ δέοντα πρὸς ἄμυναν· Σωζοπολίται
 δὲ ἀπέπειναν τὴν παρὰ βασιλέως πεμφθεῖσαν δύναμιν, φά-
 μιστοι μὴ δεῖσθαι ξένων πρὸς ἐπικουρίαν, ὡς πρὸς ἄμυναν
 ἐξαρκούντων τῶν ἐπιχωρίων, ὄντων πολλῶν καὶ ἀγαθῶν, καὶ
 εἰσεδέξαντο εἰς τὴν πόλιν οὐδένα, εἰ μὴ Κρυβιζιώτην τον
 10 τοῦ σφῶν ἄρχοντος ἀδελφόν, καὶ ἀνέστρεφεν ἡ στρατιὰ, οὐ- D
 τως ἀτιμασθεῖσα. πρὶν δὲ ἀνενεχθῆναι βασιλεῖ τὰ πεπρα-
 γμένα Σωζοπολίταις, (εἰ γὰρ ἐπύθετο, ἐκέλευεν ἂν καὶ ἄκου-
 τας εἰσδέχεσθαι τὴν δύναμιν,) ἐάλωσαν ὑπὸ τῶν Λατίνων
 ἐπελθόντων. ὡς γὰρ ἡ βασιλέως ἀνέστρεφεν ἐκεῖθεν στρα-
 15 τιὰ ἀποπεμφθεῖσα, ὥσπερ ἐκ συνδήματος ἐπήεσαν οἱ Λατί-
 νοι· Σωζοπολίται δὲ μηδὲν μῆτε πρὸς ἐπισκευὴν τειχῶν,
 μῆτε πρὸς ὕπλων ἐπιμέλειαν, μῆτε πρὸς ἄλλο μηδὲν τῶν δε-
 όντων παρεσκευασμένοι, ἠλίσκοντο ῥαδίως, οὐδὲ ὀλίγα ἀντι-
 σχόντες πρὸς τοσαύτην δύναμιν, καὶ σφᾶς τε αὐτοὺς ἀπώ-
 20 λεσαν ὑπ' ἀβουλίας καὶ βασιλεῖ λύπης οὐ μετρίως κατέστη-
 σαν αἴτιοι, πύλεως οὕτω καλῆς καὶ πᾶσιν ἀγαθοῖς εὐθρυνο-
 μένης ἀπολωλυίας. Λατίνοι δὲ ἐπεὶ τὴν πόλιν εἶχον, διε-
 πόρθουν ἐφ' ἡμέραις οὐκ ὀλίγαις ἀδεῶς καὶ τὰ τε ἀναθή- P. 826
 ματα τῶν ἱερῶν ἀρρηροῦντο πάντα καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον,
 25 ὅσος ἐν τῇ πόλει ἦν, ἀνορύττοντες τὰς οἰκίας καὶ πάντα ἀκρι-
 20. οὐ κατέστησαν αἴτιοι μετρ. P.

ratori de cura erga se gratias prolixè agentibus et se quoque pro sua parte ad defensionem instruentibus, Sozopolitae repudiarunt, dicentes, se adventitio auxilio non egere, cum indigenae adeo multi ac fortes ad tuendam urbem sufficiant, admiseruntque praeter Crybitziotam, fratrem praefecti sui, neminem. Sic despecta manus praesidiaria Byzantium repetivit. Priusquam autem Sozopolitarum facinus imperatori renuntiaretur, (nam si audivisset citius, etiam nolentes recipere militem coëgisset,) a Latinis post discessum Romanorum inopinato et velut de compacto irruentibus, facile subiugati sunt, cum neque a muris resectis, neque ab armis procuratis, neque ab alio quopiam necessariorum parati essent, nec vel aliquantum tot hostes sustinere possent. Ita se ipsos temeritate perdidērunt et, amissa urbe tam pulchra atque omnibus bonis abundante, non levem imperatori dolorem inusserunt. Latini captam urbem diebus non paucis libere diripuerunt, etiam templorum anathemata aufereutes omnia, et quidquid auri argentei, refossis domibus et late-

A. C. 1351 βῶς διερευνώμενοι. ἐπεὶ δὲ πάντα ἦσαν ἀναλωκότες καὶ ἤδη ἔμελλον καὶ τὰς οἰκίας καθαιρεῖν καὶ τὸ σὺμπαν πυρὶ παραδιδόναι, τῶν Σωζοπολιτῶν οἱ μάλιστα ἐν λόγῳ τῆ στρατηγῶ τῶν πολεμίων προσελθόντες, ἐδέοντο μὴ παντάπασι τὴν πόλιν διαφθεῖρειν, ἕξ ὧν αὐτοὶ μὲν οὐδὲν ὠφεληθήσονται, 5 πόλιν δὲ οὕτω καλὴν κατεσκαμμένην καὶ ἀοίκητον ἀποδείξουσι, μνημεῖον ἐσομένην τοῖς εἰς ὕστερον παραπλέουσι τῆς αὐτῶν ἀγνωμοσύνης καὶ τῆς ἀφιλοτιμίας περὶ τὰ καλὰ, ἀλλὰ τῆς τοσαύτης αὐτῶν κακοπραγίας ἕλεόν τινα λαβόντας, φεί-
 Β σασθαι τῆς πόλεως ἐπὶ χρήμασι ῥητοῖς· ταῦτα δὲ αὐτοὺς 10 ἀποτίσειν εἰς Βυζάντιον ἀχθέντας. οἱ μὲν οὖν τοιαῦτα ἐδέοντο τοῦ στρατηγῶ, ἐκεῖνος δὲ ἅμα μὲν καὶ φιλανθρωπίας καὶ ἡμερότητος δόξαν ἀπενέγκασθαι ἂν οἴηθεις, ἅμα δὲ καὶ τὴν στρατιὰν ὠφεληθήσεσθαι ἐκ τῶν χρημάτων οὐκ ὀλίγα, (πλείστης γὰρ ἐδέοντο δαπάνης ἐφ' οὕτω χρησιζούσῃ καὶ με-
 γάλῃ παρασκευῇ,) ἐπέθηκετο καὶ συνέθετο ἐπὶ χρήμασι ῥητοῖς τὴν πόλιν ἐκλιπεῖν παντάπασι καὶ οἶτον καὶ τὴν ἄλλην ἄπασαν τὴν ἀχρηστον αὐτοῖς ἀποσκευήν. ἑμῆρόν τε λαβόντες τοὺς ἀρίστους τῶν πολιτῶν ἐπὶ τῶ τὰ χρήματα ἀποδοῦναι, ἐπανῆ-
 κων εἰς Γαλατᾶν, τὸν ἄλλον δῆμον καὶ τὴν πόλιν ἐκλιπόντες 20
 C ἔπειτά τινες τῶν Σωζοπολιτῶν ὑπὸ τῶν Λατίνων εἰς Βυζάντιον ἐλθεῖν ἐπιτραπέντες καὶ ὑπὲρ σφῶν τε καὶ τῆς ἄλλης πόλεως παρὰ Βυζαντίων χρήματα δανεισάμενοι, ἀπέδωσαν Λατίνοις τὰ ὑπεσχημένα καὶ πρὸς τὴν πατρίδα ἐπανῆκον. Ἡρακλεωτῶν

2. καθαιρεῖν om. M.

bris passim curiose excussis, invenissent. Raptis et absumptis omnibus, cum iam oppidum totum crematuri essent, Sozopolitarum principes ducem adeunt, obsecrantes, ne urbem tam elegantem ac florentem nullo suo fructu eversam atque in solitudinem redactam posteris praeternavigantibus suae suorumque impietatis et despicientiae rerum praestantium monumentum facerent, sed tantam eorum miseriam aliqua misericordia dignatus, oppido parceret, definita pecunia, quam ipsi Byzantium profecti numerarent. Haec illi a duce precabantur, qui et se ex humanitate et mansuetudine, et exercitum ex pecunia non parum lucri relaturum existimans, (multo namque sumptu in tam magno ac diuturno apparatu opus erat,) precibus inflexus certamque pecuniam pactus, urbem, frumentum et reliquam omnem suppellectilem, sibi inutilem omnino, relicturum promisit. Tum vades solutionis primores urbis accipit, eaque ac plebe dimissa, Galatam abiit. Postea nonnulli Byzantium ire ac pro se totaque urbe a Byzantiis pecunias mutuari permissi sunt, quam Latinis dependentes fidemque suam liberantes, in patriam omnes reverterunt. Optimates autem Heraclensium, viri mulieresque, a La-

δὲ οἱ ἄριστοι, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἐδέδεγτο παρὰ Λατίνοις A. C. 1351
καὶ χρήματα ἐπὶ λύσει ἀπηγοῦντο, ἃ οὐδαμῶθεν ἦν ἐκτίνειν,
τῶν τε οἰκείων πάντων ὑπὸ τῶν πολεμίων διεφθαρμένων, καὶ
τῶν φίλων ἔξαρκουῦντος πρὸς ἐπικουρίαν οὐδενός. ἤρκεσε δὲ αὐ-
5 τοῖς ἀπὲρ πάντων πρὸς λύσιν τῆς τοσαύτης κακοπραγίας Φιλό-
θεος ὁ τῆς κατ' αὐτοὺς ἐκκλησίας τὴν ἀρχὴν ἐγκεχειρισμένος.
προνοία γὰρ θεοῦ τῆς πόλεως, ἥνικα ἤλίσκετο, ἀποδημῶν, τὰ μέ- D
γιστα συνεβάλλετο πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τοῖς πολίταις. οἷα γὰρ
καλὸς ποιμὴν, τὴν ψυχὴν ἔθηκεν ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου, κατὰ τὸ λό-
0 γιον, οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δις καὶ τρίς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις. φόβον
γὰρ παντὸς καταφρονήσας καὶ κινδύνου τοῦ ἀπὸ τῶν πολεμίων, V. 660
αὐτόκλητος καθήμεραν, ὡς εἰπεῖν, ἐπεραιοῦτο πρὸς Γαλατᾶν,
καὶ τοῖς κατέχουσι τοὺς αἰχμαλώτους διαλεγόμενος, (ἦν δὲ οὐκ
ἀπὸ τῶν τρόπων μόνον καὶ τῆς ἀρετῆς αἰδέσιμος ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ
5 καὶ σοφίας ἄκρως ἐπειλημμένος τῆς τε ἔξω καὶ τῆς κατ' ἡμᾶς,
καὶ πιθανὸς πρὸς τὰς ὀμιλίαις καὶ διδακτικὸς,) ἔπειθεν ἐπὶ με-
τρίοις λύτροις ἀφιέναι. τῶν πολιτῶν δὲ οὐδὲ τῶν ὀλίγων ἐκεί-
νων εὐπορῶντων, αὐτὸς ἐγγύας παρεῖχε τοῖς Λατίνοις, ὡς αὐ- P. 827
τὸς καταθήσων τὸ χρυσίον ἐπὶ ῥηταῖς ἡμέραις. καὶ οὕτω τυγ-
χάνοντες ἀδείας οἱ πολῖται, τὰ χρήματα συνεπορίζοντο ἐκ τῶν
οἰκείων καὶ τῶν φίλων καὶ ἀπεδίδουν τοῖς Λατίνοις. καὶ
τοῦτ' ἐποίει τὸν ἴσον τρόπον, ἄχρις οὗ πάντας τῶν δεσμιῶν
ἀπήλλαξε, τοὺς ἀφανεστέρους δὲ τῶν αἰχμαλώτων καὶ ἄνευ

tinis in vinculis habebantur pretiumque pro libertate exigebantur, quod solvere neutiquam poterant, cum quae fuissent eorum propria, ea universa hostes abstulissent et de amicis opi ferendae nullus sufficeret. Pro omnibus autem ad depulsionem tantae calamitatis suffecit mirificeque ad recuperandam libertatem profuit Philotheus, eorum episcopus, qui divinitus aberat, cum urbs caperetur. Nam ut bonus pastor animam suam ponebat pro ovibus suis ut est in sanctis litteris: neque id semel, iterum ac tertium, sed saepius. Omni enim timore periculoque ab hostibus contempto, ultro quotidie propemodum Galatam navigabat et cum iis, qui captivos tenebant, disserens, (erat autem non modo vir singularis et ob sanctimoniam venerabilis, sed etiam externarum et nostrarum disciplinarum peritissimus et in congressu ad dicendum ac persuadendum valebat egregie,) tantum effecit, ut modico pretio eos dimittere non recusarent. Quia tamen nec modicum quidem illud civibus suppetebat, ipse Latinis sponte se obligavit, intra dies praefinitos illud auri soluturum. Sic illi eius fide dimissi a propinquis et amicis, quod solverent, corrogabant. Atque hoc eodem modo faciebat, donec omnes vinculis liberasset. Tenuiores autem et obscuriores captivos sine lytro obtinebat, quod Latini eius virtutem ac prom-

- A. C. 1351** λύτρων ἐπεισεν ἀφεῖναι τοὺς Λατίνους, αἰδεσθέντας αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου προθυμίαν. οἶδε γὰρ ἢ ἀρετὴ τοὺς μετιόντας οὐ παρὰ τοῖς φίλοις μόνον καὶ οἰκείοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς πολεμίοις, κὰν τύχῳσιν ὄντες βάρβαροι, θανμάζεσθαι παρασκευάζειν. μετὰ τοῦτο δὲ, ἐπεὶ ἦ
- B** τε πόλις ὑπὸ τῶν Λατίνων κατελείφθη, καὶ οἱ πολῖται ἦσαν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνασσωσμένοι πάντες, συνήκισε τὴν πόλιν αὐθις ἐξαρχῆς, διεσπαρμένους συνάγων τοὺς πολίτας, καὶ λόγοις τε πολλοῖς παρεκάλει, μὴ ἀθνμεῖν ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς, ἀλλὰ σωφρονισμόν τοῦ ἐπιλοίπου βίου τὴν παρούσαν ἡγεῖσθαι κακοπραγίαν, καὶ ἔργοις ὠφέλει, ὅσα μάλιστα ἐξῆν, οὐ μόνον ἱερὰ σκευὴ καὶ βίβλους καὶ εἰκόνας συμπορίζων ἐκ τῶν ἐν Βυζαντίῳ φροντιστηρίων, αὐτὸς ἐπιφοιτῶν καὶ δέόμενος ἐκάστων συναίρεσθαι τὰ δυνατὰ τοῖς ἀτυχοῦσι, (πάντα γὰρ διέφθαρτο ὑπὸ Λατίνων ἄρδην,) ἀλλὰ καὶ βασι-
- C** λέως ἐδεήθη ἀτέλειαν παρέχειν τοῖς πολίταις. ὁ δὲ καὶ οἰκοθεν αὐθόρμητος ὢν πρὸς τὰ καλὰ, καὶ τότε πρὸς τῶν πόλεων ἐπικαμπτόμενος τὴν κακοπραγίαν, οὐ μόνον Ἡρακλεώταις, ἀλλὰ καὶ Σωζοπολίταις πᾶσαν ἀτέλειαν παρέσχε τῶν δημοσίων εισφορῶν, ἐξ ὧν αἱ πόλεις αὐθις ἑαυτὰς ἀνεκτίσαντο ῥαδίως καὶ ἔμειναν ἐπὶ τοῦ προτέρου σχήματος συνωκισμένοι. τὰ μὲν δὴ κατὰ τῶν πόλεων τὴν κακοπραγίαν καὶ αὐθις τὴν ἀνόρθωσιν τοῦτον τὸν τρόπον συνηρέχη.
- D** λ. Νικίλαος δὲ ὁ τῶν Βενετικῶν τριηρέων στρατηγός, 24. Βενετιῶν P.

ptam pro grege suo voluntatem suspicerent ac revererentur. Novit enim virtus cultoribus suis etiam apud hostes, quantumvis barbaros, admirationem conciliare, nedum apud domesticos et amicos. Post haec et urbe a Latinis occupata et civibus ad unum pristinam libertatem adeptis et congregatis, qui dispersi erant, ut de integro habitaretur, effecit ac multis verbis eos hortatus est, ne praesenti aerumna animis frangerentur, sed eam vitae in posterum agundae documentum ducerent, navabatque utiliter operam pro virili sua, non solum sacra vasa, libros, imagines ex Byzantii monasteriis conquirens, ipse eo profectus, singula rogans, uti miseros iuvarent, quantum possent, (omnia siquidem a Latinis devastata erant penitus), sed et imperatorem orabat, ut vectigalia remitteret. Qui suoapte ingenio ac per se ad benefaciendum proclivis et tunc civitatum casibus permotus, non Heracleensibus solum, sed etiam Sozopolitanis omnem tributorum publicorum immunitatem concessit: unde se illae facile refecerunt confirmaruntque, ac rursum incolis et domiciliis frequentatae, antiquam faciem receperunt. Atque illae quidem isto modo afflictatae iterumque recreatae et instauratae sunt.

30. Ceterum Nicolaus, Venetarum navium dux, ex Euboea re-

ἔξ Εὐβοίας ἀπάρας εἰς Βενετίαν, στόλον τῶν Γεννουϊτῶν A. C. 1351
 ἀντιρρόπον παρεσκευάζετο· ἦγον δὲ καὶ ἕκ Κατελάνων ἔξ
 καὶ εἴκοσι τριήρεις, στρατιὰν ἄγουσαι πολλὴν καὶ ἀγαθὴν,
 οἷς οἱ ἐκ Βενετίας συμμίζαντες ὄρμητο ἐπὶ τοὺς πολεμίους.
 εἶχε δὲ τὴν ἀρχὴν Νικόλαος τριηρέων συμπασῶν ἑβδομή- P. 828
 κοντα οὐσῶν. ὅ,τε γὰρ Βενετίας δοῦξ καὶ ἡ βουλὴ τῶν
 ἰδίων ἀνέθηκαν ἐκείνῳ τὴν ἀρχὴν, καὶ ὁ τῶν Κατελάνων V. 661
 ῥῆξ ἐκέλευε τῇ ναυαρχοῦντι τῶν σφετέρων πάντα Νικόλαῳ
 πειθαρχεῖν καὶ ἔπεσθαι, οἳ ἂν κελύοι, ἐμπεῖρως ἔχοντι
 καὶ νήσων καὶ παραλίῶν τῶν κατὰ τὸν Αἰγαῖον καὶ τὸν Εὐ-
 ξεινον, ὅπου μάλιστα ὄροντο συμβαλεῖν τοῖς πολεμίους. Νι-
 κόλαος δὲ, καίτοι πολλῶ τῶν πολεμίων ἄγων βελτίῳ στρα-
 τιάν, ὑπ' ἀτολμίας τὰς νήσους περιήει φνηγομαχῶν, καὶ
 πολλὰ παρακαλούμενος ὑπὸ τοῦ Κατελάνων στρατηγοῦ, χω-
 ρεῖν ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ μὴ κατατείνειν τὴν στρατιὰν
 εἰκῆ καὶ μάτην ἐν χειμῶνος ὥρᾳ, νήσους περιπλέων καὶ
 κατατρίβων τὸν καιρὸν, οὐκ ἐπέθετο. βασιλεύς τε ὁμοίως B
 τὴν αἰτίαν τῆς μελλήσεως εἰδὼς, καὶ ἅπαξ καὶ δις ἔπεμψε
 πρεσβεῖαν, μεταπεμπόμενος Νικόλαον ὡς ἐφ' ἐτοίμοις τοῖς
 τροπαιαῖς, καὶ παραινῶν μὴ ὀρθῶδεῖν τοὺς πολεμίους, ἀλλ'
 ἐπάγειν αὐτοῖς τὸν στόλον μάλιστα ἐν Βυζαντίῳ, ὅπου καὶ
 αὐτὸς τὰ μέγιστα συμβαλεῖται πρὸς τὸν πόλεμον. πρῶτα
 μὲν οὖν παρεκρούετο τοὺς πρέσβεις ὑπερτιθέμενος τὴν ἀφι-
 ξιν, ἔπειτα χειμῶνος ἤδη λήγοντος, ὑπὸ τε τῶν βασιλέως A. C. 1352

4. οἷς om. P. 13. περιήει P.

versus Venetias, classem Genuensi parem comparabat. Venerunt
 autem a Catalanis quoque triremes sex supra viginti, in quibus ge-
 nere ac numero probatae copiae, quibuscum iunctae Venetae in hostes
 tendebant. Summus earum (erant autem septuaginta) imperator Ni-
 colaus erat: nam Venetiarum dux et senatus suam illi auctoritatem com-
 miserant et Catalanorum rex suarum navarcho praeceperat, ut Nicolao
 per omnia obediret et quo iuberet, sequeretur, utpote qui insularum
 maritimarumque locorum per Aegaeum et Euxinum maria, ubi maxime
 cum hoste procliaturo putabantur, bene gnarus esset. Nicolaus, etsi
 praestantioorem multo, quam hostes, haberet exercitum, prae timidi-
 late insulas circuibat, pugnam fugiens, et crebro a Catalanorum du-
 ce monitus, ut hostes invaderet, nec militem, tempore praesertim
 hiberno, insulas circumnavigando otianoque frustra fatigaret, non
 obtemperavit. Imperator item haud nescius, quare cunctaretur, se-
 mel iterumque per legatos, ut ad parata trophaea, illum accersebat
 et hortabatur, ne hostes formidaret, sed classe in eos apud Byzan-
 tium imprimis iret, ubi et ipse cum non spernendo auxilio affutu-
 rus sit. Ille primum legatos repellere et adventum procrastinare.

A. C. 1352 πρέσβεων πολλὰ παρακαλούμενος καὶ τοῦ Κατελάνων στρατηγῶ, (ἦν γὰρ ἐκεῖνος οὐ συνεῖναι μόνον ὄξυς τὰ δέοντα καὶ πείθων πρὸς στρατηγίας ἐσχηκῶς, ἀλλὰ καὶ πρὸς εὐφροσύνην καὶ τόλμην τὴν κατὰ τὰς μάχας γενναιοτάτος,) μόλις ἐπέθετο ἀναθαρσήσας, καὶ τὸν στόλον ἔχων, Πριγγίῳ τῇ νήσῳ οὕσῃ ἀοικήτῃ προσέσχεν, οὐ μακρὰν οὕσῃ Βυζαντίου. ἐπὶ δύο δὲ ἡμέραις πρὸς τῇ νήσῳ τὴν στρατιάν διαναπαύσας, (ἦν γὰρ πλείστα ὑπὸ τοῦ χειμῶνος κεκακωμένη, καὶ μάλιστα ἡ τῶν Κατελάνων, ὑπὸ τοῦ ψύχους πολλῶν ἠκρωτηριασμένων,) τῇ τρίτῃ ἅμα ἔφ' ἄραυτες ἐκ Πριγγίπου ὀπλισμένοι, ἐπὶ τὸ ἐν Ἐπτασκάλῳ νεώριον ἐχώρουν τῶν Βυζαντίων. γνώμην δὲ εἶχον, ὡς ἐκεῖ καὶ ταῖς βασιλικαῖς τριήρεσι συμμερίζαντες, (ἔνδον γὰρ ἦσαν τοῦ νεωρίου ὀπλισμένοι,) χωρήσουσιν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. Παγανῆς δὲ ὁ τῶν Γεννοῦτιῶν στρατηγὸς ἑβδομήκοντα ἔχων καὶ αὐτὸς, ὧν ἦρχε, ναῦς, ἐν Χαλκηδόνι κατ' ἀντικρὺ Βυζαντίου πρὸς τοὺς πολεμίους τὰς τε προτέρας ἐφεξῆς ἡμέρας καὶ τότε ἀντιπαρετάσσετο, ἐπιούσι δὲ οὐκ ἐτόλμα συμβαλεῖν, ἀλλ' ὀρῶν ἐπὶ τὸ Βυζαντίων νεώριον ποιουμένους τὴν σπουδὴν, ἔμμενεν ἐπὶ τῆς παρατάξεως, ἐλπίζων ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἀπροσδόκητόν τι πείσασθαι τοὺς πολεμίους καὶ διαφθαρήσεσθαι ἑαυτοῖς περιπεσόντας, ὃ μικροῦ ἐδέησε παθεῖν. νότον γὰρ ἀνέμου σφοδροτάτου κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν πνεύσαντος, δυσέργῶς μὲν καὶ μετὰ βίας διήνυσαν τὸν ἐκ Πριγγίπου πλοῦν ἄρχοι

16. Χαλκηδόνι P.

22. μικρὸν ἐδέησαν M.

Deinde iam hieme exeunte, et ab Imperatoris legatis multum rogatus et a Catalanorum duce, (erat siquidem ille non solum ad intelligendum, quid facto opus, acutus et insuper in arte imperatoria versatus, sed etiam animi virtute in acie generosissimus,) vix sumpta fiducia obsequens ad Principis insulam desertam non procul Byzantio classem applicuit: ubi per biduum recreato exercitu, quem hiemis iniuria paene confecerat, Catalanum praecipue, tertio die diluculo solvit et navale in Heptasculo Byzantii attigit. Statuerant autem cum imperatoris triremibus sociati (quae in navali paratae stabant,) pugnam capessere. Paganus, Genuensium dux, et ipse cum septuaginta navibus Chalcedone e regione Byzantii et ante et tum quoque se contra instruebat: cum adventantibus tamen configere non audebat, sed cum eos ad Byzantium navale videret properare, ordines servabat, sperans, ventis erumpentibus, improvisum aliquid hostes passuros mutuaque navium collisione interituros: quod ferme accidisset. Austro enim die illo furente, multo nixu laboreque eursus ex insula Principis ad vesperam tandem compleverunt. Ut navali appropinquarunt, venti vehementia repulsi, propemodum in

δείλης ἡμέρας ἤδη· ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς τοῦ νεωρίου ἦσαν, ὑπὸ A. C. 1352
 σφοδρότητος τοῦ πνεύματος ἔξωθούμενοι, ἐκινδύνευσαν βρά-
 χεσι περιπεσεῖν, ἅ πρό τῶν τειχῶν πάντη ἐγκατέσπαραι, P. 829
 ὥστε τοῖς τείχεσιν ἀμύνειν πρὸς τὴν βίαν τῶν κυμάτων. ἐν
 τούτῳ δὲ Ταρχανειώτης Κωνσταντῖνος ὁ τῶν βασιλικῶν τρι-
 ηρέων στρατηγός, ἀνὴρ ἀγαθὸς πρότερόν τε ὢν καὶ τότε μά-
 λιστα ἀποδεδειγμένος θάρσους καὶ φρονήματος ἀνάπλευς,
 ἐξήλαυε τοῦ νεωρίου, καὶ τὰς σφετέρως τριήρεις ἔχων,
 εὐθὺ τῶν πολεμίων ἦει ἀντικρὺ τῆς ναυαρχίδος. μετ' αὐ-
 τὸν δὲ καὶ ὁ τῶν Κατελάνων ἐχώρει στρατηγός· καὶ τρίτος
 ἐπῆλκυσε καὶ Νικόλαος, ἀναθαρσήσας ἤδη. Γεννοῦται δὲ,
 τοῦ τε πνεύματος βιαζομένου καὶ τῶν πολεμίων ἐπιόντων,
 οὐδὲ ὑπέμειναν τὴν συμβολὴν, ἀλλ' ἀναστρέψαντες ἤλαυον,
 ὡς εἶχον, ἐπὶ Γαλατᾶν· ἐπεδίωκον δὲ οἱ πολέμοι. βραχειάς
 δὲ οὔσης ἐνταῦθα τῆς θαλάττης, ἐπεὶ φεύγειν ἐπιπλέον οὐκ B
 ἔξῃην, πρὸς τῷ Βραχοφάγῳ λεγομένῳ τόπῳ ὑφάλους ἔχοντι
 πολλὰς, οἷα δὴ τῶν τόπων ἔμπειροι οἱ Γεννοῦται πρότε-
 ρον γενόμενοι, ὠρμίσαντο ἐπὶ τοῦ ρεύματος, καὶ βεβαίως
 ἐπὶ τῶν ἀγκυρῶν ἐστῶτες, οὐ μᾶλλον ἐναντιμάχων ἢ ἐπέζο- V. 662
 μάχων. οἱ ἐκ Βενετίας δὲ καὶ Κατελάνοι μετὰ Ῥωμαίων
 ἐπελθόντες, Ῥωμαῖοι μὲν ὄντες ἐπιχώριοι, ἐξέκλινον τὰς
 ὑφάλους καὶ ἠγωνίζοντο ἔμπειρος καὶ διέφθειρον τοὺς
 πολεμίους· οὐχ ἤττον δὲ καὶ οἱ ἐκ Βενετίας. Κατελάνοι
 δὲ τῶν τόπων ἔχοντες παντάπασιν ἀπείρους, σφοδρότατά τε
 ὑπὸ προθυμίας ἐπελαύνοντες τοῖς πολεμίους, οἱ μὲν τοῖς C

brevia incidissent, quae ante muros sparsim sunt et inde fluctus
 insanos defendunt. Constantinus Tarchaniota imperatoriarum trire-
 mium dux, tum maxime qui esset se demonstrans, nempe vir bo-
 nus, fidentia ac spiritu excelso plenus, e statione erumpit et cum
 suis triremibus directo in hostes contraque praetoriam navim cur-
 rit. Secundum quem Catalanorum dux: tertius, animo iam confir-
 mato, Nicolaus ibat. At vero Genuenses, vento validius incumbente
 et prementibus hostibus, conflictum declinarunt, et iis persecuti-
 bus, Galatam ut reverterentur, anniti coeperunt. Sed quoniam illic
 vadosum est pelagus et fugere amplius non dabatur, Brachophago,
 ut vocant, (ubi complura sub undis saxa latentia,) ipsi priores, ut
 locorum gnari occupato, in ipso aquarum impetu naves iactis an-
 choris firmantes, non magis navale, quam terrestre proelium habe-
 bant. Cum autem Veneti et Catalani cum Romanis advenirent, Ge-
 nuenses, ut indigenae, caeca illa saxa devitabant periteque certa-
 bant et hostes devincebant, nec minus Veneti. At Catalani, loco-
 rum minime omnium periti et fervore quodam mentis in hostes ci-
 tatissimo cursu invecti, alii quidem in brevia offendentes, triremes

A. C. 1352 βράχεσιν ἐνέπιπτον καὶ συνέθλων τὰς τριήρεις, μάλιστα βαρείας οὔσας, οἱ δ' ὑπὸ τοῦ ρεύματος ἐκβιαζόμενοι, οὐ κατὰ πρῶραν συνέβαλον τοῖς πολεμίοις, ἀλλ' ἐγκαρσίαις ταῖς τριήρεσι, καὶ ἐβλάπτοντο οὐκ ὀλίγα ὑπὸ τῆς ἀταξίας θορυβούμενοι τῆς πρὸς τὰς ἐμβολάς. τόλμης μέντοι καὶ ἀνδρίας ἔργα ἐπεδείξαντο θανυμαστὰ καὶ πλείστους ἀπέκτειναν τῶν πολεμίων· σχεδόν τε οὐδένες τὴν αὐτῶν ὁρμὴν ὑπέμειναν, ὡς συμμίζειαν, ἀλλ' ἠτιῶντο κατακράτος. διεφθάρησαν δὲ καὶ αὐτῶν οἱ πλείους οὐ μᾶλλον ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἢ τῆς ἀπειρίας, τοῖς βράχεσι περιπεσόντες. νῦν τε ἤδη ἐπι-
 D γενομένη διέσωσε τοὺς ἐκ Γεννούας τοῦ μὴ παντάπασι διαφθαρεῖναι. διεκρίθησαν γὰρ ἀπ' ἀλλήλων βαθείας ἤδη νυκτός, ὅσοι μὴ αὐτίκα διεφθάρησαν, καὶ διέμειναν ἄχρις ἡμέρας διεσκεδασμένοι, ἧ ἕκαστος ἔτυχεν ὀρμισάμενοι τὴν νύκτα. ὁ πλείστος δὲ φθόρος συμπέπτωκε τοῖς Κατελάνοις ἀπὸ τούτου. τοῖς βράχεσι γὰρ ἐμπύπτοντες καὶ καταρῶγγνύντες τὰς τριήρεις, οἱ μὲν ἀπεπνίγοντο ὀπλισμένοι, διανήχασθαι μὴ δυνάμενοι πρὸς τὴν χέρσον, τῶν δυνηθέντων δὲ διαφυγεῖν οἱ πλείους ὑπὸ τῶν Γαλατίων συνελήφθησαν ἀπατηθέντες. ὑποπεύσαντες γὰρ ἐκεῖνοι τὸ συμβάν, φῶτα ἔχοντες, ἐξήεσαν ἐπὶ τοὺς ἐκβρασθέντας. καὶ ἠγοῦντο ὡς ἐπὶ Βυζάντιον. οἱ δ' εἶποντο ἀπειρία, καὶ πληθος ἦλθε
 P. 830 Κατελάνων εἰς τὸν Γαλατῶν ἀγροῦντες, ὅποι ἄγονται. ἅμα δὲ ἡμέρα θάλασσα μὲν νεκρῶν καὶ ναυαγίων περίπλεως

22. Βυζαντίου Μ.

bene armatas diffringebant, alii undarum impetu aversi, non a prora, sed transversis triremibus pugnabant, et prae confusione tumultuantes, non parum laedebantur. Nihilo minus imperterriti animi ac fortitudinis exempla edebant admiranda, interfectis plurimis ac victis paene adversariis omnibus. Tametsi plures eorum non tam hostium armis, quam imperitia loci in brevibus incidentes interiorerunt. Sed quo minus Genuenses ad unum perimerentur, nox interveniens prohibuit: qua iam intempesta, invicem dissipati sunt, qui superfuere atque ita, quo quemque sors tulit, navim applicantes, dispersi usque ad lucem manserunt. Ex eo longe maximam cladem Catalani acceperunt. In brevibus enim impacti, dilaceratis triremibus cum armorum pondere praegravati ad littus enare non possent, alii quidem in profundum hausti, eorum autem, qui effugere potuerant, plures a Galataeis per fallaciam capti sunt. Qui suspicione praecipientes id, quod evenit, cum luminibus exhibant et aestu maris eiectis tanquam Byzantium praecipiant. Illi dolum haud subodorati, sequebantur. Ita multitudo Catalanorum, nesciens, quo duceretur, Galatam venit. Coelo relecto, mare occisorum naufragorumque ca-

ὠρᾶτο, τὰ στρατόπεδα δὲ ἀμφοτέρωθεν οὐκ ὀλίγην κατὰ τὴν A. C. 1352
 μάχην ἑκείνην ὑπέμεινε τὴν βλάβην. ἀπόλοντο γὰρ Γεν-
 νοιτῶν μὲν ὀκτώ καὶ εἴκοσι τριήρεις αὐτανδροί, ἐκ δὲ τῶν
 ὑπολειφθεισῶν ὑπὲρ ἡμίσεις ἔπεσον ἐν τῇ πολέμῳ καὶ
 ἐτραυματίσθησαν. Βενετικῶν δὲ καὶ Κατελάτων ἑκαταίδεκα
 μὲν αὐτανδροί ἀπόλοντο, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ ἐκ τῶν περι-
 λειφθεισῶν ἦσαν τραυματῖαι καὶ νεκροί. τῶν δὲ βασιλι-
 κῶν ἀπόλετο οὐδεμία. ἔπεσον δὲ τινες κατὰ τὴν μάχην,
 καὶ ἐτραυματίσθησαν πολλοί. εἶχον δὲ ὅμως τὴν νίκην περι-
 φανῶς αἱ βασιλικαὶ μετὰ τῶν συμμαχίδων. οὕτω δὲ τοὺς
 ἐκ Γεννοῦσας κατειργάσατο ἡ μάχη, ὡς εἰς τὴν ὑστεραίαν B
 δύο τριήρεις αὐτῶν τὸν ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου ὄχλον ἐπελθόντα,
 διεφθαρκεναὶ ἐκ χειρὸς, ἀδυνάτως ἔχοντας ἀνάγεσθαι, ἅς
 καὶ καθεῖλκυσάν τινες ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἀκατίοις, οὐδενὸς
 ἀμυνομένου. ταῖς δὲ λοιπαῖς οἱ περιλειφθέντες εἰς Γαλατῶν
 ἐλθόντες, ἐπεὶ οἱ ἐκ Βενετίας μετὰ τῶν συμμαχῶν ἐπὶ τὸν
 ἀνάπλου ἀνεχώρησαν πάσας ἐκλιπόντες, ἐπὶ Γαλατῶν εἰσ-
 ἦσαν, τοῖς πολεμίοις τὰς ναῦς καταλιπόντες. μόνος δὲ ἔ-
 στρατηγὸς ὑπελείπετο ἐντὸς, ὥσπερ αἰσχυρόμενος τοῖς πολ-
 λοῖς ταῦτόν παθεῖν καὶ τὰς ὑπολειπομένας ἔτι τῆς σωτη-
 ρίας ἐλπίδας καταπροέσθαι, βέλτιον ἡγούμενος, εἰ δέοι, C
 συλλαμβάνεσθαι ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἢ καὶ αὐτὸν καταλιπεῖν
 τὰς ναῦς καὶ χρῆσασθαι φυγῇ πρὸς σωτηρίαν. τοιαύτην

18. εἰσέεσαν P.

21. γὰρ add. M. post βέλτιον.

daveribus opertum apparuit: castra autem utraque non leve illa con-
 certatione detrimentum passa sunt: perierunt enim triremes Genu-
 ensium cum ipsis vectoribus octo et viginti: quod in caeteris fuit
 militum, plus dimidiam partim in conflictu cecidit, partim vulne-
 ratum est. E Venetorum Catalanorumque triremibus sedecim cum
 classariis absumptae sunt: imperatoriarum nulla desiderata est. Ex
 earum classariis aliquot pugnantes ceciderunt: non pauci vulnera
 acceperunt: obtinuerunt tamen cum auxiliariis apertam victoriam.
 Sic porro finita est pugna cum Genuensibus, ut postridie multitudo
 Byzantio superveniens, duas eorum triremes, quae fugere manus
 eorum non poterant, invaserit, occisisque vectoribus, easdem navi-
 giolis quidam, nemine adversante, Byzantium pertraxerint. Qui su-
 perfuerunt et in ceteris Galatam venerunt, Venetis et sociis rece-
 dentibus, ut domum renavigarent, oppidum intrarunt et naves
 omnes hostibus reliquerunt. Solus dux intus remansit, quod idem
 cum militibus gregariis facere et relictas adhuc spes salutis proicere
 rubesceret. Praestare namque arbitrabatur, si ita necesse esset,
 capi, quam ut ipse quoque, desertis navibus, fuga salutem petere
 contenderet. Tam illustrem porro admirabilemque victoriam timi-

- A. C. 1352 δὲ περιφανῆ καὶ θανμασίαν νίκην ἢ ἀναιδρία Νικολάου διέφθειρε καὶ ἀτολμία. εἰ γὰρ ἐπέθετο βασιλεῖ συμβουλεύοντι τοῖς πολεμίοις ἐπελθεῖν κατὰ τὴν ὑστεραίαν, οὐδὲν ἂν ἐκώλυε τὰς τε ναῦς τῶν πολεμίων λαβεῖν ἀπάσας καὶ αὐτοὺς πολιορκίᾳ διαφθεῖρειν καὶ λιμῷ. ὑπὸ δειλίας δὲ τὸ τροπαιον στήσαι μονονουχί καταλιπὼν, εἰς τινα λιμένα ἦλθε κατὰ τὸ στενὸν Θεραπέα προσαγορευόμενον ἐγχωρίως. Πα-
- V. 663 γανῆς δὲ ὁ τῶν Γεννοϊτίων στρατηγός, οὐδένα ἐπιόντα πο-
D λέμιον ὄρων, παρεκάλει τὴν στρατιάν ἐμβαινεῖν αὐθις εἰς τὰς ναῦς καὶ μὴ τοσοῦτον καταπεπληῆχθαι τοὺς πολεμίους, ὥστε καὶ ἀπόντας ὀρθῶδεῖν καὶ φεύγειν ἀγεννῶς, ἀλλὰ νῦν μὲν ἐμβάντας εἰς τὰς ναῦς καθῆσθαι, ἵνα μὴ παντάπασι δοκοῖεν ἀηγορευκέσαι, ἂν δ' ἐπιόντας ἴδοιεν τοὺς πολεμίους, οὐδ' αὐτὸν κωλύσειν σώζεσθαι γενομένους ἐντὸς τειχῶν. οὕτω μὲν αὐθις ἔπειθε, καὶ εἰσῆγοντο ἐν ταῖς τριήρεσιν, ὠρμίσαντό τε πρὸ τοῦ φρουρίου, γνώμην ἔχοντες, ὡς, ἣν ἐπίοιεν οἱ πολέμοιοι, οὐ ναυμαχήσοντες, ἀλλὰ προησόμενοι τοῖς πολεμίοις τὰς τριήρεις. βασιλεὺς δὲ τὴν ἀτολμίαν καὶ ἀσθένειαν οὐκ ἀγνοῶν τῶν πολεμίων, πέμπων τε παρεκάλει τὸν Νικόλαον ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἤκειν αὐθις, ὡς:
- P. 831 ἀναιμωτεὶ τῆς νίκης ἐσομένης, καὶ αὐτὸς γενόμενος πρὸς τῷ λιμένι, ᾧ ὠρμίζετο, πείθειν ἐπεχειρεῖ, τὴν ἀσθένειαν τῶν πολεμίων ἐκδιδάσκων. ὁ δ' ἀήττητος ἦν πρὸς πᾶσαν ἀνάγκην τὴν ἐκ λόγων, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἐσκόπει, ὅπως μὴ αὐ-

ditas et ignavia Nicolai corruptit. Si enim imperatori suadenti, ut postridie hostes aggredieretur, dicto audiens fuisset, nihil vetuisset et naves eorum omnes capere et ipsos obsidione ac fame perdere. Sed tantum non prae metu omittens trophaeum erigere, in quendam portum ad angustias, Therapea ab accolis cognominatas, venit. Paganus, Genuatium dux, neminem hostium adventantem cernens, hortatur milites, naves iterum conscendant, nec ita percellantur, ut etiam absentes pertimescant et turpiter fugiant, sed nunc quidem repetitis navibus, ita maneant, ne omnimodis desperasse videantur: si hostem accedentem conspicabuntur, nec se interdicturum, quin moenibus salutem suam credant. His verbis commoti, ad naves redierunt, quas ante castellum in statione habebant, eo fine, ut, si hostes ingruerent, non pugnarent, sed ipsis eas fugiendo relinquerent. Imperator eorum ignaviam et imbecillitatem non ignorans, ad Nicolaum mittit, hortatur, hostes rursum invadat, victoriam incruentam fore. Quin ipsemet ad portum, quem ille tenebat, profectus, fractas et debilitatas hostium vires demonstrans, eo illum perducere nitebatur. Sed nulla erat tam evidens ac necessaria probatio, quae hominem convinceret: cuius cogitatio in hoc solum con-

τις συμμίζεσε τοῖς πολεμίοις, τῆς ἀτολμίας δὲ καὶ φανλό- A. C. 1352
 τητος ὡσπερ προκάλυμμα καὶ τραῦμά τι μικρὸν εἶχεν, ὃ
 κατὰ τὴν μάχην ἐτραυματίσθη. βασιλεὺς δὲ ἠνιάτο μὲν οὐκ
 ἀνεκτῶς καὶ ὠργίζετο, τοιαύτης νίκης ἀπολλυμένης ὑπὸ Νι-
 5 κολάου, πείθειν δὲ οὐκ εἶχε πολλὰ παρακαλῶν. οὐχ ἦτιον
 δὲ καὶ ὁ τῶν Κατελάνων ἠγανάκτει ἠγεμῶν συνορῶν, οἶων
 ὑπὸ τοῦ συνάρχοντος τροπαίων ἀποστεροῦνται, ἔφασκέ τε
 πρὸς βασιλέα ἀνάγκην ἔχειν ἐπεσθαι Νικολάω, καὶ μηδὲν, ὃ B
 μὴ κἀκείνῳ δοκεῖ, ἐξεῖναι πράττειν. οὕτω γὰρ εἶναι προστε-
 ταγμένον αὐτῷ παρὰ ῥηγὸς τοῦ σφῶν δεσπότητος. εἰ δὲ μὴ
 ταύτην εἶχε τὴν ἀνάγκην, οὐκ ἂν ἐδεήθη Νικολάου πρὸς τὴν
 κατὰ τῶν πολεμίων ἔφοδον, ἀλλ' ἅμα ταῖς βασιλέως μόναις ἂν
 ἐπεχείρησε καὶ κατώρθωσε τὸ ἔργον, τῇ τε τῶν σφετέρων εὐ-
 10 τολμιά πεποιθῶς καὶ ἀρετῇ καὶ τῇ Ῥωμαίων. εὐτολμότατοι
 γὰρ ἐφάνησαν αὐτῷ καὶ ἐμπειρότατοι κατὰ τὴν μάχην. αἰσθό-
 μενος δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ αὐτὸν ὠρμημένον πρὸς τὴν μάχην,
 μᾶλλον τε ἐπέρῳσε λόγοις παρακλητικοῖς, καὶ Νικόλαον αὐτῷ
 ἐπεχείρει πείθειν, καὶ τοῦ Κατελάνων ἀρχοντος τὴν γνώμην C
 ἐπαινοῦντος καὶ δεομένου πείθεσθαι τῷ βασιλεῖ τὰ βελτίω συμ-
 βουλευόντι. ὃ δὲ πῦσι λόγοις μᾶλλον, ἢ τοῖς περὶ μάχης, ὑπέι-
 χεν ἀκοάς· ἀλλ' ἀπηγόρευε φανερῶς καὶ διήγαγεν οὕτως ἀπρα-
 κτῶν ὀλίγῳ πλείους ἡμερῶν τριάκοντα. Κατελάνοι δὲ εὐθύς
 μετὰ τὴν μάχην τοὺς τε τραυματίας, ὅσοι ἦσαν, καὶ τοὺς
 νενοσηκότας, παμπόλλους ὄντας, ἤγαγον εἰς Βυζάντιον. καὶ φιλο-

sumebatur, quomodo conflictum effugeret, imbellis et alieni animi
 sui velut quoddam mantellum habentis vulnusculum, quod in cer-
 tamine acceperat. Imperator intolerabili dolore et iracundia exar-
 descere, tam praeclaram victoriam per Nicolaum amitti, quem pre-
 cibus, quamvis multis, expugnare non potuisset. Nec minor erat
 ducis Catalanorum indignatio, quod talibus trophaeis a collega pri-
 varetur, dicebatque imperatori, cogi se Nicolaum sequi, nec posse
 quidquam facere, illo non probante. Sic enim sibi a rege suo im-
 peratum. Quae necessitas nisi intercessisset, Nicolao ad hostes ag-
 grediundos opus non fuisse: voluisse se una cum imperatoriis tan-
 tum tremibus in eos incurrere et secundo Marte rem gerere, suo-
 rum virilitate et Romanorum virtute confisum, quos animosissimos
 belloque exercitatissimos iudicabat. Sentiens igitur imperator pu-
 gnae avidum, currenti calcar addit et Nicolaum denuo flectere at-
 tentat. Cumque etiam Catalanorum ductor imperatoris sententiam
 laudaret rogaretque, ut bene suadenti obsecundaret, ille cuivis ser-
 moni potius, quam de pugna aures adhibebat, palamque detrectans
 sic otiosus paulo plus triginta dies transigebat. Catalani, finito proe-
 lio, vulneratos, quotquot erant, et aegros plurimos statim Byzantium

- A. C. 1352 φρόνως ἄγαν οἱ Βυζάντιοι ἐδέξαντο καὶ ἐθεράπευσαν μάλα φιλανθρωπῶς, ὑπὸ λιμοῦ καὶ κρούους μάλιστα κακῶς διακειμένους. καὶ τὰ τε ἀναγκαῖα τῶν ἐνδυμάτων ἐχορήγουν καὶ πρὸς τὴν νόσον ἤρχεσαν ἐκάστω, ὅσοι μὴ ἀπέθνησκον κατεργασθέντες. πολλὴν τε κατεγίνωσκον ὠμότητα καὶ ἀφιλαν-5
θρωπίαν Νικολάου, ὅτι στρατιὰν ἀκμάζουσαν καὶ πρὸς μάχας κάλλιστα ἐξησκημένην καὶ πλεῖστα διαφέρουσαν, ὧν αὐτὸς ἦγε, πρὸς ἀνδραγαθίας λόγον, παραλαβὼν, ὥσπερ ἐξεπίτηδες διέφθειρε καταμελήσας. θέρους γὰρ ὥρα τῆς ἰδίας γῆς ἐξορηθέντες καὶ νομίσαντες ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἢ δια- 11
φθερεῖν τοὺς πολεμίους προστυχόντες, ἢ αὐτοὶ διαφθαρήσεσθαι, (τοιαύτη γὰρ ἐξεστράτευσαν ὁρμῇ,) οὐδ' ἰματίων πρόνοιαν πρὸς τὴν ἐν χειμῶνι στρατείαν ἀρκεσόντων ἐποίησαντο, οὔτε τῶν λοιπῶν ἐπιτηδείων, ἀλλὰ μέτρο' ἅττα ἔχον-
P. 832τες, ἐξήεσαν ἐν ταῖς ναυσί. Νικολάου δὲ τὸν χρόνον τρί- 11
V. 664 βοντος κακῶς καὶ νήσους περιπλέοντος καὶ φυγομαχοῦντος ὑπ' ἀνανδρίας, ἐπεὶ πείθειν οὐκ εἶχον πολλὰ δεόμενοι ἐπάγειν σφᾶς τοῖς πολεμίσις, ἕως ἔρῶνται ἢ στρατιὰ, ὡς πολλῇ τῶν ἐλπίδων βελτίους ἐσομένους, τὰ τε ἐπιτηδεῖα ἐπιλείπειν ἤδη ἤρχετο, ἀνάγκη περισχεθεῖς ὁ στρατηγὸς καὶ δείσας, 2
μὴ παντάπασιν ἀπόλωνται ὑπὸ ἐνδεΐας, ἐκέλευε τὴν ἡμίσειαν τροφήν ἐκάστω καὶ ναύτη καὶ ὀπλίτῃ παρέχειν, τῆς ἡμέρας οὐδὲν πλέον, ἢ μάζης οὔσης. γλίσχρως δὲ αὐτοῖς χορηγουμένης τῆς τροφῆς ὡς μόλις ἀποζῆν, καὶ χειμῶνες ἐπι-
9. ἰδίας γῆς om. P. 13. ἐν om. P. 22. καὶ ναύτη om. P.

deduxerunt, quos Byzantii mira humanitate exceperunt, et fame ac frigore paene mortuos singulari benignitate curaverunt, suppeditatis necessariis indumentis et auxiliis ad sanitatem omnibus, qui non iam confecti ac perditii ibidem exstinguebantur. Nicolai vero tantam inhumanitatem crudelitatemque detestabantur, quod exercitum robore florentem, pugna tristissimum et a suis strenuitate plurimum differentem cum absumpsisset, velut voluntaria eum negligentia enervasset ac perdidisset. Per aestatem enim e sua regione profecti opinatique, brevi tempore aut caesuros hostem, si in eum inciderent, aut ab eo caesum iri, (tali quippe spiritu militatum ibant,) neque vestes crassas ad frigus hiberna expeditione defendendum, neque commeatum sufficientem sibi providerant, sed tenuius ab utroque instructi, mare conscenderant. Nicolaum autem tempus male ferentem insulasque circumnavigantem et prae ignavia pugnam devitantem cum impensius orantes, obtinere ab eo nequirent, ut ipsos in hostem validos adhuc et vigentes duceret, (quippe spem longe superaturos,) et alimenta iam decesse inciperent, ille necessitate constrictus metuensque, ne prae egestate interirent pro-

γενόμενοι ἔξαισιοι, διέφθειραν παντάπασι γυμνοῖς καὶ πει- A. C. 1352
 ρῶσιν ἐπιθέμενοι. Νικολάου δὲ οὐδενὸς ἐμέλησε τῶν τοιού- B
 των, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐμπορίοις τοῖς σφίσι φίλοις προσίσχων
 ταῖς ναυσὶ, τῶν μὲν ἰδίων ἐποιεῖτο πρόνοιαν, ὅση δυνατὴ,
 5 τῶν δὲ συμμάχων, οὐδ' ὅσον εἰπεῖν ὄντων βελτιόνων, κατη-
 μέλει. τοιαύτην ἐνεδειξάτο ἀγνωμοσύνην πρὸς τοὺς φίλους.
 ὃν δικαίως πολλὰ καταμεμφόμενοι Βυζάντιοι τούναντίον ἀ-
 παν ἐπεδεικνύντο πρὸς Κατελάνους, τῆς τοσαύτης οἰκτει-
 ροντες κακοπραγίας. οὐ μόνον γὰρ ἦσαν παντάπασι γυμνοί,
 ἀλλὰ καὶ νεκρῶν εἰδῶλα καμόντων, ποιητικῶς εἰπεῖν, ὀλίγον
 ἐμπνέοντες ἔτι καὶ ζῆν πεπιστευμένοι τῇ κινεῖσθαι οἱ
 πλείους δὲ οὐδὲ κινεῖσθαι ἦσαν δυνατοί, ὑπὸ τοῦ ψύχους
 τῶν μελῶν ἠκρωτηριασμένων. καὶ τοσαύτης ἠξίωσαν ἐπιμε- C
 λείας, ὅσης ἂν τινας καὶ τῶν οἰκειοτάτων. οὐ μόνον οἱ δυ-
 5 νατοὶ τῶν πολιτῶν καὶ φροντιστήρια ἱερὰ καὶ οἱ πρὸς κοι-
 νὴν ὑποδοχὴν τῶν ξένων κατεσκευασμένοι οἴκοι, τὸ θαυμα-
 στὸν τοῦτο παρὰ Ῥωμαίοις ἔργον καὶ πολλῆς φιλανθρωπίας
 γέμον, ἀλλὰ καὶ τῶν τοῦ δήμου πλείστοι καὶ τῶν ἐργαστη-
 ρίοις καὶ τέχναις προσεχόντων, μᾶλλον δὲ σύμπαντες ἐφιλο-
 κείκουν, ἄλλος ἄλλον ὑπερβαλέσθαι τῇ περὶ τοὺς δυσπρα-
 γοῦντας φιλοτιμίᾳ, καὶ οὕτω καλῶς ἀνακτησάμενοι καὶ
 προνοίας τῆς δεούσης ἀξιώσαντες, ἐξέπεμπον ἐπὶ τὰς σφῶν
 τριῆεις πρὸς τὴν οἰκίαν ἀπαιρούσας ἤδη, πολλὰ Ῥωμαίους
 εὐφρημοῦντας καὶ τῆς περὶ σφῶν προνοίας μεγάλας χάριτας D

11. πιστευόμενοι M. 20. ἄλλως P. 23. οἰκείαν M., ut mox.

sus, iussit, cuique et militi et remigi dimidium alimentum praebere, per diem non plus, quam mazam, scilicet. Victu adeo parco subministrato, ut eo vitam vix retinerent, asperae insuper tempestates eos nudos et esuritione emaciatos omnino fregerunt ac deartuarunt. Horum nihil curae erat Nicolao, sed ad emporia amica navibus accedens, suis, quantum poterat, prospiciebat, sociis autem, quantum dici non potest, melioribus, nec hilum quidem: tam se erga amicos improbe gerebat. Quem iure accusantes Byzantii plane alios se Catalanis, tam gravem eorum aerumnam miserati, exhibebant. Non enim duntaxat omnino nudi erant, sed et luce hominum simulacra carentum, ut cum poeta loquar, paulum adhuc spirantes et se moventes, unde vivere etiamnum credebantur. Multi porro se nec movere poterant, membris algoris saevitia praemortuis. Tam sollicitae autem, tam diligenter aegrotantibus inserviebant, quam vel propinquissimis. Atque hoc insigne et humanitatis plenum opus non modo potentiores cives et sacra monasteria et domus hospitales exercebant, sed plebei quoque plurimi et opifices: imo vero omnes contendebant, ut alter alterum miseris sedulitate ministrandi vinceret.

A. C. 1352 ὁμολογοῦντας. ὅσοις δὲ ἀπόλοντο αἱ νῆες, ἐν Βυζαντίῳ κατελείποντο ἀνάγκη, περὶ δισχιλίους ὄντες, ὧν τοὺς πολλοὺς δεηθέντας ὕστερον πολλῆς προνοίας ἀξιώσας ἐξέπεμψεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὴν οἰκίαν διὰ τῆς ἡλείρου. κατελείποντο δὲ ἕκοντι ὑπὲρ τριακοσίους, οἷς ἐχοῖτο πρὸς στρατείας ὁ βασιλεὺς μισθοφοροῦσι, καὶ πολλὴν ἀνδραγαθίαν ἐπεδείκνυτο κατὰ τὰς μάχας. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον.

P. 833 λ'. Τότε δὲ, ἐπεὶ οἱ ἐκ Γεννοῦας οὐδένα πολεμίον ἐν ἡμέραις πλείοσιν ἐώρων ἐπιόντα, ὅπερ ἦν, τὴν πρὸς αὐτοὺς μάχην ὀρθῶς δεῖν τοὺς πολεμίους ὑποπεύσαντες, ἀνεθάρσυσάν τε καὶ δεῖν ἐγνώσαν αὐτοὶ ἐκείνοις ἐπιέναι, ὡς μᾶλλον καταπλήξοντες. καὶ αὐτοὶ τε παρεσκευάζοντο, ὅσα ἔδει, πρὸς τὴν μάχην, καὶ πρὸς Ὀρχάνην πρεσβείαν πέμψαντες, ἐδέοντο σφίσι

V. 665 συμμαχεῖν, χρήματά τε οὐκ ὀλίγα παρεχόμενοι καὶ τὴν χάριν ἑσαεὶ ἀνάγραπτον τῷ Γεννοῦας δήμῳ καὶ τῇ βουλῇ ἕσασθαι ἐπαγγελόμενοι. ὁ δ' ἐπέθετο προθύμως, οὐ μόνον τῶν χρημάτων ἕνεκα, ἀλλ' ὅτι καὶ τοὺς ἐκ Βενετίας ἐν αἰτίαις εἶχεν, ὅτι πρὸς τοὺς ὄρους τῆς ἐκείνου ἡγεμονίας ἀφιγμένοι στόλῳ τσοσούτῳ, οὐ μόνον σύμμαχον καὶ φίλον ἔχειν, ἀλλ' οὐδὲ προσρήσεως γοῦν τινος ἠξίωσαν ψιλῆς. καὶ πέμ-

C ψας στρατιὰν πολλὴν πεζὴν τε καὶ ἰππικὴν πρὸς τὴν ἀντιπέρας Βυζαντίου ἡπειρον, ἐκεῖθεν τε ἐκέλευε τοὺς ἐκ Γεν-
4. κατελείποντο M.

Cum eos convenienti cura hunc in modum refocillassent atque incolumitati restituissent, ad triremes eorum iam solventes miris laudibus Romanos extollentes et de curatione amplissime gratias agentes remittebant. Sed quibus naves perierant et Byzantii necessario relinquiebantur, circiter duo millia, eos imperator per continentem in sedes suas remittendos putavit. Remanserunt tamen sponte plus trecenti, quorum mercenaria opera in expeditione postea usus est imperator: et sane bellatores sese fortes demonstrarunt. Verum haec postea contigerunt.

31. Tum vero postquam Genuenses diebus pluribus nullum accedere hostem viderunt, coniectantes rem ipsam, se timeri videlicet, sumpserunt animos et in illos, quo amplius terrerentur, eundem decreverunt. Cumque ipsi pugnae necessaria pararent, missis etiam ad Orchanem legatis, eius auxilium implorabant, immanem pecuniam largientes ac promittentes, beneficium id populi et senatus Genuensium pectoribus perpetuo inscriptum fore. Orchanes laetus annuit, non solum pecunia illectus, sed quod Venetis quoque erat offensus: quia nimirum ad fines principatus sui cum tanta classe venientes, non modo amicum et socium ipsum habere, sed nec affatu saltem dignati fuissent: missisque in continentem e regione Byzantii magna peditum equitumque vi, mandavit, ut Genuenses adiuvarent, quantum possent, et Galatiam traicerent. Condu-

νοῦσας ὠφέλειν, ὅτι ἂν δύναιτο, καὶ πρὸς Γαλατῶν περαι- A. C. 1352
 ούμενος. καὶ ὠφέλησε τὰ μέγιστα καὶ ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ
 τὸ Περσικὸν αὐτούς. ὡς γὰρ ἤδη παρεσκευασμένοι ἦσαν
 καὶ οὐδὲν ἐνέδει ἔτι, καὶ ὀλκάδας δύο μεγάλας ἐπαγώ-
 5 μμενοι, ἐφ' αἷς ἦσαν ξύλινοι πύργοι κατεσκευασμένοι, οἷς
 ἐπέστησαν πολλοὺς ὀπλίτας, πρὸς τὴν ἀντιπέρας ἡπειρον
 ἐπεραιώθησαν ταῖς ναυσὶν ἀπάσαις, ὅσαις εἶχον. παρεπομέ-
 των δὲ ἐκ τῆς ἡπείρου καὶ τῶν Περσῶν, καταντικρὺ τῶν
 πολεμίων ὠρμίσαντο ἐλθόντες. καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτίκα πολ-
 10 λὴν ἄγων στρατιὰν πεζὴν τε καὶ ἰππικὴν ἐκ Βυζαντίου, συ-
 στρατενομένην καὶ Παλαιολόγον τοῦ νέου βασιλέως, (ἄρτι
 γὰρ ἀφῆκτο ἐκ Θεσσαλονίκης, ὡς περ' ὕστερον εἰρήσεται ὀλίγη,) D
 πρὸς τε τὰς σφετέραις καὶ τὰς συμμαχίδας ἀφίκοντο τριή-
 ρεις καὶ παρώρμιον τὸν Νικόλαον ἐπὶ τὴν μάχην. ὁ δὲ το-
 15 σοῦτον ἀπέσχε τοῦ πεισθῆσεσθαι ποτε, ὡς θ' ὑπ' ἄκρας ἀθλιό-
 τητος μηχανὰς διενοεῖτο πετροβόλους ἀχθησομένας ἐκ Βυ-
 ζαντίου καθιστῶν ἐπὶ τῆς χέρσου, ὡς ἀμνονομένας ἀπὸ γῆς;
 ἂν οἱ πολέμιοι ἐπίωσιν. ἂ εἰ καὶ τινα ὠφέλειαν συνοίσειν
 ἐνομιζέτο, οὐκ ὀλίγον ἂν ἐδεήθη χρόνον πρὸς κατασκευὴν,
 20 τῶν πολεμίων μάλιστα ἐφρονηκότεων καὶ πολλακίς τῆς αὐ-
 τῆς ἡμέρας δυναμένων ἐπιέναι. οὕτως οὔτε ἔπραττεν, οὔτε
 διενοεῖτό τι τῶν ἔμφορον στρατηγῶ καὶ τὰ δέοντα συνεῖναι
 δυναμένην προσηκόντων ὑπὸ τῆς προσούσης ἐμπληξίας καὶ
 25 δειλίας. Πούσων δὲ Ντεσάντα παῖς, (οὕτω γὰρ ὁ τῶν Κα- P. 834
 τελάνων ἄρχων ἐκαλεῖτο,) διεῖδ' ὀγγυτὸ ὑπὸ θυμοῦ καὶ δια-

xit illis eo tempore vehementer Persicum auxilium. Cum enim iam parati plane essent et onerarias duas magnas cum turribus ligneis, in quibus stabant, deducerent, ingentem insuper armatorum multitudinem in adversam continentem navibus omnibus, quotquot habebant, traiecerunt, Persisque eodem per terram sequentibus, ex adverso hostium applicuerunt. Imperator statim numerosas copias pedestres et equestres Byzantio adducens, comite Palaeologo iuniore imperatore, (recens enim Thessalonica redierat, ut paulo post dicitur,) ad suas et socias triremes adventare et Nicolaum ad pugnam exstimulare. Qui usque eo non movebatur, ut homo miserrimus de machinis lapidum iaculatricibus Byzantio adducendis et in terra constituendis cogitaret, ut inde hostes instantes repelleret. Quae etsi aliquid profuturae videbantur, non paucos tamen tempore, ut fabricarentur, indignissent, cum hostes iam adessent eodemque die possent saepius invadere. Sic erat, ac prae metu et recordia nihil, quod ducem cordatum, et quid res posceret, intelligentem deceret, versabat animo. Punsion vero, Ntisantae filius, (sic enim Catalanorum dux appellabatur,) prae ira Nicolaum collegam vel dilaniare empie-

A. C. 1352 *σπᾶν, εἰ οἷόντε ἦν, τὸν συνάρχοντα Νικόλαον διεννοεῖτο, τὴν ὕβριν τῶν πολεμίων καὶ τὴν καταφρόνησιν ἐννοῶν, ἣν πάσχοι διὰ τὴν φαυλότητα τοῦ στρατηγοῦ, τοσοῦτον ἐν ἅπασιν τῶν πολεμίων ὑπερέχοντες. πολλὴν τε τοῦ σφετέρου ῥηγὸς κατεγίνωσκεν ἀπραγμοσύνην, ὅτι φέρον αὐτόν τε καὶ τὴν στρατιὰν ὑπέταξε τοιοῦτῳ ἀνδραπόδῳ, τῶν πολλῶν καὶ φαυλοτάτων οὐδὲν ἄμεινον διακειμένῳ. πονήρως δὲ καὶ τὸ σῶμα ἔχων ὑπὸ πυρετῶν, τὴν ἀρχὴν τε ἔφρασκεν ὑπὸ τῶν ἀτόπων Βέρογων τοῦ συνάρχοντος νενοσηκέναι καὶ τελευτήσειν, ἀεὶ προστιθεμένων τῶν δεινῶν. ὅπερ καὶ μικρὸν ὕστερον ἐγίνετο. εἴτε γὰρ ὑπὸ πικρίας καὶ ὀργῆς τῆς πρὸς τὸν συνάρχοντα, εἴτε καὶ ἄλλως κατεργασθεὶς ὑπὸ τῆς νόσου, ἐτελεύτησεν, ἀνὴρ ἐπιφανὴς ἐν τοῖς ὁμοφύλοις καὶ πρὸς σύνεσι καὶ στρατηγίαν οὐδενὸς ἀπολειπόμενος καὶ ἀγαθὸς ὀφθαίς κατὰ τὰς μάχας. ἤρειτο δὲ ἀντ' ἐκείνου στρατηγὸς Μονενάν τε Σκολτοῖς Κατελάνης, οὐκ ἐπιφανὴς μὲν, οὐδὲ ἐκ τῶν εὐπατριδῶν, ὅμως δὲ συνέσει καὶ πείρᾳ τῶν ἄλλων ὑπερέχων καὶ πρὸς μάχας κάλλιστα ἐξησκημένος. Νικόλαος δὲ ἄρας ἐξ οὗ*
Σπερ ὠρμίζετο λιμένος ἅμα πάσαις ταῖς τριήρεσιν εἰς Βυζάντιον ἀφῆκτο, ὀπίσω καταλιπὼν τοὺς πολεμίους. δεῖσαντες δὲ κάκεῖνοι, μὴ ἐπίθωνται Γαλατᾶ ὀλιγανδροῦντι, (πάντες γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ναυσί,) κατέπλεον μετ' ἐκείνους. καὶ αὐθις ὁ βασιλεὺς ἐδεῖτο Νικολάου συμβαλεῖν τοῖς πολεμίους καταπλέουσιν· ἑώρα γὰρ περιφανῆ τὴν νίκην ἐσομένην. ὁ δ' οὐ-

bat, si posset, insolentiam hostium contemptumque considerans, quem ob ducis ignaviam pertulissent, cum tantum rebus omnibus eis antecellerent: magnaetque regem suum imprudentiae notabat, quod ipsum et exercitum tali mancipio, quique a vilissimis et ignavissimis nihil differret, subiecisset. Cum autem febrim haberet, principium morbi foeda Nicolai facta, e quibus mala semper aufererent, exstitisse, et se inde moriturum affirmabat, ut et paulo post contigit. Sive enim acerbitate animi et ira adversus collegam, sive alia ratione adiuvante, morbo confectus interiit, vir domi suae nobilis et prudentia arteque imperatoria nullo inferior, quique in proelio praeclare stetit. In eius locum dux electus est Monean de Scottis Catalanus, non ille quidem clarus, neque nobilis, sed intelligentia et usu aliis praestans et bellicosissimus. Nicolaus e statione solvens, retro relictis hostibus, cum omnibus triremibus Byzantium venit. Illi metuentes, ne Galatam invaderet, (in qua parati tum propugnatores non visebantur, quod omnes in navibus essent,) eum sunt insecuti. Quem imperator rursus rogavit, uti cum eis appellentibus confligeret, quoniam indubitatam cernebat victoriam, nec permovit, omnia scilicet potius, quam pugnam cogitantem. Imperator perple-

δὲν ἦττον ἢ πρότερον, πάντα μᾶλλον ἢ μάχεσθαι διανοεῖτο. A. C. 1352
 βασιλεὺς δὲ ὑπ' ἀμνηχανίας ἀπορῶν, ὅ,τι χρήσαιτο τοῖς πρά- V. 666
 γμασι, Μονεῖαν τῇ τῶν Κατελάνων ἄρχοντι συνεβούλευε, μετὰ
 τῶν βασιλικῶν παρασκευασάμενον τριηρέων χωρεῖν ἐπὶ τοὺς
 5 πολεμίους. οἶεσθαι γὰρ καὶ Νικόλαον ἀσχυρθέντα οὐκ ἀπο-
 λειφθήσεσθαι τῆς μάχης, πρὸς τε τὸν ῥῆγα σφῶν εὐπρόσ- D
 ὤπων ἀπολογία ἔσεσθαι, εἰ παρὰ Νικολάου διώκοιτο ἀπει-
 θείας· τετελευτηκέναι γὰρ ἐκεῖνον, ᾧ προσέταπτεν ὁ ῥῆξ
 πάντα Νικόλαφ πείθεσθαι. Μονεῖαν δὲ αὐτῇ τε καὶ τοῖς
 0 ὁμοφύλοις μάλιστα τὴν μάχην εἶναι κατὰ γνώμην ἔφρασκε
 καὶ πολλὴν καταγινώσκειν ἀτολμίαν Νικολάου, οὕτως ἐτοιμὴν
 νίκην ὑπὸ φαυλότητος ἐκοντὶ προἰεμένον· μὴ δύνασθαι δὲ
 μὴδ' αὐτὸν παρὰ τὰ δοκοῦντα πράττειν Νικόλαφ. τὸν γὰρ
 αὐτὸν εἶναι λόγον πρὸς αὐτὸν, ὄνπερ καὶ τῇ στρατηγοῦντι πρὸ
 5 ἐκείνου. εἶναι δὲ ἀνόητον παντάπασιν, εἰ νικῶντες καὶ ἡττώ-
 μενοι ὁμοίως εὐθύνας ὑποπτέοντες τῆς ἀπειθείας τῇ σφῶν
 ἄρχοντι παρέχειν, ἔπειτα διακινδυνεύειν ὑποσταῖεν ἐφ' οὗ-
 τως ἐκατέρωθεν ἔσομένοις φανεροῖς κακοῖς. ἄντε γὰρ νικῶν, P. 835
 κολάζεσθαι ἀνάγκη καὶ τὰ ἔσχατα ὑπομένειν καὶ ἀτίμους
 0 εἶναι διὰ τὴν ἀπειθειαν, (οὕτω γὰρ εἶναι πρὸς αὐτοῖς νενομι-
 σμένον,) ἄνδ' ἡττῶνται παρὰ τῶν πολεμίων, (ἄδηλον γὰρ,
 ὅπη ἀποβήσεται,) ἀνάγκη ἀποθνήσκειν τοὺς περισωθέντας ἀπὸ
 τοῦ πολέμου. δι' ἃ μὴ δύνασθαι, εἰ μὴ Νικόλαος ἐπιτρέπει,
 συμπλέκεσθαι τοῖς πολεμίους. οὕτω δὲ περὶ τὴν μάχην μᾶ-
 5 λιστα ἡσυχολημένου βασιλέως καὶ ἀγανακτοῦντος, ὅτι μὴ πεί-

xus ac nescius, quo se verteret, Monean, Catalanorum ducem, hortatur, cum imperatoris triremibus in hostes procedat. Putabat enim, prae pudore Nicolaum ei non defuturum, illumque apud regem honestam defensionem habiturum, si a Nicolao inobedientiae postuletur: mortuum esse videlicet illum, cui ipse mandaverit Nicolao per omnia subesse. Monean confirmare, sibi et suis proelium in optatissimis esse, et timiditatem nimiam Nicolai vituperare, qui praesentem victoriam ex humilitate animi volens e manibus dimiserit. Non posse tamen nec se contra placitum Nicolai facere. Eodem enim modo pendere ab illo, quo antegressus dux pependerit. Prorusus autem stultum videri, si victores et victi aequae inobedientiae poenas suo principi se daturus suspicantes, nihilo minus dimicationem subeant, utrimque tam manifesto periculo. Sive enim vincant, ultima supplicia cum dedecore passuros, quia non obediunt, (sic enim esse apud eos in more positum,) sive ab hostibus vincantur, (incipientes enim sunt exitus proeliorum,) mori oportere, quibus bellum pepererit. Quocirca nisi permittente Nicolao, se cum hostibus congredi non posse. Imperatore circa pugnam sic maxime oc-

A. C. 1352 θοινοτο οἱ σύμμαχοι, (ταῖς γὰρ σφετέραις μόναῖς ἀδύνατοι ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τοσοῦτον στόλον ἀντικαθίστασθαι τῶν πολεμίων,) ἀθρόον ἐωρῶντο ἄρτι ἤκουσαι. ἐκ Κατελάνων τρεῖς Βιοτήρεις μέγισται μεγέθει καὶ πρὸς τὴν ἄλλην ἄπασαν παρασκευὴν διαπρεπῶς κεκοσμημέναι, ὀπλίτας ἄγουσαι μαχιμωτάτους πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς. νομίσας δὲ διὰ τὴν προσθήκην τῶν τριηρέων ἀναθαρσῆσαντα Νικόλαον χωρήσειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἤδετό τε καὶ ἐν ἐλπίδι χρηστοτέροις ἦν καὶ αὐτῆς ἐπεχείρει παρορμῶν. ὁ δ' ἔργοις αὐτοῖς ὡς οὐ μαχεῖται φανερόν ποιῶν, τὸν ναύσταθμον καταλιπὼν, (ὠρμίζετο γὰρ ἐπὶ τὰς Εὐγενίου πύλας,) καὶ περιπλεύσας τὴν ἀκρόπολιν, ἐπὶ τὸ ἀκμαιοτάτον τοῦ θένματος ἐλθὼν, ἐφώρμει πρὸς τὴν τῆς μάρτυρος Βαρβάρας καλουμένην πύλην. συνείποντο δὲ ἀνάγκη καὶ Κατελάνοι καὶ Ῥωμαῖοι. βασιλεὺς δὲ εἰδὼς ἀλίμενον τὸ χωρίον ὄν, ὡς τὰ πολλὰ, ἂν ἐκ πόντου ἢ τῆς ἑω πνεύματα προσπέσωσιν· (ὄγκουμένη γὰρ ἡ θάλασσα τοῖς τείχεσι προσπίπτει, πέτραι τε πολλαὶ καὶ ὕφαλοι καὶ φαινόμεναι τῶν τειχῶν προβέβληνται πανταχοῦ πρὸς ἄμνην τῶν κυμάτων, ὑπὸ τῶν πρώτως τειχισάντων τὸ Βυζάντιον ἐκ προνοίας ἠκκοδομημέναι,) συνεβούλευεν ἀφίστασθαι τοῦ τόπου καὶ μὴ σφᾶς αὐτοὺς ἀπροσδοκῆτοις κινδύνοις περιβάλλειν ἔκοντί. Νικολάου δὲ σφίσι μᾶλλον τῆς περὶ τὰ ναυτικά πείρας δεῖν εἶναι παραχωρεῖν εἰπόντος πρὸς βασιλέα, ὥσπερ αὐτοῖ τε καὶ πάντες αὐτῷ τῶν κατὰ τὴν ἡπειρον ἐξίστανται,

10. αὐτοῖς add. M. post μαχεῖται.

cupato et ob sociorum pertinaciam stomachante, (Romani enim soli tantae hostium classi resistere nequibant,) visae sunt adnare ex Catalanis tres triremes magnitudine praecipua et reliquo toto apparatu decenter instructae, in quibus bellicosissimi fortissimique milites. Ratus igitur, hac accessione Nicolaum excitatum in hostes incursum, laetabatur et spem meliorem concipiebat: proinde quo illum statim eo impellere instituit. Qui facto ipso declarans, non se pugnaturum, statione relicta, (stabat autem ad portam Eugenii,) et arce circumnavigata, ad portam Barbarae martyris nominatam in aestu undarum maximo constitit, Catalanis et Romanis, vellent, nollent, sequentibus. Imperator locum importuosum esse sciens, (nam saepe si vel a ponto, vel ab oriente ventus inciderit, tumescens mare muros verberat, saxaque multa sub aquis latentia et eminentia ante muros iacta sunt, quae fluctus arceant, providentia eorum, qui primi Byzantium muris seperunt,) monebat, uti recederent, ne se ipsos improviso periculo ultro iugerent. Nicolao autem respondente, ipsis credendum potius in nautica peritia, quemadmodum ipsi et omnes in rebus continentis ei credant, poneudasque curas superva-

καὶ πολυπραγμονεῖν μηδὲν, ὡς σὺν ἐπιστήμῃ πολλῇ τὰς ναυ- A. C. 1352
 λοχίας ποιουμένων, τοῦτον μὲν ὡς ἀπεστερημένον παντάπασι D
 κατελίμπανε φρενῶν, Ταρχανειώτην δὲ τὸν τῶν σφειτέρων
 ἄρχοντα τριηρέων τάχιστα ἐκέλευεν ἀναχωρεῖν, ὅπου μάλι-
 5 ὅτα ἐν ἀσφαλεῖ διανυκτερεύσει, καὶ μὴ τὰς ἀναιοθήτους
 ἐκείνοις συγκινδυνεύειν. Ταρχανειώτης μὲν οὖν ἐποίει κατὰ
 τὰ κεκελευσμένα· πνευμάτων δὲ ἀθρόον ἀκρίτων προσπεσόν-
 των τῆς νυκτός· καὶ τῆς θαλάσσης ἔξοιδησάσης, ὀλίγου ἐδέ-
 ησαν αἱ Βενετικαὶ τριήρεις καὶ αἱ συμμαχίδες πᾶσαι δια-
 10 φραθῆναι, ὑπὸ τῶν κυμάτων πρὸς τὰ τεῖχη ἔξωθούμεναι. ὁμως
 μέντοι ἐνανάγησαν τέτταρες ἐκ τῶν Βενετικῶν καὶ τρεῖς τῶν
 συμμαχίδων. ἄνθρωποι δὲ καὶ ὅπλα καὶ αἱ λοιπαὶ ἀποσκευαὶ
 διεσώθησαν, πολλὰ καὶ τῶν Βυζαντίων συνεφαπτομένων καὶ V. 667
 συναλοούντων πρὸς τὸν κίνδυνον. αἱ βασιλικαὶ δὲ διενυκτέρευ- P. 836
 5 σαν ἐν ἀσφαλεῖ, οὐδ' ἐν αἰσθήσει τοῦ κλύδωνος γεγενημένοι.
 οὕτω φαύλως ὁ τῶν ἐκ Βενετίας στρατηγὸς ἠγωνίστατο κατ'
 ἐκείνον τὸν καιρὸν, καὶ ὥσπερ ἔκοντι μετὰ τοὺς κινδύνους
 προεῖτο τὴν νίκην τοῖς πολεμίοις, πολλῆς τε ἀηδίας καὶ λύ-
 10 πης ἐνέπλησε καὶ οἷς ἔλεγε καὶ οἷς ἐποίει βασιλέα. μετὰ
 δὲ τὸν κλύδωνα ἐκείνον καὶ τὰς ναυαγίας παραινοῦντος βα-
 σιλέως ἔτι περιμένειν, αὐτὸς μηδὲ συνταξάμενος ἀνεχώρει,
 μόνον τὸν βασιλέα πρὸς τὸν πόλεμον καταλιπὼν. ὁ δὲ οὐδ'
 οὕτως ἀπέπαιτο τὴν συμμαχίαν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν τῶν
 συμμαχῶν ἀναχώρησιν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις διέφερε τὸν
 5 πόλεμον, ἐλπίζων ἐπανήξειν τοὺς συμμαχοὺς. ὡς δὲ ἠγγέλ- B

cuas, cum ipsi perfecte norint, ubi navibus eligenda statio, cum, ut
 fatuum, plane missum fecit: Tarchaniotam vero, suarum triremium
 praefectum, celerrime recedere iussit, ubi tutissime pernoctaret, ne
 cum stolidis illis in discrimine versaretur. Ille iussa facit, ventis-
 que noctu repente crebrescentibus, et mari surgente, parum aberat,
 quin Venetae et auxiliares fluctibus ad moenia allisae, omnes simul
 submergerentur. Quatuor certe Venetorum et tres sociorum ever-
 sae sunt, salvis hominibus, vasis et armis, multum in id Byzantiis
 ex commiseratione eos adiuvantibus. Imperatoriae vero in tuto per-
 noctantes, fluctus nullos sentiebant. Adeo timide et ignave dux
 Venetus illo tempore pugnavit, et quasi volens atque ultro post pe-
 ricula superata victoriam hostibus prodidit, dictisque et factis suis
 imperatorem multa molestia et aegritonia implevit. Post fluctus
 illos et naufragium hortante imperatore, uti adhuc exspectaret, ipse,
 ne salute quidem dicta, discessit ac solum bello reliquit. Qui ne
 sic quidem auxilium desperans, post sociorum recessum quadraginta
 diebus, eos redituros confidens, pugnam differebat. Ut porro nun-

A. C. 1352 λοντο ὑπερβαλόντες τὸν Αἰγαῖον, οὐδένα ἂν δικαίως οἰηθεῖς ἔχειν αἰτίαν ἐπενεγκεῖν, εἰ σπένδοιτο τοῖς πολεμίοις θαλασσοκρατοῦσιν, ἀπολιπόντων τῶν συμμάχων καὶ καταπροδόντων ἄντικρυς, ἐσπέισατο πρὸς τοὺς ἐκ τῆς Γεννοῦας, προθυμότερα δεξαμένοις τὴν τοῦ πρὸς βασιλέα κατάλυσιν πολέμου. μετὰ τοῦτο δὲ καὶ αὐτοὶ πρὸς τὴν οἰκίαν ἀνεχώρουν.

C λβ'. Τοῦ αὐτοῦ δὲ ἔτους Νικόλαός τε τὰς οὐσας τριήρεις ἐπισκευασάμενος καὶ ἑτέρας προσλαβὼν ἐκ Βενετίας, καὶ Κατελάνων πρὸς τοῖς οὔσι καὶ ἑτέρων ἐπιγενομένων, ὤρμητο αὐθις ἐπὶ ζήτησιν τῶν πολεμίων. Γεννοῦας δὲ ὁ δῆμος καὶ ὁ δούξ ἐν αἰτίαις ποιησάμενοι Παγανὴν τὸν στρατιηγόν, ἄριστα τό γε εἰς αὐτὸν ἤκον ἐστρατηγηκότα καὶ μόνον αἰτιώτατον γεγενημένον τοῦ μὴ παντάπασι διαφθαρῆναι, ἀπεχειροτόνησαν, Ἀντώνιον δὲ Γριμάλδον ἐπέστησαν τῷ στόλῳ στρατηγόν. ἐφοπλίσας δὲ καὶ αὐτὸς πρὸς ταῖς οὐσαῖς καὶ ἑτέρας καὶ ἄλλα ἐπισκευασάμενος, ὧν ἑδεῖτο, ἐν Σαρδοῦ τῇ νήσῳ προσέβαλε τοῖς πολεμίοις, καὶ μάχης γενομένης, ἠτῶντο κατακράτος, καὶ δύο καὶ τριάκοντα ἀπέβαλε τριήρεις. Κατελάνοι δὲ τότε μᾶλλον Νικόλαον ἐμέμψαντο, ὅτι μὴ πεισθεῖη βασιλεῖ ναυμαχεῖν περὶ Βυζάντιον, ὅπου πλείων τε αὐτοῖς ἢ δύναμις, παρουσίας καὶ τῆς βασιλικῆς, καὶ τοῖς πολεμίοις οὐδεμία ἠττηθεῖσιν ἦν ἀποφυγῆ, ἀλλ' ἀνάγκη ἦν παντάπασιν ἐκπολιορκηθέντας διαφθαρῆναι. οἱ ἐν Γεννοῦα δὲ ἀπειρηκότες πρὸς οὕτω μεγάλην ἦταν, (χρήματά τε

P. 337

4. ἐπέισατο P.
supra lineam.

5. δεξαμένους fortasse.

14. Γριμάλδον M.

tius venit, eos Aegaeum superasse, iusta reprehensione carituum se existimans, si, sociis deserentibus palamque prodentibus, pacem cum dominis maris componeret, cum Genuensibus libentissime bellum hoc ponentibus foedus fecit. Tum demum et ipsi domum renavigarunt.

32. Eodem anno Nicolaus, triremibus, quae supererant, relictis et aliis Venetiis adiunctis, et Catalanis numero auctis, iterum ad hostes quaerendos cursum instituit. Genuenses cum duce suo Paganum, optime functum officio, quod ad se attinebat, et per quem potissimum steterat, quo minus omnino perirent, in crimen vocantes, potestate exuerunt Antoniumque Grimoaldum classi praefecerunt. Qui aliis triremibus supra priores instructis, et ab aliis, quibus egebat, paratus, apud Sardiniam insulam in hostes irruit: quorum virtute victus, duas ac triginta triremes amisit. Catalani tum praecipue Nicolaum incusare, quod imperatori, apud Byzantium ad navale certamen cohortanti, non paruisset, ubi maior eorum potentia fuisset, quando et imperatoria classis accedebat, et hostes victi nullum perflugium habuissent, expugnatique omnino nihil de ce-

γὰρ αὐτοῖς οὐ παρῆν πρὸς ἑτέρου στόλου παρασκευὴν, καὶ A. C. 1352
 ὁ δῆμος ἐπιέζετο ἐνδεία πολλῇ τοῦ σίτου, τῶν ἐκ Βενετίας
 μὲν θαλασσοκρατούντων μετὰ τὴν νίκην καὶ οὐκ ἐόντων
 σῖτον ἐκ θαλάττης ἄγεσθαι, γῆς τε οὐκ ἄρχοντες, ἐξ ἧς τρα-
 5 φήσονται γεωργοῦντες,) δεῖν ἐγνωσαν τῷ τῶν Μεδιολάνων ἄρ-
 χοντι ὑπάγειν ἑαυτοὺς καὶ καταδουλοῦν, ὠφελεῖν τὰ μέγιστα
 δυναμένῳ. χρημάτων τε γὰρ ἐς τὰ μάλιστα εὐπόρει καὶ στρα-
 τιᾶς οὐχ ἰππικῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ πεζῆς, ἧς ἐδέοντο ἐκεῖνοι. V. 668
 πρὸς τούτοις δὲ καὶ χώρας ἄρχων πολλῆς καὶ ἀγαθῆς, τρέ-
 0 φειν ἠδύνατο σῖτον πανταχόθεν ἄγων. οὕτω δὲ δόξαν, διε-
 προσβέβουον πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν πόλιν παρεδίδουν. ὁ δ' Ἐ
 ἐδέχετο ἀσμένως, καὶ πρότερον ποιούμενος περιπλείστου Γεν-
 νοίας δεσπότης εἶναι, οὔσης ὁμόρου. καὶ ὄρκοι πρὸς ἀλλή-
 λους ἐγίνοντο καὶ συμβάσεις, ὥστ' αὐτὸν μὲν ἐκεῖνοις καὶ
 5 χρήμασι καὶ ὅπλοις καὶ στρατιώταις καὶ πᾶσιν, οἷς ἔχει,
 βοηθεῖν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, αὐτοὺς δ' ἐκεῖνον διὰ βίον παν-
 τὸς δεσπότην ἔχειν καὶ μηδέποτε ἀγνωμονήσειν, ἄρχοντά
 τε δέχεσθαι τῇ πόλει παρ' ἐκείνου, καὶ τὴν πολιτείαν καθά-
 παξ μεταβαλόντας ὑπ' ἐκείνου ἄγεσθαι, ὅπη ἂν δοκῇ. οὕτω
 0 μὲν οὖν οἱ ἐν Γεννοῖα πιεσθέντες ὑπὸ τοῦ πολέμου πράτ-
 τειν ἠναγκάσθησαν ἀγεννῆ καὶ ἀνελεύθερα, τὸν πρότερον C
 κόμπον καὶ τὸ φύσημα ἀποβαλόντες, καὶ Σίμωνα Μπουκα-
 νέγρα τὸν σφῶν ἄρχοντα παραλύσαντες τῆς ἀρχῆς, ἄρχοντα
 τῇ πόλει εἰσεδέχοντο παρὰ τοῦ τῶν Μεδιολάνων δεσπότη.

tero potuissent. Genuenses, tanta clade fractis animis, (pecunia enim
 ad aliam classem aedificandam carebant: et populus annonaria dif-
 ficultate conflictabatur, cum Veneti post victoriam mari dominarentur,
 nec frumentum subvehi paterentur: et agrum, cuius fructibus
 victum tolerarent, non habebant,) operae pretium censuerunt, Medio-
 lanensium principi potentissimo submittere ac subicere sese, qui
 eorum inopiae inprimis posset consulere. Pecuniae namque ditissi-
 mus erat, nec modo equestribus, sed et pedestribus copiis, quibus illi
 egebant, abundabat. Praeterea ampla illi et fertilis regio, qua eos unde-
 cunque frugibus importandis alere poterat. Hoc decreto ei per legatos
 urbem tradunt. Quae res illi pergrata accidit. Nam et ante
 beatum se fore iudicabat, si Genuae, utpote vicinae, dominus fieret:
 sancitumque foedus, ut is illis et pecunia et armis et militi-
 bus et quibus demum posset, contra hostes adiumento esset: ipsi
 eum, quoad viveret, dominum agnoscerent, nec unquam rebellarent.
 Praefectum ab eo acciperent, totaque politica commutata, eius arbi-
 trio regerentur. Sic Genuenses bello afflictati, abiecta pristina iac-
 tantia, depositaque superbia, rem nec ingenuam, nec liberalem ad-
 mittere compulsi sunt, et Simoni Bucanegrae, duci suo, abrogato ma-

- A. C. 1352 ὁ δ' ὡς οἰκείων ἤδη πρόνοιαν ποιούμενος, σῆτόν τε ἀφθό-
 νως ἐχορήγει καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτήδεια καὶ χρήματα ἐς τοῦ πο-
 λέμου τὴν παρασκευὴν καὶ ὀπλίτας, ἐκέλευέ τε αὐθις τριή-
 ρεις πληροῦν κατὰ τῶν πολεμίων. ἐπεὶ δὲ ὁ στόλος παρε-
 σκεύαστο, τὸν Παγανὴν ἐπέστησαν αὐθις στρατηγόν, Ἄντων- 5
 νίου πολλὴν καταγρόντες ἀπειρίαν περὶ στρατηγίας. καὶ οἱ
 ἐκ Βενετίας ὡς ἐπύθοντο τοὺς πολεμίους αὐθις στόλῳ ἐπι-
 Δόντας, ἀντεπεξήρσαν καὶ αὐτοὶ, Νικολάου στρατηγοῦντος·
 ἐπαρθέντες δὲ τῇ προτέρᾳ νίκῃ καὶ τῆς Κατελάνων συμμα-
 χίας ἀμελήσαντες, ὥσπερ καὶ πρότερον τῆς βασιλείως, κα-
 τεναυμαχῆθησαν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων πρὸς τῇ Μεθώνῃ, καὶ
 τὰς τε ναῦς ἀπάσας οἱ ἐκ Γεννοῦας ἔλαβον τῶν πολεμίων
 πλὴν ὀλίγων καὶ τὸν στρατηγὸν αἰχμάλωτον, ὃς καὶ ἐν
 Γεννοῦα ἐτελεύτησε δεσμοτῆριον οἰκῶν. μετὰ δὲ τὴν πλη-
 γὴν ἐκείνοι καὶ οἱ ἐκ Βενετίας ἀτονοῦντες πρὸς τὸν πόλε- 1
 μον, διεπρεσβεύσαντο ἀλλήλοις περὶ εἰρήνης καὶ κατέλυσαν
 τὸν πόλεμον, μικρᾶς ἕνεκα αἰτίας μέγαν γεγεννημένον καὶ
 τὰ μέγιστα ἑκατέρους βλάβαντα. ἐπεὶ δὲ εἰρήνη ἦν καὶ
 δεινὸν οὐδὲν προσεδόκατο, ἀνάξιον εἶναι σφῶν ἡγούμενοι οἱ ἐν
 P. 838 Γεννοῦα μηδὲν ἀγνωμονεῖν περὶ τοὺς εὐεργετηκότας, πρῶτα 2
 μὲν Παγανὴν τὸν στρατηγόν, λαμπρὸν γεγεννημένον ἐν ταῖς
 στρατηγίαις ἀμφοτέραις, ἐξήλασαν τῆς πόλεως, ἀειφυγίαν
 κατακρίναντες, καὶ σὺν ἐκείνῳ πάντας τοὺς ἀρίστους, οὐδὲν
 ἔχοντες ἐγκαλεῖν· ἔπειτα καὶ τοῦ Μεδιολάνων ἀφίσταντο δε-

15. ἀδυνατοῦντες M. mg. 24. ἔχοντας P.

gistratu, praefectum a Mediolanensium domino receperunt. Qui, ut
 suis iam, providens, frumenta et reliquum victum, pecuniam quo-
 que in apparatus belli et militem suppeditabat affatim, iubebatque
 denuo triremes contra hostes instrui. Parata classe, Paganum rur-
 sus ducem creant, Antonii exercitus ductandi damnata inascitia. Ve-
 neti ut hostium classem rursus adventare audierunt, contra et ipsi,
 Nicolao duce, navigant, elatique praecedente victoria, et societate
 Catalanorum, (ut antea imperatoris,) neglecta, navali certamine ab
 adversariis prope Methonen superati, eorumque naves, paucis demp-
 ptis, una cum duce a Genuensibus captae sunt: et is postmodum Ge-
 nucae in carcere diem postremum confecit. Post hanc plagam ipsi
 et Veneti ad arma torpentes, inter se legatos de pace miserunt,
 bellumque, ex parva causa tantopere auctum et utrique parti tam
 detrimentosum, valere iusserunt. Pace firmata, cum nihil iam ex-
 spectaretur mali, indignum rati Genuenses, nihil sceleris contra be-
 ne meritos machinari, primum quidem Paganum ducem, utraque ex-
 peditione illustratum, in perpetuum exilium eiiciunt, et cum eo
 optimates omnes, cum tamen nihil esset, quod eis criminis loco

σπότου καὶ Μπουκανέγραν αὐθις τὸν Σίμωνα ἄρχοντα A. C. 1352
 τῶν πραγμάτων ἀποδείξαντες, τὸν παρ' ἐκείνου καθεστῶτα
 ἐξήλασαν ἀτίμως καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἐκείνον τῆς πολλῆς
 περὶ αὐτοὺς ἡμίψαντο κηδεμονίας. ὁ μὲν οὖν τῶν Λατίνων
 5 πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς Ῥωμαίους πόλεμος ἐνταῦθα ἐτελεύ-
 τησε. βασιλεὺς δὲ ὁ Παλαιολόγος, βασιλίδος τῆς μητρὸς
 μάλιστα ἐναγούσης, ἤλθεν εἰς Αἴνον, ἐν Θεσσαλονίκῃ τὴν
 μητέρα καταλιπὼν, ὡς ἐκεῖθεν διὰ τῆς Θράκης εἰς Βυ- B
 ζάντιον ἀφιζόμενος πρὸς βασιλέα τὸν κηδεστήν. οἱ δὲ ἐν
 0 Διδυμοτείχῳ ἄρχοντες, Ἀρσένιος τε μέγας παπίας ὁ Τζαμ-
 πλάκων καὶ πρωτοστράτωρ ὁ Ταρχανειώτης, ὑποπεύσαντες
 διὰ Διδυμοτείχου βασιλέα τὸν Παλαιολόγον παρελθεῖν ἂν,
 οὐκ ἀνήκοί τε τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ γεγεννημένων πρὸς Κράλην
 τῆ βασιλεῖ συμβάσεων περὶ συμμαχίας ὄντες καὶ ὡς κοινῇ συν-
 5 ἐθέντο πρὸς Καντακουζηνὸν τὸν βασιλέα πόλεμον κινεῖν, ἔδει-
 σαν, μὴ εἰσδεξάμενοι τῇ πόλει μὴ κατὰ γνώμην πράττωσι βα-
 σιλεῖ τῆ Καντακουζηνῆ καὶ πρὸς ὄργην διερεθίσωσι, δοκοῦντες C
 ἀγνωμονεῖν περὶ αὐτὸν καὶ τοῖς ἐναντία πράττουσι προστί-
 θεσθαι ἀφιστάμενοι αὐτοῦ. καὶ πέμψαντες ἐπυνθάνοντο, ἥ V. 669
 0 χορῆ προσφέρεισθαι τῆ νέῃ βασιλεῖ· καὶ ὁ βασιλεὺς προσέ-
 ταττεν, ὡς προσήκει δούλους τοῖς δεσπόταις, καὶ πᾶσαν εἴσ-
 οδον παρέχειν ἐλευθέρως, προσέχοντας ὡς βασιλεῖ, οὐκ αὐ-
 τοὺς μόνους, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας πάσας πόλεις. ὅθεν καὶ
 εἰσεδέξαντο προθύμως ἐκ τῆς Αἴνου ἀφιγμένον. βασιλεὺς

3. τὸν add. M.

obicerent. Postea etiam a Mediolanensi principe deficiunt et ab
 illo sibi constitutum praefectum, rursus Simonem Bucanegram rei
 publicae caput designantes, cum ignominia expellunt, atque isto
 modo egregiam eius pro ipsis sollicitudinem curamque compensant.
 Latinorum igitur inter se et cum Romanis bellum ita desiit. Imper-
 ator autem Palaeologus impulsu matris potissimum, ea Thessalo-
 nicae relicta, Aenum venit, inde per Thraciam Byzantium ad so-
 cerum profecturus. Qui Didymotichi erant praefecti, Arsenius, ma-
 gnus papias Zamplaco, Tarchaniota protostrator, suspicati Didymo-
 ticho transiturum, memores Thessalonicae facti ab eo cum Crale
 foederis de societate, et eos bellum adversus Cantacuzenum pepi-
 gisse, communiter veriti sunt, ne, si cum intromitterent, praeter
 Cantacuzeni voluntatem agerent eumque ad iram provocarent, ut
 qui a se nefarie desciscentes adversariae factioni adhaerescerent.
 Quam ob rem interrogatum mittunt, quo pacto se erga imperatorem
 iuniorum gerant. Respondet ille, quemadmodum se gerere decreet
 famulos erga dominum, et omnem ei aditum liberum concedendum,
 obediendumque, ut imperatori, non ab ipsis modo, sed ab aliis item

- A. C. 1352 δὲ ὀλίγας ἡμέρας Διδυμοτείχῳ ἐνδιατρίψας, ἀπῆρεν ἐκεῖθεν εἰς Βυζάντιον καὶ συνδιέτριψεν οὐκ ὀλίγον χρόνον βασιλεῖ τῷ κηδεστῇ, μάλιστα ἀκμάζοντος τότε τοῦ Λατινικοῦ πολέμου. βασιλεὺς δὲ ὁ Καντακουζηνὸς εἰδὼς τῷ τε υἱῷ Ματθαίῳ D καὶ βασιλεῖ τῷ γαμβροῦ διαφορὰς τινὰς οὐσὰς πρὸς ἀλλήλους, δεῖν ἔγνω κάκεῖνον μεταπειψάμενος, διαλύειν τὰς διαφορὰς αὐτοῖς πάντα ἐξειπὼντας ἐπ' αὐτοῦ, ὅσα ἀλλήλοις οἴονται προσκεκρουκέναι. καὶ τὸν τε υἱὸν μετεκαλεῖτο καὶ βασιλέα τὸν γαμβρὸν παρακατεῖχεν, ὡς βεβαίως αὐτοῖς θησό-
 μενος τὰς διαλύσεις. ὁ μὲν οὖν υἱὸς ἄρτι τὴν Ἀδριανοῦ I παρειαληφῶς καὶ τὰς περὶ αὐτὴν πολίχνας, βασιλέως τοῦ πατρὸς ἐγκεχειρικότος, καὶ περὶ τὴν ἐκείνων πρόνοιαν ἡσχολημένος, ὑπέστησε κατὰ τὸ βασιλέως πρόσταγμα εἰς Βυζάντιον ἐλθεῖν, γνώμην ἔχων ὡς ἀφιζόμενος ὀλίγῳ ὕστερον. βασιλέως δὲ τοῦ νέου πρὸς τὰς ἐγκεχειρισμένας πόλεις ἦκειν I ἐπειγομένον, ἐπέτρεπεν ὁ βασιλεὺς τὴν ἔξοδον, ταῖς προτέραις πόλεσιν, ἃς αὐτῷ ἐφῆκεν ἄρχειν, καὶ Διδυμοτείχον P. 839 προσθεῖς Ἑλένην τε βασιλίδα τὴν γαμετὴν ἐπέτρεπεν αὐτῷ συνέπεσθαι, Μανουὴλ τὸν νεώτερον ἔχουσαν τῶν υἱῶν. Ἀνδρόνικον δὲ βασιλέα τὸν υἱὸν καὶ Εἰρήνην τὴν θυγατέρα 2 παρὰ βασιλίδι κατελίμπαρην ἐκτρέφεσθαι τῇ μάμμῃ φιλοτίμως. μέλλοντι δὲ ἀπαίρειν ἤδη τῷ νέῳ βασιλεῖ ἄλλα τε παρῆνει βασιλεὺς ὁ κηδεστῆς καὶ πρὸς τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν μηδένα πόλεμον κινεῖν, μηδὲ κακοῖς πειθόμενον συμβου-

civitatibus universis. Itaque Aeno venientem libenter acceperunt. Cum dicbus paucis Didymotichi substitisset, inde Byzantium discessit: ubi cum socero imperatore, bello Latino tunc maxime fervente, diutius vixit. Cantacuzenus haud nescius, inter Matthaicum filium et generum intercedere dissidium, illum quoque accersendum, et edentibus apud se ambobus, in quo alter ab altero se offensum putaret, litem sibi dirimendam est arbitratus. Advocat igitur filium, retento secum genero, ut ita utrisque praesentibus, stabilis fieret pacificatio. At enim filius, qui recens, patre committente, Adrianopolim finitimaque circum oppida in fidem suam receperat, eorumque procuratione distinebatur, serius quam pro mandato Byzantium venit. Iuniori imperatori ad urbes sibi descriptas festinanti, senior abitum concessit: quin etiam Didymotichum ante datis superaddidit, ac Helenam, uxorem eius, cum filio iunioris, cui nomen inditum Manuel, sequi permisit, altero filio Andronico imperatore et successore, itemque Irene filia apud aviam relictis, cuius studio et diligentia educarentur. Discessuro iam et alia praecepta socer dedit et ne adversus fratrem suae coniugis ulla ratione arma moliretur, neque susurronibus credulus, eum hostis loco haberet, a

λοισ, πολέμιον ἐκεῖνον μηδὲν νομιζειν ἀδικοῦντα. βέλτιον A. C. 135^a
 μὲν γὰρ εἶναι περιμεινάντα αὐτὸν, ἄχρις ἂν ἀφίκηται ἐκεῖνος,
 λύειν ἐπ' αὐτοῦ, εἴ τι μικροψύχως πρὸς ἀλλήλους διηνέχθη-
 σαν· ἐπεὶ δ' ἀναγκαῖα καὶ περισπούδαστος αὐτῷ ἡ ἔξοδος,
 αὐτὸς τε ἀδυνάτως ἔχει διὰ τὸν πρὸς Λατίνους πόλεμον τὸ B
 νῦν ἔχον εἰς Θράκην ἀφικέσθαι καὶ διαλλάττειν αὐτοὺς ἀλ-
 λήλοις, μηδὲν κινεῖν τῶν καθεστηκότων, ἄχρις ἂν Εἰρήνη
 βασιλὶς ἢ μήτηρ εἰς Διδυμότειχον ἀφικομένη πᾶσαν πρό-
 φασιν πολέμου καὶ μικροψυχίας περιέλη. τοιαῦτα παραι-
 νέσας ὁ βασιλεὺς, τὸν νέον ἐξέπεμπε μετὰ τῆς γυναικός.
 μετὰ μικρὸν δὲ καὶ βασιλίδα Εἰρήνην τὴν γαμετὴν ἐκέλευεν
 εἰς Διδυμότειχον ἀφικομένην, διαλλάττειν τὸν υἱὸν γαμβροῦ
 τῆ βασιλεῖ. συνέξεπεμπε δὲ αὐτῇ καὶ Φιλόθεον τὸν Ἡρα-
 κλείας μητροπολίτην καὶ Μητροφάνην τὸν Μελενίκου, ἄνδρας
 καὶ βίῳ καὶ λόγῳ τοῖς ὁρώσι ὄντας ἀξιόχρεως πρὸς αἰδῶ,
 πρὸς τούτοις δὲ καὶ Φιλῆν τὸν Ἰωάννην, ὄντα τῶν εὐπατρι- C
 δῶν, δι' ἀρετὴν δὲ καὶ φιλοσοφίαν βίου πάντων ἀποσχόμε-
 νον πραγμάτων καὶ σχολάζοντα τοῖς οἴκοι καὶ πρόνοιαν
 πολλὴν ποιούμενον σώφρονος βίου καὶ δικαίου, ἅμα μὲν
 συνδιαλλάζοντας αὐτῇ καὶ τοὺς υἱούς, ἅμα δὲ αὐτῇ καὶ
 μάρτυρας ἐσομένους, εἰ μὴ τὴν ἴσῃν σπουδὴν ἐν ἀμφοτέροις
 ἐπιδείξαιτο, ὥστε μηδὲν ὕστερον τοὺς συκοφάντας ἔχειν ἐγ-
 καλεῖν, δυναμένους τάναντία, ὧν εἰργαστο ἢ βασιλὶς, λογο-
 ποιεῖν, εἴ τι μὴ κατὰ γνώμην ἀποβαιῆ τοῖς νήσειν. ἐπέ-

8. ἢ add. P. ante βασιλὶς. 13. αὐτῇ om. P.

quo nihil dum iniuriarum pertulisset. Praestitisse quidem, si us-
 que ad eius adventum exspectasset, ut, se disceptatore, si quid
 morosioris controversiae haberent, finiretur. Quia vero illi neces-
 saria et tantopere expetita esset abitio, ipseque in praesens Latino
 bello impeditus, in Thraciam concedere et eos inter se conciliare
 non posset, nihil de constitutis mutaret, donec Irene mater impe-
 ratrix Didymotichum profecta, omnem belli ansam et non satis in-
 genuam istam contentionem praecideret. Haec ubi praecipit, cum
 coniuge dimisit, et paulo post uxorem suam Irenen ad filium gene-
 rumque in concordiam redigendos Didymotichum se conferre iussit,
 cui Philotheum Heracleae et Metrophanem Melenici metropolitanos
 adiunxit, viros ob vitae sanctitatem et eloquentiam venerabiles;
 praeter hos Ioannem Philen, claro genere prognatum, qui, Christianae
 philosophiae desiderio excussis negotiis omnibus, domi res suas
 agebat vitamque sobriam ac iustam studiose excolebat: simul ut
 eam in illa filiorum pacificatione adiuverent, simul ut ei testes fierent,
 nisi par in utroque studium adhibuisset: quo in posterum
 sycophantis calumniandi et secus, quam illa fecisset, mentiendi, si

- A. C. 1352 τρεπε δὲ βασιλίδι καὶ τοῖς συνεκπεμφθεῖσι, τὰς μὲν ἄλλας
 D διαφορὰς τῶν παίδων διαλύειν, ἔκφορα πάντα θεμένων πρὸς
 αὐτοὺς, ἧ ἂν θεός τε καὶ ἡ σύνεσις ὑφήγοιτο· ἕτερον δὲ
 τῶν καθεστῶτων μηδὲν κινεῖν, ἀλλὰ βασιλέα μὲν τὸν νέον Δι-
 δυμότειχον καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἔχειν, ὡς ἐνεχείρισεν αὐ- 5
- V. 670 τῇ, πρῶτοντα, ὅτι ἂν δοκῇ, ἑτέροα δὲ τῶν μήπω ἐγκει-
 ρισμένων παρενοχλεῖν μηδεμίᾳ, ἀλλ' ἔῃν ὑπὸ βασιλέα, ὡς-
 περ καὶ πρότερον, τελεῖν. Ματθαῖον δὲ τὸν γυναικὸς ἀδελ-
 φὸν δοῦλον μὲν ἡγεῖσθαι κατὰ τὸν τῶν βασιλέων νόμον,
 ἀλλὰ καὶ ἀδελφὸν, καὶ πᾶσαν ἐπιδεικνύσθαι πρὸς αὐτὸν
 εὐμένειαν καὶ φιλίαν, ὡςπερ δίκαιον, καὶ μηδὲν ἀνακρίνειν
 περὶ τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' ἔῃν τοὺς ἀρχομένους ἄγειν, ὅποι ἂν
- P. 840 δοκῇ, καὶ τῆς τοιαύτης ὑπεροχῆς αὐτῇ παραχωρεῖν, ὅτι γε
 πατρὶ καὶ δυναμένῳ τοὺς παῖδας, ἂν τι σφάλλονται, ἐπα-
 νορθοῦν. Ματθαῖον δὲ τὸν υἱὸν τῆν Ἀδριανοῦ καὶ τὰς
 ἄλλας πολίχνας ἔχειν, καὶ βασιλέα τὸν γαμβρὸν ἀδελφὸν
 ἡγεῖσθαι καὶ δεσπότην καὶ πᾶσαν εὖνοιαν ἀποδιδόναι καὶ
 τιμὴν μὴ μέντοι γε ἀνάγκην ἔχειν καὶ ἀνακρίνεσθαι ὑπ'
 αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ὑπὸ μόνου τοῦ πατρὸς. οὕτω
 γὰρ εἶναι δίκαιον καὶ πρόφασιν οὐδεμίαν διαφορᾶς καὶ στά- 2
 σεως παρέχον.

B λγ'. Τοιαῦτα μὲν ἦ τε βασιλὶς Εἰρήνη καὶ οἱ συνόντες
 ἐπετροπήσαν περὶ τῶν υἱῶν. ἐπεὶ δὲ ἐγένοντο ἐν Διδυμο-

quid filiis contra, quam vellent, evenisset, facultas adimeretur. Iam vero coniugi et quos una mittebat, ceteras filiorum controversias, ubi ambo causam dixissent, componendi, prout Deus et prudentia suggererent, negotium dedit: ab se autem decreta et constituta moveri vetuit: sed ut iunior quidem imperator Didymotichum et alias urbes sibi attributas haberet faceretque, quod luberet, reliquarum nulli turbas ciceret, sed imperio soceri, ut antehac, contineri sineret. Matthaicum, uxoris suae germanum, pro auctoritate imperatoria subiectum sibi et nihilo minus fratrem duceret, omnique illum, pro eo, ac deceret, amore benevolentiaque prosequeretur: nihil in eius administrationem inquireret, sed suos eum regere pro arbitratu pateretur: et hac sibi auctoritate ut parenti cederet, qui posset filios, si quid laberentur, corrigere. Matthaicus Adrianopolim et alias urbes obtineret, et generum imperatoris fratrem ac dominum agnosceret eique singularem benevolentiam et honorem impertiret. Non tamen necesse haberet illi, sed, quod ius postularet, parenti soli functionis rationem poscenti reddere: nec ullam liti ac seditioni occasionem daret.

33. Irene imperatrix et comites eius haec in mandatis super filiorum reconciliatione acceperunt. Quae cum Didymotichi exsequi

τείχῳ καὶ ἐπειρῶντο κατὰ τὰ διατεταγμένα ὑπὸ βασιλέως A. C. 1352
 πράττειν, τᾶλλα μὲν ἐπείθετο ὁ νέος βασιλεὺς, ἀπαιτούμε-
 νος δὲ καὶ γράμμασιν οἰκείοις τῷ γυναικὸς ἀδελφῷ πιστὸν C
 ποιεῖν, ὡς οὐδὲν οὐδέποτε αὐτῷ πρὸς τὴν ἀρχὴν παρενοχλή-
 5 σει, οὐκ ἐπείθετο, τὰ μὲν ὑπὸ βασιλέως ὠρισμένα στέργειν
 φάμενος καὶ ἀντιλέγειν πρὸς μηδὲν, γράψειν δὲ μηδέν· οὐ-
 δὲν γὰρ δεῖν αὐτῷ γραμμάτων. βασιλὶς δὲ ἀντεῖπε μετὰ
 τῶν ἀρχιερέων, οὐ δίκαια φάμενοι ποιεῖν αὐτὸν, πρόφασιν
 ὑποψίας καὶ πολέμου παρέχοντα τῆς γυναικὸς τῷ ἀδελφῷ.
 10 βασιλεὺς δὲ, ἵνα αἱ τε προγεγενημέναι διαφοραὶ διαλυθῶσι,
 καὶ μηκέτι μηδεμίᾳ πρόφασι ἢ πολέμου ἐν ὑμῖν, ἔπεμψεν
 ἡμᾶς, ᾧ δέον, ἔφασκον, πείθεσθαι καὶ σέ. οὐ μικρὰν γὰρ
 παρέξει ὑποψίαν τὸ μὴ γράμμασιν ἐθέλειν ἐπιβεβαιοῦν, ἀνεύ- D
 θυτὸν εἶναι παρὰ σοὶ τὴν ἀρχὴν τῷ ἀδελφῷ. βασιλεὺς δὲ
 15 τὰ ἴσα αὐθις εἶπε καὶ δῆλος ἦν οὐκ ἀρκεσθησόμενος τοῖς
 παροῦσι. βασιλὶς δὲ καὶ οἱ συνόντες ἐπεὶ μὴ πείθειν εἶχον,
 ἀνέστρεφον εἰς Βυζάντιον, μηδὲν περὶ ὧν ἤκον εἰργασμένοι,
 ἀπῆγγελλόν τε βασιλεῖ, ὅσα βασιλεὺς ὁ νέος πρὸς αὐτοὺς δια-
 λεχθεῖη. τῷ δ' εὐθύς μὲν ἐδόκει τὰ παρόντα δεινῶν ἀρχῆ,
 20 καὶ ὑπώπτενεν ὑπὸ τῶν συνόντων ἐπὶ Ματθαῖον τὸν γυναι-
 κὸς ἀδελφὸν παροξυνθήσεσθαι τὸν νέον βασιλέα. ὅμως ἐδό-
 κει δεῖν, ἐπεὶ καὶ τοῦ πρὸς Λατίνους ἀπῆλλακτο πολέμου,
 αὐτὸν παραγενόμενον, πᾶσαν πρόφασιν πολέμου διαλύειν·

niterentur, cetera quidem non repugnavit iunior imperator; ubi
 vero ab eo postulatum est, ut etiam chirographo seu instrumento
 fratri uxoris fidem obligaret, nullam unquam ei molestiam propter
 gubernationem creaturum, non paruit dixitque, statuta ab impera-
 tore seniore se quidem boni consulere, neque quidquam contradi-
 cere; nihil tamen scripturum: non enim sibi opus esse istiusmodi
 litteris. Hic imperatrix cum episcopis se opponere et affirmare,
 haud iuste agere materiamque suspicionis armorumque fratri uxo-
 ris praebere. Imperator enim, ut et praeteritum dissidium tolleretur
 et nullae posthac inter Romanos belli causae nascerentur, eos mi-
 sisse, et ipsum obsequi debere: in magnam quippe suspicionem ven-
 turum, si scripto confirmare voluerit, imperium fratri uxoris apud
 se rationi reddundae non fore obnoxium. Imperator iunior persi-
 stere in responso: et apparebat iis, quae nunc haberet, contentum
 minime futurum. Imperatrix et socii cum perspicerent, se eorum
 nihil efficere, quorum gratia advenerant, Byzantium regressi, ad
 seniolem responsum retulerunt: qui statim hoc malorum esse pro-
 oemium censuit et cum a domesticis in Matthaecum inflammatum iiri
 praesensit. Tamen visum est, bello cum Latinis iam profligato, eo
 iter suscipere armorumque semina funditus tollere. Iamque se, ut

- A. C. 1352 καὶ παρεσκευάζετο, ὡς ἀφιζόμενος μετὰ μικρὸν εἰς Διδυμό-
 P. 841 τειχον. ἐν τούτῳ δὲ οἱ τῷ νέῳ βασιλεῖ συνόντες καὶ μά-
 λιστα οἱ τὰ Καντακουζηνοῦ τοῦ βασιλέως ἠρημένοι πρότερον
 V. 671 παρώξυνον ἐπὶ τὸν πόλεμον τὸν νέον, οὐδὲν ἔργον εἶναι φά-
 σκοντες τὴν πατριῶαν ἀνασώζεσθαι ἀρχὴν, ἀδίκως ὑπὸ Καν-
 5 τακουζηνοῦ τοῦ βασιλέως ἀφρημένην, καὶ αὐτοῦ τε ἔχοντος
 καὶ τὸν υἱὸν ἔφεδρον καθιστάντος. τὸ γὰρ ἀννπεύθνον αὐτῷ
 παρέχειν τὴν ἀρχὴν τί ἄλλο εἶναι ἢ βασιλεύα καὶ αὐτὸν ἐν
 μέρει εἶναι; παρήκουν τε μὴ τὸν ἀνταγωνιστὴν εἶν ἀυξάνε-
 σθαι, ἀλλὰ καθαιρεῖν εὐθύς ἐσαρχῆς. οἷς πειθόμενος φανερωῶς 1
- A. C. 1353 ἐξήνεγκε τὸν πόλεμον. ἀντίκα γὰρ ὅση ἦν ταῖς πόλεσιν, ὧν
 B ἦρχε, στρατιὰν συνηθροικῶς, ἐπεστράτευσεν ταῖς πόλεσι ταῖς βα-
 σιλεῖ τῷ κηδεστῇ ὑποκειμέναις καὶ ὑπεποιήσατο οὐκ ὀλίγας,
 πάντων προθύμως προσχωρούντων καὶ πρὸς τὴν μεταβολὴν
 ἠδέως διατιθεμένων. μετὰ τοῦτο δὲ καὶ συμμαχίαν Περσι- 1
 κὴν μεταπεμψάμενος τότε πρῶτον φρούριόν τι κατὰ τὴν Θρά-
 κην Τζύμπην κατασχόντων προσαγορευόμενον, τῷ γυναικὸς
 ἐπεστράτευσεν ἀδελφῷ, μηδεμίαν πρόφασιν παρεσχημένῳ
 πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ τὰς τε πολίχνας εἴλε, πρότερον ὧν
 ἦρχεν, ἐτοίμως προσχωρούσας, ἔπειτα καὶ τὴν Ἀδριανοῦ ἐλ-
 2 θῶν, ἠδέως τοῦ δήμου ὑποδεχομένου καὶ πᾶσαν ἀνιέντος
 εἰσοδον. Ματθαῖος δὲ ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς Νικηφόρον ἔχων
 C σεβαστοκράτορα Καντακουζηνὸν τὸν θεῖον καὶ ἐτέρους τῶν
 περὶ αὐτὸν ἀρίστους, τὴν ἄκραν ἐλθῶν κατέσχευεν, (ἦν γὰρ
 γ. καθιστάντος P.

paulo post Didymotichum iturus, comparabat. Interea iunioris domestici ac familiares et ii praesertim, qui antea Cantacuzeni partes tuebantur, eum ad arma sollicitant: paternum imperium, quod Cantacuzenus nefarie ablatum sibi habeat, cuius insidiatorem captatoremque filium instituerit, haud laboriose recuperari posse: nam illi provinciam committere sic, ut referre rationes non cogatur, aliud nihil velle, quam ipsum quoque aliqua ex parte imperatorem esse: admonebantque, ne antagonistam corroborari sineret, sed a principio statim comprimeret. Quibus auscultans in bellum apertum erupit. Mox enim quidquid erat militum in urbibus, quas tenebat, contrahens et cum iis oppida soceri invadens, non pauca, omnibus ad eum libenter deficientibus et mutatione domini gaudentibus, suae potestatis fecit. Deinde et Persarum advocato auxilio, qui prius castellum quoddam Thraciae, Zympen nomine, occuparant, in coniugis suae fratrem prorsus insontem movit: ac prius urbes eius non invite se dedentes cepit, tum Adrianopolim venienti omnes portae a populo apertae sunt. Matthaeus Nicephorum Sebastocratorem Cantacuzenum patrum et alios quosdam optimates

πρότερον τὰ τε ἐπιτήδεια ἐνθήμενος καὶ τᾶλλα ἐπισκευασμέ- A. C. 1353
 νος καλῶς, ὡς μάλιστα ἐνῆν.) ἔπεμπέ τε καὶ πρὸς βασιλέα
 τὸν πατέρα τοὺς ὅτι δηλώσοντας ὑπὸ βασιλέως τοῦ γαμ-
 βροῦ πολιορκοῖτο. βασιλεὺς δὲ ὁ νέος ἐπεὶ τὴν πόλιν εἶχεν,
 5 ἄγων τὸν δῆμον καὶ τὴν ἐπομένην στρατιάν, τὸν γυναικὸς
 ἀδελφὸν ἐπολιόρκει πρὸς τὴν ἄκραν καὶ τειχομαχίας ἐποι-
 εῖτο καθημέραν καρτερωτάτας ἐκ διαδοχῆς. ἔσπευδε γὰρ
 πρὶν βασιλέα ἤκειν τὸν κηδεστὴν παραστήσασθαι τὴν ἄκραν.
 ἀνύειν δὲ ἡδύνατο οὐδὲν, τῶν ἔνδον εὐψύχως ἀμυνομέ-
 10 ἴων καὶ πρὸς τὴν πολιορκίαν καρτερούντων. Ἀδριανουπο- D
 λιτῶν δὲ ὁ δῆμος οὐ μόνον τειχομαχῶν ὁσημέραι λυπη-
 ρὸς τῇ βασιλείῳ ἦν νύϋ, ἀλλὰ καὶ ἀποσκόπτων εἰς ἐκεῖνον
 καὶ πρὸς ὕβριν προσφερόμενος. ἔνοιοι δὲ αὐτῶν, ὅσοι καὶ
 μάλιστα δύσωνος εἶχον, καὶ πικρῶς ἐλοιδοροῦντο καὶ πρὸς
 15 ὕβρεις ἐξετρέποντο ἀνελευθέρους. Καντακουζηνὸς δὲ ὁ
 βασιλεὺς ἐπεὶ πύθοιτο πολιορκούμενον τὸν υἱὸν, καὶ πρό-
 τερον παρεσκευασμένος ὦν ἐπὶ τὴν ἔξοδον, ἐχώρει κατὰ
 τάχος ἐπὶ τὴν Ἀδριανοῦ, στρατιάν τε Ῥωμαίων ἄγων,
 οἷς μάλιστα ἐθάξῃ, καὶ Περσικὴν ὀλίγην, ἣν Ὀρχάνης ὁ
 20 γαμβρὸς παρέσχετο αἰτήσαντι. ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ λόχον ἐκ
 Κατελάνων, οἳ ὑπελείποντο ἐν Βυζαντίῳ ἀπὸ τῶν τριηρέων.
 βασιλεὺς δὲ ὁ νέος ἐπεὶ πύθοιτο βασιλέα οἱ ἐπιόντα τὸν
 κηδεστὴν, ἄλλως τε οὐκ ἀξιόμαχος ὦν, καὶ τῆς ἄκρας μά- P. 842
 λιστα κατεχομένης, δέισας, μὴ αὐτόθεν ῥαδίως ἀλίσκετο ἢ
 25 πόλις, πρότερον ἡμέρᾳ μιᾷ καταλιπὼν, εἰς τὴν Τζερνομιά-

secum habens, arcem, cui prius commeatum imposuerat, quamque, ut licuit, diligentissime communiverat, insedit, missoque ad patrem nuntio, se a genero ipsius obsidione vallari significavit. Imperator autem Palaeologus eam quotidie summa ope, succedentibus invicem militibus, oppugnabat. Maturabat enim, priusquam socer veniret, eam subigere. Verumtamen qui intus erant fortiter pro ea propugnantibus et obsidionem perferentibus, incassum laborabat. Populus Adrianopolitanus non solum assiduis oppugnationibus imperatoris filio instabat, sed et conviciis illum et dicteris contumeliose appetebat. Quidam etiam in illum malevolentissimi acerbius ei et illiberalius maledicebant. Cantacuzenus ubi filium obsideri intellexit, iam ante ad iter paratus, Adrianopolim manum Romanorum, in quibus ei maxima fiducia, et Persas paucos, quos roganti Orchanes gener miserat, ac praeter hos cohortem ex Catalanis, qui ex triremibus Byzantii remanserant, secum habens accurrit. Palaeologus socerum adversus se infestum venire cognoscens, cum par ad pugnam non esset, et arx acerrime defenderetur, timereque, ne protinus urbs occuparetur, pridie ea relicta, Zernomia-

A. C. 1353 νου ἤκε', καὶ κατέσχε, τοῦ ἄρχοντος παραδόντος. ἐκεῖθεν δὲ εἰς Διδυμότειχον ἀπεχώρει, τότε Περσικὸν καταλιπὼν ἐν τῇ Ἀδριανοῦ καὶ Ῥωμαίους οὐκ ὀλίγους φρουρεῖν τὴν πόλιν στρατιώτας. εἰς τὴν ὑστεραίαν δὲ Καντακουζηνὸς ὁ βασιλεὺς γενόμενος ἐν Ἀδριανοῦ, ἐπεὶ πύθοιτο βασιλέα τὸν γαμ-5 βρὸν ἀνακεχωρηκότα, πέμψας παρῆνει τοὺς πολίτας προσχωρεῖν αὐτῷ καὶ τὴν πόλιν παραδιδόναι. ὑφ' ὁρμῆς γὰρ ἀλόγου καὶ ἀραπληξίας ἀντισχῆσιν οἰθθέντες πρὸς βασιλέα κατὰ σφᾶς, οἱ μὲν πρὸ τῶν πυλῶν ὀπλισμένοι ἀντιπαρετάττοντο, ἔχοντες Β καὶ Πέρσας τοὺς συμμάχους, ἐπὶ τῶν τειχῶν δὲ τὸ γυμνι-10 κόν. καὶ βασιλέως παραινοῦντος προσχωρεῖν, οὐ μόνον οὐκ ἐπέθοντο, ἀλλὰ καὶ ἤρχον μάχης χρώμενοι τόξοις. ὁρῶν δὲ ὁ βασιλεὺς, ὡς ὄπλων χρεῖα πρὸς οὕτως ἀναιοθητοῦντας, σύνθημα ἐδίδου μάχης τοῖς σφετέροις. καὶ αὐτίκα οἱ τε Κατελάνοι διὰ τῆς ἄκρας ἦσαν ἐντὸς τειχῶν, καὶ τὸ ἄλλο στρα-15 V. 672 τευμα τοὺς ἔξω παρατεταγμένους ἐτρέψατο ἐπελθόν· καὶ ἠλίσκετο ἡ πόλις ἑκατέρωθεν. Πέρσαι δὲ οἱ σύμμαχοι ἐκείνοις, συνορῶντες ἤδη ἠττημένους, ὅσους οἰοῖτε ἦσαν τῶν σφίσι συντεταγμένων, συναρπάσαντες, προσεχώρησαν βασιλεῖ. αὐτίκα δὲ καὶ οἱ μετὰ τοῦ βασιλέως ἐπιδραμόντες, εἶλον οὐ 02 πολλούς· ἦσαν γὰρ ὀλίγοι καὶ αὐτοί. διεδίδρασκον δὲ καὶ Ἀδριανουπολιτῶν, ὅσοι μάλιστα κακῶς τὸν βασιλέως ἔλεγον νῖον πολιορκούμενον, δείσαντες, μὴ τῆς ἀγνωμοσύνης δῶσι δίκας. ὁ δῆμος δὲ οὐδ' οὕτω, καίπερ ἠττημένος καὶ κακοπρα-19. προσεχώρου Μ.

num abiens, a praefecto traditam obtinuit. Inde Didymotichum, Persis Adrianopoli, nec paucis Romanorum ad urbem custodiendam relictis, discessit. Die sequenti Cantacuzenus eo veniens, cum audisset, generum se proripuisse, per caduceatorem cives hortatus est, uti ad se transirent urbemque dederent. Nam ex impetu animi inconsiderato et vesania per se imperatorem ingressu prohibituos arbitrati, alii ante portas armati stabant dispertitis ordinibus, admixtis etiam Persis sociis: in muris autem sagittarii dispositi: et imperatore hortante, uti se dederent, tantum abest, ut parerent, ut et pugnam sagittis iaciendis ordirentur. Cernens imperator, adversus adeo stupidos armis opus esse, signum pugnae dat, confestimque Catalani per arcem intra moenia visuntur: quique adhuc foris erat exercitus, aciem, de qua diximus, adortus dissipat et in fugam vertit: ita urbs utriusque capitur. Tum Persae illorum socii, se iam victos adspicientes, quotquot ex acie secum rapere poterant, cum iis ad imperatorem se conferunt. Mox qui cum eo erant cursim insequentes, aliquot de ceteris (pauci enim erant) capiunt. Adrianopolitani quoque, quicumque eius filium maledictis incesse-

γήσας, ὑφῆκε τῆς πρὸς βασιλέα δυσμενείας, ἀλλ' ἔνδον γενό- A. C. 1353
 μενοι τῆς πόλεως ὅσοι μὴ ἐάλωσαν, καὶ τὸν καρτερώτατον
 τῶν πύργων κατασχόντες, μίαν τε τῶν ἀγυιῶν δοκοῖς συμ-
 φράζαντες μεγάλαις, ἤμύνοντο ἐστῶτες ἐπιόντας τοὺς βασι-
 5 λικούς. οἱ δ' ἐνέισαν πῦρ κατὰ τῶν οἰκιῶν. καὶ σὺν πόνῳ
 οὐδενὶ περιεγίνοντο τῶν ἀντιτεταγμένων. τραπόμενοι γὰρ
 αὐτίκα οἱ μὲν ἐν ἀδύτοις κατεκρύπτοντο, οἱ δ' ἰκέτευον ἐν
 ἱεροῖς. ἡ στρατιὰ δὲ διεπύρθει τὰς οἰκίας καὶ διήρπασαν
 τὰ ὄντα. ἀπέθατε μέντοι κατ' ἐκείνην τὴν μάχην οὐδὲ εἷς, D
 10 τραυματῆται δὲ ἐγένοντό τινες. ἔπειτα ὡς ἤδη πάντα εἶχετε,
 τότε πῦρ ἐκέλευεν ὁ βασιλεὺς σβεννύναι καὶ ἀπέχεσθαι
 τῆς ἀρπαγῆς τοὺς στρατιώτας, καὶ τοὺς κυρίους τῶν οἰκιῶν
 τὰ ὑπολελειμμένα ἔχειν, καὶ μηδένα ἀδικεῖν. οἱ μέντοι
 ἀνδραποδισθέντες ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐν ὀλίγαις ἡμέραις
 15 ὑπὸ τῶν οἰκειῶν χρήμασιν ἐλύθησαν. οὐ γὰρ πᾶσα ἡ πόλις
 διηρπάσθη, οὐδὲ παντάναυσιν, ἀλλ' ὅσον ἐν ἐπίπλοις ἦν καὶ
 σκεύεσι τοῖς κατὰ τὴν οἰκίαν· ἃ οἱ στρατιῶται αὐθις ἀπέ-
 δοντο εὐώνως τοῖς κυρίοις, καὶ μάλιστα οἱ Κυτελάνοι, οἱ
 πλείω τε διήρπασαν τῶν ἄλλων καὶ ἄχρηστα αὐτοῖς ἤγουν-
 20 το ξένοις οὗσι καὶ αὐοίκιοις. μετὰ τοῦτο δὲ βασιλεὺς μὲν ὁ P. 843
 Καντακουζηνὸς ἐν Ἀδριανουῦ τὰς προσχωρησάσας πρὸς
 βασιλέα τὸν νέον πόλεις ἐκάκου, πέμπων στρατιὰν, ὅσαι μὴ
 ὑπ' ἐκείνου παρεδόθησαν. ἐκείναις γὰρ οὐκ ᾔετο δεῖν ἐπι-
 4. μεγάλοις M. 9. οὐδεὶς M. mg. 20. ἃ add. M. ante
 βασιλεὺς.

rant, diffugiunt, metuentes, ne scelus suum piarent. Porro popu-
 lus, quanquam victus et miser, ne sic tamen a sua erga imperatorem
 malignitate temperat, sed intra urbem, quotquot non erant capti,
 firmissima turri occupata unaque platearum magnis trabibus obsepta,
 imperatorios ingruentes arcebat. Qui, malleolis in tecta coniectis,
 citra laborem adversarios vincebant. Illico namque in fugam
 conversi, alii se in latebras condebant, alii ad templa supplices
 confugiebant. Milites vero domos diripiebant ac diruebant. Ea
 pugna vulnerati sunt aliquot, nemo cecidit. Cum iam omnia
 tenerentur, imperator ignem restingui, milites a vi et direptionibus
 abstinere, et dominos aedium reliqua sibi retinere iussit. Capti
 a barbaris diebus paucis propinquorum pecunia redempti sunt: nec
 enim tota urbs, nec ubique direpta fuit, sed res familiaris duntaxat,
 quam milites patribus familias tolerabili pretio reddiderunt,
 et Catalani praesertim, qui et prae aliis multa rapuerant et sidi,
 ut peregrinis et absque lare, inutilia existimabant. His actis, impe-
 rator Cantacuzenus Adrianopoli manens urbes, quae ad Palaeologum
 imperatorem desciverant, quasque ei non addixerat, (illis enim
 parcendum, neque ad se revocandas putabat,) missis copulis,

A. C. 1353 στρατεύειν, οὐδ' ἀνακαλεῖσθαι παραδεδομέναις ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὸν γαμβρόν. μάλιστα δ' ἐκάκωσε τὴν Τζερομιάνου καὶ ἔξεπέισε λεηλασίαις, ἄχρῃς οὗ σφᾶς παρέδοσαν, καὶ τὴν πόλιν ἐκτριβέντες. ἐκεῖνοι γὰρ ὑπ' ἀβουλίας καὶ ὀρμῆς ἐμπλήκτου καὶ παραβόλου, μηδεμιᾶς ἀνάγκης οὔσης, οὐκ ἀπέ-5
 B αὐτούς, μηδενὸς καταμελεῖν. ἐφ' οἷς δογῆ φερόμενος, ἡμύνατο ἀξίως τῆς παραφροσύνης. Διδυμοτείχῳ δὲ οὗτ' αὐτὸς ἐπεστράτευσεν, οὗθ' ἑτέρῳ τρόπῳ δὴ τινι ἐκάκον τῷ βασιλέα 10
 τὸν νέον μάλιστα φιλεῖν. καὶ τοῦ πολέμου γὰρ οὕτω λαμπρῶς κεινημένου, τοὺς μὲν ἐνάγοντας ἐν αἰτίαις ἤγε μάλιστα καὶ τὰ πραττόμενα ἐκάκιζε, τῆς δὲ πρὸς βασιλέα τὸν γαμβρόν εὐνοίας οὐδὲν ὑφῆκεν ἄχρι τότε. βασιλεὺς τε ὁ νέος ὁμοίως οὐκ ἡμέλει, ἀλλὰ τὰς τε προσεχούσας πόλεις βασι- 15
 C 20 λεί τῷ κηδεστῇ ἐκάκου, καὶ πρὸς Κράλην πέμψας, ἤτειτο συμμαχίαν κατὰ τὰς συνθήκας. Κράλης δὲ ὑπέσχετο προ-
 25 θύμως, ἦν ὁμηρον αὐτῷ παράσχη τὸν ἀδελφὸν ὑπὲρ τῆς στρατιᾶς. βασιλεὺς δὲ ἐκέλευεν αὐτίκα δεσπότην Μιχαὴλ τὸν ἀδελφὸν πρὸς Κράλην ἤκειν ὁμηρεύοντα. γενομένου δὲ 20
 ἐκεῖ τοῦ βασιλέως ἀδελφοῦ, ἡ στρατιὰ ἔξεπέμφθη παρασκευασθεῖσα ἑπτακισχίλιοι ἵππεῖς, ὧν ἐστρατήγει Κασσιτζὸς ὁ Μποριλοβίκης προσαγορευόμενος, ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων μάλιστα ὧν τῶν παρὰ Τριβαλοῖς. Ἀλέξανδρός τε ὁ τῶν Μυ-

22. οἱ add. M. ante ἑπτακισχίλιοι.

incursavit. Inprimis autem Zernomianenses populationibus infestavit, donec attriti se urbemque eius potestati traderent. Nam illi nulla impulsu necessitate, temeritate quadam, confidentia et insania non modo desciverant, sed litteris quoque nec se illi obtemperaturos, nec pro imperatore agnituros ostenderant. Si quid contra eos posset, ne omitteret. Quare ira percitus pro dementia in eos vindicavit. Didymotichum neque exercitum admovit, neque ullo maleficio nocuit, quod iuniorum imperatorem valde diligeret. Nam et bello tam manifesto consiliariis praecipue culpam tribuebat, et quod agebatur, non probabat. De propensione vero erga generum eo usque nihil diminuebat. Imperator iunior sibi quoque non dederat, sed urbes Cantacuzeni premebat et a Crale ex pacto auxilium petebat, qui nihil cunctatus promittebat, si obsidem sibi fratrem daret. Imperator sine mora Manuelem despotam ad Cralem pro obside proficisci iussit. Eo recepto, agmen instructum mittitur, equitum septem millia, quos Cosmitzus Borilobices, unus de nobilissimis Triballorum, ducbat. Alexander item, Moesorum rex, rogatus subsidium misit: semper enim ei suspectus erat Cantacuzenus,

σῶν βασιλεὺς παρέσχετο συμμαχίαν πεπρωσβενκότη πρὸς αὐτὸν. ἦν γὰρ αἰεὶ πρὸς βασιλέα τὸν Καντακουζηνὸν ἐν ὑποψίαις, ὅτι μὴ κωλύοι Πέρσας κατατρέχειν τὴν ἐκείνου γῆν. βασιλεὺς τε ὁ Καντακουζηνός, ὅτι Μυσσοὺς καὶ Τριβαλοὺς
 5 ὁ νέος αὐτῷ ἐπάγει βασιλεὺς, οὐκ ἀγνοῶν, μετεπέμπετο στρατιάν ἐκ τῆς Ἀσίας Περσικὴν παρὰ Ὀρχάνη τοῦ γαμβροῦ. Ὁ οὔτω μὲν ἐκάτεροι μεγάλην παρασκευὴν ὤρμητο ἀλλήλοις πο-
 10 λεμῆν. ἔτι δὲ τῆς συμμαχίδος στρατιᾶς βασιλεὶ τῷ νέῳ διαμελλούσης, ἐδόκει δεῖν πρὸς Αἶνον γενόμενον καὶ πρὸς τοὺς ἐκ Βενετίας συνθήκας θέμενόν τινας, εἰς Διδυμότειχον αὐθις ἐπανήκειν. μεταξὺ δὲ τὴν πρὸς Αἶνον διόντι ἢ ἐκ Τριβαλῶν συνεινύχασε στρατιά· ἦν ἐπεμπεν εἰς Διδυμό-
 15 τειχον, τῶν περὶ αὐτὸν τοὺς ἐπιφανεστέρους μάλιστα συνεκπέμψας, καὶ τῆς στρατιᾶς τὸ πλεῖον ὡς αὐτοῖς συνδιατρί-
 20 βειεν, ἄχρως ἐπανήξει ἐκ τῆς Αἶνον.

λδ'. Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ Κάλλιστος ὁ πα-
 25 τριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τὴν βασιλέων διαφορὰν ἐν δεινῷ τιθέμενος καὶ κοινὴν νομίζων Ῥωμαίων συμφορὰν, Ἐ ἀρχιερέων τε καὶ μοναχῶν τοὺς λογάδας ἔχων, εἰς Ἀδρια-
 30 νοῦ πρὸς βασιλέα ἤκε καὶ ἐδεῖτο καταλύειν τὸν πρὸς γαμβροῦ τὸν βασιλέα πόλεμον, ὡς πολλῶν Ῥωμαίοις αἴτιον ἐσό-
 35 μενον κακῶν. βασιλεὺς δὲ ὁμοίαν ἔχειν ἐξαρχῆς ἄχρι νῦν περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης γνώμην φάμενος, καὶ τὴν μὲν αἰτίαν ἡγεῖσθαι συμπάντων ἀγαθῶν, τὸν πόλεμον δ' ἅπαν τοῦ-
 40 ναντίον, ἐξέπεμπεν εἰς Διδυμότειχον πρὸς βασιλέα τὸν νέον,

quasi Persas eius regnum incursare non prohiberet. Cantacuzenum contra se Moesos et Triballos adduci non fessellit: proinde et ipse ex Asia ab Orchane genero Persicum auxilium poposcit. Sic utriusque apparatu ingenti in se belligerare constituerunt. Morantibus sociis, imperator iunior Aenum excurrendum, et pactis quibusdam initis cum Venetis, Didymotichum revertendum duxit. In via Triballoorum ei copiae occurrunt, quas cum nobilioribus de comitatu suo et maiore parte militum, qui cum iis versarentur, donec Aeno rediret, Didymotichum misit.

34. Sub idem tempus Callistus, Patriarcha Constantinopolitanus, imperatorum discordia offensus et id communem Romanorum calamitatem interpretatus, cum episcopis et delectis monachis Adrianopolim imperatorem rogatum se confert, uti bello adversus generum tanquam multorum malorum seminario desisteret. Qui eandem ab initio usque ad illum diem fuisse mentem suam et de pace et bello respondens, et illam quidem se putare bonorum omnium, hoc vero miseriarum omnium radicem esse, Didymotichum eos ad

A. C. 1353 ὥς, ἣν ἐκεῖνος πείθεται, οὐδεμιᾶς ἐξ αὐτοῦ κωλύμης ἐσομένης τῇ εἰρήνῃ. καὶ γενόμενος ὁ πατριάρχης ἐν Διδυμοτείχῳ, εὔρε βασιλέα τὸν νέον ἀπληρότα εἰς τὴν Αἴνον, ἅμα δὲ παρῆσαν καὶ ἡ Τριβαλιῶν στρατιὰ καὶ τῶν Μυσῶν· οὗς οἱ παρὰ βασιλέως πεμφθέντες ἄγοντες Ῥωμαῖοι ἐστρατοπέδευσαν παρὰ τὸν Ἐβρον, οὐ πόρρω πάντῃ Διδυμοτείχῳ, οὐχ ἅμα, ἀλλ' ἰδίᾳ καὶ χωρὶς· ἦν δὲ τὸ Μυσῶν στρατόπεδον μάλιστα ἐγγὺς Διδυμοτείχῳ. γνώμην δὲ εἶχον ὡς εἰς τὴν ὑστεραίαν σύμπαντες τῷ Ἐμπτυθίῳ ἐπιστρατεύουσιν φρουρίῳ καὶ κακώσονται ὡς μάλιστα φρουρᾷ ὑπὸ Καντακουζηνῶ τοῦ βασιλέως κατεχόμενον. συμβέβηκε δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας καὶ ἡ κατὰ συμμαχίαν στρατιὰ Περσῶν βασιλεῖ παρεσκεύαστο τῷ Καντακουζηνῶ, τὸν Ἑλλήσποντον διαβάδουσαν, παρὰ τὸν Ἐβρον ἐστρατοπεδεῦσθαι, καὶ αὐτὴν ἀγνοῦσαν τε ὁμοίως, ὅτι πολεμίων ἐγγὺς στρατοπεδεύοιτο, καὶ ἀγνοουμένην. ἦσαν δὲ ἱππεῖς μυριάων οὐκ ἐλάσσους, ὧν ἐστρατήγει Σουλμᾶν ὁ τῶν Ὀρχάνη πρεσβύτερος υἱός. γνώμην δὲ εἶχον καὶ αὐτοὶ ὡς ἐς τὴν ὑστεραίαν εἰς Ἀδριανοῦ πρὸς βασιλέα ἀφίξιμοι. ἅμα δὲ εἶπε οἱ τε Πέρσαι ἀπάραντες τοῦ στρατοπέδου, ἐβάδιζον ὡς ἐπὶ βασιλέα, καὶ οἱ Τριβαλοὶ καὶ Μυσοὶ μετὰ Ῥωμαίων τῶν ἀγόντων τὰ ὅπλα ἔχοντες ἐπὶ τὸ φρούριον ἐχώρουν, ἀθρόον τε καὶ ἀλλήλους τὰ στρατόπεδα ἐώρων. Μυσοὶ μὲν οὖν ἐτρέποντο ἀντίκα πρὸς φυγὴν, οὐδὲ εἰς χεῖρας ὑπομείναντες ἐλθεῖν

5. βασιλέων M. mg. 22. καὶ om. P.

generum remisit, cui si persuasissent, a se quidem nullum paci impedimentum oriturum. Patriarcha eo veniens, generum Aenum profectum invenit, aderantque ex Triballis et Moesis auxilia, quae Romani ab imperatore iuniore missi ducentes, iuxta Hebrum non ita procul Didymoticho, distinctis castris, (ut Moesorum tamen essent urbi propinquissima) tendebant. Statuerant autem postridie simul omnes Emphythium castellum, quod Cantacuzenus praesidio firmaverat, invadere et dare damnum maximum. Eodem die contigit, Persicum quoque auxilium Cantacuzeno destinatum, transmissis Helle-sponto, ad Hebrum castrametari ac nescire, hostem prope tendere, vicissimque ab eo nesciri. Erant equitum non minus dena millia, duce Sulimano, Orchanis filio seniore, qui et ipsi sequenti lumine Adrianopolim ad imperatorem pergere cogitabant. Diluculo et illi castris digressi, ad imperatorem ire contendebant: et Triballi ac Moesi cum Romanis, a quibus ducebantur, armati versus castellum incedebant, cum repente mutuo se ambo exercitus conspiciunt. Extemplo Moesi congressum cum hostibus extimescentes, Didymotichum trepidi petunt, magnas fugae habentes gratias, cuius bene-

τοῖς πολεμίοις, καὶ διεσώζοντο εἰς Διδυμότειχον, τῇ φϛ- A. C. 1353
 γῆ πολλὴν ὁμολογοῦντες χάριν, ἣν διέσωσε. Τριβαλοὶ δὲ V. 674
 ὑπέμειναν ἐπιόντας τοὺς βαρβάρους μετὰ Ῥωμαίων τῶν P. 845
 συνόντων ὀλίγα δὲ ἀντισχόντες πρὸς πλείους καὶ βελτί-
 5 ούς, ἠτιῶντο κατακράτος, ἀπειρία δὲ τῶν ἰτόπων, ἅμα
 δὲ καὶ ὑπὸ τῶν πολεμίων θορυβηθέντες, οὐ τὴν πρὸς Διδυ-
 μότειχον ἐτρόποντο, (ἣ γὰρ ἂν οὐκ ὀλίγοι διεσώζοντο,) .
 διασκεδασθέντες δὲ ἐπὶ τὴν παρακειμένην τῷ Ἑβρω πε-
 διάδα, πλὴν ὀλίγων ἅπαντες ἀπόλοντο. ἐπὶ πεδία γὰρ τρα-
 0 πόμενοι βαθέα καὶ γυμνά καὶ οὐδεμίαν ἔχοντα καταφυγὴν
 καὶ ἵπποις φανλοτάτοις χρώμενοι, οἱ μὲν ἔθνησκον, οἱ δ'
 ἠλίσκοντο, ὑπὸ τῶν βαρβάρων κατάλαμβανόμενοι. ἐκ δια-
 μέτρου γὰρ οἱ τῶν βαρβάρων ἵπποι τοῖς ἐκείνων θέειν τέ
 εἰσι ταχύτατοι καὶ πρὸς πόνους ἐξησκημένοι. Κασσιτζὸς δὲ B
 5 ὁ στρατηγὸς μετὰ τινων εὐαριθμητῶν ἠδονήθη διαδοῦναι,
 τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν μὲν πέσοντων, τῶν δ' ἐάλωκότεων.
 Ῥωμαίων δὲ οἱ μὲν ἐπιφανέστεροι πολλὴν ἀνδραγαθίαν
 καὶ ἀρετὴν κατὰ τὴν μάχην ἐπιδεδειγμένοι, πάντες ἐάλωσαν,
 τῶν βαρβάρων περισχόντων, στρατιωτῶν δὲ ἔπεσον μὲν τινες
 καὶ ἐάλωσαν ὀλίγοι, οἱ πλείους δὲ διεσώθησαν εἰς Διδυμό-
 10 τειχον. ἣ μὲν οὖν βασιλέως τοῦ νέου συμμαχία οὕτω διε-
 φθάρη· ὃ καὶ μάλιστα ἐλύπησε καὶ διέφθειρε τὰ πράγματα
 αὐτοῦ. οἱ βάρβαροι δὲ μετὰ τὴν νίκην τὰς τε σκηναὶς τῶν
 πολεμίων καὶ τοὺς ἀλχημαλώτους ἔχοντες καὶ ὄπλων καὶ ἱπ- C

17. Ῥωμαῖοι M. mg.

ficio evasissent. Triballi cum Romanis Persarum impetum exceperunt, sed paululum pluribus ac fortioribus resistentes, eorum virtuti cesserunt, inscitiaeque locorum et simul hostium terrore concussi, non ea, qua Didymotichum via ducit, fugerunt: certe enim non pauci evadere potuissent: sed per adiacentem Hebro planitiem palabundi, praeter paucos omnes perierunt. Per campum quippe latum, arboribus ac silvis nudum, ubi nullum perfugium, in equis strigosissimis fugientes, hi quidem occidebantur, illi comprehensi captivi trahebantur. Persarum siquidem equi e diametro contrarii et ad cursum celerrimi et ad laborem exercitatissimi sunt. Cosmitus dux cum paucis effugit: ceteri omnes partim concisi sunt, partim vivi in potestatem venerunt. In certamine porro illo Romanorum nobilium eximia virtus enituit, qui omnes a barbaris circumdati captique sunt: gregariorum aliquot interfecti, nonnulli capti: pars maior Didymotichum incolumis pervenit. Tam infelicem exitum iunioris imperatoris auxilia habuerunt: quod illi summae aegritudini fuit et res eius funditus conquassavit. Barbari secundum victoriam cum direptis hostium tentoriis, captivis et armorum equo-

- A. C. 1353 πων πλήθος, ἤκον εἰς Ἀδριανοῦ πρὸς βασιλέα· καὶ τινὰς ἐκεῖ συνδιατρίψαντες ἡμέρας, ἔπειτα ἐνέβαλον εἰς τὴν Μυσίαν κατὰ σφᾶς αὐτοὶ καὶ ἐκάκωσαν οὐ μέτριά τινα, ἔχοντες δὲ τὴν λείαν ἐπανήσαν εἰς τὴν οἰκείαν. ἐπανιοῦσι δὲ διὰ τῆς Θράκης, ἐπεὶ καὶ βασιλεὺς ὁ νέος ἐκ τῆς Αἴνου ἐπανῆκε μετὰ τῶν συμμάχων τὴν φθορὰν, πρέσβεις ἔπεμπε πρὸς Σουλμᾶν τὸν σατράπην καὶ καταλλάττειν ἐπεχείρει ἐαυτῷ, δῶρά τε παρέχων καὶ λόγοις ὑποποιούμενος προσήνεσιν, ἔπεμπε δὲ αὐτῷ καὶ γράμματα, ἐν οἷς δεῖσαν καὶ Καντακουζηνῷ τοῦ βασιλέως ἐπιμνησθῆναι, οὐ βασιλέα D προσηγόρευεν, ἀλλὰ Καντακουζηνὸν ἀπλῶς χωρὶς τινος προσθήκης. ὁ μὲντοι βάρβαρος τὴν μὲν πρεσβείαν ἐδόκει δέχεσθαι ἡδέως καὶ δῶρά τε ἀντέπεμπε καὶ εὐνοήσειν ἐπηγγέλλετο ἐξῆς, τὰ δὲ γράμματα πρὸς Καντακουζηνὸν τὸν βασιλέα ἔπεμπε, ὡπερὶ πολλὴν ἀγνωμοσύνην τοῦ νέου βασιλέως κατεγνώκως. οἱ μὲν οὖν βάρβαροι αὐθις εἰς Ἀσίαν ἦσαν. πατριάρχης δὲ ὁ Κάλλιστος πολλὰ περὶ εἰρήνην βασιλεῖ τῷ νέῳ διαλεχθεὶς, ἐπεὶ μηδὲν ἀνύειν τῶν δεόντων εἶχε, τῶν περὶ βασιλέα οὐκ ἐόντων, ἀλλ' ἐξορμώντων μᾶλλον βασιλέα πρὸς τὸν πόλεμον καὶ μηδὲν ἀγεννὲς ὑπομένειν παραινούντων διὰ τὴν κακοπραγίαν, ἀλλ' ἔχεσθαι τῶν προτέρων λογισμῶν, ὡς κρείττω πάντως ἐσόμενον τῶν πολεμίων P. 846 καὶ τὴν ἀρχὴν ἀνασσωσόμενον, ἀνέστρεφεν εἰς τὴν Ἀδριανοῦ πρὸς βασιλέα καὶ τῶν ἀνδρῶν ἀπήγγελλε τὴν μοχθηρίαν,

4. οἰκείαν P.

5. καὶ om. P.

9. δὲ post ἔπεμπε om. M.

15. ὡς περὶ M.

rumque multitudine Adrianopolim ad imperatorem veniunt: ubi positus aliquot diebus, in Moesiam sponte irrupunt, nec mediocri vastatione agris illata, in Asiam cum praeda revertuntur. Cum per Thraciam redirent, iunior imperator post sociorum miserabilem casum Aeno reversus, legatos ad Sulimanum satrapam mittens, eum donis et litteris blande scriptis sibi conciliare atque ad suam auctoritatem traducere studuit. In quibus litteris cum et Cantacuzeni meminisse oporteret, non imperatorem, sed absque ullo adiuncto nude Cantacuzenum appellabat. Barbarus, legatis benigne auditis, munera remisit ac de cetero illi fauturum recepit. Deinde easdem litteras, iniquitatem magnam Palaeologi admiratus, ad Cantacuzenum portandas curavit. Iam barbari rursus in Asia erant et Callistus Patriarcha cum iuniore imperatore multa de pace locutus, postquam nihil aequum impetravit, optimatibus eius impredientibus et ad bellum potius eum acutibus hortantibusque, ne quid ob acceptam calamitatem humile et abiectum admitteret, sed prioribus cogitatis insisteret, futurus omnino hostibus superior et imperium recupera-

ὅτι τῆς ἰδίας ὠφελείας ἕνεκα, ὡς ἦγοντο, προϋδίδουσαν τὰ A. C. 1353
κοινῇ λυσιτελοῦντα καὶ τὸν πόλεμον παρῶζονον. βασιλεὺς
δὲ ὁ Καντακουζηνὸς ἠνιάτο μὲν, αὐξανόμενον ὄρων τὸν πό-
λεμον, καὶ τοὺς κωλύοντας τὴν εἰρήνην ἐν αἰτίαις ἐποιεῖτο,
ὡς πολλῶν αὐθις δυστυχημάτων πείραν ἐπάγοντας Ῥωμαίοις·
μήπω δὲ πρὸς τὴν εἰρήνην ἀπηγορευκῶς, τὸν τε ἀνεψιὸν αὐ-
θις Μανουὴλ τὸν Καντακουζηνὸν καὶ Μητροφάνην τὸν ἐπί-
σκοπον Μελενίκου πρὸς βασιλέα τὸν νέον πρέσβεις ἔπεμπε,
καὶ τὸν πόλεμον παρήγει καταλύειν τοῦ νεωτερίζειν ἀποστάντα.
τῶν συνόντων δὲ φανερῶς ἐναντιωθέντων καὶ ἀπειπαμένων
τὴν εἰρήνην, ἐπεὶ οἱ πρέσβεις ἐπανῆκον ἄπρακτοι, καὶ βασι- B
λεὺς ὁ Καντακουζηνὸς οὐκέτι ἐμέλλεν, ἀλλὰ τὰς ἀποστάσας
ἐκάκον πόλεις, μάλιστα δὲ Μόρῳα καὶ τὰς ἄλλας τὰς κατὰ V. 675
τὴν Ῥοδόπην Ῥωμαίοις ὑπηκόους. αἱ πλείους γὰρ τῷ νέῳ
προσεχώρουν βασιλεῖ. ἔπειτα καὶ πρὸς τὴν Χαλκιδικὴν πέμ-
ψας στρατιάν, ἐκέλευε κατατρέχειν, αὐτοὺς μὲν οὐ βουλό-
μενος κακοῦν, (οὐ γὰρ ἤξιον τοὺς ὑπ' αὐτοῦ πρὸς βασιλέα
τὸν νέον παραδεδομένους ἔκοντι κατατρίβειν, ὡς ἠγνωμονη-
κότας,) ἀλλ' οἱ ἐν Μόρῳα τοῦτο μὲν διὰ τὸν πόλεμον ὁμο-
ρον αὐτοῖς ὄντα, τοῦτο δ' ὅτι καὶ ἡ Χαλκιδέων βοσκήμασι
διαχειμάζειν μᾶλλον ἐπιτηδειότερα διὰ τε τὴν ἀλέαν καὶ τὸ C
τροφὴν παρέχειν ἄφθονον, βοσκήματα ἐκεῖ πολλὰ καταγα-
γόντες, ἠνάγκασαν βασιλέα πέμπειν ἐπ' ἐκείνους στρατιάν·

1. καὶ add. M. ante ὡς. 15. Καλχηδικὴν P. et infra Καλχηδέων.

turus, ad Cantacuzenum Adrianopolim reveniens, hominum illorum
perversitatem accusavit, qui sui quaestus causa, quem sperabant,
communia emolumenta proderent belloque faces subiicerent. Ille
bellum cernens augescere, moestitiam capiebat et pacis adversarios,
ut Romanis de integro plurimarum miseriarum auctores, sceleris
condemnat. Verumtamen spe pacis nondum deposita, denuo Ma-
nuelem Cantacuzenum patruelem et Metrophanem, Melenici episco-
pum, ad iuniorum legat, admonens, uti rebus novis supersedens a
bello facessat. Consiliariis autem aperte refragantibus pacemque
repudiantibus, ut legati inanes reverterunt, Cantacuzenus non am-
plius cunctatus, desertrices civitates, Morrham praesertim et alias
Rhodopeias Romanis subiectas (plures enim se iuniori dederant)
molestiis atque damnis afficere aggressus est. Postea missis cohori-
tibus, Chalcidicen infestam habere iussit, non ipsos quidem incolae
laedere cupiens, (haud enim iustum putabat, quos ipse iuniori vo-
lens tradidisset, iis, quasi offendissent, incommodare,) sed quia Mor-
rhenses, qui partim propter vicinitatem belli, partim quod regio
illa hiberno tempore propter apricationem et pabuli ubertatem sup-
peditandam pecori aptior esset, magnam vim eo egerant, ita facere

A. C. 1353 οἱ καὶ καταδραμόντες πρὸς τοῖς ξένοις ἐκάκωσαν καὶ τοὺς ἐγχωρίους οὐκ ὀλίγα. διακρίνειν γὰρ οὐδὲ βουλομένοις μάλιστα ἐξῆν. Διδυμοτείχον δὲ κακοῦν οὐκ εἶα διὰ βασιλέα τὸν γαμβρόν. οἱ μὲν οὖν κατὰ Μόρζαν πλείστα κακωθέντες καὶ πιεσθέντες ὑπὸ τοῦ πολέμου αὐθις προσεχώρουν βασιλεῖ τῷ Καντακουζηνῷ, βασιλεὺς δὲ ὁ νέος, ὄρων ὑποφύευσαν αὐτῷ τὴν δύναμιν καὶ τὰ πράγματα χωρήσαντα ὀπίσω, πέμψας πρὸς βασιλέα τὸν κηδεστὴν διελέγετο περὶ εἰρήνης καὶ ἔδειτο τὸν πόλεμον καταθέσθαι ἔχοντας, ἃ ἔχουσιν, ἐκά-

D τερον. ὁ δὲ τὴν μὲν εἰρήνην περιπλείστον μάλιστα ἔλεγε ποιεῖσθαι, καὶ μηδὲν εἶναι μῆτε φίλον μᾶλλον, μῆτε σπουδαιότερον, καὶ ταῦτα οὐχ ἀπλῶς πρὸς ὁμοφύλους ἐσομένης, ἀλλὰ πρὸς τοὺς φιλάτους· δέον μέντοι καὶ διὰ τὴν ἐμπειρίαν τὴν ἐν τοῖς πράγμασι καὶ τὸ πατέρα εἶναι πρόνοιαν αὐτὸν ποιήσασθαι, μὴ τοῖς ἴσοις πάλιν τὸν υἱὸν περιπεσεῖν, ἀλλὰ τῆς στάσεως περιελεῖν τὰς αἰτίας καὶ τῶν νεωτερισμῶν. οὐδὲ γὰρ εἴ τις ὄρων τὸν παῖδα περὶ μέθας καὶ κύβους καὶ τοιαύτην ἐξώλειαν ἡσχολημένον, χρημάτων κύριον ποιῶν καὶ φαύλοις ἀνθρώποις καὶ μεθύουσι συνεῖναι ἐπιτρέπων, ἢ περὶ θήρας ἐποτημένον ἀκρατῶς καὶ πάντα χρήματα ἐνὸς τούτου προῖέμενον, εἰ κύνας παρείχετο θηρευτικὰς καὶ ἵπ-

P. 847 πους, ῥοῦν ἂν ἔχοντα ἐδόκει πράττειν. διὰ ταῦτα δὴ τῶν μὲν πόλεων, ἃς πρότερον αὐτὸς παρέσχετο, παραχωρεῖν καὶ αὐτοῦ Διδυμοτείχου· τῶν μέντοι συνόντων αὐτῷ Ῥωμαίων

11. καὶ om. P.

cogerent. Incursantes igitur ea loca milites, praeter Morrhacos indigenas quoque, (quoniam, etsi maxime vellent, eos internoscere ac discernere non poterant,) avariter depraedati sunt. Didymoticho propter generum noceri vetuit. Morrhaci itaque armis vehementer agitati vexatique, ad fidem et auctoritatem Cantacuzeni redierunt. Gener animadvertens, copias suas paulatim diffluere et res retro sublabi, pacem ab socero per legatos petit, cum eo, ut utrique sua maneant. Respondet ille, pacem se aestimare longe plurimi, neque aliud quidquam acceptius, neque optabilius sibi esse et praesertim pacem cum carissimis. Debere enim experientia doctum et quia pater sit, providere, ne filius pristinis involvatur malis, causasque factionum ac novitatis tollere. Neque enim si quis filium in poculis et alea et huiusmodi pessimis rebus tempus contentem et cum ebriosis ac vitiosis consuescentem aut venationibus deditissimum et argentum omne huius unius rei gratia prodigentem cerneret, ut canes ad venandum et equos compararet, adhuc eum heredem bonorum suorum scriberet, secundum rationem agere videretur. Quocirca se illi urbibus ante collatis atque etiam Didymoticho cedere:

τοὺς ἐπιφανεστέρους, οὓς μὴ αὐτὸς ἐκοντὶ παρέσχετο συνεί- A. C. 1353
 ναι, ἄντ' ἐν Διδυμοτείχῳ ἢ ἄλλοθί που τὰς οἰκίας ἔχουσι,
 τούτους δὲ μὴ συνείναι ἐφίεσθαι, ἀλλ' αὐτῷ δουλεύειν, ὥσπερ
 καὶ πρότερον, ἵνα μὴ αὐτῷ πολέμων αὐτίς καὶ νεωτερι-
 σμῶν αἴτιοι ὀφθῶσι. δεόν μέντοι μηδ' ἐκείνους μηδὲν ὑ-
 ποπιτεύειν πείσεσθαι δεινὸν διὰ τὴν ἀπυστασίαν. οὐ γὰρ
 ὥστε ἀμύνασθαι αὐτοὺς βούλεσθαι ὑπάγειν ἑαυτῷ, ἀλλὰ μὴ
 πρὸς τὰ βελτίω ἐναντιουμένους ἔχειν. ἐπηγγέλλετό τε παν-
 τάσασιν ἀμνηστῆσειν τῶν προὔπηργμένων. ὁ μὲν οὖν νέος B
 βασιλεὺς ἔτοιμος πάντα ἦν ποιεῖν, ὅσα παραινοίῃ βασιλεὺς
 ὁ κηδεστῆς καὶ χωρεῖν πρὸς τὴν εἰρήνην· οἱ στασιασταὶ δὲ
 οὐκ εἶων, ἀλλ' ἐκώλυνον πάσῃ δυνάμει καὶ μᾶλλον ἔχεσθαι
 παρήγουν τοῦ πολέμου, εἰδότες, ὡς, ἂν ὑπὸ βασιλέα γένωνται
 τὸν Καντακουζηνόν, οὐκέτι χώραν ἔξουσι στασιάζειν καὶ
 νεώτερα κινεῖν, ἔξ ὧν τὸ κοινὸν μὲν διαφθαρήσεται Ῥωμαίων,
 αὐτοὶ δὲ ὠφεληθήσονται ὀλίγα. ἐπεὶ δὲ οὐ προὔχώρουν αἱ
 συμβάσεις περὶ τῆς εἰρήνης, σφοδρότερον βασιλεὺς ὁ Καν-
 τακουζηνὸς ἐπηνέχθη τοῖς περὶ τὸν νέον βασιλέα, ὥστε μηδὲ
 δυνηθῆναι ἀπισχεῖν. Διδυμότειχον γὰρ καταλιπὼν καὶ τὰς
 ἄλλας πόλεις, ἃς εἶχεν, ἐκ τῆς Αἴνου πρὸς Τένεδον ἐπεραι-
 ὴθη. συνείπετο δὲ αὐτῷ καὶ βασιλὶς Ἑλένη ἢ γυνὴ, Μα- C
 νουήλ τὸν νεώτερον τῶν παίδων ἔχουσα, μεῖζον εὐτύχημα,
 ἂν τις εἴποι δικαίως, ἢ καθ' ὅσον ἐδόκει κακοπραγεῖν ἐν τῷ
 7. ἀμύνεσθαι P.

Romanos autem proceres, qui ei adsint, quos ipse suo nocte nutu ei
 non adiunxerit, sive Didymotichi, sive alibi domicilia habeant, velle
 ab illo distractos, sibi, ut antea, subesse, ut ne illum iterum ad
 bellum ac res novas impellant. Nec formidandum ipsis, ne hanc
 defectionem graviore mulcta expient. Haud enim ideo sibi subiec-
 tos cupere, ut eos plectat, sed ne optimorum suorum consiliorum
 dissuasores et oppugnatores patiantur: promittebatque praeterita ob-
 livione obruturum. Iunior ad parendum soceri monitis pacemque
 componendam paratissimus cum esset, seditiosi illi unguis omnibus
 negotium distinebant et ad bellum capessendum magis incitabant,
 quod sub Cantacuzeno res novas audendi et seditiones conslandi
 cum pernicie Romanae rei publicae et exiguo ipsorum fructu non
 amplius facultatem habituros sese intelligerent. Pace non proce-
 dente, Cantacuzenus ei importunius incubuit, ut se tueri non pos-
 set. Quamobrem Didymoticho ceterisque uribus suis relictis, Aeno
 Tenedum traiecit. Sequebatur uxor Helena cum Manuele, iunior
 filio, maior felicitas, ut quispiam merito dixerit, quam videbatur
 bello tolerata miseria. Neque enim per id tempus modo, sed alias
 quoque semper in omnibus utilem se illi atque commodam praebuit,
 et convenienter primo seminarum plasmati adiutorium ei per cuncta

- A. C. 1353 πολέμῳ. πάντα γὰρ ἐαυτὴν παρέσχετο τῷ ἀνδρὶ λυσιτελοῦ-
 V. 676 σαν, οὐ παρὰ τὸν τοῦ πολέμου μόνον χρόνον, ἀλλὰ καὶ πάντα
 τὸν ἐπίλοιπον, καὶ κατὰ τὴν πρώτην πλάσιν βοηθὸς ἐν πᾶσι
 τῷ ἀνδρὶ ἐγένετο, τὴν τε φυχὴν συνδιαφέρονσα ἀλύπως καὶ
 πάντα ὑπομένειν ὑπὲρ ἐκείνου οὓσα παρεσκευασμένη διὰ φι-
 λανδρίαν. ἐφιλονείκησε γὰρ οὐ τὰς οὕσας μόνον, ἀλλὰ καὶ
 τὰς ἐπὶ τισι πλεονεκτήμασι πάλαι ὑμνονύμενας ὑφ' ἐν ἀπά-
 σασ παρελάσαι, φρόνημα μὲν γενναῖον ἐν πᾶσι καὶ παρῴστημα
 ψυχῆς εὐγενοῦς ἐπιδεικνυμένη, συνέσει δὲ καὶ ἀγχινοῖα οὐ
 D τῶν γυναικῶν τὰς πρώτας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδρῶν τοὺς διὰ
 ταῦτα θαυμαζομένους παριοῦσα. ἀτυφίας μέντοι καὶ με-
 τριοτήτος καὶ γυναιξίν αἰδοῦς προπούσης καὶ τῆς εἰς πάντα
 τὰ καλὰ ἐπιβολῆς καὶ εὐφροσύνης καὶ τῆς ἐπιφαινομένης καὶ
 διὰ τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων κοσμιότητος, οὐδεὶς οὕτω
 φθονερός, οὐδ' ἀπείρατος καλῶν, ὅστις ἢ παντάπασιν ἂν
 ἔλοιτο συγκρῦπτειν, ἢ μεθ' ἀπάσης μὴ μεμνησθαι τῆς ὑπερ-
 βολῆς. μέγιστον δὲ ἀπάντων, ὅτι λαμπρότητα τοιαύτην βίου
 ἐπανηρομένη καὶ ὡσπερ νόμους θεῖση ἐαυτῇ οὔτε χρόνος,
 P. 848 οὔθ' ἕτερον οὐδὲν ἤμβλυε τὴν προθυμίαν, μᾶλλον δὲ, εἰ
 δεῖ τι καὶ καινότερον εἰπεῖν, καὶ συναυξανομένην ἔχει τῷ
 βίῳ καὶ συμπροῖοῦσαν. ταῦτα μὲν οὖν ἐκ πολλῶν ὀλίγα
 τῶν Ἑλένης προσόντων ἀγαθῶν τῇ βασιλίδι. οὐ γὰρ εὐφη-
 μεῖν ἐκείνην προειλόμεθα, ἀλλ' ἴν' εἰδῶμεν, οἷον ἀγαθὸν καὶ
 ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἢ φύσις ἠδυνήθη χρόνοις ἐνεργεῖν.

7. ὑφ' ἕνα P. 12. αἰδῶ M. mg. 21. ἐκ om. P.

fuit, fugam cum illo sine molestia perferens et parata mariti amore perpeti omnia. Contendebat siquidem non suae tantum aetatis, sed etiam propter praestantes quasdam excellentias olim commendatas mulieres simul omnes anteire, excelsas semper cogitationes et generosi animi robur prae se ferens. Prudentia vero solertiaque non primarias tantummodo mulieres, sed viros quoque his ornamentis conspicuos praetergredebatur. Animum porro eius ab omni fastu alienum moderationemque et decoram illi sexui verecundiam omnisque honestatis curam amoremque et excellens ingenium et in verbis factisque elucentem modestiam, nemo tam est invidus, qui vel omnino silere, vel non magnificentissime praedicare velit. Quod autem maximum est omnium, cum vitam moresque tam splendoris suscepisset ac veluti leges sibimet posuisset, nec diuturnitas, nec aliud quidquam eius alacritatem imminuit ac retardavit. Quam, ut inusitatum aliquid dicamus, coaevam et una cum annis suis propagatam possidet. Haec sunt Helenae imperatricis decora, pauca de multis: non enim illius encomium consulto instituimus, sed ut sciremus, quale bonum etiam hoc nostro saeculo natura producere poterit.

λέ. Τότε δὲ τοῦ νέου βασιλέως ἐκ τῆς Αἴνου πρὸς Τέ- A. C. 1353
 νεδον τὴν νῆσον περαιωθέντος, αἱ ὑπ' ἐκείνῳ τελοῦσαι πό- B
 λεις πᾶσαι προσεχώρουν βασιλεῖ τῷ Καντακουζηνῷ, ἃς καὶ
 καθίστη περιῶν, καὶ ἄρχοντας ἐφίστη τοὺς δοκοῦντας μά-
 5 λιστα αὐτῷ προσέχειν. βασιλεὺς δὲ ὁ νέος τριήρη μίαν
 ἐφοπλίσας καὶ μονήρεις οὐ πολλὰς, ἐπὶ Βυζάντιον ἀφίκτο,
 πολλὴν πρόνοιαν ποιῶντος ἀγνοηθῆναι. ἤλπιζε γάρ, εἰ μό-
 νον πύθοιντο οἱ φίλοι ἦγοντα, εἰσδέξασθαι τῇ πόλει, πείσαν-
 0 τες τὸν δῆμον. ἦσαν γὰρ οὐ Βυζαντίου μόνον, ἀλλὰ καὶ
 τῶν ἄλλων πόλεων οἱ δῆμοι μάλιστα πρὸς τὸν νέον βασιλέα C
 εὖνως ἔχοντες. ἡ μὲν οὖν ἐκείνου ἔφοδος ἠγγέλλετο περὶ ὄρ-
 θρον, καὶ Θροῦς κατὰ τὴν πόλιν ἦτο καὶ τάραχος οὐκ ὀλί-
 γος. Εἰρήνη δὲ ἡ βασιλῆς οὐδενὸς ἡμέλει τῶν δεόντων, ἀλλ'
 αὐτίκα τῶν τε συγγενῶν καὶ φίλων τοὺς πιστοτάτους καὶ
 5 τοὺς σφίσι μάλιστα προσέχοντας μεταπεμψαμένη, ἐπέτρεπε
 τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως, ἐκέλευέ τε μετὰ τῆς στρατιᾶς πε-
 ριούσας δεδίττεσθαι τὸν δῆμον καὶ πᾶσαν εἴσοδον ἀπειροῦν
 τῷ νέῳ βασιλεῖ. οἱ μὲν οὖν ἐποίουν κατὰ τὰ κεκελευσμένα,
 καὶ οἱ τῷ νέῳ βασιλεῖ προσέχοντες οὐδὲν ἐνεωτέριζον, δει-
 0 σαντές τὸν κίνδυνον, ἀλλὰ συμπεριήεσαν καὶ αὐτοὶ τοῖς
 ἄλλοις καὶ παρείχοντο προθυμοτάτους ἑαυτοὺς πρὸς τῆς
 πόλεως τὴν φυλακὴν ἐνεκα τοῦ μὴ ὑποπτευθῆναι. βασι- D
 λεὺς δὲ ὁ νέος ἐπειδὴ τῶν ἐλπίδων διημάρτανε, κύκλῳ τὴν
 πόλιν περιπλεύσας, ἔπειτα ἐγγὺς Γαλατᾶ ἀντικρὺ προσέσχε V. 677

35. Posteaquam iunior imperator in Tenedum insulam navigavit, universa illius oppida in Cantacuzeni ditionem ultro abierunt: quae ille obediens, eorum statum in melius formabat et praefectos, qui sibi obsequentissimi viderentur, declarabat. Iunior una triremi instructa et paucis uniremibus Byzantium devenit deditque operam diligenter, ne id ignoraretur. Sperabat enim, si de adventu suo amici audissent modo, populo persuaso, in urbem se intromissuros, quando non solum Byzantii, verum et aliarum urbium incolae mirifice in illum propendebant. Eius accessu in urbem mane nuntiato, non modice tumultuatum est. Tum Irene imperatrix necessitati consulere, ac protinus cognatorum amicorumque fidelissimos et sibi imprimis obtemperantes accersere, eis custodiam urbis mandare et praecipere, corona militum stipati circumirent, populum deterrent, iuniorem imperatorem omni aditu excluderent. Illi iussa peragunt. Iunioris studiosi periculi metu novi nihil audent, sed una cum aliis circumveant, ut suspicionem elabantur, se ipsos ad urbem custodiendam promptissimos exhibent. Iunior imperator spe sua depulsus, urbe circumnavigata, ad Galatam e regione Byzantii descendit: ubi sequenti nocte transacta, postridie mane ad Tenedios cur-

A. C. 1353 Βυζαντίου καὶ ἀπέβαινεν ἐκεῖ· αὐλισάμενος δὲ ἐκεῖ καὶ τὴν ἐπιουσαν νύκτα, εἰς τὴν ὑστεραίαν ἅμα ἔφ' εἰς Τένεδον ἀπῆ-
 ρεν αὐθις. κατὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν οἱ ἐκ τῆς βασιλικῆς
 τριήρεως πολλὰς Καντακουζηνοῦ τοῦ βασιλέως καὶ ὡς
 μάλιστα ἄσέμνους κατέχεον τὰς ὕβρεις καὶ οὐδὲν ἀπο-5
 δεύσας τῶν παρὰ Ἀποκαύκον τοῦ μεγάλου δουκὸς κατὰ
 τὸν χρόνον τοῦ πολέμου τετολμημένων. ἃ μάλιστα ἐλύ-
 πησε πυθόμενον τὸν βασιλέα, οὐκ ἂν εἰς τοσοῦτον ἔξε-

P. 849 νεγκεῖν τὸν νέον οἰηθέντα βασιλέα ἀτοπίας, εἰ μὴ ἄσπον-
 δον ἐσκέφατο τὸν πρὸς αὐτὸν πόλεμον διατηρεῖν. ὁ μέντοι
 νέος βασιλεὺς τὰ τοιαῦτα ἐγκαλούμενος ὑστερον ὑπὸ τοῦ
 κηδεστοῦ, ἰσχυρίζετο οὐδὲν εἰδέναι τῶν γεγενημένων,
 ἀλλὰ παρὰ τὴν κοίτην ὄντος ναῦν καὶ τῶν λεγομένων οὐ-
 δενὸς ἀκούειν ὑπὸ τοῦ ῥοθίου συγχωρομένου, ἀτακτοῦν
 τὸ ναυτικὸν ἐτρέπη πρὸς τὰς ὕβρεις. ταῦτα μὲν οὖν ὀλίγη
 ὑστερον εἰρήσεται. τότε δὲ ἐπεὶ εἰς Τένεδον ἐκείνος ἐπα-
 νῆκε, βασιλίδα Ἑλένην τὴν γυναῖκα ἔχων καὶ Μανουὴλ τὸν
 παῖδα, ἦλθεν εἰς Θεσσαλονίκην. Καντακουζηνὸς δὲ ὁ βασι-
 λεὺς περὶ Βῆραν διατρίβων, ἐπεὶ πύθοιτο τὸν γαμβρὸν ἐπὶ
 Βυζαντίου ἐλθόντα, κατὰ τάχος ἐπ' ἐκεῖνον ἦει, καὶ αὐτὸς
 Β στρατιάν τε ἄγων οὐκ ὀλίγην καὶ Ματθαῖον συνεπόμενον
 ἔχων τὸν υἱόν. βασιλέα μὲν οὖν οὐχ εὔρε τὸν γαμβρὸν, εἰς
 Τένεδον κατὰ τάχος ἀπηκότα καὶ αὐτὸν, σύγγυσιν δὲ καὶ
 ταραχὴν οὐκ ὀλίγην ἐν τοῖς ἐπιφανεστέροις μάλιστα ἐγγηγο-
 μένην. εἰς τρίτην γὰρ ἡμέραν μετὰ τὴν ἐπιδημίαν πάντες

sum iteravit. In quo, qui erant in triremi, multas et multo indi-
 gnissimas in Cantacuzenum contumelias effundebant, simillimas iis,
 quae belli tempore in eumdem Apocachus, magnus dux, effuderat.
 Quod ubi ad aures eiusdem pervenit, magnopere doluit, quod existi-
 maret, nunquam eo stultitiae iuniorum imperatorem erupturum fuisse,
 nisi adversus se bellum internecinum meditatus esset. Quamquam
 postea a socero reprehensus, id se inscio factum affirmavit. Nam
 cum esset in cavo seu ventre navis et prae undarum comitante stre-
 pitu ac murmure dictorum nihil audiret, nauticam petulantiam ma-
 ledictis indulsisse. Sed de his paulo infra. Postquam cum uxore
 et filio in Tenedum reditum cepit, Thessalonicam venit. Cantacu-
 zenus apud Bera commorans, audito, generum adnavigasse Byzan-
 tium, cum non parva manu, sequente Matthaeo filio, in eum festi-
 navit. Ac generum quidem minime, quippe qui Tenedum iam cu-
 rruerat, confusionem autem turbationemque non vulgarem, nobi-
 lium praecipue, offendit. Tertio enim die post adventum eius omnes
 composito palatium ingressi, ignorare se dixerunt, quid sibi vellet

ἐκ συνθήματος γενόμενοι ἐν βασιλείοις, ἀγνοεῖν ἔρασαν πρὸς Α. C. 1353
 βασιλέα, ὅτι βούλοιο αὐτῷ ἢ πρὸς τοσοῦτον ἐφ' ἑκάτερα
 ῥοπή, ὥστε μὴδ' αὐτοὺς εἰδέναι ἔχειν, ὁποτέρῳ πρόθοιντο.
 εἰ μὲν γὰρ ἐκ τρόπου παντὸς βασιλέα τὸν νέον Ἰωάννην
 5 ἔγνωκε κληρονόμον ἀποδείκνυειν τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας, τί
 μὴ καὶ αὐτοῖς καταδήλον ποιεῖ, ὥστε μῆτε πολεμεῖν, ἀλλὰ καὶ C
 θεραπεύειν μέλλοντας ὀλίγω ὕστερον εἶναι ὑπ' ἐκεῖνον; ἀνόητον
 γὰρ ἂν εἶη καὶ τῶν ἀτοπωτάτων, ἀγνωμονεῖν πρὸς τὸν δεσπό-
 την καὶ πολεμίους φαίνεσθαι, ἐξ ὧν ἐκεῖνον μὲν οὐ δυνήσον-
 0 ται διαφθερεῖν, αὐτοῦ συναιρομένου καὶ τῆς ἀρχῆς παρα-
 χωροῦντος ἔκοντι, σφᾶς δὲ αὐτοὺς καὶ τέκνα καὶ οἰκείους
 βλάβουσι τὰ μέγιστα, πολέμιοι ἀναφανέντες, ᾧ δουλεύειν
 ἔξουσι ἀνάγκη. εἰ δ' αὐτός τε πολέμιον ἡγεῖται κακείνους
 προθύμως βούλεται συμπολεμεῖν αὐτῷ, ἐλπίδα τινὰ βεβαίαν
 5 δέον πρὸς τὰ μέλλοντα παρέχεσθαι, ἢ πεισθέντες ἐκεῖνῳ πο-
 λεμήσουσι προθύμως. αὕτη δ' ἂν εἶη τὸ Ματθαῖον τὸν υἱὸν
 ἀποδείκνυειν βασιλέα, ὡς οὕτω πᾶσαν ἀμφιβολίαν ἀποθησο- D
 μένων καὶ προθύμως τῷ νέῳ βασιλεῖ πολεμησόντων, ἐλπίδα
 βεβαίαν ἤδη κεκτημένων, ὡς ἢ κρατήσαντες τῶν πολεμίων
 0 διὰ βίου βασιλέας αὐτὸν ἔξουσι καὶ τὸν υἱὸν, ἢ καὶ αὐτοὶ
 κρατηθέντων συνδιαφθαρήσονται αὐτῶν. οἱ μὲν οὖν ἐν τέ-
 λει τοιαῦτα εἶπον, βασιλεὺς δὲ „τὴν μὲν ἀξίωσιν ὑμῶν,

11. οἰκίους P.

21. αὐτὸν M. textus, αὐτοῖς mg. Recte P.

tanta in utramque partem inclinatio, ut neque ipsi scire queant, utri adhaerent. Si enim plane Ioannem imperatorem iuniorem heredem imperii Romani declarare statuerit, cur non hoc ipsis aperiat? quo non modo armis eum non persequantur, sed etiam (utpote non multo post in eius potestate futuri) obsequiis colant. Stultum enim et insolentissimum esse, contra dominum insolescere et eius hostes videri, propterea quod, ipso eum adiuvante et imperio ultro cedente, nocere ei non poterunt, sibi ipsis autem, liberis et propinquis nocebunt, maxime hostes illius manifestarii, cui, velint nolint, subesse debent. Quodsi cum inimicum ducat ipsosque impigros militiae socios habere desideret, opus esse, ut spem firmam in posterum faciat, qui nixi illum fidenter aggrediantur. Hanc fore, si Matthacum filium imperatorem designet. Sic enim dubitationem omnem deposituros et alacriter iuniorem imperatorem oppugnatos, spe iam certa subnixos, aut, victis hostibus, ipsum cum filio, quoad vixerint, imperatores habituros, aut si ipsi vincantur, cum ipsis simul morituros. Hactenus nobilitas. Tum imperator sic contra fatus est: „Petitionem vestram esse iustam et cum ratione consentientem, ac vos scire oportere, utri faventes in alterum arma veritatis, nec ego inficias iverim. Nam simulac, debellatis hostibus, bellum posuimus et foedus cum Anna imperatrice generoque meo

- Λ. C. 1353 ὡς δικαία τε" εἶπε „καὶ νοῦν ἔχουσα, καὶ ἀναγκαῖον εἰδέναι, ὅτι προσθεμένους χρῆ ἑτέρω πολεμεῖν, οὐκ ἂν ἀρνηθεῖην οὐδ' αὐτός. τὸν μὲν γὰρ ἄλλον ἅπαντα χρόνον εὐθύς μετὰ τὸ ἡμᾶς τῶν πολεμίων περιγεγενῆσθαι καταλελυκέναι τε τὸν πόλεμον, συμβάσεις θεμένους πρὸς Ἄνναν τὴν βασιλίδα καὶ βασιλέα τὸν ἐμὸν γαμβρὸν, αὐτὸς ἠνάγκαζον ὑμᾶς δεσπότην
- P. 850 ἐκεῖνον καὶ βασιλέα καὶ εἰδέναι καὶ νομιζεῖν· καὶ οὐκ ἐν ἀπορρήτῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πολλῶν πολλάκις τὸν νέον βασιλέα, καὶ περιόντος καὶ μετὰ τὴν τελευταίην ἐμοῦ, τῆς Ῥωμαίων διάδοχον βασιλείας ἔσεσθαι ἀπεφθεγγόμην. νυνὶ δ' αὐτὰ τὰ πράγματα ἐμέ τε ἠνάγκασαν ἑτέρως πράττειν, ἢ ὡς ἠβουλόμην, καὶ ὑμῖν εἰκὸς μεγάλας τὰς ἀπορίας ἐμποιεῖν. εἰ μὲν οὖν περὶ τινῶν οὐδένων καὶ εὐκαταφρονήτων ὁ λόγος
- V. 678 ἦν, οὐδὲν ἦν ἔργον φθέγγεσθαι νῦν τὸ παραστὰν, ὡς ὀλίγης βλάβης ἔσομένης ἐκ τοῦ μὴ μετ' εὐβουλίας, ἀλλ' ἀπερίσκεπτως φθέγγεσθαι τὸ προστυχόν. ἐπεὶ δὲ περὶ τῶν παρ' ἡμῖν μεγίστων, (τί γὰρ ἂν εἴη μεῖζον;) δέον πρότερον πολλὰ
- B πολλάκις σκεψαμένους, οὕτω πρὸς ὑμᾶς ἅττα ἂν λυσιτελῆ καὶ δίκαια νομιζόμεν διεξιέναι. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος καὶ πάντες κοινῇ περὶ τοῦ πράγματος πολλὴν ἐξέτασιν καὶ βάσανον ποιούμενοι, οὕτω παρασκευάσασθε, ὡς γνώμην ἕκαστος εἰσοίσων, ἣν ἂν οἴοιτο καὶ κοινῇ τοῖς πράγμασι Ῥωμαίων καὶ ὑμῖν ἰδίᾳ λυσιτελήσουσαν ἐκάστω." ὁ μὲν οὖν σύλλογος οὕτω διελέλυτο, βασιλέως ὑπερθεμένου τὴν πρὸς τὴν τῶν συγκλητικῶν ἀξίωσιν ἀπολογίαν.
15. καὶ M. pro ἀλλ'.

imperatore fecimus, ipse cogebam vos dominum illum et imperatorem scire atque agnoscere: nec in secreto solum, sed multis saepe audientibus, Palaeologum superstite me et post obitum meum in Romano imperio successorem profitebar. Nunc ipsa rerum conditio et me aliter facere compulit, quam volebam, et vos consentaneum est inde admodum perplexos fieri. Si igitur de lana caprina ageretur, non esset difficile in praesens proloqui, quod in mentem veniret, quia non magnum detrimentum sequeretur ex eo, quod inconsulto et inconsiderate, quae in buccam venissent, effutivissem. Quia vero de iis agimus, quae apud nos maximi momenti sunt, (quid enim imperio maius?) re prius multum ac saepe ponderata, sic demum apud vos, quae conducibilia et iusta existimemus, disserenda sunt. Neque hoc tantum, sed et ipsi, tum per se unusquisque, tum omnes communiter, re accurate excussa ac perpensa, sic comparati estote, ut sententiam quisque, quam rebus Romanis universe et vobis cuique seorsum profuturam putaverit, pronuntiet" Ita responsum ad petitionem nobilitatis dilatatum, et conventus dimissus est.

λς'. Αὐτὸς δ' αὐτίκα ἵππου ἐπιβάς καὶ πρὸς τῆς τεμέ- A. C. 1353
 νει τῆς Θεομήτορος γενόμενος τῆς Ὀδηγητρίας καὶ τὴν προσ- C
 κύνησιν ἀποδοὺς, ἔπειτα ἐκεῖθεν ἀναστρέφων, πατριάρχη τε
 τῆς Καλλιόπης συνεγένετο, ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὴν ἐκείνου αὐτὸς D
 5 ἐλθὼν, καὶ διηγεῖτο, ὅσα οἱ ἐν τέλει περὶ βασιλείως τε τοῦ
 γαμβροῦ καὶ τοῦ υἱοῦ διεξῆλθον πρὸς αὐτόν· ἐδεῖτό τε ὑπο-
 θέσθαι, ὁποίοις τισὶ λόγοις χρήσαιτο πρὸς ἐκείνους, ἂν ἀπαι-
 τῶσι τὴν ἀπολογία, ὥσπερ ἐπηγγείλατο. πατριάρχης δὲ τὸ
 μὲν νῦν ἔχον ἔφρασκε καὶ αὐτὸς ἀπολογίας ἀπορεῖν· εἰς τρί-
 0 τὴν μὲντοι σκεψάμενος ἡμέραν, ἃ ἂν οὔηται δίκαιά τε εἶναι
 καὶ προσήκοντα τοῖς τοιαῦτα ἀξιούσιν, ἐν βασιλείοις γενόμε-
 νος ἔρεῖν. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἐκεῖθεν ἐπανῆκεν εἰς τὰ βα-
 σίλεια, τοῖς πατριάρχον λόγοις ἀρκεσθεῖς καὶ προθύμως πα-
 ρασχόμενος τὴν προθεσμίαν. ὁ πατριάρχης δὲ εἰς τρίτην
 5 ἡμέραν, ὥσπερ ἐπηγγείλατο, οὗτ' ἐγένετο ἐν βασιλείοις, οὔτε
 συνεβούλευεν οὐδὲν περὶ τῶν προκειμένων. ἐβδόμη δὲ ἡμέρα P. 851
 τὰ πατριαρχεῖα κατάλιπὼν, εἰς τὴν Μάμαντος τοῦ μάρτυρος
 ἐλθὼν, μονὴν οὕσαν κατεξείρετον αὐτῆς ἰδίαν, ἐμήνυε πέμψας
 βασιλεῖ, ὡς οὗτ' ἐν βασιλείοις γένοιτ' ἂν, οὗτ' ἐν πατριαρ-
 χείοις, εἰ μὴ ὄρκους αὐτῆς παράσχοιτο, ὡς οὐκ ἂν ποτε Ματ-
 θαῖον τὸν υἱὸν ἀποδείξοι βασιλέα. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἤ-
 χθετο ἐπὶ τοῖς λόγοις καὶ πολλὴν ἐκείνου κατεγίνωσκεν ἀπρα-
 γμοσύνην, ἀντεμῆνυέ τε πέμψας καὶ αὐτὸς, ὡς οὐδεμίαν τὰ
 εἰρημένα τὴν ἀκολουθίαν ἔχειν παρ' εὐφρονοῦσιν ἂν νομί-

36. Imperator mox equo consenso et in templo Deiparae Ho-
 dogetriae precibus conceptis, patriarcham Callistum domi eius conve-
 nit: quae primores de imperatore genero ac de filio ad se retulis-
 sent, narrat: rogat, se doceat, quid eis respondeat, si responsum,
 quod promiserit, flagitariut. Patriarcha refert, sibi in praesentia
 nihil occurrere: perendie, re considerata, in palatium venturum, quae-
 que iusta et convenientia censuerit, petitoribus resposurum. Impe-
 rator diem praefinitum lactus concedens et verbis patriarchae con-
 tentus in palatium redit. Illuxit dies tertius, cum neque apparuit
 in palatio patriarcha, uti sponderat, neque de eo, quod proposi-
 tum erat, disseruit. Septima autem luce e patriarchio in monaste-
 rium Mamantis martyris sibi peculiare ingressus, per internuntium
 imperatori significat, se nec in palatium venturum, nec in patriar-
 chium reversurum, nisi sacramento sibi confirmet, nunquam Mat-
 thaeum filium imperatorem creaturum. Quae verba durius accepit
 imperator, valdeque secum inique agere indicavit: et vicissim misit,
 qui diceret, putare se, dicta eius non cohaerentia visum iri pruden-
 tibus. Si enim vocasset eum, ut renuntiationem filii auctoritate sua

A. C. 1353 ζοιτο κριταῖς. εἰ μὲν γὰρ τὴν ἀνάρῳησιν τῷ νιῷ συγκατεργασόμενον ἐκάλει, λόγον ἂν εἶχεν ὄρκους ἀπαιτεῖν, μὴ τοιαῦτα καταναγκάζειν πράττειν, εἰ μὴ λυσιτελεῖν ἐδόκει, μηδὲ κατὰ γνώμην ἦν αὐτῷ· εἰ δὲ τοιοῦτον μὲν οὐδὲν οὐδέπω ἐπεψηφίσθη, ἔτι δὲ τοῦ πράγματος ἐξεταζομένου, εἰ δίκαιον εἶναι καὶ λυσιτελοῦν νομιζοιτο ἢ μὴ, καλοῖτο καὶ αὐτὸς τὴν δοκοῦσαν εἰσοίσων ψῆφον, τί δεῖ περὶ τοῦ πράγματος ὄρκους ἀπαιτεῖν μῆπω πέρας εἰληφότος; ὁμοίως γὰρ ἐνδέχεται, εἰ πάντες ἐν ταυτῷ συνέλθοιεν, καὶ ἐπιψηφισθῆναι καὶ κωλυθῆναι. αὐθις τε ἐδέϊτο καὶ παρήνει ἢκειν πρὸς αὐτὸν, ὡς ὅτι ἂν δέοι πράττειν διασκεψομένους. ὁ δ' ἀπηγόρευε παντάπασι καὶ πολλάκις παρὰ βασιλέως οὐχ ὑπήκουε κληθεῖς· οἱ μέντοι τὸν νιὸν ἀποδεικνύειν ἀξιοῦντες βασιλέα, καὶ αὐθις γενόμενοι ἐν βασιλείοις, λόγον ἤτονν περὶ ὧν ἤξιόν βασιλέα. ὁ δ' ὑπερετίθετο καὶ αὐθις, ὡς διασκεψόμενος. ὀλίγαις δὲ ἡμέραις ὕστερον μετὰ τῶν συγκλητικῶν καὶ τῶν εὐγενεστέρων καὶ ὅσοι τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου ἦσαν συνελθόντες, ἐδέοντο βασιλέως γλώσση μιᾷ Ματθαῖον τὸν νιὸν ἀποδεικνύειν βασιλέα. βασιλεὺς δ' ἐπεὶ μὴ τὴν διάσκεψιν εἶχεν ἔτι ἀναβάλλεσθαι, (ἐξήρκει γὰρ ὁ χρόνος τῆς ἀναβολῆς,) καὶ τὴν στάσιν ἀῤῃξανομένην καὶ προσθήκην αἰεὶ λαμβάνουσαν ἑώρα, ἵαταστὰς εἰς μέσους, ἔλεξε τοιαύδε· „τὸ περὶ τῶν αὐτῶν αἰεὶ διεξιέναι καὶ ἀποκναίειν τοὺς ἀκούοντας, τῷ καινολογεῖν παντάπασιν ἐναντίον ὄν, ὁμοίως ἔχει μέμψιν, ἄλ-

11. ὅτι δέοιτο P.

adiuvaret, et ipse eam conducere non sentiret, neque vellet, haud immerito iuramentum a se petiturum fuisse, ne talibus assentiri cogereetur. Si autem nihil unquam huiusmodi decreverit, sed adhuc de iure et utilitate facti sub iudice lis sit, et vocetur quoque ipse, iudicium suum in medium prolaturus, cur iuramentum de re etiam nunc pendente et ambigua exigat? Aequè enim ubi omnes convenierint, suffragio suo et approbare et improbare posse. Iterum orat et hortatur, ad se veniat, et quid faciendum sit, secum consultet. Patriarcha recusare et iterum iterumque accitus non comparere. Qui filium imperatoris declarari imperatorem petebant, rursus palatium ingressi, responsum exquirunt. Imperator tempus extrahit, ut amplius de re ista deliberaturus. Haud multi dies intercedunt, cum optimates eius ac nobiles, et qui ex albo militari erant, convenientes, uno ore precantur, uti Matthaecum imperatorem renuntiet. Imperator quoniam producere deliberationem ultra nequibat, (satis enim produserat,) coetumque maioribus semper incrementis augeri perspiciebat, stans medius hunc in modum exorsus est: „Qui de iisdem perpetuo verba faciunt et audientes obtundunt, nova sem-

λως θ' ὅταν οἱ ἀκούοντες οὐ λόγοις ὦσι μόνον πολλάκις περὶ A. C. 1353
 τῶν αὐτῶν δεδιδαγμένοι, ἀλλὰ καὶ τοῖς πράγμασιν αὐτοῖς D
 παρηκολουθηκότες, ἐξ ὧν ἐσχῆρασι σαφῆ καὶ φανεράν τὴν
 ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων. ὡς μὲν οὖν ἀδίκως πεπολέμημαι
 5 μετὰ τὴν βασιλείῳ τελευτῆν καὶ πολλὰς καὶ παντοδαπὰς
 ὑπέμεινα τὰς δυσχερείας καὶ τὰς ἐπιβουλάς καὶ τοὺς κινδύ-
 νους, καὶ ὡς μετὰ τὴν τῶν δεινῶν ἐπιφόρῶν καὶ,
 τοῦ κρείττονος συναιρούμενου, τοὺς ἀντιτεταγμένους σύμπαντας
 κερρατικῶς, οὐ τοῖς ἴσοις ἡμειψάμην, ἀλλ' ἐφιλονείκησα πᾶσαν
 10 ὑπερβολὴν προσθεῖναι τῇ μεγαλοψυχίᾳ, καὶ ὡς οὐ πάντα
 τᾶλλα προεῖμαι μόνον εὐχερῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν, ἕπερ ἧς
 ἐδόκουν τὰ δεινὰ ὑπομενενηκέναι, βασιλείαν, (ἴστε γὰρ δήπου
 σύμπαντες, ὡς τὴν τε παῖδα τὴν ἐμὴν συνήκισα τῇ νέῳ βα- P. 852
 σιλεῖ καὶ τῆς ἀρχῆς μετέδωκα εὐθύς, καὶ βασιλίδα τὴν μη-
 15 τέρα τῆς προτέρας δόξης καὶ τοῦ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι Ῥω-
 μαίων δεσπότην ἀπεστέρησα οὐδὲν,) παρήσειν μοι δοκῶ, πάν-
 των ὑμῶν σαφέστατα εἰδότεων καὶ οὐδεμιᾶς δεομένων περὶ
 ταῦτα ἀποδείξεως. ὅτι δὲ μετὰ τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συμ-
 βάσεις οὐδενὸς ἡμέλησα τῶν καθηκόντων πρὸς αὐτοὺς, ἀλλὰ
 20 πᾶσαν ἐπεδείξάμην καὶ σπουδὴν καὶ εὐνοίαν, καὶ οὐδεμίαν ἐν
 οὐδενί ποτε πρόφασιν αὐτοῖς πολέμου παρεσχόμην, νῦν ἐναρξῆ
 πειράσομαι τὴν ἀπόδειξιν τὴν ἐκ τῶν λόγων παρασχέσθαι.
 εὐθύς τε γὰρ μετὰ τοῦ πολέμου τὴν κατάλυσίν τινων τῶν παρ'
 ὑμῖν μάλιστα ἐπιφανῶν δυσανασχετούτων καὶ ἀναινομένων B

15. δεσπότην M. 19. ἐν om. P.

per afferentibus contrarii, perinde in vitio sunt: praesertim cum,
 qui audiunt, non solum sermone de iisdem docti saepe fuerint, sed
 rebus ipsis quoque ea compererint, quae certam ac manifestam ver-
 bis fidem conciliarunt. Me igitur imperatore Andronico mortuo in-
 iuste ut hostem oppugnatum, multosque et varios casus, insidias,
 pericula subiisse, et post tantos malorum turbines, nemine opitu-
 lante, adversarios vicisse, nec paria retulisse, sed omni ratione ma-
 gnitudinem animi exaggerare studuisse, et non solum cetera omnia,
 sed et ipsum, pro quo infanda perpessus videbar, imperium reli-
 quisse, (scitis enim nimirum omnes, quo modo et filia mea iuniori
 imperatori collocata, collegam meum statim illum cooptarim, et Au-
 gustam, eius matrem, priori appellatione, ut esset videlicet et dice-
 retur Romanorum domina, penitus non privaverim,) haec, inquam,
 silentio praeterire mihi certum est, quando nemo vestrum adest,
 cui ea non sint notissima, ut proinde a me nullam probationem
 requirat. Quod autem post sancitum foedus eorum diguitatem cordi
 habuerim et omnia in eos officia omneque benevolentiae munus

A. C. 1353 ὄρκους ἐπὶ δουλείᾳ παρέχεσθαι τῷ νέῳ βασιλεῖ, καὶ βαρὺ καὶ ἐπαχθὲς λογιζομένων, ᾧ πάσῃ δυνάμει πεπολεμήκασιν ἄχρι τότε, τούτῳ μετὰ τὸ δοκεῖν κεκρατηκέναι αὐτοῖς ἐαυτοὺς ὑπάγειν καὶ καταδουλοῦν, καὶ μὴ ταύτην ἐπιτιθέσθαι τὴν ἀνάγκην, ἀλλ' ἐμοὶ μόνῳ τὴν δουλείαν ὀφείλειν δεομένῳ 5
 ρων, οὐκ ἠθέλησα αὐτὸς, ἀλλ' αὐτοῦ τε ἕνεκα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου καὶ τῆς εἰς βασιλέα τὸν γαμβρὸν εὐνοίας τοὺς πολλοὺς ὑπὲρ ἐμοῦ πόνους καὶ κινδύνους ἐκείνων ὑπεριδὼν καὶ τῆς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἀμυθῆτου κακοπραγίας, ἀπειπάμην φανερώς καὶ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἐκέλευον ἀνα- 10
 χωρεῖν, εἰ μὴ βούλοιντο καὶ βασιλεῖ τῷ νέῳ παρέχεσθαι C
 τοὺς ὄρκους καὶ δουλεύειν ἀκριβῶς, ὥσπερ οἴονται κάμοι προσήκειν ἐκείνῳ δὲ καὶ μᾶλλον, ὅσον ἐμοὶ μὲν οὐκ εἰς τοὺς παῖδας ἔγνωσται διαβιβάζειν τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἐκεῖνον καταλείπειν κληρονόμον, ἐκείνῳ δὲ εἰς παῖδας καὶ 15
 παῖδας παιδῶν διαβῆσθαι. ἃ καὶ ἔπραττον, ἧ ἐκέλευον αὐτὸς, καὶ παρείχοντο τοὺς ὄρκους ὑπ' ἀνάγκης. αὐτοῖς δὲ τῶν βασιλίδι προσεχόντων τραπομένων τινῶν εἰς νεωτερισμοὺς καὶ συνθεμένων, ἀπάτη συναρπάσαντας τὸν νέον βα-
 V. 680 σιλέα, διαβαίνειν ἐπὶ Γαλατῶν καὶ πόλεμον ἐγείρειν ἐπὶ 20
 ἐμὲ, δύνάμιν συμποριζομένους, ὅθεν ἂν ἐξῆ, οἱ μὲν φρονα-
 D θέντες ἔδοσαν τῆς κακοπραγίας δίκην, ἐκεῖνοι δὲ οἱ βαρέως φέροντες τὴν ὑπὸ βασιλεῖ δουλείαν, ὥσπερ εὐλόγου προφά-

contulerim, nec ullam unquam in ullo belli occasionem suppeditarim, nunc evidenter conabor demonstrare. Protinus enim, ut bellum consopitum est, quibusdam inter vos illustrissimis id aegre ferentibus et iuniori imperatori obedientiam iurare detrectantibus graveque et onerosum fore ratiocinantibus, qui cum totis viribus ad eum diem belligerassent, ei iam victo, ut appareret, rursum se subdere ac subiicere, et orantibus, ne tali eos necessitate constringerem, sed mihi soli subiectionem debere sinerem, ego nolui, et amore honestatis atque iustitiae et ipsius imperatoris generi mei exantlatos ab iis mea labores, adita discrimina et diuturnam eorum incredibilemque calamitatem parvi pendens, libere denegavi et solum Romanum vertere iussi, nisi etiam illis sacramentum vellet dicere et subesse perfecte, quemadmodum ut mihi subessent, decere arbitrentur, imo vero illi perfectius, quod mihi non stat, imperium in filios transmittere, sed illum heredem relinquere, qui id ad natos ac nepotes transmittet. Huic postulationi meae, quamquam inviti, obsequentes iuraverunt. Rursus, eum quidam de studiosis imperatricis rerum novarum cupidi inter se pacti essent, per fraudem abrepto secum iunioris imperatore, Galatam petere, et unde unde contracto exercitu, bellum contra me concitare, illi quidem de-

σεως εὐπορήσαντες, αὐθις ἤξιον μὴ ἐνέχεσθαι τοῖς ὄρκοις, A. C. 1353
 ἀλλ' ἀπολελύσθαι τῆς ἀνάγκης καὶ πράττειν, ὅτι ἂν δοκῆ
 συμφέρειν σφίσι. ἐγὼ δὲ οὐδ' ἄρκους ὡσὶ τὸν λόγον ἤνε-
 σχόμεν, ἀλλὰ βασιλέα μὲν καὶ τὴν μητέρα ἤξιον ἐνέχεσθαι
 5 μηδεμιᾶ γραφῆ, ἅτε συνειδότας τοῖς νεωτερίασσι μηδὲν, ἐκεί-
 νους δὲ ἐκέλευον ἡρεμεῖν καὶ μὴ πρόφρασιν ζητεῖν, ἐξ ἧς αὐθις
 τὴν Ῥωμαίων ἐμπλήσουσι πολλῶν κακῶν. ἐκείνων δὲ οὐδ' οὕτω
 πεπεισμένων, ἀλλὰ Ματθαῖον ἐξηπατηκότων τὸν ἐμὸν υἱὸν καὶ
 πεπεικότων ἰδίαν συστήσασθαι ἀρχὴν, πόλεις κατασχόντα τινὰς P. 853
 10 καὶ χώραν ἀποτεμώμενον τῆς ὅλης ἡγεμονίας, οὐτ' ἐνέδωκα
 διὰ τὸ πρὸς τὸν παῖδα φίλτρον, οὐτ' ἀμελῶς καὶ ῥαθύμως
 εἶχον περὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς μικρᾶς καὶ τῆς τυχούσης ἄξια
 φροντίδος, ἀλλὰ πᾶσαν πρόνοιαν ἐπιούμην ἀπάγειν τῶν
 ἀτόπων τὸν υἱόν. καὶ πέμπας βασιλίδα τὴν αὐτοῦ μητέρα,
 15 μὴ τοιαῦτα ἐπειθὸν νεωτερίζειν, ἀλλ' ἀσφαλῶς ἐμοὶ τε καὶ
 βασιλεῖ δουλεύειν τῷ γαμβρῷ. καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἂν τις
 ἐξετάζων εὖροι διὰ παντὸς ἐμοὶ τοῦ χρόνου πεπραγμένα. ἐξ
 ὧν ἔστι μάλιστα ἐναργεστάτην ἀπόδειξιν λαβεῖν τοῦ μηδὲν
 ἐμὲ μῆτε πεπραχέναι, μῆτε διανενοῆσθαι, ἐξ ὧν ἂν τις
 20 οὐθιῆ τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἐκείνων βούλεσθαι ἀποστε- B
 ρεῖν· τοῦναντίον μὲν οὖν ἅπαν πάντα πράττειν, ἐξ ὧν βε-
 βραίως ἔχειν περιέσται. ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ὥφθη κακείνος ἐμοὶ
 τὴν ἴσῃν εὐνοιαν διασώζων, ἀλλ' ἐπὶ Θεσσαλονίκην ὑπ' ἐμοῦ

prehensi, mercedem sceleris sui susceperunt. Qui vero animis pa-
 rum aequis imperatori suberant, velut idoneam causam nacti, denuo
 iurisiurandi religione absolvi postularunt et facere posse, quod ex
 re sua videretur. Ego vero ad haec surdus, imperatorem et matrem,
 tamquam nescios, quae illi novitatis consilia coquerent, omni culpa
 liberavi et postulatoribus praecepi, ut se continerent, nec Romanum im-
 perium de integro aerumnis cumulandi praetextum quaerent. Cum ne
 sic quidem desinerent, sed Matthaeo filio meo decepto persuasissent, ut,
 occupatis quibusdam urbibus et parte quadam de toto imperio
 avulsa, suum sibi principatum institueret, nec amoris paterno suc-
 cubui, nec dissolute et oscitanter in hoc negotio, quasi minuto,
 nec singulari cura digno me gessi, sed omnimodis elaboravi, ut fi-
 lium a coeptis illicitis abducerem, et missa insuper eius matre, ut
 novis rebus supersedens, mihi et genero imperatori se tuto subiiceret,
 perfecit. Atque istiusmodi complura me semper praestitisse, qui
 indagaverit, inveniet. Ex quibus clarissime liquet, me nec facto,
 nec cogitatione ausum, unde quispiam opinari queat, me illum im-
 perio spoliare velle; quin contrarium potius, nempe me id agere,
 ut id ipsum illi bene securum ac stabile permaneat. At ille ne-
 quaquam parem mihi animum remensus est. Nam Thessalonicae a

A. C. 1353 καταλειφθεῖς, ὡς τὰ ἐκεῖσε πράγματα διαφυλάξων ἄχρις ἐπανήξω παρασκευασάμενος, οὐκ ἐφύλαξεν, ὥσπερ ἔδει. πειθόμενος γὰρ ἀνθρώποις φαύλοις καὶ διεφθορόσι καὶ κέρδους ἕνεκα μικροῦ οὐ σύμπασαν μόνον τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν, ὑπὲρ οὗ ταῦτα πράττειν ἐδόκουν, προἰεμέ- 5
νων, ἐμοὶ μὲν πόλεμον ἤρατο φανερώς, ὃς πάντα ἔπραττον, ὅπως αὐτῷ βελτίω καὶ μείζω ποιήσω τὴν ἀρχὴν, πρὸς Κρά-
λην δὲ ἐτίθετο σπονδὰς καὶ συμμαχίαν, καὶ τῶν ὄντων ἀφιστάμενος, ὥστε μόνον λυπηρὸς ἐμοὶ τῇ πάνυ μάλιστα φιλοῦντι φαίνεσθαι. ἐγὼ δὲ οὐκ εὐθύς πρὸς ἄμυναν ἐτροπέ- 10
μην, οὐδὲ τοῦ περὶ αὐτὸν φίλτρου τὸ παράπαν οὐδὲν ὑφί-
ρουν, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐνάγοντας πρὸς τὰ τοιαῦτα μάλιστα εἶχον ἐν αἰτίαις, ἐκείνῳ δὲ πολλὴν ὄμην δεῖν παρέχεσθαι συγγνώμην, οὐ διὰ τὴν ἡλικίαν μόνον, ὁρδίαν οὖσαν ὑπὸ πο-
νηρῶν παράγεσθαι ἀνθρώπων, ἀλλ', εἰ δεῖ τι καὶ τεληθῆς 15
εἰπεῖν, νικώμενος ὑπὸ τοῦ φίλτρου. καὶ βασιλίδα τὴν μη-
τέρα πέμψας, πάντα ἔπραττον, ἐξ ὧν ἐνόμιζον ἀποστήσειν τῶν οὐ καλῶν ἐκείνων ἐπιχειρήσεων καὶ πρὸς τὴν προτέραν
D ἐπανήξειν εὐνοίαν ἐμοί. ἃ καλῶς ποιούσα πάντα ἔπραττεν ἐκείνη καὶ μετὰ τοῦ προσήκοντος αὐτῇ φρονήματος. δεηθέν- 20
τος δὲ πόλεις αὐτῷ παρασχέσθαι, ὅσας ἤθελεν, ὥστε ἄρχειν αὐτὸν ἰδίᾳ καὶ μηδὲν εὐθύνεσθαι παρ' ἐμοῦ πρὸς τὴν ἀρ-
χὴν, μικρολογεῖν μὲν αὐτὸν ὄμην καὶ μὴ ἑαυτῷ προσήκον-

11. ἀφῆρουν M. mg. 23. αὐτὸ P.

me relictus, ut eius civitatis custos, donec paratus et instructus redirem, malum custodem egit. Siquidem hominibus improbis ac nefariis et lucelli gratia non solum universum Romanum imperium, sed ipsum quoque, cui in hoc retinendo studere videbantur, prodentibus, auscultans, mihi non dissimulanter bellum intulit, qui nihil non faciebam, quo imperium ei beatius atque latius redderem: ruptoque quod mecum intercedebat foedere, cum Crale societatem pactus est, tantum ut me sui amantissimum cruciaret. Ibi tum ego non statim ad ulciscendum insurrexi, neque meum erga illum amorem funditus abieci, sed culpam omnem in impulsores conieci: ei autem non ob aetatem modo, hominum nequam strophis et fraudibus valde opportunam, sed, ut verum dicam, caritate victus, omnino ignoscendum putavi, legataque eius matre tentavi omnia, quo illum a conatibus parum laudabilibus retraherem et in priorem erga me amicitiam reducerem. Quod quidem illa, ut decuit, et quo spiritu illam decuit, effectum dedit. Ubi postea rogavit, sibi urbes privatim possidendas attribui, quot vellet, quarum gubernationis nullam a me rationem postceretur, arbitratus sum, parva illum magni facere, nec id ex dignitate sua, dum haud longo post tempore universorum dominus futurus,

τα ποιεῖν, μέλλοντα ὀλίγω ὕστερον συμπάντων εἶναι κύ- A. C. 1353
 ριον, ὀλίγων ἄρχειν δεῖσθαι πρὸ καιροῦ· προθύμως δὲ
 ὁμως παρεσχόμενη, δεῖν χαρίζεσθαι νομίζων τοῦ νέου τῆ
 ἐπιθυμία, καὶ Διδυμότειχον προσετίθουν εἰς φιλοτιμίαν,
 5 ἀντίρροπον οὔσαν πόλιν τῶν ἄλλων, ὧν αὐτὸς ἠτέετο,
 ὥσπερ δήπου καὶ αὐτοὶ ἐπίστασθε σαφῶς. γενομένῳ δὲ ἐν P. 854
 Βυζαντίῳ πάντα τὰ δέοντα παρήγουν καὶ συνεβούλευον ἐξέ-
 χεσθαι ἐμοῦ παντὸς μᾶλλον φιλοῦντος, καὶ πολέμιον ἠγεῖ-
 σθαι φανερώς ἐκείνου, ὃς ἂν ἐπιχειροίη πείθειν, ὡς κακὸς
 0 ἐγὼ περὶ αὐτὸν, τὴν ἐκ τῶν ἔργων ἔχοντι ἀπόδειξιν λόγου V. 681
 παντὸς ἰσχυροτέρων. ἔπειτα ἐξέπεμπον χαίροντα χαίρων ἐπὶ
 τὴν ἀρχὴν, καὶ βασιλῖδα τὴν γυναῖκα συνέπεσθαι κελεύσας·
 οὕτως οὐδὲν ὑπόπιτεον δεινὸν περὶ αὐτοῦ. εἰδὼς δὲ αὐτὸν
 οὐ καλὰς περὶ τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν ἔχοντα ἐννοίας, ἀλλ'
 5 οἴομενον ἐφεδρεῦειν αὐτῷ πρὸς τὴν ἀρχὴν καὶ τρόπῳ δὴ
 τινι μετὰγειν ἐφ' ἑαυτὸν πειροῦσθαι, ἀναγκαῖον μὲν ἐνόμιζον
 πρὸς Θράκην καὶ αὐτὸς ἐλθὼν διαλύειν τὴν μικροφυχίαν
 καὶ πείθειν ἀλλήλοις εὐνοεῖν· κατεχόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ πρὸς B
 Λατίνους πολέμου τότε καὶ Βυζαντίου μὴ δυνάμενος ἀφί-
 στασθαι, ἔπεμπον τὴν βασιλῖδα, ὡς πάντα πράξουσιν, ὅσα
 περ ἂν ἐγὼ, καὶ διαλλάξουσιν ἀλλήλοις τοὺς υἱούς. τὸ δ'
 ἐναντίως ἀπέβαινε, ἢ αὐτὸς ᾤομενη. οὐ μόνον γὰρ οὐδὲν
 ἔπραττε τῶν δεόντων ὁ νέος βασιλεὺς, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ
 βασιλῖδα τὴν γυναικὸς μητέρα ἄπρακτον ἀποπέμψαι πρὸς

paucis ante tempus imperitare concupisceret. Tamen cupiditati iu-
 venis gratificandum ducens, dedi iubens, et honoris causa Didymo-
 tichum adieci, urbem aequiparandam aliis, quas petebat, simul
 omnibus, quemadmodum ipsi probe nostis. Byzantium cum venis-
 set, quaecumque ex eius officio essent, admonui suasique, ut mihi,
 quo amiciorem haberet neminem, coniunctus, capitalem inimicum
 numeraret, qui secus me affectum illi persuadere niteretur, quando
 animi mei sincerissimi argumenta ex factis ipsis quavis oratione ad
 probandum firmioribus exstarent. Ita gaudens gaudentem ad provin-
 ciam suam emisi, et uxorem meam sequi iussi: usque adeo nihil
 ab illo metuebam mali. Et quia sciebam, eum de fratre uxoris
 suae sinistra sentire putareque, illum peculio suo insidiari, et illud
 quodam modo ad se transferre conari, ad medendum huic effemi-
 nato timori et ad eos benevolentia mutua copulandos iter in Thra-
 ciam necessario mihi suscipiendum censui. Verum tamen Latino
 bello obstante, per quod Byzantio abesse non licebat, nisi ad con-
 iugem meam, quae munus meum fungeretur filiosque concordia
 inter se devinciret. Sed aliter cecidit, quam sperabam. Etenim
 Palaeologus imperator non modo officio suo prorsus defuit, sed

A. C. 1353 πόλεμον ἐχώρησεν εὐθύς καὶ ἄλλας τε πόλεις ὑπηγάγετο, ἃς αὐτὸς οὐ παρεσχόμην, καὶ τῷ γυναικὸς ἐπεστράτευσεν ἀδελφῷ, οὐδὲν ἡδικηκότι πρότερον. καὶ κατακλείσας πρὸς τὴν ἄκρην Ἀδριανοῦ τῆς πόλεως ἐπολιόρκει, οὐ Ῥωμαίους μόνον ἄγων, ἀλλὰ καὶ βαρβάρους κατὰ συμμαχίαν. ἐγὼ δ' ἔπει μὲλλειν οὐκ ἐνῆν, ἣ τάχιστα εἶχον, ἐν Ἀδριανοῦ γενέμενος, τὸν μὲν υἱὸν ἀπήλλαττον τοῦ κινδύνου, βασιλέα δὲ τὸν νέον οὐδὲν ἠνώχλων πρότερον εἰς Αἰδνυμότειχον ἀπηρότα, ἀλλὰ καὶ πρέσβεις πέμψας, ἐδέομην κατατίθεσθαι τὸν πόλεμον. ὁ δ' ὑπὸ τῶν ἀγόντων πεπεισμένος καὶ τὴν ἐμὴν παραίνεσιν ἐν ὀλίγῳ θέμενος, οὐδὲν ἤτιτον ἢ πρότερον ἐπολέμει, καὶ ἄλλα τε ἐπραττεν, ὅσα πολέμιον εἶκός, καὶ συμμαχίαν ἐκ Τριβαλῶν καὶ Μυσῶν μετεκαλεῖτο. ἐπεὶ δ' ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐκεῖνοι διεφθάρησαν, οὓς αὐτὸς μετεπεμψάμην ἐξ Δ' Ἀσίας, πρεσβείαν καὶ αὐτὸς πρὸς Σουλμῖαν τὸν τῆς Περσικῆς ἡγούμενον ποιούμενος στρατιάς, (ἐδόκει γὰρ αὐτῷ λυσιτελεῖν πείθειν ἐκεῖνον εἶναι μὴ πολέμιον αὐτῷ,) ἔπεμπε καὶ γράμματα, ἐν οἷς ἐπιμνησθεὶς ἐμοῦ, οὐ βασιλέα προσηγόρευεν, ἀλλὰ Καντακουζηνὸν ἀπλῶς· ὁ μέγιστα ἐλύπησεν, ἀπόδειξιν ἐναργέστατην οἰηθέντα τοῦ μέχρι καὶ τοῦ δυνατοῦ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς ἐμὲ τηρεῖν ἀκατάλυτον πεπεισθαι. ἤδη δὲ τὰ τελευταῖα ταῦτα νῦν, ἐπεὶ μὴ μένειν πρὸς τὰς τῆς Θράκης πόλεις ἡδυνήθη, οὐχ οἷός τε ὦν ἀντέχειν ἔτι πρὸς τὸν πόλεμον, πρὸς Τένεδον ἐπεραιώθη, καὶ

19. καὶ add. M, post ἀλλά. 21. ἀκατάλυτον P.

etiam frustra dimissa imperator socru sua, mox ad arma venit et cum alia oppida a me non data subegit, tum in fratrem uxoris, a quo nulla erat lacessitus iniuria, cum Romanis barbaros quoque duxit eumque in arce Adrianopolitana conclusum obsedit. Ego, quoniam procrastinationi locus haud dabatur, quam citissime potui, Adrianopolim profectus, et filium periculo exemi, et Palaeologo imperatori, qui paulo ante Didymotichum concesserat, molestiarum nihil creavi, quem per legatos, uti bello temperaret, admonui. Verum ille a sollicitatoribus suis inductus, spreta hortatione mea, haud secus, ac prius, bellum urgere perrexit et cum alia, quae solent hostes, perpetravit, tum auxilium ex Triballis advocavit. Quos postquam barbari a me ex Asia accersiti contriverunt, ad Sulimanum, Persicarum copiarum ducem, cuius amicitiam sibi commendaturam credebat, legatos cum litteris misit, in quibus mei mentionem faciens, non imperatorem, sed tantummodo Cantacuzenum appellavit: id quod me momordit vehementer, interpretantem id signum manifestissimum, obdurasse, ut, quoad posset, bellum contra me continuaret. Iam vero ad extremum nunc, quia in Thraciae

συμπορισάμενος δύνάμιν τινα ὀλίγην ναυτικὴν, ἐν τοῖς και- A. C. 1353
 ριωτάτοις ἐπεβούλευσεν. οὐ γὰρ ἴσον, πόλεις καὶ νήσους τὰς P. 855
 ὑπ' ἐμοὶ τελούσας ἴσως καταδουλοῦσθαι, καὶ αὐτῇ ἐστία ἐπελ-
 θεῖν. τούτου δὲ ὄντος οὕτω δεινοῦ, ἕτερον αὐτῷ πολλῶν δει-
 νότερον καὶ μεῖζον εἰς ἀπεχθείας λόγον ἐτολμήθη. τοῖς γὰρ
 ἐπομένοις ναύταις καὶ μάλιστα τοῖς ἐκ τῆς τριήρεως, ἧς
 ἐπέβαιναν αὐτός, ἀδειῶς ἐφῆκεν ὑβρίζειν εἰς ἐμέ· ὃ οὐκ ἂν
 ἐτόλμησεν, ἐδόκουν, εἰ μὴ πεπεικῶς ἦν μάλιστα ἑαυτὸν ἀσύμ-
 βατον μέχρι παντός τὸν πόλεμον τηρήσειν. ὡς μὲν οὖν ἄχρι
 τέλους ἀπ' ἀρχῆς ἴσον ἑαυτῷ καὶ ὅμοιον ἐν πᾶσιν ἐμμαντὸν
 τετήρηκα ἐγὼ καὶ πρόφασιν οὐδεμίαν ἐκείνῳ πολέμον παρε-
 σχόμην, πάντας οἴομαι πεπεῖσθαι ἐκ τῶν εἰρημένων. ἐκεί-
 νου δὲ οὐδενὸς τῶν ὅσα ᾤετο λυπεῖν ἀποσοχομένου, οὐδένα B
 τῶν νοῦν ἐχόντων οἴομαι ἐμοὶ δικαίως ἐγκαλέσειν, εἴ τι πα-
 ρὰ τὰ δεδογμένα πρότερον πράξω νῦν μεταβαλόν. οὐ γὰρ
 εὐκολία τρόπων ἐπὶ τοῦτο ἤχθην, οὐδ' εἰκῆ καὶ μάτην ἐκεῖ-
 νον βουλόμενος λυπεῖν, ἀλλ' ἠναγκασμένος ὑπ' ἐκείνου. τίνα
 γὰρ ἔχει λόγον, ἐκεῖνον μὲν ὑβρίζειν εἰς ἐμέ καὶ πάντα
 τρόπον πειρᾶσθαι κατὰδηλον ποιεῖν, ὡς ἀσυμβάτως ἔξει,
 ἐμὲ δὲ ὥσπερ πρὸς τὰ πραττόμενα ἀναισθητοῦντα, μηδὲν V. 68a
 τῶν γινομένων οἶσθαι δεινόν; τὸ μὲν οὖν τὴν αἰὲ μελετω-
 μένην αἰὲ διαδοχὴν τῆς βασιλείας, τό γε εἰς ἐμέ ἦγον, αὐ-
 τὸν ἀποστερεῖν ἐμὸν ἂν εἴη, εἰ μὴ μεταβάλοιτο καὶ τῆς C

12. πάντως P.

15. πράξων P.

23. μεταβάλλοιτο P.

urbibus perseverare nequivit, (amplius scilicet non valens resistere,) Tenedum navigavit, conquistaque manu navali exigua, caput rerum insidiosè aggressus est. Nec enim forsitan perinde est, urbes et insulas ditionis meae subiugare, et ipsos imperii penates inopinato adoriri. Cum autem hoc ita grave sit, aliud longe gravius et odiosius ausus est. Remigibus enim, et suae praesertim triremis, conviciis in me debacchari impune permisit: quod neququam ausus fuisset, ut existimo, nisi fixum penitus apud animum haberet; immortale adversus me bellum gerere. Quod igitur a principio ad finem semper in omnibus eundem me meique similem illi praestiterim, nec arma eius aliquando provocaverim, ex iis, quae dixi, cuilibet fidem factam opinor. Quoniam autem ipse eorum nullo, quae mihi acerba putaret fore, abstinuit, credo equidem e prudentibus fore nullum, qui iure me reprehendat, si nunc mutata sententia, ipse decreta mea priora posthabuero, quando non levitate aliqua, nec temere illum et sine causa contristari volens, sed ab eo coactus huc adducor. Quale enim est, illum petulanter in me insultare et eunti modis omnibus, ut omnes intelligant, cum pacem spernari, me autem velut sensu orbatum atque truncum, nullo co-

- A. C. 1353 προτέρας κακίας ἀντιῳόπον ἐνδείξαιτο εὐγνωμοσύνην. το δὲ Ματθαῖον τὸν ἐμὸν υἱὸν ἀποδεικνύειν βασιλέα οὐκέτ' ἂν εἶη μόνον ἐμοῦ· (οὐδὲ γὰρ οὐδέπω πρότερον ἄχρι νῦν τῶν πάντων οὐδὲν εἰς τοῦτο ἠδυνήθη ἀγαγεῖν, καίτοι πολλάκις ὑμῶν πολλὰ παρὰ τὸν τοῦ πολέμου χρόνον, ὅτε καὶ μάλιστα ἢ πρῶξις ἂν ἐδόκει τὸ εὐλογον διασώζειν, δεηθέντων περὶ τούτου·) ἀλλὰ μάλιστα μὲν ὑμῶν τῶν δεομένων καὶ πολλὴν ὑπὲρ τούτου τὴν προθυμίαν εἰσηνεγμένων καὶ σπουδὴν, οὐχ ἦτιον δὲ κάμου δίκαιά τε ὁμοῦ καὶ σφίσι τε αὐτοῖς καὶ τοῖς ὅλοις πράγμασι συμφέροντα κρίναντος ὑμᾶς αἰτεῖν.
- D πράξω μὲν οὖν ἐγὼ κατὰ τὴν ἀξίωσιν ὑμῶν. ὑμέτερον δ' ἂν εἶη στέργειν τὰ ἐψηφισμένα, καὶ μὴ νῦν μὲν οὕτω προθυμεῖσθαι περὶ ταῦτα, ὀλίγῳ δὲ ὕστερον, εἴ τι προσπίπτει δυσχερὲς, ῥαδίως μεταβάλλεσθαι." τοιαῦτα μὲν βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς περὶ βασιλέως τοῦ νέου διεiléχθη, καὶ τοιαῦτα ἐγκλήματα ἐπῆγεν, ἐξ ὧν ἦετο δίκαια ποιεῖν. βασιλεὺς δὲ ὁ νέος ὕστερον μετὰ τοῦ πολέμου τὴν κατάλυσιν τὰ ἴσα ἐγκαλούμενος ὑπὸ τοῦ κηδεστοῦ, ὥσπερ ἀπολογουμένου, ὅτου ἔνεκα αὐτὸν μὲν ἀποχειροτονήσοι, τὸν δὲ υἱὸν Ματθαῖον ἀποδείξει βασιλέα, περὶ μὲν τῶν ἄλλων οὐδὲν εἶχεν ἀντιλέγειν, τοῦ μέντοι ἐν τοῖς πρὸς Σουλμᾶν τὸν Πέρσην γράμμασι μὴ προσηγορευκένοι βασιλέα, οὐκ αὐτὸν, ἀλλὰ τὸν γεγραφότα ἔλεγε γεγενῆσθαι αἴτιον· αὐτὸν δὲ ὑπὸ πολλῶν φροντίδων συνηχήμενον καὶ μυρίοις πράγμασι περιελκόμενον
- P. 856

rum, quae fiunt, commoveri? Quam igitur illi perpetuam in imperio successionem semper meditabar et volebam, quantum in me esset, ea illum privare meum fuerit, nisi resipiscat et antegressam nequitiam aequali bonitate compenset; Matthaeum vero filium imperatorem designare non fuerit iam solum meum, (nec enim hactenus unquam ulla res eo me impellere potuit, quamvis saepe vos belli tempore, cum facti ratio maxime probabilis reddi poterat, istuc me rogaretis,) sed vestrum imprimis, qui hoc a me flagitastis et in eo praecipuam propensionem ac studium demonstrastis, cum ego nihilo minus iusta simul et vobis ipsis ac rei publicae salutaria postulare vos iudicarem. Faciam igitur, quod petistis. Vestrarum autem partium erit, rata habere, quae a me decernerentur, et non hodie quidem ita laetum rei desiderium ostendere, cras autem et perendie, si qua difficultas inciderit, mox aliam cantilenam canere." Talia quiritabatur, quorum causa imperator, quae facturus esset, iuste facturum se existimabat. Ceterum iunior imperator in his iisdem post belli finem a socero incusatus, ut ita eius abdicacionis et Matthaei subrogationis rationem quodammodo afferret, ad alia quidem respondere non poterat, quod autem in epistola ad Sulimanum Persam im-

τὸν νοῦν, οὐκ ἐπιστῆσαι τοῖς γεγραμμένοις, ἀλλ' ἀπερισκέ- A. C. 1353
πτως τοῖς ἐρυνθοῖς ὑποσημῆνασθαι. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν γε-
γεννημένων ὕβρεων ὑπὸ τῶν τριηριτῶν οὐδὲν αὐτὸν εἰδέναι,
μητε βούλεσθαι, ἀλλ' ἐν τῇ κοίλῃ νηὶ κατ' ἐκεῖνο χρόνου
διατρίβοντα, μηδενὸς ἡσθῆσθαι τῶν τετολμημένων ἔξω. ταῦ-
τα μὲν οὖν ὕστερον.

λζ. Τότε δὲ ἐπεὶ ἐπεσηφίζεν ὁ βασιλεὺς τὴν ἀνάρρη- B
σιν Ματθαίου τοῦ υἱοῦ, μετὰ τινὰς τῆς διαλέξεως ἡμέρας,
πάντων παρόντων ἐν τοῖς βασιλείοις, ὁ τοῦ βασιλέως ἀνη-
γόρευτο υἱός, καὶ τοῖς τε ποσὶν ὑπέδν κρηπίδας ἐρυνθῶς C
καὶ πῖλον ἐπέθετο τῇ κεφαλῇ λίθῳ τε κεκοσμημένον καὶ μαρ-
γάροις, ὥσπερ ἔθος βασιλεῦσι, καὶ πρὸς τε τὰς εὐφημίας
συνηριθμεῖτο τοῖς βασιλεῦσι καὶ ἐν ταῖς γιγνομέναις μνήμαις
τῶν βασιλέων πρὸς τοῖς ἱεροῖς. βασιλέα δὲ τὸν Ἰωάννην
ἐκέλευε βασιλεὺς ὁ κηδεστὴς ἐν τε ταῖς μνήμαις ὑποσιωπᾶ-
σθαι καὶ ταῖς εὐφημίαις. Ἄνναν μέντοι τὴν βασιλίδα καὶ
τὸν θυγατρίδου Ἀνδρόνικον τὸν βασιλέα εὐφημεῖσθαι, ὥσπερ
πρότερον, καὶ μνημονεύεσθαι ἐκέλευεν ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις.
οὐ μὴν αὐτοῦ παντάπασιν ἀφεῖλε καὶ τὴν προσηγορίαν, ἀλλ'
εἴ ποτε περὶ ἐκεῖνον ποιοῖτο λόγον, βασιλέα προσηγόρευεν,
ἐπὶ πολλῶν. ἐκ τοιούτων μὲν αἰτιῶν ὁ πρὸς ἀλλήλους τῶν D
βασιλέων ἐκινήθη πόλεμος καὶ ἠϋξήτο ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς καὶ V. 683
Καντακουζηνὸν τὸν βασιλέα, καίτοι πρότερον ὄλη γνώμη πα-
ρεσκευασμένον τῆς ἀρχῆς διάδοχον τὸν νέον καταλείπειν Ἰω-
22. ηϋξάτο M.

peratorem non appellasset, non se, sed scribam sustinere culpam au-
tumabat: se multis implicitum sollicitudinibus et distractum mille
negotiis scribendo non affuisse, sed imprudentius rubrica subsignas-
se. Similiter de probris ex triremibus nihil se scire, neque ea iaci
voluisse, sed in media navi tunc versantem, quid in extremo pro-
tervius fieret, non sensisse. Sed haec postea acciderunt.

37. Ut imperator filium imperatorem declarare constituit, post
dies aliquot sermonis illius, praesente nobilitate, in palatio est re-
nuntiatus, pedibusque inductae crepidae purpureae, et tiara lapillis
ac margaritis ornata pro more capiti eius imposita: faustae accla-
mationes insonuerunt, et in sacris eius, ut reliquorum imperatorum,
frequentari coepta memoria. Ioannis autem nomen in acclamando
atque inter sacra socer tacere iussit, et Annae imperatrici ac ne-
poti Andronico acclamari, ut prius, et in sacrificio missae eosdem
nominari. Non tamen omnino ei vocabulum auferens, si quando
apud plures de illo loqueretur, imperatorem appellabat. Talibus
igitur ex causis mutuum inter imperatores bellum exarsit, itaque
crevit, ut Cantacuzenus, tametsi antea mente tota Ioannem imperii
successorem relinquere paratus esset, Matthaeum filium hoc honore

A. C. 1353 ἀννην, ἠναγκάσθαι καὶ Ματθαῖον τὸν υἱὸν ἀποδεικνύειν βασιλέα. μετὰ μέντοι τὴν ἀνάρῳσιν Ματθαίου τοῦ νέου βασιλέως ἐκεῖνον μὲν εἰς τὴν Ἀδριανοῦ ἐξέπεμπεν αὐθις ὁ πατήρ, αὐτὸς δὲ ὑπελείπετο ἐν Βυζαντίῳ καὶ τὰ κατὰ τὸν πατριάρχη, ὡς μάλιστα ἐνῆν, εὖ τίθεσθαι ἐτίθετο διὰ σπουδῆς. συνεώρα γὰρ ἤδη κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην δέον ὄν Ματθαῖον τὸν νέον βασιλέα τῷ μύρῳ χρίεσθαι κατὰ τὸ ἔθος. τοιγαροῦν καὶ μετεπέμπετο τοὺς ἀρχιερέας, ὅσους μάλιστα ἐνῆν, ἐκ τῶν κατὰ τὴν Θράκην πόλεων. εἶτα ἐπειδὴ παρῆσαν, καὶ τοὺς ἐν Βυζαντίῳ διατρίβοντας ἅμα τοῖς ἔξωθεν ἐπιδεδημηκόσι

P. 857 κελεύσας ἐν βασιλείοις συνελθεῖν, ὅ,τι δέοι πράττειν περὶ Καλλίστου τοῦ πατριάρχου, πάντων ἐπνυθάνετο κοινῇ. τῶν δ' ἀπὸ συνθήματος δέον εἰρηκότων εἶναι πέμπειν πρὸς ἐκεῖνον καὶ καλεῖν ἐπὶ τὸν θρόνον, ἐπειδὴ μηδὲν ἐγκαλοῖτο ὑπὸ μηδενός, αὐτίκα τε ἐπέθετο ὁ βασιλεὺς καὶ προσβείαν πρὸς ἐκεῖνον ἐποιεῖτο. δύο γὰρ τῶν ἀρχιερέων ἀπολεξάμενος, τὸν Αἴνου Δανιὴλ καὶ Ἰωσήφ τὸν Τενέδου, καὶ τοσοῦτους ἑτέρους τῶν ἐπιφανεστέρων τοῦ κλήρου τῆς Βυζαντίων ἐκκλησίας, Καβάσιλαν τὸν σακελλίον καὶ Περδίην τὸν σκενοφύλακα, ἔπεμπεν εἰς τὴν μάρτυρος τοῦ Μάμαντος μονὴν πρὸς πατριάρχη καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους ἐκάλει καὶ τὴν ἀρχὴν· οὐδένα Β γὰρ εἶναι τὸν ἀφηρημένον· ἔφασκέ τε βέλτιον μὲν εἶναι μὴ ἀπερισκέπτως οὕτω χωρεῖν, ἐφ' ἃ μὴ δεῖ, μηδ' ἀβουλίᾳ χρώμενον, τῶν μὲν θρόνων ἀφίστασθαι ἐκόντα καὶ τοῦ

dignari compulsus sit: quem statim Adrianopolim misit: ipse Byzantii manens, controversiae, quae sibi cum patriarcha exstiterat, finem quam optimum imponere studebat sedulo. Intelligebat enim, iam plane Matthaeum novum imperatorem usitato more inungi oportere. Proinde et episcopos, quotquot commodissime poterat, ex urbibus Thraciae accersebat. Eos praesentes, simul cum iis, qui Byzantii debebant, in palatium convenire iussit: ibi eos communiter, quid Callisto patriarcha faciendum esset, interrogavit. Quibus de compacto respondentibus, in thronum revocandum, quandoquidem a nemine accusaretur, illico amplectens consilium imperator, duobus episcopis selectis, Daniele Aeni et Iosepho Tenedi, totidemque aliis de cleri Byzantini principibus, Cabasila nempe, sacrarum aedium, et Perdica, sacrorum vasorum praefectis, eos in monasterium Mamantis martyris ad patriarcham mittit et ad sedem potestatemque revocat, quam illi nemo adhuc abstulerit: et melius esse, non ita improvide procedere, quo non oportet, neque praeter rationem cum sede gregem velle desertum ire: et quae nihil attinent curiose sectantem, nunc hic, nunc ibi, munus suum praetermittentem, commorari. Si enim in eo, quod pertendebat, perstitisset, filiumque

ποιμνίου, αὐτὸν δὲ τὰ μηδὲν προσήκοντα περιεγραζόμενον, A. C. 1353
 ἄλλοτε ἄλλοθι διατρίβειν, μηδὲν ποιοῦντα τῶν δεόντων. εἰ
 γὰρ ἔμενεν ἐπὶ τοῦ προσχήματος καὶ συνεβούλευε μὴ τὸν
 υἱὸν ἀναγορεύειν, αἰτίας τινὰς ἀναγκαίας τοῖς λόγοις προσ-
 τιθεῖς, ἴσως ἂν καὶ διεκώλυσε· νῦν δ' οὐχ ἤμιστα καὶ
 τοῦτ' ἂν εἶη τῶν πεισάντων ἐν χωρεῖν ἐπὶ τοιαῦτα, ὅτι μὴ
 λόγοις καὶ παραινέσεσιν, ἴσως δὲ καὶ ἰκεσίαις, ὥσπερ ἔδει,
 ἀλλὰ βία καὶ ὥσπερ ἰσχυρῶς τινὶ κωλύσειν ἐπεχειρήσεν. ἐπεὶ
 δὲ ἀναλυθῆναι τὰ γεγενημένα οὐκ ἐνδέχεται, οὐδὲν ἂν ἤ C
 διχοστασία ἔτι καὶ ἡ ἔρις συμβαλεῖται, ἀλλὰ δεόν αὐτὸν
 ἐπὶ τὸν θρόνον καὶ τὴν οἰκείαν ἀρχὴν ἐλθόντα, τὸν νέον
 βασιλέα καὶ τῷ μύθῳ χρίειν, ὥσπερ ἔθος. οὐ γὰρ ἐνδέχε-
 ται τοῖς ἄλλοις παρασήμοις κοσμηθέντα, μὴ καὶ τὸν ἀρ-
 χαιὸν τρόπον στέφειν. τοιαῦτα μὲν πρὸς Κάλλιστον τὸν
 πατριάρχην διὰ τῶν πρέσβεων ἐμήνυνε ὁ βασιλεὺς, ὁρθῶς
 ἔχειν τὰ εἰρημέγα καὶ τῶν ἀρχιερέων ἀπάντων συνεπιψη-
 φισάμενων. πατριάρχης δὲ ἐπεὶ τοὺς βασιλέως λόγους ἤκουε,
 πρὸς ἔπος μὲν ἀπεκρίνατο οὐδὲν, ἀλλὰ κατὰ τοῦ ἐπιθήσον-
 τος αὐτῷ ἀνάγκην ἐπὶ τοῦτῳ ἐξεφώνει χωρισμὸν ἀπὸ Θεοῦ.
 Δανιὴλ δὲ τοῦ τῆς Αἴνου τὴν ἱεραρχικὴν ἰθύνοντος ἀρχὴν D
 δυσχεραίνοντος ἐπὶ τοῖς εἰρημέμοις καὶ τότε προτρέπε-
 σθαι πατριάρχην, ἐφ' ἧ ἐπέμφθησαν, ἀπεγνωκότος διὰ τὴν
 ἐπιφωνηθεῖσαν ἐπιτίμησιν, δίκαιόν τε οἰηθέντος, εἰ μὴθ'
 ἰκῶν εἶναι πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτὸς χωροίη, μὴτ' ἀναγκάζειν

9. δὲ om. P.

11. οὐκίαν P.

non esse imperatorem salutandum argumentis quibusdam necessario
 concludentibus docuisset, forsitan coepta impediturum fuisse. Nunc
 istuc non postremum numerari posse ex iis, quae rem persuaserunt,
 quod non verbis et admonitionibus, forte nec divinis precibus, ut
 oportebat, sed vi et velut machina aliqua negotium disturbare visus
 sit. Quia vero praeterita corrigi nequeant, dissensionem et conten-
 tionem nihil amplius futuram, sed ad sedem suam regressum,
 imperatorem novum pro recepta consuetudine sacro oleo inungere
 debere. Haud siquidem fas esse, ceteris insignibus ornatum, non
 etiam antiquo more corona cohonestari. Haec ad Callistum per ora-
 tores imperator, eaque episcopi omnes approbarunt. Patriarcha, le-
 gatione audita, ad rem quidem nil respondit, sed eum, qui sibi
 propter hoc necessitatem imponeret, anathematis carmine devovit.
 Tum Daniel, Aeni episcopus, iratus, cum propter anathematismum
 ab ipso pronuntiatum hortari illum ad ea, quorum gratia venerat,
 supervacuum, cum iustitia autem consentiens putaret, si neque per
 se ac sponte gradum suum recipere vellet, neque ab alio cogi ullo
 modo posset, alium eius sedi praeficere, „Igitur,” inquit, „aliud nihil,

- A. C. 1353 αὐτὸν ἔξειή μῆδενί, ἕτερον τοῖς θρόνοις ἐφιστῆν, „οὐκοῦν” εἶπεν „οὐδὲν ἕτερον, σοῦ τοιαῦτα ἰσχυρίζομένου, λείπεται, ἢ πατριάρχην ἕτερον ἀντεισάγεσθαι τῇ ἐκκλησίᾳ.” ὁ πατριάρχης δὲ „καὶ μάλιστα βουλοίμην” εἶπεν. ἐπὶ τούτοις δὲ οἱ πρέσβεις πρὸς βασιλέα καὶ τὴν σύνοδον ἀναστρέψαντες ἀπήγγελλον, ὅσα πατριάρχης ἀποκριθεὶς πρὸς τοὺς λόγους· Περδίης δὲ, τῶν πρέσβειων εἷς, τὸν ἀφορισμὸν εἶπεν ἐκπεφωνηκέναι τὸν πατριάρχην κατὰ τοῦ ἐπιθήσαντος αὐτῷ ἀνάγκην
- P. 858 ἐπὶ τούτῳ· ἀγνοεῖν δὲ, ὅτι βούλοιο αὐτῷ τὸ ἐπὶ τούτῳ.
- V. 684 οἱ συμπρέσβεις δὲ οὐδὲν ἕτερον βούλεσθαι ἰσχυρίζοντο τὸ ἐπὶ τούτῳ εἶναι, ἢ ἔλθειν αὐθις ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκκλησίας, ὡς βεβαίως αὐτὴν ἀπειπαμένον, καὶ μὴδ’ ἐκόντα εἶναι, μῆτε βιασθέντα βουλησόμενον αὐθις ἐπανήκειν πρὸς αὐτήν. οἱ μὲν οὖν πρέσβεις τοιαῦτα διενεχθέντες, συνέβησαν αὐθις πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκέλευε τὸν τῆς ἐκκλησίας ὑπογραμματέα πάντα γράφειν, ἵνα μὴ τις ἢ περὶ τὰ εἰρημμένα ὕστερον ἀμφιβολία, εἰ ποτε δεηθεῖ ἔξετάσεως. μετὰ τοῦτο δὲ τῶν ἀρχιερέων ἐπὶ τὸ τίνα χρῆ τῆς ἐκκλησίας τραπομένων προϋστῆν, οἷα δὴ τοῦ καθεστηκότος φανερώως ἀπειπαμένου καὶ ἀνάγκην ἐπιτεθεικότος, ὥστε περὶ τῶν ἴσων λόγον κινεῖν μῆδέναι πρὸς αὐτὸν, „τοὺς μὲν περὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων” εἶπεν ὁ βασιλεὺς „ἐπιλογὴν παρὰ τε τῶν πρώτων τῆς ἐκκλησίας διδασκάλων τῶν Χριστοῦ μαθητῶν καὶ τῶν κατ’ ἴχνος ἐκείνοις ἐπομένων θείων πατέρων κειμένους νόμους, ὡς χρῆ τοὺς ἐπισκόπους ἐν ταύτῳ γενομένους καὶ τὴν

te tam obstinato, relinquitur, quam ut loco tuo alium patriarcham in ecclesiam introducamus.” Et patriarcha „Id maxime velim,” inquit. Sic legati ad imperatorem et conventum revertentes, eius responsum referunt. Perdicas vero ait, patriarcham anathemate illum feriisse, qui se propter hoc cogeret: quid autem sibi velit „propter hoc,” se ignorare. Tum collegae legati affirmare, nihil aliud esse propter hoc, quam ad ecclesiae gubernacula redire, quod constanter recuset, eaque nec libens, nec coactus repetiturus sit. Constantibus in eo legatis, imperator ecclesiae notario mandavit, omnia tabulis consignare, ne qua in posterum de dictis controversia nasceretur, si ad trutinam vocarentur. Post ista episcopis in quaestione ponentibus, quisnam ad ecclesiae clavum admoveretur, quando ille, ne quis apud se super hoc ullum verbum ederet, sacra detestatione vetuisset, „De episcoporum quidem electione,” ait imperator, „primorum ecclesiae magistrorum, Christi videlicet discipulorum et qui eorum vestigiis incesserunt, sanctorum Patrum leges, (nempe ut congregati uno in loco episcopi Spiritus sancti gratiam de coelo implorent multisque precibus Deum suppliciter propitient, ut eis designet,

τοῦ πνεύματος χάριν ἄνωθεν ἐπικαλεσαμένους, μετὰ τὸ πολ- A. C. 1353
 λαῖς πρότερον εὐχαῖς καὶ ἱκεσίαις ἐξιλάσασθαι θεόν, ὥστε
 φανερόν αὐτοῖς ποιῆσαι τὸν ὄρθῳς καὶ δικαίως καὶ ὡς μά-
 λιστα θεῷ κεχαρισμένως προστησόμενον τῆς ἐκκλησίας τῶν
 5 πιστῶν, ὑπὲρ ἧς αὐτὸς ἐξέχεε τὸ αἷμα, γενόμενος ὅπερ
 ἡμεῖς καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἐνδεδυμένος, οὕτως C
 ἐπιψηφίζεσθαι, ὃν ἂν αὐτὸς ἀποκαλύπτῃ, περιστήσαντας δὲ
 ἐν τρισὶ τοῖς μάλιστα δοκοῦσιν ἀξιόχρεω τὴν ψῆφον, οὕτως
 ἐπιτρέπειν βασιλεῖ τὴν ἀρεσίν ἐνός· ὃν δ' ἂν αὐτὸς ἔλοιτο,
 0 τοῦτον ἀποδεικνύσθαι προστάτην τῆς ἐκκλησίας, οὐτ' αὐτὸς
 ἠγγύουον ἄχρι νῦν, οὐτ' ὑμῶν οἶομαι οὐδένα μὴ σαφέστατα
 εἶδέναι. οἷα δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀμαρτημάτων φιλεῖ συμ-
 βαίνειν, ὅτι καίτοι μὴ ἀγνοοῦντες, ὅτι ἀμαρτάνομεν, ὅμως
 ὑπὸ πονηρᾶς ἀγόμενοι συνηθείας, ἢ τῷ λείῳ τῆς ἡδονῆς
 5 ἐξαπατώμενοι, περιπίπτομεν ἐκονσίως τοῖς κακοῖς καὶ τοῖς
 φάυλοις πάθεσι καταδουλοῦμεν ἑαυτούς, τοῦτ' αὐτὸ καὶ κατὰ
 τὴν τῶν ἀρχιερέων ἐπιλογὴν ἡμῖν συμβαίνει. σαφέστατα
 γὰρ εἰδότες, ὡς ἀθέμιτον αὐτούς πρότερον ἐπιψηφισαμέ- D
 νους, ὃν ἂν ἐθέλωμεν αὐτοὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκκλησίας ἐγχειρί-
 ζειν, ἔπειτα βιωμολοχοῦντας ἀντικρυς καὶ κατειρωνεομένους
 τοῦ θεοῦ, ἐπιτρέπειν ὑμῖν τὴν ἄνωθεν ἐπικαλεῖσθαι χάριν
 καὶ τοῦτον ἐπιψηφίζεσθαι, ὃν αὐτοὶ πολλῶ πρότερον οὐ λόγοις
 μόνον, ἀλλὰ καὶ πράγμασιν ἐπεψηφισάμεθα αὐτοῖς, ὅμως
 10 τολμῶμεν κακῶς καὶ ἀνοήτως, καὶ τοῦτο οὐκ ἔμοι μόνον ἐρη-
 γασται πολλάκις, ἀλλὰ καὶ τοῖς πρότερον Ῥωμαίων βεβα-

2. ἐξιλάσκεσθαι M. 19. ἐθέλομεν P. 20. τοῦ om. M.

qui recte et iuste et ex eius beneplacito maxime fideles ecclesiae moderetur, pro qua ipse nostrum similis factus et humanam imbecillitatem indutus, sanguinem suum fudit, atque ita quem ipse revelaverit, legant, tribusque propositis, qui inprimis digni videantur, imperatori unius electionem concedant, quemque ipse elegerit, hunc ecclesiae pastorem creent,) nec ipse hactenus nescivi et cuique vestrum reor esse perspectissimum. Quemadmodum vero in reliquis peccatis amat contingere, ut, quamvis nos peccare non nesciamus, tamen vitiosa ducti consuetudine, aut blandimento voluptatis decepti, sponte in mala praecipitemus et affectionibus illaudatis nos subiiciamus: sic etiam in episcopis eligendis usu venit. Cum namque sciamus, nefas esse, nos prius apud animum decernere, cui velimus ecclesiae rationes committere, postea nugantes aperte et Deum iridentes, sinere vos supernam invocare gratiam et eum nos legere, quem ipsum multo ante non verbis tantum, sed opere ipso insuper legeramus, nihilo minus male et stulte audaces sumus, quod non

- A. C. 1353 σιλευκόσιν, εἰ μὴ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς γε πλείοσι. περὶ μὲν οὖν ἐκείνων φαῦλον αἰδοῦ τῶν προγόνων οὐδὲν ἐρῶ, ἑμαυτὸν δ' ἀπάσαις ψήφοις ταῖς παρ' ἑμαυτοῦ ἀδικοῦντα καὶ ἀγνωμοιοῦντα
- P. 859 περὶ τὸν θεὸν φαίην ἂν ἀλίσκεσθαι σαφῶς. οὕτω δ' ἑμαυτοῦ κατεψηφισμένον καὶ συνεγνωκότα τὴν κακίαν, οὐδὲν, οἶμαι, λείπεται, ἢ περὶ μὲν τῶν προτέρων ἐξιλάσκεσθαι θεόν, τοῦ λοιποῦ δὲ πρόνοιαν ποιεῖσθαι πᾶσαν καὶ σπουδὴν, μὴ τοῖς αὐτοῖς περιπεσεῖν κακοῖς, εἰ μὴ βουλοίμην ἀνιάτα νοσεῖν καὶ τυφλώττειν ἕκοντι πρὸς τὰ καὶ λαμπρότερον ἡλίου λάμποντα καλά. τοιγαροῦν ὑμῖν ζητήσεως περὶ πατριάρχου προκειμένης νῦν, τὴν ἀρχαίαν ἐλευθερίαν ἀποδίδωμι, οὐχ ὑμῖν μᾶλλον, ἢ τῷ θεῷ, ᾧ μελήσει μᾶλα τὸν καλῶς τῆς ἐκκλησίας προστησόμενον ὑμῖν ἀποκαλύπτειν, ὕστερον δὲ καὶ αὐτὸς ἓνα τῶν τριῶν ἐπιψηφιοῦμαι, ὥσπερ ἔθος." τοιαῦτα
- B μὲν ὁ βασιλεὺς τοῖς ἀρχιερεῦσι διειλέχθη. καὶ ἐκέλευεν ἐν ταυτῷ γενομένους, ὅπη ἂν δοκῇ, τὸν ἀρχαῖον τρόπον τὴν πατριάρχου ποιεῖσθαι ἐκλογὴν. εἰς τὴν ὕστεραίαν δὲ ἐκείνων γενομένων ἐν ταυτῷ καὶ περὶ τοῦ προκειμένου σκεπτομένων, αὐτῶς ὁ βασιλεὺς πέμψας, τῶν τε τῆ προτεραία εἰρημένων ἀνεμίμνησκε καὶ παρῆνει πᾶσαν ἐπιδεικνύσθαι σπουδὴν, ὡς αὐτοῦ καὶ πρὸς θεὸν ἀρκοῦσαν πεποιημένου τὴν ἀπολογία, παντάπασιν αὐτοῖς τῆς αἰρέσεως τῆς πατριάρχου παρακεχωρηκόςτος καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐπιδεδειγμένου τὴν γνώμην
- V. 685 φανερῶς. ἐκεῖνοι δὲ πολλὰς ὁμολογήσαντες χάριτας τῷ βα-

solum a me factum est saepius, sed et a superioribus Romanorum imperatoribus, si non omnibus, at certe pluribus. Verum de illis ob maioribus debitam reverentiam nihil sinistrum loquar, me autem a memet ipso quasi omnibus calculis iniuriae et iniquitatis erga Deum convinci aio. Et quia vitium meum agnovi meque ipse damnavi, superest hoc unum, opinor, Deum ob commissa placare ac de cetero cavere diligentissime, ne in eadem mala incurram, nisi morbo aegrotare velim insanabili et de industria in rebus honestis ipsoque etiam sole clarioribus caecutire. Proinde cum nunc de patriarcha nominando quaeratur, veterem vobis libertatem restituo, nec tam vobis, quam Deo, cui magnae curae erit, qui bene ecclesiae praefuturus sit, vobis revelare. Postea ego quoque unum ex tribus, ut mos est, decernam." Haec in conventu imperator dixit, qua nimirum ratione ritu veteri patriarcha eligendus esset. Cum postridie denuo coivissent et super negotio consultarent, iterum misit imperator, qui eos pridie dictorum admoneret, hortans, uti agerent sedulo: se enim, quomodo apud Deum se tueretur, dum electione patriarchae ipsis penitus cessisset, invenisse et mortalibus universis, quid sentiret, demonstrasse. Illi, honorifice gratis actis pro eius erga

σιλεῖ τῆς περὶ τὰ θεῖα εὐλαβείας καὶ τῆς περὶ αὐτοὺς αἰ- A. C. 1353
 δούς, καὶ ἐπενεξάμενοι ἀγαθῶν πολλῶν ἐσμὸν, ἔπειτα τὴν C
 θεῖαν χάριν ἐπικαλεσάμενοι τοῦ πνεύματος, ἐπελέξαντο τρεῖς,
 Φιλόθεόν τε τὸν τῆς Ἡρακλείας ἀρχιερέα, καὶ τὸν Φιλα-
 5 δελφείας Μακάριον, καὶ Νικόλαον τὸν Καβάσιλαν, ὄντα ἔτι
 ἰδιώτην, καὶ γράψαντες πέμπουσι τῷ βασιλεῖ τὰ ὀνόματα
 τῶν ἡρημένων· βασιλεὺς δὲ εἴλετο τῶν ἄλλων μᾶλλον τὸν
 Φιλόθεον, καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον πάντων, ὅσα νενόμισται,
 τετελεσμένων, πατριάρχης ἀπεδείκνυτο καὶ τὰ κατὰ τὴν A. C. 1354
 0 ἐκκλησίαν πράγματα χρόνον μὲν τινα διώκησεν, ἐκβληθεὶς τῆς D
 ἀρχῆς μετ' οὐ πολὺ, ὥσπερ ὕστερον εἰρήσεται ὀλίγω, μά-
 λιστα δὲ θαυμασιῶς καὶ σὺν λόγῳ τῷ προσήκοντι, καὶ πᾶ-
 σαν ἐπιδεδειγμένος ἐπιείκειαν καὶ βίου περιφάνειαν καὶ λό-
 5 γου. Κάλλιστος δὲ ὁ πατριάρχης χρόνον οὐκ ὀλίγον τῇ μάρ-
 τυρος τοῦ Μάμαντος μονῇ ἐνδιατρούσας, πρῶτα μὲν διε-
 δίδρασκεν εἰς Γαλατῶν καὶ χρόνον τινα ἐκρύπτετο ἐν τοῖς
 Λατίνοις, ἔπειτα, αὐτῶν πραττόντων, εἰς Τένεδον ἀφῆκτο
 πρὸς τὸν νέον βασιλέα καὶ πολλῆς ἐτύγχανε τῆς εὐμενείας,
 οἷα δὴ ὑπὲρ ἐκείνου τὴν τοσαύτην κακοπραγίαν ἡρημένος.

0 λή. Ἐπεὶ δὲ ὁ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν θόρυβος ἐπέπαυτο P. 860
 καὶ πᾶσαν εἶχε τάξιν καὶ εὐαρμοσίαν, Ματθαῖος ὁ βασι- B
 λεὺς γενόμενος ἐν Βυζαντίῳ ἅμα βασιλίδι τῇ συζύγῳ, κατὰ
 τὸν ἐν Βλαχέρναις τῆς θεομήτορος ναὸν ἐστέφετο κατὰ τὸ
 ἔθος ὑπὸ Φιλοθέου τοῦ πατριάρχου καὶ βασιλέως τοῦ πα-

7. εἰρημένων M.

Deum pietate et erga ipsos reverentia, bonorumque multorum cum-
 mulum comprecati, divina sancti Spiritus gratia invocata, tres eli-
 gunt, Philotheum, Heracleae, Macarium, Philadelphiae episcopos, et
 privatam adhuc Nicolaum Cabasilam, electorumque nomina impera-
 tori scripta mittunt, qui Philotheum maluit: et is non diu post le-
 gitimis omnibus servatis, patriarcha consecratus, ecclesiam aliquam-
 diu administravit: nam gradu suo brevi depulsus est, ut infra me-
 morabimus. Administravit autem eximie atque, ut par fuit, cum
 summa lenitate, moribus et sermone inclitus. Callistus patriarcha
 cum perdidit in monasterio Mamantis martyr is delituisset, primum
 quidem Galatam confugit, ubi ad tempus inter Latinos se abdidit.
 Iude eorum opera Tenedum ad iuniorem imperatorem pervenit, a
 quo perbenevole habitus est, ut qui ipsius causa tantam aerumnam
 sibi paravisset.

38. Sedato in ecclesia tumultu, cum omnia ordinem suum
 numerumque obtinerent, Matthaens imperator una cum coniuge in
 templo Deiparae in Blachernis a Philotheo patriarcha et patre more
 antiquo coronatus est; qui similiter pro more coniugem coronavit.

A. C. 1354 τρός· ἔστρεφε δὲ καὶ αὐτὸς κατὰ τὸ ἔθος τὴν γυναῖκα. τοιαῦτα μὲν ἐπράττετο ἐν Βυζαντίῳ. Παλαιολόγος δὲ ὁ νέος βασιλεὺς ἦν μὲν ἐν Θεσσαλονίκῃ μετὰ τῶν βασιλίδων, τῆς μητρὸς καὶ γυναικὸς, εἶχε δὲ καὶ Τένεδον τὴν νῆσον ὑφ' ἑαυτὸν, ἠγεμόνα ταύτῃ καταλιπὼν Ἴταλόν τινα Μαρτῖνον ὁ ἀπαίρων εἰς Θεσσαλονίκην. Περγαμηνὸς δὲ τις τῶν Τενεδίων ὁ μάλιστα δυνατώτατος ἐν Θεσσαλονίκῃ συνῆν τῷ νέῳ βασιλεῖ χρόνον οὐκ ὀλίγον, ἔπειτα ἐκείθεν διαδράς καὶ γενόμενος ἐν τῇ Τενέδῳ, ἔπεισε καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας ἀποστῆναι τοῦ νέου βασιλέως, καὶ τὸν ὑπ' ἐκείνου σφῶν ἐπιτεταγμένον ἄρχειν ἐξελάσαντες, ὥσπερ αὐτόνομοι ἐπολιτεύοντο. βασιλεὺς δὲ ὁ νέος ἐπεὶ πύθοιτο τὴν ἀποστασίαν, τριήρεις ἐκ Θεσσαλονίκης ἐφοπλίσας, ἐπέπλευσε τοῖς Τενεδίοις. οἱ δὲ αὐτίς ἐτοιμῶς προσεχώρουν, παραδόντες τὸν Περγαμηνὸν, ὃν εἰς Θεσσαλονίκην δεσμώτην ἐπεμψε φρουρεῖσθαι, αὐτὸς δὲ ἅμα Ἐλένη βασιλίδι τῇ γυναικὶ διῆγεν ἐν τῇ νήσῳ. Καντακουζηνὸς δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν δεινῇ τιθέμενος διατῆς κατὰ τὴν Θράκην πόλεσι τοὺς Πέρσας ἐγκαθιδρυμένους εἶναι, (εἶχον γὰρ τι φρούριον, ὥσπερ ἔφημεν, ἐν Θράκῃ, Τζύμπην προσαγορευόμενον,) βία μὲν οὐκ ἐπεχείρει ἐξελαύνειν, (ἦδει γὰρ οὐκ ἀξιόμαχος πρὸς τοσαύτην τῶν βαρβάρων δύναμιν ἐσόμενος, εἰ πόλεμον κινοίῃ πρὸς αὐτοὺς, τῆς Ῥωμαίων στρατιᾶς ὑπὸ τοῦ πρὸς ἀλλήλους πολέμου διεφθαρμένης,) τρόπῳ δὲ τινι ἐτέρῳ διανοεῖτο τοὺς βαρβάρους τῆς Ῥω-

2. δὴ P. 13. ἐπέπλεε M. textus, ἐπλευσε mg.

Haec Byzantii. Palaeologus iunior imperator erat Thessalonicae cum matre et uxore imperatricibus tenebatque Tenedum insulam, praefecto ibi relicto quodam Martino Italo, cum Thessalonicam discederet, ubi apud eum diu diversatus est Tenedius quidam, homo opulentissimus, Pergamenus nomine, qui postea Tenedum Thessalonica fugiens, ceteris quoque insulanicis persuasit, ut a iuniore imperatore desciscerent. Ita expulso praetore, quem ille constituerat, suis quodammodo legibus vivebant. Comperta defectione, imperator iunior, instructis triremibus, Thessalonica in Tenedios navigat; Tenedii prompte Pergamenum tradunt et ad fidem redeunt, quem vincitum Thessalonicam deportari et ibi custodiri iubet; ipse cum uxore Helena in insula victitat. Porro Cantacuzenus imperator inique sustinens, in Thraciae urbibus sedes ac domicilia Persas habere, (occuparant enim munitum quoddam oppidum, Tzympen appellatum, ut docuimus,) vi quidem et armis eos pellere non est aggressus, quod se tantae multitudini barbarorum imparem sciret, Romanis civili bello consumptis. Alia autem quadam via Romana provincia eos exigere meditata est, missaque ad Orchanem generum legatione, ro-

μαίων ἐξελαύνειν. καὶ πέμψας πρεσβείαν πρὸς Ὀρχάνην τὸν A. C. 1354
 γαμβρόν, ἤτει τὸ φρούριον ἀποδοῦναι οἱ καὶ τῆς Θρακῆς
 τοὺς βαρβάρους ἐκβαλεῖν. οὐ γὰρ δίκαια ποιεῖν αὐτὸν, οὐδὲ
 προσήκοντα τῇ εἰς αὐτὸν εὐνοίᾳ, ἐν μέσῃ τῇ Ῥωμαίων γῆ
 5 τὸ φρούριον κατέχοντα. τοῦ δὲ Σουλιμάν τὸν υἱὸν προσ-
 βαλλομένον, ὡς ὑπ' αὐτοῦ τὸ φρούριον κατέχοιτο καὶ δέοιτό P. 861
 τινος πρὸς τὴν ἀπόλειψιν ἀντιμισθίας, μυρίουσ χρυσοῦς ὁ
 βασιλεὺς ὑπέσχετο παρέξειν φιλοτίμως. μετὰ μικρὸν δὲ καὶ
 ἐπεμπε τοῖς βαρβάροις τὸν χρυσόν· κακέϊνοι ἐπεμψαν τοὺς
 0 παραδώσαντας βασιλεῖ τὸ φρούριον. ἐν τούτοις δὲ τῶν πρα-
 γμάτων ὄντων, οἷα τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα, ἀθρόον ἐξαίσιος ἐπι-
 γενόμενος σεισμὸς ἤρως ἀρχομένου, μάλιστα ἐν ἀρχαῖς τῆς
 νυκτὸς τὰς παραλίους τῆς Θρακῆς πόλεις ὀλίγου δεῖν διέ-
 φθειρεν ἀπάσας. οὐ μόνον γὰρ οἰκίαι κατέπεσον ἐπὶ τοὺς κα-
 5 τοικοῦντας καὶ διέφθειραν πολλοὺς, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν πό-
 λεων τείχη ἐξ αὐτῶν κρηπίδων κατεβλήθη. οἱ δῆμοι δὲ τῶν
 πόλεων, ὅσοι μὴ διεφθάρησαν ὑπὸ τῶν ἐρειπίων, συνιδόντες,
 ὡς οὐτ' ἀνορθοῦν δυνήσονται ῥᾶστα τὰ καταβεβλημένα τῶν B
 τειχῶν, οὐτ' ἀμύνεσθαι πρὸς τοὺς βαρβάρους, ἂν ἐπίωσιν,
 0 ἀξιόμαχοί εἰσι· καὶ δέισαντες, μὴ ὑπ' ἐκείνων ἀνδραποδισθῶ-
 σιν ἐπελθόντων, τέκνα καὶ γυναῖκας ἀναλαβόντες, ἀνεχώρουν
 τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὰς ἄλλας πόλεις, ὅσας μὴ καταπεπτωκέαι
 τῇ σεισμῷ ἐνόμιζον. ὄμβρων δὲ ἐπικειμένων καὶ χιόνος
 καὶ ψύχους ἀμυθήτου, οἱ μὲν ὑπὸ τοῦ κρυμοῦ διεφθείροντο,

18. μεταβεβλημένα M.

gavit, uti castellum illud sibi redderet et barbaros e Thracia revocaret:
 praeter ius enim et amicitiam facere, dum in medio Romanorum solo
 oppidum possideret. Eo Sulimanum filium praetendente, qui id obtine-
 ret atque compensationem aliquam postulare, dena aureorum millia
 imperator libenter numeraturum se spondit. Brevi aurum misit:
 Persae vicissim miserunt, qui ei oppidum proprium traderent. Rebus
 sic euntibus, (ut sunt iudicia Dei,) necopinato immanis superveniens
 terrae motus, vere ineunte, prima face, maritimas Thraciae urbes
 propemodum omnes evertit. Non solum quippe domus, supra ha-
 bitatores corruentes, multos obriverunt, sed etiam oppidorum moenia
 ab imis fundamentis prostrata sunt. Populi, quos ruinae non
 operuerant, videntes, se neque muros collapsos facile posse instaurare,
 neque incursantibus barbaris fore pares, metuentesque, ne in servitutem
 ab illis raperentur, assumptis liberis et uxoribus, nocte illa ad proximas
 urbes, quas terrae concussu non concidisse arbitrabantur, contende-
 bant. Existentibus vero imbribus, nivibus et incredibili frigore, alii
 algore enecabantur, mulieres praesertim et infantes, reliqui, paucis
 exceptis, quotquot, frigore superato, ad urbes integras perfugiebant.

A. C. 1354 μάλιστα γυναῖκες καὶ βρέφη νήπια· οἱ λοιποὶ δὲ πλὴν ὀλίγων, ὅσοι τοῦ τε ψύχους ἠδυνήθησαν περιγενέσθαι καὶ πρὸς τὰς ἔτι σωζομένας πόλεις καταφυγεῖν, πάντες ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἠνδραποδίσθησαν ἐπελθόντων. ὡς γὰρ ἦσθοντο ἐκεῖνοι τὰ τείχη τῶν πόλεων καθρησμένα, ὑποπιεύσαντες, ὅπερ ἦν, ὡς ἢ κρατήσουσι φευγόντων, ἢ τῶν τειχῶν καθρησμένων, ἂν μένωσι, περιγενήσονται, ἅμα ἔω ἐπεστράτευσαν καὶ τῶν τε ἀνθρώπων ἐκράτουν φευγόντων καὶ τὰς πόλεις ἀπάσας ἐποίησαντο ὑπὸ φρουρᾶ. Καλλιούπολις δὲ τῶν ὑπὸ τοῖς βαρβάροις γενομένων παραλίων κατὰ τὴν Θράκην πόλεων ἢ τῶν περιφανεστέρα, πέπτωκε μὲν καὶ αὐτὴ τῶν ἄλλων μᾶλλον, ὃ δὲ ἄσπις δὲ ἅπας διεσώθη ἐν τοῖς πλοίοις, ἃ ἦσαν ἐκεῖ πολλά. συμβὰν δὲ οὕτω καὶ ἐκ Βυζαντίου ἐπὶ Πελοπόννησον πλεύουσα τριήρης, ἣν ἐπεμψεν ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ δεσπότη τῷ νιῷ, ὠρμίζετο ἐκεῖ τὴν νύκτα. γενομένης δὲ ἐκείνης τῆς μετὰ τὴν γάλης συμφορᾶς, ὄρων ὁ ναύαρχος τοσοῦτους μέλλοντας ἀπολλυσθαι, προσέσχε τε τῇ γῆ, καὶ ἀναλαμβάνων ὅσους ἦν ὑποδέχεσθαι ἢ τριήρης δυνατὴ, ἀνέστρεφεν εἰς Βυζάντιον, τῶν προκειμένων ἀμελήσας. Σουλμᾶν δὲ ὁ τοῦ Ὁρχάνη παῖς ἐπεὶ πύθετο τὰ κατὰ Θράκην, ἐν Πηγαῖς τῇ κατὰ τὴν πελοποννησιακὴν τοῦ Ἑλλησπόντου πόλει διατριβῶν, τὰς πρὸς βασιλέα συνθήκας παριδῶν, ἃς ἔθετο ἐπὶ τῷ Τζύμπην ἀποδιδόναι, σπουδῇ πολλῇ ἐπεραιούτο πρὸς τὴν Θράκην, καὶ πολλοὺς τῶν ὁμοφύλων διαβιβάσας ἅμα γυναῖξι καὶ τέκνοις, κατόκιζε τὰς πόλεις, τὰ καταβεβλημένα ἀνορθῶν. τὴν πλείστην δὲ ἐπεδείξατο

25. ἀπεδείξατο M.

omnes a barbaris occurrentibus intercepti sunt. Siquidem illi, cognito, urbium moenia corruisse, opinati rem ipsam, aut fugientium scilicet se potituros, aut, si manerent, muris prolapsis, eos devicturos, diluculo in eos ibant. Ita factum, ut et fugientes caperent, et in omnibus oppidis praesidia collocarent. Calliopolis autem, maritimarum Thraciae urbium a barbaris occupatarum illustrissima, ipsa quoque magis, quam ceterae, procubuit: populus omnis in navigiis, quae multa illic erant, servatus est. Forte Byzantio in Peloponnesum traiciens triremis, quam imperator despotae filio mittebat, noctu ibi constitit. Cum autem calamitas tam miserabilis incidisset, cernens navarchus, adeo multos interituros, ad littus triremem advertit, susceptisque quotquot capiebat, propositi securus, Byzantium cursum reflexit. Sulimanus, Orchanis filius, Pegis urbe trans Hellepontum manens, ut accepit, quod in Thracia acciderat, spreto quod de Τζυμπε restituenda cum imperatore pactum fecerat, in Thraciam navigare properavit, multisque suorum civium cum uxoribus et liberis traiectis, colonias deduxit, eversa reaedificans. Sed Cal-

ξατο περί Καλλιούπολιν σπονδῆν. τὰ τε γὰρ τείχη ἄνωθεν A. C. 1354
 ἐπεσκεύασε καὶ προσεξείργασατο βελτίω, ἥπερ ἦσαν, καὶ τῶν
 ἐπιφανῶν παρ' αὐτῷ πολλοὺς ἠνάγκασεν εἰς ἐκείνην μετοικί- P. 86a
 ζεσθαι, καὶ στρατιὰν ἐγκαθίδρυσε πολλήν· καὶ τοῖς κατὰ
 5 Μυσίαν λυπηρὸς ἦν, μεγάλοις στρατοπέδοις ἐπιῶν καὶ πό- V. 687
 λεις ἔξανδραποδιζόμενος καὶ τὴν χώραν ἅπασαν πορθῶν. βα-
 σιλεὺς δὲ ἠνιάτο μὲν οὐκ ὀλίγα πρὸς τὴν συμφορὰν ἀμύ-
 νεσθαι δὲ τοὺς ἀδικοῦντας ἀδυνάτως ἔχων, προεσβείας συνε-
 χεῖς ἐποιεῖτο πρὸς Ὀρχάνην τὸν γαμβρὸν καὶ τὰς ἠρπασμέ-
 0 νους πόλεις ἠξίου τὸν νῖον ἀποδιδόναι. τῶν γὰρ ἀτοπωτάτων
 εἶναι, ἐνὸς μὲν αὐτοῖς φρουρίου μὴ παραχωρεῖν, ἀλλ' ἐπὶ
 χρήμασι ῥητοῖς συνθήκας θέσθαι πρὸς αὐτούς, ὥστε ἐκλιπεῖν,
 αὐτοὺς δὲ νυνὶ τοσαύτας πόλεις κατασχεῖν πρὸς τῇ μηδὲ
 Τζύμπην κατὰ τὰς συνθήκας ἀποδοῦναι, καὶ ταῦτα σπονδῶν B
 5 οὔσων καὶ βαθείας εἰρήνης πρὸς ἀλλήλους. Σουλμῖαν δὲ ἰσχυ-
 ριζομένου μὴ πολέμῳ, μηδὲ βία τῶν πόλεων κεκρατηκέναι,
 ἀλλ' ἀοικήτους καὶ καταβεβλημένας κατασχεῖν, ἀδικεῖν αὐτοὺς
 τὰ ἔσχατα διετείνεται ὁ βασιλεὺς καὶ μηδὲν εἶναι τὴν σκῆ-
 ψιν πρὸς τὸν τοῦ δικαίου λόγον. διενηροχέναι γὰρ οὐδὲν, εἰ
 0 διὰ τῶν πυλῶν εἰσῆι, ἢ ἄλλοθεν ποθεν. ἀλλὰ τοῦτο χρῆ
 σκοπεῖν, εἰ δικαίως ἐν σπονδαῖς κατασχόντες ἔχουσι. τοιαῦτα
 βασιλέως πρὸς τοὺς βαρβάρους διαπροεσβενομένου, Σουλμῖαν
 μὲν εἶχετο τῶν πόλεων καθάπαξ καὶ οὐδ' ἄχρως ἀκοῆς ὑπέ-
 μενε ἀπολιπεῖν Ὀρχάνης δὲ ὁ πατὴρ ἑαυτῷ τε συνειδῶς C

liopoli plurimum laboravit. Nam et muros de integro construxit
 et meliores ac validiores, quam tum erant, effecit, suorumque mul-
 tos nobiles in illam commigrare coëgit, nec contemnendum ei prae-
 sidium addidit. Idem Moesis intolerabilis erat, dum numerosa manu
 impressionem faciens, captivos ex urbibus abduceret totamque re-
 gionem devastaret. Imperator hac calamitate tristissimus, cum ad
 coercendas iniurias satis virium non haberet, frequenti legatione
 Orchanem generum appellat, petens, uti Sulimanus raptas urbes re-
 stituat. Inconvenientissimum namque esse, uno castello non cessisse,
 nisi certam prius pecuniam pacti essent: nunc praeterquam quod
 Tzymphen secundum conventiona non reddant, etiam tot urbes in foed-
 ere ac prima pace sibi vindicare. Sulimano contra affirmante, non
 armis coëgisse, sed desolatas ac prostratas occupasse, imperator eos
 iniustissimos pronuntiare, et quod praetexerent, ad defensionem ni-
 hil illis prodesse: nihil enim referre, per portasne, an aliunde in-
 gressi fuerint, sed hoc videndum, an iure et secundum foedus eas
 obtineant. Imperatore sic cum barbaris per legatos agente, Suli-
 manus oppida pertinaciter retinens, de iis descendis nec verbum
 audire poterat. Orchanes vero pater, iniuriae violatiquae foederis

- A. C. 1354 ἀδικοῦντι καὶ παρασπονδοῦντι, καὶ ποιούμενος περὶ πλείστον τὸ βασιλέα θεραπεύειν, συντίθετο μὲν αὐτίκα τὰς πόλεις ἀποδιδόναι βασιλεῖ. Σουλμὴν δὲ τοῦ νιοῦ δυσπαλλάκτως ἔχοντος, ἔδεῖτο βασιλέως ὑπερθέσθαι τὴν ἀπόληψιν, ὡς πείσοντος αὐτοῦ τὸν υἱὸν μετὰ μικρὸν ἔκοντι τὰς πόλεις ἀποδοῦναι ὃ καὶ ἔπραττεν ὀλίγω ὕστερον. πολλὰ γὰρ πολλάκις παραινέσας, ὡς χρὴ βασιλέα μὴ λυπεῖν, οὐ μόνον βεβαίως ἐμμένοντα ταῖς πρὸς αὐτοὺς σπονδαῖς καὶ μηδὲν ἡδικηκότα, ἀλλὰ καὶ τῆς συγγενείας ἕνεκα τῆς πρὸς αὐτοὺς, ἔπειτα καὶ
- D χρῆματα ἐπαγγειλάμενος παρέξειν, ἔπεισε τὰς πόλεις ἀποδοῦναι. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ βασιλεὺς τῶν πόλεων ἐκείνων ἕνεκα Σουλμὴν ἐπηγγείλατο παρέξειν μυριάδας χρυσοῦ τετταρας. δείσας δὲ Ὀρχάνης, μὴ ψευσάμενος ὁ παῖς οὐκ ἀποδῶ τὰς πόλεις βασιλεῖ, ἐσκέφατο συνελθόντας ἐν ταυτῷ βασιλέα καὶ αὐτὸν, οὕτω Σουλμὴν ὑποσχέσθαι ἐπ' αὐτῶν, ὡς ἀποδώσει πάντως γε τὰς πόλεις, αὐτίκα τε ἐδήλου βασιλεῖ πρὸς τὸν Ἀστακηνὸν γενέσθαι κόλπον, ὡς ἐνταυθοῖ τῆς συντυχίας ἐσομένης. δόξαν δὲ καὶ βασιλεῖ βελτίστην εἶναι τὴν βουλήν, ἐκέλευε τριῆρεις ἐφοπλίζεσθαι. ὑπὸ τοιούτων μὲν αἰτίων Ματθαῖον τὸν υἱὸν ἀποδεικνύειν βασιλέα ὥσπερ συνηλάθη Καν-
- P. 863 τακουζηνὸς ὁ βασιλεὺς. γνώμην δὲ εἶχε, καὶ μετὰ τὴν τοῦ νιοῦ ἀνάρῳσιν μέρος μὲν τῆς Ῥωμαίων ἀποτεμῶν ἡγεμονίας, ἐκείνῳ παρασχεῖν, ὥστ' ἐκείνου μόνου βασιλεύειν διὰ βίον· διάδοχον δὲ μὴ ἔξεῖναι καταλείπειν τελευτῶντα τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄντα βασιλέα Ῥωμαίων αὐτίς ἀναστρέ-

sibi conscius et vehementer imperatori gratificari cupiens, mox urbes redditum iri respondit. Cum Sulimanus aegerrime, quod tenebat, ex unguibus dimitteret, Orchanes dilationem aliquantam ab imperatore petivit; se filium adducturum, ut paulo post libens oppida restituat; quod et fecit. Nam saepe illum ac multum hortatus, ne imperatori moerorem afferret, non solum constanter in foedere manenti, quod cum ipsis percussisset, nihilque iniuriarum inferenti, sed et affinitatis ergo, qua cum ipso devincti essent; deinde et pecuniam ei pollicitus, eum tandem ad urbium restitutionem permovit. Quin et imperator earum causa quadraginta aureorum millia ei se daturum promisit. Metuens porro Orchanes, ne filius fidem falleret, faciendum cogitavit, ut, imperatore et se in eundem locum convenientibus, in praesentia amborum Sulimanus omnino urbes se redditurum promitteret; illicoque imperatorem ad sinum Astacenum, ut ibi congregarentur, invitavit. Qui, probato consilio, triremes instrui praecepit. Ob hasce causas Cantacuzenus filium Matthaicum imperatorem renuntiare quodammodo coactus est. Decreverat vero, eo renuntiato, partem a Romano imperio demptam illi, quoad vive-

φειν, ἄντε Ἰωάννης βασιλεὺς ὁ γαμβρὸς περιῆ, ἄντε Ἄν- A. C. 1354
 δρόνικος ὁ υἱὸς αὐτῷ· βασιλέα δὲ τὸν γαμβρὸν ἀνακαλεῖ-
 σθαι αὐθις, τὸν πρὸς ἐκεῖνον καταλύσας πόλεμον καὶ τῆς
 Ῥωμαίων ἀρχῆς ἀπάσης αὐτῷ παραχωρεῖν, τῶν πραγμάτων
 ἀποστὰς αὐτὸς, καὶ πειραῖσθαι διὰ τῆς κατὰ τὸν βίον φιλο-
 σοφίας ἴλεων αὐτῷ ποιεῖν τὸ θεῖον. ταῦτα μὲν οὖν ἐν ὑστέ-
 ρῳ πράττειν ἐβουλευέτο· τότε δὲ ἐπεὶ ἦσαν ὀπλισμένοι αἱ
 τριήρεις, ἐν Νικομηδείᾳ τε ἐγένετο καὶ πρέσβεις ἐπεμπε πρὸς B
 Ὁρχάνην τὸν γαμβρὸν, ὡς ἀφίζόμενον καὶ αὐτὸν ἐκεῖ τῶν
 προκειμένων ἕνεκα. ὁ δ' ἔφρασκε νοσεῖν καὶ ἀδυνατώως ἔχειν
 τὸ νῦν εἶναι ἀπανίστασθαι τῆς κλίνης. ἀχθομένου δὲ βασι-
 λέως καὶ σκῆψιν οἰόμενον τὴν νόσον εἶναι, καὶ καταναγκά-
 ζοντος ἐλθεῖν εἰς τὴν Νικομηδίου, ὡσπερ ἐπηγγέλματο, ὄρκοις V. 688
 ἰσχυρίζετο νοσεῖν ὡς ἀληθῶς καὶ μηδεμίαν σκῆψιν εἶναι,
 μηδ' ὑπόκρισιν περὶ τὸ πρᾶγμα· ἐδεῖτό τε συγγνώμην πα-
 ρισχέσθαι, καὶ ἐπηγγέλματο αὐθις, ὡς ἐν ῥηταῖς ἡμέραις
 ῥαῖσας ἐκτελέσει τὰ ὑπεσχημένα. ἐκεῖθεν μὲν οὖν ὁ βασι-
 λεὺς ἀπρακτος αὐθις εἰς Βυζάντιον ἐπανῆλθε.

19. Φιλόθεος δὲ ὁ πατριάρχης εἰδὼς, οἶαν γνώμην ἔχει C
 περὶ βασιλέων, τοῦ τε γαμβροῦ καὶ τοῦ υἱοῦ, εἰς Τένεδον
 αὐτοῦ ἐδεῖτο πρεσβευτῆς πρὸς βασιλέα τὸν νέον ἀφικέσθαι, D
 ὥστε τὸν πρὸς ἀλλήλους διαλυῖσαι πόλεμον, πείσας βασιλέα
 τὸν νέον ἐλέσθαι, ἃ βουλευόιτο βασιλεὺς ὁ κηδεστής. βασι-

16. ἐπηγγέλλετο M. 22. λῦσαι M, mg.

ret, subicere, ita ut morienti nullum relinquere successorem lice-
 ret, sed tota ad imperatorem Romanorum, sive ad Ioannem gene-
 rum, sive, eo mortuo, ad Andronicum, eius filium, postliminio reditet,
 ipsum autem Ioannem, bello posito, revocare totoque Romano im-
 perio ei cedere seque a negotiorum turbis remove, et divinis re-
 bus vacando, studere coeleste numen sibi placatum et amicum ef-
 ficere. Haec igitur post filii creationem meditabatur. Tunc autem
 tremibus Nicomediam venit legatosque ad Orchanem generum, ut
 eodem ex conducto ob causam iam recitatam venturum, misit. Qui
 morbum excusavit, nec posse in praesenti de lectulo surgere. Cum
 id graviter ferret imperator et morbum hunc pro velamento obtendi
 putaret urgeretque, uti Nicomediam, quod promiserat, veniret, vere
 in morbo se esse nihilque simulare, iuratus confirmavit, rogans
 veniam et iterum promittens, post dies certos, ubi convaluerit, pro-
 missa confecturum. Imperator frustratus Byzantium revertit.

39. Philotheus autem patriarcha sciens, quid de imperatoribus
 genero ac filio secum animo agigaret, orabat, uti se legati loco Te-
 nedum ad iuniorum imperatorem mitteret, pertracturum cum in sen-
 tentiam soceri et bellum compositurum. Imperator, paratis triremi-

A. C. 1354 λεί δὲ ἐδόκει μᾶλλον, παρεσκευασμένων τῶν τριηρέων καὶ δαπάνης οὐδεμιᾶς διὰ τοῦτο δεομένων, αὐτὸν ἀφικέσθαι πρὸς τὴν νῆσον καὶ διαλύειν τὴν πρὸς βασιλέα τὸν γαμβρὸν διαφοράν. ἦτο γὰρ, εἰ μόνον πείθοιτο αὐτὸν γενόμενον ἐγγὺς, αὐτίκα προσδραμεῖσθαι καὶ συγγνώμην ἐφ' οἷς προσκέρουσεν αἰτήσιν προπαρασκευασμένον δὲ ὄντα καὶ αὐτὸν πρὸς τὴν διάλυσιν, ῥᾶστα πρὸς τὴν εἰρήνην αὖθις τὰ Ῥωμαίων καταστήσειν πράγματα. τοιαύτη μὲν ἐξέπλευσε γνώμη Βυζαντίου, ἔχων καὶ Ματθαῖον βασιλέα τὸν υἱὸν ἐν ταῖς τριή-

P. 864 ρεσιν ἅμα βασιλίδι τῇ συζύγῳ, ὡς ἂν ἐκεῖνοι μὲν ἐν Αἴνῳ ἀποβαῖεν, ὡς ἐκεῖθεν εἰς Διδυμότειχον ἀφίξομενοι καὶ τὴν Ἀδριανοῦ, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὴν τοῦ γαμβροῦ τράποιτο διάλυσιν. οἷα δὲ οὐκ ἐπὶ μάχην καταπλέων, ἀλλ' εἰρήνης μᾶλλον ἕνεκα, οὐ προσέσχεν ἐπὶ Τένεδον αὐτίκα, ἀλλ' ἐπὶ τι νησιδίον ἀοίκητον ἐγγὺς Τενέδου, Μαυρία προσαγορευόμενον, καὶ διήγαγεν ἐκεῖ τὸ λείπον τῆς ἡμέρας καὶ τὴν ἐπιούσαν νύκτα. εἰς τὴν ὑστεραίαν δὲ ἄρας ἐκεῖθεν, ἐφ' ἕτερον ὠρμίζετο νησιδίον, ἅγιον Ἀνδρέαν προσαγορευόμενον, ἐλπίζων, ἀφίξεσθαι πρεσβείαν παρὰ βασιλέως τοῦ γαμβροῦ περὶ εἰρήνης. ὡς δὲ οὐδὲν ἀήντα κατ' ἐλπίδας, (τῶν γὰρ συνόντων αὐτῷ τινες Βυναράχων δύσνωος ἔχοντες, πέμψαντες πρὸς βασιλέα τὸν νέον, παρήνον μὴ δέχεσθαι τὴν εἰρήνην, ἀλλ' αἰρεῖσθαι τὸν πόλεμον μᾶλλον, ὡς αὐτῶν συγκατεργασομένων πάντα,) οὐδ' οὕτω μὲν ἐπὶ τὴν πόλιν ἤκε τὴν κατὰ τὴν νῆσον, ἧ διέτρι-

1. τῶν om. M. 7. διαλύσειν P. τὴν ante εἰρήνην om. M.

bus ac nullo sumptu novo ob hoc egentibus, per se in insulam proficisci et cum genero resarcire concordiam malebat. Existimabat enim, simul ut audiret, ipsum appropinquare, statim occurrurum veniamque pro commissis petiturum: cumque et ipse a pacificatione haud abhorreat, facillime rursus ad tranquillitatem rem publicam redacturum. Hoc consilio cum Matthaeco filio et uxore eius Byzantio solvit, ut illi quidem ad Aenum descenderent, inde Didymotichum et Adrianopolim abituri, ipse ad generum pacificandum porro navigaret. Perinde autem, atque si non belli, sed pacis causa susceptus esset hic cursus, non statim ad Tenedum, sed ad parvam insulam desertam iuxta Tenedum, Mauriam appellatam, appulit ac reliquum diei et noctem insequentem ibi mansit. Postridie ad alteram insulam, similiter parvam, sancti Andreae vocatam, delatus, a genero legatos de pace venturos exspectabat. Ubi nihil pro spe accidit, (etenim ex navarchis maligni quidam ad Palaeologum mittentes cumque a pace deterrentes, ad bellum instigabant atque in id opem suam omnes spondebant,) ne sic quidem in insulae urbem, in qua imperator iunior morabatur, sed in partem alteram, Borium

βεν ὁ βασιλεὺς, ἀλλ' ἐφ' ἕτερον μέρος πρὸς τὸν Βόριον ὠνο- A. C. 1354
μασμένον ἐγχωρίως ποταμὸν, ὡς ὑδρευσομένων δῆθεν τῶν
τριηροῦτων ἐκεῖθεν. οἱ τῷ νέῳ δὲ βασιλεῖ συνόντες ὀπλίται
καὶ ἵππεῖς, τῶν τριηρέων καταγομένων, ἐλθόντες ἐπὶ τὸν πο-
5 ταμὸν ἔβαλον ἀπὸ τῆς γῆς καὶ κωλύειν ἐπειροῶντο τὴν ἀπό-
βασιν. οἱ δὲ βιασάμενοι ἀπέβησαν καὶ ὑδρεύσαντο ἐκεῖθεν.
ὄρων δὲ ὁ βασιλεὺς πρὸς οὐδὲν ὀνήσουσαν τὴν καρτερίαν,
(οὔτε γὰρ πολεμεῖν ἤρεῖτο τῷ γαμβρῷ καὶ κακοῦν τὴν νῆσον, C
οὔτε περὶ τῆς εἰρήνης οὐδεμία ἔτι ὑπελείπετο ἐλπίς, βασι- V. 689
λέως τοῦ νέου οὐ μόνον οὐ πρεσβευσαμένου, ὡσπερ ἠλπίζεν,
ἀλλὰ καὶ φανερῶς ἔξαγομένου πρὸς τὸ πολεμεῖν,) τάχιστα
ἐκεῖθεν ἀπεχώρει εἰς τὴν Αἴνον, ἔνθα Ματθαῖος ἀπέβαινεν
ὁ νέος βασιλεὺς μετὰ τῆς γυναικὸς, κἀκεῖθεν ἀπεχώρει ἐπὶ
Διδυμότειχον καὶ τὴν Ἀδριανοῦ. Καντακουζηνὸς δὲ ὁ βα-
5 σιλεὺς τέτταρας ἡμέρας πρὸς τῇ Αἴνῳ διατρίψας, εἰς Βυ-
ζάντιον ἀνέστρεψε. Παλαιολόγος δὲ ὁ βασιλεὺς αὐτῆς ὑπε-
λείπετο ἐν τῇ Τενέδῳ, καὶ ὅσα πράττειν ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς
ἔξῃν, ἡμέλει οὐδενός· ἔφασκε δὲ ὕστερον ἐν τῆς εἰρήνης τοῖς
καιροῖς, ὡς, ἐπιπλέοντος αὐτῷ βασιλέως τοῦ κηδεστοῦ, δια- D
λεχθεῖεν μὲν κρούφα καὶ οἱ ναύαρχοι, μὴ δέχεσθαι τὴν εἰρή-
νην, μηδὲ πρεσβείαν τινὰ ποιεῖσθαι πρὸς αὐτόν. ἐκεῖνον μὲν-
τοι μὴ τούτου ἔνεκα ἀποσχέσθαι τῆς εἰρήνης, (εἰδέναι γὰρ
ἐκείνους οὐ τὰ βελτίω καὶ κοινῇ λυσιτελοῦντα συμβουλεύον-
τας,) ἀλλ' ὅτι Ματθαῖος ὁ υἱὸς συνῆν, σφόδρα ἄχθεσθαι καὶ
δυσανασχετεῖν, εἰ δόξειεν αὐτὸς ἐκεῖνον δεῖσθαι καὶ αὐτο-

nominatam, ad aquationem illic e flumine faciendam perrexit. Tri-
remibus eo proVectis, pedites et equites Palaeologi ad flumen pro-
cedentes et e terra iaculantes, descensu advenas prohibere con-
bantur. Illi vi contra nitentes descendunt et aquantur. Videns
porro Cantacuzenus, inutilem fore patientiam, (neque enim pugnare
in generum et insulam deprædari volebat, neque pacis ulla spes
dabatur, Palaeologo non modo legatum nullum mittente, contra
quam sperabatur, sed apertum etiam bellum parturiente,) quam pri-
mum inde Aenum recessit, ubi Matthaëus novus imperator et uxor
descendentes, inde Didymotichum et Adrianopolim abierant. Canta-
cuzenus quatrimum Aeni subsistens Byzantium rediit, Palaeologo
in insula Tenedo manente, et quae pro imperio asserendo poterat,
eorum nihil omittente. Confessus est postea, pace facta, ad se na-
vigante socero, secum clam egisse navarchos eius, ne pacem faceret,
neve quempiam legatum mitteret. Tamen non se idcirco pacem no-
luisse: vidisse enim illos non meliora et in commune utilia suade-
re: sed quia simul advenisset Matthaëus filius, id vehementer suc-
censusse aegreque tulisse, quod ipse eius indigere ac, velut bello

A. C. 1354 μολεῖν ἐπὶ τῇ δέχεσθαι τῆς βασιλείας κοινωνον, ὥσπερ ἀπαγορεύσαντα πρὸς τὸν πόλεμον καὶ τὴν γνώμην ἠττημένον. ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ Σουλμῖαν ὁ τοῦ Ὁρχάνη ἐπεστράτευσε Γαλάταις μεγάλῳ στρατοπέδῳ ὑπὸ τῶν ἐφῶν Σκυθῶν κατεχομένοις, καὶ ἐξεπολιόρκησε κατὰ τὸ θέρος ἐκεῖνο δύο πόλεις τὰς ἐπιφανεστέρας παρ' αὐτοῖς, " Ἀγκυραν καὶ Κράτειαν.

P. 865 ἐκεῖθεν δὲ ὑποστρέψας νικητῆς φθινοπώσου ἀρχομένου, προσβείαν ἐπεμφεν αὐτὸς τε καὶ ὁ πατὴρ πρὸς Καντακουζηνὸν τὸν βασιλέα, φάσκοντες ἐθέλειν αὐτῷ παραδιδόναι τὰς κατὰ τὴν Θράκην πόλεις, ὥσπερ ἐπηγγέλαντο· ἐπ' αὐτῷ δὲ εἶναι παραλαμβάνειν, ἤνικα ἂν ἐθέλοι. πολλὰς δὲ αὐτοῖς ὁμολογήσας χάριτας ὁ βασιλεὺς τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας καὶ τοὺς πρέσβεις δώροις φιλοτίμως ἀμειψάμενος ἀπέπεμψε, προθεσμίαν θέμενός τινα, ἐν ἧ αὐτὸν τε ἔδει καὶ τοὺς παραδώσοντας τὰς πόλεις εἶναι πρὸς τὴν Θράκην, ὥστε, τῶν βαρβάρων ἐξελαυνομένων, ἀντεισάγειν αὐτὸν φρουροὺς καὶ προνοεῖσθαι τῶν πόλεων, ὡς ἂν μάλιστα αὐτῷ δοκῆ. καὶ παρθεσκευάζετο πρὸς τοῦτο. ἐν τούτῳ δὲ Παλαιολόγος ὁ βασιλεὺς τρίτην μίαν, ἣν περ εἶχεν, ἐφοπλίσας καὶ μονήρεις τινὰς συμπορισάμενος ἐκ Τενέδου ἀθρόον, μηδενὸς εἰδότος, ἐπέπλευσε Βυζαντίῳ καὶ ἐγένετο νυκτὸς ἔνδον τοῦ ἐν Ἑπτασκάλῳ νεωρίου. τῆς φήμης δὲ διαδοθείσης πρὸς τὴν πόλιν, σύγχυσις δεινὴ καὶ ἀταξία τὸ πᾶν κατεῖχε, καὶ ὁ δῆμος ὄρητο μὲν βασιλεῖ τῷ νέῳ συμμαχεῖν, τὴν δὲ Καντακουζην-

11. ἐθέλει P.

desperato, et sententia victus ad suscipiendum imperii collegam perfugere videretur. Sub idem tempus Sulimanus, Orchanis filius, in Galataeos in Scythia orientali magnas copias agens, per aestatem illam duas eorum urbes insigniores, Ancyram et Crateam, expugnavit. Inde victor ineunte autumnno reversus, ipse et pater oratores ad Cantacuzenum mittunt, Thraciae urbes, sicut essent polliciti, velle restituere: eius arbitrii esse, quando libuerit, eas accipere. Imperator humanitatem istam liberali gratiarum actione et legatos donis magnificis prosecutus, diem praefinivit, quo ipse et qui eorum nomine urbes tradituri essent, in Thracia comparerent, ut, barbaris exactis, ipse praesidia sua induceret et quam optime liceret, illis prospiceret: iamque ad hoc se accingebat. Interea Palaeologus, una, quam habebat, triremi instructa et aliquot conquisitis, Tenedo derrepente, ignaris omnibus, Byzantium versus cursum instituit et noctu in navale Heptascali pervenit. Fama autem per urbem didita, omnia plena turbarum et magnae confusionis exstiterunt, populusque pro Palaeologo decertare gestiebat, sed Cantacuzeni potentiam reformidans, (putabat enim statim arma expediturum,) se cohibuit sensim-

τοῦ τοῦ βασιλέως δεδοκότες δύναμιν, (ἤλιπον γὰρ αὐτὸν A. C. 1354
 αὐτίκα χωρήσειν ἐπὶ μάχην,) συνεστέλλοντο καὶ ὑπεχώρουν.
 βασιλεὺς δὲ ὁ Καντακουζηνὸς ἐπεὶ πύθοιτο ἔνδον Βυζαντίου
 ὄντα βασιλέα τὸν γαμβρὸν, τὸ μὲν ἐπὶ μάχας χωρεῖν καὶ C
 φόνους ἀπηγόρευε παντάπασι, παρόντος δὲ καὶ Κυδώνη, ὅς
 ἔνδον βασιλείων διέτριβεν αἰεὶ, οὐ μόνον διὰ τὴν εὐμένειαν,
 ἣν πολλὴν παρὰ βασιλέως ἔκαρποῦτο, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῖς
 πράγμασι μεσάζων ἀνάγκην εἶχεν αἰεὶ συνεῖναι βασιλεῖ νύ-
 κτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, πρὸς Εἰρήνην βασιλίδα τὴν γυναῖκα
 εἶπεν. „εἰ μὲν μὴ πρότερον ἐδέδοκτο ἡμῖν τῶν πραγμάτων ἀνα-
 χωρεῖν καὶ τῶν θορύβων, καὶ μοναχῶν ἐνδύνας σχῆμα,
 πρὸς τὴν μέλλουσαν ἐκείνην εὐκλειαν ἐπείγεσθαι καὶ εὐδο-
 ξίαν, οὐδὲν ἂν ἦν ἀναγκαιότερον, οὐδὲ μᾶλλον λυσιτελοῦν
 ἐν τῷ παρόντι ἢ τὴν στρατιὰν ἀναλαβόντα, χωρεῖν εὐθύ
 τῶν πολεμίων, καὶ φεῖδεσθαι μηδενός, ἀλλὰ διὰ πάντων D
 ἰέναι, ἄχρῃς ἂν ἐξελάσασθαι τῆς πόλεως· ὃ μάλιστα ῥῆστα
 ἂν κατειργασάμεθα, ὅσον ἀπὸ τε τῆς ἐκείνων ἀδυναμίας καὶ
 τῆς ἡμετέρας δυνάμεως ἔστι στοχάζεσθαι. εἰ δὲ νικῶσί τε
 ὁμοίως καὶ ἠττωμένοις τὸ τῶν πραγμάτων ἀναγκαιῶς πρόκει-
 ται ἀποχωρεῖν, τί δεῖ φόνων καὶ πολέμων ἡμῖν, οὐδὲν πλέον
 ἔξουσιν ἐκ τούτων, ἢ τὰς ἐκ τῶν φόνων κηλῖδας καὶ τοὺς V. 690
 διὰ βίον τοῦ συνειδότης δεινούς ἐλέγχους, (ἐὼ γὰρ τὰς ἐν
 τῷ μέλλοντι βίῳ τοῖς τοιαῦτα τολμῶσιν ἀποκειμένας τιμω-
 ρίας,) ἀλλὰ μὴ πρόφασιν τὴν βασιλέως θεμένους ἐπιδημίαν,

que subduxit. Cantacuzenus ubi generum Byzantii esse audivit, ad
 conflictum caedesque procedere prorsus noluit. Praesente autem
 Cydone, qui in regia erat assiduus, non solum quia imperatori ca-
 rissimus, sed quia etiam privatarum rerum comes necesse habebat
 ab eo nec noctu, nec interdiu discedere, Irenen imperatricem his
 vocibus compellavit: „Siquidem antehac nobis non stetisset a nego-
 tiis ac tumultibus recedere et, monastica veste indutos, ad futuram
 illam gloriam claritatemque festinare, nihil erat in praesens tam
 necessarium tamque frugiferum, quam, coacto milite, protinus obvi-
 am ire hostibus ac parcere prorsus nemini, donec omnes urbe ex-
 pulsissemus: quod factu facillimum fuisset, quantum ex illorum in-
 firmitate et nostris viribus coniectare licet. Verumtamen si nobis,
 seu vincamus, seu vincamur, his rebus valedicere necesse est, quid
 pugna ac caedibus opus? Et cum nihil inde emolumenti ad nos
 redeat, nisi labes animi ob effusum sanguinem et in omni vita
 acres conscientiarum stimuli, (ut taceam de suppliciis huiuscemodi
 patrantibus in futurum repositis,) cur non potius imperatoris ad-
 ventum occasionem omnia deserendi facimus et salutem nostram soli
 inservimus? Quodsi inter filium et generum restinguere bellum

- A. C. 1354 πάντα καταλείπειν καὶ μόνου γίνεσθαι τοῦ σώζεσθαι; εἰ δὲ μὴ διαλελυκέναι τὸν πόλεμον ἠδυνήθημεν τῷ τε υἱῷ καὶ τῷ
- P. 866 γαμβρῷ, ἀλλ' ὑπολέλειπται αὐτοῖς ἡ ἔρις περὶ τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' ἐκεῖνο χρὴ σκοπεῖν, ὡς, εἰ μὲν αἰμάτων χωρὶς καὶ φόρων πράττειν τοῦτ' ἐξῆν, ὡσπερ ἐβουλόμεθα, ἦν ἂν ἔργον ἄξιον εὐχῆς. νυνὶ δὲ εἰς τοιαύτην ἀνάγκην περιέστηκεν ἡμῖν τὰ πράγματα, ὥστ' ἢ ἐκόντας ὑποχωρεῖν, ἢ μαχομένους κτείνειν τοὺς πολεμίους, ἢ αὐτοὺς ἀποθνήσκειν, ἂν συμβαίη. ὅτε τοίνυν τότε ἠττάσθαι τῶν αἰσχίστων καὶ δεινῶν, καὶ τὸ νικᾶν ὁμοίως οὐδεμιᾶς ἀπολείπεται κακοπραγίας, ὅτου ἔνεκα μὴ τὸ κοινῇ τε ὁμοίως καὶ ἡμῖν αἰρησόμεθα λυσιτελοῦν;" πρὸς ταῦτα οὐδ' ἡ βασιλις ἀνένευεν, ἀλλὰ ἐπέθιτο τῷ βασιλεῖ βουλευομένῳ τὰ βελτίω. ἐν βασιλείοις δὲ τῶν
- B μάλιστα εὐνων βασιλεῖ τῷ Καντακουζηνῷ συνηθροισμένων, οὐ τῶν στρατιωτῶν μόνων, ἀλλὰ καὶ τῶν εὐγενεστέρων οὐκ ὀλίγων, θόρουβος ἦν καὶ ταραχῆ, καὶ πάντες ἐπιέναι δεῖν τοῖς πολεμίσις συνεβούλευον. μάλιστα δὲ ἐθορούβουν τὸ ἐκ Κατελάνων μισθοφορικὸν καὶ ἡξίον βασιλέα τοῖς πολεμίσις ἐπάγειν σφᾶς, ὡς ῥαδίως ἐξελάσσοντας τῆς πόλεως. ὁ δὲ τότε μάχεσθαι παντάπασιν ὡς ἀλυσιτελὲς ἀπειρηκῶς, τῇ τε στρατιᾷ τὴν γνώμην, ἣν περ ἔχει περὶ τῶν πραγμάτων, φανερὰν ποιεῖν μὴ προσήκειν οἰθηεῖς, (ὑφαιρησέειν γὰρ ἂν αὐτῶν οὐκ ὀλίγον τῆς τόλμης καὶ τῆς περὶ αὐτὸν σπουδῆς καὶ
- C προθυμίας, ὡσπερ ἦν εἰκὸς, λογισαμένους, ὡς οὐδεὶς ἀμεί-

1. καταλιπεῖν M. 8. συμβαίη M. 9. δεινῶν M. 22. αὐτοὺς fortasse. 23. ὀλίγων P. 24. ἦν om. P. λογισαμένης P.

nequivimus, sed adhuc super imperio contendunt, at certe illud videndum, si citra sanguinem ac caedem facere illud liceret, ut volebamus, quam esset opus egregium. Nunc in eam necessitatem delapsi sumus, ut aut sponte recedendum ab his rebus, aut pugna occidendi hostes, aut nobis ipsis fortasse moriendum sit. Quoniam igitur et vinci turpissimum atque calamitosissimum, et vincere similiter infelicissimum est, cur et communi et nobis ipsis nolimus consulere?" Huic imperatoris consilio tamquam salutari, haud repugnavit imperatrix. Congregatis porro in palatio, qui Cantacuzeno favebant impensissime, non militibus modo, sed et nobilioribus non paucis, turbatum est non mediocriter, cum omnes in hostes invadendum suaderent. Praecipue tamen Catalani mercenarii fremebant et se in hostes immitti flagitabant: nullo quippe negotio illos urbe depulsuros. At imperator cum pugnae copiam prorsus ut inutilem negaret consiliumque suum militibus minime manifestandum arbitraretur, (ne audaciam eorum et studium alacritatemque erga se non parum imminueret, ratiocinantium, ut esset verisimile, neminem eo-

ψεται αὐτοὺς τῆς ἀνδραγαθίας χάριν, ἂν βασιλεὺς τοῦ ἄρ- A. C. 1354
 χειν ἀποστῆ,) λόγοις παράγειν ἐπειρᾶτο καὶ ἀμβλύνειν τὴν
 ὀρμὴν. „εἰ μὲν γὰρ πρὸς ἄλλοφύλους” ἔφασκεν „ἦν ὁ πόλε-
 μος ἡμῖν, οὗς ἂν τις ἀποκτεῖνας καθαρὰν σχοιήν καὶ λύπης
 5 ἀμέτοχον τὴν ἐκ τῆς νίκης ἡδονὴν, οὐκ ἂν οὐδ’ αὐτὸς μέλ-
 λειν ὑμῖν, οὐδ’ ἀναδύεσθαι τὴν μάχην συνεβούλευσα, ἀλλ’
 αὐτίκα ἐπιέναι. νικῶντές τε γὰρ ἂν ἀνδρίας καὶ τόλμης εὐ-
 κλειαν ἠράμεθα, καὶ ἀποθνήσκουσι πάσης εὐδοξίας κατελεί-
 πετο μνημεῖον, ὥσπερ ἦν προσῆκον ἀνδράσιν ἀγαθοῖς ἡγω-
 νισμένοις. νυνὶ δὲ τὸ συγγενεῖς τε μάλιστα καὶ ὁμοφύλους
 εἶναι τοὺς ἀντικαθισταμένους, πᾶσαν περιήρηκεν ἡμῶν φι-
 λотиμίαν. ὁμοίως γὰρ καὶ ἡττώμενοι καὶ νικῶντες πολλὴν D
 ἐν τοῖς εἰσέπειτα προστριψόμεθα τὴν ἀδοξίαν ἑαυτοῖς. ἀλλ’
 εἴ τι πείθεσθαι μοι δεῖ, πολλῶν πολέμων ἐμπείρῳ καὶ πρα-
 γμάτων διὰ βίου παντὸς γεγενημένῳ καὶ καλῶς εἰδότηι πρα-
 γμάτων χρῆσθαι μεταβολαῖς καὶ δυσχεραῖαις, τούτους μὲν εἰπὼν
 προσῆκον εἰκῆ καὶ μάτην κοπτομένους καὶ ἀνήνυτα πονουν-
 τας, σαφῶς εἰδότης, ὡς οὐδὲν δυνήσονται πλέον ἀπάνασθαι
 τῆς μοχθηρίας· αὐτοὺς δὲ σώφρονων ἐχομένους λογισμῶν
 καὶ προσηκόντων ἀνδράσι ἀγαθοῖς, τὴν ἐκ τῶν ἄλλων πό-
 λεων περιμένειν στρατιάν. ὅ,τε γὰρ νῖος ἀφίξεται τάχιστα
 μετὰ τῆς στρατιᾶς πεπυσμένος τὸ συμβᾶν, καὶ Νικηφόρος
 δεσπότης ὁ γαμβρὸς, Ἀσάνης τε ὁ σεβαστοκράτωρ καὶ οἱ ἄλ-
 λοι ἡγεμόνες, οὗς αὐτὸς διὰ γραμμάτων μεταπέμψομαι. ἐκεῖ- P. 867

8. ἀπελίπετο M.

rum strenuitatem remuneraturum, si imperator imperio se abdicans,
 verba eis dare et eorum impetum retardare conetur,) „Si contra ex-
 teros,” inquit, „nobis bellum esset, quibus quis interemptis pura
 frueretur et vacua omni moerore lacerata, nec ego quidem vobis
 suasisset differre pugnam, aut respucere, sed hostem potius statim
 aggredi: si enim vicissemus, fortitudinis et audentis animi gloriam
 retulisset, occumbentium autem, tamquam virorum fortium, suis-
 set apud posteros incluta memoria. Iam quia potissimum cognati
 et cives sunt adversarii, hoc ipsum laudi nostrae obstat maxime:
 acque enim victi victoresque famam nostram ad posteritatem com-
 maculabimus. Sed, si qua mihi, multa qua toga, qua militia, tot
 annis experto, rerumque vicissitudines et difficultates probe callenti,
 fides habenda est, hos quidem inaniter ac frustra fatigari nullo-
 que effectu laborare sinamus; sane et certo sciant, nihil ex impro-
 bitate sua lucri facturos. Nos vero quae viros prudentes ac fortes
 decent, cogitantes, ex aliis urbibus milites expectemus. Nam et fi-
 lius, ubi, quod evenit, intelliget, celerrime cum agmine adcrit,
 et Nicophorus despota gener et Asanes Sebastocrator et alii duces,

A. C. 1354 *νων δὲ ἀπάντων γενομένων ἐνταυθοῖ, οὐδὲ εἰς χεῖρας τολμήσουσιν ἵεναι οἱ πολέμιοι, ἀλλ' οἰχήσονται, τῇ ὄψει μόνῃ καταπλαγέτες, καὶ ἀναιμωτὶ τὴν νίκην παραδώσουσιν ἡμῖν.* ταῦτα εἶπε, καὶ αὐτίκα πρὸς τε τὸν υἱὸν καὶ τοὺς ἄλλους εἰς Βυζάντιον ἵεναι τὴν ταχίστην γράμματα ἔπεμπεν ὑπὸ ταῖς ὄψεσιν ἀπάντων. ἔγραφε δὲ καὶ τοῖς κατὰ τὴν Θράκην ἡγεμόσι τῶν βαρβάρων, κατὰ τάχος καὶ αὐτοὺς ἡκεῖν συμ-
 V. 691 *μαχήσοντας. πάντα δὲ ταῦτα τῶν συνόντων ἔνεκα ἐπλάττετο. αὐτὸς γὰρ ἤδη παρεσκεύαστο τῶν πραγμάτων ἀποχωρεῖν καὶ καταλείπειν τὴν ἀρχήν. καίτοι γε εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὠρμητο*
 B *ἀντιποιεῖσθαι τῆς ἀρχῆς καὶ τοῖς ἐπιούσιν ἀντικαθίστασθαι πρὸς μάχην, οὐδ' οὕτως ἂν ἐχρήσατο τῇ δυνάμει τῶν βαρβάρων. Φιλόθεος γὰρ ὁ πατριάρχης μετὰ τὸ τῶν ἱερῶν ἐπιβῆναι θρόνων προσελθὼν καὶ διαλεχθεὶς περὶ τοῦ πράγματος, ὡς οὐκ ἂν ἀρέσκοι θεῷ τοῖς ἀπὸ Χριστοῦ καλουμένοις τὴν βαρβαρικὴν ἐπάγειν δύναμιν καὶ διαφθεῖρειν τοὺς οὐδὲν ἡδικηκότας γεωργοὺς τινὰς ἢ καὶ στρατιώτας ἀγομένους ὑπὰ τῷ σφῶν δεσπότῃ καὶ πᾶσαν ἀνάγκην ἔχοντας τὰ κελενόμενα ποιεῖν, τῶν ἀδικούντων μάλιστα ἐν ἀσφαλείᾳ ὄντων. καὶ γὰρ καὶ κατὰ τὸν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου χρόνον τῶν ἐλαυνόντων καὶ σκυφρατούντων οὐθενὸς ἢ ὀλίγων τῆς*
 C *Μοχθηρίας δίκας δόντων, τὰ μυρία πλήθη τῶν οὐδὲν εἰσηνηγεμένων εἰς τὸν πόλεμον ἀπώλετο· καὶ ὕστερον Κράλη ἀδικούντος καὶ ἐπιπορκοῦντος καὶ τῆς ἀρχῆς οὐκ ὀλίγον μέ-*

20. καὶ ante κατὰ om. P.

quos per litteras accersam. Qui ubi omnes affuerint, nec ad manus quidem venire audentes, sed attoniti, incruentam nobis victoriam dabunt." His dictis, litteras actutum ad filium et alios in conspectu omnium dat, quibus Byzantium evocantur. Scribit item ducibus barbarorum per Thraciam, ut et ipsi sine mora auxilio veniant. Ceterum haec omnia propter domesticos fingebantur: iam enim paratus erat, se imperio abdicare et nuntium caducis mittere. Quamquam si maxime id sibi voluisset asserere et vi hostem repellere, ne sic quidem usus esset barbarorum subsidiis, Philotheus enim patriarcha, ubi sedem sacram conscendit, cum eo super hoc negotio disserens affirmavit, non placere Deo, barbaros contra Christianos induci et agricolas quosdam, aut etiam milites innocentes interfici, quippe a domino suo adactos et penitus necesse habentes iussa facessere, cum qui laeserint, securissime vivant. Etenim et civilis belli tempore impellentium et calumniantium nullo aut paucis sui sceleris poenas persolventibus, innumerabilis eorum multitudo, qui ad bellum conflandum nihil contulerant, periit; et postea cum Crales iniurias daret ac peieraret et de imperio non parvam partem

ρος παραιρουμένον, στρατιὰν βαρβαρικὴν ἐπαγαγὼν, τὸν A. C. 1354
 μὲν ἀδικοῦντα ἐλύπησεν ὀλίγα ἢ οὐδὲν, μυρίοις δὲ ἄλλοις
 αἴτιος ἐγένετο μεγάλων συμφορῶν ἕξανδροποδιοσθεῖσι καὶ ἀ-
 πολομένοις ὑπὸ τῶν βαρβάρων. ἐφ' οἷς καὶ αὐτὸν καταψη-
 5 φριζόμενον εἰδέναι ἑαυτοῦ, ὡς τῶν μὲν ἀδικούντων ἔνεκα καὶ
 σφόδρα οἶεσθαι δίκαια ποιεῖν τοῖς τε ἀλλοφύλοις ἀμυνόμε-
 νον ἀδικοῦσι διὰ τῆς βαρβαρικῆς δυνάμεως, τῆς Ῥωμαίων
 πρὸς ἄμυναν οὐκ ἔξαρκούσης διὰ τὸ ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων πο-
 10 λέμων διεφθάρθαι, καὶ τοῖς ὁμοφύλοις ἐπάγοντα, ὅτε ἐπο- D
 15 λέμοισιν, ἵνα μὴ αὐτοὶ χρησάμενοι αὐτὸν τε καὶ τοὺς συνόν-
 τας διαφθείρωσι. πρὸς δὲ τοὺς ἀπολλυμένους οὐδεμίαν ἔχειν
 εὐλογον ἀπολογία, εἰ τῆς ἐτέρων ἔνεκα ἀγνωμοσύνης δίκας
 ἔδοσαν αὐτοί. καὶ δεηθεῖς, μηκέτι χρῆσασθαι βαρβάροις κατὰ
 τῶν ἀπὸ Χριστοῦ καλουμένων, κἂν ἀλλόφυλοι ὡσι καὶ τὰ
 20 μέγιστα ἠδικηκότες, ἀλλ' ἐπιτρέπειν θεῷ τὴν κατ' ἐκείνων
 δίκην, ἧ ῥάδιον τοὺς ἀδικοῦντας καταστέλλειν, κἂν τὰ μέ-
 25 γιστα φυσῶσι, καὶ ταύτην τὴν χάριν θεῷ καταθεῖναι πρῶ-
 τον καὶ αὐτῷ τὸ μὴ τοιαύταις κηλῖσι καταχραίνειν τὴν ψυ-
 χὴν, ἐπειθετό τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὑπέσχετο μηκέτι κατὰ μη-
 30 δενὸς χρῆσεσθαι βαρβάροις, φάμενος οὐδὲν ἔχειν πρὸς οὐ-
 35 τως ἀληθῆ καὶ δικαίαν ἀντειπεῖν παραινέσιν, ἀλλὰ καὶ πολ- P. 868
 40 λὴν αὐτῷ εἰδέναι χάριν, ὅτι τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν ἔνεκα πρό-
 45 νοιαν αὐτοῦ ποιοῖτο, καὶ ὡς καὶ παρὰ θεῷ ἐψηφισμένα δέ-
 50 χεσθαι τὰ εἰρημένα· ἃ καὶ ὕστερον ἐφύλαττεν ἀκριβῶς· καὶ

abstraheret, barbaris introductis, eum auctori detrimentorum leve
 aut nullum damnum rependisse, aliis autem infinitis malorum in-
 gentium causam exstitisse, qui a barbaris in servitutem abrepti per-
 emptique sint. Quam ob rem, quo modo a se reprehensus fuerit, me-
 minisse, ut qui putaret, rectissime se facere, dum exteros nocumenta
 importantes barbaricis copiis, (Romanis, quia bello civili absumptae,
 ad ulciscendum non sufficientibus,) propulsaret et adversus homo-
 phylos adduceret, ne ipsi eorum usi opera, se suosque perderent.
 Quod vero ad eos, qui perierint, attinet, iusta defensione carere, si
 ipsi aliena peccata moriendo lucrint. Cumque rogaret, ne in poste-
 rum uteretur barbaris adversum eos, qui a Christo Christiani nomi-
 narentur, tametsi exteros et iniuriosissimos, sed Deo illorum poe-
 nam reservaret, cui non difficile foret laedentes, quamvis turgidissi-
 mos, compescere et hoc Deo imprimis, deinde sibi gratificaretur, ne
 talibus maculis animam contaminaret, imperator obsecundavit et
 posthac adversus neminem barbarorum usum subsidio recepit, af-
 firmans, se, quod contra tam veram tamque iustam admonitionem
 diceret, non habere, imo gratias ei magnas agere, quod se a peccato
 absterruisset, quaeque dixisset, non secus, quam a Deo ipso dicta,

A. C. 1354 οὐδὲν διενοεῖτο τῶν ἐπηγγελμένων παραβαίνειν. τοῦ δὲ μὴ τοὺς περὶ αὐτὸν ἕνεκα θορυβεῖσθαι, ἀλλ' ἐλπίζοντάς τι δράσειν, ὧν ἐβούλοντο, ἤρεμειν, ἄχρις ἂν αὐτὸς εὖ διάθῃται τὰ κατ' αὐτὸν καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ βίου θορύβων ἀπαλλαγῆ, ἐπλάττετο τοιαῦτα. βασιλεὺς δὲ ὁ νέος ἐν τῷ νέῳ νεωρίῳ περιμείνας ἄχρις ἐπιγένηται ημέρα, ἐπεὶ μηδεὶς ἀντεπήγει καὶ ὁ δῆμος ἤδη ἄπας ἐπὶ τὸν πρὸς Καντακουζηνὸν τὸν βασιλέα πόλεμον ἐτρέπετο, καὶ ὁ μὲν τὰς οἰκίας τῶν ἐκείνῳ προσερχόντων διεπόρθει, μάλιστα Φακεωλάτου καὶ τῶν κατὰ γένος προσηκόντων, οἷα δὲ αἰτιωτάτων γενομένων τοῦ Βυζαντίου ἐκείνου ἐν τῷ τοῦ πολέμου χρόνῳ προδοσίᾳ κατασχεῖν, τῶν ἄλλων δὲ τὴν ἐν τῷ νεωρίῳ βασιλικὴν διαρπασάντων ὀπλοθήκην καὶ ὀπλισαμένων καὶ προκαλουμένων βασιλέα ἐπάγειν σφᾶς ἐπὶ τὸν κηδεστήν, ἀναθαρσήσας ἤδη καὶ αὐτὸς, ἐπὶ τὰ βασιλεία ἐχώρει, καὶ ἐπὶ τὴν Πορφυρογεννήτου οἰκίαν ἔλθων, ἠγλίσατο ἐκεῖ.

V. 692 μί. Εἰς τὴν ὑστεραίαν δὲ ὁ δῆμος αὖτις ἀλόγῳ φερόμενος ὁρμῇ τὰς διηρπασμένας τῇ προτεραίᾳ οἰκίας κατεστρέφετο, καὶ καθήρουν τὰς ξυλώσεις. ἔπειτα εἰς τὰ βασιλεία ἐλθόντες, τὸ λεγόμενον Καστέλλιον διεπόρθησαν, ἀφύλακτον εὐρόντες, καὶ διήρπασαν τῶν ἐνοικούντων τὰς οἰκίας καὶ ἐπὶ τὰ βασιλεία ἰόντες οὐχ ἅμα πάντες, ἀλλὰ σποράδην καὶ Δασύντακτοι, ἠεροβολίζοντο ἐκ διαλειμμάτων διὰ πάσης τῆς

5. νέῳ om. M. 10. Βυζαντίου M. mg. 16. τὴν νύκτα add. M. mg. post ἐκεῖ.

se accipere: quae et postmodum sollicitè servabat ac nihil promissorum sibi omittendum statuebat. Ne autem sui perturbarentur, sed confidentes, facturum, quae volebant, quiescerent, donec, rebus suis bene compositis, ab huius vitae tumultibus discederet, idcirco haec fugebantur. Imperator iunior in navali lucem exspectans, cum nullus contra foras prodiret, ac populus iam totus ad arma in Cantacuzenum concurreret iamque domos studiosorum eius exinaniret, (Phaeolati et cognatorum ipsius praecipue, utpote qui tempore belli ad Byzantium proditione occupandum in primis navassent operam,) alii armamentarium imperatorum in navali diriperent et Palaeologum exstimularent, ut in socerum eos educeret, sumptis animis, palatium petiit, veniensque ad Porphyrogeneti domum, illic pernoctavit.

40. Postero die plebs furioso impetu concitata, direptas pridie domos cum ipsis contignationibus disturbavit atque evertit. Postea ad palatium venientes, cum castellium, quod dicitur, custode vacans offenderent, illud, exspoliatis incolentium domibus, vastarunt: irruentesque in palatium non simul, sed sparsim et confuse, iaculis ex intervallo certabant toto die, cadebantque nonnulli, et alii vulnera-

ἡμέρας. καὶ ἐπιπτώσιν τινες αὐτῶν καὶ ἐπιτρούσκοντο βαλλόμενοι ὑπὸ τῶν ἔνδον. οἳ τε Κατελάνοι ἐξεληθόντες τοὺς τε μαχομένους ἀπεώσαντο καὶ πῦρ ἐνέεισαν ταῖς πρὸ τῶν βασιλείων οἰκίαις καὶ ἐνέπηρσάν τινας. εἰς τοῦτο δὲ στάσεως καὶ ταραχῆς ἀφιγμένων τῶν πραγμάτων, καὶ ὁ πατριάρχης Φιλόθεος δείσας τὴν ἔφοδον τοῦ δήμου, ἀπεχώρει τοῦ πατριαρχείου καὶ κατεκρύπτετο. ὑπώπτενε γὰρ καὶ βασιλέα τὸν νέον ἀηδῶς ἔχειν πρὸς αὐτὸν, οἷα δὴ Καλλίστου τοῦ πατριάρχου ἐξωσθέντος ἀντεισαχθέντα, ὃς ἐδόκει πάντα πράττειν καὶ ὑφίστασθαι ὑπὲρ ἐκείνου. τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ βασιλεὺς ὁ νέος τὸν ἐπὶ τοῦ Κανικλείου Ἄγγελον πρὸς βασιλέα πέμψας πρεσβευτήν, πρὸς τε πρεσβείας ὄντα ἐπιτηδειότατον διὰ σύνεσιν καὶ παιδείαν καὶ παρὰ βασιλεῖ τῷ Καντακουζηνῷ πολλῆς τῆς εὐμενείας ἀπολαύοντα, διελέγετο περὶ συμβάσεων, ὥστε ἀμφοτέρους μένειν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, ὄρκους θεμένους πρὸς ἀλλήλους ἀμνηστίας τῶν διαφορῶν. Καντακουζηνός τε ὁ βασιλεὺς ἐδέχετο προθύμως τὴν πρεσβείαν. τοῦτο γὰρ καὶ μάλιστα πάντων ἐσπουδάζετο αὐτῷ, ὥστε τοῦ πρὸς ἀλλήλους τῶν Ῥωμαίων πολέμου παυσαμένου, τῶν πραγμάτων αὐτὸν ἀναχωρεῖν. καὶ ἐγένοντο οἱ ὄρκοι ἐπὶ τούτοις, ὥστε βασιλέα μὲν τὸν Καντακουζηνὸν καὶ Ἰωάννην τὸν νέον βασιλέα ἀρχειν τῶν πραγμάτων, παραχωρεῖν δὲ τὸν νέον τῶν πρωτείων ἐν πᾶσι τῷ πρεσβυτέρῳ καὶ πᾶσαν αἰδῶ καὶ εὐπίθειαν, ὥσπερ καὶ πρότερον, αὐτῷ παρέχεσθαι. τῶν δὲ ἐκ τῶν δημοσίων φόρων εἰσπραττομένων χρημάτων ἐτησίως,

6. δεῖσας P.

bantur ab his, qui intus latebant. Demum prorumpentes Catalani pugnantes abigunt, et in aedes ante palatium igne iniecto, quosdam concremant. Eo seditionis ac tumultus re progressa, etiam Philotheus patriarcha populi in se incursum metuens, e patriarchio fugit ac sese latebrose occultavit: nam Palaeologum sibi, ut pro Callisto, (qui ipsius causa fecisset ac passus esset omnia,) intruso, iratum esse coniecit. Tertio die Palaeologus praesidem Caniclei Angelum legatum mittit, huic muneri qua prudentia, qua doctrina valde idoneum et apud imperatorem Cantacuzenum vehementer gratiosum, quicum de pactis egit, nempe ut ambo imperarent, alterque alteri oblivionem huius dissidii iuraret. Cantacuzenus cum voluptate legationem excepit, quippe qui hoc studeret ante omnia, ut, sopito inter Romanos bello, ipse a rebus istis labentibus ac terrenis se omnimodis auferret: iuratumque his conditionibus, ut Cantacuzenus et Ioannes Palaeologus imperio praecessent: iunior primas cederet seniori in omnibus omnique eundem veneratione et obedientia, vel-

- A. C. 1354 ὅσων μὲν ἂν δέοιτο πρὸς τε τὸ μισθοφορικὸν τῆς στρατιᾶς καὶ τῶν τριηρέων παρασκευῆν καὶ τὰς δεούσας ἐτέρας δημοσίας διοικήσεις, ὑπὸ τῶν πρυτάνεων, ὡσπερ ἔθος, ταῦτα ἀναλίσκεσθαι ἃ δ' ἂν ὑπολίποιο ἐπέκεινα τῆς χρείας, ταῦτα συμερίζεσθαι τοὺς βασιλέας τῶν πρὸς τὰς οἰκίας ἕνεκα ἀναλωμάτων ἐπίσης ἑκατέρους. τούτων δὲ οὐ δεόμενος βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς ἀπῆτει τοὺς ὄρκους, (ἴδει γὰρ ἀναχωρήσων τῶν πραγμάτων τάχιστα,) τιμῆς δὲ μόνης ἕνεκα τοῦ μὴ νομίζεσθαι ἔλαττον τοῦ νέου βασιλέως ἐσχηκέναι. τοῖς τε πεπολεμηκόσι πρὸς αὐτοὺς ὑπὲρ ἀλλήλων μηδεμίαν εἰσπράττειν δίκην, μήτε Καντακουζηνὸν τὸν βασιλέα, μήτε τὸν γαμβρὸν, ἀμνηνομένους τῆς εἰς αὐτοὺς ἀγνωμοσύνης, μήτε ζώντων ἀμφοτέρων βασιλέων, μήτ' εἰ συμβαίῃ τὸν ἕτερον γενέσθαι ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλὰ πᾶσαν ἀμνησίαν παρέχειν τῶν τετολημμένων καὶ μήτε προσόδων, μήτε τῶν τιμῶν ἀποστερεῖν, ἃς ἔχουσι. Ματθαῖον δὲ βασιλέα τὸν Καντακουζηνὸν μένοντα ἐπὶ τοῦ σχήματος, τὴν Ἀδριανοῦ κατέχειν καὶ τὰς κατὰ τὴν Ῥοδόπην τοῖς Ῥωμαίοις ὑπηκόους πόλεις, διὰ βίον αὐτόνομον ὄντα καὶ ἀνεύθυνον κεκτημένον τὴν ἀρχὴν, καὶ βασιλέα τὸν νέον Ἰωάννην πόλεμον μηδέποτε πρὸς ἐκεῖνον περὶ τῶν ἐνδεδομένων πόλεων κινεῖν. ἐπὶ τούτοις δὲ ἀποδοῦναι Καντακουζηνὸν τὸν βασιλέα τῷ νέῳ καὶ τὸ κατὰ τὴν Χρυσῆν καλουμένην πύλην φρούριον, ὃ κατεῖχεν αὐτὸς φρουρᾷ Λατινικῇ, καρτερώτατον ὃν καὶ ἀνάλωτον σχεδὸν ἐκ τῆς

ut antea, coleret. De pecunia annuorum vectigalium, quantum et ad stipendia militaria et ad trirremium apparatus et ad reliquam imperii administrationem sufficeret, a quaestoribus numeraretur. Quod restaret, id imperatores ad domesticos sumptus ex aequo partirentur. Cantacuzenus quamquam his non egeret, (cogitabat enim se propediem monachorum ordini adscribere,) tamen solius honoris gratia, ne iunior imperatore inferior putaretur, iuramentum postulabat: ut neuter ab iis, qui contra se pro altero pugnassent, iniuriae ulciscendae poenas reposceret, neque ambobus viventibus, neque defuncto altero, sed delictorum immemores funditus, nec rebus eos, nec dignitatibus, quas gererent, privatum irent: ut Matthaëus Cantacuzenus cultum imperatorum et Adrianopolim cum urbibus Rhodopes, quoad viveret, retineret, liber plane et in ratione reddenda subiectus nemini: utque Ioannes imperator propter oppida tradita nunquam ei bellum faceret: ut Cantacuzenus imperator iuniori propugnaculum portae Aureae restitueret, quod praesidio Latino tenebat, firmissimum sane et ob structuram propemodum inexpugnabile: cui turres erant binae ex iis, quae sunt in ambitu seu ad moenia Byzantii, in quarum medio per portam illam aditus in

κατασκευῆς· ὧν πύργοι μὲν ἦσαν δύο τῶν ἐκ τοῦ περιβόλου A. C. 1354
 Βυζαντίου, ὧν μεταξὺ ἢ πρὸς τὴν πόλιν εἰσάγουσα πύλη ἦν.
 οἱ πύργοι δὲ μέγιστοι μεγέθει ὄντες, οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους
 ἦσαν ὠκοδομημένοι, ἀλλ' εὐθύς ἐπὶ μήκιστον ἔψους ἔξαο-
 5 χῆς μαρμάρους μεγάλοις ὑπὸ λιθουργῶν εἰς τοῦτο κατασκευ-
 ασμένοις ἦσαν συντεθειμένοι, ὑπ' ἄκρας συμφνίας πρὸς ἀλ-
 λήλους οὐδεμιᾶς ἐτέρας δεόμενοι ὕλης συνδεούσης, ἀλλ' P. 870
 ἦλοις μόνοις σιδηροῖς, ὡς λέγεται, καθὸ ἀλλήλων ἐπιπυά-
 ονσι κεκορημένοι πρὸς συνάφειαν, ὥστε ἔξωθεν δοκεῖν οὐκ
 ἐκ μερῶν συντεθειμένους, ἀλλ' αὐτολιθίνους εἰς τοῦτο ἀπε-
 ἔξομένους εἶναι. ὅθεν οὐδὲ ἐπιχείρησιν δοκοῦσιν οὐδεμίαν
 ἔχειν, μήτε διορυχθῆναι ὄντες δυνατοί, μήτε ἐκ μηχανῆς τι-
 νος ἢ τέχνης ἐτέραν μηδεμίαν ὑποστῆναι βλάβην. οὐς ἅμα
 βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς τῆς τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἐγκρατῆς
 5 γενέσθαι ἄνωθεν ἐπισκευάσας, ὅσα ἔδει, ἀτημελήτους ὑπὸ χρό-
 νου ὄντας, εἰς τὸ διηρηκὲς φρουρᾷ κατεῖχεν, ὥσπερ ἀκρόπο-
 λίν τινα. τούτων δὲ τῶν ὄρκων ὑφ' ἑκατέρων ὁμοιοσημένων
 βασιλέων, ὅ,τε στασιασμὸς διελέλυτο αὐτίκα, καὶ βασιλεὺς ὁ
 νέος πᾶσαν ὑποψίαν ἀποθέμενος, ἤκεν εἰς βασιλεία πρὸς B
 0 βασιλέα τὸν κηδεστήν. κάκεῖνος ὑπεδέχετο ἡδέως ἐς τὰ μά-
 λιστα καὶ πολλὴν ἐπεδείκνυτο φιλοφροσύνην. συγγενομένων
 δὲ ἀλλήλοις ἐφ' ἱκανὸν, καὶ περὶ ὅσων ἐδέοντο διαλεχθέντων,
 αὐθις ὁ νέος βασιλεὺς τῶν βασιλείων ἐξεληθὼν, ἐν ἧ καὶ πρό-
 τερον ἠδύλιζετο οἰκίᾳ ἦν. μετὰ τὰς συμβάσεις δὲ ἤκεν ἐκ
 5 Βιζύης Ἀνδρόνικος Ἀσιάνης ὁ σεβαστοκράτωρ μετὰ στρατιᾶς

13. ἐτέρων M.

urbem patebat. Turres porro summae magnitudinis, praeter alia-
 rum formam et modum aedificatae, ad perpendicularum ab initio ad
 coelum minabantur, marmoribus ingentibus opera marmorariorum ad
 hoc praeparatis ita compositae, ut ob arctissimam coniunctionem
 non arenato aliove glutinamento egerent, sed mutuis dumtaxat fer-
 ramentis, ut fertur, qua se contingebant, copularentur, forisque non
 ex pluribus, sed ex uno lapide ad hoc polito constare viderentur.
 Quare nec apparet, qua aggrediendae ac perrumpendae sint, nec
 ulla machina aut artificio instar aliarum laedi possunt. Has imper-
 ator Cantacuzenus simulac imperii potens evasit, vetustate negle-
 ctas, de integro, quantum necesse fuit, refecit perpetuamque custo-
 diam, velut arcis cuidam, imposuit. His iuramentis ab imperatore
 utroque editis, seditio statim compressa est, et iunior, omni suspi-
 cione deposita, ad socerum in palatium accessit ab eoque omni cum
 humanitate et hilaritudine acceptus, longiore deinceps super rebus
 necessariis habito colloquio, ad prius domicilium se recepit. Post
 pacta Andronicus Asanes sebastocrator Bizya cum copiis Byzantii af-

A. C. 1354 ἐπικουρήσων βασιλεῖ τῷ Καντακουζηνῷ· ὃν ἐπὶ τρισὶν ἡμέ-
 ραις ἔνδον βασιλείων διατρίψαντα μετὰ τῆς στρατιᾶς, αὐδὶς
 ἐξέπεμπεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν οἰκίαν, τῆς μὲν προθυμίας
 C ἔνεκα καὶ τῆς εὐνοίας ἐπαινέσας τῆς εἰς αὐτὸν, μὴ δεῖσθαι
 δὲ αὐτοῦ, συμβάσεις θέμενος πρὸς βασιλέα τὸν γαμβρὸν, εἰ-
 πῶν. ἔγραφε δὲ καὶ τῷ νιῷ καὶ Νικηφόρῳ δεσπότη τῷ
 γαμβροῦ καὶ τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσιν ἀναστρέφειν, τοῦ πολέμου
 ἤδη καταλελυμένου καὶ εἰρήνης ἐν τοῖς πράγμασι γεγενημέ-
 νης. τὰ ἴσα δὲ καὶ τοῖς βαρβάροις ἔγραφε τοῖς κατὰ Θρά-
 κην· καὶ γὰρ κακῆνδοὶ ἦσαν ἐπὶ Βυζάντιον μετακεκλημένοι
 ὑπὸ βασιλέως, ὥσπερ ἔφημεν· καὶ ἀνέστρεφον ἐκ μέσης τῆς
 ὁδοῦ. ἐκ δὲ τοῦ κατὰ τὴν Προποντιίδα πρὸς τὴν ἑω Ἱεροῦ
 ἕτεροι βάρβαροι ἀτόκλητοι ἦκον οὐκ ὀλίγοι νυκτὸς ἄχρι βα-
 σιλείων, οἴμενοι σφῶν δεῖσθαι Καντακουζηνὸν τὸν βασι-
 λέα, καὶ ἐδέοντο ἐπάγειν τοῖς πολεμίοις εἰσδεξάμενον. βα-
 D σιλεὺς δὲ τῆς μὲν προθυμίας ἔνεκα καὶ τῆς εὐνοίας τῆς εἰς
 αὐτὸν χάριτας ἁμολόγει οὐκ ὀλίγας· συμβάσεις μέντοι ἔ-
 φρασκε πρὸς βασιλέα τὸν γαμβρὸν καὶ ὄρκους θέμενος, αὐ-
 τῶν μὴ δεῖσθαι· καὶ ἐκέλευεν ἀναχωρεῖν πρὸς τὴν οἰκίαν.
 ταῦτα δὲ οὐ διὰ πρόσβειων μόνον ἔδήλου τοῖς βαρβάροις, ἀλλὰ
 καὶ δι' ἑαυτοῦ αὐτὸς, ἐκ βασιλείων ἔξω τειχῶν οὖσιν ἐκεῖ-
 νος διειλεγμένος νυκτὸς ὑπὸ λαμπάσι, τοῦτο παρέχοντος τοῦ
 τόπου, ὥστε δύνασθαι καὶ ὀρᾶσθαι καὶ ἀκούεσθαι διαλεγό-
 μενον. ἔξιὼν μέντοι καὶ αὐτὸς τῶν βασιλείων πρὸς τὴν οἰ-
 κίαν, ἐν ἧ βασιλεὺς ὁ γαμβρὸς διέτριβεν, ἀπῆει καὶ περὶ

fuit Cantacuzeno succursurus. Quem triduo in palatio cum agmine suo retentum deque alacri voluntate ac studio erga se laudatum remisit, quod diceret, se iam, foedere cum genero facto, illius opera non indigere. Insuper filio et Nicephoro despotaе, genero, ceterisque duobus scripsit, uti redirent; pacem enim conciliatam esse. Eadem barbaris in Thracia scripsit: nam et illi Byzantium, ab imperatore, ut diximus, accersiti, pergebant; qui e medio itinere redierunt. Ex Hiero autem Propontidis ad orientem alia barbarorum non parva multitudo ad palatium adveniens, quod Cantacuzenum auxilio opus habere putaret, orabat, ut acciperetur et in hostem immitteretur. Imperator, pro animo tam prompto ac benevolo gratiis actis, foedus cum genero intercedere coeptum, respondit: proinde patriam repeterent, se in praesentia ipsorum ope non usurum. Atque haec non solum illis per internuntias, sed et per se ipsum significavit, e palatio extra muros exspectantes ad lucernarum lumen allocutus, eo loca, ubi videri et audiri posset. Egressus autem et ipse e palatio, ad aedes, in quibus gener habitabat, se contulit et cum eo de re publica deliberationem habuit. Ceterum cum et de

τῆς διοικήσεως τῶν κοινῶν συνδιεσκέπτετο αὐτῶ. δεῖσαν δὲ A. C. 1354
καὶ περὶ τῶν ἐν Θράκῃ βουλευσασθαι βαρβάρων, εἰ πολε-
μητέα εἶη πρὸς αὐτοὺς ἢ μὴ, ἐν τῇ μεγάλῳ λογοθέτου οἰκίᾳ τοῦ
Μετοχίτου μετὰ πάντων τῶν συγκλητικῶν καὶ τῶν ἐπ' εὐγενείᾳ
5 λαμπρνομένων γενόμενοι οἱ βασιλεῖς, κατέστησαν εἰς λόγους.
οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ἀτάκτως ἐθορύβουν καὶ γνώμην ἕκαστος P. 871
εἰσφέρειν ἐπεχείρουν, ἢ μάλιστα ἂν λυσιτελεῖν δοκοίη ὡς ἐν V. 694
τοῖς πυροῦσι. βασιλεὺς δὲ ὁ νέος καὶ τῶν συνόντων οἱ μάλ-
ιστα ἐν λόγῳ Καντακουζηνῶ τῷ βασιλεῖ προσεῖχον καὶ ἀπε-
0 σκόπουν, ὁποῖαν τινὰ περὶ τῶν προκειμένων γνώμην εἰσε-
νέγκοι. καταστάς δὲ καὶ αὐτὸς εἰς λόγους, εἶπε τοιαύδε· „τὴν
μὲν γνώμην ὑμῶν ὡς μᾶλλον ἐπὶ τὸ πολεμεῖν ἐπῆρται τοῖς
βαρβάροις, οἰομένων ὑἄστα περιέσεσθαι αὐτῶν, καὶ ἐν ὀλίγῳ
χρόνῳ ἐκ πολλῶν ἐστι στοχάζεσθαι. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τι
5 τέλος ἀγάγοι τὸ κρεῖττον δεξιόν, ὥσπερ βούλεσθε αὐτοί. ἃ
δὲ οἶομαι καὶ αὐτὸς ἐν τῷ παρόντι λυσιτελεῖν ἡμῶν, ταῦτα B
σημανῶ. οὐ σωφρόνων οἶομαι ἀνθρώπων, οὐδ' ἄλλως ἐμ-
πειρῶν εἶναι, ὠρμημένους ἐπὶ πόλεμον μὴ πρότερον τὴν τε
ἑαυτῶν καὶ τὴν πολεμίων ἐπισκεψαμένους δύναμιν, τύχης
0 θαρσύνοντας ἀπιστία, ἑαυτοὺς πρὸς τοὺς κινδύνους εἰσωθεῖν.
τὸ μὲν γὰρ καὶ ὄπλοις καὶ χρήμασι καὶ πλήθει στρατιᾶς
ἐθρομένους εἶναι βέβαιον πρὸς σατηριάν· τύχη δὲ τὰ πλείω
σφάλλεται. πρὸς οὓς δὲ ἡμῶν ὁ πόλεμὸς ἐστι βαρβάρους
νῦν, οὐχ ὅσον ἀγνωεῖσθαι διαφέρουσιν. ἐμπειρία γὰρ τῇ
5 πρὸς τὰς μάχας οὐδαμῶς ἀπολειπόμενοι ἡμῶν, πολλαπλα-

barbaris in Thracia deliberare oporteret, ecquid armis appetendi,
nec ne, in magni logothetae Metochitae domo cum proceribus uni-
versis et nobilitate congregati imperatores verba fecerunt. Ac
reliquis quidem immodeste tumultuantibus, et unoquoque co-
nante utilissimam pro tempore proferre sententiam, iunior impera-
tor et ii, quorum in eius comitatu praecipua erat auctoritas, ad
Cantacuzenum inclinabant, ad eius sententiam intenti ora tenentes;
cuius haec fuit oratio: „Vobis magis ad bellum contra barbaros incitatis
et facillimam sperantibus victoriam, velim equidem consilia vestra Deus
fortunet et ad finem perducatur. Quae autem et ipse hoc tempore (no-
bis conductura sentio, non tacebo. Equidem mihi nec prudentium,
nec aliquo usu peritorum hominum videtur, non ante suis hostium-
que viribus ponderatis, sed fortunae mobilitate confisos, bellum ca-
passere et semet in discrimen praecipitare. Nam ab armis et pec-
cunia et militibus bene instructum esse, exploratam habet salutis
fiduciam: fortuna lubrica est, saepius fallit. Barbari autem, contra
quos nunc bellum meditamus, non est ignotum, quantopere a nobis
discrepent. Exercitatione enim militari nequaquam impares, numero

A. C. 1354 σίους εἰσὶ τῷ πλήθει καὶ τῇ παρασκευῇ ἑρῶμενέστεροι καὶ
 C πρὸς τὰς στρατείας ἐτοιμότεροι, ἀμισθὶ καὶ προῖκα στρατευό-
 μενοι τῷ σφῶν δυνάστη. πρὸς δὲ τούτοις γῆν ἔχοντες πολ-
 λὴν καὶ πόλεις ἡμετέρας οὐ κατὰ τὴν Ἀσίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ
 κατὰ τὴν Εὐρώπην, νῦν προθύμως ὑπὲρ τῶν λοιπῶν μα-
 5 χοῦνται, εὐέλπιδες ὄντες, ὥσπερ ἐκ παραδειγμάτων, καὶ πρὸς
 τὰ λοιπά. ἡμῖν δὲ ἦν μὲν ποτε δύναμις ἀξιοχρεως, οὐ πρὸς
 τοσοῦτους μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλαπλασίους, οὐχ ὥστε ἐκ τῆς
 ἡμετέρας ἐξελαύνειν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς οἰκείας ἐν κινδύνῳ
 D καθιστᾶν. ἡ δὲ ἀξυνεσία καὶ ἀβουλία καὶ τὸ μὴ περὶ τῶν
 κοινῇ λυσιτελοῦντων ἄριστα βουλευέσθαι, ἀλλ' ἕκαστον τὰ
 ἴδια εὖ τίθεσθαι σκοπεῖν, εἰς τοῦτο ἤγαγεν ἡμᾶς ἀδυναμίας
 γῦν, ὥστ' ἀγαπητὸν, ἂν μὴ καὶ τὰ ὄντα ἀπολέσωμεν, ἠγεῖσθαι.
 ἡ τε γὰρ στρατιὰ διέφθαρται ἡμῖν, ἐκ λαμπροῦς καὶ περι-
 φανοῦς ὀλίγη καὶ ἄπορος καθεστηκυῖα καὶ τῶν κοινῶν προσ-
 1 ὄδων αἱ συντάξεις ἐκλελοίπασιν παντάπασι. καὶ ὑμῶν τοὺς
 πλείους ἢ σύμπαντας σχεδὸν, εἰ μὴ τις χρήματα παράσχοι
 πρὸς τὸν πόλεμον, οὐκ ἂν οἶομαι ἀντισχῆσειν ἐπιπλεῖστον
 ἀναλοῦντας ἐκ τῶν ὄντων. ἄπερ ἅπαντας ἐνθυμουμένους, οὐ
 τοῦτο μόνον χρὴ σκοπεῖν, ὅπως ἐκ τῆς εἰρήνης καταστῶμεν
 2 πρὸς τὸ πολεμεῖν, ἀλλ' ὅπως καὶ περιεσόμεθα τῶν πολεμίων
 P. 872 ἢ μηδὲν ἐκ τούτου δυσχερὲς ὑπομενοῦμεν. ἐγὼ δὲ οὔτε ἀτολ-
 μίᾳ τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους ὑμᾶς πολέμου ἀποσχέσθαι συμ-

5. κατὰ om. P. 8. μόνους M. mg.

longe superant, et apparatu confirmatiores atque ad expeditionem promptiores, nulla mercede et omnino gratis domino suo militant. Ad haec cum latam regionem et urbes nostras non in Asia modo, sed etiam in Europa occuparint, nunc bona spe et praeteriti successus exemplo pro ceteris subigendis prompte depugnabunt. Nobis porro quondam contra multo etiam plures potentia non defuit, ut non solum nostra eos provincia expellere, sed ipsorum quoque terras invadere possemus. Verum insipientia et temeritas, nec communium, sed privatarum cuiusque rerum quam consultissime instituendarum diligentia eo iam imbecillitatis nos adegerunt, ut boni consulamus, si non etiam quod superest, amittamus. Nam et exercitus noster, splendidus antea et conspicuus, ad paucitatem et paupertatem devenit: et communium pensionum collationes penitus evanuerunt: ac plures vestrum, aut omnes ferme, nisi aliunde pecunia in bellum impendatur, non opinor diutissime de suo impendentes, hostium vim toleraturos. Quae omnes cum animis reputare, nec tantum hoc considerare debent, quomodo ex pace ad bellum aggrediamur, sed praeterea, quomodo hostes debellemus, aut certe nulla cum clade inde discedamus. Ego vero nec ob ignaviam meam bello

βουλεύω, οὔτε πρὸς ἀπέχθειαν αὐτῶν οὐδενὸς ἀπολείπομαι Δ. C. 1354
 ὑμῶν, ἀλλ' αὐτὸς τε ἂν ἐξέτριψα ἠδέως ὁμοῦ τοι σύμπαν-
 τας βαρβάρους, εἶπερ οἶόντε, καὶ μεγίστην εὐκλειαν καὶ εὐ-
 δοξίαν τὸν ἐκείνων ὄλεθρον φέρειν ἂν ἐνόμισα ἐμοί· καὶ παρ'
 5 ἑτέρου πάσχοντάς τινος τὰ ἴσα εἶδον. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ μὲν
 τούτων μὲν οὐδὲν ἐξῆν, ἔδει δὲ ἐμὲ παρ' ὄτουσιν ἀποσφα-
 γέντα, αὐτῷ τούτῳ τῷ ἀποθανεῖν ἐξώλεις γενέσθαι τοὺς βαρ-
 βάρους, ῥᾶστα ἂν καὶ τὴν φίλην προὔδοκα ζωὴν σὺν ἡδονῇ·
 τοσοῦτον ἀπεχθείας πρὸς αὐτοὺς περιέστιν ἐμοί, οὐ μόνον
 10 διὰ τὴν περὶ τὴν θρησκείαν ἄκραν ἐναντίωσιν, ἀλλ' ὅτι ἐκ Β
 πολλῶν ἐτῶν μεγάλα ἠδίκηκασι Ῥωμαίους, πᾶσι λυμηνάμε-
 νοι σχεδὸν καὶ οὐδέπω μέχρι νῦν κόρον ἐσχήκασι τῆς ἀδι-
 κίας· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Θράκην διαβάντες, πόλεις ἔχουσι πολ-
 λὰς καὶ πάντα τὰ ἡμῶν ἄγουσι καὶ φέρουσι. τίνος οὖν ἕνεκα V. 695
 οὕτως ἔχων πρὸς ἐκείνους ἀπεχθείας, οὔτε πρότερον αὐτὸς
 ὠρμήθην πολεμεῖν καὶ ὑμᾶς κωλύω νῦν προθυμουμένους;
 ὅτι τὴν ἐνοῦσαν ἐξετάζων δύναμιν, οὔτε πρότερον, οὔτε νῦν
 ἀξιόμαχον εὗρίσκω πρὸς τὸν πρὸς ἐκείνους πόλεμον. τί οὖν,
 ἂν τις φαίη, κελεύεις ἡμᾶς καθάπαξ ἐγκαλυψαμένους καὶ τὴν C
 οἰκειάν σωτηρίαν ἀπογνόντας, ἡσυχῇ φέρειν τὰς πληγὰς καὶ
 πάντα ὡσπερ ἐξ ἐπιτάγματος ὑπείκειν τοῖς βαρβάροις; οὐ
 τοῦτο ἔγωγε, φαίην ἂν, ἀλλὰ πολεμητέον μᾶλλον καὶ πρὸς τοῦ-

6. τούτων μὲν om. P.

19. κελεύεις V.

adversus barbaros vobis abstinendum suadeo, neque odio in illos
 a quoquam vestrum vinci me patior, quin ipse una omnes, si fieri
 potuisset, contrivissem et id mihi ad gloriae celebritatem illustris-
 simum fore putavissem. Neque istuc solum, sed si hoc ita licuis-
 set, ut me a quocunque iugulari et ipsa nece mea perniciem atque
 exitium creari illis oportuisset, libentissime ac promptissime dul-
 cem alioquin vitam abiecissem: usque adeo mihi superat eorum odi-
 um, tum quia religionibus ac caerimoniis diversissimi sunt, tum
 quia iam pridem et multis annis Romanos infandis detrimentis cu-
 mularunt, nec ulli ferme non nocuerunt: nec usque ad hunc diem
 iniuriae faciendae eos cepit satietas, sed in Thraciam quoque in-
 fusi, urbes complures occupant, depopulanturque nostra omnia. Quid
 igitur est, quaerat aliquis, cum sic eos detester, quod nec prius op-
 pugnare eos concupierim, et vos nunc ad id tam erectos absterream?
 quid, quod praesentes vires nostras expendens, nec hactenus fuisse,
 nec modo esse pares illis invenio? Ergo tu, occurret quispiam, prae
 pudore obvelata facie et salute prorsus desperata, silentio nobis fe-
 rendas plagas et in omnibus, tanquam heris praecipientibus, obe-
 diendum barbaris existimas? Minime gentium, sed belligerandum
 potius et in hoc incumbendum, si in quidquam aliud. Non tamen

A. C. 1354 το, εἴ τι ἕτερον, σπουδαστέον, οὐ μὴν ἀμαθῶς τοσοῦτον καὶ θρασέως, ὡς μηδὲν ἕτερον ἀπόνασθαι τῆς εὐτολμίας, ἢ καὶ τὰ ὄντα προσαπολεῖν πρὸς τῷ μηδὲ τῶν ἀφηρημένων ἀνασώσασθαι μηδέν. τί οὖν ἐστίν, ὃ λέγω; ὅτι χρήματα πρότερον ποριστέον καὶ δύναμίν ποθεν ξενικὴν ἀξιόμαχον πρὸς τὴν τῶν πολεμίων. ὡς ἢ γε ἡμῖν οἰκεία, κἂν τὰ μάλιστα ἔχη περιττῶς πρὸς τὴν παρασκευὴν, κἂν εἰς ἄκρον ἀνδρίας

D ἀφίκηται καὶ τόλμης, οὐδ' οὕτω πρὸς τοὺς πολεμίους ἔσται ἀξιοχρεως, ἕως ἂν τοσαύτη μένη, ὅση νῦν ἐστι. πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ δύναμιν ναυτικὴν προπαρασκευάσασθαι χρεῶν, ὥστε κωλύειν τοὺς ἐπιβοηθοῦντας. ἂν γὰρ αὐτοὶ θαλασσοκρατῶσιν, οὐ μικρᾶς, οὐδ' εὐκαταφρονήτου δεησόμεθα δυνάμεως. οὐ γὰρ Ὀρχάνη μόνον ἀναγκασθούμεθα ἐν Θράκῃ πολεμεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν ἅπασιν βαρβάροις, οἳ ἂν ὑφ' ἡμῶν βιάζωνται, προθυμότερα ἐπιμαχήσουσιν αὐτοῖς. τῶν γὰρ ἀθανάτων γερωῶν, ἃ αὐτοῖς ὑπείληπται τοὺς ἐνταῦθα καλῶς βεβιωκότας ἀπολαμβάνειν, ἐκεῖνον ἐν ἀπολαύσει ἔσεσθαι ὃ πρὸς τὴν πλάνην καθηγησάμενος μάλιστα πέπεικεν αὐτούς,

P. 873 ὅστις ἂν πρὸς ἡμᾶς πολεμῶν ἢ πίπτει μαχόμενος, ἢ ὡς πλείστους ἀποκτείνει. ὧν δὴ ἕνεκα οὐ νῦν ἀπτεσθαι ἡμᾶς τοῦ πρὸς αὐτοὺς πολέμου συμβουλεύω, ἀλλὰ πρότερον ἐκπορῆσειν τὰ τε χρήματα καὶ τοὺς συμμαχοὺς. τὸ νῦν δὲ ἔχον πρεσβείαν πέμπειν πρὸς αὐτούς καὶ τὴν οὖσαν εἰρήνην ἐπικυροῦν καὶ πειρᾶσθαι προνοίᾳ μᾶλλον καὶ εὐβουλίᾳ τὰς

adeo imperite et confidenter, ut ad nihil aliud profutura sit audacia, nisi ut praeter ea, quae nobis erepta nondum recuperavimus, etiam illa, quae restant, amittamus. Quae est igitur mea sententia? pecuniam prius et alicunde peregrinos milites conquirendos, qui hostium copiis possint opponi. Nam copiae domesticae, etiamsi apparatus affuerit maximus, et ipsum fortitudinis atque audaciae apicem attigerint, ne sic quidem hostibus pares ad pugnam erunt, quamdiu tantae, quantae nunc sunt (et exiguae sunt) permanserint. Ad haec et classis comparanda, qua eorum auxilia intercludamus. Nam si ipsi mare obtinebunt, non parva, nec contemnenda potentia egebimus, siquidem non cum Orchane tantum in Thracia cogemur bellum gerere, sed et in Asia cum barbaris omnibus, qui vim nostram sentientes, illis aliis expeditissime succurrent. Immortalibus enim praemiis, quae iis reposita sunt, qui hic aetatem caste egerunt suam, illum fruiturum, magister et dux erroris, Mahometus, plane ipsis persuasit, quicumque contra nos pugnans aut occubuerit, aut quam plurimos interfecerit. Quas ob res non hoc tempore armis adoriundos, sed de pecunia prius et sociis providendum consulo. In praesens pacem per legatos cum iis confirmandam enitendumque, ut providentia

κατὰ τὴν Θράκην πόλεις ἀνασώζεσθαι καὶ ἀπολαμβάνειν Δ. C. 1354
 ὁμολογία, ὥσπερ παρεσκευάκα αὐτὸς, πολλὴν εἰς τοῦτο πρό-
 νοιαν πεποιημένος. δυνατὸν γὰρ ἔτι καὶ νῦν, εἰ ἐθέλητε
 ὑμεῖς. ἐξεληλαμένων δὲ τῶν ἡμετέρων ὄρων τῶν βαρβάρων,
 5 ὅ, τε πρὸς αὐτοὺς πόλεμος, ἂν ἐθέλωμεν ἀναλαμβάνειν, ῥά-
 ων ἔσται, ναυτικῆς δυνάμεως δεησομένοις μόνον, καὶ Μυ- Β
 σούς καὶ Τριβαλοὺς, οὐδ' αὐτοὺς φανλότερα ἀδικοῦντας, ἢ
 πείσομεν ἐπιτηδεῖους εἶναι καὶ ἀποδιδόναι τὰ ἠρπασμένα δε-
 διττόμενοι τοῖς βαρβάροις, ἢ καὶ ἀναγκάσομεν, ἂν βουλώ-
 0 μεθα, ἐπάγειν. ἃ μὲν οὖν λυσιτελεῖν ὑμῖν ἐγὼ νενομίκα ἐν
 τῷ παρόντι, τοσαῦτά ἐστιν. εἰ δ' ὑμῖν βουλευομένοις τάναν-
 τία δόξειεν, εἰπεῖν μὲν, ὡς ἀσύμφορα αἰρήσεσθε, οὐκ ἀπο-
 κνήσω, εὐχομαι δὲ ἐμὲ τῶν λογισμῶν διαμαρτάνειν μᾶλ-
 λον, ἢ ὑμᾶς ψευδοῦσθαι τῶν ἐλπίδων." τοιαῦτα μὲν ἐπ' ἐκ-
 5 κλησίας βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς περὶ τοῦ πρὸς τοὺς βαρ-
 βάρους πόλεμον διειλέχθη, αἰνιζόμενός πως ἀμυδρῶς, ὡς C
 αὐτὸς μετὰ μικρὸν ἀναχωρήσει τῶν πραγμάτων. οἱ δὲ συν-
 εκκλησιαζόντες, ὅσοι μὲν μάλιστα ἐν λόγῳ ἦσαν, οὐδὲν
 ἀντεῖπον, οἱ δὲ νεώτεροι καὶ ἀφρονέστεροι πολλὰ τοὺς περὶ
 0 τῆς εἰρήνης λόγους καταμεμψάμενοι βασιλέως, αἰνιζόμενοί
 τε, ὡς καὶ πρότερον δυνάμενος μέγала βλάπτειν, εἰ πολεμεῖν
 ἤρεῖτο τοῖς βαρβάροις, ἐκὼν ἡμέλει τοῦ κοινῆ λυσιτελοῦν-
 τος διὰ τὴν Ὀρχάνη συνοικοῦσαν θυγατέρα, καὶ νῦν ἐκὼν
 εἶναι τάναντία, ὧν οἶεται λυσιτελεῖν, τῆς αὐτῆς ἔνεκα αἰτίας

quadam et sapienti consilio Thraciae urbes recuperemus et per
 deditionem illarum potiamur: quomodo a me singulari cura factum
 est et hodie, si modo volueritis, licebit fieri. Barbaris autem e vestris
 finibus profligatis, bellum, si adversus eos suscipere velimus, minus
 laboriosum erit, nautica tantum copia opus habituris. Moesos vero
 ac Triballos aeque male de nobis meritos eo adducemus, ut ami-
 citiam nostram complexi, abrepta restituant, barbarorum armis illos
 territantes: aut etiam, si lubebit, infesto exercitu eos compellemus.
 Quae hoc tempore expedire iudicavi, haec sunt. Quodsi vobis
 consultantibus contraria placuerint, utilibus inutilia vos praclaturos,
 dicere non verbor. Utinam autem falsus vates sim potius, quam
 ut spes vestrae deludantur." Haec in concilio Cantacuzenus imperator
 de bello contra barbaros disseruit, obscurius quodam modo in-
 sinuans, se propediem hasce res relicturum. Qui convenerant,
 quotquot erant alicuius existimationis et nominis, nihil adversaban-
 tur. At iuniores, quique intelligentia parum valebant, orationem
 eius de pace multum cavillabantur et subindicabant, si barbaris
 bello incommodare voluisset, magnopere potuisse: sed propter fili-
 am Orhani nuptam communem fructum scientem ac volentem ne-

A. C. 1354 συμβουλευεί. ἔπειτα τὸν πόλεμον αὐτοὶ αἰρεῖσθαι μᾶλλον

V. 696 εἶπον καὶ δεῖσθαι καὶ τῶν ἄλλων ἐπιψηφίζεσθαι τὰ ἴσα.

Δοῦ γὰρ φανλοτέροις σφῶν οἱ βάρβαροι ἐντεύξονται αὐτοῖς ἐπὶ τῶν ἔργων, ἀλλ' εἴσονται σαφῶς, ὡς οὐ γυναιξὶ μαχοῦνται, ἀλλ' ἀνδράσι. βασιλέως δὲ τοῦ νέου, ὁποτέραν ἔχει τὴν γνώμην περὶ τῶν πραγμάτων οὐδὲν ὅλως φθειγμένον, ἀλλ' ἐξετάζοντος ἐφ' ἑαυτὸν, ὁποτέροις πρόσθοιτο, Καντακουζηνὸς ὁ βασιλεὺς διέλυε τὸν σύλλογον ἀναστάς, τὸ μὲν μεταπέθειν οὐ ρᾶδιον αὐτοὺς ὄρων, ἀκρισίᾳ πολλῇ καὶ παραβόλῃ θράσει φερομένους, τὸ δὲ βιάζεσθαι δοκεῖν ἐθέλειν παραιτούμενος, παρεσκευασμένος ἤδη μετὰ μικρὸν παντάπασι τῆς ἀρχῆς ἐξίστασθαι τῷ νέῳ βασιλεῖ. ἔξῃν γὰρ αὐτῷ, εἶγε μάλιστα ἠβούλετο, κυροῦν τὴν περὶ τῆς εἰρήνης ψῆφον, ὀλίγα φροντίσαντι τῶν ἐπὶ τὸν πόλεμον παρακαλούντων ὡς ἀλυσιτελῆ

P. 874 παντάπασι τῷ κοινῷ βουλευομένων. ὁ μὲν οὖν πρὸς τοὺς βαρβάρους πόλεμος οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ Ῥωμαίοις ἐτελεύτησεν, ὑπὸ τῶν τότε θορυβούντων ἔξαφθεις μετὰ μικρὸν.

B μα'. Βασιλεὺς δὲ ὁ Καντακουζηνὸς εἰς τρίτην ἡμέραν ἔξ ἐκείνου ἅμα βασιλεῖ τῷ νέῳ ἐπὶ τὸ εἰς τὴν Χρυσὴν πύλην ἦει φρουρίον, ὡς παραδώσων κατὰ τὰς συνθήκας. γενομένοις δὲ πρὸς τῷ τῆς Θεομήτορος τεμένει, ὃ πηγὴ τέ ἐστι παντοίων ἰαμάτων καὶ καλεῖται, βασιλεὺς μὲν ὁ νέος κατελείπετο ἐκεῖ, Καντακουζηνὸς δὲ ὁ βασιλεὺς ὀλίγους ἔχων, ἐγένετο ἐν τῷ φρουρίῳ, ὡς πείσων τοὺς

glexisse, et nunc sua sponte his, quae conducere putaret, propter eandem causam adversantia suadere. Deinde profitebantur, se bellum malle, et rogabant alios, ut in eandem sententiam pedibus irent: non enim barbaros ignaviores eos, quam ipsimet essent, inventuros, sed sensores utique, sibi rem cum viris esse, non cum feminis. Palaeologo, quid animi haberet, prorsus tacente et quaerente secum, utris assentiretur, Cantacuzenus surgens, conventum dimisit: videbat enim, illos in diversum flectere, qui non iudicio, sed temeritate et confidentia regerentur, futurum difficile: et eos velle cogere, existimari nolebat, paratus iam cis paucos dies Palaeologo toto imperio cedere. Licebat enim illi, si collibisset, pacis sententiam ratam facere et illos belli flagitatores, ut rei publicae prorsus infructuosa consulentes, contemnere. Bellum igitur contra barbaros non cum utilitate Romanorum finitum, sed a seditiosis istis paulo post accensum est.

41. Imperator Cantacuzenus tertio post die una cum Palaeologo ad portam Auream concessit, ut castellum illud seu propugnaculum ex conventis ei traderet. Ubi ad Deiparae templum venerunt, re et nomine fontem omnis sanitatis, Palaeologus illic substitit, Cantacuzenus cum paucis in propugnaculum perrexit, persua-

φρουρούς παραδιδόναι ἀμαχεί, καὶ εἰσεδέχοντο ἀσμένως οἱ A. C. 1354
 Λατῖνοι μόνον. οἴομενοι δὲ αὐτὸν πρότερόν τε ἀδυνατίως
 εἶναι ἢ κείνους παρ' αὐτοὺς καὶ τότε καιροῦ τυχόντα καὶ παραγε-
 νόμενον, συγκαθῆξιν αὐτοῖς τὸ φρούριον προθύμως, ἄχρις C
 ἂν ἀφίκηται ἡ στρατιὰ, (ἤδεσαν γὰρ τὸν τε υἱὸν μετακε-
 κλημένον καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας,) συνήδοντό τε καὶ πα-
 ρεκελεύοντο θαρσύνειν, ὡς αὐτῶν αὐτοῦ τε ἕνεκα καὶ σφῶν
 αὐτῶν ἐρῶμένως πᾶσι μαχομένων, ὅσοι ἂν ἐπίωσι, καὶ
 περιεσομένων ῥᾶον, οὐ μόνον διὰ τὴν σφετέραν εὐτολμίαν
 καὶ τὴν ὀχυρότητα τοῦ φρουρίου, σφόδρα ὄντος δυσαιώτου
 διὰ τὴν κατασκευὴν, ἀλλ' ὅτι καὶ οἶτον ἦσαν ἐντεθειμένοι
 καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτήδεια, ἀφθόνως παρασχομένου βασιλέως,
 ὡς τρυφῶντας καὶ κομᾶζοντας εἰς τρίτον ἔτος ἕξ ἐκείνου δι-
 αρκέσειν πολιορκουμένους. τοῦ βασιλέως δὲ αὐτοῖς εἰπόντος,
 ὁποίας θοῆτο πρὸς βασιλέα τὸν γαμβρὸν συνθήκας ἐπὶ τῇ
 εἰρήνῃ, καὶ ὡς εἰς τοῦτο ἤκει, ὥστ' ἐκείνῳ τὸ φρούριον πα- D
 ραδιδόναι, ἡνιωτόν τε καὶ ἐδυσχέραινον οὐκ ἀνεκτῶς, καὶ
 ἰκέτεον προσκνουῦντες, μὴ τοιαῦτα πράττειν, ὡς ῥᾶδιον ὄν
 ἐκείθεν, ἐπειδὴν ἀφίκοιτο ἡ στρατιὰ, βασιλέα τὸν νέον Βυ-
 ζαντίου ἐξελαύνειν. μάλιστα δὲ Νιζιουὰν Περάλτα ὁ τού-
 των ἡγεμὼν αὐτός τε ἐδεῖτο βασιλέως καὶ τοὺς ἄλλους
 ἐπειθεν, οἷα δὴ χρόνον τινὰ συχνὸν ἤδη συγγενόμενος τῷ
 βασιλεῖ καὶ πολλοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ κινδύνους ὑποστάς. τῶν
 γὰρ ἐκείνῳ συστρατευομένων ἦν, ἡνίκα διέτριβεν ἐν Τριβαλοῖς V. 697
 κατὰ τὸν τοῦ πολέμου χρόνον, καὶ πλείστας ἀποδείξεις πα-
 5. ἀφίκοιτο M. 18. προσκνουῦντος P.

sum praesidiariis, ut id citra pugnam traderent; quem Latini so-
 lum hilariter acceperunt. Quia vero existimabant, prius eo acce-
 dere nequivisse, tunc autem capta occasione ideo advenisse, ut
 cum ipsis munitionem eam teneret tuereturque fortiter, donec fi-
 lius adesset, quem, ut et alios duces, advocatum sciebant, col-
 lactantes hortabantur, uti confideret, se pro ipso et ipsis con-
 stanter dimicantes, adversarios quotcumque facile superaturos, non
 solum ob animorum suorum firmitatem et structuram validissimam
 atque inexpugnabilem, sed quod etiam annonam aliaque cibaria
 imposuissent, liberaliter imperatore suppeditante, ut ex eo vel in
 tertium annum ad delicatas commessiones sufficeret. Imperator
 cum narraret, quale cum genere pacis ergo foedus ferisset, et se
 ideo venisse, ut illi propugnaculum proprium traderet, molestiam
 ac dolorem incredibilem percoperunt, adorantesque supplicarunt,
 ne istuc ageret: levi enim negotio iuniorum imperatorem inde By-
 zantio expelli posse. Inprimis autem Ioannes Peralta, praesidii
 praefectus, et ipse orabat et alios ad orandum sollicitabat, ut

- A. C. 1354 ῥέσχετο τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας, οὐδεμίαν κατ' ἐκεῖνο χρόνον ὑποστὰς μεταβολὴν, ἤνίκα καὶ οἱ μάλιστα δοκοῦντες εὖνοι εἶναι ἐξηλέγχοντο μεθαρμόζοντες ἑαυτοὺς τοῖς πράγμασι καὶ
- P. 875 τοῖς καιροῖς. βασιλέως δὲ ἀδύνατα ἰσχυριζόμενον ἀξιοῦν αὐτοὺς, (οὐ γὰρ αὐτοῦ εἶναι τὰ ἐψηφισμένα ἀνατρέπειν,) καὶ κελεύοντος τὸ φρούριον παραδιδόναι, καιρὸν ἦτον πρὸς διάσκεψιν, ὥστε βουλευσασθαι ἐφ' ἑαυτοὺς, ὅτι πράξαντες τὰ μάλιστα λυσιτελοῦντα σφίσι δόξωσιν ἠρῆσθαι. ἐπιτετραφὸτος δὲ τοῦ βασιλέως, ἐν τῷ τοῦ φρουρίου περιβόλῳ καταλιπόντες, ἐπεὶ ἔνδον αὐτοὶ τοῦ πύργου ἦσαν, συνεβούλευεν αὐτοῖς ὁ ἡγεμὼν ὄρκους βασιλέα ἀπαιτεῖν, μὴ βασιλεῖ τῷ νέῳ τὸ φρούριον παραδιδόναι, ἀλλ' ἢ μένοντα κατέχειν σὺν αὐτοῖς, ἢ, εἰ μὴ βούλοιο αὐτὸς πολιορκεῖσθαι, ἀναχωρεῖν ἐν βασιλείοις καὶ πράττειν ὅτι ἂν δοκῇ, αὐτοὺς δὲ ἔαν
- B τὸν πρὸς Βυζαντίους πόλεμον διοίσοντας ῥαδίως. εἰ δὲ μηδ' ὀπότερον ἔλοιτο τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ προὔργου παντὸς ἡγοῦτο τὸ φρούριον παραδιδόναι, ἀποπέμπεσθαι καὶ αὐτὸν, ὄρκοις πρότερον πιστωσαμένους, ὡς οὐ διὰ κακίαν οὐδ' ἀποστασίαν ἐννοήσαντες αὐτοῦ τοιαῦτα εἶλοντο, ἀλλ' αὐτῷ τε πρῶτον, ἔπειτα καὶ ἑαυτοῖς τὰ κράτιστα βεβουλευμένοι. ὦντο γὰρ αὐτὸν ἀνάγκη τὸ νῦν ἔχον παραδιδόντα τῷ γαμβρῷ, ὕστερον αὐτοῖς πολλὴν εἰδήσειν χάριν καὶ ἀμείψασθαι πολλαῖς εὐεργεσίαις, ὅτι τῆς εἰς αὐτὸν ἐνεκα εὐνοίας, καὶ

3. αὐτοὺς M.

qui perdiu cum imperatore versatus, multis se periculis eius causa obiecisset. Militaverat enim illi, quando in Triballis per bellum morabatur, et crebra suae in eum voluntatis indicia dederat, nihil tunc immutatus, quando etiam qui videbantur amicissimi, cum rebus et temporibus fidem mutasse deprehensi sunt. Imperatore respondente, eorum petitionem expleri non posse, (non enim sum esse, semel decreta retractare,) instanteque, ut locum traderent, tempus ad deliberandum petiverunt, quid potissimum inciperent, ut sibi quam optime consuluisse viderentur. Quo concesso, eo in atrio relicto, ipsi intra arcem convenerunt: ubi dux auctor fuit, iuramentum ab imperatore poscerent, Palaeologo eam non traditurum, et ut vel cum ipsis maneret, vel, si obsideri nollet, in palatium regressus, faceret, quod luberet; se Byzantium vim pro eo facile toleraturos. Si neutrum probaret et operae pretium duceret propugnaculum dedere, dimissuros id quoque, fide prius cum sacramento accepta, non ignavia, neque quod deficerent, id fecisse, sed ut ei primum, deinde sibi quam optime prospicerent. Rebantur enim, ubi id necessitate genero tradidisset, postea sibi gratiam multam habiturum multisque meritis compensaturum, quod benevolentia erga se, quamvis invitum, ut apparuisset, sibi maximo-

ἄκοντος, τὸ δοκεῖν τὰ μάλιστα λυσιτελοῦντα ἔπραξαν. ὁ μὲν A. C. 1354
 οὖν τοιαῦτα συνεβούλευεν, αὐτίκα δὲ ἐπέθοντο οἱ ἄλλοι.
 ἤδεσαν γὰρ αὐτὸν τῶν πιστοτάτων ὄντα οἰκειῶν τῷ βασιλεῖ, C
 καὶ οὐκ ἂν τι τῶν μὴ κατὰ γνώμην πράζοντα ἐκείνῳ. καὶ
 5 τὰς τοῦ πύργου πύλας ἐνδοθεν ἀσφαλίσαντες μογλοῖς, ἐδή-
 λων τὰ δεδογμένα ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων. βασιλεὺς δὲ ἐξήπτετο
 μὲν αὐτίκα τῷ θυμῷ καὶ δι' ὀργῆς αὐτοὺς εἶχε τῆς ἀποστα-
 σίας ἕνεκα, πράττειν δὲ οὐδὲν ἐδύνατο τῶν δεόντων. πάν-
 0 τοθεν δὲ ἀμνηχανία περισχεθεῖς, κελεύσας ἐν ταύτῃ γενέσθαι
 πάντα ἅμα ἡγεμόνι, πρῶτα μὲν ἡρώτα τῇ Λατίνων διαλέ-
 κτῳ, (ἐξήσκητο γὰρ αὐτὴν καλῶς,) εἰ αὐτὸν ἐπιγινώσκοιεν.
 τῶν δὲ φαιμένων πάντων, εἶναι βασιλέα καὶ δεσπότην σφῶν,
 „οὐκοῦν” ἔφη „εἰ μὴ τὸ φρούριον ἐθέλητε παραδιδόναι, ἀλλὰ
 καθάπαξ ἀποστάντες, ἔγνωτε πρὸς πόλεμον ἐμοὶ χωρεῖν, τὸ D
 5 μὲν ὅπως χρῆ τῆς ἀδικίας τιμωρεῖσθαι, ὕστερον αὐτὸς βου-
 λεύσομαι καλῶς· τὸ δὲ νῦν ἔχον γράμματα αὐτίκα πέμψω
 πρὸς τὸν ῥῆγα τῆς ἔξενεγκούσης γῆς ὑμᾶς, ἀπιστοτάτους
 ἀποφαίνοντα ὑμᾶς ἕκαστον ὄνομαστὶ καὶ τὰς γνώμας διε-
 φθαρμένους καὶ ἀξίους οὐδενός, ὅτι τὸ φρούριον, ἐμοῦ παρα-
 10 δεδωκότος καὶ πολλὰ ἀναλωκότος χρήματα πρὸς τὴν μισθο-
 φορὰν ὑμῶν καὶ οὐδὲν οὐδέποτε ἡδικηκότος, ἕδικα καὶ βίαια
 ποιοῦντες αὐτοὶ ἀπεστερήσατε ὁμοφρονήσαντες, ὅτε κατέ-
 στην μάλιστα ἐν χρεῖα, ἵν' εἴητε ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ἄτι-
 μοι καὶ ἄπιστοι, καὶ μηδεὶς ὑμῶν ἔτι προσέχη τοῦ λοι-

pere profuissent. Huic consilio protinus alii suffragati sunt: norant
 enim, ministrum imperatoris esse fidelissimum nihilque contra men-
 tem eius commissurum. Tum portas castelli intus vectibus munien-
 tes, a pinnaculis, quid convenisset, significant: quibus imperator
 graviter mox, ut desertoribus, succensens, pro merito tamen eos
 punire non poterat. Cum agere pro re nihil posset et summa consi-
 lio inopia conflictaretur, iussit omnes cum duce unum in locum
 se conferre. Ac principio quidem lingua Italica, in qua erat non
 male exercitatus, eos percunctatus est, ecquid ipsum agnoscerent.
 Respondentibus, etiam, esse imperatorem ac dominum suum, „Igitur,”
 subiecit, „si tradere propugnacula nolueritis, sed semel rupta
 fide hostiliter mihi adversari statuistis, quo pacto scelus vestrum
 puniam, postea commodius deliberabo. Nunc litteras statim ad re-
 gulam telluris, quae vos tulit, mittam, quibus doceam, vos et
 unumquemque nominatim perfidissimos, depravatissimos, nec viti-
 osa nuce dignos esse, quia, cum ego castellum tradidissem magnos-
 que sumptus in stipendia vestra fecissem et nihil unquam vos of-
 fendissem, ipsi eo me in summa necessitate mea per vim et iniqui-
 tatem concorditer fraudaveritis, ut inter omnes mortales infames

A. C. 1354 ποῦ, ἀλλ' ὑπὸ πάντων ἀπελαύνησθε." τοιαῦτα μὲν ὁ βασι-
 P. 876 λεὺς πρὸς τοὺς Λατίνους διεiléχθη, ἐκεῖνοι δὲ τὸ δόξαν
 ἀπιστίας ἑαυτοῖς προστρίβεσθαι μεγίστην ἠγησάμενοι ζημίαν
 καὶ πολλὰ τῆς τόλμης ἔνεκα σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὸν ἄρχον-
 τα καταμεμφάμενοι, αὐτίκα τοῦ πύργου ἐξελθόντες, βασι-
 λέως ἐδέοντο συγγνώμην τοῦ τολμήματος παρέχειν, ὡς οὐ
 διὰ κακίαν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτοῦ νομίσασιν εἶναι μᾶλλον πεπρα-
 γμένον. παρεδίδουν τε τῇ βασιλεῖ τὸ φρουρίον. αὐτίκα δὲ
 μεταπεμφάμενος καὶ βασιλέα τὸν γαμβρὸν, τῶν Λατίνων τὰς
 κλεῖς παρεσχημένων, αὐτὸς παρέσχετο τῇ νέῃ βασιλεῖ. ὁ δὲ
 εἰσῆγαγε φρουρὰν ἐκ τῶν ἰδίων, μετὰ μίαν ἡμέραν τοὺς
 Β Λατίνους ἐξελάσας, καὶ μετὰ μικρὸν κατέστρεψε πᾶσαν τὴν
 V. 698 ἐπισκευὴν, παντάπασι τὸ φρουρεῖν καταλιπὼν. βασιλεὺς μὲν
 οὖν ὁ Καντακουζηνὸς διέτριβεν ἐν βασιλείοις ἅμα βασιλίδι
 τῇ Εἰρήνῃ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν, οὔσιν οὐκ ὀλίγοις· βασιλεὺς
 δὲ ὁ νέος ἐν οἰκίᾳ τινὶ ἐτέρᾳ τῶν περιφανῶν Ἀετὸν προσα-
 γορευομένη. ὁ δῆμος δὲ ὁ Βυζαντίων, εἴτε καὶ ὑπὸ τινων
 ἐναγόμενος, εἶθ', ὥσπερ φιλεῖ τὸ πλῆθος, ὑπ' ἀσυνεσίας καὶ
 ἀλόγου φερόμενος ὁρμῆς, ἀτόπως ἦρα τῆς μεταβολῆς, καὶ
 ἐθορύβον ἀτακτοῦντες καὶ πάντα ἦσαν ἔτοιμοι τολμᾶν. ἐλέ-
 γετο δὲ, ὡς καὶ τῶν συνόντων ἐν βασιλείοις οἱ μάλιστα πρό-
 Cτερον δοκοῦντες εὐνῶς ἔχειν ἐπιβουλεύοιεν μεταβαλόντες,
 καὶ πρότερόν τε ἠνίκα βασιλεὺς ὁ νέος εἰσῆλασε Βυζάντιον,

7. πεπραγμένων P. 10. παρεχομένων M. mg. 13. φρού-
 ριον M. mg. 19. εὐλόγου P.

sitis, nemo vobis quidquam credat, omnes a conspectu et commu-
 nione vestra refugiant." Haec ad Latinos imperator, qui in maximo
 nocumento ponentes, sibimet perfidiae opinionem parere, egressi
 de munitione, illum, audaciae suae ut ignoscat, maiorem in mo-
 dum precantur: quae fecerint, non pravitate aliqua fecisse, sed
 quia in eius rem fore putaverint. Ita deditionem ei faciunt, subi-
 toque genero accersito, Latinis claves offerentibus, eas illi porri-
 git: qui, Latinis amandatis, altero die de suis praesidium ibi collo-
 cat: nec diu post, quod instauratum erat, evertit penitus locum-
 que deserit. Imperator igitur Cantacuzenus in palatio cum nume-
 roso famulitio degebat: Palaeologus autem in domo quadam insigni,
 quae Aquila dicebatur. At populus Byzantius, sive a nonnullis
 sollicitatus, sive, ut multitudo solet, stultitia et caeca quadam au-
 dacia agitatus ac novitatis absurde cupidus, turbas ciebat permisce-
 batque omnia et ad omne facinus paratus erat. Et ferebatur,
 quosdam aulicos, qui nuper videbantur benevolentissimi, commuta-
 tis voluntatibus, insidias moliri, et cum iunior imperator Byzantium
 invehere, Cantacuzeni equum in ipsa pugna decrevisse confodere:

τὴν βασιλέως ἵππον βεβουλεῦσθαι ἀποκτείνειν ἐπ' αὐτῆς τῆς A. C. 1354
 μάχης, (ᾗοντο γὰρ αὐτὸν αὐτίκα χωρήσειν ἐπὶ τὸν νέον βα-
 σιλέα) καὶ ἐπειδὴ οὐκ ἐγεγένητο ἡ μάχη, ἀλλ' ἐχώρησαν
 ἐπὶ συμβάσεσι, ἀγνοοῦντες ὅτι βούλοιο μετὰ μικρὸν βασι-
 λεὺς ὁ Καντακουζηνὸς ἀπολείπειν τὴν ἀρχὴν, πρὶν τὴν μετα-
 πεμφθεῖσαν ἤκειν στρατιάν, ἐπείγεσθαι ἀποκτείνειν βασι-
 λέα. ᾗοντο γὰρ, εἰ παραγένοιτο ἡ στρατιά, αὐδῆς ἀνθέξε-
 σθαι βεβαίως τῶν πραγμάτων καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἀγνωμοσύ-
 νης ἀμνεῖσθαι. βασιλεὺς δὲ ὁ Καντακουζηνὸς, οἷα δὴ ἐκ
 τῶν πραγμάτων μετὰ μικρὸν ἀναχωρεῖν βεβουλευμένος, ἐσκέ- D
 ψατο βασιλέα τὸν νέον ἐν βασιλείοις ἄγειν, καὶ παραδοῦς
 τὴν ἀρχὴν αὐτῷ, ἀποχωρεῖν. ἐπεὶ δὲ ταῦτα καὶ βασιλίδι τῇ
 Εἰρήνῃ συνεδόκει, γενόμενος ἐν ἧ διέτριβεν ὁ νέος βασιλεὺς
 οἰκίᾳ, ἐκάλει ἐπὶ τὰ βασίλεια, αἰτοῦν εἶναι λέγων μὴ αὐτῷ
 ἐν βασιλείοις συνδιατρίβειν, ἀλλ' ἔξω περιπλανᾶσθαι, ἀμεί-
 βοντα οἰκίαν ἐξ οἰκίας, ὥστε καὶ τοῖς ἄλλοις δοκεῖν αὐτοὺς
 ἀλλήλοις ἀπιστεῖν. οὐ γὰρ δὴ τοῦτο ἂν τις φαίη, ὡς οὐκ
 ἐξαρκούσιν ἑκατέρους τὰ βασίλεια πρὸς οἴκησιν. τὰ γὰρ ὄντα
 νῦν καὶ πρότερον οὐκ ὀλίγοις ἔτεσιν ἐξήρχον. ἐπίθετό τε
 καὶ ὁ νέος βασιλεὺς καὶ συνέθετο ἧξειν μετ' ὀλίγον. τότε δὲ
 εἰδέτο ἐν αὐτῇ τῇ οἰκίᾳ ἄριστον ἐλέσθαι. μεταξὺ δὲ ἀλλή-
 λοις τῶν βασιλέων συνεστιωμένων, θόρυβος ἠκούετο ἔξωθεν
 πολὺς καὶ σύγχυσις δεινὴ καὶ ἀταξία. ὁ γὰρ δῆμος περὶ P. 877
 τὴν οἰκίαν συνελεγμένος, ἐν ἧ διέτριβεν ὁ βασιλεὺς, καὶ

3. ἐγένετο M. 10. ἀποχωρεῖν M. mg.

opinabantur enim, mox in Palaeologum invasurum: et postquam,
 pugna ommissa, pactum iniverunt, ignorantes, Cantacuzenum brevi
 imperio abiturum, priusquam accersita venirent auxilia, cum festi-
 nato occidere voluisse. Credebant namque, si ea advenissent, eum
 pro certo rursus totum imperium sibi usurpaturum illorumque in
 se facinus puniturum. At enim Cantacuzenus, ut non longo inter-
 vallo a rebus fluxis se abducturus, Palaeologum in palatium intro-
 ducere iussit, translatoque in illum imperio, secedere cogitavit.
 Quod cum et Irenae coniugi placuisset, gradicens in aedes, ubi di-
 versabatur, ad palatium habitandum eum invitat, absurdum esse
 dicens, foris mutantem domicilia vagari, ut populus inter eos dissi-
 sidium esse iudicet. Non enim dici posse, palatium utrorumque
 habitationi non sufficere: nam ut nunc est, non paucis annis suf-
 ficisse. Annuit iunior imperator et brevi venturum se spondit
 oravitque, ut in eadem domo ad epulas secum accumberet. Com-
 prandentibus imperatoribus, foris strepitus novus, tumultus et con-
 fusio existit. Nam plebs ad aedes conglobata, existimans, se Palaeo-
 logo gratum facere, in Cantacuzeni amicos, quos putabat, invola-

A. C. 1354 νομίσαντες, ὡς κεχαρισμένα πράττειεν τῇ νέῃ βασιλεῖ, ἐτρόποντο ἐπὶ τοὺς δοκοῦντας εὐνοὺς εἶναι βασιλεῖ τῇ Καντακουζηνῷ, καὶ τῶν ἵππων ἀποβιβάζοντές τινας, οἷς περιετύγχανον, αὐτοὶ λαμβάνοντες ἀπεχώρουν. ἐπίουσι δὲ καὶ κενοὺς ἐπιβατῶν εὐρίσκοντες, διήρπαζον. ἐπεὶ δὲ ἤσθάνοντο οἱ βασιλεῖς τὴν αἰτίαν τοῦ θορύβου, πέμψαντες τῶν οἰκετῶν τινας, ἐκέλευον τοῖς τε ἵππους ἀνασώζειν καὶ τὴν ἀταξίαν τοῦ δήμου καταστέλλειν. οἱ δὲ ἐποιοῦν κατὰ τὰ κεκλευσμένα καὶ τοὺς τε ἵππους, οὐδενὸς ἀπολωλότος, ἀπέδωσαν τοῖς κυρίοις καὶ τὸν δῆμον ἀπήλαννον πρὸς ὕβριν, οὐκ

B ὀλίγα καὶ πληγαῖς χρησάμενοι.

V. 699 μβ. Πρὸς ἐσπέραν δὲ οἱ βασιλεῖς μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς ἀπάντων ἤεσαν εἰς τὰ βασίλεια. μετὰ μίαν δὲ ἡμέραν τὸ ἀπόρρητον ὁ βασιλεὺς ἐξεκάλυπτε τῇ νέῃ βασιλεῖ, ὡς εἶη μὲν καὶ πρότερον βεβουλευμένος ἀναχωρεῖν ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ ἑαυτῷ μόνῳ καὶ θεῷ προσαδολεσχεῖν, ὑποδύς τὸ σχῆμα τῶν μοναχῶν· ἄλλοτε δὲ ἄλλων κωλυόντων καὶ οὐκ ἐόντων εἰς ἔργον ἄγειν τὰ βεβουλευμένα, κατατετριφέναι μέχρι νῦν τὸν χρόνον. νυνὶ δὲ καλῶς παρασχομένων τῶν πραγμάτων, καὶ αὐτοῦ παρόντος, ὃς ἔσται κληρονόμος τῆς ἀρχῆς, μάλιστα οἶεσθαι κατὰ καιρὸν εἶναι ἀποθέσθαι τὴν ἀρχήν. καὶ ταύτην μὲν αὐτῷ παραδιδόναι, αὐτὸν δὲ συνταξάμενον ἀναχωρεῖν. βασιλεὺς δὲ ὁ νέος ἐδυσχέραινε μὲν οὐ μετριῶς εὐθὺς τοιαῦτα παρ' ἐλπίδα πᾶσαν ἀκηχοῦς καὶ προσδοκίαν παρὰ βασιλέως, καὶ ἐπεχείρει πεί-

bat, et quibusdam, in quos inciderat, de equis descendere iussis, ipsi eos abripientes adscendebant. Alios sine sessoribus reperientes, similiter auferebant. Imperatores, tumultus causa intellecta, ministris quibusdam turbas sedandi et equos repetendi negotium dant. Illi imperata csequuntur, et equos ad unum receptos dominis restitunt, ac plebem verbis, quia et multis verberibus castigatam abigunt.

42. Vesperi imperatores cum comitibus uterque suis palatio succedunt. Perendie senior iuniori arcanum suum de voluntate a rebus his fugacibus secedendi et in monachi habitu sibi soli ac Deo vacandi pridem concepta enuntiat. Alias autem aliis causis obstantibus, consilium hactenus exsequi non potuisse. Nunc quoniam optata venerit occasio et ipse imperii heres coram adsit, eam complectendam videri, eique reddita re publica, valedicendum et abeundum. Inexpectatus hic Cantacuzeni sermo Palaeologum imperatorem percussit admodum, allatisque in medium compluribus argumentis ad persuadendum apposis, ut habitum imperatorium retineret, adducere illum nitebatur. Quem ut a proposita ratione avelli

θειν μένειν αὔθις ἐπὶ σχήματος, αἰτίας οὐκ ὀλίγας προβαλ- A. C. 1354
 λόμενός τινας, αἱ μάλιστα ἐδόκουν πείθειν εἶναι δυναταί. ὡς
 δ' ἀδυνάτως ἔχοντα ἑώρα μεταπειθεσθαι, ἄκων μὲν καὶ ἀνι-
 ὤμενος πολλὰ, ὅμως συνεχῶρει πράττειν, ὅτι ἂν δοκῆ. καὶ
 εἰς τὴν ὑστεραίαν ἐν αὐτοῖς βασιλείοις τὰ βασιλικὰ ἀποθέ-
 μενος παράσημα, σχῆμα ὑπέδν μοναχῶν, Ἰωάσαφ ἀντὶ Ἰω- A. C. 1355
 ἄννου μετακληθεῖς. τῆς αὐτῆς δὲ ὥρας καὶ ἡ βασιλὶς Εἰ-
 ρῆμη, τὴν βασιλείαν καὶ αὐτὴ ἀπειπαμένη, τὸ μοναχῶν ὑ-
 πέδν σχῆμα, Εὐγενία μετακληθεῖσα. μετὰ τοῦτο δὲ βασι- P. 878
 λεύς μὲν ὁ Καντακουζηνός εἰς τὴν Μαγκάνων ἀπεχώρει μο-
 νῆν, ὥσπερ παρεσκευάστο καὶ πρότερον, Εὐγενία δὲ ἡ βασι-
 λὶς εἰς τὴν τῆς Μάρθας προσαγορευομένην, ἐκ πατρῷου κλη-
 ρου διαφέρουσιν Καντακουζηνῷ τῷ βασιλεῖ. τῶν δὲ περὶ
 αὐτὸν μάλιστα οἱ εὖνως καὶ οἰκείως ἔχοντες, ἀθρόον ἰδόν-
 τες μεταβαλόντα καὶ τὴν τε βασιλείαν ἀποθέμενον καὶ ἀπο-
 χωρήσαντα πρὸς τὸν ἀπράγμονα καὶ μεστὸν γαλήνης βίον,
 πᾶσαν εὐπραγίας ἐλπίδα περὶ αἰρεθέντες καὶ οὐκ ἔχοντες,
 πρὸς ὅτι ἀμνησθῆναι τὸν νέον βασιλέα, ἐτράποντο πρὸς τὸ
 λαιδορεῖσθαι. καὶ ἄλλας τε φήμας διέδωσαν κατ' αὐτοῦ, B
 ἐπιτοκίαν ἐγκαλοῦντες καὶ ἀστασίαν ἦθους καὶ πρὸς μεταβο-
 λὰς εὐχέρειαν πολλήν, καὶ ὡς βασιλέα καταναγκάσειε τὸν
 κηδεστὴν ἄκοντα τὸ μοναχῶν ὑποδύναι σχῆμα. καὶ ταῖς τοι-
 αῖταις φήμαις οὐ τοὺς πολλοὺς καὶ ἀγοραίους μόνον, ἀλλὰ
 καὶ τῶν συνετωτέρων ἐπεισαν πολλοὺς προσέχειν. πάντα δὲ

12. τῆς Μαρθῆς (sic) τῆς βασιλέως ἀδελφῆς προσαγ. P. Vid. Vol. II.
 p. 223. 18. τῷ νέῳ βασιλεῖ M. 20. μεταβολὴν P.

non posse animadvertit, quamvis nolens et magnopere moestus, ob-
 sequi desiderio suo permisit. Quare postridie ornamentis imperato-
 riis in ipso palatio depositis, veste monastica se operuit ac pro
 Ioanne Ioasaphi ex isto vocari coeptus est. Eadem hora et Irene
 imperatrix ipsa quoque imperio valere iusso, monachae habitum in-
 duit et pro Irene Eugeniā se nominavit. Post haec in Manganense
 Cantacuzenus, quod antea statuerat, Eugenia in Marthae monaste-
 rium, Cantacuzeno ex paterna hereditate debitum, se inclusit. Tum
 ex aulicis eius amicissimi ac familiarissimi, tam subita mutatione
 conspecta, quomodo nimirum, imperio abdicato, ad genus vitae mi-
 nuime negotiosum et quietis ac tranquillitatis plenum se applicasset,
 omni spe felicitatis deperdita, et non habentes, cur se de iuniorē
 imperatore ulciscerentur, ad convicia conversi, rumores de illo spar-
 serunt atque ut perierum, inconstantem ventisque mutabiliorem
 traduxerunt, qui et socerum imperatorem, licet reluctantem, subire
 monachismum coegerit. Et his quidem rumoribus plerique aures
 dabant, cum essent mera mendacia, calumniarum, neque sincerum ac

A. C. 1355 ἦσαν ψεύδη καὶ συκοφαντίαι καὶ οὐδὲν ὑγιές. Καντακουζηνός τε γὰρ ὁ βασιλεὺς ἐκὼν ἐξέστη τῆς ἀρχῆς, μάλιστα δυνάμενος, εἶπερ ἠβούλετο, κατέχειν, καὶ ὁ νέος βασιλεὺς οὐδὲν αὐτῷ προσέκρουσε μετὰ τοὺς ὄρκους, ἀλλὰ πᾶσαν ἐπε-
 C δείξατο σπουδὴν, τῶν εἰς αὐτὸν ἠκόντων μηδὲν παραλιπεῖν, 5
 ὥστε μηδ' ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ἀγνοεῖσθαι μηδενός, ὡς οὐδὲν τῶν πρὸς ἀνίαν βασιλεῖ τῷ κηδεστῇ οὔτε βουλευέται, οὔτε
 V. 700 πράττει. βασιλεὺς μὲν οὖν ὁ Καντακουζηνός, ὥσπερ ἡμῖν
 ἰστόρηται, οὕτω εἰς τὸ βασιλεύειν ἄκων ἐμπεσὼν καὶ πολε-
 μηθεὶς ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων κραταιῶς, πολλοῖς τε κινδύνοις 1
 καὶ συμφοραῖς ποικίλαις προσομιλήσας καὶ αὐτὸς, οὐδὲν ἤτιον πάσῃ μηχανῇ χρησάμενος καὶ πρὸς πάντα μετὰ τοῦ
 προσήκοντος αὐτῷ φρονήματος ἀντικαταστάς, καὶ τελευταῶν
 πάντων περιγενόμενος τῶν ἀντικαταστάτων, ἐπεὶ διὰ τὴν
 μοχθηρίαν τῶν συνόντων τοῖς ὁμοίοις αὐτῆς περιπετώζει καὶ 1
 πρὸς τὸν πρὸς τοὺς ὁμοφύλους πόλεμον ἠναγκάσθη ἐκπεσεῖν,
 D καιροῦ παρασχόντος, τὴν ἀρχὴν ἀπέπατο, ὥσπερ ἀπαγορεύ-
 σας τὸ μὴ ἂν ποτε δυνήσεσθαι Ῥωμαίους ὄρθα φρονήσειν
 καὶ λυσιτελοῦντα ἑαυτοῖς. χρόνον δέ τινα τῇ τῶν Μαγκά-
 νων μονῇ ἐνδιατρίψας, ἔπειτα ἐσκέφατο εἰς Ἄθω τὸ ἱερόν 2
 ὄρος ἐν τῇ Βατοπεδίου μονῇ γενέσθαι καὶ τὸν ἐπίλοιπον βίον
 διανύειν ἐκώλυσέ δὲ βασιλεὺς ὁ νέος, δεηθεὶς ἔτι μικρὸν
 προσδιατρίψαι Βυζαντίῳ, ἄχρις ἂν αὐτῷ Ματθαῖον διαλλάξῃ

22. ἐπὶ μικρὸν M.

sanum quidquam continerent. Etenim Cantacuzenus volens ac sponte cessit imperio: quod quidem si retinere voluisset, nullus id ei extorsisset: et Palaeologus post iuramentum nulla in re eius animus offendit, verum omni studio omne illi officium praestare contendit, adeo, ut nemo ne exterorum quidem ignoraret. nihil illum ad socerum contristandum neque fecisse, neque meditatum esse. Igitur Cantacuzenus imperator, cum, ut expositum est, invitus imperium capessivisset, suorumque civium armis potenter exagitatus, varios casus et infortunia subiisset et iis nihilo minus omnibus nervis, spiritu, quo decebat, et animo inexpugnabili semper restitisset, adversariis omnibus triumphatis, postquam suorum improbitate similibus casibus de integro obiectus et cum homophylis bellum iterare coactus est, opportunitate usus et velut sanitate Romanorum in desperatis posita, qui nunquam sapere et sibimet utiliter consulerent, imperio se abdicavit. Cum aliquandiu in Manganensi coenobio vixisset, postea apud Atho, sacrum montem, in Batopedii monasterio se condere et reliquum ibi aevum exigere decrevit: quod tamen Palaeologus impedivit, rogans, paulum adhuc, quoad ei filium Matthaem conciliasset, Byzantii moraretur. Illa enim hieme post

βασιλέα τὸν νιόν. τοῦ χειμῶνος γὰρ ἐκείνου μετὰ τὴν Καὶ- A. C. 1355
 τακουζηνῶ τοῦ βασιλέως ἀναχώρησιν ἐκ τῆς ἀρχῆς οὐδὲν
 οἱ νέοι βασιλεῖς πρὸς ἀλλήλους ἐπεδείξαντο πολέμου ἔργον,
 ἀλλ' ἐν ἰδίῳ ὅροις ἕκαστος διετέλουν τῆς ἀρχῆς, ὥσπερ ὑπὸ
 5 τοῦ πατρὸς μεμέριστο τὸ πρότερον. οὐ μὴν οὐδ' οὕτως εἶ-
 χον, ὥστε ἀλλήλοις εὐνοεῖν, ἀλλ' ἐν ὑποψίαις ἦσαν ἐκ τῶν P. 879
 κατὰ τὴν Ἀδριανούπολιν πρότερον εἰργασμένων, ὡς, εἰ μὴ
 τις διαλλάξειεν αὐτοὺς, πολεμησεύοντες. οὐ δὴ ἔκενα καὶ
 βασιλεὺς ὁ νέος Ἰωάννης διενοεῖτο συμβάσεις θῆσθαι πρὸς
 10 αὐτὸν περὶ εἰρήνης, καὶ βασιλέως ἐδεήθη τοῦ κηδεστοῦ, μὴ
 πρὶν ἀπαίρειν πρὸς τὸν Ἄθω, πρὶν αὐτοὺς καταλλαγήναι
 ἐπειθετό τε καὶ αὐτὸς δικαίαν εἶναι τὴν ἀξίωσιν νομίσας
 καὶ προσήκουσαν αὐτῷ. τοῦ δὲ αὐτοῦ χειμῶνος καὶ πατρι-
 ἀρχῆς ὁ Κάλλιστος ἐκ Τενέδου ἀφιγμένος, τῆς ἐκκλησιαστι-
 15 κῆς αὐτῆς ἐπελάβετο ἀρχῆς, οὐδενὸς τολμῶντος ἀντειπεῖν.
 οὐ μὴν οὐδὲ αὐτὸς ἐδεήθη τῆς τῶν ἀρχιερέων ψήφου, εἰ
 δεόν αὐτὸν εἰσάγεσθαι ἐκβεβλημένον, ἀλλ' ἠδικῆσθαι τὰ ἔ- B
 σχατα οὐόμενος οὐ παρὰ βασιλέως μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπι-
 σκόπων, ἐπεκύρωσεν αὐτῷ τὴν ψῆφον, καὶ τοὺς ἡδι-
 20 κηκότας ἐπεχείρει μᾶλλον τῆς ἀγνωμοσύνης δίκας ἀπαιτεῖν.
 ἐκώλυσε δὲ βασιλεὺς ὁ νέος, τῶν κατάστασιν καὶ φιλονεικίαν
 γινομένων πάντων προσήκειν φάμενος ὑπερφρονεῖν. λήγοντος
 δὲ ἤδη τοῦ χειμῶνος, ὑπὸ τῶν συνόντων πρὸς Ματθαῖον
 ἐξεπολεμώθη τὸν βασιλέα, τὰ μὲν ἐκείνου κατηγορούντων, ὡς

20. ἀπαιτεῖν P., ἐπαιτεῖν M. 21. φιλονικίαν P.

abdicationem Cantacuzeni iuniores imperatores bello inter se pro-
 sus abstinerant et intra suos uterque fines, ut a patre descripti
 fuerant, se continuerant. Veruntamen nondum mutuo bene cupie-
 bant: et suspicio erat, nisi quis in concordiam eos restituisset,
 propter acta Adrianopoli armis concursuros. Quocirca Palaeologus
 foedus cum illo sancire optabat et socerum precabatur, ne prius ad
 Atho discederet, quam eos inter se amicitiae vinculo colligasset. Cui
 petitioni, ut iustae et a sua persona haud alienae, a morem gessit.
 Eadem hieme et patriarcha Callistus Tenedo reversus, ecclesiasticam
 potestatem recepit, cum contradicere nemo auderet: quia nec ipse
 episcoporum de restitutione sua suffragium expetebat. Sed indignis-
 sime non a Cantacuzeno solum, verum etiam ab episcopis violatum
 se arbitratus, suo sibi suffragio reditionem confirmans, iniuriae au-
 ctiores ad poenam deposcebat. Intercessit tamen Palaeologus impe-
 rator praeteritas contentiones et qui tum fuit rerum statum pro ni-
 hilo habendum autumans. Hieme praecipiti a domesticis ad Mat-
 thaeum persequendum irritatur, partim quod iniuste consors esset
 imperii, de quo partem non minorem abstulisset, partim quod eius

A. C. 1355 ἀδίως ἔχοντος τὴν βασιλείαν καὶ μέρος οὐκ ἔλαττον τῆς ἀρχῆς παρηρημένου, τὰ δ' αὐτὸν ἐπὶ τὸν πρὸς ἐκεῖνον ἔξορ-
 C μῶντες πόλεμον, ὡς ῥῆστα καταλύειν αὐτὸν ἔξόν καὶ μὴ
 εἶν ἀνξάνεσθαι ἀνταγωνιστὴν ἐσόμενον αἰεὶ περὶ τῶν ὄλων.
 οἷς πειθόμενος, τριῆρεις ἐφοπλίσας, ἐστράτευσεν ἐπ' ἐκεῖνον
 ἅμα ἦρι, πρὸς τῇ Γρατιανοῦ πανοικεσία διατρέβοντα, ἔχοντα
 δὲ καὶ τὰς ἄλλας τῆς Χαλκιδικῆς ἀπάσας πόλεις· πρὸς ἐ-
 κείναις δὲ καὶ τὴν Ἀδριανοῦ καὶ τὰς περὶ αὐτὴν πολίχνας,
 οἷς ἐπέστησεν ἄρχοντα σεβαστοκράτορα τὸν Καντακουζηνόν,
 θεῖον ὄντα πρὸς πατρός. δεσπότης δὲ Νικηφόρος ὁ γαμβρός
 τὴν Αἴνον εἶχε, βασιλέως τοῦ κηδεστοῦ παρεσχημένον. ἐδό-
 κει τε Ματθαίῳ βασιλεῖ τῇ γυναικὸς ἀδελφῇ προσκεῖσθαι
 καὶ ἐπηγγέλλετο προθύμως ὑπὲρ αὐτοῦ μαχεῖσθαι παντὶ τῷ
 D ἐπιόντι. τότε δὲ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ νέου ταῖς νασι
 κατάραντος ἐκεῖ, αὐτὸς τε προσεχώρησεν ἀθρόον, τοῦ Ματ-
 θαίου βασιλέως ἀποστάς, καὶ τὴν πόλιν παρεδίδου. ἐκεῖθεν
 δὲ βασιλεὺς ὁ νέος πέμψας, καὶ Βῆραν προσηγάγετο φρου-
 ριὸν τι καρτερώτατον παρὰ τὸν Ἐβρον κατοκισμένον, ὃ πρό-
 τερον μὲν φροντιστήριον ἀνδρῶν μοναζόντων ἦν, τότε δὲ
 ὑπὸ τῶν συνεχῶν πολέμων καὶ τῶν ἐφόδων τῶν βαρβαρι-
 V. 70¹ κῶν ἀγροτῶν τινῶν κατοκισμένων πόλισμα ἤδη ἦν, ὃ προσ-
 ηγάγετο ὁ νέος βασιλεὺς, παραδόντων τῶν φρουρῶν. ἐκ
 τῆς Αἴνου δὲ καὶ Νικηφόρον τὸν δεσπότην ἔχων συστρατευ-
 ὄμενον ἐκ τῆς ἠπειροῦ, προσέσχε Περιθεωρίῳ, καὶ πέμψας

21. κατοκισμένον P.

perpetui in summa re publica adversarii incrementa prohibere ipsum-
 que penitus debilitare expeditissimum esset. Quibus rationibus ce-
 densa triremes instruxit ac primo vere in illum Gratianopoli cum
 tota familia degentem et insuper oppida Chalcidices omnia, praeterea
 Adrianopolim cum vicinis oppidulis (quibus Cantacuzenum patrum
 Sebastocratorem praeponuerat) obtinentem profectus est. Nicepho-
 rus despota gener, soceri beneficio Aenum possidens, cum Matthaео
 imperatore, uxoris suae germano, se coniunxit eique praesidium ad-
 versus quemlibet hostem prompto animo promisit. Verum Ioanne
 imperatore Aenum navibus appulso, Matthaео relicto, ad eum re-
 pente defecit urbemque dedit. Inde imperator manum mittens,
 Beram quoque recepit, oppidum munitissimum, propter Hebrum aed-
 ificatum, quod aliquando monasterium virorum fuit, tunc ob cre-
 bra bella et barbarorum irruptiones a quibusdam agricolis habita-
 tum, oppidum parvum evaserat: hoc, inquam, praesidio tradente,
 ad fidem suam adduxit. Ex Aeno porro, Nicephorum militiae socium
 habens, per continentem Peritheorium movit, cumque eius praefecto
 occulte per internuntium de urbe dedenda collocutus, promissorum

κράτα, περὶ παραδόσεως διελέγετο τῷ ἄρχοντι τῆς πόλεως, A C. 1355
καὶ ἐπεισεν ἐπαγγεϊλάμενος μεγάλη. Ματθαῖος δὲ ὁ βασι- P. 880
λεὺς δείσας, μὴ τι κακουργηθῆ περὶ τὴν πόλιν, (ἦδει γὰρ
ἀνάλωτον τειχομαχίᾳ ἐσομένην,) στρατιώτας ἐπεμψε φρου-
5 ρεῖν, ὅσους ᾤετο ἀρκέσειν, οὓς ὁ τῆς πόλεως ἄρχων συλλα-
βῶν, ὄπλα μὲν αὐτὸς καὶ ἵππους εἶχε, βασιλεῖ δὲ τῷ νέῳ
τὴν τε πόλιν παρεδίδου καὶ τοὺς στρατιώτας. ἐπεὶ δὲ εἶχετο
ἡ πόλις, ἄλλων ἄλλοθεν ἰπέων συνειλεγμένων, ἐπεστρά-
τευσε Κουμουτζηνοῖς, ἠπειρώτιδι πολίχνη καὶ ὑπεδέξαντο
10 προθύμως οἱ τὴν πόλιν κατοικοῦντες, ἀπολυπραγμόνως προσ-
χωρήσαντες. ἐκεῖθεν δὲ, ἐπεὶ οὐ πάνυ πόρρω ἡ Γρατιανοῦ
κατώκιστο, ἢ Ματθαῖος διέτριβεν ὁ βασιλεὺς, πρεσβείαν πρὸς
ἐκεῖνον πέμψας, ἐπὶ συμβάσεις προὔκαλεῖτο. ἐδόκει δὲ ἀκείνῳ B
αἰρετέα μᾶλλον εἶναι ἢ εἰρήνη, καὶ γενομένη ἐν Γρατιανοῦ μεθ'
5 ἧς εἶχε στρατιᾶς συνεγένετο τῷ νέῳ βασιλεῖ, τῆς πόλεως ἐξελθῶν
ἀλλήλοις τε διαλεχθέντες περὶ τῶν κατὰ τὸν πόλεμον, ἐπεὶ ἐδό-
κει ἀμφοτέροις καταλύειν, συνέβησαν ἐπὶ τούτοις, ὥστε ἀμφο-
τέρους βασιλέας εἶναι κοινῇ, ὑπὸ Ῥωμαίων ἑκατέρου ἡρημένου
καὶ στεφθέντος ὑπὸ τῆς κατὰ Βυζάντιον ἐκκλησίας. τῶν ὑπο-
10 λελειμμένων δὲ Ῥωμαίοις πόλεων καὶ τῆς χώρας οὐσης ἐλάτ-
τονος, ἢ ὥστε ἀμφοτέρους βασιλέας ἔχειν, τῶν μὲν κατὰ
τὴν Θράκην πόλεων, ὧν ἔχει, Ματθαῖον ἀρίστασθαι τὸν βα- C
σιλέα, χωρεῖν δὲ ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον καὶ τῶν ὑπηκόων
Ῥωμαίοις ἐκείσε πόλεων βασιλεύειν, Μανουὴλ δεσπότην τὸν

4. ἐπεμψε M. mg. 14. γενομένος et συνεγένετο Ματθαῖω τῷ
βασιλεῖ τ. π. ἐξελθόντι M.

magnitudine eo impulit. Matthaeus imperator timens, ne quid frau-
dis et nequitiae circa urbem committeretur, quamvis armis sciebat
esse inexpugnabilem, illi custodiendae agmen militare, quantum sa-
tis esset, mittit. Praefectus militibus comprehensis, arma eorum et
equos sibi retinuit, imperatori Palaeologo urbem cum ipsis tradidit.
Ea occupata, aliunde collectis equitibus, Cumtzena, oppidulum con-
tinentis, adortus est: quem libenter cives admittentes, nihil solliciti
ei se permiserunt. Inde quoniam Gratianopolis, ubi se tenebat
Matthaeus, non admodum procul distabat, per legatos eum ad foc-
dus invitavit, cui etiam ipsi pax non displicebat. Admoveret urbi exer-
citurum: Matthaeus exit foras: de bello colloquuntur: amobus eo
desistendum videtur, his conditionibus: ut sit uterque imperator,
quando ambo communibus Romanorum suffragiis electi sint et ab
ecclesia Byzantina coronati. Quia vero urbes Romanae reliquae
pauciores et imperium minus sit, quam ut amobus imperatores susti-
neat, Matthaeus Thraciae oppidis, quae habet, cedat, in Peloponne-
suum migret, ubi Romanorum urbibus imperitet, sic tamen, ut Pa-

- A. C. 1355 ἀδελφὸν πείσαντος πρότερον τοῦ νέου βασιλέως Ἰωάννου τῆς ἀρχῆς ἐξίστασθαι τῷ ἀδελφῷ, παρέχειν δὲ αὐτ' ἐκείνης τῷ δεσπότη Ἀἴμμων τὴν νῆσον, ὥστε ἀνυπεύθυνον ἔχειν παρὰ πάντα τὸν βίον τὴν ἀρχὴν αὐτῆς. καὶ ἐκ τῶν ἐν Βυζαντίῳ δημοσίων φόρων τὴν τοπικὴν ὠνομασμένην, μυριάων χρυσῶν ὀλίγω πλείους ἔτησίως φέρουσαν, τὸν χρόνον δὲ ἄχρις οὗ δεσπότης ἀποστῆ Πελοποννήσου, τὴν Ἀἴμμων ἔχειν τὸν Ματθαῖον βασιλέα, βασιλέως Ἰωάννου παραδόντος, καὶ περαιω-
- D θέντα, διατρίβειν ἐν τῇ νήσῳ, κατέχειν μέντοι φρουραῖς καὶ τὰς κατὰ τὴν Θράκην πόλεις. ἐπειδὴν δὲ εἰς Ἀἴμμων ἐκ Πελοποννήσου ὁ δεσπότης γένηται, τὰς μὲν κατὰ τὴν Θράκην πόλεις βασιλεῖ τῷ νέῳ Ἰωάννῃ παραδιδόναι καὶ δεσπότη τὰδελφῷ τὴν νῆσον, αὐτὸν δὲ εἰς Πελοπόννησον ἀπαίρειν. τοιαύτας μὲν συνθήκας πρὸς ἀλλήλους ἐποίησαντο, καὶ ἔδοξεν ὁ πόλεμος καταλελύσθαι. συνταξάμενοι δὲ ἀλλήλοις, ὁ μὲν ἀνέστρεφεν εἰς τὴν Γρατιανοῦ, Ἰωάννης δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς Περιθεωρίον ἐλθὼν, ἐπεὶ Ματθαῖος ὁ βασιλεὺς ἔπεμπε τοὺς παραληφόμενους καὶ φρουρησοντας τὴν Ἀἴμμων, συνέξεπεμψε καὶ αὐτὸς τοὺς παραδόνοντας, περιέμενέ τε πρὸς τῇ πόλει, ἄχρις οὗ, τῶν εἰς τὴν Ἀἴμμων ἀφιγμένων ἐπανηκόντων, καὶ βασιλεὺς ὁ, Ματθαῖος εἰς τὴν νῆ-
- P. 88: σον ταῖς τριήρεσι περαιωθῆ. ἐν τούτοις δὲ τοῦ χρόνου τριβομένον, ἐκ τῶν Παλαιολόγω βασιλεῖ συνόντων κρούφα πέμψαντες τινες πρὸς τὸν Ματθαῖον βασιλέα, μὴ πάνυ θαρσύνειν παρήνουν τοῖς συντεθειμένοις, ἀλλὰ πρόνοιαν αὐτοῦ πολλήν 2

Palaeologus Manucli despotaе auctor fiat in fratrem transferendae provinciae, illique pro ea Lemnum insulam, quoad vixerit, cum ratione reddenda administrandam credat, de publicis Byzantii vectigalibus topicam nominatam, paulo plus dena aureorum millia in annum ferentem, attribuat. Donec autem despota Peloponneso decedat, Matthaeus Palaeologi concessu Lemnum transmittat ibique consistat et nihilo minus praesidia in urbibus habeat. Ubi in Lemnum e Peloponneso despota frater venerit, Thracias urbes Joanni imperatori et fratri insulam tradat, ipse in Peloponnesum naviget. His conditionibus foedus composuerunt, visumque bellum conquiescere: et salute alternis dicta, Matthaeus Gratianopolim regreditur. Ioannes Peritheorium veniens, cum Matthaeus mitteret, qui Lemni possessionem suo nomine adirent et insulam custodirent, una et Palaeologus misit, qui addicerent: mansitque in urbe, quoad, illis reversis, Matthaeus in Lemnum transisset. Dum haec aguntur, ex domesticis Palaeologi quidam clanculum monitores ad Matthaeum submittunt, ne pactis valde confidat, sed sibi etiam atque etiam caveat, ne parum provide hostibus suis se misceat. Quos enim imperator navar-

ποιεῖσθαι καὶ μὴ ἀπερισκέπτως ἑαυτὸν ἐπὶ τοῖς πολεμίοις A. C. 1355
 καθιστᾶν. τοὺς γὰρ ὑπὸ βασιλέως ἡρημένους πρὸς τὴν αὐ-
 τοῦ περιάωσιν ναυάρχους αἰνίττεσθαι τινα ἐπιβουλήν πρὸς
 οὓς μάλιστα θαρσύνουσι τὰ τοιαῦτα. λέγουσι γὰρ, ὡς ἀνθρω-
 πίνων τοὺς ἰχθῦς ἐμπλήσουσι σαρκῶν. ἃ μάλιστα αὐτὸν προσ-
 ἤκον ἐρευνᾶν, μὴ εἰς ἀνηκέστους ἐκπέσῃ συμφορὰς ἀπατη-
 θεῖς. ἐν τούτῳ δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἀθήμων κεναῖς, ὃ φασί, V. 702
 χερσὶν ἐπανῆκον πρὸς αὐτόν. οἱ γὰρ ὑπὸ βασιλέως τοῦ Πα- B
 λαιολόγου τὰς πόλεις πεμφθέντες παραδιδόναι πρότερον τὰς
 οὐσας ἐξελαύνοντες φρουράς, οὐδὲν ἐποίουν τῶν κεκελευσμέ-
 νων, ἀλλὰ πρὸς τοῖς οὖσι πρότερον καὶ αὐτοὺς ἐκέλευον
 ὀλίγους τινὰς εἰσάγειν, ὥστε μηδὲν ἧττον ἢ πρότερον κατέ-
 χεσθαι τὰς πόλεις ὑπ' ἐκείνων πολλαπλασιῶντων ὄντων, ἢ ὧν
 ἐκέλευον αὐτοὺς εἰσάγειν. ἃ τοῖς ἐκ Ματθαίου βασιλέως
 οὐκ ἐδόκει ἀνεκτὰ, ἀλλὰ παντάπασι τὰς ἐγκαθιδρυμένας
 ἐκέλευον φρουράς ἐκβάλλειν. ὡς δ' οὐχ ὑπήκουον ἐκεῖνοι,
 ἀνεχώρουν ἀπρακτοί. ἐκ δὲ τῶν κατὰ τὴν νῆσον εἰργασμέ-
 νων, καὶ ὧν ἐμῆνον οἱ φίλοι, φενακίζεσθαι πεισθεῖς, ἐπεὶ C
 καὶ Περσικὴ κατὰ συμμαχίαν ἦκε πρὸς ἐκεῖνον στρατιὰ, καὶ
 ἢ ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ καὶ τῶν περὶ ἐκείνην πολιχνίων ἐπῆλθε
 Κομμουντζηνοῖς, καὶ ἄχρι Περιθεωρίου ἤλθεν, ἡγούμενος μὴ
 παραβεβηκέναι τὰς σπονδὰς αὐτὸς, ἀλλὰ μᾶλλον ἠδικῆσθαι,
 οὔτε τῆς νήσου ἀποδεδομένης κατὰ τὰς συνθήκας, καὶ μεγά-
 λης ἐπιβουλῆς, ὥστε ἀποκτείνειν, συσκευαζομένης. βασιλεύς

5. ἐμπλίσουσι P. ἃ χρεῶν αὐτὸν καὶ προσῆκον M.

chos ad eum traiciendum delegisset, insidias quasdam sub verborum involucro iis, quibus maxime fidant, aperire: propter quas eum admonere nihil dubitent. Dicere enim, se pisces humanis carnibus saturaturos. Quae quid sibi velint, ipsum decere et oportere scrutari, ne circumventus in atrocissimam calamitatem incidat. Interim Matthaciani e Lemno vacuis, quod aiunt, manibus revertuntur. Qui enim a Palacologo ad urbes tradendas, ciectis praesidiis, quae tum erant, missi fuerant, nihil mandatorum peragebant, sed praeter illa volebant Matthacii paucos quosdam praesidiarios induci, ut nihilo minus, quam antea, urbes tenerentur ab illis longe pluribus, quam a vicariis Matthacii induci voluissent. Quibus cum intoleranda res videretur censerentque, omnia prorsus, quae invenissent, praesidia dimittenda, re infecta, ut diximus, reverterunt. Matthaeus vero cum ex iis, quae acta fuerant in insula, tum ex iis, quae amici significaverant, se deludi arbitratus, quoniam et Persica ad eum adiuvandum manus veniebat et alia ex Adrianopoli vicinisque oppidis, in Cumutzenates infestus ibat. Iamque Peritheorium attigerat, non se foedus transgredi, sed a foedifragis potius laedi existimans,

A. C. 1355 τε ὁ Παλαιολόγος ὁμοίως διετείνεται ἡδικῆσθαι, καὶ παρεσπονδῆσθαι, τοῦ πολέμου κεκινημένου πρὸς αὐτὸν οὐδεμίαν πρόφασιν παρεσχημένον. οὐ γὰρ αὐτῷ λογίζεσθαι προσῆκον, Δεῖτι τινὲς ἠγνωμονήκασιν, αὐτοῦ μὴ συνειδότης, ἀλλ' ἐχρῆν ἐμμένοντας ταῖς συνθήκαις, ἐπανορθοῦσθαι τὰ ἡμαρτημένα. ὁμοῦς αὖθις ὁ πόλεμος ἀνήπτειτο σφοδρὸς. καὶ Κουμουτζηνὰ ταῖς συχναῖς ἐφόδοις πιεσθέντα, προσεχώρουν αὖθις Ματθαίῳ τῷ βασιλεῖ. Παλαιολόγος δὲ ὁ βασιλεὺς, ἐπεὶ τὴν διατριβὴν ἑώρα πρὸς οὐδὲν λυσιτελοῦσαν, Ἀσάνην δεσπότην τὸν Ἰωάννην Περιθεωρίον καταστήσας ἄρχοντα, αὐτὸς εἰς Βυζάντιον ἀπήρην.

P. 88a μγ'. Ὑπὸ δὲ τούτου τὸν χρόνον καὶ Κράλης ὁ τῶν Τριβαλῶν δυνάστης ἐτελεύτησε, καὶ στάσις οὐ μικρὰ ἀνεῳρίπι-Βοση Τριβαλοῖς. Σίμων τε γὰρ ὁ Κράλη ἀδελφὸς, Ἀκαρνανίας τότε ἄρχων, τῆς ὅλης Τριβαλῶν ἀρχῆς ἀντεποιήθη, ὡς αὐτῷ διαφερούσης μᾶλλον, καὶ πολλοὺς τῶν παρὰ Τριβαλοῖς ἐπιφανῶν συναιρομένους εἶχε πρὸς τὸ ἔργον· καὶ Οὐρεσις ὁ Κράλη παῖς τῆς πατρῴας ἕνεκα ἀρχῆς ἐπολέμει πρὸς τὸν θεῖον. Ἐλένη τε ἡ τούτου μήτηρ ὁμοίως ἀπιστοῦσα τῷ τε υἱῷ καὶ Σίμωνι τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἀδελφῷ πόλεις πολλὰς ὑποποιησαμένη καὶ δύναμιν ἑαυτῇ οὐκ ἐνκαταφρόνητον περιστήσασα, καθ' ἑαυτὴν εἶχε τὴν ἀρχὴν μηδετέρῳ πολεμοῦσα, μήτε μὴν συναιρομένη πρὸς τὸν πόλεμον. οἱ τε δυνατώτα- Cτοι τῶν παρ' αὐτοῖς ἐπιφανῶν τοὺς ὑποδεστέρους ἀπελά-

4. τ. om. M.

quando neque insula secundum pacta conventa addiceretur et magna ad se interficiendum insidiae struerentur. Imperator Palaeologus aequè pertendebat affirmare, se laedi et ab illo foedus violari, qui bellum non provocatus instauraret. Non enim sibi adscribendum, si quidam, se ignorante, in illum iniustos se prae buissent, sed foedus conservandum et delicta corrigenda. Nihilominus bellum grave denuo inflammatum est, et Cumutzenates crebris vexati incursionibus, ad Matthaei se auctoritatem retulerunt. Palaeologus ut suam Peritheorii moram inutilem vidit, Ioanne Asane praefecto instituto, Byzantium rediit.

43. Sub idem tempus Crales, Triballorum princeps, obiit, et exorta est inter Triballos non levis seditio. Nam et Simon, Cralis frater, tum Acarnaniae dominus, totam Triballorum provinciam, ut ad se pertinentem, affectabat, cui ex Triballica nobilitate multi dabant operam, et Ouresis, Cralis filius, propter paternum principatum adversus patruum in armis erat. Helena vero, eius mater, aequè diffidens filio et Simoni leviro, compluribus ad se urbibus traductis, nec contemnendis septa viribus per se regnabat, neutrum bello la-

σαντες ἐκ τῶν ἀρχῶν, καὶ τὰς ὁμόρους ἕκαστος πόλεις ὑφ' A. C. 1355
 ἑαυτῷ πεποιημένος, οἱ μὲν τῷ Κράλῃ συνεμάχουν, οὐκ αὐτοὶ
 παρόντες, οὐδ' ὡς δεσπότην πειθαρχοῦντες, ἀλλὰ πέμποντες
 ἐπιμαχίαν, οἷα δὴ σύμμαχοι καὶ φίλοι, οἱ δὲ Σίμωνι τῷ Θείῳ V. 703
 5 ἔνιοι δὲ αὐτῶν προσεῖχον οὐδετέρῳ, ἀλλὰ τὴν οὖσαν δύνα-
 μιν συνέχοντες, τὸ μέλλον ἀπεσκόπουν, ὡς ἐκείνῳ προσθησό-
 μενοι, ὅς ἂν τὸ πλεόν ἔχη· καὶ εἰς μυρία τμήματα διαιρε-
 θέντες ἑστασίαζον. Ῥωμαῖοι δὲ πολλὰ καὶ μεγάλα ὑπὸ Τρι-
 βαλῶν ἐπὶ τοσοῦτον ἡδίκημένοι χρόνον, καιροῦ τυχόντες, τά,
 0 τε ἤρπασμένα ἀνασώσασθαι καὶ δίκας τοὺς βαρβάρους ἀπαι-
 τῆσαι τῶν τετολμημένων, διὰ τὸν κατέχοντα συγγενικὸν πό- D
 λεμον καὶ τοὺς στασιασμοὺς εἰς οὐδὲν χρήσιμον ἀνάλωσαν
 τὸν καιρὸν. Νικηφόρος δὲ δεσπότης ὁ δοῦξ τὴν κατέχουσαν
 τὰ Τριβαλῶν πράγματα στάσιν ὄρων καὶ ῥᾶστα τὴν πατρίαν
 5 ἐλπίσας ἀνασώσασθαι ἀρχὴν, ἄλλως θ' ὅτι καὶ Προάλιμπος,
 ὃς Θετταλίας εἶχε τὴν ἀρχὴν, ἐτεθνήκει καὶ αὐτὸς, τριήρεις
 ἐφοπλίσας ἐκ τῆς Αἴνου ἐπέπλευσε τῇ Θετταλίᾳ, τὴν γυ-
 ναῖκα πρὸς τῇ Αἴνῳ καταλιπὼν. καὶ ἀποβάς, ἐν ὀλίγῳ
 χρόνῳ εἶχε Θετταλίαν, τῶν ἀμυνομένων μὲν οὐδένων ὄν-
 των, Θετταλῶν δὲ προθύμως προσχωρούντων, καὶ ὥσπερ ἐκ
 κλύδωνος μεγάλου τῆς Τριβαλῶν ἀρχῆς ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων
 καταφεύγοντες ἡμερον καὶ γαλήνης μεστὴν ἡγεμονίαν. ὁ μὲν P. 883
 οὖν περὶ τὰς πόλεις ἤσχολεῖτο, Λιμπιδάριος δὲ τις τῶν
 ἐκείνου οἰκετῶν, ὃς ἤρχε τῶν νεῶν ὑπ' ἐκείνου καταλειφθεῖς,

15. ἀνασώσασθαι M. 20. προχωρούντων P.

cessens, nec adiuvens. Porro potentissimi apud ipsos nobilium unus-
 quisque infirmioribus subactis oppidis, alii quidem Crali, non ut
 domino, obediebant, sed, ut socio et amico, auxilia submittebant:
 alii contra Simoni, eius patruo, opitulabantur: alii neutrarum par-
 tium, quod habebant, conservabant eventumque praestolabantur,
 praevalentiorum secuturi: et omnino in mille factiones distracti, se-
 ditionibus agitabantur. Romani a Triballis tamdiu tamque multis
 et magnis affecti detrimentis, tempus nacti opportunum ablata recu-
 perandi et facinorum poenas a barbaris expetendi, propter civile
 bellum et seditiones, quibus conflictabantur, id ipsum tempus sine
 fructu conterebant. Ceterum Nicephorus despota dux, Triballos dis-
 cordiis intestinis laborare intelligens facillimeque provinciam pater-
 nam se recuperaturum sperans, cum praesertim et Prealimpus, qui Thes-
 saliam regebat, diem obiisset, instructis triremibus, Aeno, ubi uxorem
 reliquit, in Thessaliam navigavit, quam descendens, nemine resistente,
 Thessalis prompte se deditibus ac velut ex immenso fluctu Triballici
 dominatus ad Romanorum mansuetum et tranquillitatis plenum imperi-
 um confugientibus, brevi totam in potestatem redegit. Ille igitur urbi-
 bus recipiendis distentus erat. At Limpidarius quidam de eius famulis,

A. C. 1355 ἀδικιώτατα περὶ τὸν δεσπότην διανοηθεὶς, ἔπεισε τὸ ναυτικὸν ἐκείνου ἀποστάντας, πρὸς τὴν Αἶνον ἐπανελθεῖν, ὡς δύο τὰ μέγιστα ἐκ τῆς ἀποστιασίας κερδανούοντας, τῆς τε ὑπερορίου στρατείας ἀπαλλαξομένους, εἰκῆ καὶ μάτην κοπτομένους καὶ ταλαιπωροῦντας ἐπὶ ξένης, ἢ ἕτεροι ἐκ τῶν ἐκείνων πόνων μέγιστα καρπῶνται, καὶ τῆς ὑπὸ δεσπότην οἴκοι ἐπαχθοῦς δουλείας, ἐκείνου δυοῖν θάτερον, ἢ εἰ περιγένοιτο τῶν πολεμίων, νεῶν οὐκ εὐπορήσοντος, αἷς χρησάμενος ἐπανήξει πρὸς Βαυτοὺς, ἢ διαφθαρησομένου ὑπ' ἐκείνων, ἂν ὑπέροσχωσιν. ἐπεὶ δὲ ἐπέιθοντο καὶ ἄραντες ἐκεῖθεν ἐπανῆγον εἰς τὴν Αἶνον, πρῶτα μὲν δι' ἑαυτοῦ τὴν πόλιν ἐποιεῖτο καὶ πάντα ἦν αὐτὸς, καὶ στρατηγὸς καὶ ἡγεμὼν καὶ συμπάντων πραγμάτων κύριος· τὸν δῆμὸν τε ἐπαγαγὼν τοῖς δεσπότη προσκειμένοις, τοὺς μὲν κατέκλεισεν ἐν δεσμωτηρίοις, ἐνίους δὲ ἐξήλασε τῆς πόλεως, ὧν εἶχον ἀποστερησας· ἔστι δὲ οὐς καὶ ἀπέκτεινε τῷ δήμῳ παραδούς. ἔπειτα ἐπεστράτευσεν βασιλίση τῇ δεσπότην γαμετῇ τὴν ἀκρόπολιν μετὰ τῶν οἰκετῶν ἐχούση. καὶ τειχομαχῆσας ἐφ' ἱκανὸν, ἐλεῖν μὲν οὐκ ἠδυνήθη

C διὰ καρτερότητα τῶν τειχῶν καὶ εὐψυχίαν τῶν ἀμυνομένων, ἠνάγκασε δὲ βασιλίσησαν τὴν ἀκρόπολιν ἐκοῦσαν ἐκλιπεῖν, ὄρκους παρασχόμενος, ὡς οὐδὲν αὐτῇ, οὔτε τοὺς συνόντας ἀδικήσει, ἀλλ' ἀφίξεται ὅποι ἂν δοκῆ, μηδενὸς παρενοχλοῦντος· ὃ καὶ ἐπράττετο μετὰ μικρόν. ἰεὺς γὰρ ἐπιβᾶσα, εἰς Βυζάντιον ἀφῆκτο, καὶ ὑπεδέχθη φιλοτίμως παρὰ βασιλέως τοῦ

8. εὐπορίσοντος P.

quem navibus praefectum reliquerat, in dominum sceleratissimus, classariis persuasit, ut ab ipso desciscentes, Aenum redirent: ingens inde et duplex commodum percepturos. Nam et tam longinqua expeditione liberatum iri, temere, et frustra delassatos et afflictos in extera regione, ut alii eorum laboribus amplissime fruuntur, et onerosa servitute, quam domi despotae ipsi serviant, cum ex duobus alterum sit necessarium, aut si hostes vincat, navibus careat, quibus ad ipsos revertatur, aut ab illis victus intereat. Postquam eius verbis inescati, inde solventes Aenum redierunt, Limpidarius primum quidem per se urbem regebat eratque unus omnia, et imperator, et dux, et omnium simul rerum dominus, populoque in despotae fautores exstimulato, hos in carcerem contrudebat, hos omnibus bonis spoliatos urbe pellebat, alios etiam plebi donatos occidebat. Deinde in reginam, despotae uxorem, arcem cum famulis habitantem invasit: quam diu oppugnatam, propter murorum firmitudinem et propugnantium virtutem capere non potuit. Coegit tamen eam ab arce discedere, iuratus, nihil vel ipsi, vel ministris eius irrogaturum mali: irret, quo liberet, nemine obturbante: quod

γαμβροῦ. ἔπειτα εἰς Θετταλίαν ἀπῆρε πρὸς τὸν ἄνδρα, ἤδη A. C. 1355 πάσης κύριον γεγεννημένον καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀκαρνανίαν πόλεων. ἡδέως δὲ ἐκεῖνος ὑπεδέχετο τὴν γυναῖκα. καὶ χρόνον τινὰ ἡρέμουν οἰκειῶς ἔχοντες ἀλλήλοις καὶ συμφυῶς, ὥσπερ D προσῆκεν. ἔπειτα τῶν συνόντων τινῶν, ὑπὸ μοχθηρίας καὶ ἀσυνεσίας ἐκείνων τε φαῦλα καὶ παράνομα ἐννοούντων καὶ τὸν δεσπότην ἐναγόντων, ἔπεισαν τὴν μὲν γυναῖκα Τριβαλοῖς προέσθαι, αὐτὸν δὲ τὴν Ἑλένης ἀδελφὴν τῆς Κράλη γυναικὸς πρὸς γάμον ἀγαγέσθαι, ὡς τῆς τε Θετταλίας καὶ Ἀκαρνανίας οὕτως ἄρξοντα βεβαίως, τῶν Τριβαλῶν οὐ πολεμούντων διὰ τὴν ἐπιγαμίαν, καὶ Ἀλβανοὺς διαφθεροῦντα ἐναντιομένους πρὸς τὴν ἀρχὴν καὶ παραβλάπτοντας οὐ μέτρια. αὐτίκα τε ἀηδῶς πρὸς τὴν γυναῖκα εἶχε καὶ οὐδὲ ἠνείχeto V. 704 ἰδεῖν. ὕστερον δὲ ὀλίγῳ καὶ πρὸς Ἄρταν τῆς Ἀκαρνανίας πόλιν πέμψας, ἐκέλευε φρουρεῖσθαι. πρὸς Κραλαίναν δὲ πρεσβείαν πέμψας, τὰ κατὰ τὸν γάμον ἔπραττε τῆς ἀδελφῆς. μέχρι μὲν οὖν ἐν λόγοις ἦν ἡ ἐπιχείρησις καὶ πρεσβείαις, P. 884 καὶ βασίλισσα ἡ Θυγάτηρ βασιλέως ἐνεκαρτέρει, τὸν ἄνδρα οἰομένη τῆς ἀτοπίας ἀποσχέσεσθαι ποτε καὶ μέτρια καὶ δίκαια φρονήσειν. ἐπεὶ δὲ ἤδη τέλος εἶχε πάντα, καὶ οἱ ὄρκοι ἐτελοῦντο, οἷς ἐνεγέγραπτο, τὴν μὲν γυναῖκα Τριβαλοῖς αὐτὸν προέσθαι, τῇ δὲ ἀδελφῇ Κραλαίνῃ συνοικεῖν, δεῖν ἔγνω σῶζειν ἑαυτὴν καὶ μὴ δι' ἐτέρων παραπληξίαν αὐτὴν παραπολέσθαι. καὶ πέμψασα εἰς Πελοπόννησον πρὸς δεσπότην

2. γεγεννημένου P. 15. ἐκέλευσε P.

et factum paulo post. Consensa enim navi Byzantium venit et a marito sororis honorifice excepta est. Postmodum in Thessaliam ad virum, iam eius totius provinciae et urbium Acarnaniae dominum, se contulit: qui uxorem laetus accepit et aliquandiu quiete, familiariter et coniunctissime cum ea vixit, ut quidem debuit. Deinde quidam domestici, homines improbi ac stolidi, reginae pessime cupientes, despotam eo impulerunt, ut uxorem Triballis relinqueret, ipse Helenae, Cralis viduae, sororem duceret, quo sic Thessaliae et Acarnaniae stabiliret ac firmaret imperium, (ob illud matrimonium nihil moturis videlicet,) et Albanos adversarios non mediocriter nocios frangeret. Mox coniugem sic exosus est, ut eius conspectum non ferret. Non diu post Artam, Acarnaniae urbem, praesidium misit et cum Cralaena per oratorem de connubio cum eius germana nuptu egit. Res igitur iam sermonum et legationis tenuis processerat, et regina, imperatoris filia, patienter istuc ferebat, rata, matitum aliquando a nefariis cogitationibus istis aversum, mentem somniam et acquam suscepturum. Postquam datus finis et iusiurandum, in quo scriptum exstabat, se uxorem Triballis permittere et

A. C. 1355 Μανουήλ τὸν ἀδελφὸν, πρόνοιάν τινα αὐτῆς ποιήσασθαι ἐδεῖτο. καὶ ὃς οὐδὲν μελλήσας ἐκ θαλάσσης πέμψας, προσελάμβανε τὴν ἀδελφὴν, πάντων Ἀκαρνάνων καὶ Ἀλβανῶν μετ' εὐφημίας προπεμπόντων καὶ ἀμιλλωμένων πρὸς ἀλλήλους τῆς εἰς ἐκείνην ἕνεκα εὐνοίας καὶ τιμῆς, οὐ μόνον διὰ τὴν αὐτῆς ἐπιείκειαν καὶ μεγαλοφροσύνην καὶ τὸ πᾶσι κεκοσμηθῆναι ἀγαθοῖς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εἰς τὸν βασιλέα τὸν πατέρα εὐνοίαν. κατακρας γὰρ αὐτοῦ τὸ τῶν ἐσπερίων ἅπαν ἥττητο καὶ ἀκριβῶς ἐξήρητο αὐτοῦ καὶ μετὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀναχώρησιν. δεσπότης δὲ τοῦ Νικηφόρου, καίτοι γε αὐτὸν εἰδότες οὐ πρῶτος οἰσόντα τὴν προπομπὴν καὶ εὐφημίαν τῆς γυναικὸς, οὐ μόνον οὐδένα λόγον ἐποιούντο, ἀλλὰ καὶ φανερῶς ἐλοιδοροῦντο, ὡς παντάπασιν τῶν σωφρόνων λογισμῶν ἐξεστηκότα, καὶ, ὅ φασι, χάλκεα χρυσεῖων ἀλλαττόμενον. ὅθεν καὶ ὀλίγω ὕστερον ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας ἀπέστησαν δεσπότης φανερῶς οἱ Ἀλβανοὶ, φάσκοντες προθύμως πολεμήσειν, ὥσπερ ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν, εἰ μὴ τὴν πρὸς Τριβαλοῦς ἐπιγαμίαν διαλύσας, ἐκ Πελοποννήσου ἀνακαλέσεται τὴν βασιλέως θυγατέρα καὶ ταύτη συνοικοίη. ὁ δὲ εἴτε καὶ αὐτὸς τὴν ἀτοπίαν συνιδῶν, εἴτε καὶ τὴν προσδοκωμένην στάσιν δείσας, ἢ διὰ τὴν γυναῖκα ὑπωπετεύετο φηῖσθαι, τοὺς μὲν ἀθέστους ἐκείνους γάμους πέμψας ἀπηγόρευε, πρὸς δὲ τὴν **Δ**γυναῖκα ἐπεμφεν εἰς Πελοπόννησον πρεσβείαν, κελύων ἢ-

Cralaenae sororem ducere, tum demum suae salutis providendum, nec propter alienam amentiam indigne sibi pereundum constituit, et in Peloponnesum ad Manuelem fratrem mittens, suam ei dignitatem et incolumitatem cum precibus commendavit: quam ille ex templo per mare ad se adducendam curavit, Acarnanibus et Albanis cum laudibus eam deducentibus et benevolentia honoreque erga illam inter se certantibus, non solum propter eius modestiam animique praestantiam et cuiusque generis virtutum ornamenta, sed etiam propter caritatem in eius parentem imperatorem, qua is totum occidentem, etiam statum vitae monasticum ingressus, sibi devinctissimum tenebat. Nicephorum vero despotam, quamquam scirent, haud placate laturum cum tantis praedicationibus deductam esse uxorem, non modo non curabant, sed propalam in eum maledicta congerebant, qui deliraret prorsus et, quod dicitur, aurea mutaret aereis. Quocirca brevi hac de causa Albani aperte ab eo descriverunt, profitentes, nisi, dissoluto Triballico matrimonio, imperatoris filiam e Peloponneso in thalamum revocaret, pro ea non secus, quam pro suis ipsorum capitibus, adversus eum impigre bellaturos. Ille sive quod et ipse facti turpitudinem perspiceret, sive quod propter repudiatam uxorem enascituram seditionem metueret, nefandas illas nuptias per legatum antiquavit, coniugemque legitimam e Pe-

κειν παρ' αὐτὸν, καὶ πίστει παρέχόμενος δι' ὄρκων, ὡς οὐ- A. C. 1355
 δὲν ἀγνωμονήσει ἔτι πρὸς αὐτήν, ἀλλὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον
 μετὰ πάσης εὐγνωμοσύνης καὶ ἐπιεικείας συνοικήσει. ἡ δὲ
 φίλανδρος οὕσα καὶ περὶ πλείστου ποιουμένη τὸ μὴ τὸν γά-
 μον αὐτῆ διαλυθῆναι, πάντων ὑπεριδοῦσα τῶν γεγενημένων,
 παρεσκευάζετο ὡς ὕστερον μικρῶν ἀφιζομένη πρὸς τὸν ἄνδρα·
 ὁ δὲ ὑπὸ φιλοτιμίας, ἵνα μὴ δοκοίη τὴν ἀρχὴν δι' ἐκείνης
 καθίστασθαι αὐτῷ, ὤρμησεν ἐπὶ τὸ τοὺς ἀποστάνας Ἄλβα-
 νοὺς πρὶν ἐκείνην ἤκειν καταδουλώσασθαι πολέμῳ. συμβὰν
 δὲ οὕτω, καὶ Πέρσαι κατὰ τὴν Θεσσαλίαν μονήρεσι ληστροικαῖς
 περαιωθέντες, συνεμάχον ὑπ' αὐτοῦ προσκεκλημένοι. οἷς P. 885
 μάλιστα θαυρῶν ἐπῆλθεν Ἄλβανοῖς, καὶ γενομένης συμβολῆς
 περὶ τι χωρίον Ἀχελῶν προσαγορευόμενον, αὐτὸς τε ἐπιπτε
 μαχόμενος πρὶν τὰς φάλαγγας συμμίξαι, καὶ ἡ ἐκείνου πᾶσα
 διέφθαρτο ἡττηθεῖσα στρατιά. βασίλισσα δὲ ἡ ἐκείνου γα-
 μετὴ ἔτι ἐν Πελοποννήσῳ διατρίβουσα, ἐπεὶ πύθοιτο τὴν ἐ-
 κείνου τελευτήν, ἐπέμθησε μὲν ἐκεῖ ἐφ' ἱκανόν, καὶ ἀπωδύρατο
 τοῦ ἀνδρὸς τὴν τελευτήν, ἔπειτα εἰς Βυζάντιον ἐλθοῦσα,
 σὺν ἡν τὸν ἐπιλοιπὸν βίον βασιλίδι τῆ μητρὶ κατὰ τὴν Μάρθας
 μονὴν διατριβούση. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον.

μδ'. Τότε δὲ ἐπεὶ αἱ μετὰ τῶν βασιλέων γεγενημέναι B
 συνθῆκαι διελύοντο καὶ ὁ πόλεμος ἀνεφῆρτίσθη, Ματθαῖος V. 705
 ὁ βασιλεὺς τὴν ὑπ' αὐτὸν οὕσαν στρατιάν συναγαγὼν, ἤκεν C

3. ἐπιεικίας P.

loronneso revocans, fidem ei iuramento sanxit, nihil de cetero se-
 cus in eam admissurum, sed more pristino omni candore ac le-
 nitate cum ea victurum. Illa viri amans maximumque ex eo so-
 latium capiens, quod non ipsa vincula iugalia rupisset, praeterita
 omnia nihili ducens, ut brevi ad eum profectura, se comparabat.
 Verum ille ambitione quadam praiceps, ne ab ipsa suus sibi prin-
 cipatus pendere putaretur, ad Albanos desertores, antequam veniret,
 subiugandos prorupit. Ita autem cecidit, ut Persae, qui in Thessaliam
 praedatoriis triremibus traiecerant, invitati eum adiuvarent. Quo-
 rum virtute plurimum confisus, Albanos loco, qui Achelous vocatur,
 invasit: ubi ipse, priusquam totae phalanges concurrerent, pugnans
 oppetiit, totusque exercitus eius ferro concisus occubuit. Regina
 coniuix in Peloponneso eius necem luctu et lamentationibus diutur-
 nis prosecuta, deinde Byzantium veniens, reliquum annorum suorum
 cum imperatrice matre in monasterio Marthae transegit. Sed haec
 postea gesta sunt.

44. Irrito imperatorum foedere belloque recrudescente, Mat-
 thaeus collectis copiis suis, Bizyam ad Mannelem Asanem despotam
 avunculum venit, quo sibi adiuncto, Byzantium cum toto exercitu

A. C. 1355 εἰς Βιζύην παρὰ τὸν θεῖον Ἀσάνην δεσπότην τὸν Μανουήλ· καὶ παραλαβὼν καὶ αὐτὸν μεθ' ὅσης εἶχε στρατιᾶς, ἐπεστράτευσε τῷ νέῳ βασιλεῖ ἐν Βυζαντίῳ καὶ ἐστρατοπέδευσε κατὰ τὸν Μέλανα ποταμὸν ἐπὶ τινὰ τετειχοσμένην κώμην Μέτρας προσαγορευομένην. Παλαιολόγος τε ὁ βασιλεὺς ὁμοίως τριήρεις ἐφοπλίσας καὶ ἐκ τῆς ἡπείρου στρατιὰν πεζὴν καὶ ἰππικὴν, τοῖς μὲν ἡπειρώταις ἡγεμόνας ἐπιστήσας, ἐπὶ Ἀθύραν κώμην, καὶ αὐτὴν τετειχοσμένην ὡσπερ ἰσθμὸν τινὰ οὖσαν καὶ πάντοθεν περικλυζομένην τῇ θαλάσῃ, ἐκέλευε χωρεῖν, αὐτὸς δὲ ἔχων τὰς τριήρεις, ἦκε καὶ αὐτὸς ἐπὶ Ἀθύραν. καὶ ἀντεστρατοπεδεύοντο ἀλλήλοις ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, ἑκατέρων ἀδυνάτων ὄντων ἐπὶ τὸ στρατόπεδον χωρεῖν τῶν πολεμίων καὶ καταναγκάζειν μάχεσθαι. Παλαιολόγῳ τε γὰρ οὐκ ἐδόκει βασιλεῖ τοῖς πολεμίοις ἐπιέναι ἐφ' ὕψια πεδία καὶ ὕλης παντάπασι ψιλὰ ἰππέας ἄγουσι, πεζὴν αὐτὸς τὴν πλείστην δύναμιν ἄγων καὶ ὀπλίτας, καὶ οἱ πολέμοι ἐπὶ δυσχωρίας καὶ ἐρείπια πολλὰ τῆς προῶν συνοικίας ἄγειν οὐκ ἐδοκίμαζον τὴν στρατιὰν εὐρυχωρίας δεομένην μάλιστα. δι' αὐτὰ ἑκατέρως τὴν δύναμιν συνέχοντες, ἡσύχαζον ἐπὶ τῶν στρατοπέδων. πρὸς εἰρήνην. ὡς δὲ οὐ συνέβαινον ἀλλήλοις, ὁ μὲν εἰς Βιζύην ἀνέστρεψε μετὰ τῆς στρατιᾶς, Παλαιολόγος δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ ἐσκέπτοντο, ὅτι τρόπῳ κακώσουσιν ἀλλήλους. ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ ἐκ Φωκαίας τῆς παλαιᾶς, ἧς Καλόθετος

P. 886 1. Βυζάντιον M. text., Βιζύην mg., Βυζήην P. 9. πανταχόθεν M. mg. 11. ἐστρατοπεδεύοντο M. mg. 21. οὐ om. P.

contra Palaeologum proficisci instituit et castra ad flumen Nigrum prope vicum quendam munitum, Metras appellatum, ponit. Palaeologus similiter, armatis triremibus, et in continente a peditatu equitatuque instructus, his duces praefecit et ad vicum Athyram, ipsum quoque muris communitum, velut isthmum quandam undique mari circumfluum, progredi iussit: quo et ipse cum triremibus accessit. Diebus aliquot castris oppositis manserunt, cum neuter ad alterum invadendum atque ad pugnam eliciendum satis virium haberet. Nam Palaeologo in hostium equitatum plano campo et arboribus nudo facienda impressio non videbatur, cum ipse maiorem partem pedites et cataphractus duceret. Contra hostes per loca impedita aediumque ibi collapsarum rudera suas catervas planitie inprimis egentes ducere volebant. Quamobrem utrique castris se continentes quiescebant, perque internuntios de pace agentes, cum nihil conveniret, Matthaeus Bizyam, Palaeologus Byzantium rediit, circumspicientes, quo pacto mutuum nocerent. Per idem tempus ex Phocaea veteri, quam Calothesis gubernabat, praedatoria na-

ἤρχε, μονήρης ληστρικῆ ἐπὶ τὸν Ἀστακηνὸν ἐλθοῦσα κόλπον A. C. 1355
 ληστείας ἔνεκα, οὕτω συμβὰν, Χαλίην τὸν Ὀρχάνη συνέλα-
 βεν υἱὸν, ἀκατίῳ τινὶ τὸν ἐκεῖσε περαιούμενον πορθμὸν· καὶ
 αὐτίκα ἀνεχώρει εἰς τὴν Φώκαιαν. Ὀρχάνης δὲ ἐπεὶ ἐπύ-
 5 θετο ἀνδραποδισθέντα τὸν υἱὸν καὶ εἰς Φώκαιαν ἀπαχθέν-
 τα, στρατεύειν μὲν ἐπὶ Φωκαίαν εἶχεν ἀδυνάτως, (δυνά-
 μεὼς τε γὰρ οὐκ εὐπόρει ναυτικῆς, ἢ κακώσει ἐπελθοῦσα,
 καὶ ἐκ τῆς ἡπείρου εἰσβολὴ οὐκ ἦν, ἐφ' ἑτέρον κειμένης σα- B
 τραπειάν τῆς Φωκαίας, πρὸς ὃν ἔδει πολεμεῖν δυνάμιν ἔχον-
 τα ἀντίρροπον, εἰ διὰ τῆς ἐκείνου ἐπεχείρει ἐπὶ Φώκαιαν ἰέ-
 ναι,) ἀπορίᾳ δὲ πάντοθεν σνισχημένος, ἐπὶ τὴν Παλαιο-
 λόγου τοῦ βασιλέως εἶδεν ἐπικουρίαν, ὡς αὐτοῦ δυνησομένου
 μόνου τὸν υἱὸν ἀπαλλάττειν τῶν δεσμῶν. καὶ πέμπας πρε-
 σβείαν, ἔδειτο περὶ τοῦ παιδός. βασιλεὺς δὲ ὑπέσχετο προ-
 5 θύμως πάντα πράξειν καὶ ἀποδοῦναι τὸν υἱὸν, ἂν καὶ αὐ-
 τὸς ἀπόσχοιτο Ματθαίῳ κατ' αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ παρέχειν
 συμμαχίαν. Ὀρχάνης γὰρ καὶ μετὰ τὴν Καντακουζηνοῦ τοῦ
 βασιλέως ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναχώρησιν πολλὴν ἐπέδεικνυτο C
 τὴν εὐνοίαν πρὸς αὐτὸν, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν καὶ βα- V. 706
 σιλεῖ τῷ νιῷ πολλὴν παρείχετο ὠφέλειαν, ταῖς τε πόλεσιν,
 ὅσαι ἦσαν ὑπ' ἐκεῖνον, οὐδὲν παρενοχλῶν καὶ πέμπων στρα-
 τιάν, ὅποτε δεηθεῖη. ἃ ὁ Παλαιολόγος ἐν δεινῷ τιθέμενος βα-
 σιλεὺς, καλῶς τοῦ πράγματος παρασχόντος, ἐπεχείρησεν Ὀρ-
 χάνην τῆς πρὸς βασιλέα Ματθαῖον φιλίας ἀφιστᾶν. ὑπέσχετό
 5 τε καὶ ὁ βάρβαρος πάντα πράξειν, ἢ μόνον ὁ υἱὸς αὐτῷ λυ-

vis in sinum Astacenum piraticae faciundae devenit et Chalilen, Orchanis filium, casu in portum illic traicientem, cepit statimque Phocaeam recurrit. Orchanes, ut filium Phocaeam captivum abductum comperit, Phocacenses ulcisci non poterat, quod navali potentia non valeret, qua eos affligeret, nec terra eos adoriri, quandoquidem ea urbs alterius satrapia continebatur, quicum paribus decertare copiis oportebat, si per eius provinciam Phocaeam petere conaretur. In omnem igitur se partem versans et anxius animi, tandem ad Palaeologi imperatoris auxilium respicit, ut qui solus filium vinculis liberare queat, idque ut praestare ne gravetur, missis oratoribus rogat. Imperator statim spondet, facturum omnia et filium restitutum, si et ipse a Matthaeo contra se adiuvando cessaret: Orchanes quippe etiam post Cantacuzeni anachoresin eius se cupidissimum demonstrabat, atque idcirco et filio ipsius multum commodabat et urbibus eidem subiectis nihil molestiarum exhibebat, et quoties orabat, auxilium submittebat. Quae cum Palaeologo dolerent, pulchram nactus occasionem, Orchanem a Matthaei amicitia disiungere tentavit; promisitque barbarus omnia, modo filium reciperet: et quamdiu captivus ille tenebatur,

A. C. 1355 *Θείῃ, καὶ διετελέσεέ γε παρ' ὅσον χρόνον ὁ υἱὸς αὐτῷ ἐδέδετο, οὔτε Ματθαίῳ βασιλεῖ παρεσχημένος συμμαχίαν ἐπὶ τὸν Παλαιολόγον βασιλέα, οὔτε Βυζαντίῳ καὶ ταῖς ἄλλαις πόλε-
D σιν, ὅσαι ὑπὸ τοῦτον ἦσαν, οὐδὲν παρενοχλήσας. βασιλεὺς δὲ Καλόθετον νομίσας εὐχερῶς τὸν υἱὸν Ὁρχάνη παρασχέσθαι, εἰ μόνον αἰτηθεῖη, πέμψας πρὸς αὐτὸν, ἐζήτει, τιμὰς ἐπαγγελόμενος καὶ ἄλλας τινὰς εὐεργεσίας. Καλόθετος δὲ τούτων μὲν ὀλίγον λόγον ἐποιεῖτο, χρημάτων δὲ ἤτειτο πλῆθος, ἃ ἐκτίνειν σχεδὸν ὁ βασιλεὺς ἀδυνάτως εἶχε. βασιλέως δὲ ἀπειλοῦντος τὰ ἔσχατα διαθήσειν, εἰ μὴ πείθοιτο, οὐδὲν ἤπτον ἐκεῖνος ἠναισχύντει. δι' ἃ ἐδόκει δεῖν αὐτῷ ἐπιστρατεῖν καὶ παρασκευασάμενος, ἐπέπλευσεν αὐτῷ τριήρεσιν οὐκ ὀλίγαις καὶ ἐπολιόρκει ἐκ γῆς ὁμοίως καὶ θαλάσσης. ἐν πολλαῖς δὲ καὶ καρτεραῖς τειχομαχίαις ἀποπειράσας τῶν τειχῶν, ἐπεὶ ἀδύνατον τὴν ἐπιχείρησιν ἐώρα, δέκα μυριάδας παρασχόμενος χρυ-*

P. 887 *σίον καὶ τῇ παννερσεβάστου ἀξία τετιμηκῶς, ἔλυσεν τῆς ἀχμαλωσίας τὸν υἱὸν Ὁρχάνη καὶ ἀπέδιδον τῷ πατρί. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐτελεῖτο, χρόνον συχνοῦ τινος τριβέντος, καὶ οἱ τῶν κατὰ τὴν Μυγδοῖαν πόλεων ἄρχοντες ἐπιφανέστατοι τῶν Τριβαλῶν πρὸς Ματθαῖον κρύφα πέμψαντες τὸν βασιλέα μετεκαλοῦντο, ὡς σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὰς πόλεις παραδώσοντες, ὧν ἄρχουσιν. ἦσαν δὲ καὶ πρότερον περὶ τῶν ἴσων διειλεγμένοι. ἀπὸ γὰρ τῶν χρόνων ἐκείνων, ἤνικα βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς ὑπὸ Ῥωμαίων ἀπελαθεὶς διέτριβεν ἐν Τριβαλοῖς, πολλὴν τινα τὴν εὐνοίαν ἔσχον πρὸς ἐκεῖνον, μάλι-*

25. ἔχοντες M. mg.

nec Matthaeo adversus Palaeologum subsidio, nec Byzantio aliisque urbibus eidem parentibus molestiae fuit. Imperator existimans, Calo-thetum Orchanī filium haud gravate redditurum, si tantum peteretur, petitum misit, honores et alia nonnulla commoda pollicitus. Calothe-tus his parum moveri, grandem pecuniae summam postulare, quam nume-rare imperator vix poterat. Cumque ei horribilia minaretur, ille nihi-lo minus in impudentia persistebat. Quocirca armis in eum ire con-stituit, et triremibus bono numero comparatis, terra marique eum laces-ebat. Quoniam vero, frequenti et valida oppugnatione tentatis moeni-bus, urbem vi capi non posse animadvertibat, persolutis Calotheo au-reorum centum milibus et Panhypersebasti dignitate addita, filium Or-chanis liberat et ad patrem remittit. Multo tempore in his negotiis con-sumpto, urbium Mygdoniae praefecti, Triballorum nobilissimi, Matthae-um imperatorem secreto evocant, utpote illi se cum urbibus dedituri: qua de re et antea egerant. Ex quo namque Cantacuzenus pulsus a Romanis apud Triballos diversatus fuerat, mira animi inclinatione

στα δὲ οἱ δυνατώτατοι· δι' αὐτὴν καὶ Κράλη περιόντος ἔτι, ἡδέως A. C. 1355
 ἂν ἐκεῖνον εἶδον ἐπιστρατεύσαντα αὐτοῖς· καὶ συγκατειργάσαντο B
 τὰ μέγιστα, (μᾶλλον γὰρ ὑπ' ἐκείνου βασιλεύεσθαι ἐβούλοντο,
 ἢ Κράλη,) καὶ πολλάκις κρύφα περὶ τούτου διειλέχθησαν. ἐπεὶ
 5 δὲ βασιλεὺς τε ἀπήλλαξεν ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ ὁ σφῶν δυ-
 νάστης ἔτεθνήκει, τὰς μὲν προτέρας παντάπασιν ἐλπίδας ἀπε-
 γίνωσκον διὰ τὴν βασιλείως μεταβολὴν κατὰ τὸν βίον. πρὸς δὲ
 Ματθαῖον πέμποντες βασιλέα τὸν υἱὸν τήν τε πρὸς βασιλέα τὸν
 πατέρα εὐνοίαν ὑπεμίμνησκον αὐτὸν καὶ τὴν ἴσῃν καὶ ὁμοί-
 0 αν ἔχειν καὶ πρὸς ἐκεῖνον διετεινόντο, καὶ ἐπηγγέλλοντο C
 αὐτῷ προσθήσεσθαι καὶ μεγάλην ἀρχὴν ὑποποιήσειν. τότε
 δὲ Βοΐχνας ὁ Καῖσαρ πέμψας, ὅτι τε πάντα παρεσκευάστο,
 ὅσων ἐδέοντο, ἀπήγγελλε, καὶ ὡς πείσειε καὶ τὸν Φερῶν
 ἄρχοντα αὐτοῖς συνθέσθαι, καὶ τὴν πόλιν παραδιδόναι εἶναι
 5 παρεσκευασμένον αὐτῇ Κραλαίνῃ καὶ χρήμασι μυρίοις· ἐδέ-
 οντό τε τάχιστα ἀφικέσθαι παρ' αὐτοῦς, πρότερον δόντα προ-
 θεσμίαν τῆς ἀφίξεως. βασιλεὺς δὲ σφόδρα πρὸς τὴν ἀγγε-
 λίαν ὑπερησθεὶς καὶ μεγάλα ἐπαγγειλάμενος αὐτοῖς τῆς περὶ
 αὐτὸν εὐνοίας καὶ σπουδῆς, παρείχεται καὶ προθεσμίαν, ὡς
 0 ἐν τριάκοντα ἡμέραις ἀφιζόμενος. τσαύτας γὰρ ἦετο ἀρκέ-
 σειν πρὸς τε τὸ τὴν οὖσαν ἀθροῖσαι Ῥωμαίων στρατιὰν καὶ D
 ἐκ τῆς ἑω συμμαχίδα μεταπέμψασθαι παρὰ Ὀρχάνῃ τοῦ

4. διειλέχθη P. 15. σὺν ante αὐτῇ male addi vult ed. Par.

potentissimus quisque potentissimum eundem colebat. Itaque etiam Crale superstite, libenter vidissent ipsam in Triballo, gentem suam, expeditionem suscipere, et in id operam impense dabant, siquidem eius, quam Cralis imperium malebant, atque hac de re clam saepius cum eo sermonem habebant. Verum ubi imperator Cantacuzenus institutis se monasticis addixit, eorumque princeps fato suo functus est, propter mutatas vivendi rationes, quod speraverant, penitus desperarunt. Ad Matthaicum autem filium mittentes, studia erga parentem ipsius in memoriam illi redegerunt, et eius aequaliter esse studiosos, ei adhaesuros magnumque imperium conciliaturos asseverarunt. Tum vero Boichnas Caesar nuntios misit, parata esse, quae requirerentur, omnia, et se etiam Pherarum praefectum ad ipsorum societatem pertraxisse, qui paratus sit urbem cum ipsa Cralaena multisque aureorum millibus tradere: rogabantque, ad eos accederet quam maturime, sic, ut diem adventus sui praefiniret. His nuntiis Matthaicus mirabiliter laetatus, hanc erga se illorum tam eximiam voluntatem magnifice remuneraturum promisit et tempus triginta dierum praestituit, quibus adveniret: totidem namque dies ad colligendum, quem habebat, Romanum exercitum et ad auxiliares ex oriente ab affine suo Orchane accersē-

- A. C. 1355 γαμβροῦ. Τριβαλοῖς μὲν οὖν τοῖς μεταπεμπομένοις τοιοῦτον σύνθημα ἐδίδου • πρεσβείαν δὲ πρὸς Ὀρχάνην αὐτίκα πέμψας τὸν γαμβρὸν, ἤτειτο στρατιὰν καὶ τοὺς Ῥωμαίους γράμμασι
- V. 707 μετεκαλεῖτο. συμβάν δὲ οὕτω περὶ Ἄβυδον ἐφ' ἑτέροις δὴ τισιν αἰτίαις οἱ πρέσβεις συντυχόντες τῷ Ὀρχάνῃ διατρίβοντι, 5 ἀπήγγελλον τὴν πρεσβείαν. Ὀρχάνης δὲ αὐτίκα, (καὶ γὰρ ἔτυχεν ἀφ' ἑτέρων σατραπειῶν ἠθροισμένη στρατιὰ βαρβάρων περὶ πεντακισχιλίους καὶ δεομένη περαιωθῆναι πρὸς τὴν Θράκην, ὡς εἰς Μυσιάαν ἐπὶ λεηλασίᾳ ἐμβαλοῦσα,) καὶ τῶν οἰκεί-
- P. 888 ων τινὰς συμμιξᾶς καὶ στρατηγὸν ἓνα ἐπιστήσας αὐτοῖς ἐκ 1 τῶν αὐτοῦ, τοῖς βασιλέως πρέσβεσιν ἐκέλευε παραλαβόντας περαιοῦσθαι, τὴν μὲν αἰτίαν ἀγνοῶν τῆς βασιλέως ἐπὶ Τριβαλοῦς στρατείας, νομίζων δὲ, ἀπλῶς αὐτὸν ἐπὶ λεηλασίᾳ τῶν βαρβάρων. βασιλεὺς δὲ ἰδὼν οὕτω τάχιστα τὴν βαρβάρων ἀφιγμένην στρατιὰν, μαθὼν δὲ καὶ ὡς ἐκ πολλῶν εἴη 1 σατραπειῶν συνειλεγμένη, θορύβου καὶ ἀθυμίας ἦν μεστὺς, τοῦτο μὲν τοὺς βαρβάρους ὑποπτέων, ὡς οὐδὲν αὐτῷ τῶν κατὰ γνώμην πράξουσι δέους ἀπηλλαγμένοι, ὑφ' οὗ μετρίως ἂν ἐπέιθοντο εὐτάκτως ἔπεσθαι καὶ μετὰ κόσμον, τοῦτο δ' ὅτι καὶ ἡ Ῥωμαίων στρατιὰ ἀδυνάτως εἶχεν ἀθροισθῆναι • 2
- B ἐν τριάκοντα γὰρ ἡμέραις εἴρητο αὐτοῖς εἶναι πρὸς αὐτόν. πειρωμένου δὲ παρακατέχειν τοὺς βαρβάρους καὶ τὸν χρόνον ἀναλοῦν, ἠπέιλησαν ἐκεῖνοι τὴν αὐτοῦ καταδραμεῖσθαι,

9. τῷ P. 15. ἐκ om. P.

dos credebat sufficere. Cum Triballis igitur se advocantibus ita pepigit: confestimque missa legatione ad Orchanem, militem poposcit, et Romanos per litteras coëgit. Forte fortuna Orchanem apud Abydum aliis quibusdam de causis commorantem legati conveniunt, legationem exponunt. Orchanes illico ex aliis Satrapiis circiter quinque millium barbarorum congregatum exercitum, traiectum in Thraciam petentium, ut in Moesiam populatum irruerent, aliquot de suis admixtis, duce quoque de suis ducibus praefecto, legatos assumere et transmittere iussit, causae expeditionis nescius et simpliciter arbitratus, eum ad barbaros depraedandos auxilia petere. Matthaeus tam repente advenisse Persarum copias cernens, et intellecto, ex diversis satrapiis confluisse, perturbabatur angebaturque magnopere, simul quod barbaros illos nihil eorum, quae ipse vellet, facturos suspicaretur, (vacantes metu scilicet, per quem fieret, ut agmine composito et ordinato sequerentur,) simul quod Romanae copiae tam cito congregari non poterant: triginta enim diebus se apud illos futurum condixerat. Cum niteretur autem barbaros apud se retinere et tempus terere, illi eius regionem direpturos minitabantur, nisi cum ipsis primo quoque tempore in hostes

εἰ μὴ σὺν αὐτοῖς ἐπὶ τοὺς πολεμίους τάχιστα ἀπαίροι. ἀπο- A. C. 1355
 ρία δὲ πανταχόθεν συσχεθεῖς, (τότε γὰρ μὴ τὴν οἰκίαν ἐπο-
 μένην ἔχειν δύναμιν ἐνόμιζεν οὐκ ἀφαλὲς καὶ τὴν βαρβά-
 ρων ἐδεδοίκει, ἣν ἠπεῖλουν, ἔφοδον ὡς μέγιστα κακώσου-
 5 σαν, πάντων ἐν θέρους ὥρα τετραμμένων ἐπὶ ἔργα καὶ
 διεσκευασμένων ἐπὶ τοὺς ἀγρούς,) εἴλετο αὐτὸς μᾶλλον ἅμα
 οἰκέταις τοῖς συνοῦσιν ἐκστρατεύειν. καὶ τοῖς ἡγεμόσι τῶν
 βαρβάρων ἐκκαλύψας τὸ ἀπόρρητον τῆς εἰσβολῆς, ἤξιόν μὴ C
 τὰς προσχωρούσας πόλεις κακουργεῖν, μηδὲ τὴν χώραν, ἀλλ'
 10 ἀδίκτον διατηρήσαντας ἐκείνην, ἐπὶ τὴν ὄντως πολεμίαν τρέ-
 πεσθαι, ἀγωγὸς αὐτοῦ παρεχομένου. τῆς τοιαύτης δὲ εὐ-
 γνωμοσύνης ἕνεκα χρήματα πολλὰ τοῖς βαρβάροις ἐπηγγέλλε-
 το παρεῖξιν. οἱ δ' ἅπαντα πράξιεν αὐτῷ τὰ κατὰ γνώμην
 ἰσχυρίζοντο καὶ πάντα ὑπέιξιν ἀκριβῶς. αὐτίκα τε συνεξ-
 5 ὄρητο αὐτοῖς, ὀλίγους τινὰς Ῥωμαίους ἔχων περὶ ἑαυτὸν.
 ἐπεπέ τε καὶ πρὸς Καίσαρα τὸν Βοίχναν τοὺς δηλώσοντας,
 ὅτι καὶ παρὰ τὸ σύνθημα ἐκστρατεύσειεν ἀναγκασθεῖς ὑπὸ
 τῆς στρατιᾶς οὐκ ἀνασχομένης περιμένειν τὸν καιρὸν. ὁ δὲ
 τῆς πόλεως, ἧς ἦρχεν, ἀποδημῶν, (Δράμα δὲ ἦν,) ἐπεὶ πύ- D
 10 θοιτο τὰ παρὰ βασιλέως, ἅμα καὶ στρατιᾷ τινι περιτυχῶν
 Τριβαλικῇ, ἣ παρὰ Κράλη πρὸς τὴν μητέρα ἀφικνεῖτο ἐν
 Φεραῖς, ἀνέστρεφεν ἐπὶ Φεράς μετὰ τῆς στρατιᾶς. γνώμην
 δὲ εἶχεν, ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις ἐκεῖ συνωμόταις συνδιασκεψό-

a. γὰρ om. M.

graderetur. Tanta undique difficultate cinctus, et sine propriis co-
 piis proficisci parum tutum existimabat, (etenim, ut in aestate,
 omnes per rura dispersi opus faciebant,) et, quam comminati erant,
 barbarorum infestissimam incursionem metuebat. Decrevit igitur
 potius cum domesticis praesentibus exire, quam alios diutius praes-
 tolati: communicatoque cum barbarorum ducibus de expeditione
 in Triballos mysterio, precabatur, ne urbes, quae se dederent, et
 regionem infestarent, sed, ea intacta, ad vere hostilem, quo illis
 duces praerberet, depopulandum se darent, huic aequitati pecuniae
 vim maximam promittens. Barbari, quae eius animo complacissent,
 cuncta se praestituros perfectissimeque obsecuturos sponderunt.
 Mox una cum illis iter capessit, paucis Romanis comitatus: mittit-
 que ad Boichnam Caesarem significatum, se praeter pactum adventare,
 compulsus a copiis peregrinis, quae praefixum tempus exspectare
 nollent. Qui absens urbe, cui praecerat, Drama vocabulo, ut
 nuntios imperatoris accepit, simul et in agmen Triballicum incidit,
 quod a Crate ad matrem Pheras mittebatur, cum eodem agmine
 reversus est, hac mente, ut cum ceteris coniuratis ibi, quid in
 praesens faciendum, consilium caperet. Barbari ut cum imperatore

- A. C. 1355 μενος, ὅτι δέοι δρῆν πρὸς τὰ παρόντα. οἱ βάρβαροι δὲ ἐπεὶ ἐγγὺς Φερῶν ἦσαν μετὰ βασιλέως, οἱ πλείους μὲν ἀμελήσαντες τῶν συνθηκῶν, ἐτιράποντο ἐπὶ λεηλασίαν καὶ πᾶσαν τὴν χώραν ἐπόρθουν ἀδεῶς, βασιλέως ἀχθομένον καὶ πάντα πράττοντος, ἐξ ὧν ᾗετο κολύσειν τοὺς βαρβάρους κακοῦν τοὺς φίλους· ὅσοι δὲ μετὰ βασιλέως ἦσαν καὶ τοῦ στρατηγού, τὴν Τριβαλῶν ἰδόντες προσιούσαν στρατιάν, ἧ καὶ Βοίχνας συνῆν ὁ Καῖσαρ, ᾤρημητο συμβαλεῖν. βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ πολλὰ καμῶν οὐκ ἠδυνήθη πεῖσαι ἀποσχέσθαι μάχης, ἐχώρει καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὸν πόλεμον. ἦσαν δὲ καὶ οἱ Τριβαλοὶ ὁμοίως ἐπὶ τοὺς βαρβάρους. ἔτι δὲ ἀκροβολιζομένων τῶν βαρβάρων, ὥσπερ ἔθος πρὶν ἤκειν εἰς τὰς χεῖρας, ἐπιπτεν ὁ στρατηγὸς βέλει τρωθεὶς ὑπὸ τῶν Τριβαλῶν, καὶ σύγχυσις δεινὴ καὶ ἀταξία τὸ στρατόπεδον κατεῖχε τῶν βαρβάρων, οἷα δὴ ἐκ πρώτης ἠτιτημένων εἰσβολῆς. βασιλεὺς δὲ τότε μάλιστα V. 708 ἐφαίνετο συνειναί τε τὰ δέοντα ὧν ὄξυς ἐν ἐπείγουσι καιροῖς καὶ αὐτὸς τε καταπράξασθαι καὶ τοῖς ἄλλοις παραινεῖν. αὐτίκα γὰρ ἕτερον ἐχειροτόνει στρατηγὸν καὶ παρήγει μάλιστα θαρσύνειν, ὡς καλῶς αὐτοῦ τοῖς πράγμασι χρησιμοποιούμενον. εἰσωδήσας δὲ αὐτὸν εἰς τοὺς προτάκτους, ἔργα τόλμης καὶ ἀνδρίας ἐπεδείκνυτο θαυμαστά. τρεῖς γὰρ ἐφεξῆς αὐτοχειρία πολεμίους ἀνελών, ἠνάγκασε τῆς μάχης ἀποσχέσθαι Τριβαλοῦς. αὐτίκα γὰρ ἀνεχώρουν ἐπὶ Φερᾶς οὐσίας οὐ μακράν. ἔπεσον δὲ κατὰ τὴν συμβολὴν ἐκείνην Περσῶν

Pheris appropinquarunt, plures, conventorum securi, praedatum se effundere totamque regionem per licentiam depopulati sunt, succensente imperatore et tentante omnia, quibus amicos iniuriis barbarorum se prohibitorum putaret. Qui autem cum imperatore et duce suo remanserant, manum Triballorum, in qua et Boichnas viscebatur, contra cernentes invadere, configere cupiebant. Imperator ubi multo labore eos a pugna abstertere non potuit, et ipse ad certamen processit, quod et Triballi in barbaros faciebant, quibus adhuc missilibus, (ut solebant, antequam proelium consererent,) praeludentibus, dux cecidit: cuius casu ingens confusio ac trepidatio illos, velut primo impetu victos, pervasit. Imperator tum maxime et ad intelligendum, quid tali tempore conveniret, et ad rem ipse conficiendam aliosque incitandos celer ac promptus apparuit. Alium quippe ducem statim surrogavit, quem rei a se bene gerendae fiducia implevit: ruensque in primam aciem, eximia animosae fortitudinis exempla edidit. Tribus enim hostibus continenter sua manu interfectis, Triballos receptui canere et Pheras haud longe distantes sine mora recedere coegit. Eo conflictu Persarum pauci, Triballo-

μὲν ολίγοι, διπλασίους δὲ ἐκ Τριβαλῶν. τὸ μέντοι βαρ- A. C. 1355
 βαρικόν, ὡς παρ' ἐλπίδας αὐτοῖς ἀπήντα τὰ κατὰ τὴν μάχην,
 (οὐ γὰρ ᾔσονται ἀντισχῆσιν οὐδὲ πρὸς βραχὺ τοὺς πολεμίους,) C
 δεινῶς ἐθορυβοῦντο καὶ ἠτάκουν καὶ ἤδη ἔτοιμοι ἦσαν
 πρὸς φυγὴν. παραθαυρόφύνας δὲ αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ συν-
 τάζας, ὥσπερ ἔθος, ἀνέστρεφεν αὐτὸς τὴν οὐραγίαν ἔχον
 μετὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν ἀρίστων τῶν Περσῶν. Τρι-
 βαλοὶ δὲ οὐχ ὑπέμειναν ἀναιμωτὶ τοὺς βαρβάρους ἔπν ἀνα-
 χωρεῖν. ὑπώπτεον γὰρ καὶ αὐτοὶ τεθορυβῆσθαι ἐκ τῆς τα-
 χίστης ἀναξεύξεως. καὶ αὐθις ἐπελθόντες, ἐπεχείρουν τρέ-
 πεσθαι καὶ διαλύειν τὸν συνασπισμὸν. βασιλεὺς δὲ αὐθις D
 ἀντικαταστάς μετὰ Ῥωμαίων καὶ τῶν ἀρίστων τῶν Περσῶν,
 ἀπέτρεπε τοὺς πολεμίους. δύο γὰρ ἐφέξῃς ἀπέκτεινε συμβα-
 λῶν. ἔπεσον δὲ καὶ ἄλλοι ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἀνηρημένοι. ἔξ
 ἐκείνων δὲ ἡ Τριβαλῶν ἀνεχώρει στρατιὰ ἐπὶ Φεράς, τὴν
 βασιλείως ἀνδραγαθίαν ἐκπλαγεῖσα, καὶ οὐκέτι τοῦ λοιποῦ
 ἠνώχλησαν οὐδέν.

μέ. Βασιλεὺς δὲ ἄγων τὴν στρατιάν, ἐστρατοπέδευσεν P. 890
 ἐπὶ Πάνακα τὸν ποταμὸν, ὡς αὐτόθι διανυκτερεύσων, ἅμα B
 δὲ ἔφ, καὶ τῆς ἐπὶ τὴν λείαν διεσκεδασμένης στρατιᾶς ἐπα-
 νελθούσης, ἀσφαλῶς τὸ ἐπίλοιπον ἀνίσων τῆς ὁδοῦ. κλι-
 νούσης δὲ ἡμέρας ἤδη, ἡ διασκεδασμένη στρατιὰ ἐπαναξεύ-
 ξασα ἐκ τῆς λεηλασίας, οὐσα οὐκ ὀλίγη καὶ βοσκημάτων

16. τοῦ οἰ. P. 19. Πάνακα M. mg.

rum duplo plures desiderati sunt. Barbari, quoniam eis contra spem
 evenerat, (non enim opinabantur, hostes aliquamdiu se defensuros,)
 tumulto confusioneque permiscere omnia et fugam parturire. Quos
 confirmans et in ordinem digerens imperator, ut mos est, revertit,
 ipse extremum agmen ducens, in quo Romanorum et Persarum fort-
 tissimi. Triballi porro incruentos abire barbaros non sinebant:
 quos et ipsos, quia celerrime redirent, turbatos suspicabantur:
 et denuo invadentes, dissipare confertos et in fugam dare nite-
 bantur. Imperator rursus cum Romanis et Persarum lectissimis se
 opponens, eos repellebat: duos enim congressus deinceps occidit:
 et alii ab aliis ad orcum missi sunt. Tum denique cuneus Tribal-
 lorum, imperatoris virtute obstupefactus, Pheras recessit ac de ce-
 tero nihil negotii facessivit.

45. Imperator ad Panactem fluvium ibi pernoctaturus castra
 fecit, prima luce, etiam aliis, qui ad praedas discurrerant, revcr-
 sis, tuto iter reliquum aggressurus. Inclinate in vesperam die,
 praedatores, quorum magna vis, cum non mediocri peccorum ho-
 minumque praeda ad castra homophylorum tendunt, cum Triballis
 depugnatum esse nescientes. Qui in castris erant, non esse suos,

- A. C. 1355 πλήθος ἐπαγομένη αἰχμαλώτων καὶ ἀνδραπόδων, ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐβάδιζε τῶν ὁμοφύλων, ἀγνοῦσα τὴν μετὰ τῶν Τριβαλῶν γεγενημένην συμπλοκὴν. οἱ δὲ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὑποπεύσαντες μὴ εἶναι τοὺς σφετέρους, ἀλλὰ τοὺς Τριβαλοὺς συστάντας ἐπιέναι σφίσιν, ἐπεὶ οὐκ ἀξιόμαχοι ἐδύκουν εἶναι πρὸς αὐτοὺς, οὐ διὰ τὸ πλήθος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ τὰς προγεγενημένας μάχας τόλμαν, ἀναστάντες ἔφενγον
- V. 709 κατακράτος πορρωτάτω τῆς στρατιᾶς ἔτι ἐπιφαινομένης, δέισαντες, μὴ ἐγκαταλειφθέντες διαφθαροῦσι, καὶ τὴν ἐν Φιλίππου δίοδον ἐσπούδαζον ἕκαστος διαβαίνειν φθάνοντες τοὺς ἄλλους. ὑπώπτενον γὰρ, εἰ ἐπιγένοιτο ἡ νύξ καὶ τῆς τροπῆς αἰσθοῖντο οἱ Φιλιππησῖοι, οὐδὲν εἶναι κώλυμα παντάπασι διαφθαρήσεσθαι, τῶν μὲν Φιλιππησίων κατασχόντων τὰ στενὰ καὶ οὐκ ἐόντων διαβαίνειν ἐπὶ Θράκην, τῆς στρατιᾶς δὲ ἐπικειμένης καὶ διαφθειρούσης. ἐπὶ τινος γὰρ ὑπωρείας τῆς Φιλιππησίων πόλεως κειμένης, τὸ μὲν ὑπὲρ τὴν πόλιν ἀβατόν ἐστι διὰ σκληρότητα, φάραγξι βυθείαις καὶ κρημνοῖς
- D καὶ πέτραις περιειλημμένον, τὸ δ' ὑπὸ τὴν πόλιν λεῖον ὄν, τέναγός ἐστι καὶ τέλμα βαθύ ἐλώδες καὶ ὕδασι πολλοῖς κατάρρυστον. στενὴ δὲ τις δίοδος ἐστι μετὰ τῆς πόλεως καὶ τοῦ τέναγους, ἣν προὔρουγον παντὸς ἐποιοῦντο διελθεῖν, πρὶν αἰσθῆσθαι τούτους τοὺς Φιλιππησίους ἠττημένους. συναπήχθησαν δὲ τοῖς βαρβάροις καὶ οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τὴν φυγὴν. βασιλεὺς δὲ ἀχθόμενος πρὸς τὴν τροπὴν, οὕτω παρὰ λόγον

2. ἀγνοήσαντες M. mg.

11. ὑποπεύσαντες M. mg.

sed Triballos, suspicati, a quibus confestim invaderentur, quoniam ipsis pugna impares videbantur, non solum qua numero, sed etiam qua audacia, cuius ex praecedentibus proeliis documenta exstabant, vi summa in fugam se penetrant, adhuc sociis intervallo longissimo distantibus: timentes scilicet, ne interclusi perirent: et per angustias apud Philippos quisque alium transitu praevenire contendebant. Metuebant namque, si nox supervenisset, et Philippenses fugam eorum sensissent, ne, faucibus occupatis, in Thraciam transire neminem paterentur, et agmen illud Triballicum, ut putabant, cum caedibus instaret fugientibus, atque ita nullo impedimento omnes ad unum interirent. Ad radices enim montis iacente Philippensium urbe, quod supra est, propter asperitatem inaccessum est ac profundis vallibus praeruptisque saxis continetur. Quod infra est, planum illud quidem, sed coenosa et profunda palus est, multis passim aquulis irrigua. Inter paludem porro et oppidum arcta via patet, quam superare summum operae pretium putabant, antequam Philippeuses eos victos rescivissent. Romani quoque cum barbaris

γεγενημένην, παρακατέχειν μὲν τινὰς ἐπειράτο καὶ μάχεσθαι A. C. 1355
 τοῖς ἐπιούσιν, (ἦσαν γὰρ τινες ἐκ Τριβαλῶν ὀλίγοι ἐκ τῶν
 πέριξ κωμῶν συνειλεγμένοι, οἱ ἐπέκειντο αὐτίκα τοῖς βαρ-
 βάροις φεύγουσιν· ἡ γὰρ ἐν Φεραῖς στρατιὰ καὶ Βούχνας P. 891
 παντάπασις ἠγγύουσι τὸ συμβάν·) πράττειν δὲ οὐδὲν ἡδυνήθη
 τῶν δεόντων, πάντων πρὸς ἐν ὁρώσιον, ὅπως τῇ φυγῇ σω-
 θῶσιν. ἀναγκαίως δὲ αὐτὸς καὶ μόνος συνεπλέκετο τοῖς ἐπι-
 οῦσι καὶ ἀνεῖργε τοῦ μὴ τοὺς φεύγοντας διαφθεῖρειν ἐπιπλέον.
 ὁμῶς διεφθάρησαν καὶ Ῥωμαίων καὶ βαρβάρων σὺκ ὀλίγοι,
 μάλιστα δὲ κατὰ τὴν δίοδον τὴν ἐν Φιλίππου. ἤδη γὰρ καὶ
 Φιλιππηῖοι τῶν βαρβάρων τῆς τροπῆς αἰσθόμενοι, ἐπέκειντο
 καὶ διέφθειρον ἀπανταχοῦ. βασιλεὺς δὲ ἀμυνόμενος καὶ πε-
 ρισώζων ἑαυτὸν, ἤει καὶ αὐτὸς τὴν εἰς Φιλίππου. ἀπειρη-
 κότες δὲ αὐτῷ τοῦ ἵππου ταῖς συχναῖς ἐφόδοις καὶ ἐπεκδρο-
 μαῖς, καὶ ἐν ἀμυχανίᾳ ἤδη ὄντι, Κυπαρισσιώτης, εἷς τῶν B
 οἰκετῶν περὶ στρατείας μὲν καὶ μάχας οὐ μάλιστα ἡσχολη-
 μένος, λόγοις δὲ ἐσχολακῶς, διέσωζε τὸ γε ἦκον εἰς αὐτόν.
 ἀποβὰς γὰρ αὐτὸς τοῦ ἵππου, παρείχετο τῷ βασιλεῖ, εἰς
 προὔπτον κίνδυνον ἑαυτὸν ἐκόντι καταπροέμενος. αὐτίκα γὰρ
 ὑπὸ τῶν ἐπιόντων Τριβαλῶν συνελαμβάνετο· καὶ δεσμοτήριον
 ὀκλήσας ἐπὶ χρόνον, αὐθις ἐλέλυτο ὑπὸ τῶν κατασχόντων
 διὰ τὴν περὶ τὴν πίστιν κοινωσίαν. βασιλεὺς δὲ γενόμενος
 ἄχρι τῆς Φιλίππου μόνος, ἐπεὶ τὴν τε δίοδον ἑώρα ἐχομέ-

6. τῇ om. M.

fuga abripiebantur. Imperator tam temerariam fugam aegre patiens, quosdam retinere et insequentibus resistere conabatur, (pauci enim Triballi ex proximis vicis concurrentes, barbarorum fugientium tergis statim inhaerebant; nam praesidium Pheris et Boichnas, quid accidisset, funditus ignorabant;) nihil tamen pro eo, ac par erat, efficiebat, omnibus ad fugam salutis causa intentis. Tum necessario ipse et solus instantes excipiens, eos arcebat, ne fugientium plures etiam occiderent. Nihilominus Romanorum ac barbarorum permulti in transitu apud Philippos perierunt. Iam enim et Philipenses eos, fuga cognita, infesti premebant et hinc inde trucidabant. Imperator semet sua manu salvum praestans, ipse quoque versus Philippos pergebat, cui cum equus crebris in hostem incurribus et impressionibus delassatus concidisset, quo se verteret, nescientem famulus quidam, Cyparissiota nomine, expeditionibus et pugnis non valde assuetus, studiis autem litterarum excultus, quantum in se fuit, servavit. Nam cum praesenti capitis sui periculo equum suum imperatori subiecit. Repente siquidem ab insequentibus Triballis comprehensus et ad tempus vinculis mandatus, propter religionis communionem dimissus est. Imperator cum ve-

- A. C. 1355 ἡν καὶ οὐτε βιάζεσθαι ἐνῆν τοσοῖτους ὄντας, οὐτ' ἐφ' ἔτε-
 C ρόν τι βέλτιον τραπέσθαι, ἐπὶ τὸ ἔλος ἐχώρει καλάμοις ὄν
 συνηρεφές, λήσειν οἰόμενος, ἄχρις ἂν ἐπιγένηται ἡ νύξ. τοῦ
 τέλματος δὲ τὸν ἵππον οὐ δυναμένον στέγειν, ἀλλ' ὑποχω-
 ροῦντος ταῖς ὀπλαῖς καὶ κατέχοντος ἐμπηγνυμένας, ἀπέβαι-
 νεν ὁ βασιλεὺς καὶ συνεκρούπιετο ὑπὸ τὸ ἔλος. Φιλιππήσιοι
 δὲ ἐπιδραμόντες, (οὐ γὰρ ἠγνόουν, ὅστις εἶη, Γανροῦ τινος
 τῶν βασιλέως οἰκετῶν κειμένου τραυματίου παρ' αὐτοῖς καὶ
 ὅσον οὐδέπω ἀπολείποντος πόρρωθεν γνωρίσαντος καὶ εἰπόν-
 τος πρὸς αὐτοὺς ἀπεριέργως, ὡς εἶη βασιλεὺς ὁ προσιῶν,) καὶ
 διερενηνησάμενοι τὴν ἕλην ἀκριβῶς ὑπὸ κνσί, συνελάμ-
 βανόν τε καὶ ἤγον εἰς τὴν πόλιν. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ματ-
 D Θαῖος εἰς τοῦτο ἦλθε κακοπραγίας καὶ τοιαύταις συμφοραῖς
 ἐχρήσατο, τοῖς πρόποτε περὶ πολέμους ἀτυχήσασι τὰ μέγιστα
 ἀμιλληθεῖς. Βοΐχνας δὲ ὁ Καῖσαρ, ἐπεὶ ἐπίθετο φρουρού-
 μενον βασιλέα ἐν Φιλίππου, εἰς τὴν ὑστεραίαν ἐκεῖθεν ἀνα-
 λαβὼν, ἤγαγεν εἰς τὴν οἰκίαν ἐπὶ Δράμαν καὶ πολλῆς ἡξι-
 ωσε προνοίας καὶ τιμῆς. φρουροὺς δὲ ἐπέστησεν ἀγρούπνους
 καὶ πᾶσαν ἐπεδείκνυτο σπουδὴν περὶ τὴν φυλακὴν· ἐπηγ-
 γέλλετό τε, εἰ γένοιτο ἐπ' αὐτὸν, ἐκπέμψειν εἰς τὴν οἰκίαν.
 ὑπόπτειε γὰρ Κράλαιναν ἐναντιώσεσθαι, αὐτῇ προσήκειν
 V. 710 ἀξιοῦσαν ὥσπερ τι τοῦ πολέμου λάφυρον ἔχειν βασιλέα. διὸ
 δὴ ἐδόκει ἦκειν ἐπ' ἐκείνην τάχιστα ἐξαιτησόμενον, ἅμα μὲν

nisset Philippos solus et transitum obsessum conspexisset nitique
 contra tam multos non posset, nec, quid melius ageret, haberet,
 in paludem, qua plurima arundo, ingressus est, latere se posse cre-
 dens, quoad nox appetiisset. Cum autem palustre coenum equi un-
 gulas non sustineret et infixas retineret, descendit seseque occu-
 lit. Philippenses porro incursantes, (non enim ignorabant, qui
 esset, quod Gacoras, quidam de famulis eius, ex vulnere apud ipsos
 decumbens et iam vita deficiens, procul ipsum agnovisset, et im-
 peratorem esse, qui veniret, citra hæsitationem dixisset,) et vir-
 gulta canibus diligenter scrutantes, eum ceperunt atque in urbem
 introduxerunt. Matthaeus igitur imperator eo redactus est infelici-
 tatis et talibus afflictus est calamitatibus, nullo eorum inferior,
 quos bellum reddidit miserrimos. Boichnas Caesar, ut cum Phi-
 lippis custodiri audivit, postridie acceptum domum suam Dramam
 abducit, provide admodum et honorifice illum habet, et ut dili-
 genter asservetur, perstudiose curat, promittens, si sit penes se, in
 provinciam remissurum. Formidabat etenim, ne Cralaena sibi ad-
 versaretur postularique iure suo, ut belli quoddam spoliū, apud
 se imperatorem habere. Ideo quamprimum ab ea deposcendus vi-
 debatur, simul quod ab eo pecuniam sperabat, et constantem ami-

καὶ χρήματα ἐλπίζων παρ' ἐκείνου λήψεσθαι, ἅμα δὲ καὶ A. C. 1355
 φίλον ἔχειν βέβαιον, ὥστ', εἰ δέοι αὐτῆς τοῖς προτέροις ἐπι- P. 892
 χειρεῖν, μεγάλην ἔχειν παρ' ἐκείνῳ δύναμιν. ὁ μὲν οὖν τοι-
 αὐτήν ἔχων γνώμην, ἠπειγέτο ἐπὶ Φεράς. νόσῳ δέ τιτι ὀδεν-
 ῶν μεταξὺ κατασχεθεῖς, ἐν πέντε καὶ εἴκοσιν ἡμέραις ἐκω-
 λήθη εἰς Φεράς ἐλθεῖν, ἀδυνάτως ἔχων χρῆσθαι ἑαυτῆ.
 Παλαιολόγος δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις τοῦ Ὀρ-
 χάνη ἔνεκα παιδὸς περὶ Τένεδον τριήρῃσι διατρέβων, ἐπεὶ πύ-
 θοιτο τὰ κατὰ Ματθαῖον τὸν βασιλέα, ἄρας, ὡς εἶχε τάχους,
 ἦγεν εἰς Περιθεώριον κἀκεῖθεν εἰς Κομουτζηνὰ προσχω-
 ρήσαντα ἐτοίμως. ἔπειτα καὶ τὴν Γρατιανοῦ πόλιν εἶλεν
 ἐλθῶν, οὐδενὸς ἀνδισταμένου· πάντες γὰρ ἐδέχοντο προθύ-
 μως ἐκ συνθήματος, οὐδεμιᾶς ἐλπίδος ἔτι ὑπολειπομένης ἐκ B
 Ματθαίου βασιλείως. ἐν ἣ καὶ βασιλίδος τῆς Εὐρήνης ἅμα
 δυοῖν νύεσι καὶ τοσαύταις θυγατέρασι κύριος γενόμενος (Θε-
 οδώρα γὰρ ἡ πρεσβυτέρα τῶν Ματθαίου τοῦ βασιλέως θυ-
 γατέρων παρὰ τῆ μάμμη Εὐγενία τῆ βασιλίδι ἐτρέφετο ἐν
 Βυζαντίῳ,) καὶ χρησάμενος φιλανθρωπῶς, (οὐδὲν γὰρ ἠδί-
 κησεν, οὐδὲ ἀφείλετο οὐδὲν τῶν ὄντων, οὐτ' ἐκείνην, οὔτε
 τοὺς περὶ αὐτήν,) εἰς Τένεδον ἐξέπεμψε τὴν νῆσον. αὐτὸς
 δὲ τῆ πόλει ἐπιστήσας ἄρχοντα καὶ τᾶλλα εὖ διοικησάμενος,
 εἰς Περιθεώριον ἐπανελθὼν, πρεσβείαν πρὸς Βοΐχην ἐποι-
 εῖτο αὐτῆς ἐπανήκοντα ἤδη ἐκ Φερῶν καὶ ἀδείας τυχόντα,
 ὥστε χρῆσθαι, ὅτι βούλοιο, τῷ βασιλεῖ Ματθαίῳ, χρή- C

14. τῆς om. P.

cum fore, ut, si priora rursus aggrediunda forent, potenter ab eo
 adiuuaretur. Capto hoc consilio, Pheras properans, morbo in itinere
 implicitus, quibus et vicenis diebus imbecillitate corporis impeditus
 est, ne eo perveniret. Per hos dies Palaeologus imperator, propter
 Orchanis filium ad Tenedum triremibus subsistens, ut de Matthaei
 fortuna factus est certior, solvere maturavit. Peritheorium venit
 indeque Cumutzena, quod oppidum haud nolens se dedit. Postea
 et Gratianopolim, civibus cum prompte et communi consilio, nulla
 amplius spe de Matthaeo relicta, accipientibus, occupavit: in qua
 et imperatrix Irene, Matthaei uxor, cum duobus filiis totidemque
 filiabus capta est, (Theodora enim, senior filia, apud aviam paternam
 Eugeniam Byzantii educabatur,) quos humaniter et absque ulla in-
 iuria tractatos ac nulla re vel ipsa vel domesticis eius spoliatis, Te-
 nedum amandavit. Urbi praefecto designato et reliquis bene com-
 positis, Peritheorium reversus, legationem ad Boichnam iam Pheris
 redeuntem cum facultate in Matthaeum, ut liberet, agendi, misit,
 addita pollicitatione immodicae pecuniae, si illum sibi vinctum tra-
 deret. Boichnas iam ante cupierat, quod cum iuramento asseve-

Α. C. 1355 ματά τε ἐπηγγέλλετο πολλά παρέξειν, εἰ τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν δεδεμένον παραδοίη. Βοίχνας δὲ πρότερον μὲν αὐτὸς τε ὠρμητο, ὡσπερ ὄρκοις διεβεβαιοῦτο, τὸν βασιλέα Ματθαῖον ἐκπέμπειν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ βασιλέως τοῦ Παλαιολόγου πρεσβευσαμένου πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τῷ προδιδόναι, οὐδ' ἄρκροις ὡσὶ ἠνέσχετο τῶν λόγων· τότε δὲ ἤδη πεπνυμένος, ὡς πόλεις τε αἱ ὑπ' ἐκεῖνον καὶ παῖδες καὶ γυνὴ ἐάλωσαν, ἐλπίς τε οὐδεμία ἔτι ὑπελείπετο, ὥστε παρ' ἐκεῖνου χρήματα λαβεῖν, ἢ πρὸς τὴν τῶν μελετωμένων ἐπιχείρησιν χρήσιμος ἔσσεσθαι αὐτοῖς, ἕπολις ὢν ἤδη καὶ ἀνέστιος, μεταβαλὼν ἐτράπετο ἐπὶ

Δ Συμβάσεις πρὸς Παλαιολόγον βασιλέα, ὥστε παραδοῦναι ἐπὶ χρήμασιν. ἐπεὶ δὲ τέλος εἶχον αἱ συμβάσεις, καὶ τὰ χρήματα ἐδέχετο, ὑποπεύσας μὴ τυχῶν τινος φιλανθρωπίας παρὰ βασιλέως Ἰωάννου ἀμύναιτό ποτε ὕστερον Ματθαῖος ὁ βασιλεὺς τῆς προδοσίας ἔνεκα αὐτὸν, ἐσκέψατο ἀποστερεῖν τῶν ὕψων, ἅμα οἰόμενος ἔσσεσθαι καὶ βασιλεῖ τῷ Ἰωάννῃ καταγνώμην, εἰ ὑφ' ἑτέρων, ἀλλὰ μὴ αὐτοῦ, ὁ πολέμιος ἐκτυφλωθεῖη. καὶ πέμπας πρὸς βασιλέα, ἡξίου πράττειν, ἃ ἐσκέψατο. ὁ δ' οὐκ ἠνέσχετο τῶν λόγων, ἀλλ' εἰ μὴ σῶον παντάπασιν ἀποδοίη, ἡξίου μὴ ἀπολαμβάνειν· καὶ πᾶσαν ἐπεδείξατο σπουδὴν, ὥστε πείθειν τὸν Τριβαλὸν μηδὲν ἐκεῖνον ἀδικεῖν, ἐπέμπετό τε πρὸς αὐτὸν μηδὲν τὸ σῶμα διαλωβηθεῖς. ἐπεὶ δὲ ἦν ἐν ταῖς βασιλικαῖς τριήρεσιν, ἅμιλλα πολλὴ Ῥωμαίων πρὸς ἀλλήλους ἀνεφύετο, πάντων παραινούντων

P. 893 βασιλεῖ τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν τῶν ὕψων ἀποστερεῖν, ὡς

10. τὸν P. pro ὢν.

12. αἱ om. P.

20. ἐπεδείξατο M.

rabat, Matthaeum domum remittere: et cum Palaeologus eum sibi prodi cuperet, audire legationem non sustinuit. Sed ut didicit, et urbes et liberos eius et uxorem captos esse, nullamque spem restare accipiendae ab eodem Matthaeo pecuniae, aut commodatum ad meditata ab ipsis perficiunda, qui iam sine urbe et foco sit, mutata sententia, a Palaeologo pecuniam pro eo paciscitur. Qua data, veritus, ne Ioannis gratiam assecutus, se postmodum propter prodicionem vindicaret, oculos ei eruere cogitavit, sperans, id etiam Ioanni imperatori gratum fore, si ab aliis, non ab ipso luminibus orbaretur: mittensque rogabat, ut, quod deliberasset, exsequi liceret. Imperator hoc verbum aversatus, nisi penitus integrum et incolumem redderet, recepturum negavit et omni ope enitebatur, ut Triballo persuaderet, ne quid eum laederet. Quamobrem corpore nihil mutilato, ad illum missus est. Ut in triremibus imperatoriis fuit, certatim Romani imperatorem hortati sunt, ut fratri uxoris oculos effodi vellet, quo sic multis defungeretur molestiis, et ne rursus certaminum

οὕτω πολλῶν πραγμάτων ἀπαλλαξομένῳ καὶ μὴ αὐθις A. C. 1355
 ἐαυτῷ μὲν ἀγώνων καὶ κινδύνων, τοῖς δ' ἄλλοις πᾶσι Ῥω-
 μαίοις πρόφασιν πολέμου ἐμφυλίου καταλείπειν. εἶχον δὲ οὐ
 πάντες τὴν ἴσην γνώμην ἐν τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' οἱ μὲν ὑπὸ
 τῆς ἄκρας ἀπεχθείας εἰς ἐκεῖνον τοιαῦτα συνεβούλευον, ἡγού-
 μενοι οὐκ ἀνεκτὸν, εἰ μὴ πρὸς ταῖς ἄλλαις κακοπραγίαις καὶ
 τὸ βλέπειν ἀφαιροῦτο, ὡς ἅμα τε ἐλπίδα εὐπραγίας μηδεμίαν
 ἔχει καὶ πολλὴν τὴν ἐκ τῶν περισχόντων δυσχερῶν ἀνίαν
 ὑπομένοι· οἱ δ' οὐδὲν τοιοῦτον ἐνενοῦν, ἀλλ' ἀπλῶς οὕτω
 τοῖς ἄλλοις συμφερόμενοι, ἡφείδουν καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων, V. 711
 καὶ τύφλωσιν κατεψηφίζοντο ἐκεῖνον, οἴομενοι ἐκ τούτου εὐ- B
 νοί νομισθῆσεσθαι Παλαιολόγῳ βασιλεῖ καὶ τῆς εὐνοίας ταύ-
 τῆς οὐ φάυλας τινὰς, οὐδ' ἐνκαταφρονήτους σχῆσειν τὰς
 ἐπικαρπίας. ἔνοιοι δὲ αὐτῶν καὶ σφόδρα ἀλγοῦντες καὶ δα-
 κνόμενοι ταῖς ἐκεῖνον συμφοραῖς καὶ πρὸς μόνην ἀκοὴν τῶν
 λεγομένων ἀνιῶμενοι καὶ ἀγωνιῶντες οὐδὲν ἤττον ἢ εἰ καὶ
 κατ' αὐτῶν ἐμελεῖατο τὰ δεινὰ, ὅμως δέει τοῦ μὴ δοκεῖν πο-
 λέμιοι βασιλεῖ τῷ Ἰωάννῃ εἶναι, τοῖς μάλιστα δοκοῦσιν εὐ-
 νοίς ἐναντία συμβουλευόντες, παρήνουν καὶ αὐτοὶ τὰ ἴσα.
 ἐνταῦθα δὲ Παλαιολόγος ὁ βασιλεὺς οὐ φιλανθρωπίας μόνον
 καὶ ἐπιεικειᾶς δείγματα ἐξήνεγκε σαφέστατα, ἀλλὰ καὶ με- C
 γαλοψυχίας καὶ ἀνδρίας καὶ φρονήσεως. τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ
 τοσοῦτον προηγημένου τοῦ πολέμου καὶ τοσαύτης μεταξὺ ἀλ-
 λήλων τῆς διαφορᾶς κεκινημένης, ὥστε ἀκηρύκτως ἔχειν καὶ

16. *xi post ei om. P.

periculumque sibi, ceteris Romanis omnibus civilis belli occasio-
 nem relinqueret. Nec tamen, cum omnes idem dicerent, omnes ea-
 dem mente dicebant, sed hi quidem ardentibus eius odio talia sua-
 lebant, non ferendum iudicantes, nisi etiam supra alias aerumnas
 oculos perderet, ut simul meliora prorsus desperaret et praesenti
 calamitate multo moerore conficeretur: alii nihil eorum cogitantes,
 impliciter aliis assentiebantur, nec parti corporis maxime neces-
 sariae parcentes et illum exoculatione damnantes, quod confiderent,
 e ob hoc amicos habitum iri Palaeologo et huius benevolentiae
 ructum permagnum eximiumque percepturos. Quidam, etsi illius
 miseris dolerent angerenturque vehementer et ad solam auditionem
 cuius immanitatis tristarentur et cruciarentur perinde, atque in se
 saec faba cuderetur, tamen ne in imperatorem malevoli viderentur,
 i diversum suaderent ab eius benevolentissimis, ad idem et ipsi
 hortabantur. Hac in parte Palaeologus imperator non humanitatis
 olum et clementiae argumenta, sed et magnanimitatis ac fortitudinis
 t prudentiae indicia dedit manifestissima. Etenim cum bello eo-
 isque processum esset tantaeque inter eos inimicitiae exstitissent,

- A. C. 1355 ἡδέως ἂν ἐκάτερον οὐ τῆς ἀρχῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ζωῆς, εἰ οὐόντε, τὸν ἕτερον ἰδεῖν ἐκπίπτοντα, καὶ πᾶσαν σπουδὴν ἐπιδεικνύμενον ὑπὲρ τοῦ διαφθεῖρειν, ἔπειτα περιγεγενημένον καὶ δυνάμενον χρῆσθαι ὅ,τι ἂν ἐθέλοι, μὴ πρὸς τὰ ὑπερ-
 γμένα ἀπιδεῖν, μηδ' ὕπως κακώσει σκοπεῖν τὸν δόξαντα ἡδι-
 κηκέναι, ἀλλὰ τοῦτο μὲν βαρβάροις τισὶν ἠγγήσασθαι προσή-
 D κειν, Θηριῶν οὐδὲ ἄμεινον διακειμένοις τὴν ὠμότητα καὶ ἀλο-
 γίαν, αὐτὸν δὲ χρῆσάμενον ἔμφροσι καὶ δικαίοις λογισμοῖς
 καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν κατοικτεῖραντα, ὅτι τοσοῦτοις
 πάθεσιν ὑπόκειται καὶ μεταβολαῖς, ἀρκεῖν ἠγγήσασθαι πρὸς
 ἀσφάλειαν τοῦ βίου τὸ τῶν πολεμίων περιγεγενησθαι καὶ
 περαιτέρω μηδὲν ζητεῖν, ἔργῳ δεῖξαντα, ὡς τοῖς μὲν βαρβά-
 ροις ἄχρη τοῦ δυνατοῦ προσῆκον πολεμεῖν, τοῖς δ' ὁμοφύλοις
 ἄχρι τοῦ κρείττονος, ποῖαν ἀπολείπει μεγαλοψυχίας φανε-
 ρὰν ἀπόδειξιν; τὸ δ' αὖ πάλιν τὴν μόνην πρόφασιν οὖσαν
 μεγίστης ἐαυτῷ φιλοτιμίας μὴ προανελεῖν, ἀλλὰ διατηρή-
 σαντα χρῆσθαι ἐπικαίρως καὶ δόξης ἐν τοῖς ἴσπερον ἐ-
 σομένοις ἀείμνηστα μνημεῖα καταλείπειν ἐαυτῷ, φρονή-
 P. 894 σεως καὶ εὐβουλίας δικαίως ἀντιθεῖη τις. ἀλλὰ μὴν τὸ τὰ
 ἴσα πάντων παραινούντων καὶ μηδὲν παραλειπόντων τό γε ἔχον
 πρὸς αὐτοὺς τὸ σπουδαζόμενον εἰς ἔργον ἀγαγεῖν αὐτὸν,
 μήτε πρὸς τὴν ἀξίωσιν, ὡς λυσιτελῆς καὶ δικαία τὸ δοκεῖν
 ἰδεῖν, μήτε πρὸς τὸ πλῆθος καὶ τὴν συμφωνίαν, ἀλλὰ πάντα
 παριδόντα τοῖς δεδογμένοις καλῶς ἐγκαρτερεῖν, καὶ μηδὲν

ut essent implacabiles et alter alterum non imperio modo, sed, si potuisset, etiam vita exutum cupivisset omnesque nervos ad exitium adversarii contulisset, postea victorem, victum habentem in manu, ad antegressa non respexisse, nec anquisisse, quo modo puniret, a quo laesus videbatur, sed hoc barbaris quibusdam, nihilo mitioribus et intelligentioribus, quam sunt immanes belluae, reliquisset, ipsum vero sapienter et iuste ratiocinantem humanamque naturam miserantem, tot casibus et mutationibus obnoxiam, ad vitae securitatem credidisse sufficere, hostes devicisse et nihil ultro desiderasse, opere docentem, barbaros decere pugnare quamdiu possint, homophylis autem usque dum praesent, quo modo excelsi pectoris non sit argumentum certissimum? Rursum, quae sola illi fuisset maximi honoris occasio, non eum e medio sustulisse, sed conservatum commode tractare et apud posteros aeternae gloriae monumentum sibi relinquere, sapienti consilio non immerito quis adscripserit. Porro omnibus idem hortantibus et, quantum possent, annitentibus, ut res expetita eventum sortiretur, ipsum neque ad petitionem, tamquam utilem et iustam, ut videretur, neque ad turbam consentientium attendere, nihilque terrore aliquo percussum praeter decreta sua committere et

καταπλεγέντα πρᾶττειν παρὰ τὰ ἐψηφισμένα, οὐδὲν ἕτερον, A. C. 1355
 εἰ μὴ ψυχῆς ἀνδρεία καὶ τῶν λογισμῶν στερεότης παρε-
 σκεύαζε. δι' ἃ δὴ πάντα πάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσας, εἰς
 Τένεδον ἤγαγε τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν, οὐδὲν ἠδικηκῶς, ὥσπερ
 παρήνουν οἱ πολλοὶ, καὶ γυναικὶ καὶ τέκνοις ἐφῆκε συνδιάγειν
 χρόνον τινα βραχὺν, ἔπειτα ἐκέλευε τέκνα μὲν ἐκείνου καὶ
 γυναῖκα εἶναι ἐν Τενέδῳ, αὐτὸν δὲ εἰς Λέσβον ἀπαχθέντα, B
 φρουρεῖσθαι ἐν δεσμοῖς· καὶ ἐπράττετο πάντα, ἧ προσέτα-
 τεν ὁ βασιλεὺς. αὐτὸς δὲ ἄρας ἐκ Τενέδου, ἤλθεν εἰς Βυ-
 ζάντιον, καὶ γενόμενος ἐν τῇ Μαγκάνων μονῇ πρὸς βασιλέα
 τὸν κηδεστὴν, ὅσα τε συμβαίῃ, διηγεῖτο, καὶ ἐπηγγέλλετο ὡς
 ὕστερον ὀλίγῳ τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν ἀνήσων τῶν δεσμῶν.
 κράτιστον μὲν γὰρ εἶναι μηδὲ κεινησθαι, ἔφασκε, τὴν ἀρχὴν
 τὴν πρὸς ἀλλήλους διαφορὰν, μηδὲ ἐπὶ τοσοῦτον τὴν φύσιν
 ἠγνοηκέναι, ὥστε τοὺς ὑπὲρ ἀλλήλων ἀποθνήσκειν ὄντας δι-
 καίους πολεμίους καθεστάναι καὶ πᾶσαν ἐξενρίσκειν μηχαν-
 ῆν, ἐξ ὧν ἀλλήλους διαφθεροῦμεν· ἐπεὶ δ' οὕτω συνη- C
 ἤχθη, καὶ τύχαις ἐκεῖνος χρησάμενος δυσκόλοις, ὑπὸ Τρι-
 βαλῶν ἀλούς, ἤχθη δεσμώτης. εἰς ἐμὲ, ἐγὼ μὲν εὐθύς καὶ
 πρὸς μόνην ἐδυσχέρανα τὴν ὄψιν, καὶ τὴν προτέραν ἅπασαν
 ὑσμένειαν ἐκβαλὼν, ἠτήθη πρὸς τὴν φύσιν. καὶ τότε
 τὴν ἔχον ἐσκεπάμην φιλανθρωπῶπως χρῆσθαι καὶ μικρὸν V. 712
 ὕστερον ἀπολύειν τῶν δεσμῶν. ἀφῆκα δ' ἂν καὶ νῦν, εἰ
 μὴ τὴν ἐπὶ τὸ χρῆσθαι τοῖς πράγμασιν ἀπερισκέπτως παρα-
 ῶν πολλῶν ὑπώπτενον γραφὴν. μικρὸν δὲ ὕστερον, ὡς ἂν

in iis desixum haerere, quid aliud quam fortis ac robustus animus
 illicit? Quare aliorum rationibus universis posthabitis, fratrem ux-
 oris Matthaeum inoffensum (quod contra multi suadebant) in Tene-
 dum deportavit et cum uxore ac liberis ibi aliquamdiu vitam agitare
 permisit. Postea mandavit, ut, liberis et uxore in Tenedo remanen-
 tibus, Matthaeus in Lesbum abductus, in vinculis haberetur: quod
 actum est: ipse Tenedo solvens, Byzantium venit et in monasterio
 langanensi socero rem omnem exposuit, pauloque post Matthaeum
 custodia liberaturum se promisit. Optimum quidem fuisse, si nun-
 quam hoc dissidium exstitisset, neque tantopere a naturae limitibus
 excessum esset, ut qui pro se invicem mori iure debuerant, capita-
 les inimici fierent omnesque in mutuam perniciem machinas exco-
 tarent. Quia vero sic evenisset, et ille fortuna crudeli usus, a Tri-
 ballis captus et ad se in vinculis perductus esset, se quidem statim
 loco eius adspectu indoluisse, positisque omnino veteribus inimiciis,
 naturae communionem victum esse. Se quidem in praesens velle eum
 tractare humaniter, brevi e carcere dimissurum. Quin id modo fa-
 ctum fuisse, nisi male gestae rei publicae accusationem a multis ve-

A. C. 1355 μετ' εὐβουλίας καὶ φροντίδος δοκῶμεν πάντα πράττειν, ἀνήσω τῶν δεσμῶν. τοιαῦτα μὲν Παλαιολόγος ὁ βασιλεὺς πρὸς βασιλέα τὸν κηδεστήν ἐπηγγείλατο ἐπὶ τὸ ἀπολῆναι τὸν υἱόν.

D μς'. Καντακουζηνὸς δὲ ὁ βασιλεὺς ἥδιστα διατεθεὶς πρὸς τὰς ἐπαγγελίας, „πρῶτα μὲν,” εἶπε πρὸς βασιλέα τὸν γαμβρὸν, „πολλὰς αὐτὸς σοι χάριτας ὁμολογῶ, ὅτι, καίτοι πολλῶν ἐπικειμένων καὶ παραινούντων ἐκτυφλώττειν τὸν υἱὸν καὶ πολλήν τινα ἐχούσαις τὴν πειθῶν χρωμένων ἀποδείξῃσιν αἷς καὶ πάντα ὄντινῶν ἂν ἔπεισαν ταῖς παραινήσεσιν αὐτῶν.

P. 895 τῶν προσέχειν, αὐτὸς ἐπιεικείᾳ πολλῇ χρῆσάμενος καὶ εὐβουλία καὶ συνέσει, σῶν διετηρήσας, ὥσπερ ἂν ὑπὲρ φίλου πρὸς πλείστον τοὺς ἀντικαθισταμένους ἀγωνισάμενος ὑπὲρ ἐκείνου. ἔπειτα δὲ καὶ τῆς ἐπιεικειᾶς ταύτης καὶ τῆς ἡμερότητος θεὸς τε ἄνωθεν ἀμείψεται ἀξίαις δωρεαῖς, καὶ παρ' ἐμοὶ τὴν χάριν ἔξεις ἀνάγραφτον ἐς αἰεὶ. ἐγὼ δὲ πρότερον μὲν, ἡνίκα ὑμῖν ὁ πρὸς ἀλλήλους πόλεμος ἀνήπτετο, πολλὰς ἐβαλλόμεν ὁσημέραι ταῖς φροντίσι καὶ δεινοῖς τισὶ ἀνηκέστοις ὑπόπτειον περιπεσεῖσθαι ἀναγκαίως. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὅποτεροι ἂν πρόσθωνται τῶν πρὸς ἀλλήλους πολεμούντων, ἢ συνήδεσθαι συμβαίνει, ἂν νικῶσιν B ἢ τὸνναντίον συμμετέχειν τῆς κακοπραγίας, ἂν ἡττῶνται πατρὶ δὲ, πολεμούντων πρὸς ἀλλήλους τῶν υἱῶν, μία μόνον παραμυθία τὸ καταλύσαντας λείπεται τὸν πόλεμον, εἰρήνην.

1. δοκῶ μὲν P. 19. μὲν om. P.

reretur. Paulo post, ut maturo consilio et debita cura omnia fieri appareat, vinculis absoluturum. Haec Palaeologus socero de filio liberando pollicitus est.

46. Cantacuzenus his promissis laetissimus, „Primum quidem,” inquit ad generum, „amplas tibi gratias ago, quod, quamquam multis suadentibus et impellentibus, ut filium meum oculis orbares et in id argumentis ad persuadendum firmis utentibus, tu sapientia et bonitate tua velut pro amico plurimis eius adversariis te opponens salvum incolumemque conservaris. Deinde et Deus de coelo ob hanc aequitatem et mansuetudinem pro eo, ac mereris, te remunerabitur et mihi imis semper medullis infixum erit hoc beneficium. Equidem, bello inter vos gliscente, multis iactabar sollicitudinibus quot die et in incommoda quaedam gravissima necessario devolvendum me timebam. Nam in ceteris omnibus utriscumque inter se pugnantium adhaereas, aut gratulari datur, si vicierint, aut infortunasse participem, si victi fuerint. At vero patri, filiis inter se decet tantibus, unicum illud solatium relinquitur, si, armis abiectis, ad pacem se dent et alter alteri bene velit. Sin eos redire secum i

ἄγειν καὶ ἀλλήλοις εὐνοεῖν. ἂν δ' ἀσυμβάτως ἔχοντας ὄργῃ A. C. 1355
 καὶ ξίφεσι μάλλον, ἢ λόγοις πειρωμένους διαλύειν τὰς δια-
 φοράς, οὐδὲν ἔστι, ὃ τὴν λύπην διαλύειν δύναιτ' ἂν ἐκεῖνον
 καὶ τὴν συμφορὰν. ὁπότερος γὰρ ἂν νικῶν τῶν νικῶν, οὐ
 τοσοῦτον εὐφρανεῖ περισωθεὶς, ὅσον ἀνιάσει τὸν ἀδελφὸν
 ἀπεκτονώσας. ἂν δέ ποτε συμβαίῃ καὶ ἀμφοτέρους ὑπ' ἀλλή-
 λων πεσεῖν κατὰ τὴν μάχην, ὃ καὶ πρότερόν ποτέ τισιν ἀ- C
 κούομεν συμβεβηκέναι, οὐδ' ἀθυμίας ὑπερβολὴν ἐλλείπει,
 οὐδὲ συμφορὰς οὐδεμιᾶς. ἂ πάντα μοι πρότερόν ἐννοοῦντι
 καὶ αὐτῷ, σύγχυσις δεινὴ καὶ ἀθυμία τὴν ψυχὴν κατεῖχε,
 καὶ ὥσπερ κειμένους ἐθρήνον τούτους νίκους, καὶ πρὶν ἐλθεῖν
 εἰς χεῖρας, ἢ τό γε μετριοτέρου τὸν ἕτερον. οὕτω γὰρ ἠνάγ-
 καζε πείθειν τότε ἀσυμβάτως ἔχοντας ὄργῃ ὑμᾶς πρὸς τὴν
 εἰρήνην καὶ τὸ καθάπαξ ὄργῃ πρὸς ἀλλήλους φέρεσθαι καὶ
 βούλεσθαι σιδήρῳ τὴν περὶ τῆς ἀρχῆς φιλονεικίαν διαλύειν.
 ννὶ δ' οὕτω κρίναντος τοῦ θείου, κάκεινον μὲν ἐν τῇ πρὸς
 Τριβαλοῦς ἀλόγτος μάχῃ καὶ παραδεδομένου σοι ὑπὸ τῶν
 κρατησάντων, σοῦ δὲ ἡμέρωσ χρησάμενου καὶ φιλανθρωπῶσ D
 καὶ οὐδὲν τῆς πρὶν δοκούσης δυσμενείας ἐπιδεδειγμένου ἄξιον,
 πρῶτα μὲν τῆς ἐκατέρων σωτηρίας τῷ κρείττονι πολλὰς τὰς
 χάριτας ὁμολογῶ, οὕτω τὰ ἡμέτερα διωκηκότι φιλανθρωπῶσ,
 καὶ τῆς πολλῆς ἀπήλλαγμα φροντίδος καὶ ἀθυμίας τῆς ἐφ' V. 713
 ἐκατέροις ἐκ τῶν λογισμῶν ἐγγινομένης, ἔπειτα δὲ καὶ σοὶ
 οὐδὲν ἤττον, ὅτι δυνάμενος λυπεῖν ἐν τῷ ἐκεῖνον τιμωρεῖσθαι,

gratiam nolle videat et ferro magis, quam verbis, conari finire con-
 troversias, nihil est, quod dolorem et calamitatem eius mitigare ac
 evare queat. Utervis enim filiorum vicerit, non tantum recreabit,
 qui servatus fuerit, quantum cruciabit, qui fratrem iugularit. Quod-
 i contigerit, etiam ambos mutuis vulneribus oppetere, (quod et olim
 quibusdam accidisse legimus,) tum vero tantus hauritur moeror et
 tanta patrem obruit calamitas, ut ad immensitatem eius accedere
 nihil possit. Quae singula dum contemplerer, turbari animus meus
 et tristitia suffundi coepit: ac velut iacentes et exanimes iam filios
 ambos, aut, quod minus crudele est, alterum certe, etiam ante-
 quam ad manus veniretur, desitebam. Hoc enim credere me cogebat,
 quod de pace inter vos neutiquam convenire posse cernebam et
 quod obstinate ira mutua ferveretis velletisque ferro contentionem
 et imperio dirimere. Nunc quia sic Deo visum, et illum quidem
 magna contra Triballos captum atque a victoribus tibi traditum be-
 neigne humaniterque tractavisti et nihil pro pristino in illum odio
 percisti, primum quidem de utriusque salute numini gratias ago, cum
 de nostras adeo clementer temperavit multamque sollicitudinem et
 vigorem, quem in pectore meo erga utramque pietas excitabat, exe-

A. C. 1355 οὐκ ἠθέλησας. οὐ μὴν ἄλλ' εἶ τι καὶ τῆς ἀνίας ὑπολέλειπτο, (οὐ γὰρ οὖν ἀρνήσομαι, ὡς, ἐκείνου δεδεμένου, οὐ δοκῶ ἐλάττω ὑπομένειν διὰ τὴν συμπάθειαν τὴν πρὸς ἐκεῖνον,) ἀνήρηκας παντάπασι νυνί, ἐπαγγειλάμενος ἀνήσειν τῶν δε-

P. 896 σμῶν μετὰ μικρόν. ὃ καλῶς ποιήσεις ἀληθῆς ἐπὶ τῶν ἔργων ἀποδείξας. οὐ γὰρ πρὸς εὐδοξίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀσφάλειαν ἄριστα σαυτῷ βουλευέση. ἂν μὲν γὰρ διὰ βίου κατέχειν ἐν δεσμοῖς τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν διανοήσῃ, ἀδελφὸν μὲν, εἰ μὴ διαδραῖναι δυνηθεῖς αὐτῆς πολεμήσει, ἀδελότερον δὲ οὐχ ἥμιστα, εἰ μὴ καὶ νικήσει πεπολεμηκῶς. πολλοὶ γὰρ πολλάκις ἐκ μεγάλης ἥττης καὶ κακοπραγίας ἀνασφήλαντες περιεγένοντο τῶν πολεμίων ἐκ τῶν προτέρων ἀτυχημάτων, ἐμπειρότερον χρησάμενοι τοῖς πράγμασιν. εἰ δ' ἄρα σοι καὶ τοῦτο περιέσται τὸ πολλῇ προνοίᾳ χρησαμένῳ περὶ τὴν ἐκείνου φυλακὴν, κατέχειν ἐν ἀφύκτοις διὰ βίου, πρῶτον

B μὲν πολλαῖς ἀεὶ συνέσῃ καὶ ποικίλαις ταῖς φροντίσι, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν λυμαινομέναις ἀεὶ τῷ βίῳ καὶ οὐδεμίαν συγχωρούσαις εὐθυμίας αἴσθησιν λαμβάνειν. οὐ γὰρ τοὺς ἐν τέλει Ῥωμαίων ὑποπτεύειν ἀνάγκη μόνον ἐπιβούλους εἶναι, ἂν τι τύχῃς πρὸς αὐτοὺς προσκεκρουκῶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς τὴν ἐκείνου φυλακὴν πεπιστευμένους καὶ τοὺς οἰκειοτάτους αὐτοὺς, εἰ οἷόντε εἰπεῖν. πρὸς γὰρ τῷ ἑαδίου εἶναι τοὺς ἀνθρώπους πρὸς μεταβολὰς καὶ χαίρειν ἀεὶ τοῖς

16. συνέσει P. 17. λημαινομέναις P.

mit. Deinde tibi nihilo minus, qui, cum posses, in eum puniendo aegre mihi facere noluisti: nec hoc duntaxat, sed et si quid restat tristitiae, (non enim negabo, eo victo, videri mihi propter naturae consensum eadem perpeti, quae ille perpetitur,) tu in praesentia funditus sustulisti, quando paucis diebus e vinculis dimissurum recepisti: quod si re ipsa praestiteris, recte feceris. Etenim non ad celebritatem nominis tantum, sed etiam ad securitatem tibi optime consules. Nam si, quoad spirabit, uxoris tuae fratrem custodia detinendum statueris, forsitan, si effugere licuerit, bellum redintegabit. Illud autem longe incertissimum, an non etiam, ubi pugnaverit, victor evasurus sit. Multi enim saepenumero parva cum iactura sua victi, rursus erecti et praeterita calamitate cautiores facti, victores suos devicerunt. Quodsi facile possis diligenti providentia per omnem vitam adamantinis eum vinculis custodire, primum quidem semper molestis cogitationibus exercebere, quae diu noctuque vitam tuam carpant et omnem hilaritatis sensum excludant. Haud enim solum Romanorum procerum insidias metuere oportebit, si quid eos offenderis, sed et eos, quibus custodiam illius commiseris, et ipsos, si dici fas est, familiarissimos. Praeterquam enim quod homines

νεωτερισμοῖς, ἂν καὶ προφάσεώς τινος εὐπορῶσι, δι' ἧς ἂν A. C. 1355
 ἀμύνασθαι ῥᾶστα τοὺς λελυπηκότας δυνήσεσθαι οἰήσονται,
 μᾶλλον χρῆ προσδοκᾶν εὐμεταβόλους ἔσεσθαι καὶ ῥαδίους C
 πρὸς ἐπιβουλὰς ἔχοντας ἐγγὺς τὸν ἢ τῶν παρόντων ἀπαλλά-
 ζοντα κακῶν ἢ πολλῶν ἐμπλήσοντα δώρων καὶ μεγάλων
 ἀξιώσοντα τῶν εὐεργεσιῶν. ἔπειτα δὲ εἴ σοι καὶ κατὰ τὴν
 ἡλικίαν τήνδε, (οὐ γὰρ ἀδύνατον, ἀνθρώπῳ γε ὄντι,) ἐφ'
 οὕτω νηπίοις συμβαίῃ τοῖς τέκνοις ἀποθνήσκειν, ἐλπίς ἐκεί-
 νοις οὐδεμία εὐπραγίας ἀπολείπεται. τὸ μὲν γὰρ τὴν ἀρ-
 χὴν αὐτοὺς ἰθύνειν μετὰ τῆς μητρὸς ἐφ' οὕτω χαλεποῖς και-
 ροῖς καὶ δυσκόλοις καὶ παντάπασι διεφθαρμένοις πράγμασιν
 ἀδύνατον. λείπεται δὲ ἢ τὸν φρουρούμενον ἐκείνον προσκα-
 λεσαμένους πάντας ἐκ συνθήματος αἰρεῖσθαι βασιλέα, ἢ
 τῶν ἄλλων ἓνα, ὃς ἂν μάλιστα πλείους σχολίῃ τοὺς σπουδα- D
 στάς καὶ δεινότερος δοκοίῃ καὶ μᾶλλον ἄρχειν ἐπιτήδειος.
 ἂν μὲν οὖν ἐκεῖνος αἰρεθεῖ, δοκῶ μοι μηδὲν ἦττον καὶ αὐ-
 τὸς φιλονεικήσειν ἡμερώτερος φανεῖσθαι τοῖς παισὶ τοῖς σοῖς,
 ἢ αὐτὸς ἐκείνῳ ὥφθης. τοῦτο δὲ οὐδὲν ἕτερόν ἐστίν, ἢ ἐν
 δεσποτηρίῳ κατακλείσαντα κατέχειν διὰ βίου, καὶ μηδὲν τι
 δεινότερον ἕτερον προσθεῖναι. εἰ δ' ἐφ' ἕτερόν τινα, ὅπερ
 μάλιστα ἀπεύχομαι, μεταβαίῃ ἢ ἀρχῇ, ὄκνῶ μὲν εἰπεῖν καὶ
 μέχρι λόγου δακνόμενος τῇ προσδοκίᾳ τῶν δεινῶν. ἐλπίς δὲ
 οὐδεμία ἀπολείπεται, μὴ οὐ πάντας ἄρδην ἀπολείσθαι. εἰ δ'

19. κατακλείσαντι M. mg.

23. ἀπολέσθαι P.

ad mutabilitatem proni sunt et rebus novis capiuntur, si et occasio-
 nem repererint, qua male de se meritis facillime per reposituros
 sperent, magis eorum inconstantia et dolus exspectandus est: si
 prope habeant scilicet, qui aut malis eos praesentibus eripiat, aut
 laudis eos ac beneficiis cumulet. Praeterea si te hodie liberis tuis
 adhuc parvis mors e medio tollat, (homo enim natus cum sis, hu-
 manum nihil a te alienum ducere debes,) conclamata est eorum fe-
 licitas. Nam ipsos cum matre gubernare imperium temporibus adeo
 lauris ac difficilibus, rebus omnino eversis, impossibile est. Relin-
 quitur ergo, ut aut illum, qui iam custoditur, advocetis eumque
 omnium consensu imperatorem eligatis, aut alium quempiam, qui
 longe plures sui studiosos habuerit solertiorque et ad imperandum
 aptior videatur. Si itaque meus eligatur, certum est mihi, nihilo
 minus elaboraturum, ut illum liberi tui mansuetiorem experiantur,
 quam ille te experietur, si clausum in carcere usque ad mortem re-
 tinueris, ut gravius nihil addas. Sin ad alium quandam (quod Deus
 advertat) imperium transferatur, non audeo dicere, quid futurum sit,
 et ipsa malorum exspectatio etiam vocem mihi intercludit: nec quid-
 quam spei superest, quin omnes omnimodis pereamus. At si, quod

- A. C. 1355 ὅπερ αὐτὸς ἔκοντι προεῖλου, νῦν καὶ εἰς ἔργον ἐθέλῃσεις ἀγα-
 P. 897 γεῖν, ἄριστα ἔση σαυτῷ τε κάκεινῳ βεβουλευμένος. ἐκεῖνός
 τε γὰρ τῶν δεσμῶν ἀπολυθεὶς, αἰεὶ σοι χάριν εἴσεται βεβαίαν
 τῆς εὐεργεσίας καὶ ζῶντί τε πειράσεται εὐγνωμονεῖν καὶ
 ἔργοις αὐτοῖς ποιεῖν καταφανές, ὡς εἰς ἄξιον κατέθου τὰς
 εὐεργεσίας, καὶ μετὰ τελευτῆν, εἰ τοῦτο συμβαίῃ, πάντα ἔ-
 σται τοῖς παισὶ τοῖς σοῖς καὶ πᾶσιν, οἷς ἔχει, ἢν τινες ἀδι-
 κεῖν ἐθέλωσιν, ἐπικουρήσει καὶ συνδιατηρήσει τὴν ἀρχὴν
 αὐτοῖς, ὡς ἂν ὑπὲρ οἰκείων καὶ φίλων καὶ γησίου παιδῶν
- V. 714 ἀγωνιζόμενος. καὶ σὺ τὸν ἐπίλοιπον ἡδιστα βιώσεις βίον,
 οὐ τῶν φροντῖδων μόνον ἀπηλλαγμένος καὶ τῶν ἄλλων δυσ-
 χερῶν, ἃ ὑπομενεῖς ἐκ τῶν ὑπονοιῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰς ἐκεῖ-
 νον εὐεργεσίας μεγάλας εὐθύς καρπούμενος τὰς ἀμοιβάς,
 B εὐφημούμενος ὑπὸ πάντων καὶ τῆς μεγαλοψυχίας θαυμαζό-
 μενος. πρὸς τούτοις δὲ καὶ τοὺς προσήκοντας ἐκείνῳ πάν-
 τας πολλὰς σοι χάριτας εἶδέναι παρασκευάσεις, καὶ ὥσπερ
 τισὶ δεσμοῖς ἀσφάκτοις εὐνοίας δῆσεις, ἢ ὑφ' ὧν ἀναγκασθή-
 σονται διὰ βίου τῶν εἰς εὐδοξίαν καὶ ὠφέλειαν τὴν σὴν ἡ-
 κόντων μηδενὸς καταμελεῖν. ὡς οὖν ἐπὶ μεγάλοις ἀγαθοῖς
 ἐπιδειζόμενος τὴν μεγαλοψυχίαν, μὴ μέχρι λόγων μόνον στή-
 σης τὴν ὁρμὴν, ἀλλὰ τὰ καλῶς βεβουλευμένα ταχέως φα-
 νῆναι καὶ εἰς ἔργον ἀγαγῶν.”
- C μζ'. Τοιαῦτα μὲν βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς πρὸς τὸν

nunc ultro apud animum proposuisti, etiam opere ipso explere vo-
 lueris, de te ipso atque de illo praeclare mereberis. Nam et ille
 absolutus vinculis constanter ac perpetuo tibi de beneficio accepto
 gratias agat ac te vivum pro bene merente agnoscat factisque ipsis
 digno datum esse demonstrare annitetur: post obitum vero tuum, si
 ita evenerit, filiis tuis erit omnia et quacunque ratione poterit, con-
 tra inimicos eis opitulabitur conservabitque ipsis imperium, pro
 amici germani liberis, tanquam pro suis, decertans: et tu reli-
 quum vitae cum iucunditate exiges, non anxius tantum curis cete-
 risque molestiis ex suspicione nascentibus solutus, sed etiam col-
 latae in ipsum humanitatis magnos statim fructus percipiens: quando
 propter hanc animi altitudinem omnes te admiratione et praedica-
 tione afficient. Hoc insuper consequere, ut omnes eius cognati sin-
 gulares tibi gratias agant et velut insolubili amicitiae nodo eum tibi
 adstringas, ut totius aevi sui curriculo necesse habeat, nihil, quod
 ad dignitatem et commodum tuum pertineat, negligere. Ut igitur
 eximiis quibusdam bonis magnitudinem animi declaraturus, ne
 verbis tantummodo velis, sed bene consulta ad opus conferre, ne
 procrastina.”

47. Haec Cantacuzenus ad Palaeologum pro Matthaeo e carcere

Παλιολόγον βασιλέα διειλέχθη ἐπὶ τῇ Ματθαῖον βασιλέα A. C. 1355
 τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν ἀπολύειν τῶν δεσμῶν παρακαλῶν. ὁ
 δὲ καὶ πρότερον ὠρμημένος οἴκοθεν, ἔτι μᾶλλον ἐπερρώ-
 σθη καὶ ἐσκέπτετο εἰς ἔργον τὰ βεβουλευμένα ἀγαγεῖν. με- D
 ταξὺ δὲ τι συμβᾶν τοιοῦτον ὀλίγου δεῖν παρέπεισε τῶν προ-
 τέρων ἀποσχέσθαι βουλευμάτων. Ζειανὸς γάρ τις τῶν Καν-
 τακουζηνῶν τοῦ βασιλέως οἰκετῶν, Εὐγενίᾳ τῇ βασιλίδι προσ-
 ελθὼν, παρῆνει πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ υἱοῦ μὴ κατοκνεῖν,
 μηδὲ τοῖς βασιλέως τοῦ γαμβροῦ προσέχειν λόγοις πρὸς ἀπά-
 την συνεσκευασμένοις καὶ φένακισμὸν, ἀλλ' αὐτὴν τε διακιν-
 δυνεύειν καὶ τοὺς φίλους παρορμᾶν. αὐτὸν δὲ τὰ μέγιστα
 συγκατεργάσεσθαι, ἣν χρήματά τε μέτρια παράσχοιτο αὐτῇ
 τινα καὶ τοὺς φίλους πείσειε συναίρεσθαι. δυνήσεσθαι γὰρ
 αὐτὸν οὐ τῶν δεσμῶν ἐκεῖνον μόνον ἀπαλλάττειν, ἀλλὰ καὶ
 πρὸς τὴν ἀρχαίαν εὐετηρίαν ἐπανάγειν, εἰ τὰ βεβουλευμένα
 εἰς ἔργον δυνηθεῖν ἀγαγεῖν. Εὐγενία δὲ ἡ βασιλὶς πολλὴν P. 898
 ἐκείνου καταγνοῦσα ἄνοιαν, ὡς μείζω, ἢ κατὰ τὴν προσοῦσαν
 ἐπαγγελλομένου δύναμιν, ἀπέπεμπέ τε, οὐδὲ λόγον ἀξιῶσασα,
 καὶ παρῆνει ἡρμεῖν, ὡς οὐδὲν πλέον, ἢ πολλῶν ἐαυτῇ βα-
 σάνων αἰτίου ἐσομένου τοῦ τολμημάτος. ὁ δὲ ὑπὸ πολλῆς
 παραπληξίας αὐτὸς τε ὠρμητο ἐπὶ πράξεις ἀνοήτους καὶ
 ἄλλους ἐπεχείρει πείθειν πολλῶν βελτίους ἑαυτοῦ, ὡς μεγάλα
 δυνησομένους παρὰ Ματθαίῳ βασιλεῖ, εἰ τῶν αὐτῶν ὑπὲρ ἐκεί-
 νου πράττοντες ὀφθεῖεν. γνώμην δὲ αὐτὸς εἰσήγεν, ὡς και-
 ρὸν ἐπιτηρήσαντας, ἥνικα ἂν ἕξω Βυζαντίου διατρίβοι βασι-

eximendo. Qui et ante per se incitatus et huiusmodi oratione ma-
 gis confirmatus, quod decreverat, re perficere meditabatur. Interim
 quiddam eiusmodi accidit, quod priora consilia propemodum ever-
 tisset. Zianus enim quidam, Cantacuzeni famulus, ad Eugeniam im-
 peratricem adiens, eam hortabatur, ne ad libertatem filio concillan-
 dam pigritaretur, neve imperatoris generi verba, ad fraudem et lu-
 dificationem composita curaret: ipsa periculum faceret et amicos
 eodem instigaret: se enixissime adiuturum et idem, ut faciant, ami-
 cis persuasurum, si paucillum pecuniae sibi dederit. Se enim si co-
 gitata in effectum deducere liceat, non vinculis modo illum exem-
 turum, sed ad pristinam quoque felicitatem reducturum. Eugenia
 imperatrix, vehementer improbata hominis amentia, qui maiora, quam
 posset, polliceretur, eum ne responso quidem dignata dimisit et ad-
 monuit, ut quiesceret: nihil enim hac audacia praeter cruciatus sibi
 requisiturum. At ille vecordissimus et ipse ad negotium stultum
 prosiluit et alios longe se meliores eodem pellexit, ut in magna
 apud Matthaeum auctoritate futuros, si eius causa suscepisse talia
 viderentur. Convenit igitur, ut, captato tempore, quo extra Byza-

A. C. 1355 λέως, αὐτοὺς παρασκευασμένους, τοῖς ἐν βασιλείοις ἐπιθῆ
 Β σθαι φρουροῖς πρὶν αἰσθῆσθαι· ἐξελάσαντας δὲ αὐτοὺς τ
 καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὁμοίως, αὐτοὺς τὸ φρούριον κατέ
 χειν καὶ ἀμύνεσθαι τοὺς ἐπιόντας, τοὺς παῖδας βασιλέως μό
 νον ἔνδον καὶ γαμετήν τὴν βασιλίδα κατασχόντας. ἂν ὁ
 ἐπὶ βασιλεὺς αὐτοῖς καὶ κελεύῃ προσχωρεῖν, ὄρκους ἀπαι
 τεῖν αὐτὸν, ἢ μὴν αὐτοὺς τε μὴ ἀμύνασθαι τῆς τόλμης ἕνεκα
 ἀλλ' ἀπαθεῖς κακῶν διατηρεῖν, καὶ προσέτι χρήματα παρέ
 χειν καὶ Ματθαῖον βασιλέα τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν ἀφιένον
 τοῦ δεσποτηρίου καὶ τῆς πόλεως Ἀδριανοῦ καὶ τῶν περ

V. 715 αὐτὴν πολιχνίων ἐπιτρέπειν τὴν ἀρχήν. εἰ δὲ μὴ πρὸς πάντ
 C βασιλεὺς ὑπέικοι, μηδὲ πείθοιτο, ἀπειλεῖν, ὡς ἀποκτενοῦσθαι
 παῖδας καὶ γυναῖκα. αὐτὸν δὲ τοῖς ὅπλοις μὴ δυνάμενον
 περιγενέσθαι, προήσεσθαι πάντα ὑπ' ἀνάγκης τῆς τῶν παι
 δων σωτηρίας ἕνεκα. τοιαῦτα μὲν τοῖς συνομόταις ὑπετίθει
 Ζειανός. μετὰ μικρὸν δὲ τῆς ἐπιβουλῆς μηνυθείσης βασιλεὺς
 συναλαμβάνετό τε καὶ ἀνεκρίνετο, εἰ πολλοὺς ἔχοι τοὺς συν
 ειδότας. ὁ δὲ ἄλλους τέ τινας συνωμολόγει· καὶ Καντακου
 ζηνὴν τὴν βασιλίδα, καὶ ἔφασκεν εἰς τοῦτο ὑπ' ἐκείνης ἕνα
 χθῆναι μεγάλα ἐπαγγειλαμένης· μηδὲ γὰρ ἂν ἐφ' ἑαυτὸν τη
 λικούτοις ἐγχειρεῖν, ἀφανεία πολλῇ συζῶντα καὶ πενία, μ
 D τινος πρὸς τὰ τοιαῦτα ἀξιοχρεῶ συμπράττοντος. βασιλεὺς δ
 εὐθὺς ἐδόκει ἑκατέρωθεν δεινόν. τότε γὰρ ἐπὶ τοιούτοι
 διαβεβλήσθαι βασιλίδα, εἰ συνειδείῃ μηδὲν αὐτοῖς πρὸς τὴ

1. ἐπιτίθεσθαι P.

17. ἔχει M.

21. ἀφανίς P.

tium imperator versaretur, ipsi parati in custodes palatii derepent
 irruerent: quibus et aliis omnibus expulsis, aequè custodes agere
 adversantesque repellerent, imperatoris tantum filios et uxorem in
 tus retinentes. Si imperator eos aggredereetur et deditionem postu
 laret, tum iuramentum ab eo peterent, facinoris huius poenas no
 exacturum et pecuniam insuper numeraturum Matthaeumque, uxo
 ris suae germanum, carcere levaturum et Adrianopolis finitimorum
 que oppidulorum principatum ei concessurum. Si imperator de po
 stulatis recusaret aliquid, neque obsequeretur, ut minarentur, libe
 ros eius et uxorem interfectores: ipsum, quoniam armis nihil pote
 rit, saluti liberorum, necessitate cogente, omnia postpositurum. Hae
 Zianus coniuratis suggerebat. Paulo post insidiis compertis, impe
 rator eum comprehendit, de sceleris sui sociis examinat. Ille et
 alios et Cantacuzenam imperatricem nominat autumatque, magnis
 ab ea pollicitationibus huc inductum: nec enim per se tantum fa
 cinus ausurum fuisse, hominem infimum et egentem, sine insignis
 alicuius opera et impulsu. Imperatori mox utrinque res dura et
 atrox apparere. In tali quippe causa calumniis appetitam impera-

ἐπιβουλὴν, οὐκ ἀγαθὸν καὶ τὸ συνειδέναι καὶ συμπράττειν A. C. 1355
σφόδρα χαλεπὸν, εἰ ἐκείνη μὲν αὐτὸς τοσοῦτον εὐνοοίη, ὥστε
βούλεσθαι καὶ τὸν υἱὸν ἀπολύειν τῶν δεσμῶν, οὐδενὸς ἂν
ἑτέρου προσδοκῆσαντος, αὐτὴ δ' ἐπὶ τοσοῦτον δυσμεναῖνοι,
ὡστ' ἐπιβουλὰς τοιαύτας συσκευάζειν κατ' αὐτοῦ· μᾶλλον
δὲ ὑπώπτευεν εἶναι τοὺς λόγους συκοφαντίας, καὶ πᾶσι
ποιεῖν ἐβούλετο καταφανές, ὡς εἴη διαβολαὶ τὰ εἰρη-
μένα. διὸ αὐτὸς τε ἀνέκρινεν ἐπιμελῶς τὸν Ζειανὸν, ἐπαγγελ-
λόμενος αὐτῷ τὴν ἐπὶ τῇ ἐπιβουλῇ ἀφήσειν δίκην, εἰ τὰ περὶ
βασιλίδος εἰρημένα συνομολογοίη ὡς εἴη συκοφαντία, καὶ
τῶν ἐν τέλει τοῖς ἐπιφανεστέροις τὴν ἔξετασιν ἐπέτρεπεν. ὁ P. 899
δ' ὁμοίως ἐπὶ πάντων ἰσχυρίζετο ἀληθῆ τὰ εἰρημένα εἶ-
ναι, καὶ πάντων ἐκείνην αἰτίαν εἶναι πρὸς ἅπαντα ἔξηγουμέ-
νην καὶ τρόπους ἔξευρισκousαν καὶ ἐπινοίας, ἐξ ὧν ἂν κα-
τορθωθεῖη τὰ βεβουλευμένα. καὶ λόγους προσετίθει πιθα-
νοὺς, ἐξ ὧν ὀλίγου δεῖν τοὺς πλείους ἔπειθε φαῦλα ἤδη περὶ
βασιλίδος ὑποπεύειν. οὕτω δὲ συμβάν, καὶ Καλλίστου τοῦ
πατριάρχου ἐν τοῖς βασιλείοις ἀφιγμένον, ἐπεὶ ὁ Ζειανὸς
ἔξεταζόμενος ἐπύθετο παρῆναι, ἀφορισμὸν ἀπὸ Θεοῦ παρὰ
τοῦ πατριάρχου προῦκαλεῖτο, ὡς οὕτως ὑπ' ἀνάγκης ἅπαν
λέξων τάληθές. δόξαν δὲ καὶ βασιλεῖ λυσιτελεῖν, (οὐδὲ γὰρ
ἂν ἀφειδήσειν ἑαυτοῦ τοσοῦτον Ζειανὸς, ὡς ἐπ' ἀπωλείᾳ
ψυχῆς οὕτω καταφεύσεσθαι βασιλίδος ἐπ' ἐλπίδι κέρδους B

3. τῶν om. P. 5. ἐπιβολὰς P. 6. ὑπόπτευεν P. 9. ἀφέ-
σεως P.

tricem, si insidiarum minime conscia esset, haud bonum: esse au-
tem consciam et facti participem, valde immane iudicabat, quan-
do ipse adeo bene cuperet, ut filium eius e vinculis emittere cogi-
taret, quod nemo exspectasset, ipsa vero tantas in se insidias tam
maligne compararet. Verumtamen eo potius propendebat, ut sermo-
nem illum pro obtreccatione haberet, et id constare volebat omni-
bus. Idcirco curiosius Zianum excutiens, se illi propter insidias sup-
plicium condonaturum affirmabat, si de imperatrice detraxisse con-
fiteretur: et procerum nobilioribus quaestionem dabat. Zia-
nus perinde in omnibus vera se locutum asseverabat culpamque
omnem in illam reiciebat: illam ad omnia praevisse, illam mo-
dos et astum invenisse, quibus mente concepta feliciter patrarentur:
et probabilibus utebatur argumentis, quibus pluribus malam
de imperatrice suspicionem ferme iniiciebat. Forte et Callistus
patriarcha in palatium venit, quem ut Zianus, qui tum a iudicibus
interrogabatur, adesse audivit, eam ad anathematismum in se di-
ctandum provocabat: sic enim coactum, quod res esset, enuntiaturum.
Cum idem imperatori placeret, (neque enim tantopere parsu-

A. C. 1355 οὐδενός,) ἐπέτροπεπραχθῆναι. εἰρημένον δὲ καὶ τοῦ ἀφορισμοῦ, ἔτι βεβαιότερον τὰ πρότερον εἰρημένα ἰσχυρίζετο. ἰμάλιστα τὴν βασιλέως γνώμην ἔσεισε καὶ δυσμεναίνειν αὐτῷ τὴν βασιλίδα Εὐγενίαν ἔπεισε πρότερον οὐδαμῶς φάσας ἔχειν περὶ ἐκείνης ὑπονοίας ἀνεχόμενον. ἀχθεσθεῖς δὲ οὐ μετρίως καὶ λύπης ἐμπλεως γενόμενος ἐπὶ τοῖς συμβῆσι, Ζειανὸν μὲν ἐκέλευεν ἐν δεσμοτηρίῳ φρουρεῖσθαι καθειροχθέντα, αὐτὸς δὲ ἀπέσχετο τοῦ περὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ γυναικὸς ἀδελφοῦ τι πράττειν ἢ βουλευέσθαι, ἄτοπον εἶναι λογισάμενος καὶ σχέλιον κομιδῆ τὴν μὲν ἐκείνου μητέρα τὴν βασι-
Cλίδα τοσαύτην πρὸς αὐτὸν πικρίαν καὶ δυσμένειαν ἐνδείκνυσθαι, ὡς πάντα πράττειν, ἔξ ὧν ἂν αὐτὸς διαφθαρείη, ἢ ὡς μάλιστα πρὸς πολλῶν ἀφίκοιτο πείραν δυσχερῶν, αὐτὸν δὲ ὥσπερ ἀπεστερημένον τὸ λογίζεσθαι, καὶ τὸν υἱὸν ἐκείνης ἀφιέναι τοῦ δεσμοτηρίου, πολέμιον ἐσόμενον κἀκείνον σὺν αὐτῇ. χρόνου δὲ οὕτω βραχέος παραδύμεντος, Ζειανὸς ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ ὥσπερ εἰς συναίσθησιν, οἷα εἴργαστο, ἐλθὼν καὶ δεῖσας, μὴ καὶ μετὰ τελευτῆν τοῖς ἐν ἄδου καταδίκαις συνεῖναι καταψηφισθῆ, οἷα δὲ πρὸς τῷ σεσυκοφαντημέναι βασιλίδα καὶ ἀφορισμὸν ἀπὸ Θεοῦ δεξάμενος καὶ δαίμοσιν ἐλό-
Dπεμπε τῷ πατριάρχῃ διὰ τινος τῶν πάνυ φίλων. τὰ δὲ ἐδήλου, ὡς συκοφαντοῖτο μὲν ὑπ' αὐτοῦ ἢ βασιλῆς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις καὶ μηδὲν αὐτῷ συνειδείη καὶ τοῖς συνομοταῖς

rum sibi Zianum, ut cum exitio animae ita contra imperatricem nullius exspectatione lucri mentiretur,) indulgit. Lata anathematis sententia, etiam pertinacius, quae prius dixerat, affirmabat. Unde imperator vehementissime perturbatus, Eugeniam, de qua nihil sinistrum sustinebat suspicari, sibi male velle credidit, dolensque non mediocriter et moestitudinis ob hoc plenus, Zianum in custodiam dari iussit et ipse de Matthaei liberatione agere aut cogitare destitit, absurdum et nefarium imprimis ratus, eius matrem tantum sui odium et malevolentiam concepisse, ut ad pestem sibi aut aerumnas maximas creandas moliretur omnia, se vero, tanquam mentis inopem, etiam filium eius, hostem sibi una cum illa futurum, e carcere dimittere. In his brevi tempore elapso, Zianus in carcere, ut conscientia sceleris sui exagitatus et timens, ne post mortem etiam ad inferos mitteretur, velut qui praeter calumnias in imperatricem a Deo quoque diro carmine separatus esset et cum daemonibus a numinis societate in omnem aeternitatem seiunctis versari elegeret, per amicissimum quendam patriarchae litteras mittit, quibus significat, se adversus imperatricem, ignaram, quae ipse cum coniuratione machinatus esset, falsa locutum, et qua mendacio suo fidem impe-

τῶν βεβουλευμένων τοῦ πιστευθῆναι δὲ τὰ πεπλασμένα Ἐ-Α. C. 1355
 νεκα καὶ τὸν ἀφορισμὸν κακῶς καὶ ἀνοήτως δέξασθαι. νυνὶ V. 716
 δὲ εἰς οἶον βάραθρον ὑπ' ἀναισθησίας κατώλισθε συνιδόντα,
 τυχεῖν συγγνώμης δεῖσθαι τάληθές ἅπαν ἔξαγγέλλοντα, καὶ τῶν
 ἐκ τοῦ ἀφορισμοῦ δεσμῶν λυθῆναι. ὁ μὲν οὖν Ζειανὸς τοιαῦ-
 τα ἔγραφεν ἀγρίους δὲ ὦν ὁ τὰ γράμματα κομιζῶν καὶ χρή-
 σασθαι καιροῖς ὄξυς καὶ συνιδῶν, ὡς, ἂν μὲν πρὸς πατριάρ-
 χην τὰ γράμματα ἀγάγοι, Ζειανῷ τὴν ὠφέλειαν παρεσχημέ-
 νος ἔσται μόνῳ, βασιλεῦσι δὲ κατάδηλα ποιήσας, πρὸς οἷς
 ὠφελήσει Ζειανὸν, καὶ βασιλίδα τὴν Εὐγενίαν ἀπαλλάξει τῆς P. 900
 συσκοφαντίας καὶ τοῦ δεσμοῦ τῆς τοῦ υἱοῦ, ἀφῖκτο πρὸς
 Εὐγενίαν τὴν βασιλίδα, φέρων καὶ τὰ γράμματα. ἡ δ' ἔ-
 πεμπεν αὐτίκα βασιλεῖ τῷ Καντακουζηνῷ, καὶ ὅς οὐδὲν μελ-
 λήσας, τῷ νέῳ βασιλεῖ τὰ γράμματα ἐδείκνυ. οὕτω δὲ σα-
 φέστατα ἐλληλεγμένης τῆς συσκοφαντίας, ὁ νέος βασιλεὺς ἔν-
 θους τε ἦν ὑφ' ἡδονῆς, ὅτι ἡ πρὸς τοὺς οἰκειοτάτους διελύε-
 το δυσμένεια, ὑπερ μάλιστα ἐβούλετο, καὶ Ζειανοῦ πολλὴν
 μοχθηρίαν καταγνοὺς εἰκῆ καὶ μάτην ἐλομένου τὴν τοσαύ-
 την συσκοφαντίαν, ἐπραττεν αὐθις, ὅπως τὸν γυναικὸς ἀδελ-
 φρον ἀφήσει τοῦ δεσμοῦ τῆς τοῦ υἱοῦ. τῶν πραγμάτων δὲ κα-
 ρούντων ἐπὶ Θεσσαλονίκην ἀναγκαίως καὶ δεομένων τῆς ἐκεῖ- B
 νου παρουσίας, ἐξεστράτευσε τριήρεσι. μετὰ δὲ τὴν ἐπάνο-
 δον πέμψας ἐκ Τενέδου, ἤγαγεν εἰς Ἐπιβάτας, φρούριόν τι
 περὶ Σηλυμβρίαν, τὸν γυναικὸς ἀδελφόν, ὅπως ἐγγὺς ἀλλήλων

4. τάληθῃ M. mg. 8. ἀγάγη M.

raret, improbe ac stolidè anathematismum suscepisse. Nunc autem
 n quale barathrum prae stupore deciderit cognoscentem totamque
 eritatem enuntiantem, veniam et absolutionem ab excommunicatione
 flagitare. Haec Zianus scripsit. Verum qui litteras portabat,
 olers et ad occasionem arripiendam promptus, intelligens, si eas
 d patriarcham deferret, Ziano soli profuturum: at si imperatoribus
 eddidisset, praeter hoc, quod Ziano prodesset, etiam Eugeniā im-
 eratricem calumnia et filium carcere liberaturum, cum litteris ad
 lam abiit. Quas illa statim ad Cantacuzenum misit, et is Palaeo-
 ego sine mora legendas exhibuit. Sic manifestissime deprehensa
 iminatione, nimio gaudio paene desipuit imperator, quoniam scilicet
 malignitas illa contra coniunctissimos ad nihilum recidebat, quod
 irifice optaverat: et Ziani scelus execratus, qui sine causa ac te-
 nere tam odiosam calumniam confinxisset, subito ad uxoris fratrem
 custodia educendum incubuit. Sed cum Thessalonicae negotia
 aesentiam eius plane requirerent, eo triremibus profectus est. Post
 editum Tenedum mittens, Matthaeum Epibatas, castellum quoddam
 rope Selybriam, duxit, ut, cum essent vicini, colloqui possent. Po-

A. C. 1355 ὄντων γίνονται οἱ λόγοι. ἡξίου τε τὴν βασιλείαν ἀποθέμε-
 νον παντάπασι, τὴν ἰδιώτου τύχην στέργειν, τιμὰς καρπούμε-
 νον τὰς μετὰ βασιλέα πρώτας καὶ τῶν βασιλέως παίδων
 πάντων ἐν ἅπασι προέχειν, πλὴν Ἀνδρονίκου βασιλέως. ἔξεῖ-
 ναι δὲ αὐτῷ καινοτομεῖν ἑτέραν στολὴν, ὅποιαν ἂν ἐπινοοίη,
 καὶ ταύτῃ χρῆσθαι, πρᾶττειν δὲ βασιλικῶς μηδὲν, μήτε φθέ-
 γουσθαι. ἦν δὲ τις οἶα βασιλεῖ προσφέροιο ἢ προσαγορευοί,
 τοῦτον ἀπελαύνειν πρὸς ὄργην. τοιαύτη μὲν ἡ Παλαιολόγου
 τοῦ βασιλέως ἦν ἀξίωσις. Ματθαῖος δὲ ὁ βασιλεὺς μᾶλλον
 εἴλετο φρονεῖσθαι διὰ βίου, ἢ τοιαῦτα ὑπομένειν. πρῶτον
 μὲν γὰρ ἔφασκεν, οὐ ῥᾶον εἶναι ἐνεργεῖν τὸν χθὲς καὶ πρῶην
 προσκυνούμενον ὡς βασιλέα νῦν ἐν ἰδιώτου σχήματι τελεῖν
 καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγον διαφέρειν ἢ οὐδὲν ἔπειτα οὐδ' ἡ
 πρόφασις αὐτῇ τοῦ δεσποτηρίου φαύλη τις καὶ ἀγεννής. ἀλλ'
 ὑπὲρ τῆς τῶν ὁμοφύλων ἐλευθερίας βαρβάροις τοῖς δουλω-
 σαμένοις πολεμῶν, ἠλίσκετο κατὰ τὴν μάχην ἀτυχήσας, ὃ
 πολλοῖς συμβέβηκε καὶ πρότερον Ῥωμαίων βασιλεῦσι καὶ
 D νῦν ὑπὲρ εὐδοξίας καὶ τιμῆς μᾶλλον αἰρεῖται τὰ δεινὰ ὑπὲρ
 ὧν οὐκ ἂν τις μέμφοιτο δικαίως εὖ φρονῶν. ἂν δὲ πρὸς τὴν
 δοκοῦσαν δυσπραγίαν ὑποπήξας, καταπροδῶ τὴν εὐδοξίαν
 ἔχοντι, πᾶς ὅστισοῦν ἂν δικαίως μικροψυχίας καὶ ἀνελευ-
 θερίας γράφοιτο. δι' ἃ ῥᾶον ἂν ἐνέγκοι τὸ δεσμεῖσθαι διὰ
 βίου, ἢ καταπροῖεσθαι τὴν δόξαν διὰ τὴν ἐν τῷ παρόντι τῶν
 δεινῶν ἀπαλλαγὴν. ἡξίου τε βασιλέα τὸν γαμβρὸν, εἰ βού-

stulabat autem, ut imperio penitus renuntiaet, privati statu contentus, et honoribus post imperatores primis, liberos eius in omnibus (excepto Andronico imperatore) antecederet. Licere autem illi novum genus vestitus excogitare, eoque uti sed facere aut loqui ut imperatorem nihil. Quodsi quis erga eum tanquam imperatorem se gereret, aut eum hoc nomine appellaret, hunc iratus reiiiceret. Talis erat Palaeologi postulatio. Matthaëus tota vita carcerem habitare, quam talem conditionem malle. Primum enim intolerabile aiebat, qui heri et nudius tertius adoratus fuisset ut imperator, nunc subesse privati habitus et ab aliis parum aut nihil differre. Deinde neque ipsam occasionem carceris pudendam et contemnendam esse, sed ob libertatem homophylorum, quam barbari ereptum iverint, se infelici Marte pugnantem captum esse, quod et antea multis Romanorum imperatoribus acciderit; et nunc gloriae et honoris causa velle adversa perpeti: id quod nemo prudens vitio daturus sit. Quodsi ista miseria, quae videtur, fractus, sponte se submittat suamque gloriam libens prodat, ab omnibus pusilli animi iure accusatum iri. Quamobrem facilius tota vita in custodia mansurum, quam propter liberationem malorum praesentium decora sua ultro

λοιτο τὰ δέοντα ποιεῖν, μηδενὸς ἀποστερεῖν τῶν ὄντων, ἀλλὰ Α. C. 1355
 πρὸς τῆ ἀφείναι τοῦ δεσμοτηρίου καὶ τὸ βασιλέα εἶναι συγχω-
 ρεῖν. ἢ εἰ μηδὲ ταῦτα συγχωροίη, μᾶλλον αὐτὸν αἰρήσεσθαι
 τὸ εἶναι διὰ βίον ἐν δεσμοῖς.

5 μῆ. Καντακουζηνὸς δὲ ὁ βασιλεὺς γενόμενος ἐν Ἐπι-Ρ. 901
 βύταις, ἐπεὶ πύθοιτο τοιαῦτα περὶ τοῦ υἱοῦ, πείθειν ἐπε- V. 717
 χείρει, ὡς οὐ προσήκοντα αἰρεῖται. πρῶτον μὲν γὰρ εἶναι
 μηδὲν τῶν πάντων, ἔφασκεν, ὃ μὴ τῆ θεοῦ προνοία διοικεῖ- B
 ται, μάλιστα δὲ εἰ τὰ κατ' αὐτὸν ἕκαστα σκοποίη, πάνθ' εὐ-
 10 ρήσει τῆ τοῦ θεοῦ σοφῆ προνοία εἰργασμένα εὐθὺς ἐξαρχῆς
 σκοπῶν. τὸ γὰρ τοὺς ἐκ Φωκαίας πειρατὰς Βιθυνίαν πα-
 ραπλέοντας ἐφ' ἄρπαγῆ καὶ μέγιστον κέρδος ἡγουμένους καὶ
 τῶν φανλοτάτων τινὰς ἔξανδραποδίξειν, ἀθρόον οὕτω καὶ
 πέρα προσδοκίας εὐτυχηκέσαι, ὥστε τὸν μυρίων μὲν ἀνθρώ-
 15 πων ἄρχοντα καὶ δύναμιν μεγάλην περιβεβλημένον, μεγάλοις
 δὲ στρατοπέδοις δυνάμενον ἀντικαθίστασθαι, συλλαβεῖν ἀπο-
 νηγί, Ὀρχάνην δὲ τὸν πατέρα τῆ πρὸς τὸν παῖδα συμπαιδεία
 πολλὰ δεηθῆναι βασιλέως, ὥστε τὸν υἱὸν ἀπαλλάττειν τῆς
 αἰχμαλωσίας, καὶ μεγάλας τῆς εὐεργεσίας ταύτης ὑποσχέ- C
 20 σθαι ἀμοιβὰς, (ἐτέρως γὰρ ἑώρα οὐκ ἐνὸν τὸν υἱὸν ἀπαλλάτ-
 τειν τῶν δεσμῶν,) βασιλέα δὲ συνιδόντα καὶ αὐτὸν, ὡς τοῦτον
 τὸν τρόπον μάλιστα δυνήσεται Ὀρχάνην πείθειν αὐτῷ προσέ-
 χειν καὶ τοῦ σοῖ κατ' ἐκείνου συμμαχεῖν ἀναγκάζειν ἀποσχέ-

22. τὸν om. P.

proiecturum : orabatque imperatorem assinem, si vellet recte facere, ne se ullo ornamento spoliaret, sed cum se carcere absolveret, tum imperatorem esse pateretur. Hoc si sibi negaret, quoad viveret, in vinculis haberi malle.

48. Cantacuzenus cum Epibatis esset et haec de filio audisset, docere studuit, ipsum a scopo aberrare. „Primum enim nihil ex omnibus rebus est,” inquit, „quod non divina providentia administratur, praecipueque si singula ab initio consideres, quae tibi contigerunt, omnia sapienti numinis consilio gubernata invenies. Nam quod piratae Phocaenses, Bithyniae oram praedandi causa legentes et immensum lucrum ducentes, si vilissimos quosdam in servitutem possent abripere, tam secunda fortuna repente et praeter expectationem usi fuerint, ut innumerabilium mortalium principem potentissimum ac numerosis valentem resistere exercitibus sine labore ceperint, Orchanes vero pater sympathia erga filium enixe imperatorem oraverit, ut filio libertatem conciliaret, magnasque huius beneficii compensationes promiserit, (aliter enim e custodia liberari posse non videbat,) imperator autem ipse perspexerit, hoc maxime modo Orchanem se ad suas partes adiuncturum, et ut abs te iuvando abstineret effecturum, et hac spe triremes armaverit semperque mari

- A. C. 1355 σθαι, καὶ ταύτης τῆς ἐλπίδος ἕνεκα τριήρεις ἐφοπλίσαντα προσέχειν αἰεὶ θαλάσση καὶ πειρᾶσθαι τὸν Ὀρχάνη παῖδα ἀνασῶζειν, ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ σὲ ὑπὸ Τριβαλῶν προσκεκλημένον, μόνους ἔχοντα βαρβάρους, ἐξεστρατευκένοι πρὸς Μακεδονίαν, οὕτως ὑπ' ἀνάγκης περισχεθέντα, ὥστε τὴν οὖσαν ἐκ Ῥωμαίων στρατιὰν ἀπολιπεῖν, Τριβαλοὺς δὲ τοὺς
- D πρότερον οὐδ' ἀντιβλέπειν πρὸς τοὺς Πέρσας πώποτε τετολμηκότας ὀλίγους παρὰ δόξαν πρὸς πολλαπλασίους ἀντικαταστῆναι, τοὺς Πέρσας δὲ, καίτοι κρείττους τῶν πολεμίων γενομένους, αὐτοὺς ὑφ' ἑαυτῶν διαφθαρῆναι τραπομένους πρὸς φρυγὴν, σὲ δὲ ὑπολειφθέντα μόνον, ἀλῶναι τε ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ δεσμώτην ἀπαχθῆναι πρὸς βασιλέα τὸν γαμβρὸν, ἐπιστρατεύσαντα αὐτίκα ταῖς πόλεσι ταῖς ὑπὸ σὲ καὶ σὺν Ῥαστώνῃ πάσῃ χειρωσάμενον καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας τοὺς σοὺς ὑφ' ἑαυτὸν πεποιημένον, καὶ πάντα ὥσπερ ἐκ συνθήματος συνδραμεῖν, οὐδένα οἶομαι τῶν πάντων, εἰ μὴ φρενῶν ἀπεστέρηται παντάπασι καὶ λογισμῶν ὀρθῶν, μὴ κατὰ θεῖαν πρόνοιαν οἰήσεσθαι συμβεβηκένοι. ἂ καὶ σὲ πεπεισμένον, οὐχ
- P. 902 ἐτέρωσ ἐσχηκένοι δέον τοῖς ἐψηφισμένοις στέργειν τῷ θεῷ καὶ μὴ μετὰ τὴν φιλάνθρωπον παιδείαν ταύτην, (πεπαίδευκε γὰρ σε φιλάνθρωπως τῷ θανάτῳ μὴ παραδοὺς,) ἀναινέσθαι τὴν ἀνάκλησιν, εἰ μὴ καὶ τῆς βασιλικῆς ἐξεστὶν εὐδοξίας ἀπολαύειν, ὥσπερ πρότερον. καίτοι καὶ τὸ πρὸς πᾶσαν ἐτέραν δόξαν τὴν παρὰ τόνδε τὸν βίον ἐπίκηρον οὖσαν καὶ διαρῥέου-

12. ἀχθῆναι M. mg.

incubuerit et Orchani filium recuperare contenderit, sub idem vero tempus et tu a Triballis accersitus, cum solis barbaris in Macedoniam iveris, ea necessitate, ut Romanum exercitum relinqueres, Triballi vero, qui prius contra Persas nec oculos audebant attollere, pauci adversum multo plures pugnauerint, Persaeque, quamquam hostibus longe potentiores, per se ipsi in fugam se coniecerint, ipseque relictus solus, ab hostibus captus et victus ad imperatorem affinem adductus sis, qui statim in urbes tuas copias duxerit, iisque levi negotio subactis, uxorem et liberos tuos in arbitrium suum redegerit, et sic omnia de industria percurrendo, neminem ego repertum iri puto, si modo particula mentis utatur, qui non omnia coelesti providentia acta esse iudicet. Quod et tu credens non aliter se habere, in divinis decretis acquiescere debes, nec post mitem hanc castigationem (castigavit enim te benigne, nec morti tradidit,) revocationem ab exilio recusare, tametsi, qua nuper fulgebas, imperatoria gloria privatus sis. Quamquam nec ad alios huius vitae honores caducos et fluentes obstupescere prudentium incorrupteque iudicantium est. Quae autem ex imperio isto gloria percipitur, haud

σαν ἐπτοῆσθαι, οὐκ ἀνδρῶν ἔχόντων νοῦν καὶ προσεχόντων A. C. 1355
 ἀληθέσι λογισμοῖς. ἡ δὲ ἐκ τῆς βασιλείας ταύτης καὶ κίν-
 δυνον οὐ τὸν τυχόντα τῷ μὴ καλῶς τοῖς πράγμασι χρωμέ-
 νῳ καὶ προσηκόντως ἂν ἐνέγκοι. οὐ γὰρ ὡσπερ ἐν τοῖς ἄλ-
 5 λοις, ἂν ῥαθυμῶς, οὕτω δὴ καὶ βασιλευσιν ἐφ' ἑαυτοὺς ἡ
 βλάβη περιγίνεται, βιοτεύουσιν· ἀλλὰ τὰ τε ἀγαθὰ ὁμοίως B
 κοινὰ τοῖς ὑπηκόοις καὶ τὰ φαῦλα, καὶ δέον ἀγαθοῦ παντὸς
 ἀρχέτυπον τὴν βασιλέως καθεστάναι ψυχὴν· εἰ δὲ μὴ, οὐ
 τῆς σφετέρως μόνον ῥαθυμίας δφλήσει δίκας, ἀλλὰ καὶ τῆς
 0 τῶν πολλῶν. ἂ τίς ἂν νοῦν ἔχων ἐννοήσας, οὐκ ἂν ἔλοιτο
 μᾶλλον ἀφανείᾳ πολλῇ συζῆν, τῆς ζημίας οὐκ εἷς τι τῶν φαν-
 λοτέρων, ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν ψυχὴν διαβαινούσης, ἥ τὰ τε
 ἀγαθὰ ὁμοίως καὶ τὰ φαῦλα ἀθάνατα συνέσται; ἐπὶ τού-
 5 τοις δὲ καὶ κατὰ τὸν τῆδε βίον πολλῶν ἀγώνων καὶ πό-
 νων καὶ κινδύνων τῷ βασιλεύοντι δεήσει, εἰ μέλλοι μὴ
 παρέργως, ἀλλὰ κατὰ τὸν λόγον χρῆσθαι τῇ ἀρχῇ. προκιν- C
 δυνεύειν γὰρ τῶν ὑπηκόων δίκαιον αἰεὶ καὶ μὴ ἐν τῷ ἰδίῳ V. 718
 ἀσφαλεῖ προῖεσθαι τὴν ἐκείνων σωτηρίαν· καὶ πάντα πόνον
 ὑπομένειν καὶ πρὸς τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν καὶ πρὸς τῶν
 0 πολεμίων τὴν ἀντίστασιν, τῶν τε ἔξωθεν ἐπιόντων καὶ τῶν
 ἐνδοθεν ὁμοίως ἐπιβουλευόντων. ἂν δὲ τις ἔροιο, ὅτου χά-
 ριν πολλὴν τῷ πράγματι δυσχέρειαν συνειδῶς καὶ τοσοῦτων
 πόνων καὶ ἀγώνων τὴν βασιλέως δεομένην ψυχὴν, αὐτὸς, ἐνὸν
 ἐν ἰδιώτου μοίρᾳ πάντων ἀπηλλάχθαι, τοσαῦτα ὑπὲρ τοῦ τυ-
 12. τὴν om. P. 16. τὸν om. P.

vulgare periculum non bene atque ut decet rem publicam admini-
 atranti attulerit. Non enim, quemadmodum aliis, si vitam solute
 transegerint, sic etiam imperatoribus usu venit, ut damnum ad ipsos
 modo pertineat, sed et bona et mala ipsorum subditis communia
 sunt, et imperatoris animam omnis virtutis speculum atque archetypum
 esse oportet: alioqui non solum suae, sed et aliorum segnitiei poenas
 persolvat. Quae quis tandem non stultus secum reputans non vel
 obscurissimus vivere malit, cum detrimentum non in despicabile
 quippiam, sed in ipsam animam derivetur, cui et bona et mala in
 sempiternum inerunt? Praeterea et multis contentioni-
 bus, laboribus et discriminibus in hac vita perfungendum est im-
 peratori, si nolit quasi aliud agens, verum ut ratio praescribit, im-
 perio praeesse. Etenim pro subiectis adire periculum semper aequum
 est, nec, dum ipse modo securus sit, alienam salutem parvi
 pendere: et cum in moderanda re publica, tum in coercendis ho-
 stibus, et foris invadentibus et intus insidiantibus, laborem quem-
 vis capessere. Interroget quispiam, cum scirem, quantis ista functio
 impedita esset difficultatibus, quotque contentionibus ac laboribus
 imperatoris animus volentis, nolentis exerceretur, possemque privati

- A. C. 1355 χεῖν εἰλόμην ὑπομένειν καὶ κινδύνοις φοβεροῖς καὶ περιστά-
 σεσι ποικίλαις προηκάμην ἔμαυτὸν, ἐκεῖνο ἂν ἀποκριναιμην
 φιλαληθῶς, ὅτι μὴ βασιλικῆς ἀρχῆς ἐρῶν, μηδὲ πρὸς τὴν
 D ἐκ ταύτης δόξαν κεχηγῶς, ἐκὼν εἶναι καθῆκα ἔμαυτὸν εἰς
 τοὺς ἀγῶνας, ἀλλ' ὑπὸ τῶν δημοφύλων ἐπιβουλευθεὶς, πόλλας 5
 συγκοφαντίας καὶ διάβολας συσκευασάντων, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν
 κολοφῶνα τῶν κακῶν συνελαθεὶς, (οὐδεμία γὰρ ἐλπίς ὑπε-
 λείπετο πονηροτέρα,) καὶ συνιδῶν, ὡς οὐχ ἀγαπήσουσιν, ἂν
 αὐτοῖς παραχωρήσω τῶν πραγμάτων τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' ὑπὲρ
 τοῦ δοκεῖν δίκαιως πεπολεμημένα ὡμῶς ἀποκτενοῦσιν, ὡς 10
 τὰ ἔσχατα ἡδικηκότα, καὶ παῖδας διαφθεροῦσι καὶ οἰκεί-
 ον καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι πρότερον ἔτεσι πολλοῖς εὐ-
 P. 903 νως ἔχουν ἐδόκουν πρὸς ἐμὲ, ὄντες οὐκ ὀλίγοι τινὲς, οὐδὲ
 εὐκαταφρόνητοι, ἀλλ' οἱ πλείους καὶ περιφανέστεροι Ῥω-
 μαίων, ὑπὲρ τῆς σφετέρας τε καὶ τῶν συνόντων σωτη- 15
 ρίας εἰλόμην τὴν βασιλέως προσηγορίαν, καίτοι πρὸ πολ-
 λοῦ τοῦ χρόνου τῶν πραγμάτων ἀρχῶν καθεστῶς, οὐ δό-
 ξης ἕνεκα τῆς ἐκ τῆς βασιλείας ἐσομένης· οὐδὲ τοῦ τοῖς
 παισὶν ὡσπερ τινὰ πατρῶον κληρὸν καταλείπειν τὴν ἀρχήν.
 καὶ τούτου δείγματα παρεσχόμην ἐναργέστατα διὰ παντὸς 20
 τοῦ χρόνου οὐ μόνον πρὶν ἀπίσης ἐγκρατῆς γενέσθαι τῆς
 ἡγεμονίας, (δεομένων γὰρ ἀπάντων τῶν συνόντων καὶ σὲ
 αἰρεῖσθαι βασιλέα, οὐκ ἠθέλησα,) ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ πᾶσαν

18. τῆς P. pro τοῖς.

conditione et loco contentus, vacare istis omnibus, cur tandem adeo
 multa pro imperio adipiscendo sustinuerim et periculis formidandis
 variisque casibus me immiserim. Ego vero illud, ut veritatis amans,
 respondebo, me non imperatorii principatus avidum, neque eius
 maiestati inhiantem, sed homophylorum insidiis, qui tot obtrectatio-
 nibus et falsis criminationibus per dolum ac fraudem consutis ad
 ipsum me malorum Colophonem compulerunt, ad hos agones descen-
 disse: deterius enim sperare nihil poteram. Et quia praevidebam,
 cessione imperii contentos haud futuros, sed, ut bellum gessisse
 iustum viderentur, atrociter me, ut hostem nocentissimum, occisur-
 os liberosque meos, propinquos et alios, quotquot antea mult-
 tis annis mihi studuissent, (quorum nec exigua est multitudo,
 nec contemnenda auctoritas, cum maior pars illustriores Romani sint,)
 interempturos ob ipsorum et eorum, qui mecum erant, salutem im-
 peratoris appellationem assumpsi, quamvis multo ante penes me es-
 set rerum arbitrium, non profecto ob claritatem ex imperio orituram,
 neque ut id filiis meis patrimonii loco relinquerem. Cuius
 meae voluntatis, et priusquam totius imperii compos fierem et per
 omne tempus apertissimas significationes dedi. Nam cum totus ro-

ποιήσασθαι ὑπ' ἑμαυτὸν δεηθέντων γὰρ πολλῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἐπιφανεστάτων, τὰ ἴσα αὐθις περὶ σοῦ, τοσοῦτον τοῦ πεισθῆσεσθαι ποτε ἀπέσχον, οἷς αὐτοὶ ἤξιουν, ὥσθ' ἅμα τῷ πᾶσαν ἔχειν καὶ τῆς μοχθηρίας τῶν συκοφαντῶν ἐναρ-
 5 γεστάτας παρασχέσθαι ἀποδείξεις, πᾶσαν ἐπενόουν μηχανὴν καὶ πάντα ἐπραίτων, ὥστε τῶν ἐκ τῆς ἀρχῆς θορύβων ἀπαλλάξας, ἀπραγμοσύνη τὸν ἐπίλοιπον συνεῖναι βίον καὶ πρὸς τὴν ἄλυτον ἐκείνην καὶ μὴ διαρῥέουσαν ζωὴν πᾶσαν μεταθέσθαι καὶ φροντίδα καὶ σπουδὴν. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ καὶ
 0 μάλιστα τις φαίη τῆς δόξης ἔνεκα καὶ τῆς τρυφῆς καὶ τῶν ἄλλων τῶν δοκούντων ἐκ τῆς βασιλείας ἀγαθῶν τοὺς πό-
 νους ἐμὲ καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς τοσοῦτους ὑποστῆναι, μάλιστα ἂν ἔγωγε φαίην ἀξιόχρεως καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἄλ-
 5 λοις εἶναι παιδευτής. σαφέστατα γὰρ ἐκ τῶν πραγμάτων συνιδῶν, ὡς τὸ τῆλικαύτην ἀρχὴν διέπειν καλῶς καὶ προσ-
 ηκόντως καὶ κατὰ μίμησιν τοῦ πάντων βασιλεύοντος Θεοῦ, οὐκ ἂν εἶη παντὸς τοῦ βουλομένου, ἀλλ' ὅσοι πνεύματι Θεοῦ ἀγόμενοι, πάντα πράττουσιν, ὅπως ἂν τῷ ἄγοντι δο-
 0 κοίη· οἷος ἦν Δαυὶδ καὶ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας ἐν βασι-
 λεύσει καὶ ὅσοι κατ' ἐκείνους τὴν ἀρετὴν, ἀσφαλέστατ' ἂν συμβουλευέσασθαι τοῖς μὴ τοιοῦτοῖς καὶ τῆς πρώτης πείρας ἀποσχέσθαι, μέλλουσιν οὐκ ἐλάττω βλάπτεσθαι ἐκ τῆς ἀρ-

8. ἄλυτον V. 13. μάλιστα ἂν P.

garet exercitus, ut te imperatorem deligerem, nolui. Quin cum iam omnia subegissem, eademque multi et illustrissimi flagitarent, tantum abest, ut illorum precibus unquam annuerim, ut, cum iam rerum dominus essem possemque sycophantas improbitatis evidentissime convincere, omnes vias quaesierim, egerim et molitus sim omnia, ut procul strepitu ac tumultu imperii, quod superesset vitae, in tranquilla negotiorum vacuitate consumerem et ad illam nunquam prae-
 terlabentem immortalemque vitam omnem sollicitudinem studiumque transferrem. Verum enim vero si quis etiam dixerit, me nomi-
 nis propagandi et deliciarum aliorumque commodorum gratia, quae ex imperio putantur provenire, labores et pericula tanta sustinuisse, ob id ipsum ego me aliis inprimis accommodatum fore magistrum et institutorem assero. Quia enim ab ipsa experientia eruditus clarissime perspexi, tantum imperium bene et convenienter cum omni-
 um imperatoris Dei imitatione procurare, non esse in cuiusque volentis manu situm, sed eorum, qui spiritu Dei acti, omnia ex placito agentis agunt, (quales erant David et Constantinus ille magnus imperator et quicumque ad illorum praestantiam proxime accesserunt,) tutissimum consilium dederim iis, qui tales non sunt, ut etiam primo conatu abstineant, quandoquidem non minus nocuum est prin-
 cipatu reportaturi sunt, quam se emolumentum reportaturos confide-

- A. C. 1355 γῆς, ἣ ὄσα νομίζουσιν ὄφελείσθαι, σφῶς αὐτοὺς ἔξαπα-
 D τῶντες, τὴν τρυφήν καὶ τὴν βλακειάν καὶ τὴν ἄλλην πρὸς
 τὸν βίον ῥαθυμίαν νομίζοντες τῶν ἀγαθῶν. ταῦτα μὲν οὖν
 ἔν τις φαίη καὶ τὰ πλείω τούτων παραπλησια, πειρώμενος
 ἀποτρέπειν τοῦ μὴ σφόδρα κεχηρῆναι πρὸς τὴν δόξαν ταύ-
 V. 719 τὴν τὴν κάτω καὶ πατουμένην, ἣν καὶ χρόνος διαλύειν
 δύναται ἂν καὶ μεταβολὴ πραγμάτων καὶ μοχθηρία πονηρῶν
 ἀνθρώπων καὶ μυρία ἕτεραί τινα· ἂν μέντοι πρὸς τοῦτοις
 καὶ θεὸς ἄνωθεν ἐπιψηφίζηται καὶ κελεύῃ φανερῶς ἐξίστασθαι
 τῆς ἀρχῆς, οὐ πάντα προὔξομεν τὰ θεῶν δοκοῦντα μετ' εὐγνω-
 P. 904 μούσης, ἀλλὰ φιλονεικήσομεν, ἣ διὰ βίου βασιλεύειν,
 ἣ εἰ μὴ παρείη μηδὲ ζῆν, μηδὲ τὸν ἥλιον ὄρᾶν τουτονί,
 ἀλλ' ὑπὸ ζόφον βιοῦν αἰρεῖσθαι; καίτοι εἰ μὲν ἔκ τινων
 λογισμῶν ἀναμφιβόλων σαφέστατα ἔξῃν εἰδέναι, ὅτι τοὺς
 ἀπανταχοῦ βαρβάρους γῆς διαφθερεῖς καὶ τρόπαια λαμπρά
 τινὰ καὶ περιφανῆ στήσεις ἀπὸ πάντων πολεμίων καὶ τὴν
 ἀρχαίαν εὐδαιμονίαν τοῖς Ῥωμαίων ἀνασώσεις πράγμασι
 καὶ κυρίους γῆς καὶ θαλάσσης ἀποδείξεις, ὥσπερ ἦσαν ἐν
 τοῖς ἄνω χρόνοις, ὅτε ἤκμαζεν αὐτῶν ἡ δύναμις, λόγον ἂν
 τινὰ ἐδόκει ἔχειν ἢ πρὸς τὴν παραίτησιν τῆς βασιλείας ἐν-
 2 στασις. εἰ δὲ τὰ τοιαῦτα εὐτυχήματα ὄνειρώττειν, ἣ καὶ
 νήφοντα ἀναλογίζεσθαι διενήροχεν οὐδὲν, τί δεῖ τοσαῦτα
 B ὑπὲρ τῶν ἔσομένων μηδέποτε φιλονεικεῖν; ἐγὼ δὲ ἀπορω

2. βλαβεῖαν M. 4. τὰ om. P.

bant, semet ipsos ludificantes, damna, delicias et vitam desidiosam in bonis numerantes. Haec itaque et plura huius generis si quispiam in medium adducat, studens alium revocare ab ardenti appetitione huius terrenaе et conculcandae gloriae, quam et tempus et rerum vicissitudo et perversorum hominum nequitia et alia innumeraabilia possint dissolvere: si praeterea Deus desuper decernat et manifeste iubeat se imperio abdicare, non omnia Deo placencia cum aequanimitate faciemus, sed adhuc contendemus, aut tota vita imperare, aut, si id non detur, neque hunc coeli spiritum haurire amplius, neque solem hunc intueri et vitam nostram tenebris caliginique mandabimus? Enimvero si minime dubiis ratiocinationibus certissime scire liceret, te, qui ubique terrarum sunt, barbaros deleturum illustriaque et conspicua trophaea de omnibus hostibus erecturum et antiquam illam Romanae rei publicae felicitatem restitutum et dominos terrae marisque, ut erant superioribus aetatibus, cum floreret eorum potentia, effecturum, non prorsus a ratione alienum videretur, negato imperio instare obfirmatus. Si autem nihil interest, utrum felicitates huiusmodi vigilans cogites, an dormiens somnias, quid, quaeso, attinet pro iis, quae nunquam

παντάσασιν ὑποίοις ἂν τισι χρησάμενος σώφροσι λογισμοῖς, A. C. 1355
 μᾶλλον αἰρήσῃ διὰ βίου δεσποτῆριον οἰκεῖν, ἢ τὴν βασιλικὴν
 ἀξίαν ἀποθέσθαι. εἰ γὰρ μὴ νῦν ὑπέικειν ἐθελήσεις
 πρὸς τὴν βασιλέως τοῦ γαμβροῦ ἀξίωσιν, δυοῖν θάτερον
 ἀνάγκη, ἢ δεσμοῖς ἐναποθνήσκειν, ἢ πειραῖσθαι τρόπῳ δὴ
 τινι τὸ δεσποτῆριον ἀποδράντα, τὴν ἀρχὴν ἀνακαλεῖσθαι.
 τούτων μὲν οὖν ἑκάτερον εἴ ποτε ἐξέσται, ἐν ἀδήλω κεῖται.
 ὅτι δὲ, εἰ κατασταίῃς αὐθις πρὸς τὸν πόλεμον, πολλῶν δεή-
 σῃ πόνων καὶ κινδύνων καὶ πολλοῖς τῶν ὁμοφύλων αἵμασι
 τὴν ψυχὴν καταχρανεῖς καὶ μαρτίων κακῶν καὶ ἀνδραποδι-
 σμῶν Ῥωμαίοις αἴτιος ὀφθήσῃ, δῆλον μάλιστα αὐτόθεν καὶ C
 οὐδὲ ὀλίγον λόγου πρὸς ἀπόδειξιν δεόμενον. τὸ γὰρ ἐκεῖνον
 συμπάντων ὄντα πραγμάτων κύριον πειραῖσθαι παραλύειν
 τῆς ἀρχῆς οὐδαμῶς τις ἑτέρως ἂν ἐξεῖναι οἰηθείῃ, ἢ δια-
 στήσαντα τοὺς ὑπηκόους καὶ πόλεμον ἐμφύλιον κεκινηκότα,
 ἢ δυνάμιν ποθεν ἐπαγαγόντα ἢ Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων, οἳ
 τὰς πόλεις ἐκπολιορκήσουσιν ἀνθισταμένας καὶ τοὺς μὲν
 ἀποκτενοῦσι τῶν ἀλισκομένων, τοὺς δὲ καταδουλώσουσι καὶ
 ἀναγκάσουσι πρὸς βίαν σοι προσέχειν. ὧν ἑκάτερον οὐδενὸς
 τῶν ἀτοπωτάτων ἀποδεῖ πρὸς ἀδοξίας λόγον. ὅποτε οὖν τὸ
 μὲν εὐδοκιμεῖν, εἴ ποτε καὶ κατὰ γνώμην τὰ πραττόμενα ἀπο-
 βαιῇ, πολλὴν τὴν ἀδηλίαν ἔχει, ἢ ἀδοξία δὲ ἐξαρχῆς καὶ D
 τῶν χειρίστων ἀναφαίνεται ἢ ἐπιχείρησις, οὐ τὰ πρὸς εὐ-

erunt, tantum defatigari? Porro plane nescio, ubi mens tua fuerit, cum magis perpetuum carcerem, quam imperatoriae dignitatis abdicationem elegisti. Si enim postulationi affinis tui imperatoris sedere iam detrectaveris, alterum e duobus necessarium erit, ut vel in vinculis moriari, vel ut, cum techna aliqua evaseris, imperium labores recipere. Horum alterutriusne potestatem nactus sis, dubito. Quod autem, si bellum denuo suscites, multi te labores ac discrimina maneat multoque homophylorum sanguine animam pollutus et innumerabilia mala servitutesque Romanis importatus sis, inde potissimum liquet, neque vel paucis verbis demonstrare opus est. Nam cum ille sit rerum omnium princeps, ausus iusdem ab imperio depellendi alia ratione non procedet, quam si, discordia inter populos concitata, bellum civile moveatur, aut aliunde seu Graecorum seu barbarorum copiae inducantur, quae urbes resistentes facile expugnent et captivorum alios occidant, alios ubigant et ad sibi obtemperandum compellant: quorum utrumque edecore et ignominia plenissimum est. Quando igitur famae tuae celebritas, si quando videlicet ex sententia res iret, admodum inertata est, infamia autem et improbissimus conatus statim a principio patent, nonne ad indubitatum decus et gloriam magis prove-

- A. C. 1355 δοξίαν μᾶλλον ἄγοντα καὶ βέβαια τῶν ἀδήλων ἀνθαιρήσῃ ; οὐ μὴν ἀλλ' εἰ καὶ βασιλεὺς αὐτὸς πολλῇ χρησάμενος ἐπιεικείᾳ καὶ μεγαλοψυχίᾳ, τὴν μὲν τιμὴν σοι συγχωρήσει τὴν βασιλικὴν, ὅσῃ ἐν ἐνδύμασι καὶ λόγοις, οὐκέτι δὲ προσήσεται κοινωνὸν καὶ τῆς ἀρχῆς, οὐδέ τινας παρέξεται τῶν ὑπηκόων πόλεων, ἐφ' αἷς βασιλεύσεις καὶ αὐτὸς, (οὐδεὶς γὰρ ἂν βιάσαιοτο πρὸς ταῦτα, εἰ μὴ βούλοιο ἐκὼν,) οὐδὲν ἄλλο λείπεται, ἢ γῆν ζητεῖν ἑτέραν καὶ πόλεις, ὧν προστήσῃ.
- P. 905 οὐ καὶ μόνον ἐννοῆσαι πᾶς τις ἂν ἀπόσχοιτο, εἰ σωφρονοίῃ ἢ μένοντα ἐνταῦθα, ὄνομα κεκτηῖσθαι μόνον ἔρημον πραγμάτων, καὶ τὴν δοκοῦσαν τιμὴν ἀδοξίας ἔχειν ἀφορμὴν. οὐ γὰρ ὥσπερ ἢ ἀπὸ τῶν ἔργων εὐδοξία εὐ τε φερομένοις καὶ δυσπραγοῦσι τοῖς ἀνθρώποις περισώζεται, (ψυχῆς γὰρ ἐστὶν ἀρεταῖς κεκοσμημένης,) οὕτω δὴ καὶ ἢ ἀπὸ συνθήματος γινόμενῃ τῶν ἀνθρώπων βέβαιον ἔχει τι, μὴ καὶ τῶν πραγμάτων συναιρομένων, ἀλλ' ὥσπερ συνέστη τὴν ἀρχὴν, οὕτω δὴ καὶ διαλύεται ἀπὸ συνθήματος· περὶ ἣν οὐ μάλιστα σπου-
- V. 720 δάξειν χρῆ, οὐδ' ἂν τὸ διαδήμᾳ τις ἔχη, ἢ οὐδὲν διοίσει λίθων, ὧν τοὺς μὲν ἐν τοῖς τιμιωτάτοις ἄγουσιν οἱ ἄνθρωποι, τοὺς δὲ ἐν τοῖς ἀτιμοτάτοις, οὕτω δόξαν· αὐτοὶ δὲ κατὰ τὴν φύσιν οὐδὲν μᾶλλον ἑτερός ἐστὶν ἑτέρον τιμιώτερος, ἀνδρεία δὲ καὶ φρόνησις καὶ σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη οὐ τῶν ἀλόγων μόνων τοὺς ἀνθρώπους ὑπερέχειν ἀποφαινουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἀλλήλων, καὶ τοσοῦτον τούτων ἕκα-

15. τιμὴ M.

hentia incertis antepones? Sed etsi imperator ipse ex multa moderatione et animi quadam magnitudine honorem quidem imperatorium, qua ornatu, qua appellatione tibi concederet, non tamen etiam in imperii consortium admitteret, neque aliquas suarum civitatum tibi addiceret, (quod quidem nisi sponte faceret, nemo eum cogeret,) superesset aliud nihil, quam ut alias regiones et urbes quaereres, quibus imperares: quod vel cogitare horreat, cuicumque mens sana est: aut hic manens nomen sine re et honorem umbratilem, materiam dedecoris, possideres. Non enim quomodo factorum gloria beatis iuxta et calamitosis manet, (est enim ab anima virtutibus exornata,) sic qui ex consensu hominum defertur honor, certus est et constans, quamvis ei opes opitulentur, sed qua conspiratione cuiquam ab initio constitutus est, eadem eripitur: cui minime studendum, etiamsi quis diadema gestet, cum nihil lapillis differat, quorum cum quidam pretiosissimi reputentur, natura tamen non est alius alio pretiosior. Fortitudo autem, prudentia, temperantia, iustitia non solum homines a brutis animantibus, sed et ipsos inter se distare ostendunt, et tantum inter utrosque discrimen apparet, ut illi quidem

τέρων ἀποδείκνυται τὸ μέσον, ὡς τοὺς μὲν θαυμάζεσθαι, A. C. 1355
 εἰ τύχοι καὶ παρ' αὐτῶν τῶν πολεμιοτάτων, τοὺς ἑτέροους
 δὲ ὁμοίως παρὰ πάντων ἀτιμάζεσθαι καὶ καταφρονεῖσθαι
 καὶ ὀλίγα ἢ οὐδὲν νομίζεσθαι ἀλόγων διαφέρειν. περὶ ἣν
 οἶμαι δίκαιον καὶ σὲ καὶ πάντα ὄντινοῦν ἠττᾶσθαι. τὸ γὰρ
 μὴ ἠττᾶσθαι τοῦ ἠττᾶσθαι αἰσχίον ὄν, οὐ μᾶλλον νικᾶν, ἢ
 ἐν ἄπυσιν ἠττᾶσθαι πείθει τοῖς αἰσχροῖς. εἰ δέ τις καὶ τὴν C
 μείζω καὶ θαυμασιωτέραν τιμὴν ἐπιζητοίῃ καὶ τὴν μάλιστα
 προσήκουσαν ἀνθρώπῳ, ἢ καὶ τοῦ παρόντος βίου λυομέ-
 νου παραμένει καὶ πολλὴν τινα καὶ θαυμαστὴν ὠφέλει-
 αν παρέχεται τοῖς ἔχουσι, ἐκείνην εἶναι ἴστω, ἣν θεὸς
 παρέξεται τοῖς ἀγαπήσασιν αὐτὸν καὶ διὰ βίου πᾶσαν πρὸς
 ἐκεῖνον ἐπιδεδειγμένοις ἐπιείκειαν καὶ τήρησιν τῶν προστα-
 γμάτων. ὅτε τοίνυν τῶν μὲν πάνυ βελτιόνων ἕξῃστί σοι τιμῶν
 μετέχειν, καὶ οὐδεὶς ἂν ἀποστερήσειεν ἐθέλοντα οὔτε βασιλεὺς,
 οὔτε ἰδιώτης, τῆς δ' ἀτιμοτέρας ταύτης καὶ οὐ πολλοῦ τινος
 ἀξίας λόγον παρ' εὐφρονοῦσιν αὐτὰ τὰ πράγματα καταναγκά-
 ζουσι καταφρονεῖν, θεῶ τε πειστέον, πρῶτον οὕτω τὰ ἡμέτερα D
 ἐψηφισμένῳ, καὶ ἐμοὶ τῷ συμβουλευόντι. οἶμαι δὲ οὐδένα
 ἕτερον μῆτε οἰκειότερον, μῆτε λυσιτελέστερον παραινέσαι,
 μῆτε σὲ μᾶλλον ἑτέρῳ ἢ ἐμοὶ πεισθῆναι ὄντα δίκαιον." τοσαῦ-
 τα μὲν Καντακουζηνὸς ὁ βασιλεὺς διεiléχθη πρὸς τὸν υἱὸν,
 πείθων μὴ πάνυ τῆς βασιλικῆς τιμῆς ἀντιποιεῖσθαι, ἀλλ'

20. μῆτε οἰκειότερον om. P.

interdum ipsis quoque hostibus admirationi sint, hi vero apud omnes aequae negligantur ac despiciantur parumque a belluarum natura discrepare existimentur. In quo honore, inquam, consecrando arbitror iustum esse et te et quemlibet vinci. Etenim cum turpius sit non vinci, non magis vincere, quam nos in omnibus turpibus vinci sinere persuadet. Quodsi quis maiorem et admirabiliorem et homine dignissimum honorem desiderat, qui et post funera perseveret et multam ac singularem se fruentibus utilitatem suppeditet, illum esse norit, quem Deus his, qui se dilexerint et toto vitae spatio eius mandatis cum animi modestia paruerint, impertiet. Quando igitur praestantiorum longe honorum participem fieri tibi licet, quibus te nemo, nec imperator, nec privatus spoliare velit, istum autem honorem inhonorem et prudentium iudicio parvi faciendum ipsae res cogunt vili pendere, Deo inprimis, qui in nos ita consuluit, tum mihi etiam suadenti obtemperandum est. Ac mea quidem opinione nemo te tam familiariter tamque utiliter hortatus est, neque te cupiam hominum, quam mihi, iustius est morem gerere." Haec Cantacuzenus ad filium, ne dignitatem imperatoriam

A. C. 1355 ἀποστάνα ταύτης ἐκοντί, τοῦ δεσμοτηρίου ἀπαλλάττεσθαι καὶ τῶν παρόντων δυσχερῶν.

P. 906 μϚ. Ματθαῖος δὲ ὁ βασιλεὺς „δυσχερῆς μὲν” εἶπε „καὶ οὐ πάνυ ῥᾴδιον τὸν χθὲς καὶ πρῶην προσκυνούμενον ὡς Β βασιλέα ὑπὸ πάντων νῦν ἐν ἰδιώτου σχήματι τελεῖν καὶ 5 τῶν πολλῶν ὀλίγα διαφέρειν ἢ οὐδὲν, καὶ μᾶλλον ἂν αὐτὸς εἰλόμην διὰ βίου δεσμοτήριον οἰκεῖν, ἢ τοιαύτην παροινίαν ὑπομένειν. εἰ δὲ σοὶ τοιαῦτα ἔδοξε καὶ πείθεσθαι προστάτεις, οὐδὲ αὐτὸς οὕτω πόρρω καθέσθηκα φρενῶν, ὥστε ἢ λυσιτελέστερόν τι μᾶλλον αὐτὸς νομίζειν ἐξευρήσειν, ἢ μᾶλλον ἐμαντὸν αὐτὸς, ἢ ὅσον οἴομαι φιλεῖσθαι ὑπὸ σοῦ. ἀλλ’ ἐν ἀμφοτέροις σαφέστατα εἰδὼς οὐκ ὀλίγω τινὶ τῶ μέσῳ σοῦ ἠττώμενος, ἅ τε ἔδοξε θεῷ πρῶτον, ἔπειτα συμβεβούλευκας καὶ αὐτὸς, ὡν πατήρ, ποιήσω. βέλτιον γὰρ ὑμῖν πειθόμενος ὑπομένειν, ἂν τι συμβαίη καὶ τῶν δυσχερῶν, ἢ τοῖς ἰδίους 1 C λογισμοῖς, εἰ καὶ τὰ μάλιστα δοκοῖεν ἔχειν τι περιέργον ἀκο- V. 721 λουθεῖν.” Καντακουζηνὸς δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς Βυζάντιον ἐπα- νελθὼν, ἐπεὶ τὸν υἱὸν ἀπήγγελλε τῷ νέῳ βασιλεῖ τὴν βασιλείαν ἀπειπάμενον, τῶν ἄλλων πάντων καὶ αὐτὸς ὑπεριδὼν, ἐκέλευε τοὺς ὄρκους γίνεσθαι· καὶ ἐγένοντο ἐπὶ τούτοις, ὥστε 2 Ματθαῖον τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν, παντάπασιν ἀποθήμενον τὸ βασιλεύειν, ὥσπερ ἐν πράξεσι καὶ στολαῖς, οὕτω δὴ κὰν ταῖς προσρήσεσι, τὰς μετὰ βασιλέα τιμὰς καρποῦσθαι πρῶ-

6. εἰ P. pro ἦ.

adeo sitiret, sed ab ea cupiditate sponte discedens, carcere ac praesentibus incommodis sese liberaret.

49. At enim Matthaeus perdifficile esse respondit, eum, quem nuperrime pro imperatore omnes coluissent, nunc ad privati habitum atque in ordinem redigi, seque carcerem perennem, quam indignitatem huiusmodi sufferre malle. „Quod autem ita tibi videtur,” inquit, „et iubes obsequi, nec ipse tam aversus sum a ratione, ut aut conducibilius quidquam me excogitaturum, aut magis memet a me ipso, quam abs te amari putem. Sed cum exploratissime sciam, me in utroque abs te non parvo intervallo superari, quae Deo visa sunt primum, deinde, quae et tu, ut pater, consulisti, faciam: praestat enim, me tibi obedientem perpeti, etiamsi quid tristius evenerit, quam meas ratiocinationes, quantumvis curiosas et exquisitas, sequi.” Cantacuzenus Byzantium reversus, postquam Palacologo nuntiavit, filium se imperio abdicare, reliquis omnibus condonatis, iurare iussit, factumque his conditionibus: ut Matthaeus, uxoris frater, imperio qua gubernatione, qua vestitu, qua appellatione omnimodis deposito, proximos imperatori honores occuparet et filios eius, Andronico iuniore imperatore excepto, praecederet, et

τας· καὶ τῶν ἄλλων παιδῶν βασιλέως προέγειν, πλὴν Ἄν- A. C. 1355
 δρονίκου τοῦ νέου βασιλέως, καὶ πᾶσαν εὐνοίαν τηρήσειν
 πρὸς αὐτούς· ὅπλα δὲ μηδέποτε κινήσειν περὶ τῆς ἡγεμονίας
 πρὸς αὐτούς, μηδ' ἀμνήμονα φανεῖσθαι τῆς εὐεργεσίας. ἔπει-
 5 τα ἐν Ἐπιβάταις βασιλέων τε ὁμοῦ καὶ βασιλίδων ἐν ταυτῇ
 γεγεννημένων, Καλλίστου τε τοῦ πατριάρχου καὶ Λαζάρου D
 τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῶν ἄλλων ἀρχιερέων, ὅσοι τότε
 παρόντες ἔτυχον ἐν Βυζαντίῳ, καὶ συγκλητικῶν ὁμοῦ τοι
 πάντων, τὰς ἱερὰς στολὰς ἐνδεδυμένων τῶν ἀρχιερέων, Ματ-
 0 θαῖος ὁ τοῦ βασιλέως ὄμνουν υἱὸς τοὺς ὄρκους, συνοῦσης A. C. 1356
 καὶ τῆς γυναικὸς, ἧ μὴν τηρήσειν βεβαίους διὰ βίου καὶ μη-
 δέποτε μηδένα παραβῆσθαι ἐκόντα εἶναι. ἐπὶ τούτοις δὲ
 καὶ Κάλλιστος ὁ πατριάρχης ἐπέειπεν ἀφορισμὸν, εἰ μὴ τοῖς
 ὁμωμοσμένοις ἀκριβῶς ἐμμεΐνιε. διελύετό τε τῶν ἀρχιερέ-
 5 ῶν ὁ σύλλογος αὐτίκα. Παλαιολόγος δὲ ὁ βασιλεὺς οὐκ ὀλί-
 γας ἡμέρας Ματθαίῳ τῇ γυναικὸς ἀδελφῇ συνδιατρίψας
 καὶ πολλὴν ἐπιδειξάμενος φιλοφροσύνην, λόγοις τε πολλοῖς P. 907
 παρακαλέσας, ἐν οἷς ἐπεδείκνυνεν αὐτὸν ἐκ διαφόρου πρότερον
 καὶ πολεμίου φίλον ἐς τὰ μάλιστα γεγεννημένον νῦν, καὶ πε-
 ρὶ τῆς βασιλικῆς σκευῆς ὅτι ἀποδέδυτο, μὴ πάνυ παραινέσας
 ἄχθεσθαι, ὡς, ἤνικα ἂν αὐτῇ δοκοίη προσῆκον εἶναι χοῆ-
 σθαι, αὐτίς ἐπιτρέψαντος. παρ' αὐτῇ γὰρ εἶναι λύειν τε
 τοὺς ὄρκους καὶ τηρεῖν ἀλύτους, εἰ μὴ βούλοιο. ἔπειτα το
 νῦν ἔχον πλὴν τῶν ἐρυθρῶν, ὁποίας ἂν αὐτῇ δοκοίη και-

4. φανῆσαι M. mg. 12. ἐκόντα ὄντα male V.

omni eos benevolentia coleret, arma ob imperium nunquam illis
 inferret, neque beneficii memoriam oblitterari apud se pateretur.
 Deinde in Epibatis imperatoribus et imperatricibus, Callisto item
 patriarcha et Lazaro, Hierosolymorum, aliisque episcopis, quotquot
 per id tempus Byzantii degebant, sacras stolas indutis, ac toto or-
 dine senatorio praesentibus, Matthaes, Cantacuzeni filius, adstante
 etiam uxore, iuravit, se illa, dum viveret, servaturum, nec aliquid
 aliquando scientem ac volentem transgressurum. Super haec et Cal-
 listus eum sacra exsecratione percussit, ni iurata diligenter praesta-
 ret. Mox episcoporum conventus solutus est. Palacologus autem
 imperator complusculis diebus familiarissime cum Matthaeco versatus
 et multis sermonibus eum consolatus est, quibus declarabat, ex ad-
 versario et hoste nunc sibi intimum evasisse. Hortabatur item, ne
 de imperatoris insignibus depositis contristaretur: se, cum opportu-
 num videretur, eorum resumendorum potestatem largiturum: penes
 se enim esse iuramenti religione solvere, aut obstrictum tenere. Ad
 haec, quales illi placerent, purpureis exceptis, crepidas confici et
 ab eo indui permisit, dictaque salute, Byzantium se recepit, et lo-

A. C. 1356 νοργήσαντι κρηπίδας ἐπιτρέψας ὑποδύεσθαι, συνταξάμενος εἰς Βυζάντιον ἐπανῆκε· καὶ Ἰωάννην καὶ Δημήτριον τοὺς υἱοὺς Ματθαίου τοῦ τῆς γυναικὸς ἀδελφοῦ τιμῶν ἤξίωκε Β τῶν ἐπιφανεστάτων παρὰ Ῥωμαίοις, δεσπότην μὲν τὸν Ἰωάννην ἀποδείξας, τὸν δὲ Δημήτριον σεβαστοκράτορα, καὶ κοι-5
νωνήσας αὐτοῖς τραπέζης. ἔπειτα ἐξέπεμπε πρὸς τὸν πατέρα, πολλὰς ὁμολογοῦντας τῆς εὐεργεσίας χάριτας. Ματθαῖος δὲ οὐδὲν εἴλετο περὶ τὴν σκευὴν καινοτομεῖν, ἀλλὰ λευκαῖς κρηπίσιν, ὥσπερ ἦν ἰκα ἦν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, χρῆσθαι εἴλετο. Καντακουζηνὸς δὲ ὁ βασιλεὺς πανοικεσία τὸν υἱὸν παραλαβὼν, ἀπέπευσεν εἰς Πελοπόννησον τριήρεσι μακραῖς πρὸς Μανουὴλ δεσπότην, τῶν υἱῶν τὸν ἕτερον. οὐ μὴν οὐδὲ ἐκεῖ ἠμέλουν οἱ πονηροὶ καὶ μοχθηροὶ τοὺς τρόπους μηχανῆς
C τίνα ἐξευρίσκειν, ἐξ ἧς λυπήσουσιν ὡς μάλιστα, ἀλλὰ πρὶν γενέσθαι ἐν Πελοποννήσῳ γράμμασι πρὸς δεσπότην δια-1
βάλλουσι τὸν υἱὸν, ὡς βούλοιο τῆς μὲν ἀρχῆς αὐτὸν ἀποστερεῖν, ἄρχοντα δὲ Πελοποννήσου Ματθαῖον ἀντικαθιστῆν τὸν ἀδελφόν· καὶ τοῦτο οὐχ εἷς καὶ δύο, ἀλλὰ καὶ πλείους καὶ πολλάκις ἐπεστάλακasin. ὃ οὐχ ἦμισα τοὺς λογισμοὺς δεσπότην κατασεῖσαι ἠδυνήθη. ὅτε μὲν γὰρ πρὸς τὴν ἐπι-2
εἰκειαν καὶ σύνεσιν καὶ εὐβουλίαν ἀπίδοι τοῦ πατρὸς καὶ τὴν εἰς τοὺς παῖδας φιλοστοργίαν, πάντα πλάσματα ἠγεῖτο καὶ διαβολὰς, ὅτε δὲ εἰς τὸ πλῆθος καὶ τὴν πιθανότητα τῶν γεγραμμένων, οὐκ εἶχεν, ὅπως ἅπασι καθάπαξ ἀπιστεῖν. ὅ-
D θεν καὶ μετὰ τὴν βασιλείωσ τοῦ πατρὸς ἐπιδημίαν, τὴν ἐν-2

annem ac Demetrium, eius filios, honoribus apud Romanos illustrissimis esse dignatus, cum Ioannem quidem despotam, Demetrium sebastocratorem designaret et ad mensam suam ambos adhiberet. Post eos ad patrem multas eidem gratias acturos misit. Matthaecus vero circa cultum novare nihil voluit, sed albis crepidis, ut in carcere, usus est. Cantacuzenus porro filium cum tota domo accipiens, longis triremibus in Peloponnesum ad Manuelem despotam, filiorum alterum, navigavit. Nec ibi homines improbi machinam aliquam fabricare cunctati, unde eum vehementer affligerent, priusquam in insulam veniret, litteris apud filium calumniati sunt, quasi eum insulae praefectura privare et Matthaecum fratrem praefectura vellet instituere; idque non unus et alter, sed multi et saepe scribebant: quod animum despotae maximopere exulcerare potuit. Cum enim ad bonitatem, sapientiam, prudentiam patris et amorem singularem, quo is esset erga liberos, respiciebat, omnia calumnias interpretabatur: cum vero ad multitudinem scribentium probabilitatemque dictorum, quomodo omnia prorsus pro commentitiis duceret, non videbat. Quare et post adventum patris intestinum dolorem suum

δον ταραχὴν ἐν τοῖς ἡθεσιν ὑπέφαινε. βασιλεύς τε ὁ πατὴρ A. C. 1356
 τὸν Θόρυβον οὐκ ἀγνοήσας, ἐπυνθάνετο τὰς αἰτίας, ὅθεν εἶ-
 εν· ὁ δὲ πᾶν ἐξεκάλυπτεν αὐτίκα τὸ ἀπόρρητον. βασιλεύς
 δὲ ὁ πατὴρ τῶν μὲν συκοφαντῶν πολλὴν κατεγίνωσκε σκαϊό-
 5 τητα καὶ πονηρίαν τρόπων, τὸν δὲ υἱὸν παρῆνει μὴ ῥᾷδιον
 εἶναι προσέχειν ταῖς διαβολαῖς, καὶ μάλιστα κατὰ φιλιᾶτων
 συνεσκευασμέναις, πατρὸς καὶ ἀδελφοῦ, αὐτὸν δὲ οὐχ ὅπως V. 722
 αὐτὸν ἀρέλοιτο τὴν ἀρχὴν, τὸν ἀδελφὸν ἐκεῖσε ἀγαγεῖν, ἀλλ'
 ἔν' ὡς μάλιστα βελτίω καὶ ἀσφαλεστέραν ἀπεργάσεται. τί
 0 γὰρ ἂν καὶ εἶη βέλτιον εἰς λόγον ἡδονῆς καὶ ἀσφαλείας, ἢ
 τὸ συνεῖναι ἀδελφοὺς ἀλλήλοις, ὁμοίως τῇ κατὰ φύσιν συν-
 αφεῖα καὶ τὰς ψυχὰς συγκεκραμένους; τοῦ δὲ εἰς Πελοπόννη- P. 908
 σον ἐκεῖνον ἀγαγεῖν αἰτίαν οὐδεμίαν ἄλλην εἶναι, ἢ τὰς τῶν
 φαύλων καὶ πονηροτάτων ψυχὰς ἀνθρώπων, οἳ μάλιστα πολλοὶ
 5 νυνὶ τῷ βίῳ ἀνεφύησαν, ἀληθείας μὲν οὐδένα καὶ δικαιοσύνης
 λόγον πεποιημένοι, μικροῦ δὲ κέρδους ἕνεκα καὶ τὰ δεινότερα
 τολμῶντες, ἔστι δ' ὅτε μηδὲ ταύτης εὐποροῦντες τῆς αἰσχυρᾶς
 καὶ ἀγεννοῦς προφάσεως, ἀλλ' ὥσπερ εἰς τοῦτο παρελθόντες
 εἰς τὸν βίον ἐπὶ τῷ διαφθεῖρειν τοὺς ἀγαθοὺς καὶ προῖκα τὴν
 0 μοχθηρίαν προηρημένοι, ὧν τὴν ἀτοπίαν δείσας καὶ τὴν
 πονηρίαν, μὴ συκοφαντίας καὶ διαβολᾶς πλασάμενοι, βασι-
 λέα τε καὶ ἀδελφὸν τὸν σὺν ἐκπολεμώσουσιν ἀλλήλοις, ἐν-
 θάδε ἀγαγεῖν, νομίσας ὅπερ ἐστίν, ὡς ἀληθὲς, οὐ Πελο- B
 πόννησον τοσαύτην οὖσαν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν οἰκίαν ἡμῶς συν-

11. ἀλλήλους P.

habitu corporis subindicabat. Imperator parens, turbatum esse non
 ignorans, de causis percunctabatur. Ille statim, quod latebat, aperit.
 Cantacuzenus sycophantus magnae dementiae ac pravitatis arguit
 filiumque monet, ne facile aures calumniis, maxime contra carissimos,
 patrem scilicet et fratrem, structis commodet: se non ut ipsi
 praefecturam auferret, sed ut longe meliorem ac tutiorem efficeret,
 eo fratrem Matthaëum adduxisse. Quid enim ad iucunditatem et
 securitatem melius, quam una esse fratres, ut natura, sic animis
 consociatissimos? Quod autem in Peloponnesum potissimum deduxerit,
 solam esse causam homines perversissimos, quorum nunc
 liceat messem metere maximam, qui veritatem et iustitiam nec hili
 faciant et lucelli gratia teterrima audeant, neque tamen hic tam
 turpem et illiberalem occasionem habuerint, sed quasi ad per-
 dendos bonos in vitam introierint, gratuito scelerati sint. Quorum
 insolentiam et nequitiam formidans, ne ementitis criminibus impe-
 ratorem Palaeologum et fratrem mutuis odiis incenderent, eo illum
 adducere voluisse, putasseque, quod res est, re vera non Pelopon-
 nesum, licet tam amplam, sed unum idemque domicilium per omnes

A. C. 1356 οικήσειν ἀλύπως διὰ βίον, καὶ μηδεμίαν ἔσσεσθαι πρόφρασιν ἰσχυρὰν διαφορᾶς, ἣ διασπῆσαι δυνήσεται ὑμᾶς ἀλλήλων. οὐ χρὴ δὲ θανατῶσαι, εἰ τοιαῦτα πεπεισμένος περὶ τῶν συκοφαντῶν, ἐνθάδε ἤγαγον τὸν ἀδελφόν. ὅπου γὰρ καὶ σοὶ ἐμέ τε κάκεινον ἤλπισαν ταῖς διαβολαῖς ἐκπολεμώσειν, σχολῇ γ' ἂν 5 ἀπέσχοιτο βασιλέως προφάσεων μεγάλων εὐποροῦντες ἐκ τῶν πρὶν διαφορῶν. „ἐκεῖνοι μὲν οὖν” εἶπεν „ἀπολέσθωσαν κακοὶ κακῶς αὐταῖς συκοφαντίαις· σὺ δὲ πᾶσαν ἀποθέμενος μικροψυχίαν, ἡδέως δέχου τὸν ἀδελφόν, μετ' ἐπιεικείας ἀπά-
C σης καὶ εὐγνωμοσύνης συνδιᾶζοντα.” τοιαῦτα μὲν Καντακου- 1
ζηνός ὁ βασιλεὺς πρὸς δεσπότην εἶπε τὸν υἱόν. ἐκεῖνός τε αὐτίκα τῷ πατρὶ πειθόμενος ἐδέχετο τὸν ἀδελφόν ἡδέως, πολλὰ καταμεμφόμενος τοῖς συκοφάνταις, καὶ πρὸς βασιλέα τὸν πατέρα ἰσχυροῦζετο, ὡς, εἰ βέλτιον αὐτῷ δοκοίη καὶ λυσιτελέστερον, ἀποστάντα παντάπασιν αὐτὸν Πελοποννήσου 1 πᾶσαν ἔχειν τὴν ἀρχὴν τὸν ἀδελφόν, οὐδὲν αὐτὸν φιλονεικῆσειν, ἀλλὰ πάντα πράξειν ἐτοιμότατα, ἅττα ἂν αὐτὸς κελύοι. βασιλεὺς δὲ ἐν Πελοποννήσῳ ὑπὲρ ἐνιαυτὸν συνδια-
C τρίζας τοῖς νίεσι, καὶ ὧν ἕνεκα ἀφίκτο δεξιὸν τέλος ἐπι-
C θεῖς, εἰς Βυζάντιον ἐπανῆκεν. 21

D ν'. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καὶ Κάλλιστος ὁ πα-
C τριάρχης παρὰ βασιλέως ἐπέμφθη πρέσβυς πρὸς Ἐλισάβετ
C τὴν Κράλη γαμετήν, Φέραις ἐνδιατρίβουσαν μετὰ τὴν ἐκεί-

7. γυν M. pro πρην. 17. ἅττα om. P. 22. πρέσβυς M.

annos, nulla intercedente offensione, simul habitaturos, nec ullam satis idoneam dissensionis occasionem suborituram, quae illorum coniunctionem dirimeret. Nec mirandum, si talia de sycophantibus credens, huc fratrem adduxerit. Quando enim illi ipsum se fratremque calumniis suis exosum reddituros speraverint, vix ab imperatore circumveniundo temperaturos fuisse, cum ex recenti dissidio tantam eius rei facultatem haberent. „Illi igitur,” aiebat, „male mali cum suis sycophantibus pereant. Tu autem, abiecta omni diffidentia, fratrem placidissime et candidissime tecum victurum suscipe.” His verbis Cantacuzenus filium despotam compellavit. Qui mox patri obediens, fratrem hilariter accepit et multum in obtrectatores invecus confirmavit, si consultius arbitraretur, ut omnino tota Peloponnesi praefectura fratri cederet, se id libenter facturum praecipienteque promptissime auscultaturum. Cantacuzenus cum filiis in Peloponneso plus annum commoratus, omnibus, quorum gratia venerat, ex sententia absolutis, Byzantium rediit.

50. Per idem tempus et Callistus patriarcha legatus ab imperatore ad Elisabetham, Cralis coniugem, Pheris post illius obitum habitantem, missus est; adhuc enim eo superstitute inimicitias exerce-

νου τελευτήν. ἐκπεπολέμωντο γὰρ ἀλλήλοις καὶ ἔτι Κράλη A. C. 1356
 περιόντος. ἡ πρεσβεία δὲ ἦν, ὥστε τὸν πρὸς ἀλλήλους πό- P. 909
 λεμον καταθεμένους καὶ συμφρονήσαντας, τοῖς ἐν Θράκη
 βαρβάροις ἐπιθέσθαι, κακῶς καὶ τὴν Ῥωμαίων καὶ Τριβα-
 5 λῶν ποιοῦσι καὶ ληΐζομένοις ὁσημέραι. ἡ μὲν οὖν Κράλη V. 723
 γαμετὴ τὴν πρεσβείαν ἐδέξατο προθύμως, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
 οἱ ἐν τέλει πάντες Τριβαλῶν καὶ πᾶσιν ἔδοξεν ὁμοίως πολε-
 μητέα εἶναι πρὸς τοὺς βαρβάρους, καὶ τὸν πατριάρχην ἤγον
 δι' εὐφημίας καὶ αἰδοῦς πολλῆς. Ἐλισάβητ δὲ μάλιστα πολ-
 0 λὴν ἐπεδείκνυτο φιλοφροσύνην καὶ τῶν κρειττόνων ᾗτιό
 τινα ὑποδεδέχθαι ξενισθέντα παρ' αὐτῆς. οὕτω δὲ συμβάν, B
 αὐτὸς τε ὁ πατριάρχης ἐνεπεπτώκει νόσω χαλεπῇ, ὑφ' ἧς
 καὶ ἐτελεύτησε, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ συνόντες, πλὴν ὀλίγων. ἦν A. C. 1362
 δὲ ἄγων τοὺς μάλιστα ἐν λόγῳ τῶν ἐν τῷ κλήρῳ τῆς ἐκκλη-
 5 σίας κατειλεγμένων ὅθεν καὶ φήμη διεδόθη παρὰ τοῖς πολ-
 λοῖς φαριμάκῳ αὐτοὺς ἀποθανεῖν ἐπιβουλευθέντας ὑπὸ Τρι-
 βαλῶν. ἦν δὲ ἄρα ψεῦδος καὶ συκοφαντία ἑναργῶς. οὐ γὰρ
 τὸ τῆς Κράλη γαμετῆς ἐπιεικὲς μόνον καὶ ἡ πρὸς τὸν πα-
 τριάρχην αἰδῶς καὶ φιλοτιμία καὶ σπουδὴ, καὶ περιόντος
 καὶ μετὰ τελευτήν, ἀλλὰ καὶ ἡ νόσος, ὑφ' ἧς ἕκαστος ἐτελεύ-
 τησε κατεργασθεῖς, οὐδαμῶς τοιαῦτα δίδωσιν ὑπονοεῖν περὶ
 αὐτῆς. διαφόροις γὰρ ἔτυχον νοσήμασι κατασχεθέντες, καὶ C
 οὐδὲ δύο τοῦλάχιστον τοῖς ἴσοις. ἀποθανόντα δὲ τὸν πατρι-
 ἀρχην ἔθαψέ τε μεγαλοπρεπῶς ἡ Ἐλισάβητ ἐν τῇ μητροπό-

14. ἐν prius om. M.

bant. Summa legationis erat, ut, omisso bello inter se, barbaros, qui essent in Thracia, Romanorum Triballorumque provincias infestantes et assidue depulantes, coniunctis copiis invaderent. Cralaena et omnes proceres Triballi legationem placide audierunt, et aeque visum, armis appetendos esse barbaros; patriarchamque laudibus ac veneratione non parva afficiebant, et Elisabetha praecipue miram illum benevolentia tractabat, seseque Deum quemdam hospitio accepisse putabat. Evenit autem, ut et ipse patriarcha et comites eius propter paucos saevo correpti morbo omnes interirent. Ducebat is secum de clero ecclesiae primarios: unde fama per multos dissipata est, veneno sublato a Triballis, sane manifesto mendacio atque calumnia. Non enim solum Cralaenae aequitas et reverentia, honor ac studium erga patriarcham vivum atque mortuum, sed et morbi genus, quo quisque confectus obiit, talem de ea suspicionem penitus prohibebant. Diversis namque morbis et nec duo saltem eodem extincti sunt. Patriarchae defuncto in metropoli Pherarum sumptuosum et honorificum funus ab ea factum; ad quam cum ex monasteriis in Atho, potissimum vero e sacra Laura probatioris sanctio-

A. C. 1362 λει Φερῶν καὶ ἐτίμησε διαφερόντως, ἀφικομένων δὲ παρ' αὐτὴν καὶ ἐκ τῶν ἐν Ἄθῳ φροντιστηρίων τῶν σπουδαιοτέρων καὶ ἀντιποιοιμένων ἀρετῆς, μάλιστα δὲ Λαύρας τῆς ἱερᾶς, καὶ δεηθέντων ἐφεῖναι τὸν πατριάρχον νεκρὸν ἐν Ἄθῳ μεταγαγεῖν καὶ θάψαι παρὰ σφίσιν, οὐκ ἐνέδωκεν, αὐτὴ μάλιστα εἰποῦσα δεῖσθαι τῆς ἐκείνου προστασίας, καὶ δεῖν εἶναι κατέχειν παρ' ἑαυτῇ. ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ ταῦτα ἐτελείτο, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπεστράτευσε ταῖς κατὰ τὸν πόντον ὑπηκόους πόλεσι Μυσοῖς· ἐγένετο γάρ τις αὐτῷ διαφορὰ πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν Μυσῶν βασιλέα. καὶ Ἀγχιάλον μὲν εἶλεν ἐξ ἐφόδου μάχῃ κρατήσας, Μεσημβριάν δὲ ἐκ τε τῆς ἐπίρου πύργον οἰκοδομήσας κατὰ τὸ στενὸν, ἐν ᾧ ἡ εἰσβολή, καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης ταῖς ναυσὶν ἐπολιόρκει. καὶ ἐπίεσε τοὺς κατοικοῦντας οὐκ ὀλίγα ὕδατος ἀπορία μάλιστα, (ὕδρευόντο γὰρ οὐ πολὺ ἄποθεν τῆς πόλεως ἐκ τινος πηγῆς,) τότε δὲ εἰργόμενοι ὑπὸ τῆς στρατιᾶς, τοῖς ἔνδον ὕδασιν ἐχρῶντο, ὀλίγοις τε καὶ φαύλοις οὖσιν. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ τῶν Μυσῶν βασιλεὺς πολλαῖς μὲν ἐχρήσατο μεθόδοις, ἀναστῆσαι βασιλέα τῆς πολιορκίας, (ἐκ τε γὰρ τῆς οἰκείας στρατιᾶς τῇ πόλει ἐπεμψε συμμάχους, καὶ παρὰ τῶν ἐν Θράκῃ βαρβάρων πείσας χρήμασιν,) ἀπράκτων δὲ ἐπανελθόντων, βουσιλέως τοὺς τε ἔνδον ἰσχυρῶς πολιορκοῦντος καὶ πρὸς τοὺς ἔξω μαχομένον καρτερῶς, ἐπεὶ πάντῃασι πρὸς τὸν πόλεμον ἀπηγορεύκει, πρέσβεις πέμψας καὶ ἐπαγγειλόμενος πάνθ', ὅσα κατὰ

P. 910

19. οἰκίας P.

resque monachi venirent corpusque patriarchae in Atho transportandum et apud ipsos sepeliendum rogarent, illa recusavit, quod diceret, sibi illud retinendum; magis enim eius viri patrociniio egere. Dum haec fierent, imperator in urbes ad pontum Moesis subiectas duxit: fuit enim illi cum Alexandro Moesorum rege lis. Et Archialum quidem primo impetu cepit, Mesembriam vero, in continente aedificata turri ad angustias, per quas erat aditus, et ex mari navibus oppugnabat premebatque incolas non parum, aquae praesertim penuria: non enim procul ab oppido ex fonte quodam aquabantur. Tunc autem ab exercitu impediti, oppidanis aquis et modicis et putidis utebantur. Alexander multis rationibus imperatorem ab oppugnatione reicere conatus est. Nam et de suis copiis et de barbaris in Thracia, pecunia demulsis, urbi submisit auxilium. Quo nullo effectu recedente, quod imperator et qui intus erant, acriter oppugnaret, et qui foris succurrebant, fortiter repelleret, belli successu prorsus desperato, missis legatis cum promissis, se facturum omnia, quae imperator postularet, commovit eum, uti pacem armis antefreret; et sumptus ab eo factos refecit et pecuniam insuper non

γνωμὴν βασιλεῖ ποιήσαιν, ἔπεισεν ἀνθελέσθαι τὴν εἰρήνην, A. C. 1362
καὶ τὰ τε χρήματα ἐξέτισεν, ὅσα πρὸς τὸν πόλεμον ἀνά-
λωτο, καὶ ἕτερα οὐκ ὀλίγα. βασιλεύς τε τὸν πόλεμον κατα-
στρεψάμενος, ἐπανῆλθεν εἰς Βυζάντιον. πυθόμενος δὲ περὶ
5 πατριάρχου, ὅτι τελευτήσῃ κατὰ τὴν πρεσβείαν, αὐτὸς τε
ἐσκέπετο, ὄντινα δεῖ τοῖς πατριαρχικοῖς θρόνοις ἐγκαθι-
δρύνειν, καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐπέτρεπε συνελθοῦσι κατὰ τὸ
ἔθος καὶ διασκευασμένοις τὸν προστησόμενον τῆς ἐκκλησίας
αὐτῷ δηλοῦν. δόξαν δὲ πᾶσι τὸν πατριάρχην Φιλόθεον ἐπα-
0 νάγειν εἶναι δίκαιον, ἐπεὶ καὶ βασιλεῖ τὰ ἴσα συνεδόκει, (συν- B
ῆδει γὰρ αὐτῷ μὴ διὰ κακίαν ἀποστάντι τῆς ἀρχῆς, ἀλλ'
ἔκοντι παραχωροῦντι, ἵνα μὴ διὰ φιλονεικίαν ταραχῆς πολ-
λῆς καὶ διχοστασίας ἐμπλησθῆ ἡ ἐκκλησία· δι' ἃ δὴ καὶ
φιλίως εἶχε πρὸς αὐτὸν, καὶ γινομένῳ τε ἐν βασιλείοις ἡ-
5 δέως συνῆν καὶ συνωμίλει, καὶ αὐτὸς ἐν ᾗ κατόκει μονῆ
γινόμενος συνδιευκτέρευεν αὐτῷ) πέμψας τοὺς υἱεῖς, Ἀν-
δρονικὸν τε τὸν βασιλέα καὶ τὸν δεσπότην Μανουὴλ καὶ
τῶν συγκλητικῶν πολλοὺς, ἐπανήγαγεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ V. 724
τοῖς πατριαρχικοῖς ἐνίδρυσε θρόνοις· καὶ νῦν οἷα λύχνος ἐπὶ
0 τὴν λυχνίαν τεθεῖς, ἐπὶ τὸ ἀληθινὸν φῶς τὴν πιστευθεῖσαν C
ἐκκλησίαν χειρωαγωγεῖ, τοῖς τε ὑγιέσι τῆς εὐσεβείας δόγμασιν
ἐκτρέφων καὶ εὐεκτεῖν ὡς μάλιστα ποιῶν, καὶ τὰ ἡθῆ ἔν-
θμύζων, καὶ ὡς οἴοντε τῆς ἀνιέρου ζωῆς ἐπανάγων ταῖς
συχναῖς διδασκαλίαις καὶ παραινέσεσιν. ἃ μὲν οὖν συμβέ-

8. τῆς ἐκκλησίας om. P.

exiguam adiecit. Imperator, turri eversa, Byzantium se retulit. Au-
diens autem, patriarcham in legatione mortuum, circumspiciebat,
quem in sede patriarchica locaret, dans negotium episcopis, ut de
more conventum agentes et ecclesiae rectorem designantes, super eo
certiorem se facerent. Ubi cunctis placuit, Philotheum merito redu-
cendum, et imperator approbavit, (sciebat enim ille, non suo crimine
aliquo locum deseruisse, sed sponte cecidisse, ne videlicet ob aemu-
lationem ecclesia turbis et seditione repletur: quare et amabat
eum, et quoties in palatium veniret, iucunde cum illo colloqueba-
tur, vicissimque cum ipse in monasterium veniret, ubi ille debebat,
noctem cum eo sermonibus transigebat:) missis filiis, Andronico impe-
ratore et Manuele despota, multisque proceribus, in ecclesiam eum
reduxit et in solio patriarchae constituit: iamque ceu lucerna super
candelabrum posita ad verum lumen commissam sibi ecclesiam per-
ducit, salutaribus dogmatis pietatis eam enutritus ac velut bona cor-
poris habitudine confirmandus, et mores componens, et quoad eius
fieri potest, ex vita profana crebro docendo et monendo ad coele-
stem illam proveniens. Quae igitur a Romanis nostro aevo et supe-

- A. C. 1362 βηκε Ῥωμαίοις ἐφ' ἡμῶν ἐν τε τοῖς ἄνω χρόνοις, ἤνικα τῶν βασιλέων Ἀνδρονίκων ὁ πρὸς ἀλλήλους ἐκινήθη πόλεμος, καὶ ὕστερον ὁ μεταξὺ τῆς βασιλίδος Ἰωάννης καὶ Καντακουζηνοῦ τοῦ βασιλέως ἀνεῳρίσθη, καὶ τὰ τελευταῖα δὴ ταῦτα, ὅσα βασιλεὺς ὁ νέος Ἰωάννης πρὸς τε τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν Ματθαῖον διηρέχθη καὶ βασιλέα τὸν κηδεστήν, τοιαῦτά ἐστι. καὶ πρὸς οὐδὲν τῶν εἰρημένων οὔτε πρὸς χάριν, οὔτε πρὸς
- D ἀπέχθειαν ἐξέβημεν τῆς ἀληθείας, ἀλλ' αὐτὰ τὰ ὄντα ἱστορήκαμεν ἀκριβῶς, τοῖς μὲν αὐτοῖ παρόντες, ἤνικα ἐπραγματεύοντο, καὶ μετέχοντες τῶν γιγνομένων, τῶν δ' αὐτήκοοι γεγενημένοι ἀπ' αὐτῶν τῶν εἰργασμένων. εἰ δέ τινα τῶν ἐν ἀπορρήτοις βεβουλευμένων μάλιστα τῶν πρὸς Καντακουζηνὸν τὸν βασιλέα τὸν πόλεμον κεινηκότων ἢ ἱστορία περιέχει, θαυμαστὸν οὐδέν. οἱ πλείους γὰρ ἐκείνων καὶ μετὰ τὸ τῆς ἀρχῆς ἀπάσης ἐκείνων ἐγκρατῆ γενέσθαι ἔτι περιόντες καὶ πολλῆς προνοίας ἀπολελαυκότες παρ' αὐτῷ, πάντα ἀκριβῶς ἐξεῖπον, ἐκείνων μὲν τῆς μεγαλοψυχίας θαυμάζοντες καὶ τῆς καρτερίας τῆς πρὸς τὰ δεινὰ, ἑαυτοὺς δὲ οἰκτείροντες, ὅτι
- P. 911 μὴ μόνον τοσοῦτων αἴτιοι γέγονασι Ῥωμαίοις συμφορῶν, ἀλλὰ καὶ οὗ πολλῶν καὶ πρότερον καὶ ὕστερον καὶ μεγάλων καὶ θαυμασιῶν εὐεργεσιῶν ἀπολελαύκασι, τούτῳ ταῖς μεγάλου δουκὸς ἀπατηθέντες μηχαναῖς καὶ πανουργίαις, πολλῶν ὤφθησαν αἴτιοι γεγενημένοι δυσχερῶν καὶ τὰ ἔσχατα ἠγνωμονήκασι. μάλιστα δὲ ἀπήγγειλαν σαφέστατα Ἰωάννης καὶ Νικηφόρος οἱ μεγάλου δουκὸς ἀδελφοί, οἷα δὴ τῶν ἄλ-

riore gesta sunt, quando inter Andronicos bellum viguit, et postea inter imperatricem Annam et Cantacuzenum accensum est, et postremo quae iuniore imperatore Ioanne ab uxoris fratre et socero dissidente contigerunt, haec sunt. Nec nos uspiam vel ad gratiam vel ad odium limites veritatis transivimus, sed rem ipsam accurate narravimus, quam partim praesentes vidimus et ut actores sensimus, partim ab ipsis, qui fecerunt, accepimus. Quia vero quaedam in secreto deliberata, maxime ab iis, qui bellum adversus Cantacuzenum texuerunt, historia complectitur, nolim id cuiquam mirum videri: plures enim de illis, etiam postquam is totum subiugavit imperium, adhuc superstites et eius postea beneficiis usi, omnia fideliter retulerunt, ipsum quidem de excelso animo et tolerantia in adversis rebus suspicientes, semet autem miserantes, qui non solum tantarum aerumnarum auctores Romanis fuissent, sed et cuius multa tum prius, tum postea, egregiaque in se merita constitissent, ei magni ducis (Apo-cauchi) molitionibus et vafritie decepti, tot incommoda et labores per extremam improbitatem peperissent. Clarissime autem non pauca nobis exposuerunt Ioannes et Nicephorus, magni ducis fratres, utpote

λων μᾶλλον συνειδότες τὰ ἀπόρρητα ἐκείνων. τὸ μὲν οὖν A. C. 1362
 ἐπίταγμα τὸ σὸν, ὃ καλὸν Νεῖλε, εἰς δύναμιν ἡμῖν ἐκτετέ-
 λεσται, σοὶ δ' ἔξεστι τὰ γεγραμμένα ἀναλέγοντι καὶ βίους
 ἐξετάζοντι καὶ πράξεις καὶ τὸ σύμπαν ἦθος τῶν ἀνθρώ-
 πων, τῶν μὲν τὴν μεγαλοψυχίαν ἐπαινεῖν καὶ τὴν ἐν ἕπαισιν B
 ἢ ἐν πλείστοις ἔργοις ἀγαθοῦς φιλοτιμίαν, τῶν δὲ μισεῖν τὴν
 πανουργίαν, ὡς οὐ τοῖς ἄλλοις μόνον, ἀλλὰ καὶ σφίσι αὐτοῖς
 πολλῶν κακῶν αἰτίαν γενομένην.

5. ἐν om. P.

prae aliis arcanorum amplius consci. Praeceptum itaque tuum, mi
 Nile, pro nostra facultate implevimus. Tibi licitum est scripta re-
 legenti vitasque et actiones et universe mores hominum expendenti
 horum quidem magnanimitatem et in omnibus aut plurimis factis
 praestantibus studium commendare, illorum veteratorias artes, qui-
 bus non aliis tantummodo, sed etiam sibimet ipsis detrimentosissimi
 exstiterunt, odio et vituperatione prosequi.

ANNOTATIONES

AD

IO. CANTACUZENI HISTORIAS.

AD LIBRUM PRIMUM.

Pag. 7, 8. Vol. I. ed. Bonn. πρότερος add. ante μάχης margo cod. Monacensis, cuius lectiones ad duos libros priores hic inserendas curavimus.

Pag. 8, 5. ἀλλ' ἔστι καὶ περὶ ἐκείνων διπλᾶ λογιζέσθαι, καθάπερ καὶ περὶ τῶν Εὐκλείδου φασίν. Locus tenebricosior, quem sic explicandum opinor. Qui bellum inter avum et nepotem gestum, cum haberent perspecta et comperta omnia, scriptis tamen non commendarunt, eorum consilium vel laudare licet, vel reprehendere, sicut de Euclidis sectatoribus dicitur: nempe illos solitos διπλᾶ λογιζέσθαι. Nam Euclides ille Megarensis atque Socraticus, princeps et parens philosophorum quorundam fuit, qui, quod disputatores contentiosi essent et in contradicendo liberi, ἐριστικοὶ sunt appellati, ut docet Laërtius. Est autem contentiosorum ingenium probare, quae alii improbant, et improbare, quae alii probent. Placet enim articulum τῶν genere virili, de discipulis, non de dogmatis Euclideis accipere, ut personas cum personis potius, quam personas cum re comparare videatur. Porro τὸ ἐκείνων ad Andronicos imperatores (ut sensus sit, quaesitum esse ab illis, uter horum bello causam et originem attulerit, et in utramque partem de iis disputari posse, sicut de Euclidis placitis solet,) apte referri posse arbitror.

PONTAN.

Pag. 8, 6. ἀπαλλάττων. Corrigo ἀπαλλάττειν. Ceterum in contextu Graeco nunc quidem emendando multam operam non consumam: quamquam est mendosus admodum et interpunctus negligentissime. PONTAN.

Pag. 8, 9. καὶ ὅτε γὰρ τὰ κοινὰ διετέλεις πράττων, σωτηρία τοῖς πράγμασιν ἦσθα. De officio magni domestici

sen megadomestici intelligendum est: in quo tantum potestatis et auctoritatis habuit, (etsi id non ratione officii,) ut imperium penes Andronicum iuniorem nomine solo, penes ipsum re fuisse appareat, lib. 2. potissimum. Nec semel ipsemet summam rem publicam, etiam Andronico superstite, ab se administratam gloriatur. Qui autem Graeca vel primoribus labris attigerunt, eos non fallit, vocem *πράγματα* frequenter in eo solere poni, in quo res publica et imperium ponuntur. Porro verbum *σωτηρία* etiam ei tempori tribuendum est, quo partim ut tutor impuberum Andronici filiorum, partim ut imperator postea communi praefuit. Sed ut haec, ita quae sequuntur, ad alium neminem, quam ad Cantacuzenum pertinent; *αυτονογόν* enim nominat, qui res scilicet ipse gesserit, et addit *οὐκ ἀγνοήσεις δήπον τὰ σά.* PONTAN.

Pag. 8, 11. *tui ipsius esse coepisti.* De monachismo Cantacuzeni haec interpretor, quem se medullitus expetere toties testatur, et sub finem libri 4. cap. 42. cum coniuge amplectitur. In eo vitae cursu maxime licet homini suum esse secumque habitare, nec se extra quaerere; libro 3., ubi de eadem re agit, *ἀφανεία συζήσω τὸν πάντα βίον, κατ' ἔμμαντὸν διάγων.* Quinque autem argumentis fingitur Nilus quidam amicus Christodulo (hoc est, Ioanni Cantacuzeno Christi servó,) hanc historicam scriptionem suadere ac persuadere. I. et II. Quia vir illustrissimus atque optimus est, quales scriptores ipsi historiae auctoritati atque ornamento sunt. Bene namque Euripid. Hecuba: *λόγος γὰρ ἔκ τ' ἀδοξούτων ἰῶν Καὶ τῶν δοκούντων, αὐτὸς οὐ ταῦτὸν σθένει.* III. Quia non spectator modo illarum rerum, quod satis fuisset, sed actor quoque fuit. IV. Quia veritatis amantissimus: multi enim historici multa mentiti sunt mentiunturque; (memini illius Senecae ex l. 4. Quaest. Nat. cap. 30.: *Historici cum multa mentiti sunt, arbitrium suum, unam aliquam rem nolunt spondere; sed adiciunt, penes auctores fides erit;*) ac proinde qui historiam conscribant, minime digni, cuius prima lex, ne quid falsum audeas, neu quid verum non audeas. V. Quia laborem non oderit, ut nonnulli, quos a praeclaris negotiis segnitias praecipue deterret, cum ingenuis ipsa rerum difficultate crescat animus. Vel dicamus, Nilum tribus uti rationibus: quod rerum ipsarum actor: quod verax: quod impiger: quarum priores duae ex illis: *Tu enim quamdiu etc.* colliguntur. PONTAN.

Pag. 8, 11. *Veritatis ac iustitiae exemplar.* Veritas et iustitia hic idem sonant, quod saepissime in divinis literis, quarum hunc auctorem esse perstudiosum, et amare sacras illas loquendi formas, certum est. *Ambulare in veritate, facere veritatem et iustitiam, sic decet nos implere omnem iu-*

stilitiam, nihil sunt aliud, quam colere sanctimoniam et omni virtute excellere. Aristoteles item 5. *Νικομαχείων* illud Theognidis in proverbium abiisse ait: *Ἐν δὲ δικαιοσύνη σὺλλήβδην πᾶσ' ἀρετῇ ἴσθιν.* PONTAN.

Pag. 8, 14. *τὰ σὰ*, quod nimirum ad 3. et 4. libros attinet, quaeque et supra intellexit, illis verbis, *quaeque nostro aevo contigerunt.* Quae enim libro secundo narrantur, etsi eius res sunt propemodum omnes, tamen non etiam eius nomine, quemadmodum reliquae, patratae sunt. Omitto, multa exponi etiam in primo a Cantacuzeno gesta magnifice, sapienter, fortiter ac feliciter, ut paene maiorem partem eius solius, quam Andronici iunioris historia censi possit. PONTAN.

Pag. 8, 17. *ad extraneos, sive ad nostrates.* Qui de rebus suis ipsimet historiam contexuerunt, seu exercitus duxerint, seu non duxerint, proferri possunt, alieni a vero Deo, Xenophon, Iulius Caesar. Adrianus, ut a Spartiano traditum est, tam cupidus fuit famae celebris, ut libros vitae suae a se scriptos libertis suis litteratis dederit, iubens, ut eos nominibus suis publicarent. Arrianus in Periplo rubri maris. Multa de se Iudaei duo, Iosephus in libris de bello Iudaico et libro de vita sua, Philo de legatione ad Caium. Immo et antiquissimi illi Moses et Iosue, Israëliitarum duces. Inter Christianos divus Augustinus in libris confessionum non pauca de se memorat. Item Carolus IV. imperator vitam suam descripsit. Multi duces navigationes suas et bella in India, quidam peregrinationes suas. Est autem prope idem, cum filii parentum res et facta conscribunt: quod Anna, Alexii Comneni, imperatoris Constantinopolitani, filia, erudite et eleganter praestitit. Quae historia nondum est, quod sciam, Latine edita. Quadrat huc locus M. Tullii ex epistola ad Luceium libro quinto: *Cogar fortasse facere, quod nonnulli saepe reprehendunt. Scribam ipse de me, multorum tamen exemplo et clarorum virorum. Sed, quod te non fugit, haec sunt in hoc genere vitia: et ut verecundius ipsi de se scribant necesse est, si quid est laudandum, et praetereant, si quid forte reprehendendum est.* In quem locum nominat Paulus Manutius ex Plutarcho L. Sullam, qui commentariorum libros viginti duos de rebus suis composuit. Item M. Scaurum, principem illum senatus, qui tres libros de vita sua perscripsit, quos memorat Cicero in Bruto et Tacitus in vita Agricolae, soceri sui. Etiam P. Rutilius, forsitan aemulatione permotus, vitam suam litteris mandavit. PONTAN.

Pag. 8, 21. *Morales commentarii.* Fortasse eo respicit, quod Cantacuzenus praeter illas apologias Christianismi adversus Mahometanos et Iudaeos, quas habemus, etiam paraphrases in aliquot Aristotelis libros Ethicorum conscripsisse

fertur, idque opus in Veneta bibliotheca exstare dicitur. Ut ita praeterita eius scripta cum futuris, minora cum maioribus, si fructum spectes, componantur. PONTAN.

Pag. 9, 1. *possintne homines illorum amussi.* Haec adversus Stoicos, ut mihi videtur, qui sapientem informant, qualis nunquam exstitit, quod quidem in Senecae libris clarissime licet perspicere, cuius tamen vita mollior fuit: adeo facilius est magna et mirabilia dicere, quam facere. Plutarchus, quanquam et ipse Stoicus, haud aequae rigidus est. Pulchre, ut omnia, M. Tullius in Laelio: *negant quemquam virum bonum esse, nisi sapientem. Sit ita sane. Sed eam sapientiam interpretantur, quam adhuc mortalis nemo est consecutus. Nos autem ea, quae sunt in usu vitaeque communi, non ea, quae finguntur aut optantur, spectare debemus.* Et 1. Offic.: *Vivitur enim non cum perfectis hominibus planeque sapientibus, sed cum iis, in quibus praeclare agitur, si sint simulacra virtutis.* Haec ille. Laudari debent Peripatetici, qui mediocritatem quandam exigunt et virtutem ponunt in medio, quod vult Horatius illo versiculo: *virtus est medium vitiorum et utrinque reductum,* Epist. 18. lib. 1. PONTAN.

Pag. 9, 8. *si praesentia spem fefellerint.* Quorsum istuc spectet, ex prooemio libri tertii clarebit. Sunt profecto incorruptiora posteritatis iudicia: praesentia livor carpit. Horatius Ode 24. lib. 3.: *virtutem incolumem odimus, Sublatam ex oculis quaerimus invidi.* Cic. pro M. Marcello ad Caesarem: *servi igitur iis etiam iudicibus, qui multis post saeculis de te iudicabunt, et quidem haud scio an incorruptius quam nos. Nam et sine amore et sine cupiditate et rursus sine odio et sine invidia iudicabunt.* PONTAN.

Pag. 9, 14. *superiore et hac nostra aetate.* Quamvis in Graeco tantum sit ἐφ' ἡμῶν, nostra aetate, tamen quia Nilus bipartitam propositionem faciebat, τὰ τε ἐπὶ τῶν βασιλέων, τὰ τ' ἐφ' ἡμῶν γεγονότα, puto alterum quoque caput posse repeti: et se ipsum etiam nomine imperatorum comprehendit, dum subiicit, *Romanorum imperatoribus acciderunt.* PONTAN.

Pag. 9, 19. *hi sese ad penitus inconcussam.* Hoc de Cantacuzeno ipso dictum accipe, qui in fide mansit adversasque res omnes cum Andronico suo toleravit constantissime. Euripi autem similes ac transfugae proditoresque Andronici Syrgiannes et protostrator, Cantacuzeni imperatrix, Ioannes patriarcha et alii fuerunt. PONTAN.

Pag. 9, 21. *Euripi instar.* Euripus fretum angustum inter Aulidem, Boeotiae portum, et Euboeam insulam, die ac nocte fluit, refluit septies. Propter quam vicissitudinem et inconstantiam homo mutabilis et inconstans Euripus audit.

Legimus quoque *τύχη εὐρίνος*, quod Ovidius hoc disticho declaravit: *Passibus ambiguis fortuna volubilis errat, Et mane in nullo certa tenaxque loco.* Item *εὐρίνος διάνοια*, humanis quippe cogitationibus nihil mobilius ac variabilius. PONTAN.

Pag. 10, 9. *odio aut gratia.* Non solum qui de rebus dubiis consultant (ut ait apud Sallustium Caesar), sed etiam qui rerum gestarum memoriam produnt, eos ab odio, amicitia, ira, misericordiâ vacuos esse convenit. Haud facile animus verum providet, ubi illa officiant. Notatus est T. Livius, quod Romanis quibusdam nimium faverit. Notatus Sallustius, qui in Catilinaria coniuratione, quae Ciceroni senatus honorifice perbenevoleque decreverat, cum malevolentia subticuerit. Peccant gratia, qui se nimium in laudes principum effundunt. Audivi, Carolum V. historiam Sleidani legentem dixisse, ipsum de se multa mentiri. Peccant odio, qui immoderate et saepe reprehendunt. Timaeus historicus, quod esset acerbior, Epitimaeus dictus est; auctor Diodorus lib. 5. cap. 1. Licitum est autem rerum scriptori et reprehendere ea, quae vituperanda ducet, et quae placent, exponendis rationibus comprobare, quomodo ad Lucceium Cicero scripsit, epist. 12. lib. 5., sed utrumque modice. PONTAN.

Pag. 10, 13. *τοῖς* recte om. M.

Pag. 10, 14. *praesens omnibus interfui.* In calce tamen historiae fatetur, se quaedam ab aliis accepisse, quae nimirum in adversariorum suorum conventiculis agitata sint: et alia utique, quibus adesse praesens non potuit. Nec Julius Caesar omnibus, quae narrat, coram affuit: affuit autem plurimis, et quae pro illo gesta sunt, eius virtute multa, et auspiciis gesta sunt omnia. Valet ad conciliandam historiae fidem scribere quae videris, non quae audieris: oculis siquidem certior fides est, quam auribus. Quare nonnulli, quo exploratiora et indubitatora possent scribere, ipsimet terras et regiones peragrarunt, ut Diodorus Siculus, Sallustius. PONTAN.

Pag. 11, 3. *δ' αὖ* M.

Pag. 11, 7. *intercisa propagatione imperatoria.* Michael Palaeologus Ioannem puerum, Theodori filium, Ioannis Batatae nepotem, Theodori Lascaris pronepotem, heredem legitimum, cuius tutor erat institutus, nefarie exoculavit, vel, ut alii retulerunt, interfecit: imperium Constantinopolitanum circiter annos sex et quinquaginta a Latinis, ab anno Domini 1203. ad 1259. seu, ut alii, ad annos circiter tres et sexaginta, a Belgis, inquam, occupatum, pulso Balduino secundo, Graecis restituit sibi que usurpavit. Vide Nicephorum Gregoram lib. 3. et 4., Petrum Bizarum de bello Veneto libro primo. Docet idem Gregoras libro sexto, quo

pacto Andronicus filius, paterni sceleris vindictam metuens, (ne et ipse videlicet oculos cum imperio amitteret propter quem pater Michael legitimum heredem ita crudeliter tractaverat,) ad eum in quodam Bithyniae oppidulo custoditum venerit, consolatus sit, ad victum et cultum omnia, quoad viveret, suppeditarit. PONTAN.

Pag. 11, 7. γεγένηται M.

Pag. 11, 8. ad Michaellem Palaeologum. Familiam Palaeologorum ex Italia et Viterbo, Etruriae civitate haud ignobili, originem traxisse, nonnullis placet: et continuata quadam serie ex hac Caesares imperio Constantinopolitano dati sunt annis circiter centum nonaginta quatuor: donec tandem refrigerante pristina illa virtute pietateque Christiana, omnia segnitie quadam et diversis studiis in deterius labi coeperunt, sic, ut florentissimum Graecorum imperium in Turcarum manus ac potestatem deveniret anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio, postquam mille, centum et amplius nonaginta annis incolume stetisset. Ut autem imperium hoc a Constantino magno, Helena matre genito, qui hanc urbem e ruderibus et nobilissimae antiquitatis fragmentis plane novam refecerat miroque ornatu exstruxerat, initium habuit, sic sane in Constantino octavo, cui quoque mater fuit Helena, desiit. Quin etiam cum id tenuissent Latini quot annis supra diximus, et eorum auspicia regni a Balduino, Flandriae comite, coepissent, sic postmodum in Balduino, secundo nimirum huius nominis, conciderunt. Haec, ut perspicua et cognitu digna, ex Bizari libro primo de bello Veneto inserenda duximus. PONTAN.

Pag. 11, 9. hic sustulit liberos. Posteritatem Michaelis Palaeologi tam distincte, plene ac vere non facile apud alios explicatam cernas. Quod ignorantiae historiae huius, quae adhuc in tenebris iacuit, adscribendum quispiam putaverit. Propter quam ignorantiam multa aliter ab aliis narrata et errata sunt. PONTAN.

Pag. 11, 9. ἄρρενας om. M.

Pag. 11, 11. καὶ Κωνσταντῖνον τὸν ἐν τῇ πορφύρῃ τεχθέντα. Verbum e verbo: et Constantinum in purpura natum, hoc est, patre iam purpurato seu purpuram gestante, quod solebant imperatores: id enim erat eorum insigne. Seu, qui natus est imperator, ad quem purpura sive imperium, cuius ea symbolum et indicium, seu successio in imperio ipso ortus iure pertinebat. Tametsi infantes quoque ipsi purpureis fasciis involvi solerent: quod de se Anna Comnena, Alexii filia, praefatione historiae suae testificatur. Unico verbo Graece dicitur Πορφυρογεννήτης, quod malo (nec id sine exemplo) reddere Porphyrogenitus, quo magis latinizem,

quam retinere Graecum ac dicere *Porphyrogenneta*. Verumtamen Constantinus iste non fuit proximus heres imperii, sed posterior. Etenim Michael pater Andronico, ante purpuram sibi nato, ut apparet, priores dare voluit. Poterat inter Constantinum et Andronicum fratres eadem lis intercedere, quae inter Artemenem et Xerxem, Darii, Persarum regis, filios, intercessit. Artemenes siquidem, ut natu maximus, aetatis praerogativa imperium ad se trahebat, quod ius et ordo nascendi et natura ipsa gentibus dedit. Xerxes controversiam non de ordine, sed de nascendi felicitate referebat. Namque Artemenem primum quidem Dario, sed privato provenisse, se regi primum natum etc. Iustinus lib. 2.; de eorumdem memorabili concordia in petitione regni Plutarchus libro de amore fraterno, ubi, quem Iustinus Artemenem, ipse Ariamenem vocat. PONTAN.

Pag. 11, 12. καὶ ante *Εὐδοκίαν* om. M.

Pag. 11, 15. τῆς Οὐγγρίας ῥήγος. Observo, *Οὐγγρίαν* transferri *Hungariam*, tametsi spiritus non consentit, cum sit in Graeca voce lenis: et Ungri populus nominantur ad Istrum. Sed tamen cum etiam e Germania, Sabaudia, Italia Byzantini imperatores sibi coniuges adsciverint, cur non ex vicina Hungaria? Graeci porro posteriores plurima dignitatum, magistratuum ac potestatum vocabula aut Latina prorsus, aut Latinograeca seu ad Graecas flexiones detorta et non-nihil immutata seu *Ἑλληνικοβάρβαρα*, ex commerciis forsitan et consuetudine cum Latinis, adhibuerunt. Cum igitur Constantinopolitanum semper *βασιλέα* nominet, reges autem *ῥήγας* (excepto Moesorum rege, quem, si memini, paene nunquam non *τοῦ βασιλέως* nomine dignatur; quam ob causam, non dispicio;) videtur vocabulo *βασιλεὺς* quiddam amplius et maius significare voluisse, quam nos voce *rex* significare consuevimus. Et quamquam Graeci regem *βασιλέα* dicunt, nihilo minus eodem vocabulo imperatorem etiam Romanum et Augustum exprimunt. Duo dumtaxat scriptores nominantur, qui interdum *αὐτοκράτορα* appellant, Plutarchus et Herodianus. Quamobrem quoties in hac historia vox *βασιλεὺς* de Constantinopolitano principe occurrit, (occurrit autem millies,) non *rex*, sed *imperator* reddenda est. Non me latet, tria haec nomina eundem aliquando gessisse, *βασιλεὺς*, *Καῖσαρ*, *σεβαστός*. Verum ea aliud non sunt, quam *imperator*, *Caesar*, *Augustus*. Est ergo in hisce libris non modo *Οὐγγρίας*, *Ἀρμενίας*, *Ῥωσόννας* (*Ῥαβέννης* legendum), *Κύπρον*, *Κατελάωνων*, semelque et iterum *Μύσων ῥήξ*, sed etiam *Κάρουλος ῥήξ*: ne de regulis tantummodo dictum existimes. Quin et imperatorem occidentis apud quosdam recentiores Graecos non *βασιλέα Ῥωμαίων*, sed *ῥήγα Ῥωμαίων* nominatum videbis:

nam illo priore suum illum orientalem honorant. PONTAN.
Ὀγγυγίος M. recte.

Pag. 11, 16. Constantinum despotam. Despota hic valet, quod Hispanis et Lusitanis *infans*. Primogenitus enim, imperator, qui Gallis Delfinus, Hispanis princeps. Ipsemet Cantacuzenus rationem affert, cur Despota dictus sit iste Constantinus, et affert eam, quam adduximus. Imperatores Romani de filiis, aut nepotibus, aut consanguineis, quorum praestantem vidissent indolem et ad imperandum idoneos fore censuissent, successores sibi legebant, quos initio principes iuventutis nominabant: post nominati sunt Caesares; (quod retinuerunt, etiam cum ad culmen imperatoriae maiestatis adscendissent, ut Caesares imperatores dicerentur;) tandem Nobilissimi Caesares appellati sunt. Apud Turcas Zelebis significat nobilem. Quam vocem eorum monarchae honoris causa in successoribus suis nominandis imitatione Romanorum (ut coniiici potest) usurparunt. Tamen Mahometis II. et successorum filii non Zelebes, sed Sultani coepti sunt indigitari. PONTAN.

Pag. 11, 19. ex Irene March. Montisferrati Lombard. princ. filia. Irenae huic senatus Genuensis quatuor triremes instructas decrevit, quae illam Byzantium Andronico nupturam devexere. Gregoras libro sexto scriptum reliquit, cum eo duceretur, egisse annum undecimum, Andronicum vero tertium supra vicesimum: quam et vultus et morum elegantia commendavit. Mulierem longe ambitiosissimam eandem describit libro septimo, quippe quae omnes tres filios suos imperatores designari percupiebat, et ut modo imperantes videret. Romanas opes in Romanorum hostes profundeabat. Ibidem, quam lenis ad eam placandam Andronicus fuerit. Febri correpta, obit diem suum in oppidulo Drama, quo animi gratia Thessalonica se conferre solebat. Est autem Graece *ἄρχοντος Λομβαρδίας*. At enim non paruit huic Marchioni universa Lombardia, quam Insubriam veteres dixerent, (proinde malui *Lombardi principis*, quam *Lombardiae principis*, ut vitarem τὸ ἀμφίβολον,) sed ea solum regiuncula, quae inter Padum et Tanarum sita et iam pridem Montisferrati nomine vocata est. Primus Marchio eius fuit Almaranus, a socero Othone magno creatus, anno Christi 967.; inde postea Marchiones propagati. PONTAN.

Pag. 11, 19. Μουμφερά M.

Pag. 11, 21. et puellae Simonidis. Georgius Pachymerius hoc illi nomen factum tradit, quod, cum plures puellae Andronico natae morerentur, a muliere quadam edoctus, duodecim apostolorum duodecim statuas cereas viri magnitudine statuerit easque sub tempus partus ordine accenderit.

Qui cum in tempus, quo statua Simonis ardere incipiebat, incidisset, puellam ex eo Simonidem nuncupatam. Hanc, teste Gregora, pater quinquennem Crali, Serviae regulo, quadragenario quartam uxorem desponsam, domi, donec viro tempestiva evaderet, educandam dedit. Invita ad maritum postea, a quo discesserat, Byzantio revertitur et monacham proficitur. Vide principium lib. 8. Sustulit et notham filiam idem Andronicus, nomine Irenen, quam Ioannes Ducas, Pelasgorum et Thessalorum princeps, uxorem duxit, ut est libro 7. apud eundem Gregoram. PONTAN.

Pag. 12, 3. *ad Michael. Palaeol. secundum.* Primus ex Palaeologis Michael fuit, Andronici parens. Secundus Michael Palaeologus fuit, filius Andronici senioris et imperii consors. *Tò secundum* ad nomen et ordinem in imperio referendum est: nec enim post patrem Andronicum, sed cum patre imperavit. Ita non tertius a primo, sed secundus numeratur. PONTAN.

Pag. 12, 3. *δὴ καὶ* add. M. post *ἄρχοι.*

Pag. 12, 4. *complures diligentissime.* Georgius Pachymerius, Gregoras et (quem penes se manu exaratum esse affirmat in Pandecte historiae Turcicae Ioannes Leunclavius) praetor Graeciae. Hic praetor annorum amplius sexaginta historiam, a capta nimirum Constantinopoli a Flandris usque ad eandem a Michaele Palaeologo receptam composuit. Qui praeterea illa tempora persecuti sint, nescire me fateor. PONTAN.

Pag. 12, 7. *praedictorum criminum rei.* Haec contra Gregoram imprimis, quem et lib. 4. cap. 24. et 25. ut hominem mendacissimum insectatur. Eundem paulo infra iterum tangit, cum res Andronicorum satis cognitae et exploratae habuisse et ideirco incorruptam veritatem attigisse negat. Sane non pauca ad iunioris Andronici gloriam spectantia dissimulavit aut ignorantia, aut fide non bona. De eodem historico praefatione ad lectorem plura disseruimus. PONTAN.

Pag. 12, 8. *ἀληθὲς M.*

Pag. 12, 15. *τῆς* add. M. ante *εἰρήνης.*

Pag. 13, 4. *Thomae, principi Acarnaniae.* Parva Epiri regio Acarnania. Epiri et Aetoliae principem facit Gregoras lib. 8. et Annam post mariti necem Conto, eius nepoti ac percussori, nupsisse commemorat. PONTAN.

Pag. 13, 6. *Sphenthisthlabo, Moesorum regi.* Gregoras ait, Bulgarorum principi. Moesiam enim superiorem, cuius creberrima in his libris mentio, sunt qui Valachiam, sunt qui Moldaviam aut Bulgariam fuisse dicant. Ita Moesi erunt, qui recentioribus Valachi aut Moldavi, aut etiam Bulgari. Quo tamen nomine, Bulgarorum inquam, alii Triballos,

Moesiae inferioris populos, intelligunt, qui Nicetae dicuntur Servii, de quibus similiter in hac historia saepissime agitur. Cum autem historicus noster perpetuo et constanter scribat *Μυσούς* et *Μυσίαν*, ego Moesos et Moesiam potius existimavi. PONTAN.

Pag. 13, 13. καὶ om. M. quoque, neque nunc desidero.

Pag. 13, 19. οἱ add. M. post ἀγγελίας.

Pag. 13, 20. *Manuelem vivere desiisse*. De genere mortis eius Gregoras in limine libri octavi. Si verum est, quod narrat, miserabiliter interiit bonus adolescens. Confirmat etiam hic locus notionem vocis *Despota*, de qua supra egimus, ubi Constantinus, Andronici senioris filius secundum Michaellem natus, sic nominabatur. Primogenitus enim dicebatur βασιλεύς, ut Andronicus quoque iunior, frater Manuelis, semper dicitur. PONTAN. τὸν δεσπότην M.

Pag. 14, 2. *ab orbe condito sexies milles. octingent. vices. nono*. Qui tandem? Hodie ab orbe condito non plures 5564. numerantur; quomodo igitur ante annos abhinc plus ducentos sexaginta, cum ista gererentur, sexies mille octingenti novem et viginti numerari poterant? Hac de re cum consulissem D. Marcum Velsorum, huius rei pub. ill. virum et omnis antiquitatis peritissimum, sic mihi ad verbum rescripsit: *Re accuratius perpensa, Cantacuzenum eorum aeram sequi video, qui Christum anno mundi 5508. natum existimant. Hanc autem usu ab ecclesia receptam esse ait Antonius Contius in notis Chronol. Nicephorianae cap. 9. et testimoniis comprobat, ut videre est in secunda editione bibliothecae sanctorum Patrum, tomo 7. colum. 984. Annus itaque 6829., quo Michael mortuus est, erit Christi 1321., quo sane currebat indictio quarta, quam Cantacuzenus in calce lib. 1. annotat. Quod inde potest ostendi. Datis annis Christi, si annos 312. auferimus et reliquos per 15. dividimus, quidquid provenit, indictionis numerum indicat. Iam si a 1321. auferas 312., remanent anni 1009., qui per quindecim divisi, ostendunt orbem indictionum sexages septies absolutum et quatuor annos indictionis sexagesimae octavae esse reliquos. Hoc est, quod ponebatur, indictionem quartam numerari. Annus 6835. est Christi 1327. et indictio decima, quod cum superiori supplicatione demonstrari potest, tum inde manifestum est, quod sexto ante anno ipse Cantacuzenus quartam indictionem nominat. Verumtamen anno 1327. post mensem Septembrem, quo Graeci indictiones auspicabantur, undecimam indictionem cepisse. Sed quia in scheda tua dies XIV. Kalendas Iunius adscripta erat, rationem, qua Cantacuzenum sive librarium excusem, non invenio, siquidem codex ita praefert. Hactenus ille. Solept ergo Graeci tempora ab annis mundi conditi*

numerare: in numero autem a nobis ipsa multitudo plurimum discrepant. PONTAN. ἐνάτων M., ex more Cantacuzeni.

Pag. 14, 6. in diuturno moerore. Gregorae verba recitabo: *Senex autem imperator Andronicus ex moerore et sollicitudine confectus est, cuius vix exemplum reperitur.* Sic ille. Ex quo scire licet, patri fuisse carissimum, quia filius optimus, ut sequitur in Cantacuzeno. PONTAN.

Pag. 14, 7. οὐ γὰρ ἄκρας ἔψανσεν αὐτοῦ καρδίας. Verba sunt Ulyssis in Hecuba Euripidis. Autumat enim, Hecubae beneficium sibi manere alta mente repostum. Erasmus sic convertit: *haud enim haec res summa strinxit pectoris.* Ad verbum: *non enim summum seu superficiem cordis eius boni filii mors tetigit,* id est, in pectus eius quam altissime descendit, dolor ille de filii carissimi obitu cor eius intimum penetravit. Germanice, *Es ist ihm tieff zu Hertzzen gangen,* aut ἐμπαρικώτερον, *das grosse laid hat dem guten alten sein Hertz, sein Seel durchtrungen.* PONTAN.

Pag. 14, 9. τῶν ἐξητασμένων ἐπὶ φθορᾷ. De numero eorum, qui in nocendo hominibus saepe magna documenta dederunt, aut sic: *quorum detrimentis humano generi inferendis iam multis experimentis probata et explorata cognita est malignitas.* Scimus, daemones hominum esse hostes sempiternos, idque ex incredibili quadam invidia. Sed historicus sentit, quoddam esse genus, cui nocere hominibus per calamitates ingentes palmarium est: quales, opinor, ii, quibus mulierculae sagae seu veneficae totas se consecrant. Ab illis enim qua privata, qua publica damna perniciemque hominibus dare compelluntur. PONTAN.

Pag. 14, 10. Romanorum felicia tempora. In historia Byzantina rudiores illos quoque orientales populos intelligant Romanos vocari, et imperium illud Romanum et imperatores Romanos, ex quo Constantinus magnus, communis orientis et occidentis Romanorumque imperator, sedem Constantinopoli posuit, et ex eo Italica Roma tamquam coloniam deduxit, quam et novam Romam dixit, et sic passim a Graecis scriptoribus appellatur νέα Ρώμη, ut illa altera προεσβυτέρα Ρώμη, indeque se Graeci Ρωμαίους, populos autem occidentis Λατίνους et Φράγκους appellare coeperunt. Successores porro Constantini hoc nomen, ut gloriosum, sibi suisque retinuerunt et se quoque Romanos dici haberique voluerunt. Sciendum insuper, a Graecis posterioribus nonnunquam Graeciam Europaeam, nonnunquam provincias illas Asiae minoris Romaniam vocari. PONTAN.

Pag. 14, 10. ut verius loquar, Deo ad delictorum. Huiusmodi piae Christianaeque sententiae et haec prae aliis ab hoc scriptore frequentantur. Nisi enim essent ho-

minum scelera et flagitia, non essent pestilentia, bellum, fames, eluviones aliaque mala atrocissima et plurima, quibus Deus nos punit vel admonet potius, ut resipiscamus, si poenas aeternas velimus effugere. Ergo in Deum mala nostra ob hanc causam, quasi videlicet in animadversorem punitoremque, referri, pium est, et id sancta scriptura passim docet. *Omnia, quae fecisti nobis, Domine, in vero iudicio fecisti, quia peccavimus tibi et mandatis tuis non obedivimus*, Daniel. 3. Mittam locos alios, quia sapienti pauca, ut dicitur.

PONTAN.

Pag. 14, 15. ἔγγονον recte M.

Pag. 14, 20. *Constantino ex Cathara pellice natum*. Muzalonis protovestiarium filiam uxorem habuit, ex qua nullos genuit liberos. Ea post defuncta, ex ancilla formosa, Cathara nomine, puerum suscepit, quem Michaellem Catharum dixit: et postmodum novis cuiusdam Eudociae amoribus (quam et viro eius mortuo uxorem duxit) veterem et concubinae et filii ex ea sibi procreati amorem ex animo eiecit, ut pluribus lib. 8. ipso ferme initio a Gregora proditur. PONTAN.

Pag. 14, 25. οὐτ' ἐγκυκλίον πείραν ἔσχε παιδείας. De orbe illo doctrinarum loquitur, qui septem artibus liberalibus definitur. Quae alioqui etiam iuncto verbo ἐγκυκλοπαιδεία vocari solet. Verum a me nomen ipsum orbis exprimi haud necesse fuit, quando res clara est. PONTAN.

Pag. 15, 7. *Domesticum suum et contubernalem*.

Gregoras alias causas duas affert, quae tamen huic a nostro allatae nihil repugnant. *Eum*, inquit, *annum aetatis XV. agentem accersitum, inter aulica ministeria assumit, primum, ne ab omnibus neglectus, fame periret, deinde fortasse, ut sanguine imperatorio oriundus, affinitate cum aliquo ex finitimis hostibus iungeretur pacemque conciliaret et Romanos Romanamque rem adiuvaret*. Pergit deinde paucis indicare, quo loco apud senem fuerit, in quo noster est copiosior. *Cum autem, inquit, in palatio versaretur, brevi tempore imperatoris animum ita sibi conciliavit, ut et ipsi imperatoris filii ei inviderent, Andronicus vero iunior imperator irasceretur molesteque ferret, insignem illum sui amorem apud avum languescere, erga novitium vero illum et subditium vehementer crescere*. Ostendit praeterea, quomodo annos natum 25. cuidam Macedoniae provinciae praefecerit, et eius encomium texit. Lege lib. 8. paulo post principium. PONTAN.

Pag. 16, 3. *propter altitudinem quidem gradus*.

Plinius Vespasianum alloquens praefatione Historiae suae Naturalis, imperatorem ait in excelsissimo humani generis fastigio positum. Nobiles ac praesertim principes, reges, imperatores non est verisimile mentiri velle, quia id summa eorum

ingenuitas non permittit, et quia nulli hominum generi foedius est mendacium. Nam cum ob duas plerumque causas mortales mentiantur, vel ut iocentur scurriliter, vel ut aliquam sibi utilitatem compendiumque pariant, in viros tales neutrum convenit: quos et summa gravitas decet, et qui magis habent, quod aliis dent, quam indigent, quod ab aliis accipiant. Nec minus odit Deus divitem mendacem, quam pauperem superbum. PONTAN.

Pag. 16, 6. ἐπιβούλον M. pro οὐ δικαίως.

Pag. 16, 9. ἀπολείπη M.

Pag. 16, 15. τοὺς recte om. M.

Pag. 16, 20. βασιλέα M. quoque.

Pag. 17, 11. ἕτερον M. pro Ῥωμαίων.

Pag. 17, 12. τῶν ὄρκων add. M. post Ἀνδρονίκου.

Pag. 17, 17. εἴκοντες M. pro ἄκοντες.

Pag. 17, 18. παρακοιμώμενος. Latine *accubitor*, et usu verbi liberiore *custos*. Sed sine controversia ea dignitas designatur, quam tribus vocibus expressimus. Paulo infra μέγας δομέστικος, et ita deinceps semper nominatur, (minoris Andronici intellige,) quae tamen dignitas, quando in eum collata sit, nusquam indicatur. PONTAN.

Pag. 18, 2. ὁ πάππος om. M. quoque, neque necessarium videtur.

Pag. 18, 6. ἑαυτοῦ leg. cum M. pro αὐτοῦ.

Pag. 18, 7. *cor suum comedens, ut Homerus ait.* Locus est de Bellerophonte Iliad. ζ', qui ab Antia, Proeti, Argivorum regis, uxore, apud virum falso accusatus, quod se de stupro appellasset, ab eodem cum litteris ad Iobaten, Lyciorum regem, socerum, missus et ab illo periculis magnis obiectus est, quae tamen vicit. Postmodum diis exosus factus, in locis solis oberrabat, hominum congressus fugiens ac se tristitia et dolore macerans. Versus Homeri cum Latina M. Tullii interpretatione apponam: Ἦτοι ὁ καππεδίον τὸ Ἀληϊὸν οἶος ἀλάτο, Ὀν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεσίων. *Qui miser in campis moerens errabat Aleis, Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.* Germani istuc, *cor suum comedere, ἐμφατικῶς* exprimunt, *er frist sich selbst*, hoc est, comedit, absumit se ipsum. Moeror enim vehemens ac diuturnus seu immensa et longa animi aegritudo corpus tabefacit ad cutemque et ossa redigit: quod Artemisiae, reginae Cariae, Mausolum maritum ἀπαραινθήτως lugenti, contigit, de qua Cicero 3. Tuscul. PONTAN.

Pag. 18, 11. *maternum genus e sanguine imperatorio.* E familia imperatoria erat haec femina, quae Dynastae barbaro et Comano nupsit, Cantacuzeni cognata. Nam et Scythis principibus, ut audiemus, imperatores Constanti-

nopolitani locabant filias suas, et Cantacuzenus Orchani Persae seu Turcae potius Theodoram filiam nuptum dedit.
PONTAN.

Pag. 18, 13. qui Ioanni Batatzae imp. capess. se dediderant. Hoc ἐν παρενθέσει dictum, quam Graeci notare non solent: quo attentiore oportet esse interpretem. Verisimile fit, Sytziganum istum barbarum cum uxore Constanti-nopolim migrasse, ibidemque susceptis Christianorum sacris habitasse et in eadem urbe Syrgiannem filium genuisse. PONTAN.

Pag. 18, 15. qui ipsum e sacro fonte susceperat. Hos quidam susceptores, alii compatres vocant: debent enim cura paterna, pro quibus in baptismo spondent, in Christianis institutis erudiendos suscipere et in eo paternam illorum curam gerere. Nisi quis malit ab eo dici susceptores, quod infantem vel abluendum salutari fonte, vel ablutum suscipiunt in ipsa brachia. Graece est ἀπὸ τοῦ ἁγίου φωτισματος αὐτὸν ἀναδέξαμενον. Quod Latini dicunt, voce e Graeco fonte cadente, baptizari a βαπτίζεσθαι, id Graeci praeterea aliis tribus efferunt, φωτίζεσθαι, σφραγίζεσθαι, καθαιρέσθαι, illuminari, obsignari, purgari. Quae tamen, si verborum ipsorum vim et sensum velimus exprimere, non sic reddenda sunt, sed baptismo ablui, sacro fonte tingi, salutari aqua perfundi, sacro rore tingi, coelesti fonte lustrari, et aliis compluribus modis, quos latinitatis studiosi haud ignorant. Dies autem ille, quo Christi baptizati memoria celebratur, et in diem Epiphaniae in Latina ecclesia incidit, a Graecis patribus φώτων ἡμέρα nominatur, dies luminum: siquidem φωτισμὸν ἀντὶ βαπτίσματος frequenter accipiunt. Ita Gregorius Nazianzenus orationem eo die habitam inscripsit εἰς τὰ ἅγια φῶτα. Qui ergo festum luminum apud Graecos esse festum purificationis Mariae volunt, falluntur. Fons autem in basilicis, ut notavit Brissonius commentario de feriis Christianis, proprio et baptismi officio specialiter dicato loco concludebatur, cuius appellationem Latini verborum inopes a Graecis mendicantes, locum eum baptisterium nuncupant. Graeci suum illud Latinis commodatum verbum intempestive repetere nolentes, φωτιστήριον dicunt, Ambrosius regenerationis sacrarium. Et recens baptizati tum νεόφροντοι, tum νεοφώτιστοι appellabantur. PONTAN:

Pag. 19, 1. ὃν μέλλει τῷ τῆς ἀλουργίδος ἄνθει κοσμήσειν. Quem ornaturus est ornatu purpurae; ἄνθος quippe etiam ea notione est, qua κόσμος; sed μεταφορικῶς, ut Latinum flos, saepe decus, elegantiam, pulchritudinem et ornamentum quoddam significat. At certe ἄνθει hic potius ipsum κάλλος τοῦ βάμματος, tincturae sive coloris purpuracei nitorem ac venustatem quandam declarat. PONTAN.

Pag. 19, 15. *inde ab infantibus. Cantacuzenus cognatus imperatori Andronico iuveni aequalis et amicissimus ab ineunte aetate et ob animi candorem sermonumque veritatem et morum commoditatem carissimus. Gregoras lib. 8. PONT.*

Pag. 19, 24. *πρὸς αὐτὸν om. M.*

Pag. 20, 1. *εἰς M. pro πρὸς.*

Pag. 20, 11. *εἶτα M. pro εἴθα.*

Pag. 21, 6. *hominem namque pluribus aequip.*

Ad Andronicum suum accommodat, quod de medico Home-
rus protulit Iliad. λ': *Ἰητρός γάρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιός
ἄλλων*, quo versiculo poetae sapientissimi iure gloriantur medi-
dici, cuius sensus: medicus instar multorum seu pro multis
est, seu multis aequiparari potest. Hoc vult, Andronicum
multorum virtutes unum complexum, ita ut in singulis ne-
mini cedat. Nota egregiam laudatiunculam ex verbis, quae
continenter subiiciuntur. PONTAN.

Pag. 21, 8. *ἀνδρεία M.*

Pag. 21, 11. *κοινὸν ἄγαλμα τῆς φύσεως. Vocem φύ-
σεως de humana natura, id est de hominibus ipsis, prolatam
accipio, quorum communiter decus et ornamentum fuisse,
(propter animi praestantiam videlicet,) Andronicum suum te-
statur. In quovis rerum genere illud aliarum decus, gloria
et ornamentum est, quod supra alias excellit. Et quia ἄγαλ-
μα etiam exponitur oblectamentum, parum aberat, quin hoc
totum κοινὸν ἄγαλμα τῆς φύσεως converterem amor ae deli-
ciae generis humani, recordatus, ita Titum imperatorem, Ve-
spasiani filium, nominatum esse, teste Suetonio in eius vita
cap. 1. PONTAN.*

Pag. 21, 12. *οὕτως ἐρήμην ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἀλῶναι
συμβαίνει. Subaudienda est vocula δίκη cum illa ἐρήμη.
Est autem δίκη causa, iudicium, ut ἐρήμη δίκη sit deser-
tum iudicium seu desertum vadimonium. Composita vox est
ἐρημοδίκιον, quando quis ad diem non se sistit in iudicio.
Et ἐρήμην καταδικασθῆναι, vel, ut apud nostrum est, ἐρή-
μην ἀλῶναι, est ob desertum vadimonium damnari. Potest
etiam verti *indicta causa damnari*, quod nos fecimus: neu-
ter enim, et qui vadimonium deseruit, et qui causam non
dixit, ad iudicium comparet: ita uterque videtur deseruisse:
etsi alter reus est, qui vadimonio se obligavit, alteri fit ini-
uria. Seneca Medea: *Qui statuit aliquid parte inaudita alte-
ra, Aequum licet statuerit, haud aequus fuit.* PONTAN.*

Pag. 21, 13. *ὃ χθὲς καὶ πρώην. Hac proverbiali hy-
perbole utitur non raro. Licet etiam reddere pronuper, nu-
perrime, paulo ante, heri. PONTAN.*

Pag. 21, 14. *προσκυνούμενος. Verbum προσκυνεῖν, ado-
rare, in sacrosanctis profanisque litteris creberrime ad homi-*

nes, qui dii non sunt, accommodatur, dicunturque προσκυνεῖσθαι, adorari, id est singulari quadam veneratione, corpore ad terram incurvato, affici. *Summissi petimus terram*, inquit Aeneas 3. Aeneid. Quem adorandi modum et gestum expressit pulcherrime Themistocles, dum regem Persarum per simulationem adoravit. Annulum enim cadere permisit: quem cum se inclinans levasset, visus est suo munere perfunctus. Noster quoque satis clare libro 2. cap. 5., ubi Tamerchanes, Phrygiae satrapa, ad imperatorem venit. Nam de eius comitibus Persis, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἄπωθεν τὸν βασιλέα προσεκύνουν, τὰς κεφαλὰς ἐρείσαντες ἐπὶ τὴν γῆν. Ista adoratio etiam hodie barbaris in more est. Non igitur verebor προσκυνεῖν exponere adorare, cum res tam aperta sit. PONTAN.

Pag. 22, 1. πραγμάτων om. M.

Pag. 22, 6. κινδυνεύσαντα M.

Pag. 22, 8. ἔξω M.

Pag. 23, 5. *nostra Romanorumque omnium admissa*. Ad locum Pauli alludit Actor, 17. in concione ad Areopagitas: τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ θεός. Subiungit noster, τὴν καρδίαν τοῦ βασιλέως εὐθεῖαν ἀπεργασάμενος, ubi alium locum in mente habuit, qui est Actor. 8. Sic enim sanctus Petrus ad Simonem, oblata pecunia per manuum impositionem Spiritus sancti communicandi potestatem sibi concedi petentem: ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον θεοῦ. Non enim sententiis modo integris divinarum litterarum innectendis, sed etiam unico verbo iisdem insinuandis Cantacuzenus gaudet: quod te, Lector, hic potissimum monitum volui. Sane peritissimum sacrae scripturae fuisse, extra dubium est. PONTAN.

Pag. 23, 8. τὰς recte add. M. ante χάριτας.

Pag. 23, 17. τοὺς λόγους recte M.

Pag. 23, 18. δεῖ M. quoque. Recte.

Pag. 23, 21. *Adrianopoli*. Orestiadem antea dictam hanc urbem, quidam auctores sunt. Solebant Sultani Turcici regnum auspiciari in ea civitate, quae sedes esset imperii. Principio Turcis (capta Constantinopoli videlicet) fuit Prusa Bithyniae, paulo ante mortem Osmanis ab Urchane filio capta, quae licet honorem hunc non diu retinuit, ex pristina tamen praerogativa meruit, ut longissimi temporis spatio Sultani Turcarum mortui, paternis et avitis istic monumentis, etiam diu post captam Constantinopolim, inferrentur. Postquam vero, transvectis in Europam copiis, Murates I., Urchanis F., Osmanis N., Hadrianopolim cepisset, eodem et regni sedes ex Asia commigrasse videtur, quod recte se facturos Sultani ducerent, si rebus Anatolicis iam tranquillioribus, praecipuum militiae

robur iam Hadrianopoli velut in excubiis haberent: unde, momentis rerum ex usu suo gerendarum animadversis, progredi paulatim latius et in Europae viscera grassari possent. Leunclavius. PONTAN.

Pag. 24, 2. κινδυνεύειν M.

Pag. 24, 8. καὶ add. M. ante τῆς κατασκευῆς.

Pag. 24, 11. ab Orientalibus ac Threïciis secludens. Arbitror ad hunc locum pertinere, quod scribitur a Gregora libro septimo, Andronicum seniore longum murum ad Christopholim, a mari usque ad vicini montis cacumen extruxisse, ut locus is se invito prorsus inaccessus esset iis, qui vel e Thracia in Macedoniam, vel e Macedonia in Thraciam iter haberent. PONTAN.

Pag. 24, 14. ἀλλήλοις τε συνταξάμενοι. Vox συντάσσεισθαι sacris scriptoribus idem valet, quod ἀποιάσσεισθαι, valedicere, in digressu salutem dicere. Quare συντακτῆριος λόγος Gregorii Nazianzeni, centum quinquaginta episcopis praesentibus habitus, est ea oratio, quam primo quoque tempore discessurus pronuntiavit, et episcopis illis valedixit. Item apud Damascenum, libro, quod mortui viventium beneficiis iuventur, συντακτῆριον θρηνεῖν est in ultimo digressu flere ac lamentari. Plura Billius observat. sacrar. lib. 1. c. 22. PONTAN.

Pag. 24, 21. καὶ addend. e M. ante πληρωμάτων.

Pag. 24, 23. nautica licentia. Genus hominum valde improbum nautae, periurum, mendax, naves alienas et homines despolians: quos apologo quodam notavit Aesopus, dum eos dicit in tempestate multa diis vovere, quae, cum in littus salvi pervenerint, minime solvant. Et cum quibus Bias navigabat impii, quibusque in saeva tempestate deorum opem implorantibus dicebat: *tacete, ne vos illi hic navigare sentiant*, nautae potissimum erant. Laertius. Euripid. Hecuba, ubi illa misera mulier captiva iam et serva mittit famulam, quae petat a Graecis, ne quid in corpus filiae Polyxeniae iam ad Achillis tumulum mactatae designent illiberalius ac petulantius, ἐν γὰρ μυρίῳ στρατεύματι ἀκόλαστος ὄχλος, ναυτική τ' ἀναρχία, κρείσσων πυρός. Sumpsit ergo ab Euripide Cantacuzenus, ut vides. PONTAN.

Pag. 25, 4. Ἀπόκαυκον M. ubique. Nicephorus quoque Gregoras hominem constanter sic appellat; itaque hic et deinceps corrige codicis P. scripturam, ut iam fecimus volumine secundo.

Pag. 26, 4. per senatorem. Nomina σύγκλητος et συγκλητικὸς, senatus et senator, quod mihi videor observasse, noster scriptor varie usurpat. Nunc enim proceres aulicos conciliumve aulicum seu senatum imperialem sive imperatorium: nunc belli duces conciliumve bellicum, et utrobique

optimates ac viros illustres primariosque sic appellat. Itaque raro transtulimus *senatus*, *senatores*, ne quis de civili senatu et senatoribus rem intelligendam putaret; fugienda est enim *δμωνυμία*. Hoc etiam loco, si placet, senatorem virum nobilem Palatinum aut consiliarium imperatoris, *einen Kammerherrn*, interpretare. PONTAN.

Pag. 26, 10. οὐκ ἐξαναστήσεται M.

Pag. 26, 18. *intra Byzantii fines*. Urbs haec nobilissima duo nomina habuit, antiquius Byzantium, recentius Constantinopolis: de utroque dicendum. Vetus fuit oppidum in Thracia ad Propontidem, quod Byzantes, classis Megarensium eo coloniam deducendum dux, condidit, quod conditum Pausanius Spartanus instaurasse et amplificasse dicitur. Tradit Zonaras, Constantinum Magnum parantem urbem sui nominis aedificare, primo Sardicum agrum, post Sigaeum promontorium, tandem Calchedonem et Byzantium delegisse. Cedrenus auctor est, Thessalonicae fecisse initium, sed peste interpellatum, reliquisse locum et Calchedonem profectum. Quam a Persis eversam, cum restituere inciperet, ab aquilis admonitum fuisse, ubi Constantinopolim conderet: quod illae architectorum regulas et funiculos saepius raperent Byzantiumque deportarent. Sozomenus et Zosimus narrant, cogitantem urbem sui nominis condere, quae honore Romam aequaret, inter Ilium et Hellespontum spatium invenisse commodum, ibi fundamenta iecisse, partem muri in altitudinem eduxisse; post sedem commodiorem visum Byzantium. Quam cum Severus imperator superioribus annis, occiso Pescennio Nigro, qui imperium orientis invaserat, diruisset et in vici formam redegisset, ipse, Licinio devicto, eius ambitum dilatavit, muros extulit, aedificiis publicis privatisque ad usum et decus explere instituit. Postea utroque imperio in multas portiones diviso, occidentalis Romam, orientalis domicilium Byzantium esse voluit, vocatisque orientis episcopis, magna caerimonia urbem novam Deo ac virgini Matri consecravit, eamque novam Romam et Constantinopolim indigitavit, et ad dignitatem urbi addendam ecclesiam eius ad honorem patriarchatus evehit eiusque episcopum Metrophanem post Alexandrinum sedere instituit. Hactenus illi. Si lubet, vide etiam de conditoribus et nomine urbis huius, quae affert Petrus Bizarus, historiae Genuensis lib. 12. in anno 1453. Vocatur saepe a Graecis βασιλὶς τῶν πόλεων. Noster infra cap. 21. in quam honorifice de ea: πόλιν οὕτω μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον, καὶ χρήμασι καὶ ὅπλοις καὶ στρατιώταις δυνατωτάτην. Locum haud inelegantem adscribam ex epistola Matthaei Camariotae, qua Constantinopolim a Turcis subactam lamentatur: *Cuncta nobis praesidia et ornamenta simul uno impetu erepta sunt.*

Patria capta est: cuius urbs in terris similis nulla: sed eiusmodi, quae non humana potuerit exstrui manu. Eadem magnitudine et pulchritudine praestabilis, situ et venustate splendens: quam affirmare omnium uspiam urbium maximam pulcherriamque ausim: quam unam omnes sperabant et credebant in perpetuum ab omnibus mansuram inexpugnabilem: cui secundum Deum universi salutem credebant suam: quae si oculus appelleretur orbis terrae aut cor, a vero non aberretur: de qua nemini non gloriari licebat: in qua civem adscriptum esse, non parum argumenti ad commendationem gloriamque habebat. Haec ille. Vide etiam Nicetam ad finem Annalium. Invenio hanc urbem dictam *Χριστούπολιν*, quemadmodum Antiochiam *Θεούπολιν*. PONTAN.

Pag. 26, 24. δ' εαντῶ M.

Pag. 27, 3. hoc genus occupationes. Venari, aucupari, (nam et aucupio delectabatur iuvenis, ut videbis,) equestribus vacare lusibus, non sunt illiberales occupationes, nec principem, praesertim adolescentem, dedecent. Quare causae nihil erat, cur senex morosus his vacanti adeo irasceretur adeoque innocentem duriter increparet. Videntur aliae quaedam fuisse occupationes illius, nempe in scortis, commensationibus, nocturnis obambulationibus, in aere profundendo et nominibus faciendis, cum inobedientia et contumacia erga avum, quae Gregoras, nihil quidquam veritus, memorat, infensior et iniquior eidem, ut apparet. At noster hic vel digna haec non putat, ob quae iuvenis imperio privetur: quia scilicet peccata iuventutis sint: *dum aetas, dum tempus tulit*, (ait ille senex in Audria,) *sivi, animum ut expleret suum*: et alius ille in Adelphis plus aequo indulgens: *amet, scortetur, potet, faciat quod lubet*: vel propter summum amorem, credo, ut famae et honori eius consulat, artificiose dissimulat ac praeterit. Etiam non semel iurantem inducit, nihil se tanta ira et odio avi dignum commisisse, sed a calumniatoribus se falso apud illum deferri. Quod an excusari possit, si Gregoras vera loquitur, equidem haud scio. Ac tanto minus fortasse potest, quod initio historiae se veritatis tam amantem ostenderit. Verumtamen non ita dissimulat, quin, quem toties defendit et excusat, propemodum manifeste prodat. Infra enim ipsum adolescentem se flagris digna perpetrasse confitentem facit. Atqui venatus et decursus equestris flagris digna non sunt. Quamquam vero modum in his excedere potuit, (immo excessit, cum prae studio rerum istarum somnum capere non potuerit, ut audisti, et mira narrat in hoc genere de canibus et avibus eius Gregoras, etiam imperatoris,) tamen non hanc, sed aliam quamdam intemperantiam esse putarim, quam in se flagris puniendam confessus est. Nihilominus ista vitia

magnis ac splendidis postea virtutibus emendata sunt, et cum Cantacuzenus amore, tum Gregoras odio peccare: et ille quaedam vera omisisse, hic multa non vera in medium attulisse potuit. PONTAN.

Pag. 27, 17. τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λίθον, lapidem supra caput, lapidem utique pretiosum, qualibus pileus ille distinguebatur. Et fortassis hic λίθος in apicem coronae eius insertus, visendae magnitudinis erat. Certe etiam lib. 4. dicitur λίθῳ κεκοσμημένος πῖλος. Subiicit mox, imperii esse symbolum. Unde patet *συνεκδοχικῶς* locutum: nam non lapis, quantumvis pretiosus, sed corona, tiara, aut diadema symbolum ac signum est imperii. *Cassidis formam hodieque retinent usufiae Turcarum*, inquit in Pandecte historiae Turcicae Leunclavius, *instar pileoli rotundi, ovalis figurae, vel rotundi calicis, absque pedunculo factae: cuiusmodi coronas ovales ex auro solido gestare solebant imperatores Graeci, planeque talis etiam imponebatur Theolepto patriarchae, cum nos Constantinopoli essemus, a duobus aliis tunc ibidem praesentibus patriarchis, Sylvestro Alexandrino et Michaele Antiocheno, die 19. Martii, anno Christiano 1585., quò tempore ab eis inaugurabatur, quod Graeci vocant in thronum collocari. Solent hodieque Genitzari et alii ditiores ex auro solido factas usufias gestare. Becos ipse vidi sic ornatos, qui Sultani Turcarum cursores sunt, circum ipsum semper obambulantes, quum e sarraio seu palatio prodit.* PONTAN.

Pag. 27, 19. διακαρτερεῖσαι M.

Pag. 28, 2. ἐπανελεθῶν M.

Pag. 28, 3. *animam ipsam eructans.* Praecedit βαρέα στενάχων, quomodo Homerus loquitur. ψυχὴν ἐρευνόμενος ipse sine finxerit, an ab Homero aliove poeta sumpserit, et an priorem vocem mutaverit, si forsitan μῆνιν fuit, ignoro. PONTAN.

Pag. 28, 9. τῶν ἐπ' ἀρετῇ καὶ φιλοσοφίᾳ γνωρίμων. Philosophia non semper est illa divinarum humanarumque rerum cognitio: saepe enim liberalem doctrinam, seu eruditionem ingenuam, seu φιλολογίαν Graeci hoc verbo exprimunt: Isocrates inprimis, (ex quo plura testimonia Budaeus profert,) qui etiam oratione περὶ τῆς εἰρήνης in fine φιλοσόφους vocat homines litterarum studiosos, quia et φιλοσοφεῖν σπουδάζειν significat. Sacri scriptores Graeci, studium vitae innocenter et sancte agundae frequentius φιλοσοφίαν nominant: quia nimirum *timor Domini disciplina sapientiae*, Proverb. capite decimo quinto. PONTAN.

Pag. 28, 19. *quandoque parentibus.* Saepius avum patrem nominat: vere enim pater est, quamvis non proximus, sed maior, hoc est, antiquior. Unde Germanis *Grossvatter*:

et defuncto Michaele, patre naturali, avus erat ei patris loco. Diligebatur item ut a patre filius, et reverebatur eum vicissim ut filius patrem: hoc enim de se credi vult. PONTAN.

Pag. 29, 13. *non te maria tota*. Cum proverbio dicamus *mare bonorum*, sicut *mare malorum* pro innumerabilibus bonis ac malis, sententia postulat, ut *κακῶν* hic non *malorum*, sed *vitiorum* aut *malorum facinorum* interpretemur. Auxit rem valde, cum adiecit ὄλας, dixitque *θαλάσσας τῶν κακῶν*. PONTAN.

Pag. 29, 14. *λογίσεται M.*

Pag. 29, 14. *προχειῖσθαι*. Manet in metaphora, quod tamen non semper est necessarium. Dixerat enim *θάλασσα κακῶν*. Ideo nos quoque non *proferrī*, quod poteramus, sed *profundi* transtulimus: mare enim, quoniam aqua constat, funditur. Et alioqui etiam sic loquimur, aliquid effundere, pro cum affectu, vel ex affectu aliquo proloqui. Item simpliciter, ut Cicero 1. de orat. *effudi vobis omnia*. Et poetice, *haec effudit pectore dicta*. PONTAN.

Pag. 29, 22. *tua manu*. Vel quia forsitan *pro magno peccato paululum supplicii satis erit patri*, ut Terentius ait: vel quia naturale est, malle a propinquis, quam alienis vapulare: quod misericordiam speramus ab iis, qui in nos crudeles propter sanguinis communionem esse non possunt. David quoque a Deo, tamquam a patre, quam ab hominibus puniri malebat. *Coarctor nimis. Sed melius est, ut incidam in manus Domini, (multae enim misericordiae eius sunt,) quam in manus hominum*. 2. Reg. 24. PONTAN.

Pag. 30, 3. *ιλέως M.*

Pag. 30, 5. *εἰ δ' ὥσπερ νῦν, οὕτω καὶ εἰς τὸ ἔμπροσθεν γίνεσθαι μέλλεις M.*

Pag. 30, 8. *διαπρεσβευσάμενος M.* quoque.

Pag. 30, 10. *διεξιόντος M.*

Pag. 30, 15. *ego te a deo miris modis amavi*. Gregoras principio lib. 8.: *Andronicum tanto amore prosecutus est avus, ita eius adspectu gavisus, ut omnes et ante et post natos filios, filias, nepotes multo minoris faceret, omnesque quam hunc unum perire mallet, si optio daretur, tum ob firmiorem imperii successionem, tum propter ingenii praestantiam, tum propter vultus maiestatem; forsitan et similitudo nominis aliquid ad benevolentiam contulit. Quibus de causis eum apud se regia disciplina instituendum, eiusque conspectu noctu atque interdium fruendum esse laetandumque censuit*. PONTAN.

Pag. 31, 1. *γενέσθαι M.*

Pag. 31, 2. *τοῖς μητρικοῖς θαλάμοις ἐνδιατρίβοντα*. Non opinor quemquam scriptorem uterum mulieris seu parientis uterum vocasse thalamum. Recordor autem in sacris

litteris de Salvatoris nostri ortu legi, *tamquam sponsus procedens de thalamo suo*. Ubi consensu theologorum sanctissimae Virginis Mariae uterus intelligitur, in quo velut thalamo eam sibi filius Dei, carne ex ea indutus, sponsam copulavit. Et quoniam Cantacuzenus libenter vocibus divinarum scripturarum utitur, de matre Andronici et partu eius cogitanti, hoc verbum, seu hunc scripturae locum occurrisset existimemus licet. PONTAN.

Pag. 31, 10. *parvissima labe videri sapientibus maxima*. Iuvenal. sat. 8.: *Omne animi vitium tanto conspectius in se Esse solet, quanto maior qui peccat habetur*. Bene sapientibus, nam hi longe cernunt acutius, quam vulgus, et iudicant verius. Ergo sapientes a regibus perfectionem maximam requirunt, eorumque peccatis non facile ignoscunt. Ipsemet Cantacuzenus extremo quarto cap. 48. en quam praeclare, dum filium Matthaëum a cupiditate imperandi absterret. *Non enim quemadmodum aliis, si vitam solute transegerint, sic etiam imperatoribus usuvenit, ut damnum ad ipsos modo pertineat, sed et bona et mala ipsorum subditis communia sunt: et imperatoris animam omnis virtutis speculum atque archetypum esse oportet: alioqui non solum suae, sed et aliorum segnitiei poenas persolvat*. PONTAN.

Pag. 31, 16. ἐπιβλέψαντος M.

Pag. 31, 23. μεταβάλλεις τῆς πρὸς ἐμὲ π. M.

Pag. 31, 24. *si quidem a maritudo*. In evangelio: *si quidem fructum fecerit: sin autem, succides eam*. Genus loquendi ἐλλειπτικόν. Subauditur *bene factum, bene res habebit*, aut tale quidpiam. Latini quoque sic loquuntur, atque adeo ipse Cicero. Notatum est alicubi a Budaeo in Pandectas. PONTAN.

Pag. 31, 24. προβληθείτω M.

Pag. 32, 5. τοῖς ἐξ ὀργῆς, ἢ λύπης, ἢ τινος ὧν λέγουσι, μὴτ' ὧν δρωῶσιν ἐν τοῖς τῆς ταραχῆς καιροῖς, παρακατέχειν τὴν μνήμην. Desiderari voces aliquot puto te mecum, lector, perspicere. Sed defectum eum a nobis satis expletum spero. Iacobus Gretserus, homo societatis nostrae, cuius exstant ingenii monumenta, a quo me fideli opera consilioque in his laboribus meis saepenumero adiutum et ad istuc praeclarum opus maturandum incitatum non possum quin confitear, totum locum sic integrabat: τοὺς ἐξ ὀργῆς, ἢ τινος τῶν τοιοῦτων πράττοντάς τι, μὴθ' ὧν λέγουσι, μὴθ' ὧν δρωῶσιν ἐν τοῖς τῆς ταραχῆς καιροῖς παρακατέχειν τὴν μνήμην δῆλον. Nam illud τοῖς, primum verbum, consistere cum παρακατέχειν non posse: cui assentior. Est autem sententia verissima. Affectus enim impotentia nebulas menti offundit, ut cernere quid agat, dicat, non queat. PONTAN.

Pag. 32, 22. *Lethaeis volvendis aquis permittens*.

Lethe palus inferorum ab oblivione nominata, quod mortui omnium rerum huius vitae obliviscantur. Quin autem historicus iterum, ut alibi, poetice loquatur, nullus dubito: et est haec quoque una historiae proprietas, uti poeticis loquendi generibus: in quo apud Latinos conspicuus est Livius. Ovidius in Ibin.: *Et tua lethaeis acta dabuntur aquis.* Et 1. Trist. eleg. 7.: *Cunctane in aequoreos abierunt irrita ventos? Cunctane lethaeis mersa feruntur aquis?* PONTAN.

Pag. 33, 12. ἐμὴν om. M. et post μέγροι add. καί.

Pag. 33, 17. *cum ipse quoque, a magno imper.* Agapetus diaconus ad Iustinianum imperatorem libello pulcherissimo, quo imperatorem praeceptis format: *συγγνώμην αἰτούμενος ἀμαρτημάτων, συγγίνωσκε καὶ αὐτὸς τοῖς εἰς σὲ πλημμελοῦσιν, ὅτι ἀφέσει ἀντιδίδοται ἄφεσις καὶ τῇ πρὸς δημοδούλους ἡμῶν καταλλαγῇ ἢ πρὸς θεὸν φιλία καὶ οἰκείωσις.* Simili sententia usum inveni D. Epiphanium ad Eudociam Augustam, Arcadii coniugem, cum illa de iniuriis sibi a Iohanne Chrysostomo illatis eidem conquereretur, ut est legere in vita eiusdem Chrysostomi apud Metaphrasten. PONTAN.

Pag. 34, 1. *magnus domest. e Thracia reversus.* Haec alia deliberatio est. Illa prior inter domesticum et Syrgianem in Thracia fuit: haec inter domesticum et iuniorum Andronicum suscipitur. Et intelligimus rediisse in Thraciam magnum domesticum: siquidem Constantinopolim reversus dicitur. PONTAN.

Pag. 34, 2. *παρὰ τοῦ βασιλέως* M.

Pag. 34, 3. *καταρχομένων* M.

Pag. 34, 4. *τὸν φθόνον* M. pro *τὴν ἀδικίαν* et lin. 5. *ὀπιζόντος* et *αὐτῶ.*

Pag. 34, 21. *ὥστ' ἔχειν* M.

Pag. 35, 17. *Τριβαλλῶν* M.

Pag. 35, 17. *a Crale.* Nomen *Κράλης* regem sonat Hungaris, Bulgaris, sive Serviis, Sclavonibus, Boemis, Polonis, a *Kiral*, et contractione *Kral*. Inde positione Graeca factum *Κράλης* a nostro historico, et muliebri *Κράλαινα*. PONTAN.

Pag. 35, 20. *ὀλίγη* M.

Pag. 36, 5. *παράσχοι* M.

Pag. 36, 9. *αὐτοῖς* M.

Pag. 36, 16. *τάχιον* M. mg. pro *τάχιστα*.

Pag. 36, 17. *ὥσπερ ἔρμαιον ἠγησόμενος.* *ἔρμαιον* dicitur pro lucro insperanti obiecto, seu inopinato et adventitio: ut cum quis in itinere aliquid fortuito invenit, quod etiam *εὔρημα* propterea appellatur, quasi dicas, inventum. Hinc quidquid boni nobis contingit, (praesertim, si praeter opinionem atque spem,) id *ἔρμαιον* vocatur. Budaeus a Platone in Phaedone poni ait pro bono inexpectato, ac

pro sorte exoptanda, quae forte fortuna nobis oblata sit. Ratio nominis est a Mercurio, qui Graecis Ἐρμῆς, et viis, nuntiis, lucro praeest, et in Amphitruone Plauti est ita loquens: *Nam vos quidem id iam scitis concessum et datum Mihi esse ab diis aliis, nuntiis ut praesim et lucro.* Si plures iter facerent, et unus boni quidpiam in via iacens repererat, alii, qui id secum dividi, seu commune vellent esse, dicebant κοινὸς ἔρμῆς, Latine *in commune*. Observat Turneb. lib. 26. cap. 14. PONTAN.

Pag. 37, 4. καὶ addend. ex M. post ὄρῶν.

Pag. 38, 7. Ἀδριανούπολιν P. et M. ut postea Χριστούπολιν et alia id genus. Nos perperam divisim scripsimus contra morem huius aetatis.

Pag. 39, 3. e gente quidem *Auriarum*. Ab Ansaldo *Auria* gens *Auriarum* clarissima originem habuit. Ansaldo natus est ex quadam matrona nobili, cui nomen *Oria* fuit, ex prisca familia, *Volta* dicta, quae nunc, ut diximus, *Cataneorum* est: quam posteaquam *Arduinus* ex provincia *Narbonensi* regulus oriundus, propter venustatem formae atque familiae nobilitatem ambivisset, in matrimonium tandem accepit. Nam cum profectionem in *Palaestinam* religionis ergo instituisset, casu *Genuam* delatus, in huius praestantissimae foeminae ex occasione, ut fit, familiaritatem et consuetudinem incidit, adeo ut formae pulchritudine illectus, postmodum in *Volturnum* familiam receptus, ad nominis et familiae avitae differentiam, *Oriae* uxoris suae nomen retinuerit. *Bizarus* in historia *Genuensium* lib. 1. PONTAN. τῶν δορίων γένους M. et deinde τὸ ὄρῶν, quod altera manus correxit τὸ δόρῶν.

Pag. 39, 4. e *Spinularum*. Familia *Spinularum* celeberrima et laudatissima, a *Guidone Spinula*, *Beli vicecomitis* filio, viro egregio animi corporisque dotibus, originem traxit. *Bizarus*. PONTAN.

Pag. 39, 4. ex *Temarensium*. Plurimas *Genuensium* antiquas familias recenset *Bizarus* libro 1., inter quas huius nulla mentio, sed bene additum ab eodem his verbis: *Et pleraeque aliae, quarum hac tempestate exolevit memoria, et vix aliqua earum exstant ullius antiquae nobilitatis indicia. Verum interea non me latet, atque omnino verisimile est, plurimas familias successu temporis mirum in modum extenuatas et inclinatas, cum aliis familiis suo tempore integris et florentibus coaluisse, et quasi in eas insitas et translatas fuisse: adeo ut postmodum abolito et antiquato pristino nomine illius familiae, in quam transivissent, nomen assumpserint.* Cum suspicarer porro, *Raphon* ex *Raphael* corruptum esse, viri clarissimi *Marci Velscri* sententia opinionem meam confirmavit. Visum, inquit, mouere, *Raphones* quidem haud dubie *Raphaeles* vi-

deri, depravato in hanc faciem vocabulo, Genuensi idiotismo, qui inter Italicas dialectos crassissimus est. Et Raphaellem sane Doriam maritimis praefecturis illa aetate claruisse, historiae ostendunt, neque Folieta in elogiis dissimulat. Verum Temar familiae quod vestigium reperiemus? In Genuensium annalibus saepius obvii *Usò di marè*, sive antiquè *Usò de mare* et *Usò de mar*, quos Folieta *Usus marios* appellat. Hos ipsos, abiecta prima vocula, ut a vulgo brevitatis amante fieri solet, *Demar*, atque inde Temar dictos fuisse, admodum apparet probabile. Haec Velserus. Raphon Temar sine dubio est Raphael Temar. PONTAN. *τεμάριον* M.

Pag. 39, 7. *νικῶν* M.

Pag. 39, 9. *παραξενυνόντος* recte M.

Pag. 40, 5. *ἕτερον* M.

Pag. 40, 25. *εἶχε λέγειν θαρσύνειν* M. quoque; idque restituumdum est. Talis inversio saepissime apud nostrum.

Pag. 41, 1. *προὔφερον* M.

Pag. 41, 3. *ἐπιτρεπομένων δ' αὐτῶν*. Lego *προτρεπομένων*, perspicue id postulante sententia. PONTAN.

Pag. 41, 5. *ἐπιτέτραφθε* M.

Pag. 41, 10. *Salomonis*. Ecclesiastici cap. 18. *ante languorem humilia te, et in tempore infirmitatis ostende conversationem tuam*. Graece sic legitur in Septuaginta: *πρὶν ἀσθῆσαι σε ταπεινότητι, καὶ ἐν καιρῷ ἀμαρτημάτων δεῖξον ἐπιστροφὴν*. Graeca illa Cantacuzeni Latinis potius respondent. PONTAN.

Pag. 41, 17. *ἕτεροις* M.

Pag. 42, 5. *συνάγειν* M. mg. pro *συνορῶν*.

Pag. 42, 8. *certa pericula salutis non antep*. Cic. 1. de Off.: *Nunquam omnino periculi fuga committendum est, ut imbelles timidi que videamur. Sed fugiendum etiam illud, ne offeramus nos periculis sine causa, quo nihil potest esse stultius*. PONTAN.

Pag. 42, 10. *τὸ τοίνυν* M.

Pag. 42, 12. *παρέχοντας* M.

Pag. 42, 12. *μακρὰν ἀφροσύνην νομίζω παντὸς κακοῦ*. Necessario ante *μακρὰν* particula negans adicienda est, praetermissa a librario. Itaque interpretando adiecimus. PONTAN. *νομίζω* add. M. mg.

Pag. 42, 21. *τῶν* om. M.

Pag. 43, 4. *ἀμνησθέντων* M.

Pag. 43, 15. *δοκεῖ* M. mg. pro *φαίνεται*.

Pag. 43, 19. *συνεληλύθαμεν* M.

Pag. 44, 2. *ingenii humani imbecillitas*. Verissimum est, quod ait 1. Off. M. Tullius, omnes homines trahi et duci ad cognitionis et scientiae cupiditatem et veri videndi a na-

tura nobis ingeneratum desiderium. Sed quia cognitio nostra necesse est per sensus ad animum veniat, quomodo nec simul omnia sensibus percipere, sic nec omnia eodem tempore simul cognoscere possumus. Itaque perfectam cognitionem quasi gradatim acquirimus. PONTAN.

Pag. 44, 5. φανῆ M. mg.

Pag. 44, 5. κρατήσει scrib. ex M.

Pag. 44, 9. συγκαταδύσει M. recte.

Pag. 44, 19. ἴδοι M.

Pag. 44, 20. τῆς ἐαυτοῦ M. mg. add. post μέτρη.

Pag. 45, 15. οὐκ M. add. ante ὧν supra lin., omisso ἀποσχέσθαι.

Pag. 45, 16. ἔνεκα M.

Pag. 45, 17. *unctum Domini*. Loquitur, ut David de Saule consuevit, lib. Reg. 1. Interpretes bibliorum frequentissime vocem Graecam *χριστός* retinuerunt. Ut 1. Regum: *Loquimini coram Deo et christo eius*. In Psalmis: *Nolite tangere christos meos. Salvavit Dominus christum suum*. Apud Lucam de Simeone: *Non visurum se mortem, nisi prius videret christum Domini*: et sexcenties alibi. Dicitur autem τὸ *unctus Domini* aut *christus Domini* cum significatione maxima, est et verbum gravissimum. PONTAN.

Pag. 45, 23. τὸν τοῦ δικαίου M. mg., text. τῶν δικαίων.

Pag. 46, 11. *dignitate sua orbari*. Id praecipue tragici poetae nobis egregie ponunt ante oculos, dum heroas et heroinas sua infortunia tristissimamque, et beatae quondam ac felici longe disparem conditionem deplorantes inducunt. Exempla multa suppeditabit unus Euripides. Nec tam iuendum est, ex afflicto ac perdito beatum, quam acerbum ac luctuosum, ex beato miserum et calamitosum evadere. Seneca de tranquillitate animi, cap. 8.: *Tolerabilius est, faciliusque non acquirere, quam amittere. Ideoque laetiores videbis, quos nunquam fortuna respexit, quam quos deseruit*. PONTAN.

Pag. 46, 13. *mori, quam servire*. Enumerat Valer. Max. lib. 3. cap. 2. de fortitudine, P. Crassum, qui cum Aristonico bellum in Asia gessit, Scipionem, Pompeii socerum, Catonem Uticensem. Quibus adde ex Suetonio Othonem. Primus hoste lacessito, ab eo est interfectus, reliqui sua manu necem sibi intulerunt, ne servirent. Sed Catonis facinus cum ab aliis, tum etiam a Cicerone laudem invenit. Putat enim, cum ei incredibilem tribuisset natura gravitatem, eamque ipse perpetua constantia roborasset, semperque in proposito susceptoque consilio permansisset, necem potius sibi consciscere, quam tyranni Caesaris vultum aspicere debuisset. 1. de Off. PONTAN.

Pag. 46, 16. *quavis aqua stygia*. Ipsa styge est illis

odiosius; nam et ab odio palus illa fabulosa nomen habet. Impatiens est iniuriae contumeliaeque nobilis animus, et nobilium illustriumque hominum plerumque etiam nobiles animi. PONTAN.

Pag. 46, 17. δήσαντες M.

Pag. 47, 8. et 9. ἀμύνεσθαι M.

Pag. 48, 2. *de veteribus quidam et e nostro ovili sapiens.* Salomon est iste, Proverb. cap. 11. et 24. Vides quemadmodum tangat sacras scripturas? Nam *e nostro ovili* est ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀλλῆς, apud Ioannem cap. 10. Salomon est ex nostro ovili, quia Deum verum, quem nos agnoscimus et colimus, ipse quoque agnovit et coluit. PONTAN.

Pag. 48, 22. ὁρμησθῶ M. mg. pro ἐξ αὐτοῦ κινηθῶ.

Pag. 48, 23. καθ' ἓνα τρόπον M.

Pag. 49, 1. πάντ' ἐφορῶντα M.

Pag. 49, 5. σφίσιν αὐτοῖς M. mg. pro ἑαυτοῖς.

Pag. 50, 7. ἐχόμενοι M. mg.

Pag. 50, 16. αὐτοῦ M.

Pag. 50, 18. λυσιτελεῖν ἐφθελγᾶμεθα, ἐδοκοῦμεν M. quoque, idque restituendum. Vid. Spengel. in Seebod. Bibl. Crit. a. 1829. p. 346.

Pag. 50, 22. κατὰ σοῦ M.

Pag. 50, 23. ποιεῖται M. mg. pro σκοπεῖται.

Pag. 51, 10. μετὰ γνώμην M.

Pag. 52, 6. *θυγάτηρ δουκὸς ντίμ προυζουκή.* Quis neget hic nomen proprium corruptum esse? Divinet igitur lector vocabulum huius principis: nam quod sequitur, nomen est provinciae Brunsvicensis, et dicitur lib. 2. cap. 5. Germanis cum imperatoribus Constantinopolitanis fuisse hospitium et amicitiam. Haec autem mulier, Irene dicta, sine liberis decessit, de quo infra cap. 40. PONTAN.

Pag. 53, 23. πῶς M. mg. pro ὅπως.

Pag. 54, 3. προσδοκῶντας M. recte.

Pag. 54, 17. διηλέχθη M. Scribe διειλέχθη.

Pag. 54, 21. *Metochites.* Erat tunc potens apud imperatorem ac rerum omnium moderator *Metochites Theodorus, logotheta generalis.* Sic autem ab imperatore amabatur, tantique fiebat, ut nullum eius arcanum ignoraret, etc. Gregoras lib. 7. PONTAN.

Pag. 54, 22. ὃς μεσιτεύων μὲν τότε τῇ διοικήσει τῶν βασιλικῶν ἦν, quod rerum omnium pro imperatore moderatorem, seu vicarium imperatoris transferri posse non puto. Etenim isti μεσάζοντες seu μεσιτεύοντες τοῖς πράγμασι τοῦ βασιλέως seu τῆς βασιλίδος, (nam et illa suum μεσίτην habuit, mediatorem ad verbum,) videntur non alii fuisse quam magistri aulae, *Hoffmeister*, curatores, praefecti et admi-

nistri rerum domus imperatoriae, quos iureconsulti vocant comites rerum privatarum, qui quidem assidui erant apud principes, eorum iussa excipientes et exsequentes. *πράγματα* igitur βασιλικὰ quae fuerint hoc loco, iam, ut reor, perspicis. PONTAN.

Pag. 55, 11. *laudavit respond. acumen.* Animadvertite laudari obiter Gregoram propter scite dictum. Lib. 4. reprehenditur acerrime, sed a moribus. Ipse tamen Gregoras non semel Cantacuzeni honorifice meminit, ut praefatione ad lectorem ostendimus. Quod dicit paulo ante, Gregoram fuisse Metochitae discipulum, id ipsemet libro 8. testatur his verbis: *Nam posteaquam in recens aedificato monasterio Chorae me collocavit, maximi fecit et paene in germani filii loco me dilexit: adeo, ut astronomicam disciplinam, quam solus eo tempore perfectissime noverat, mihi traderet, nec tantas opes invideret et saepe apud imperatorem ac proceres gloriretur, me a se heredem doctrinae suae institutum esse.* PONTAN.

Pag. 55, 19. *προσήκουσαν* M. mg.

Pag. 55, 21. *διειλέχθησαν* recte M.

Pag. 55, 22. *ἐδόκουν δὲ λίθους ἔψειν*, videbantur lapides coquere. Peccatum est forte a librario et scriptum ἔψειν pro εἰπεῖν. Si non est, tum inanem operam significavit: non enim mollescit lapis, dum coquitur: ignibus tamen ad calcem redigitur. Sed malo legere εἰπεῖν, ut sensus sit, nimis dura videbantur loqui, ut est lapis. Itaque et Plautus Aulularia: *cerebrum mihi dicta tua excutiunt, soror: lapides loqueris.* PONTAN.

Pag. 56, 10. *vere novo, Nonis April.* Quomodo tam sero novum ver? Graece enim est ἄρτι δ' ἔαρος ἀρχομένου. Adultum est potius Nonis Aprilibus. Ita sane secundum coeli cursum. Sed potest tunc novum esse, si tum primum verna tempestas incipiat, quam hoc anno 1601. et superiore experti sumus, cum Martio mense haud incepisse. Quo pacto aliter locus explicetur, non dispicio. PONTAN.

Pag. 56, 19. *πρός σε* M. quoque. Non opus est correctione.

Pag. 57, 9. *ἑτέρους* M.

Pag. 57, 19. *semet de maligna volunt. sua ulcisci.* Ut facit senex apud Terentium in Heautontimorumenos: *interea usque illi de me supplicium dabo.* Sed aliam ob causam ille, et ob aliam iste. Praeterea ille volens ac prudens, hic invitus. PONTAN.

Pag. 58, 2. *σοι* M. mg., *σε* textus.

Pag. 59, 14. *τῶν* M. pro τοῦ ante βασιλ.

Pag. 60, 1. *τοῦ* add. M. mg. ante βασιλ.

Pag. 60, 3. *ad Sophiae.* Filio Dei, qui est verbum et sapientia Patris, a Constantino primum excitatum est hoc

templum, ut scribit Nicephorus Callistus lib. 7. cap. 49. Laudatur a nostro historico lib. 4. cap. 4., ubi terrae motu quasatum et ex parte collapsum narratur. Procopius de aedificiis Iustiniani: *Totum templum in cineres redactum Iustinianus, quamquam multo post, ita reparavit et expolivit, ut quisquis de priori templo audiverit, is monstrata praesenti venustate, optare possit, illud iam dudum periisse, ut in praesentem faciem mutatum cernat.* Paulo infra: *Exstructa igitur ecclesia est in spectaculum plane pulcherrimum, iis quidem, quibus videre contigit, stupendum: illis vero, qui audiunt, incredibile prorsus.* Lege cetera. In Turcograecia, ubi Constantinopolis capta et vastata describitur, templum hoc verbis istis deploratur: *πῶς κατεδέξατο ἢ ἐπ' ὀνόματι τοῦ θεοῦ λόγον κτισθεῖσα ἁγία Σοφία; ὁ ἐπίγειος οὐρανὸς; ἡ νέα Σιών, ἣν ἐπήξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος; τὸ καύχημα πάσης τῆς οἰκουμένης; τὸ ἄγαλμα τῶν ἐκκλησιῶν; ἡ ὑπερέχουσα πάντων τῆς γῆς κτισμάτων; ὡ τοῦ θαύματος. ὁ τοῦ θεοῦ περιώνυμος ναὸς ἐγένετο ναὸς τῶν Ἰσμαηλιτῶν τῶν ἀθέων. φορίζον ἦλιε, στέναζον ἢ γῆ καὶ κλονουμένη βόησον, ἀνεξίκακε κύριε, δόξα σοι.* PONTAN.

Pag. 60, 4. *ut in asylo.* ἄσυλος, cui necesse non est timere, ne spoliatur, ne, quae habet, praeda fiant. Item, quem spoliare nefas est, tutus a violentia, sacrosanctus. Tempora porro asylo dicuntur, ex quibus nefas est abstrahi eum, qui ad illa confugit. Servius in 2. Aeneid. vocari putat asyllum, quasi asyrum, a non abstrahendo. Multa asylo recenset Alexander ab Alexandro, lib. 5. cap. 20. PONTAN.

Pag. 60, 6. ἀμνηστία, id est, iniuriarum offensionumque oblivio. Hoc verbo Athenienses in sedandis discordiis usos affirmat Cicero 1. Philippica. Et Thrasybulus auctore Aemilio Probo legem tulit, reconciliata pace, ne quis antea rerum accusaretur, neve multaretur: eamque illi legem oblivionis appellarunt. Sed legem quidem ἀμνηστίας appellatam concedit Muretus: verbo autem usos *μὴ μνησικακεῖν*, hoc est, non esse retinendam iniuriae memoriam, seu, *animum malevolum ob iniuriam illatam non suscipiendum*, et hoc idem fuisse in lege positum probat Variar. lect. lib. 2. cap. 15. PONTAN.

Pag. 60, 8. πιστώσασθαι M.

Pag. 60, 11. *una urbis porta.* De viginti tribus portis urbis Constantinopolitanae vide Ioannis Leunclavii Pandecten historiae Turcicae, quo libro Annales Sultanorum Ottomanidarum seu Osmanidarum illustravit, nobisque ad hasce notas plurimum commodavit: quando bonam partem Turcici imperii peragravit, et curiose, immo vero diligenter accurate-

que omnia inquisivit. Vide item Petrum Gyllium in Thracico Bosphoro, PONTAN.

Pag. 62, 1. *μεγάλον* M., et l. 5. bis *ἰδεῖν*, sed pro altero *ἰδεῖν* in mg. *ἦδη καί*.

Pag. 62, 6. *οὐν* addendum ex M. post *μὲν*.

Pag. 62, 20. *magni canonis officium*. Ex Triodio quodam libro rituali Graecorum de magno canone describimus, quae interpretatus est noster Iacobus Gretserus Notis in orationes Patrum de sancta Cruce. Eodem die (quinta scilicet quintae hebdomadis in quadragesima) canimus officium magni canonis. Hunc vere ex omnibus canonibus maximum optime et ingeniose composuit et conscripsit sanctus pater noster Andreas, archiepiscopus Cretae cognomento Hierosolymitanus, ex Damasco oriundus, qui decimo quarto aetatis suae anno grammaticae studia aggressus, et in omni disciplinarum genere probe excultus, Hierosolymam pervenit vitamque monasticam iniiit, qui sancte et pie vitam peragens, in quieto illo et a turbis remoto vivendi instituto multa quidem cum alia ecclesiae Dei fructuosa ingenii sui monumenta reliquit, tum varias orationes et canones, crebrior tamen et copiosior in panegyricis orationibus exstitit. Ex multis autem aliis hunc quoque magnum canonem, infinita contritione animique compunctione refertum, elaboravit. Collecta enim in unum universa veteris et novi testamenti historia, canticum hoc composuit, ab Adamo videlicet usque ad Christi ascensionem apostolorumque praedicationem: quo quidem omnem animam cohortatur, ut ea, quae in historia videt esse bona et laudabilia pro viribus sectetur, quae vero mala, fugiat et aversetur, semperque ad Deum recurrat per poenitentiam, per lacrymas, per confessionem et per alia huiusmodi Deum placandi eique placendi media. Quin adeo canon hic canorus est, et in animas tam facile influat, ut et mentem, etsi praeduram, satis emolliat: et ad recipiendum id, quod bonum et honestum est, excitet, dummodo corde contrito et debita cum attentione psallatur. Fecit autem hunc canonem eo tempore, quo magnus Sophronius, patriarcha Hierosolymitanus, vitam Mariae Aegyptiacae litteris mandavit, quae et ipsa compunctionis plenissima est, lapsisque et peccatoribus multum consolationis affert, si modo a pravis operibus desistere velint. Lege autem receptum est, ut hac die legatur hac de causa. Cum enim sancta quadragesima ad finem tendat, ne homines segniores effecti spiritualia certamina negligentius ineant, vitamque sobriam et temperantem valere iubeant, maximus adest Andreas, qui, velut aliptes, per historias magni canonis enumerando insignium virorum virtutem et improborum casum et eversionem, eos, qui laboribus insistent, alacriores et, ut ita dicam, gene-

rosiores facit, ut viriliter ea, quae supersunt, capessant. Sanctus vero Sophronius oratione sua sobrios et ipse reddidit, et ad Deum excitat, ne corruant, neve desperent, licet aliquibus peccatis irretiti fuerint. Quanta enim sit Dei humanitas et clementia in illos, qui ex toto corde praeteritae vitae noxas relinquere cogitant, narratio de Maria Aegyptiaca abunde docet. Appellatur autem magnus canon, ut forte quispiam dixerit, propter sententiarum pondus et gravitatem, quarum feracissimus est canonis huius auctor, in his componendis praeclare exercitatus. Cumque ceteri canones triginta aut paulo amplius troparia contineant, iste ad ducenta et quinquaginta progreditur, quolibet ex illis ineffabilem stillante dulcedinem et voluptatem. Iure igitur optimo et convenienter sancitum est, ut magnus iste canon et compunctionis plenissimus in magna quadragesima psallatur. Hunc praeclarissimum et maximum canonem et orationem in Mariam (Aegyptiacam) ipsemet pater noster Andreas primus Constantinopolim tulit, quando ab Hierosolymorum patriarcha Theodoro ad sextam synodum subsidio missus est. Tunc enim monasticam vitam adhuc profitens, cum adversus Monothelitas fortiter decertasset, ecclesiae Constantinopolitanae clero adscriptus est, deinceps in eadem diaconus et pupillorum curator et altor constituitur, et non longo post tempore archiepiscopus Cretae ordinatus est. Postea proxime apud locum, qui Hierisus dicitur, cum Mitylenem pervenisset, migravit ad Dominum, cum sedis suae fructum copiosum percepisset. Eius intercessione miserere nostri Deus. Ceterum quinta hebdomas fuit Graecis ea, quae nobis quarta. Nam Graeci auspicantur quadragesimam die lunae post dominicam, quam vocant *τηρινην* seu *τροφάγον*, quae est dominica quinquagesimae apud nos. Et prima quadragesimae hebdomas finitur dominica orthodoxiae seu prima quadragesimae, quae apud nos est *Invocavit*. Si ergo a dominica *της τροφάγον* numeres hebdomadas usque ad quintam feriam, post quartam dominicam quadragesimae, invenies eam, de qua loquimur, esse quintam, non quartam quadragesimae hebdomadem. Quae omnia liquent ex rituali Graecorum libro, qui Typicon Sabae inscribitur, in quo titulus cap. 35. talis est: *εΐδησις τοῦ τύπου τῆς τετάρτης κυριακῆς τῶν νηστεϊῶν καὶ τῆς μετ' αὐτὴν ἑβδομάδος*. Est autem haec hebdomas quinta. Subiungitur enim *τῇ δευτέρῃ τῆς πέμπτης ἑβδομάδος, καὶ εὐθὺς ἀρχόμεθα τοῦ μεγάλου κανόνος*. Et ut rem exemplo illustrem, hoc anno 1600. agunt Graeci, qui fastos Gregorianos sequuntur, festum magni canonis feria quinta post *Laetare*, qui est quintus Aprilis, et quinta hebdomas quadragesimae Graecae, ducto initio a die lunae post dominicam quinquagesimae. Et haec

omnia sunt certissima ex libris ritualibus. Nam Graecorum quadragesima septem hebdomadibus constat, ex sex dumtaxat dominicis. Haec me his ipsis verbis idem Gretserus noster monuit, quibus mecum utaris licet. PONTAN.

Pag. 63, 11. *συνδιασκεψάμενος* M.

Pag. 63, 20. *ἢ μὴ, μὴ ζητεῖν* M. recte.

Pag. 64, 4. *τοῦ βασιλέως* M.

Pag. 64, 15. *προτερον αὐτῷ τὴν γῆν χανεῖν μάλλον.*

Ex Homero, quod expressit Virgilius 4. Aeneid., ubi sic Dido: *Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat.* Quamquam Homerus τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. PONTAN.

Pag. 64, 21. *cum albo calculo.* τὴν νικῶσαν vocat auctor, *vincentem.* Album calculum addere est approbare. Olim enim, calculis in urnam missis, ita ferebantur a iudicibus sententiae, ut albis absolverent, pluribus scilicet, atris damnarent. Quod si aequales numero fuissent, reus nihilo minus liberabatur. Plura Chiliastes. PONTAN.

Pag. 65, 9. *αὐτός* M. et lin. 17. *ἡμᾶς et ἡμῶν.*

Pag. 66, 22. *τελευταῖα* M.

Pag. 67, 2. *locum iudicii introgressus.* Quae scribit Gregoras libro octavo cum his, quae paulo ante dicta sunt, quaeque sequuntur, parum consentiunt. Audi, si libet. *Sexta porro hebdomade sanctae quadragesimae imperator, Gerasimo patriarcha et aliis pontificibus, qui in urbe erant, accersitis, nepotem adducit, palam obiurgaturus et moniturus, ut fugae consilium mutaret: quo coram tantis testibus pudefactus, aut in officio esset, aut non sine causa probabili multatus videretur. Ingressus est igitur Andronicus iunior, adductis secum nonnullis, qui occulta arma et pugiones gerebant, nec ipse plane inermis etc.* PONTAN.

Pag. 67, 15. *Qui Canicleo praeerat.* Curopalata: ἐπὶ τοῦ Κανικλείου ἦν ὁ συμπένθερος τοῦ βασιλέως ὀχούμενος. Erat autem Canicleum arx et monasterium Constantinopoli in urbe, cuius praefectura illustris admodum, fuitque alterum palatium Constantinopoli, quod socero imperatoris, si esset, honoris ergo dabatur incolendum. Et is coram imperatore genero vehebatur, nec tenebatur coram eo in pedes procidere et ire pedibus, ut alii omnes, qui in dignitate erant, imperatoris beneficio. Ita scholiastes Curopalatae. PONTAN. ὀχούμενος M.

Pag. 69, 1. τὸ om. M. ante ἐπίταγμα.

Pag. 69, 14. *ex lege, quae iudiciis ipsis dominatur.* Nam iudices secundum leges, non contra leges iudicare debent. Praeterea sicut magistratus dicitur lex loquens, sic et mutus magistratus, qui procul dubio ipsis

etiam magistratibus imperat. Cicero 2. de Off.: *Leges sunt inventae, quae cum omnibus una atque eadem voce loquerentur.* Cum omnibus, inquit, ergo etiam cum iudicibus et magistratibus. PONTAN.

Pag. 69, 15. *quibuscum agebam.* Magnus domesticus et Protostrator, ut patet ex superioribus. PONTAN.

Pag. 69, 21. *ταῖς ἀπάσαις ἐάλων.* Subaudi *ψήφοις.* Hoc loquendi genus frequentat, de uno loquens, ut perfectam damnationem sententiaeque plenitudinem *ἐμφαντικῶς* exprimat. Nam unus non potest nisi uno calculo, una sententia, unove suffragio damnare aut probare aliquid. Sed potest hoc facere eo sensu atque iudicio et voluntate, ut unus instar omnium videatur. PONTAN.

Pag. 69, 21. *in quam damnatus sum.* Forte *in qua consedi,* ut pro *κατεδικάσθην* legamus *καθήσθην* a *καθέζομαι.* Nam menda istiusmodi huic librario inusitata non sunt, ut totis nimirum syllabis, non tantum litteris simplicibus peccet. PONTAN. *κατεδικάσθη* M.

Pag. 70, 9. *καὶ σὲ καὶ βουλ.* M.

Pag. 70, 16. *ἐπενεχθέντων* M. idemque lin. 17. *recte προστάξαντος.*

Pag. 70, 20. *νομίζων* M.

Pag. 70, 21. *τὸ σεβάσμιον αὐτοῦ αἷμα.* Mos loquendi spectandus est, non verba singula, aut certe non suis et propriis significatis semper exprimenda singula. Non solemus nos dicere, venerandum, vel augustum sanguinem, cum de Iesu Christi Servatoris nostri sanguine loquimur, quamquam revera venerandus est, ut nihil supra; sed pretiosum appellamus, quod significantius est, quia totum mundum quasi persoluto pretio et eo immenso e diaboli servitute exemit. *Quem in mundi pretium rex effudit gentium* canit ecclesia. PONTAN.

Pag. 72, 4. *πάντα δοῦν καὶ πάσχειν.* Duobus verbis multa exprimuntur, omnia nempe officia, quae amicus polliceri ac praestare queat, et quibus amplius desiderare quisquam nihil possit. Saepius hac forma loquendi usum reperio. PONTAN.

Pag. 73, 3. *καταψεύσωμαι* M.

Pag. 73, 22. *αὐτὸν* M. pro *αὐτόν.*

Pag. 74, 7. *in catulos.* Omne animal diligit sibi simile, et canis cani, bos bovi, asinus asino pulcherrimus est. Sed maxime unumquodque animal, quantumvis immane ac ferum, diligit catulos suos, ut pro iis etiam propugnet, tantum abest, ut iis noceat. Appositum est illud Ciceronis 2. de Orat.: *Si ferae partus suos diligunt, qua nos caritate erga liberos nostros esse debemus?* Truculentissimae ferae sunt ursae, quae mirum quantum raptis catulis saeviunt, leaenae, tigres, lupae, PONTAN.

Pag. 74, 15. *χρήσεσθαι* M.

Pag. 74, 18. *ὄλη ποδὶ*. Proverbium est, *omni*, sive *toto pede*, pro eo, quod est *summa vi summoque nisu*. Ad *Chiliadas*. PONTAN.

Pag. 74, 23. *καταστήσῃ* M. mg.

Pag. 75, 1. *δουλείας* M. recte.

Pag. 75, 4. *ὑμῖν ἔξεστι* M.

Pag. 75, 21. *κατεφίλει τὰς ὄψεις*. Monet me numerus multitudinis, ut de oculis accipiam, tametsi paulo infra dicit *πρόσωπον*, faciem, osculatum esse; nam ei oculi sunt in facie. Labia, genas, oculos, frontem, collum, osculari cum fuit, vario sine, seu diversa de causa. Sed oculos, quod cum sint indices animi, ipsis osculandis animum ipsum contingere sibi viderentur. De osculorum generibus vide Lipsium Elektor. lib. 1. cap. 6. et symbolas nostras in illud 1. Aeneid. *Cum dabit amplexus, atque oscula dulcia figet*. PONTAN.

Pag. 75, 21. *τοῦ ἐγγόνου* add. M. mg. post *κατεφίλει*.

Pag. 76, 4. *βασιλείων τε οἴκαδε* M.

Pag. 76, 19. *καὶ αὐτὸν αὐτὸν* M. quoque.

Pag. 77, 4. *ἐπιτροπέυσαντι* M.

Pag. 77, 5. *γένοιτο* M.

Pag. 77, 14. *ὧν ἐπιτέταγμαί* M. mg.

Pag. 77, 15. *τάχος* M.

Pag. 78, 3. *βεβούλευται* M. text., supra lineam *βεβούληται*.

Pag. 78, 11. *συναρουμένους* M.

Pag. 78, 21. *pro catastrophe*. Cuiuslibet rei exitus dicitur catastrophe, proverbiali figura. Sumptum a comicis. Fabula enim omnis in tres partes distribuitur, in *πρότασιν*, *ἐπίτασιν*, *καταστροφῆν*. Protasis est primus ille tumultus, quasi gliscens. Epitasis fervidissima. Catastrophe subita rerum commutatio. Plura apud Chiliasten. PONTAN.

Pag. 78, 24. *ἐγχειρίζει* M.

Pag. 79, 4. *κωλύον* M.

Pag. 79, 7. *χωρεῖν* add. M. post *πολεμεῖν*.

Pag. 80, 6. *αὐτῷ* M. pro *αὐτῶ*.

Pag. 80, 18. *ἀποστήσεται* M. pro *ἀποσείσεται*.

Pag. 82, 12. *ego me boni alicuius ergo*. Gregoras Andronicum iuniorem egressum, coniuratos circumstetisse ait, indignantes et in eum vociferantes, ut qui sanctissimum ius iurandum violasset ac fidem fregisset. *Quid enim, inquietabant, ad istius iniuriae magnitudinem accedere queat, cum tu per nos formidabilis et invictus omnia ex animi sententia facile confeceris, si nos iugulandos in orci faucibus deserueris?* Tum de recusata legatione a Metochite haec subiungit: *His et huiusmodi gestibus et vocibus fractus et pudefactus magnum Logothetam ad se venire iussit ab eoque petiit, ut apud avum*

efficeret, ut suae factioni iureiurando impunitatem daret. At ille ne audire quidem sustinens: Tu vero, inquit, non bene tecum actum esse putas, nec immortales Deo gratias agis, quod praeter expectationem ex orci faucibus ereptus, incolumis et salvus es? An ignoras te et mihi et liberis meis, quoad vixeris, magnam debere gratiam, quod consilium contra te inquitum averti meo interventu, quodque meo beneficio solem hunc intueris etc. PONTAN.

Pag. 82, 19. τοὺς τοῦ βασιλέως recte M.

Pag. 82, 20. *dominos iurare servis.* Exemplis Logothetam ita sentientem deinceps refellit nepos. Sed Logotheta abutitur nomine servorum, et per contemptum socios Andronici iunioris sic nominat: vere autem subditi erant senioris. Et nepotis exempla non de servis, sed de subditis sunt. Iure Romano dominus servo non iurat, nec servi dominis, quia nec persona servi ulla esse intelligitur iure civili, nec iurando quidquam agit, nisi quae iuret servus, eadem liber iuret post manumissionem. Et hoc est, quod iureconsulti aiunt, servum nullum ius habere. Subditos principibus et principes subditis utiliter iurare, haud dubium est. PONTAN.

Pag. 83, 6. τοὺς τοιοῦτους M. mg. pro τουτουσὶ τοὺς.

Pag. 83, 11. εἰς M.

Pag. 83, 20. νῦν οἱ αὐτοὶ M.

Pag. 83, 22. ὑμᾶς M.

Pag. 85, 3. *quod illis in locis versari nequeat.*

Mirum tam levem recusationis et detrectatae provinciae causam ab homine prudente afferri. Sed idoneam bonus vir non reperiebat. Certum est tamen, nos illa loca natura horrere aversarique, in quibus nos nostrive damno aliquo maiore multati sunt: multo magis, si etiam ibi aut interfecti aut morbo consumpti. PONTAN.

Pag. 85, 23. *Catalanorum.* De origine et nomine Catalanorum vide, quid scribat initio libri quinti historiae Genuens Petrus Bizarus. Malo autem cum multis *Catalani*, quam cum Graeco *Catelani*: prima, inquam, vocali, quam secunda. PONTAN.

Pag. 86, 16. κελεύσαντος αὐτὸν, καὶ M. mg.

Pag. 86, 24. *magnae hebdomadis.* Magna, propter magna mysteria, quae per dies illos nobis in memoriam cantibus et cerimoniis sacratissimis rediguntur: cruciatus videlicet ac mors Domini nostri Iesu Christi, quibus humanum genus expiatum est. Alexander monachus oratione de inventione sanctae Crucis τὴν τοῦ σωτηρίου πάθους ἑβδομάδα nominat. PONTAN.

Pag. 88, 6. στρατείας M. supra lineam.

Pag. 88, 14. περὶ τοῦ Βυζάντιον M.

Pag. 88, 21. ἡτιωμένων M. supra lineam.

Pag. 89, 7. ἐγγεγραμμένα ὡς ὁ μὲν M. recte.

Pag. 89, 16. ἐσχηκεν M.

Pag. 89, 18. ἐνάτην M. ubique.

Pag. 89, 19. *indictione*. De indictionibus, qui volet, legat Covarruviam variarum resolutionum lib. 1, cap. 10. num. 6. et 7. PONTAN.

Pag. 89, 20. *anni sexies milles. etc.* Coeptum hoc bellum ab egressu Constantinopoli Andronici iunioris, qui fuit, ut nos annos a Christo nato numeramus, 1321. Quo eodem obierat Michael, eius pater, quamvis Octobri mense obierit: Graeci enim annum suum a Septembri inchoabant. Finitum 1327. PONTAN.

Pag. 89, 21. νέαν ἑβδομάδα noster vocat, quam quidam ἑβδομάδα διακαινησιμοῦ, *hebdomadam renovationis*, id est hebdomadem paschalem, qua resurrectionis Domini memoriam colimus. Nam Christo in vitam redeunte, renovata et instaurata sunt omnia, ut canit Venantius Honorius in carmine de Pascha. In quo declarata rerum renascentium varietate Christo a mortuis resuscitato addit: *Ecce renascentis testatur gratia mundi, Omnia cum domino dona redisse suo.* PONTAN.

Pag. 89, 22. *porta, quae ad Gyrolimnen appellatur.* Dum illustris resurrectionis dies illuxisset, ait Gregoras, *vesperique decreta exsequenda essent, de more petiit et accepit claves Gyrolimniae portae: hoc enim propter matutinam venerationem facere consueverat.* Igitur sub mediam noctem, cunctis dormientibus, cum omnibus coniuratis egressus, postridie in Syrgiannis et Cantacuzeni castra pervenit. Hi enim cum illustri apparatu fugam illius Adrianopolin praestolabantur. PONTAN. λεγομένην M. quoque, neque mutandum videtur.

Pag. 90, 8. *in loco a se definito.* Quasi illud Aeneae diceret, 2. Aeneid: *Est urbe egressis tumulus templumque vetustum Desertae Cereris: iuxtaque antiqua cupressus: Hanc ex diverso sedem veniemus in unam.* PONTAN.

Pag. 90, 11. *ad nigrum autem flumen.* Μέλας ποταμὸς appellabatur propter aquam forsitan nigricantem. Gregorae interpretes reddit *Maurum flumen*: nam recentibus Graecis μαῦρον est nigrum. Sic pontum Euxinum μαυροθάλασσαν vocant, propter tempestates foedas et nimbos, eosque subitos, quibus coelum serenum ac placidum tenebris repente nigrescit: nam aqua est limpidissima. De fluvio autem eadem appellationis causa afferri non potest. PONTAN.

Pag. 90, 21. καὶ τῶν κρείττωνων τινὸς τὴν βασιλείως οἰηθέντων ἐπιδημίαν. Vocem hanc κρείττων de Deo dictam, ex Platonis Sophista, Plutarchi Pyrrho, item ex Heliodoro ostendit Thesaurus Graecae linguae: crediturque hoc

loquendi genus explicari isto Xenophontis loco, Paediae 8. :
κρείττων τις ἢ κατ' ἄνθρωπον, homine maior, augustior etc.
 PONTAN.

Pag. 91, 1. ὑπ' αὐτῶ M.

Pag. 91, 4. περὶ τῆς μάχης M.

Pag. 91, 4. ἐφ' ἑαυτοῦ M.

Pag. 91, 11. διατριβοὶ M.

Pag. 91, 12. *in vinculis ad me adductum iri.*

Gregoras tradit, ante fugam voluisse eum capere et consilium Gerasimo patriarchae aperuisse. Quod ille ad nepotem deferens, fugae accelerandae auctor ei fuerit. PONTAN.

Pag. 92, 2. αὐτὸ φασὶ δείξει. Proverbii speciem habet αὐτὸ δείξει, quod indicat verbum φασί. PONTAN.

Pag. 92, 3. στρατιάν τινα ἀναλαβόντα M.

Pag. 92, 9. *vita in hastarum mucronibus suspensa.* Summum enatum et desperationem pugnantium haec, ut videtur, paroemia declarat: quando nimirum dici potest, *Una salus victis nullam sperare salutem.* Quid enim tam facile militi potest excidere, quam quod ab extrema hasta dependet? Sic David perpetuo se in discrimine mortis versari, Saule persequente, significare voluit illis verbis, *anima mea in manibus meis semper.* Nam Hebraeis ponere animam in manibus est exponere se periculo, ut Iudicum 12. et 1. Reg. 28. Portare autem animam in manibus aut habere in manibus accipiunt pro eo, quod est, versari in afflictionibus et de vita periclitari. Plura non ignobilis Theologus Iansenius super adductum psalmi locum, PONTAN.

Pag. 92, 16. δέον M. pro χρεών.

Pag. 93, 8. *sacramentum poposcit.* Gregoras: *Pasim sacrosanctum evangelium in palatiis, in viis, in foris circumferri cernens, et populum sacramento adigi, ut a iunioris imperatoris societate recederent et seniori arctioribus obedientiae vinculis adstringerentur.* PONTAN.

Pag. 93, 14. *Romani imperii.* Opes Romani imperii hoc tempore parum florentes fuerunt, tot ei iam regnis, provinciis, urbibus per barbaros ereptis. Ex hac historia colligimus, habuisse adhuc imperatores Constantinopolitanos, quamvis non omnia integra, Thraciam, Macedoniam, Bithyniam occidentalem, Thessaliam, Atticam, Boeotiam, Acarnaniam, insulas Peloponnesum, Lemnum, Thasum, Chium, Lesbum, Principis, Tenedum, Mauriam, sanctum Andream. Passum est autem hoc quantumcunque imperium, in Thracia praesertim, incursiones et latrocinia barbarorum multorum plurima, Turcarum, Scytharum, Triballorum, Moesorum, Albanorum. A Genuensibus item propter Chium et Galatam magna accepti incommoda.

Pag. 93, 16. *στρατιάν ἀξιόμαχον*, existimo reddi posse *iustum exercitum*: is enim dignus est, qui cum alio exercitu congrediatur, quoniam viribus ei par videtur. Huic loco illustrando faciunt verba Gregorae: *Quae cum ad hunc modum in urbe imperatrice gererentur, Andronicus iunior, libertate et immunitate in Thraciis pagis et urbibus pronuntiata, statim omnes ad quodvis paratos habuit: statim in armis fuerunt Thraeces omnes, pro iuniore imperatore Christopolim usque senem imperatorem cupide invasuri.* PONTAN.

Pag. 93, 18. *tributorum coactores*. Gregoras: *Ac primum passim in provincia vagantibus publicanis et exactoribus inclementer excruciatiss, ereptam quam circumferebant pecuniam nulla modestia inter se partiuntur.* PONTAN.

Pag. 93, 22. βασιλέως M.

Pag. 94, 9. *anathema*. Anathema enim seu execratio est, quod ait χωρισμὸν ἀπὸ Θεοῦ ἐκφωνῆσαι, ad verbum: *separationem a Deo pronuntiare*. In quos enim anathema torquetur, a Deo separantur et Satanae traduntur. Itaque definitio pro eo, quod definitur, posita est. Semper autem potius χωρισμὸν ἀπὸ Θεοῦ, quam vel ἀνάθεμα vel ἀναθεματισμὸν nominare gaudet. Vult enim significantius et evidentius loqui, quod Graeci dicunt ἐμφατικώτερον καὶ ἐναργέστερον. PONTAN.

Pag. 94, 14. *Theoleptum*. Elegans huius Theolepti hymnus exstat in Graecorum Horologio, quem in appendicem Simeonis theologi a nobis Latine conversum addidimus. Est autem *κατανυκτικός, ad compunctionem pertinens*, ex consideratione ultimi iudicii. Cur legatos mitteret senex, causam refert Gregoras fuisse multitudinem peditum, equitum, sagittariorum, funditorum paene innumerabilem, Byzantium versus proficiscentem, qui primo impetu urbem expugnatos se rebantur, seditione laborantem, populo inter se discordante. De Theolepto autem, principe legationis, ait: *vir non tantum omnibus virtutibus ornatus et reverendus, sed et singulari prudentia praeditus*. Porro Orestiadem, non Adrianopolim legatos missos, et inter eos fuisse etiam Syrgiannis matrem, quae filium potissimum placaret (erat enim in illo exercitu) eique persuaderet, ne ad moenia urbis accederet etc. PONTAN.

Pag. 94, 14. τὸν τοῦ κοιτῶνος προκαθήμενον. Alius hic videtur a παρακοιμωμένῳ. Vestitum eius explicat Curopalata, dignitatem non item. PONTAN.

Pag. 95, 9. *pro pace legationem obeuntem mori*. Hinc tam diserte et magnifice laudat Serv. Sulpicium Cicero 9. Philipp., qui in legatione ad Antonium obeunda se pro re publica devovit. *Quod si cuiquam iustus honos habitus est in morte legato, in nullo iustior, quam in Servio Sulpicio repe-*

rietur. Ceteri, qui in legatione mortem obierunt, ad incertum vitae periculum sine ullo mortis metu profecti sunt: Servius Sulpicius cum aliqua perveniendi ad M. Antonium spe profectus est, nulla revertendi. Qui cum ita affectus esset, ut, si ad gravem valetudinem labor vitae accessisset, sibi ipse diffideret, non recusavit, quominus vel in extremo spiritu, si quam opem rei publicae ferre posset, experiretur. Itaque non illum vis hiemis, non nives, non longitudo itineris, non asperitas viarum, non morbus ingravescens retardavit: cumque iam ad congressum colloquiumque eius pervenisset, ad quem erat missus, in ipsa cura et meditatione obeundi muneris sui excessit e vita etc. PONTAN.

Pag. 97, 3. κατὰ τὸ Βυζάντιον M.

Pag. 97, 7. e malo boni quippiam exsistere. Sententia est haec fortasse: cum ita tumultuari miscereque omnia malum sit, non posse inde quippiam boni exspectari: seu, nihil profuturum, cum mala non dent bona, nisi per accidens, ut loquuntur philosophi. Atque ita merito se illos reprehendere. Mala quidem certe facienda non sunt, ut inde bona eveniant. Effectus enim ex causa mala commendari non solet. PONTAN.

Pag. 97, 20. ὃ add. M. ante βασιλεῦ.

Pag. 98, 6. εἰάν δὲ μὴ M. et supr. lin. βούλητε.

Pag. 98, 15. ὥστε M. pro εἰς τὸ.

Pag. 99, 9. unius enim claritas alterius eversio. Quod senis potentiam et auctoritatem, hostis tui, videbamus, saluti tuae timebamus, et ideo dabamus illius vel constringendi, vel occidendi, vel etiam fugiendi consilia. Nunc vicissim tua potentia fit illius imbecillitas, tua gloria illius contemptus: idque iure optimo, quia ipse te ad haec coëgit. Hanc istorum et mox sequentium verborum sententiam esse iudico. PONTAN.

Pag. 100, 12. nobilibus, ducibus omnibus. Quos supra, initio capitis τοὺς τῶν ταγμάτων ἡγεμόνας, eos hic τοὺς τῆς συγκλήτου appellat. Scire igitur licet, σύγκλητον et συγκλητικούς late usurpari a nostro auctore, ut supra ad caput quintum docui. Sicut οἱ ἐν τέλει apud eum idem saepe valet, quod εὐγενεῖς, ἐπιφανέστεροι, ἄριστοι. Quare nec illud semper Latine est senatus, civicus inquam, nec hoc semper habet notionem magistratus, sed saepe primores, proceres, optimates et nobilitatem significat. Interdum cum τῷ συγκλητικοῖ confunditur. PONTAN.

Pag. 100, 19. et * Caballario. Huius Caballarii nomen Græce sic positum est, φραμπέριντε τεμπινιόλ. Quid hoc monstri? Tu coniiice, si vis. Sunt et alia propria mirabiliter corrupta in hac historia, quod tamen non semper vitio librariorum attribuendum est. PONTAN. φραμπέριντε M.

Pag. 101, 7. salutem esse, ubi multa sunt consilia. Proverb. 11. Trahit hoc noster etiam ad unum, qui saepius de iisdem rebus secum consultat. PONTAN.

Pag. 101, 21. ἀπαντῆσαι M.

Pag. 103, 2. πολλοὺς et διακειμένους M, recte.

Pag. 103, 5. veteribus Graecis. Quis sit ille vir sapiens, me latet. Refertur a Gellio hoc adagium his verbis: Πολλὰ μεταξύ πέλει κύλικος καὶ χεῖλεος ἄκρον. Quo moneamur, vix etiam iis credendum, quae videmus et manibus tenemus: usque adeo futura incerta esse. Simile: inter os et offam. Vide Chiliasten. PONTAN.

Pag. 103, 6. πολὺ M. mg.

Pag. 103, 7. commoda paribus exaequare incommodis. Sensus est, ni fallor: debere duces paratos esse, ut aequaliter secundam et adversam fortunam ferant. Prope modum huc valet illud notum, *Qui alteri exitium struit, eum scire oportet, sibi quoque paratam pestem, ut participet, parem.* PONTAN.

Pag. 103, 23. διὰ τὸ ἐν ἐλπίσιν ἡμᾶς εἶναι διαφθορήσεσθαι. Vox ἐλπίς, quemadmodum et ἐλπίζειν, ponitur in vitio quoque, pro metu scilicet ac timore, ut Latinis sperare. Est autem sensus ambiguus. Utrum quia ipsi formident nos interituros, an quia nos formidemus, nos interituros? Ego priorem secutus sum. Quomodo enim auxilia perseverent, si metuant caesum iri, quibus opem ferebant? Valet tamen eadem ratio in alterum quoque sensum. Nam quid cordi sit auxiliariis, si, quorum sunt auxiliarii, desperent? PONTAN.

Pag. 104, 9. αὐτοβοεῖ. Cum ipso clamore. Hoc nihil est aliud, quam primo impetu, primo incursu, *im ersten sturm*: quomodo urbes aliquando capiuntur. Ad cuiusque actionis celeritatem significandam verbum Graecum est idoneum. PONTAN.

Pag. 105, 10. λέγοι' ἄν M.

Pag. 106, 19. ὑποδεῖξαι est in Graeco. Scribendum *ὑπεῖξαι*, *cedere*: rogant enim, ut sibi iusta petentibus mos geratur. PONTAN.

Pag. 108, 3. Non ἐπιβουλεόντων, sed ἐπιβαλόντων lego. PONTAN.

Pag. 108, 12. ὀλίγη M. Non mutandum.

Pag. 108, 12. cum quinquaginta equitum militibus. Expresse sic habet Graecus codex, ἅμα πεντακισμυροῖς ἵππεῦσιν. Et quamvis subiiciantur, aut aliquanto paucioribus, subiungaturque causa, quia etiam non conscripti se adiunxerint, voluntarii videlicet seu volones plurimi, tamen pro exiguitate imperii, quae tunc erat, vix est credibile. Rursum ex tanta defectione ad iuniorem, quantam supra audivimus, non fit tam incredibile. PONTAN.

Pag. 109, 7. Eugenia Palaeologa. Nobilitas, senectus, vitae sanctitas, prudentia in hac femina spectabantur, cum ei legationis munus imponeretur. Fuit ergo Andronici maioris amitina; amitini quippe sunt fratrum et sororum filii. Quod autem infra minoris Andronici *θείαν*, id est *amitam* seu *materteram* nominat, hoc utique verum non est, cum nec avi quidem *θεία* fuerit. Sed tenendum, hunc auctorem vocibus *θείος, θεία, ἀνεψιός, ἀνεψιά*, uti laxius seu abuti potius ad cognationem etiam minus propinquam indicandam. PONTAN.

Pag. 109, 8. τῆς add. M. mg. ante βασιλέως et pro Μιχαήλ — παῖς legitur ibidem: *ἐν ἄλλω τοῦ προεσβυτέρου παῖς*.

Pag. 109, 9. magna domestica. Utrum quod parentem habuerit magnum domesticum, an quod tali functa esset munere apud imperatricem, quali apud imperatorem magnus domesticus? Uxor quidem non fuit alicuius magni domestici; fuisset enim connubium valde impar. Praeterea monacha dicitur. Sed quo pacto monacha, si aulica? an abutitur voce *monacha* propter pudicitiam vitaeque sanctimoniam, qua instar monachae etiam in palatio clarebat? *Ein Betschwester.* Quid si illud *magna domestica* honorarius tantum titulus fuit sine functione, ut alii multi per id tempus? de quo in explicatione dignitatum ac functionum palatii diximus, post praefat. ad lectorem. PONTAN.

Pag. 109, 10. βασιλέως αὐτοῦ τοιαῦτα M.

Pag. 109, 16. εἰς ἐν τῶν φροντιστηρίων. Si veriloquium spectes verbi, *φροντιστήριον* locus est cogitationum seu commentationum, id est, ubi cogitationes commentationesque nostras explicamus atque ad audientes proferimus, qualis est, qui ab otio schola dicitur. Iulius Pollux: *καὶ τὰ διδασκαλεῖα οὐ παιδαγωγεῖα μόνον καὶ φωλεούς, ἀλλὰ καὶ φροντιστήρια.* Valet etiam monasterium sive coenobium. Suidas: *φροντιστήριον διατριβὴ ἢ μοναστήριον, ὅπερ οἱ Ἀττικοὶ σεμνεῖον καλοῦσι.* PONTAN.

Pag. 109, 17. μετὰ om. M.

Pag. 110, 13. παρόντος M.

Pag. 111, 6. τὴν ἐμὴν θείαν. Non fuit proprie *θεία*, id est patris aut matris soror, et Cantacuzenus verbi huius licentia liberior est. Forsitan, cum proprio uti vellet, nec inveniret, vicinum accepit; et id eidem in *ἀνεψιὸν* contingere potuit. Nec, ut verum fatear, Latinum proprium mihi occurrit, quo, inquam, filiam sororis proavi mei appellem, nisi maiorem amitinam velis appellari, quia ipsa soror proavi est maior amita. Ideo cognatam nominavi, in quo errare non potui. Possis etiam consobrinam interpretari; nam hodie latius patet haec vox, nec tantummodo in sororum, aut fratrum sororumque filiis domicilium habet. Infra appellabitur *ἀνεψιά*. PONTAN.

Pag. 111, 9. *tria enim cum sint, quae bellis omnibus finem impon.* Primum horum, sua nimirum in tuto statuere, saepe sine aliis duobus aut altero saltem, non contingit. Non potest saepe rex, aut res pub. esse tuta, nisi hostes vel subiiciat sibi, vel perdat. Suscipienda bella ait r. Off. M. Tullius ob eam causam, ut sine iniuria in pace vivatur: parta autem victoria conservandos, qui non crudeles in bello, nec immanes fuerunt. PONTAN.

Pag. 112, 5. *ἂν om.* M.

Pag. 112, 19. *si cum adversar. armis subegeritis.* Pulcherrima et gravissima vereque imperatoria γνώμη, quales in hac historia complures. *Melior est, qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.* Proverb. 16. Poeta quidam: *Fortior est qui se, quam qui fortissima vincit.* Seneca Natural. Quaest. lib. 3.: *innumerabiles sunt, qui urbes, qui populos habuere in potestate, paucissimi, qui se.* PONTAN.

Pag. 112, 22. *vestroque vos pede metientes.* Sic reddo, quod Graece est *μη̄ ὑπὲρ τὰ μέτρια φρονεῖν.* Est item in illos, qui secundis rebus prosperisque successibus inflantur et intumescunt, aliud adagium, *umbram suam metiri.* Nam cum Philippus Macedo, victis apud Chaeroneam Atheniensibus, arrogantius de se sentiret litterasque ad Archidamum, Agesilai filium, superbe et aspere scriptas dedisset, respondit ille: *εἰ μετρήσεις τὴν σαυτοῦ σκιάν, οὐκ ἂν εὗροίς αὐτὴν μείζονα γεγεννημένην, ἢ πρὶν νικᾶν.* PONTAN.

Pag. 113, 1. *τῆς πρὸς βασιλέα M.*

Pag. 113, 13. *Συργιάννη M.* recte. Idem ex eodem leg. p. 116, 9.

Pag. 114, 6. *δούλωσιν M.*

Pag. 114, 7. *τῆς σῆς μὲν ἀνεψιάς, ἐμῆς δὲ θείας.* Necessario propter distinctionem diversis vocibus hic ista duo transferenda sunt, quorum utrumque latius significatum habere supra monuimus. Vere autem Eugenia Andronici maioris amitina fuit, si amitini sunt fratrum et sororum liberi. Michael enim Palaeologus, Andronici pater, idem matris Eugeniae frater, quam, respicientes Andronicum iuniorem, senioris nepotem, consobrinam vocemus licet; aliud enim magis proprium non suppeditat. PONTAN.

Pag. 114, 10. *δι᾽ ἑθνεῖν M.* mg.

Pag. 114, 17. *ut Deo placitum.* Verba sunt Gregorii Nazianzeni in epitaphio Basilii: *ταῦτα μὲν σὺν ὅπῃ τῷ θεῷ φίλον ἀγέσθω,* cuilibet bono Christiano saepius usurpanda, ut et illa: *εἰάν θεὸς θέλῃ, θεοῦ θέλοντος, σὺν θεῷ,* et similia. PONTAN.

Pag. 114, 22. *una, quod meam tibi gratificandi volunt.* Cur secus agere, quam decuisset et voluisset, compul-

sus sit, primam causam esse ait, quod avus erga se affectum paternum exuerit. Sed rem valde civiliter et eleganter proponit, ne avum verbo duriore offendat; et quod obiici de se poterat, ei a principio occurrit, affirmans, sese partes filii boni non omisisse. PONTAN.

Pag. 115, 5. *παρεσχημένων* M.

Pag. 115, 13. *ut ego a Selybria usque Christopolin.* De hac conditione seu pactione Gregoras ita libro octavo: *Tandem inter eos convenit, ut iunior imperator Thraciam, quae a Christopoli usque ad Rhegium et Constantinopolis suburbana pertinet, pro auctoritate obtineret, simulque ea praedia, quae suae factioni assignasset in Macedonia, quorum multa erant, quae singulis multa millia quotannis penderent: senior verotum Constantinopolin, tum urbes et provincias omnes Macedoniae ultra Christopolin sitas.* PONTAN.

Pag. 115, 18. *usque Epidamnum.* Epidamnum seu Epidamnum, alias Dyrrhachium, urbs Macedoniae versus mare Adrianum, quae Ciceronem exulem excepit eumque officiose humaniterque totis sedecim mensibus tractavit. Stephanus de Urbibus docet, duas esse Epidamnos, alteram in Illyrico, alteram in sinu Ionio. Vocatum porro Dyrrhachium a Romanis, qui nomen ominosum et quasi a damno deductum vitarent. Sic oppidum et coloniam suam Beneventum bene ominandi causa nominarunt, cum antea a Graecis Maleventum diceretur. Sed Dyrrhachus, Herculis ex filia nepos, quod portum urbi adiecerat, iam antea ab se Dyrrhachium appellarat. PONTAN.

Pag. 116, 8. *ἀποχομίσαντα* M.

Ibidem. cubiculi sacri praepositus Apocau-chus. Qui ergo senex paulo infra queritur, hominem infimum ad se missum? Respicit ibi ad originem et natales Apocau-chi, qui fuerunt obscuro et ignobiles, ut docetur initio libri huius cap. 4. PONTAN.

Pag. 116, 12. *εἰρήνην ἐφ' οἷς* scribend. cum M.

Pag. 116, 17. *ἔτέλει* M. mg.

Pag. 118, 8. *αὐτῶν* M.

Pag. 118, 9. *χρήσασθαι* M. mg., *κεχοῆσθαι* textus.

Pag. 118, 22. *culpa tenetur, etiamsi peccatum non magnum.* Num paradoxon illud Stoicorum insinuat, *ὅτι ἴσα τὰ ἁμαρτήματα*, omnia peccata esse aequalia? de quo Cicero, ut de aliis, disseruit. *Parva, inquis, res est: atqui magna culpa.* Nec enim peccata rerum eventu, sed vitii hominum metienda sunt etc. Verum ita loquitur, ut, quantum veneretur avum, intelligatur. Quos enim multum reveremur aut diligimus, aut saltem multum revereri ac diligere debemus, eos etiam parum offensos quasi indignis modis violatos dolemus atque irascimur. Nec id immerito. PONTAN.

Pag. 118, 23. ἔλαττον τὸ ἀμάρτημα M.

Pag. 119, 19. ὅτι M. pro ὡς.

Ibidem. Syrgiannem avo foederatum. Quenam causae hunc Syrgiannem impulerint, ut ad seniore[m] imperatorem a iuniore turpiter descisceret, narrat hunc in modum Gregoras: Ceterum magnus dux Syrgiannes, rebus non ex sententia succedentibus, (putabat enim, se velut consortem imperii fore et suo arbitrato moderaturum omnia, neque parvum aut magnum quidquam se nesciente actum iri,) cum praeter omnem expectationem cerneret, imperatoris animum Cantacuzeno, magno domestico, prorsus esse devinctum, dolore atque invidia aestuabat ac moestus secum meditabatur, quomodo ulcisceretur imperatorem, qui eorum, quae verbis ante promisisset, nunc re ipsa nullius meminisset, sed contraria potius omnia faceret: quippe a quo ut unus e multis despiceretur, nec ulli consultationi adhiberetur. Decevit igitur se ad veterem imperatorem conferre ac brevi tempore omnia consilia, res omnes novitii evertere. Neque enim quidquam ad Deum referebat, sed quo ipse inclinasset, eodem etiam negotia omnia necessario inclinatura putabat. Pergit deinde docere, quam et seni imperatori et populo Byzantino grata et iucunda illa transitio acciderit. Periiit autem misere, ut suo loco dicitur. PONTAN.

Pag. 119, 23. ὄντως M. pro ὅλως.

Pag. 120, 13. *sycophantis*. Olim σῦκα, ficus, ex Attica tamquam fructum rarum et ideo carum exportare non licebat. Qui exportantes curiosius et inquirerent et indicarent, eos συκοφάντας nominabant. Postea hoc vocabulum ad eos translatum est, qui amarent accusare alios, seu qui quacumque de causa, etiam levi, aliorum nomina deferrent; ad calumniatores denique: qua voce Andronici minoris et Cantacuzeni criminatores, illius apud avum, huius apud Annam Augustam, creberrime in his libris appellantur. PONTAN.

Pag. 120, 23. τρέπη M. pro ἀποτρέπη.

Pag. 121, 10. καλῶς ποιῶν, quod Graece interponitur (quodque aliter etiam εὖ ποιήσας dicitur) expressi adverbio praecclare, quandoquidem aliud ista non sunt, quam sermo, rei eventum vel factum aliquod approbantis: ac proinde his modis et merito, et recte, ac bene quidem, similibusque commode transferuntur. PONTAN.

Pag. 122, 3. quae meministi, elocuti essetis. Protostrator imperatorem senem in carcerem trudendum, Syrgiannes occidendum suadebat capite nono. Ab utroque consilio abhorruit iunior Andronicus, cum Cantacuzeno faciens, cuius sententia ad fugam dumtaxat pertinebat. PONTAN.

Pag. 122, 15. πάλιν ομί. M.

Pag. 122, 18. et 20. Συργιάννη M.

Pag. 124, 13. ἀμνονομένουσ M. mg.

Pag. 124, 22. ὑπὲρ τῆσ πρὸσ ὁμοφύλοσ εἰρήνησ. Vox ὁμοφύλοσ in hac historia occurrit saepissime, cui haec subiecta vis, eiusdem tribus, generis, gentis. Indicare autem vult, Thracas, quicum sint ὁμοφύλοσ, non debere propter duos imperatores, quorum pars uni, pars alteri servit, mutuis armis concurrere. Verum quia ista circuitione cum eiusdem gentis hominibus semper uti, incommodum, putidum ac fastidiosum foret, cum aliquo modo cives inter se sint, qui in eadem gente procreati sunt, frequenter ὁμοφύλοσ transferimus cives: et nonnunquam vocem Graecam retinemus. Auctor aliquoties etiam bellum hoc ἐμφύλιον, civile, et συγγενικόν, cognatum seu cognatorum, vocat. Quia igitur civile quodammodo, non dubitavimus etiam interdum intestinum reddere. Gentile bellum interpretari non conceditur, quia in gente una, cuius plures familiae, bellum gestum significaretur. PONTAN.

Pag. 125, 15. Didymoticho. Mentio huius oppidi, inter oppida Thraciae per id tempus celeberrimi, his libris frequentissima. A geminis muris seu moenibus nomen habet. Ad Hebrum flumen situm est. Turcis hodie dicitur mutilate Dimotuc: nec hisce temporibus eius nomen obscurum est, praesertim propter elegantissimos urceolos, qui ab incolis elaborati, cum alia in loca, tum etiam Constantinopolim deportantur. Solent enim ex eis tam ipse Turcarum Sultanus, quam alii magnates aquam haurire. Leunclavius in Pandecte historiae Turcaicae. PONTAN.

Pag. 125, 16. sua quidem cognata. Etiam hanc Θεϊάν iunioris appellat, quae ex filia sororis Michaelis primi Palaeologi nata fuit. Dat autem nihilo minus feminis Palaeologum nomen honoris causa, tametsi patres Palaeologos non habuerint. PONTAN.

Pag. 125, 17. ἀπάσῃσ καὶ ἀσφαλείσ καταλ. M.

Pag. 127, 6. ὑμῖν M. quoque.

Pag. 127, 14. τοῦ καὶ ὄντοσ M.

Pag. 129, 14. imperatricem. Xena vocabatur, rege Armeniorum prognata, pia mulier, sed ambitiosior et quae regnare cuperet, ut audiemus. De hac autem re Gregoras sic: Postea despota Constantinus statim mari Thessalonicam mittitur, ut Macedoniam gubernaret et Xenam, iunioris imperatoris matrem, Byzantium mitteret. Et infra: Ceterum Thessalonicam profectus, Xenam cum omnibus ministris comprehensam, nulla modestia triremi impositam, Byzantium misit. Quo cum illa invita pervenisset, in orientali palatii parte custodiebatur. PONTAN.

Pag. 129, 21. τὸ M. pro τὸν.

Ibidem. προσφῦσα, adhaerescens ei, complexa sta-

tuam Mariae virginis. Subit mentem illud ex 2. Aenid. de Hecuba et filiabus, nocte illa suprema et funestissima: *Aedibus in mediis nudoque sub aetheris axe* etc. Aliter ethnici hoc faciebant, ut calamitate in magna deorum succorum statuas supplicabundi amplecterentur, aliter nos idem sanctorum imaginibus, signis, staturis, reliquiis facimus, cum ad ea genu flectimus, ipsa amplectimur et exosculamur: sicut alia multa exercemus, si non alio modo, alio certe fine ac religione, quam ipsi factitarunt: in quibus frustra ab insipientibus et indoctis mortalibus pro idololatris reprehendimur. PONTAN.

Pag. 130, 2. *pappiae Palaeologo protalagatori*. Vere Palaeologus fuit paterna origine, ut liquebit ex cap. 30. At Andronicus Palaeologus protovestiarius, ut ex cap. 45. constabit, matrem habuit Annam, sororem senioris Andronici Palaeologi, patrem vero Michaellem e Thessaliae ducibus. Ergo honoris ergo, quia maternum genus inde duceret, hoc illi nomen datum, sicut feminis quibusdam, ut Eugeniae Palaeologae et matri ipsius Cantacuzeni Theodoraе Palaeologae. PONTAN. πρωταλλαγάτορι M. quoque.

Pag. 132, 7. *ὡς τινος τῶν κρειπτόνων θανμαζόμενοι*. Non intelligo, quare ad haec interpretanda non optime et pulcherrime quadrent haec M. Tullii ex Pompeiana, de ipso Pompeio, magno imperatore, *quem ut aliquem coelo delapsum intuentur*. Simile est illud eiusdem ad Quintum fratrem, epist. 1. lib. 1.: *Nam Graeci quidem sic te ita viventem iuebuntur, ut quemdam ex annalium memoria, aut etiam de coelo divinum hominem esse in provinciam delapsum putent*, PONTAN.

Pag. 133, 23. *πρὸς τὸ τὸν βασιλέα M.*

Pag. 134, 12. *algore*. Quia frigidissima regio est Thracia, recte appellatur a Catullo *horrida*, ab Horatio Ode vigesima quinta libri tertii *nive candida*. Quidam ob id *ἀνέμων ἐργαστήριον*, *ventorum officinam* seu *domicilium* nominarunt. Euripides Hecuba *χιονώδη, nivosa*. De eius frigore immensis, multisque militibus eorum vi enectis, libro tercio exponetur. PONTAN.

Pag. 134, 17. *τάγμα*, ut *cohortem*, quam *legionem* interpretemur potius, res ipsa cogit. Etiam alibi malo cohortem: parvi enim exercitus fuere, quos Andronici et Cantacuzenus duxerunt, nec multas legiones confecerunt. Magna tamen auxilia ab Amurio et Orchane aliquoties venerunt. De cohortibus Romanorum quot militibus constarent, vide Vegetium lib. 2. cap. 5. et 6. et Alexand. ab Alexand. lib. 1. cap. 5. et lib. 6. cap. 13. PONTAN.

Pag. 134, 23. *αἵματος ἀπιστόν τι χοῦμα*. Propria Graecorum haec elegancia seu elegans hic loquendi modus,

sanguinis incredibilis quaedam res, id est multum seu magna copia sanguinis. Euripid. Phoenissis: *φιλόψογον γὰρ χοῆμα θηλειῶν ἔφν.* Herodotus lib. 3.: *πολλὸν τι χοῆμα τῶν ὀφίων ἐκλέπονσι.* Mitto Xenophontem et Aristophanem ita loquentes. Imitatus est Plautus in Amphitruone, cum dixit: *Satin' parva est res voluptatum in vita atque aetate agunda prae quod molestum est?* Graeci dicerent τὸ χοῆμα τῶν ἡδονῶν. Haec a Mureto, lib. 6. Variarum cap. 9. PONTAN.

Pag. 135, 9. τῶν ἑαυτοῦ M.

Pag. 135, 19. *Rhodopes.* Thracia in certas regiones, provincias, praefecturas distributa fuit, ex quibus a monte Rhodope nomen una sortita est, quae novem complexa urbes in duas rursus praefecturas divisa fuit; eae Stenimachi et Zepaenes, a duabus videlicet urbibus de illo numero, appellantur saepius. PONTAN.

Pag. 136, 19. ἐτελεύτα τῆς πέμπτης M.

Pag. 136, 23. ἐπετάχθη M.

Pag. 137, 6. *res eorum ferebant agebantque.* Virg. 2. Aeneid.: *alii rapiunt incensa feruntque Pergama.* Vide quae in eum locum habeant nostrae symbolae. Similia sunt illa in Maniliana: *Atque hoc etiam magis, quam ceteros, quos eiusmodi in provinciam homines cum imperio misimus, ut, etiamsi ab hoste defendant, tamen ipsorum adventus in urbes sociorum non multum ab hostili expugnatione differat.* PONTAN.

Pag. 137, 15. *pecuniam necessariam de meis comparavi.* Fuit enim ditissimus et pecuniosissimus, ut patet lib. 3., et nos id ipsum ex eodem libro in vita eius iam docuimus: fecitque in ista beneficentia veri amici officium. PONTAN.

Pag. 137, 17. ἐν δέοντι M. pro ἐνδέον ἔτι.

Pag. 138, 8. *si enim pretium redemptionis animae hominis.* Locus est Prov. 13.: *redemptio animae viri divitiae suae.* Hoc ad animam Theodorae bifariam accomodat, ut vides. PONTAN. λύτρα M.

Pag. 138, 11. τῶν ἱερῶν διδασκόντων λογίων. Sunt, qui etiam vocent τὰ τῶν ἱερῶν γραφῶν βιβλία. Interdum γραφαί vel γραφαὶ de iisdem, pro ἀγία vel ἱερὰ γραφή, ἀγία vel ἱερὰ γραφαί. Est autem λόγιον responsum divinum, oraculum. Eloquentia transfert biblicus interpres. PONTAN.

Pag. 138, 18. φείδεσθαι M.

Pag. 140, 1. ὡς εἰς τὴν M.

Pag. 141, 2. ἀποκαθέντος M.

Pag. 141, 11. *crepare magniloqua.* Timidi homine et imbelles, cum longe absunt a periculo, aut se tutos vi

dent, audacissimi fiunt et Martem crepant. Notavit hos ille sapiens Aesopus. Nam de superiore loco hoedus lupum praetereuntem conspiciens, eum conviciis liberrime insectabatur. Tum lupus, *Non tu, inquit, mihi conviciaris, sed locus,* PONTAN.

Pag. 141, 19. *si sub signis meis militare.* Eadem sententia Dido apud Maronem 1, Aeneid. humanissime ad Troianos: *Seu vos Hesperiam magnam etc.* PONTAN.

Pag. 142, 12. τὸς om. M.

Pag. 143, 5. ἀνδρία μὲν νικήσαντες M.

Pag. 143, 13. ἡμέρας suspicatur Spengel. l. 1 p. 354.

Vid. p. 509, 2.

Pag. 144, 1. αμα add. M. post ἀμειψόμενος.

Pag. 144, 5. ὑποδέχεσθαι M.

Pag. 144, 12. *qui renidens ad convicia.* Cur non, cum, ut sequitur, pro insanis eos haberet? Etiam Socrates hominem parum sanum sibi conviciantem non magis in iudicium, quam asinum, si calces sibi illisset, vocandum arbitrabatur. In contempnendis maledictis animi altitudo mire elucet. Unum hoc, quod laudari possit, de Nerone apud Suetonium legi, cap. 39. *Mirum, inquit, et vel praecipue memorabile, nihil eum patientius quam maledicta et convicia hominum tulisse, neque in ullos leniorem, quam qui se dictis aut carminibus lacessissent, exstitisse.* PONTAN.

Pag. 144, 12. τὸν οἶνον οὐκ ἔχειν πηδάλιον, *vinum non habere clavum*, dicebatur proverbio, ut refert Athenaeus lib. 10. Ebrietas namque nihil consulte, nec moderate vel dicere, vel facere consuevit, cum per eam ratio, quae sobrios regere tamquam clavus debet, obruatur. Ibidem hoc carmen profertur: *Οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην ἀναβάλλει.* Plato lib. 1. de Legibus non solum senem, sed etiam temulentum bis puerum fieri affirmat. PONTAN.

Pag. 144, 17. *ad metas speculandas digreditur.* In Graeco est σκοπὸς, quod quid illic sit, non satis liquet, etiamsi metas transferas. Fortasse *speculas* appellare debui. PONTAN.

Pag. 144, 19. *militum servitia.* Habuisse milites suos servos, etiam ex hac historia pluribus locis cognoscitur. Et erant servi, ut equi saginarii, ferendis armis, annona et sarcinis, quos ad restituendam disciplinam militarem removerunt P. Scipio Africanus apud Numantiam, Metellus in Africa. Valerius lib. 7. cap. 7. Frontinus lib. 4. cap. 1. Vide Ioan. Antonii Valtrini de militia veterum Romanorum lib. 3. cap. 8., quod est de generibus hominum, qui castra sequerentur. PONTAN.

Pag. 144, 20. ἀχθέντες et αὐτοῖς M.

Pag. 146, 10. Νομάδα. Vox Numida Latinis non eos tantum populos, qui certam Africae partem, Numidiam vo-

catam, tenuerunt, significat, qui, quod initio pastoritiam vitam colebant, hoc nomen obtinuerunt, verum etiam alios populos, qui pecuarii erant. Ac Numidae vocabulum e Graeco deflexum est; hi enim populi *Νομάδες* dicuntur. Sic etiam Vitruvius Arabes vocat, his verbis: *Item Ioppae in Syria, Arabiaque Numidarum, lacus sunt immani magnitudine.* Nicander: *τῶ μὲν Γεῖῶται Νομάδες χαλκηρέας ἀχμάς.* Haec Turnebus lib. 1. cap. 27. Iam igitur qua notione hunc Dacum *Νομάδα* nominet, intellexisti. Nomadum saepius faciet mentionem. PONTAN.

Pag. 146, 15. *ψιλοὺς*, qui scilicet praeter gladium aut arcum nihil haberent armorum: hoc enim valet vox Graeca, et *ὀπίταις ψιλοὶ* opponuntur. Puto autem, hos nec leviter quidem fuisse armatos, sed rem gessisse *stipitibus duris sudibusve praeustis*, ut in 9. Aeneid. pastores Latini contra Troianos advenas. PONTAN.

Pag. 146, 24. *ἐννότας* M. recte.

Pag. 147, 21. *ἐρωμένον* M.

Pag. 147, 22. *τοιαῦτα* M. mg. pro *τυχεῖν*.

Pag. 148, 16. *εἰς ὄργην* M. mg.

Pag. 149, 3. *δὲ om.* M.

Pag. 149, 7. *τὸ τοῦ Χορταίτου* M. mg.

Pag. 149, 11. *Didymotichum perducunt.* De perductione ista Constantini despotae Thessalonica Didymotichum et causa eius, militum in eum fremitu et carcere, de quibus principio huius capitis, fusius agit Gregoras lib. 8. PONTAN.

Pag. 149, 17. *Laurae.* Omissis Laurae significatis, quae in vitio ponuntur, e quibus unum illo in proverbio, *Samiorum Laurae*, Suidas in hac voce *Laura* docet significare quoque *στενωπὸν*, id est *angiportum*. Videtur ergo idem nomen ad monachorum habitacula seu monasteria translatum fuisse ob vilitatem et angustias aedificii et cellularum. Hinc subdit Suidas: *καὶ λαύρα ἢ στενή κατοικία τῶν μοναχῶν.* Et apparet, nomen hoc monasteriis tributum, cum SS. Sabbas et Euthymius floruerunt; crebro enim in illorum historiis occurrit: nec satis scio, an antea usurpatum sit. Vocat quidem Metaphrastes monasteria *lauras* in vita Andronici tomo primo, qui sub Theodosio magno vel paulo post vixit: sed id facit Metaphrastes ex more sui saeculi, non eius, de quo scribit. Sicut autem ex modestia et submissione domicilia sua vocarunt mandras a cavernis et stabulis armentorum, ita fortasse humilitatis causa hoc vocabulum, angustam habitacionem denotans, ad suas sedes transtulerunt: et forte ipsa appellatione revocare sibi in memoriam voluerunt illud, *εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης*, intrate per angustam portam.

Est enim via in coelum laura, hoc est στενωπός. Haec noster Iacobus Gretserus. PONTAN.

Pag. 149, 17. in Atho. Mons hic Macedoniae notissimus e scriptoribus, non semel in hac historia nominatur. Etiam hodie ὄρος ἅγιον dicitur, ubi 23. supersunt monasteria, singula quondam ducentis aut trecentis calogeris habitata (calogeros, id est bonos senes, monachos illos nominat Graecum vulgus) contraque vim praedonum ac piratarum munita. Nunc deminuto licet numero, adhuc eorum est magna ibi copia. A Turcis vocatur Monastir, ut refert Leunclavius. Et quicumque alio venirent huius montis monachi, propter arctiorem disciplinam maioremque opinionem sanctioniae maiori erant in honore ac pretio. PONTAN.

Pag. 149, 19. χρώμενοι M. mg.

Pag. 149, 22. νέον om. M.

Pag. 150, 14. περὶ ἑαυτοῦ M. et pro ἐπὶ supr: lin. περὶ.

Pag. 150, 15. πρὸς τὸν βασιλέα M.

Pag. 150, 20. ἀφηρημένους τὸ γένειον καὶ τὰς τρίχας.

Quibus verbis puto rasuram, non attonsonem seu detonsonem, significari. Alibi tamen bis ter verbo περικίρρειν utitur et semel περιελεῖν. Quare liceat fortasse transferre *detonsa barba et capillis*. Genus ignominiae, Graecis, ut apparet, usitatum, Romanis minime, quos non delectabat *καρηκομοῶντας* aut *πωγωνιάτας* esse, nisi sordidatos et reos; tum enim barbam impexam et squalentem capillumque summittebant. At Graecis id honori fuit, quapropter magni apud eos dedecoris loco habitum, ita deformatum in foro spectandum et irridendum exhiberi. Videtur autem mos admodum antiquus decalvari ludibrii causa. Nam Paralip. 1. cum David legatos misisset ad consolandum Hananem, filium Naas, regis Ammonitarum, ille suorum suasu pueros David decalvavit et rasisit. Hinc David praecepit, ut manerent in Hiericho, donec cresceret barba eorum. Quin id apud Hebraeos in luctu fieret, contra quam apud Romanos, multis e locis sacrae scripturae constat. PONTAN.

Pag. 151, 5. Persas. Observa, pro Turcis, qui iam tum Asiam minorem obtinebant et in fines Romanos saepe grassabantur, id quod in progressu discas; semper a nostro Persas, nunquam Turcas appellari, ut facit Gregoras. Idque vel propter odium Turcici nominis, vel propter religionis communionem: ambae siquidem gentes, Turcae et Persae, sectae Mahometanae. PONTAN.

Pag. 151, 21. ἦσαν γὰρ φεύγοντες οὐκ ἐν ἐφικτῷ. Cur? quia nimis celeriter fugiebant. Cur tam celeriter? quia multum timebant: timor autem pedibus addit alas, ut magnus vates ait. Ergo sensum commode, ut reor, expressi-

mus, tametsi a verbis discessimus, quod bono et laudabili interpreti saepe faciendum est. Nos si id rarius fecimus, timori nostro, qui primum in hoc curriculum ingredimur, aliquid condonetur. PONTAN.

Pag. 154, 12. αὐτοῦς τε M.

Pag. 155, 2. ἡμῶν M. mg. pro ἡμῖν, et in textu add. ἡμῖν post ἐπιστρατεύσαντες.

Pag. 155, 6. αὐτῶν M. pro ἴσων.

Pag. 155, 14. τῷ add. M. mg. ante θεῶ.

Pag. 155, 18. βουλευομένοις M. quoque.

Pag. 157, 4. δεῖ τὴν εἰρήνην M.

Pag. 157, 14. quod enim duabus animantibus.

Εἰκῶν et parabola festiva, qua nocumenta subiectorum ex discordiis et bellis principum ac dominorum breviter depinguntur. Animantia magna et robusta accipe, verbi gratia duos tauros, qualium pugnam Virgilius describit lib. 12. PONTAN.

Pag. 157, 20. διαμείνη M. supra lin.

Pag. 158, 22. vel cum se laesos putant, ut iniurias ulciscantur. Causas belli duas ponit, ultionem iniuriae et avaritiam sive cupiditatem bonorum alienorum. Multos etiam bella saepe propter gloriae cupiditatem quaesisse dicit I. Offic. M. Tullius: *Atque id in magnis animis ingenisque plerumque contingit, eoque magis, si sunt ad rem militarem apti et cupidi bellorum gerendorum.* Verumtamen cum idem Tullius in hoc ordine eos numeret, qui de imperio decertarunt, ut Carthaginenses et Romani, potest dici, eos avaritiam sive cupiditatem belli causam eamque iniustam habuisse. Praeterea cum idem affirmat, *nullum bellum esse iustum, nisi quod aut rebus repetitis geratur, aut denuntiatum ante sit et indictum*, videtur divisione parum proba usus. Nam quamvis antea denuntietur et indicatur, potest tamen iniuste indici ac denuntiari. Iustae igitur causae duae hae relinquuntur; vel ut iniurias persequamur; vel ut nostra tueamur. PONTAN.

Pag. 159, 11. τὸ om. M.

Pag. 159, 21. ἐξαπατηθήσεσθαι M.

Pag. 160, 9. ἀναγαγόντας M. et l. 10. ἐγχειρ. τῷ βασιλεῖ.

Pag. 160, 14. ἀποκρινομένων M.

Pag. 161, 10. ἐσπερίας M. supra lin.

Pag. 161, 17. ἀλλ' αὐτῷ τῶν β. M.

Pag. 162, 18. tecum vivere iuxta ac mori non recusem. Immo recusavit et defecit turpiter, ut videre est libro tertio, quemadmodum et Syrgiannes, de quo supra. Solus ex tribus amicissimis Cantacuzenus in fide perstitit usque ad extremum. ὃ φίλοι οὐδέεις φίλος, aiebat Socrates. PONTAN.

Pag. 164, 13. *αἰτίας* scribendum.

Pag. 164, 22. *stipendia mercenar.* Duplex genus militum: quidam mercenarii, qui non suis stipendiis militabant: alii agros habebant sibi assignatos, in quorum numerum ait se etiam mercenarios retulisse, quamvis eis tantum agri modum non assignarit; sed ad stipendium tantum augendum. Apud Romanos veteranis militibus et ducibus, ne, senectute viribus exhaustis et corpore debilitato, cum uxoribus et liberis egere cogentur, capti ab hostibus agri distribuebantur, vel aliquot iugera, vel quantum quis uno die circumarare posset. Cum igitur Cremonensium, qui a Cassio et Bruto steterant, agri non sufficerent, Augustus victor Mantuanorum tamquam vicinorum addi iussit, in quibus et agellus Maronis erat. Hinc illud Ecloga 9.: *Mantua vae miseræ nimium vicina Cremonae.* PONTAN.

Pag. 166, 1. *ἀντῆς* M.

Pag. 167, 8. *τοῖς ἀντοῖς τοιούτοις* M.

Pag. 167, 10. *pro familia eius et coniuge.*

Cur separat coniugem? an quia reginae in mundum et ornamenta et pedissequarum greges peculiari sumptu egent? Unde etiam iis oppida in hunc usum attributa fuisse legimus. Cic. in Frumentaria: *Solere aiunt barbaros reges Persarum ac Syrorum plures uxores habere: his autem uxoribus civitates attribuere hoc modo: hæc civitas mulieri redimiculum præbeat, hæc in collum, hæc in crines* etc. PONTAN.

Pag. 167, 17. *nepos ab equo desiluit.* Hanc historiam lego apud Gregoram his verbis. *Intra paucos vero dies et ipse cum avo imperatore ante urbis moenia congregitur, sene insidente equo, cum ipse amplius uno stadio ex equo descendisset, ac, quamvis avo multum refragante et vetante, tamen pedes accessit, eiusque equo insidentis et manum et pedem osculatus est. Deinde equo rursus conscenso, eum amplexus est et osculantem parum osculatus: statimque pauca atque obiter collocuti discesserunt, sene in urbem reverso, adolescente vero iuxta aedem sacrosanctae Dei genitricis Pegae castrametato. Ubi dies plures commoratus, interdiu etiam Constantinopolim ingrediebatur et rursus egrediebatur. Tum enim etiam mater eius, partim ob infirmitatem quandam, partim propter carissimi filii consuetudinem ad eandem aedem commorabatur. Ibi cum illa etiam Simonis agebat Cralaena, imperatoris filia, modo e Servia defuncto marito reversa, quae patri ea, quae hinc inde susurrabantur, planius exponebat. Conferat nostra cum his lector, videbit Gregoram tacuisse, quae ad iunioris Andronici honorem faciebant.* PONTAN.

Pag. 168, 3. *ἀντιφιλεῖν.* Ergo filius seu iunior prior osculabatur. Vel pro eo quod dexteram iunior complectere-

tur, senior eius faciem deosculabatur. Ita enim sonant Graeca: etsi Gregoras dicat, ambos inter se osculari solitos: idemque de osculo pedis meminit, ubi tamen noster, sicut de dextera, habet περιπτύσσεσθαι. Sed osculum subaudiendum puto utrobique. Itaque addidi, quo res fieret clarior. PONTAN.

Pag. 168, 5. πλείω M.

Pag. 168, 20. *Hodegetriae templum.* Fuit Constantinopoli monasterium, quod appellabatur μονή ὁδηγῶν, *via ducum*, seu *monstratorum*, et in templo eius Deiparae imago celeberrima, quae Deipara idcirco dicta ὁδηγήτρια, non quod viarum dux esset, seu viatoribus praeesset: sed a loco, in quo eius haec imago servabatur. Ad aedem ergo Θεομητέρος τῆς ὁδηγητρίας ire, nihil aliud fuit, quam ad templum se conferre, ubi illa quam diximus Mariae imago manebat, quae ab illo monasterio, ὁδηγῶν dicto, nomen hoc accepit. Vide notas Iacobi Gretseri in orationem Germani patriarchae in primam ieiuniorum Dominicam. Templum hoc Pulcheria Augusta, Arcadii filia, aedificavit et in eo imaginem verbi matris Antiochia missam dedicavit, quam D. Lucas suis ipse manibus depinxit, illa adhuc vivente et tabulam ipsam vidente, gratiamque adeo illi formae suae immittente etc. Nicephorus lib. 15. cap. 14. PONTAN.

Pag. 169, 5. συνεσταλμένον M.

Pag. 169, 19. ἐξίσταζε M. quoque.

Pag. 169, 22. διεδέξατο δὲ τὴν M.

Pag. 170, 1. ἀπέστη M. Lege ἀπέστη.

Pag. 170, 4. *Philippopolim.* Urbs haec a nostro describitur lib. 4. cap. 45. Hodie Turcis dicitur Philibe: quam qui a Philippo Macedone, Alexandri patre, conditam cum vulgo existimant, falluntur. Nam Philippi Caesaris opus est, ut aliae complures Thraciae civitates ab imperatoribus fuere conditae, quod ipsa quoque nomina testantur, ut Traianopolis montis Rhodopes, Adrianopolis Haemi montis, ut Arcadiopolis, ut Anastasiopolis. Id expresse scriptum reperi in quodam historiae Graecae libro, cuius et principium et nomen auctoris perierat, cum ceteroqui multa scitu digna contineret: *Philippus imperator urbem in Europa condidit, quam Philippopolim appellavit.* Leunclavius. PONTAN.

Pag. 171, 8. *Syrgiannem in carcerem coniectum.* De scelere, ob quod in vincula traditus fuerit Syrgiannes, Gregoras ad hunc modum. *Syrgiannes imperatorum concordia minime laetus, animo aeger et tristi vultu obambulabat: maxime quod tranquillis rebus nullus eius usus in re publica esse videbatur. Quare in consessibus et circulis et viis libenter cum illis loquebatur, quibus communia negotia incommodarant, et imperatoribus convitiabatur, ut a quibus summis affectus es-*

set iniuriis, cum adversissimis temporibus nunc huic, nunc illi maximo usui fuisset. Cum autem Asanem Andronicum moerore plenum obambulantem conspexisset, cui tempore dissensionis Peloponnensium Romanorum praetura mandata fuerat, deinde vero per ignominiam a iuniore imperatore depulsus et ad seniore[m] profectus, nihil eiusmodi impetrarat, quo dolor eius levaretur, quamvis magnis honoribus dignus esset, ut Sebastocratoris et maioribus etiam, cum ob rei militaris usum, quo tum alios superabat, tum ob illustre genus: quibus de causis ad illius amicitiam, quae simili moerore excitabatur, sese adiungit, ut amico fretus, omnia, quae dolor fert, sine ulla dissimulatione eloquitur. Asan vero singulari prudentia tractans virum, verbis haud dissimilibus et ipse imperatoribus maledicebat scilicet, omnia vero, quae a Syrgianne dicebantur, animo recondebat. Eius enim ambitionem prius etiam oderat, tum vero moleste ferebat, eum genero suo Cantacuzeno, magno domestico, qui apud iuniorem imperatorem potentissimus erat et spe subinde bona ipsum solabatur, inimicum esse. Cum autem tota fabula instructa esset, Asan imperatorem avunculum clam adit, et, Nisi Syrgiannem, inquit, imperium affectantem primo quoque tempore in vincula coniecero, primo quoque tempore ab eo occideris. Statim igitur Syrgiannes in vincula coniicitur, domum eius cum omnibus opibus plebs evertit ac diripit: solum aedium cum vineis in ovium pascua convertitur. PONTAN.

Pag. 171, 16. κατηγοροῦσι M.

Pag. 171, 18. παρασχέιν M. mg.

Pag. 172, 2. ἐνὶ κανόνι M. et l. 13. ἀδελφός.

Pag. 173, 7. cetratorum. πελταστὰς vocat Graecus: cetratos magis novit Latinitas, quod tamen scuti genus rotundum fuit, ut ex Varrone apud Nonium discimus, cum pelta dimidiatam lunam referret. Verum haec et similia confundi apud auctores, nemo tam parum litteratus est, qui nesciat. Immo enimvero Livius lib. 1. de bello Macedon. idem esse dicit cetram, quod peltam. Nocte cetratos, quos peltastas vocant, intra bina castra in insidiis abdiderat. PONTAN.

Pag. 174, 5. Latinis arcubus, tzangros vocant. Nomine Latinorum intellige non Graecos, hoc est Italos, sed Gallos, Germanos, et quicumque nimirum ecclesiam Romanam audiunt. Quaeramus ergo ab his, utrum genus quoddam arcus sic appellent; τζαγγάτορες genus militum pedestrium, quod confertim possunt, quamvis iusto agmine, procedere, a verbo orientali saga, quod est copiosum, densum, confertum, quasi dicas spissigrados. Facit hos spatarios Scholiastes Curopalatae et a tzaconibus, id est sagittariis, distinguit; qui tamen, si tzangri sunt arcus, videntur etiam ipsi

fuisse sagittarii, indeque potius, quam ab orientali verbo *saga* nominati. PONTAN.

¶ Pag. 174, 8. ἐπὶ τὸ κινεῖν M. et εἰσελθόντων add. post τεταγμένων.

Pag. 174, 9. σημείων M. recte et l. 17. χωρούντων.

Pag. 174, 21. ἐν ταύτῳ add. M. mg. post συμμίγνυσθαι.

Pag. 175, 2. οὔτε M. quoque et l. 13. κομάνων.

Pag. 175, 3. διήρχοντο M.

Pag. 175, 15. *Trinobo*. Tripliciter huius urbis nomen scriptum reperio, Trinobus, Ternobus, Tornobus. Nicetas omnium Haemi urbium munitissimam et praestantissimam, firmis circumdatam moenibus, amne interceptam, in vertice montis aedificatam scribit lib. 1. Gregoras lib. 3. Bulgarorum regiam facit. PONTAN. τίνοβον M. text., τρίνοβ. mg.

Pag. 175, 17. οὐγκροβλάχων M.

Pag. 177, 18. *fungos*. Duplex fungorum genus docet esse Dioscorides lib. 4. cap. 83. edules aut exitiosos ac perniciosos. Tales evadere multis de causis. Innocentiores quique veneno imbuti non sunt, iucundi saporis esse et conciliare gratiam iuribus. Verumtamen et hos largius sumptos nocere: quippe qui aegre concocti strangulent aut cholerae morbum adducant. Deinde remedia enumerat nitri et olei aut lixivii cum acida muria potum haustumve thymbrae decoctae origanive iusculum. Item fimum gallinaceum ex aceto potum, aut ex copioso melle delinctum. Porro qui fungi in alimentis locum habent, aegre quoque dissolvuntur: quin et integri, ut plurimum, una cum recrementis alvi reiiciuntur. Hactenus Dioscorides. Apud Athenaeum item lib. 2. signa traduntur, quibus esculenta fungorum genera a venenatis internoscantur. Praeterea horum remedia. *Noxii erunt fungi*, inquit Plinius lib. 22. cap. 23. *qui in coquendo duriores fiunt, innocentiores, qui nitro addito coquantur, si utique percoquantur. Tutiores fient cum carne cocti, aut cum pediculo piri. Prosunt et pira confestim sumpta.* Galen. de alim. facult. lib. 2. cap. 69. alimentum ex fungis docet esse pituitosum et frigidum pravique succi, si quis largius eo utatur. Large autem usum Boesilam, vel potius venenatum aliquod genus fungorum comedis probabile est. PONTAN. μήκητας M.

Pag. 177, 19. κατασχεθείη M.

Pag. 178, 1. τῶν M. pro τὸν.

Pag. 179, 20. *pede terram feriens*. Indignantium gestus. Cic. Tuscul. 2. de Cleanthe Stoico, qui Heracleoten Dionysium aequae Stoicum a disciplina Zenonis idcirco defecisse audiens, quia malus esset dolor, contra quam Zeno docuisset; malus autem, quia ipse, qui plurimos annos in philosophia consumpsisset, cum ferre non potuisset; pede terram percu-

tiens, versum ex Epigonis protulit: *audisne haec Amphiaræ sub terram abdite?* Zenonem significabat, a quo illum degenerare dolebat. Idem 1. de Orat. *Quid multa? Pedem nemo in illo iudicio supposuit.* Laudatur a Cornificio lib. 3. rara suppositio pedis in oratore. Quintil. lib. 11. cap. 3. pedis suppositio, ut loco est opportuna, ut ait Cicero in Bruto, in contentionibus incipiendis aut finiendis; ita crebra et inepti est hominis et desinit iudicem in se convertere. PONTAN.

Pag. 180, 13. *καθῆσθαι*, idem est Graecis, quod nobis *sedere*, vel potius idem nobis est *sedere*, quod illis *καθῆσθαι*, pro negligentem, pigrum, cunctantem, remissum esse in aliquo negotio, nihil agere. Demosthenes 1. Olynthiaca obiurgans Athenienses de segnitie, qui se a Philippo cingi undique non viderent, nec tanto malo remedium quaerent: *καὶ κύκλω πανταχοῦ μέλλοντας ὑμᾶς καὶ καθημένους περιστοιχίζεται.* Cic. in Pisonem: *an potest ulla esse excusatio, non dicam male sentienti, sed sedenti, sed cunctanti, dormienti in maximo rei publicae motu consuli?* Virgilius 3. Georg. *et meliora Deos sedet omina pascens.* PONTAN.

Pag. 181, 2. *pro laedentis persona.* Honori est quodammodo a potentioribus et illustrioribus accipere iniuriam, sicut interfici quoque a viris fortibus et inclytis: videmur enim tunc nos quoque in aliquo pretio esse, sine quibus maiores nobis, quae velint, consequi non possint. Sed laedi a contemptis et abiectis ideo dolet amplius, quia cum iniuria ad nos quoque contemptus pervenit, utpote qui despecti fuimus a vilissimis PONTAN.

Pag. 182, 24. *ἡμεῖς* M.

Pag. 183, 19. *καὶ* om. M. et l. 22. add. *καὶ* ante *καλὰ*.

Pag. 184, 24. *ἔξεσται* M.

Pag. 185, 23. *ἀδήλως* om. M.

Pag. 186, 21. *συστρατευσόμενοι* M. mg.

Pag. 187, 8. *συναθροισμένης* M.

Pag. 188, 3. *πλήθει μὲν ἀναριθμ.* M.

Pag. 188, 12. *dignum decertatione.* Apud Cuiropalatum ita scriptum est: *καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς ἦν, ἣ δὲ Μακεδονία ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων χεῖρα εὐρίσκειται, τὰ μὲν ἔφα ἔθνη διδόασι μεγάλην τιμὴν τῷ βασιλεῖ, ὡς διαδόχῳ πατριχοῦ ὁσπητίου τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὰ δ' αὖ ἐσπέρια ὡς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου διαδόχῳ.* Ex his puto huic loco lucem factam. Pro formosis quidem uxoribus certatum esse constat. Et Assyrii, conspecto Iudithae adeo praestanti corpore, aiunt Holoferni, cui eam sistebant: *Quis contemnat populum Hebraeorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his merito pugnare contra eos debeamus?* Iudith. c. 10. Quod ad filias sive neptes im-

peratorum Constantinopolitanorum barbaris principibus desponsas attinet, potest id multis exemplis probari. Pauca apponam. Theophilus Alexio Masoli Armenio filiam nuptam dedit. Michael Paphlago Pancratis, Abasgiae principi, neptem. Zonaras 5. Annal. Similiter neptem Alexius Comnenus Imano barbaro. Nicetas lib. 3. cap. 2. Idem in Balduino testatu Eudociam, Alexii filiam, Stephano, Triballorum principi, nupsisse. De Simonide, Andronici senioris filia, a Stephano Crale, Triballorum principe, ducta iam audisti. Ipsemet Andronicus minor filiam Mariam dabit regi Moesorum, ut lib. 2. narrabitur. Huius affinitatis coniungendae causa metus fuit, quod nec Cantacuzenus dissimulat: quam ob causam et ipse Theodoram filiam Orchani Turcarum principi coniunxit. PONTAN.

Pag. 189, 6. ἐκ τῶν αὐτῶν Σκνθῶν M.

Pag. 190, 7. et alii iuxta tendebant. Apud Romanos praeter milites alia multa hominum genera legebantur, qui vel militiam honestarent, vel militibus ministrarent, ut armorum machinarumque opifices et fabri, accensi, corpiciens, tubicines etc., sequebantur item agasones, muliones, calones, lixae et reliqui militum ministri. PONTAN.

Pag. 191, 6. εὐρεθοῦεν M.

Pag. 191, 17. συνέχαιρον M. mg.

Pag. 191, 20. ad Tuntzam fluvium. In Graeco est ντζάν, corrupte utique, pro τοῦντζαν, et is fluvius Matitzam sive Mariscam, olim Hebrum, illabitur. In Romaniae sive Thraciae tabula tertii additamenti theatri Orteliani describitur. PONTAN. τὴν λεγομένην M. supr. lin.

Pag. 193, 1. neque ipsos esse, neque hac de re. Quid? mentiturne imperator? Sed quia Adrianopoli milites novi accesserant, ex parte verum est: illi enim pugnae haud affuerunt. Tamen audierunt. Quo igitur artificio imperatorem a mendacii culpa excusabimus? An barbaris non est servanda fides, nec dicenda veritas? *dolus an virtus, quis in hoste requirat?* Vide quid in eundem locum in symbolis Virgilianis attulerimus 2. Aeneid. PONTAN.

Pag. 193, 24. nulla relicta sobole. Peperit tamen, sed ὀκταμηναῖον, qui statim obiit: supra cap. 24. PONTAN.

Pag. 194, 2. τῆς ἐς M.

Pag. 194, 14. δὲ M. mg.

Pag. 194, 19. δόξειεν M.

Pag. 194, 21. Latinorum lingua Conton. Latinam linguam hic intellige Italicam, sicut Italos et alios populos praeter Graecos, Latinos. Nam Latinos vocabant populos omnes ad imperium et ecclesiam Romae veteris pertinentes, quod et antea monui, cum sibi appellationem Romanorum tamquam propriam peculiaremque vindicarent. *Conto* ex co-

mes, vox Italorum est. Principes autem Sabaudiae tum comites dicti sunt. Vide Lamberti Vanderburbii Sabaudorum ducum principumque gentilitiam historiam. PONTAN.

Pag. 194, 22. *filio filiaque superstitibus e vita migrasse.* Hic fuit Amadeus IV., qui ex secunda uxore, Maria Brabanta, Ioannis, Brabantiae ducis eius nominis primi, filia, sustulit feminas quinque, Mariam, Catharinam, Ioannam seu Ianam, (quam Andronicus iunior duxit et Annam appellavit, teste Gregora,) Beatricem, Blancam. Ex priore autem, Sibylla Bressana, praeter quatuor filias, Elconoram, Margaretam, Agnem, Bonam, filios tres, Eduardum, Amadeum, Ioannem. Mirum vero, e tot liberis omnes tum praeter marem unum et unam feminam fuisse mortuos. Certe infra in nuptiis Ioannae nullius fit mentio. PONTAN.

Pag. 195, 4. *Ioannes de Tzeplet.* Ntzuam ex Italico Giovan corruptum ex corrupto, mutavi in Ioannes, hoc enim verum eius nomen fuit. Invenio et alia similiter ex Italicis iam e Latino depravatis, a recentioribus Graecis magis depravata, quae qualia primum fuerint, conicere non semper potui. Tzeplet loci nomen est, fortassis in Cypro. Exempla priorum, ut apparet, corruptorum sunt Mpenetus, pro quo scribo Benedictus. Nam recentes Graeci *b* mutant in *p*, et praeponeunt *m*: ex Benedetto igitur Italico faciunt Mpenetus. Quid sint Mpogdamus, Mpelaexus, Mpratilus, Mpozices, Mrovii, nescio. Sic amant et in aliis consonantes *n*, *t*, *z* praepone: Ntzuam, Ntuardus (puto rectum esse Eduardus,) Tzephraetis. PONTAN. *ντζουιάντε* M. Idem nomen scribitur p. 484. *ντζουάν*, p. 490. *ντζιουάν*, ubi tamen M. *ντζουάν*, p. 493. *ντζιωάν*.

Pag. 195, 6. *in Sabaudiam.* Hoc tempore, inquit Gregoras, cum Alemanna Irene, iunioris imperatoris uxor, absque liberis decessisset, alteram e Longobardia accersit. Quam falsum! Lombardia et Sabaudia differunt. PONTAN.

Pag. 195, 7. *ὡς* add. M. ante *εἰ μή*.

Pag. 196, 9. *γεβροναρίον* M.

Pag. 196, 10. *ab avo in aede Sophiae.* Accidit autem, ut utroque imperatore ea de causa (ob coronationem) in magnum divini Verbi Sapientiae templum abeunti, senior lapsu equo in caeno ex pluvia collecto concideret. Gregoras. PONTAN.

Pag. 195, 11. *πρέσβεις* M.

Pag. 196, 11. *imperatoria initiatio tali modo.* Scripsit etiam Curopalata de coronatione imperatoris, sumpsitque ad verbum pleraque ex Cantacuzeno. Vixit enim illo posterior, nempe sub Manuele, Andronici iunioris nepote. Ex quo nonnulla ad haec nostra illustranda petemus. PONTAN.

Pag. 196, 18. *super scutum elevato.* Quomodo exercitus Romanus quempiam imperatorem salutans, ei supra scu-

tum sublato fauste acclamaret, aliquot e locis historicorum est discere. Carolus Sigonius lib. 6. de imperio occident., ubi de Iuliano agit: „inde clamantibus universis, (proceribus militum,) ut Augustus esset, assentire coactus est, impositusque scuto pedestri, et in altum sublatus, populo silente, Augustus renuntiatus” etc. Zonaras 3. Annal. in Iustiniano, ubi agit de seditione populari, orta Constantinopoli: „deinde in foro discursantes, de alio imperatore creando deliberarunt. Et quidam imperatoris Anastasii cognatum Hypatium nacti, partim invitum, partim etiam persuasum, in M. Constantini forum adducunt, atque clypeo in sublime elatum, imperatorem consalutant, et occupato curriculi equestris theatro, faustis ominibus prosequuntur.” Satis hinc patet, morem fuisse hae caerimonia creandi imperatores, in quo populus hic exercitum est imitatus. PONTAN.

Pag. 197, 2. *acclamationem*. Ponam exemplum acclamationum militarium in creando imperatore. Capitolinus postquam narravit, quemadmodum Macrinus imperator senex filium Diadumenum militibus commendasset et sibi successorem nominasset, *acclamatum*, inquit, *Macrine imperator, dii te servant. Antonine Diadumene, dii te servant. Iupiter optimus maximus Antonino vitam. Antoninum habemus, omnia habemus. Antoninum nobis dii dederunt. Antoninus dignus imperio*. Monet autem Brissonius lib. formularum, hanc acclamationem, *dii te servant*, militibus cum populo et senatu communem fuisse. Lib. 12. Cod. leg. 1. de Veteran. imperator Constantinus, cum introisset principia, et salutatus esset a praefectis et tribunis et viris eminentissimis, acclamatum est: *Auguste Constantine, Deus te nobis servet: vestra salus, nostra salus: vere dicimus, iurati dicimus*. PONTAN.

Pag. 197, 5. *purpura et diademate*. Curopalata: *ἐν δύοσι τὸν σάκκον, induitur sago*. PONTAN.

Pag. 197, 7. *περιτίθεσθαι* M. mg.

Pag. 197, 9. *sancta missa*. Graeci sacrificium missae vocant *μυσταγωγίαν, λειτουργίαν, τελετήν, ἱεροτελεστείαν, προσφοράν, θυσίαν*, et cum adiuncto, *ἀναίμακτον θυσίαν, ἱερὸν καὶ φρικτῶδες μυστήριον, ἀγάπην, σύναξιν, εὐχαριστίαν*. Unde autem missae vocabulum fluxerit, plurimi adhuc ignorant. Post lectum evangelium, levita catechumenos exire e templo iubebat clara voce. Testis Isidorus etymolog. lib. 6. cap. 16. *Missae*, inquit, *tempore sacrificii est, quando catechumeni foras mittuntur, clamante levita, si quis catechumenus remansit, exeat foras: et inde missa, quia sacramentis altaris interesse non possunt, qui nondum regenerati noscuntur*. Dionysius quoque libro de eccles. hierarch. post Psalmorum cantus et sacrae scripturae lectionem ait, *ἔξω γίγνεσθαι τῆς*

ἰεραῖς περιοχῆς τοὺς κατηχομένους. Ergo a missione catechumenorum missa dici coepta est. PONTAN.

Pag. 197, 11. *velis sericis rubris*. Curopalata : καὶ ἐνδύουσι ταύτην πάντοθεν διὰ βλατίων ἐρυθρῶν, quam undequaque induunt bracteis rubris. Quid sibi nomine bractearum velit, haud assequor. PONTAN.

Pag. 197, 17. *quae prius coronatae*. Imperatoris mater fert τὸ εαυτῆς στέμμα, suam coronam imperatoriam; nova autem regina nondum coronata sertum gestat, φοροῦσα στέφανον, ut habet Curopalata. Cogit quippe sententia ipsa, hic inter στέμμα et στέφανον discrimen facere. Nam quae corona insignienda erat, eam, antequam coronaretur, ferre utique non poterat. PONTAN.

Pag. 197, 19. *divinus trisagii hymnus*. Quem nos in missa nostra sanctus appellamus : quod cum tertio recitetur, canteturve, (quemadmodum ab angelis in coelo factum propheta Isaias audivit,) in honorem trium sanctissimarum divinitatis personarum, merito ὕμνος τρισαγίου, hymnus ter sancti, dicitur. In liturgiis divorum Basilii et Chrysostomi τὸ χειρουβικὸν et ὕμνος χειρουβικός vocatur. Est et aliud τρισάγιον sive alius hymnus τρισάγιος, nempe hic ἅγιος ὁ θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς, de quo Nicephorus lib. 14. cap. 46. ac de hoc forsitan verba auctoris accipienda sunt. PONTAN.

Pag. 197, 19. *ambonem*. Ambonem quidam eruditus putat fuisse portirchen, id est templi partem editam, quales columnis suffultae aut parietibus affixae, vel in adytorum vestibulo in altum exstructae, hominibus recipiendis in templis visuntur. Maius igitur, longius et latius quiddam erit, quam suggestus. Verum optime describitur ab Onuphrio, libello, quo voces quasdam ecclesiasticas obscuras interpretatus est. Ambo, inquit, dicitur suggestus, seu pulpitem marmoreum, ex quo lector seu diaconus lectionem seu evangelium recitabat. Quos multos et magnos et pulcherrimis tabulis marmoreis ornatos per urbis ecclesias, et praesertim apud sanctum Paulum videmus : quem locum Cyprianus libro 3. epist. 5. honoris causa tribunal quoddam ecclesiae appellavit. Ab ambiendo dictum volunt, quod locus ille utrimque gradibus ambiatur. Nam in quibusdam ecclesiis duo graduum ordines visuntur, unus a sinistris, quo fit ascensus versus orientem, alter a dextris, occidentem spectans, quo fit descensus. In quibusdam vero aliis ecclesiis diaconus una, subdiaconus altera in pulpitem seu ambonem conscendit. Est ergo vox Graeca ἄμβων, ἄμβωνος, quae inter cetera significat ascensum et locum editum, a verbo ἀναβαίνω, quod est ascendo. Cap. 15. concilii Laodicensis, quod Graece est τῶν ἐπὶ τὸν ἄμβωνα ἀναβαινόντων, Latine legitur, qui pulpitem ascendunt. PONTAN.

Pag. 197, 20. *ex adytis grediens*. Curopalata: ἔξ-
 ερχόμενος ὁ πατριάρχης τοῦ βήματος. Interpres: *exiens*
patriarcha e solio suo. Refutat hunc Cantacuzenus, qui adyta
 appellat. Ecclesia Graecorum in quinque partes dividitur.
 Prima pars dicitur ἅγιον βῆμα, *sanctum tabernaculum*, quod
 gradibus in eam scandatur, ubi duo sunt altaria: maius in
 medio, quod appellatur θυσιαστήριον, *sacra mensa, sancta*
sanctorum, locus Dei quietis, cathedra, propitiatorium, ma-
gni sacrificii officina, Christi monumentum et eius gloriae
tabernaculum. Minus altare, in quo sacerdos sacra praepa-
 rat, dicitur πρόθεσις, quasi *propositio*, quod panis consecran-
 dus in eo primum ponatur. Secunda pars templi dicitur ἰ-
 ρατεῖον, *chorus*, locus clero et cantoribus deputatus. Ubi
 tabulatum, duo habens ostia et vela utrique ostio oppansa.
 Tertia pars ἄμβων, *pulpitum*, ubi recitantur evangelia et
 epistolae et verba fiunt ad populum. Unde εὐχὴ ὀπισθάμ-
 βωνος, *oratio pone ambonem seu suggestum*. Quarta pars ναὸς,
templum seu navis ecclesiae, ubi populus orat, in qua viri
 a mulieribus seiuncti sunt per tabulata. Quinta est baptiste-
 rium, prope πρόναον, prope *vestibulum templi*, ubi haerent
 poenitentes. Haec Genebrardus in Liturgicis. PONTAN.

Pag. 198, 8. ταῖς κεφαλαῖς M. *capitulis*

Pag. 198, 15. *super mensam sacram*. Super θυσια-
 στήριον, ut supra. PONTAN.

Pag. 198, 22. *versus soleam*. Seu *versus soleum*. La-
 tina vox, partem interiorem templi, quae solem orientem spe-
 ctat, significans, inquit Scholiastes Curopalatae. PONTAN.

Pag. 199, 6. *paratam illi coronam*. Curopalata:
 οὐχ ὅμοιον τῷ τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἕτερόν τι σχῆμα προητοι-
 μασμένον ὑπαρχόν. PONTAN.

Pag. 199, 23. *processio* etc. Totum hoc, et quae
 sequuntur, περιφραστικῶς declarant, quid sit, quae in missa
 Graecorum dicebatur μεγάλη εἴσοδος, quod ad verbum *ma-*
gnus ingressus interpretari nolui, ne lector haereret, et tamen
 quod tot verbis per circuitionem explicaretur, in contextu ap-
 ponendum duxi. Haec autem supplicatio, seu iste circuitus,
der Umgang, in ipso templo in quavis liturgia, lecto evange-
 lio et dimissis catechumenis peragebatur, ut ex Nicolao Ca-
 basila in exposit. Liturgiae cap. 23. et 24. liquet. A pro-
 thesi initium procedendi erat. Omnia enim circa sacra my-
 steria peragunt Graeci in prothesi. Sic altare minus vocant,
 ex quo panem ad consecrationem destinatum et alia sacer-
 dos et diaconus accipientes, templum circumueunt, adiuncto
 toto ministerio ecclesiastico, cui etiam adiungebatur imperator
 coronandus, tenens locum τοῦ δεποτάτου, ut inquit Cantacu-
 zenus. Et haec processio vocabatur μεγάλη εἴσοδος, eo quod

dona in sacrificio offerenda, panis scilicet et vinum, inferrentur ad sancta sanctorum, seu ad altare summum et principale, in quo sacrificium missae peragebatur, et eucharistia conficiebatur. Itaque *μεγάλη* dicitur respectu altaris, ad quod dona perferebantur, quia erat *μέγα*, *primarium*, et ipsi sacrificio proprie destinatum. Et fortassis habetur etiam respectus ad *εἴσοδον πρὸς τὴν πρόθεσιν*, quae minor dici poterat, ob altare minus augustum, et religione venerandum. Etsi haec *εἴσοδος* non fiebat templo prius undequaque obito. Et videtur haec appellatio talis, qualis apud nos appellatio canonis minoris et maioris. Haec Gretserus noster, quae tecum communico. PONTAN.

Pag. 200, 5. *μανδύαν*. Genus Persicum vestis non solum militaris, verum etiam in foro et pace usitatae, ex eo dictum, quod corpori coniunctum, pressum, non autem laxum, et ei admensum esset. A Latinis penulam appellari putat Turneb. lib. 25. cap. 17. Nam quod Dio scribit in Commodo, *καὶ ἐν ταῖς μανδύαις εἰς τὸ θέατρον εἰσελθεῖν*, Lampridius scribit, *penulatos iussit spectatores, non togatos ad munus convenire*. Quamquam a Graecis etiam *φαινόλη* usurpatur. PONTAN.

Pag. 200, 9. *deputatus*. Curopalata in ecclesiasticis hunc ordinem ponit, apud quem scriptum est *διποτάτος*, apud nostrum autem *δεποτάτος*. Scholiastes, quoniam Chartulario adiungatur, *ἀντιγραφέα* et ex Budaeo *contrarotulatore* interpretatur, quem vide. *Δεποτάτος* et *δαιπωτάτος* in militia quid sint, habes in Glossario Rigaltii. PONTAN.

Pag. 200, 16. *ad soleam*. Nomine soleae hic videtur chorus accipiendus, qui proxime cum tabernaculo iungitur. PONTAN.

Pag. 200, 18. *ad sanctas fores*. Quae nimirum ad tabernaculum et ad praecipuam templi partem ducunt. PONTAN.

Pag. 200, 19. *κνυκλίσι* M. quoque.

Pag. 201, 1. *τὸ λεγόμενον μαφόριον*. Scribendum utique *ᾠμοφόριον*, de quo ita est in libro, qui *ἄνθος* inscribitur, et Graeco vulgari compositus est: *τὸ ᾠμόφορον ὅπερ βαστῆ ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸν ᾠμον οὗ δηλοῖ τὸ πρόβατον τὸ πεπλανημένον, ὅπου ὁ Χριστὸς ἐκέρδησεν, καὶ ἐβάλετο ἐπὶ τὸν ᾠμον αὐτοῦ, καὶ ὑπῆρξετο εἰς τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. καὶ διὰ τοῦτο ἐναὶ τὸ ᾠμόφορον ἀπὸ τοῦ μαλλοῦ τοῦ προβάτου γινόμενον, εἰς τύπον τοῦ προβάτου τοῦ πεπλανημένου*. PONTAN.

Pag. 201, 3. *λέγει* M.

Pag. 202, 4. *etiam de sanguine vivifico*. Apud Graecos populus sub utraque specie eucharistiam percipit aequae ac sacerdotes, cum sacris operantur, diversum tamen modo; nam sacerdotes et clerici etiam extra liturgiam sanguinem Christi hauriunt, ipso sacro calice ad os admoto, eo modo, quo in nostris ecclesiis a sacerdotibus sacrificantibus id fieri consuevit, at plebs tubulo in calicem immisso sanguinem

eductum bibit, ut docent cum alii, tum Meletius Protosyn-
gelus Alexandrinus quaest. 11. de eucharistiae sacramento:
nec intra βῆμα seu adyta, sed extra. Hunc ritum hoc loco
exprimit Cantacuzenus: ὁ δὲ πατριάρχης εἰς τὰς χεῖρας αὐ-
τῷ τοῦ δεσποτικοῦ σώματος ἐπιδίδωσι μερίδα. μετασχὼν
δὲ αὐτῆς, καὶ τοῦ ζωοποιοῦ αἵματος κοινωνεῖ, οὐ λαβίδι κα-
θάπερ οἱ πολλοὶ, ἀλλ' αὐτῷ κρατῆρι τὸν τῶν ἱερομνημόνων
τρόπον. Quibus verbis indicat imperatorem sacerdotibus cle-
ricisque hac in re exaequatum fuisse, idque ob imperato-
riam maiestatem. Quod totidem ferme verbis testatur Cu-
ropalata: ὁ δὲ πατριάρχης μετὰ τὸ κοινωνῆσαι τοῦ τιμίου
σώματος δίδωσι καὶ τῷ βασιλεῖ εἰς τὰς χεῖρας μερίδα τοῦ
δεσποτικοῦ σώματος, οὐ καὶ μετασχὼν κοινωνεῖ ὁμοίως· καὶ
τοῦ ζωοποιοῦ αἵματος, κοινωνεῖ δὲ τοῦ μὲν πατριάρχου τὸν
ἅγιον κρατῆρα κατέχοντος, αὐτὸς δὲ προσάγων τῷ κρατῆρι
τὸ στόμα, ὡσπερ καὶ οἱ ἱερεῖς. Circa quae duo monenda
duximus, quae forsitan imperitiori scrupulum moveant: alte-
rum est de consuetudine tradendi eucharistiam sumpturo in
manus: alterum de more praebendi sub utraque specie. Prius
non est a recentioris Graeciae abusu, sed a prisco aevo,
quod duplici argumento liquet. Nam sub ipsa quasi eccle-
siae incunabula, dabatur eucharistia fidelibus domum ferenda,
ut cum opportunum iudicarent, privatim sumerent. Tange-
bant ergo eucharistiam, et in manus sumebant. Ritus huius
testes habemus Tertullianum lib. 2. ad uxorem cap. 5. Sanctum
Cyprianum libro de spectaculis et libro de lapsis, Gregorium
Nazianzenum oratione in funere Gorgoniae sororis, Sanctum
Basilium epistola ad Caesariam patriciam, Anastasium Nicaenum,
Sanctum Hieronymum in Apologia pro libris adversus Iovinianum,
Sanctum Ambrosium oratione in fun. fratris, Sanctum Gregorium
lib. 3. Dialog. cap. 56. et alios. Secundo, multa etiam exstant
veterum testimonia, quae eucharistiam, in ipso quoque templo
percipiendam, non in os communicantis a sacerdote insertam,
sed in manus datam demonstrant, ut ipse postea sacram
hostiam ori admoveret. Quare Sanctus Cyrillus Cateches. mystagog. 5. *Accedens ad
communione[m] non expansis manuum volis accede, neque dis-
iunctis digitis, sed sinistram veluti sedem quandam subiicias
dextrae, quae tantum regem susceptura est, et concava manu
suscipe corpus Christi, dicens Amen. Sanctificatis ergo oculis
tam sancti corporis contactu communica: cave ne quid exci-
dat tibi.* Sexta Synodus can. 102. *Antequam fiat communio,
eucharistiam percepturus, manus in crucis formam figurans,
sic accedat, et gratiae communionem accipiat. Eos enim, qui
ex auro vel ex alia materia quaedam loco manus receptacula
efficiunt ad divini muneris susceptionem, minime admittimus,*

*ut qui inanimatam subiectamque materiam Dei imagini praeferant. Si quis autem deprehensus fuerit, immaculatam communionem eis impartiens, et ipse segregetur, et is qui adfert. Quem canonem Balsamon scholiis illustrans eundem morem firmat. Etsi indicat, sua aetate aliquibus ecclesiis, (Graecanicis videlicet, de his enim loqui videtur,) alium usum fuisse in usu. Nec satis mihi compertum, an et hodie eadem consuetudo in Graecia perseveret. Apud Latinos certe desiit, proscripta circa tempora Hormisdæ papæ hoc concilii Caesaraugustani decreto: *Eucharistiae gratiam si quis probatur acceptam non consumpsisse in ecclesia, anathema sit in perpetuum.* Quod postea approbatione omnium receptum, vim roburque legis generalis adquisivit. Nec minus exolevit mos alter ob reverentiam tanto sacramento debitam. Par enim est, ut res omnium sacratissima non nisi consecratis manibus attingatur, licet Latina ecclesia nullam litem Graecæ ob contrariam consuetudinem moverit, ut nec Graeca Latinae. Huc enim vel maxime spectat praeclara illa divi Augustini admonitio, epist. 118. ad Ianuarium: *Faciat unusquisque, quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum. Neuter enim eorum exhonorat corpus et sanguinem Domini, si saluberrimum sacramentum certatim honorare contendunt; neque enim litigaverunt inter se, aut quisquam eorum se alteri praeposuit Zachaeus et ille centurio, cum alter eorum gaudens in domum suam susceperit Dominum, alter dicit, non sum dignus, ut intres sub tectum meum; ambo salvatorem honorificantes diverso et quasi contrario modo.**

Quod attinet ad communionem sub utraque specie, illud constat, nec Graecos a Latinis ob duplicem, nec Latinos a Graecis ob simplicem speciem damnatos esse, sed quolibet ecclesiam suas rationes secutam, salva pace et caritate, id egisse, quod optimum factu existimabat. Quapropter caput hoc Graecis et Latinis, tametsi saepius, praesertim in Florentina Synodo congressis, nunquam ut dubium aut controversum in disceptationem venit: quae res certum argumentum suppeditat, Graecos non ea mente utramque speciem usurpasse, quasi id simpliciter ex praecepto et praescripto Christi facere oporteat, sitque absolute et ad integritatem sacramenti et ad salutem hominum necessarium: quo consilio illi, qui a Romana et catholica ecclesia desciverunt, hodie calicem urgent: nunquam enim id Graeci in omnem occasionem Latinos carpenti nimis quam intenti dissimulassent. Et quis vel obiter in antiquitatis memoria versatus ignorat, morem sumendi unam speciem vetustissimum esse: et variis locis modo hunc, modo alium, nunc utrumque viguisse, licet ab octingentis annis occiduus orbis magis ad unam speciem propenderit, novisque poste haereticis ex Wiclephi et Hussi schola exortis, et

magno clamore calicem, tanquam ad salutem necessarium, de-
 poscentibus, decreverit, ut laicis species dumtaxat panis prae-
 beatur. Quae novatorum male sana contentio illud etiam ef-
 fecit, ut ministris, qui pontifici rem divinam solenni apparatu
 facienti inserviunt, panis tantum species data sit, licet longa
 temporis diuturnitate inveteratus usus obtinisset, ut utraque
 species diacono et subdiacono porrigeretur, immo ut vide-
 tur, etiam imperatori, si Romam venisset inaugurationis gra-
 tia. Quare Augustinus Patricius in libello de Friderici tertii
 imperatoris in Urbem adventu (quem citat Franciscus Turria-
 nus libro octavo apostolic. Constitutionum Clementis Roma-
 ni,) tamquam insolitum quid referens, *Communicavit, inquit,
 summus pontifex altaris sacramentum cum imperatore, diacono
 et subdiacono de pane tantum. De calice autem etsi consuetudo
 est, communicantes cum pontifice participare, propter insurgen-
 tem tamen Hussitarum et Boemorum damnatam haeresin, quae
 calicis potum ad salutem necessarium putat, praeter pontificem
 bibit nemo.* Haec Patricius, qui dicit se *communioni pontifi-
 cis interfuisse.* Nec plura de his. Cui haec satis non sunt, is
 illustrissimum cardinalem Bellarminum adeat, qui antiquita-
 tem unius speciei, et ius ecclesiae summamque aequitatem,
 qua, dum calicem vetat, utitur, copiose omni argumentorum
 genere demonstrat tom. quarto libro quarto de eucharistia
 capite vigesimo et sequentibus. Illud tantum adiecerim, ho-
 diernos Graecos, si non omnes, certe aliquos, ut aetate, ita
 et eruditione maioribus suis inferiores, videri transitionem fe-
 cisse ad castra Hussitarum et confoederatorum. Id adeo ut
 mihi persuadeam, facit Hieremias patriarcha Constantinopoli-
 tanus in censura ad Tubingenses, quos ita affatur: *πατὲρ οὖν
 πρῶτον, ὅτι μεταλαμβάνειν δεῖ καὶ ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν, καὶ
 καλῶς λέγετε. οὕτω γὰρ καὶ ἡμεῖς ἐπέτελοῦμεν τῶν φρικτῶν
 μεταλαμβάνοντες μνοτηρίων.* Clarius Protosyngelus, cuius
 supra mentio facta. *Non defraudatur, inquit, apud nos popu-
 lus Dei, hereditas Christi, altissimi semisse sacramenti: utraque
 enim species ex aequo omnibus offertur ad participandum etc.
 Filius enim Dei, qui hoc fieri iussit, ita iussit fieri etc. Utra-
 que species ad communionem necessario pertinet.* Haec et id
 genus alia Graecus ille, Hussitarum et similium spiritu affla-
 tus, quem Bellarminus vero, hoc est Dei spiritu difflat, per-
 spicue demonstrans, usu unius speciei nihil adversus ullum
 praeceptum divinum committi. Quod, ut prius dictum, su-
 perioris aevi Graecis et illis ipsis, qui Cantacuzeni aetate vi-
 vebant, minime ignotum erat. Verum iusto Dei iudicio contingere solet, ut qui se ab ecclesiae concordia segregarunt, in plu-
 res et graviore errores semper delabantur, nisi eo, unde exie-
 runt, revertantur. GRETSER.

Pag. 202, 15. *στειφανηφοροῦντες* M. vid. Lobeck. ad Phrynich. p. 680.

Pag. 202, 18. *δέκα ἢ πλείους* M.

Pag. 202, 21. *pretioso et regali cultu*. Curopalata: *τάς συνήθεις καθημερινάς στόλας λαμπράς καὶ πολυτέλεις οὐσας φέροντες*. PONTAN.

Pag. 203, 5. *ᾧ ἂν ὁ βασις ἐπιτρέπη* M.

Pag. 203, 6. *epicombia*. Quid sit hoc verbi, statim sequentibus explanatur. Vides originem moris spargendae pecuniae in nostrorum imperatorum seu electionibus seu coronationibus. Infra etiam causa adducitur, quam et nostros propositam habuisse certum est. PONTAN.

Pag. 204, 4. *ἐνάτης* M.

Pag. 204, 8. *καὶ σκουερίων λεγομένων*. Si quando Latinas voces adducit, plerumque eas corrumpit hic noster, aut iam ante a populo corruptas ponit. Quis dubitet, quin a scuto facta sit vox legendumque *σκουταρίων*, *scutariorum*? Scutarii autem sunt armigeri. PONTAN.

Pag. 205, 14. *τζουστρίαν καὶ τὰ τεργεμένα*. *Cintzustra* appellat Gregoras lib. 10., alterum *torne*, quidam *torneamenta*; unde noster depravate *τεργεμένα*. Describuntur ab eodem Gregora non longe ab initio illius libri. *Deinde duo etiam certamina celebravit olympicorum ludorum imitatione: quae cum antea quoque saepe edidisset, nunc tamen maiore apparatu exornavit* etc. Torneamentum a *Turniern* credo factum, quod equestrem decursionem nobis significat seu hastiludium. Italicae linguae periti aiunt, *tzustriam* esse vocem Italorum, quam illi tamen aliter scribunt, nimirum *giostra* et corruptius *zostra*. Nam et *gi* sibilum apud Italos habet ζ affinem. Et significat ludos equestres, quibus adversis hastis concurritur, ut *torneamentum* illius explicatio videatur. PONTAN.

Pag. 205, 20. *ὅς* om. M.

Pag. 205, 20. *magistris palmam praeripiebat*. Satis ad ludicra propensus fuit Andronicus. Quia tamen imperator, parcius esse debuit in hoc genere. Philippus Macedo filio Alexandro cithara canenti, *non te pudet*, inquit, *cum tam bene cithara ludis?* M. Tull. 1. Offic. *Neque enim ita generati a natura sumus, ut ad ludum et iocum facti esse videamur, sed ad severitatem potius et ad quaedam studia graviora atque maiora*. Sed Graecorum levitati ignoscamus tum hic, tum alibi. PONTAN.

Pag. 206, 19. *καθικέσθαι* M.

Pag. 206, 20. *ἀπαλλάξασθαι* M.

Pag. 207, 4. *εἰς* M. pro *οὐδεὶς*.

Pag. 207, 5. *in pede sagitta icitur*. Cum aliquando in Chersoneso venationibus vacaret, ait Gregoras, ac-

cidit, ut septuaginta Turci naufragio facto in litus eücerentur : qui satellitibus imperatoriis longo tempore fortiter restiterunt, adeo, ut priusquam ibi occiderentur, non Romanos modo multos, sed imperatoris etiam pedem vulnerarent, cuius ictus dolore diu est affectus. Vides, lector, quemadmodum in loco discrepet; et ait in venatione vulneratum, quod aequè falsum est. PONTAN.

Pag. 207, 7. ὀλίγον M. quoque.

Pag. 207, 16. πολλοὺς μὲν ἔλεγεν recte M.

Pag. 208, 1. Τζερνομιάνον M.

Pag. 208, 4. ἐκάτεροι M. supra lineam.

Pag. 208, 12. *quod ea vehementer nollet. Vere Caesar lib. 3. civil. Quae volumus, et credimus libenter, et quae sentimus ipsi, reliquos sentire speramus. Ergo contra, quae nolumus, et credimus illibenter, et quae ipsi non sentimus, nec reliquos sentire speramus. PONTAN.*

Pag. 208, 20. μὲν lege cum M. pro μή.

Pag. 209, 5. γεγένηται M.

Pag. 209, 12. Στεφάνῳ leg. cum M.

Pag. 209, 13. *ad generum se adiungere. Hac de re Gregoras in hunc modum. Sequenti anno panhypersebasti filia Crali Serviae principi nuptura abibat: paulo post et mater eius visendae gratia eodem se contulit: quam mox et panhypersebastus est consecutus, nolens imperatori diutius obnoxius esse, sed sibi ipsi quaerere imperium, quod hereditario iure ad se pertineret. Relicta igitur Thessalonicae cura et administratione, et ipse ad Cralem generum suum abiit, a quo ad exsequenda destinata adiuvaretur. Ab eo igitur susceptus et una cum eo egressus, omnem regionem usque ad Strymonem et Serras populatur. Quamobrem senior imperator maiorum malorum metu legatos ad eum cum Caesaris insignibus misit. Quae cum ille Scopii oppidulo accepisset, gestavit, seque deinceps quieturum esse promisit, neque quidquam amplius petiturum. Sed iam Thessalonicam rediturus, gravissimo morbo affectus, intra paucos dies decessit. PONTAN.*

Pag. 209, 15. οἶός τε et κατώσχη M.

Pag. 210, 4. ἀγεννή τι M.

Pag. 210, 18. συνεβούλευε τοιαῦτα φ. M. recte.

Pag. 213, 5. τὸν ἐμὸν θεῖον. Iam ante monui, auctorem *καταχρηστικῶς* ponere verba θεῖος et ἀνεψιός. Est enim θεῖος proprie matris aut patris frater, id est avunculus aut patruus. Protovestiarius autem fuit filius sororis avi. Quemadmodum porro patris soror vocatur amita, sic avi soror magna amita, ut aviae soror magna matertera. Quocirca amitae magnae filium recte vocabit protovestiarium iunior Ανδronicus PONTAN.

Pag. 213, 16. *qui verbis dumtaxat peccavit.* Nonne paulo ante dicebat, suo quoque iudicio puniendum videri? Verum ibi ex iustitia locutus est, quae etiam verba mala punit: hic autem, dum negat defectionem meditatam, quamvis lingua peccaverit, vult illum rebus ipsis poenam non suscipere, quia re non peccaverit, et id ipsum, quod verbis commisit, ignoscendum censet, officio clementiae fungitur.

PONTAN.

Pag. 214, 2. *domino licere facere quod lib.* Usque ad aras tamen. Nam illud impudicae novercae ad Caracallam non est verum: *Si libet, licet. An nescis, te imperatorem esse et leges non accipere, sed dare?* Et si quis est, cui fas sit dicere, *omnia mihi licent*, is meminerit semper eius, quod adiungitur: *sed non omnia expediunt.* Nicetas in Ioanne Batatze imperatore, ubi narravit sacrilegia et nefanda eius scelera, haec subiicit: *Et graviter succensebat iis, a quibus monebatur, ea facta non expedire religioso imperatori, qui pietatem a maioribus accepisset, nec aliud esse quam sacrilegium; eosque ut manifeste deliros et honestatis ignaros arguebat. Licere enim imperatoribus omnia, et inter Deum et regem, quod ad terrenarum rerum gubernationem attineret, non eam esse repugnantiam, quae inter negationem et affirmationem, contendebat.* PONTAN.

Pag. 214, 4. *si videret deesse facult.* Librarium fugit ratio, ut puto, cum ita scripsit: *είγε ένδεᾷ τῆς βουλήσεως έώρα τήν δύναμιν κεκτημένον.* Sic enim debuit, mutato verborum ordine: *είγε ένδεᾷ τῆς δυνάμεως έώρα τήν βούλησιν κεκτημένον.* Quomodo enim iuvaret avum nepos, si ille voluntate puniendi protovestiarii careret? Et supra requisivit opem nepotis, cum diceret, *ut pariter sciret et se ad eum* (protovestiarium puta) *compescendum adiuvaret*, ubi Graece est, *καί συνεπιλαμβάνοιτο πρός τὸ έργον.* Convenit etiam nostra emendatio cum sequentibus: *Nunc, quia quaecunque vellet, praestare posset etc.* PONTAN.

Pag. 214, 5. *δυνατόν M.*

Pag. 215, 10. *ούτε πράγματι adde ante ούτε λόγῳ ex M.*

Pag. 215, 12. *ώς ἂν φανεροῦ M. recte.*

Pag. 215, 13. *καταπηξάντων lege cum M.*

Pag. 215, 14. *βασιλεῖ μὲν οὖν M. recte.*

Pag. 215, 16. *ένδεκάτης M. mg.*

Pag. 215, 18. *πρός τὸν πόλεμον M.*

Pag. 215, 23. *σπονδάς καί τούς έρκους.* Cum foedere saepe iungit έρκος. Sed quia foedus sine iuramento nullum est, aut certe perfectum non est, non habeo necesse semper vocem *iuramentum* addere, quoties nomen foederis occurrit, ut dicam *foedus et iuramentum* seu *iusiurandum*. Graeca co-

pia seu loquacitas crebro sine causa verba multiplicat. Latini severiores sunt, et quae ex dictis satis intelliguntur, aut necessario coniuncta sunt, tacent. PONTAN.

Pag. 216, 5. αὐτὸς M. et l. 10. συνετῶν τε ὄντων.

Pag. 216, 15. ἀποδύσασθαι M.

Pag. 218, 3. δογμάτων M. recte.

Pag. 218, 6. τῶν adde ex M. ante ψυχῶν.

Pag. 218, 9. γίνεσθαι M. pro βυδίζειν.

Pag. 219, 19. ἐμβύλλειν M. mg.

Pag. 221, 1. προσήκει M. pro χροί.

Pag. 221, 5. *duobus aut tribus comit.* Audiamus Gregoram libro nono: *Cum autem res ita se haberent, ad Rhegium pervenit imperator atque inde legatos ad seniore[m] mittit, ut alterutrum sibi concedatur, aut per inducias ingressus in urbem, aut ut aliquibus e senatu, ex ecclesiae principibus et e populo eruditis ad se egredi liceret, qui suam orationem imperatori et toti Byzantio renuntiare possent. Senior vero, cum ea postulata plena doli esse iudicaret, diu siluit etc.* PONTAN.

Pag. 221, 12. πάντα δὲ M.

Pag. 221, 14. *ad avum scripsit.* Atqui supra per legatos egisse dixit. Sed in hac historia legati mittuntur, qui simul litteras afferant, et conscii eorum, quae scribuntur, ea postea suis verbis prosequantur. Non igitur sunt hic pugnantia. PONTAN.

Pag. 222, 10. δεδιδαγμένον M. supra lin.

Pag. 223, 7. *difficile esse.* Causam affert Gregoras: *Senior cum ea postulata plena esse doli iudicaret, diu siluit, secum deliberans, utrum praestaret. Nam nepotis in urbem ingressum perniciosum, nec incruentum fore: paratos enim Byzantios, ut ad illum deficiant statim intra portas conspectum, et se per cruciatum e vita tollant. Et Byzantium ad illum egressum non sine seditione fore etc.* PONTAN.

Pag. 223, 20. *Romanum imperium velut navim.* Non est vox *navis* in Graeco: sententia tamen exigit, cum belli tumultum tempestati et fluctui comparet et imperio summersionem minari affirmet. Sane cum navi saepius res publica confertur. Horat.: *O navis, referent in mare te novi Fluctus* etc. Ode 14. lib. 1. Cicero quoque in perturbationibus rei publicae ante oculos ponenda, tempestatibus et fluctibus, his, inquam, vocibus translate eleganter est usus 1. de Orat.: *Et hoc tempus omne post consulatum obiecimur iis fluctibus, qui per nos a communi peste depulsi, in nosmet ipsos redundarunt.* Pro Milone: *Equidem ceteras tempestates et procellas in illis dumtaxat fluctibus concionum semper putavi Miloni esse subeundas.* PONTAN.

Pag. 224, 1. εἰ τύχοι, προσβάλλοι M. mg. pro ἐπίθῃται, εἰ τύχοι.

Pag. 224, 13. ἐμαντιῶ recte M.

Pag. 225, 4. ὑπὲρ M. quoque.

Pag. 226, 6. *quatuor et viginti*. Gregoras hunc locum negligenter tractavit. *Duos*, inquit, *senatores, duos pontifices, duos selectos sacerdotes et quatuor selectos e plebe ad eum misit*. Decem homines numerat, cum noster ad triginta numeret. PONTAN.

Pag. 226, 8. ὁ ante Κλειδᾶς M. supra lineam.

Pag. 226, 12. καὶ τῆς ὄντος σοφίας ἄκρας ἐπειλημμένος. Viden' Deum nominari τὸν ὄντα? idque auctoritate sanctae Scripturae. Nam Exod. cap. 3. cum quaesisset a Deo Moses ad filios Israël mittendus: *Si dixerint mihi, quod est nomen eius? quid dicam eis?* audivit responsum: *Ego sum qui sum. Et ait, sic dices filiis Israël, qui est, misit me ad vos.* In Septuaginta est: ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν. καὶ εἶπεν οὕτως ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς. Seneca epist. 58. τὸ ὢν non satis bene reddi putat *quod est*: quia, inquit, *cogor verbum pro vocabulo ponere*. Idem censendum de voce virili; nam melius dicitur Deus ὢν Graece, quam *qui est* Latine. Iustinus Martyr Exhort. ad gentes docet erudite, cur Deus Moysen ad Hebraeos mittens ac de se loquens, participio usus sit, et Platonis τὸ ὢν cum Mosis ὁ ὢν confert. PONTAN. Recte P. ὄντως. Vid. p. 547, 9.

Pag. 226, 25. δ' ὁ ἀρχιεπίσκοπος M.

Pag. 227, 5. ἡξίωσας M.

Pag. 227, 13. εἰς αὐτὸν βασιλέα M.

Pag. 228, 5. λοιπὸν ἢ ἢ M.

Pag. 229, 12. *accusationis capita*. Tria praecipua recenset Gregoras, quae tamen non Rhegii a legatis seu delectis illis, sed in medio itinere ab iis obiecta sint, quos senior miserat, ut ei urbis ingressu interdicerent. Ea vocat occasiones rupti foederis. Una, quod imperatoris quaestoribus omnibus pecuniam eripuisset, cuius nunquam maior penuria fuisset, cum ea essent tempora, quae ob divisionem imperii sumptus maximos postularent. Altera, quod, a se missis urbium rectoribus eiectis, alios suo arbitratu ibi colloca- ret. Tertia, quod Cralaenam, amitam suam et monastico indutam habitu, indignantem et reluctantem, ad incestum coitum compulsisset. Haec a nostra historia, quod vides, plurimum dissentiunt. PONTAN.

Pag. 229, 16. *infirma, incerta*. Indicat hoc idem Gregoras. *Accedebant, inquit, et aliae causae, propter quas ei urbis ingressu interdiceret, plurimae illae quidem, sed non ita firmac*. PONTAN.

Pag. 230, 2. πέντε M. pro τέτταρας.

Pag. 230, 15. γροίμεν ἂν M.

Pag. 230, 17. *si imperator avus.* Recitatur etiam a Gregora oratio ad iudices habita, lib. 9., verum longe alia multumque huic nostrae dissimilis, plena fellis et plane declamatoria et conficta sine dubio. Solet enim Gregoras ille ita ludere et poetam magis agere, quam historicum. PONTAN.

Pag. 231, 9. ἐπάγειν ἂν δυσκλείας M. et lin. 13. καὶ τοῦ μὴ.

Pag. 232, 1. εὖν δὲ M.

Pag. 232, 6. συμφαίητε ἂν ὀρθῶς ἂν M. et lin. 8. ὑμῖν.

Pag. 232, 18. γράμματα, ἃ ἐμοὶ μαρτυρ. recte M.

Pag. 232, 18. *avi litteras.* Quo pacto nactus sit hasce litteras, ita docet Gregoras: *Ceterum litterae, quas ad Craclem Serviae, ad despotam, ad alios praefectos scriptas esse diximus, partim ab itinerum custodibus exceptae sunt, eae nimirum, quae chartae inscriptae fuerunt: partim iis deceptis, perlatae sunt tenui linteo et albo inscriptae, tabellariorum vestibis solerter insutae. Nam imperator iunior cum in aliis angustiis, tum circa Christopolin custodes collocarat, qui omnes praetereuntes excutiebant, num litteras Byzantio afferrent, quos fallere perdifficile erat.* PONTAN.

Pag. 232, 19. εἰς add. M. supra lin. post φροντίδος.

Pag. 232, 20. κεννησθαι M. bene idemque ἡμῖν.

Pag. 232, 20. *recita patribus ad verbum.* Imitamur morem Romanum; ipsi enim oratores non recitabant leges, edicta, aut similia. Nec ipsemet Andronicus hic videtur legisse litteras istas: non enim dicit ἀναγνώσω, sed ἀναγνωσθήτω, legantur. Facimus ergo a notario seu tabellione legi; id enim decentius est. PONTAN.

Pag. 232, 23. *mi nepos.* Nepos, quia sororis Annae filius, etsi cum adiuncto solemus dicere de fratrum aut sororum filiis, ex fratre, ex sorore nepos. PONTAN.

Pag. 233, 1. ἔγραψας M.

Pag. 233, 5. εἰς κεφαλατίκων. Quos a capite Capitaneos, et Germani quidam *Hauptmann* vocant, belli duces, a recentioribus Graecis κεφαλάδαι, παρὰ τὴν κεφαλὴν dicuntur: unde κεφαλατίκιον, capitaneatus, *Hauptmanschaft*. Iam quemadmodum apud Germanos capitanei nomen non illis tantum tribuitur, qui habent sub se milites, sed praefectis quoque totius regionis, etiam extra militiam, ut in Austria praefectus Lincensis appellatur *Landtsauptmann*, et in Tyroli praefecti multis locis idem nomen habent: sic apud Graecos praefecti urbium seu territoriorum κεφαλάδαι nominabantur, et ditio, cui praerant, κεφαλατίκιον, *die Hauptmanschaft*. Sicut nos vulgo nomen praefecturae Germanice, *die Phleg*, ad totam regionem referimus, cui quis praefectus est. Glossarium a Ri-

gallio editum κεφαλαίκιον exponit ἡγεμονία. Hactenus Gretserus. PONTAN.

Pag. 233, 15. δεύτερον M. et lin. 19. ὦν ἂν ἐντέθης.

Pag. 234, 19. κατέρχου M.

Pag. 235, 10. ὑφηγείται M. recte.

Pag. 236, 3. in *puclum coniecimus*. Quid ποῦκλος aut ποῦκλον sit, divinemus. Gregoras quidem supra quasdam lineas litteras vestibus tabellariorum insutas scribit. Noster Gretserus mallet legere εἰς τὸν κούκουρον sive κοῦκρον. Est autem κούκουρος apud recentiores Graecos pharetra, *ein Köcher*. Usurpatur a Cedreno fol. 363. notatque Xylander, nostrum illud Germanicum aut a Graeco illo descendere, aut Graecum a Germanico. Alia coniectura occurrit. Quid si legendum κοῦκλον? facilis enim lapsus a κ in π. Est autem κοκουλίον per syncopen κοῦκλον, cucullus, cucullio. Utitur Sozomenus lib. 3. cap. 13. Latinae editionis, Graecae cap. 14.: σκέπασμα τῆς κεφαλῆς, ὃ κοκουλίον καλοῦσι. Ut proinde voluerit Coccalas litteras abduendas fuisse in cucullo seu cucullione. Fuisse autem cucullos Constantinopolitanis etiam usitatos, liquet ex Curopalata, qui nominat καπασία a cappa; eratque proprius habitus Tzaconum, eundemque tribuit Cortinariis etiam extra aulam p. 71. Glossarium Rigaltii interpretatur κούκουρον non modo pharetram, sed etiam bulgam, marsupium: quae notio an huic loco serviat, videndum est. Haec idem, quem paulo ante nominavi et cuius ope subsidaria me multis locis adiutum, initio testificatus sum candide. Ceterum notio illa verbi κούκουρος pro bulga seu marsupio ideo hic locum habere mihi non videtur, quod maxime in bulgis et marsupiiis litterae quaeruntur: et superiores notiones tamdiu amplectar, donec melius ac verius aut certe probabilius de ποῦκλω invenero. PONTAN. προῦκλου M., deleto tamen ὄ a manu 2.

Pag. 236, 8. ἄρχοντες καὶ ἀρχοντόπουλα. Sententia cogit discrimen facere, tametsi alioqui recentibus Graecis idem sit ἀρχοντόπουλον, quod ἄρχων. Quid autem melius sit, quam *duces et praefecti*, ut nos fecimus, haud video. PONTAN.

Pag. 236, 9. μετὰ M. pro ὑπὸ et lin. 12. αὐτοῦς.

Pag. 236, 13. αὐτοῦ add. M. post χεῖρας et om. l. 14.

Pag. 238, 22. εἰς τοσοῦτον M.

Pag. 239, 3. ἀποζῆν M. mg. pro ἐκπορίζειν.

Pag. 239, 14. ἔπειτα δὲ καὶ M.

Pag. 239, 23. βεβουλευμένους M.

Pag. 240, 6. ἐπιροχαῶντα M.

Pag. 240, 11. τοῦ στρατικοῦ et Καβάσιλας M.

Pag. 240, 15. εἰς M.

Pag. 240, 21. *modeste risit*. *Fatius in risu exaltat*

vocem suam: vir autem sapiens vix tacite ridebit. Ecclesiast. 21. Atqui principem oportet esse virum sapientem. Virg. de Iove 1. Aeneid. : *Olli subridens hominum sator atque deorum.*

PONTAN.

Pag. 241, 5. Margo adscriptum habet : *in alio exemplari in margine haec erant: πρὶν προελθεῖν εἰς ὕψος καιροβεσθῆναι, ὅτι δὲ τοῦτον ἔχω τὸν τρόπον, pro τάχιστα — τὰ τοιαῦτα.*

Pag. 241, 12. *me sibi insidias moliri.* Gregoras quidem affirmat principio lib. 9., quia vitam senis in longissima spatia extendi cerneret et totum imperium in se quam primum translatum vellet, inde decrevisse ei dolis quibusdam et technis aut imperium, aut cum eo etiam vitam auferre. Verum haec Cantacuzenicis narrationibus dissimillima sunt et mendacia mera videri possunt. PONTAN.

Pag. 241, 21. ἡμᾶς M. et l. seq. ἀπαλλάξασθαι.

Pag. 243, 4. τοῦ add. M. supra lin. ante βασιλέως.

Pag. 243, 5. θαναμάσαντες τε τῆς M.

Pag. 244, 9. *uno aut duobus.* Magno domestico et protostratore. Vide supra cap. 32. Sed eos propter invidiam avo nominare non audet. PONTAN.

Pag. 245, 7. καὶ τοῦ θεοῦ M.

Pag. 246, 9. ἢ καὶ αὐτὸς M.

Pag. 246, 16. ἐξαρθήσασθαι M.

Pag. 248, 9. αὐτὸν M.

Pag. 248, 16. *ego, imperator.* Oratio patriarchae libertatis ecclesiasticae plenissima est, mihi que illam divi Ambrosii adversus Theodosium libertatem in mentem revocat, qua illum tot caedibus innocentium apud Thessalonicam contaminatum, aditu templi ausus est prohibere. Nicephor. lib. 12. cap. 41. PONTAN.

Pag. 248, 20. μήτε M. recte pro μὴ.

Pag. 249, 10. μικροῖς καὶ μικρά M.

Pag. 249, 21. ἂν εἰ πρὸς M.

Pag. 249, 24. ὡς ἂν οἶόν τε M.

Pag. 250, 9. ὑπέταξε M.

Pag. 252, 1. *in Manganensi monasterio manere.* Hoc ipsum narrans Gregoras lib. 9. coniurationem patriarchae et episcoporum in seniore imperatorem praemittit, in quam etiam nobiles adduxerint. Praeterea patriarcham sacris interdixisse omnibus, qui iunioris imperatoris nomen tacerent ac debitum imperatori honorem habere recusarent. Excommunicasse etiam adversae partis sacerdotes, a quibus vicissim cum factione sua excommunicatus sit. Ibidem querimonia senioris de patriarcha. PONTAN.

Pag. 252, 2. ἀπρόϊτον M. et lin. 5. om. τὴν ἐκ.

Pag. 252, 7. τῶν δέκα ἡμερῶν M. mg., ταῖς δέκα ἡμέραις text.

Pag. 252, 11. *πράττειν* M. pro *ποιεῖν*.

Pag. 252, 21. *εἶπε;* M. supra lineam.

Pag. 253, 1. *τὸν βασιλέα* M.

Pag. 253, 12. *ἀμύνασθαι* M.

Pag. 254, 6. *τὸ* add. M. supra lin. ante *Βυζάντιον*.

Pag. 255, 3. *εἰς* M. et l. 8. *εἴνεκα*.

Pag. 255, 14. *per hostilia loca inermes incedere*. Iphicrates, Atheniensium dux, si bene memini, aiebat, etiam per amicorum regionem transeunti castra communienda; quia videlicet semper est incerta securitas, propterea quod nulla est animis certa fides. Huc item pertinet praeceptum Onosandri lib. 1. cap. 8. Strategici. Imperator si in hostili solo castra ponat, statim vallo fossaque cingat, licet ibi ad breve tempus considerare voluerit. Haec enim castrensis ratio nunquam poenitenda semperque tuta adversus repentinas et improvisas irruptiones. Collocet etiam custodias ac speculatores, quasi prope adsint hostes, etsi longius abesse putet. PONTAN.

Pag. 256, 5. *βασιλεὺς* M.

Pag. 256, 17. *in Lombardiam*. Si placet, audi haec de re scribentem Gregoram lib. 6. in hunc modum: *Sed ea spe frustrata (Irene) Theodorum, alterum filium, cum pecunia maxima in patriam suam Lombardiam mittit: maluit enim, ut Latinorum ibi religionem coleret et peregre minore dignitate esset, quam ut domi illustris, invito privigno (Andronico iuniori, qui avi sui filius toties appellatur,) eiusque posteritas illius posteritati serviret. Atque ita incitata suam cupiditatem in uno saltem filio, Theodoro Marchione, explevit.* Paulo ante Spinulae cuiusdam Genuensis filiam cepisse uxorem dicit, non magnae auctoritatis aut nobilitatis viri. *Latinis enim nobilibus haud fere studio est cum Romanis, immo ne cum ipsis quidem imperatoribus affinitates iungere. Nam nec ipsa, si illustri nata genere fuisset, Romano facile nupsisset.* Sed refutant Gregoram ducis Braunsvicensis et Sabaudiae comitis filiae, quae ambae cum Andronico iuniore nuptae fuerunt. Et cap. 40. ostenditur, quantopere frater Annae de hoc matrimonio laetatus sit, quantopereque sororem idcirco honorarit. PONTAN.

Pag. 257, 6. *Marcus quidam*. Multo inhumanius habitum dicit Gregoras. *Sed neque ipse, neque verba eius ulla ex parte admittebantur, sed et lapidibus superne ab iis, qui propugnacula moenium tuebantur, fugabatur: qui ne vocem quidem eius ferebant, eumque contumeliosius dictis impune incessebant: et ignominiose dimittebant, dolo plenam esse et cogitationem et orationem eius dictantes.* PONTAN.

Pag. 257, 7. *υἱὸς* add. M. post *Βύρδα*.

Pag. 258, 16. τὸν Ἰππον M. quoque.

Pag. 260, 6. Ξένην τὴν αὐτοῦ M.

Pag. 261, 26. πρὸς τὴν μάχην M.

Pag. 261, 26. βασιλέως add. M. post γράμματα.

Pag. 262, 14. ἀφειστημότες ἦσαν ἤδη M.

Pag. 262, 17. αὐτοῦς M.

Pag. 263, 4. λεβοβοστόν M. supra lia.

Pag. 263, 23. προκαλέσασθαι et ἀντεπεξῆει recte M.

Pag. 264, 11. ἀξιώσασθαι M.

Pag. 264, 22. κατεργάσασθαι M.

Pag. 265, 2. ὑμῶν M.

Pag. 265, 15. παρέξω M.

Pag. 266, 3. ὑφηγῆται M. recte.

Pag. 266, 4. αὐτῶ τε M.

Pag. 266, 8. ὁ βασιλεὺς add. M. mg. ante ἐβουλεύετο.

Pag. 267, 20. ἡμέραν ex M. addendum post ἐπιούσαν.

Pag. 267, 24. ἐσπέρας M.

Pag. 268, 17. ἀπειθεῖν recte M.

Pag. 269, 20. ἀρόπολιν. Duobus verbis expressit Latinus poeta 7. Aeneid.: *Urbe fuit summa Laurentis regia Pici.* Ἀρόπολις, inquit Etymologicon, καρόπολις τις οὔσα. ἡ κεφαλὴ τῆς πόλεως. ἔστι καὶ τόπος ὑψηλὸς Ἀθήνησι. τὰ δ' ἐπ' αὐτὴν ὑπόπολις ὀνομάζεται. Gregoras lib. 9.: *Concursu facto, a tota fere civitate adoratus et salutatus et faustis acclamationibus acceptus. Erant tum perpauca, qui eum odissent et seniori imperatori vere studerent, qui arcem propere occuparunt et muierunt. Unde imperatorem et factiosos fortiter propulsabant, multosque saxis et telis vulnerabant, quorum multa imperatoris scuto sunt infixata. Postridie vero magno sarmentorum cumulo circumposito, portis exustis, arcem ceperunt.* PONTAN.

Pag. 270, 11. ad sanctum Demetrii martyris. Thessalonicensis fuit hic Demetrius et proconsul: qui cum plurimos ad Christi fidem perduceret, Maximiani imperatoris iussu lanceis confossus, martyrium consummavit. Ita Romanorum martyrologium. Leo imperator encomium in eundem scripsit. Ad eius sepulcrum Thessalonicam frequens Christianorum concursus fuit, ex quo unguentum medicum scaturire consuevit, de quo Glycas in annal., Cedren. in compend. historiae, et plura Baronius in notis. Meminit etiam Nicetas huius unguenti in Andronico Comneno. Breviter eius martyrium describit Photius patriarcha in bibliotheca sua, quae nuper Graece Augustae excusa est. PONTAN. Celebris est apud Graecos pariter et Latinos sanctus Demetrius martyr, cuius anniversariam memoriam colunt illi 26. Octobris, isti 8. die eiusdem Octobris: de quo Graeci multa et praeclara in Menaeo et Metaphrastes apud Surium tomo 5.,

Menologium Graecum a Sirleto cardinale in Latinam linguam translatum et non ita pridem Ingolstadii editum, et Manuel imperator constitut. de Feriis. In honorem eius conditum est Constantinopoli a Palaeologis insigne monasterium, in quo die natali martyris imperatores Constantinopolitani rei divinae veteri et solenni ritu operam dabant, ut scribit Curopalata de officiis aulae Constantinopolitanae. Ex duodecim flamulis, quae imperatori praeferebantur, unum effigie sancti Demetrii insignitum erat una cum imaginibus sancti Procopii et utriusque Theodori martyrum, ut idem Curopalata auctor est. Appellatur *μυροβλύτης*, quia ex sacro eius corpore variis languoribus morbisque salutaris liquor manabat, cuiusmodi *μυροβλύται* divi sunt sanctus Andreas apostolus, ut toti orbi notum, exemplumque exstat apud Gregorium Turonensem libro de gloria Martyrum cap. 31. Sanctus Nicolaus Myrensis, quem Manuel imperator in sua constitutione vocat *μυροβλύτην*. Quatuor illi milites duodecimae legionis, de quibus Procopius lib. 1. de aedificiis Iustiniani. Sancta Catharina, sancta Walpurgis, sanctus Bercharius abbas, de quo Surius tomo 5. die 16. Octobris, ex Speculo Vincentii. Plurima edebantur ad sepulcrum sancti Demetrii miracula. Quamobrem in Menaeo *θαυματουργοῦ* cognomento honestatur. Et certe miraculum, quod hoc loco Cantacuzenus commemorat, longe illustrissimum est dignissimumque, quod omnes ima mente reponant. Nec mirandum, tam eximium beneficium in hominem a Romana, hoc est vera, ecclesia alienum collatum esse, cum historiarum monumentis proditum sit, ingentia miracula aliquando in Ethnicos et a Christiana religione prorsus alienos a viris sanctis, vel iam in coelum receptis, vel adhuc vitam nobiscum agitantibus, patrata esse. Imitantur nimirum benignitatem Patris, qui in coelis est, *qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super iustos et iniustos*, Matth. 5. Super illos quidem, ut in bonitate et iustitia perseverent in diesque maiores progressus faciant; super hos autem, ut a malitia et iniustitia, et a pravis persuasionibus, quibus circa Christianae fidei dogmata imbuti sunt, revocentur. Neque enim miraculum hoc per martyrem Demetrium editum est, ut aut Andronicus, aut alii in sua a vera ecclesia secessione confirmarentur, sed ut invocatio, cultu sanctorum et reliquiarum mortalibus commendaretur, utque a vero tramite aberrantes, hoc velut lumine divinitus misso illustrati, ad ecclesiam illam reverterentur, in qua pro Christi nomine Demetrius sanguinem fuderat. Quid enim aliud sunt aut sancti martyris Demetrii miracula, aut illa, quae in templo divae Virginis Constantinopoli ad Fontes dicto, aut alibi per res sacras, ut per reliquias, oleum benedictum, aquam lustralem, signaculum sanctae crucis,

imagines etc. in schismaticos, haereticos, Iudaeos et Ethnicos facta sunt, quam invitamenta quaedam et incitamenta ad verum, immo et stabilimenta veri? Neque enim fieri potest, ut Deus ulla miracula confirmandae falsitati aut ipse per se, aut per alios edat, cum testis falsus et falsi esse nequeat. Verum multi turbantur, cum audiunt, extra ecclesiam unam, sanctam, catholicam et apostolicam miracula fieri. At causae nihil est, cur aut se aut alios turbent. Nam si fiunt extra ecclesiam, fiunt tamen aut ab eis, qui, dum viverent, ecclesiae militantis membra erant, aut per res verae ecclesiae, aut in confirmationem dogmatum verae ecclesiae, etiamsi patrentur in illos, qui verae ecclesiae non sunt cives: nemo enim unquam dixerit, nullum miraculum fieri posse, nisi erga illum, qui sit verae ecclesiae pars. Ergo si, qui hinc ad alteram vitam in catholicae ecclesiae communione migrarunt, miracula operentur, sive per lipsana sui corporis, sive invocati per preces sine respectu ad reliquias, sive alio modo, non schismaticam, haereticam, aut ethnicam perfidiam et superstitionem, sed eam confirmant fidem et ecclesiam, cuius beneficio ex fluctibus huius vitae ad aeternae beatitudinis tranquillissimum portum pervenerunt. Pari modo cum apud segregatos ab ecclesia miracula eduntur per signum sanctae crucis, per aquam lustralem, per oleum benedictum, per exorcismos, perque alia huius generis mirabilium effectuum organa, non alienae, sed nostrae fidei et ecclesiae robur et auctoritas accedit. Haec enim licet ab alienigenis usurpentur, ecclesiae tamen catholicae propria sunt ac proinde, ubicumque vim suam exserunt, eam non nisi ut catholicae ecclesiae instrumenta et ornamenta exserunt, etiam in non catholicos, quia gratia Dei dives in omnes, his quoque, qui extra septa dominici ovilis vagantur, liberalitatis suae fontes non ocludit. Quapropter quando, ut Socrates scribit lib. 7. cap. 17., aqua baptismi evanuit, cum Iudaeus quidam impostor, iam ante baptisate a catholico episcopo tinctus, denuo a Novatiano Antistite baptizari vellet, miraculum illud non accidit, ut Novatianorum haeresis firmaretur, sed ut veritas catholicae ecclesiae de baptismo non iterando demonstraretur. Sic cum per signum sanctae crucis, per imagines, per lipsana divorum, per aquam precibus ecclesiae consecratam, per exorcismos et per cetera eiusdem classis, aut coelitis alicuius singulari favore et patrocinio, apud haereticos, schismaticos et ethnicos opera quaedam naturae vim et facultatem superantia eveniunt, ea alio fine non eveniunt, quam ut a catholicae ecclesiae fide et communione aberrantibus eiusdem integritas, sanctitas et sinceritas patefiat. Sed quid dicendum, si miracula non modo in schismaticos, haereticos et ethnicos a sanctis in coelo, per reliquias, ima-

gines et id genus alia, verum etiam ab ipsis schismaticis aut haereticis patrentur, sine rerum ad ecclesiam veram proprie pertinentium ministerio. Equidem non ignoro, multos pietate et doctrina praestantes viros esse, qui putent, Deum nunquam ullo haeretico aut schismatico uti in effectione miraculorum, ac proinde quidquid in hoc genere iactent, id totum commentitium, vanum et frivolum esse. Praedicabant Donatistae varia miracula, sed ea omnia vel ut inania commenta, vel ut vana ludibria reiecit sanctus Augustinus, verorum miraculorum alioquin observantissimus et severissimus vindex, ut ex lib. 22. de civitate Dei liquet. Ab hac sententia stare videtur experientia: cum enim innumeri prope haeretici a primo evangelii ortu exstiterint, vix tamen ullum reperiemus, quem miraculorum gratia claruisse veterum annales testentur, aut si aliqua miracula nonnulli fecisse visi sunt, illi post diligentem inquisitionem et inspectionem non miraculorum effectores, sed seductores et impostores deprehensi sunt, cum in ecclesia catholica et Romana perenni serie nunquam defuerint, qui res extra omnem naturae potestatem, omnipotentis dextra adiuti, efficerent. Nec obstat illud Matth. 8.: *Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus et in nomine tuo daemonia eiecimus et virtutes multas fecimus etc.* Quibus dicitur: *Nunquam novi vos:* non enim intelligitur de haereticis et schismaticis, sed de orthodoxis illis, qui, vita improbe transacta, hinc extra gratiae statum migrant. Videat lector cardinalem Bellarminum libro 4. de ecclesia cap. 14. Quodsi haec opinio alicui minus arrideat contendatque, Deum aliquando etiam haereticis et schismaticis res supra naturam agendi facultatem largiri, is ita sentiat licet: auctores enim, quibus se defendat, habere videtur sanctum Chrysostomum et Euthymium in cap. 7. Matthaei, Bedam et Theophylactum in cap. 9. Marci et sanctum Augustinum lib. 4. de consensu Evangelist. cap. 5., qui arbitrantur illum, qui Marci 9. et Lucae 9. in nomine Christi daemonia eiiciebat et ab apostolis prohibitus fuit, nec fide nec corpore Christi disciplinam secutum esse. Utcumque sit, hoc fixum ratumque maneat, eam potestatem non concedi in confirmationem falsitatis, vel in testimonium sanctitatis haeretici aut schismatici, qui ea opera perficit, cum nulla sanctitate sit praeditus, sed dari a Deo ad aliquam publicam utilitatem, ut est gratia sanitatis, nominatim illa curandi strumas concessa regibus Franciae et Angliae, quae adhuc etiam apud non catholicos Britanniae reges durare dicitur, ut scribit Wilhelmus Toocker in libro, cui titulus *charisma* sive *donum sanationis*, licet Genebrardus in chronologia dicat, donum hoc aliquot duntaxat regum esse, non omnium. Sed sit

omnium: non ideo falsa religio erit vera, aut vera falsa, cum donum hoc a Deo non concedatur eo consilio, ut errori fidem conciliet, quod praecipue inde colligimus, quia multis seculis antequam Calvinii, aut Lutheri, aut Wicleffi secta nasceretur, donum hoc concessum fuit regibus, quos catholicae et Romanae ecclesiae studiosissimos et observantissimos fuisse, ne ipsi quidem, qui a vera ecclesia defecere, inficiari possunt. Quo igitur fine Deus olim regibus catholicis donum hoc concessit, eodem durat adhuc, si durat apud haereticos, nempe ut in miserorum solatium et subsidium cedat: quid si in testimonium verae et catholicae religionis, ita ut inimici nostri, licet nolentes et inviti, pro nobis testimonium dicant? Si enim in eum finem olim Deus donum hoc regibus pietate et catholicae ecclesiae studio excellentissimis largitus est, utique eodem fine hoc etiam aevo apud non catholicos, catholicorum tamen in solio successores, perseverat: neque enim finem miraculi mutat Deus, ut quod antea erat pro stabilienda fide, sit postea pro perfidia; ut proinde ipsi sua vineta caedant et adversus se testimonium ferant, cum talia opera faciunt, quibus religionem maiorum suorum, quam aspernantur, confirmant. Verum, ut intra lineam nos recipiamus, absimile vero non est, fieri interdum, tametsi raro, ut a recta religione aliena opera quaedam supra naturae vires edant, vel potestate accepta ab officio, per successionem aut electionem legitime comparato, cui Deus gratiam aliquam contulerit, vel peculiari nutu Dei, dividendis dona sua, prout vult et quibus vult: qui nunquam tamen ita dividit, ut per ea pravae doctrinae vim roburque addat, aut addi velit: et si quis haereticus aut schismaticus diceret, donum faciendi miracula sibi divinitus obtigisse ad haereseos aut schismatis sui confirmationem, (quod Calvinianus Toocker de charismate illo curandi strumas ridicule dicit,) is nulli, nisi improvido et inconsiderato, erroris discrimen crearet: nam si quis mentem vel paululum advertat remque accuratius secum perpendat, semper deprehendet huiusmodi miraculorum effectioem ad alium finem, quam talis ferat, referri: aut si mendacium abstrusius est, quam ut facili negotio ad eius cubilia perveniri queat, ad preces confugiendum erit, petendaque lux a Deo, ne impostorum fallaciis circumveniamur. Quo casu divinae providentiae munus est, ut recte docet Franciscus Soarez, non permittere, ut qui ad hunc modum se suasque rationes componit, decipiatur. Lege Soarezium tom. 2. in 3. part. divi Thomae, disp. 31. sect. 2. sub finem. Nullum ergo, dicet aliquis, ad probandam veram doctrinam ex veris miraculis argumentum sumi potest. Non sequitur omnino nullum, sed non omnino necessarium sumi posse, inquit Ioannes Maldonatus in cap. 8.

Matthaei. Probabile fidei argumentum est, quod ex miraculis sumitur, quia per fidem saepe, sine fide raro admodum fieri solent: et cum fiunt non ad probandam eorum, qui faciunt, sed eorum, qui veram fidem habent, fieri solent. Nec enim Balaam futura praedicendo suam ipsius, sed populi potius Dei, adversus quem conductus fuerat, fidem confirmavit: et fere omnia miracula, quae per haereticos facta legimus, quae paucissima sunt, huiusmodi esse constat, qualia ea, quae in ecclesiasticis historiis et apud Anastasium in quaestionibus scripturae recensentur. Est etiam argumentum a miraculis ductum una saltem ex parte necessarium: nam etsi non necessario sequitur, eum, qui miracula faciat, veram habere fidem, tamen necessario sequitur, eam, in qua frequentia et quasi ordinaria miracula fiant, veram esse ecclesiam: quia, etsi aliquando Deus per privatos extra ecclesiam suam homines miracula fieri permittat, sicut et per asinam fecit Balaam, quae in ecclesia certe non erat: tamen nulli generaliter hominum societati, nisi ecclesiae suae ordinariam faciendi miracula concessit potestatem. Haec Maldonatus. Huic sententiae adstipulari videtur Iustinus martyr, seu quis alius, apud quem orthodoxi hanc quaestionem ponunt, et est quaestio quinta: *εἰ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν αἰρετικῶν δυνάμεις ἐνεργοῦνται, οἷον νοσημάτων ἰώσεις καὶ πνευμάτων διωγμοὶ ἀκαθάρτων, καρπῶν γῆς φορὰ καὶ ἐλαίου ἀναβλύσεις, πῶς οὐκ ἀνάγκη ἐκ τούτων ἐν τῇ πλάνῃ βεβαιοῦσθαι ἐκείνους;* Respondet Iustinus: *ὥσπερ τὸ ἀνατέλλειν τὸν ἥλιον ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους οὐκ ἔστι βεβαιωτικὸν πονηρῶν καὶ ἀδίκων ἐν τῇ πονηρίᾳ καὶ ἀδικίᾳ, ἀλλὰ παρασκευαστικὸν εἰς δικαίαν τιμωρίαν, οὕτως οὐκ ἔστι βεβαιωτικὸν τῶν αἰρετικῶν ἐν τῇ πλάνῃ τὸ ἐνεργεῖν τινὰς ἐν αὐτοῖς δυνάμεις. εἰ γὰρ ἦν ἀπόδειξις καὶ σημεῖον εὐσεβείας τὸ ἐνεργεῖν δυνάμεις, οὐκ ἂν ὁ κύριος ἀδοκίμους τε καὶ ἀναξίους τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειώσεως ἀποφαίνεται τοὺς εἰρηκότας, κύριε, οὐ τῷ σὺ ὄνόματι προεφητεύσαμεν;* etc. Quaestione tamen centesima contrarium videtur asseri. Sic enim respondet ad quaestionem propositam Iustinus: *εἰ μὲν διὰ τῶν αἰρετικῶν ζώντων ἢ ἀποθανόντων ἢ θεῖα χάρις ἐνήγει τὰ χαρίσματα, εἶχεν ἂν τὸ γενόμενον εὐλογον ἀπορίαν. εἰ δὲ οἱ τὰ θεῖα θαύματα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐνεργοῦντες ἅγιοί εἰσιν ἀπόστολοι, προφηταὶ τε καὶ μάρτυρες, ὧν τοῖς θεοῖς ἔργοις διαμαρτύρεται τῷ κόσμῳ ὁ θεὸς ἐκείνων εἶναι τὰς ἐκκλησίας, δι' ὧν θαύματα ἐκτελεῖται, τουτέστι τῶν ὀρθοδόξων.* GRETSER.

Pag. 270, 19. σφακελλιζων M. supra lin.

Pag. 271, 3. ἐρρόιμμένος M.

Pag. 272, 4. ὁ M. pro ὄν.

Pag. 273, 1. *πρατόντων* om. M. quoque.

Pag. 273, 11. *αὐτήν* M. recte pro *αὐτά*.

Pag. 274, 4. *ἐκδιδάξαντι* M.

Pag. 274, 25. *ἐφεστηκότας* M. et *εἰρχθείσας*.

Pag. 275, 17. *Ἐδέσση* lege ex M. pro *Βοδηνοῖς*; ita infra quoque p. 277, 7. *ἐξ Ἐδέσσης* pro *ἐκ Βοδ*.

Pag. 276, 16. *αὐτήν* M. pro *αὐτά*, idque reponendum.

Pag. 276, 19. *χρήματα*, quamvis significet pecunias, valet tamen aliquid etiam latius patens, nempe bona, opes, facultates. Et ego malui voce generali, *res*, quia hoc aptius ad feminas, quibus alia potius, quam pecuniae in deliciis sunt, ut mundus ipsarum. Movet me, quod paulo post de mundo uxoris protovestiarum dicitur, aestimatum duobus aureorum milibus, ubi iterum usurpatur *χρήματα*. Et rursum de eisdem protovestiarum suppellectili aurea et argentea. PONTAN.

Pag. 277, 4. *ἄλλοτε* M.

Pag. 277, 17. *B. τὸν Μυσῶν* M.

Pag. 278, 3. *ἀνακαλέσασθαι* M. pro *ἀναμαχέσασθαι*. Non opus correctione.

Pag. 279, 6. *ergo tu inventor*. Observa praeclarum exemplum grati animi in imperatore: magni autem in magno domestico, qui pecuniam totam repudiat, quam accipere iuste poterat. Non quivis tantum auri acervum irretortis oculis spectavisset. PONTAN.

Pag. 279, 22. *ταμείῳ* et *ἀχρίδι* M.

Pag. 279, 22. *ἡμέρας* M. text., *ἡμέραις* a man. 2.

Pag. 281, 12. *συμβουλευσαίμι* M. pro *συγχωρήσαίμι*.

Pag. 283, 5. *ἐπηγγείλεσθε* M. mg.

Pag. 283, 12. *παρὰ Θεοῦ* M.

Pag. 284, 14. *Strombitzam*. Vel *Strumitzam*. De hoc oppido ita Gregoras: *Oppidulum Strumitzam intravimus, quod paene supra nubes eminent, adeo praerupto monti impositum, ut homines in propugnaculis sedentes, e valle suspicientibus aviculae videantur*. PONTAN. Infra p. 285, 3. *Στρομβίτζης* M.

Pag. 285, 3. *Nicephorus basilicus*. Gregoras: *Tum autem Melenici castello et circumiacentibus locis Basilicus Nicephorus praeerat, vir nobilis ille quidem, sed qui nullo iudicio, simplici ingenio et ad res gerendas inepto esse crederetur. Is vero tum omnium prudentissimus exstitit: quorum alii ex desperatione atque inopia consilii misere mortui, alii inviti capti sunt et infinita mala perpessi, alii ultro se ipsos prodiderunt. Hic vero solus, spe in Deum collocata, ad extremum usque senioris imperatoris spiritum tantae rerum perturbationi se opposuit sincerumque animum et fidem illi praestitit. Neque enim iunioris imperatoris vel magnificis pollicitationibus cessit, vel saevissimas minas et obsidiones pertimuit,*

sed castellum Serras sibi commissum muniit, in eoque, contemptis illis rebus omnibus, sedit, donec senioris imperatoris obitum audivisset. Ad eum enim usque contentionem aequam iudicavit, ultra vero iniquam et minime probandam. Quapropter statim pactione cum iunioris imperatore facta, ab eoque magnifice donatus, castellum dedit, ac deinde illius voluntate etiam ei prae-fuit etc. Haec nostris neutiquam consentanea sunt. PONTAN.

Pag. 285, 7. calamitate. Quenam calamitas illa fuerit et genus mortis eius, Gregoras his verbis aperit: *Pro-vestiarius autem Andronicus ad tempus et ipse despotam secutus, non potuit perpetuo parasiti more aliena quadra vivere, ut ille, sed quantas modo opes, iumenta, possessiones, gloriam cum omni spe subito amisisset, secum reputans, et illa etiam de uxore suspicatus probra, quibus captivae mulieres affici ab hostibus solent, prae desperatione et immenso moerore in locis alienis et desertis oberrans exspiravit. Stuprum ergo uxoris fuit, quod Cantacuzenus ait: τῷ ἀπροσδοκῆτῳ πληγῆς τῆς συμφορᾶς, ὡς ἐλέγετο.* PONTAN.

Pag. 285, 10. Asanem Triballi. Pugnancia his scribit Gregoras. *Michael Asan, inquit, Prosiaci oppidulo festinanter occupato eiectisque oppidanis firmato, tutum ibi receptum habuit. Paulo vero post, proditionem veritus, a Serviae Crale praesidium accersit: cui oppidulo commisso et ipse ad Cralem abiit.* PONTAN.

Pag. 286, 2. duce Constantino Asane. Gregoras: *Sexto die sanctae hebdomadis quadragesimae proelium commiserunt utriusque imperatoris exercitus prope Maurum flumen, hinc Constantino Asane, inde protostratore duce. Sed adversarii vicerunt: e nostris autem ceciderunt milites non amplius decem tribuni, plerique una cum duce Asane capti, ceteri spoliati infeliciter Byzantium pervenerunt. Non plures decem occisos, vix est credibile. Et magis semper seni, quam iuveni imperatori favet hic Gregoras.* PONTAN.

Pag. 286, 22. δὴ M. supra lin.

Pag. 287, 24. κατὰ λόγους M.

Pag. 288, 20. σιογὴν τε νλεζιανὸν τὸν M.

Pag. 289, 8. Βυζαντίων M. et l. 12. λογιστέον M.

Pag. 291, 14. ἐπιλελῆσθαι, καὶ αὐτὸν ὀλίγου M.

Pag. 290, 16. homo veste lacera. De duobus Byzantii proditoribus libro nono scriptum a Gregora in haec verba: *Quae cum ita se haberent, duo custodes moenium urbis ad iunioris imperatorem in eo, quem diximus, loco castra habentem transfugiunt, nomine alter Camaris, alter Castellanus, fabrilem artem exercentes: qui, seducto imperatore, omnibus arbitris remotis, Cantacuzeno magno domestico excepto, de proditione verba faciunt et scriptas pollicitationes pecuniarum*

et possessionum divitum postulantes. Quibus facile impetratis, et hora et ratione rei gerendae indicatis, ipsi quidem veriti, ne vicinis suspecti essent, postridie redeunt. Imperator vero quatuor dies cunctatus ibi, scalas e funibus confecit, qualibus in maximis onerariis utuntur etc. Quod dicit, eos ingens pretium postulasse, id prorsus a nostri narratione abhorret. Verum quae ad laudem iunioris pertinent, Gregoras libenter dissimulat, quod iam saepe dictum est. PONTAN.

Pag. 291, 7. ἐζήτουν M. mg.

Pag. 291, 18. διελέσθαι M. pro διειλέχθαι.

Pag. 292, 10. πρεσβυτέρω M.

Pag. 292, 20. τὸ M. pro τοῦ.

Pag. 293, 3. μαρτυρεῖν M.

Pag. 293, 10. γένοιτο M.

Pag. 293, 13. tria millia equitum Moesorum.

Gregoras: *Bulgarorum princeps seniori contra iuniorem tria equitum millia subsidio ex pacto misit, quibus mandatum, nescio quibus auctoribus, ferebatur, ut, data opportunitate, res novas molirentur. Sed cum venissent, urbem ingressi non sunt, duce eorum tantum excepto. Quare in latus declinarunt, castris ad stadia ab urbe V. et XC. positis.* PONTAN.

Pag. 294, 11. αὐτῶν add. M. mg. post αἴτησιν.

Pag. 294, 20. ἐλθεῖν παρὰ τὴν φρουρίον τι παρὰ τὸ στόμα τοῦ εὐξείνου πόντου λόγους οὖσαν ὄρεινὴν ἅμα M., addito ab altera manu post παρὰ τὴν in mg. λόγους οὖσαν ὄρεινὴν.

Pag. 295, 13. ἰππέας M.

Pag. 296, 2. εἰσελθόντας M.

Pag. 296, 6. αὐτοὺς M.

Pag. 296, 12. periculi porro faciendi. Plane diversum Gregoras: *Logis ad Bulgarorum ducem, qui castra in propinquo habebat, legatos cum muneribus mittit et plura ei pollicetur, si copias suas domum reduceret. Assensum ad epulas invitavit cum tribunis, eosque postridie laetos domum versus abeuntes prosequitur.* PONTAN.

Pag. 296, 19. ἐν τῷ τε πόλεμον M.

Pag. 297, 18. ἐπιβοηθοίη M.

Pag. 298, 5. Ροντζέριον M.

Pag. 298, 21. πρὸς Βυζάντιον M.

Pag. 299, 2. ἅγια ἐν κόλποις, huius regis, non erant, nisi sanctorum reliquiae procul dubio, et in iis etiam crucicula aerea, miraculis nobilitata. Itaque illud, qui in eo propter nos suffixus, referendum est ad prototypon. Tu pietatem nota veterum Christianorum, etiam principum, qui de collo gestabant res huiusmodi sacras sibi inde coeleste auxilium et in periculis tutamen sperabant. Vide Gretseri de S. Cruce tom. 1. lib. 1. cap. 78. et cap. 60. PONTAN.

Pag. 299, 8. ἐγκόλπια vocat, quae praeter illam parvam crucem foris fortasse a collo pendentia, eaque auro et gemmis insignia, inclusis sanctorum reliquiis, gestabat. PONTAN.

Pag. 299, 22. γράμματά τε ἔχοντα M.

Pag. 299, 23. *alam flammantem*. Videtur ala proprium fuisse symbolum eorum nuntiorum, quos ταχυδρομους vocabant, eo modo, quo notarios seu scribas quosdam nominabant ταχυγράφους, ob celeritatem scribendi. Hinc etiam statuae τῶν ταχυδρομίων erant πτερωταί, seu alatae, quales visebantur olim Constantinopoli, teste Codino in sua Constantinopoli fol. 53., ubi tamen Dousa inepte vertit στήλας columnas, cum vertendum sit statuas. Manavit autem mos ταχυδρομους alis instruendi ab ethnico Mercurio, qui et ipse alatus, tanquam celer nuntius. Et flammae illae pictae fuerunt; nam et ignis celeritatis hieroglyphicum est. Ita Iacobus Gretserus. Per huiusmodi alam ardentem et pictam, quam Moesi traderent nuntiis, quos ambulare quam celerrime vellent, dici et hoc forsitan potest, simul ad Mercurium alatum, simul ad ludos alluisse, qui Athenis fiebant et ἀγῶνες λαμπαδοῦχοι dicebantur. In iis qui currebat, lampadem ardentem tenebat, eamque deinceps cursuro tradebat. Eo cursu et lampade humanae vitae brevitatem indicabant. Propius ad alam nostram flammantem accedit Cornificius libro octavo ad Herennium. *Non enim, inquit, quemadmodum in palaestra, qui taedas ardentes accipit, celerior est in cursu continuo, quam ille, qui tradit: ita melior imperator novus, qui accipit exercitum, quam ille, qui decedit, propterea quod defatigatus cursor integro facem, hic peritus imperator imperito exercitum tradit.* Lege praeterea, si lubet, epistolam 69. Lipsii Centuria III., ubi multa disserit de hemerodromis seu cursoribus diariis, qui uno die pedibus spatium ingens conficiebant. PONTAN.

Pag. 300, 3. σφετέρον M.

Pag. 300, 22. *scalas binas*. Lipsius Poliorcetici libro 1. dialogo 6. ex Herone reticulatas vocat e stuppeis funibus instar retis contextas, ad quarum summitates hami adiecti, ut murorum pinnas apprehenderent. PONTAN.

Pag. 301, 22. ἐπιβοηθεῖεν M.

Pag. 304, 16. *introivit*. Quid imperator senex ad secundum nuntium de ingressu nepotis in urbem fecerit, exponit Gregoras sic: *Imperator solus relictus, nec quemquam habens, quicum dolorem suum communicaret, in suum lectulum et ipse incubuit, nulla veste exuta: sed una cum iis extrema desperatione induta, animo crebris et diversis cogitationibus aestuante iacebat, corpus huc atque illuc crebro revolvens. Interim magnus ad palatii fores tumultus auditur,*

iunioris imperatoris ingressum nuntians, et plausus armorum magnus. Erant enim milites amplius octingenti cum imperatore ingressi, simul etiam faustis undique acclamationibus iunior imperator salutabatur etc. Ex nostro historico constat ad nongentos ingressos. Vides igitur hyperbolen Gregorae.

PONTAN.

Pag. 304, 19. *salutavit.* Antequam id faceret, teste Gregora omnibus ducibus et tribunis suis convocatis, graviter edixit, ne avum imperatorem vel manu vel ullo contumelioso dicto violarent, nec quemquam prorsus omnium. *Hanc enim victoriam, inquit, Deus nobis dedit, non ipsi paravimus, et quae sequuntur in eam sententiam.* Recitat etiam declamatorie verba flebilis, quibus senex a nepote vitam sibi donari precatur: quae tamen pugnant cum humanitate iuvenis in avum toties declarata. Et addit in extremo: *His verbis iunior Andronicus delinitus, avique salutis diligenti cura suscepta, vix etiam a lacrymis temperans, palatium ingreditur, ac primum venerabili Dei genitricis imagine, ut decet, adorata, deinde avum illi inhaerentem abductum salutavit, amplexus est et blandis verbis recreavit etc.* PONTAN.

Pag. 305, 11. τὸν add. M. supr. lin. ante βασιλέα.

Pag. 305, 19. *eoque super equo.* Cum levitate nescio qua restitutum tradit Gregoras: cui qui cito credit, is profecto levis est corde. *Inde in Manganium monasterium abit, ubi patriarcham Esaiam in libera custodia sedisse diximus, quem inde abductum et in unum imperatorium currum sublatum, ita ut purpura ornatus erat, in patriarchicum solium restituit, nullis presbyteris aut episcopis sequentibus aut antecedentibus: sed tibicinibus et tibicinis etc.* PONTAN.

Pag. 305, 21. Πορφυρογεννήτου M.

Pag. 305, 25. *domus magni logothetae.* Hoc etiam narrat Gregoras, sed illud quoque secus quam noster. *Eo die a mane ad vesperam omnes opes a splendidissimis aedibus ablatas, et ipsas dirutas cerneret vulgique ludibrium. Magni logothetae inprimis, et omnes opes, tam quae in iis relictas, quam quae apud amicos depositae fuerant, rapiuntur: nec omnium rerum quidquam est relictum, sed alia in fiscum relata, alia populo in praedam cesserunt. Ita subito cum liberis ad egestatem redactus est, qui post imperatorem omnium felicissimus habebatur. Nam per multos annos successibus usus, uno die in extremam calamitatem incidit. Ibi homines querulos dicere audires tum alia, tum, opes illas pauperum esse sanguinem et lacrymas, suppeditatas ei ab iis, quibus Romanarum provinciarum et urbium administratio commissa fuisset etc.* Eundem ait, cum sine ulla molestia in exilium abdu-

Pag. 312, 12. *ne lites et controversiae nascerentur.* Aliter et quidem iustius fecit Aratus Sicyonius: nec mirum, quia longius intervallum 50., quam 6. annorum, maiores mutationes effecerat. Ergo is, cum eius civitas quinquaginta annos a tyrannis teneretur, profectus Argis Sicyonem, clandestino introitu urbe est potitus. Cumque tyrannum Nicoclem improvise oppressisset, sexcentos exules, qui fuerant eius civitatis locupletissimi, restituit, remque publicam adventu suo liberavit. Sed cum magnam animadverteret in bonis et possessionibus difficultatem, quod et eos, quos ipse restituerat, quorum bona alii possederant, egere iniquissimum arbitrabatur, et quinquaginta annorum possessiones movere non nimis aequum putabat, propterea quod tam longo spatio multa hereditatibus, multa emptionibus, multa dotibus tenebantur sine iniuria: iudicavit neque illis adimi, neque his non satisfieri, quorum illa fuerant, oportere. Cum igitur statuisset, opus esse ad eam rem constituendam pecunia, Alexandriam se proficisci velle dixit, remque integram ad redditum suum iussit esse: isque celeriter ad Ptolemaeum suum hospitem venit, qui tum regnabat alter post Alexandriam conditam: cui cum exposuisset, patriam se liberare velle, causamque docuisset, a rege opulento vir summus facile impetravit, ut grandi pecunia adiuvaretur. Quam cum Sicyonem attulisset, adhibuit sibi in consilium quindecim principes, cum quibus causas cognovit et eorum, qui aliena detinebant, et eorum, qui sua amiserant: perfecitque aestimandis possessionibus, ut persuaderet aliis, ut pecuniam accipere mallent et possessionibus cederent, aliis, ut commodius putarent, numerari sibi, quod tanti esset, quam suum recuperare. Ita perfectum est, ut omnes, constituta concordia, sine querela discederent. Haec Cic. 2. Off. PONTAN.

Pag. 312, 22. *veniam episcopis.* Gregoras: Proinde non multis diebus post, Isaiam patriarcham convenit, ac primum ei suadet, ut iram adversus episcopos deponat et populum interdicto solvat. Neque enim par esse, cum ipse omnibus omnia condonaret, ad quem publica delicta spectarent, illum patriarcham et pacis doctorem alere simultates, nec eius iram occidere tot solibus occidentibus, cum ne unus quidem, durante illius ira, occidere deberet. PONTAN.

Pag. 313, 3. *proditoribus supplicia.* Gregoras: Deinde ad ultionem et persecutionem episcoporum et presbyterorum se convertit, eorumque aliis sacerdotio ad certos annos interdixit, aliis usque ad obitum. Sunt etiam, quos levius multavit. Sed ut paucis absolvam, nemini veteris imperatoris studio percipit. PONTAN.

Pag. 313, 6. λέγοντα M. et lin. 5. ἐξείνων pro αὐτῶν.

Pag. 313, 10. Κυβερνήτην M.

Pag. 313, 16. περισώζεται M. supr. lin.

Pag. 313, 16. *Marcum Caballarium*. Notabis exemplum admirabile, in reo conscientiae, in iudice misericordiae, in spectatoribus non vulgaris et salutiferi motus.

Pag. 313, 23. εἰς τὰ βασίλεια M. recte.

Pag. 313, 25. εἰς βασίλεια M.

Pag. 314, 8. κατεῖχε M.

Pag. 315, 1. *velut in scena*. In scena tragica seu in tragoedia. Apud Stobaeum Timocles comicus, quid prosint tragicorum scripta, satis declarat his verbis: *Qui pauper est, dum non minus quam Telephum se egere sentit, fert malum quietius. Insanit aliquis? Alcmaeonem respicit. Caecutit? Oedipi levat damno suum. Orbis quis est? lamenta Niobes cogitat. Claudus? reminiscitur Philoctetae pedum. Habet Oeneum, quisquis senex est et miser. Quicumque, aliis quid accidat, reputaverit, erit in suis alacrior periculis.* Et cum vera sit sapientia, humanas res penitus perceptas ac pertractatas habere, nihil admirari, cum acciderit, nihil, antequam evenerit, non posse evenire arbitrari, valet eo plurimum tragoedia: ubi exemplis evidentibus ostenditur, in rebus hominum nihil esse stabile, diuturnum ac perpetuum: omnia fluxa, caduca, inania. Et omnino plus virium habet ad vitam recte instituendam tragoedia, quam nuda philosophorum praecepta. Praecipue autem prodest viris praepotentibus, ut dum illi Polymestores, Agamemnonas, Hercules, Polynices legunt, se quoque homines et fortunae casibus subiectos esse recordentur. PONTAN.

Pag. 313, 2. τσαυτά τε ὕβριχας M.

Pag. 314, 4. δευτέρου M.

Pag. 314, 5. ἀπαλλάξαι M.

Pag. 317, 3. ἐφ' ἑαυτοῦ M. et lin. 18. ἀρνηθείης.

Pag. 318, 12. πυθόμενοι M. quoque, sed lin. sq. αὐτὸν.

Pag. 320, 7. ἀντίκειται M. recte.

Pag. 320, 15. προσεσχομένων M.

Pag. 321, 1. τῶν ἐν τῷ βίῳ recte M.

Pag. 321, 17. ὑπὸ lege cum M. pro παρὰ.

Pag. 323, 17. ἐμοὶ add. M. mg. ante μάχεσθαι.

Pag. 323, 17. δεῖ M.

Pag. 324, 16. ἐν add. M. mg. ante Διδυμοτείχῳ.

Pag. 325, 2. ἐμβεβληκέναι M. recte.

Pag. 325, 6. θρησκείας M. quoque.

Pag. 325, 12. ἀναχθείς M.

Pag. 326, 13. *arnati*. Virgilium amare delectarique armis pulchris et elegantibus, eaque non ducibus tantum, sed militibus quoque concedere, docuimus in symbolis nostris ad 3. Aeneid. Narravimus de Xenophonte ex Aeliano lib. 3.

cap. 24, qui aiebat, si vicisset hostes, elegantissimo quoque ornatu se dignum esse, et, si vitam in acie amitteret, cum quodam decore oppetiturum in armatura splendida. Memorat item Curtius lib. 5. Alexandrum scuta laminis argenteis operuisse, equos fraenis aureis ornavisse. Vide causam ibi. Praecipit item Onosander imperatori, curet, ut exercitus armis splendidibus instructus fulgeat. Quod facili negotio fiet, si gladiatorum mucrones probe acuantur et galeae loricaeque frequenter abstergantur. Milites enim quasi micantibus armorum scintillis terribiliores apparent, multaeque per oculos species in animos delapsae, perterrere adversarios solent. Addamus et istuc pro corollario. Leo imperator de apparatu bellico cap. 6. *Quanto decentior in armatura sua miles est, tanto maior illi alacritas, et hostibus formido vehementior aderit.* PONTAN.

Pag. 326, 14. οἱ μὲν θώραξιν ἐκ βύρσης πεποιημένοις, οἱ δὲ ἀλυσειδωτοῖς. Virgilius 3. Aeneid. vocat lorica *consertam hamis*. Explicat Lipsius hoc genus loricae, de militia Rom. lib. 5. dial. 6. *Loricas hamatas dixerunt Latini, inquit, quia circuli et catenae nexae hamuli speciem dimidiati referebant: vel quia et hami catenulas iungebant.* Lorica quidem hamata versa a veteri bibliorum interprete, lib. 1. Reg. cap. 17., ubi in Graeco θώραξ ἀλυσιδωτός, ad verbum *lorica catenata*. Et non aliud fuit, quam circuli sive annuli ferrei inter se nexi, more quem hodie Galli et Germani servamus, etsi exolescentem. PONTAN.

Pag. 327, 25. *per phalangas*. Vegetius lib. 2. cap. 2. *Macedones, Graeci, Dardani phalanges habuerunt.* Vide Stevechii comment. Alexander ab Alexandro lib. 6. cap. 13. *Quod legio quondam apud Romanos fuit, id phalangem Graecis, Macedonibus et Dardanis ceterisque nationibus valuisse, monumentis proditum est. Ea enim in libero campo, et si quando exspatiari licuit, magno usui fuit. Cum vero aretis faucibus et praeruptis saxis, aut inter angusta viarum premitur, non est ea vis potestasque: quippe Macedonica phalanx immobilis, semper ex stabili peditum agmine, nec partiri, nec dividi facilis erat, quod in Romana legione longe secus etc.* Optime Phalangem explicat Curtius lib. 3., cum de Macedonibus loquitur. PONTAN.

Pag. 328, 8. ὄσπερ M. mg. pro ὄς.

Pag. 328, 12. *instare cedentibus*. Etiam bestiae quaedam fugientes persequuntur, persequentes fugiunt. Et quoniam barbari parum differunt a brutis animantibus, quia barbari, hoc est inculti, agrestes, inhumani sunt, non mirum eos in hoc quoque bestias imitari, sensuque potius duci, quam ratione regi, cum quid virtutis atque fortitudinis sit, non videant, et gustum verae gloriae nullum habeant. PONTAN.

Pag. 329, 11. *in arcem Anemac.* Quamvis Graece εἰς τὸν τοῦ Ἀνεμοῦ καλούμενον πύργον, tamen existimo, non tam turrim solam, quam locum quempiam munitum seu arcem συνεκδοχικῶς indicari: et ita nomen πύργος videtur alibi quoque usurpare, quod observavi. Germani dicerent, *in die Burg, in die Vestung.* Sed prius illud a Graeco fluxit, ut alia huius linguae quam plurima. PONTAN.

Pag. 329, 19. *illum amare.* Amor imperatoris in domesticum seu Cantacuzenum, et huius in illum, multis locis, praesertim per hunc et tertium librum memoratur: fuit enim singularis, et possunt hi inter illa paria numerari, quorum ob amicitiam immortalis est memoria. Rursum cap. 9. lib. 3. c. 3. 4. 6. 14. 22. 24. 53. 74. 82. 99. lib. 4. cap. 1. 5. 24. Omitto locos libri primi, et insignem illum ex testimonio matris domestici cap. 28. eiusdem libri. PONTAN.

Pag. 330, 2. *ἔτι δὲ τὸ εἰ M.,* deleto tamen δὲ a manu 2.

Pag. 330, 3. *πάντως M.*

Pag. 330, 6. *αὐτὸν M.*

Pag. 330, 13. *πεπεισθαι om. M.*

Pag. 330, 15. *ἀναβαθμούς M.*

Pag. 331, 2. *τῆς εἰρκτῆς* adde ex M. ante ἀπολυθῆναι.

Pag. 331, 18. *a poetis et historicis.* A poetis quidem celebratur amicitia Pyladis et Orestis, Thesei et Pirithoi, Achillis et Patrocli, Nisi et Euryali. Ab historicis et aliis scriptoribus Alexandri magni et Hephæstionis, Pythiae et Damonis, Epaminondae et Pelopidae, Scipionis et Laelii. Nec ignobilis est in divinis litteris Davidis et Ionathae arctissima familiaritas et irrupta copula. Quod autem amicus dicitur *alter ego*, Plutarchus commentario *περὶ πολυφιλίας*, nihil aliud sibi velle ait, quam binarium esse amicitiae mensuram. Paulo post: *Itaque valde amare et amari inter multos locum non habet: sed sicut annes in multos divisi alveos, imbecilli fluunt ac tenues: sic vehemens amor in animo, si dissipetur in multos, enervatur.* PONTAN.

Pag. 332, 6. *ἰσχυροτέραις ἢ, ὅ φασιν, ἀνάγκαις γεωμετρικαῖς.* Vocantur ἀνάγκαι Graecis probationes illae, quae necessario concludunt, quas contra asserri nihil potest: quae intellectum convincunt. Anacreon dixit τῶν ῥητόρων ἀνάγκαις, ubi puto rhetorum nomine dialecticos accipiendos, seu esse commune nomen ad rhetores proprie dictos et dialecticos: praesertim cum dialectica Ciceroni dicatur astricta et contracta quaedam eloquentia: ut vicissim rhetoricam latiore et fusam dialecticam appellare liceat. Sunt enim ambae in disserendo positae. PONTAN.

Pag. 332, 7. *ἀπεδειξάμεθα M.*

Pag. 332, 10. *talem erga Deum caritatem.* Forte

illum locum Ioannis intelligit, cap. 15.: *Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Certum est maiorem caritatem ab hominibus Deum non requirere. PONTAN.

Pag. 332, 20. *quorum criminum.* Indicat haec crimina Gregoras lib. 8. *Syrgiannes vero imperatorum concordia minime laetus, animo aeger et tristi vultu obambulabat: maxime quod tranquillis rebus nullus eius usus in republica esse videbatur, et quae sequuntur.* Vide etiam pagina antecedente. *Ceterum magnus dux Syrgiannes rebus non ex sententia succedentibus etc.* PONTAN.

Pag. 334, 5. *sub uno enim magistro.* Virgilius 8. Aeneidos de Pallante, quem Euander parens Aeneae, ut magistro militari commendat ac tradit, *sub te tolerare magistro Militiam et grave Martis opus, tua cernere facta Assuescat, primis et te miretur ab annis.* PONTAN.

Pag. 334, 6. *non modo huius aetatis.* Quadrant huc verba M. Tullii ex Maniliana, de Cn. Pompeio. *Pompeius, qui non modo eorum hominum, qui nunc sunt, gloriam, sed etiam antiquitatis memoriam virtute superavit etc.* Nihil igitur ad hunc Angelum Asanem ex Graecis illis, quorum vitas scripsit Aemilius Probus, Miltiades, Themistocles, Chabrias, Epaminondas et alii: nihil ex Romanis Fabii Maximi, Scipiones, Marcelli, omnes denique belli duces, quos Cicero 1. de orat. praestantissimos ac paene innumerabiles ex una civitate (Roma) proferre posse affirmat. Sed Graeci genus hominum in laudes suas effusum et φιλόδοξον. PONTAN.

Pag. 334, 10. πρώτοις om. M. text., πρώτως mg. et supra προτερον.

Pag. 334, 12. παρασχομένον και M. pro παράσχοις αὐτός.

Pag. 334, 13. ἀπολύσαντος et μεταβάλαι M. supr. lin., deinde νομίσαντα in text. et lin. 14. mg. διδαχθεῖς.

Pag. 334, 15. εὖνους και φίλος πιστός M. supr. lineam. Totum locum ita scribi vult Spengel. l. 1. p. 354. τὸ δέ με πάντων μάλιστα πείσαν, ὅτι εἰ τσαῦτα ὅσα σύνειδεν αὐτῷ προσκεκρονότι σοῦ συγγνώμην παρασχομένον και πάσης αἰτίας ἀπολύσαντος, μεταβάλαι ἀνομήσαντα και αὐτὸν, ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν διδαχθεῖς, περὶ οἷον ἡγνωμόνει, και τοῦ λοιποῦ μενεῖ εὖνους και φίλος πιστός.

Pag. 334, 16. μέγιστά με ἔξειργ. M. mg.

Pag. 335, 14. *Syrgiannes carcere.* Narrat etiam Gregoras in haec verba: *His temporibus Syrgiannes carcere educitur, scripto prius iureiurando dato, et atrocissima quaeque sibi imprecatus, si quid contra imperatorem moliretur; sin quovis modo apud integros iudices mendacii convinceretur,*

praeter diras illas ut etiam capite plecteretur. Non tamen mansit in fide, et interfectus est, tamquam perfidus, ut docebitur cap. 25. Et quem Xena iam devoratum vult, postea adoptat, eique se totam committit, ut est apud eundem Gregoram. PONTAN.

Pag. 337, 13. *ἔρᾶν* M. mg.

Pag. 338, 17. *ἀναθεῖεν* M. quoque.

Pag. 339, 8. *ὁ μέγας δὲ δομ.* M.

Pag. 339, 12. *τῶν κοινῶν πραγμάτων διοικητῆς.* Est apud nos cancellarius; itaque explicationis causa paene hoc verbum adieci. Qui fuerint *μεισιτεύοντες, μεσάζοντες τοῖς πράγμασι, τῶν πραγμάτων τοῦ βασιλέως*, ut his libris persaepe nominantur, infra dicitur. PONTAN.

Pag. 339, 21. *principem Phrygiae Tamerchanem.* Turcae, non e Tartaria, sed e Perside pulsi a Tartaris, in Asiam minorem commigrarunt, quam nunc Anatoliam vocant. Septem duces eam subactam inter se diviserunt, ut ait Laonicus. Caramano obtigerunt mediterranea Phrygiae maioris cum Cilicia: cuius a nomine quae prius Cilicia, postea Caramania fuit dicta et usque hodie dicitur. Sarchani sors maritimam Ioniae regionem Smyrnam usque tribuit: unde Sarchaniae nomen est adepta. Calami et filio Carasi obvenit Lydia usque ad Mysiam: quae regio Carasia fuit appellata. Osman Etruculis filius Bithyniam, cum regionibus Olympum versus spectantibus, et cum Te Kie nactus est. Ab hoc Osmania vel Othmania (quemadmodum hactenus alii scribunt,) dicta. Amurae filios tradit Laonicus accepisse Paphlagoniam cum iis, quae ad Euxinum vergunt. Vide plura apud Leunclavium in Pandecte historiae Turcicae. PONTAN.

Pag. 340, 4. *καὶ οἱ ἄλλοι* M. recte.

Pag. 340, 20. *αὐτῷ καὶ τὰς* M. quoque.

Pag. 341, 7. *Βυθηνίαν* M., sed, corr. *Βιθυνίαν.*

Pag. 341, 22. *ἀναχωρησάντων* M.

Pag. 342, 9. *in orientem.* De hac expeditione legas censeo, quae libro 9. narrat Gregoras et cum nostra narratione conferas; quam multo uberiolem ac distinctiorem, addo etiam veriolem invenies. PONTAN.

Pag. 342, 10. *ad Scutarium.* Angulo Sultanini Saraii, id est, palatii, respondet e regione Scutarium in Asia, disiunctis a se invicem locis hisce dumtaxat uno milliari Graeco. Ante vero, quam hic traiectus superetur, occurrit in ipsis aquis exstructa quaedam arx parva, quam turrim Scutarinam Graeci vocant, Turci Kisculam, hoc est, arcem virginis. Distat a continente Asiana Scutarium centum passibus. Nomen oppido vicino dedit, ut id Graecis hodie Scutarium, Turcis Iscondar dicatur: olim non Chalcedon, ut quidam magni viri

falso putaverunt, sed Chrysopolis. Leunclavius Pandecte historiae Turcicae. PONTAN.

Pag. 342, 16. *αὐτῷ καὶ περὶ* M.

Pag. 343, 16. *οἰκείαν* M.

Pag. 344, 4. *ex incurso*. Tale genus pugnae habes apud Maronem lib. 11.: *Bis Thusci Rutulos egere ad moenia versos* etc. PONTAN.

Pag. 344, 6. *tela in tergum*. Sic Parthi pugnare consueverant. Unde Horat. Ode 19. lib. 1.: *Et versis animosum equis Parthum*. Fugientes, inquam, ex equis pugnant. Virgilius 3. Georg: *Fidentemque fuga Parthum versisque sagittis*. PONTAN.

Pag. 344, 17. *ἐλθόντες* M. mg. pro *ἔστῶτες*.

Pag. 344, 24. *totum paene orbem*. Iovem pollicitum esse, e Troianis nascituros Romanos, *qui mare, qui terras omni ditione tenerent*, ait Venus 1. Aeneid. Postea Iupiter de Romanis, *His ego nec metas rerum, nec tempora pono: Imperium sine fine dedi* etc. Vide quae in symbolis nostris ad hunc locum annotavimus, in quibus illa ex Cicerone Philipp. 3.: *Nos principes terrarum omniumque gentium*. Philipp. 6.: *Populi Romani victoris dominique omnium gentium*. Agit etiam de magnitudine Romani imperii Appianus praefat. historiae suae, et Lipsius libro, quem Admiranda inscripsit. Onosander praefat. Strategici praeclare, *Romanos neque rex, neque civitas, neque gens ulla imperii amplitudine superavit. Immo nec tantam attingere unquam potuit* etc. PONTAN.

Pag. 345, 5. *ἡσοῦσθαι* M. mg.

Pag. 345, 23. *praeter ea, quae prius nobis abstuler*. Demosthenica plane sententia, ex 1. Olynthiaca, *πρὸς οἷς ἀφηγήμεθα πρότερον ἐπ' αὐτῶν, καὶ τὴν οὖσαν καρποσύμεθα ἀδεῶς*. Valeret eadem sententia, immo tota oratio Olynthiaca illa hodie magnopere ad Christianos in Turcam exhortandos: et ea usus est olim ad verbum, in eodem argumento, pauculis nonnunquam de suo interiectis, Bessarion Cardinalis eruditissimus ac celeberrimus. PONTAN.

Pag. 346, 3. *κολυσθήσεται* M. quoque.

Pag. 346, 3. *fugientibus valde instate*. Onosander cap. 11.: *Hostium discessionem, inquit, semper suspectam, nec unquam susque deque habendam. Et considerandi potius locorum, quam hostium situs, nec solum qua via ducatur exercitus, prospiciendum, sed etiam ut eadem reduci possit, providendum. Et vel copias non immittat, sed coerceat ac reprimat: vel si immittat, caveat diligenter, et montium cacumina angustiarumque fauces, relictis custodibus, occupari a suis curet, ut tutum iter receptui praestetur*. Sic ille. Pyrrhus Epirotarum rex praecepit, non esse pertinaciter instandum hosti

fugienti: non solum ne fortius ex necessitate resistat, sed ut postea quoque facilius acie cedat: ratus, non usque ad perniciem fugientibus instaturos victores. PONTAN.

Pag. 347, 3. *aut honeste victuros*. Quod profitentur, se honeste victuros, indicant, non fugituros, et hostem superaturos potius, quam se illi dedituros. Nam qui e praelio fugit, non vivit honeste: nec qui se timore fractus hosti dedit. Instituto quidem Lacedaemoniorum, apud quos aut vincere oportebat aut mori, nihil dabatur tertium. Lacedaemoniorum igitur spiritus et animos milites isti gerebant. PONTAN.

Pag. 347, 4. *signoque crucis*. Christianae pietatis est, omnia in nomine Domini et cum fiducia caelestis auxilii facere: cuius voluntatis ac spei signum est, formatum in fronte aut in aëre ante nos expressa manu sanctae crucis figura: per quam bona omnia et salus nobis per filium a Deo patre impetrata est. Credo etiam hos milites fuisse memores illius, quod in vita Constantini legimus, *in hoc signo vinces*. Sunt et alia exempla, et unum illustre sancti Martini, cui cum timiditas obiiceretur, propter quam missionem peteret, ego, inquit, *signo crucis, non clypeo protectus aut galea, hostium cuneos penetrabo securus*. Sulpitius in eis vita. PONTAN.

Pag. 348, 2. *ἀπέθανεν* add. M. mg. post οὔδεις. Spengel. l. l. con. οὔδεις οὔτε ἀπέθανεν, οὔτε ἐτρώθη.

Pag. 348, 15. καὶ κατὰ κράτος M.

Pag. 349, 23. ἐκέλευσε M.

Pag. 350, 2. *medium tenet*. Locus imperatoris in exercitu, quod vidit poeta noster, cum sic de Turno cecinit, principio libri 9.: *Iamque omnis campis exercitus ibat apertis* etc. Libro item 10. de Ascanio, qui personam patris ac summi proinde ducis referebat, in obsidione sustinenda. *Aquila circa medium totius legionis locabatur*, inquit Lipsius de Milit. Rom. libro 4. dial. 4., *ibi enim imperator ut sit oportet, unde prospiciat et mandet facillime in omnes partes. Is autem locus medius est: sed paulum tamen ad finem magis admotus. Nam inter principes et triarios ante aquilas stetisse censeo imperatorem. Argumento, quod is eius situs in castris, ante principia dico et aquilas*. PONTAN.

Pag. 353, 3. *Andronici filio, cognato suo*. Quamvis Gracce sit ἐξαδελφῶ, quod patruelem interpretantur, tamen certum est, Manuelem Andronici Asanis filium, imperatoris huius patruelem minime fuisse: nisi ipse Asanes senior Michaelis patris imperatoris frater fuerit. Atqui non fuit. Veruntamen cum Andronicus Asanes ex sorore senioris Andronici imperatoris natus sit (siquidem is Θεῖος eius dicitur), Manuel hic cum minore Andronico, ut patet, cognatione coniunctus fuit. PONTAN.

Pag. 353, 16. κατενεχθέντος M. mg. pro πεσόντος.

Pag. 353, 18. ἐπέζησς M. recte.

Pag. 354, 4. *Sebastopulus*. Quidam Sebastus nomine; nam *πouλος* et *πouλον* syllabae sunt adiectitiae recentium Graecorum, idque tam in appellativis, quam propriis nominibus, nihil significantes. Apud quos legas *ἀετόπουλα* pro *ἀετοί*, *ἀρχοντόπουλον* pro *ἀρχοντα*, *στρατηγόπουλος* pro *στρατηγός*, *τουρκόπουλος*, *οὐμβερόπουλος* pro *τουρκός* et *οὐμβέρτος*. Sic *Othonopulus*, *Francopulus* etc. A *πέλεσθαι* videntur ducta ambo, et pro *πολός* dici. Plura Scholiastes Cyropalatae. PONTAN.

Pag. 354, 13. *fugam simulabant*. Genus doli militaris, quo usi sunt Israelitae contra Beniamitas lib. Iudicum cap. 20. Nam fugam arte simulantes, consilium inierunt, ut abstraherent eos de civitate (Gaba) et quasi fugientes, ad supradictas semitas perducerent etc. Tale narrat Zonaras tomo 3. Annal. in Constantino, Constantio et Constante fratribus imperatoribus. Nam qui missi erant (a Constante contra Constantinum, qui paterna partitione non contentus, fratris provincias invaderebat,) cum parum a Constantino abessent, insidias locant, pugnaque inita fugam simulant. Quos dum Constantini milites persequuntur, qui in insidiis collocati fuerant, a tergo invadunt. Sic fugientibus etiam conversis, in medio duorum exercituum intercepti, magna ex parte cadunt, ipso etiam Constantino interfecto. Vide in hoc genere strategema Gorgiae contra Phoebidam apud Polyaeum lib. 2. PONTAN.

Pag. 356, 1. ἐπιθεμένον M. mg.

Pag. 357, 1. Παχαιούρης M.

Ibidem. *Osmani patris Orchanis coaevi*. Itaque scribo pro Atumano, quod habet Graecus codex. Vulgus Othmanum seu Othomanum nominat et eius posteros Othomanidas pro Osmanidis: postulat id Arabicae et Turcicae linguae pronuntiatio, et Graeca prolatio nominis, per *θ* scripti, non adversatur: quando istaec littera non latinae *t* vel *th* respondet, sed ex usu Graecorum gemino potius *ss* cum sibilo quodam expresso. Leunclavius. De origine autem huius Osmani seu Osmanis, et propagatione imperii Turcici, ex Sultanorum Osmanidarum seu Turcicis Annalibus audi somnium, non dissimile illi, quod Astyages rex Medorum de filia sua Cyrum genitura vidit, quodque Herodotus et Iustinus retulerunt. *Accidit aliquando, ut Etrucules fessus interdum semet ad quietem componeret. Ibi tum ei somnium se quoddam obtulit, quo viso fuit experrectus. Mox hinc et inde rem cogitabundus expendens, corpus abluit, preces suas absolvit, habituque mutato, Coniam profectus, urbem ingreditur. Agebat istic vir auctoritatis et doctrinae maximae, cui nomen Edebales, operum et prodigiorum mirabilium effector, in quem*

coniecti erant omnium oculi, quod eos in lege Mahometana institueret ac facultates ceteroqui amplissimas possideret. Etiam Sultanus ipse, quem diximus, Aladines plurimum ei tribuebat. Hunc ubi convenisset Etrucules, ut somnium illi suum exponeret, Venerande vir, ait, per quietem visus sum videre splendorem lunae prodeuntem e sinu tuo, qui meum in sinum penetraret. Eo cum delatus esset, ex umbilico meo mox enatam fuisse arborem, quae regiones aliquot ac praealtos montes latosque campos umbra sua tegeret. Ad ipsas autem radices arboris perennes aquas emanasse, quibus vineae passim et horti irrigarentur: ac secundum haec experrectus fui. Posteaquam diu multumque semet Edebales, qui a suis vir sanctus habebatur, ob interpretationem somnii torsisset, tandem oratione ad Etruculem conversa, Nascetur tibi filius, inquit, vir optime, cui nomen erit Osman. Is bella plurima geret, ac posteri tui deinceps reges terrarumque principes erunt. Mea quoque filia nuptura est Osmani, ex qua procreabit ille liberos, qui ad dignitatem regiam pervenient ac populis cum imperio praeerunt. Secundum illa natus fuit Osman, qui cum adolevisset, Mahometani illius filiam duxit uxorem, de qua natus est ei filius Urchan (quem Orchanem nostra historia vocat). Cumque Osman provinciis aliquot occupatis principatum sibi constituisset, partem ditionum inter duces militares, qui ea in loca cum Etrucule patre venerant, liberaliter distribuit: a quibus illae regiones hodieque nomina sua sortitae sunt. Itidem Urchani filio ditiunculam, cui nomen Chisar Saugagi et cognomen Inunge, concessit. PONTAN.

Pag. 357, 18. καὶ εἰ et lin. 19. ἡσυχάζῃ.

Pag. 357, 24. loca coniiicere. De idoneo loco eligendo Vegetius libr. 3. cap. 13. „Bonum ducem convenit nosse, magnam partem victoriae ipsum locum, in quo dimicandum est, possidere. Elabora ergo, ut conserturus manum, primum auxilium captes ex loco, qui tanto utilior iudicatur, quanto superior fuerit occupatus. In subiectos enim vehementius tela descendunt et maiore impetu obnitentes pars altior pellit. Qui adverso nititur clivo, duplex subit et cum loco et cum hoste certamen. Sed illa distantia est, quod si de peditibus tuis victoriam speras contra equites hostium, loca aspera, inaequalia, montuosa debes eligere. Si vero de equitibus tuis contra adversarii pedites victoriam quaeris, sequi debes paulo quidem editiora loca, sed plana ac patentia, neque sylvis, neque paludibus impedita.” PONTAN.

Pag. 358, 13. ἀννοθῆ M. mg.

Pag. 359, 5. ἐθρύλλησαν M. mg.

Pag. 359, 11. εἴ τι συμβαίῃ περὶ βασιλέα. Et Demosthenes, εἰ παθεῖν τί μοι συνέβη, id est, *si mortuus fuisset*. Quomodo et Cicero loquitur. Pro Milone, *si quid mihi acciderit, priusquam hoc tantum mali videro*. Et 2. de Invent. *si quid pupillo accidisset*. In 1. autem Philippica, *si quid mihi humanitus accidisset*, id est, ut homini. Ea est autem naturae humanae conditio, ut a morte nunquam tuta sit. Habet ergo verbum πάσχω Graecis, modo optativo, particulis εἴ τι praecedentibus, singularem quandam patiendi significationem, videlicet mortem. In 4. Catilinaria dixit, *si quid mihi obtigerit, aequo animo paratoque moriar*. Et in Maniliana, *si quid eo (Pompeio) factum esset*. PONTAN.

Pag. 359, 19. οἴόμενον M. quoque.

Pag. 359, 21. ἀπήγγελλειν M.

Pag. 361, 8. σφετέρῳ ἢ κίνησις M.

Pag. 361, 9. παρζαλοῦν scribe cum M.

Pag. 362, 11. τῇ δὲ προτεραίᾳ. Quando huc venerint isti equites ac pedites et a quibus barbaris interempti sint, non queo coniecere: certe Orchanes mane venit Philocrenen, hora altera post ortum solis. Existimo loco τῇ δὲ προτεραίᾳ, legendum τῇ δὲ ὑστεραίᾳ. Consideret lector. PONTAN. τῇ προτεραίᾳ δὲ M.

Pag. 363, 20. συγκατεργάσασθαι M. supr. lin.

Pag. 364, 5. παρὰ τοῖς πλείοσι γενέσθαι, *apud plures esse*. Sic rursum cap. 16. ἂν τε γὰρ ἀπέλθω πρὸς τοὺς πλείονας. Loquitur eodem modo Plautus Trinummo: *quin prius me ad plures penetravi? Plures* vocant mortuos, quoniam revera plures sunt mortui, quam vivi. Aristides Sophista: *ταῦτα εἰπόντας ἂν αὐτοὺς οἶμαι ἑαδίως πάλιν πορεύεσθαι παρὰ τοὺς πλείονας, εἰ δὲ κἀκείνους μετὰ τῶν πλείονων χρῆ κείσθαι δοκεῖν, ὅπερ ἔγωγε οὐκ οἶμαι*. Verumtamen sensum verbis aliis paulo clarius expressi, cum dixi, *haec luce decederet*. PONTAN.

Pag. 364, 11. ἀγαθῇ M.

Pag. 364, 14. *si quis animis sensus*. Sulpitius ad Ciceron. in illa consolatoria epistola super obitu Tulliae. *Quod si quis etiam inferis sensus est, qui illius in te animus fuit, hoc certe illa te facere non vult*. Isocrates in laudatione Evagorae tali quodam principio usus est, cum dixit, putare se, si quis eorum, quae hic fiunt, sensus ad mortuos perveniret, nihil posse ipsi Evagorae accidere optatius, quam ut res ab ipso praeclare ac fortiter gestae eloquentis alicuius hominis voce, ut ipsarum dignitas posceret, celebrarentur. Eum imitatus M. Tullius Philipp. 9. ubi de Servii Sulpitii statua erigenda agitur. Pluribus haec Muretus Variar. lect. lib. 7. cap. 19. Porro quas res de nostris rebus cognoscant beati,

consulendi sunt theologi. Idem asserunt, absque peculiari revelatione permissuque Dei damnatos rerum nostrarum nihil cognoscere. Idem sentiunt de his, qui purgatorio igne detinentur, quibus Deus de his, quae apud nos aguntur, crebrius quam damnatis, quando opus est et illi placet, revelat.

PONTAN.

Pag. 365, 6. *consortem imperii*. Michael pater eius cum Andronico seniore et is cum Michaele primo Palaeologo et superiores quoque Constantinopolitani cum liberis suis imperarunt. Apud Romanos imperatores a Diocletiano, qui primus imperium cum Maximiano commilitone suo communicavit et in ea re moderationis summam laudem promeruit, usitatum fuit habere consortem imperii: non modo ut unus orientis, alter occidentis esset imperator, sed etiam, ut plures occidenti imperarent, tametsi hoc interdum per tyrannidem potius factum est. Notanda ambitio et φιλαρχία Alexandri Magni, qui Dario maiorem partem regni usque ad Euphratem et alteram filiam uxorem, pro reliquis captivis triginta millia talentum offerente, respondit, praestaturum se ea, si secundus sibi, non par haberi velit. Ceterum neque mundum posse duobus solibus regi, neque orbem summa duo regna salvo statu terrarum habere. Iustinus lib. II. PONTAN.

Pag. 365, 22. οὐδὲ M.

Pag. 366, 7. *id se admittere*. Pugnancia videtur loqui, si sequentia consideres. Sed haec ad animum; quae sequuntur, ad habitum et insignia et nomen pertinent, quae sibi ait non allubescere, neque ullam iucunditatem parere. Adhibet etiam ista recusatione argutias. Demum infra ex illis, *exteriore quidem habitu vestituque non eo* etc., patet, non tam officia ac munera imperatoria recusasse, quam propter externam illam maiestatem, cum non deessent Andronici liberi, etsi impuberes, invidiam fugisse. PONTAN.

Pag. 369, 9. μὴ M. pro μήτε.

Pag. 366, 21. ἔχει M.

Pag. 366, 23. τε om. M.

Pag. 368, 1. ἀνίστησί τε M. mg.

Pag. 368, 2. διαλέξασθαι M.

Pag. 369, 22. ἢ ταῖς et συνδιανκτερεύσεις M. quoque.

Pag. 370, 10. *Benedictus Zacharias*. Propria solet postponere, quod apud nos inusitatum est. Itaque pro Zacharias Benedictus, scripsi Benedictus Zacharias. Erat autem Μπενέτος. Recentes enim in huiusmodi Italicis et Latinis vocibus, ut est Benedetto, pro littera *b* ponunt *π* et quidem praefixa ei *μ*; hic pro Benedictus scribunt μπενεδίκτους, et Beato exprimitur his litteris, μπεάτο. Lege Henrici Stephani libellum de infidis Graecae linguae magistris pag. 137. Ille

aatem ex *μπενεδίκτους* factum depravate *μπενέτος*, non dubito. PONTAN.

Pag. 370, 11. *Chium invadens*. Quae deinceps de insula Chio a Genuensibus per vim occupata et vi retenta, ab hoc nostro memorantur, vehementer discordant ab iis, quae Petrus Bizarus memoriae prodidit lib. 4. historiae Genuensis et post eum Ubertus Folietta lib. 7., dum Smyrnam et Chium a Michaelae I. Palaeologo Genuensibus donatas esse affirmant. Locum ad verbum adscribemus. *Circa haec tempora (1261.) Michael Palaeologus Orientis imperium obtinebat. Qui ob privatas simultates et inimicitias, quae illi cum Venetis intercedebant, singularem benevolentiam et animi propensionem in Ligures manifestis argumentis prae se ferebat. Et cum multum reipublicae interesset, tam potentis principis in Oriente, ad navigationes Atticas conficiendum, amicitia atque favore adiuvari, sub initium proximi anni Iordano Raalvengo cive Astensi praetore, senatus nomine Guilelmus Vicecomes et Guarnerus iudex, prudentissimi atque integerrimi viri, optimeque de patria semper meriti, ad eum legati missi sunt, quorum opera atque industria respublica assecuta est, ut inito cum ipso foedere atque amicitia, res orientales longe meliori loco, quam antea essent. Ipse etiam, ut aliquo recenti beneficio sibi rempublicam arctius devinciret, magna liberalitate usus, illi Smyrnam urbem atque etiam, ut nonnullis placet, Chium Ioniæ maris insulam dono dedit etc. Si donata fuisset, credo equidem, Andronicus eius filius, Michaelis inquam, non postulasset, quae hic postulasse legitur, nec ipse nepos ista contra ius fasque fecisset. Libro tertio cap. 95. iterum capitur a Genuensibus.* PONTAN.

Pag. 371, 4. Ζαχαρία M.

Pag. 372, 4. πρώτά τε M. quoque.

Pag. 373, 2. αὐτῶ om. M.

Pag. 373, 18. δέοιντο M. mg.

Pag. 373, 21. τοῦ add. ante βασιλέως M. mg.

Pag. 373, 23. αἰτιωμένου M. quoque.

Pag. 374, 3. τοῦ add. ante οἰκοδομεῖν M.

Pag. 374, 8. θέσθαι M. mg.

Pag. 374, 15. συναιρουμένων M.

Pag. 375, 8. οὖν ὁ στόλος M. mg.

Pag. 375, 20. χρήσιμοι M. mg.

Pag. 375, 22. *Byzantio vela in altum dantes.*

De hoc bello tam memorabili et causis eius pauca perstringit Gregoras lib. 9. Nam quae ad gloriam iunioris Andronici faciunt, libenter vel extenuat vel omittit. *Sub autumnum omnibus triremibus Romanorum, quae Byzantii, Lesbi atque in ceteris insulis et maritimis urbibus erant, nec non uniremi-*

lus et quatuor auxiliariis triremibus a Cycladum insularum principe accersitis, e portu solvit etc. Rem totam, de qua noster tam multa et insignia, deinceps versibus circiter viginti tribus absolvit. Quamquam et illud verissimum est, paucorum admodum notitiam habuisse Gregoram, quod et noster Cantacuzenus initio historiae suae, quamquam tacito eius nomine, affirmavit, et ego narrationibus utriusque confereendis persaepe expertus sum. PONTAN.

Pag. 376, 3. ἐπιτρέψας M.

Pag. 376, 5. ὁ δ' οὐ M. quoque.

Pag. 378, 11. δὲ om. M.

Pag. 379, 10. καὶ ταῖς τιμαῖς M.

Pag. 380, 14. *Delii Hospitalenses.* Delus tum Hospitalensium erat, quomodo et Graecus codex illos nominat. Genus religiosorum sub Hyginio pontifice natum. Idem, qui Rhodii seu Rhodienses et Melitenses hodie, quorum historiae Latinis et Italicis litteris exstant. De origine Hospitalensium Hierosolymae scripsit in historia sua Orientali cap. 64. Iacobus de Vitriaco, episcopus Tusculanus et cardinalis. PONTAN.

Pag. 380, 16. κατατιθέντος M. mg.

Pag. 380, 17. ἐπὶ M. pro περὶ.

Pag. 381, 7. βούλοιο om. M.

Pag. 381, 10. τὸν Μπινέτον M.

Pag. 382, 8. ἄλλως κρατήσασι τῶν δικαίων M. mg. pro τῶν ἀδικούντων κρατήσασι.

Pag. 383, 23. *Galatamque.* Galata (cuius per hanc historiam mentio erit plurima et res eius gestae memorabiles afferentur) urbs e regione Constantinopolis sita, trans sinum, quem ceras sive cornu et ceratinum sive cornutum veteres etiam vocarunt: quod instar cornu cervini sparsim ramis quasi quibusdam littus utrumque amplectatur. Eadem et Pera dicitur et Peraea Nicetae historico, quod ultra sinum posita sit. Veteres ab arborum ficos ferentium copia Sycas nominabant, quae vox apud Zosimum quoque legitur. Colonia est Genuensium, etiam hodie maiori ex parte a Christianis inhabitata, praesertim mercatoribus. Leunclavius. Placet insuper eius descriptionem, quamvis longiusculam, ex Petri Gyllii topographia Constantinopolitana apponere, quod me utiliter fecisse lectores, ut spero, iudicabunt, cum maiorem historiae huius partem evolverint. *Sycena regio, iam vulgo nominata Galata sive Pera, rectius nominanda Peraea, ut Iosephus Iudaeam trans Iordanem nominat Peraeam. Cur autem appelletur Galata, Constantinopolitani omnes iam praedicant ex eo, quod illic olim lac venderetur aut mulgeretur, decepti nominis allusione; nec dubito, si sci- rent, Galatam appellatam olim Sycam, quin etiam aude-*

rent eam dicere a ficuum lacte ita appellatam esse, suamque tum aberrationem a vero tueri possent auctoritate Dionysii Byzantii, scribentis, Sycam appellatam a multitudine et pulchritudine arborum ficuum ibi provenientium. Quanto rectius coniectassent, si a Galatis populis eam Galatam nominatam fuisse arbitrati essent, adducti Ioannis Tzetzae, civis Constantinopolitani et diligentis Grammatici, varia historia, abhinc fere quadringentos annos conscripta, quae tradit, Brennum Gallum, ducem Gallorum, quos Graeci Galatas appellant, profectum Byzantium, illinc traiecisse: indeque Byzantii locum appellatum fuisse Peram ex traiectione Galatarum, a quibus postea arbitror etiam Galatam appellatam. Haec autem sita est partim in colle, partim in planitie subiecta sub ipsum collem, quem duae valles efficiunt, una ab oriente, altera ab occidente, utraque longa circiter unum milliare. Collis dorsum procedit a septemtrione ad meridiem, latum ubique non minus ducentis passibus, tam longum, quam valles, quibus utrimque clauditur: deinde coniungitur cum reliqua continentis planitie. Collis meridianum latus et planitiem sub ipsum subiectam continentes Galatam, circumscribit sinus Ceratinus, Isthmumque et peninsulam fere semicircularem efficit: ut, si lineam duceres ab ore et faucibus sinus ad medium recessum, quem sinus Ceratinus insinuat in vallem, quae collem Galatinum ab occasu claudit, inclusum videres intra semicirculum, quem designaret ducta linea Galatam accedentem ad figuram arcus intenti, nisi eius cornu vergens ad occasum dimidio largius quam orientale esset et minus longum. Galatae circuitus muro circumdatus patet quater mille et quadringentos passus, latitudo varia: nam media est sexcentorum passuum, quorum viginti intercedunt inter sinum et muros. Iam vero planities procurrens inter sinum et collem dilatatur centum octoginta passus, clivus vero in quadringentos. Latus Galatae orientale patet in latitudinem primo quadringentorum passuum, deinde contrahitur in ducentos sexaginta passus. Latus pertinens ad occasum extra veterem Galatam situm habet mollem clivum et fere totum ad meridiem tendentem, praeter exiguam proclivitatem subsidentem ad solis occasum iuxta muros veteris Galatae sitam; clivi enim collis Galatini duplici devexitate inclinantur, una in valles, altera in sinum. Unde fit, ut urbs sit prona triplici proclivitate, una a septemtrionibus ad meridiem, altera ad ortum solis, tertia ad occasum. Declivitas per mediam Galatae latitudinem decurrens tendit a septemtrionibus ad meridiem, ita prona, ut in multis

locis clivi gradibus molliatur, ut domus ex parte infera scellis adscendantur, ex supera adeantur plano pede usque ad primam contignationem. Latus vero tam vergens ad solis ortum, quam ad occasum, duplicem devexitatem habet, unam a septemtrionibus ad meridianum cardinem, alteram ad orientem aut occidentem: ut non modo viae rectae, sed etiam transversae proclivitatem habeant, sed orientale latus proclivius in utramque devexitatem, occidentale molles clivos habet tam rectos, quam transversos. Denique Galata sic prona est, ut, si eadem altitudine omnes domus essent, superiores contignationes adspectu maris fruerentur, ex eisque, velut ex theatris, naves ultra citraque traïcientes spectarentur: neque modo Galata, sed tota fere Constantinopolis maris adspectu frueretur, si lex a Zenone constituta et a Justiniano sancita servaretur, iubens intra centum passus neminem posse Constantinopoli impedire maris adspectum, neque rectum, neque obliquum. Plana urbis pars discurrens inter imos collis clivos et sinum, nusquam minus stricta ducentis passibus, in cornibus largior est et quidem alicubi patet in longitudinem quadringentorum passuum, oppidum triplo longius, quam latius: latitudo tendit a septemtrionibus ad meridiem, longitudo ab oriente ad occasum, latus occidentale latius quam orientale, et fere eadem latitudine, qua media urbs: nam per longitudinem quingentorum passuum nusquam minus lata quingentis passibus orientale latus contrahitur molliter, quoad eius extremitas ad formam cunei reducitur, ubi lata est ducentos sexaginta passus. Totum littus, quod circuit Galatam, portuosum est, naves admittens usque dum contingant oram maritimam. Inter moenia et sinum intermissum est spatium, ubi tabernae et officinae mercatorum et cauponae frequentes et vacua intervalla ad exonerandas naves. Portas habet maritimas sex, quarum tres traïectum frequentem habent ad Constantinopolim. Ita enim contra Constantinopolim iacet Galata a septemtrionibus, ut primo, secundo, tertio collibus et valli primae et secundae Constantinopolitanis sit adversa, prae se habens sinum et Constantinopolim, a tergo suburbana aedificia. Nam supra Galatam multae domus suburbanae partim in collis Galatini dorso, partim in eius lateribus triplicibus. Nam Galata non attingit summum verticem collis, immo ex summa urbe, ubi est excelsissima turris, adhuc restat extra urbem adscensus trecentorum circiter passuum, plenus aedificiis, inde iugum planum tendens a meridie ad Aquilonem, largum circiter ducentos passus, longum duo millia passuum, per quod medium discurret via lata, utrimque aedificiis cincta hortorum et vinearum, neque est ulla pars amoenior: ex qua eiusque lateribus videtur sinus Ceratinus et Bosporus et Propontis et se-

ptem colles Constantinopolis et Bithynia et semper nivosis Olympus. Denique aedificia non modo in colle Galatino, sed etiam in collibus et vallibus circumvicinis sitis in littore Galatino posito contra Constantinopolim, tot colles et valles habente, quot Constantinopolis, ut iam longe dimidio maiorem, quam sit Galata, urbem efficere possent, ac si centum annos felicitas imperii Byzantini duraverit, altera Constantinopolis futura est Galata. Haec Gyllius. Porro quibus temporibus haec gerebantur, multis partibus minor et infrequentior fuit Galata. PONTAN.

Pag. 385, 12. *Chii pontificatus.* Hunc episcopum Genueses induxerunt, catholicum utique, pro schismatico. PONTAN.

Pag. 385, 12. *ἐπετέτραπτο* M. recte.

Pag. 386, 16. *βασίλεια* M. supra lineam.

Pag. 387, 5. *λόγοις* M. supra lineam pro *λογισμοῖς*.

Pag. 389, 15. *ἐκέλευσεν* M. mg.

Pag. 391, 8. *in morbum acutum.* De causa morbi huius, et quod noster dicit cephalicum symptoma, Gregoras sic: *Paucis diebus elapsis, imperator Didymotichi agens, in morbum gravissimum incidit. Nam cum lavisset et in summo rigore hiemis frigus a balneo non cavisset, cum reliquum corpus est densatum, tum vero et caput ita afflictum, maxima parte mali eo inclinante, ut non modo gravissimis doloribus cruciaretur, sed et mente alienaretur.* PONTAN.

Pag. 392, 10. *ἂν* M. supra lineam pro *εἰ*.

Pag. 393, 6. *ὠφελεῖν* M. mg. pro *εὐεργετῆσαι*.

Pag. 394, 3. *νῖϖ* add. M. mg. post *Ἀλεξάνδρου*.

Pag. 394, 19. *ἀνανεωγμένων* M. mg. pro *ἀνανετασθαισῶν*.

Pag. 395, 12. *κακοῦ* M. mg. pro *δεινοῦ*.

Pag. 395, 19. *de Xena matre.* Gregoras lib. 9.: *Nulla vero tum facta est mentio nec avi imperatoris, nec dominae matris, quae Thessalonicae tunc agebat, gravi affecta dolore et sollicita ac desperata etiam vita sua, si, defuncto filio, se praeterita, imperii cura aliis mandaretur. Negabat enim, posse fieri, ut sibi, quae domina esset, vita concederetur a magno domestico Cantacuzeno et matre illius, praeter omnem expectationem summae rerum praefectis et longo iam tempore sibi inimicis etc. Vides, quomodo bonum virum Cantacuzenum cum matre adducat Gregoras in invidiam? Cur enim Xenae, ambitiosae feminae, esset inimicus, ipse ab ambitione remotissimus? quoties enim delatum sibi imperium fugit?* PONTAN.

Pag. 396, 2. *Annam imperatricem.* Gregoras: *Ore porro mandavit, ut omnes Romani iurarent, se coniugem ipsius ut dominam veneraturos esse, et (ipsa enim aderat gravida eaque verba audiebat) puerum, si filius nasceretur, ut imperatorem, cuius tutor esset Cantacuzenus magnus domesticus, quae*

sola in litteras relata vim testamenti habuerunt. Sic ille. Dum porro tutorem filii Cantacuzenum instituit, sine dubio etiam imperium ei regendum commisit. Viduam ipse in manum illi tradit. PONTAN.

Pag. 396, 20. *despota e custodia elapsus.* Gregoras: *Constantinus despota cum ceteris vinculis solutus, ut diximus, (captivos iussisse dimitti imperatorem supra dixit, Constantinum despota, magnum logothetam Metochiten, omnes denique eodem crimine damnatos,) cum pauulum se ostendisset, rursus in obscuras latebras noctu a proceribus aulicis est abditus. Veriti enim, ne, imperatore defuncto, turba in populo oriretur, cum ob alia, tum propter C litteram et olim temere de illo iactatum rumorem sic illum tractarunt. Vulgaris enim fama erat, imperium, vetere imperatore defuncto, ei esse destinatum, cuius nomen C littera inchoaret; unde, cum et ipse Constantinus diceretur, suspectus erat.* Pergit deinde ac docet, quo pacto iidem proceres seniore Andronicum male multaverint, quae tamen cum nostra narratione pugnant mirabiliter. Sed cur Gregoras singularem humanitatem et clementiam magni domestici in Constantinum istum praetermittit, qui nullis precibus flecti potest, ut ei oculos eruat, nedum ut illum (quod inprimis volebant proceres) occidat? nescio quae malignitas hominis se prodit non raro: nam ut multa ignorarit, quod aliquoties iam diximus, tam illustria qui tandem ei inaudita et incomperta esse potuerunt? PONTAN.

Pag. 397, 22. *αὐτοῖς* M. quoque.

Pag. 398, 2. *ἄκοντος* M. quoque.

Pag. 398, 9. *noctu.* Vide proverbium *ἐν νυκτὶ βουλή*, in nocte consilium. Tempus nocturnum propter silentium, cum quiescunt voces hominumque canumque, idoneum est captandis consiliis. Quare sapientissimus poeta etiam Aeneam suum per noctem plurima volventem secumque deliberantem inducit 1. Aeneid.: *At pius Aeneas per noctem plurima volvens.* Ad quem versum vide symbolas nostras. Onosander cap. 1. vult imperatorem sive ducem esse sobrium sive siccum, ut in arduis negotiis parandis putandisque pervigilet. Noctu enim quasi silente et quiescente animo, multa ducis cogitatio molitur ac perficit. PONTAN.

Pag. 398, 11. *ἀπαλλάξασθαι* M.

Pag. 398, 22. *Ἰσοῦβῳ πολλῷ καὶ* M.

Pag. 399, 14. *timensque.* Quae timuerit senex, ne sibi fierent nepote mortuo, ea facta esse nepote adhuc vivo, audacter narrat Gregoras lib. 9.: *In seniore vero imperatorem plures malorum vias excogitarunt, quae omnes eodem ducerent. Optionem ei dederunt, malletne monasticum habitum induere, an aliud malum subire. Id vero esse aut caecum,*

aut acerbissimum exilium, aut violentam in oblivionis castellan abductionem: quorum omnium vehementissimus minister esset. Theodorus Synadenus. Imperator vero tanta periculorum tempestate subito oppressus diu sine voce in lecto iacuit. Quid enim faceret aliud, nisi ferreus esset aut corde adamantino? multis barbaris et efferatis militibus circumfusus, domesticis vero omnibus extrusis, cum nemo esset, qui hominem luminibus orbatum duceret, ubi vel staret vel transiret? Sed ne longum faciam, volentem nolentem tondent et cucullo induunt atque Antonium nominant. His tu, lector, quantum fidei tribuas, cogita. Valde amicum hic Gregoras seniori Andronico se ostendit: ex quo sequitur, ut iuniori valde amicus esse vix possit. PONTAN.

Pag. 400, 4. *poenitentium habitu*. Duo hic observa, unum, homines religiosos sive monachos securius coram tribunali illius aeterni ac iustissimi iudicis apparere: alterum, habitum monasticum esse poenitentium habitum. Μετανοίας ἐνδύματα rursus infra nominat. Ex quo sequitur, religionem esse statum poenitentiae, quod noster Hieronymus Platus in volumine aureo de bono status religiosi erudite ac diserte docuit, lib. 1. cap. 14. De Manuele Comneno iam morituro Nicetas lib. 7.: Τὸ μοναδικὸν σχῆμα ἤτησε· καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὄθεν οὖν εὐπορήσαντές (in manuscripto εὐρόντες) τινος μοναχοῦ θάσα περιδύουσι μὲν αὐτὸν καὶ ἀπεκδύουσι τὰ μαλακὰ καὶ ἀρχικὰ (τὰ βασιλικὰ) ἄμφια· ἐπειδύουσι δὲ τὸ τραχὺ τῆς κατὰ θεὸν πολιτείας ἐνδύμα, εἰς ὀπλίτην μετημβότες πνευματικὸν, κράνει τε θειοτέρῳ καὶ θώρακι σεμνοτέρῳ τῷ οὐρανίῳ στρατολογήσαντες ἡγεμόνι. Wolfius cum illa ex manuscripto codice converteret, cucullam seu vestem monachalem, ut haereticus, ferre non potuit; transtulit enim spiritualem vestem nigro panno, omnis ornatus expertem, ministri nescio ubi nacti. Illud autem, quod praecedit, τὸ μοναδικὸν σχῆμα ἤτησε, penitus omisit. Fideliter, si superis placet. Et adhuc proiciemus margaritas ante porcos? PONTAN.

Pag. 400, 16. πρὶν ἢ M. ab altera manu pro πρὶν ἢ.

Pag. 400, 22. τε add. M. supra lineam post μέγαν.

Pag. 400, 23. *patremque suum spiritualem*. Hic erat episcopus Didymotichensis, de quo multa dicentur infra. Cui ego animae meae salutem credidi atque commendavi, qui suis praeceptis viam mihi ad coelum munit paternamque pro me curam gerit, cur ego illum non patrem nominem? Animadvertite, quam reverenter et honorifice de patre spirituali loquatur noster historiographus. PONTAN.

Pag. 401, 12. αὐτῷ M. quoque.

Pag. 402, 20. πραγμάτων scribendum cum M. pro τραυμαίων.

Pag. 403, 20. πνεύματος om. M.

Pag. 403, 21. κεχορηγημένης M. quoque.

Pag. 404, 7. ἐνετύχωμεν M. ab altera manu.

Pag. 404, 11. νοσημάτων M.

Pag. 405, 6. οὐκ ἂν καθεκτός M. supra lineam.

Pag. 405, 7. βασιλέα et ὄντα M. supra lineam.

Pag. 406, 7. τὸ τῶν Ναζιραίων M.

Pag. 406, 12. a sanctis patribus lege sancitum.

Spiritualis iste pater, quia non erat ordinarius et consuetus, noluit imperatorem habitu monastico induere et quasi consecrare, testificans, id sacris canonibus adversari. Nempe concilii Constantinopolitani I. cap. 2. iuxta ordinem Balsamonis, et canone 3., ut quidem citat Gratianus, licet Balsamo coniungat. Item concilii Antiocheni cap. 13. Exstat apud Gratianum Graece et Latine in editione Gregoriana, in volumine, quod appellatur decretum, causa 9. quaest. 2., ubi et alii plures canones in hanc sententiam. Sed Cantacuzenus respexit ad canones Graecos tamquam Graecus. Ceterum ut ordines conferre non licebat in aliena dioecesi, ita nec monachismo initiare, de quo agit Cantacuzenus. Nam monasticis mysteriis aliquem initiare, non censebatur minus, quam diaconatu aut sacerdotio insignire, quod ex Areopagita intelligi potest, Ecclesiast. Hierarchiae parte 2. cap. 6. et parte 5. cap. 6.; ita enim Ambrosii Camaldulensis Lutetiana editio distinguitur. Haec Iacobus Gretserus. PONTAN.

Pag. 406, 21. τὴν τοῦ μεγάλου M.

Pag. 407, 11. δεδοικότα M.

Pag. 407, 19. σὲ et ἐμὲ M. quoque.

Pag. 408, 5. dum a corpore discedit. Cicero 1. Tusc.:

An quod ipse animi discessus a corpore non fit sine dolore? Ut credam ita esse, quam est id exiguum? Et falsum esse arbitror: et fit plerumque sine sensu, nonnunquam etiam cum voluptate: totumque hoc leve est, qualecumque est. Fit enim ad punctum temporis. Sed ista est oratio mortem contemnētis, quod est illius libri argumentum. Nam ut mortem senum concedamus esse levissimam, adolescentum certe plerumque dolorem habet. Et cum illi ut poma vieta ultra ab arboribus decidunt, hi velut cruda avelluntur, et tamquam ignis aqua superfusa non sine multo stridore exstinguuntur. Si mors dolorem non habet, aut ad punctum temporis tantum, unde ergo clamores, iactationes corporum, membrorum distortiones in moribundis? PONTAN.

Pag. 408, 8. si quis animis. Hac de re dictum supra ad cap. 9. quantum satis est. PONTAN.

Pag. 408, 10. μικρῶς M. mg.

Pag. 408, 19. ὄν M. recte pro ἂν.

Pag. 408, 21. *ut mortuus a corde.* Ad scripturam alludit. Sed nescio, quomodo se mortuum a corde aliorum obliturum dicat, cum potius aliis obliviscendum se dicere debuerit. PONTAN.

Pag. 409, 9. ἠρξάντο M. mg.

Pag. 409, 9. *extrema corporis.* Signa mortis praenuntia, ut et paulo ante quaedam. Plura afferunt medici et experientia quotidiana docet. PONTAN.

Pag. 409, 11. πῆχυσ M. quoque.

Pag. 409, 19. *de laticibus illis sacris.* Gregoras his verbis rem totam perstringit: *His ita gestis, imperator Didymotichi, nullo alio vitae signo apparente praeter exiguam et tenuissimam respirationem, vitalibus instrumentis immotis et extremitatibus corporis emortuis, plane mortuus totum biduum iacebat. Tertio vero die, velut e profundo somno nonnihil experrectus, divinum laticem castissimae Dei genitricis Pegae postulavit: quo statim allato et capiti affuso recreatus est et cibum cepit et pristinam valetudinem recuperavit.* Templum hoc ad fontem Dei matri erexit Leo Thrax imperator eiusdem monitu; occasio, locus seu regio et ipsa templi structura, et fons iste in medio ferme templi diserte a Nicephoro describuntur lib. 15. cap. 25. et 26. de miraculis, quae ad fontem plurima sunt edita, librum se conscripsisse testatur. PONTAN.

Pag. 409, 20. *salutiferoque fonte Dei matris habere liceat.* De hoc fonte, cuius hic Cantacuzenus meminit, et de templo divae Virginis, quod ad fontem hunc a Leone Thrace aedificatum, a Iustiniano aut instauratum, aut ampliatum, aut de integro exstructum est, praeter auctores in Notis ad hoc caput adductos vide etiam Procopium lib. 1. de aedificiis Iustiniani. Fons hoc itidem tempore exstat, templum barbarorum immanitate periit, de quo haec auctor Pandectae histor. Turcic. cap. 200.: *Inde pervenitur ad decimam sextam, videlicet Silyuriae vel Selybriae portam, quae a priscis χρυσῆ πύρα vel aurea porta nominabatur et porta fontis. Nam extra portam hanc est hodieque fons, qui χρυσοπηγή vel aureus fons a Graecis antiquo nomine dicitur, celebris in eorum historiis, quae saepe numero Palatii πηγῆς sive fontis mentionem faciunt et templi deiparae Virginis ad πηγὴν sive fontem. Aedificia nunc diruta sunt, fundamentis adhuc exstantibus, et ipso fonte, quem hodieque Graecorum vulgus χρυσοπηγὴν appellat et invisere magno concursu, certo anni tempore, veluti si Deiparae templum adhuc incolume staret, consuevit. Aurea porta nunc etiam reliqua conspicitur, sed obstructa.* Haec ille. Galatae seu Perae e regione Constantinopoleos celebratur hoc quoque rerum statu

τῆς χουσοπηγῆς templum, quae appellatio forte a veteri illo ad fontem, eo translata est. Utut sit, hoc itidem loco duo nobis catholicis adversus avitae fidei desertores et oppugnatores argumenta proponuntur. I. Cultus et invocatio sanctissimae Virginis non sine fructu in hac quoque vita: si enim Mater misericordiae tam benefica fuit in hominem extra ovile domini oberrantem, quid de eadem coeli regina sibi polliceri non poterit, qui eam pie in vota vocat debitaque veneratione prosequitur in atriis domus domini, in medio tui Ierusalem, hoc est in ecclesia Christi? II. Cultus et observantia in illas res, quae divae Virginis favore et beneficio consecratae inter profanas numerari desierunt, ut erant sacri illi latices ex Virginis fonte hausti, quorum non minori desiderio tenebatur Andronicus imperator, atque olim rex David aquae de cisterna, quae erat in Bethlehem iuxta portam, 2. Reg. 23. Quanta veneratione colebatur olim non modo a Christianis, sed et a Iudaeis et Saracenis fons apud Nicopolim Palaestinae, Christi contactu ita sanctificatus, ut non modo aegritudinibus hominum, sed et brutorum morbis salutaris esset, ut Sozomenus et Cedrenus scribunt: quemadmodum et arbor Persica Hermopoli, quae eiusdem servatoris nostri transitu et subtegmine eius quiete similem vim medicam accepit: ut taceam fontem illum infantis Iesu in Aegypto, de quo Bocardus in descriptione terrae sanctae, et alia innumera, per quae coelites ingentia olim miracula fecerunt in omnis generis et conditionis homines, ut omnes ad agnitionem veritatis, quae una est, adducerentur: neque enim miraculis a quocumque divo, quocumque loco aut tempore patris ulla alia fides probata et confirmata est, quam illa, qua ipse, dum hanc vitam viveret, claruit, hoc est Catholica et Romana, ut lib. 1. copiosius dictum. *Cui, nisi huic fidei attestantur ista miracula?* utar enim verbis sancti Augustini lib. 22. de civitate Dei cap. 9.: *nam et ipsi martyres (et ceteri coelestium sedium incolae) huius fidei martyres, id est huius fidei testes fuerunt, huc fidei testimonium perhibentes mundum inimicissimum et crudelissimum pertulerunt, eumque non repugnando, sed moriendo vicerunt. Pro ista fide mortui sunt, qui haec a domino impetrare possunt, propter cuius nomen occisi sunt. Pro hac fide praecessit eorum mira patientia, ut in his miraculis tanta ista potentia sequeretur.* Haec sanctus Augustinus. GRETSE.

Pag. 411, 2. τῆς om. M.

Pag. 416, 1. βουλήσομαι M. mg., omisso ἂν lin. seq.

Pag. 417, 2. ἐπέθετό τε βασιλεύς M.

Pag. 417, 5. ἀναχθείη M.

Pag. 417, 6. ὄφθειεν M. mg. pro δοκοῖεν et ἰσχυράς sup. lin.

Pag. 417, 14. παραχωρεῖν M.

Pag. 417, 14. *Minervae calculus.* Opinor tangi iudicium Areopagitarum apud Athenas, quod fuit severissimum, et causam Orestis, quam de matricidio ibidem dixit, accedenteque Minervae suffragio, absolutus est. Qua de re in Miloniana M. Tullius: *Itaque hoc, iudices, non sine causa fictis fabulis doctissimi homines memoriae prodiderunt, eum, qui patris ulciscendi causa matrem necavisset, variatis hominum sententiis, non solum divina, sed etiam deae sapientissimae sententia liberatum.* Hunc porro versum, qui est apud Ennium in Eumenidibus, pronuntiasse videtur Minerva: *Dico vicisse Orestem, vos ab hoc facessite.* Lege Petrum Victor. variar. lect. lib. 13. cap. 23. et lib. 27. cap. 6. PONTAN.

Pag. 417, 21. δικαίως M. quoque.

Pag. 418, 19. *duo sint imperatoris munera.* Haec duo complexus est Homerus illis verbis de Agamemnone: *βασιλεύς τ' ἀγαθός, κρατερός τ' αἰχμητής.* Bonus rex, in pace videlicet, fortis pugnator, in bello. Bonus autem non est, qui rem publicam non bonis institutis ac legibus temperat: nec fortis, qui castra nunquam vidit. PONTAN.

Pag. 418, 23. δίκας καὶ ἀσχολεῖσθαι M.

Pag. 419, 15. *avum imperio exuisse.* Hoc quidem, duce Gregora, Chronographi quidam volunt: sed nos huius historici fidem sequi malumus. PONTAN.

Pag. 419, 18. δεύτερον M. supra lineam.

Pag. 420, 4. ὑμᾶς M. mg.

Pag. 420, 9. βουλευέσω M. quoque. ¶

Pag. 421, 4. φαίνωμαι M. recte.

Pag. 421, 22. εἶναι M. mg. pro ὄντες.

Pag. 422, 2. βασιλέα M. recte.

Pag. 422, 3. πασχόντων ὑμῶν M. textus, mg. vulg.

Pag. 422, 4. ἡμῖν M. text., ὑμῖν ab altera manu.

Pag. 422, 20. ἡμῖν M.

Pag. 423, 6. αὐτοῖ M. mg. pro ὑμεῖς.

Pag. 424, 11. ἀπολουμένῳ τῷ πολέμῳ M.

Pag. 424, 14. γένησθε M. mg.

Pag. 424, 22. *ut Cares.* Cares fuerunt barbaro ac servili ingenio, et proposita mercede parati ad quodvis malum perferendum. Testis Herodotus in Euterpe. Indicat et Aristophanes in avibus: *εἰ δὲ δοῦλος καὶ Κάρ, quodsi servus est et Car.* Plura Parioemiographus proverbio: *in Care periculum.* PONTAN.

Pag. 425, 14. προσῆκεν M.

Pag. 426, 11. τοῦ M. pro τὸ.

Pag. 426, 14. ἐβουλόμεθα M.

Pag. 426, 21. *sanitates magis quam a quas em a-*

nanti. Graece festivius *μᾶλλον ἰάματα ἢ νάματα*, quo lepore aliquoties orationem adspersit. *Παρήχησιν* figuram vocant Graeci. Vide quae paulo ante de hoc fonte diximus, vel potius vide ipsummet Nicephorum. Facies operae pretium. PONTAN.

Pag. 427, 3. *usque Rhegium processerunt.* Haec mihi reditum ab exilio M. Tullii Ciceronis revocant in memoriam, cui, teste Plutarcho, tanta municipiorum omnium laetitia et favore hominum proditum est obviam, ut, quod iactavit postea, minus esset vero. Ait enim, Italiae se humeris reportatum, oratione post reditum ad Quirites, si meminim. PONTAN.

Pag. 428, 6. *ad bellum ei inferendum.* De hoc bello Gregoras lib. 9.: *Sequenti vere, cum Serviae Cralem appareret non quieturum, nisi Michaellem ob iniuriam et contumeliam sorori factam ultus esset, quod ea, legitima coniuge, post susceptos ex ea liberos, regni heredes, nulla de causa repudiata, imperatoris sororem duxisset, Michael legatos ad imperatorem mittit, ab eo postulans, ut per Romanas provincias transiens, in Triballorum terram impressionem fuceret: nam et se illi arma infesta illaturum: ut duobus bellis impar, fieret imbecillior, multis utrinque agris amissis. Proinde ad expeditionem usque ad veris exitum sese parant.* Lege reliqua. PONTAN.

Pag. 428, 12. *καὶ αὐτὸν* M. ab altera manu.

Pag. 429, 7. *ἀσυνβῆτως* M. quoque.

Pag. 430, 13. *τῆς οὐσης* M. quoque.

Pag. 431, 18. *tum Anchialum, Mesembriam.* Gregoras: *Proximo anno, cum audivisset imperator, Bulgaricum principatum (Triballos vocat Bulgaros) et a priore uxore et a cognatis Michaelis divelli, (nam imperatoris soror aegre fuga salutem quaesierat,) in ea multorum contentione de regno, iustis copiis delectis, oppidula Aeno vicina invasit et fere omnia citra negotium cepit, habitatoribus ultro se ad eum conferentibus. Inter cetera vero etiam urbem munitam et frequentem Mesembriam, ad mare sitam etc.* PONTAN.

Pag. 432, 7. *μηδὲ* M.

Pag. 432, 10. *ἀπέλαβε* M.

Pag. 432, 13. *προσῆγον* M. quoque.

Pag. 433, 1. *ἐπὶ* M. mg. pro *ἐν*.

Pag. 433, 2. *uxori et filiis cohabitantem.* Graecorum sacerdotes uxoratos esse, notius est, quam ut admonitione egeat, et si cui ignotum esset, id ex huius Ioannis exemplo, de quo hoc capite Cantacuzenus, planum testatumque redderetur, ut etiam ex primo responso Ieremiae, patriarchae Constantinopolitani, ad Wirtenbergenses. Multum tamen differunt Graeci ab illis, qui evangelicorum nomen hodie sibi

arrogant, quae discrimina speciatim enumeranda sunt, ne isti nostri libidinem suam Graecorum licentia honestare et excusare tentent. Ac primo apud Graecos piaculum censetur, si monachus uxorem ducat, aut cum ducta consuetudinem habeat. Par scelus, si monialis nubat. Ὁ δὲ ἐπαγγελί-
 μενος παρθενεύειν, inquit Ieremias patriarcha, παρθενεύεται, καὶ ἄδειαν αὐτῷ γαμεῖν μετὰ τὴν ἐπαγγελίαν οὐ παρέχο-
 μεν. οἰδεὶς γὰρ θεὸς τὴν χειρὰ αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ στρα-
 φεὶς εὐθετὸς ἐστὶν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἂν δέ
 τι παθῇ ἀνθρώπινον, σωφρονίζομεν διὰ μετανοίας καὶ ἔξο-
 μολογήσεως καὶ λοιπῆς κακοπαθείας καὶ ἀποχῆς κακῶν ἀπο-
 πλύνομεν, καὶ τὸ ἔλεος τοῦ θεοῦ οὐκ ἀποδοκιμάσει αὐτόν.
 Haec Hieremias patriarcha. Immane quantum a Graecis hac in re distent, qui a Romana ecclesia secessionem fecerunt, quibus nihil usitatius, quam monachorum et monialium in-
 nuptae nuptiae; nec forte mirum, cum tota illorum doctrina ex huiusmodi nuptiis sit progenerata, cuius pater monachus, mater monialis.

Secundo, Graeci nullum ad episcopi dignitatem evehunt, nisi aut caelibem, aut talem, qui conditioni uxoris renuntiet. Quocirca cum episcopi uxorem ac liberos presbyteri huius magno domestico obiicerent, tamquam impedimenta ad patriarchae honorem obtinendum, respondit domesticus, fore, ut patriarcha creatus, uxori valedicat. At haeretici superintendentes, qui alicubi episcoporum quoque appellationem usurpant, tum primum ad hoc munus aptissimi existimantur, si uxorio iugo devincti sint sobolemque numerosam in circuitu mensae suae numerent. Tertio, si quis caelebs apud Graecos sacris ordinibus initiatur, expers thori vita porro quoque agenda est, immo dum spiritus regit artus. *Si post ordinationem presbyter aut diaconus aut subdiaconus uxorem duxerit, eiiciatur ex clero et curiae civitatis, in qua clericus erat, cum bonis suis tradatur*, inquit Iustinianus Novell. 123. Qui et Novella 6.: *Si presbyter aut diaconus aut subdiaconus postea ducat uxorem aut concubinam aut palam aut occulte, sacro statim cadat ordine et deinceps idiota sit.* Nec in hoc conveniunt sectarii cum Graecis. Forte libentius se conformarent cum more quodam Graecorum, qui si non hoc tempore, olim certe in Graecia vige-
 bat: nam ut testatur Humbertus Cenomanensis, Leonis noni ad Constantinopolitanos legatus, ordinandi prius interro-
 gabantur, num uxores haberent, si abnuerent, iubebantur ducere et tum ad manuum impositionem reverti. Quae forte consuetudo hodie desiit in Graecia, cum canon Trullanus, de quo postea, hoc non exigat aut praecipiat. Mirum tamen non renovari hoc aevo ab illis, qui in Ioviniani et Vigilantii disci-

plinam nomina sua dederunt, praesertim cum si non Nicolaum, unum ex septem primis diaconis, certe Vigilantium auctorem habeat. In quem sanctus Hieronymus: *Episcopos sui sceleris dicitur habere consortes, si tamen episcopi nominandi sunt, qui non ordinant diaconos, nisi prius uxores duxerint, nulli caelibis credentes pudicitiam, immo ostendentes, quam sancte vivant, qui male de omnibus suspicantur, et nisi praegnantes uxores viderint clericorum infantesque de ulnis matrum vagientes, Christi sacramenta non tribuunt.*

Quarto, Graeci nulli bigamo aditum ad sacros ordines patefaciunt. *Quod eos, qui alteram duxerunt uxorem, inquit Iustinianus novell. 123., sacri canones clericos esse prohibeant, sanctus Basilius his verbis docet: Eos qui, nuptias iterarunt, canon excludit ministerio.* Haeretici a sua suorum ministrorum chirotonia vix excludunt polygamum, nedum bigamum. Quinto, Graeci olim et nunc quoque adegerunt ad professionem perpetuae castitatis eum, qui caelebs ordines suscipere vellet. *Si is, qui ordinandus est diaconus, inquit Iustinianus loco citato, uxorem sibi iunctam non habeat, non aliter ordinetur, nisi prius ab eo, qui ipsum ordinat, interrogatus profiteatur, posse se post ordinationem vel sine legitima uxore caste vivere, nequeunte eo, qui ordinat, ordinationis tempore diacono permittere, ut post ordinationem uxorem ducat. Sin vero hoc fiat, episcopus, qui id permisit, episcopatu deiciatur.*

Sexto, apud Graecos, si uxor ante ordines ducta post mariti ordines hinc excedat, alterum matrimonium inire nequaquam licet. In quo itidem a Graecis discedunt Lutherani nuptiatores: quorum praeconibus meta nulla consortes in thalamum adsciscendi.

Porro mos, quem Graeci ab aliquot seculis servant, sapiori et sanctiori Graeciae inusitatus fuit: statim enim cum tradita et vulgata Christi doctrina caelibatus inter ecclesiae ministros invaluit. Nolo repetere, quae hac de re doctissime disputant Turrianus lib. 2. de dogmaticis characteribus verbi Dei, et lib. 1. adversus Magdeburgenses pro canonibus apostolorum cap. 1. et 2. et lib. 5. eiusdem operis cap. 12. et aliquot seqq. et in scholiis super caput 15. lib. 6. constitut. apostolicarum Clementis Romani: Cardinalis Baronius tom. 1. annal. anno Christi 58. et tom. 8. anno 692. et Cardinalis Belarminus lib. 1. de clericis cap. 19. et seq. Nos contenti erimus uno vel altero testimonio, quo planum fiat, quid in ecclesia lege et consuetudine receptum fuerit. Audiamus ergo sanctum Hieronymum, qui, postquam recensisset, qua mente essent episcopi Vigilantii fermento infecti, nulli praeterquam

coniugato clericatum impertire consueti, mox subiungit: *Quid facient Orientis ecclesiae, quid Aegypti et sedis apostolicae, quae aut virgines clericos accipiunt, aut continentes, aut si uxores habuerint, mariti esse desierunt.* Et ad Pammachium: *Episcopi, presbyteri, diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certe post sacerdotium in aeternum pudici.* Sanctus Epiphanius haeresi 59.: *Adhuc viventem et liberos gignentem unius uxoris virum ecclesia non suscipit, sed eum, qui se ab una continuit, aut in viduitate vixit, diaconum et presbyterum et episcopum et hypodiaconum: maxime ubi sinceri sunt canones ecclesiastici.* At dices mihi, in quibusdam locis adhuc liberos gignere presbyteros et diaconos et hypodiaconos: at hoc non est iuxta canonem, sed iuxta hominum mentem, quae per tempus elanguit.

Nicaena Synodus: *Ἀπηγόρευσε καθόλου ἡ μεγάλη σύνοδος μήτε ἐπισκόπῳ, μήτε πρεσβυτέρῳ, μήτε διακόνῳ, μήτε ὄλως τῶν ἐν τῷ κλήρῳ τινὶ ἐξεῖναι συνείσακτον ἔχειν, πλὴν ἢ ἄρα μητέρα, ἢ θείαν, ἢ ἂ μόνον πρόσωπα ὑποψίαν διαφεύγει.* Hunc canonem citat Iustinianus Novell. 123. Qui Latine sic redditur a Turriano: *Prohibuit in universum magna synodus, ut neque episcopo, neque presbytero, neque diacono, neque ulli prorsus clerico liceret habere συνείσακτον mulierem, nisi forte matrem aut sororem aut materteram aut amitam aut eas solum personas, quae ab omni suspitione alienae essent.* Quidam vertunt illud *συνείσακτον extraneam; nonnulli subintroducunt; alii introducunt; alii adscititiam.* Turrianus aliquando ad verbum *cointroducunt; item absolute mulierem, et quidem quamcumque, exceptis iis, quas canon excipit.* Antiocheni enim (quorum vocem canon Nicaenus usurpat) quaslibet mulieres, sive uxores, sive non uxores libere et familiariter non sine suspitione consuetudinis illicitae cum viris versantes vocant *συνεισάκτους*, ut ex Eusebio lib. 7. histor. ecclesiast. cap. 24. liquet, quae inde hoc nomen adeptae videntur, quod in eodem conclavi aut cella cum viris versentur, quas synodus Ancyrana nominat *συνερχομένας*, hoc est *congregantes*, cuiusmodi sunt, quibus ministrandi gratia ingredi licet, quocumque dominus domus ingreditur, et cum eo simul ire per omne conclave domus. Frustra ergo est cum sua explicatione Balsamon, qui in scholiis ad tertium canonem Nicaenum *συνεισάκτους* tantum restringit ad mulieres non uxores, cum canon loquatur de omnibus. Plura Turrianus. Idem de caelibatu ministrorum ecclesiae decretum quoque est in aliis synodis, ut in Eliberitana, Arelatensi, Agathensi, Turonensi prima et secunda etc., quae omnes synodi non novum morem introduxerunt, sed veterem ab

apostolica traditione manentem denuo sanxerunt: semper enim synodis hoc curae fuit, *ne*, ut inquit Vincentius Lirinensis, *aliquid posteris traderent, quod ipsae a patribus non accepissent, utque non solum in praesenti rem bene disponerent, verum etiam post futuris exempla praeberent, ut et ipsi scilicet sacratae vetustatis dogmata colerent, profanae vero novitatis adinventam damnarent.*

Ceterum hodierna Graecorum consuetudo fluxit a pseudosynodo, quam Graeci vocant *πενθέκτην*, *quinisextam*, nomine novo et monstroso, ut ipsa appellatio monstrum synodi, non synodum indicet: cuius architecti et auctores carni fibulam laxarunt cum sempiterno Graeciae dedecore, facta coniugatis ordines accipiendi et coniugio inito etiam post initiationem utendi potestate, contra tot saeculorum consensionem et ab apostolis derivatam consuetudinem. Nimirum ubi decrevit virtus, ut tunc fiebat in Graecia, eo irreperit venus. Est autem canon (decimustertius inter Trullanos), quem hac de re condiderunt, plenus inscitia et mendaciis, ut Baronius fuse demonstrat tom. 8. Si enim ideo ministri ecclesiae debent esse mariti, quia *honorabile connubium in omnibus et thorus immaculatus: item, quia, quod Deus coniunxit, ab homine non est separandum.* Denique, quia Apostolus monet, *ut qui uxorem habet, solutionem non quaerat:* cur non patiuntur iidem Trullani legislatores, ut episcopi aut monachi uxores retineant? Si nihil in sacras litteras committitur, quando episcopi et monachi a coniugibus sciunguntur, cur sacrilegium sit, si mariti a sacris ordinibus repellantur, aut si admissi sunt, a matrimonii usu abstinere iubeantur et poenis quoque ecclesiasticis, si ita necessitas exigit, compellantur? Verumenimvero perpulchram profecto huius impuri canonis et moris rationem reddit Hieremias patriarcha: *Non ignoramus, inquit, turpitudinis germina multa suscipi inter eos, qui sacerdotes uxores accipere prohibent.* Quae ratio, si quid valet contra caelibatum sacerdotum, valebit etiam contra caelibatum episcoporum, monachorum et eorum, qui, mortua uxore, caelibem vitam agere coguntur apud Graecos, sive sint sacerdotes, sive diaconi, sive subdiaconi. An isti ex carne et sanguine non sunt coagmentati? Si isti sine huiusmodi maculis castam integramque vitam vivere queunt, cur non et illi, qui recens ad sacerdotis, diaconi aut subdiaconi officium accedunt? An non et his, si in flagitia labantur, adhibere licet ea medicamina, quae castitatem professis adhibere iste ipse Hieremias refert, nosque supra commemoravimus. *Episcopum nullam omnino mulierem habere aut cum ea habitare concedimus, inquit imperator Iustinianus Novell. 123., sed si id minus comprobasse visus fuerit, episcopatu deiciat-*

tur. Ipse enim se ipsum episcopatu indignum demonstrat. Cur hoc vel simili emplasmate non curant iidem Graeci suos sacerdotes, diaconos et subdiaconos, si quando extra honestatis limites evagentur? Si Graeci totam antiquitatem respuebant, par saltem erat, ut audirent suum Iustinianum, qui mentem suam de caelibatu ministrorum ecclesiae diu ant Trullani conciliabuli tempora explicarat his verbis Novell. 6. Nihil sic in sacris ordinationibus diligimus, quam cum castitate viventes, aut cum uxoribus non cohabitantes, aut unius uxoris virum, qui sive fuerit, sive adhuc sit, et ipse castitatem eligat secundum divinas regulas, primum principium et manifestum fundamentum residuae virtutis constitutam. Sed venter aures non habet, multo minus libido: et forte patrocinium a Iustiniano quaerent, etsi imprudenter, ne dicam impudenter. Nam Photius in Nomocanone titulo XIII. hanc ex Novellis Iustiniani sanctionem citat: Nullus clericus, qui uxorem non habet, habeat in domo sua introductitiam, praeterquam matrem et filiam et sororem et alias non suspectas; ubi imperator indicare videtur, esse clericis matrimonium permissum, quandoquidem monet, ut qui uxores non habent, ab ἐπεισάτοις abstineant. Quo ipso existimare quis posset, ab eo significatum, clericos, si voluissent, potuisse uxores ducere. Verum si quis integra verba Iustiniani, non ut a Photio decurtata sunt, consideret, aliam longe mentem Iustiniano fuisse intelliget. Verba edicti haec sunt Novell. 123.: Τοῖς δὲ πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις καὶ ὑποδιακόνοις καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐν κλήρῳ τεταγμένοις μὴ ἔχουσι γαμετὰς κατὰ τοὺς θεῖους κανόνας ἀπαγορευόμεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὴν τῶν ἁγίων κανόνων δύναμιν γυναικὰ τινα ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἐπεισάκτον ἔχειν. Quo loquendi modo manifeste docet imperator, presbyteros, diaconos, subdiaconos caelibem vitam agere debuisse, sacris canonibus id ita praecipientibus: licet nonnullis ex clericorum numero nuptiae permissae essent, lectoribus nimirum et cantoribus, de quibus apostolorum can. 25. vel, iuxta aliorum divisionem, 26. et ipsemet Iustinianus Novell. 6. et 123., qui mulierem, quam Nicaena synodus vocal συνείσακτον, eadem notione ἐπείσακτον appellat eoque vocabulo idem, quod Nicaena synodus, intelligit. GRETSEB.

Pag. 434, 9. εἶρηται M.

Pag. 434, 13. λειτουργείας M.

Pag. 434, 21. ἐκ τοῦ ταμίῳ M.

Pag. 434, 23. aequaliter gratiae participes.

Potestate ordinis pares sunt omnes episcopi, non iurisdictionis: ea enim metropolitanus episcopo, et patriarcha utrisque antecellit. PONTAN.

Ibid. Quod Cantacuzenus ait, omnes episcopos pares esse

gratia, id accipi debet de gratia et potestate ordinis, non iurisdictionis: qua alios aliis esse maiores, certum est et indubitatum apud omnes illos, quibus ecclesiasticae hierarchiae gradus perspecti sunt. GRETSER.

Pag. 434, 24. μέτεσι τῆς δωρεᾶς M.

Pag. 435, 1. honor autem ac splendor sedium.

Cum legis honorem splendoremque sedium penes imperatorem esse, eique licere parvae urbis episcopatu dignum iudicatum ad maiorem provehere, id ne mireris. Postquam enim Graeci e Romani pontificis obedientia se subtraxerunt, omnia suo imperatori per adulationem detulerunt, et pro iugo leni et levi Romanae ecclesiae cervicibus suis ferreum adsciverunt. Semel enim in hanc provinciam imperatores admissi, nihil in ecclesiasticos, inque ipsos patriarchas sibi non permisere, quod testantur tot constitutiones Graecorum imperatorum de rebus ecclesiasticis et commentarii Balsamonis in Nomocanonem Photii et in canones Conciliorum, omnesque historici, quotquot post natum dissidium a Latinis res Graecanicas litterarum monumentis commendarunt. Quocirca arbitrato suo episcopos ponebant, deponebant, reponebant, transferebant, et in ordinem, quoties collibitum erat, redigebant: privilegia et immunitates, titulos et dignitates augebant, minuebant, tollebant, ipsarumque dioeceseon fines ampliabant aut contrahebant liberrime sine ullius metu aut reverentia: ipsisque Constantinopolitanae ecclesiae praesulibus exiguum sane honorem habebant; id vel hinc colligas, quod, ut inquit Innocentius tertius cap. Solitae ext. de maior. et obed. illos iuxta *scabellum pedum suorum in sinistra parte sedere aut faciebant aut permittebant: cum*, ut inquit Innocentius, *alii reges et principes archiepiscopis et episcopis suis (sicut debent) reverentes assurgant et eis iuxta se venerabilem sedem assignent.* Quid quod et patriarchale pedum seu sceptrum ex manu imperatoris accipiebant et tantum non ab iisdem consecrabantur? ut planum ex Curopalata, qui in libello de officiis Aulae Constantinopolitanae, *περὶ προβλήσεως*, de patriarchae designatione seu inauguratione ab imperatore fieri solita, copiose scribit: quem et ait traditioni τοῦ δικανικίου seu sceptri patriarchalis haec solennia verba adhibuisse: ἡ ἀγία τριὰς διὰ τῆς παρ' αὐτῆς δωρηθείσης ἡμῖν βασιλείας προβάλλεται σὲ ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμένικόν πατριάρχην. Ita quod a Romano pontifice tanquam ab universali Christi vicario pastorumque pastore accipiendum erat, accipere coacti sunt (in poenam, opinor, conflati schismatis) ab imperatoribus, qui dabant, quod dare nequibant: et quia ad ovile reverti renuerunt, adhuc in longe magis duros et immites initiatores inciderunt, in ipsos inquam trucu-

lentissimos Turcas, a quorum tyranno primus post captam Constantinopolim *δικανίκιον*, hoc est, pedum episcopale accepit Gennadius patriarcha: et hac etiam tempestate nullus patriarcha munus suum obire potest, nisi prius *χρυσόβουλλον*, seu, ut vocant hodierni Graeci *μπεράτιον*, hoc est, diploma et litteras confirmationis et potestatis ab impio imperatore impetraverit: nec impetrat nisi largo pescesio (hoc enim nomen est tributo, quod a novo patriarcha initio suae functionis in aerarium Turcicum inferri debet) comitatus veniat *εἰς τὸ διβάνη*, ad senatum Turcicum: tum aditus ad tyrannum, immo et ad osculum manus patet, grandi scilicet beneficio: tum praeclarus ille mystagogus dat patriarchae *πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δεσποτείαν εἰς πάντας τοὺς εὐσεβεῖς Χριστιανούς, ἱερωμένους καὶ λαϊκούς*, ut proditum est in historia quadam mixobarbara de patriarchis Constantinopolitanis Turcograeciae inserta. Ex eodem fonte manavit, ut imperatores episcoporum synodis praesiderent, primique subscriberent, (cuius aliquot exempla in hac nostra historia exstant) adversus omnem antiquitatis morem et cuiusvis recte sentientis rationem. Quid enim indecentius, quam ut ovis pastoribus praesit? Quantum distat istorum arrogantia a Magni Constantini submissione, qui in Concilio Nicaeno sedere noluit, nisi in sede humiliore, quam essent episcoporum sedilia, nec nisi episcopis annuentibus, ut colligitur ex Theodoro lib. 1. cap. 7. histor. ecclesiast. et ex Eusebio lib. 3. de vita Constantini. Idem Constantinus post omnes episcopos subscripsit, ut testatur Basilius imperator sine octavae Synodi. Quam igitur degeneres Graeci posteri a Constantinopoleos conditore Constantino, qui, pro nefas, imperatricibus quoque hunc praesidendi honorem in Conciliis detulerunt; non longe abeundum est: sub finem libri tertii suae historiae subministrat nobis Cantacuzenus praeclari huius facti praeclarum specimen. Sed supervacaneum fuerit pluribus de hoc argumento disserere velle. In promptu est Bellarminus, qui copiose docet, cuius sit praesidere Conciliis et quis hactenus quoque praesederit, libro primo de Concil. cap. 19. et 20., ut et illud, cuius sit congregare Concilia, cap. 12. eiusdem libri. GRETSER.

Pag. 455, 2. ad maiorem provehere. Nimum auctoritatis dederunt imperatori episcopi et patriarchae Graeci, postquam se ab ecclesia Romana abruperunt, et ii delata sibi potestate usi sunt egregie. Patet per omnes historias Byzantinas ista subiectio et quaedam indigna profecto servitus, quam volentes suis imperatoribus servierunt. Ne itaque mireris, si et apud hunc eius rei exempla videas. PONTAN.

Pag. 435, 10. ὡς τοῖς οἰκείοις ἐάλωσαν περφοῖς. Suis se laqueis irretire saepius legi: suis pennis se capere, nun-

quam. Forsitan hoc vult, quemadmodum aviculae dum viscatis virgis insident, quo magis alarum concussu se laborant eripere, eo magis etiam ipsis pennis implicatae haerescunt: sic istos episcopos suo ipsorum sermone contra se tulisse suffragium, dum Ioannem Constantinopolitanum episcopum esse noluerunt, Thessalonicensem fieri concesserunt, cum ordo episcopalis unus idemque sit, nec propter hanc vel illam sedem varietur. PONTAN.

Pag. 436, 11. τῆς add. ante ἐσπέρας M. mg.

Pag. 437, 5. εἰργάσατο M. supr. lineam.

Pag. 437, 6. παρῆκε M.

Pag. 437, 9. τινὰ καὶ φίλους M.

Pag. 437, 19. *ad imperatorem detulit.* De ista accusatione Syrgiannis a Zamplacone Gregoras lib. 10.: Syrgiannes prius etiam ob exactum a Thessalonicensibus iusiurandum magistratui suspectus: et quia a matre imperatoris adoptatus fuerat, cum imperator Didymotichi capitali morbo laboraret: tum a Zamplacone laesae maiestatis reus actus, sui defendendi causa Byzantium ad imperatorem venit. PONTAN.

Pag. 437, 20. ἀπέλέγξειεν M.

Pag. 438, 9. μηδ' ὑφ' ἐνός M. mg., ὑπὸ μηδενός textus.

Pag. 438, 22. ἐκέλευεν M.

Pag. 439, 3. περισπούδαστον M. mg. pro τῶν πάντων περισπουδαστότατον.

Pag. 439, 19. δὴ M. pro δ'.

Pag. 439, 22. τὸν add. ante βασιλέα M. mg.

Pag. 440, 5. πατέρων scribe cum M. pro πρώτων.

Pag. 440, 10. τὸ M. mg., τοῦ textus.

Pag. 440, 17. *quod nec profuturi, si meliores.*

Videndum, quomodo vera sit haec sententia. Certe filii et nepotes boni ad decus et gloriam familiae suae prosunt: et filius sapiens est gloria patris sui, et nequam filii eidem ignominiam ac dedecus inurunt, quod exemplis probare nihil attinet. PONTAN.

Pag. 441, 12. τοῦ add. ante μεγάλου M. mg.

Pag. 441, 15. κινδυνεύοντας M.

Pag. 441, 24. οἷς om. M.

Pag. 442, 22. τούτων M. pro αὐτῶν.

Pag. 443, 2. σὲ καὶ φιλίας M.

Pag. 443, 15. σφετέρᾳ M. mg.

Pag. 444, 16. συμβαίνη M.

Pag. 445, 8. καὶ μὴ διὰ μικροψυχίαν. Foedum erratum: plane enim flagitante sententia scribendum μεγαλοψυχίαν. Profecto enim propter μεγαλοψυχίαν Syrgianni alias quoque ignovit. Sicut ergo hoc officium est τῶν μεγαλοψύχων, ita et innocentem non pati calumniis opprimi. PONTAN.

Pag. 445, 12. *πεῖσαι* M. recte.

Pag. 446, 7. *προσορμίσσης* recte M.

Pag. 447, 19. *equos et canes*. Gratissimum donum venationis perstudioso, sicut militi arma, cupido litterarum libri. PONTAN.

Pag. 447, 20. *pelles pardalinas*. Heroicum donum: animalium enim generosorum ac nobilium, ut ursorum, pardorum, leonum, tigridum pelles seu exuvias gestare pro indicio virtutis heroibus in more fuit. Id pluribus locis ex solo Marone cognoscimus. Acestes lib. 5. occurrit Aeneae *horridus in iaculis et pelle Libystidis ursae*. Ibid. Salio Aeneas donat *tergum Getuli immane leonis villis onerosum atque unguibus aureis*. Lib. 7. de Aventino: *Ipse pedes tegmen torquens immane leonis* etc. Lib. 8. de Euandro: *Demissa ab laeva pantherae terga retorquens*. PONTAN.

Pag. 447, 21. *ἐξ om.* M.

Pag. 448, 1. *μετὰ δὲ τοῦτο* M.

Pag. 448, 9. *αὐτὸς* M. recte.

Pag. 448, 16. *cum terque quaterque*. Haec ex Gregora illustrantur. *Semel atque iterum et tertio causa apud omnes iudices dicta, plane reus peragi non potuit, adeo ut iam a plerisque iudicibus absolveretur. Lite autem adhuc pendente, vades ab eo imperator petiit, ne clam profugeret, priusquam omnes iudices de eo suffragia tulissent. Quae res eius animum valde turbavit et in carceris metum coniecit: gravissima illa et intolerabilia, quae prius perpessus erat, recordantem, quorum vestigia recentia adhuc et evidentia in animo circumferbat. Cum autem vades minus alacres videret, graviore metu urgebatur. Quas ob res fuga clam arrepta, cum statim sollicitate quaeretur, nusquam est inventus* etc. PONTAN.

Pag. 450, 9. *orci galeam*. Orci galea proverbium in eos, qui se arte quadam occultant. Simile Gygis annulus. Plato lib. 10. de republica dixit, semper honesta propter se sequi oportere, etiamsi quis Gygis anulum vel Plutonis haberet galeam. Origenes lib. 1. adversus Celsum haereticum docet, magis convenisse, ut Christus in Aegyptum fugiens subduceret sese Herodis insaniae, quam si sub Plutonis casside latitans, eundem fefellisset. Vide Chiliasten. PONTAN.

Pag. 450, 15. *eo primum portatus*. Gregoras: *Post annum autem supplices litteras ex Euboeae ad imperatorem misit, quibus veniam petebat et locum aliquem in extremis Macedoniae finibus, in quo cum uxore et liberis consideret. Nam cum aulicorum invidiae, ut diximus, obnoxius esset, porcul ab illis esse voluit, ne per insidias ab eis occideretur. Addebat et iusiurandum, quo se imperatori perpetuo fidelem fore testabatur. Sed cum nihil impetrasset, Euboea digressus, ad*

Serviae Cralem proficiscitur: ab eoque cupidissime susceptus, summa et gratia et auctoritate floruit, assessor concors, amicus consentiens, consiliarius acceptus, intimorum fidelissimus, exterorum occupatissimus, alter Themistocles Artaxerxi Persae. Nam cum fama eum iampridem cognovisset, tum adventum eius in luculento lucro deputabat. Et quia pollicebatur, si illius opibus ad Romanum imperium occupandum adiuvaretur, se Macedoniam Triballis subiecturum, omni studio eum fovebat. PONTAN.

Pag. 450, 6. ἀντὼν et δι' ἑαυτοῦ M. Recte.

Pag. 450, 11. φανύλην scribe cum M.

Pag. 451, 7. *Sphranzes Palaeologus.* Historiam hanc Gregoras quoque persequitur lib. 20., quam cum hac nostra contendans licebit. Imperatorem autem in hanc curam intentum, senator quidam Sphranzes Palaeologus adit et sine arbitris alloquitur, illoque opes et honores pollicente, vicissim caedem Syrgiannis pollicetur etc. Vides quemadmodum imperatorem huius caedis insimulet? Sphranzes ex Francisco depravatum puto. Nam et multo ante id saeculum Graeci Latinorum quoque et ex Latinis vocibus facta nomina sibi indebant, homines praesertim nobiles, PONTAN.

Pag. 451, 23. ἐνεκα M.

Pag. 452, 17. τὰ γὰρ τοιαῦτα κλέμματα. Sic Virgil. lib. 11: *Furta paro belli.* Et 9.: *Hic furto fervidus instat.* Sermo est de caede et strage nocturna. Statius 9. Thebaid. *Ausus erat furto dextram iniectare Leonteus.* Curtius lib. 4. *Parmenio furto, non praelio opus esse censebat: incepta nocte opprimi posse hostes.* Sic *furtivi amores, Veneris furta* poetae. Velleius lib. 2. in C. Caesaris locum *furto creatus.* *Furtum* siquidem appellabant, quidquid occulte fieret. PONTAN.

Pag. 454, 16. ἀποστήσαντες M.

Pag. 454, 24. *urbes iam armis domuisse.* Gregoras: *Veris initio Crales suas copias coegit: Syrgiannes vero elandestinas litteras per omne imperium Romanum dimisit, a provincia finitima Triballis auspicatus, et per omnem oram maritimam et mediterraneas urbes ac provincias Byzantium usque progressus, quibus et agrorum assignationes et pecuniae largitiones et honorum fastigia et id genus alia pollicebatur etc.* Infra: *Aestate vero iam media Crales cum suis copiis Syrgiannem sequitur, recta Thessalonicam petentem, levi opera interiectis urbibus et provinciis in deditionem acceptis, partim desiderio veteris administrationis, partim vastationis segetum metu; tempus enim messis erat.* PONTAN.

Pag. 455, 3. *flumen Axiu.* De hoc fluvio Gregoras: *Post Strymonem esse maximum et iisdem, quibus ille, montibus erumpere, ab ipsa quidem origine non tantum, sed*

in decursu montium multis torrentibus actum, et nomine in Bardarium mutato, aliquando et quibusdam in locis navigabile. PONTAN. Ἀξιόν M. quoque; mg. idem scholion quod P. habet et lin. 15. τῆς νῦν Κασανθρείας.

Pag. 455, 3. *per Macedoniam.* Gregoras: *Deinde in Macedoniam abiturus, ut sua praesentia eos, qui defectionem spectabant in urbibus, terreret, patriarchici solii post Esaiæ obitum Ioannem Apris oriundum, imperatorii collegii tum sacerdotem, successorem deligit: cuius fidei, Deum testatus, in maximo divini verbi Sapientiae templo coniugem et liberos suos mandavit, ut eorum curator et custos post Deum esset, si quid forte respublica detrimenti cepisset. His actis propere in Macedoniam contendit, nullo secum adducto exercitu. Iam enim omnes suspectos habebat, praeter fidelissimos domesticos suos et magnum domesticum Cantacuzenum, quem eius studiosissimum et amantissimum, ceteris vero omnibus comem et hilarem, tempus declaravit.* PONTAN.

Pag. 455, 20. τῆς adde ex M. ante στρατιᾶς.

Pag. 456, 22. ὁρῶν adde ex M. ante αὐτὸν et corrige ex eodem ἐναπειλημμένον.

Pag. 457, 4. *interficiunt.* Longe aliter de nece Syrgiannis Gregoras. *Ceterum Sphranzes imperatori quid ageretur nuntiaturus, simulque Syrgianni non suspectus esse volens, callidissimo et mirifico commento illum aggressus, se cum duobus cubiculariorum principibus pepigisse ait, qui affirmassent, se, data opportunitate, imperatorem occisuros. Eos igitur commonefaciendos esse conventorum. Sic potestate data, imperatori quid ageretur significat: quae erant huiusmodi. Deesse sibi facultatem simul et facinoris patrandi et vitae conservandae. Magnam enim Syrgianni turbam noctu atque interdum circumfusam esse, neque unquam relinqui solum etc.* PONTAN.

Pag. 457, 9. τῆ ἀπὸ τῶν πραγμάτων. Fatum videtur indicare, quam εἰμαρμένην vocant, id est, ordinem seriemque causarum, cum causam causa ex se gignit. Seu id, quod est apud divum Augustinum civitatis divinae libro 5. cap. 8. *Qui vero, inquit, non astrorum constitutionem, sicuti est, cum quidque concipitur vel nascitur vel inchoatur, sed omnium connexionem seriemque causarum, qua fit omne, quod fit, fati nomine appellant, non multum cum eis de verbi controversia laborandum atque certandum est: quandoquidem ipsum causarum ordinem et quamdam connexionem Dei summi tribuunt voluntati et potestati, qui optime et veracissime creditur et cuncta scire, antequam fiant, et nihil inordinatum relinquere, a quo sunt omnes potestates, quamvis ab illo non sint omnium voluntates etc.* In quod caput scribens Ludovicus Vivus, ex Pico Mirandulano contra Astrologos lib. I, refert quatuor

sententias veterum de fato. I. Alii dixerunt fatum esse naturam, ut quae electionis sint vel casus, extra fatum sint. Ut Virgilius de Didone, quae semet occiderat, dixit, eam non mori fato. Et Cicero 1. Philipp. *Si quid mihi humanitus accidisset: multa enim impendere videbantur praeter naturum praeterque fatum.* II. Ponit aeternam seriem causarum necessario nexarum. III. Sidera facit fata. IV. Divini consilii executionem fatum vocat. PONTAN.

Pag. 457, 18. *missisque legatis foedus.* Contrarium scribit Gregoras, *Postridie vero, inquit, Crales re desperata, imperatori petenti pacem dedit: cumque eo egresso collocutus, muneribus quibusdam acceptis, domum se recepit.* Scilicet Syrgiannis caedes Crali profuit, ut pacem non ipse petere, sed petitam potius dare deberet. Mentitur ergo, ut apparet, Gregoras et laudem Andronici iunioris, ubi potest, aut dissimulat aut elevat. PONTAN.

Pag. 457, 20. *συγγενόμενος* et lin. 21. *ἀνεχώρησεν* M. Utrumque recte.

Pag. 458, 15. *οίκίαν* M.

Pag. 459, 5. *κατὰ συμμαχίαν* recte Spengel. l. I. p. 354.

Pag. 461, 5. *ὡς ἐς μάχην* scribe cum M.

Pag. 462, 4. *pax cuilibet bello praeponderet.* Pulchre M. Tullius, quod hanc sententiam, ut verissimam, confirmat, ad Atticum epist. 14. lib. 7. *Equidem ad pacem hortari non desino, quae vel iniusta utilior est, quam iustissimum bellum.* PONTAN.

Pag. 462, 22. *ἀνασώσασθαι* M.

Pag. 463, 4. *ferro et manu de iure statuere.* Atqui sapientem omnia prius, quam armis experiri decet, ut ait Terentius. Et Cicero 1. Offic. *Cum sint duo genera decertandi, unum per disceptationem, alterum per vim: cumque illud proprium sit hominis, hoc belluarum, confugiendum est ad posterius, si uti non licet superiore.* PONTAN.

Pag. 463, 24. *ἐπιλειπόντων* M. ab altera manu.

Pag. 464, 23. *ἀπαλλάξασθαι* M.

Pag. 465, 11. *τὸ δὲ μέσον* M.

Pag. 467, 1. *συνασπισμός.* Quasi dicas *consecutatio*; est, quam nos testudinem appellamus in oppugnationibus urbium. Interpretatur eam Turneb. 7. cap. 8. his verbis. *Faciebat eam exercitus, se tegumentis scutorum undique operiens, ut testudo suo obducta est putamine, eaque specie referebat lectum aedificiorum: sic autem se operiebant crate perpetua clypeorum adversus sagittas Parthorum, et adversus omnia missilia superne cadentia, cum urbem oppugnabant.* Plura in symbolis nostris ad illud 2. Aeneid.: *obsessumque acta testudine limen.* PONTAN.

Pag. 467, 4. ὀλίγον M.

Pag. 467, 12. a fronte nihilo minus se tuentes.

Genus fugae, retrocedere interimque contra hostem insequentem se defendere, in qua fuga plus animi quam timoris inest. Sic Troianis instantibus fugit Turnus 9. Aeneid. et in eo leonem imitatur. PONTAN.

Pag. 467, 17. ἐντός scribe cum M. pro αὐτός.

Pag. 468, 11. τὸ νῦν ἔχον add. M. post βούλεσθαι.

Pag. 468, 25. προσβέβυοντες M.

Pag. 470, 19. ὅπη M.

Pag. 472, 6. ἐγγώριον M. recte.

Pag. 473, 9. diem clausit ultimum. Anno Domini, ut vult Onuphrius, 1332. De morte eiusdem multa Gregoras. Etiam prodigia non pauca, quae antecesserint, recenset, ex quibus minime omnium fidem meretur, quod de solis defectione narrat, tot dierum, quot annos vixerit, id est, septuaginta duorum; nam tot annos habet noster historicus: Gregoras quatuor supra septuaginta. Quis non putaret tanto prodigio mundum interiturum? Annos imperii eius quidam 50., alii 60. numerant, noster 62. Naeniam in obitum senioris lege, si placet, apud eundem Gregoram. Xena autem Thessalonicae defuncta ibique sepulta est, cui declamatorius ille historicus similiter naeniam texit. PONTAN.

Pag. 473, 10. ἡμισυ M.

Pag. 473, 19. ὑπαγάγη M.

Pag. 476, 4. Phocaeam novam. Phocaeam hereditario iure a maioribus acceperant, ab avo imperatore eis datam, procurationis et redditus cuiusdam ergo. Quamobrem certis temporibus, qui procurationem eius accipiebant, perpetuo imperatoris litteris confirmabantur, ne qui temporis diuturnitate imperatorium dominatum detrectarent. Ita Gregoras. Intelligis igitur, quomodo obtinuerit Phocaeam Dominicus. PONTAN.

Pag. 476, 7. Lesbo Romanis erepta. Hanc insulam diserte describit Bizarus, historiae Genuensis lib. 17., qui, quod Francisco Catalusio propter fidelem sibi adversus Cantacuzenum navatam operam ab imperatore donatam Lesbum et sororem ab eodem in matrimonium illi datam scribit, ab Aenea Sylvio hausit. Duas sorores habuit, Annam et Theoram, quorum illa Sphenthisthlabo Moesorum regi nupta, patre Michaeli adhuc vivo extincta est: altera prius Nicephori Acarnaniae despotae uxor, postea Michaeli aequae Moesorum regi nupsit, ut ex nostra historia patet, in qua de auxilio Francisci Catalusii adversus Cantacuzenum nec verbum reperitur. PONTAN.

Pag. 476, 8. Genua undecim triremibus. Grego-

ras lib. 10. initio.: *Rhodii vero et maritimae Phocæae non procul a Smyrna accolae et Cycladum insularum princeps, consilio fraude mutato pepigerant, se Romanas insulas clam oppressuros et ipsas imperatoris copias: veriti fortasse, ne is, aliis rebus omissis, se invaderet. Itaque cum navibus quindecim Lesbium profecti, tota insula statim potiri non potuerunt: sed subito Mitylenes portum ingressi, urbem proditione ceperunt. Cum autem Rhodii et Cycladum princeps et opes diripere et insulae ditionem partiri vellent, Phocaeensium princeps Catanes per astum et dolum, suum praesidium in urbem induxit, illisque deceptis, eam sibi vindicavit; inde enim totius insulae vel sine sociis facile se potiturum esse putabat, quippe qui solus illos ambos copiis vinceret. Is enim solus octo triremes adduxerat, quas Genuae compleverat, Rhodii vero quatuor, reliquas tres Cycladum princeps. Vide reliqua. PONTAN.*

Pag. 476, 14. Μηθύμνης M. quoque.

Pag. 476, 24. δικαίους M.

Pag. 478, 8. ὄποι M.

Pag. 479, 5. τοῦ στόλου M.

Pag. 479, 19. Φιλανθρωπινόν M.

Pag. 479, 22. Ντινάροδος M. ab altera manu.

Pag. 482, 1. ἦσαν scribe cum M. pro εἶσω.

Pag. 483, 11. παρήγει M. quoque.

Pag. 483, 12. ἐκέλευε M.

Pag. 483, 14. οἱ M. pro ὄν.

Pag. 483, 18. αἱ om. M.

Pag. 483, 20. μυχούνται M.

Pag. 483, 23. magni quippe domestici mater.

Gregoras Ceterum cum imperator cum classe diutius abesset et in palatio magna impunitas et licentia vigeret, adolescentes aliquot seditionem moverunt, se Latinos quoque ob intercedentes simultates socios esse habituros rati. Scopus autem seditionis fuit, ut postea cognitum est, imperatoria potestas, si dominam imprimis et filium eius Ioannem imperatorem et eos denique omnes, qui adversari possent, occidissent. Sed dum id facinus adhuc parturiunt et seditiosi rem clanculum vehementer urgent, Cantacuzena magni domestici mater, quid ageretur, animadvertit, quam imperator assestricem coniugi suae discessurus reliquerat, quippe senatoriam matronam et gravitate morum conspicuam et singulari prudentia ornatam et in rebus dubiis praesenti consilio instructam. Ea ergo una cum domina, priusquam scelus auctum erumperet, motum illum prudentissime compescuit etc. De insidiatoribus autem istis quid actum sit, idem Gregoras sic exponit. Paulo post (ubi Byzantium rediit) comprehensis insidiatoribus, singulis seorsum interrogatis, verum ab omnibus perquisivit.

Mox toto senatu convocato et episcopis, qui tum in urbe agebant, una cum patriarcha accersitis populique Byzantini proceribus, seditionis auctores et eorum coniuratos et testes in medium produxit. Hi vero inter sese iurgantes et alii alios arguentes, certissimis argumentis coniurationem et immania ac pernicioso consilia demonstrabant, ut et ipsi absque ulla tergiversatione parricidium suum fateri cogerentur. Ac discerpti statim essent a populo, nisi excellens imperatoris humanitas et clementia impetum illum repressisset. PONTAN.

Pag. 485, 12. βασιλεῖ M. quoque.

Pag. 485, 22. σύμμαχοι μὲν M. recte.

Pag. 487, 21. ὑπολιπέσθαι M.

Pag. 488, 6. τούτῳ M., Spengel. l. l. coni. κὰν τούτῳ.

Pag. 488, 23. πολιορκουμένοις M.

Pag. 489, 20. παραστήσεσθαι M.

Pag. 490, 2. πολλαπλασίῳ M. quoque.

Pag. 490, 4. προσεδοκᾶτε M. ab altera manu.

Pag. 490, 15. πάντοθε M.

Pag. 491, 18. ἀποφαίνοντα M. supra lineam et lin. 19. pro ὄν mg. ὄς.

Pag. 491, 24. αἰτήσασθε M.

Pag. 492, 14. δεινῶν M. pro κακῶν.

Pag. 493, 1. αἰτία scribe cum M. pro ἀξία.

Pag. 493, 7. διδόναι M.

Pag. 493, 20. δυνατὰ M. supra lineam.

Pag. 493, 23. Ντοάρδῳ M. itemque p. 494, 4.

Pag. 494, 16. *quotquot nobilitate clari.* De de-
ditione Phocaeae sic Gregoras. *Sub brumam autem, cum Phocaeenses Latini perseverantia imperatoris neque hiemis rigore frangi, praesertim cum omnes navales copiae oppugnationem noctu atque interdiu sub dio continenter urgerent, nec longa absentia a suis, nec ulla penuria urgeri cernerent, praesertim cum ipsos iam commeatus deficere inciperet: desperatis rebus, legatos Rhodum mittunt, petentes, ut in tanto discrimine subvenirent. Rhodii ergo apud imperatorem pro eis intercedentes, obsidionem solvunt. Phocaeenses enim Turco Romanos adiuvanti filios statim restituerunt, quos multo ante furati in vinculis habebant. Fidem praeterea imperatori fir-
marunt, Rhodiis testibus, se et Mitylenen statim restitutos, et imperatori dicto audientes fore, ut prius moris fuisset atque a patribus acceptum esset. Sic imperator navalibus copiis inde reductis, ire quidem Mitylenen voluit: sed propter tumultum Byzantium et defatigationem exercitus ex frigore male affecti, Byzantium cum tota classe rediit.* PONTAN.

Pag. 495, 7. ἄς M. quoque.

Pag. 495, 8. συνθήκας καὶ παραβ. M.

Pag. 495, 18. *σκεπάριον* M. a manu prima.

Pag. 495, 19. *Clisuram*. Castellum hoc Clisura inde nomen accepit, ut reor, quod ibi via seu transitus angustus admodum, per loca videlicet montuosa: Latini furcas et fauces nominabant. Quamquam et hoc Graecum a Latino est, a claudendo videlicet. Testatur Suidas: κλεισοῦραι· οὕτω καλοῦνται τὰ ὄχρῳάματα τῶν διαβάσεων τῆ πατρίῳ τῶν Ῥωμαίων φωνῆ. Clusura, clusa, clausa ad fines seu limites imperii, quae propugnaculis quibusdam muniabantur, quae et castra et castella, unde et castellanus miles alicubi. Dicuntur et burgi, a quibus olim Burgundiones, inquit Pithoeus Adversar. lib. 1. cap. 14. PONTAN.

Pag. 496, 1. *ἐλπίσαντα* M. quoque.

Pag. 496, 2. *βουλομένη* M.

Pag. 496, 5. *καταφυγᾶς* M. supr. lin.

Pag. 496, 15. *διραχίον* (sic) M. supr. lin. pro *Ἐπιδάμων*.

Pag. 496, 23. *τοὺς βαρβάρους* M.

Pag. 497, 3. *ὅποι* M.

Pag. 497, 9. *ἢ καὶ σύμπαντας* M. supr. lineam.

Pag. 497, 15. *Christi servatoris oeconomiam*.

Placet mihi, quod lego apud Iacobum Billium Observat. sacrar. lib. 1. cap. 40.: Cum innumeris locis Graeci patres οἰκονομίαν ἀντὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ accipiant, eamque etiam ita Theodoretus exponat in Polymorpho, qui tum dispensationem vel administrationem vertere malunt, quam incarnationem vel assumptam humanitatem vel (nisi quod vocabulum durius est) inhumanationem. Quam recte id faciant, ipsi viderint: mihi quidem nihil dicere videntur, quod lector Graeci sermonis ignarus intelligat. Docet etiam Budaeus commentariis linguae Graecae, οἰκονομίαν valere ἐνανθρωπήσιν. Imo vita Christi et eius theurgia tota et provincia illi a Deo patre iniuncta, Graecis patribus οἰκονομία dicitur. PONTAN.

Pag. 498, 13. *μοίρας* add. M. mg. post *πέμπτης*.

Pag. 499, 4. *οίκίαν* M.

Pag. 499, 11. *ὑπὸ om.* M.

Pag. 500, 17. *ποιουμένοις* M. quoque.

Pag. 501, 2. *βούλονται* M. quoque.

Pag. 501, 3. *πρόσσει* M.

Pag. 501, 3. *κελεύη* M.

Pag. 501, 16. *συμφέρη* recte M.

Pag. 502, 19. *παρεσκευασμένης* M. quoque.

Pag. 502, 21. *brevi civitates omnes*. De ista dedicatione atque adeo de tota expeditione et victoria contra Acarnanas ita Gregoras: *Iam vero imperatorem Aetolorum et Acarnanum res affectae, et propter domini eorum obitum la-*

borantes vocabant. Principatus enim, qui a vidua muliere et immaturae aetatis puero gubernari non poterat, temere ferebatur, veluti navigium ancoris destitutum, quod hybernó tempore a fluctibus exagitur etc. PONTAN.

Pag. 503, 3. αὐτοῖς recte M. ab altera manu.

Pag. 503, 5. τοῦ M. pro τῷ.

Pag. 503, 13. τὸν Νικηφόρον M. quoque, sed recte lin. 14. δοκοῖεν.

Pag. 503, 18. Ἰόνον M.

Pag. 503, 19. προγκίπισσαν, ex Italico, ut alia multa: principessa. Quae autem haec mulier vidua fuerit, capite sequenti exponitur. PONTAN.

Pag. 504, 5. sub Alexio Angelo. Sub Alexio Angelo iuniore, Isaacii filio, quem Alexius Angelus frater occiderat, circiter annum a Christo nato 1200., sed mense post restitutionem suam in imperium vix exacto, (restitutus est autem Gallorum seu Flandrorum et Venetorum armis,) cum satageret rerum, quas promiserat, a Murtzuphlo quodam ignobili, quem tamen ad summum dignitatis gradum extulerat, fraude puer necatur (erat autem annorum 12.) urbs Gallis Venetisque dedita est, et imperium deinceps penes Francos seu Flandros fuit. Egnatius lib. 2. PONTAN.

Pag. 504, 20. ἀναμνησκῶν lege cum M. pro ἂν ἀναμιν.

Pag. 504, 23. νιῶ M.

Pag. 504, 24. καθ' M. supr. lin. pro πρὸς.

Pag. 505, 1. ἐντεθραμμένη M. quoque.

Pag. 505, 3. virginem suam despondit. Puellam tum novem annos explevisse, adolescentem vero quindecim, auctor est Gregoras. Unde firma pax inter Romanos et Moesos constituta sit. De puella vix credi potest. A iureconsultis quidem tempus nuptiis idoneum annis duodecim circumscribitur in femina. PONTAN.

Pag. 505, 24. Ἐνακόσια M. ab altera manu.

Pag. 506, 23. οἱ δ' ἐάλωσαν M. quoque.

Pag. 507, 3. παρὰ τοῦ μεγ. M. supr. lin.

Pag. 507, 15. καὶ post θεοῦ om. M.

Pag. 507, 24. quinae et tricenae naves. Supra dixit, fuisse sex et triginta: postea, tribus fugisse Persas: quomodo ergo supersunt quinque et triginta? potius triginta tres dicendum fuit. PONTAN.

Pag. 507, 24. κατελήφθησαν M.

Pag. 508, 11. ἐκράτησαν τῶν Περσ. M.

Pag. 508, 16. ἀπώλλοντο M.

Pag. 508, 20. Michaelae Asane. Cur Asanem cognominat? an id cognomentum ab Asane honoris causa imposuit? PONTAN.

Pag. 509, 2. *Tuntzam fluvium*. Trium confluentes nominum sunt Adrianopoli, Marizae sive Mariscae, qui olim Hebrus, Tuntzae sive Taenari, et Hardae. Postquam hi fluvii coiere, Mariza superat. Corruptum est Ntzan ex Tuntzam. Itaque emendare non dubitavi. PONTAN.

Pag. 509, 15. ὡσπερὲι recte M. pro ὡς παρὰ.

Pag. 509, 16. Καβασίλα M. quoque.

Pag. 509, 18. Καβάσιλας recte M. ita infra quoque p. 513.

Pag. 509, 19. συνομοσίας M., quod restituendum. Vid. Lobeck. ad Phrynich. p. 704.

Pag. 510, 15. *imperavit*. De imperatoribus Constantinopolitanis Latinis dicemus infra ad cap. 56., qui fuerint, quamdiu singuli imperarint. Dabit enim nobis occasionem Cantacuzenus. PONTAN.

Pag. 511, 16. *trifariam*. Tres urbes defecerant, Arta, Rhogus, Thomocastrum: singulis obsidendis partem copiarum destinat. PONTAN.

Pag. 511, 24. ἐπικέσθαι M.

Pag. 512, 10. ἐκβαλόντες M.

Pag. 515, 2. ὑπεποιήσατο scribe cum M.

Pag. 513, 10. ἀποθνεῖσθαι M. quoque, non, ut Spengel. l. l. dicit, ἀποθανεῖσθαι.

Pag. 515, 15. διωδεῖται M.

Pag. 514, 17. *patrio Angelorum principatu*. A temporibus Angeli Alexii abrupta est a Romano imperio Acarnania, sed cap. sequenti historicus noster explicabit, quomodo ex praefectura facta sit propria provincia. Ex Praetore Graeciae Leunclavius haec verba recitat. *Qui duces aliis in locis alii fuerant hactenus, (nondum occupata a Flandris Constantinopoli et toto fere imperio,) singuli regionem administrationi suae commissam tunc sui iuris efficiebant, vel ad hoc impulsu motu proprio, vel ab incolis ad defendendam regionem accessiti*. PONTAN.

Pag. 515, 11. ὅγω ὁί (sic) κατέλιπεν M.

Pag. 515, 15. γᾶμα scribe cum M. pro ἄμα.

Pag. 515, 19. ἑτέρων M.

Pag. 516, 15. ἀπέναι M.

Pag. 517, 2. αὐτοῖς ὡς βασιλέα recte M.

Pag. 517, 4. τῆς M. quoque.

Pag. 517, 10. ὅγω M. quoque.

Pag. 518, 8. τῷ ἐπιτροπεύοντι M.

Pag. 519, 3. προσδοκᾶν τῶν ὑπαρξ. M.

Pag. 519, 8. χείροσι M. mg. pro μείροσι.

Pag. 519, 13. καταχέατε M. ab altera manu.

Pag. 519, 13. μὴ M. mg. pro οὐ.

Pag. 519, 19. *exercitus*. Demosthenis sententia est in

Olynthiacis, quibus orationibus Athenienses ad auxilium Olynthiis contra Philippum ferendum cohortatur, ne in sua regione hostem habeant, si illos deseruerint. PONTAN.

Pag. 519, 20. ἐκ M. quoque.

Pag. 520, 2. Iulii Caesaris. Inde usque a Iulio Caesare Romani tenent Acarnaniam. PONTAN.

Pag. 520, 8. αὐτοὺς et δυνήσονται M.

Pag. 520, 22. βασιλεία M. quoque.

Pag. 521, 4. Thraciam et Macedoniam. Per annos fere 63. Interea Nicomediae in Bithynia sedem habuerunt Constantinopolitani imperatores. Primus autem ex Latinis imperavit Constantinopoli, anno Domini 1200. Balduinus Flander mensibus 11. Quo a Moesis et Bulgaris capto atque interfecto, interregnum fuit anno uno et mensibus quatuor. Secundus, Henricus Balduini filius, qui sine liberis obiit. Tertius, Petrus Comes Altisiodorensis. Quartus, Robertus Petri filius. Quintus, Balduinus secundus Roberti filius. Donec Michael Palaeologus imperium Latinis ereptum Graecis restituit, anno Domini 1258. Quomodo praeclaram illam urbem Latini occuparint et quam horribilia scelera designarint, fuse docet Nicetas in Alexio Comneno lib. 3. in imperio Alexii Ducae, cognomento Murtzuphli. PONTAN.

Pag. 521, 13. ἐπιστρατεύσαντα scribe cum M.

Pag. 521, 18. βεβασιλευκότων recte M.

Pag. 521, 20. falsum ratiocinari. Non vult dari praescriptionem in regnis et provinciis, et qui vel centum annis possederit regnum non suum, quod inique occuparit, eo ab haerede legitimo depelli posse, de quo iureconsulti viderint. PONTAN.

Pag. 521, 23. οὐ om. M.

Pag. 522, 22. διὰ τοῦ M. supr. lineam.

Pag. 523, 14. ἐπ' αὐτοῦ recte M. totumque locum Spengel. l. l. p. 354. emendavit, posito εἰ, quod lin. 13. legitur, post γῆν.

Pag. 523, 19. πάντῃ M. ab altera manu.

Pag. 523, 23. δέξαντες M. quoque.

Pag. 524, 2. ἀποστάντας M.

Pag. 524, 12. ὑμῶν et v. 17. ὅτι M. quoque.

Pag. 524, 19. δεύτερον et lin. 21. τρίτον M. a manu 2.

Pag. 524, 21. προσάγων M.

Pag. 525, 16. ὑπὸ τῆς νόσου M.

Pag. 525, 17. Σφραντζῆς M. quoque.

Pag. 526, 2. ἔτι νήπιος ὢν. Miror, cum paulo post dicat, fuisse duodennem: qua certe aetate non sunt infantes. Nisi forte per μείωσιν aut contemptum vocet νήπιον. PONTAN

Pag. 526, 9. αἰροῦνται scribe cum M. pro αἱ.

Pag. 526, 10. παρέσχοιτο M.

Pag. 526, 11. ἐκ τε γῆς recte M.

Pag. 526, 12. Ταραντίνων M. quoque.

Pag. 527, 7. κατὰ τὴν πρώτην ἐφοδὸν lege cum M.

Pag. 527, 16. qui egressi e latibulo. De Polypo haec

Plinius lib. 9. cap. 29. : Polyporum multa genera: terreni, maiores, quam pelagii, omnes brachiis ut pedibus ac manibus utuntur: cauda vero, quae est bisulca et acuta, in coitu. Ceterum per brachia velut acetabulis dispersis, haustu quodam adhaerescunt, tenent supini, ut avelli non queant etc. PONTAN.

Pag. 527, 16. ἐξέσχοιται M. mg.

Pag. 527, 17. Θαλάμνης M. text., sed ab altera manu corr. in mg.

Pag. 527, 18. παρασπάσονται M. aperte, non, ut Spengel. dedit, πωρασπάσων.

Pag. 527, 25. εἶχον M. supr. lineam.

Pag. 528, 8. οἶονται M.

Pag. 528, 24. ὑπονοεῖτε M.

Pag. 529, 8. μὲν add. cum M. post χώρῳν.

Pag. 529, 12. ὄντες adde cum M. post ἐκόντες.

Pag. 530, 5. ἄρχεται M. mg. pro ἔχεται.

Pag. 530, 8. ἡμῶν M.

Pag. 531, 22. ὅτι add. M. ante μεταγρόντες.

Pag. 532, 16. ὀλίγων M. quoque.

Pag. 533, 5. ἐξενεγκεῖν M. mg. pro ἐξαγαγεῖν.

Pag. 533, 11. αἰθις M. quoque.

Pag. 535, 9. εἰπόντα M. quoque.

Pag. 535, 17. a mundo secedere. Istum secessum ἀναχωρήσιν ἐκ τοῦ κόσμου et ἐκ τῶν πραγμάτων alibi appellat. Inde ἀναχωρήται, ad verbum secessores. Quid autem mundi nomen sacris scriptoribus valeat, quis tam crassa Minerva, ut non intelligat? PONTAN.

Pag. 536, 15. λόγους adde cum M. post βασιλέως.

Pag. 537, 1. πεπεῖσθαι M. quoque.

Pag. 537, 7. δεύτερος et πλοῦς M. supr. lineam.

Pag. 537, 23. Spengel. l. l. p. 348. recte comma delet ante ἂν. Ita nihil excidisse in seqq. apparet.

Pag. 538, 7. αὐτός M. quoque.

Pag. 539, 23. ἐν M. mg. pro κἂν.

Pag. 541, 3. λόγον scribe cum M.

Pag. 542, 8. Στρομμόνη M.

Pag. 543, 5. ἐκτραφεῖς M.

Pag. 543, 5. Barlaamus. Meminit huius monachi et Gregoras lib. 10. et similia nostris scribit, quamvis brevius. De eodem lib. 2. de magnitud. Romanae ecclesiae hunc in modum Stapletonus, Nihilominus sub proximo imperatore

Andronico iuniore, cum missis a Benedicto XII. Constantinopolim legatis pro ecclesiarum unione, omnem collationem ac disputationem Graeci pertinaciter recusarent, unus Barlaam monachus Calaber Constantinopolim profectus, haeresin hanc Graecanicam tribus totis annis publice exagitavit, nemine resistente, donec Palamam quemdam Graeci illi opponerent: quem cum ex scriptis eius haeticum hominem esse, in publico consessu, cui et imperator interfuit, probare vellet, ab omnibus explosus, audiri non potuit. Hactenus ille. Quod autem ita laudatur Palamas et vituperatur Barlaamus, ignoscendum est, iuxta illud, Doribus Dorice loqui fas est. Praeterea non Constantinopolim, sed Thessalonicam primum venisse Barlaamum ex nostro liquet. PONTAN.

Pag. 543, 12. ἀπεδείκνυ M.

Pag. 543, 17. τοῦ M. supra lin. ante μεγάλου.

Pag. 543, 23. μαθητειῶν M. ab altera manu.

Pag. 544, 11. ἐπὶ M. mg. pro κατὰ.

Pag. 544, 18. Mas'salianos. Massaliani seu Messaliani sub Valent. imperatore et Damaso pontifice nati, circiter annum Domini 380., a quibusdam dicti Euchitae, id est, orantes, a nonnullis Enthusiastae, id est, numine afflati, daemone videlicet. Negabant animos creari a Deo. Nullam baptismo virtutem tribuebant. Eucharistiam docebant nec prodesset homini, nec obesse. Laborem manuum ut malum aver-sabantur. Somno indulgebant et somnia sua prophetias appellabant. Vide Theodoretum lib. 4. cap. 11. historiae Ecclesiasticae, Nicephorum lib. 11. cap. 14., Cedrenum in Constantino, Augustinum lib. de haeres. cap. 57. PONTAN.

Pag. 544, 19. Omphalopsychos. Existimat Gretserus noster, Barlaamum vocasse hos monachos ὀμφαλοψύχους, ad verbum umbilicanimos, quia eos ut ventri deditos notare ac perstringere voluit, quasi animam in ventre ferentes: eo modo, quo olim Tertullianus ad Montanum transgressus, orthodoxos appellare solebat psychicos, animales, voluptuarios etc. Ut ὀμφαλόψυχοι sint gastrimargi seu, ut Apostolus Cretenses vocat, γαστέρες ἀργαί, ventres pigri. Et Nicephorus Gregoras Barlaami partibus postea studens, in eosdem monachos, ut crapulae et vinolentiae deditos, acerbè invectus est, ut libro quarto Cantacuzenus scribit. PONTAN.

Pag. 545, 13. Nazaraei. Monasticum habitum supra indumentum Nazaraeorum appellavit et nunc monachos Nazaraeos nominat, propter similitudinem vitae morumque. Lex autem Nazaraeorum haec est, Numerorum cap. 6. Vir sive mulier, cum fecerint votum, ut sanctificentur et se voluerint domino consecrare, a vino et omni, quod inebriare potest, se abstinebunt. Acetum ex vino et ex alia qualibet potione et

quidquid de uva exprimitur, non bibent; uvas recentes siccasque non comedent cunctis diebus, quibus ex voto Domino consecrantur. Quidquid ex vinea esse potest, ab uva passa usque ad acinum, non comedent. Omni tempore separationis suae novacula non transibit per caput eius usque ad completum diem, quo Domino consecratur. Sanctus erit crescente caesarie capitis eius etc. Nazaraei fuerunt Samson, ut scriptum est Iudicum cap. 13. et Rechabitae filii Ionadab, nepotes Rechab, Hieremiae cap. 53. Bene autem hoc illis nomen imponitur; Nazaraeus enim sonat Latine *separatus, sanctificatus*: et tales Domino separantur sanctificanturque. PONTAN.

Pag. 546, 7. *pietatis exercitacionum*. Apud sacros auctores ἀσκειν est vitam sanctam ac religiosam profiteri. Unde ἀσκησις vel ἀσκητικὸς βίος pro pio ac Dei cultui dicato atque consecrato vitae genere usurpatur: et ἀσκητῆς appellari solet, qui pietatis colendae studio se totum mancipavit. At quanquam huiusmodi vox plerumque iis duntaxat tribuatur, qui ad monasticam vitam se contulerunt, (unde etiam apud Basilium regulae illae, quas monachis sanciebat, τὰ ἀσκητικὰ inscribuntur,) certum est tamen, eam latius patere atque ad eos omnes etiam pertinere, qui tametsi palam ac publice concepto voto monasticis legibus sese minime obstrinxerint, tamen in mundo ita vivunt, atque si in monasterium concessissent atque abiectis omnibus voluptatibus ac vitae huiusce curis, totos se ad pietatis cultum et divinarum rerum meditationem conferunt. Billius observat. sacrar. lib. 1. cap. 40. PONTAN.

Pag. 546, 14. κατεπειγούσης M.

Pag. 548, 9. καλοῦντα alterum recte om. M.

Pag. 548, 14. *divinum lumen convestisse*. Hoc ex historiis martyrum patet, in quibus persaepe legas, eos ante iudicum tribunalia et inter manus carnificum coelesti quodam splendore circumfusos fuisse: quo signo Deus suos esse testes sibique acceptos testari voluit. Verum illud divinum lumen creatum quoddam lumen fuit, non divinitatis ipsius, ut inepte et indocte ratiocinantur isti Graeculi: nam et quidam integros libros ea de re scripserunt. PONTAN.

Pag. 548, 15. *Antonium contra daemones*. Post descriptam huius sanctissimi viri pugnam cum daemonibus, ita legimus in eius vita, cuius auctor est D. Athanasius. *Non oblitus Iesus collectationis servi sui, eidem protector factus est. Denique cum elevaret oculos, vidit desuper culmen aperiri et diductis tenebris radium ad se lucis influere. Post eius splendoris adventum nec daemonum aliquis apparuit et corporis dolor extemplo deletus est.* PONTAN.

Pag. 550, 3. ἀπό add. M. supra lin. ante ἀφειρητίας.

Pag. 550, 7. λόγοις M. mg. quoque, θεολόγοις textus.

Pag. 550, 9. *Byzantium navigat*. Gregoras lib. 10.: *Quare veritus Barlaam, ne monachorum manibus discerpere-tur, pluribus iam et e monte Atho et Thessalonicae ac Byzantii accolis confluentibus, (putabant enim ignominiam illam ad omnes aequae pertinere,) Constantinopolitanum patriarchan et coetum episcoporum adit, nec omphalopsychiae modo et adulterinarum precum, sed etiam blasphemiae theologiae Palamam accusat: nam eum et novis vocibus in mystica ecclesiae theologia uti, et nescio quae monstra cernere se profiteri, iactantiae et arrogantiae plena. Quare decretum est iudicium in maximo divinae Sapientiae templo, etiam imperatore cum principibus senatus et doctissimis quibusdam viris praesente etc. PONTAN.*

Pag. 550, 17. ὄντων recte add. M. post πραγμάτων.

Pag. 552, 1. τὸ M. mg. pro τῷ.

Pag. 552, 10. Θεοῦ καὶ βασιλείαν Θεοῦ καὶ φῶς M.

Pag. 553, 6. καὶ add. cum M. post ἦττον.

Pag. 554, 15. δὴ add. M. supra lin. post ᾧ.

Pag. 555, 1. φῶς ἀναρχόν τε δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ φῶς αἰδίων M.

Pag. 555, 14. καὶ ante ἀπαραιτήτους om. M.

Pag. 555, 21. διέλυσαν M.

Pag. 555, 23. τῆς et ἀμφισβητήσεως M., addito post τῆς supra lin. τε.

Pag. 556, 12. διέφερεν M.

Pag. 556, 12. στάσεως καὶ ταραχῆς κατὰ M.

Pag. 556, 21. Βαβυλῶν M. pro Ἀκινδύνου.

Pag. 556, 21. ἴσα M.

Pag. 557, 1. κοινωνία M. pro κακία.

Pag. 557, 5. *pro veteri synodorum more composito*. Quae cap. 39. et 40. lib. 2. Cantacuzenus scribit, ea eiusmodi sunt, ut non brevi annotatione, sed integro propemodum et proprio libro egere videantur, cum gravissima fuerit apud Graecos haec quaestio et controversia, Latinisque scriptoribus propemodum ignota, aut certe non satis cognita, quod testantur errores nec pauci, nec parvi, a doctis viris in huius argumenti litisque explicatione et relatione commissi. Ne tamen nihil dicamus, quando omnia non licet, breviter et distincte nonnulla libabimus, quae obscurae historiae lucem accendant. Ut ergo ab ipso Barlaamo incipiamus, monachus is fuit, ordinis divi Basilii, ut quidam tradunt, natione Calaber, utriusque linguae, immo et philosophiae, mathematicae et theologiae doctus, acri et subtili ingenio, vel ipsorum adversariorum Cantacuzeni et Philothei patriarchae testimonio. Varia scripsit, de quibus consule epitomen bi-

bliothecae Gesnerianae. Prodiit non ita pridem Parisiis logistica eius sex libris comprehensa interprete quodam Anglo. In Latinorum ecclesia orthodoxe educatus, transiit ad schisma Graecorum, seu vero seu simulato animo, teste nostro Cantacuzeno et Philotheo patriarcha Constantinopolitano, passim in libris, quos contra Nicephorum Gregoram de lumine Thaborio deque distinctione essentiae et operationis divinae scripsit, maxime lib. 12. Quare ab his, qui catalogos scriptorum ediderunt, referuntur Barlaami sermones de processione sancti Spiritus, primatuque pontificis contra Latinos, quos, ut gratiam a Graecis iniret, evulgavit, Thessalonicam primo ex Italia delatus: ubi cum versaretur, in monachorum Graecanicorum vitam et doctrinam curiosius inquisivit: in qua cum multa reperiret, quae probanda et toleranda non viderentur, linguam publice in circulis et conventibus, calamumque in Musaeo adversus monachos exserere coepit, et non longo tempore omnia rixis et tumultibus implevit Graecosque exemplo suo docuit, transfugas et apostatas plerumque turbas cedere etiam apud illos, ad quos transfugiant, nec consultum esse, ut cuivis fores semper pateant.

Utrum autem, quod ad mores et vitam attinet, Barlaam monachis illis iniuriam fecerit, id Cantacuzeno dictu perquam facile est, ut et Philotheo, qui monachos illos proluxa apologia tuetur; at non aequè aliis: qua enim vitae sanctimonia tenuissent illi, qui pernicioso schismate ab ecclesia, una, sancta, catholica et apostolica abiuncti et segregati erant? Nulla sanctitas extra ecclesiam sanctam, aut si quae est, vera non est, fucata est. In quae vitia non praecipitur is, qui caritatis et concordiae expers, per avia et invia schismatum vagatur, relicta illa plana, trita et regia catholicae ecclesiae via? Quibus daemonum ludibriis et insidiis expositus non sit ille, quem unitas cum corpore Christi, quod est ecclesia, non munit et protegit, cui Christus non est caput, et quod hinc consequitur, nec tutamen, praesertim si ad schismatis crimen accedat disciplinarum divinarum et humanarum ignorantia, quae monasticen in Graecia longe lateque hoc tempore occuparat: his enim, si simul concurrant, mens cuivis edificationi habilis redditur. Quo factum, ut et isti *ἡσυχασταὶ* seu quiescentes (*ἡσυχίαν* autem perfectius quoddam monasticae vitae genus censebant) cum aut suaviter dormirent aut dormitarent aut somniarent, coelesti quodam et divino ipsisque corporeis oculis conspicuo lumine sese circumundi crederent: angelo satanae in angelum lucis se transformante, plane Massalianorum ritu et instituto; non enim paucis quibusdam, sed omnibus in hoc vitae genere exercitatis id evenire tradebant. Quod Barlaamo plusquam mirum

visum; et hoc quidem merito, sive in aliis accusationibus vero abierit, sive non: sive etiam in reprehendendo tam lingua, quam stylo modum tenuerit, sive non. Certe monachorum agmen in se vehementissime concitavit, qui ducem belligerunt Gregorium Palamam tunc eiusdem professionis hominem, postea vero archiepiscopum Thessalonicensem, quesi aequae veris ac magnis laudibus Cantacuzenus exornaret. vere magnus vir dicendus esset: sed cum veteri verbo *manus manum fricet et lavet*, facilis coniectura est, quid de his laudibus statuendum sit. Sunt nimirum aes sonans et cymbalum tinniens, quia de aere sonante et cymbalo tinniente, ex apostoli doctrina: *si linguis hominum loquar et angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velut aes sonans aut cymbalum tinniens*. Et quod propius ad Palamam spectat: *si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, etc., caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest*. *Quisquis ille est, inquit sanctus Augustinus serm. 181. de temp. et qualiscumque ille est, Christianus non est, qui in Christi ecclesia non est. Sola quippe est, per quam sacrificium dominus libenter accipiat: sola quae pro errantibus fiducialiter intercedat: sola est, in qua opus bonum fructuose peragitur, unde mercedem denarii, non nisi qui intra vineam laboraverant, acceperunt*. Est autem Gregorius Palamas ille ipse, cuius exstant Graece et Latine duae orationes; altera, qua mens corpus accusat, altera, qua corpus mentem, cum sententia iudiciaria. Latina editio relata est in tom. 9. Bibliothecae sanctorum Patrum, ubi per collectoris et editoris ἀπεριβλεψίαν sanctissimi titulo Palamas honestatur, plane praeter meritum. Quomodo sanctissimus, si schismaticus? *Quisquis ab hac catholica ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere, quod a Christi unitate diiunctus est, non habebit vitam: sed ira Dei manet super eum*, inquit S. Augustinus epist. 152.

Ergo Palamas monachorum advocatus constitutus, Barlaamo adversa fronte resistere lumenque illud ἡσυχασταῖς obiici solitum defendere institit, etiam exemplo luminis in monte Thabor discipulis ostensi: hoc enim increatum fuisse, et tamen corporeis discipulorum oculis patuisse. Barlaamus hanc vere novam theologiam audiens magis in Palamam et socios excanduit. Itaque itinere sine mora Constantinopolim instituto, rem ad patriarcham detulit, citantur monachi, synodus indicitur. Praesidet imperator Andronicus iunior cum Ioanne patriarcha, victoriam obtinet Palamas. Barlaam condemnatur, Thaborium lumen increatum aeternumque fuisse et esse, synodi decreto decernitur. Barlaamus paulo post in Italiam revertitur. Eiusdem synodi acta refert Nicephorus Gre-

goras lib. II. suae historiae, sed aliter, quam Cantacuzenus. De dogmatis enim nihil actum tradit ob praesentiam imperitiae multitudinis, tum ne theologiae mysteria profanis vulgi auribus ingererentur, tum ne Palamas, contra disputante Barlaamo, blasphemae doctrinae convinceretur. Quo Gregoras insinuat, id gratiae Palamae datum a synodi praesidibus et patribus. Utcumque sit, hoc certum fixumque maneat, sententiam illam synodi de lumine Thaborio, quasi increatum et ipsum naturale Dei lumen fuerit, penitus falsam esse, ne quid gravius dicam, recteque a Barlaamo, Acindyno, Gregora aliisque plurimis explosam, profligatam et acerrime refutatam, non obstante huius schismatici conventiculi decreto: nam ut alia taceam, haec duo argumenta Barlaami et Gregorae aliorumque clara sunt et evidentia. Illud, quod oculis corporeis visum est, non est increatum: lumen Thaborium corporeis oculis a discipulis visum est, ergo increatum non est. II. Quidquid oculis corporeis visum est, creatum est, Lumen Thaborium oculis corporeis visum est, ergo creatum est. Ad haec argumenta exclamat Philotheus patriarcha libro decimo quarto contra Gregoram: *ἰοὺ, ἰοὺ, καὶ τίς ποτ' ἄρ' ἐκεῖνός ἐστιν ὁ καὶ νῦν τὰ καινὰ ταυτὶ λέγων καὶ πρὸς τοὺς ἐπ' ὄρους ὑψηλοῦ, τῆς ἐκκλησίας φημὶ, λαμπρᾷ τῇ φωνῇ κηρυττομένους εὐαγγελικὸν λόγον, τοὺς εἰς πᾶσαν γῆν, ἀποστολικῶς λέγειν, ἐξελθοντας καὶ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἀστραπῆς δίκην ἢ μᾶλλον ἀκτίνων ἡλιακῶν φάναι πάλας διαδραμόντας, ἀμφιβόλως οὕτως καὶ ἀμαθῶς διακείμενος;* Ceterum haec mera verba sunt, ut et alia, quae tribus libris de hoc lumine Thaborio Philotheus disserit: qui libri in bibliotheca Bavarica asservantur una cum aliis duodecim contra Gregoram de distinctione essentiae et operationis divinae. Nec quidquam ad solutionem argumentorum faciunt. Immutum enim stat illud fundamentum et omni ex parte inconcussum: Quidquid est, id aut Deus est, aut creatura. Si Deus, non ergo oculis corporeis conspicitur; si creatura, non ergo increatum.

Nec maioris pretii sunt eiusdem Philothei orationes duae, quas legi in manuscripto codice bibliothecae Augustanae, oblatæ synodo contra Acindynum, de qua postea nomine τῶν ἀγιωριτῶν, monachorum in monte sancto (sic enim montem Atho vocant) degentium, quas Philotheus, cum adhuc inter monachos illos nomen suum profiteretur, composuerat, ut dicitur in Actis synodi quartae sub Cantacuzeno. Alia de eodem argumento oratio exstat in eodem codice, auctore monacho quodam Thessalonicensi, sed eiusdem prorsus notae, hoc est, nullius, aut si alicuius, malae. Citant isti et denso agmine agglomerant dicta sanctorum patrum, quae non intelligunt, quia, si intelligerent, non adducerent. Certum siquid-

dem exploratumque est, vetustae et eruditae Graeciae hanc de lumine Thaborio opinionem ignotam fuisse, et auctores Graeci eruditi, qui ante istos Palamas, Philotheos et similes vixerunt, illos ipsos patres, illa ipsa ubique propemodum eorumdem patrum testimonia proferunt pro sua et vera opinione, nempe lumen Thaborium fuisse creatum, quae isti obiciunt pro sua et falsa, videlicet lumen Thaborium fuisse increatum. Testem laudo unum ex multis Ioannem Cyparissiotum, scriptorem eruditissimum, quem Turrianus ex Graeco in Latinum transtulit: qui postquam decade sexta, capite quarto et quinto exposuit, quid de lumine Thaborio sensisset sanctus Chrysostomus, quid Anastasius Sinaita, quid Theodorus ὁ γραπτός, quid Cyrillus Alexandrinus, quid Cyrillus Ierosolymitanus, quid sanctus Basilius, quid interpretes evangelii Matthaei 17., quid sanctus Maximus, quid Nazianzenus, tandem ex horum omnium sententia his verbis disputationem concludit: *Ex quibus patet, quod lumen, quo splenduit Dominus in monte Thabor, neque divina substantia erat, (illa enim nec ullo modo expromi, neque cognosci, neque videri, neque cogitari potest,) nec erat defluxio quaedam et splendor ex illa manans, (divina enim operatio aeterna, vel potius per se operatio nullo modo secreta est a substantia eius, immo quidquid est substantia divina, est energia sive operatio eius,) quare quia nec hoc, nec illud est, relinquitur, exemplum fuisse gloriae et splendoris corporis post resurrectionem glorificati symbolumque illius naturae occultae et inaspectabilis in eo latentis et imaginem tenuem futurae gloriae et simulacrum regni coelorum etc.*

Haec Cyparissiotus ex sententia Graecorum Patrum: quibus imperitia Palamae valide redarguitur, qui, ut refert David monachus in relatione de dissidio Barlaami et Palamae, (quae exstat in supradicto Augustanae Bibliothecae codice,) aiebat: ὅτι θεῖον μὲν ἐστὶ καὶ ἀκτιστον τὸ φῶς ἐκεῖνο καὶ θεότης παρὰ τῶν ἁγίων ὀνομάζεται, οὐκ ἐστὶ δὲ οὐσία θεοῦ, ἀλλ' ἐνέργεια καὶ δόξα καὶ λαμπρότης ἐκ τῆς θείας οὐσίας εἰς τοὺς ἁγίους πεμπομένη· οἱ γὰρ ἅγιοι πάντες καὶ ἄνθρωποι καὶ ἄγγελοι δόξαν μὲν ἄχρονον ὁρῶσι τοῦ θεοῦ καὶ χάριν αἰδίων δέχονται καὶ δωρεάν, οὐσίαν δὲ θεοῦ οὐδεὶς ποτε ἄνθρωπος, οὔτε ἄγγελος, οὔτε εἶδε, οὔτε εἶδειν δύναται. Ubi fere quot verba, tot errata; inter cetera etiam illud insigne, Dei essentiam et quidditatem a beatis non videri; sed nescio quam claritatem: qui error apud Armenos quoque olim invaluisse fertur, eiusque meminit sanctus Gregorius libro decimo octavo moralium capite trigesimo septimo. Haec deliramenta merito Barlaam exagitavit: merito et alii, qui licet hoc tempore, formidine forsitan praepediti, tacuissent, postea tamen

aperte contra Palamam pro Barlaamo stare coeperunt. Nec videtur in hac prima Synodo de distinctione substantiae et essentiae divinae disceptatum fuisse, sed de solo lumine Thaborio, licet Palamas iam semina alterius itidem controversiae iecisset, ut constat ex verbis eius, quae paulo ante recitavimus.

Ceterum sive quaestio haec agitata tum sit, sive non, haud longo post tempore exstiterunt, qui lumen Thaborium creatum esse ostenderent Palamaeque opinionem de distinctione substantiae et operationis divinae publice et privatim refellerent. Ex horum numero postremus non erat Gregorius Acindynus monachus. Contra hunc ergo, ut Barlaami sectatorem, altera Synodus coacta est, de qua Cantacuzenus ultimo libri secundi capite, praeside ipso Cantacuzeno, adhuc magno domestico, una cum patriarcha Ioanne, primae itidem Synodi praeside. In qua Synodo Barlaam denuo damnatus est, ut et Acindynus et quotquot horum partibus studebant, tomusque Synodicus confectus, quo, ut ipsi credebant, recta et sana dogmata constabilia: contraria vero anathematis damnationi subiecta sunt; licet Cantacuzenus libro quarto, capite vigesimo tertio, significare videatur primum tomum compositum fuisse in prima Synodo, ἐπὶ τῇ διαγνώσει Ἀνδρονίκου βασιλέως τοῦ νέου. Sed codex Augustanus, in quo acta totius controversiae huius continentur, tomum primum ad secundam Synodum diserte refert, et eo non incommode verba Cantacuzeni trahi possunt, ut et Philothei, qui ut Cantacuzenus tres tomos (sic enim ὄρους seu definitiones et decreta Synodi nominant,) conscriptos dicit: primum in prima vel secunda Synodo, alterum in Synodo tertia, quando Ioannes patriarcha e solio deiectus est; de qua Synodo Cantacuzenus libro tertio, et nos postea; tertium, in quarta Synodo, de qua historiae huius libro quarto, capite vigesimo quarto. Tot enim Synodi coactae sunt in causa Barlaami et Acindyni et aliorum, qui inscientiae Palamae sese opponebant: qui ut de lumine Thaborio, ita et de distinctione substantiae et actionis divinae gravissime hallucinatus est, et cum illo haec quadruplex Synodus; veritas enim dicenda, non silentio tegenda. Sententiam Palamae aperit nobis cum Philotheus, tum David monachus, cuius verba, utpote pauciora, adscribere placet: ἀμέθεκτος μὲν ἐστὶν ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ καὶ ἀόρατος πάση κτίσει καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀγγέλοις, μεθεκτὴ δὲ ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ Θεοποιός, ἧς μετέχουσι καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἅγιοι, μετεχομένης ὑπὸ τούτων ἀχώριστός ἐστι πάλιν τῆς Θεῆς οὐσίας καὶ ἀδιαιρέτος· διὰ τοῦτο οὐκ εἰσὶ δύο Θεοὶ ἢ δύο Θεότητες· ὡςπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίον ὁ μὲν δίσκος αὐτοῦ ἀφανιστός ἐστι παντελῶς καθ' ἑαυτὸν καὶ ἀχώρητος τοῖς ὀφθαλμοῖς· ἂν γὰρ τις ἐπιλησίωσεν αὐτῷ, ἔμελλεν ἀφαιρεθῆναι τε τὴν ὀρατικὴν

ἐαυτοῦ δύναμιν ὑπὸ τοῦ ἀπείρου φωτὸς καὶ παντελῶς κατακαυθῆναι· αἱ δὲ ἀκτῖνες αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἔρχονται, καὶ καταλάμπουσι πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ· λέγομεν δὲ ἡμεῖς ἥλιον καὶ τὸν δίσκον ἐκεῖνον καὶ τὰς ἐκεῖνου ἀκτῖνας, καὶ οὐκ εἰσὶ διὰ τοῦτο δύο ἥλιοι, ἀλλὰ εἷς, οὐδὲ λέγομεν δύο ἡλίους, ἀλλὰ ἓνα, καὶ μυριάδας ἔγη τὰς ἀκτῖνας· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ, ὅς ἐστι νοητὸς ἥλιος, καὶ λέγομεν ἀμέθεκτον τὴν οὐσίαν αὐτοῦ καὶ ἀθέατον, μεθεκτὴν δὲ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ καὶ τὴν χάριν, ἣν δέχονται πάντες οἱ ἅγιοι, ἀλλὰ εἷς ἐστὶ Θεὸς, καὶ τὴν οὐσίαν ἔχων καὶ τὴν ἐνέργειαν. καὶ ὡσεὶ εἴαν τις εἶπη, ὅτι πολλοὶ εἰσιν ἥλιοι διὰ τὰς πολλὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, πάντως οὐκ ἀληθῶς μέλλει εἰπεῖν, οὕτω καὶ εἴαν τις εἶπη, ὅτι πολλοὶ εἰσι Θεοὶ διὰ τὰς ἐνεργείας καὶ χάριτας τοῦ Θεοῦ, μέλλει καὶ αὐτὸς ὁμοίως εἶναι ἀδεκτος. ὡσεὶ γὰρ λέγομεν, καθάπερ διδάσκει ἡ ἀγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία, ὅτι ἔχει ὁ πατὴρ υἱόν, ἔχει καὶ πνεῦμα ἅγιον, καὶ λέγομεν Θεὸν καὶ τὸν πατέρα, Θεὸν καὶ τὸν υἱόν, Θεὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ οὐ λέγομεν, ὅτι τρεῖς εἰσι Θεοί, ἀλλ' εἷς Θεὸς τὰ τρία, οὕτως ὁμοίως καὶ λέγομεν, ὅτι ἔχει ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ φυσικὰς ἐνεργείας καὶ χάριτας, καὶ καλεῖται θεότης καὶ οὐσία, καλεῖται δὲ καὶ ἡ θεοποιὸς ἐνέργεια καὶ χάρις αὐτῆς, ἀλλὰ μία ἐστὶ θεότης ἡ οὐσία μετὰ τῆς ἐνεργείας, ἀχώριστος οὐσα ταύτης καὶ ἀδιαίρετος· οὐ γὰρ χωριζέται ἡ ἐνέργεια ἐκ τῆς οὐσίας, ὡς οὐδὲ ὁ υἱὸς ἐκ τοῦ πατρὸς ἢ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἢ καὶ ἐκ τῶν αἰσθητῶν εἰπεῖν παραδειγμάτων, ὡς οὐδὲ ἡ ἀκτὶς ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἢ ἡ θέρμη ἀπὸ τοῦ πυρός· καὶ ὁν τρόπον λέγομεν, ὅτι ἡ οὐσία τοῦ ἡλίου ἢ ὁ δίσκος αὐτοῦ ὑπερέχει καὶ ὑπέροκειται ὡς ἀμέθεκτος τῶν ἀκτίνων καὶ τῆς ἐλλάμψεως τῆς πεμπομένης εἰς τοὺς ἡμετέρους ὀφθαλμούς· ἐκεῖνος γὰρ ἐστὶν ἡ πηγὴ καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ ῥίζα καὶ ὁ χορηγὸς τῆς ἐλλάμψεως, οὕτω λέγομεν, καθὼς διδάσκουσιν οἱ ἅγιοι, ὅτι καὶ ἡ θεία οὐσία ὡς ἀμέθεκτος καὶ ἀόρατος ὑπέροκειται τῶν ἐξ αὐτῆς πεμπομένων ἐλλάμψεων καὶ ἐνεργειῶν καὶ χαρισμάτων. Haec et huius notae plura Palamas.

Ex quibus manifestum evadit, Graecos eo ruditatis processisse, ut putarent, operationem Dei esse quid a substantia Dei diversum, sicut splendor et lux solis diversum quid est a substantia solis et calor ignis a substantia ignis: licet nec splendor a sole, nec calor ab igne separetur. Et sicut a sole splendor quidam perpetuo emittitur, qui non est substantia solis, licet solis substantiam perpetuo comitetur, ita etiam ex divina essentia similem splendorem exire et emicare non valde subtiliter sibi imaginabantur, qui sub hominum oculos et angelorum intelligentiam cadat, quique cum creatura non sit, non sit tamen Deus aut deitas, nisi forsitan improprie, eo modo, quo calor dicitur ignis, aut radius solaris sol; neque

etiam sit Dei substantia, sed tertium quiddam. Quarum animalium delirationum non modo vestigia, sed et integra plaustra hac itidem tempestate in Graecia supersunt: quod ex Ieremia patriarcha Constantinopolitano claret; nam in secundo suo ad Tubingenses responso, non longe a principio, reprehendit Lutheranos illos, quod dicerent; ταύτὸν εἶναι οὐσίαν καὶ ἐνέργειαν ἐπὶ Θεοῦ ὅπερ οὐκ ἔστιν, inquit Ieremias, ὅτι δὲ Θεοῦ οὐσία καὶ ἐνέργεια οὐ ταύτὸν, ἀλλὰ διαφέρουσιν, ἀκούσατε πρὸς Θεοῦ. Et mox argumenta quatuor vel quinque profert, acuta sane et digna Palamae discipulo: ex quorum numero agmen claudit hoc: εἰ πᾶσα δύναμις πρὸς ἕτερον λέγεται πρὸς γὰρ τὸ δυνατὸν ἀποδίδοται, ὡς καὶ τῇ Θωμᾷ δὲ Ἀκίνῳ δοκεῖ ἕτερον ἄρα οὐσία Θεοῦ καὶ ἕτερον ἐνέργεια, εἰ μὴ καὶ τὴν οὐσίαν φαίη τις εἶναι τῶν πρὸς τι. Facilis solutio. Aliud enim est substantia Dei et aliud operatio, non re, sed sola ratione. Eadem enim res simplicissima, quatenus per se existit, substantia est: quatenus vim agendi habet, potentia est: quatenus productrix effectus, operatio et energia est; et haec omnia simul est propter infinitatem et immensitatem essentiae. Nec absurdum, ut substantia relationem seu habitudinem rationis significet, non quidem quatenus est substantia, sed quatenus illa substantia simul etiam est potentia et operatio, quamvis cur non et quatenus substantia fundare possit respectum rationis ad aliud? Sed nil opus hoc; satis absque isto apparet ineptia argumenti Graecanici: cui simile est et hoc: *Si operatio ex substantia Dei perpetuo procedit et promanat, id vero de nulla creatura affirmari potest, sequitur operationem non esse creaturam, nec tamen Dei substantiam.* Ex quo velut ex speculo elucet, quid istos fallat: concipiunt enim et cogitatione informant operationem Dei, quasi a Deo prodeat, ut lux prodit a sole, calor ab igne, aqua a fonte perenni. Quod pinguius quiddam est, quam ut in subtile beneque purgatum ingenium cadere possit: cui non ignotum, has locutiones de progressu et fluxu operationum divinarum esse metaphoricis et ad nostrum intelligendi modum adaptatas, qui operationes tanquam quid substantia et essentia posterius et ab ea emanans concipimus; quod tamen in Deo re ipsa locum non habet; ubi a parte rei substantia seu essentia et operatio unum prorsus idemque sunt: nec magis operatio Dei ab essentia divina fluit, quam ipsa essentia ab essentia; cum essentia et operatio sint unum idemque ens simplicissimum penitusque indivisum. Addamus et hanc Graecorum subtilitatem: *Si de multis substantia Dei non dicitur; una enim eius est substantia; de multis vero et diversis operatio eius dicitur; variae enim sunt operationes eius; sequitur, aliud esse eius substantiam, aliud eius operationem.* In

promptu est responsio: variae sunt operationes Dei, virtualiter et ratione variorum effectuum; una autem est caeque simplicissima ratione suae entitatis, quae cum infinita sit, non est opus, ut multiplicetur, quippe quae sufficiat ad omnes omnino effectus producendos, quos multiplicatae in creaturis operationes producere queunt.

Alia Hieremiae argumenta brevitatis causa praetereo, ut et Philothei et aliorum, quae copiose refutat Gregorius Acindynus libris duobus de essentia et operatione Dei, qui exstant in bibliotheca Bavarica; qui cum aliis recte et orthodoxe de hoc argumento sensit et scripsit, nimirum operationes Dei sola ratione ab ipsius essentia distingui, nihilque operationum in Deo esse, quod non sit substantia et essentia Dei, idque ex simplicitate Dei probe deducit: neque enim effugere possunt alii, quin compositionem in Deo statuunt, si operatio Dei non est substantia Dei. Conatur quidem Philotheus libro octavo contra Gregoram, simplicitatem Dei etiam cum pravae opinionis suae hypothese defendere, at conatur tantum, de cetero nec hilum proficit. Quia vero Acindyni libri lucem nunquam viderunt, placet saltem quorundam capitum periochas adscribere, quae lectori erudito perspicuum facient, Acindynum de hac quaestione idem tradidisse, quod a scholasticae theologiae doctoribus tradi solet. Ergo capitis tertii libri primi inscriptio est ista: ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ Θεῷ δύναμις παθητική. cap. 4. ὅτι οὐσία τοῦ Θεοῦ ἔστι τὸ εἶναι αὐτοῦ. cap. 5. ὅτι Θεὸς οὐκ ἔστιν ὕλη. Libri secundi cap. 2. ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ Θεῷ αἰσθησις. 3. ὅτι ὁ Θεὸς ἔστι νοῶν. 4. ὅτι ὁ Θεὸς ἔστι θέλων. 5. ὅτι ἔστιν ἐν τῷ Θεῷ νοερά καὶ θελητική δύναμις. 6. ὅτι αἱ κατὰ ταύτας τὰς ἐνεργείας ἔξεις ἀποδίδονται τῷ Θεῷ. 7. ὅτι αἱ τοιαῦται ἐνεργεῖαι καὶ αἱ κατὰ ταύτας ἔξεις τε καὶ δυνάμεις εἰσὶν ἐν τῷ Θεῷ ἐν καὶ τὸ αὐτό. 8. λογισμοὶ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου καὶ λύσεις μετὰ προθεωρίας. 9. εἶς εἰς τὸ αὐτό. 10. ὅτι ἡ νοερά τοῦ Θεοῦ δύναμις ἔστι ἢ οὐσία αὐτοῦ. 11. ὅτι ἡ νοερά τοῦ Θεοῦ ἐνεργεῖα ἔστιν ἢ οὐσία αὐτοῦ. 12. ὅτι ὁ Θεὸς οὐδενὶ ἄλλῳ νοητῷ εἶδει νοεῖ, ἢ τῇ ἑαυτοῦ οὐσίᾳ. 13. ὅτι τελείως ὁ Θεὸς αὐτὸς ἑαυτὸν γινώσκει. 14. ὅτι ἐν τῷ Θεῷ οὐκ ἔστιν ἔξις ἐπιστημονική. 15. ὅτι ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ ἔστιν ἢ οὐσία αὐτοῦ. 16. ὅτι ἡ ἀλήθεια αὐτοῦ ἔστιν ἢ οὐσία αὐτοῦ. 17. ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ θέλησις ἔστιν ἢ οὐσία αὐτοῦ. 18. ὅτι τὸ πρῶτον τῇ θεῖᾳ θελήσει θελητὸν ἔστιν ἢ οὐσία αὐτοῦ. 19. λογισμοί, δι' ὧν ἂν δοξείε ταῦτα πρὸς ἄλλα ἐναντιοῦσθαι, καὶ λύσεις αὐτῶν μετὰ προθεωρίας. 20. τίνα τρόπον ἔστιν ὁ Θεὸς ἑαυτῷ ὡς θελητὸν ἐν τῷ θέλοντι. 21. ὅτι ὁ Θεὸς ἔστιν ἢ ἑαυτοῦ ζῶν. 22. λογισμοὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ λύσεις. 23. ὅτι ὁ Θεὸς ἔστιν ἢ ἀγαθότης αὐτοῦ. 24. ὅτι ὁ Θεὸς ἔστι

μακάριος. 25. ὅτι ὁ θεὸς ἐστὶν ἡ μακαριότης αὐτοῦ. 26. ὅτι ταῦτα τὰ ὀνόματα οὐκ εἰσὶ συνώνυμα. 27. πότερον συνωνύμως λέγεται ταῦτα τὰ ὀνόματα τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ὄντων. 28. ὅτι ταῦτα τὰ ὀνόματα οὐχ ὁμωνύμως λέγονται ἐπὶ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ὄντων. 29. ὅτι ταῦτα τὰ ὀνόματα ἀναλογικῶς λέγονται ἐπὶ τε τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ὄντων. Haec capita libri secundi Acindyniani, quae auctor scholastice prorsus, hoc est theologice et philosophice, persequitur. Et tamen damnatus est a synodo, Palamae plus, quam merebatur, studiosa. Verum ita evenire solet, ubi ignorantia praesidet et regnat. Recte enim de substantia et operatione Dei sensit Acindynus. Sola namque ratione distinxit: re tam operationem, quam substantiam Dei coniunxit, nihilque in Deo esse statuit, quod cum essentia divina realiter unum et idem non esset.

Quapropter mera Graecorum convicia sunt, cum de Acindyno et Barlaamo ita scribunt: λέγουσιν, ὅτι ὁ θεὸς οὐκ ἔχει ἐνέργειαν οὐσιώδη, τουτέστι φυσικὴν. λέγουσιν, ὅτι ἡ ἐνέργεια καὶ ἐνέργειαι οὐκ εἰσὶν ἄκτιστοι, οὐδὲ συναίτιοι τῷ θεῷ. λέγουσιν, ὅτι αὐτὴ ἡ λεγομένη ἄκτιστος καὶ φυσικὴ ἐνέργεια τοῦ θεοῦ αὐτὴ ἐστὶν ἡ τοῦ θεοῦ οὐσία, καὶ οὐδεμία τις διαφορὰ οὐδαμῶς ἐστὶν οὐσίας καὶ ἐνεργείας, ἀλλ' ἐν καὶ τὸ αὐτό ἐστίν. Et id genus alia, quae ab incerto auctore collecta sunt, exstantque in Bavarica bibliotheca, cod. 115. Sed, ut dixi, pleraque imperitorum figmenta sunt, in quorum numero hoc ultimum: nunquam enim Acindynus, aut quisquam alius distinctionem rationis negavit, sed illam dumtaxat, quam Palamas cum suis indocte commentus fuerat: neque enim tam insipientes erant, ut distinctionem rationis inter substantiam et operationem Dei non agnoscerent. Et secundus liber Acindyni facile se suo Marte ab omnibus istis calumniis defendet, ut patrono non egeat. Hoc solo miser est, quod vinculis et carcere attinetur, liberatoremque exspectat, nec reperit: quippe non modo in vulgum (ut ait ille) hactenus non vulgatus, sed ne in eruditorum quidem coetum, dignus certe auctor, cui adversus Cantacuzeni scita et decreta manus porrigatur.

Ceterum adeo Palamae asseclarumque vanitas adversus veritatem non praevaluit, ut in dies doctissimi quique totius Graeciae ad Barlaami et Acindyni castra transfugerent, multa Palamae salute dicta, inter quos ipse patriarcha Ioannes erat, primae et secundae Synodi contra Barlaamum et Acindynum praeses; sed praeses non praeses, quia post imperatorem: et Nicephorus Gregoras, omni litterarum cognitione ea tempestate apud Graecos illustris, de quo postea dicemus. Nunc ad Ioannem patriarcham, contra quem, ut Acindyni sectatorem, congregata est synodus, Anna imperatrice et filio eius imperatore Ioanne Palaeologo praesidentibus: de qua synodo Cantacu-

zenus libro 3. capite 98. et libro 4. capite 24. Damnatus est Ioannes patriarcha deque dignitatis gradu deiectus, tomus alter contra Acindynum eiusque discipulos conscriptus et subscriptus: *ὑπογραφαῖς ἀρχιερέων τριάκοντα τὸ βέβαιον ἔχων, οἷς συνεῖπε δι' ὑπογραφῆς ὕστερον καὶ ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων*, inquit David Monachus, seu quisquis ille collector est, in sua de controversia Barlaami et Acindyni relatione.

Necdum tamen Palamae eiusque studiosis pacifice triumphare licebat, licet tertia iam synodo victores pronuntiatii fuissent. Plerique enim ex doctioribus tomo seu definitioni et decreto synodi minime acquiescentes libere contradicebant, ex quorum numero metropolitae duo, alter Ephesi, alter Gani, item Nicephorus Gregoras et Deixus. Coacta est ergo quarta synodus a Cantacuzeno, postquam Constantinopolim iam obtinisset, praesidente ipso Cantacuzeno et Callisto patriarcha Constantinopolitano, in locum deiecti Ioannis suffecto: de qua synodo fuse Cantacuzenus libro quarto, capite vigesimo tertio, vigesimo quarto, vigesimo quinto et David Monachus in sua relatione, immo tota exstat in saepius iam nominato codice Augustano, cum subscriptionibus utriusque imperatoris, Cantacuzeni videlicet et Ioannis Palaeologi, metropolitaram et episcoporum aliorumque ministrorum ecclesiae. Eidem synodo postea subscribere debuit Matthaeus Cantacuzenus, Ioannis filius, iam ad imperium euectus, et quidem non paucis, ut moris erat, sed prolixè admodum. Legimus subscriptionem hanc in Augustano codice, quae his verbis terminatur: *παρουσία τοῦ κραταιοῦ καὶ κυρίου μου, ἀθρόου καὶ βασιλέως τοῦ πατρὸς τῆς βασιλείας μου, καὶ τοῦ παναγιωτάτου μου δεσπότου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Φιλοθέου, καὶ τῆς περὶ αὐτὸν θείας καὶ ἱεράς συνόδου, Ματθαῖος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων Ἀσάνης ὁ Καντακουζηνός*. Quibus verbis significari videtur, quintam synodum celebratam esse super controversia Palamae cum Barlaamo et Acindyno eorumque sectatoribus: nam tempore quartae synodi Philotheus non erat patriarcha, sed Callistus: hancque quintam synodum congregatam oportuit antequam Ioannes Cantacuzenus imperio se abdicaret, cum Matthaeus in praesentia illius, tamquam adhuc imperatoris, subscripserit.

Porro contra Tomum quartae Synodi tot subscriptionibus munitum libros decem scripsit Nicephorus Gregoras, qui licet prima Synodo, vivente adhuc Andronico iuniore, Barlaamo adversari videretur, cuius suae mentis non obscura indicia dedit libro undecimo historiae Byzantinae extremo; postea tamen aperte Barlaamum et Acindynum tueri coepit.

Grégorae respondit libris quindecim Philotheus, prius monachus, postea metropolita Heracleensis, tandem patriarcha Constantinopolitanus, quorum tres postremi potissimum agunt de lumine Thaborio, ut et undecimus, duodecimus apologiam continet pro monachis et ἡσυχασταῖς cum alibi, tum in monte Atho. Reliqui consumuntur in enodanda quaestione de essentia et operatione Dei, quam Palamae more tractat, hoc est imperite. Neque enim negavit Acindynus operationem Dei, sed negavit esse diversam a substantia Dei, nisi sola ratione et cogitatione: ut patet ex libris Acindyni. Quod autem, ut Graeci dicunt, Filium et Spiritum sanctum nominavit *operationem increatam*, vocabulum operationis improprie sumpsit, nempe pro termino actionis. Est enim Filius terminus operationis divinae non essentialis, sed notionalis, nimirum generationis activae, quae est in Patre, et Spiritus sanctus est terminus actionis, nempe spirationis activae, quae est in Patre et Filio: et huc respexit Acindynus, cum Filium et Spiritum sanctum operationes increatas vocavit. At praeter has agnoscit alias essentielles toti trinitati communes: sed cum essentia Dei prorsus unum et idem, ac proinde increatas, non autem tales, quales statuebant Palamas, Philotheus et alii, quae cum substantia quidem divina inseparabiliter cohaereant, non sint tamen ipsa Dei substantia, sed *πρόοδος* quidam illius: sicut lux est *πρόοδος* seu processio a substantia solis, etsi cum sole perpetuo coniuncta. Ex his, quae hactenus diximus, facile erit iudicium facere de viris quibusdam eruditissimis, qui aliquid de controversia Palamae et Barlaami litteris mandarunt. Ac primo omnium de Prateolo, qui haec in catalogo haereticorum: *Adversus Barlaamum et Acindynum nonum generale concilium coactum fuit, et celebratum in praesentia illius beati et celeberrimi imperatoris domini Michaelis Andronici cognomento Palaeologi, imperatoris Graecorum, et Ioannis eius filii.* Ubi plura manifesta errata. Nullum enim ex quatuor vel quinque conciliis supradictis generale fuit. Nullum sub Michaelis habitum, sed sub Andronico iuniore et Cantacuzeno, et quarto Ioannes Palaeologus subscripsit, filius non Michaelis Palaeologi, sed Andronici iunioris, quem beatum frustra nominat, cum in schismate vixerit et obierit. Addit Prateolus: *Censebant isti modo, nullum esse discrimen in divina natura, substantia et effectu, sed idem esse, nec diversum: modo differentiam esse profitebantur, substantiam tamen increatam. Eius autem essentielles actiones et naturales sentiebant esse diversas, non tamen increatas, sed creatas.* Mirum unde haec hauserit Prateolus, quorum Barlaamo et Acindyno nihil in mentem venit. Nam effectum a Dei substantia distingui tam probe norant tamque libenter fateban-

tur, quam se non esse Deum; ut et operationem, quam scholae appellant *transeuntem*: haec enim ab effectu producto re ipsa non distinguitur, ac proinde si effectus re ipsa a substantia Dei distinguitur, necesse est, ut et operatio ista re ipsa distinguantur: sed operationem Dei, quam vocant *immanentem*, negabant a Dei substantia distingui, ut actum intellectus aut voluntatis divinae, nisi sola ratione; et cum non distinguitur ista actio a substantia, sequitur, id quod ex vi huius actionis producitur, produci etiam ex vi substantiae divinae; et aperta cavillatio est, cum Graeci in quarta Synodo sub Cantacuzeno ita argumentabantur: *si operatio non esset diversa a substantia Dei, tunc omnia creata essent ex substantia Dei; quandoquidem sunt ex operatione Dei: sed hoc est impium, ergo et illud*. Respondeo, falsam esse maiorem, si intelligatur, omnia fore ex substantia Dei, tanquam ex parte constituyente interna, quasi ex substantia Dei componerentur, aut ut partes ex ea decerperentur: veram autem, si intelligatur, omnia fore ex substantia Dei, quatenus omnia vi et energia et efficacitate Dei seu substantiae divinae operantis existunt. Nec verum est, istos sensisse, operationes Dei essentielles et naturales esse creatas: cum enim asseruerint, istas operationes re ipsa prorsus idem esse cum substantia divina, qua ratione, obsecro, affirmare potuerunt, eas esse creatas? Adiungit Prateolus: *Id quod in Thaborio monte effulsit divinum lumen, dixerunt esse phasma, id est, spectrum duntaxat et creaturam, quae ortum habet et interitum; verum non divinae naturae naturalem splendorem et, ut ita dicam, deitatem et lumen, quod est quodque inaccessum dicitur*. Remoto phasmatis non satis decente vocabulo, quo Graeci istos interdum usos fuisse tradunt; nihil prorsus est in tota hac sententia, quod reprehensionem mereatur: vere enim lumen illud Thaborium res creata fuit et cum transfiguratione coepta incoepit et cum finita desiit.

Ex his emendare itidem licebit, quae auctor quidam doctissimus et in Graecis scriptoribus versatissimus litteris prodidit. Dicit lumen divinum et increatum visum esse in monte Thaborio non in se; sic enim oculis conspicuum non esse; sed in lumine creato; sicut Spiritus sanctus descendens super Christum tempore baptismi visus est non in se, sed in specie columbae: et haec quidem recte et catholice. At quod addit, Barlaamum et Acindynum contendisse, ipsum lumen divinum (hoc est gloriam et maiestatem Dei) in se et secundum se visum esse, non in sua imagine, ac propterea a synodo Constantinopolitana, Ioanne Palaeologo et Ioanne Cantacuzeno habita, damnatos fuisse, id pace eruditissimi viri dixerim, a vero longe abit. Nam Palamas et synodi illius

patres dixerunt in se et secundum se divinum lumen et increatum visum esse, quibus Barlaam et Acindynus totis viribus restiterunt, asserentes lumen divinum in se et secundum se oculo corporeo non patere, sed quidquid in monte Thaborio discipulorum oculis apparuit, id divinae illius et increatae et inaspectabilis gloriae creatam quandam imaginem fuisse. Neque id unquam affirmarunt eo consilio, ut Filium Dei cum Ario creaturam facerent. Neque ulla synodus hoc Barlaamo et Acindyno obiecit: qui de hoc lumine tradiderunt, quod hodie theologi orthodoxe de eo sentiunt, fuisse nimirum invisibilis divinitatis et gloriae increatae visibile et creatum signum.

Ex his denique corrigere poterit Stapletonus, quae de Barlaamo scribit libro secundo de magnitudine Romanae ecclesiae, videlicet Barlaamum monachum Constantinopolim profectum haeresin Graecanicam (de processione sancti Spiritus) *tribus totis annis publice excogitasse, nemine resistente, donec Palamam quendam Graeci illi opponerent*. Non enim disputavit Barlaam de processione sancti Spiritus pro Latinis contra Graecos, sed potius, quod ad hoc argumentum attinet, pro Graecis contra Latinos disseruit, quod testantur libri eius de hoc argumento editi. Nec quaestio inter Barlaamum et Palamam fuit de processione sancti Spiritus, sed de lumine Thaborio, deque substantia et operatione divina. Verum hic huius annotationis finis sit, cuius non prolixitas, sed in historia tam obscura et ignota utilitas considerari a lectore debet. Facem enim praeporabit omnibus, quae Cantacuzenus variis sui operis locis de Barlaamo, Acindyno, Gregora eorumque opinionibus scripta reliquit. GRETSER.

Ibidem. tomo veteri. Tomus in synodis libellus est, acta et decreta eius et totum illud, quod fidei professionem expositionemque continet, complectens. Quocirca epistola sancti Leonis ad Flavianum contra Eutychem, qua exposuit sententiam ecclesiae catholicae, saepissime in conciliis dicitur tomus: et *ἐνωτικὸν* Zenonis imperatoris, typus et *ἐκθεσις* Heraclii, quibus fidei suae seu perfidiae potius rationem reddebant, tomi sunt: ut et constitutum Vigilii apud Baronium tomo 7. Hinc videlicet a continente transfertur ad ipsa dogmata, ut tomus Leonis contra Eutychem sit ipsum dogma ecclesiae contra eumdem haereticum. Hinc verbum *τομογραφεῖν*, ὅπερ ἐστὶ τὸ συντεταγμένως ἐκδιδόναι, καὶ οἶον ὁρίζεσθαι τὰ διὰ μακρῶν διαλαληθέντα καὶ γραφέντα πολλάκις, ut ait Philotheus patriarcha Constantinopolitanus lib. 2. contra Nicephorum Gregoram, agens de hoc ipso tomo Synodi Constantinopolitanae adversus Barlaamum. GRETSER.

Pag. 557, 11. in monasterio ὀδηγῶν. De hoc et de

morte eius Gregoras his verbis: *Ceterum sub vesperam spectaculo illo absoluto, Barlaamus ignominiam illam gravissime ferens, plenis velis in Italiam abiit et ad Latinorum instituta et decreta, in quibus erat educatus, rediit. At imperator in Hodegium monasterium, corpore admodum male affecto tum e concione illa, tum e morbo splenis, reversus, cum sub noctem fere mediam accubisset et largius, quam decebat, coenatus esset, postridie in somnum et χάρον stupori atque exanimationi paene similem incidit. Tertio demum die paulatim apertis oculis, imperatricem hortatur, ne ploret: simulque opem medicorum requirit, et in maiorem stuporem relapsus extremumque spiritum agens, in tertium fere diem iacuit: ac Iunii die decimo quinto ante solis ortum defunctus est, anno ab orbe condito sexies millesimo octingentesimo quadragesimo nono. Omne vero tempus aetatis eius ad annos circiter quadraginta quinque fuit, cum ante viginti urbem imperatricem belli iure occupasset. De morbo et tempore mortis aliter noster. PONTAN.*

Pag. 558, 7. κτημάτων M. mg.

Pag. 559, 1. παῦσαι M.

Pag. 559, 16. *adhuc enim licebit.* Haec augurium quoddam sunt futurae tempestatis, quae imperatricem et imperium exagitatura est, bello illo quinquennali videlicet, quod paulo post secutum est, de quo libro sequenti. PONTAN.

Pag. 559, 19. *pueros imperatores.* Duo erant, Ioannes et Manuel: de neutrius ortu quidquam dictum. De priore Gregoras lib. 10.: *Sequente aestate imperatoris coniux Anna domina, quae Didymotichi praegnans agebat, decimo octavo die Iunii filium Ioannem imperatorem peperit. Et huic quidem Cantacuzenus Helenam filiam despondit.* PONTAN. βασιλέων M.

Pag. 559, 22. *quid praestabilius, te solam.* Locus hic in Graeco impeditior est propter vuculas καὶ μὴ πάντων, pro quibus lego ἢ καὶ πάντων, et puto, sensum hunc esse, quem expressi. PONTAN.

Pag. 560, 12. τοὺς τοὺς M. quoque.

Pag. 560, 13. διενύκτερεν M. supra lineam.

Pag. 560, 15. *ex hac luce imperator migravit.* Miror, cum supra, illo aegrotante et moribundo, adeo lamentatus sit magnus domesticus, hic revera moriente, quomodo non prodatur lamentis et lacrimis amore, quo in eum ardebat incredibili. Sed arbitror pro magnitudine doloris recurrentis non potuisse quod volebat scribere. PONTAN.

Pag. 560, 15. et 17. ἐνάτου M.

AD LIBRUM TERTIUM.

Pag. 12, 14. *Vol. II. instar rubiginis.* Aptissima similitudo. Invidia ipsum quoque invidentem, ut rubigo ferum, ex quo existit, consumit. Periander: ὡσπερ ὁ ἰὸς σιδηρὸν, οὕτως ὁ φθόνος τὴν ἔχουσαν αὐτὸν ψυχὴν ἐξαναπήχει. Lib. 1. Anthologiae: Ὁ φθόνος ἐστὶ κάκιστον, ἔχει δέ τι καλὸν ἐν αὐτῷ. Τῆκει γὰρ φθονερῶν ὄμματα καὶ κραδίην. Isocrates in Euagora: τῷ φθόνῳ τοῦτο μόνον πρόσεστι ἀγαθόν, ὅτι μέγιστον κακὸν τοῖς ἔχουσίν ἐστιν. PONTAN.

Pag. 13, 8. *qui ea fecerunt, ego praesens.* Compara haec cum iis, quae in prooemio seu in epistola responsoria Christoduli ad Nilum dicuntur. *Ad hoc non ista a maioribus didici, aut famae fabulisve ineptis* etc. PONTAN.

Pag. 13, 21. *secus quam multi.* Conferes etiam hunc locum cum illis, quae sunt in extrema epistola Nili. *Quapropter ut plurimum humanae vitae commodaturus*, etc. PONTAN.

Pag. 15, 19. *ἱερὸν κατάλογον*, universum sacerdotum ordinem vocat, sumpta metaphora a re militari. Est enim *κατάλογος* delectus et *καταλεγέντες* sunt conscripti, centuriati, et *καταλέγειν* est allegere, ut Budaeus tradit. Idem esset, si diceremus *de sacro albo*. Matricem aut matriculam vocant iureconsulti, de qua Vegetius lib. 2. cap. 5. Isidorus lib. 1. cap. 23. Unde facile intelligimus, quid sit dare nomina, quid scripti aut conscripti milites. PONTAN.

Pag. 15, 22. *spatiosissimum.* De hoc templo diximus nonnulla in lib. 1. cap. 12. Quamquam autem frequenter *σοφίας τοῦ Θεοῦ λόγον* dicitur, id est, filii Dei, qui est verbum et sapientia Patris, non tamen necesse habemus totidem verbis interpretari, cum quae illa Sophia sit, iam satis constet. Rudiores historiarum quamdam martyrem, nomine Sophiam somniant, cui hoc templum dedicatum fuerit. PONTAN.

Pag. 18, 21. *novem dumtaxat annos.* Patre moriente, Ioannes Palaeologus non plus novem annos natus erat. Huic crede et falsum puta Laonicum, qui ei duodecim annos tribuit. PONTAN.

Pag. 20, 19. *si postremo revelatum fuerit.* Ex D. Paulo 1. ad Corinth. cap. 14., ubi ita legitur: *προφηταὶ δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν. ἔὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω.* Verumtamen in sententia diversitas nulla apparet. PONTAN.

Pag. 23. 12. *omni ratione mea commoda persequi.* Dicit hoc quilibet tyrannus et barbarus, et tyrannorum est, regnandi gratia omnia divina et humana iura pervertere.

Non inscite efficta Alexandri huius responsio, acquitatem pro nihilo ducentis. PONTAN.

Pag. 32, 2. *persuasisset mihi.* Oratio haec imperatricis ad magnum domesticum, qua eum permovere conatur, ne, se vidua et duobus filiis parvulis orphanis atque ad imperandum minime adhuc idoneis, imperii procurationem deponat, plane insignis et vel ipso Cicerone aut Demosthene digna est. PONTAN.

Pag. 34, 1. *nec ulla manet amicis gratia.* Catullus: *Omnia sunt ingrata, nihil fecisse benigne est.* Virgil. 4. Aeneid.: *nusquam tuta fides.* Est autem argumentatio a minoribus. Si magnus domesticus hoc facit, multo magis ceteri et faciunt et facient. Minus enim verisimile erat, domesticum hoc facturum. PONTAN.

Pag. 40, 1. *τοῦ μακαρίτου βασιλέως.* Qui ex hac vita discessissent, quasi eius miseris et aerumnis iam liberatos atque defunctos, *μακαρίας* appellabant. Nos idem significare volumus, cum mortuos nominantes, haec verba praefamur. *beatae memoriae*, quasi diceremus, nos beatorum usurpaturos nomen aut memoriam. Tametsi Christiani nos etiam alium *μακαρισμὸν* hoc verbo respicimus et quos beatae memoriae nominamus, eos iam tum in caelo beatos aut esse aut brevi fore, pie confidimus. PONTAN.

Pag. 44, 18. *cuius desiderio non vinci.* M. Tullius 1. Off.: *Vix invenitur, qui laboribus susceptis periculisque aditis, non quasi mercedem rerum gestarum desideret gloriam.* Idem in Catone maiore: *Optimi cuiusque animus maxime ad immortalitatem gloria nititur.* Et sane frequenter hunc locum, in orationibus praesertim, attingit. PONTAN.

Pag. 45, 1. *faxit autem Deus.* Demosth. Olynthiacam primam ita claudit: *ὡς ὁποῦ' ἄττ' ἂν ὑμᾶς περιστῆ τὰ πράγματα, τοιοῦτοι χρिताὶ καὶ τῶν πεπραγμένων αὐτοῖς ἐσεσθε' χορησὰ δὲ εἶη, παντὸς ἔνεκα.* Ad quem locum respexisse historicum nostrum non dubito. Olet autem alibi quoque sententias Demosthenicas ex Olynthiacis et Philippicis et ob rerum similitudinem similibus etiam verbis utitur. PONTAN.

Pag. 48, 15. *femina terram adhuc tangit.* Haec paroemia Persica de naturali et agnata levitate et inconstantia mulierum, propter quam nunquam illis fidendum sit, quantumvis magna prae se ferentibus ac promittentibus, notatu digna et in sermonibus merito usurpanda est. Qui adagia post Erasmum ab illo praetermissa collegerunt et adhuc colligunt, hoc etiam suis addere poterunt. PONTAN.

Pag. 53, 15. *adversa fortuna usi supplices.* Romanos imperatores a Constantino Magno recepisse supplices

ant profugos reges variarum gentium, iisque consuluisse, patet ex historiis Romanis. Nam, ut bene Cicero in Maniliana, *afflictae regum fortunae facile multorum opes, eorum inprimis, qui aut reges sunt aut in regno vivunt, ad misericordiam alliciunt: quod regale iis nomen magnum et sanctum esse videatur.* PONTAN.

Pag. 59, 1. *diu publicis professionum tabulis conficiendis.* Hoc puto velle, quod Graece est, *πολὴν δὴ τινα χρόνον περὶ ἀπογραφὰς ἡσχολημένος.* Profiteri, inquit Budaeus in Pandect., *est publice et apud acta aliquid ultro denuntiare, quod vulgo insinuare vocant.* Curtius lib. 10. *Alexander priusquam secerneret, quos erat retenturus, edixit, ut omnes milites aes alienum profiterentur.* Fiebat etiam professio in censu peragendo. Ulpianus: *Vitia priorum censuum editis novis professionibus evanescent.* A Graecis ἀπογράφεσθαι dicitur, et professio ἀπογραφή. Lucae 2. *αὐτὴ ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο, ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου, καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.* PONTAN.

Pag. 66, 3. *ad Orchanem orientalis Bithyniae satrapam.* Nondum igitur totam Bithyniam Turcae possidebant; nam hic Orchanes Osmanis filius, secundus eorum imperator fuit, ut videre est in annalibus Sultanorum Turcorum. Praeterea id etiam ex bellis in Bithynia contra Orchanem gestis perspicere licet. PONTAN.

Pag. 70, 24. *εἰς τὸν περὶ Βυζάντιον πύργον.* Sed haec turris fuit φρούριον et sic infra nominatur. Aut igitur arcem aut castellum vocemus licet. Item alibi hac voce πύργος eadem notione utitur. *Ein Burg.* Monuimus lectorem super hoc. PONTAN.

Pag. 77, 1. *et legatos et legantes muneribus afficiens.* Virgilius 8. Aeneid. Latinum regem, praeterea quod legatos Aeneae muneribus eximiis donat, etiam ipsum, a quo mittebantur, Aeneam donantem facit. PONTAN.

Pag. 78, 2. *περὶ ἑαυτοῦ καθεστῶτων.* Sententia requirit, ut legamus *περὶ ἑαυτῶν.* Cur enim vellent, ne quidquam mutaret Cantacuzenus de se constitutum? quid enim erat constitutum de ipso? At de ipsis erat, et ne quid immutaret, vereri poterant. PONTAN.

Pag. 89, 6. *thematum sive agminum militum per occidentem.* Extat libellus Constantini Porphyrogeniti *περὶ θεμάτων.* Olim et ab initio, inquit, *legiones quaedam per singulas provincias distributae extiterunt, quemadmodum legio XL. martyrum et alia Pisidica, alia Thessalica aliaeque aliter vocatae, quae ducibus et praefectis, saepe etiam praepositis subditae fuerunt. Atque*

haec quidem olim, cum reges una cum populo expeditiones faciebant et in eos, qui Romanae servitutis iugum detrectabant, copias ducebant ac totum fere orbem terrarum renitentem reluctantemque subigebant: ut Iulius Caesar, ut admirabilis ille Augustus, ut celebratissimus Traianus, ut magnus ille inter reges Constantinus et Theodosius et qui post illum Christianam religionem ac divini numinis cultum sunt amplexi. Neque enim par erat, ipso rege in exercitu versante, praetorem designari. Sub ducibus enim et tribunis debebant, omniaque bellica negotia a regis voluntate pendebant et populi totius oculi in unum ac solum regem erant coniecti. Cum vero reges ipsi expeditionibus interesse desierunt, tum demum praetores et themata constituta. Atque hanc quidem rationem Romanum imperium in hodiernum usque diem tenuit. Nunc vero cum angustius tam orientem, quam occasum versus Romanum regnum sit factum et extremis aliquot provinciis mutilatum, ab imperio Heraclii Libyici, qui post eum regnarunt, non habentes ubi aut quomodo potentiam dominatumque suum exercerent, in parvas aliquot partes imperium suum secuerunt et militaria τάγματα, Graecum sermonem affectantes, patrium vero ac Romanum repudiantes, constituerunt. Haec ille; θέμα est nonnunquam idem quod τάξις seu τάγμα et legio: sed inter τάγματα sive legiones et θέματα hoc interest, quod illa, florente imperio Romano, ut iustae legiones ita dictae fuerunt, quae postea imminuto truncatoque Heraclii temporibus eodem imperio, θεμάτων appellationem, desiciscentibus a veteri amplitudine legionibus, sint consecuta. Haec interpres in scholiis. PONTAN.

Pag. 92, 5. *quam parentem suam.* Modus declarandi magni cuiusdam amoris. Quid enim cuique vel patre vel matre carius? Quaesivimus aliquando ad exercendum ingenium, uter parens liberis deberet esse carior, momenta rationum in utramque partem attulimus, et ad extremum affirmavimus, patrem amandum esse plenius et constantius, matrem dulcius: quandoquidem tam vehementer, quos genuisset, tamque dulciter diligeret. PONTAN.

Pag. 106, 7. *ἀνωθεν τοῖς πράγμασι παρηκολουθηκώς.* Ad locum divi Lucae allusum: ἔδοξε καί μοι παρηκολουθηκῶτι ἀνωθεν πᾶσι ἀκριβῶς. Quod quidam sic reddunt, *quum omnia, repetito alte principio, perscrutatus sim.* Ad verbum, *assectatus.* Vulgatus interpres, *visum est et mihi assecuto omnia a principio.* PONTAN.

Pag. 108, 20. *δι' ἐγκολπίων κατὰ τὸ Ῥωμαίων ἔθος ἐμπεδώσαντες τὴν πρᾶξιν.* Arrhae vocantur proprie huiusmodi sponsaliorum argumenta et munuscula, quae dantur

sponsis. Dabantur autem plerumque annuli: et dicitur pronubus annulus, quo vir sponsam seu uxorem sibi futuram oppignerare quodammodo consuevit; qui olim Romanis erat ferreus et sine gemma, prisca nimirum saecula et antiqui victus parsimoniam frugalesque mores designans. Testis Plinius lib. 33. cap. 1. Fuisse aliquando aureum, scribit Tertullianus in Apologet. cap. 6. his verbis: *Aurum de matronis nulla norat, praeter unico digito, quem sponsus oppignerasset pronubo annulo.* Verum ista ἐγκόλπια fuisse aurea aut argentea et inaurata, non est dubium: sive cruciculae, sive gemmae auro argentove inclusae, sive quid aliud fuerint: sane munus magis conspicuum, quam annulus. PONTAN.

Pag. 116, 9. *in calliditate.* σύνεσις est in Graeco, quam hic non prudentiam, sed *calliditatem* et *astum* reddere oportet, sententia ita requirente. Nam prudentia non decipit, nec machinis utitur. Calliditas autem sive astus prudentiam non secus, quam alia vitia alias virtutes, imitatur. PONTAN.

Pag. 118, 13. *ubi terrarum agatis.* Aut in exilium remotissimum, a magno domestico missum, aut in obscurissimum profundissimumque carcerem, loco ignoto eos contrusum iri insinuat: neutro enim modo scient, ubi sint. PONTAN.

Pag. 120, 9. ἐγκόλπιον τῶν ἱερῶν. Bullam, in quam sacrae inclusae sunt reliquiae, intelligi posse opinor. Infra donat bulla Apocauclus etiam Artotum Zampeae filium. Aptius autem hic verbum Graecum voce hac *bullā*, quam vocabulo *monilis* exprimitur, etiamsi proprie bulla fortasse non fuerit. Porro Romani, quod ex Plutarcho et Macrobio et Asconio in 3. Verrin. Alexander Neapolitanus observat libro 2. cap. 25., cum puer paulum aetate processisset, praetexta illum donabant et bulla. Ea erat aurea, insigne nobilitatis, figuram cordis habens, ut signarent, eam aetatem alterius consilio regendam. Hac Romani pueri honeste geniti et liberaliter educati patricii aut illorum qui meruissent filii postea usi fuere. Monile, si proprie loqui velimus, est ornatus muliebris, qualem habuisse Eriphylen fabulae ferunt. Ex eo etiam equis praependens a collo ornamentum, monile appellatur. Sic Festus. *Halszbandt.* PONTAN.

Pag. 137, 7. *quosdam egentes.* Subit animo praeclearum illud et huic simile Catilinae satellitium, de quo Salustius cap. 14. PONTAN.

Pag. 138, 6. *πυλίδα διατεμόντες, portulam secantes* ad verbum. Euripides Phoenissis, ὁ τὴν ἐν ἄστροις οὐρανῶν τέμνων ὁδόν. Posidippus in epigramm.: *ποίην τις βιότοιο τάμου τρίβον.* Virgil. 6. Aeneid.: *ille viam secat ad naves.* Et lib. 12.: *Sic Turno, quacunq; viam secat, agmina cedunt.* Dixit et *scindere viam* idem Maro. PONTAN.

Pag. 153, 22. *inferorum loca caliginosa*. Cicer. 1. Tuscul. ex antiqua tragoedia: *Adsum atque advenio Acheronte vix via alta atque ardua, per speluncas saxi structas asperis, pendentibus, maximis, ubi rigida constat et crassa caligo inferum*. Qui locus ex principio Hecubae Euripideae expressus videtur. *Ἦχω νεκρῶν κενθμῶνα καὶ σκότον πύλας λιπῶν*, inquit umbra Polydori. Certe etiam divinae litterae Iob. cap. 10. illa loca nominant *terram tenebrosam et operatam mortis caligine, terram miseriae et tenebrarum, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitant*. PONTAN.

Pag. 162, 23. *a sacra linea talum moventes*. Proverbium de iis, qui extrema parant experiri. Id Iulius Pol- lux lib. 9. exponens, ait, a ludo quopiam tesserarum esse natum. Lusum autem fuisse huiusmodi, ut utrimque ludentium essent calculi quinque, totidem impositi lineis: unde et Sophocles dixerit *πέσσα πεντέγραμμα*, id est, *tesseræ quinque linearum*. Inter eas lineas utrimque quinas unam fuisse mediam, quam sacram vocabant: unde qui talum movisset, is sacrae lineae calculum movere dicebatur. Id vero non fiebat, nisi cum res posceret, ut ludens ad extrema confugeret auxilia. Vide plura apud Chiliasten. PONTAN.

Pag. 166, 10. *acclamationem*. Supra lib. 1. cap. 41. dictum de acclamationibus. Cui lubet, legat acclamationes senatus in Alexandrum Severum apud Lampridium. PONTAN.

Pag. 166, 19. *Georgii Palaeocastritae*. Epitheton *παλαιοκαστρίτης* Graecolatinum Gretsero nostro videtur. Nec mirandum, inquit, si *παρὰ τὸ κάστρον*, quod recentioribus Graecis in usu est, formavit *καστρίτην* et composite *παλαιοκαστρίτην*; nihil enim in hoc genere non audent novi Graeci. Hinc etiam *καστροφύλαξ* apud Curopalatum. Sed sanctum Georgium Graecis Latinisque tam celebrem nominari veterem aut antiquum militem, cum a Graecis *τροπαιοφόρος* et aliis honestioribus multis epithetis ornetur, non placet, quo fit, ut alium Georgium fuisse existimem, et nomen *παλαιοκαστρίτης* esse nomen eius patriae. Nam Palaeocastrum vocatur a recentioribus Graecis et ab Italis *Palaeocastro* Itanus urbs Cretae, idemque nomen habet Minoa portus Cretae, ut tradit Ortelius in synonymis orthographicis. Hinc istum Georgium natum et, ut ab illo veteri discriminaretur, *παλαιοκαστρίτην* ab historico appellatum credo: sicut et alius quidam Georgius martyr nominatur a Graecis Limniota, de quo etiam martyrolog. Rom. 24. Augusti. Nihil praeterea de Georgio Palaeocastrite hactenus comperi. Si quis tamen velit, celebratum illum apud omnes Georgium martyrem intelligi a Cantacuzeno, cum hoc non contendam. Hoc enim probabile esse, vel illud est argumento, quod Cantacuzenus multos in hoc

templo equestri dignitate ornavit, fortassis tanquam in aede generosi equitis equestriumque ordinum patroni. Nec forsan a vero aberret, qui arbitretur, nomen hoc Palaeocastriac venisse sancto Georgio ab ipso loco, quo Didymotichi colebatur. Quid enim usitatius, quam nomina indere divis a locis, in quibus coluntur? PONTAN.

Pag. 167, 7. *lugentium*. Nonne candida vestis potius gaudii et laetitiae argumentum est? Sane est. Sed fuit, cum apud Syracusanos viri feminaeque, item apud Argivos candidis in luctu vestibus uterentur. Apud Iapones, ut scribunt, patres nostrae Societatis, tristis color habetur albus, niger laetus. Itaque etiam dentes dant operam, ut quam nigerrimos et splendentes prae nigrore sibi faciant. PONTAN.

Pag. 169, 3. *Didymotichi episcopo*. Episcopum Didymotichensem commendat Cantacuzenus, tamquam miraculorum effectorem et prophetam futura praedicere guarum. Diximus libro primo, probabile esse, alienis ab ecclesia, ut schismaticis et haeticis, aliquando gratiam miracula nonnulla patrandi conferri. Idem pari verisimilitudine affirmare licet de dono prophetiae. Non igitur mirum, si quid etiam per hunc episcopum Deus supra naturae vim et facultatem praestitit. Adscribam verba Euthymii, qui explicans illud Matth. 7.: *Multi dicent mihi in illo die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus etc.*, quibus respondebitur: *nunquam novi vos*; ita scribat: *Si indigni erant, quomodo eis operabatur Spiritus sanctus? Omnino propter duo ista fiebant: nempe, ut gratiae Dei liberalitas etiam in indignos diffundi demonstraretur, et ut per ipsos aliis beneficium conferretur, qui videlicet ab illis curabantur, vel qui opera illa admiranda intuentes credebant in Christum. Non ergo eos admirari oportet, qui miracula operabantur; neque enim a seipsis quidquam conferebant, sed Deum, qui cum illi tales essent, gratiam tamen illis praestiterat etc. Nam licet indigni essent, gratiam tamen acceperant. In veteri quoque testamento in multis indignis gratia operabatur: ut per eos aliis beneficium praestaret. Sed hi quidem fidem interim habebant, licet vita reprehensibiles essent. Balaam autem cum a fide et conversatione bona esset alienus, prophetabat. Quin et Pharaoni et Nabuchodonosor et filio eius Balthasar, cum a pietate alienissimi et sceleratissimi essent, Deus futura demonstravit propter aliorum gubernationem. Sed quid de hominibus dico, cum et in asina Balaam suam demonstraverit virtutem, voce primum humana collata, ut eam ipsius ascensor intelligeret. Haec Euthymius. Similia in eundem sancti Matthaei locum divus Hieronymus. *Prophetare, inquit, et virtutes facere et daemonia eicere interdum non eius meriti est, qui**

operatur: sed vel invocatione nominis Christi hoc agit, vel ob condemnationem eorum, qui invocant, et utilitatem eorum, qui vident et audiunt, conceditur, ut licet homines despiciant signa facientes, tamen Deum honorent, ad cuius invocationem fiunt tanta miracula. Nam et Saul et Balaam et Caiphias prophetaverunt, nescientes quid dicerent, et Pharao et Nabuchodonosor somniis futura cognoscunt. Idem docet de prophetis S. Thomas 2. 2. quaest. 172. a. 6. ad 1. et 2. Apud Iustinum martyrem proponitur haec quaestio lib. Quaest. et Respons. ad Orthodoxos: Si res futuras, veluti bellorum victorias et trophaea, hostium incursiones et urbium per eos, qui illas oppugnarunt, eversiones, praedixerunt prophetae et apostoli, praedixerunt quoque Graecorum oraculorum responsa: unde cognosci potest, hos nostros alienis illis esse praestantiores, cum ab utraque parte futurorum praedictiones evenerint. Ad quam quaestionem hoc responsum datur: Eiusdem Dei haec sunt omnia, tam praedictio verborum, quam eventus rerum: qui et per sanctos prophetas atque apostolos, quae futura erant, praelocutus est, et per eos itidem, qui a vera religione sunt alieni, quae facturus fuerat, praenuntiavit. Quemadmodum enim per vatem Balaam Israeli benedixit, hostibus autem eius maledixit, utrumque vero per rerum futurarum praedictionem fecit: ita etiam per vaticinium regi Babylonis Nabuchodonosori capiendam esse Hierusalem praesignificavit etc. Similiter et per vates Graecos, quaecumque eventu ad rem collata sunt, ipse praemonstravit. Pergit deinde pluribus ostendere, multum discriminis inter prophetas Dei et reliquos vates esse, quae adscribere nihil opus. Nobis satis est, ex sententia seu Iustini seu alterius antiqui scriptoris, donum vaticinandi etiam a vera fide alienis conferri posse et solere.

Verumenimvero tametsi haec ita se habeant, non dubito tamen pleraque a schismaticis istis de miraculis et vaticiniis prodita, commentitia, vana, fanatica malignique spiritus partim ludibria, partim artes et technas fuisse, ut istos in semel coepto et suscepto schismate per ludificationes istas retineret ac confirmaret. Certum enim est, daemones naturali vi et perspicacitate multa nosse, quae hominum scientiam fugiunt, eaque famulis suis patefacere posse, ut prophetae appareant, cum veri prophetae non sint, ut docet sanctus Thomas loco paulo ante nominato. Certum praeterea est, daemonem ob occultarum naturalium rerum vim et energiam sibi quam optime perspectam et exploratam, multa patrare posse, quae miracula videntur, non quia talia sunt, sed quia hominibus ignota sunt: de quo copiose sanctus Thomas lib. 3. contra Gent. cap. 103. et nonnihil etiam 1. p. q. 110. a. 4.

Nec male monent doctores, quod ad prophetias arcano-

rumque revelationes attinet, primo omnium considerandam esse fidem eius, qui sibi revelationem divinitus factam affirmat, num videlicet sit catholicus, num haereticus, num ethnicus. Et si quidem a vera fide sit alienus, magnam cautionem adhibendam, ne fallamur ob decipulas haereticorum et schismaticorum, quas incautis in hoc argumento parant: dum varias visiones, revelationes, divinos instinctus et impulsus comminiscuntur, cum non a spiritu Dei, sed ab illo, qui omnis improbitatis auctor est et architectus, agantur. Lege Delrium nostrum tom. 2. Magicarum disquisitionum cap. 1. q. 3. sect. 2.

Quis dubitet, multos ex schismaticis istis fecisse, quod fecit olim presbyter Donatista, qui ut alium ad Donati castra traduceret, mentiebatur, angelum sibi apparuisse et imperasse, ut ipsum scripta epistola ad Donatarum partes vocaret. In quem pulchre sanctus Augustinus scribens ad illum ipsum, ad quem presbyter Donatista litteras dederat. *Si tibi ipsi angelus adstitisset, quem sibi ille propter te adstitisse, quantum arbitramur, astuta novitate confingit, et haec ipsa tibi dixisset, quae iste mandato illius tibi se insinuare dicit: oporteret te Apostolicae sententiae memorem fieri, quae ait: Licet nos, aut angelus de coelo vobis evangelizaverit praeter id, quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Haec sanctus Augustinus epist. 165.

Mira canit Philotheus de monachis montis Atho in oratione 12. contra Gregoram, quasi prophetiae dono claruerint et tam vivi, quam mortui miracula fecerint. Sed Philotheus fuit olim unus ex illis; non potuit minus facere, laudare debebat, ex quorum disciplina prodibat: *ὡς καὶ αὐτοὶ δὴ πον πείρα μαθόντες ἔχομεν, παρ' ἐκείνοις ὄντες πάλαι τοῖς μακαρίοις.* His tamen minime impeditus Gregoras et alii, quibus istorum vita non erat incognita, dicere solebant: *ψεῦδος εἶναι κενὸν καὶ πλάσματα καὶ ὄχλον ῥημάτων ἀπλῶς τὰ περὶ ἐκείνων λεγόμενα πάντα.* Nec abs re ista dicebant, quocumque tandem animo haec dicerent et spargerent: nam ex libro primo Cantacuzeni nostri planum fit, quam monachi isti et Hesycaestae prope ad Massalianorum institutionem cum suo nescio quo lumine, precantibus et contemplantibus obiici solito, accesserint. Et quantae fidei est fabella, quam Philotheus narrat de Palama Constantinopolim adventante, tantae fidei si et cetera Philothei lector arbitretur, nullam, opinor, auctori iniuriam faciet. Ait, Palamam per mare ab angelis comitatum non sine caelesti melodia, *ὡς καὶ κατιόντι παρὰ τοὺς τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων ταύτης λιμένας συνεξακούεσθαι τισι τῶν εὐλαβῶν τότε τοὺς ὕμνους παρ' αἰγιαλοῖς ἐστηκόσι. οἱ καὶ τὸ καινὸν ἐκεῖνο τῆς καινῆς ᾠδῆς τε καὶ τοῦ μέλους ἀποθανύζοντες, καινὸν μὲν τι καὶ ἀπι-*

στον ἔλεγον εἶναι, εἰ παρὰ τῆς ἀγχαλωσίας καὶ τῶν βαρβάρων μελωδοὶ καὶ τοιοῦτοι κατὰγονται παρ' αὐτοῖς. ἐπεὶ δὲ τῆς νηὸς εἰς τὴν γῆν κατιούσης Γρηγόριος ὁ θεῖος σύναγε τῷ πληρώματι τῶν ναυτῶν ἀποβαίνοντες καθωρῶντο μόνοι, τότε δὴ καὶ οἱ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης ᾠδῆς ἀκροαταὶ καὶ τῶν ὕμνων συνῆκαν, ὡς οὐκ ἀνθρωπίνης, ἀλλ' ἀγγελικῆς ἦσαν ἐκεῖνα δυνάμεως ἔργα, τοῦ θεοῦ θαυμαστῶς κἀνταῦθα τὸν ἑαυτοῦ βουλομένου δοξάζειν θεράποντα. Haec Philotheus de Palama, quae credat Iudaeus Apella, non ego, quia vel commenta vel malorum spirituum schismaticis illudentium ludibria censeo.

Graecis miracula iactantibus et miraculis schisma suum tueri et excusare adnitentibus, idem respondendum est, quod olim sanctus Augustinus respondit Petiliano libro de unitate ecclesiae, cap. 16.: *Omissis istis morarum tendiculis, ostendat (schismaticus) ecclesiam vel in sola Africa (Graecia) perditis tot gentibus retinendam, vel ex Africa (Graecia) in omnibus gentibus reparandam et adimplendam, et sic ostendat, ut non dicat, verum est, quia hoc ego dico, aut quia hoc dixit ille collega meus, aut illi collegae mei aut illi episcopi vel clerici vel laici nostri, aut ideo verum est, quia illa et illa mirabilia fecit Donatus vel Pontius (Palamas vel Philotheus) vel quilibet alius, aut quia homines ad memorias mortuorum nostrorum (monachorum montis Atho) orant et exaudiuntur, aut quia illa et illa ibi contingunt, aut quia ille frater noster aut soror nostra tale visum vigilans vidit, vel tale visum dormiens somniavit. Removeantur ista vel figmenta mendacium hominum vel portenta fallacium spirituum: aut enim non sunt vera, quae dicuntur, aut si haereticorum (et schismaticorum) aliqua mira facta sunt, magis cavere debemus etc. Porro si aliquis in haereticorum (et schismaticorum) memoriis orans exauditur, non pro merito loci, sed pro merito desiderii sui recipit sive malum sive bonum etc. Nonne legimus ab ipso Domino Deo nonnullos exauditos in excelsis montium Iudaeae, quae tamen excelsa ita displicebant Deo, ut reges, qui ea non everterent, culparentur, et qui everterent, laudarentur. Unde intelligitur, magis valere petentis affectum, quam petitionis locum. De visis autem fallacibus legant, quae scripta sunt, et quia ipse Satanus transfiguratur se tamquam angelum lucis, et quia multos seduxerunt somnia sua, audiant etiam, quae narrent pagani de templis et diis suis mirabiliter vel facta vel visa, et tamen dii gentium daemonia, Dominus autem coelos fecit. Exaudiuntur ergo multi et multis locis, non solum Christiani catholici, sed et pagani et Iudaei et haeretici variis erroribus et superstitionibus dediti. Exaudiuntur autem vel a spiritibus seductoribus, qui tamen nihil faciunt, nisi permittantur, Deo sublimiter*

atque ineffabiliter iudicante, quid cuique tribuendum sit, sive ab ipso Deo, vel ad poenam malitiae, vel ad solatium miseriae, vel ad monitionem quaerendae salutis aeternae. Ad ipsam autem salutem ac vitam aeternam nemo pervenit, nisi qui habet caput Christum. Habere autem caput Christum nemo poterit, nisi qui in eius corpore fuerit, quod est ecclesia.

Haec pulcherrime sanctus Augustinus, qui et tract. 13. in evangelium divi Ioannis, monens catholicos, ut Donatistarum laqueos vitent, *Nemo vobis, inquit, fabulas vendat: et Pontius fecit miraculum et Donatus oravit, et respondit ei Deus de coelo. Primo aut falluntur aut fallunt. Postremo fac illum montes transferre, caritatem autem, inquit, non habeam, nihil sum. Videamus, utrum habuerit caritatem. Crederem, si non divisisset unitatem: nam et contra istos, ut sic loquar, mirabiliarios cautum me fecit Deus meus, dicens: In novissimis temporibus exsurgent pseudoprophetae, facientes signa et portenta, ut in errorem inducant etiam electos. Ecce praedixi vobis. Ergo cautos nos fecit sponsus, quia et miraculis decipi non debemus. Aliquando enim et desertor terret provincialem, sed utrum in castris sit et aliquid illi prosit character ille, in quo signatus est, hoc attendit, qui terreri et seduci non vult. Teneamus ergo unitatem fratres mei; praeter unitatem et qui facit miracula, nihil est. In unitate enim erat populus Israel, et non faciebat miracula. Praeter unitatem erant magi Pharaonis, et faciebant similia Moysi.* Haec et alia complura in eandem sententiam sanctus Augustinus, ad quae, tanquam ad libellam examinanda sunt ea, quae schismatici iactant miracula suorumque vaticinia et oracula.

Nec est, quod quis moveatur externa sanctitatis specie et austeritate vitae eorum, qui talia vel vere vel fecte agunt: videndum enim ante omnia, non qui sint et appareant, sed ubi sint, et quid dogmatum profiteantur. Nam ut praeclare scribit auctor operis imperfecti, homilia quarta in Matthaeum sub finem, *omnes species iustitiae, quas habent servi Dei in veritate, possunt habere et servi diaboli in simulatione. Habet enim diabolus et mansuetos et humiles, habet castos et eleemosynarios et ieiunos et omnem speciem boni, quam creavit Deus ad salutem hominum; ipsam speciem et diabolus introduxit ad seductionem, ut inter bonum verum et simulatum confusio fiat: ut simplices homines, qui boni veri et simulati differentiam intelligere caute non possunt, dum quaerunt bonos Dei viros, incurrant in seductores diaboli. Solam autem caritatem sancti Spiritus non potest immundus spiritus imitari. Omnis ergo species iustitiae in impostoribus invenitur, sola autem gratia verae caritatis non invenitur, nisi in solis servis Dei.*

De purgatione per ferrum candens, culus hic admirandum exemplum Cantacuzenus commemorat, dicere supersedeat post Delrium tom. 2. Mag. disquisit. lib. 4. cap. 4. quaest. 4. sect. 3., ne videar scribere velle Iliadem post Homerum. Satis est nosse, graviter tanquam superstitionem a sacris canonibus damnatam et interdictam esse. Vide cap. *Consuluisti*. cap. *Mennam*. 2. q. 5. et cap. *Dilecti* ext. de purgatione vulgari, et cap. *Sententiam*, ext. ne clerici vel monachi saecularibus negotiis se immisceant: sanctum Thomam 2. 2. q. 95. a. 8. ad 5. et Antonium Augustinum in notis ad caput primum poenitentialis Romani.

Exemplum capiendi ominis de futuris ex verbis fortuite prolatis auditisque, suppeditat etiam nobis hoc loco Cantacuzenus, referens, quosdam ex dicto illo evangelii in sacra Liturgia recitato, *Si me persecuti sunt, et vos persequentur*, omen cepisse de bellis et calamitatibus, quibus postea imperator Cantacuzenus ab invidis et aemulis exagitatus est. Quae coniectandi species nihil superstitionis continere videtur, si modum teneat. Eius passim fit mentio in historiis. Cum sanctus Anselmus consecraretur episcopus, cumque postea pallium Roma missum susciperet, lectum est in ecclesia publice evangelium illud: *Homo quidam fecit coenam magnam et misit servum suum hora coenae dicere invitatis, ut venirent etc.*, in quo recusatio et inobedientia eorum, qui ad coenam illam magnam invitati fuerant, depingitur. Ominis loco habita est illa lectio. *Quod non casu factum, sed divino sensu putatur*, inquit Gulielmus Malmesburiensis, lib. 1. de gestis pontificum Anglorum, *in nullo enim ei efficaciter obtemperatum est, sed omnibus paene praetexta excusatio, quae vel praedicando docuit, vel interminando prohibuit*. Sed haec hactenus. GRETSER.

Pag. 171, 14. *audita etiam de ficu parabola*. *Μνημονικὸν ἀμάσθημα*; nam supra de uva immatura parabolam attulit. Sed hoc genus peccati etiam magnis et notissimis scriptoribus solet accidere. PONTAN.

Pag. 175, 12. *exercitum cohortium*. Etsi *τάγματα* appellat, et *τάγμα* proprie legionem sonat, tamen malui *cohortes* vocare. Si enim in legione numeres saltem quatuor millia, confecisset exercitum 64 millium, quantum in his libris nunquam est videre, propter imminutas opes Romani imperii et alienis opibus tam valde indigentes. PONTAN.

Pag. 184, 10. *facies ad clunes obversus*. Genus summae ignominiae seu poenae ignominiosissimae. Quid enim vilius et contemptius asino? et isto equitandi modo, ut caudam pro freno teneas, quid turpius magisque ridiculum? sed et Anastasium patriarcham a Diippio duci iussit, asino insi-

dentem, facie versus caudam conversa, et ignominiosum de eo triumphum egit. Zonaras in Copronymo et Cedrenus. De Beatrice Augusta, Friderici Barbarossae uxore scribit idem Gulielmus Paradinus de antiquo statu Burgundiae et Sigonius de regno Italiae lib. 12. Affecta est autem hac ignominia a Mediolanensibus. PONTAN.

Pag. 195, 7. *tolerare militiam*. Apud Eurip. in Hecuba Polydorus, minimus natorum Priami de se: νεώτατος δ' ἦν Πριαμίδων· ὃ καὶ με γῆς ὑπεξέπεμψεν· οὔτε γὰρ φέρειν ὄπλα, οὔτ' ἔγχος οἶος τ' ἦν νέω βραχίονι. PONTAN.

Pag. 196, 18. *monasterium quoque diruendum*. Graecis μονή est monasterium, quasi dicas mansionem. Quare etiam scriptoribus ecclesiasticis Latinis mansionarius, mansionis incola, habitator, id est, monasterii. PONTAN.

Pag. 201, 18. *a magno Dionysio*. Non affert verba Dionysii Areopagitae Cantacuzenus, sed sensum ac mentem eiusdem, ex epistola scilicet ad Demophilum, in qua nihil agit aliud, quam ut ostendat, Deo non placere, quae geruntur aut praeter potestatem ordinis, aut per animi impotentiam, ut fecerat Demophilus, quem idcirco severius reprehendit. PONTAN.

Pag. 202, 20. *τῆς γυναικωνίτιδος συνοῦσης μόνης, im Frauentzimmer; γυναικῶν* est conclave, contubernium mulierum, locus in aedibus, in quo mulieres seorsim a viris habitant. Idem et quidem usitatius est *γυναικωνίτις*, quo et Latini usi sunt nonnunquam, ut Aemilius Probus in praefat. Est tamen quando ipsum feminarum coetum significat, ut etiam hoc loco. Ita apud Plutarchum de Herodoto, μετὰ τῆς γυναικωνίτιδος ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἐστράτευσεν. PONTAN.

Pag. 217, 4. *alteramque aurem*. Alexander magnus accusatorem audiens, manu admota alteram aurem occludebat, quod eam reo se diceret servare. Infra eandem historiam denuo tangit. Cur enim non bis, quod pulchrum? PONTAN.

Pag. 218, 16. *flameumque*. Καλύπτραν vocat Graecus. Flameo, ait Festus, amicitur nubens boni ominis causa, quod eo assidue utebatur Flaminica, id est, Flaminis uxor, cui non licebat facere divortium. Quale videlicet velum sacratae et velatae Deo virgines in capitibus gestant, ut res melius intelligatur: ein Weihel. PONTAN.

Pag. 221, 4. *viscera obduruerunt*. Pulchra amplificatio filii in causa matris. Et miratur satis argute, quomodo, qui quotidie humana viscera comederent, tam duris puerint esse visceribus: siquidem omni sensu humanitatis carent, et in figura humana belluarum saevitiem imitentur. PONTAN.

Pag. 222, 18. *Theodosia ex Theodora dicta*.

Quod cum viri, tum feminae ad religiosum vitae genus, seu statum monasticum transeuntes, nomen mutarent, inde factum credo, quod per monachismi professionem se velut iterum baptizari putarent, et esse secundum quemdam baptismum: in baptismo autem nomen solet imponi, et quidem novum, si quis adultus ac nondum Christianus aliud habuisset, ut omnes habent. Cuiusdam igitur regenerationis signum nominis novitas fuit. PONTAN.

Pag. 226, 9. *imperatoris affinem*. Θεῖος imperatoris protostrator proprie non fuit. Quare istuc vocabulum hoc loco potius *affinem* reddendum fuit. Protostratoris enim huius filiam Manuel Asanes frater uxoris Cantacuzeni habebat uxorem. PONTAN.

Pag. 227, 10. *propter Zelotas*. Hi quod Palaeologus contra Cantacuzenum studerent, ita nominantur. Eorum facinora mala deinceps exponuntur. Genus hominum sine re et audacissimum, seditiosissimum, perditissimum. PONTAN.

Pag. 227, 11. *vestem ad luctamen exuere*. In certaminibus Olympicis athletae prius ferebant subligacula, quod testantur Thucydides lib. 3., Augustin. Civ. lib. 14. cap. 17. Postea a Lacedaemoniis institutum est, ut nudatis oleoque perfusis corporibus decertarent, nominaturque primus huius reiauctor, Hacantus Lacedaemonius, ab aliis Neanthus. Hinc ipsa loca ludorum gymnasia, et ipsi ludi appellati sunt gymnici. Et verbum ἀποδύεσθαι, quod est *vestes exuere*, ad huiusmodi certaminum praeparationem exercitationemque accommodatur. Ante id tempus verecundiae causa se nudare non audebant. Homerus quoque in ludis semper succinctos heroes inducit. PONTAN.

Pag. 256, 23. *amico vultu*. Vide, quid de laeto vultu imperatoris scribat in Strategico Onosander cap. 13., quam multum is valeat apud milites. PONTAN.

Pag. 244, 25. *omnia prius, quam servitutem*. Nusquam hoc luculentius docet M. Tullius, quam in Philippicis, quam scilicet alienum et sit et esse debeat a Romano nomine, servitutem pati, cui etiam ipsa mors anteferenda sit. PONTAN.

Pag. 245, 3. *virga ferrea*. Tamberlanes, Scytharum imperator, iram Dei, Attila, Hunnorum rex, flagellum Dei se nominabat. De rege Assyriorum Deus ipse per prophetam Isaiam cap. 10. *Assur virga furoris mei*. PONTAN.

Pag. 251, 12. *invictos mansisse*. Quingentorum annorum spatio, a pulsus videlicet regibus ad obitum Augusti, quingenties quinquages populus Romanus proeliatu est: quadringenties quadragies victor discessit. Et quamvis aliquot proeliis victi sint, bello tamen omni, ut civilia sileantur, superiores fuere. PONTAN.

Pag. 257, 17. *Prosacum castellum*. Descriptionem uberiorem huius castelli lege apud Nicetam principio lib. 3. de rebus gestis Alexii Angeli. PONTAN.

Pag. 261, 3. *locum Tao*. Ταὸς sive τὰὼν Graecis est pavo, ἀπὸ τῆς τύσεως τῶν πτερῶν, ab extensione pennarum, nominatus. Et quoniam pennis est pulcherrimis et splendidissimis, forsitan ab ea elegantia loco nomen Tao factum est. Tu vide, quam vera sit coniectura nostra. PONTAN.

Pag. 262, 8. *adolescentulos nobiles honorarios*. Sic a quibusdam appellatos scio, quos Germani *Edel Knaben*. PONTAN.

Pag. 262, 20. *qua gratia venisset*. Apud Graecos illos vetustissimos fuisse morem, ut legatos et advenas prius liberaliter tractarent, ac tum demum causam adventus eorum exquirerent, cognoscitur ex Homero, apud quem Odysseae lib. 3. excipitur a Nestore Telemachus cum Minerva sub forma Mentoris, et lib. 4. cum eodem Telemacho Pisistratus Nestoris filius a Menelao; et post epulas demum ac die altero causam adventus interrogatur. PONTAN.

Pag. 265, 20. *amicorum omnia communia*. Festive. Nihil hoc dicto vulgatius, quod ab Euripide profectum est. Perlepide hinc probabat Socrates, sapientum esse omnia, quod et alibi a me notatum memini. Quia, inquit, *Deorum sunt omnia. Sapientes amici sunt Deorum. Amicorum omnia sunt communia. Ergo sapientum sunt omnia*. Verumtamen scimus multos sapientes huius mundi, cum haberent Deorum opes, interim multis, etiam necessariis eguisse. Christianis tantum sapientibus dicere cum Paulo licet, *nihil habentes, et omnia possidentes*. PONTAN.

Pag. 271, 7. *tu quae lubet impera*. Virgil. 1. Aeneid.: *tuus, o regina, quid optes, explorare labor, mihi iussa capessere fas est*. Affert ex epistola M. Antonii ad quemdam septemvirum, capitalem hominem, collegam ipsius, haec verba Philipp. 5. M. Tullius: *Quid concupiscas, tu videris: quod concupiveris, certe habebis*. PONTAN.

Pag. 278, 1. *ad Aenum*. Aenum urbem Aeneas Troianus exul condidit, ut est lib. 3. Aeneid. Plinius *Aenos* vocat lib. 4. cap. 11., similiter Mela lib. 2. cap. 2.: *eximia est Aenos, inquit, ab Aenea profugo condita*. Dionysius lib. 1. *Aeneam* nominat. Iuxta hoc oppidum Hebrus fluvius non ignobilis in mare volvitur. PONTAN.

Pag. 295, 8. *citra laborem*. Terentius: *Non fit sine periculo facinus magnum et memorabile*. Laborem gloriae patrem vocavit Euripides. Vide symbolas nostras in illud ex 1. Georg.: *Labor omnia vincit improbus, ubi laborem ex optimis scriptoribus laudavimus*. PONTAN.

Pag. 299, 14. peccatorumque exomologesin. En usum annuae confessionis in quadragesima apud Graecos; qui πατέρα πνευματικόν, vel absolute sine adiuncto, πνευματικόν vocant, quem nos *confessarium* seu *patrem spirituales*. Quomodo autem Graeci confiteantur, explicavit Hieremias patriarcha Constantinopolitanus in sua censura cap. 11. his verbis: λέγομεν τοίνυν ἀποκρινόμενοι, ὅτι πρῶτον μὲν ὁ τοιοῦτος οἰκονόμος ὀφείλει εἶναι πνευματικὸς ἰατρός, ἀκριβῶς ἐπιστάμενος τὰ πνευματικά. εἶτα ὁ ἐξομολογούμενος εἰς ὅσα δυνήθη καὶ ἐνθυμηθῆ κατ' εἶδος εἰπεῖν καὶ ἐξομολογήσασθαι μετὰ συντετριμμένης καρδίας etc. Capite sequenti fuse disserit idem patriarcha περὶ τῶν ἱκανοποιῶν, de satisfactionibus et poenitentis, a pneumatico seu spirituali patre imponi solitis. Mos hic instituendae confessionis ecclesiae Graecae perpetuus fuit, nec a Nectario patriarcha Constantinopolitano sublatus; nam presbyter ille, cuius officium abrogasse fertur, non privatae, sed publicae poenitentiae praeerat: de quo copiose Cardinalis Bellarminus lib. 3. de poenit. cap. 14. et Franciscus Turrianus lib. 4. de dogmaticis characteribus verbi Dei. GRETSER.

Pag. 304, 24. expers rationis impetus. Horatius lib. 3. Ode 4.: *Vis consili expers mole ruit sua* etc. Hoc ipsum strophis sequentibus aliquot exemplis illustrat. PONTAN.

Pag. 312, 15. bulla. De aurea bulla loquitur, de qua antea saepius; eam enim imperatores dabant, quibus dandam censebant. Nicetas lib. 1. vocat γράμμα ἐρωθροσήμαντον, σφραγίδι τε χρυσεῖα καὶ σηρικῶν νήματι ἔμπεδον, κόγχης ἀναδευμένῳ αἵματι. Zonarae tom. 3. χρυσοσήμαντος γραφῆ et χρυσοβούλλος γραφῆ dicitur. PONTAN.

Pag. 314, 10. quidam antiquorum. Felicissimum esse ait Euripid. in Hecuba, cui nihil in diem obtingit mali, his verbis, κείνος δ' ὀλβιώτατος, ὅτῳ κατ' ἡμᾶρ τυγχάνει μηδὲν κακόν. Cum ergo nec unum diem vita nostra a malis sit libera (quae quam multa sint, recensere nihil attinet,) quid tota vita, quam erit misera? Sed Cantacuzenus fuit homo paucissimorum hominum. Merito autem sapientem nuncupat; Euripides siquidem propter sapientiam ὁ σκηρικὸς φιλόσοφος dictus est. PONTAN.

Pag. 314, 14. lancium altera. Antiqui res hominum a Iove velut libra quadam pensitari censebant, unde et ὑψίζυγος dictus est poëtis, utpote qui ex alto caelo omnia libret ac ponderet. Homerus Iliad. χ'. Achillis et Hectoris fata librae seu lancibus imposuisse, et Hectoris descendisse seu praeponderasse ait. Id voluit Maro de Aenea et Turno, Aeneid. lib. 12.: *Iuppiter ipse duas aequato examine lances sustinet* etc. Quam diversis simulacris olim efficta fuerit Fortuna, docet Alexand. Neapolit. lib. 1. cap. 13., inter quae

tamen eam cum libra seu trutina effectam fuisse, non invenio. Hac autem potius iusta iudicaretur, cum accusetur ut iniustissima et caeca plane. Verumtamen per lances eius, alteram ascendentem, alteram descendentem, non aliud, quam ipsius mobilitatem et inconstantiam significare historicus voluit, quae nunc exaltet, nunc deprimat, nunc det, nunc auferat. PONTAN.

Pag. 315, 23. *vitam minime vitalem.* βίον ἀβίωτον est in Graeco. Talia sunt apud Graecos item νύμφη ἄνυμφος, παρθένος ἀπαρθένος, δῶρα ἄδωρα, γάμοι ἄγαμοι, μήτηρ ἀμήτωρ, χάρις ἄχαρις, et quae notat Victorius lib. 10. cap. 12. ἐργ' ἀεργα, πότιμος ἀποτιμος. Et Graecorum imitatione apud Latinos *insepulta sepultura, innuptae nuptiae, ars iners, funera nec funera, insaniens sapientia, disciplina indocilis* etc. PONTAN.

Pag. 316, 10. *voluntatem eius, non enim dicam intelligentiam.* Graece sic cum quadam iucunda paronomasia, τὴν αὐτῆς διαστρέψαντες γνώμην, οὐ γὰρ ἂν εἰποιμι γνώσιν. Hoc vult. Non potuerunt illi sycophantae efficere, ut imperatrix desineret nosse me, qui essem, id est, quam integer, quam fidus etc. Nec enim hoc poterat, tot experimentis edocta: sed ut non amplius bene cuperet mihi, ut me vellet persequi, qua iure, qua iniuria, hoc effecerunt. PONTAN.

Pag. 318, 7. *frater.* Ἀυτάδελφος est in Graeco: quod accipio, quasi dixisset, tanquam frater; fuit enim ἀνεψιός et ita saepe illum vocat. Non igitur frater, iisdem parentibus aut altero natus; quamvis ex eadem radice generis cum Cantacuzeno prodiisse mox dicatur, filius scilicet materterae aut alicuius consanguineae ipsius. PONTAN.

Pag. 319, 13. *suo nomini.* Ioannes Angelus videlicet. Est autem Ioannes Hebraeis gratia Dei, et potest dici gratiosus. PONTAN.

Pag. 320, 2. *εἰς κεφαλὴν.* Nomine hoc non aliud puto velle, quam praefectum ac ducem. Dacia quondam appellabatur amplissima regio, quae Transylvaniam cum utraque Valachia continebat: et cingunt ambae Valachiae Transylvaniam, quarum una maior, altera minor dicitur. Maior ad Euxinum mare se porrigit et nostris est Moldavia: minor propter Danubii ripas extenditur et plerumque Transalpina, Bonfinio montana, sicut et aliis nominatur. Vlachim vocare Graeci et incolas Vlachos, pro quibus interpres Zonarae, Cedreni et aliorum historicorum Blachiam et Blachos, contra molliorem pronuntiandi rationem Graecorum, quos imitantes Turcae non Iblach, sed Iflach dicunt. Haec Leunclavius. Verumtamen hic Thessalia seu pars Thessaliae nomine Blachiae significari videtur: Thessalis enim Angelum

praetorem mittit. Eius montana, magna Blachia vocantur.
PONTAN.

Pag. 344, 22. καὶ κινδυνεύσει τὸ τοῦ φίλου σκάφος ἀν-
τανδρος ἀπολωλέναι, id est, quin Cantacuzenus una cum suis
omnibus intereat. Conditionem ac statum suum navi seu na-
vigationi, et adversam conditionem sive sortem infelici navi-
gationi ac tempestati naufragioque comparare, usitatum est
bonis scriptoribus, tum poetis, tum oratoribus; quod hic Amu-
rius Cantacuzeno facit. Naves porro, quae cum vectoribus
aut deprimuntur aut capiuntur, Graecos nunc voce iuncta
ἀνάνδρους, nunc separatis vocibus σὺν τοῖς ἀνδράσιν di-
xisse, ostendit Victorius lib. 25. cap. 8. PONTAN.

Pag. 344, 25. undetriginta millibus. Trecentis
navibus tantum numerum imposuit. Sed ex sequentibus tri-
ginta unum millia colliguntur. Si enim iussit sequi se vi-
ginti millia cum selectis mille quingentis, et novem millia
quingentos ad navium custodiam reliquit; ergo summa con-
ficit triginta unum. Sed vel erratum librarii est in numero,
vel auctor lapsus est memoria. PONTAN.

Pag. 346, 3. laboremque communicantem. Lau-
dabile factum Amurii, exaequantis se militibus suis, dum
equo repudiato, una cum illis pedibus incedit. In 6. Aeneid.
poeta Aeneam cum Troianis suis arbores caedentem et ad
Miseni cadaver cremandum advolventem facit. Nec non
Aeneas opera inter talia primus hortatur socios, paribus-
que accingitur armis. In quem locum sat multa adduximus
in symbolis nostris, quibus demonstraremus, duces et impera-
tores, qui sese militibus nonnunquam, velut oblitum atque im-
memores suae personae ac dignitatis, ferendis laboribus at-
que oneribus aliisque rebus vilibus obeundis ac patiendis
exaequassent, magnam laudem adeptos. PONTAN.

Pag. 349, 8. in Odyssea a cyclope. Vide Odys. η.,
quemadmodum tractentur a Polyphemo Ulyssis socii. Vide
etiam extremum tertium Aeneid. et, si placebit, Ovid. 14.
Metamorph. ab eo loco: quid mihi tunc animi etc. Paulo hu-
manius fuisse habitos dicit, quasi diceret, tantum non etiam
ab illis devorati sunt, quod sociis Ulyssis faciebat illud mon-
strum horrendum, informe, ingens. Visceribus enim misero-
rum et sanguine atro vescebatur. PONTAN.

Pag. 351, 5. siquidem et mus aliquando. Haec
fabula, ut arbitror, nec apud Aesopum, nec apud Gabriam,
ullumve alium mythographum reperitur. Est tamen ad do-
cendum idonea, res magnas et homines potentes aliquando
parvarum rerum et hominum minime potentium auxilio egere.
Quid enim mure abiectius, invalidius? quid leone nobilius,
robustius? PONTAN.

Pag. 364, 5. *testes angeli*. Saepius in scriptura divina angeli testes citantur. Lucae 12.: *Qui me confessus coram hominibus, confitebor et ego eum coram angelis Dei*. 1. Corinth. 4.: *Spectaculum facti sumus coram Deo, angelis et hominibus*. Psalm. 157.: *In conspectu angelorum psallam tibi*. Mitto locos alios. Sed ut angeli omnia mortalium facta perspiciant, cogitata quidem non perspiciunt: Deus solus *καρδιογνώστης*. PONTAN.

Pag. 365, 17. *illud Chabriae*. Hoc dicto, quantum in virtute ducis situm videatur, praeclare ostenditur. Leo fortitudinis, cervus timiditatis symbolum seu hieroglyphicum. PONTAN.

Pag. 366, 23. *ludos gymnicos*. *Gymnicus ludus*, inquit Isidorus etymol. lib. 18. cap. 17., *est velocitatis ac virium gloria*. *Cuius locus gymnasium dicitur, ubi exercentur athletae et cursorum velocitas comprobatur* etc. Crotoniatas palaestra et gymnico certamine inprimis et supra alios valuisse, proditum est litteris. PONTAN.

Pag. 368, 23. *διὰ τὴν νόσον ταύτην*. Animi vitia, praevitates et consuetudines parum bonas ac laudabiles latinitatis auctores vocant morbos, imitati Graecos videlicet: et animum his affectum aegrotare dicunt et aegrotum animum. Proinde etiam medicinam animi et curari animum. Pro multis unus testis sufficiat Cicero Tusc. 2. PONTAN.

Pag. 369, 12. *rerum naturam sermonem*. Verba sunt signa et notae rerum, non autem res signa et notae verborum. Et res verbis priores sunt. Itaque sentendum et loquendum, ut rerum natura fert. PONTAN.

Pag. 377, 22. *sagitta veneno illita*. Fuit hoc olim in more quibusdam gentibus. De Mibis Aethiopiae populis Silius libro 3.: *Spicula dirigere et ferrum infumare veneno*. Virgilius 9. Aeneid.: *Ungere tela manu ferrumque armare veneno*. Et libro 10.: *Vulnera dirigere et calamos armare veneno*. Adde Horatium Ode 22. lib. 1.: *venenatis gravida sagittis, Fusce, pharetra*. PONTAN.

Pag. 384, 3. *pulverem de capite*. Veteribus in luctu, praesertim funebri, mos fuit caput cinere aut pulvere aspergere: quem habes etiam apud Maronem lib. 12. de Latino rege. Et libro 10. de Mezentio propter occisum ab Aenea Lausum filium. In quem locum vide, si lubet, symbolas nostras. Sane in sacris litteris exempla moris huius frequentia sunt. PONTAN.

Pag. 401, 1. *ἐπὶ τὰς τῶν γεγραφότων τρέπονται κεφαλὰς*. Aliter Graeci etiam hoc modo, *εἰς κεφαλὴν σοι*, citra adiectionem verbi. Subauditur *τρέποιτο*. Dicunt etiam Latini, *quod in caput tuum recidat; quod in caput tuum verta-*

tur; quod illorum capiti sit. Apud Virgilium Euander Mezentium tyrannum execrans lib. 8.: *Quid memorem infandas caedes, quid facta tyranni effera? dii capiti ipsius generique reservent.* PONTAN.

Pag. 402, 11. *Meropes.* Merope fuit una ex provinciis seu regionibus Thraciae, sicut Rhodope. PONTAN.

Pag. 417, 15. *matutinos hymnos.* Nusquam minor hodie, quam in castris pietatis ducitur ratio: nec ullum paene genus hominum minus Deum colit aut gravius offendit, quam milites. *Nulla fides pietasque viris, qui castra sequuntur.* At olim dabant operam duces, ut coelestem opem precibus imploraret exercitus, et omnem victoriae spem in Deo poneret, non in viribus et armis suis: quo pertinent etiam hymni matutini. PONTAN.

Pag. 418, 15. *natura loci.* Docuimus alibi, quantam commoditatem haberet in proelio locus superior. Livius lib. 7.: *Praeter virtutem locus quoque adiuvit, ut pila omnia hastaeque non, tamquam ex aequo missa, vana (quod plerumque fit) caderent, sed omnia librata ponderibus figerentur.* PONTAN.

Pag. 422, 16. *noctu quidem sublata facem.* Dari noctu signum ignibus iactis, aut facibus elatis usitatum est militiae. Sic Sinonem et Helenam Graecis dedisse signum navibus redeundi et Troiam occupandi, auctor est Tryphiodorus, his versibus, ut quidem a Xylandro Latine sunt redditi: *Ilicet Aeacidae, iuxta sublime sepulcrum exhibuit signum lucenti lampade Graeis Aesonides, tacita monuitque recurrere classe. Pervigil ipsa etiam e celso formosa cubili purpureo socios hortata est Tyndaris igni.* De Helena expresse affirmat etiam Maro libro 6.: *flammam media ipsa tenebat ingentem et summa Danaos ex arce vocabat.* Arabes quoque adventum hostium interdiu fumo, noctu igne significasse testatur Frontinus lib. 2. cap. 5. PONTAN.

Pag. 437, 10. *Ephori.* Quos saepius appellavit *διοικουντας τα πράγματα, ἄρχοντας τῶν πραγμάτων*, nunc a Lacedaemoniis sumpto vocabulo, Ephoros appellat. *Ἐφόρος*, inquit Suidas, *ἐκάλουν διὰ τὸ ἐφορᾶν τὰ τῆς πόλεως πράγματα.* De huius magistratus origine et qualitate, numero ac tempore, quo fine creati, quanta evaserit tandem eorum potentia, erudite disserit Nicolaus Cragius de Lacedaemoniorum re publica libro 2. cap. 4. PONTAN.

Pag. 442, 18. *sacer morbus.* Sacer ignis est, quem vulgus Italicum *il foco del sant Antonio* vocat, de quo diximus in symbolis nostris in ultimum versum 3. Georg., nempe in hunc: *contactos artus sacer ignis edebat.* PONTAN.

Pag. 445, 3. *sacellii curator.* Curator sacellii est, qui praest curando sacellio, quo verbo res sacrae et loca

sacra, ut domus et templa et monasteria intelliguntur, diciturque ὁ τοῦ σακελλίου sine adiectione, quae tamen subauditur, et Latine sacellarius. Vocatur eodem nomine, qui sacris et Deo dicatis hominibus praefectus est. In codice Augustano Pachymerii historiam continente ita scriptum est: σακελλάριος ὁ παιδεύων τοὺς ἀτακιοῦντας τῶν μοναχῶν καὶ ἱερέων καὶ ἐπιστοτῶν μοναστηρίοις τοῖς ἀνδράσιν καὶ γυναικείοις. PONTAN.

Pag. 452, 2. *perjuriū, inquit, est negatio Dei.* Est in sententiis Nazianzeni tetrastichis tetrametris: ὄρκον δὲ φεῦγε πάντα. πῶς οὖν πείσομεν; λόγῳ τρόπῳ τε τὸν λόγον πιστουμένη· ἄρησις ἐστὶ τοῦ θεοῦ ψευδορκία. Cantacuzenus ἐπισορκία posuit pro ψευδορκία, secus quam versus requirebat; et idem est. PONTAN.

Pag. 460, 3. *ἀλλ' ἀνθήρικον δοκῶ θερίζειν.* Proverbium de eo, quod fieri non potest seu quod inaniter, inutiliter fit, de labore sterili. Ἀνθήρικον quidam fructum asphodeli, quidam caulem tantum esse scribit. Hesychius ἀνθήρικον et asphodeli fructum et herbae quoddam genus esse vult, fortasse illud, quod aiunt quidam meti non posse, sed ut linum manibus velli debere et hinc factum proverbium ἀνθήρικον θερίζειν. PONTAN.

Pag. 464, 7. *proclivius est a vitio.* Vitia etiam sine magistro discuntur, inquit Seneca. At virtus institutionem, praecepta, laborem exercitationemque desiderat. Sensus enim et cogitatio laevani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua, Genesis 8. PONTAN.

Pag. 464, 12. *solves et ligabis, quae fas est.* Haec verba Cantacuzenus legit apud sanctum Clementem epistola 1. ad Iacobum fratrem domini, non procul a principio. Rufini translatio sic habet (narrat autem Clemens, quibus verbis ipsum sanctus Petrus sub mortem seu martyrium suum ecclesiae astanti pro successore commendavit,) *Propter quod ipsi trado a domino mihi traditam potestatem ligandi et solvendi, ut de omnibus quibuscumque decreverit in terris, hoc decretum sit et in coelis. Ligabit enim quod oportet ligari, et solvet, quod expedit solvi, tamquam qui ad liquidum ecclesiae regulam noverit.* PONTAN.

Pag. 464, 25. *de Ario contra Christum.* Historia legitur apud Surium tomo 6. in martyrio eiusdem sancti Petri Alexandrini episcopi, de quo scripserunt Eusebius libro 9. historiae ecclesiasticae, Auctores tripartitae historiae et alii. In additionibus autem Ioannis Molani ad martyrologium Usuardi, sic est ad verbum: *Adversus eum (Petrum Alexandriae episcopum) cognita Maximini sententia, Arius infelix, qui ab ipso excommunicatus et degradatus propter dogma erroris*

habebatur, festine pervenit ad ecclesiam, obsecrans, ut pro eo clericus et populus apud episcopum intercederet, putans, quod post decessum eius ipse levaretur episcopus. Quibus sanctus episcopus cum magno suspirio respondit, quia iam Arius Deo mortuus, a facie Dei proiectus esset. Et apprehendens duos presbyteros de turba seorsum, ait illis: Ego etsi peccator sum, tamen scio me coelesti vocatione ad agonem martyrii vocatum. Vos post martyrium meum sedem et episcopatum meum consecuturi estis. Et tu quidem prior, Achilla, post te vero Alexander. In hac enim hora noctis, ut vobis totum de Ario aperiam, cum solemnibus consuetudine Deo sacrificium orationum consummassem, ecce subito apparuit mihi Christus Dominus, indutus colobio candido, quod conscissum a summo usque deorsum, coniungebat circa pectus, quodammodo cooperiens nuditatem suam. Quem ut vidi, aio: Quid est, domine, quod video tunicam tuam scissam a summo usque deorsum? Qui dixit, Arius hoc fecit, qui separavit a me populum hereditatis meae, comparatum sanguine meo. Praecipio nunc et moneo, ne eum recipias in communionem, nec rogantibus his, qui venturi sunt ad te, quos ille direxerit. Haec, quae tibi manifestavi, duobus presbyteris tu nota facies, ut ipsi post te eum anathematizando abiciant, ne populus illius errore decipiatur. PONTAN.

Pag. 469, 3. ὡς κινδυνεύειν ἤδη παρανόλωμα λιμοῦ γενέσθαι. Praeterquam quod sumptum supervacaneum et inutilem impensum significat παρανόλωμα, exponitur etiam a Budaeo additamentum et velut appendix impensae destinatae, citaturque illud Basilii, τάχος ποδῶν καὶ σώματος εὐμορφία, νόσων παραναλώματα, quae obiter a morbis consumuntur, qui alios effectus habent. Febris enim hominem torrens, una etiam decorem et colorem delet. Sensus igitur Graecorum verborum et loci totius est, periculum esse, ne ad mala vastationis etiam fames, tamquam additamentum, accedat: et quidem tanta, ut ea penitus contabescant et intereant. Ne fames quoque mortem eorum corporibus, ut reliquis malis appendicem adiciat. PONTAN.

Pag. 469, 5. malo accepto stultus sapit. παθὼν δέ τε νήπιος ἔγνω, ex Hesiodo. Homerus paene iisdem verbis, ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. Vide Chiliast. Factum stultus cognoscit, et quod continenter sequitur, malo accepto stultus sapit. PONTAN.

Pag. 471, 13. κειμήλια βασιλικὰ, quae ab imperatoribus in thesauris reponuntur, peculiariora quaedam, ut sunt gemmae et quae Germanicolatini vocant clenodia. Dicuntur item ἐπίσημα vel σύμβολα. Sic Graeciae praetor, quem Leunclavius saepe producit, ait, recepta Constantinopoli, venisse in

manus Graccorum imperatoria Balduini II. symbola, quae quidem haec fuerint: calyptra, formae Latinis usitatae et unio- nibus distincta, cum lapillo rubri coloris in vertice capitis; calceamenta cocco tincta; gladius, vagina de coccinei coloris serico facta, vestitus. PONTAN.

Pag. 479, 4. *Chariopoli*. Turcae vocant hodie Cher- repolin. Ab Atheniensi Charia dicta fuit. Nam praepotens mari populus Atheniensis ante bellum Peloponnesiacum, pro- pter amplitudinem classis et usum rerum navalium, Cher- ronesum cum maiori parte maritimae Thraciae ac Ma- cedoniae, cum Perintho (nunc Arachlea, quod idem est cum Heraclaea,) cum Selybria, cum ipso Byzantio posside- bat: in eaque loca semel occupata, colonias deducebat, Thucydide, Xenophonte atque aliis testibus etc. Leunclavius. PONTAN.

Pag. 480, 5. *velut aper*. Ideo Horat. Ode 2. Epod., Maro ecloga 10. acres nominarunt apros, ad naturam illius bestiae truculentam respicientes. Eiusdem naturam, praeser- tim a venatoribus exagitatae, ponit ante oculos luculenter princeps poeta lib. 10.: *Ac velut ille canum morsu de mon- tibus altis actus aper* etc. PONTAN.

Pag. 494, 2. *amori puellae penitus succubue- rat*. O miserum Gabalam, ut se excarnificari frustra sinit. Mira sunt, quae quidam ob amorem mulierum puellarumve leguntur fecisse, seu honestum et licitum, quod eas uxores cuperent, seu turpem et vetitum. Caput est apud Iovianum Pontanum libro priore de fortitudine, quo docet, qui ob amo- rem pugnent, fortes non esse. PONTAN.

Pag. 497, 20. *χηρείαν τῆς θυγατρὸς*. Cur viduitatem, cum non esset vidua? nec enim cum quoquam nupta fuerat. Sed iureconsulti etiam nondum nuptam appellare solent vi- duam. Quoniam scilicet vidua dicta sit ut vecors, vesanus, qui sine corde, sine sanitate esset: et illa sine duitate. PONTAN.

Pag. 499, 5. *videbatur sibi sedere*. De hoc somnio viderit lector, quid sentiat, et quomodo verum sit, quod ait postea, sic evenisse. Commixta sunt autem verba scripturae sanctae et consarcinata aliquoties, ut nescias, quid ex quo loco adducatur. PONTAN.

Pag. 500, 24. *vidimus vaticinia haec evenisse*. Infra mox dicit; ad quem autem pertinuerit hoc somnium, usque hodie latet. Haec pugnancia sunt. PONTAN.

Pag. 501, 8. *secundum quietem*. Somniorum obser- vationibus dediti fuerunt recentiores Graeci, non modo intra, sed et ferme supra modum, obliti illius Ecclesiast. 5.: *Ubi multa sunt somnia, plurimae sunt vanitates*. Et illius Eccle-

siastici cap. 34.: *Somnia extollunt imprudentes, quasi qui apprehendit umbram et persequitur ventum, sic et qui attendit ad insomnia; multos errare fecerunt somnia et exciderunt sperantes in illis.* Et totum somnium, quod hoc loco narrat Cantacuzenus, quid nisi somnium fuit? Sed an somniis habenda sit fides, deque causis verorum somniorum et quibus signis dignosci queant somnia divina a non divinis, copiose docuit Benedictus Pererius noster libro secundo adversus fallaces et superstitiosas artes, quo lectorem remitto, ut de hoc Manuelis somnio iudicium faciat. GRETSER.

Pag. 509, 19. *ut aut victi.* Vicisse magnos cur laudem pariat, manifestum est cuilibet: sed victum esse a magnis cur honori est? Quia videntur ipsi non qualescumque fuisse, qui non a qualicumque aut potuerunt, aut debuerunt vinci atque occidi. Itaque putat Lauso gloriae apud posteros fore Aeneas lib. 10. Aeneid., quod ab Aenea interemptus sit. *Hoc tamen infelix miseram solabere mortem: Aeneae magni dextra cadis.* In quem versum lege, quae multa in symbolis nostris adduximus. PONTAN.

Pag. 518, 16. *Selybriam primo impetu cepit.* Post haec verba in Graeco codice parva lacuna est; fortasse plura oppida aut unum saltem alterumve nominabantur. PONTAN.

Pag. 533, 19. *οὐδὲ πυρφόρος ὑπελέλειπτο.* Etiam qui in acie ignem praeferebant, *πυρφόροι* dicebantur. Nam in more fuit priscis, ut vates exercitui praeiret, lauro coronatus ac facem gestans: in quem ferrum stringere, ut hominem sacrum, nefas habebatur. Unde paroemia, *οὐδὲ πυρφόρος ἐλείφθη*, quo significatur, omnes in proelio trucidatos fuisse ad unum, adeo, ut ne ei quidem pepercerint, qui ignem praeferebat. Plura thesaurus Stephani in voce *πυρφόρος*. Ad alias porro insignes calamitates, quibus aliquis in eo genere funditus periret, translatum fuisse adagium, historicus indicat, dum ait, *ὁ φασιν ἐπὶ τῶν μεγάλων ἀτυχημάτων.* PONTAN.

Pag. 533, 24. *illacrimavit.* Mitis animi argumentum, etiam hostium calamitate aut morte dolere, immo et lacrimis super ea non posse abstinere. Fecit hoc Alexander magnus in morte uxoris Darii hostis, Curtius lib. 4. Fecit Marcellus captis Syracusis, Annibal super nece Marcelli. Zonaras de Constante imperatore 3. Annal.: „cum tumulo quodam consensu subiectam planitiem et praeterfluentem amnem cadaveribus plena vidisset, in manifestas erupit lacrimas, non tam victoria (contra Magnentium tyrannum) laetatus, quam ob caesorum interitum moestus. Nam cum ad octoginta millia haberet, ad triginta millia cecidisse: de Ma-

gentii triginta sex millibus viginti quatuor millia periisse." PONTAN.

Pag. 543, 1. *mente privat.* Apud veteres, ut quisque Deus cuique homini bene aut male consultum cuperet, ita ei bonum aut malum consilium dare putabatur, profuturasque aut nocituras cupiditates in eius animum immittere. Ex qua opinione est illud Aeneae apud Maronem 2. Aeneid.: *Hic mihi nescio quod trepido male numen amicum confusam eripuit mentem.* Et Ciceronis pro Milone: *Hic dii immortales, ut supra dixi, mentem dederunt illi perdito ac furioso, ut huic faceret insidias.* Nos Christiani homines sceleratos aliquando excaecari a Deo et bona mente consilioque spoliari credimus, ut ad poenas, quas meruerunt, deveniant et eas praecavere non possint. In quo se divina tandem iustitia exserit. PONTAN.

Pag. 544, 13. *videre iubet, ne quid respub. detrimenti capiat.* Sic reddo, quod ait Graecus, iussisse imperatricem Isaacium Asanem *πῦσαν πρόνοιαν ποιεῖσθαι.* Quid autem sit et quando iuberetur, bene indicat Sallustius in bello Catilinario cap. 29. PONTAN.

Pag. 550, 21. *syncope.* Ex Gorraeo illustri medico haec refert Stephanus in thesauro: Syncope est praecipitum omnium virium lapsus, ut Galenus ante se a veteribus medicis definitum esse prodidit. Ergo cum essentia virium, quibus regitur corpus, tum in spiritu, tum in solidorum corporum temperamento consistat, palam est, nihil horum per syncopen manere integrum, sed cuncta collabi ac dissipari, cum spiritu quidem calorem nativum, ita cum eo mixtum atque confusum, ut nunquam ab invicem separari possint, cum solidorum autem corporum temperamento, tum cum ipsum calorem singulis a natura partibus insitum, tum humidum illud primigenium et radicale, quo uno velut glutino quodam robur earum continetur. PONTAN.

Pag. 551, 1. *vinum meracum vetus.* Vinum vetus esse melius ac salubrius novo, idque multis de causis, docent medici et iudicat sensus communis, iudicaruntque omnes populi semper. Ex quo sensu dictum est a Salvatore Lucae 5.: *Nemo bibens vinum vetus, statim vult novum: dicit enim, vetus melius est.* Hinc et Plautus Casina: *Qui utuntur vino vetere, sapientes puto.* Verumtamen insipientes isti medici, dum calorem frigore volunt pellere et frigus calore, (calefacit autem vinum et quo meracius, eo magis,) miserum patientem suum (ut *ιατροῶν παῖδες* male habentes vocant) perdidit. PONTAN.

Pag. 558, 2. *portam Xylocerci.* Ex viginti tribus portis Constantinopolis, ut refert Leunclavius, undecima no-

minatur Xylocercos. Dicta, quod artifices eam struentes, magna in fundamento aquae reperta copia, lignis plurimis et palis in aqua defixis, lapides iniecerint atque ita demum aedificii fundamentum firmum effecerint, ut est in libro de aedificiis urbis. PONTAN.

Pag. 560, 20. *Georgii*. Nota ritum et simul venerationem sancti Georgii, qui et apud nos Germanos magno in honore est. PONTAN.

Pag. 564, 16. *mense Maio*. Nimirum 21. die Maii, cui in menologio seu μηναίω haec verba praescribuntur: τῶν ἀγίων μεγάλων βασιλέων καὶ ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης. Rursum infra libro 4. cap. 4. meminit et diem ipsum exprimit, nempe XII. Kalend. Iunias, qui est dies Maii primus et vicesimus omnino. Duo cantica in eodem ex eodem menologio facere non possum, quin adscribam. Prius hoc est, in Constantinum solum: τοῦ σταυροῦ σου τὸν τύπον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος, καὶ ὡς ὁ Παῦλος τὴν κλῆσιν οὐκ ἐξ ἀνθρώπων δεξάμενος, ὁ ἐν βασιλεύσειν ἀποστόλος σου, κύριε, βασιλεύουσαν πόλιν τῇ χειρὶ σου παρέθετο, ἣν περίσωζε διὰ παντὸς ἐν εἰρήνῃ, πρεσβείαις τῆς θεοτόκου, μόνε φιλάνθρωπε. Posterius est in filium et matrem communiter. Κωνσταντῖνος σήμερον σὺν τῇ μητρὶ τῇ Ἑλένῃ τὸν σταυρὸν ἐμφαίνουσι, τὸ πανσεβάσμιον ξύλον, ἅπαντας τοὺς Ἰουδαίους συναγαγόντες. τοὺτους οὖν ἀνευφημήσωμεν ἐπαξίως. δι' αὐτῶν γὰρ ἀνεδείχθη σημεῖον μέγα τὸ πρὸ αἰώνων φρικτόν. PONTAN.

Pag. 571, 10. *non manu facto templo*. Forsitan tale istuc templum fuit Thessalonicae, quale sancti Michaelis in monte Gargano, quod et ipsum ἀχειροποίητον dici poterat et quod locum illum non hominum ars et industria, sed ipsa natura ad templi speciem commodumque usum aptasset. Qua notione nympharum domus vivoque sedilia saxo 1. Aeneid. dicuntur. Et recte quidem ἀχειροποίητα, quia non ars, sed ipsa natura efformarat. Simile quid persuadeo mihi de illo templo ex ipso epitheto. Non enim arbitror vocabulum ἀχειροποίητον hoc velle, quod non precibus episcoporum, sed angelorum consecratum et dedicatum esset, quod fama fert de sacello Deiparae Eynsidlensi: nam haec notio nimis violenta et a communi ratione abhorrens esset, nisi quis philosophari vellet, de formali esse et constitutione templi. Haec coniectura est Iacobi Gretseri, quam tibi lector proponendam duxi. Mibi quidem probabilis videtur. PONTAN.

Pag. 580, 23. *circumfusi*. Narrat Homerus Iliad. 22. in Hectorem ab Achille interfectum omnes Graecos circumstantes tela coniecisse eique insultasse. Similem immanitatem Zelotae in praefectum hunc suum exercuerunt. Et est

saevissimae genus saevitiae, etiam in mortuos, tamquam in vivos, desaevire. PONTAN.

Pag. 582, 18. *quem Papa eligere consuevit.* Nota, etiam schismate divulsa orientali ecclesia a Romana, pontificem Romanum nihilo minus solitum eligere patriarcham. Quia videlicet iurisdictionem potestatemque sibi a Christo traditam non amiserat. PONTAN.

Pag. 582, 20. *sub ipsis aliquando fuit.* Sub quibus Latinis et quamdiu fuerit Constantinopolis, docuimus notis in lib. 2. cap. 36. PONTAN.

Pag. 587, 21. *hunc enim morem.* Exempla moris huius ego nulla hactenus legi: nec tamen historicum istuc temere affirmasse puto. PONTAN.

Pag. 597, 19. *lotis manibus.* Nota veneni genus praesentissimum, ex sequentibus. De veneno per filios ab Antipatro regi Alexandro dato in poculo, Iustinus lib. 12. tantam eius fuisse vim, ut non aere, non ferro, non testa contineretur, nec aliter ferri, nisi in ungula equi potuerit. Et sane Alexander accepto poculo, media portione repente veluti telo confixus ingemuit: elatusque e convivio semianimis, tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in remedia posceret, tactumque hominum velut vulnera indolesceret. PONTAN.

Pag. 604, 21. *imperatrice ac filio imperatore.* Scilicet hoc supererat ad periturae Graeciae foeditatem, ut femina cum filio quindecim annorum praesideret synodo et episcopis iura daret. Quis vel fando talia audivit? Neque enim tantum praesedit, hoc est, primo loco, ante episcopos sedit, ut Martianus olim in concilio Chalcedonensi et Constantinus in concilio sexto. Nec praesedit tantum, ut patres synodi ab omni violentia tutos praestaret curaretque, ut omnia legitime sine vi, fraude et tumultibus peragerentur, sed praesedit, ut controversiarum et quaestionum iudex. Hanc enim potestatem recentior et imperitior Graecia suis imperatoribus detulerat inaudito a Christianae fidei incunabulis exemplo, ut docet Cardinalis Bellarminus lib. 1. de Conciliis et Ecclesia cap. 19. et 20. Quocirca primi etiam subscribebant aequae inusitato exemplo. Cum octo fuerint olim generales atque oecumenicae synodi in Graecia celebratae, duabus tantum imperatores subscripserunt, inquit Villalpandaeus disput. 2. pro Concil. Trident., nimirum sextae et octavae. Sed in sexta imperator Constantinus ultimus omnium subscripsit, non definiens, sed consentiens. Et Basilius imperator in octava synodo subscripsit post omnes patriarchas, similiter non definiens, sed suscipiens et consentiens, prius etiam praefatus, se debuisse subscribere post omnes episcopos, ut olim fecerant Constantinus, Theodosius et Martianus, tamen se subscripsisse

immediate post patriarchas, quia tali eum honore episcopi afficere voluerint. Quare falsum videtur, quod Villalpandaeus dicit, duos dumtaxat imperatores subscripsisse, cum testetur imperator Basilius, subscripsisse etiam Constantinum magnum, Theodosium et Martianum, licet postremo loco. Non exstant tamen hodie huiusmodi subscriptiones. In Concilio Florentino subscripsit ante omnes Graecos et Latinos praesules (excepto summo pontifice) Ioannes Palaeologus imperator Constantinopolitanus; sed tolerandum et dissimulandum fuit, tum ob Graecorum morem et genium, tum ne concordia inter orientalem et occidentalem ecclesiam tantopere desiderata impidiretur. GRETSER.

Pag. 613, 2. *Asanem carcere.* Quare in carcerem traditus fuit Andronicus Asanès, qui tamen genero adversatus legitur, perinde ut ceteri? Sed hoc Apocauchus fecit: causa indicata est supra. PONTAN.

AD LIBRUM QUARTUM.

Pag. 8, 12. *Vol. III. ante Deiparae Hodegetriae.* Sic inventus est Andronicus senior, capta urbe a nepote libro primo cap. 59. Ad hanc imaginem in periculis confugere, solemne fuit, ut apparet. PONTAN.

Pag. 9, 17. *δοχείον χαρίτων παντοδαπῶν.* Suavis omnino laus, qua significatur, nihil, quod gratiam et amorem conciliare posset, huic adolescenti ulla ex parte defuisse. Tale est, ad laudem quidem spectans, *κοινὸν ἄγαλμα τῆς φύσεως*, commune generis humani decus et ornamentum, quod eius patri Andronico tribuit lib. 1. cap. 3. PONTAN.

Pag. 9, 17. *forma.* Compositio membrorum, conformatio lineamentorum, figura speciesque decora, eximium est regis ornamentum et ad gratiam amoremque inter subiectos conciliandum percommodum instrumentum. Lege, quae plura disserimus de forma et pulchritudine regis, dialogo 12. secund. tert. PONTAN.

Pag. 11, 7. *res tamen soli.* Fecit hoc Andronicus quoque iunior, capta Constantinopoli et bello finito. Vide lib. 2. cap. 1. et notas ibidem. PONTAN.

Pag. 13, 2. *Delfino Viennensi.* Anno 1348. Imbertus seu Ingibertus, ut alii vocant, Delfinus Viennensis, Delfinatum suum Philippo regi Gallorum vendidit, ea condi-

tione, ut primogenitus regis perpetuo esset dominus illius terrae dicereturque Delfinus. Igitur anno sequenti Ioannes Philippi primogenitus accepit possessionem illius et factus est primus Delfinus. Imbertus autem apud Lugdunum ordinem praedicatorum ingressus est. PONTAN.

Pag. 23, 17. *faciem omnis terra.* In 2. Paralip. est his verbis: *Omnesque reges terrarum desiderabant videre faciem Salomonis, ut audirent sapientiam etc., nec aliter apud Septuaginta.* PONTAN.

Pag. 13, 23. *reginam urbium.* De ea diximus notis in caput quintum libri primi. Etiam hodie regina est urbium innumerabilium, quae Turcico dominatui subiiciuntur. Tam est autem ampla, ut qui eam ex itinere conspiciere incipiunt, mundum quendam parvum se conspiciere iudicent. PONTAN.

Pag. 14, 12. *neque Octaviani, neque Theodosii.* Sequebatur in Graeco: *οὔτε μὴν Αὐγούστον Καίσαρος.* Sed hoc est repetere Octavium: idem enim Augustus, qui Octavius. Fortassis alium nominare voluit. Infra autem explicat, quomodo quemque superarit, et Constantinum ac Scipionem adiungit. PONTAN.

Pag. 18, 11. *humanitatis rex.* Octavianum sive Augustum esse regem humanitatis vocatum, ego quidem nusquam legere memini. Et tamen Cantacuzenum id apud scriptorem aliquem legisse verisimile est. Multa de eius humanitate Plutarchus scribit: hoc tamen non scribit. PONTAN.

Pag. 19, 17. *illa quatuor.* Quatuor virtutes a principe requirit, humanitatem in audiendo, lenitatem in reprehendendo, prudentiam sive sapientiam in inquirendo, iustitiam in iudicando. Humanus, lenis, sapiens, iustus sit imperator oportet. Sed nihil tam ei proprium, quam iustitia, cuius fruendae causa videri olim bene moratos reges constitutos ait Herodotus et ex eodem Cicero 2. de Offic. Hanc unam, quia potissima, in Didone regina memorat Ilioncus orator apud Maronem 1. Aeneid., cum ait, Iovem ei dedisse *iustitia gentes frenare superbas.* PONTAN.

Pag. 19, 20. *tum demum fore beatas.* Celeberrima sententia Platonis in primo de re publica et epist. 7. ad Dionis propinquos, Platonis principis, inquam, ingenii et doctrinae, ut ait Cicero epist. 1. lib. 1. ad Quintum, ubi eam eidem Quinto fratri suo proponit. Hanc semper in ore habebat imperator M. Antoninus cognomento philosophus. Spartianus. Seneca prologo epist.: *a sapientibus sancita est sententia: illud beatum esse regnum, cuius principem contigerit sapientiae habere studium.* PONTAN.

Pag. 19, 23. *Socratem Atheniensem.* Pro portione

et captu scilicet humanae naturae. Et quo pacto secundum alia, ita etiam secundum sapientiam, qua Deum imitantur, homines dii vocari suo modulo possunt. Vere autem omnis nostra sophia non nisi philosophia est, quod Pythagoras volebat, qui se primus non σοφόν, sed φιλόσοφον esse Leonti Phliasiorem tyranno respondit. Et quemadmodum nemo bonus, nisi solus Deus, sic nemo sapiens, nisi solus Deus, idemque sapientium dux et emendator. PONTAN.

Pag. 20, 1. *Ismaelitis*. Per Ismaelitas puto intelligi Turcas, qui cum e Persis oriundi, et Persae ab Ismaele, non male sic appellantur. PONTAN.

Pag. 20, 3. *centesimo vicesimo*. Latina translatio non habet nisi triginta capita. Forsitan sectiones nomine *καθαλαίων* intelligit, quarum unius libri solent esse quam plurimae, ut etiam nostrae historiae erant, quas in capita contrinximus. Scriptum est autem hoc cap. 2. PONTAN.

Pag. 22, 12. *meque arbitro*. Nescio qui in causa ecclesiastica imperator potuerit esse iudex. Constantinus quidem magnus episcopos lites suas inter se diiudicare iussit, suum arbitrium interponere noluit. Sed, ut ante monuimus, Graeci imperatoribus suis adulantes, nimis magnam eis auctoritatem concesserunt. Qui exemplum nominatim quaerit, legat Balsamonem in Canonem 69. synodi sextae in Trullo. PONTAN.

Pag. 24, 6. *Palamam autem cum sui similibus*. De controversia Barlaami, Acindyni et Palamae, copiose egimus ad finem libri secundi, quo lectorem redire cupimus, quoties Cantacuzenus Palamam, eiusque asseclas, tamquam recte sentientes, praedicat et extollit. Omisimus eo loco, hanc synodum adversus Acindynum occasione Ioannis patriarchae coactam. Quae si ad reliquas adiungatur, iam sex synodos super controversia de lumine Thaborio et distinctione essentiae actionisque divinae habebimus. Quinque quidem, quarum ipse Cantacuzenus meminit, et aliam, cuius lib. 2. testem laudavimus Davidem Monachum in sua relatione de disceptatione Barlaami et Palamae. GRETSE.

Pag. 28, 8. *Scutarium*. A militum scutariorum statione sic dictum scribitur. Quidam putant, olim dictam Chrysolim. PONTAN.

Pag. 28, 15. *stratis tapetibus*. Mos barbarorum discumbendi etiam hodie. Occurrit locus ex 1. Aeneid. de convivio Didonis: *Conveniunt, stratoque super discumbitur ostro*. PONTAN.

Pag. 28, 17. Ὁρχάνης μὲν ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου. In navibus. Catachresis, ut rursus infra cap. 30., ubi plura dicentur. PONTAN.

Pag. 29, 18. *Sophiae templum*. De hoc eodem tam

celebri templo Nicetas in Alexio Commeno, Manuelis filio, aegre ferens caedibus pollutum esse a Christianis, cum Salomonium templum Titus imperator Deum reveritus violari prohibuerit. *Qui honos, inquit, a religiosis et Christianis huic pulcherrimo et plane divino templo habendus non fuit, quod omnino Dei manibus fabricatum est, primum ac postremum opus pulcherrimum atque inimitabile, neque in terris aliud, quam orbis quidam coelestis extitit?* Idem in narratione de rebus post urbem a Latinis captam gestis: *Nunquid templum amplissimum et divinissimum, unquam posthac te videbo, coelum terrenum, solium gloriae Dei annuncians, spectaculum et opus singulare, firmum universae terrae decus?* PONTAN.

Pag. 34, 19. *ultimam Thulen.* Etiam Virgilius 1. Georg. ultimam vocat, quod nimirum distaret longissime, essetque postrema sive ultima inter insulas Romanis exploratas et cognitatas. Strabo lib. 4: *Magis etiam obscura est Thules historia ob tam longinquum situm. Omnium enim, quarum feruntur nomina, maxime versus septentrionem esse hanc disitam aiunt.* Poetae in maxima distantia et loco longinquisimo significando Thulen nominant. PONTAN.

Pag. 39, 14. *vereantur.* Hoc ut facilius et melius fiat, prudentis imperatoris erit, ordines ita disponere, ut fratres cum fratribus, amici cum amicis una sint. Cum enim qui in discrimine versatur, proximus illi est, a quo diligitur, tunc necessario eventit, amicum pro amici salute audacius depugnare. Pudet quippe gratiam bene merenti non referre, et socius socium deserendo, si prior in fuga esse videatur, erubescit. Praeceptum istuc militare Onosander ab Homero didicit, apud quem Nestor Agamemnoni hoc dat consilii in acie disponenda, Iliad. 2.: *κρίν' ἄνδρας κατὰ φύλα, κατὰ φρήτας, Ἀγάμεμνον* etc. PONTAN.

Pag. 49, 17. *grassabatur.* Illustris admodum descriptio pestilentiae, qualis apud Lucretium lib. 6. ex Thucydidis lib. 2. expressa, et apud Maronem Georgicon 3. Cui tantum est otii, utriusvis poetae carmen cum hac historica narratione conferat; non parvam rerum similitudinem apprehendet: nos alio festinamus. PONTAN.

Pag. 53, 14. *legatos deligit.* De tam nobili legatione imperatoris ad pontificem Romanum et huius ad imperatorem Cantacuzenum, de rebus tanti momenti inter eos actis, Platina in Clemente VI. nullum plane verbum habet, quod quis non iniuria miretur. PONTAN.

Pag. 55, 15. *duobus episcopis.* Gregoras quoque de his duobus episcopis, qui sub Andronico missi sint. Confundit tempora et rem totam imperfectissime negligentissimeque, ut solet, exponit lib. 10. PONTAN.

Pag. 58, 3. interfici. Parem Constantinus animum prae se tulit, cuius hoc dictum 3. Annal. tomo proditum est a Zonara, imperatorem nemini omnium ac ne suis quidem membris propriis parcere debere, publicae tranquillitatis conservandae causa. PONTAN.

Pag. 58, 22. si enim qui primi doctrinam Inanes sunt istae, ne dicam vanae, Cantacuzeni excusationes et tergiversationes, quarum similes adducit Nilus in suo libro de causis dissidii inter Latinos et Graecos. Quid enim a Latinis, praesertim a pontificibus Romanis, praestitum non est, ut Graeci a pernicioso schismate revocarentur et ad ovile Christi redirent? Iure praedicet ecclesia Latina suum erga Graecos studium illis verbis, quibus ecclesiae sponsus Christus sedulitatem suam et desiderium iuvandi Israeliticum populum declaravit. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas? et noluisti.* Quid subditur? *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* Graeciae in solitudinem redactae testem habemus experientiam. Testes sollicitudinis, qua Latina ecclesia Graecam ad avia errorum deflectentem in viam reducere studuit, laudare possumus, praeter alios innumerabiles, duos summos pontifices Nicolaum hoc nomine primum et Leonem IX., quorum scripta ad Graecos planum testatumque faciunt, quantopere Graeciae salutem quaesierint et procurarint. Sed Cantacuzenus desiderat synodum. Eadem sunt Nili et aliorum vota. At vix ignorare poterat Cantacuzenus, quoties propter controversias Graecos inter et Latinos excitatas, synodi coactae sint. An non apud Barum celebratum est concilium a Graecis simul et Latinis tempore Urbani secundi, circa annum Domini MXC., in quo sanctus Anselmus evidentissimis rationibus Graecos convicit? Cuius concilii meminit ipse Anselmus libro de processione sancti Spiritus et fusius rem narrat auctor vitae Anselmi lib. 2., qui eidem synodo interfuit. An non iam celebratum fuerat Concilium Lateranense sub Innocentio tertio, anno Domini MCCXV., in quo definitum, Spiritum sanctum a Patre Filioque procedere, consentientibus, approbantibus et subscribentibus ipsismet Graecis? Quid dicam de Concilio Lugdunensi sub Gregorio decimo, cui similiter Graeci interfuerunt, et omnibus consentientibus cantatum est symbolum cum additione *Filioque*, ter Graece, ter Latine. Taceo Concilium Florentinum, quia Cantacuzenus diu ante illud vivere desiit. Taceo tot summorum pontificum super his quaestionibus responsa; ut proinde minime audiendus sit, qui post tot iudicia aliud iudicium quaerit. Praeclaw Capreolus episcopus Carthaginensis in epistola ad Patres magnum Concilii Ephesini: *Si quis in ea, quae iam olim diuidi*

cata sunt, de quo inquirere tentaverit, is sane aliud nihil facere censebitur, quam de fide, quae hactenus valuit, aperte dubitare. Unde ad posteritatis exemplum, tum ut ea quoque, quae iam olim pro catholica fide definita et constituta sunt, perpetuam firmitatem obtinere valeant, oportet ea omnia inconcussa immotaque conservare, quae superioribus temporibus a sanctis patribus constituta sunt: quia, ut Martianus imperator recte ait, iniuriam facit iudicio reverendissimae synodi, si quis semel iudicata et recte disposita revolvere et publice disputare contenderit.

De indesinenti studio Latinae ecclesiae revocandi Graecos ab errore haec Gennadius libro pro Concilio Florentino, cap. 5. sect. 16. : *Post inobedientiam et schisma Nicolaus primus ipsemet Constantinopolim profectus est, Photii tempore, ut tolleret schisma; quem cum non recepissent, excommunicationi ab eo subiecti sunt. Post hunc summi pontifices per temporum vices non destiterunt scribere et hortari Graecos ad ecclesiae conversionem et obedientiam, quousque coacta est synodus apud Lugdunum, quam Graeci octavam vocant, cuius auctor exstitit Gregorius papa decimus, et unio est subsecuta. Sed iterum defecerunt et iterum legatos ecclesiae receperunt. Cogitur synodus Constantinopolitana cum papae legatis, Ioannis Becci temporibus Constantinopolitani patriarchae, et unionem amplexi sunt ad breve tempus, obedientiam ostendentes et pacem, sed postea rursus ad suum et proprium vomitum reverterunt. Sed nec rursus defatigati sunt ecclesiae catholicae praesides eos ad obedientiam et pacem excitare. At illi, cum semel obsurduissent, non paruerunt. Protracta est igitur res usque ad nos aspeximusque nostris oculis, quod multi ante nos patriarchae et reges videre exoptarunt, nec viderunt. Nos vero vidimus beatissimum Eugenium IV. Romanae ecclesiae pontificem summum, quanto studio in hoc sanctum opus incubuerit, tredecim missis et sumptibus, ut hoc magnum vulnus sanaretur, celebrataque est synodus ingens et admirabilis Ferrariae et Florentiae, insignibus Italiae urbibus, magna doctorum et sapientum virorum frequentia et theologiae scientia ac virtute illustrium. Tandem decretum sancitum est omni sapientia et veritate conspicuum, quod ubique est promulgatum et ab omnibus gentibus receptum. Graeci vero et ex iis, qui peioris sunt conditionis, vulgares quidam homines et indocti huic contradicunt, ac si quis rationis particeps decreto contradicit, id non a doctrina proficiscitur, sed ab animi pravitate, falsa et stulta praesumptione et gloria inani, quam ex vulgi imperitia aucupantur. Ita pro Latinis Gennadius patriarcha Graecus.*

Ceterum non modo res toties discussa, disceptata et diiudicata, sed etiam summa obstinatio, pertinacia, levitas et ar-

rogantia Graecorum et ipse etiam schismaticorum genius Latinos a Concilio rursus cogendo abstertere merito poterat. *Cum multitudo ita confirmata et in fide defixa sit*, inquit schismaticus Gregoras, qui hoc ipso tempore vivebat, *ut ferri naturam facilius mutes, quam eos paululum a patriis dogmatibus abducas: quid opus est disputationibus (et Conciliis) nihil profuturis? Ut enim et ipse apostoli verbis opportune utar, persuasum habeo, neque mortem, neque vitam, neque angelos, neque principatus, neque potestates, neque praesentia, neque futura, neque altitudinem, neque profunditatem, neque ullam aliam creaturam posse populum a patriis institutis et decretis abducere.* Haec Gregoras ad finem lib. 10. hist. Byzantinae.

Levitatem Graecam arguit tam crebra ad vomitum reversio. Quoties ab erroribus extracti, in errores reciderunt? Vix domum venerant ex Concilio Florentino, et mox fidem Latinis datam violarunt. *Graeci domum reversi*, inquit Laonicus lib. 6., *non amplius his, quae convenerant in Italia, stare voluerunt: sed apprehendentes sententiam diversam, noluerunt amplius in religionis negotio adhaerere Romanis. Hinc motus pontifex Romanus viros quosdam doctos Byzantium ad Graecos misit, ut cum his in colloquium venirent, qui quidem synodum et concordiam, in Italia factam, non admittebant. Nam Marcus Ephesi episcopus et Scholarium Graecorum doctissimus, ne quidem ab initio Latinorum dogmati consensum praestare voluerunt. Ubi ad colloquium et disputationem ventum est, Romani nihil efficere potuerunt, verum re infecta domum reversi sunt.* Haec de Graecorum levitate et versatili ingenio Laonicus, Graecus ipse. Quod scribit de Georgio Scholario, qui postea patriarcha Constantinopolitanus factus Gennadii nomen assumpsit, id falsum est, si velit Laonicus Scholarium decretis synodi Florentinae nunquam assensum esse instar Marci illius Ephesini. Non enim satis habuit assensum praebuisse, sed et insuper doctissimam et validissimam apologiam pro decretis Concilii illius adversus Graecos edidit, quae Latine exstat. Nec probabile est, quod auctor Turcograeciae sine auctore prodidit, Scholarium postea improbasse decreta Synodi. Unde enim hoc constat illi secretario? Nam Laonicus, quem citat, non dicit eum dissensisse, postquam assensus fuerat, sed ab initio non assensum esse, quod qua ratione verum sit, paulo antea explicatum est. Immo Gennadius apologiam pro Concilio non conseripsit in ipso Concilio, sed postea, cum Graeci a recto tramite resilirent.

Fastus, arrogantia et ambitio Graecorum vel inde potissimum elucet, quod nihil non tentarunt, ut patriarchae Constantinopolitano primas vindicarent, tametsi legibus divinis humanisque invitis. Quare cum inficiari non possent, Roma-

num pontificem in ecclesiastica hierarchia supremum esse, duplici commento hoc supremæ dignitatis fastigium ad se transferre conati sunt: primo enim dixerunt, pontifici non competere primas divino instituto et concessu, sed imperatorum nutu, dono et privilegio, ac proinde in imperatoris manu esse, primas Romano pontifici adimere, iisque Constantinopolitanum praesulem insignire, immo et re ipsa insignisse tunc, cum Roma Constantinopolim imperium transtulit. Ita sentit et scribit Anna Comnena filia Alexii Comneni imperatoris lib. 1. Alexiadis: cum enim nescio quae de Pontifice Romano recensisset, et haec, inquit, perpetrat ille, qui universo orbi praesidet, ὡσπερ οὖν καὶ οἱ Λατῖνοι λέγουσι καὶ οἶονται. ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο τῆς ἀλαζωνείας αὐτῶν. μεταπιπτόντων γὰρ τῶν σκήπτρων ἐκεῖθεν ἐνθάδε εἰς τὴν ἡμετέραν βασιλίδα πόλιν καὶ δὴ καὶ τῆς συγκλήτου καὶ τῆς ὅλης βασιλικῆς τάξεως, μεταπέπτωκε καὶ ἡ τῶν θρόνων ἀρχιερατικὴ τάξις, καὶ δεδώκασιν οἱ ἀνέκαθεν βασιλεῖς τὰ προεβέβα τῇ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μάλιστα ἡ ἐν Καλχηδόνι σύνοδος εἰς περιοριστὴν πρωτίστην τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἀναβιβασαμένη τὰς ἀνά τὴν οἰκουμένην διοικήσεις ἀπάσας ὑπὸ τοῦτον ἐποίησεν. Haec Anna, vel schismaticus, cui Anna Caesarissa nomen suum supposuit: quae verba adducit Illyricus in catalogo testium feritatis, et auctor Turcograeciae, qui Annae codicem ex bibliotheca Augustana nactus videtur: quos talibus mendaciis et imperitiis in cathedram Petri Christique vicarium insurgere, nil mirum: validiora enim arma non habet falsitas, quam mendacia et inscitiam. Quid imperitius, quam existimare primatum ecclesiasticae hierarchiae pendere ab imperatoris arbitrio et a loci urbisque amplitudine et maiestate? Quid mendacius, quam imperatores Constantinum magnum aliosque, qui sceptra potiti sunt usque ad exortum schisma, Constantinopolitanam ecclesiam superiorem fecisse Romana vel etiam parem? Vel unica Iustiniani Novella de Ecclesiast. tit. et privileg. mendacium hoc evidenter coarguit, ubi primae deferuntur Romano pontifici, secundae Constantinopolitano: *Sacrorum conciliorum dogmata sicuti sanctas scripturas accipimus*, inquit imperator, *ideoque sancimus secundum earum definitiones sanctissimum senioris Romae papam primum esse omnium sacerdotum: beatissimum autem Constantinopoleos novae Romae secundum habere locum post sanctam apostolicam senioris Romae sedem.* Et in Novella, *ut ecclesia Romana centum annorum gaudeat praescriptione*, sic loquitur imperator: *Ut legum originem anterior Roma sortita est, ita et summi pontificatus apicem apud eam esse, nemo est qui dubitet.*

Falsissimum porro est, quod Anna addit de synodo Calchedonensi: nullum enim verbum in tota illa synodo, quo

principatus ecclesiasticus et cura omnium ecclesiarum episcopo Constantinopolitano deferatur. Conatus quidem est Anatolius Constantinopolitanus antistes canonem quendam in Concilio Calchedonensi condere in gratiam, commodum et praeceminentiam suae sedis: verum in eo canone non tribuit Anatolius cum suis asseclis primas episcopo Constantinopolitano, sed Romano: secundas defert Constantinopolitano, nec defert illi curam omnium ecclesiarum totius mundi, ut Anna comminiscitur, sed Ponti, Asiae, Thraciae. Deinde canon ille plane surreptitius est, nullius momenti et roboris, quippe apostolicae sedis legatis absentibus, non sine astu conditus in praedictum praecipue Alexandrinae ecclesiae. Quocirca altero a condito canone die, statim reclamarunt apostolicae sedis legati, neque ullo modo, quod per summam fraudulentiam et iniuriam actum fuerat, suffragiis et assensu suo comprobarent: de quo consulat, qui plura cupit, illustrissimum Cardinalem Baronium tom. 6. Annalium anno Christi 451. Nec refert, quod Anatolius in suppositio illo canone se refert ad canonem Concilii Constantinopolitani centum quinquaginta episcoporum sub Theodosio magno: nam neque iste canon largitur tantum episcopo Constantinopolitano, quantum fabulatur Anna; secundas enim concedit, non primas. Deinde quia et iste canon ex eodem ambitionis fonte manavit: et vel in illo concilio non est conditus, vel si in illo conditus est, a paucis, non sine fraude et fallacia conditus est, neque unquam a tota synodo aut pontifice Damaso probatus, ut copiose ostendit Baronius tom. 4. Annal. anno Christi 381. Et tamen Graeci, et in his praecipue Nilus, arcem suae causae in his figmentis et imposturis collocant. Nec ideo Romanus pontifex primatum a conciliis aut ab imperatoribus habet, quia concilia et imperatores, nominatim Iustinianus, testantur et definiunt in suis decretis et legibus, Romanum pontificem esse omnium primum, quia his sanctionibus non tribuunt illi primam et supremam potestatem, sed declarant et definiunt, quid illi iure divino competit: idque quod iure divino illi competit, competere etiam volunt iure suo, hoc est, ecclesiastico et civili, tamquam iuris divini interprete, ut eo minus auctoritas et potestas illa primaria in dubium ab improbis revocari possit. Non enim pontifex Romanus accepit primatum a conciliis aut imperatoribus, sed ab illo, qui Petro et successoribus sancti Petri in Petro dixit: *Tu es Petrus et super hanc petram etc. etc. pasce oves meas.* Quod nulli ex Constantinopolitanis patriarchis dictum. Haec si Nilus advertisset, minus fortassis ineptiarum in libello suo de primatu pontificis effudisset.

Alii Graeci alia via et ratione primatum ad se rapere

tentarunt: conspicati, opinor, se apud perspicaciores parum effecturos, si primam illam viam inirent et tenerent: quid enim insulsius et stolidius, quam asserere, primam et supremam dignitatem in ecclesiastica hierarchia pendere ab arbitrio imperatoris? Aliam ergo rationem ambitiosae suae cupidini satisfaciendi excogitarunt. Romanam enim ecclesiam passim apud suos traduxere, quasi in nonnullis fidei capitibus a sacris litteris et ab apostolicis traditionibus penitus deviet perniciososque errores foveat, tueatur et omnibus amplectendos obtrudat. Quapropter eam primae sedis honore et culmine excidisse, hancque dignitatem ad Constantinopolitanum praesulem transiisse dictitabant. Primi, qui hanc viam paulo expressiore pede presserunt et institerunt, videntur fuisse patres illi Trullani, qui ut turpissimam ambitionem, qua aestuabant, honestatis quasi velo obuuberent, varia in Latinorum ecclesia carpere, immo et damnare ingressi sunt: ut continentiam seu caelibatum ministrorum ecclesiae, ieiunium sabbati: ipsi enim sabbato non ieiunant; missam perfectam et completam in quadragesima: ipsi enim, excepto die dominico, sabbato et festo annuntiationis, ceteris quadragesimae diebus celebrant missam, quam vocant τῶν προηγιασμένων, id est, *ex praesanctificatis*, ad eum fere modum, quo Latini die sacro parasceues ex praesanctificatis offerunt: etsi Graeci non unam tantum speciem, ut Latini, sed utramque adservant, et in hac sua missa adhibent. Accusarunt etiam Latinos, quod a sanguine et suffocato non abstineant; quod aditum ad sacrum altare laicis non intercludant, ut id genus alia praeteream. Quibus accusationibus viam non sibi, sed aliis munierunt, ut pontificem Romanum de sua dignitate excidisse publice praedicarent. Nam ipsis satis fuit in praesenti ova posuisse, quae alii excluderent, canonemque de episcopo Constantinopolitano condidisse longe impudentiorem, quam impostores tempore Concilii primi Constantinopolitani et Calchedonensis: de quo plura Franciscus Turrianus lib. de sexta, septima et octava synodo. Secutus est Photius, qui quae Trullani isti legislatores inceperant, perficeret, ambitione throni Constantinopolitani simul et furore in Nicolaum primum pontificem et in ceteros Romanos praesules incensus, quod obstarent, ne sedem Constantinopolitanam contra ius et fas occupatam quiete possideret. De Photio diei potest, quod Tertullianus libro contra Valentinianos cap. 4. de Valentino: *Speraverat episcopatum Valentinus (Photius), quia et ingenio poterat et eloquio. Sed alium ex martyrii praerogativa loci positum indignatus, de ecclesia authenticae regulae abruptit, (ut solent animi pro prioratu exciti praesumptione ultionis accendi,) ad expugnandam conversus veritatem, et cuiusdam veteris opinionis semini actu co-*

lubroso viam delineavit. Haec Tertullianus de Valentino, ego de Photio; qui ira exasperatus adversus Latinos insurrexit obiectans cum ea, quae patres Trullani, tum praesertim processionem Spiritus sancti ex Patre et Filio, et additionem illam ad symbolum *Filioque*. Exstat hoc argumento liber Photii in bibliotheca Bavarica.

Tandem Leone IX. pontifice maximo Graeci omnis iugiam impatientes in perpetuum et generale schisma eruperunt, ducibus Michaelis episcopo Constantinopolitano et Leone episcopo Achridano in Bulgaria, contra quos ut longissimam, ita et doctissimam epistolam scripsit Leo IX. pontifex, accurate omnes eorum querelas seu potius criminationes refellens, qui Romanae ecclesiae potissimum crimini dabant, quod in azymis rem divinam faceret. Addiderunt postea alii Graeci alia, ut communionem sub una tantum specie; morem semel dumtaxat mergendi vel tingendi eos, qui baptizantur; morem non praebendi eucharistiam aut sacramentum confirmationis administrandi infantibus; purgatorium, sanctorum beatitudinem; verba consecrationis in sacrificio missae, et huius generis plura, quibus Graeci in eum fastum superbiaeque typhum elati sunt, ut Romanae ecclesiae non modo vale, sed et anathema dicerent, suamque, hoc est Constantinopolitanam, quasi omnium principem iactitarent et venditarent. Hinc illa plena insolentiae oratio Hieremiae patriarchae Constantinopolitani in censura ad Lutheranos cap. 13.: *ἐπεὶ τοίνυν ἡ καθ' ἡμᾶς ἀγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία πατέρες τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἡγεμονεῖ ἐν τῇ γνώσει τῆ χάριτι τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ ἄσπιλον ἀρχεῖ ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἀποστολικῶν καὶ πατρικῶν διαταγμάτων, καὶ ἤδη ἡ νέα τὰ πρεσβεῖα τῆς ὁδοξίας εἴληψε, καὶ εἰς κεφαλὴν τέτακται, δεόν ἐστὶ καὶ πᾶσαν Χριστιανῶν ἐκκλησίαν οὕτω τὰ τῆς λειτουργίας ἱεραρχεῖν.* Ita caeci isti de sua impietate et mendicitate sibi blandiuntur, et se principes esse somniant, cum sint omnium mortalium abiectissimi et miserrimi. Sed satis de arrogantia Graecorum, quae, ut supra dicebam, Latinos merito removeri poterat, ne cum Graecis synodice convenirent, non modo sine fructu, sed et sine ulla spe fructus; praesertim cum isto etiam consilio Concilium petere soliti fuerint, ut Romanum pontificem in ordinem cogerent: hocque Concilii conventu indicarent, supremam controversias diiudicandi et definiendi potestatem non esse penes Romanum pontificem, sed penes solam synodum, quidquid pontifex contra sentiat aut decernat. Adde, quod concilium petebant, sed eo modo, quo nunc Lutherani, liberum, ut loquuntur, et Christianum, hoc est, quale ipsi postulant et in quo ea dumtaxat sanciantur et constituantur quae ipsi postulant, et prout ipsi

postulant. Hoc scilicet liberum est et Christianum concilium.

Restat ipse schismaticorum genius, cui solenne iudices petere, sed ubi dati fuerint, a sententia eorum alio appellare. Testes sunt, ut alios non nominem, Donatistae, qui controversiae cum Caeciliano iudicem flagitarunt. Datus est a Constantino imperatore Melchides pontifex Romanus. Absolutus est Caecilianus, damnati Donatistae. Num adquieverunt? Postularunt alios iudices. Dati sunt et isti, eodem rursus eventu. Num adquieverunt Donatistae? Minime vero. Aliud tribunal quaesiverunt, a quo denuo condemnati sunt. Sed frustra. Damnari potuit pertinacia, vinci aut frangi non potuit. *Puto, quod ipse diabolus*, inquit sanctus Augustinus epist. 167., *si auctoritate iudicis, quem ultro elegerat, toties vinceretur, non esset tam impudens, ut in ea causa persisteret.* Non aliter egissent Graeci toties antea damnati: licet Clemens pontifex, Cantacuzeni rogatu, synodum convocasset, quod aliquot post annis in Concilio Florentino manifestum evasit. Itaque vana est querela Cantacuzeni, cum ait Latinos sua dogmata ab aliarum ecclesiarum rectoribus discutienda non proposuisse, nimiumque sibi arrogasse, contemptis ceteris. Vanitatis redarguunt dictum hoc scripta Nicolai primi et Leonis IX., ut sileam Concilia ante Cantacuzeni aetatem super his ipsis controversiis celebrata. Et quibusnam proponenda fuerunt dogmata Latinorum, hoc est, ipsius veritatis? An Graecis, qui a veritate aversi, ad fabulas toti iam conversi erant? Sed facile erat divinare, quae sententia secutura esset, si litis huius decisio Graecis commissa fuisset. Et quid sibi volunt illa verba: *Doctrina, quae nunc apud Romanam ecclesiam viget?* Significat nimirum antea non viguisse: quae accusatio omnium novatorum est. Novitatis accusant orthodoxam ecclesiam, ne ipsi novitatis auctores et sectatores existimentur. Quoties Latini demonstrant, et quidem evidenter, omnia dogmata, de quibus Graeci Latinis diem dicunt, ab apostolicis temporibus semper in ecclesia Romana viguisse, neque nudiustertius nata esse, ut sunt Graecorum placita et decreta, quae quibus auctoribus et quando proseminata sint, Latini ad amussim ostendere possunt, et saepius iam ostenderunt. Ut enim tantum nomen quinque illa capita, de quibus Gennadius patriarcha Constantinopolitanus adversus Graecos pro Concilio Florentino accuratissime disputat: *Spiritum sanctum a Patre filioque procedere, purgatorium esse, in azymis eucharistiam rite et legitime celebrari: animas iustorum*, quibus nihil maculae in purgatorio expiandae inest, statim ab excessu Deum videre, *Romanumque pontificem omnium ecclesiarum principem et caput esse*, semper credit et docuit Romana ecclesia. Quare licet

sine concilii decreto his dogmatis Cantacuzenus se addixisset, minime novitates, sed venerandam vetustatem sectatus fuisset.

Sed Cantacuzenus, cetera felix et magnus, hoc uno miser et minutus fuit, quod a schismaticis episcopis et monachis in praeceps agi se permisit, nec unde tam ipse, quam reliqui Graeci exciderint, attendit. Palamae enim et Philotheo potissimum adhaesit, quorum utrumque fortassis ideo praecipue coluit, quod indefessi Latinorum adversarii et oppugnatores essent. Apud Graecos enim in sanctissimis numeratos esse illos, qui Latinos vehementissimis et dictis et scriptis incesse-
rent, testatur Gennadius patriarcha Constantinopolitanus, qui alloquens Graecos: *Vos, inquit, Latinos tanquam a fide alienos existimatis, et ab eis refugere, tanquam a facie serpentum, simpliciores edocetis, idque liquido patet. Ac si quis ex Latinis videtur sanctus, vos hunc salutare non vultis, immo vero maledicta ingeritis. Graecos quamvis flagitiosissimos et stultissimos, si solum adversus Latinos dicant, omnium sanctissimos arbitramini: inter alios quidem multos quemdam, qui vocatur Palamas, et Ephesi Marcum, hominem nec satis mentis compotem, sed tumidum sapientiae ostentatorem, nulla virtute vel sanctitate subnixos: quia loquuntur solum et scribunt contra Latinos, extollitis et celebratis, eorumque imagines exornatis, festumque agentes diem colitis, ac veluti sanctos adoratis. Latinos vero quamvis iampridem ecclesia pro sanctis colendos duxerit, vos incessanter blasphematis, ita et de summo pontifice facitis: nam illum omnino Christianum esse non existimatis, quia Latinus.* Haec Gennadius et patriarcha Constantinopolitanus, quae lucem accendent illis, quae passim de Gregorio Palama in hac historia feruntur, cui Cantacuzenus addictissimus erat, tanquam insigni sanctimonia praedito, cum talis esset, qualis ab Gennadio vere describitur.

At, quod Cantacuzenus ait, si Asia et Europa, quemadmodum olim, in Romanorum imperio censerentur, synodum cogendam esse apud Graecos, id secus habet. Nam summi pontificis munus est, ut synodum indicere et convocare, ita et locum praestituere. De quo vide Cardinalem Belarminum lib. 1. de Conciliis cap. 12. et 13. Denique ut locum hunc concludam, Cantacuzeno tergiversanti morasque neccenti dici et poterat et debebat, quod postea teste Gennadio legatus pontificis dixit Graecis post varias disputationes cum monacho quodam Barlaamo habitas: *Mihi libet dicere breve et verum verbum, quod et aliis Graecis mihi iniunctum est dicere: haec dicit papa: si volueritis et audieritis me, bona terrae comedetis secundum prophetam: si vero nolueritis, neque audieritis me, gladius vos devorabit. Num pontificis os locutum est haec? ait Gennadius. Num habes, huic quod con-*

tradicas? Lege et expende, an evenerit, sicut ipse dixit.

GRETSEER.

Pag. 59, 13. primo ex Palaeologis imperat. Hic in Concilio Lugdunensi sub Innocentio tertio novam et solemnem cum Latina ecclesia concordiam inivit, ut tradit Georgius Pachymerius lib. 5., cui ideo vel a sacerdotibus, vel ab Andronico filio sepultura negata, quod cum Latinis consensisset. PONTAN.

Pag. 82, 7. redditibus. Ipsius Chii urbis tantum, an totius insulae? Si tantum urbis, quomodo potuerunt imperatori in annos singulos pendere viginti duo millia? siquidem, ut lib. 2. dictum est, tota insula tantum reddebat in annum centum millia et viginti. PONTAN.

Pag. 85, 3. Peloponnesus. Graeci hodie Moream vocant, ab arbore moro, tota regione frequentissima. PONTAN.

Pag. 85, 5. Achaia. Quinque sunt partes Peloponnesi: Laconica, Achaia (sub qua et Argolica), Messenia seu Messenica, Eliaca, Arcadica. Duas ex his quinque tenuisse Lacedaemonios, testatur Thucydides lib. 7., nempe Laconicam et Messenicam. PONTAN.

Pag. 86, 23. Lycurgi legum. Quae fuerint istae leges, aut quae lex, quae inimicitias ad posterum etiam propagari vetaret, non reperi: nisi est illa forte, adversus eosdem hostes bellum non repetendum, quod etiam de simultatibus et inimiciis potest accipi. PONTAN.

Pag. 90, 11. verbum ipsius nudum. Nempe ut Xenocratis philosophi gravissimi, Platonis discipuli, cuius verbis tanta habebatur fides Athenis, ut cum iniurati nullius testimonium admitteretur, huic soli iniurato crederetur. Cicero de Platone ipso 1. Tusculanarum: *Ut enim rationem Plato nullam afferret (vide quid homini tribuam), ipsa auctoritate me frangeret.* PONTAN.

Pag. 90, 21. aliter quippe non erat licitum. Bene habet. Agnoscit Cantacuzenus culpam, qua factum, ut nullus episcopus sine consensu Sultani aut creari, aut in sedem suam restitui posset, si quando expulsus esset. *Deus, inquit, hoc permittit, ob multa, quae in ipsum peccavimus, et etiamnum peccamus, qui a Christo nomen ducimus.* Eadem excusatione utebantur olim Graeci, quando capta Constanti-nopoli Turcico iugo penitus subiecti sunt. Causam durissimae huius servitutis reiiciebant in peccata, mortalibus cunctis communia, sed Gennadius re accuratius expensa, *Si dixeritis, aiebat, ut dicere consueveritis, ob nostra delicta haec evenisse, non ita se res habet. Ego dicam, quoniam non magis nos, quam ceterae Christianorum gentes nostris criminibus Deum irritamus. Sunt enim et aliae nationes magis sceleribus*

et peccatis obnoxiae; quomodo non affliguntur, ut nostra infelicissima et miseranda natio? *Vae mihi misero, alius ex alio subinde fio, cum ad haec animum converto, et cor meum conturbatur, et spiritus meus aestuat. Et post nonnulla: Nonne reliquum est plorare et lamentari ac disquirere causam et videre propter quae patimur haec? Ego vero aliam non possum invenire nisi schisma, et quod se subtraxerit ab obedientia et subiectione Romanae ecclesiae: eam et solam decerno esse causam interitus nostrae gentis, quia postquam ab ea divisi sumus, maledictionem accepimus, et patimur, quae nos patimur, nec ideo poenitet nos, sed deteriores evadimus, et maledictis impetimus ipsam ecclesiam, dicenda et tacenda adversus eam impudenter evomimus.*

Hanc causam infelicitatis illius et calamitatis si Cantacuzenus reddidisset, propius ad verum accessisset. Nam quae magis orientales a sede apostolica per varios errores multiplicesque haereses abierunt, eo magis Mahometani invaluerunt, et non tantum plebem, sed et clerum clerique principes patriarchas et episcopos sibi subiecerunt, ut ipsis inconsultis nihil penitus agere possent. Idem Graecis evenit, quod flebilibus plane modis deplorat Gennadius. Quanta enim tyrannide et servitute premanur nunc a Turcis episcopi Graeci, et praesertim patriarcha Constantinopolitanus, perspicue docet historia mixobarbara de patriarchis, qui thronum Constantinopolitanum post captam a Turcis urbem tenuerunt. Deiciuntur enim de sede et restituuntur et in exilium aguntur arbitrato tyranni; non secus ac vilissimi capitis mancipia. Ipsi itidem inter se, tamquam schismatici et hinc caritatis expertes, perpetuis rixis agitantur, quasi non sat iugi et oneris ipsum iugum et onus Mahometanum creet. Nec fraudibus dumtaxat se mutuo de dignitate deturbant, sed et muneribus. Quare qui plus affert Charatzii, (sic enim anuum vectigal a patriarcha pendendum nominant: quod nequitia et ambitione Graecorum ad centum et quatuor millia florenorum pervenit,) item plus Pescesii, (hoc enim nomen habet vectigal persolvendum a quovis patriarcha initio sui pontificatus, quod eadem Graecorum improbitate ad tria millia aureorum adscendit,) is patriarcha fit. Evolvat lector paulo antea nominatam historiam Turcograeciae insertam, nec aliud inveniet, quod dicat, quam illud: *Iudicia Dei abyssus multa*, simulque in Cantacuzenum aliosque Graecos imperatores causam tantae miseriae conferet, qui pertinaciter in schismate persistendo, ea quae imperatoribus minime conveniunt, ut est episcoporum confirmatio, sibi usurparunt. Quis a condita Christianitate unquam audivit patriarcham Hierosolymitanum ab imperatoribus Constantinopolitanis aut confirmatum esse, aut confir-

mari debuisse? Et tamen Lazarus iste confirmationis gratia ad Cantacuzenum proficiscitur. Idem ius arrogabant sibi olim reges Italiae Ariani in summos pontifices Romanos, qui electi suo munere fungi nequibant, nisi regis confirmatio accessisset. Verum non mirum est haereticos Arianos hoc fecisse. Illud magis mirandum, imperatores Graecos impiam hanc consuetudinem post receptam a Gothis Romam multis annis retinuisse: in quod gravissimis verbis invehitur sanctus Gregorius magnus in expositione quarti psalmi poenitent. Illud etiam mirandum, imperatores schismaticos postea in omnes episcopos hanc licentiam sibi sumpsisse, quasi unquam visum auditumve sit, ut ovis pastorem confirmet atque approbet, ita ut pascere non valeat, nisi praecipuae ovis calculus accedat. Vide illustrissimum Baronium tom. 8. init. statim, ubi plura de hac indignitate scribit.

Quanto melius consulisset Cantacuzenus et sibi et Lazaro suo et omnibus episcopis Graecis, si (quod postea fecit Gennadius patriarcha) his verbis Graecos ad studium pacis et caritatis cohortatus fuisset: *Accedamus verae Christianorum unioni, agnoscamus peccata nostra, ne peiores Iudaeis evadamus, neve falsa suasionem, malitia et praesumptionem ita aures obstruamus, ut nec audiamus, nec intelligamus. Audiamus Christum clamantem apostolis: Qui vos audit, me audit: et qui vos spernit, me spernit: qui vero me spernit, spernit eum, qui misit me. Vere ergo licet dicere, qui papam audit, Dominum audit, qui vero papam non audit, Dominum non audit: qui vero Dominum non audit, audit captivos et gladiis comminutos, hoc est, Ianizaros et Bassas; hos enim Gennadius intelligit, quia et ex captivis sunt, et circumcisi. Canere possunt Graeci cum Hieremia threnum illum: Servi dominati sunt nostri, non fuit, qui redimeret de manu eorum.* GRETSER.

Pag. 92, 9. *Galataei optionem illi integram relinquunt.* Pie et religiose Galataei, qui Lazarum istum ulceribus obsitum persanare studebant: schismaticae et pertinaciae convenienter Lazarus, qui medicos obstinato animo respuit, in qua mentis obstinatione ita excellunt orientales schismatici, ut cum nostris sectariis de pertinaciae palma certare queant, non sine spe victoriae. *Adeo stolidi sunt,* inquit Gennadius patriarcha Constantinopolitanus, *ut aperte Latinos haereticos esse dicant et papam praeter ceteros omnes. Hinc unionem refugitis,* ait Gennadius alloquens Graecos, *neque papae memoriam audire, neque qui unionem ex vestris sacerdotibus amplectuntur, videre sustinetis, neque qui cum ipsis communicant omnino, pro Christianis habetis, et si forte contingit, ut in aliquod incurratis, quod vos papae commonefaciat, panem oblationis non accipitis, sed fu-*

riis agitamini, ac dentibus adversus ipsos sacerdotes frendetis, et Iudaeis deteriores esse putatis. Haec Gennadius de Graecorum pertinacia. Quomodo Ioannes et Mambres restiterunt Moysi, inquit ex apostolo sanctus Cyprianus libro de unitate ecclesiae, sic et hi resistunt veritati, homines corrupti sensu, reprobi circa fidem, sed non proficient plurimum; imperitia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum fuit. Adimplentur quaecumque praedicta sunt, et appropinquante iam saeculi fine, hominum pariter ac temporum probatione venerunt. Magis ac magis adversario saeviente, error fallit, extollit stupor, livor incendit, cupiditas excaecat, depravat impietas, superbia inflat, discordia exasperat, ira praecipitat. Non tamen nos moveat aut turbet multorum nimia et abrupta perfidia, sed potius fidem nostram praenuntiante veritate corroboret. Poterant Galataei, hoc est, Genuenses, qui Galatam seu Peram incolebant, usurpare illud sancti Augustini, Emmeritum Donatistam episcopum ad ecclesiam traducere adnitentis. Multa diximus etiam fatigati. Et tamen frater noster, propter quem ista dicimus, vobis et cui pariter dicimus et pro quo tanta agimus, adhuc pertinax consistit. Constantem se putat fortitudo crudelis. Non adhuc de vana et falsa fortitudine gloriatur, audiat apostolum: Virtus in infirmitate perficitur. Nec ideo negligenda est medicina, quia nonnullorum insanabilis est pestilentia, ait scite et vere idem sanctus Augustinus epist. 48. Opto equidem, dilectissimi fratres, ait sanctus Cyprianus libro de unitate ecclesiae, et consulo pariter et suadeo, ut, si fieri potest, nemo de fratribus pereat, et consentientis populi corpus unum gremio suo gaudens mater includat. Si tamen quosdam schismatum duces (qualis iste Lazarus) et dissensionis auctores in caeca et obstinata dementia permanentes non potuerit ad viam salutis consilium revocare: ceteri tamen vel simplicitate capti, vel errore inducti, vel aliqua fallentis astutiae calliditate decepti, a fallaciis vos laqueis solvite, vagantes gressus ab erroribus liberate, iter rectum viae coelestis agnoscite. GRETSER.

Pag. 92, 15. non tantum terrebat. Nota pertinaciam huius pseudepiscopi, qui etiam sub Sultano Aegypti gravia tormenta perfert, ac Mahumetanam sectam detestatur, ut habes infra cap. 15. PONTAN.

Pag. 93, 5. ὁμολογητήν. S. Cyprianus confessores vocat etiam eos, qui in carcerem propter fidem coniecti et in quaestionem dati sunt, seu, qui fidei Christianae causa iam dura et crudelia pertulerunt. Et proprie sane, nam isti revera confitentur Christum coram hominibus: confitentur, inquam, bonam confessionem coram multis testibus, ut Timotheus, cui hoc elogium Paulus tribuit. PONTAN.

Pag. 94, 2. *in nomine Dei.* Huius epistolae principium, id est, tituli, quibus Cantacuzenum imperatorem colonestat, lingua Graeca veteri scripti sunt, reliqua tota lingua, quam nunc vulgare Graecum appellant. Itaque studio D. Marci Velseri factum, ut ea nobis ab homine utriusque sermonis Graeci, et scholastici, inquam, et vulgaris periti, Graeco puro puto redderetur, quo eam convertere in Latinum possemus. Est autem Sultani Aegypti, Muhametani. PONTAN.

Pag. 94, 16. *Angeli Comneni Palaeologi Cantacuzeni.* Non fuit Comnenus, nec Palaeologus, nisi a materna linea. Sed barbarus honorem habere voluit, quantum maximum potuit. PONTAN.

Pag. 96, 22. *Amerae.* Vox Arabica est Amira seu Amiras, summus praefectus: qua utuntur saepe Zonaras, Cedrenus, Nicetas. Hinc Ameralius, vocabulo composito ex Arabico et Graeco, praefectus maris, *θαλασσίαρχος*. PONTAN.

Pag. 96, 25. *Musulmanos.* Musulmanos dici se volunt Muhametani recte credentes, ut Arianicis temporibus Christiani quotquot abominabantur eorum furores, orthodoxorum nomen profitebantur. Leunclavius. Quidam eo nomine Christianos ad Turcarum religionem transeuntes accipiunt. PONTAN.

Pag. 99, 3. *anno Mahumeti.* Sicut nos ab ortu Christi, ita Mahumetani ab ortu sui prophetae annos numerant. PONTAN.

Pag. 99, 13. *ex urbe sancta.* Ex evangelio aliisque locis utriusque testamenti ita, et merito vocatur. Congerere huc testimonia nihil attinet: sicut nec causam afferre huius appellationis, cum eas nemo nescire possit, qui quidem Christianus sit, PONTAN.

Pag. 99, 21. *Iacobitis.* Dicti sunt a quodam Iacobo, genere Syro, qui tempore Mauritii imperatoris et Pelagii II. pontificis maximi emergerunt, circa annum Domini DLXXXIV. Dicebant, non esse necessarium sacerdoti confiteri peccata, sed Deo soli. Parvulos circumcidebant, adustione quadam in fronte vel genis impressa, hinc putantes originale peccatum expiari, propter illud Christi Matth. 3.: *Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto et igni.* Unam tantum in Christo naturam profitebantur. Non credebant sanctam Trinitatem, sed unitatem solum etc. Vide Gabrielem Prateolum de vitis, sectis et dogmatibus omnium haeticorum, et Iacobi de Vitriaco lib. 1. historiae orientalis cap. 76. PONTAN.

Pag. 100, 15. *οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστι τὸν ὀρθοῦ βίου μετὰ τῆς πίστεως ἐχόμενον ναυαγῆσαι ποτε περὶ τὴν πίστιν τῆς παρὰ Θεοῦ ἐπικουρίας ἔρημον γερόμενον.* Quibus verbis significare videtur Cantacuzenus, eum, qui semel veram fidem adeptus est, vitaeque et morum honestati et probitati stu-

det, non posse a fide excidere, quod dogma Calvini est et Calvinistarum, licet, ut consideranti manifestum erit, verba Cantacuzeni in bonum sensum accipi possint; non enim ququam fide et caritate praeditum destituit Deus auxilio necessario ad hoc, ut fidem et caritatem conservet, sed si amittit, culpa et negligentia sua amittit, non defectu et penuria coelestis subsidii ad conservationem gratiae necessarii. Similes sententiae occurrunt aliquando in monumentis patrum, ex quorum numero sanctus Cyprianus libro de unitate ecclesiae: *Nemo existimet bonos de ecclesia posse discedere. Triticum non rapit ventus, nec arborem solida radice fundatam procella subvertit. Inanes paleae tempestate iactatur, invalidae arbores turbinis incursione evertuntur.* Hoc ideo dicit, quia saepe fit, ut qui in haeresin aut aliam infidelitatis speciem labuntur, prius sceleratam vitiisque contaminatam vitam duxerint. *Neque enim fieri potest,* inquit Damascenus lib. 1. Paral. cap. 12., *ut quisquam haereticus fiat, nisi prius vel in verbis vel in actionibus rationes vitae suae male compararit.* Interim certum fixumque maneat, eum, qui vere stat, vere cadere: et eum, qui vere cecidit, vere iterum resurgere, atque adeo vere stare posse. *Quam multi modo luxuriantur,* inquit sanctus Augustinus tractat. 45. in Ioan., *casti futuri; quam multi blasphemant Christum, credituri in Christum: quam multi se inebriant, futuri sobrii: quam multi rapiunt res alienas, donaturi suas etc. Item quam multi intus laudant, blasphematuri: casti sunt, fornicaturi: sobrii sunt, se vino postea sepulturi: stant, casuri.* GRETSER.

Pag. 100, 17. *tum igitur et Lazarum patriarcham.* De carcere ceterisque molestiis et aerumnis, quas Lazarus iste perpessus est a Saracenis, nihil aliud habeo dicere, quam illud sancti Cypriani libro de unitate ecclesiae: *Tales (schismatici) si occisi in confessione nominis fuerint, macula ista nec sanguine abluuntur. Inexpiabilis et gravis discordiae nec passione purgatur. Esse martyr non potest, qui in ecclesia non est, ad eum pervenire non poterit, qui eam, quae regnatura est, derelinquit etc.* Sanctus Augustinus libro primo contra Parmenianum, capite septimo: *Non quisquis in aliqua religionis quaestione fuerit punitus a imperatore (Sultano), martyr efficitur etc., non ergo ex passione certa est iustitia, sed ex iustitia passio gloriosa est: ideoque Dominus, ne quisquam in hac re nebulas offunderet imperitis, et in suorum damnatione meritorum laudem quaereret martyrum, non generaliter ait: beati, qui persecutionem patiuntur: sed addidit magnam differentiam, qua vera a sacrilegio pietas secernatur: ait enim, beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Nullo modo autem (patiuntur) propter iustitiam, qui Christi*

ecclesiam dividerunt, (ut fecerunt schismatici Graeci,) et cum ea, quasi simulata iustitia, conantur ante tempus a palea separari ac frumenta eius falsis criminationibus insectantur, dum ipsi ab ea potius, tanquam levissima palea variis rumoribus flatibus separati sunt. GRETSER.

Pag. 106, 1. thronum annis tenuerat.* Lacuna est in Graeco, longior, quam opus videatur. Nam quod sequitur, *ἐνδιατρίψας* [cod. M. *ἐνδιαπρέψας*, ut P.], declarat nihil omissum, praeter annorum numerum, quibus Isidorus patriarcha sedem Byzantinam obtinuit. PONTAN.

Pag. 106, 23. ἐκ πατρῶου κλήρου. Legendum puto *ἐκ μητρῶου κλήρου*; fuit enim Martha haec soror Michaelis primi Palaeologi, proavia Cantacuzeni materna. PONTAN.

Pag. 107, 23. Manganicum. Mangani campus est extra Byzantium, in quo monasterium istuc aedificavit Constantinus Monomachus, occasione parum laudabili, de qua vide Zonaram annal. 3. PONTAN.

Pag. 108, 16. altero oculo. Vide, Constantinopolin et Thessalonicam Romani, quod tunc erat, imperii duos oculos appellat; lib. 5. cap. 93. de eadem Thessalonica: *μετὰ τὴν μεγάλην Ῥωμαίους πρώτη πόλις, post magnam* (subaudi Constantinopolim) *prima urbs.* PONTAN.

Pag. 120, 18. non enim tam arx, quam parva urbs in magna. Graece festivius, propter *παρωνομασίαν* nimirum: *οὐ γὰρ ἀκρόπολις ἦν, ἀλλ' ὡσπερ μικρόπολις ἦν ἐν μεγάλῃ.* PONTAN.

Pag. 129, 14. καὶ ἔχετο ἡ πόλις τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον κατάκρας. Ergo *κατάκρας*, hoc verbum, inquam, proverbiale est. PONTAN.

Pag. 136, 10. de collo sacras reliquias. Observandum morem, cuius exemplum etiam supra habuisti. PONTAN.

Pag. 137, 9. alia oppidula complura cepisse. Post haec verba est in codice Graeco lacuna paene unius versus. Videntur tamen verba sequentia *ἀνεθάρσησέ τε* etc. cohaerere cum superioribus. PONTAN.

Pag. 173, 6. ad bellum. Non extant haec scripta Gregorae, et Cantacuzenum valde commoverunt, ut res suas ipse, utpote verius, sincerius exploratiusque scriberet. PONTAN.

Pag. 174, 21. lamentans. Legat qui voluerit; extat enim lib. 10. *Nos vero victorias cantatuos et laudum spectacula sacratissimi imperatoris* etc. PONTAN.

Pag. 175, 15. tomum sub me confectum. Vel hinc patet, huius historiae parentem Cantacuzenum ipsissimum esse, cum oblitus sui primam personam ponat, *sub me*, inquit, id est, me imperatore ac praeside. Infra rursum, *me autem*, etc. aliquoties per totum caput. Tamen in fine ad dissimula-

tionem redit, dicens, haec pro se respondisse Cantacuzenum, lectis Gregorae scriptis de se, et dixisse iam monachum cap. 25., quo et iam tempore ex antecedentibus verisimile est ad historiam scribendam aggressum fuisse. PONTAN.

Pag. 175, 22. *Atlantem quemdam.* Hanc fabulam nusquam legi. Atlas est mons in Mauritania, cuius vertex propter altitudinem videtur coelum attingere. Et quoniam Atlas, qui ibi regnavit, rerum astronomicarum fuit studiosissimus, datus ex similitudine nominis fabulae locus, ut coelum sustinere diceretur. Cui parumper successit in eo onere sustinendo Hercules, quia nimirum ab eodem Atlante res coelestes stellarumque rationes et motus didicit. PONTAN.

Pag. 183, 7. *multa disseruit.* Elogia illa simul uno loco post vitam Cantacuzeni ex Gregora collecta posuimus. Bellum autem intelligit, quod Andronicus nepos cum avo gessit. PONTAN.

Pag. 184, 23. *discessu facto ex hac vita.* Hinc colligimus, Gregoram bene senem fuisse. Fuit autem aulicus senioris Andronici, et venit in aulam annos natus 27., ut ipse testatur lib. 8. PONTAN.

Pag. 190, 15. *Lacedaemonios.* Bona facta male compensasse Lacedaemonios, vulgo notum esse ait. Herodotus quidem, loquens de Lacedaemoniis ante Lycurgum, inquit, *κακονομώτατοι ἦσαν σχεδὸν πάντων Ἑλλήνων κατὰ τὴ σφέας αὐτοῦς, καὶ ξένοισι ἀπρόσομικοι.* PONTAN

Pag. 191, 21. *Tanaïm.* Tanais est urbs ad ostium fluvii eiusdem nominis sita. Stephanus: *Ταναῖς πόλις ὁμώνυμος τῷ ποταμῷ. κατὰ δὲ τὰς εἰς τὴν λίμνην τὴν Μαιῶτιν ἐκβολὰς τοῦ Ταναΐδος πόλις Ἑλληνικὴ ἐκίσταται Ταναῖς, ἧτις καὶ ἐμπόριον ὀνομάζεται.* PONTAN.

Pag. 192, 6. *Capham.* Capha, olim Theodosia, sita in Ponti Euxini ora, Genuensium colonia, de qua vide Petri Bizari historiae Genuensis lib. 6.; anno 1475. occupata est a Mahomete Turcarum imperatore non sine magna strage. PONTAN.

Pag. 197, 10. *Simonem Buccanegram.* De hoc lege lib. 6. Bizari. PONTAN.

Pag. 198, 1. *optimates ob hoc solum, quia vulgo praestarent.* De ostracismo haec accipienda sunt, hoc est, de tali poena et tali ex causa, quali et ex qua Athenis post exactum Hippiam tyrannum Pisistrati filium institutum est, ut eiicerentur, qui ob nimiam praestantiam, oppressa civium libertate, tyrannidem occupaturi metuebantur, eratque, ut Plutarchus ait, nomine et specie potentiae et excellentiae depressio atque imminutio: re vera invidiae populi solatium. Vide Diodori lib. 11, Alexandri Neapolitani lib. 3, cap. 20.

Lambini Commentarium in Themistoclem Aemilii Probi.
PONTAN.

Pag. 198, 6. *Pagano Auria*. De hoc multa Bizarus de bello Veneto lib. 2. PONTAN.

Pag. 207, 20. *adventu suo disiecit*. Alterum exemplum maternae auctoritatis in filium in viam reducendum. Supra cap. 8. Irene quoque uxor Cantacuzeni Matthaeo filio, proprium sibi principatum meditati, meliora solo conspectu et verbo unico persuasit. Maior tamen huius Annae in Iouanne filio emendando elucet auctoritas, quippe legitimi imperatoris legitimae matris. PONTAN.

Pag. 215, 4. *adventitio auxilio non egere*. Exemplum temeritatis et confidentiae in aspernando subsidio necessario. Narrat Sabellicus lib. 8. Ennead. 4. de Ptolemaeo Cerauno rege Macedoniae, qui 20 Dardanorum millia per legatos in auxilium sibi missa repudiavit: actum de Macedonia dicens, si cum totum orientem eius terrae viri domuissent, Dardanorum barbara ope ad se tuendos indigerent. Commisso proelio, Ptolemaeus multis vulneribus confossus, vivus capitur, Macedones ad unum propemodum caesi sunt. PONTAN.

Pag. 220, 16. *Calchedone*. Negat tamen Leunclavius olim dictam Calchedonem et in eo alios reprehendit, sed Chrysopolim. Nam *Calchedonis rudera*, inquit, *10 milliaribus ab angulo Sultanini seraii, versus Astacenum sinum, ad promontorium Damalicum, iuxta portum Eutropii sita sunt*. PONTAN. *Χαλκηδόνι Μ.*, ut iam indicavi.

Pag. 220, 24. *insula Principis*. Nominata est a frequenti habitatione filiarum principum, virginitatem solitariam profitentium. Cedrenus ait, Iustinum nepotem Iustiniani aedificasse solitariam vitam agentium domicilium, nominatum Principis, suburbanum Constantinopoleos. Zonaras scribit Nicephorum etc. vide cetera apud Petrum Gyllium de Bosporo Thracio libro 5. cap. 15. PONTAN.

Pag. 221, 2. *in brevia*. Graeci *βραχέα* vocant, Latini *brevia*. Sunt autem vadosa quaedam in mari spatia. Vide Miscellan. Brodaci lib. 6. cap. 24. Virgil. 1. Aeneid.: *tres Euris ab alto in brevia et syrtes urget, miserabile visu*. PONTAN.

Pag. 225, 1. *τὰ στρατόπεδα δὲ ἀμφοτέρα*. Nota catachresin, castra pro numero navium. Sic supra cap. 4., ubi Orchanes gener ad socerum visendum venit Scutarium. Sic Virgil. 3. Aeneid.: *Dat clarum e puppi signum: nos castra movemus*. Sicut autem hoc loco castra dixit pro classe, ita lib. 2. classes dixit pro castris. *Classibus hic locus, hic acies certare solebant*. PONTAN.

Pag. 226, 23. *μάζα*. Villior fuit *μάζα*, quam *ἄριος*,

cum hic ex tritico, illa ex hordeo plerumque conficeretur. Multis eam describit in thesauro suo Stephanus. Xenophon 1. Paediae Cyri: εἰ δέ τις αὐτοὺς οἶεται ἢ ἐσθίειν ἀηδῶς, ὅταν κάρδαμον μόνον ἔχωσιν ἐπὶ τῷ σίτῳ, ἢ πίνειν ἀηδῶς, ὅταν ὕδωρ πίνωσιν, ἀναμνησθήτω, πῶς μὲν ἡδὺ μάζα καὶ ἄρτος πεινῶντι φαγεῖν, πῶς δὲ ἡδὺ ὕδωρ διψῶντι πιεῖν.

PONTAN.

Pag. 227, 10. *simulacra*. Ex Homero Odys. λ'. βροτῶν εἶδωλα καμόντων, ad cuius νεκυίαν alludit, de qua M. Tullius libro 1. Tusculan. PONTAN.

Pag. 230, 8. *equibus mala semper auferent, extitisse*. Deesse videtur aliquid ad sententiam, quod respondeat illi particulae τε. τὴν ἀρχὴν τε ἔφρασκεν ὑπὸ τῶν ἀτόπων ἔργων ἀεὶ προστιθεμένων τῶν δεινῶν. Sequi debuit καὶ cum ea particula: *quibus significaretur, eum sibi mortem vaticinatum*. Cui apte respondet, quod subiungitur, ὅπερ καὶ μικρὸν ὕστερον ἐγένετο. εἴ τε γὰρ ὑπὸ πικρίας etc. Itaque nos, quae deesse videbantur, adiicienda putavimus ad implendam sententiam. PONTAN. Lacunam supplevit P.

Pag. 231, 21. *exitus proeliorum*. Cic. pro Milone: *Adde casus, adde incertos exitus proeliorum, Martemque communem, qui saepe spoliante iam et exultante evertit et perculit ab abiecto*. Homerus Iliad. 6.: ξυνὸς ἐνθάλιος καί τοι κτανέοντα κατέκτα. Vide proverbium: *Mars communis*. PONTAN.

Pag. 255, 3. *Mediolanensium principi*. Is fuit Ioannes Vicecomes, idem archiepiscopus quoque Mediolanensium. Hic, ut scribit Paulus Iovius, Ligustici belli causam secutus, captis armis adeo Murtham Genuensium ducem terruit, ut abdicato principatu sese civitatemque ad eius auctoritatem contulerit et praesidium praetoremque a Ioanne delectum acceperit. Sed non multo post defuncto Murtha, populus, uti semper, factiosus et mutandis consiliis repentinus et levis, Valentem ducem creavit. Ea contumelia permotus Ioannes arma parat et bellum indicit: qua periculi fama Ligures terrentur, vel ob id maxime, quod tum mari magnis classibus cum Venetis et Catalanis contendentes, circa Sardiniam infeliciter conflixerant. Itaque supplex civitas et opem implorans, ad pristinam fidem rediit et Valens suscepto temere principatu se abdicare cogitur: recipiturque Genuae Gulielmus Pallavicinus, qui rei publicae praesit, ad id munus cum praesidio equitum et peditum a Ioanne missus. Nec mora, Genuenses novam classem exornant, Ioanne in eam delectos milites, pecuniam et commeatum abunde conferente, addenteque duodecim triremes sumpto suo suoque milite egregie instructas. Eam classem Paganus Curia praefectus, cum vipe-

rae insignia in vexillis praeferret, cum Venetis ad Sphragiam insulam, quae Sapientiae nomen habet, contra Methonen usque adeo acriter et feliciter conflixit, ut debellata hostium classe, Nicolaus Pisanus, qui Sardoo in mari cladem intulerat, cum quinque millibus Venetorum militum captus, Genuam in triumphum duceretur. Genuenses autem liberati ope Ioannis se victoria potitos grato animo confitentes, novo decreto deditae civitatis iura, quae Ioannis morte finirentur, ad Galeacium pariter et Barnabam transtulerunt: ita ut toties Liguria urbes a Corvo Lunensi promontorio ad Herculis Moeneci portum Vicecomitum imperio subderentur. Vide praeterea Petri Bizari Genuensis historiae lib. 6. haud procul a fine.

PONTAN.

Pag. 252, 21. *canes ad venandum et equos.* Studia iuvenilia, venari et equitare. Horat. in Poet.: *Imberbis iuvenis tandem custode remoto gaudet equis canibusque.* Terent. Andria: *Quod plerique omnes faciunt adolescentuli, ut animum ad aliquod studium adiungant, aut equos alere aut canes ad venandum.* Adrianus imperator, ut auctor est in eius vita Spartianus, equos et canes sic amavit, ut eis sepulcra constitueret. PONTAN.

Pag. 254, 2. *per id tempus modo.* Supra lib. 5. cap. 95. Theodoram filiam Orchani Turcae despousam laudavit, nunc Helenam Palacologi coniugem. Mariam tertiam filiam Nicephori despotaе uxorem laudabit infra cap. 43.

PONTAN.

Pag. 257, 17. *imperatorem designet.* Idem supra petebatur hoc libro et negabat. Hic aliter sentit; nihil tamen, ut in re maximi momenti, temere statuendum censet.

PONTAN.

Pag. 258, 17. *quid imperio maius.* Ad Nicoclem Isocrates: *βασιλεία τῶν ἀνθρώπων πραγμάτων μέγιστόν ἐστι καὶ πλείονος προνοίας δεόμενον.* PONTAN.

Pag. 298, 18. *magister et dux erroris, Mahometus, plane ipsis persuasit.* Non nominat Mahometum Cantacuzenus, eum tamen intelligi certissimum est ex ipsa sententia Mahometana, nempe immortale praemium consecuturum post mortem, qui de Mahometanis contra Christianos pugnans aut occubuerit, aut quam plurimos occiderit. De origine Mahometi et Mahometismi videndus Zonaras in Heraclio imperatore. PONTAN.

Pag. 312, 5. *topicam.* Probabiliter putat Gretserus noster, sic dictum hoc genus vectigalis *παρὰ τὸ τοπεῖον* seu *τοπίον* seu *τοπήιον*, quod est funis, rudens et, ut ait Hesychius, *ἕπλα νεῶς, σχοινία, κάλοι*, ex quorum venditione, ut in civitate maritima, vectigal captum esse, a verisimilitudine non

abhorret. Nisi forte a topio seu topiario opere sic dictum, ita, ut qui vel topiariam factitarent, vel topiaria opera sibi confici curarent, vectigal illud *τοπικὴν* penderent. PONTAN. Vid. Ducangii Glossar. Graec. p. 1584.

Pag. 314, 12. *obiit*. Strangulatum in carcere tradit Gregoras lib. 9. sub finem. PONTAN.

Pag. 326, 11. *ἐπι δὲ ἀκροβολιζομένων τῶν βαρβάρων*. Verbum *ἀκροβολιζέσθαι* non solum est e loco edito aut in locum editum iacula mittere, sed etiam pugnare missilibus, velitari, certamini praeludere, pugnam lacessere. Tales *rorarii* dicti Romanis, qui scilicet, antequam congregerentur acies, iaculis non multis inibant proelium; tractum inde, quod ante maximas pluvias coelum rorare incipiat. PONTAN.

Pag. 330, 2. *latere se posse*. Ut Sinon apud Virgil. 2. Aeneid.: *Limosoque lacu per noctem obscurus in ulva delitui*. Idem fecisse Marium fugientem scribit Lucanus, *Exul limosa Marius caput abdidit ulva*. PONTAN.

Pag. 337, 7. *quibusdam accidisse*. Polynici, Eteocli fratribus apud Euripidem et Statium in Thebaide. PONTAN.

Pag. 354, 24. *alius alio pretiosior*. Quomodo? solane opinio facit lapides pretiosiores aut pretiosissimos? nequaquam. Est enim ad aspectum et ad effectum alius alio melior. Sic etiam aurum argento et argentum aere pretiosius est natura, non opinione et consensu hominum tantummodo. PONTAN.

Pag. 360, 23. *Cralis coniugem*. Cralis utique filii; nam patris uxor, Stephani Cralis, inquam, dicta est Helena: nisi sit *μνημονικὸν ἀμάρτημα*. PONTAN.

Pag. 363, 18. *in solio patriarchae constituit*. Laudatus est supra hic Philotheus cap. 16. et 29., inter patriarchas Constantinopolitanos numeratur CXXI. Multa scripsit, de quibus non pauca in Bavarica bibliotheca habentur: quae eruditis iam patefacta est insigni beneficio nobilis et magnifici domini Ioannis Georgii Hervardi, Bavariae cancellarii, viri omnium bonarum artium disciplinis excultissimi. PONTAN.

INDEX

RERUM, NOMINUM ET VERBORUM,

TAM IN CANTAGUZENI HISTORIIS, QUAM IN ANNOTATIONIBUS

MEMORABILIORUM *).

- A**bdera, oppidulum maritimum, hodie Polystylos II, 226, 17. se dedit II, 394, 22. Abderitae II, 428, 4.
- A**bstinentia ciborum ad tempus I, 411, 16.
- A**bydus oppidum III, 324, 4.
- A**carmania I, 13, 5. 101, 18. 496, 1. 550, 19. II, 370, 19. III, 314, 14. 317, 2. sq. Acarnanes I, 450, 16. III, 318, 3. Acarnaniae despota I, 474, 3. 495, 24. II, 239, 11. Acarnanum de imperatore recipiendo disceptatio I, 499, 8. sqq. 500, 13. 101, 12. Acarnania iniuste ab imperio Romano abscissa I, 502, 7. restituta I, 502, 22. 504, 14. Acarnanes rebelles I, 509, 10. Acarnaniae caput Arta I, 509, 15. Acarnania principatus I, 520, 13. diu in Angelorum potestate fuit I, 524, 10. Acarnanum principes urbibus cedunt I, 529, 13. Acarnanes Tarentinis detrimentum inferunt I, 531, 6. vel ultra vires animosi I, 532, 3. Acarnanica expeditio II, 75, 22. Acarnaniae urbes direptae II, 81, 23. Acarnanes conductitii III, 88, 9. Acarnania a Triballis occupata III, 113, 23. Acarnanum intoleranda famines III, 147, 18. Acarnania ab imperatore repetitur III, 150, 22. Romanis attributa III, 155, 24.
- A**clamationes imperatoriae II, 166, 10. 469, 8. 491, 11. III, 82, 11. acclamatur regi Moesorum III, 164, 9.
- A**ccubitor III, 378, 16.
- A**chaeiam Latini occupant III, 85, 5. *Ἀχειροπολίτων* III, 538, 27.
- A**chelous locus III, 319, 13.
- A**cheron II, 294, 15.
- A**chris I, 267, 7. 277, 20. 25. 278, 7. 279, 22. 281, 19. a Triballis obsessa I, 427, 19. populi iuxta Achridem habitantes I, 280, 1.
- A**chrideni I, 277, 22.
- A**chyraitae II, 180, 13.
- A**ciodynus monachus Barlaami a secla II, 602, 21. Acindyni adversarii monachi et episcopi II, 604, 1. Acindyriorum antesignani III, 168, 22. Acindyriani cum Barlaamo sentiunt *ibidem*. *Vide* Gregorius Acindyndus.
- A**conite urbs I, 436, 1.

*) *In hoc indice, quem Iacobus Pontanus confecit, nos correctiorem et, in Geographicis praesertim, multo auctiorem hic exhibemus, numerus primus volumen, alter paginam, tertius versum editionis Bonnensis indicat.*

- Ἀκροβολιζέσθαι** III, 564, 7.
Adagium persicum de mulieribus III, 48, 15. ibiq. annot.
Adoratur imperator I, 61, 10. 76, 18. 94, 20. adoratur imperatrix imperatorem I, 199, 8. adorant episcopi imperatorem I, 247, 12. adoratur imperator cum osculo pedum I, 250, 13. adoratur Deipara Hodegetria I, 305, 11. adoratur imperator capitibus humi submissis, cum osculo pedis I, 340, 7. adoratur imperator a nobilibus Phocaeensibus; *vid.* Phocaea; item a Rhogiis I, 516, 15. adorabundi salutant II, 78, 20. adoratur imperatrix II, 102, 22. 105, 4. imperator II, 292, 5. 295, 1. 322, 9. 391, 14. Deipara II, 607, 16. imperator cum osculo pedum III, 65, 18. adorandi causa, loca sancta Hierosolymis petita; *vid.* Hierusalem; adoratus imperator III, 125, 11. 301, 18.
Adra fluvius I, 398, 15.
Adrianopolis I, 13, 14. 188, 22. II, 302, 15. 484, 11. 14. 557, 3. 561, 2. 602, 7. sqq. III, 47, 3. 63, 20. 282, 11. 283, 14. 309, 7. 313, 20. 342, 10. ampla urbs et frequens I, 23, 22. ibiq. annot., ab Adriano Augusto dicta I, 35, 10. urbes ei vicinae devastantur I, 170, 16. comteatu abundans I, 189, 21.
Adrianopolitanorum seditio II, 175, 23 sqq. Adrianopolim tentat Cantacuzenus II, 187, 10. urbium Thraciae maxima II, 405, 11. eius proditio frustrata II, 485, 11. imperatori deditur II, 525, 22. a Matthaeo Cantacuzeno recipitur III, 238, 10. 240, 15. Ioannem Palaeologum recipit III, 242, 20. a Cantacuzeno capitur III, 244, 16. Matthaeo Cantacuzeno adscribitur III, 292, 17. 310, 8.
Adrianum mare I, 509, 21.
Adulterii probatio per ferrum candens II, 172, 5.
Adyta I, 197, 20. ibiq. annot.
Aediles designati II, 478, 12.
Aegaeum pelagus I, 470, 17. III, 219, 3. 234, 1.
Aegospotanus II, 476, 15.
Aegyptus II, 252, 9. 499, 18. III, 49, 21. 91, 12. 99, 23. Aegypti Sultanus III, 90, 16. 93, 13. Aegyptus Nilo aliter III, 100, 6.
Aenus II, 278, 1. 5. 415, 4. 419, 16. III, 12, 15. 237, 7. 24. 247, 9. 250, 5. 270, 17. 278, 1. ibiq. annot. 282, 10. 283, 12. 315, 17. sqq. urbs Thraciae II, 483, 14. Ioannes Palaeologus eam sibi vindicat III, 208, 144. Ioan. Palaeologo traditur III, 310, 15.
Aetines Cariae satrapa I, 388, 16.
Ἀετόπουλα III, 460, 6.
Aetos civitas Moesorum I, 431, 18. 460, 23. II, 406, 22.
Africa Italica tributaria III, 18, 15.
Agriculturarum officium III, 39, 20.
Aitines Ioniae satrapa I, 481, 12. II, 55, 21.
Ala flammans, velocitatis signum I, 299, 23. ibique annot.
Alani I, 173, 6.
Alanorum rex Cantacuzenus III, 94, 13.
Albani III, 318, 3. 16. 319, 9. sq. agrestes I, 279, 23. suis utuntur legibus I, 450, 16. ex Albanis auxiliarius exercitus I, 453, 8. montana Thessaliae incolunt I, 474, 11. nullum habent regem I, 574, 11. nullam urbem habitant I, 574, 16. Albanorum rebellio I, 495, 6. sq. eorum fuga et caedes I, 496, 17. 497, 1. 2. sq. mercedem pro malefactis recipiunt I, 498, 15. Albanis vastitas illata I, 500, 12.
Albani Romanorum urbes incursant II, 15, 7. veniam petunt II, 15, 13. Acarnaniam incursant II, 81, 20. Albanum fossatum II, 322, 13. bellum Andronici imperatoris contra Albanos II, 394, 2. deficiunt III, 317, 11.
Alea iacta, proverb. I, 291, 17. II, 133, 10.
Alemani torneamentorum studiosi I, 205, 22. Alemani Latini I, 301, 2. sqq. ab imperatore Con-

- stantinopolitano [pecunias pe-
 tunt I, 335, 17. eorum cum Ro-
 manis imperatoribus vetusta so-
 cietas I, 335, 18. eorum regio
 strenuus alit milites I, 336, 22.
 eorum rex I, 336, 23. trecenti
 ex Alemania gravis armaturae
 I, 429, 17.
 Alexander Moesorum rex I, 394,
 3. Stranzimeri filius I, 459, 3.
 eius legatio ad imperatorem I,
 468, 2. ei filiam suam despon-
 det imperator I, 504, 18. nup-
 tias Adrianopoli celebrat I, 508,
 18. Sismanum exulem a Ro-
 manis petit II, 19, 14. Michaeli
 succedit *ibidem*. imperatoris
 Romani amicus atque gener
 II, 52, 19. foedus sancit II, 69,
 7. 88, 7. barbarus rex II, 154,
 4. Adrianopolin tentat II, 179,
 22. urbes Thraciae populatur
 II, 181, 5. pacem petit II, 181,
 22. Helena Cralaenae frater II,
 260, 13. eius foedus cum Didymo-
 tichensibus II, 337, 5. dantur ei
 novem urbes II, 406, 17. Palaeo-
 logo imperatori opem fert II,
 422, 2. Morrham ingreditur II,
 426, 23. universis Romanis par
 II, 507, 3. a Persis vexatus III,
 162, 14. eius sedes Trinobi III,
 164, 6. Ioanni Palaeologo sub-
 sidium mittit III, 246, 24.
 Alexander presbyter III, 534, 10.
 Alexandri magni successor impe-
 rator Romanus existimatus I,
 188, 12.
 Alexius Angelus imp. I, 504, 5.
 Alexius Bithynus, Eiones praefectus
 III, 114, 22.
 Alexius Cabasilas I, 509, 18. eius
 odium et ira in imperatorem I,
 512, 17. Ioannis Cantacuzeni
 familiaris I, 513, 3. defectionis
 auctor I, 514, 13. se dedit I,
 516, 19. magni contostauli ho-
 nore cohonestatur I, 517, 21.
 Alexius dux carcere damnatus II,
 543, 8.
 Alexius Metochites protosebastus
 Thessalonicae praefectus III, 104,
 10. a Palaeologo se seiungit
 III, 108, 11.
 Alexius Palaeologus I, 268, 3.
 Alexius Zamplaco magnus pappias,
 I, 262, 15.
 Aliseres Cotyaei satrapa II, 82, 13.
 Alleluia legatus Berrhoeota de
 plebe II, 353, 8.
 Altare primum I, 200, 1. alta-
 ria duo in ecclesiis Graecorum
 III, 426, 6.
 Alusianus sagittarius et venator
 II, 377, 18.
 Amadaeus IV. III, 423, 4.
 Amastris urbs Romanorum ad Pon-
 tum II, 589, 13.
 Amblyopus locus prope Byzantium
 I, 300, 20. 302, 1.
 Ambo, sacer suggestus I, 197, 20.
 ibique annotat.
 Amera praefectus Hierosolymorum
 III, 96, 22. ibiq. annotat.
 Amiculum imperatorium I, 447, 22.
 Amita, amitina III, 407, 31.
 Ἀμνηστία I, 489, 4.
 Ampar legatus II, 103, 4.
 Amphipolis urbs vetusta I, 542,
 8. Triballis subdita III, 116, 15.
 ab Andronico iuniore impera-
 tore instaurata I, 542, 9. mari-
 tima II, 323, 19. 325, 1. 327, 23.
 Amurius urbium Ioniae satrapa I,
 470, 16. Aitinis filius I, 481, 12.
 cum Ioan. Cantacuzeno congre-
 ditur I, 483, 18. imperatori mi-
 litem mittit I, 496, 12. satra-
 parum Asiae opulentissimus II,
 55, 20. Ioannis Cantacuzeni au-
 ctoritati obsecundat II, 56, 23. Io-
 annis Cantacuzeni amantissimus
 II, 344, 12. recusat munera II,
 384, 17. eius amor erga impe-
 ratorem II, 386, 19. Thessalo-
 nicam tentat II, 392, 16. impe-
 ratricem ad pacem hortatur II,
 397, 20. aegrotat II, 405, 5. in
 extremo discrimine versatus II,
 405, 22. solitus pugnare non ar-
 matus *ibidem*. ad Cantacuzeni
 praetorium excubat II, 412, 10.
 Sarchanae reconciliatus II, 530.
 4. suadet Byzantium petendum
 II, 546, 24. domum redit II, 551,
 11. in imperatorem benevolus
 II, 586, 8. sincerus et candidus II,
 587, 8. dolum machinatur II, 586,

19. cum quatuor et viginti millibus Cantacuzeno adest III, 148, 5.
- Amzas Persa, profugus II, 488, 10. insidias patefacit II, 489, 13.
- Anabathra serico rubro strata I, 197, 11. cantorum I, 199, 4.
- Anactoropolis urbs maritima Thraciae, olim Eione dicta III, 114, 21.
- Anastasiopolis Peritheorium appellatur II, 197, 9.
- Anastasius imperator urbem a se dictam condidit I, 542, 11.
- Anathema in Andronici iunioris studiosos contortum I, 94, 9. retractatum I, 116, 18. in Cantacuzenum et eius sequaces II, 190, 12. anathema iuramento acclamatum II, 208, 7. anathema in servantes pecuniam II, 223, 10. anathematis poena quibus infligenda II, 463, 10. in eum, qui patriarcham revocaret III, 272, 7. in calumniatorem III, 343, 19.
- Anchialus I, 341, 1. 460, 19. 461, 24. sqq. civitas Moesiae I, 431, 18. Diampoli praestat I, 463, 17. capitur III, 362, 10.
- Ancyra urbs Scythiae orientalis III, 284, 6.
- Andreae apostoli insula parva III, 282, 18.
- Andreas Catanias Genuensis Phocaeam novam subiugat I, 389, 1.
- Andreas Palaeologus Zelotes II, 573, 20. laudatur *ibidem*. gravis armatae praefectus II, 575, 13. auctor seditionis II, 581, 7. III, 108, 12. mensae imperatoriae praefectus III, 104, 11. edicta imperatoria in foro comburit III, 105, 19.
- Andreas Petrita Genuensis dux III, 84, 4.
- Andronicus Asanes Ioannis Cantacuzeni socer I, 367, 20. magnae amitae imperatoris filius II, 89, 5. eius duo filii capti II, 111, 5. eius laudes II, 115, 14. eius auctoritas II, 127, 22. copiarum dux declaratus II, 185, 16. quaestio de illo habita II, 421, 11. carcere detentus II, 613, 2. decipitur III, 203, 9. Sebastocrator III, 293, 25.
- Andronicus Asanes puer, Manu-
lis Asanis filius II, 248, 22.
- Andronicus exotrochus I, 71, 17.
- Andronicus Ioannis Cantacuzeni filius II, 136, 19. domi cum matre inclusus II, 143, 19. peste absumptus III, 49, 15. maximae spei adolescens III, 52, 19.
- Andronicus Ioan. Palaeologi imperatoris filius et successor III, 238, 20.
- Andronicus Palaeologus magnus stratopedarcha I, 135, 17. provinciarum Rhodopes Romanis subiectarum praefectus I, 169, 24. legatus ad regem Moesorum I, 187, 21. magnus stratopedarcha designatus II, 218, 10. Apocauchi gener II, 225, 4. Thessalonicam init II, 236, 10. protostator II, 305, 2. supremus exercitus dux *ibidem*. ad imperium aspirat II, 323, 24. Constantini Palaeologi filius II, 329, 5. tabellarium corrumpit II, 334, 14. in Hebro praefocatur II, 435, 10.
- Andronicus Palaeologus primus huius nominis III, 212, 5.
- Andronicus Palaeologus protovestiarius I, 211, 20. Balagradorum praeses I, 214, 19. Andronici senioris imperatoris nepos I, 232, 23. exercitus occidentalis dux I, 260, 24.
- Andronicus iunior senioris nepos, decretum iam imperator I, 13, 7. venationi et equestribus ludis addictior I, 27, 1. eius erga avum reverentia I, 48, 14. hostis ab avo indicatur I, 93, 10. imperator coronatur I, 196, 8. eius cum Anna Sabauda nuptiae I, 204, 22. in equestribus ludis superat magistros suos I, 205, 20. sagitta in pede icitur I, 207, 4. ad iudicium provocat I, 222, 14. pecuniam contemnit I, 242, 11. sanatur mirabiliter a sancto Demetrio martyre I, 270, 10. reconciliatu facilis I, 284, 5. Constantinopolim capit I, 304, 15. eius insignis clementia in contumeliosum I, 315, 11. eius erga Ioannem Cantacuzenum amor quantus I, 329, 16. suos ad bellum

- contra barbaros exhortatur I, 344, 21. vulneratus in femore I, 353, 21. Ioannem Cantacuzenum hortatur ad capessenda imperatoria insignia I, 365, 1. aegrotus cupit habitu monachorum indui I, 395, 1. 399, 22. aqua e fonte Deiparae hausta mirabiliter sanatur I, 410, 2. dolet avum monachum factum I, 414, 1. eius aspectus admirabilis I, 427, 1. mitis ingenio et promptus ignoscere I, 491, 24. tamquam divus e coelo veniens exceptus I, 499, 1. Alexandro regi Moesorum filiam suam despondet I, 505, 2. Persas vincit I, 506, 22. filiae suae nuptias celebrat I, 508, 16. Artacos subegit I, 521, 12. aegrotat I, 525, 10. irascitur Iohanni Cantacuzeno I, 541, 2. aedificationum percupidus I, 541, 21. I, 542, 6. controversias fidei synodo committit I, 551, 5. febricitat I, 557, 12. moritur I, 560, 15. eo mortuo communis luctus II, 14, 1. eius pietas II, 17, 18. iuramento se Moesorum regi obstrinxit II, 20, 8. eius cum Ioanne Cantacuzeno perfectissimae amicitiae exemplar II, 32, 22. Cantacuzenum imperatrici commendat II, 36, 3. Ioanni Cantacuzeno vicariam gubernationem reliquit II, 91, 4. Ioannem Cantacuzenum apud matrem tuetur II, 93, 19. multa donat cum iniuria posteriorum II, 190, 16. eius mortem lamentatur Gregoras III, 174, 21. eius pietas et religio *ibid.* Barlaamum cum sectatoribus damnavit III, 180, 13.
- Andronicus senior imperator in nepotem impius I, 13, 11. in eundem scommata iacit I, 27, 3. prudens et potens I, 103, 1. periusus I, 124, 4. eius fratres ac sorores I, 208, 24. semet incusat I, 304, 21. imperio deiectus I, 336, 1. monachus factus, Antonius appellatus I, 399, 11. moritur I, 473, 9. domus ab eo extracta, pro carcere habita II, 164, 23. eius nepos marchio Lombardiae III, 12, 8.**
- Andronicus Tornices magnus cubicularius I, 195, 3. Thracia pulsus I, 259, 8.**
- Anemae arx I, 329, 11. ibique annot. *Ἀνεμιάς* et *ἀνεμιά* III, 406, 8.**
- Angelitzes civis Gratianopolitanus II, 425, 23. praefectus Gratianopolitanus II, 426, 6.**
- Angelocastrum oppidum I, 510, 1.**
- Angelus Comnenus Palaeologus Cantacuzenus III, 94, 16.**
- Angelus pincerna II, 181, 7. 183, 13. Ioannis Cantacuzeni conso-brinus II, 195, 22. dux exercitui praefectus *ibid.* praetor Acarnaniae III, 147, 22.**
- Angeli praeses Caniclei III, 291, 11.**
- Angelus protovestiarius gener Ioannis Cantacuzeni magister in re bellica I, 276, 6. Castoriae praefectus *ibid.* Castoriam Andronico iuniori imperatori tradit I, 277, 10. magnus stratopedarcha I, 334, 5. eius laudes *ibidem.***
- Angeli imperatores Acarnaniae domini I, 499, 10. 514, 17. 520, 15.**
- Angeli Rhadipori fratres tergemini Edesseni I, 274, 17.**
- Animalia in sigilla cerea conversa II, 501, 2.**
- Anna Andronici senioris imperatoris soror, protovestiarii mater I, 211, 21. Michaelis ducis Patrae coniux I, 211, 22.**
- Anna Michaelis II. Palaeologi filia I, 13, 4. eius obitus I, 13, 17.**
- Anna protostratoris filia, Manuelis Asanis coniux I, 125, 10.**
- Anna regina, Ioannis despotae coniux I, 499, 13. arma dissuadet I, 500, 18.**
- Anna Sabauda Andronici iunioris imperatoris coniux I, 204, 5. aegrotat *ibid.* ea conscia Ioannes Cantacuzenus imperatorem agit I, 370, 3. agnoscitur pro imperatrice I, 396, 2. imperatorem morti proximum lamentatur I, 559, 13. committit Ioan-**

- ni Cantacuzeno rem publ. I, 560, 6. mortuum imperatorem novem diebus luget II, 14, 3. Ioannem Cantacuzenum absentem quasi praesentem alloquitur II, 32, 8. eundem plus quam germanum fratrem diligit II, 35, 4. navi magistro carenti se comparat II, 35, 6. prae malorum magnitudine mentis inops II, 36, 18. eius lacrimae II, 38, 1. Romani ei fidem sacramento obstringunt II, 91, 12. eidem acclamatum II, 166, 12. eius filius Ioannes imp. II, 272, 23. eius legatio ad Cralem II, 305, 23. eius mentio in aurea bulla II, 321, 7. eius mentio in solemnibus sacrificiis II, 329, 16. Sarchanis opem implorat II, 591, 8. templum Sophiae instauravit III, 29, 23. Cantacuzeni consilium improbat III, 112, 20. Gregoriam mendacii convincit III, 176, 10. Ioannem patriarcham exauctoravit III, 180, 16. bellum dirimit III, 209, 1.
- Anni ab orbe condito I, 306, 7. 473, 8. 560, 16. II, 222, 13. quot III, 375, 16. annos Graeci a Septembri inchoant III, 401, 12. anni Mahometi III, 99, 3.
- Annulus imperatoris II, 286, 4.
- Antarus Pinellus nobilis Genuensis III, 82, 1.
- Anthericum metere, prov. II, 460, 4. ibique annot.
- Antiochia *θεούπολις* dicta III, 384, 13.
- Antonius Grimoaldus Genuensium classi praefectus III, 234, 14. duas ac triginta triremes amittit III, 234, 18.
- Antonius imp. I, 473, 9.
- Antonius sanctus abbas I, 548, 15. contra daemones pugnat I, 548, 16.
- Apamea castellum II, 518, 18. 20. 550, 16.
- Apelmenes dux II, 138, 8. captivus II, 432, 1.
- Aplesphares dux Byzantinorum captus II, 552, 7. Persice loquitur II, 552, 19.
- Apocauchus (vel potius Apocaucus III, 382, 38) rei salariae praefectus I, 25, 4. ab Andronico seniore imperatore alienior I, 43, 7. sacri cubiculi praepositus I, 116, 8. obscurus ex obscuris natus I, 117, 24. tabellarius I, 118, 25. magnus cubicularius I, 258, 24. rerum communium administrator creatus I, 339, 10. petit, ut liceat sibi fieri monachum I, 535, 7. petit Byzantii insularumque praefecturam I, 537, 15. nunquam militare aliquod facinus edidit I, 538, 19. classis contra Persas ductor I, 540, 3. popularem auram captat I, 540, 17. litteras imperatoris supprimit I, 541, 2. hortatur Io. Cantacuzenum ad imperium capessendum I, 557, 22. seditiosus II, 64, 13. triremium dux II, 66, 1. classis contra Persas praefectus II, 70, 18. imperatorem capere molitur II, 70, 22. Epibatas fugit II, 71, 13. Ioannem Cantacuzenum medicum suum appellat II, 73, 15. in Epibatis custoditur II, 74, 18. malevolentiae in imperatricem reus II, 77, 6. se ipsum multat II, 87, 22. e Bithynia oriundus II, 89, 1. vectigalium coactoribus scriptum fecit II, 89, 3. mercede servivit II, 89, 5. inter publicanos primus II, 89, 16. ab Andronico seniore imperatore deficit II, 89, 19. pecuniosus II, 90, 4. quaestor II, 90, 11. rerum administrator II, 90, 16. Apocauchus dolent oculi ex splendore Ioannis Cantacuzeni II, 92, 7. erga Io. Cantacuzenum ingrattissimus II, 100, 10. in litteris imperatoriis et in pecuniis fraude usus II, 99, 7. a Cantacuzeno omni honore mulctatur II, 101, 21. pro improbo ac deliro habitus II, 101, 23. Ioanni imperatori adolescenti insidias tendit II, 102, 14. Imperatricem summisso corpore veneratur II, 105, 7. a patriarcha conservatus II, 106, 18. filiam suam filio patriarchae despondet II, 108, 11. Andronici Asanis olim servus

- II, 112, 19. Ioanni Gabalae vi-
 duo filiam suam despondet II,
 120, 8. Artoto Sabauda filiam
 suam despondet II, 124, 2. urbi
 praefectus II, 136, 22. eius sti-
 patores II, 137, 7. temerarius et
 impudens *ibid.* litteras scri-
 bit contumeliarum plenas II,
 145, 6. Apocachus Cantacuzeno
 ovum lapidi II, 170, 6. de Apocau-
 cho divinum visum: *ibid.* Apo-
 cauchus sibi suisque timet II,
 203, 19. magnus dux declaratus
 II, 218, 11. factus est omnia
ibid. eius in matrem et consan-
 guineos Cantacuzeni crude-
 litas II, 219, 15. totius imperii
 rector II, 224, 22. eius arrogan-
 tia II, 278, 14. eius vita et
 mores *ibid.* imperatricem per-
 vertit II, 316, 8. flammae simi-
 lis II, 336, 15. eius perfidia II,
 363, 8. superbia II, 364, 9. alia
 vitia II, 376, 9. 482, 19. 493, 9.
 523, 24. duo eius filii ad Can-
 tacuzenum transeunt II, 541, 21.
 a Deo mente privatus II, 543, 1.
 a captivis occiditur *ibid.* eius
 caput et cadaver ostentatur
ibid. Apocachus Leonem Ca-
 lothetum Chio pellit III, 84,
 18. Cralem pecunia corrumpit
 III, 146, 11. in Cantacuzenum
 contumeliosus III, 256, 6.
- Apocrisarius III, 97, 18.
- Apostolica ecclesia Romana II, 539,
 10.
- Apostolis comparandi imperatores
 II, 564, 17. Apostolorum tem-
 plum I, 432, 18.
- Apri urbs Thraciae I, 123, 17.
 136, 4. 138, 22. 139, 4. 7. 432,
 2. 488, 9. expugnata I, 140,
 19. a praefecto dedita II, 479,
 22.
- Aqua e salutifero fonte Dei ma-
 tris hausta I, 409, 20.
- Aquila domus insignis Constan-
 tinop. III, 304, 16.
- Arbenus homo obscurus, Cralis
 legatus II, 350, 21.
- Arcadiopolis urbs Thraciae antiqua
 I, 541, 19. condita ab Arcadio
 imperatore I, 541, 18. ab Andro-
- nico iuniore imperatore instau-
 rata I, 542, 16.
- Arcadius Theodosii magni filius
 imper. I, 541, 18. Arcadiopolim
 condidit *ibidem.*
- Archimandritae religiosi I, 226, 2.
- Archontes II, 143, 18. eorum in
 matrem et consanguineos Can-
 tacuzeni crudelitas II, 221,
 2. imperatorem maledictis la-
 cerant II, 400, 12. mancipia
 et servi II, 451, 6. Augustam
 potestate spoliant II, 470, 23.
 472, 11. in aëre piscantur II,
 474, 9. cum Persis conveniunt II,
 593, 4. eorum ambitio II, 598,
 23. eorum collegium II, 599, 17.
 imperatoris familiaribus insidi-
 antur II, 601, 12. Archontum
 princeps patriarcha II, 602, 10.
 Lazarum patriarcham a Gala-
 taeis repetunt III, 92, 6.
- Archontitizes Empyrites castelli
 praefectus II, 556, 19.
- Ἀρχοντόπουλα III, 460, 3.
- Arcus Latinorum tzangri I, 174, 5.
- Aregus Andreae Cataniae patruus
 Phocaeam tradit I, 389, 5. donis
 ab imperatore auctus I, 389,
 17.
- Aregus monachorum instituti mi-
 norum rector II, 508, 6. eius
 laus II, 510, 13. diu tacitus ter-
 ram intuetur II, 516, 3. Latinus
 II, 519, 7. litterarum Graeca-
 rum expertus II, 520, 21. magnum
 duces reprehendit II, 524, 15.
 Augustam purgat II, 525, 11.
- Argentea pocula Orchani ab im-
 peratore donata I, 447, 20. vasa
 argentea ducenta aerario impe-
 ratorio illata II, 148, 22. argen-
 tea numismata sparsa II, 564,
 20.
- Argyrocastrum oppidum I, 509,
 24.
- Aristoteles I, 543, 7. Aristotelea
 philosophia II, 503, 7.
- Arius a sacra synodo excommuni-
 catus II, 444, 2.
- Armenia I, 11, 24. 289, 1. II, 254,
 1. 292, 17.
- Arsenius Zamplaco magnus pappias
 I, 437, 18. eius filii a Syr-

- ghanne capti I, 440, 14. Syri-
 giannem convincit I, 448, 6. le-
 gatus ad Cralem II, 256, 11. a
 trierarchis illusus et irrisus II,
 256, 23. Didymotichi praefectus
 III, 237, 10.
- Arta, urbium Acarnaniae caput I,
 509, 14. III, 317, 14. obsidetur
 I, 511, 23. 512, 7.
- Artaeorum pertinacia I, 517, 24.
 518, 11. voluntaria eorundem
 deditio I, 522, 22. 524, 3. 525,
 8. defectio I, 529, 20.
- Artotus Zampeae Sabaudae filius
 II, 124, 2. Latinus II, 125, 2.
 cum matre ab imperatrice reie-
 ctus II, 126, 12.
- Asanes Ioannis Cantacuzeni socer
 I, 471, 15.
- Asanes despota II, 299, 3.
- Asanes panhypersebastus II, 599,
 18.
- Asanina, fidiculis attracta et lo-
 ris caesa II, 299, 3.
- Asaniorum rex Cantacuzenus III,
 94, 12.
- Asia I, 345, 1. 473, 5. 521, 8. 545, 8.
 II, 55, 20. 186, 12. 384, 8. 11. 407,
 12. sqq. 416, 3. 423, 7. 424, 22.
 432, 19. 467, 17. 554, 20. 596, 24.
 III, 54, 8. 87, 5. 116, 5. 247, 6.
 250, 16. 296, 4. 298, 14. Asiae
 satrapae II, 476, 13. olim sub
 imperio Romanorum III, 60,
 15.
- Asino obversa facie impositus
 II, 184, 10.
- Ασμάτων porta I, 268, 23.
- Asomatus oppidulum II, 415, 15.
 418, 10.
- Astacenus sinus I, 446, 22. III, 321,
 1.
- Asteroperes Berrhoeota de primo-
 ribus II, 353, 8.
- Astras magnus stratopedarcha in-
 signis architectus III, 30, 12.
- Asyli ius II, 22, 8. asyla sacra II,
 23, 13. ad templum ceu ad asy-
 lum confugientes II, 307, 10.
- Athenienses I, 417, 14.
- Athianus legatus II, 592, 20.
- Atho mons sanctus I, 149, 17. 152,
 20. 455, 14. 545, 16. II, 296, 22.
 515, 23. 520, 8. III, 109, 16.
- 177, 12. coelestis civitas I, 545,
 17. apud montem Atho mona-
 steria I, 546, 13. 552, 17. II,
 209, 1. 14. 308, 5. III, 106, 3.
 173, 16. 175, 18. 176, 15. 362,
 2.
- Athyra capta II, 518, 17.
- Athyras vicus III, 320, 7. 10.
- Atlanti comparantur monachi III,
 176, 1.
- Attica II, 80, 6.
- Aulaea serica et auro intertexta
 appensa II, 588, 6.
- Aureorum nummum quinquaginta
 millia numerata a quaestoribus
 I, 88, 1. aureorum multas my-
 riades ad communem usum im-
 pendit Cantacuzenus I, 138, 1.
 aurei deni mercenariis militibus
 assignati I, 164, 22. aureorum
 triginta sex millia pro familia
 et coniuge imperat. assignata
 I, 167, 12. aurum sparsum I,
 203, 10. aureorum trecenta et
 quinquaginta millia debita I,
 237, 9. 239, 14. vicenis aureo-
 rum millibus aestimatus mun-
 dus muliebris I, 278, 15. au-
 reorum nummum duodena mil-
 lia in aeneo vase inventa I,
 278, 23. quadraginta millibus aesti-
 mata gaza protovestiarum *ibid.*
 viginti quatuor millia Andro-
 nico seniori in annos singu-
 los decreta I, 311, 16. cen-
 tum viginti millia annua pen-
 dit Chius I, 371, 23. viginti
 millium annua pensio I, 387,
 16. centum aureorum millia de
 aerario sumpta I, 540, 5. au-
 reorum centum millia et sup-
 pellex, quadraginta millibus aesti-
 mata, donata II, 62, 21. au-
 reus nummus pretium proditi-
 onis II, 208, 14. aurea numi-
 smata sparsa II, 564, 20. au-
 rei nummi circum vexillum im-
 peratorium sparsi III, 79, 24.
 aureorum denis millibus red-
 emptum oppidulum III, 277,
 7. aureorum denorum millium
 vectigal III, 312, 5. aurea ae-
 neis permutare, proverb. III,
 318, 14. aureorum centum mil-

- Ibis redemptus Orchanis fl-
 lus III, 322, 15.
 Auriarum familia I, 39, 3. ibique
 annot.
 Auribus mutilati II, 394, 1.
 Axius flumen I, 455, 3. II, 259,
 1. 358, 2. exundat II, 239, 8.
 242, 15. eius vadum II, 360, 18.
 III, 159, 18.
- Baïma castellum Macedoniae I,
 475, 2.
 Balagradi I, 214, 19.
 Balagrita castellum I, 495, 5. 17,
 20. 499, 7. 501, 17. II, 82, 1.
 Balduinus imperator I, 510, 14.
 Baltum oppidum I, 510, 2.
 Baptismus eiuratus II, 571, 1. ba-
 ptismo denuo lustrati *ibid.*
 Barangi cum securibus I, 200, 11.
 claves urbis custodiunt I, 389,
 15. Barangi securigeri quin-
 genti I, 560, 12.
 Barba abrasa I, 150, 20. II, 183,
 17.
 Barbarae martyris porta III, 232,
 13.
 Barbarorum ingenium I, 328, 12.
 barbari Romanos Graece com-
 pellant I, 471, 15. barbarorum
 convictus I, 504, 24. clades I,
 508, 16. barbarorum mos cum
 populatum eunt II, 591, 20. bar-
 barorum incursiones II, 595, 16.
 barbarorum arma socia expedita
 II, 596, 5. barbarorum im-
 manitas II, 596, 7. sq. barbari
 continentem incursant II, 601, 8.
 barbarorum supra decem millia
 subsidio missa III, 32, 8. de
 barbaris in imperium inductis
 purgat se Ioannes Cantacuzenus
 III, 53, 21. barbari Bottiacam
 vastant III, 118, 24. barbaros
 contra Christianos induci Deo
 non placet III, 288, 16.
 Bardales protosecretarius I, 118,
 16.
 Bardas Andronico seniori impe-
 ratori familiaris I, 71, 18. ca-
 ballarius I, 257, 8.
 Barlaamus monachus e Calabria
- I, 543, 5. In Euclide, Aristo-
 tele, Platone volutatus I, 543, 7.
 admonetur a Palama I, 549, 10.
 eius confidentia I, 550, 3. Gre-
 gorium Palamam in iudicium
 vocat I, 551, 12. a Gregorio
 Palama redarguitur I, 552, 19.
 veniam petit I, 554, 15. aufugit
 in Italiam I, 555, 21. Hie-
 racis episcopus creatur I, 556, 3.
 omnium calculis damnatus II,
 602, 22. eius sectatores tumul-
 tuantur III, 166, 5. excommu-
 nicatur a synodo III, 169, 7. a
 Cantacuzeno hospitio exceptus
 III, 179, 5. ab Andronico iuni-
 ore imperatore damnatus III,
 180, 13.
- Bartholomaeus Delphini Viennen-
 sis ad imperatricem legatus
 III, 13, 2. eius epistola ad Cle-
 mentem papam III, 13, 5. eius
 epistola ad Delfinum III, 15,
 13.
- Barys medicus excellens I, 403,
 22. 405, 15.
- Batatzes suburbanorum Didymo-
 tichensium praefectus II, 282,
 5. 285, 15. venatorum princeps
 II, 475, 2. magnus stratopedar-
 cha creatur II, 476, 5. Byzan-
 tios vincit II, 552, 3. ad impe-
 ratricem deficit II, 553, 16. eius
 laus II, 554, 9. a Persis inter-
 fectus II, 555, 28. eius filius et
 milites capti II, 556, 11.
- Batopedium monasterium II, 209,
 23. III, 177, 3. 308, 21.
- Beadnus urbs II, 406, 22.
- Belaurus Alexandri regis Moeso-
 rum patruus II, 75, 3.
- Bellicome vicus III, 114, 23.
- Belmasdis, locus I, 428, 21.
- Benedictio patriarchae I, 202, 9.
 benedictiones sacrae super nu-
 ptitiis I, 509, 3.
- Benedictus Zacharias Genuensis
 Chio potitur I, 370, 10. cum
 Martino fratre litigat I, 374, 23.
 fratrem accusat I, 377, 3. castelli
 deditionem facit I, 377, 15. prae-
 fecturam Chii recusat I, 381, 2.
 pertinax I, 383, 18. epilepsia
 mortuus I, 391, 5.

- Bera castellum Thraciae I, 179, 14.
183, 15. 390, 6. II, 111, 9. 161,
20. 248, 23. 348, 3. III, 256, 19.
pabulo abundat II, 196, 11. op-
pugnatur II, 196, 15. castellum
munitissimum III, 310, 17.
- Berrhoea civitas I, 166, 1. 269, 21.
272, 5. 273, 5. 6. 274, 7. 546,
3. II, 239, 9. 357, 9, sqq. 373,
3. sqq. 433, 24. 499, 4. 535, 24.
574, 6. 577, 18. sqq. III, 130,
2. 133, 9. 145, 18. 153, 6.
162, 7. ampla, populosa et mu-
nita II, 351, 10. a Triballis pres-
sa II, 353, 1. imperatorem Can-
taczenum excipit II, 355, 3.
401, 11, urbes atque castella
circa Berrhoeam II, 370, 17.
devastatur II, 381, 15. auxiliarii
Berrhoeenses tardi II, 580, 7.
Berrhoeotae corrupti a Crale
III, 31, 12. Berrhoeae multi Tri-
balli III, 120, 7. 121, 5. Berrhoea
urbs beata III, 120, 9. Berrhoeae
arx, parva urbs in magna III,
120, 18. Berrhoeotae I, 275,
17. II, 370, 12. Berrhoeotarum
primarii in exilium acti III,
123, 2. Berrhoea capta III, 123,
22. 137, 8. Romanis assignata
III, 156, 1.
- Bessus praefectus Gynaccocastri
III, 136, 8. eius perfidia III,
137, 11.
- Bidene II, 55, 3.
- Bidyna I, 175, 12.
- Bithynia I, 341, 7. 342, 12, 359,
10. 361, 11. 446, 21. II, 89, 2.
409, 12. 412, 17. III, 28, 22.
orientalis II, 66, 3. Bithyniae
ora III, 347, 11.
- Bizya I, 136, 9. 194, 3. 323, 10.
II, 484, 12. 487, 20. 489, 15.
III, 211, 15. 293, 25. 320, 1. 21.
Bizyenses de pertinacia remittunt
II, 488, 1. eorum metropolita
II, 490, 9. ad imperatorem trans-
eunt II, 490, 2. 12. sq. idem faciunt
oppida Bizyae vicina II, 491, 15.
Bizyensis ecclesia II, 492, 11.
- Blachernae I, 289, 6. castellum in
Blachernis expugnatum II, 611,
22. Deiparac templum in Bla-
chernis III, 29, 2. 17. 30, 17.
275, 23. sacra in Blachernis
peracta III, 30, 2. Blachernis
in palatio coacta synodus III,
168, 17.
- Blachia regio II, 320, 3. 20. 321,
7. sq. Blachiae praefectura II,
320, 2. Blachiae confinia II,
321, 21. Blachiorum praesides
II, 322, 8. Blachorum rex Can-
taczenus III, 94, 12.
- Blessum urbem Triballi occupant
II, 259, 4.
- Bodeni i. q. Edessa I, 275, 17.
277, 7.
- Boeotia II, 80, 6. III, 90, 5.
- Boesilas Moesorum regis frater I,
134, 19. despota Moesiae ap-
pellatur I, 172, 13. 174, 4. pro
mortuo habetur I, 177, 12. Achri-
dem recipit I, 277, 22.
- Bogdanus Triballus Liberi frater
II, 260, 23.
- Boia, vinculi genus I, 245, 21.
329, 9.
- Boichnas Caesar nobilissimus Tri-
ballus III, 323, 12. Matthacum
Cantaczenum Io. Palaeologo
tradit III, 331, 22.
- Bolbe, palus I, 455, 7.
- Bontitze, urbs Acarnaniae I, 529,
12.
- Borium pars Tenedi insulae *vid.*
Tenedus.
- Bothrentum, urbs Acarnaniae I,
529, 13.
- Botiaea I, 451, 2. 473, 14. 499, 4.
II, 390, 22. vastata a barbaris
III, 118, 24.
- Bovii populi Thessaliae I, 474, 11.
- Boum trecenta millia in praeda
capta I, 497, 16. boves quin-
genti centum aureis empti I,
497, 21. boum pascualium quina
millia, rucolarum iuga mille
II, 185, 3. bubuli nervi III, 101,
19.
- Bozices dux Triballorum II, 360,
7. 362, 3.
- Brachophago, saxa sub undis la-
tentia III, 221, 16
- Bractus dux praestantissimus II,
292, 25.
- Braianus praefectus Amphipoleos
III, 116, 16.

- Branus seditiosus II, 176, 10. custos Adrianopolis II, 485, 4. captus II, 485, 20. urbem obtinet II, 486, 5. seditionis auctor II, 557, 3.
- Bratilus nuntius II, 286, 3. 287, 19. Brunsvicensis princeps I, 52, 6.
- Bryennius astronomus I, 55, 3. magnus Drungarius I, 277, 17.
- Bucellum Odrysarum oppidulum I, 324, 13. sq. 325, 19. sqq. 327, 16. Bucellum castellum II, 485, 19. 486, 7.
- Bulgaria I, 226, 11. Bulgarorum rex Cantacuzenus III, 94, 12.
- Bulla aurea I, 236, 10. 323, 4. sacra II, 120, 10. bulla aurea ad verbum II, 312, 11. 319, 22.
- Burgundi torneamentorum studiosi I, 205, 22.
- Butzuni oppidulum Triballorum captum I, 428, 16.
- Byzantium I, 26, 18. 36, 24. 37, 12. III, 191, 4. 213, 9. sqq. 302, 15. 304, 17. A Latinis captum I, 510, 15. Byzantini in praedando exercitati II, 187, 2. Byzantinum fretum II, 412, 19. Byzantina regio frequentibus vexata incursionibus et in solitudinem redacta II, 518, 21. 519, 6. Byzantium imperii caput et summa II, 549, 4. Michaele I. Palaeologo recuperatum III, 188, 12. Latini quamdiu tenuerint III, 188, 13. Byzantii monasteria III, 218, 13. 227, 15. Byzantium humanitas in Catalanos III, 227, 7. *Vid.* Constantinopolis.
- Caballarium oppidulum Triballorum I, 428, 18.
- Caballarius I, 100, 19. 204, 8.
- Cabasitas sacelli curator II, 445, 3. sacrarum aedium praefectus III, 270, 18. *Vid.* Nicolaus Cabasilas.
- Cabatzes unus ex proceribus Triballis II, 306, 23.
- Caduceatores de pace missi I, 429, 7. II, 477, 7.
- Caeruleo colore subscriptum II, 218, 15.
- Calabria I, 543, 4.
- Calamanus Lascaris legatus I, 399, 5.
- Calicis usus quis III, 427, 40.
- Callicrenites sacri cubiculi procurator I, 94, 15.
- Callinicus Triballus monachus legatus I, 36, 1.
- Calliopolis urbs munita et maritima I, 24, 17. 477, 8. II, 483, 14. III, 279, 1. obsidetur II, 476, 10. a barbaris occupatur III, 278, 10. terrae motu procubuit III, 278, 11.
- Callipolis iuxta Hellespontum I, 477, 8.
- Callistus sacerdos II, 209, 22. postea patriarcha Constantinopolitanus *ibid.* synodum cogi ab imperatore postulat III, 166, 9. synodo post imperatorem subscribit III, 170, 13. Cantacuzenum imperatorio habitu induit *ibid.* pacem orat III, 247, 16. 250, 17. negat Matthaeum imperatorem designandum III, 260, 18. in thronum revocatus III, 270, 11. 309, 14. anathematismum in Zianum dictat III, 343, 17. sacram stolam indutus iuramenta firmat III, 357, 6. legatus ad Craelenam III, 360, 21. eius mors III, 361, 23.
- Gallone castellum Lesbi I, 478, 21. 479, 7. 485, 24.
- Calochaeretes gregarius, tabellarius I, 126, 12. 129, 6. 130, 22.
- Calothesis dynasta Chius I, 371, 13. 373, 9. 376, 16.
- Calothesis protosebastus II, 553, 20. Phocaeae veteris praefectus III, 320, 24. panhypersebastus creatus III, 322, 16.
- Camaris proditor Constantinopolitanus I, 292, 1. 295, 3. 302, 7.
- Cameli ducenti II, 185, 6.
- Canes venatici a Persis imperatori dono missi I, 447, 19.
- Canicleum I, 67, 15. III, 291, 11.
- Canina castellum I, 495, 6. 17.

- Canonis magni officium** I, 62, 20.
canones sacri II, 492, 11.
Cantores *ᾠδῶνται* I, 199, 22. a poetis compositas laudes modulantur II, 585, 12.
Capa Genuensium castellum in maritimis Scythiae III, 192, 6. 22. ibiq. annot.
Capilli abrasi I, 150, 20. **laniati** I, 374, 9.
Captivi absque pretio dimissi I, 469, 16. redempti I, 497, 7. captivum trahere Romanis nefas I, 497, 13. captivi vivi sepulti II, 542, 17. a populo in templo occisi II, 545, 14. captivorum apud Sultanum permutatio III, 97, 19. in monasteriis custoditi III, 126, 13.
Capitis nudandi cerimonia I, 197, 7. **capitis inclinandi** I, 201, 2. **caput suum devorare** I, 257, 10. **caput cum silentio summittere** I, 258, 19. **capite humum pulsare** I, 315, 5. **capitibus humi submissis adorare** I, 340, 6. **capita venerabundi submittunt** I, 389, 8. **caput genibus imponere** I, 408, 3. **caput contingere** I, 409, 1. **capite nubes tangere** II, 48, 13. **super caput sacra precatio recitata** II, 51, 22. **caput horrendis execrationibus devotum** II, 108, 22. **caput per ignominiam rasum** II, 183, 17. 184, 9. **capitis tegmen album flammeum** II, 218, 15. **capite prono salutans imperator** II, 236, 22. **caput amputatum hastili praefixum gestatur** II, 398, 22. **caput cum mento rasum** II, 393, 20.
Carbona II, 584, 15.
Cardinalis III, 12, 20.
Caria I, 388, 17. **Cares** I, 424, 22. II, 459, 13.
Carolus rex III, 189, 17.
Castellianus proditor Constantino-poleos I, 292, 2.
Castellium Constantinopoli vastatum III, 290, 20.
Castoria urbs lacu munita I, 273, 7. 24. 274, 15. 277, 11. 16. 452, 20. III, 161, 23. **Crali subiecta** I, 451, 1. III, 156, 6.
Castris oppidulum Thessalae I, 473, 21. **Castrium etiam dictum** III, 130, 6.
Cataegialus unus e Persarum proceribus I, 356, 24.
Catalani Thessaliae vicini I, 85, 24. II, 322, 3. III, 210, 7. 243, 21. sq. 291, 2. **bellum gerunt cum Romanis** I, 462, 19. **Atticam et Boetiam incolentes** II, 80, 6. **eorum triremes sex supra viginti** III, 219, 3. **Catalanorum rex** III, 219, 8. 225, 10. **Catalanorum clades** III, 222, 1. **Catalani a Byzantinis humanissime curati** III, 226, 1. sq. **mercenarii** III, 286, 18.
Cataphracti II, 356, 10. 435, 4. III, 128, 21.
Catechumena locus I, 202, 11.
Cathara Constantini despotae peltex I, 14, 22.
Cathedra patriarchalis II, 602, 15.
Cephalicum symptoma, morbus I, 391, 9.
Κεφαλαίχιον III, 436, 37.
Cera annulo signata, sine litteris II, 286, 4. 287, 16. **cera rubra signata** II, 499, 11. **cerea sigilla** II, 500, 14.
Ceramachumet dux caesus III, 65, 3.
Cerei ad baptismum accensi II, 570, 22.
Cetrati pedites apud Moesos bellicosissimi I, 173, 8.
Chaemarra, oppidum I, 509, 24.
Chalcedon e regione Byzantii III, 220, 16.
Chalcidice Thraciae urbs I, 437, 16. 446, 16. II, 161, 13. 235, 16. 401, 13. 422, 6. 433, 8. **regio** 422, 9. 427, 7. III, 66, 16. **Chalcidices oppida Ioannes Palaologus repetit** III, 208, 15. **a Cantacuzeno infestatur** III, 251, 15. **a Matthaeo Cantacuzeno obtinetur** III, 310, 7.
Chaliles Orchanis filius captus III, 321, 2.
Chariopolis I, 146, 1. II, 492, 14. **imperatori se tradit** II, 479, 5.
Charsia porta II, 525, 6.

- Cherronesus** II, 69, 23. 24. 70, 2. 423, 6. 12. 424, 21. 476, 12.
- Cheterus Aitinis satrapae filius** I, 481, 13.
- Chimarrha** I, 509, 24.
- Chius insula** I, 370, 11. 391, 4. 479, 4. 540, 24. II, 184, 7. III, 81, 9. sq. centum viginti aureorum millia in annos singulos pensitat I, 371, 24. in Romanorum potestatem redit I, 379, 2.
- Chii praefectura Benedicto Genuensi delata** I, 380, 1. eius insulae reditus I, 380, 2. Chii pontificatus Latino episcopo a papa commissus I, 385, 12. Chii specula I, 479, 4. Chius obsessa II, 583, 11. Latinis tradita II, 584, 3. a Galataeis subacta III, 68, 14. Chii insulae dux III, 81, 14. Chii annua pensio III, 82, 8. Chii episcopus ex ecclesia Byzantina acceptus III, 82, 10. Chii praefectus ab imperatore constitutus III, 82, 15. Chius Genuensibus dedita III, 81, 10. 83, 8. Chius imperatori tradita III, 84, 12.
- Chlapaenus et Cralis familia transfuga** III, 135, 8.
- Chlereni oppidulum** I, 454, 4. II, 350, 22.
- Chora oppidulum** II, 477, 6. a direptione servatum II, 478, 11.
- Chora monasterium** II, 213, 10.
- Chortaetum** I, 149, 7. 267, 21. 268, 12. 22. 269, 6.
- Chreles Triballorum dux** I, 261, 3. 263, 9. ad Andronicum transfugit II, 193, 12. imperatori Cantacuzeno amicissimus II, 193, 19. 197, 12. eius laudes II, 233, 4. Ioanni Cantacuzeno fidem suam obstringit II, 274, 6. mortuus II, 324, 7. 328, 4.
- Christianorum communis hostis** I, 543, 20. Christiani Hierosolymis tuti edicto Sultani III, 96, 19. Christianorum persecutio sub Sultano III, 100, 8. Christiani sub Aegypti Sultano infames III, 103, 16.
- Christi oeconomia** I, 497, 15. transfiguratio in monte Thabor I, 548, 23. Christi natalium solenne II, 82, 2. Christi servatoris imago II, 218, 19. Christi servatoris et benefici monasterium II, 493, 5. III, 172, 4.
- Christopolis** I, 24, 6. 38, 22. 39, 1. 115, 13. 16. II, 264, 12. 293, 16. sq. 306, 11. 333, 1. 536, 11. III, 32, 14. 115, 4. oppidum munitum maritimum I, 24, 12. in Thracia I, 35, 15. 101, 13. 17. 262, 10. munitio apud Christopolim II, 226, 22. murus iuxta Christopolim perfossus II, 346, 22.
- Chumnus magnus stratopedarcha** I, 168, 10.
- Χθές και πρώην** III, 380, 42.
- Ciconia scyphum vitreum pede tenens** II, 500, 15.
- Cinnabari subscribebant imperatores** II, 353, 15.
- Cinnamum comes sacrarum largitionum** II, 223, 21.
- Cinnamum mysticus Isaaci panhypersebasti collega** II, 549, 17. 584, 2. unus ex Archontibus II, 599, 18.
- Cintzustra** III, 431, 19.
- Cissos urbs** I, 435, 24.
- Classis centum et quinque navium** I, 375, 8. quinque et septuaginta I, 470, 16. quatuor et octoginta I, 477, 1. ducentarum et quinquaginta II, 55, 24. sexaginta II, 225, 9. centum et duarum II, 357, 20. ducentarum II, 384, 9. trecentarum octoginta II, 387, 12. classiariorum immanitas II, 575, 8.
- Claviger Strategius** II, 579, 9.
- Clazomenae** I, 483, 5.
- Clemens papa huius nominis sextus** II, 540, 1. eius litterae ad imperatricem II, 540, 8. ad eundem litterae Bartholomaei legati III, 13, 5. ei se purgat Cantacuzenus de evocatis barbaris III, 53, 14. Ioannem Cantacuzenum imperatorem laudat III, 54, 15. bello impeditus, quominus cogeret synodum oecu-

- menicam III, 61, 20. eius mors III, 62, 19.
- Clemens sancti Petri successor II, 464, 11.
- Clepta locus I, 300, 17.
- Clerus imperatoris I, 432, 7. clericus omnis cogitur ad sacra funebria II, 15, 19. clericorum imperatoris collegium II, 49, 1. clerici labores recusant II, 289, 14. clericorum ordo II, 353, 9. cleri principes II, 608, 10.
- Clisura castellum I, 495, 19. ibiq. annot.
- Clopa portus II, 390, 19.
- Clypei suis insignibus exornati I, 375, 16.
- Cocalas magnus logariastes I, 232, 7. Andronici protovestiarii socer I, 234, 3, 235, 15. coaevis impostor appellatus I, 240, 15.
- Codoniana vicus II, 227, 8, 21.
- Coelibatus III, 107, 17.
- Colauzes senex Persarum dux I, 356, 24.
- Collaria, vinculi genus I, 245, 21, 330, 16.
- Coloniae I, 280, 1.
- Comani dedunt se Ioanni Batazae imper. I, 18, 13. Comanorum duo millia in exercitu Crallii I, 35, 20. Michaelis II. imperat. castra secuti I, 259, 5.
- Comitopulus suburbanorum Didymotichensium praefectus II, 282, 5. eius fides erga imperatorem II, 283, 22. divino afflatu impulsus II, 285, 14.
- Communicandi Eucharistiae ritus diversus sacerdotum et vulgi II, 202, 6. ibiq. annotat.
- Comnenes prata I, 508, 24.
- Confessio peccatorum II, 299, 14.
- Concii quinquaginta vini aureum pendunt aerario III, 80, 23.
- Constantinopolis regina urbium I, 13, 12, 24, 16, 25, 2. potentissima I, 102, 22. turrita I, 293, 12. capta I, 304, 16. Constantinopolitanus patriarcha a papa electus II, 582, 18. Constantinopolis ad Latinos pertinet II, 582, 20. regina urbium III, 13, 23. *Vide Byzantium.*
- Constantinus Acropolita magnus logetheta I, 68, 1.
- Constantinus Andronici Asanis frater II, 116, 15.
- Constantinus Asanes dux I, 286, 3. captus *ibid.* cum filio II, 336, 12.
- Constantinus despota Andronici senioris imperatoris filius I, 129, 12, 149, 6. Callistus appellatus I, 396, 15. cultu monachi in vincula abductus *ibid.* carcere eductus I, 398, 13. et mortem et oculorum orbitatem effugit I, 398, 20. spondet iniuriarum oblivionem I, 413, 8.
- Constantinus magnus imperator II, 53, 12. eius palatium II, 299, 11, 537, 23. apostolis comparandus II, 564, 16. eius memoria mense Maio colitur *ibid.* ei collatus Ioannes Cantacuzenus III, 18, 7. eius memoriae dies consecratus III, 29, 15. spiritu Dei actus III, 351, 19.
- Constantinus Palaeologus I, 150, 17. Porphyrogenitus I, 209, 4. Andronici iunioris imperatoris patruus II, 77, 22. Michaelis ducis despotae filius II, 196, 3. honore protosebastus II, 256, 7. Pherarum praefectus II, 329, 2. factioni Triballicae adversatur II, 535, 8.
- Constantinus Porphyrogenitus Michaelis I. Palaeologi filius III, 33, 7.
- Constantinus Tarchaniota exactioni pecuniariae praefectus III, 72, 6, 80, 5. protostrator, imperatoriarum triremium praefectus III, 196, 17. graviter vulneratur III, 198, 24. eius laus III, 221, 5. Didymotichi praefectus III, 237, 11.
- Contis pugnatum II, 532, 22.
- Conton Latini comitem vocant I, 194, 22. ibiq. annot.
- Contophres Mesotheniae praefectus I, 341, 12. protosebasti amicus II, 589, 17.
- Contostephanus Garellae praefectus II, 474, 14.

- Coprinum II, 184, 14.
 Copsis oppidum Moesiae I, 172, 16, 176, 11. 23. 179, 4.
 Coqui imperatorii II, 558, 15.
 Corona imperii symbolum I, 27, 21. 197, 17. coronationis imperatoriae ritus I, 196, 12. coronatae triremes III, 78, 7.
 Corone urbs II, 74, 24.
 Cosmicus urbs II, 406, 22.
 Cosmidium I, 134, 10. locus, ubi naves parabantur III, 70, 16.
 Cosmitzus dux Triballorum III, 249, 14.
 Coteanitzes Thessalonicensis per-fuga II, 241, 17.
 Cothurni imperatorii I, 369, 22.
 Cotyaecum II, 82, 13.
 Κράται I, 199, 23.
 Crales Triballorum princeps I, 276, 10. 450, 20. Cralis regia II, 262, 5. Cralaena II, 262, 14. Cantacuzeno fidelis II, 306, 10. urbium Chrelis possessionem adit II, 327, 24. Pheras tentat II, 328, 10. fidem mutat II, 355, 23. pacem et foedus rescindit II, 374, 15. Pheras obsidet II, 468, 25. ut foedus servet, monetur II, 473, 3. universis Romanis par II, 507, 2. foedifragus II, 534, 22. Cralis factio II, 546, 7. Pheras capit II, 551, 21. Imperatorem Romanorum Triballorumque se pronuntiat *ibid.* oppida Macedoniae occupat III, 31, 11. ex largitionibus famam aucupatur III, 109, 20 Thessalonicam obsidet III, 110, 9. in senatum Venetum cooptatus III, 118, 19. 152, 21. Edessam sedecim annis obsidet III, 127, 10. Cralis regia III, 133, 20. in Paeonas movet III, 134, 1. laudatur cum coniuge sua a Cantacuzeno imperatore III, 142, 11. ab Apocaucho pecunia corruptus III, 146, 11. Pheras diu obsidet III, 147, 9. Thessaliam invadit III, 147, 14. eius perfidia et avaritia *ibid.* perfidiam suam confitetur III, 151, 19. Cantacuzenum imperatorem vel per somnium visum timet III, 152, 18. a Cantacuzeno imperatore ad epulas invitatus III, 156, 12. Edessam proditione capit III, 160, 19. adversus Cantacuzenum foedus init III, 204, 8. Ioanni Palaeologo septem equitum millia mittit III, 246, 20. moritur III, 314, 12.
 Cranobunium oppidulum II, 415, 16.
 Cratea urbs Scythiae orientalis III, 284, 6.
 Crepidae purpureae II, 166, 4. III, 269, 10. crepidarum albarum usus III, 358, 8.
 Creta insula I, 455, 9.
 Cretensium locus appellatus I, 455, 8. II, 79, 13.
 Κρηνοί I, 341, 2.
 Croetizimus urbs II, 406, 20.
 Crucis signum I, 66, 22. crucem dextra gestat imp. I, 200, 6. crux ex aere fabrefacta, ob miracula celebris II, 201, 4. e sinu prolata *ibid.* crux in summo vexilli collocata I, 325, 11. crucis virtus I, 327, 4. crucis signo armati I, 347, 4. crux ex pretiosissimis lapillis confecta II, 91, 23. pro signo militari usurpata II, 234, 12. inimici crucis Christi III, 15, 2.
 Crybitziota praefecti Sozopolitani frater III, 215, 9.
 Ctenia Moesorum civitas I, 431, 18.
 Cubiculi sacri praepositus II, 87, 22.
 Cumintzes cardinalis III, 12, 19.
 Cumutzenorum oppidum et regio I, 470, 23. 471, 1. II, 419, 10. 429, 11. sq. III, 313, 21. 314, 6. Cumutzena oppidulum se dedit II, 415, 12. 23. 418, 6. III, 311, 9. 331, 10.
 Cutalas Gregorii chartophylaxis pater I, 251, 22. 313, 9. magnus chartophylax appellatus I, 313, 9.
 Cyberiota monasteriorum praeses I, 251, 23. 313, 10.
 Cyclades I, 385, 10.
 Cyclops II, 349, 9.

- Cydon privatarum rerum comes III, 285, 5.
 Cyparissiotae famuli in dominum fides III, 329, 15.
 Cypriorum rex II, 191, 3.
 Cyprus III, 171, 19.
 Cyriacus Annae imperatricis aulicus II, 244, 24.
 Cyzicum I, 339, 17, 24.
- Daemones** in exitio hominibus machinando exercitati I, 14, 9. daemones invidia I, 257, 22. 287, 6. scelorum omnium satores et architecti II, 129, 12. in pernicie invehenda exercitati II, 150, 21.
- Dalmatia I, 37, 19, 101, 18. imperii Romani meta I, 115, 19. e Dalmatia Comani I, 259, 6.
- Damasis castellum Thessaliae I, 474, 2.
- Damocrania capta II, 518, 17.
- Daniel Aeni episcopus III, 270, 17.
- Daonium sive Danium II, 133, 5.
- Daphnidium locus II, 482, 8.
- Davidis vicus II, 256, 6.
- Deabolae I, 279, 23.
- Defuncto imperatori piaculari cerimoniam parentatum II, 14, 1.
- Deiparae templum. *Vide* Templum.
- Deiparae auxilium I, 66, 16.
- Deiparae statua I, 129, 21. Deiparae gratiae actae I, 168, 20.
- Deipara invocata I, 260, 18. adorata I, 305, 11. Deiparae signum veneratus imperator I, 339, 18. Deiparae fons salutifer I, 409, 20. Deiparae imago II, 166, 9. preces in templo Deiparae fusae II, 438, 4. Deiparae templum non manu factum II, 571, 10. Hodegetriae templum II, 607, 16. Deiparae Hodegetriae imago III, 8, 12. Deiparae templum *πηγή* dictum *vide* Πηγή. Deiparae templum in Blachernis *vide* Blachernae. fons sanitatis III, 300, 22.
- Delfinus Viennensis III, 13, 2. Delfinus legatus Venetorum III, 186, 12.
- Delli Hospitalenses Chio insidiantur I, 380, 14. Delli nolunt pugnare contra Romanum imperatorem I, 477, 15. sq. Dellus I, 478, 19. Deliorum auxilium I, 476, 10. 485, 21.
- Demarensium familia I, 39, 4.
- Demas Paulum reliquit II, 309, 1.
- Demetrii martyris myroblytae sepulcrum I, 270, 11. ibique annotat. Demetrii magni martyris aedes II, 47, 16. 66, 11.
- Demetrius Casandrinus II, 103, 6. 192, 8.
- Demetrius Cydones imperatori familiarissimus III, 107, 15.
- Demetrius despota Andronici senioris imperatoris filius I, 261, 1. 273, 8. eius palatium I, 311, 21. eius filia Matthaeo Cantacuzeno desponsa I, 534, 22.
- Demetrius magni logothetae Metochitae filius I, 63, 5. cognomento Angelus I, 209, 24.
- Demetrius Matthaei Cantacuzeni filius Sebastocrator designatus III, 358, 2.
- Demetrius Sguropulus legatus II, 183, 12.
- Demetrius Tornicius II, 21, 8.
- Demetrius Zamplaco magnus strategopedarcha II, 535, 10.
- Deputatus ex ordine ecclesiastico I, 200, 8. ibique annot.
- Derce palus II, 499, 1. 518, 20.
- Despotatus II, 321, 15.
- Despotae insignia II, 437, 2.
- Deure oppidulum I, 254, 4. castellum III, 130, 8.
- Deuritza oppidulum Triballorum I, 428, 18.
- Dexius legatus II, 103, 4. Acindynanorum antesignanus III, 168, 24.
- Dexteram manus dexteram alterius implicita I, 393, 20.
- Diacibiza I, 360, 23.
- Diaconi sacratibus stolis amicti I, 198, 13. sacra vasa et reliquia ferentes I, 200, 14.
- Diadema imperatorium per episcopos consecratum I, 197, 5.
- Diampolis urbs Moesorum I, 294, 16. 463, 15. 21. 464, 7. primo

- impetu expugnata I, 324, 10.
per deditionem recepta I, 431, 19.
- Didymotichum I, 125, 15. 134, 17. 21. 135, 25. 136, 22. 139, 5. 189, 23. 258, 23. 277, 8. 373, 4. 390, 3. 391, 8. 428, 4. 451, 4. 541, 14. II, 66, 8. 70, 15. 161, 16. 246, 23. III, 24, 18. 47, 3. 67, 9. 92, 4. 146, 19. 252, 24. sq. 265, 4. 282, 11. 283, 14. Didymotichensium seditio II, 288, 2. Didymotichensis metropolitae praedictio II, 289, 17. Didymotichum tentatur ab Apocaucho II, 301, 20. sq. Didymotichensis metropolitae alia praedictio II, 305, 17. Didymotichum urbs procul a mari semota II, 325, 21. eius metropolitae alia praedictio II, 340, 16. sq. alia II, 341, 19. alia II, 343, 14. alia II, 402, 2. metropolitae Didymotichensis mors II, 426, 16. Didymotichi suburbana incensa II, 436, 7. Ioanni Palaologo concessum III, 240, 5. ei parcitur ob imperatorem iuniorum III, 246, 9. 252, 3.
- Dies ieiuniorum II, 299, 12. sex dierum actio III, 448, 12. per dies plurimos convivia II, 564, 21. dies Constantini et Helenae impm. memoriae consecratus III, 29, 15. Dies placandis manibus dicta II, 16, 1.
- Dionysii magni praeclarum dictum II, 201, 18.
- Diplobatates protovestiarius, Berrhoae praefectus III, 135, 18.
- Diplomata imperatoria I, 337, 24. 454, 3.
- Dipotamum castellum I, 542, 16. ab Andronico iuniorum imperatore aedificatum I, 542, 15.
- Discumbendi mos super stratis tapetibus III, 28, 15.
- Diseta* I, 550, 5.
- Divitiae pretium redemptionis animae hominis I, 138, 8.
- Dogmatum ecclesiasticorum anti-stes animarumque procurator patriarcha I, 218, 5. dogmata Romanae ecclesiae II, 539, 7. dogmatum perversitatem sectanti-
- bus numen propitiat papa II, 539, 22.
- Domestici I, 199, 20.
- Dominicus dies I, 61, 7.
- Dominicus Genuensis, Andreae Cantaniae filius I, 476, 3. Mitylenae obsessus I, 494, 7.
- Dominos iurare servis, inauditum I, 82, 19.
- Domuncula lignea, ubi imperator purpuram induitur I, 197, 3. domunculae plurimae sub terra pro reis II, 538, 2.
- Domus imperatoris est imperium II, 481, 18. domus sacrae II, 517, 18. domus magnum Iustinianum appellata II, 537, 24. domus Porphyrogeniti II, 607, 20.
- Dossuaria iumenta I, 267, 8.
- Drama, oppidum Macedoniae I, 260, 17. 261, 18. 267, 14. II, 227, 8. III, 325, 19. 330, 17.
- Dromora Sphranzis amicus I, 453, 20.
- Dubrunia, oppidum Triballorum I, 428, 18.
- Duellum oblatum I, 179, 24.
- E**cclēsia Romana II, 539, 8. ecclesiae Romanae dogmata, religio, fides, concordia *ibid.* ecclesiae Romanae et apostolicae doctrina et ritus II, 539, 22. ecclesia divisa II, 582, 19. bellum contra ecclesiam commotum II, 603, 12. ecclesiae Graecae cum Romana uniendae studium III, 57, 22. ecclesiae notarius III, 272, 15.
- Edessa parvum oppidum, sed munitum I, 273, 7. 10. 274, 12. 14. sq. 276, 15. III, 153, 7. Andronico iuniori imperatori deditur I, 276, 16. obsidetur a Triballis II, 239, 9. 240, 5. sq. 255, 13. sq. deficit ad Cralem II, 301, 3. sedecim annis a Crale obsessa III, 127, 10. urbs paene inexpugnabilis III, 127, 16. obsidetur ab imperatore III, 127, 1. sq. capta III, 129, 14. 137, 8. Romanis adscripta III, 156, 2. a Crale oppugnata, proditio

- capta et vastata III, 159, 18.
160, 20. Edesseni summa hieme
nudi expulsi III, 162, 6.
- Edicta imperatoria in foro com-
busta III, 105, 18.
- Eione urbs maritima Thraciae I,
114, 20. 115, 3. 7. 116, 14.
- Ἐλισόδος μεγάλη* I, 199, 23.
- Elason castellum Thessaliae I,
474, 2.
- Elevatio Dominici et sacri corpo-
ris sub Missa I, 201, 12.
- Elisabetha Cralis coniux III, 360, 22.
- Empyrite castellum II, 499, 2. 518,
20. triduo obsessum II, 522, 14.
imperatrici deditum II, 556, 20.
- Empythium castellum II, 184, 14.
434, 2. 450, 10. a Ioanne Can-
tacuzeno a fundamentis extru-
ctum II, 195, 20. obsidetur ab
Apocauchio II, 302, 4. 13. 433,
15. 435, 10. castellum munitis-
simum II, 433, 17. Cantacuzeni
praesidio firmatum III, 248, 10.
- Ennacosia regio I, 219, 15. 505, 24.
- Ephesus urbs I, 470, 15. Ephesi
metropolita ordine motus III,
168, 5. 169, 6.
- Ephori seu inspectores II, 437,
10.
- Ephraem oppidulum Morrhae II,
404, 8. 10.
- Epibatae castellum I, 166, 16. II,
541, 4. 549, 23. III, 347, 6. 357,
5. arx munitissima II, 71, 2. 13.
sq. 102, 22. castellum Apo-
cauchi II, 495, 21. prope Sely-
briam III, 345, 23.
- Epicombia in populum iacta I, 203,
5.
- Epidamnus imperii Romani meta
I, 115, 18. populatur imp. I,
496, 16.
- Epinicia celebrata III, 78, 2.
- Epirus II, 239, 19.
- Episcopi sacrosancti I, 223, 12. im-
perator dextras illorum oscula-
tur I, 202, 10. imperatorem ado-
rant I, 247, 12. omnes episcopi
aequaliter gratiae participes
sunt I, 434, 24. ad digniores ca-
thedras provehuntur ab impe-
ratoribus I, 435, 2. episcoporum
affectiones non sequitur divi-
- num numen II, 201, 17. episcopi
praecipuae partes ecclesiae II,
462, 17. divinae voluntatis in-
terpretes II, 464, 8. episcopo-
rum pravas affectiones non se-
quitur Deus II, 465, 23. episco-
porum inimici II, 506, 7. epi-
scopi delecti iudices II, 512, 8.
propter diem festum congregati
II, 564, 12. indicta causa dam-
nati II, 603, 14. episcopis li-
bera relicta patriarchae electio
III, 25, 23. episcopi a Sultano
restituuntur III, 90, 20. episco-
pus haereticorum Iacobitarum
III, 99, 22. episcopi a patriarcha
consecrati III, 104, 7. eorum
electio III, 272, 23. sacras sto-
las induti iuramenta excipiunt
III, 357, 8.
- Equestribus decursionibus addi-
ctior Andronicus iunior I, 27,
1. 68, 22. equorum greges ad
Nigrum flumen I, 90, 11. equi-
tum quinquaginta millia cum
Andronico iuniore I, 108, 12.
de equis descendunt Deum ora-
turi I, 190, 12. equis imperator
et imperatrix insident coronati
I, 202, 13. equestres concursus
a Sabaudis Romani acceperunt
I, 205, 2. equo descendere hon-
noris gratia I, 250, 14. 258, 16.
equi sarcinarii calonum I, 276, 1.
equitum selectorum tria millia
Achridem recipiunt I, 277, 19.
equos cursores aluit Moesorum
rex I, 299, 19. equi a Persis im-
peratori dono missi I, 447, 19.
equorum quinque millia capta
I, 497, 22. equorum lues I, 525,
18. de equis descendentes oc-
currentem venerantur II, 78, 16.
83, 1. usque ad equum deduci
II, 85, 10. equestris dignitas ab
imperatore solemniter cerimonia
collata II, 166, 14. equae pascu-
ales mille quingentae II, 185, 5.
equis descendunt cum impera-
tore locuturi II, 236, 18. equis
descendunt Triballi primo tan-
tum congressu II, 261, 16. equi
freno apprehenso honoris causa
deducere II, 274, 13. centum equi

- donati II, 345, 6. equitatus Thesalicus II, 355, 12. vicena equitum millia II, 530, 9. equitum viginti millia III, 111, 4. septem millia III, 246, 23.
- Eressum oppidum I, 476, 14. 479, 2.
- Esaias patriarcha Constantinopolitanus I, 196, 10. 217, 21. equo regie instrato in patriarchium reducitur I, 305, 18. episcopis lapsis ignoscit I, 322, 6. mortuus I, 431, 22.
- Evangelia sacra iuramentis adhibita I, 74, 15. 116, 4.
- Euboea I, 450, 15. II, 243, 13. 17. 384, 23. 385, 4. 390, 7. III, 219, 1. insula et oppidulum III, 200, 13. obsessa III, 209, 5.
- Eucharistiae sacramentum cum pompa delatum I, 200, 14.
- Euclides I, 543, 7.
- Eugenia dicta in monasterio Irene imperatrix III, 307, 9. calumniis appetitur III, 342, 23.
- Eugenia Palaeologa monacha magna domestica I, 109, 7.
- Eugenii porta navalis III, 76, 18. 213, 3. 214, 15. 232, 11.
- Eulochus oppidum I, 510, 2.
- Eunuchi I, 99, 4. II, 223, 22. eunuchi in genua subsidentes et lampades tenentes II, 558, 8. eunuchus vitae prodigus III, 111, 16.
- Euripus variabilis I, 9, 21. 442, 12.
- Europa I, 344, 25. 521, 8. III, 60, 15. 296, 5.
- Euxinum mare I, 326, 8. III, 188, 24. 219, 10.
- Excommunicatio a patriarcha interminata II, 16, 22. a divina coniunctione secludit *ibid.*
- Exercitus cohortium quadraginta I, 134, 16.
- Exomorphosis peccatorum II, 299, 14.
- Exotrochus magnus hetaeriarca I, 277, 18. 347, 6. 349, 4. caput gladio diffissus, incerto auctore I, 362, 13.
- Ex stercore, proverb. II, 459, 16.
- Fabri cementarii II, 478, 13. fabri materiarii II, 543, 14.
- Fax noctu sublata hostes accersit II, 422, 16. faces crebrae iuxta mare sublatae II, 577, 8.
- Febri correpti aquas somniant I, 254, 11. diaeta frigidissima male curata febris II, 515, 19. febris contraria syncope *ibid.*
- Feriarum agitandarum pretium persolutum II, 571, 2.
- Ferrum ignitum ab illaesa contractatum II, 172, 23.
- Ferulam sinistra gestat imperator I, 200, 7.
- Festus dies ob pacem I, 166, 8.
- festiva connubialia I, 508, 21. *συνήθεια* I, 526, 17. festorum dierum magnificentia II, 16, 10. festum panegyricum II, 64, 13. solemne Christi natalium II, 82, 2.
- festus dies communi lactitia peractus II, 161, 1. 167, 4. festi dies ob laetos nuntios II, 336, 6. ob reditum imperatoris II, 401, 16. 404, 3. ob coronationem imperatoriam I, 203, 5. II, 582, 5. ob adventum imperatorum I, 498, 21.
- Ficus evangelica parabola II, 171, 15.
- Fidiculae II, 299, 4.
- Filiis imperatorum olim non iurabatur I, 16, 16. de filiis imperatorum lex antiqua Romanorum I, 325, 21. filii imperatorum mortuorum statim successores promulgati II, 65, 1. filius spiritualis II, 67, 17.
- Fiscus imperatoris I, 279, 21. 311, 17. fisci et exactionum praefectura I, 338, 15.
- Flammeum seu tegmen capitis album II, 218, 15.
- Fons salutifer Dei matris I, 409, 20. 426, 20. in templo aule urbem Constantinopolitanam I, 427, 5. fons sanitatis, templum Deiparae III, 300, 22.
- Fortunae lances II, 314, 13. fortunae humanae mutabilitas II, 469, 17. III, 295, 19.
- Fossatum Romanum et Albanum II, 322, 12.
- Francia I, 195, 10. Franci torneamentorum studiosi I, 205,

22. Franciae rex Carolus III, 189, 17.
 Franciscus Latinus Cantacuzeni minister, papae familiaris III, 53, 16.
 Fredericus Spinula Genuensis I, 39, 4.
 Fratrum Hierosolymitani I, 385, 12.
 Frumenti medimnus medius dimidium aureum pendit III, 80, 21.
 Funebria sacra II, 15, 21.
 Fungorum esus noxius I, 177, 18.
 Fures insuper accusant, proverb. III, 149, 10. in ipso furto deprehensus, prov. III, 169, 5.
- G**
 Gabalas civis Thessalonicensis, mutilatur II, 393, 24.
 Gabalas legatus II, 138, 19. protosebastus et postea magnus logotheta II, 139, 4. Ioannis Cantacuzeni hostis *ibid.* protosebastus designatus II, 218, 12. imperatricis aulae praefectus II, 223, 19. imperatricem ad pacem impellit II, 437, 23. a magno duce corrumpitur II, 441, 14. pinguis et obesus II, 493, 13. medicamentis utitur *ibid.* monachi habitum induit II, 497, 9. in carcerem datur II, 498, 5.
 Gabriel Stephanus despota Sebastocrator I, 473, 14.
 Gabrielis vicus II, 536, 12. 546, 4.
 Gacoras famulus dominum prodit III, 330, 7.
 Galata I, 383, 24. 387, 23. 388, 7. 390, 16. 450, 2. 7. 10. 481, 20. II, 524, 16. 584, 9. 599, 11. III, 62, 12. 71, 17. 92, 5. 193, 15. 194, 9. 18. sq. 212, 11. sq. 229, 1. 230, 21. 255, 24. 262, 20. 275, 16. Galataei Genuensium coloni I, 476, 18. Galata oppidum Latinorum II, 502, 6. III, 185, 15. Galataei imperatrici frustra opem ferunt II, 607, 22. Galataei Romanis infesti III, 68, 8. Galataei Phocaeam occupant, Mitylenen et Chium III, 68, 10. 11. 14. Galataei asi-
- nis comparantur III, 69, 15. Galataeorum victoria navalis III, 70, 9. sq. Galataei soteria celebrant III, 78, 5. huius belli exitus III, 79, 21. Galatae portae per noctem apertae III, 185, 19. Galataei a Cantacuzeno veniam petunt III, 187, 10. male gratiam referre soliti III, 190, 14. 191, 16. Galata obsessa III, 196, 4. sq. 209, 10. Galataei a Sulimano afflicti III, 284, 4.
 Galycus fluvius I, 456, 20. 457, 20. non procul ab urbe Thessalonica II, 236, 16. 355, 13.
 Gani metropolita III, 168, 23. 169, 6.
 Garella urbs Thraciae I, 123, 17. 136, 4. 138, 23. deditionem facit I, 143, 18. II, 474, 14. 15. sub Cantacuzeno est II, 556, 6.
 Gaurae monasterium II, 140, 1.
 Gaurobus vicus II, 360, 3.
 Gebliini sive Gibellini I, 335, 21.
 Genua complecti I, 94, 24. genua exosculari II, 261, 25.
 Genua I, 389, 4. 390, 18. III, 81, 10. sq. 191, 18. 193, 21. 197, 3. Genuenses tres perspectae fidei I, 38, 20. 21. 60, 13. Genuenses imperatorem adorant I, 61, 12. in Chio negotiantur I, 385, 9. Genuenses et Latini I, 389, 10. Genuensium coloni I, 476, 8. Genuenses nobilium Persarum filios capiunt I, 480, 7. sq. Genuensium cum Romano imperio foedus I, 486, 21. sq. 489, 2. 490, 9. 11. Genuensium auxilia I, 481, 19. Genuenses nobiles Chium obsident II, 583, 11. sq. Genuensium oneraria onusta divitiis III, 74, 16. Genuensium et Venetorum dissidium III, 118, 10. Genuensium cum imperatoribus Constantinopol. foedus III, 188, 23. 189, 6. pugna cum Scythis III, 192, 2. sq. triremes septuaginta III, 196, 23. 209, 4. Genuensis populi contra optimates tumultus III, 197, 3. Genuensium triremes pereunt III, 223, 2. Genuenses ab Orchane

- petunt auxilium III, 228, 13. foedus cum Cantacuzeno imperatore ineunt III, 234, 4. victi III, 234, 18. Mediolanensium principi se subiiciunt III, 235, 5. Venetorum classem capiunt III, 236, 12. a Mediolanensi principe deficiunt III, 236, 24.
- Geometricae demonstrationes, pro-verb. I, 332, 6. 552, 4.
- Georgius Bryennius dux I, 176, 12.
- Georgius Chumnus mensae praefectus II, 20, 17. Ioan. Cantacuzenum perstringit II, 25, 6. magnus stratopedarcha II, 120, 11. ab Apocaucho deceptus II, 123, 17. magnus stratopedarcha declaratus II, 128, 10. Apocauchum accusat II, 325, 15. capitur cum filio II, 336, 7.
- Georgius Cocalas imperatoris studiosus II, 573, 16. Apocaucho insidiatur II, 575, 17. auctor seditionis II, 582, 2.
- Georgius Glabas dux II, 195, 13. praefectus praesidii Didymotichensis II, 401, 20.
- Georgius Lapithas Cyprius Nicephori Gregorae studiosus III, 276, 20.
- Georgius Lucas legatus I, 263, 24. 265, 16.
- Georgius Lyzicus arcis Thessalonicensis praefectus I, 269, 21. Edessae praefectus III, 129, 24. 161, 7.
- Georgius martyr Christi praeclarus II, 560, 20. 562, 14. eius templum a Sultano renovatum III, 96, 10.
- Georgius Palaeocastrita magnus martyr II, 466, 19. ibiq. annotat.
- Georgius Palaeologus Bizyae praefectus II, 490, 4.
- Georgius Pepagomenus legatus I, 297, 1. quaestor II, 99, 4. iterum legatus II, 444, 24.
- Georgius Pheraeus II, 330, 14.
- Georgius Phracases dux II, 195, 11.
- Georgius Spunopulus protovestiarius III, 53, 14.
- Georgius Tagaris magnus stratopedarcha II, 591, 8.
- Georgius Terteres Sphentisthlabi filius Moesorum rex I, 169, 22. eius obitus I, 172, 8. 175, 11.
- Gerasimus Laurae praefectus I, 149, 16.
- Gerasimus monachus calumniator III, 91, 4. pseudopatriarcha Hierosolymitanus III, 91, 20. a Sultano pulsus III, 93, 23. in itinere moritur III, 99, 13.
- Gerasimus patriarcha Constantinopolitanus I, 67, 5. eius mors I, 94, 6.
- Germanorum principis filia Andronici iunioris uxor I, 52, 6. Germani Latini conductitii milites I, 98, 17. Germanus machinarum muralium egregius artifex I, 173, 20. Germanis cum Romanis imperatoribus hospitium I, 335, 21. Germani pecuniae egentes I, 335, 23. Germanorum regio strenuos alit milites I, 336, 22. Germanorum rex I, 336, 23. Germani meritorii, semper ad expeditionem parati II, 354, 14. Germanis patrium est imperatores defendere II, 356, 23. a Germanorum moribus abhorret omnis proditio II, 357, 4. Germani congiario donantur II, 361, 21. Germani Latini II, 562, 6. Germani praesidiarii Berthoeae III, 120, 16. Germani se dedunt III, 125, 12. imperatorem per mille discrimina secuti III, 125, 15. captivi benigne habitati III, 125, 22. a Crale ad Cantacuzenum missi, revocati III, 146, 1.
- Getae trans Istrum I, 465, 23.
- Giaxes Phrygiae satrapa I, 339, 21. dux Persarum II, 65, 27. 70, 1. bis caesus II, 70, 11.
- Glabas magnus dioeceta II, 91, 22.
- Glabas Scuterius II, 426, 17.
- Gladus imperatoris II, 499, 11.
- Glycas homo nequam II, 299, 16.
- Golum oppidulum Thessaliae I, 473, 21.
- Gorgepecum monasterium II, 165, 7.

- Grabatulus I, 369, 20.
- Graeciam incursant Persae I, 537, 13. eam pestilentia pervagatur III, 49, 20. Graeci I, 47, 21. 286, 23. 423, 17. II, 28, 21. 38, 22. 157, 13. 267, 8. 514, 20. 567, 14. III, 175, 22. 353, 16. Graecorum rex dictus Cantacuzenus III, 94, 11.
- Gratianopolis I, 260, 5. 13. III, 310, 6. 312, 16. Chalcidices metropolis munitissima II, 422, 6. 7. inexpugnabilis II, 422, 10. 426, 6. sq. eius arx II, 422, 12. Gratianopolis obsidetur II, 424, 18. capitur cum arce II, 425, 20. a Matthaeo Cantacuzeno obtinetur III, 311, 14. a Ioanne Palaeologo occupatur III, 331, 11.
- Gravis armatura II, 162, 15. 187, 18. 253, 23. robor populi II, 574, 15.
- Gregorius Acindynus monachus I, 556, 3. Barlaami discipulus I, 556, 18. damnatus ab episcopis III, 24, 1. eius sectatores ambitiosi III, 26, 10. tumultuantur III, 166, 22. libere loqui non audet III, 167, 4. excommunicatur a synodo III, 169, 4. ad mortem usque latuit III, 180, 2. iniuste monachos accusat III, 183, 6. *Vide* Acindynus.
- Gregorius Bulgariae archiepiscopus I, 226, 11.
- Gregorius chartophylax I, 251, 21.
- Gregorius Clidas dicaeophylax I, 215, 20. 226, 8.
- Gregorius Palamas solitarius, postea archiepiscopus Thessalonicensis I, 545, 7. eius duo fratres *ibid.* Barlaamum admonet I, 549, 10. theologus eruditissimus I, 552, 1. Barlaamum venia donat I, 555, 2. Ioannis Cantacuzeni amicus optatissimus II, 107, 8. eius laus II, 602, 14. Barlaamum erroris redarguit II, 603, 2. in carcere detentus *ibid.* legatus de pace II, 613, 3. laudatus *ibid.* eius doctrina probatur III, 24, 6. patriarchali throno dignus *ibid.*
- Thessalonicae episcopus consecratus III, 104, 7. ei ab imperatore prospectum III, 105, 9. ad synodum accersitus III, 166, 17. eius socii quales III, 167, 8. eius cum Acindynianis certamen III, 168, 20. eius doctrina probata III, 181, 9. monachus iniuste accusatus III, 183, 6.
- Gudeles Polystyli praefectus, imperatricis pocillator II, 277, 20. Abderae praefectus II, 394, 22.
- Gulielmus episcopus ordinis Minorum III, 55, 16.
- Gymnici ludi II, 133, 21. 366, 23.
- Gynaecocastrum II, 241, 5. 243, 8. sq. 275, 2. 295, 13. 369, 18. 492, 1. ab Andronico iuniore imperatore extractum I, 542, 1. unde dictum I, 542, 4. Thessalonicae praefecto subiectum II, 235, 10. sq. castellum munitissimum III, 136, 3. tenetur a Triballis III, 136, 5. captum III, 136, 10. 154, 9. Romanis adscriptum III, 156, 2.
- Gyrolymnes porta I, 89, 22. 255, 14. 289, 5. II, 501, 12.
- Haemus I, 460, 18.**
- Halmyrus fluvius II, 482, 6.
- Hamati thoraces I, 326, 14.
- Hebdomas magna I, 87, 4. 88, 24. hebdomas nova I, 89, 22.
- Hebrus flumen I, 190, 8. 21. 191, 13. II, 181, 4. 188, 8. 243, 3. 348, 4. III, 116, 2. 248, 6. 310, 18. conglaciatur II, 187, 14. Hebristia II, 344, 7. 345, 1. aliquot in eo submersi II, 427, 12. 435, 10.
- Helena Constantini magni mater II, 564, 17. eius memoria mese Maio colitur III, 29, 15.
- Helena Cralis uxor II, 269, 7. legatos imperatricis obiurgat II, 306, 15. regis Moesorum soror II, 338, 5. imperatori mercenarios Latinos suppeditat II, 354, 14. per se regnat III, 314, 19.
- Helena Ioannis Cantacuzeni filia II, 203, 12. Ioanni Palaeologo

- imperatori desponsa III, 9, 14.
 imperatrix salutata III, 11, 21.
 eius nuptiae cum Ioanne Palaeologo imp. *ibid.* coronatur *ibid.* eius filii III, 238, 18. laudatur III, 253, 21.
 Hellespontus I, 339, 22. 427, 12. 477, 8. 505, 9. II, 412, 18. 432, 19. 529, 21. 23. 530, 4. sq. 592, 17. III, 32, 20. 163, 16. Hellespontum transmittunt Persicae copiae I, 435, 23. III, 63, 22. 114, 5. 248, 13.
 Heptascalon navale III, 72, 12. 74, 7. 284, 21. expurgatum III, 165, 2. plurium navium capax III, 212, 20. triremes in eo paratae III, 220, 13.
 Heraclea Thraciae civitas I, 126, 5. 133, 2. 136, 1. 194, 5. II, 421, 15. 428, 15. sq. 432, 21. 479, 4. sq. III, 209, 11. 213, 12. Heracleenses imperatoris adolescentis studiosi II, 428, 2.
 Heracleae muri II, 482, 24. urbs Romanorum ad Pontum II, 589, 13. expugnata III, 211, 9. 23. Heracleensium optimates captivi III, 212, 4. Heracleensium episcopus III, 275, 4. Heracleensibus tributa remissa III, 218, 18. Heracleae metropolitanus III, 107, 2. 239, 14.
 Herbae insaniam generantes I, 144, 14.
 Hexamilium obsidetur II, 476, 10. urbs Thraciae II, 483, 14.
 Hiems aspera II, 182, 23. hieme summa nudi expulsus Edesseni III, 162, 5.
 Hierax, loci nomen I, 556, 3.
 Hierax Zernomiani praefectus II, 526, 2. 529, 7. promittit se imperatorem necaturum II, 559, 17. periurus II, 560, 22. vulneratus equo amisso II, 562, 10. urbium Thraciae praefectus II, 563, 1. a Matthaeo Cantacuzeno victus II, 582, 8.
 Hierum oppidum II, 496, 21. 497, 17. 523, 8. sq. urbs ad ostium Ponti sita II, 522, 17. 563, 10. paene capta II, 563, 10. sq. urbs Propontidis ad orientem III, 294, 12.
 Hierusalem II, 309, 18. III, 92, 9.
 Hierosolymorum patriarcha II, 492, 8. 564, 11. 357, 7. III, 90, 19. 169, 19. Hierosolymis templorum cura III, 96, 2. Hierosolymis loca sancta frequentata III, 96, 11. Hierosolymis res Christianorum salvae edicto Sultani III, 96, 18. Hierosolyma sacra III, 97, 14. 17.
 Hippagoga I, 375, 10.
 Hippocentaurus hastam gestans II, 500, 20.
 Hodegetriae Deiparae templum I, 168, 20. *ibiq.* annot. 305, 13. II, 297, 2. 300, 23. 438, 4. 607, 16. III, 259, 2. imago III, 8, 12.
 Ὁδογηγῶν monasterium I, 557, 12. II, 14, 4.
 Ὁλῶ ποδι III, 399, 2.
 Homophylis inter se captivos facere nefas I, 430, 1.
 Honorarii nobiles I, 509, 8.
 Hopantus legatus e Moesia I, 187, 10.
 Hospitalenses Deli I, 380, 15. *ibiq.* annot. fugae labem declinant I, 478, 16.
 Hospitales domus Byzantii III, 227, 15.
 Hugo de Spert episcopus ordinis praedicatorum III, 55, 17.
 Hungaria I, 11, 15.
 Hymni vespertini I, 300, 14. hymnorum sacrorum alterna modulatio II, 16, 4. hymnus trisagii II, 51, 21. hymni matutini II, 417, 15.
 Hyperborei montes I, 188, 2.
 Hyperpyracium oppidulum II, 426, 25. 427, 16.
 Hyrtacium I, 339, 19.
 Iacobitae haeretici III, 99, 22. *ibiq.* annot. eorum episcopus *ibid.*
 Iacobus Bragadinus nobilis Venetorum legatus ad imperatorem III, 118, 8.
 Iacobus Brusas ex Ioannis Cantacuzeni familiaribus II, 76, 19. legatus ad imperatricem II, 395, 7. per forum tractus et intersectus II, 398, 21.

- Jacobus Herminius nobilis Genuensis** III, 81, 23.
Iaculari in coelum, proverb. III, 46, 16.
Ibanes seu Ioannes legatus regis Moesorum I, 468, 3.
Ibanes Rhossius summus imperator I, 173, 11. tria millia equitum Moesorum ducebat I, 295, 13. 298, 13.
Iberorum dogmatis ornamentum Cantacuzeni III, 94, 13. **Iberorum monasterium** III, 106, 3.
Ieiuniorum dies II, 299, 12. 300, 15.
Ilyrii II, 318, 19.
Imagines sanctorum iuramentis adhibitae I, 72, 21. imago Deiparae *vide* Deipara. Christi, Deiparae et Ioannis Baptistae II, 218, 19. imago sancti Georgii II, 560, 20. imagines conquistae III, 218, 12.
Imbertus Delfinus Viennensis III, 15, 15.
Imperator Romanus Alexandri magni successor putatur I, 188, 12. **imperatoria initiatio** I, 197, 18. **imperatorum invicem salutandi mos** I, 167, 16. **imperator ab imperatrice adoratur** I, 199, 8. *vide* adorare. **imperatores ad sacrarum scripturarum recitationem assurgunt** I, 199, 16. **imperator dextra crucem, sinistra ferulam gestat** I, 200, 6. **diacono caput inclinatur** I, 201, 2. **sacrae mensae suffitum facit** I, 201, 19. **sacerdotum more communicatur** I, 202, 4. **dexteris patriarchae et episcoporum osculatur** I, 202, 10. **ab episcopis adoratur** I, 247, 12. **cogitur a patriarcha ad officium** I, 248, 16. **imperatoria potestas cum ecclesiastica comparatur** I, 249, 18. **imperatorum duo munera** I, 418, 19. **imperator synodo praesidet cum patriarcha** I, 551, 8. **rerum dominus** II, 41, 18. **imperatores Romani omnes alios reges antecellunt** II, 53, 12. *vide* Roma. **imperatorius habitus** II, 94, 5. **imperatorius ornatus** II, 155, 3. 161, 3. **imperatoriae litterae cinnabari subscriptae** II, 162, 13. **imperatoriae vestes** II, 166, 3. **imperatorum mentio in sacris** II, 166, 15. **imperatorum epulum** II, 166, 23. **imperatores in luctu candidis vestibus utuntur** II, 167, 7. **imperatoria pedibus oscula fixa** II, 236, 20. **imperatorium schema** II, 434, 7. **imperatorii faustum acclamatum** II, 469, 8. **imperatoria ornamenta dividuntur** II, 471, 13. **imperatoris domus** II, 481, 18. **imperatorum mentio inter sacrificandum** II, 491, 13. **imperatoria insignia posita** II, 513, 14. **filias suas barbaris desponderunt** II, 587, 6. **imperatoriae virtutes quatuor** III, 19, 15. **imperatoris munus** III, 39, 7. **adoratur a militibus** III, 301, 18.
Imperatrix synodo praesidet III, 482, 36.
Imperium Romanum I, 196, 6. **navi comparatur** I, 223, 22. **umbra et simulacrum prioris** II, 12, 9. **imperii Romani veteris felicitas** III, 34, 11. **imperio nihil maius** III, 258, 17.
Inas Hungarus dux I, 173, 10.
Indi II, 331, 17.
Indictionum initium apud Graecos III, 373, 32.
Inferorum loca caliginosa II, 153, 23. **tormenta apud inferos** II, 377, 11. 465, 4. **inferorum arbiter** II, 493, 8.
Insubria *vide* Lombardia.
Ioannes gratiam Dei sonat III, 19, 8.
Ioannes Andronici Asanis filius captus II, 111, 6. **liberatus** II, 161, 18. **frater Irenae imperatricis** II, 167, 1.
Ioannes Angelus Ioannis Cantacuzeni consobrinus II, 312, 6. **epulantibus imperatoribus ministrat** II, 167, 2. **Thessaliae praetor** II, 312, 6. **eius laudes** *ibid.* **imperatorio sanguine florens** II, 318, 8. **eius virtutes** *ibid.* **eius praefecturae conditiones** II, 320, 14. **Manueli Cantacuzeno commendatur** II, 391,

18. Manuclis Cantacuzeni consobrinus III, 31, 16.
 Ioannes Aplesphares legatus I, 133, 12. 187, 22.
 Ioannes Apocauchus magni ducis filius II, 568, 16. primicerius et praefectus Thessalonicae *ibid.* repente mutat sententiam II, 572, 2 captus II, 579, 13. praecipitatur de muro II, 580, 20. corpus laceratur *ibid.*
 Ioannes Apocauchus magni ducis frater II, 556, 21.
 Ioannes Asanes uxoris Ioannis Cantacuzeni germanus II, 195, 22. Melenici praefectus II, 232, 6. oppidulorum Morrhae praefectus II, 404, 11. 433, 9. gravem armaturam ducit II, 532, 20. sebastocrator III, 47, 8. Peritheorii praefectus III, 314, 9.
 Ioannis Baptistae imago II, 218, 21. Christus ab illo baptizatus III, 16, 24.
 Ioannes Batatzes Imperator I, 18, 13. Michaeli Palaeologo se obstrinxit I, 83, 11.
 Ioannes Batatzes Achyraitarum aciei praepositus II, 180, 12. Beram castellum occupat II, 197, 4. belli administratio contra Cantacuzenum ei committitur II, 197, 15. sibi timet II, 198, 5.
 Ioannes Bryennius legatus II, 535, 18.
 Ioannes Cantabolenus domesticus Augustae minister II, 474, 16.
 Ioannes Cantacuzenus magnus domesticus I, 19, 12. eius pater quis et qualis I, 85, 5. eius mater Theodora Palaeologa I, 125, 16. bellum suadet contra barbaros I, 180, 10. ab Andronico seniore imperatore laudatur I, 182, 5. pecuniae contemptor I, 279, 6. episcoporum lapsorum causam agit I, 319, 13. Syrgianem carcere liberat I, 335, 10. legatis Germanorum pecuniam petentibus respondet I, 336, 6. eius equo praecipitante periculum I, 353, 15. eius in Andronicum iuniorum imperato-

rem amor I, 331, 12. 362, 12. recusat imperatoria insignia I, 367, 14. 369, 7. Martinum Genuensem a morte eripit I, 378, 16. sacramenta indicit I, 395, 24. urbium praefecturas mandat I, 396, 7. Constantinum despotam morti eripit I, 398, 12. eius studium erga Andronicum seniore imperatorem I, 419, 23. eius beneficia in Syrgianem I, 442, 3. nemini inimicus I, 444, 22. petrae comparat sese I, 445, 18. Amurium satrapam sibi devincit I, 483, 7. eius filia Nicephoro despotae despondetur I, 503, 5. Persas vincit I, 506, 22. Artacos imperatori conciliat I, 524, 6. Thomocastriis deditionem persuadet I, 532, 8. Apocauchum praefecturam invito imperatore attribuit I, 541, 11. Barlaamo palinodiam I, 554, 3. filiorum imperatoris curam suscipit I, 560, 13. veritatis studiosus II, 13, 16. piacularem cerimoniam pro defunctis peragi curat II, 14, 14. diebus triginta quingentas amplius epistolas scribit II, 15, 2. Albanis minatur II, 15, 9. dolorem stomachi et tormina simulat II, 21, 16. omnium Romanorum et opinione et re praecipuus II, 25, 8. pro imperatore mori optat II, 25, 17. abdicat se administratione imperii II, 26, 1. eius auctoritas II, 27, 10. eius de re publica sensus II, 28, 5. alteri cedit imperium II, 30, 21. ipsam amicitiae ideam exsuperat II, 33, 9. imperatrici ab imperatore commendatur II, 36, 2. Alexandrum regem Moesorum ad pacem hortatur II, 55, 6. eius auctoritati obsecundat Amurius *ibid.* eius prudentia admirabilis II, 58, 6. communis utilitatis studium II, 67, 20. patriarcham increpat II, 85, 6. eius potestas quanta II, 87, 18. Apocauchum quaestorem creat II, 90, 11. Apocauchum rerum administratorem instituit *ibid.* imperatorum

- habitum recusat II, 94, 10. Apocauchio ignoscit II, 98, 9. Apocauchum omni honore multat II, 101, 10. quae semel statuit, non facile retractat II, 107, 21. eius potentia et auctoritas II, 109, 7. mite ingenium II, 121, 8. nullum unquam privatum commodum publico anteposuit II, 148, 2. eius mores probati II, 150, 7. litteris cinnabari subscribit II, 162, 13. vestem imperatoriam induit II, 166, 3. ei tertio loco acclamatur *ibid.* imperium Romanum illi a Deo decretum II, 169, 16. imperium sartum tectum conservat II, 174, 2. saepius pacem petit II, 183, 3. Emphythium castellum a fundamentis aedificat II, 184, 14. eius opes diripiuntur *ibid.* eius magnanimitas II, 249, 14. eius aliae virtutes II, 267, 6. eius cum Crali foedus II, 273, 2. oculus Romanorum II, 307, 1. omnium mortalium olim felicissimus II, 314, 1. ab amicis infanda passus II, 314, 18. erga proditores suos beneficus II, 317, 15. Deo favente imperat II, 340, 8. a sagittario laedi non potuit II, 378, 17. excelso animo in periculis II, 421, 22. rationem bene gestae rei publicae reddit II, 448, 6. a puero veritatis amans II, 450, 5. pacis cupidissimus II, 450, 15. imperii procuratione se abdicat II, 453, 21. ad imperii moderamen revocatus *ibid.* Moesos et Triballos repellit II, 461, 1. ecclesiae Christianae utilis II, 462, 21. barbarorum ope uti coactus II, 506, 23. ab hostibus laudatus II, 509, 12. mortem antefert depositioni imperii II, 514, 22. coronatur a patriarcha Hierosolymitano II, 564, 10. coronat coniugem suam *ibid.* filium imperatorem fieri prohibet II, 565, 14. 567, 12. filiam suam Orchani despondet II, 587, 12. Constantinopolim cum applausu ingreditur II, 607, 2. victor victos ad pacta conventa invitatur II, 611, 1. in palatium recipitur II, 615, 1. eius monarchia III, 8, 7. imaginem Deiparae veneratus, super ea iuravit III, 8, 15. Christi imitator III, 14, 6. Constantino magno, Octaviano, Theodosio, Scipioni, etc. collatus III, 18, 5. ab Isidoro patriarcha iterum coronatus III, 29, 2. templum Sophiae refecit III, 30, 6. eius legatio ad Clementem papam III, 53, 13. promittit Clementi papae auxilium contra hostes Christianorum III, 54, 2. eius studium ecclesiae Graecae cum Romana unien- dae III, 57, 22. a Clemente papa indicii petit synodum oecumenicam III, 59, 15. Persicae linguae gnarus III, 66, 7. ex renibus laborat III, 67, 9. quibus honorum titulis a Sultano sit mactatus III, 94, 2. meditatur monachismum III, 106, 10. Crali se de ingratitude purgat III, 140, 9. 142, 21. etiam ante habitum imperatorium imperator II, 203, 6. III, 149, 19. synodum cogit III, 168, 13. sub sacrificio Missae a patriarcha imperatorio ornatu excultus III, 170, 20. calumniis tractatus a Gregora III, 172, 8. Barlaamum hospitio excipit III, 179, 5. monachismum parturit III, 206, 14. 285, 10. 305, 4. monasticum habitum assumit III, 306, 22. Matthaeum filium ab imperii cupiditate dehortatur III, 347, 5. imperii a se gesti rationes filio exponit III, 350, 3. monachus cum filiis plus annum commemoratus III, 360, 18.
- Ioannes Chrysoberges legatus II, 468, 15. 472, 17.
- Ioannes Chrysostomus magnum orbis terrarum lumen II, 465, 8. semper cum Christo vivit *ibid.*
- Ioannes despota Nicephori filius I, 67, 18.

- Ioannes Ducas Acarnaniae princeps I, 495, 23.
- Ioannes dux Acarnaniae despota I, 474, 4. 499, 12.
- Ioannes Evangelista I, 332, 9.
- Ioannes Gabalas magnus drungarius II, 118, 19. ad principem Triballorum legatus II, 119, 10.
- Ioannes Matthaeci Cantacuzeni filius despota designatus III, 358, 2.
- Ioannes Melitenensis I, 71, 17. II, 99, 5.
- Ioannes Michaelis Moesorum regis filius II, 19, 17.
- Ioannes ordinis Praedicatorum legatus imperatoris ad papam I, 557, 6.
- Ioannes Palaeologus Andronici iunioris imperatoris filius I, 560, 6. novem dumtaxat annos natus, mortuo patre II, 18, 21. eius coronatio dilata II, 64, 8. insidiae illi tenduntur ab Apocaucho II, 102, 13. ei secundo loco acclamatur II, 166, 12. ob aetatem immaturam publicae rei nihil attingebat II, 189, 2. a Ioanne patriarcha coronatur II, 218, 3. eius mater Anna imperatrix II, 273, 17. eius et matris nomina aureae bullae adscripta II, 312, 12. 321, 7. adolescens circumducitur II, 421, 14. aegrotat II, 432, 20. supra aetatem sapit II, 612, 15. omnium gratiarum domicilium III, 9, 16. eius nuptiae cum Helena Cantacuzeni filia III, 11, 21. templo Sophiae extremam manum imposuit III, 30, 5. coronatus coniugem suam coronat III, 30, 19. matre inscia Galatam translatus III, 42, 17. eius militiae prima rudimenta III, 53, 2. synodo post episcopos minio subsignat III, 170, 13. adversus socerum Cantacuzenum arma parat III, 202, 4. 203, 12. Aenum sibi vindicat III, 208, 14. Chalcidices oppida repetit *ibid.* eius filii et filiae III, 238, 18. ei Didymotichum concessum III, 240, 4. Persas evocat III, 242, 15.
- eius legatio ad Sulimanum III, 250, 6. eius in Matthaecum Cantacuzenum captum humanitas III, 333, 20. in Moesos exercitum ducit III, 362, 8. Anchialum capit et Mesembriam oppugnat *ibid.* in monasterio noctem transigit III, 363, 15.
- Ioannes Palaeologus magnus contostaulus I, 133, 11. panhypersebastus I, 209, 5. aulae primicerius II, 195, 12.
- Ioannes patriarcha sede deiectus III, 24, 4. Ioannem Palaeologum imperatorem coronat III, 30, 20. Lazarum patriarcham Hierosolymitanum damnat III, 91, 17. de gradu deturbatus III, 168, 7. sede sua pulsus III, 169, 18. synodo praesidens *ibid.* ad iudicium provocatus III, 179, 17. ab Anna imperatrice exauctoratus III, 180, 16. synodum convocat III, 183, 12.
- Ioannes Peralta Latinus III, 30, 14. aureae portae praesidii praefectus III, 301, 20.
- Ioannes Philes legatus III, 239, 16.
- Ioannes Pincerna I, 511, 2. II, 77, 18. 175, 13.
- Ioannes Pothus legatus II, 183, 12.
- Ioannes presbyter Ioanni Cantacuzeno a sacris I, 432, 2. Thessalonicensis hierarcha renuntiatur I, 434, 2. patriarcha Constantinopolitanus consecratus I, 435, 13. 550, 9. monachos ad iudicium citat *ibid.* synodo praesidet I, 551, 9. eius mentio in sacris II, 166, 15. Ioannem Palaeologum coronat II, 218, 3.
- Ioannes Rhossius summus imperator I, 173, 11.
- Ioannes Rhutzerius legatus I, 298, 5.
- Ioannes Siderus legatus II, 74, 24.
- Ioannes Spinula I, 484, 9.
- Ioannes Zaridas I, 130, 3. 150, 17.
- Ioannes de Tzeplet Cypriota dux militaris I, 195, 4. *ibiq.* annot.
- Ioannina oppidum I, 510, 2.
- Ioasaph pro Ioanne dictus Cantacuzenus III, 307, 6.

- Ionia I, 388, 13. 470, 15. 482, 9. 496, 3. 498, 6. II, 409, 13. 412, 17. 551, 13. Ionium pelagus I, 503, 18. III, 188, 24. Ioniae navalia II, 82, 11. Ioniae satrapa II, 529, 14.
- Iordanis III, 17, 1.
- Ioseph in Aegypto II, 252, 5.
- Iosephus pontificiam cathedram declinat I, 28, 10. Tenedi episcopus III, 270, 17.
- Irene Andronici iunioris imperatoris coniux I, 119, 10. eius mors I, 193, 22.
- Irene Andronici senioris imp. filia I, 67, 18.
- Irene filia Ioannis Palaeologi imperatoris III, 238, 20.
- Irene imperatrix, Ioannis Cantacuzeni coniux II, 166, 14. 281, 20. animum supra sexum gerens II, 336, 19. Amurio equos donat II, 345, 4. coronatur a marito II, 564, 18. prudentissima III, 49, 5. filium genero conciliat III, 239, 10. Ioannem Palaeologum Constantinopoli excludit III, 255, 13. monachae habitum induit III, 307, 7.
- Irene marchionis Montisferrati filia Andronici senioris imp. coniux I, 256, 16.
- Irene Matthaei Cantacuzeni uxor capta III, 331, 14.
- Irene Metochitae magni logothetae filia I, 209, 6. Ioannis Palaeologi panhypersebasti coniux *ibid.*
- Isaacius Asanes panhypersebastus declaratus II, 218, 8. 507, 15. summae rerum praepositus II, 544, 12. cum collega II, 549, 15. eius filii III, 89, 4.
- Isaacius magnus dux II, 116, 16. 125, 16.
- Isaacius sacri montis Atho praepositus I, 152, 20. II, 209, 17. ad monasterium Petrae condemnatus II, 213, 5.
- Isaiae prophetae volumen II, 499, 9. *Vide* Esaias.
- Isidorus patriarcha Constantino-
 politanus electus III, 26, 1. Ioannem Cantacuzenum impera-
 torem coronat III, 29, 3. epi-
 scopos consecrat III, 104, 5. eius
 obitus III, 105, 23.
- Ismaelitae III, 20, 1. *ibiq.* annot.
- Ister I, 465, 22. II, 55, 3.
- Itali I, 196, 5. III, 18, 15. Italia I,
 556, 1. II, 494, 6. 510, 2. III, 20,
 11. 49, 20. 62, 3. Italicae lin-
 guae peritus Cantacuzenus III,
 303, 11.
- Itiles Alanus dux I, 173, 9.
- Iudaei II, 168, 19. Iudaea III, 49,
 21. Iudaeae Sultanus III, 90, 17.
- Iudicii extremi imago quaedam
 I, 314, 13. iudicium extremum
 horribile I, 406, 15. II, 43, 11.
 364, 4. III, 185, 5.
- Iulius Caesar I, 520, 2. III, 18, 10.
- Iurandi vetus ac solennis mos I,
 16, 8. iurabatur per sacra evan-
 gelia et venerandas sanctorum
 imagines I, 72, 21. iurare do-
 minos servis inauditum I, 82,
 19. iuramenta imperatoris mi-
 nio subscripta I, 115, 24. iusiur-
 randum vexillo suspensum I,
 260, 20. 261, 22. iuramentum per
 legatos remissum II, 20, 8. iuris-
 iurandi sacra formula II, 51, 14.
 67, 13. iuramentum post mor-
 tem imperatoris propositum II,
 91, 11. iuramenta terribilia II,
 96, 11. iuratur *ἀμνηστία* II, 103,
 2. 554, 26. iuramentum bulla con-
 firmatum II, 124, 23. iuramen-
 tum novo imperatori delatum
 II, 161, 4. iuramento anathema
 acclamatum II, 210, 11. iuramenta
 cur concipiantur II, 230, 7. iura-
 mentum in secretis commentitiis
 II, 495, 2. iuramentum super
 imagine Deiparae III, 8, 22.
 iuramenta in tabulas relata III,
 145, 4. a patriarchis excepta et
 firmata III, 357, 10.
- Iuvenes centum nobiles armati
 imperatorem sequuntur I, 206,
 12.
- Lacedaemonii male gratiam re-
 ferre soliti III, 190, 15.
- Lampadum copia II, 16, 9. accen-
 sas lampadas manibus tenere

- coactus II, 241, 6. lampades tenentes eunuchi II, 588, 8.
- Lampadius Peloponnesius improbissimus homo III, 86, 9.
- Langada locus II, 436, 8.
- Lantzarethus Ioannis Cantacuzeni famulus II, 431, 3. eius fidelitas erga dominum II, 431, 15. apparet in somno II, 499, 10.
- Lascaris, unus ex Edessenis proceribus I, 274, 19. magnus chartularius II, 192, 9.
- Latini I, 371, 19. 372, 16. sq. 493, 15. 556, 2. II, 75, 1. 7. 423, 4. III, 196, 22. 204, 18. 205, 24. 238, 3. 301, 2. 304, 9. sq. Latini Veneti et Genuenses II, 207, 16. Latina lingua I, 458, 2. Latinorum speculatores I, 477, 9. Latinorum clades I, 480, 20. Latini dissipati I, 484, 3. Byzantium ceperunt I, 510, 16. Latinorum imperium durum I, 531, 13. Latinorum mores, leges, dogmata I, 543, 11. sq. Latini Peloponnesiaci imperatori se dedunt II, 75, 1. Latini conductitii I, 98, 17. 100, 13. 101, 1. II, 166, 8. Latini equites creati II, 166, 21. Latini mercenarii II, 354, 22. cataphracti II, 356, 10. Latinorum triremes quatuor et viginti II, 420, 1. 422, 23. Latinorum legatio ad Ioannem Cantacuzenum II, 503, 5. navale Smyrnae cremant II, 529, 16. Latini ex Germanis II, 562, 7. Latini Constantinopolim et Smyrnam possederunt II, 582, 19. Latinorum classis II, 582, 20. eorum odium in Phaeolatum II, 599, 12. insidiantur Phaeolato II, 600, 2. Achaiam occupant III, 85, 5. Persarum naves incendunt III, 147, 1. Byzantium amplius sexaginta annis tenuerunt III, 188, 13. maris domini III, 188, 17.
- Laura in Atho sancto monte I, 149, 17. ibiq. annot. II, 209, 16. 212, 19. laurae sacrae moderator Philotheus III, 107, 8. laurae sacrae monachi III, 362, 3.
- Lazarus patriarcha Hierosolymitanus II, 564, 15. Ioannem Can-
- tacuzenum imperatorem coronat III, 29, 10. legatus ad Sultatum III, 90, 20. a Ioanne Constantinopolitano damnatus III, 91, 17. in Graeca fide pertinax III, 92, 15. Confessor appellatus III, 93, 5. restitutus III, 97, 14. eius in plagis perferendis tolerantia III, 102, 9. Sultani legatus ad imperatorem III, 103, 24. sacram stolam indutus iuramentum excipit III, 357, 6.
- Lectoribus et cantoribus ecclesiae nuptiae permissae III, 479, 8.
- Lemnus insula I, 151, 2. 259, 9. III, 105, 11. 115, 5. 312, 3. sq. Lemnii desciscunt I, 150, 25. 152, 14.
- Leo Calothetus Phocaeae praefectus III, 84, 16.
- Lesbus insula I, 259, 10. 476, 7. II, sq. 479, 22. 485, 12. 20. 488, 17. 490, 1. 491, 2. sq. II, 387, 10. III, 335, 7. a Romanis recepta I, 495, 3. II, 344, 16.
- Lethaeae aquae I, 32, 22.
- Liberus Triballorum potentissimus II, 259, 7. 269, 11. 291, 10. aegrotat II, 293, 3.
- Libisda II, 81, 20.
- Libis monasterium I, 194, 1.
- Libobistus fluuius I, 263, 4.
- Libri conquisiti ex monasteriis III, 218, 12.
- Libya III, 49, 21.
- Lignea porta appellata II, 541, 11. III, 213, 3. 214, 15.
- Limpidarius, Nicephori despotaefamulus, Aeno potitur III, 316, 11.
- Lipicis mons I, 206, 6.
- Lippici mons III, 64, 7.
- Liturgia sacra I, 434, 13.
- Lizitza oppidulum II, 348, 21.
- Locri I, 450, 16. Locridis littora II, 390, 7.
- Loedorites legatus II, 592, 20.
- Logi castellum I, 294, 20. 295, 10. 12. 300, 15.
- Lombardia I, 256, 11. 17. Lombardiae princeps Marchio I, 11, 19. 256, 10. 14. III, 12, 8.
- Longinus Ioannis Cantacuzeniamicus II, 479, 6.
- Longus portus II, 422, 24.

- Lumen solitarios circumfulgens I, 544, 12. lumen divinum convestivit martyres I, 548, 10. item sanctum Antonium *ibid.* lumen in Thabor increatum I, 549, 17. 552, 9. 555, 1.
- Lycostomum oppidulum Thessaliae I, 474, 1. III, 130, 6.
- Lycurgi leges III, 86, 23.
- Lydia II, 65, 17. 409, 13. 554, 6. Lydiae satrapa II, 529, 21. 553, 17. 591, 10.
- Lypidarium I, 134, 11.
- Macarius** laurae praefectus II, 209, 18. metropolita Thessalonicensis designatur II, 212, 19. 306, 2.
- Macarius Philadelphiae episcopus III, 275, 5.
- Macarius Serrarum metropolita I, 251, 25.
- Macedonia I, 36, 21. 37, 2. 14. 259, 23. 275, 12. 455, 3. II, 161, 9. 323, 15. 326, 23. 371, 5. 389, 7. 390, 6. 461, 3. 470, 10. II, 550, 10. sq. III, 49, 20. 118, 23. 204, 22. 348, 5. Macedoniae pars Latinis paruit I, 520, 22. 521, 4. Macedoniae Persae incursant I, 537, 12. Stephanus Crales eam incursat II, 79, 12. Macedoniae oppidorum defectio II, 180, 14. urbium Macedoniae confinium II, 548, 17. urbes Macedoniae amissae II, 550, 7. 551, 20. occupatae a Crale III, 31, 11. Macedonum gladius Cantacuzenus a Sultano dictus III, 94, 10. Macedonia a Crale occupata III, 104, 20. 148, 1. a Triballis occupata III, 113, 23. ab imperatore repetitur III, 150, 23. eius pars Crali concessa III, 156, 6. Macedonia a Michaele I. Palaeologo recuperata III, 188, 13.
- Machina muralis a Germano quodam extracta I, 173, 19. machina muralis in praegrandi oneraria III, 73, 10. machina bellica lapidibus mittendis III, 119, 18. machinae variae civitati oppugnandae III, 194, 14.
- Macrae antistes II, 435, 16. episcopus II, 436, 12.
- Macrenus vectigalium exactor II, 279, 1.
- Macroducus arcis Edessenae praefectus III, 161, 19.
- Magna Blachia III, 525, 36.
- Magna Carya, locus I, 206, 5. castellum II, 475, 1.
- Magna domestica III, 406, 12.
- Magna hebdomas I, 86, 24. *ibiq.* annot. I, 88, 24.
- Magni canonis officium I, 62, 20.
- Magnum Iustinianum II, 537, 24.
- Magnum schema II, 299, 19.
- Magnus pappias Palaeologus I, 130, 2. *ibiq.* annot.
- Mahumetus honorabilis Dei plasma a Sultano dictus III, 99, 4. immortalia praemia promittit Christianos interficientibus III, 298, 16.
- Malacasii populi Thessaliae I, 474, 11.
- Mamantis martyris monasterium III, 107, 11. 21. 259, 17. 270, 20. 275, 15.
- Mancaphas Andronici imperatoris domesticus II, 526, 6.
- Mandyas aureus supra diadema et purpuram I, 200, 5. *ibiq.* annot.
- Manganense monasterium I, 252, 2. 305, 15. III, 107, 23. 307, 10. 308, 19. 335, 10. Manganensis arx munitissima toti Constantinopoli posset resistere II, 438, 6. 495, 22. 541, 3. *vid.* annot. ad III, 107, 23.
- Manuel administrator II, 311, 14.
- Manuel, Andronici Asanis filius, captus II, 111, 6. liberatus II, 161, 18. frater Irenae imperatricis II, 167, 2. despota *vid.* Manuel Asanes.
- Manuel Andronici iunioris imperatoris filius I, 560, 7. II, 191, 5.
- Manuel Apocauchi filius, Adrianopolis praefectus II, 485, 16. 487, 15.
- Manuel Asanes frater uxoris Ioannis Cantacuzeni I, 125, 11. imperatoriam aciem regit I, 466, 19. cohortium sedecim dux II, 175, 11. suburbanis Didymoti-

- chi praefectus II, 195, 16. in vinculis aliquamdiu detentus II, 248, 23. timet seditionem II, 281, 25. militum animos tentat II, 282, 16. Bizyae praefectus delectus II, 491, 17. Irenes imperatricis patruus II, 535, 7. Sebastocrator III, 33, 1. despota III, 196, 2, 211, 16.
- Manuel Cantacuzenus dux II, 126, 15, 195, 21. Ioannis Cantacuzeni filius II, 232, 21. eius laudes II, 359, 5. Berrhoeae praefectus II, 391, 16. Berrhoea pellitur III, 31, 12. despota designatus III, 63, 7. Peloponnesiorum praetor III, 85, 12. eius fides et auctoritas III, 90, 7. in Thessaliam expulsus III, 147, 7. Peloponnesi praefectus III, 358, 11.
- Manuel Cantacuzeni patruelis III, 251, 7.
- Manuel Comnenus imperator I, 498, 22.
- Manuel despota, Ioannis Palaeologi frater, Crali obses datus III, 246, 19. provinciam in fratrem transfert III, 311, 24.
- Manuel despota, Michaelis II, Palaeologi iunior filius I, 13, 8. Byzantii praefectus III, 63, 7.
- Manuel Ioannis Palaeologi filius iunior III, 238, 19. 253, 21. despota III, 363, 17.
- Manuel Lascaris Thracia pulsus I, 259, 8.
- Manuel Philanthropaenus navis praetoriae praefectus III, 77, 11.
- Manuel Sergopulus Byzantium legatus ad Sultanum III, 90, 19.
- Manuel Tagaris magnus stratopedarcha I, 91, 1.
- Manuel Tarchaniota a barbaris peremptus I, 362, 1.
- Manuel Tarchaniota Curtices appellatus II, 71, 16. equitum dux II, 195, 11. hostium adventum explorat II, 430, 8.
- Maratuncanus dux Persarum III, 65, 3.
- Marcelatus pastorum princeps III, 119, 2.
- Marchio Lombardiae princeps III, 12, 8.
- Marchio Montisferrati I, 11, 20. 256, 14.
- Marcus Caballarius I, 257, 6. scelerum suorum veniam consecutus I, 315, 14. 321, 7.
- Mari volunt imperitare Latini Galataei III, 69, 2. maris domini Romani III, 81, 9. Latini III, 188, 17. Veneti III, 235, 3.
- Maria Andronici iunioris imperatoris filia I, 394, 1.
- Maria, Ioannis Cantacuzeni filia, Nicephoro Ducae desponsata II, 195, 7. laudatur III, 317, 18. fit monacha III, 319, 15.
- Maria Ioannis Palaeologi panhypersebasti filia I, 209, 12.
- Marmarium oppidum I, 267, 17.
- Martha Michaelis I. Palaeologi soror III, 106, 21.
- Marthae monasterium II, 223, 2. III, 106, 21. 307, 12. 319, 19.
- Martinus Benedicti Zachariae frater Genuensis I, 372, 6. 373, 20. arcem in Chio aedificat *ibid.* cogitur deditionem facere I, 378, 2. morti a Ioanne Cantacuzeno eripitur I, 378, 16. in vincula ducitur *ibid.* a Persis obtruncatur II, 583, 7.
- Martinus Italus Tenedi praefectus III, 276, 5.
- Martinus legatus Sphentisthlabi, regis Moesorum I, 108, 19.
- Martinus Ntemorus triremis Genuensis praefectus III, 210, 14. oppugnationem Constantinopolitanam urget III, 213, 7.
- Martyribus sanctis multa a Deo conceduntur I, 270, 23. magnus martyr Georgius Palaeocastrita II, 166, 18.
- Marulas Synadeni, vigilum praefectus, parens I, 303, 23.
- Massaliani I, 544, 18. *ibiq.* annot. I, 548, 10. III, 173, 20.
- Matthaeus Cantacuzenus, Ioannis Cantacuzeni primogenitus filius I, 534, 20. eius nuptiae cum Demetrii despotae filia *ibid.* Andronici frater II, 136, 20. Morphae et Rhodopes urbium praefectus II, 161, 12. Manuelis frater II, 195, 21. 232, 21. eius laus II, 359, 5. oppidula quaedam se

- ill** dedunt II, 415, 13. Gratianopolis praefectus II, 427, 5. imperator postulat II, 565, 9. 568, 8. Hieracem vincit II, 582, 10. urbes Thraciae subigit *ibid.* agmini Romano praepositus III, 32, 10. ad defectionem a patre sollicitatus III, 47, 2. a matre ad saniora consilia revocatus III, 49, 7. Chalcidices urbium praefectus, Persas vicit III, 66, 15. Romanarum copiarum dux III, 144, 13. Adrianopolim recipit III, 238, 10. 240, 15. a Ioanne Palaeologo obsidet III, 242, 22. imperator postulat III, 257, 16. Adrianopoli obsessus III, 266, 3. creatur imperator cum uxore III, 269, 7. cultus imperatorius ei decernitur III, 292, 16. ab Orchane petit militem III, 324, 2. tres hostes continenter manu sua interficit III, 326, 21. a famulo proditus et captus III, 329, 12. vinctus ad Ioannem Palaeologum adductus III, 348, 11. imperium deponit III, 356, 18.
- Mauria parva insula** III, 282, 15.
- Maurommates Philadelphiensis Persice loquitur** II, 407, 20. 409, 3.
- Maza dimidium alimenti** III, 226, 23. *ibiq.* annot.
- Media urbs Ponti maritima** III, 62, 22. 63, 5. *sq.*
- Medimnus medius frumenti advecti dimidium aureum pendit** III, 80, 21.
- Mediolanensium princeps ditissimus** III, 235, 5. ei a Genuensibus male relata gratia III, 236, 24.
- Μεγάλη εἰσοδος** I, 199, 23. *ibiq.* annot.
- Melas fluvius** I, 90, 11. *ibiq.* annot. I, 109, 6. 286, 3. 290, 13. 295, 6. II, 175, 15. 180, 7. III, 320, 4.
- Melec Nazar Sultanus** III, 97, 8.
- Melenicus civitas Macedoniae** I, 210, 1. 285, 3. 20. II, 232, 4. *sq.* 324, 10. Melenici suburbanum II, 228, 5. urbs ob munitionem et loci situm munitissima II, 228, 14. occupatur a Cantacuzeno II, 232, 4. 11. 17. vix incolas suos alere potest II, 252, 21. urbs inexpugnabilis II, 275, 10. Chreli dedita II, 275, 17. Crali concessa III, 156, 5. eius metropolitanus III, 239, 14.
- Melitenensis** I, 72, 1. 79, 15.
- Menalus dux** III, 77, 2.
- Mendacio utendum contra hostem potentem** II, 109, 21.
- Mendici circumforanei** II, 60, 4.
- Mensa sacra** I, 198, 15. imperatoria I, 255, 21. mensae praefectus II, 20, 18.
- Mercaturae faciendae licentia** I, 492, 22. mercatorum officium III, 39, 17. mercatoribus cautum edicto Sultani III, 98, 5.
- Mercenariis militibus aurei deni assignati** I, 164, 22. mercenariis stipendia persoluta cum auctario II, 175, 5.
- Meropes castella se dedunt** III, 402, 11. *ibiq.* annot. II, 403, 16. tenentur a Momitzilo II, 421, 16. 530, 24.
- Mertzianes eunuchus Orchanis** III, 111, 16.
- Mesaritae populi Thessaliae** I, 474, 12.
- Mesembria urbs Moesorum** I, 172, 9. 431, 18. 459, 7. *sq.* oppugnata III, 362, 11.
- Mesene urbs antiqua, olim diruta,** II, 429, 15. 430, 12. *sq.* III, 64, 23. 67, 9.
- Mesopotamum oppidum** I, 509, 23.
- Mesothenia** I, 341, 10. 12. *sq.*
- Methone civitas** III, 236, 11.
- Methymna oppidum** I, 476, 14.
- Metochites magnus logotheta** I, 54, 21. Andronicorum, nepotis et avi, interpretas I, 81, 2. Ioannis Palaeologi panhypersebasti soccer I, 209, 6. eius domus direpta I, 305, 25. in eius domo, conventus III, 295, 3.
- Metrae vicus munitus** III, 320, 4.
- Metrophanes Melenici metropolitanus** III, 239, 14. 251, 7.
- Michael Alexandri Moesorum regis, filius** I, 394, 2. Michael Asanes rex a patre nominatus I, 508, 20.
- Michael Asanes Andronici senioris imperatoris cognatus** I, 234, 20. videlicet ex sorore filius I,

- 260, 23. Prosacum obtinet I, 285, 2. Asanis despotae primogenitus II, 299, 3.
- Michael Bryennius Pamphili praefectus II, 343, 3. flagellatus *ibid.* ante pedes imperatoris oppetit II, 344, 1. 431, 22.
- Michael Gallicrinites eunuchus I, 64, 13.
- Michael cognomento Catharus I, 14, 21. Andronici senioris imperatoris contubernalis factus I, 15, 6.
- Michael dux Patrae et Thessaliae circumiectae I, 211, 23. Michael dux despota II, 196, 4.
- Michael Lascaris Melenici praefectus I, 210, 1.
- Michael Monomachus contostaulus, Thessalonicae praefectus II, 356, 6.
- Michael I. ex Palaeologis imperatoribus I, 16, 14. a Ioanne Batatze iuramentum poposeit I, 83, 9. eius filii et filiae I, 208, 25. eius bella cum Aearnanibus et Thessalis I, 504, 8. eius soror monacha II, 222, 14. honorem invenit III, 33, 6. eius auctus parum felix III, 59, 13. Scopiam urbem a Romano imperio separat III, 133, 20. Byzantium recuperavit III, 188, 11. portoria imposuit *ibid.*
- Michael II. Palaeologus, patris imperio socius I, 13, 1. eius filii filiaeque *ibid.* eius obitus I, 14, 1. eius castra secuti Comani I, 259, 4.
- Michael Palaeologus Zelotarum caput II, 569, 1. ad male faciendum natus II, 569, 20. interfectus II, 570, 12.
- Michael Prosaci praefectus II, 257, 22.
- Michael Scopeli urbis praefectus II, 303, 13.
- Michael, Streantzimeri filius, Moesorum rex I, 175, 12. 207, 21. 284, 8. eius stratagema I, 324, 7. eius ignavia I, 328, 9. pacem cum Romanis perpetuam servat I, 328, 19. Triballis bellum infert I, 428, 4. a Triballis caesus I, 430, 2. ei succedit Alexander II, 19, 15. eius uxor fit monacha II, 222, 14.
- Michael Tarchaniota legatus II, 322, 22.
- Michael Tornices magnus contostaulus I, 54, 11.
- Microcephalus ad imperatorem confugit II, 600, 21. 601, 10.
- Milites Templi Chium insulam lustrant I, 385, 13.
- Minervae calculus I, 417, 15.
- Minio subscribebat imperator edictis imperatoriis I, 369, 14.
- Minorum instituti monachi II, 503, 5. eorum rector II, 508, 5. eorum ordo III, 55, 16.
- Miraculum sancti Demetrii martyris I, 270, 11. fontis Deiparae Virginis I, 409, 19. episcopi Didymotichensis II, 172, 16.
- Missa I, 197, 8. 199, 15. missae sacrificium II, 96, 19. III. 82, 12. missae sacrificio peracto Cantacuzenus imperatorio ornatu excultus III, 170, 18. sub sacrificio missae nomina imperatorum recitata III, 269, 13. *Vide* sacrificium.
- Mitylene defensa I, 479, 1. obsessa I, 479, 20. 480, 4. 21. 485, 25. sq. oppugnationis periculum iis ob oculos ductum I, 486, 13. sq. restituta I, 494, 24. expugnata I, 476, 11. a Galataeis occupata III, 68, 10.
- Moesi equites cataphracti trecenti I, 13, 6. 108, 18. 20. Moesorum incursiones in Romanos I, 170, 2. sq. 22. I, 328, 5. sponte se subiiciunt I, 172, 10. Moesi Romanis longe inferiores I, 181, 7. sq. 184, 3. invasio Moesiae paratur I, 187, 1. 5. pacem faciunt Moesi cum Romanis I, 187, 13. sq. 23. Romanis subiecti I, 275, 19. pax inter illos perpetua I, 328, 21. Moesi a Triballis caesi I, 429, 22. Moesia devastatur I, 431, 16. sq. eorum cum Romanis foedus I, 464, 5. victoria I, 467, 24. foedifragi II, 55, 5. a Ioanne Cantacuzeno repelluntur II, 461, 10. Moesis urbes pretium societatis traditae II,

- 471, 5. in Moesiam irrumpunt Persae II, 530, 15. Moesorum auxilia nil prosunt II, 591, 5. Moesia a Persis deformata II, 595, 7. Moesiaca praeda II, 596, 23. Moesi barbari II, 608, 18. illorum avaritia III, 37, 4. Moesia populata III, 324, 9. 116, 3. Moesi acclamant regi suo III, 164, 9. contra Cantacuzenum conducti III, 247, 4. fugiunt III, 248, 23. eorum agri a Persis vastati III, 250, 3. Moesia a Sulimano vastata III, 279, 5. Moesi qua ratione domandi III, 299, 7. Mogleni I, 215, 21. 226, 8. 229, 14. Momitzilus castellorum Merope praefectus II, 402, 20. eius mores et ingenium *ibid.* ad perfidiam promissis pellicitur II, 421, 16. Abderitas invadit II, 428, 2. despota creatur II, 431, 24. Sebastocrator II, 432, 12. despotam se nominat II, 433, 20. insuperabilis habetur II, 437, 7. legatos invadit II, 473, 10. eius potentia II, 530, 22. eius crudelitas II, 531, 20. in pugna cadit II, 533, 13. eius uxor Moesa II, 534, 18.
- Monachismus** Deo amabilis I, 536, 6. monachorum in coelo praemium I, 405, 4. monachorum studia I, 546, 7. instituta I, 149, 24. monachorum leges spirituales I, 553, 20. monachi reconciliatores divini numinis II, 60, 1. monachus legatus contumelia affectus II, 143, 10. propter monachos incolas urbi parcutur II, 196, 16. monachi ceteris sanctimonia praestantes II, 209, 1. monachorum coetus praecipuae partes ecclesiae II, 462, 19. monachi instituti Minorum II, 503, 5. monachorum inimici II, 506, 9. monachi delecti iudices II, 512, 8. monachi quieti vita II, 520, 7. monachus speculator II, 589, 14. monachi praecipui indicta causa damnati II, 604, 21. monachorum iniusti accusatores damnati III, 170, 3. monachi a Deo afflati III, 173, 16. calumniis traducti a Gregora *ibid.* comparantur Atlanti III, 175, 12. iniuste accusati III, 183, 14. monachorum preces pro pace III, 247, 19.
- Monasterium** Chartaetum I, 149, 7. *vide* Chortaet. monasterium Libis I, 134, 1. Manganense I, 252, 2. Thessalonicae I, 260, 9. Manganium I, 305, 15. apud Sceten Berrhoeae I, 546, 3. monasteria apud montem Atho I, 546, 13. monasterium *Ὀδηγῶν* I, 557, 12. monasterii aedificatione divinum numen placatur II, 59, 22. monasterium Gaurae II, 140, 1. monasterium Gorgepecum II, 165, 7. monasterio ut parcutur, urbi parcutur II, 196, 16. monasterium Batopedium II, 209, 23. monasterium Petra dictum II, 213, 6. monasterium Chora II, 213, 10. monasterium Marthae II, 223, 2. *vide* Martha. monasteria subiecta magnae ecclesiae II, 321, 10. monasterium Christi Servatoris et beneficium II, 493, 5. monasteriis indictae preces II, 517, 18. monasteriorum septa II, 537, 18. monasteriis Hierosolymis cautum edicto Sultani *vide* Hierusalem. monasterium Iberorum III, 106, 3. S. Mamantis *vide* Mamas. monasterium in Manganis *vide* Manganense. monasteriis traditi asservandi captivi III, 126, 13. monasterium Christi in regione solitaria III, 172, 4. monasterium Batopedii *vide* Batopedium. monasteria Byzantii *vide* Byzantium. monasterium olim, nunc castellum Bera III, 310, 17. monasteria in Atho *vide* Atho.
- Monasticus habitus** I, 149, 12. 260, 10. 395, 2. 400, 4. 402, 21. II, 257, 1. magnum schema dictum II, 299, 18. abiectus monachi cultus II, 498, 5.
- Monean de Scottis** Catalanorum dux III, 230, 15.
- Monilia** prouba de collo gestata

- Il, 108, 19. monile sacerdotale aureum de collo pendens ll, 499, 7. monile sacrum ll, 501, 4.
 Monomachus magnus contostaulus ll, 368, 14. 372, 14. copiarum imperator declaratus ll, 381, 11.
 Monomachus Thessalonicae praefectus l, 260, 24. 273, 9. eius laus l, 473, 16. in Acarnaniam mittitur l, 511, 3. Thessaliae praetor ll, 190, 23. 228, 18. 236, 12.
 Monomachus veneficus ll, 597, 2. 598, 10.
 Mons immotus, mens immota ll, 32, 3.
 Montisferrati marchio l, 256, 16.
 Moraba locus-ll, 260, 12.
 Morrha l, 191, 11. ll, 161, 10. 405, 4. 20. 426, 23. sq. 433, 10. Morrhae oppidula se dedunt ll, 404, 7. Morrha vastatur ll, 436, 18. 461, 6. Morrhae fines ll, 530, 25.
 Morrha civitas deficit ll, 251, 13. Morrheniensis regio aprica et pabuli ferax ll, 251, 21.
 Morrhaei ad Cantacuzenum redeunt ll, 252, 5.
 Mpalices Carbonae princeps ll, 584, 15.
 Mugduphes, seditiosus ll, 176, 13. 557, 4.
 Mulier terram adhuc tangit, quamvis capite nubes tetigerit, proverb. Persicum ll, 48, 15.
 Muli mutuum scabunt, proverb. l, 211, 11. muli trecenti ll, 185, 6.
 Multa cadunt inter calicem supremaeque labra, proverb. l, 103, 6.
 Mundus muliebris vicenis aureorum millibus aestimatus l, 278, 14.
 Musica instrumenta ll, 588, 9.
 Musulmani Hierosolymis serviunt ll, 96, 25.
 Muzalon legatus ll, 401, 18.
 Mygdonia ll, 532, 11. ll, 32, 14. 18. 146, 22. Romanis adscripta ll, 156, 2. Mygdoniae urbes
 Matthaicum Cantacuzenum evocant ll, 322, 19.
 Myriophytum oppidum ll, 476, 19. 477, 6.
 Myroblytes sanctus Demetrius martyr l, 270, 11. ll, 66, 11.
 Mystagogia sacrosancta l, 197, 9. 202, 7. 300, 13.
 Naribus mutilati ll, 394, 1. 398, 22.
 Naturalia a Deo facta immutabilia ll, 170, 16. naturam rerum sequitur sermo, non contra ll, 369, 8.
 Naupactus, urbs Acarnaniae l, 529, 13.
 Nautica licentia l, 24, 23. ll, 256, 14. naves Persicae exustae ll, 420, 3. navale cum navibus crematum ll, 529, 16. naves quinquaginta remorum praedatoriae ll, 584, 18. navis praetoria ll, 77, 11. naves piratae combustae ll, 115, 9. naves praedatoriae duae supra viginti ll, 116, 23. naves Persarum incensae ll, 147, 1.
 Nazaraei religiosi l, 545, 13. ibiq. annot. eorum habitus l, 406, 7.
 Nicephorus Apocauchi, magni ducis, filius ll, 364, 25.
 Nicephorus Basilicus, Melenici praefectus l, 285, 3.
 Nicephorus Caniclei praefectus l, 67, 15.
 Nicephorus Cantacuzenus a barbaris peremptus l, 362, 1. Ioannis Cantacuzeni patruelis ll, 138, 17.
 Nicephorus despota, princeps Acarnaniae l, 13, 5. Ioannis despota filius l, 499, 16. annum septimum nondum natus l, 500, 2. ei filia Ioannis Cantacuzeni despondetur l, 501, 18. 503, 5.
 Nicephorus Ducas dictus *ibid.* clandestina fuga subductus *ibid.* a Tarentino principe exceptus l, 510, 4. Thomocastri obsidetur l, 511, 17. parum habet virium l, 520, 4. paterno principatu exutus l, 523, 6. puer l, 525, 24. eius paedagogus l, 528, 12. omnia summa illi promittit Io-

- annes Cantacuzenus I, 532, 14.
 panhypersebasti dignitate condecoratus I, 534, 13. subsidium illi missum ex Peloponneso II, 75, 23. desponsa illi puero filia Cantacuzeni Maria II, 195, 5. gener Cantacuzeni II, 321, 15. despota designatus III, 33, 3. imperatorem in discrimen coniecit III, 65, 21. urbium Thraciarum praefectus III, 211, 12. Aenum tradit III, 310, 10. Thessaliam subigit III, 315, 13. adulter III, 317, 5. contra Albanos pugnans cadit III, 319, 11.
- Nicephorus Gregoras Metochitae auditor in Astronomicis I, 55, 7. Acindynianorum antesignanus III, 168, 23. seditiosus III, 171, 15. monachus in monasterio Christi dicto III, 172, 4. Cantacuzenum imperatorem calumniatur *ibid.* calumniatur monachos III, 173, 19. Andronicum iuniorum mortuum lamentatur *ibid.* eius impudens mendacium III, 178, 22. ut Barlaami discipulus damnatus III, 181, 9. Cantacuzenum imperatorem laudat III, 183, 6. purgare se conatur III, 184, 1.
- Nicephorus magni logothetae Metochitae filius I, 63, 5.
- Nicephorus Metochites magnus logotheta II, 554, 14.
- Nicephorus Sebastocrator, Matthaei Cantacuzeni patruus III, 242, 23.
- Nicephorus Tarentinus Thessalis militibus praefectus III, 135, 21.
- Nicetiatum I, 360, 22.
- Nicolaus Basilites I, 509, 15. 518, 8. Artacorum praefectus I, 525, 5.
- Nicolaus Cabasilas legatus II, 574, 6. monachismum amplexus II, 107, 15. adhuc privatus III, 275, 5. *Vide* Cabasilas.
- Nicolaus Melitenensis II, 99, 4.
- Nicolaus Pisanus Venetae classis dux III, 194, 6. 198, 9. summus septuaginta triremium imperator III, 218, 24. eius timiditas et ignavia III, 223, 18. eius inhumanitas et crudelitas III, 227, 2. pro fatuo et stolido habetur III, 232, 22. classem reparat III, 234, 7. in carcere obit III, 236, 13.
- Nicolaus praefectus vectigalium II, 279, 3.
- Nicolaus Sanctus Cycladum praefectus I, 385, 9.
- Nicomedia urbs ampla et frequens I, 426, 23. 447, 6. sq. III, 281, 8. 13. manu et armis inexpugnabilis I, 459, 17. Nicomedienses I, 448, 4. 459, 17. sq.
- Nigrum flumen *vid.* Melas fluvius.
- Nili iussu scripta a Ioanne Cantacuzeno historia III, 365, 1.
- Nilum fluvium gens quaedam alio potest derivare III, 100, 4.
- Niphon Moglenorum episcopus I, 215, 20. 226, 8. 229, 14.
- Nomádes* I, 342, 1.
- Nomina epistolis subscripta II, 359, 15. nomen e sacris expunctum II, 565, 5. nomina imperatorum sub missae sacrificio recitata III, 269, 13.
- Notarius ecclesiae III, 272, 15.
- Notia castellum III, 130, 5.
- Nova hebdomas I, 89, 21. *ibiq.* annot.
- Novem Ordinum templum II, 545, 11.
- Ntisantas ducis Catalanorum patrens III, 229, 24.
- Ntzuan III, 423, 15.
- Numismata imperatoria aurea, argentea, aerea I, 203, 8. II, 564, 20.
- Nuptiarum paciscendarum mos Romanus II, 108, 19.
- Oboli aerei I, 203, 9.
- Ochyrum oppidum I, 317, 22.
- Ocreae ferreae II, 435, 4.
- Octavianus rex humanitatis dictus III, 18, 10.
- Oculis fixa oscula I, 75, 21. oculus omnia intuens I, 113, 23. II, 157, 19. oculis manus imponere I, 408, 3. oculis corporeis divinum lumen conspectum I, 544, 13.
- Odoardus praefectus Mitylenes I, 479, 22. 493, 23.

- Odrysaë 1, 35, 9. 108, 12. 188, 22. 324, 13.
- Odyssea II, 349, 9.
- Oeconomia Christi Servatoris 1, 497, 15.
- Oleum sanctum II, 64, 9.
- Omphalopsychi 1, 544, 19. *ibiq.* annot.
- Operariorum plus decem millia ad arcis aedificationem collecta III, 124, 21.
- Ophiceiana porta Berrhoeae III, 123, 19.
- Orchaneus Persarum satrapa seu princeps 1, 342, 15. 343, 21. 348, 24. 349, 11. laudat Romanos 1, 355, 10. legationem mittit ad imperatorem 1, 447, 6. eius dona imperatori missa 1, 447, 19. Byzantium invadere parat 1, 505, 10. Orientalis Bithyniae satrapa II, 66, 3. foedus cum Cantacuzeno inquit II, 498, 11. a Paphlagonia usque in Phrygiam imperat *ibid.* Ioannis Cantacuzeni socius II, 507, 9. Ioannis Cantacuzeni filiam uxorem poscit II, 585, 18. imperatori succurrit II, 593, 20. Ioannis Cantacuzeni imperatoris gener III, 28, 5. socero suo subsidium mittit III, 32, 7. 111, 8. iuniorum imperatorem iugulare cupit III, 111, 15. a dynastis Persarum invaditur III, 115, 17. Venetis infensus III, 228, 13. Cantacuzenum socerum auxilio iuvat III, 247, 6. morbo impeditus III, 281, 10. filium captum recipit III, 322, 17. Matthaëo Cantacuzeno subsidium mittit *ibid.* pro liberando filio suo sollicitus III, 347, 17.
- Orci galea 1, 450, 9. *ibiq.* annot. orci galeam induti, proverb. III, 206, 5.
- Organa monachorum III, 15, 20.
- Orgidus legatus e Moesia 1, 187, 9.
- Oriarum familia 1, 39, 3.
- Oscula fixa pedibus imperatoris 1, 75, 19. oscula fixa oculis *ibid.* oscula fixa pedibus et faciei *ibid.* dextrae 1, 167, 25. pedibus *ibid.* dextris apprehensis 1, 202, 10. uni pedi 1, 250, 13. 340, 5. II, 236, 18. 246, 10. 258, 15. pectori et ori sive labris II, 261, 17. manui II, 509, 4. pedibus III, 65, 18.
- Osmanus, Orchanis parens, Persarum princeps 1, 357, 1. *ibiq.* annot.
- Ovium duodecies centena millia capta 1, 497, 22. oves quingentae uno aureo emptae 1, 498, 7. oves spirituales II, 49, 19. ovium septuaginta millia II, 185, 8.
- Ouresis Cralis filius III, 314, 17.
- P**achatures unus e Persarum proceribus 1, 357, 1.
- Paeonia 1, 428, 20. Paeones II, 373, 16. III, 134, 1. 149, 16.
- Paganus Auria Genuensium classis praefectus III, 198, 6. 209, 20. Constantinopolis moenia tentat III, 214, 5. septuaginta navium dux III, 220, 14. potestate exutus III, 234, 11. secundo dux creatus III, 236, 5. in exilium eiectus III, 236, 21.
- Paganus Pistogias II, 75, 14.
- Palaeologa Cantacuzena imperatoris cognata 1, 395, 18.
- Palaeologi imperatores Latinos imperio depulerunt 1, 521, 5. inter se de imperio contendunt II, 11, 1.
- Palaestina III, 91, 14. 93, 25.
- Palatium Thessalonicae 1, 273, 2. palatium Demetrii despotaë 1, 311, 21. palatii portae per totum diem apertae 1, 394, 17. palatium communitum 1, 560, 8. II, 40, 5. 604, 17. 606, 4. palatii aula II, 84, 12. palatii penetralia II, 85, 12. palatium Constantini magni II, 299, 12. palatium a Deo custoditum II, 321, 9. carcer in palatio Constantini magni II, 537, 22. 542, 11. palatii Constantini magni atrium II, 543, 3. sublimes palatii muri II, 544, 6. palatii muri perfossi II, 545, 10. palatium Constantini a captivis tenetur II, 547, 5. in palatio synodus II, 604, 17. 606, 4. pro-

- pugnaculis circumdatum II, 611,
22. palatium in Blachernis III,
168, 17.
- Pallene I, 455, 13. II, 422, 23.
- Palmarum dies I, 56, 11.
- Pamphilus urbs II, 184, 13. 187,
16. 446, 22. 447, 2.
- Panactes fluvius III, 327, 19.
- Panagian locus I, 471, 4.
- Pantzus, legatus e Moesia I, 187,
10.
- Papa Chii pontificatum Latinis
episcopis committit I, 385, 11.
papae verbis et subscriptionibus
merito credendum II, 521, 13.
litterae imperatricis ad papam
II, 539, 5. papa parens ac dux
fidei II, 539, 11. papa Clemens
huius nominis sextus II, 540, 1.
papae litterae ad imperatricem
II, 540, 5. papa eligit patriar-
cham Constantinopolitanum II,
582, 18. optatissimum ei bellum
contra barbaros Christianorum
hostes III, 56, 18.
- Paphlagonia maritima II, 498, 17.
- Parademo oppidum II, 415, 16.
- Parasceues dies I, 89, 3. II, 300,
16.
- Paraspondylus Adrianopolis prae-
fectus II, 525, 22. 529, 10. 557,
1. ab imperatore obiurgatur II,
557, 14.
- Paraspondylus quidam proditor II,
561, 6. imperatorem dormien-
tem occidere conatur *ibid.* ad
imperatricem transfugit II, 563,
3.
- Pardalis I, 258, 7. pardalinae pel-
les I, 447, 20.
- Parga oppidum I, 510, 1.
- Parthi II, 331, 16.
- Paschae dies I, 87, 11.
- Passeris capti fabula II, 367, 3.
- Pastoris cuiusdam fidelis in domi-
num exemplum I, 146, 9.
- Pater spiritualis I, 400, 23. 402,
8. eius officium I, 406, 5. pa-
tris spiritualis erga suas oves
sollicitudo II, 49, 18. reveren-
tia dignior, quam parentes no-
stri II, 86, 13. omnes sensus
suos ei committunt II, 300, 4.
- Patra I, 211, 23. II, 322, 4.
- Patriarchae officium et munus I,
248, 16. 250, 16. synodo primus
subscripsit I, 557, 6. intermina-
tur eiectionem ex ecclesia II,
16, 22. concilio praesidet II,
21, 2. patriarchae thronus et
cathedra II, 49, 4. patriarchae
modus dicta sua confirmandi II,
67, 17. patriarcha increpatus a
Ioanne Cantacuzeno II, 85, 1.
legum ac iustitiae patronus II,
13, 5. communis parens ac ma-
gister iustitiae a Deo electus II,
200, 14. patriarchium II, 208, 17.
III, 259, 17. patriarcharum flam-
meum II, 218, 13. patriarcha ma-
gister orbis II, 221, 9. patronus
pacis II, 462, 3. patriarcha a papa
electus II, 582, 18. a synodo ex-
auctoratus II, 606, 15. patriar-
chae electio episcopis libera
relicta III, 25, 23. patriarchae
electione cedit imperator III,
274, 10. patriarcha ut Deus
quidam exceptus III, 361,
10.
- Patriciota II, 59, 1. 63, 18. in tor-
mentis mortuus II, 298, 13.
- Paulus apostolus et praeco veri-
tatis II, 231, 5. relictus a Dema
II, 308, 23. fidem servavit, cur-
sum consummavit II, 316, 17.
evangelium suum cum aliis apo-
stolis communicavit III, 59, 9.
stigmata Christi in corpore suo
portavit III, 103, 22.
- Pazarlus Orchanis, Persarum prin-
cipis, frater I, 349, 18.
- Pectora ferire I, 394, 9. pectus
osculari II, 261, 17.
- Pedibus imperatoris oscula fixa I,
75, 21. 148, 23. 167, 25. pede
terram ferire, indignantis signum
I, 179, 20. pedes osculari, sub-
iectionis indicium I, 250, 13.
340, 5. II, 246, 10. pedem im-
peratoris osculabantur rece-
dentes II, 246, 10. accedentes
II, 258, 15. adorantes II, 292, 5. III,
65, 18.
- Pegae urbs ad Hellespontum I,
339, 24. 340, 12. III, 278, 20.
- Πηγη Deiparae templum III, 11,
18.

Pelagonia I, 281, 20, 282, 2.
 Pelecanus I, 342, 25, 343, 17, 354,
 21, 428, 15.
 Peloponnesus I, 77, 3, 78, 15, 85,
 2, 7, 10, 21, III, 87, 12, sq. 278,
 13, 311, 23, 312, 7, sq. 317, 24,
 358, 11, sq. incursant eam Per-
 sae I, 537, 14, vult imperatori
 subesse II, 74, 23, sq. Pelopon-
 nesiorum litterae ad Ioannem
 Cantacuzenum II, 75, 8, Pello-
 pannesus labefactata III, 85, 3.
 Peloponnesiorum praetor III,
 85, 13. Peloponnesus Scythia
 desertior III, 85, 23. Pelopon-
 nesii factiosi III, 86, 10. Ly-
 curgi legum parum observan-
 tes III, 87, 11. Peloponnesus
 ab hostibus invicta III, 90,
 14.
 Pensio imperatoria I, 432, 7.
 Pentecoste I, 109, 5, 119, 8, 300,
 11.
 Penula imperatoria I, 201, 8.
 Pepanus custos murorum I, 289,
 5, 22.
 Perdicas sacrarum vasorum prae-
 sectus III, 270, 19.
 Pergamenus Tenedius auctor de-
 fectionis III, 276, 6.
 Pergamus II, 70, 1.
 Perinthus II, 175, 18.
 Peristitza urbs II, 406, 20.
 Peritheorium Thraciae maritima
 urbs I, 542, 14, II, 333, 8, 18,
 III, 312, 17, 313, 21, 331, 10,
 22, ab Andronico iuniore im-
 peratore sic dicta I, 542, 14,
 II, 197, 10, obsidetur a Cantacu-
 zeno II, 197, 11, 209, 1, eius
 deditio impedita II, 217, 24,
 225, 21, obsidetur secundo II,
 394, 21, 402, 9, 403, 22, in fide
 imperatoris manet II, 429, 10.
 Momitzilum excludit II, 531,
 14, 533, 8, Ioanni Palaeologo
 traditur III, 311, 7.
 Persae I, 13, 11, III, 90, 3, 244,
 17, 326, 24, sq. Persarum
 princeps Sultanus I, 83, 13.
 Persae ex oriente ab An-
 dronico seniore imperatore
 evocati I, 151, 5, fugiunt I,
 152, 5. Persarum archisatrapa

I, 152, 8. Persae praedones cae-
 duntur I, 207, 2. Persae Prusam
 obsident I, 220, 3. imperatorem
 adorant I, 340, 6. vere adulto
 in tabernaculis habitant I, 341,
 8. Persarum in Romanos incur-
 sus I, 344, 12, fuga I, 347, 14,
 desperatio I, 350, 13, clades I,
 390, 10, 427, 17, 436, 5, 456,
 9. Persarum nobilium quatuor
 et viginti filii capti I, 480, 9.
 Persarum obsides I, 492, 5. Per-
 sicum auxilium pedestre I, 496,
 3, 14, II, 385, 11, III, 229, 8.
 Persae levis armaturae et sa-
 gittarii I, 496, 20. Persae di-
 missi I, 499, 3. Persarum clades
 I, 506, 13, 22, sq. Persae
 Constantinopolin aggrediuntur
 I, 505, 9, sq. Persarum naves
 captae cum delectis classariis
 I, 508, 11. Persae Thraciam et
 Macedoniam, Helladem ac Pe-
 loponnesum incursant I, 537,
 12, pedestri equestrique pug-
 na valent plurimum I, 539,
 10, navali conflictu timidissi-
 mi I, 539, 12. Persae ir-
 ruptionem faciunt in Romano-
 rum terras II, 56, 2, sq. Persae
 victi II, 70, 5, dissipati II, 77,
 9, naves suas ad flumina appel-
 lunt II, 82, 11. Persae vicini
 Romanis II, 88, 7. Moesos cae-
 dunt II, 181, 12. Persicus pi-
 leus II, 257, 2. Persae cuiusdam
 captivi misericordia II, 298, 18,
 sq. Persae circum Berthoeam
 praedantur II, 381, 15. Thessa-
 lonicensem agrum incursant II,
 391, 2, 392, 18, homines iugulare
 ludus illis est II, 396, 15,
 natura hostes II, 396, 18. Per-
 sicae naves exustae II, 420, 3,
 423, 5. Persae fugam simu-
 lant II, 424, 4. Thraciam omnem
 in servitutem redigunt II, 437,
 13, sacrarum cultu nobis dissi-
 miles II, 467, 17, vicus exurunt
 II, 482, 19. Romanas regiones
 infestant plurimum II, 498, 19,
 in Moesiam irrumpunt II, 530,
 15. Persae sagittarii II, 532, 19.
 Persarum ducum imprudentia

- II, 550, 18. sq. Persae domum redeunt II, 551, 21. Batazten ob fraudem caedunt II, 555, 18. patriarcham obtruncant II, 583, 7. Selybriam obsident II, 593, 21. Persarum duces cum imperatore convivantur II, 594, 13. Persae Moesiam deformant II, 595, 5. imperatoris socii et amici II, 595, 15. illorum avaritia III, 37, 4. Persarum praedonum duo millia caesi III, 666, 6. Persae imperatorem adorant eiusque pedes osculantur III, 65, 18. Persicae linguae gnarus Ioannes Cantacuzenus III, 66, 7. Persae victi III, 66, 17. Peloponnesum invadunt III, 85, 4. continuas Persarum depraedationes III, 87, 4. transmittunt Hellespontum III, 114, 5. Persarum dynastiae Orchanem invadunt III, 115, 21. Persae populantur Moesiam III, 116, 3. Persarum naves praedatoriae III, 116, 24. 319, 10. a Latinis incensae III, 147, 1. Persarum in Moesiam incursio III, 162, 15. a Ioanne Palaeologo evocantur III, 242, 15. dena millia Cantacuzeno subsidio missa III, 248, 16. eorum equi ad laborem exercitissimi III, 249, 13. Persarum fuga III, 348, 10.
- Pestilentiae graphica descriptio III, 49, 17.
- Petra monasterium II, 213, 6. oppidulum II, 355, 8. castellum III, 130, 4.
- Petrogephyra, nomen loci II, 525, 8.
- Petrogurgurus navicularius II, 601, 3. 21.
- Petrus Alexandrinus pontifex II, 464, 23.
- Petrus apostolus Clementi successori suo quae praeceperit II, 464, 10.
- Phaceolatus triremium praefectus II, 584, 1. Genuenses vincit *ibid.* unus de collegio Archontum II, 599, 12. de imperatore in urbem recipiendo cogitat II, 601, 4. instaurando Sophiae templo praefectus III, 30, 5. protostrator III, 63, 9. 74, 6. machinam bellicam fabricatur III, 194, 14. eius domus direpta III, 290, 9.
- Phacrases protostrator Tomproitzam vincit II, 585, 3. legatus despota seu minor dux III, 196, 3.
- Phacrasina femina nobilis I, 409, 21.
- Phalanges I, 326, 23.
- Phanarium castellum Thessaliae I, 474, 21.
- Pharmaces legatus II, 574, 7. interfectus II, 581, 13.
- Pherae, urbs munita I, 262, 4. sq. 12. 14. 263, 4. 266, 11. 267, 24. 272, 10. 275, 2. sq. II, 192, 10. 254, 2. 277, 15. 310, 17. 328, 11. 546, 9. III, 323, 13. 325, 22. 360, 23. 362, 1. Pherarum metropolita I, 313, 8. Pheris amplae Cantacuzeni possessiones II, 192, 12. Pherae tentantur II, 292, 14. sq. Pherarum regio melle et carnibus abundat II, 293, 6. civitas ampla atque florens II, 329, 10. Pheraci I, 262, 8. 276, 11. Pheraeorum crudelitas II, 330, 10. eorumdem miseria et stultitia II, 468, 22. sqq. Pheraci legatum crudeliter dissecant II, 468, 21. eorum urbs praestantissima II, 470, 1. eius praefectus II, 473, 3. obsidetur a Crale II, 535, 2. sq. urbs ampla et illustris II, 548, 1. ab ea pendet Romanum imperium II, 548, 2. Pherae amissae II, 550, 6. a Crale captae II, 551, 20. III, 31, 10. diu obsessae III, 147, 9. Romani imperii terminus III, 156, 4. Crali concessae III, 156, 5.
- Philadelphia Lydorum I, 91, 5. II, 591, 11. Philadelphiae episcopus Theoleptus I, 67, 9. 94, 14. 95, 2. Macarius III, 275, 5. tributum ei remissum ab Amurio satrapa I, 483, 14.
- Philanthropaenus pincerna I, 479, 19.
- Philippi, oppidum Macedoniae I,

- 260, 18. 261, 19. II, 226, 22. III, 328, 10. sq. Philippensium urbis situs III, 328, 10.
- Philippopolis, urbs ampla et populosa, expugnatur a Tertere I, 170, 4. obsidetur I, 172, 23. a deditione servatur I, 175, 7. casu recuperatur I, 178, 25. Moe-sorum regi traditur II, 406, 21. Philippopolis metropolitanus II, 445, 2. 609, 12.
- Philippus logotheta I, 458, 19.
- Philocrene I, 360, 21. 361, 14. sq.
- Philommates legatus I, 267, 5.
- Philosophia vera et divina I, 547, 21. Aristotelea II, 503, 7.
- Philotheus moderator sacrae laurae et Heracliae episcopus III, 107, 2. eius laus III, 217, 5. metropolitanus III, 239, 13. patriarcha III, 275, 4. 281, 19. eius pia de bello sententia III, 288, 13. populi furorem declinat III, 291, 5. restitutus III, 363, 10. eius laudes III, 363, 20. sq.
- Phocaea antiqua I, 388, 11. II, 387, 10. III, 320, 24. 321, 4. sq. Phocaea nova I, 388, 23. 389, 5. 18. 476, 4. Phocaeae obsidio I, 479, 21. 480, 4. sq. 486, 1. sq. II, 344, 16. Phocaea Romanorum propria I, 492, 17. Phocaeenses nobiles imperatorem adorant I, 494, 16. Phocaeam Galataei occupant III, 68, 10. Phocaeae veteris praefectus a Genuensibus creatus III, 83, 7. Phocaea imperatori tradita III, 84, 14. 85, 4. Phocaeenses piratae III, 347, 11.
- Phocas Marules dux, mensae imperatoriae domesticus I, 255, 22. 256, 13. 258, 17. II, 103, 4.
- Phrangopulus, seditiosus II, 176, 13. sacro igne correptus II, 557, 4. imperatoris odium simulat II, 558, 23. ab imperatore muneribus donatur II, 559, 15.
- Phrygia I, 339, 21. II, 409, 13. 412, 17. 498, 17. eiusdem satrapa II, 507, 16.
- Piamina II, 16, 15.
- Pieria mons I, 427, 20.
- Pileus gemmatus imperatoris I, 27, 17.
- Pissa fluvius III, 70, 18. 74, 6.
- Pittacium I, 148, 23.
- Platamon urbs maritima II, 355, 7. 571, 19. Platamonenses deficiunt ab imperatore II, 383, 9.
- Plato I, 543, 7.
- Pobisus II, 402, 12.
- Pocula argentea Persis ab imperatore donata I, 447, 21.
- Poetae laudes in sponsam componunt II, 588, 12.
- Pogoniana II, 81, 20.
- Pologus toparchia I, 37, 20.
- Polybotum urbs I, 436, 1. 6. II, 475, 4.
- Polypi I, 527, 16.
- Polystylos oppidulum maritimum II, 226, 16. 277, 16.
- Pompa sacra I, 200, 1.
- Pompeius magnus II, 364, 14.
- Pons cameli I, 290, 10. 305, 24. II, 501, 20. pontes varii ad Galatam extracti III, 195, 2.
- Pontus II, 484, 12. 496, 21. 498, 23. 522, 19. 584, 19. III, 49, 19. 186, 11. 193, 21. 194, 1. 214, 21.
- Porcorum quinquaginta millia III, 185, 7.
- Porphyrogeniti aedes palatio vicinae I, 305, 21. Porphyrogeniti portula II, 138, 6. in Porphyrogeniti domum divertit imperator II, 607, 11. III, 290, 15.
- Porta Gyrolimnes I, 89, 22. 255, 14. 289, 5. porta ἀσωμάτων I, 268, 23. porta sancti Romani I, 291, 12. portula Porphyrogeniti II, 138, 6. porta Gyrolimnes vid. Gyrolimn. porta cameli II, 501, 20. porta Charsia vid. Chars. porta lignea vid. lign. porta Xylocerci II, 558, 2. porta aurea II, 602, 6. 605, 13. porta aurea perfossa II, 606, 5. porta Eugenii vid. Eugen. porta regia Berrhoeae III, 120, 17. 124, 21. porta Ophiceiana vid. Ophic. porta Barbarae martyris vid. Barb. portae aureae propugnaculum III, 292, 23. 300, 19.
- Portoria exacta II, 522, 18. III, 188, 21.

- Porus, locus maritimus in Thracia I, 470, 25.
 Potamiates ex contactu vasculi veneno pleni paene interiit II, 597, 17.
 Potuca oppidulum bello eversum I, 176, 8.
 Praecones acclamationem imperatoriam praecunt II, 166, 10.
 Praedae pars quinta imperatori, et alia summo duci oblata I, 498, 9.
 Praedicatorum ordo III, 55, 18. 62, 13.
 Praeludia pugnae III, 326, 11.
 Praepositus, nomen pictoris II, 540, 15.
 Praestat ab alto, quam a lingua cadere I, 316, 2.
 Prandere diluculo II, 477, 1. prandii hora II, 517, 22.
 Praelimpus dux Triballorum praestans II, 423, 15. Serviorum et Thessaliae praefectus III, 130, 10. moritur III, 315, 15.
 Prillapus I, 37, 14. 87, 1. oppidum munitissimum I, 284, 14. 285, 2. 10.
 Princeps, legatus II, 383, 14.
 Principis insula III, 74, 17. deserta III, 220, 6. 10.
 Pristenus vicus II, 261, 4.
 Probatum oppidulum I, 324, 21.
 Promusulum castellum I, 189, 24.
 Propontis II, 482, 11. III, 294, 12.
 Propositio, ubi sancta sunt posita I, 200, 3.
 Prosacum oppidum I, 284, 14. 285, 2. 11. II, 256, 5. 257, 17. etiam Prosiacum dicitur II, 257, 16.
 Protoplastae III, 160, 15.
 Protopsaltes I, 199, 20.
 Protostratoris et protovestiarii mors indignissima II, 491, 24.
 Prusa I, 220, 9. 16. Pruseni a Persis obsessi I, 220, 3. 10. expugnati I, 220, 16.
 Psalmodiae III, 15, 20.
 Pteleum II, 385, 7.
 Puclus vel puclum I, 236, 3. ibiq. annot.
 Panson Catalanorum dux III, 229, 24.
 Purpura imperatoria per episcopos consecrata I, 197, 5. purpuram induere II, 25, 1. 94, 11. *Vide Togam.*
 Pydua II, 382, 11. 391, 4.
 Pyramides variis extractae frugibus II, 165, 8.
 Quaestores rationes pecuniarum referunt II, 14, 22.
 Quadragesima Graecorum septem hebdomadibus constat III, 396, 30. eiusdem initium *ibid.*
 Quiescentes I, 544, 1. 546, 16.
 Quinquagecumae pro decimis institutae III, 81, 5.
 Raicus Momitzili nepos II, 531, 23.
 Raphon Auria Genuensis I, 39, 3.
 Raphon Temar Genuensis I, 39, 4. ibiq. annot.
 Ratiocinatores instituti I, 287, 23.
 Ravennae princeps III, 186, 17.
 Raules Isaacius I, 273, 9.
 Raxinas protovestiarius I, 458, 17.
 Referendarius ecclesiae I, 201, 9.
 Reliquiae sacrae I, 200, 15. 299, 3. de collo suspensae III, 136, 11.
 Resurrectionis loca sancta frequentata III, 96, 10.
 Retia inflare, proverb. II, 307, 6.
 Rhacidyntes Selybrianus tabularius II, 333, 2.
 Rhadobosdium I, 475, 11.
 Rhaedestum oppidum I, 136, 7. 143, 20. 193, 22. 436, 2.
 Rhegium I, 133, 7. 24. 134, 2. 218, 6. 224, 10. 226, 15. 255, 2. 291, 2. 427, 3. captum II, 518, 16. proditum II, 556, 22.
 Rhentina oppidulum prope Thessalonicam II, 236, 5. 239, 4.
 Rhentine castellum I, 455, 6. II, 277, 2. Syrgi traditum II, 277, 7.
 Rhitizium I, 360, 24.
 Rhodii II, 420, 1.
 Rhodopes provinciae I, 135, 17. 19. ibiq. annot. 146, 7. 147, 20. 170, 1. II, 161, 10. Rhodopes oppidorum defectio II, 180, 20. Rhodopes praefectura Romana II, 404, 7. 405, 1. Rhodopeiae civitates deficiunt III, 251, 14. Matthaeo Cantacuzeno adscribuntur III, 292, 18.
 Rhogus I, 509, 18. obsidetur I,

- 511, 23. 512, 17. sq. deditur I, 515, 13. 516, 15. 23. sq. 518, 6. Rhogii Artaeorum cognati ac socii I, 522, 7. deficiunt I, 529, 20.
- Rhosocastrum civitas Moesorum I, 294, 18. 431, 19. 460, 24. 466, 10. 407, 13. sq. 504, 19.
- Rhossorum rex Cantacuzenus III, 94, 13.
- Rhüntzeres de Loria Latinorum dynasta III, 90, 6.
- Рѣкъ III, 372, 30.
- Richardus Nicephori Ducae pueri paedagogus I, 503, 16. nobilis ac prudens I, 528, 21. se et urbem Thomocastrum imperatori tradit I, 533, 11.
- Roma nova I, 196, 15 Romani totum pacne orbem subegerunt I, 344, 24. Europae Asiaeque iugum imposuerunt I, 345, 1. laudantur a Persis I, 352, 10. fugiunt I, 468, 1. Romanorum captivi sine pretio dimissi I, 469, 17. Romanorum virtus I, 469, 22. Romani proditores I, 481, 23. Romanorum leges et iura II, 23, 8. Romanorum imperium seditionibus collapsurum II, 24, 20. umbra et simulacrum prioris II, 12, 9. Romanorum patrius mos in supplicibus tuendis II, 53, 11. Romani imperatores singularum gentium reges antecellunt II, 53, 14. communes calamitosorum salvatores II, 53, 19. Romanis gloriae studium a maioribus hereditarium II, 54, 14. Romanorum invidiosus principatus II, 154, 17. Romanorum vires semet ipsas absumunt II, 186, 10. Romani orbem propemodum universum subegerunt II, 244, 19. non semper vicerunt II, 251, 13. Romanum fossatum II, 322, 12. Romana ecclesia II, 539, 8. Romana apostolica ecclesia II, 539, 23. Romani imperii veteris felicitas III, 34, 11. sq. Romani domini maris III, 81, 9. Romae episcopus III, 92, 13. Romani bello navali vexati III,
- 209, 9. Romanae et Graecae ecclesiarum dissidium III, 544, 6. sq.
- Romani martyris porta I, 291, 12. Rubra serica vela seu tapetia I, 197, 10.
- Rubrica subscriptum II, 516, 17. subsignat synodo imperator III, 170, 16.
- Sabas egregius monachus II, 209, 22. 213, 8.
- Sabaudia I, 194, 21. 195, 6. 12. II, 123, 21. Sabaudi nobiles laudantur I, 205, 9. 19. 21. Sabaudiae comes imperatricis frater II, 34, 5. Sabaudus monachus instituti Minorum II, 503, 9. 509, 8.
- Sabbatis pro more imperatoribus faustum acclamatum III, 82, 11.
- Sacci oppidum I, 136, 12. 17. 144, 3. eius incolae rustici insolentes I, 144, 10.
- Sacellium II, 445, 3. 609, 13.
- Sacer ignis, morbus II, 557, 13.
- Sacerdotes eucharistiam sacra pompa circumferentes I, 200, 14. eorum communicandi ritus diversus a laicis I, 202, 4. sacerdotale ministerium I, 432, 3. sacerdotum ingens multitudo iisdem ritibus fungens II, 16, 7. sacerdotum amplissima honoraria II, 16, 11. angelorum inaspectabilium ministerio untuntur in sacrificando Christi corpore II, 97, 1. sacerdotale monile II, 499, 7. sacerdotum gradus II, 517, 19. sacerdotibus supplicationes et placamina indicta II, 524, 5. sacerdotium reverendum II, 564, 24. sacerdos speculator II, 589, 14. sacerdotes in sacrificio missae imperatorum memoriam frequentantes III, 82, 12.
- Sacrificium mysticum II, 96, 19: sacrificii solennia II, 329, 17. sacrificium in aede factum II, 583, 3. sub sacrificio missae memoria imperatorum frequentata II, 491, 13. III, 82, 12. 269, 13.

- Sacrorum solennia I, 217, 22. e sacris electum nomen I, 219, 11. sacra vetita non inique usurpanda I, 406, 11. sacri latines I, 409, 19. domestici a sacris I, 432, 5. sacra nuptialia I, 508, 21. sacra eruditio I, 543, 15. sacrae quietis institutum I, 546, 16. sacra vestibula divinae sapientiae I, 547, 23. sacrosanctum templum divinae sapientiae I, 551, 8. sacra piacularia pro defunctis II, 14, 14. sacra funebria II, 15, 21. sacri hymni II, 16, 15. sacrae vestes II, 16, 8. sacra asyla II, 23, 13. sacrum cubiculum II, 87, 22. sacra bulla II, 120, 10. sacra anchora II, 127, 24. sacra linea II, 162, 23. in sacris mentio imperatorum et patriarchae II, 166, 15. sacra precatio II, 170, 20. sacra matrimonii II, 172, 5. sacer suggestus II, 173, 6. sacrae largitiones II, 223, 21. sacra adyta II, 234, 12. sacer mons II, 296, 22. 300, 22. 520, 8. sacer morbus II, 442, 19. sacratissimus imperator II, 445, 12. sacra synodus II, 465, 1. sacrorum cultus II, 467, 18. mentio in sacris II, 469, 9. sacri canones II, 492, 11. sacrum monile II, 501, 4. sacrae domus II, 517, 18. e sacris expunctum nomen II, 565, 5. sacris in templo operatum II, 582, 23. sacrae vestes II, 583, 7. sacra scriptura II, 603, 9. sacra unctio III, 29, 11. sacra in Blachernis peracta III, 30, 17. sacra monasteria III, 34, 9. sacra laura III, 107, 7. 362, 3. sacrae reliquiae III, 136, 11. sacrae aedes III, 270, 19. sacra vasa *ibid.* sacra sedes III, 288, 13. sacra stola III, 357, 9.
- Sagitta veneno illita II, 377, 22. sagittis confixi II, 581, 4.
- Salatines Persa legatus II, 395, 8. 398, 20.
- Salinarum praefectus II, 89, 7.
- Salingarus e Persarum proceribus senex I, 356, 24.
- Salsi lacus II, 324, 22.
- Samothrace I, 470, 17.
- Sancta Iustiana urbs II, 406, 21.
- Sancta pax castellum II, 402, 11.
- Sanctus Donatus oppidum I, 510, 1.
- Sanctis percensitis iusiurandum datum I, 16, 17. Sanctus, ter pronuntiatum I, 198, 10. sanctificatio populo distributa I, 202, 8. sanctorum reliquiae I, 299, 3. e sinu prolatae *ibid.* sanctorum hominum effata Spiritus sanctus suggerit I, 552, 6. sancta indignissime conculcata II, 596, 14.
- Sandalia imperatoria, imperii symbola I, 392, 5.
- Sarchanes Persarum in Ionia satrapa I, 388, 12. orienti circum Phocaeam imperat I, 480, 1. imperatorem salutatur I, 480, 18. naves subministrat I, 482, 10. 483, 19. 488, 11. Lydiae satrapa II, 65, 17. eius provincia vastata II, 77, 10. Amurium beluum meditari II, 529, 21. Amurio reconciliatur II, 530, 2. 551, 15. contra imperatorem militem mittit II, 591, 9. Sarchaiani milites ad imperatorem deficiunt II, 593, 9.
- Sardinia insula III, 234, 16.
- Satan II, 279, 19.
- Saturnus III, 175, 23.
- Saul II, 252, 10.
- Scalae e funibus I, 300, 22. duodenis militibus impositae *ibid.* aliae scalae e funibus III, 123, 6.
- Scaranus Persa, profugus II, 488, 11. eius laudes II, 489, 8.
- Sceparium castellum I, 495, 18.
- Scete Berrhoeae I, 546, 3.
- Scipio Africanus II, 364, 13. III, 18, 14.
- Scopelos I, 294, 13. II, 303, 9. Scopelensium imprudentia et clades II, 304, 18.
- Scopia II, 260, 5. 261, 3. III, 134, 5. olim Romanis, nunc Tribalibus subiecta II, 259, 1. Cralis regia III, 133, 20. deditionem facit III, 134, 15. Scopiensis archiepiscopus III, 134, 18.
- Scripturae sacrae dum recitantur,

- assurgunt Imperatores I, 199, 16. scribere in aqua, proverb. I, 287, 13. scribae instituti Thesalonicae I, 287, 23.
- Scutarii Latini I, 204, 8. ibiq. annot. Scutarium I, 342, 10. 21. 363, 2. III, 28, 8.
- Scuto imponitur imperator initandus I, 196, 17.
- Scythae I, 175, 18. 23. 296, 5. 297, 16. 464, 14. sq. Scythae ad montes Hyperboreos incolentes potentissimi I, 188, 3. eorum satrapae a Romanis delusi I, 188, 14. Scytharum duodenae myriades I, 189, 6. Scythae ad internecionem caesi I, 190, 20. Moesis militant I, 294, 17. 323, 8. 459, 5. Scythica tuba I, 465, 18. 466, 1. Scythae plurimos Romanorum capiunt I, 467, 22. Scytharum incursiones I, 542, 19. apud Scythas exilium II, 20, 1. Scythica solitudo II, 186, 8. Scytharum irruptiones in Romanorum fines II, 302, 14. 305, 2. Scythas imperatorum filiae desponsae II, 585, 19. sq. Scythae Hyperborei III, 49, 17. Scytharum pugna cum Genuensibus III, 192, 2. sq. Scythae Capham castellum obsident III, 192, 6. Scythia orientalis III, 284, 4.
- Sebastopulus Moesus trecentorum militum praefectus I, 354, 5.
- Sella patriarchae ad latus imperatoris I, 64, 24.
- Selybria I, 115, 13. 16. 136, 12. 17. 143, 23. 215, 17. 22. 258, 21. II, 105, 2. 113, 16. 141, 4. 175, 19. 482, 7. 563, 9. 582, 14. 585, 2. sq. 593, 21. sq. primo impetu capta II, 518, 17. plannities ante urbem II, 587, 19. maritima II, 593, 21. Selybrianorum induciae cum Byzantiis II, 601, 6.
- Senacherim Protalagator I, 130, 3. 150, 18. classis praefectus II, 77, 8.
- Sergentium deditum I, 136, 10. 143, 22. Sergentzii montes III, 72, 11.
- Serica textilia munera I, 447, 23. serica aulaea et auro intertexta appensa II, 588, 6. serica vela I, 197, 11.
- Sermylionum urbs vetusta I, 455, 12.
- Serrae I, 251, 26.
- Servia urbs II, 355, 6. III, 132, 2. 5. inter Bottiaeam et Thessalianita III, 130, 8. 9. sq. Romanis attributa III, 155, 24.
- Servitia militum I, 144, 19.
- Sguropulus legatus II, 140, 3. variis probris laceratus II, 143, 13.
- Sica cum cavitatibus et ansis veneno illitis II, 590, 5. sica etiam imperator habet II, 590, 19.
- Sichun archisatrapa Christianis infensissimus III, 99, 19. Lazarum patriarcham morte damnat III, 101, 9. ipso daemone peior III, 101, 14. eius mors III, 103, 9.
- Sicilia I, 476, 9. Siculorum auxilia I, 485, 21.
- Siderocastrum oppidulum Tribalorum I, 428, 19. iuxta Pheras ab Andronico iuniore imperatore extractum I, 542, 6. unde dictum I, 542, 7.
- Siderus crudeliter caesus II, 298, 14.
- Sigerus praetor populi, legatus III, 53, 15.
- Sigillum rubrum II, 499, 11. sigillum viride II, 500, 13. sigilla cerea II, 501, 2. sigillum aureum appensum II, 516, 17.
- Signa imperatoria in muris fixa I, 370, 18. 376, 13. signa velluntur initio pugnae I, 377, 18. signum militare crux II, 234, 12. signa imperatoria per ludibrium tracta III, 78, 9.
- Simeon Beniuzus Chius princeps III, 83, 1.
- Simon Buccanegra plebeius Genuensis, summae rei publicae praefectus III, 197, 10. vi magistratus abrogatus III, 235, 22. iterum dux designatus III, 237, 1.
- Simon, Cralis frater, Acarnaniae dominus III, 314, 14.
- Simonis filia Andronici senioris I, 35, 18. ibiq. annot.

- Si quidem, sin autem, genus loquendi ellipticum III, 387, 25.
- Sismanus Michaelis, Moesorum regis, filius, exul II, 19, 16. Romani imperii supplex II, 21, 20. Alexandri, regis Moesorum, hostis II, 52, 7. a Romanis repetitur II, 54, 1. defenditur II, 55, 2.
- Smyrna urbs I, 470, 15. II, 383, 17. 384, 1. 22. Smyrnae portus a Latinis occupatus II, 420, 2. praesidio ab iis tenetur II, 420, 6. Smyrna a Latinis expugnata II, 422, 22. Smyrnae navale crematum II, 529, 16. Smyrnense templum metropolitani II, 582, 23.
- Sol testis II, 157, 14.
- Solea I, 198, 22. ibiq. annot.
- Solitaria vita I, 543, 23. solitarii exagitati I, 544, 6. 546, 16.
- Solium imperatorium I, 26, 10. solia episcoporum I, 197, 13.
- Solonis lex III, 87, 1.
- Sophiae, Dei Verbi, templum I, 60, 3. 196, 10. 217, 23. 219, 13. 551, 8. II, 15, 22. 22, 9. 300, 17. III, 29, 18. Sophiae minister II, 120, 15. Sophiae templum asylum II, 497, 11. 18. Sophiae templum instauratum II, 544, 20.
- Sopotus oppidum I, 509, 24.
- Sosci oppidulum I, 454, 4. II, 355, 9. 454, 4.
- Sosus castellum III, 130, 4.
- Σωστρα I, 525, 1.
- Σωστρία I, 526, 17. soteria a Galataeis celebrata III, 78, 2.
- Sozopolis ampla et populosa urbs ad Pontum Euxinum sita I, 326, 7. 341, 1. II, 498, 24. Sozopolitae superbe repudiant auxilia III, 215, 5. Sozopolis capta III, 215, 13. sq. Sozopolitis tributa remissa III, 218, 19.
- Spalocota Apocauchi famulus II, 102, 4.
- Spanopolus a memoria II, 99, 2.
- Sphenthisthlabus Moesorum rex I, 13, 6. 104, 4. 108, 18. eius obitus I, 169, 20. Romanos vehementer afflixit I, 464, 6.
- Sphrantzes dux interficitur II, 405, 11.
- Sphrantzes Palaeologus I, 451, 7. oppidorum Castoriae vicinorum praefectus I, 452, 20. consiliarius imperatoris I, 454, 6. Syrgiannem occidit I, 456, 21. magnus strapodarcha creatus I, 457, 12. interiit I, 525, 16.
- Spinularum familia I, 39, 4. ibiq. annot.
- Sponsae ostentatio II, 587, 18.
- Stagi castellum Thessaliae I, 474, 1.
- Staridorum oppidulum I, 454, 4. II, 355, 9. castellum III, 130, 4.
- Stenimachus urbs I, 135, 19. 177, 13. II, 405, 1. 16. Alexandro, Moesorum regi, deditur II, 406, 18. 22. 407, 1.
- Stephaniana locus II, 423, 17.
- Stephanus Crales Triballorum princeps I, 35, 17. 428, 23. Macedoniam populabundus incursat II, 79, 10. barbarus rex II, 154, 5.
- Stephanus dux Triballorum II, 360, 8. 362, 3.
- Stephanus martyr III, 14, 18.
- Stilbnum urbs Moesorum I, 172, 9. 16. II, 69, 9. 420, 9.
- Stipendiorum publicorum exaequator II, 62, 8.
- Stolae sacrae episcoporum I, 197, 21. diaconorum I, 198, 13. patriarcharum et episcoporum III, 357, 9.
- Stragula vestis imperatoris I, 369, 17. II, 555, 11.
- Strategius claviger II, 579, 9.
- Strategus, salis curator II, 279, 5.
- Streantzimerus dynasta Moesus I, 175, 13.
- Strobus castellum III, 130, 5.
- Strumpitza sive Strumbitza (I, 284, 14.) civitas Macedoniae I, 209, 24. oppidum munitissimum I, 284, 14. Crali concessum III, 156, 6.
- Strymon fluvius I, 267, 16. 542, 8. III, 116, 23. vici circum Strymonem Romanis adscripta III, 156, 3.
- Stygia aqua I, 46, 16.
- Stylarium oppidum II, 415, 16.
- Suggestus sacer II, 173, 6.
- Sulaimasas Aitinis satrapae filius I, 481, 14.

- Sulimanus dux cum fratribus, Or-**
 chanis filiis III, 32, 9. cum vi-
 ginti millibus equitum III, 111,
 4. a patre domum revocatur III,
 115, 19. Orchanis senior filius
 III, 248, 17. Persicarum copia-
 rum dux III, 266, 15. Tzymphen
 oppidulum obtinet III, 276, 19.
 foedifragus III, 278, 19. Ancyram
 et Crateam expugnat III, 284, 5.
Sulimanus Sarchanis filius, obses
 I, 480, 5. Asiae satrapa II, 476,
 13. Cerasae Phrygiae satrapa II,
 507, 16. suadet Byzantium pe-
 tendum II, 546, 21. febre cor-
 ripitur II, 550, 17. obit III, 551, 4.
Sulla II, 364, 14.
Sultanus Persarum princeps I, 83,
 12. Sultanus Aegypti III, 90, 16.
 Sultanus Syriae *ibid.* Sultanus
 Iudaeae *ibid.* Sultani potestas
 in episcopis restituendis III, 91,
 11. Sultani litterae ad Ioannem
 Cantacuzenum imperatorem III,
 94, 1. Sultani vetus amicitia
 cum imperatoribus Constanti-
 nopolitanis III, 94, 21. Hiero-
 solymis templorum curam ha-
 bet III, 95, 23. templum S. Ge-
 orgii renovat III, 96, 7. facul-
 tatem et comitatum praebet lo-
 ca sancta adeuntibus III, 96, 10.
 Sultani edictum de Christianis
 et Christianorum templis non
 violandis III, 96, 18. Ioanni
 Cantacuzeno imperatori bene
 precatur III, 98, 22. Mahumetum
 invocat III, 99, 3. eius mors III,
 99, 17. Iacobitis haereticis fa-
 vet III, 99, 21. Christianorum
 neces dolenter fert III, 101, 13.
Susanna I, 65, 8.
Susceptor e sacro fonte suscepto
 nomen suum communicat I, 18, 15.
Synadena ad mortem flagellata III,
 298, 21.
Synadenus legatus II, 362, 15. 433,
 24. 450, 8.
Synadenus protostrator II, 367, 21.
 Mescembriae praefectus II, 459,
 11. Alexandri, regis Moesorum,
 patruus II, 468, 22. Acarnaniae
 dux declaratus II, 504, 1. in
 carcerem compactus II, 509, 17.
 o carcere eductus II, 512, 9.
 Thessalonicae praefectus III, 77,
 15. 191, 1.
Synadenus vigilum praefectus, ca-
 ptus II, 303, 22.
Syncope febris contraria II, 550, 21.
Synodo imperator cum patriarcha
 praesident II, 551, 9. synodus
 cogitur a patriarcha II, 556, 13.
 synodorum veteri more tomi
 scripti II, 557, 5. synodo pa-
 triarcha primus subscripsit *ibid.*
 synodus patriarcham exacto-
 rat II, 606, 15. synodus occu-
 menica a Ioanne Cantacuzeno
 expetita III, 59, 16. Constanti-
 nopoli coacta a Cantacuzeno
 imperatore III, 168, 13. synodo
 praesidet patriarcha III, 169, 23.
 patriarcha post imperatorem
 subscribit III, 170, 13. impera-
 tor post episcopos subsignat
ibid. synodo non parentes car-
 ceribus ab imperatore mulctati
 III, 171, 6. synodus a patriar-
 cha convocatur III, 183, 12.
Syrales Cantacuzeni familiarissi-
 mus II, 184, 7.
Syrges Ntelenuzias Pherarum prae-
 fectus II, 191, 2. vias obsidet
 II, 225, 23. exercitum Cantacuze-
 ni explorat II, 228, 17. Mace-
 donas ducit II, 236, 11. rex Ar-
 meniae renuntiatus II, 253, 23.
 eius crudelitas II, 277, 5. ab
 Armenis vocatur ad sceptrum II,
 292, 18. *Vid.* annot. I, 288, 20.
Syrgiannes Syrgiannis, Comani no-
 bilissimi, filius I, 18, 16. Thra-
 ciam administrat I, 24, 14. le-
 gatus ad Crateam I, 36, 14. pro-
 ditor I, 122, 9. Heracleam in-
 sidet I, 126, 5. Thraciae oppida
 invadit I, 136, 1. vinculis con-
 strictus carceri mandatur I, 171,
 7. 329, 3. 332, 19. carcere
 solutus I, 335, 3. copiarum
 occidentalium dux I, 411, 23.
 431, 11. beneficiorum immemor
 I, 436, 13. de vita periclitat-
 ur I, 438, 13. ad Cantacuzenum
 confugit I, 441, 12. ampliandum
 censet I, 448, 17. Galatam au-
 fugit I, 450, 2. praetor occi-

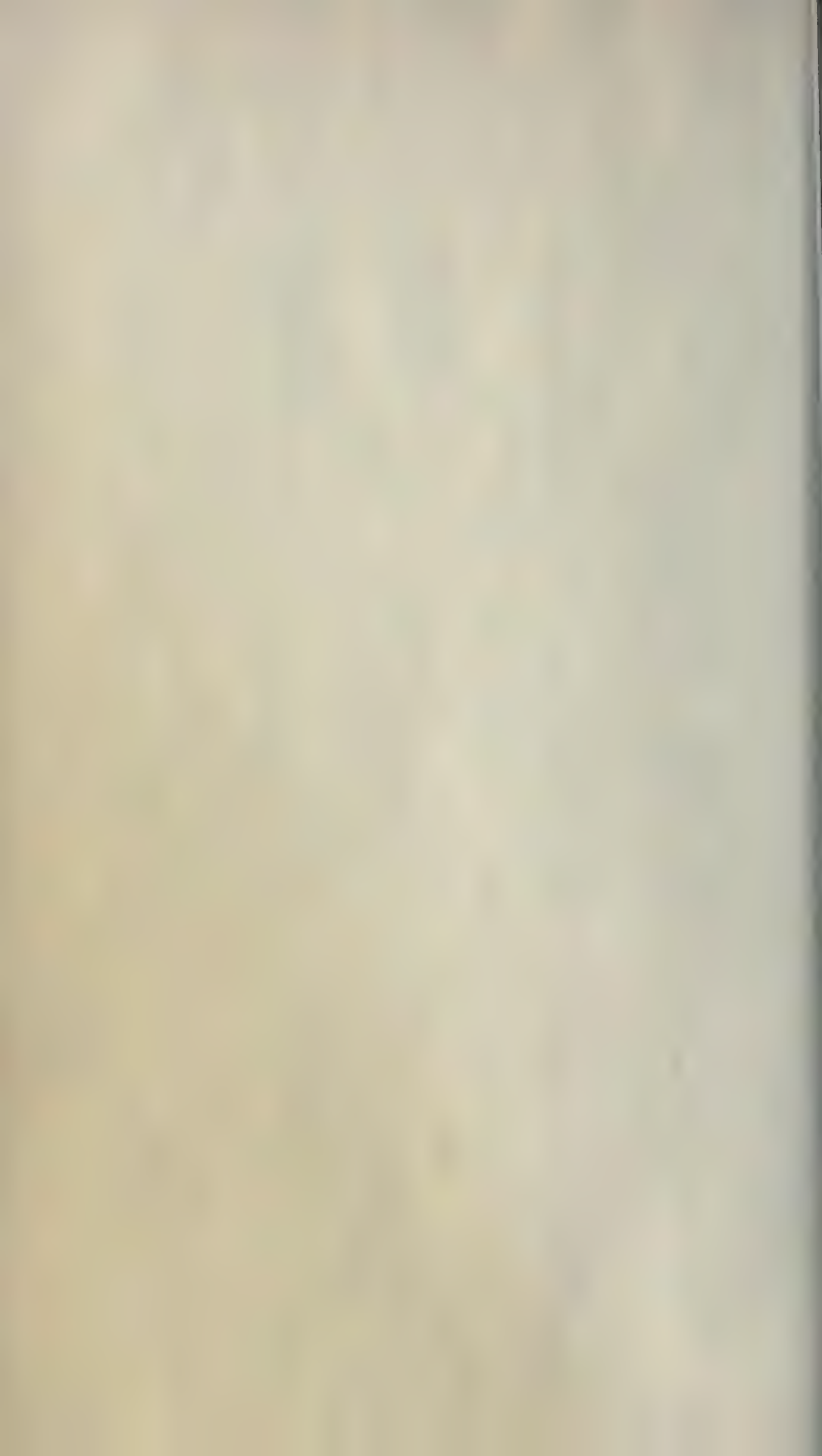
- dentis I, 450, 18. a Sphranze occisus I, 457, 2. eius funus I, 457, 14. Andronici iunioris studiosissimus II, 98, 22. inceptor sceleris et antesignanus II, 92, 12.
- Syria III, 49, 22. 99, 23. Syriae Sultanus III, 90, 16. Syrorum dogmatis ornamentum Cantacuzenus III, 94, 14. Syria Nilo alitur III, 100, 6.
- Syrpanus Dacus pecuarius I, 146, 10.
- Syrus legatus de ordine clericorum II, 353, 9.
- Sytzigan Syrgiannes Comanus nobilissimus I, 18, 14.
- Tabernaculum imperatoris II, 360, 5. 587, 22.
- Tabulae publicae II, 514, 24.
- Taetach Scytharum summus imperator I, 189, 9.
- Tamerkanes Phrygiae satrapa I, 339, 21.
- Tanais fluvius Scythiae III, 191, 21. 192, 18. 193, 2. sq.
- Tantessani montes III, 156, 4.
- Tao-locus II, 261, 3.
- Tapeti impositus imperator II, 360, 19. tapetes a Persis imperatori dono missi II, 447, 20. tapetibus stratis discumbendi mos III, 28, 15.
- Tarchaniota domesticus I, 147, 10.
- Tarchaniotae, sororis Michaelis I. imp. filii, mors I, 57, 10.
- Tarentum ab Acarnania multum distat I, 503, 23. Tarentina princeps I, 503, 19. 510, 4. imperatricem Romanorum se praedicat I, 510, 17. Nicephoro despotae filiam despondet I, 510, 13. Tarentini barbari I, 520, 3. Tarentini mare obtinent I, 526, 3. Tarentinae triremes I, 526, 15. Tarentini prudentes I, 527, 5. pertinaces I, 527, 16. Tarentina princeps Thomocastrios defendit I, 530, 8. Tarentini ab Acarnanibus detrimento affecti I, 531, 6. Tarentinorum imperium durum I, 531, 13.
- Taspugas Scytharum dux I, 192, 9.
- Temarensium familia I, 39, 2.
- Templum Hodegetriae Deiparae I, 168, 20. 305, 13. templum sacra pompa circuitum I, 200, 16. templi vestibulum I, 203, 11. Deiparae apud Hyrtacium I, 339, 19. in templo ante urbem Constantinopolitanam fons perennis I, 427, 6. templum sanctorum Apostolorum I, 432, 19. divinae Sapientiae, *Vid.* Sophia, templum sancti Demetrii martyris *vid.* Demetrii. sancti Georgii Palaecastritae martyris II, 166, 19. Deiparae II, 297, 2. *vid.* Deipara. templum Smyrnense metropolitanum *vid.* Smyrna, templa eversa II, 596, 14. templum Deiparae in Blachernis *vid.* Blachernae. templum sancti Georgii a Sultano renovatum *vid.* Georgii.
- Tenedus insula III, 253, 20. 255, 1. 256, 2. 270, 17. 275, 17. 276, 4. sq. 281, 20. 283, 17. 284, 20. 309, 14. 331, 8. 20. 335, 4. 345, 23. Tenedi pars Borium nominata III, 283, 1.
- Ter exclam. at populus, praecunte patriarcha I, 198, 19.
- Teristasis oppidulum II, 475, 5. 476, 8. 554, 19.
- Terrae motus II, 477, 14. Thraciae urbes subvertit III, 277, 11.
- Testamentum vetus ac novum III, 18, 24.
- Testudo acta II, 214, 12.
- Textilia lanca et serica munera I, 447, 21.
- Thabor mons I, 548, 23. 549, 14. 17. 552, 9. sq. Thaborium lumen III, 499, 2.
- Thasus insula I, 259, 9. III, 115, 4.
- Theanitzes praesidii dux II, 576, 11.
- Themata occidentalia II, 89, 6.
- Theodora Asanine, Manuelis Targaris uxor I, 91, 8.
- Theodora Ioannis Cantacuzeni filia, Orchani desponsa II, 588, 3. eius constantia in pietate et omni virtute II, 588, 17. 589, 7. Orchanis coniux III, 28, 19.

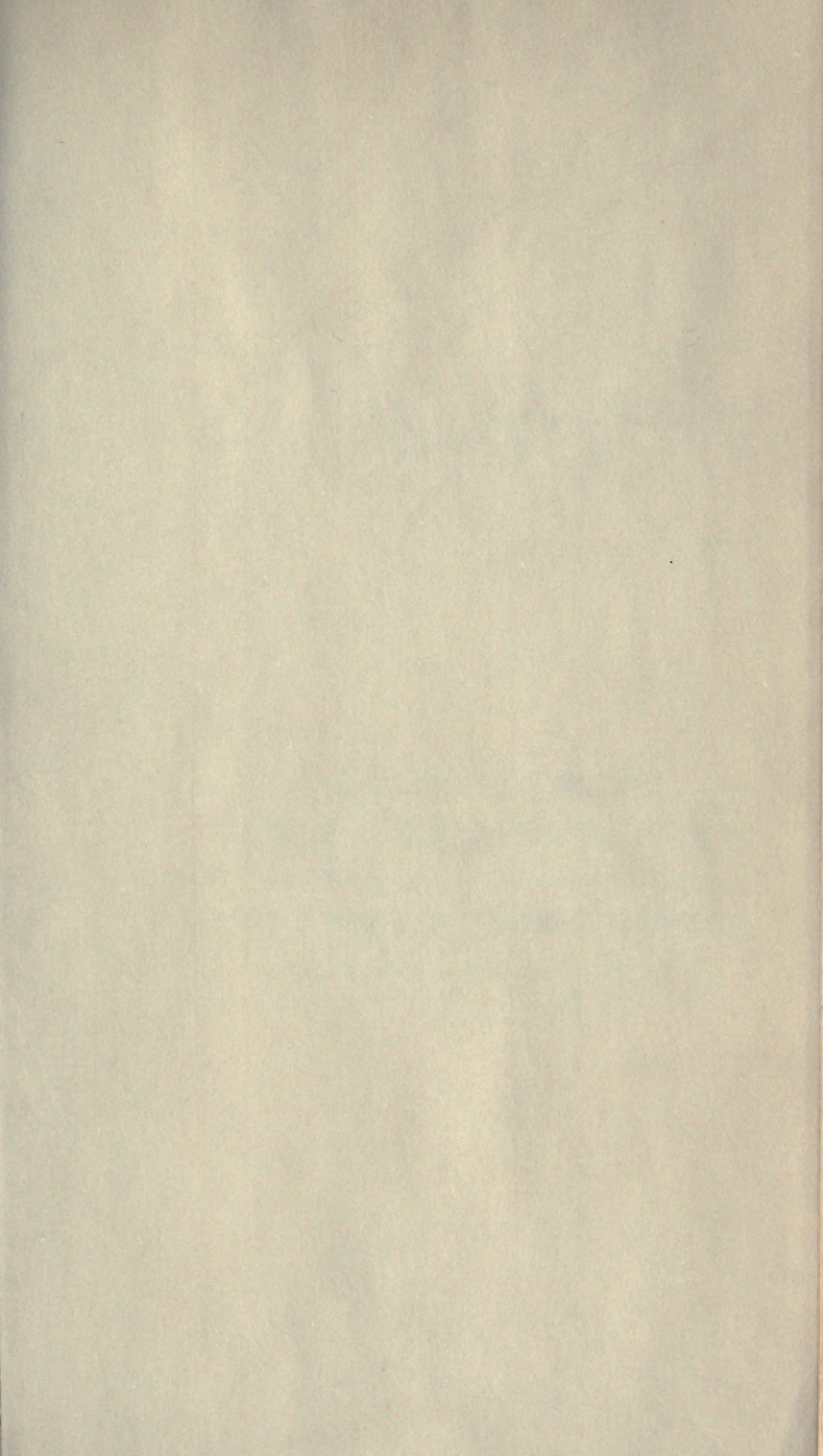
- Theodora Matthael Cantacuzeni senior filia III, 331, 15.
- Theodora Michaelis II. Palaeologi imperatoris filia I, 108, 19. Andronici iunioris imperatoris germana soror I, 186, 23. Michaeli, Moesorum regi, nupta I, 186, 23. ex regina fit monacha, Theodosia dicta II, 222, 18.
- Theodora Palaeologa Ioannis Cantacuzeni mater I, 125, 16. 138, 5. 260, 4.
- Theodorus Caballarius captus II, 432, 1.
- Theodorus Cabasilas logotheta militaris I, 240, 11.
- Theodorus Marchio, Andronici senioris filius I, 256, 14. Lombardiae princeps III, 12, 8.
- Theodorus Michaelis I. Palaeologi imperatoris filius I, 209, 2.
- Theodorus Pepagomenus II, 382, 12.
- Theodorus Synadenus protostrator I, 37, 12.
- Theodorus Tomprotitzae frater II, 584, 17.
- Theodorus Xanthopulus legatus I, 226, 13. 230, 12.
- Theodosia monacha ex regina II, 222, 18.
- Theodosius magnus imp. II, 541, 18. III, 14, 13.
- Theoleptus Philadelpheiae episcopus I, 67, 9. 94, 14.
- Theraepae angustiae III, 224, 7.
- Theriaca medetur veterno I, 177, 18. syncopae curandae adhibita II, 550, 20. eius usu vita servata II, 598, 5.
- Thessalia I, 87, 21. 211, 24. III, 33, 1. 131, 19. sq. 315, 19. Catalanorum incursionibus afflictata I, 85, 25. 86, 5. Bottiaecae confinis I, 473, 14. 499, 5. subacta I, 504, 10. imperio Romano consociata I, 504, 15. Cantacuzeno se subiicit II, 309, 20. sq. Angelo traditur II, 322, 15. Thessaliae confinia II, 355, 6. Thessalia a Triballis occupata III, 113, 23, a Crale invaditur III, 147, 14. ab imperatore repetitur III, 150, 22. Romanis attributa III, 155, 24.
- Thessalonica I, 13, 16. 14, 1. 100, 7. 107, 4. 129, 12. 149, 6. 209, 9. 275, 3. sq. 276, 16. 454, 22. 456, 16. 473, 15. 496, 13. II, 225, 21. 246, 20. sq. 355, 21. sq. 365, 5. sq. 380, 6. sq. 568, 14. sq. III, 104, 7. 17. sq. 109, 23. 111, 6. sq. 158, 17. 180, 10. 186, 21. 200, 18. 202, 7. 206, 7. sq. 229, 12. 263, 23. 276, 3. sq. 324, 8. 345, 21. Andronico iuniori imperatori deditur I, 270, 5. sq. Thessalonicae monasterium I, 260, 10. eiusdem urbis arx traditur I, 272, 22. Thessalonicae multi solitarii I, 55, 15. Thessalonica incuratur a Stephano Crale II, 79, 12. urbs maximi momenti II, 278, 13. 544, 4. post Constantinopolim maxima II, 573, 5. imperatorem in coelum extollit II, 574, 22. tumultuatur II, 575, 3. eius arx instar parvae urbis II, 579, 5. crudelia in ea designata II, 582, 3. oculus alter imperii III, 108, 16. a Crale obsessa III, 110, 9. sq. Cantacuzeno imperatorem suscipit III, 117, 10. a Triballis occupata III, 113, 22.
- Thomas despota princeps Acarnaniae I, 13, 4.
- Thomas Palaeologus dux II, 225, 5. 236, 10. 254, 3.
- Thomocastrum I, 509, 19. II, 75, 22. urbs maritima I, 510, 23. obsidetur I, 511, 17. 525, 24. sq. Tarentini ei succurrunt I, 526, 15. oppidulum aestuosum ac foetidum I, 530, 21. se dedit imperatori I, 533, 9. 24.
- Thracia I, 19, 24. 20, 11. 24, 11. 14. 34, 1. 101, 13. 204, 19. 259, 9. 13. II, 591, 20. III, 49, 20. 213, 5. 239, 6. 284, 10. sq. 288, 6. 294, 9. sq. 297, 13. 298, 13. 312, 10. 361, 3. superior et maritima I, 60, 14. 105, 17. superior devastatur I, 179, 14. 189, 2. 323, 8. 427, 12. Thraciae ora I, 470, 19. sq. Thracia universa Latinis olim subdita I, 520, 21. 521, 4. Persae eam incursant I,

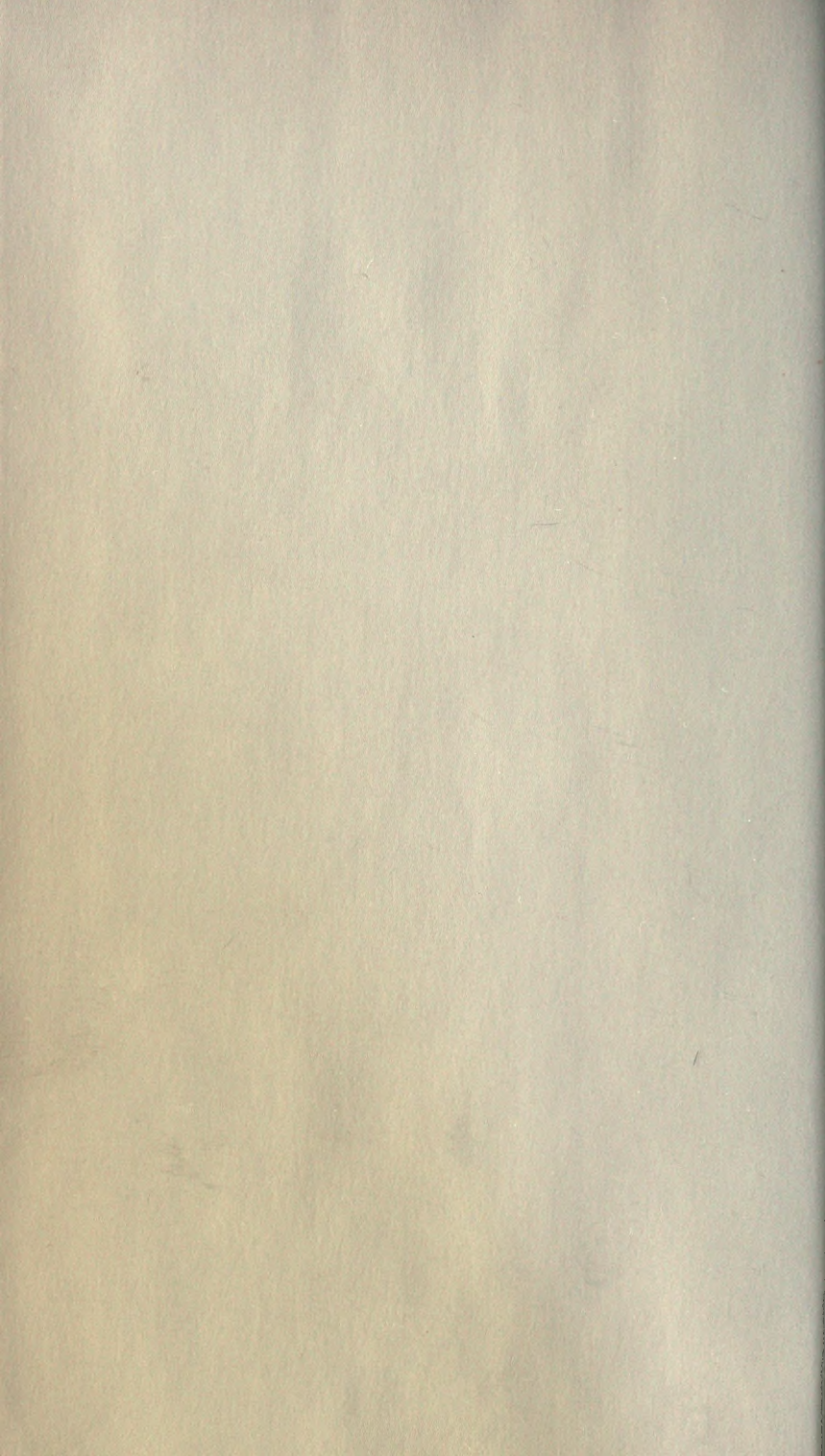
- 537, 12. III, 163, 13. eius urbes principes I, 542, 11. sq. earum urbium senatores expeditioni adscripti II, 69, 5. Thraciae oppidorum factiones II, 180, 14. Thraciam maritimam incursant Persae II, 181, 10. Thracius orbis ad Scythicam solitudinem redactus II, 186, 8. Thraciae urbes deficiunt II, 195, 18. Thracia bello intestino exhausta II, 303, 6. funditus devastata II, 326, 10. 338, 19. Thraciae vici diripiuntur II, 404, 15. Thracia a Persis in servitutem redacta II, 437, 13. III, 276, 18. in solitudinem redacta II, 476, 24. Thraciae urbes receptae II, 483, 13. 529, 12. desciscunt II, 555, 1. 563, 2. 582, 8. recipiuntur II, 582, 13. Thracia a Michaeli I. Palaeologo recuperata III, 188, 12. Thraciae urbes terrae motu concussae III, 277, 13. earum recuperandarum ratio III, 299, 1.
- Throni aurei imperatorum cum gradibus I, 197, 12. thronus patriarchicus II, 49, 4. 553, 11. 606, 22.
- Thule ultima III, 34, 19.
- Thuribulum tenet diaconus I, 200, 21. datur imperatori I, 201, 18.
- Tiara gemmata imperatoris I, 27, 17. imperii symbolum I, 392, 5. tiara imperialis II, 166, 8. lapillis ac margaritis ornata III, 269, 11.
- Timorum oppidum occidentis I, 495, 19.
- Toga et tunica purpura praetextae II, 499, 6.
- Toglutorga Scytharum summus imperator I, 189, 9.
- Tolisthlabus dynasta, transfuga III, 135, 12.
- Temprotitzas dux Romani exercitus II, 584, 17. praefectus urbis Mediae III, 62, 24.
- Tomus a sanctis apud Atho montem compositus I, 552, 17. tomi tres synodi Constantinopolitanae III, 169, 16. tomum tertium oppugnat Gregoras III, 171, 5.
- Topica vectigal I, 311, 15. III, 312, 5. ibiq. annot.
- Torne seu torneamenta III, 431, 19.
- Traianopolis I, 183, 15. 390, 5. II, 419, 1. 10. diruta II, 415, 10.
- Trapezuntium III, 171, 16.
- Triballi I, 35, 17. 104, 4. 209, 11. 19. 260, 2. 261, 2. 4. III, 37, 1. 105, 4. 109, 20. sq. 118, 1. 131, 11. sq. 185, 15. 201, 8. 203, 4. 206, 12. 301, 24. 318, 17. 324, 1. sq. 332, 21. 337, 17. 361, 4. sq. Triballi Berrhoecenses III, 119, 4. 154, 9. 155, 11. Triballi proceres fugitivos Romanos increpant I, 282, 19. 283, 17. Triballi Achridem obsident I, 427, 19. sq. Moesos caedunt I, 429, 22. ex Triballis auxiliarius exercitus I, 453, 8. Triballi iniurii et insolentes II, 79, 10. 19. Triballorum regulus II, 79, 9. Triballorum despota foederatus II, 240, 15. Triballorum archiepiscopus II, 274, 9. Triballorum turba inutilis II, 331, 9. Triballi fugiunt II, 361, 6. 424, 13. a Ioanne Cantacuzeno repelluntur II, 461, 10. occidentales urbes universas sibi subiiciunt II, 470, 9. Triballia factio II, 535, 11. Triballi urbes Macedonicas capiunt II, 551, 20. barbari III, 164, 22. illorum avaritia III, 37, 4. vias insident III, 116, 9. Berrhoecam habitatum a Crale missi III, 120, 7. ab imperatore Berrhoea exire iussi III, 125, 10. milites sine equis dimissi III, 126, 1. 129, 21. Gynaecocastrum capiunt III, 136, 5. contra Cantacuzenum conducti III, 247, 4. a Persis caesi III, 249, 5. qua ratione domandi III, 299, 7. seditio III, 314, 14. Matthaeam Cantacuzenum evocant III, 322, 20. sq. pauci adversum multos Persas III, 348, 8.
- Tricola castellum Thessaliae I, 474, 1.

- Triglia I, 220, 8. 505, 9.
 Trinobus Moesorum sedes regia I, 175, 15. *ibiq.* annot. 509, 8. II, 69, 22. III, 164, 6.
 Trisagii divinus hymnus I, 197, 19. 199, 16. II, 51, 20.
 Tuba signum ad arma datum I, 343, 18. triumphus cantatus I, 352, 5. tuba Scythica I, 465, 17. tuba belli signum II, 48, 8. signum ad profectorem datum II, 241, 6. 253, 15. tubae resonant auribus oblectandis II, 588, 9.
 Tuntza fluvius I, 191, 20. *ibiq.* annot. 509, 2.
 Turcae dicuntur etiam Persae III, 415, 35.
 Turris lignea a Germano quodam extracta I, 173, 19. turris lignea duabus onerariis imposita III, 194, 16.
V
 Vasa sacra I, 200, 15.
 Vectigalia remissa I, 322, 25. vectigalium publicorum curatores II, 81, 3. vectigalia ecclesiastica II, 321, 13. vectigalia communia sublata II, 461, 6. 471, 15. vectigalium immunitas impetrata II, 574, 13. vectigalia inusitata imposita III, 80, 20. vectigal topica *vid.* topica.
 Venationi deditior Andronicus iunior I, 27, 1. 68, 21. item Sabaudi I, 205, 13. venatorum princeps I, 341, 10.
 Veneficium irritum II, 558, 8. venenum humi defossum II, 559, 13. 597, 17. vasculi veneno pleni contactus exitialis II, 597, 20.
 Veneti III, 120, 7. 219, 1. 233, 9. 234, 8. imperatorem adorant I, 61, 9. 10. Venetiae I, 284, 11. III, 191, 5. 10. Veneti in insula Chio negotiantur I, 385, 9. Venetorum et Genuensium dissidium III, 118, 10. Veneti Crallem in senatum suum allegerunt III, 118, 20. 152, 22. Galataeis improviso superveniunt III, 185, 16. eorum legatio ad Cantacuzenum imperatorem III, 186, 13. eorum cum imperatoribus Constantinopolitanis foedus III, 188, 3. sq. 189, 20. 190, 1. Veneti Tanai exclusi III, 192, 18. 193, 2. sq. bellum cum imperatore inde exortum III, 193, 9. sq. Orchanem offendunt III, 228, 17. maris domini III, 235, 3. victi a Genuensibus III, 236, 12.
 Ver adultum mense Maio I, 341, 8.
 Vespertini hymni I, 300, 14.
 Vestiarium regium I, 202, 20. vestis stragula imperatoris I, 369, 10. vestes sacrae II, 16, 8. vestes imperatoriae II, 167, 7. vestis candida lugentium imperatorum *ibid.* imperatoris interior et exterior II, 176, 23. vestis imperatoria et privata II, 203, 7. vestes exuunt athletae II, 227, 12. vestis monastica II, 257, 1. 299, 18. vestis imperatoria posita II, 513, 14. 514, 4. vestes sacrae II, 583, 7. in veste certum colorem pro signo gestare iubentur Christiani III, 103, 18.
 Vetrinus ex fungorum esu I, 177, 18.
 Vexillo suspensum iusiurandum I, 260, 21. 261, 22. in summo vexilli crux collocata I, 325, 11. vexillum imperiale I, 352, 20. III, 79, 24. vexillum in muro civitatis hostilis defigentium praemia III, 129, 6.
 Vigilum praefecti I, 291, 10. vigiliae nocturnae II, 419, 8. vigiles supra muros constituti II, 538, 6.
 Viis custodiendis praepositi milites I, 210, 9.
 Vinum meracum vetus syncopae curandae adhibitum II, 551, 1. vinum in febre venenum II, 551, 6. vineta II, 585, 8. vini quinquaginta congi aureum pendunt aerario III, 80, 23.
 Uinctus Domini I, 45, 17. unguento sacro imperator inungitur I, 196, 13. idque in formam crucis I, 198, 8. unctio sacra III, 29, 11.
 Ungroblachi I, 175, 17.

- Ungrorum princeps I, 458, 1. 7.
 Uxori cohabitare patriarcha non potest I, 433, 2.
- X**
 Xanthia I, 262, 2. capta II, 530, 23. sedes Momizili II, 534, 10. imperatori dedita II, 534, 14.
 Xena, Andronici iunioris mater, capitur I, 150, 16. ad filium mittitur I, 166, 11. monasticum induit habitum I, 260, 6. Syrgiannis dimissionem aegre fert I, 335, 4. nihil de ea decernit moriturus imperator I, 395, 19. eius mors I, 473, 12. graviter fert se non imperare II, 91, 18. Cantacuzenum apud filium suum accusat II, 93, 13.
 Xylocerci porta *vid.* porta.
- Z**
 Zampea Sabauda, femina prudentissima I, 205, 5. e comitatu imperatricis III, 54, 19.
 Zamplaco magnus pappias I, 465, 10. II, 77, 18. magnus dux, triremium praefectus III, 74, 8. Didymotichi praefectus III, 237, 10.
 Zangri I, 174, 5. *ibiq.* annot.
 Zarida I, 130, 3. 150, 17.
 Zelotae II, 227, 10. Zelotarum scelera II, 234, 6. receptionem Thessalonicae impediunt II, 355, 17. eorum crudelitas II, 393, 11. eorum potentia II, 568, 20. divina et humana iura violant II, 570, 17. occisi et perforum tracti II, 571, 8. Zelotarum audacia III, 105, 19. 108, 22. Triballorum largitionibus corrupti III, 117, 19.
 Zepaene urbs I, 135, 19. 176, 12. II, 405, 1. Moesorum regi deditur II, 406, 18. 407, 1.
 Zephraetis carnifex II, 544, 22.
 Zernomianum urbs I, 191, 13. 208, 1. 325, 1. II, 529, 8. 557, 1. castellum II, 186, 21. imperatori se dedit II, 526, 1. Ioanni Palaeologo deditur III, 243, 25. Zernomianenses a Cantacuzeno domiti III, 246, 2.
 Zianus Cantacuzeni famulus III, 341, 6. 345, 16.
 Zichna oppidum I, 262, 13. 20. 267, 2. 11, 23. 268, 2. 281, 10. II, 420, 17. 423, 9. 425, 6. III, 156, 5. Zichni I, 262, 14.
 Zimpanus Triballus pecuarius II, 256, 6.
 Zurulum I, 125, 25. 133, 2.
 Zustria, Iudi genus I, 205, 14.
 Zybus Chiorum potentissimus III, 83, 6. 84, 10.
 Zympe castellum Thraciae III, 242, 16. a Persis occupatum III, 276, 20. denis aureorum millibus redemptum III, 277, 7. 278, 22. 279, 14.
 Zyraces, imperatricis famulus, Byzantium prodit II, 598, 21. 600, 15.

BINDING SLIP. SEP 1 1970

DF
503
C6
v.25

Corpus scriptorum historiae
byzantinae

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
